

DREPTUL CIVIL ROMÂN

IN COMPARAȚIUNE CU LEGILE VECHI

și cu

principalele legislațiuni străine.

TOM. VIII,

Contr. de căsăt. și Vinđarea.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARA
BUCUREȘTI

Cota 30022

Inventar 430289

DREPTUL CIVIL ROMÂN

IN COMPARAȚIUNE CU LEGILE VECHI

și cu

principalele legislațiuni străine.

TOM. VIII,

Contr. de căsăt. și Vinđurea.

„Nihil tam studiosum in omnibus rebus invenitur, quam legum auctoritas, quae et divinas et humanas res bene disponit, et omnem iniquitatem expellit“.

Nimic nu este mai vrednic de atențiunea și studiul oamenilor, de cât dispozițiile legilor, care chibzuesc tot ce este privitor la lucrurile divine și umane, și resping orî-ce nedreptate.

(Iustinian în prima prefață a Digest., *De conceptione Digestorum, ad Tribonianum, § 1, ab initio.*)

EXPLICAȚIUNEA

TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ

A

DREPTULUI CIVIL ROMÂN

ÎN COMPARAȚIUNE CU LEGILE VECHI

ȘI CU

PRINCIPALELE LEGISLAȚIUNI STRĂINE

DE

*Freiheit, deine Seel 'ist Gesetz.
Libertate, al tău suflet este legea.*

KLOPSTOCK

(Din oda: *Mein Irrthum*)

Dimitrie Alexandresco

Decan al Facultății juridice din Iași

TOMUL AL OPTULEA

Art. 1223—1404; 1753—1761; 1877, 1878

IAȘI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ

11, STRADA ALEXANDRI, 11

1905

Biblioteca Universitara
Cota *30022*
Inventor *430289*

BIBLIOTECA UNIVERSITARA
BUCURESTI
COTA *30022*

30022

B.C.U. Bucuresti

C430289

CARTEA III

TITLUL IV

CAPITOLUL I

Generalități

Despre contractul de căsătorie, în privința bunurilor ¹⁾, și despre drepturile respective ale soților ²⁾.

După ce legiuitorul a tratat, în titl. III al Cărții a III-a, despre principiile generale care cărmuesc materia obligațiilor, el se ocupă de contracte, dintre care unul din

- ¹⁾ Cuvintele : *în privința bunurilor*, care nu figurează în rubrică, trebuiesc adaose, spre a se putea distinge contractul bănesc de căsătorie, despre care legiuitorul se ocupă în titlul de față, de însă-și căsătoria, adică de contractul *moral*, care are de obiect unirea soților, despre care legiuitorul se ocupă în Cartea I, tit. 5 (art. 127 urm). Cpr. Marcadé, V, p. 390, No. 1. Daniel de Folleville, *Tr. du contrat pécuniaire de mariage et des droits respectifs des époux quant aux biens*, 4, p. 6.
- ²⁾ Pe lângă autorii obicinuiți, se poate consulta asupra acestei Bibliografie. materii : Troplong, *Contrat de mariage* (4 vol., 1850); Rodière et Pont, *Contrat de mariage* (3 vol., 1865); Michaux, *Tr. pr. des contrats de mariage* (1 vol., 1869); Daniel de Folleville, *Tr. du contrat pécuniaire de mariage* (1 vol., 1882); Guillaouard, *Tr. du contrat de mariage* (4 vol., 1889); Baudry, Le Courtois et Surville, *Contrat de mariage* (3 vol. ed. a 2°, 1901); Cornil, *Du contrat de mariage* (1 vol., 1899); Bellot des Minières, *Le Contrat de mariage considéré en lui-même* (1 vol.) ; de același autor : *Tr. du contrat de mariage* (4 vol., 1824); *Régime dotal et communauté d'acquêts* (4 vol., 1853); Odier, *Tr. du contrat de mariage* (3 vol., 1847); Roussilhe, *Tr. de la dot* (1856); Ginoulhiac, *Hist. du régime dotal* (1842); Seriziat, *Tr. du régime dotal* (1843); Tessier, *Tr. de la dot* (2 vol., 1835); de același autor : *Quest. sur la dot* (1 vol., 1852); Benoit, *Tr. de la dot* (2 vol., 1823); De același autor : *Des biens paraphernaux* (1 vol., 1846); Benech, *De l'emploi et du remploi de la dot sous le régime dotal* (ed.

cele mai însemnate este, de bună samă, acel relativ la asociațiunea conjugală a soților, în privința bunurilor.

Insemnă-
tea contrac-
tului matri-
monial.

„Interesele cârmuite de contractul matrimonial, care pot cădea sub puterea convențiunei, sunt din cele mai grave, (dice Troplong ¹⁾); căci este vorba de stabilirea familiei, de prosperitatea căsnicieii, de patrimoniul copiilor. Ordinea publică și acea privată își dau mâna în acest contract, care are de obiect cele mai mari interese. Soții cari se unesc împreună, familiile care se aliază, copiii ce au a se naște, terții cari vor contracta cu soții, prezentul și un viitor întreg, iată ce cuprinde, în prevederea sa, această lege a căminului domestic (*cette charte du foyer domestique*), tot ce este mai esențial și mai vital în Stat, creditul și proprietatea“.

În toate legislațiunile căsătoria este, a fost și va fi baza familiei. Ea nu are de scop numai procrearea, după cum, în termeni brutali, o spune Codul Caragea ²⁾, ci creșterea, educarea copiilor și dobândirea din partea lor a unei pozițiuni sociale, în familie și în societate ³⁾.

din 1847) : Dutruc, *Tr. de la sépar. de biens* (1 vol., 1853) ; Jouitou, *Étude sur le système du régime dotal* (2 vol., 1888) ; Dépinay, *Le régime dotal* (1 vol., 1902) ; Griveau, *Régime dotal en France* (1 vol., 1902) ; Déglin, *Étude sur le contrat de mariage en dr. comparé et en dr. international* (1 vol., 1883) ; Pallamary, *Conflits de législ. relatifs aux conventions matrimoniales* ; Ricaud, *Des régimes matrimoniaux au point de vue de droit international privé* (1886) ; Pand. fr., *Mariage*, I, 2588 urm., Répert. Sirey, *Contrat de mariage, Dot, etc.*

¹⁾ *Contrat de mariage*, I, art. 1387 urm., No. 1. Cpr. și Thiry, III, 210.

²⁾ „Nunta este tocmeala unirei bărbatului cu femeea spre facere de copii“ (art. 1, partea III, Capit. 16, *pentru nuntă*, etc.).

Art. 63 Cod.
Calimach.

³⁾ „Legăturile familiei se alcătuiesc prin căsătorească tocmeală, dice art. 63 din Codul Calimach (44 C. austriac), prin care două persoane, partea bărbătească și partea femească, arată cu un chip legiuit a lor voință și hotărîre de a vieții într-o legiuită însoțire, cu dragoste, cu frica lui D-zeu, și cu cinste într-o tovarășie nedespărțită, de a naște prunci, de a-i crește, a se ajuta între ei după putință la toate întâmplările“. Această frumoasă definiție, pe care Zachariæ von Lingenthal, o găsește cu drept cuvînt mult mai nobilă și mai morală de cât acea mai sus reproducă a Codului Caragea (v. *Hist. du droit privé gréco-romain, trad. Lauth*, p. 3, nota 2), ne reamintește definiția lui Modestinus, care dice că : căsătoria este unirea a două vieți, confusiunea a

Uniunea soților le impune, atât în interesul lor cât și mai cu samă a familiei, datorii comune și reciproce. Pentru a putea îndeplini aceste datorii, ei trebuie să aibă un patrimoniu; de unde și necesitatea unui regim matrimonial,

doné patrimoniū, punerea în comun a tuturor intereselor materiale și morale: „*Conjunctio maris et feminae, et consortium omnis vite, inducitur vite consuetudo, divini et humani juris communicatio*“ (L. 1, Dig., *De ritu nuptiarum*, 23. 2). Această noțiune a căsătoriei, datorită jurisconsultilor vechi Rome, cuprinde cele două mari principii ale căsătoriei creștine și moderne: vecinicia legăturii conjugale și monogamia (v. P. Gide, *Étude sur la condition privée de la femme*, ed. a 2-a, p. 111).

Un medic legist de la începutul secolului trecut, Fodéré, a pus în evidență scopul fizic, moral și social al căsătoriei, dând următoarea definiție: Căsătoria este tovarășia bărbatului și a femeii, cari se unesc pentru fericirea lor, spre a vecinici specia umană și a-și da un sprijin și ajutor reciproc, ca să poată duce împreună greutățile vieții. Cu alte cuvinte, căsătoria trebuie considerată din trei puncte de vedere: sub acel al trebuințelor fizice și personale, sub acel al copiilor ce au a se naște și, în fine, sub raportul drepturilor și datoriiilor soților. Veđi Lacassagne, *Les actes de l'état civil*, p. 108.

Din cele mai sus expuse ar părea să resulte că căsătoria este un *contract civil*, și încă solemn, de o natură specială; și în adevăr, astfel o consideră majoritatea autorilor. Veđi Pothier, *Contrat de mariage*, VI, 1. Planiol, III, 3. T. Huc, II, 3, 4. Demolombe, III, 1 urm. Laurent, II, 260. Beudant, I, 203. Baudry et H. Fourcade, *Des personnes*, II, 1422, etc. Tot astfel o consideră atât Codul Calimach, prin art. 63 (*o tocmeală*), cât și Codul austriac, prin art. 44 (*Ehevertrag*). Art. 1056 din Codul portughez dăce, de asemenea, că căsătoria este un *contract vecinic* (divorțul neexistând în Portugalia), încheiat între două persoane de sex osebit, spre a constitui o familie legitimă. Cum că căsătoria este un contract, însă bine înțeles, de o natură specială, și ca atare, nesupus celorlalte condiții ale convențiilor în genere, aceasta nu se poate contesta în mod serios, față de art. 129, după care nu este căsătorie când nu este *consimținint*. Cpr. Laurent, *loco supra cit*. De aceea, în mai multe texte din dreptul roman, găsim expresiunile: *contrahere nuptias* (Instit., Pr., *De nuptiis*, 1, 10; L. L. 3, 10, 11, etc. Dig., *De ritu nuptiarum*, 23, 2). Cu-toate-acestea, unii nu consideră căsătoria ca un contract, ci ca o stare de lucruri, *comme un état et non comme un contrat*. V. Massol, *Sépar. de corps*, I, p. 2, text și note (ed. a 2-a, 1875). Controversa, de altfel, nu are nici-o utilitate practică.

Căsătoria este un contract? Controversă.

fie legal, fie convențional, care să reguleze înainte de căsătorie interesele lor bănești. Regimul asociațiunii conjugale este, deci, una din legile primordiale ale familiei; aceasta a și făcut ca unul din cei mai mari filosofi ai antichității, Platon, să dică cu drept cuvânt: „Pentru ca o republică să fie bine constituită, cele dintâi legi trebuie să fie acele care reglementează căsătoriile“¹⁾.

Sensul cuv.
contract de
căsătorie.

Prin expresiunea „contract de căsătorie“, Pothier înțelegea însuși actul care constituie căsătoria (*Tr. du contrat de mariage*, VI, 2).

Astă-ți contractul moral, care are de obiect uniunea persoanelor, se numește căsătorie (art. 127 urm.), iar convențiile făcute de viitorii soți în scopul acestei uniuni, relative la bunurile lor, primesc numele de *contract de căsătorie* sau *convenții matrimoniale*²⁾.

Contractul de căsătorie este, deci, contractul bănesc, format cu ocaziunea căsătoriei, pentru a regula drepturile respective ale soților, în privința bunurilor.

Cuvintele „contract de căsătorie“ astfel restrânse numai la bunuri, se întrebuintează une-ori în sensul de *actul autentic (instrumentum)* care constată convențiile matrimoniale (art. 1229), iar alte-ori în sensul de însăși convenția matrimonială; când, de exemplu, unul din soți ar dice: contractul meu de căsătorie este *dotal*.

Definiție.

Contractul de căsătorie poate fi definit: *un contract condițional*³⁾, *solemn și irevocabil, prin care viitorii soți organizează capacitatea lor civilă și regulează, în privința bunurilor, consecințele asociațiunii conjugale*. În acest contract, legiuitorul se ocupă mai cu samă de patrimoniul femeii. „*Les femmes n'ont pas fait les lois (elles s'en plaignent quelquefois)*“ dice un autor⁴⁾, *mais les lois ont été faites sur-*

¹⁾ Platon, *De legibus*, lib. IV. Cpr. Ginoulhiac, *Hist. du régime dotal et de la communauté en France*, *Introduc.*, p. VI urm.

²⁾ Cpr. Pothier, *Introduc. au tr. de la communauté*, No. 1. Codul Calimach dicea *tocmeli căsătorești* (art. 1608).

³⁾ Contractul este condițional în acest sens că este caduc, dacă căsătoria, în vederea căreia el a fost făcut, nu are loc. Contractul bănesc de căsătorie este, deci, un contract accesoriu a celui care unește pe soți. Cpr. Baudry, *Le Courtois et Surville, Contrat de mariage*, I, 8. Veđi *infra*, rubrica: *Intrarea în vigoare a convențiilor matrimoniale și caducitatea lor*; Cpr. L. L. 17, § 1 și 68, *Dig., De jure dotium*, 23, 3.

⁴⁾ Troplong, *Contrat de mariage*, I, art. 1387, No. 3, *in fine*.

tout pour elles. Le contrat de mariage notamment est le code de leurs privilèges; le législateur s'y montre comme un tuteur vigilant qui leur prodigue les faveurs et les exceptions“.

Se poate ca viitorii soți să nu facă nici-o convenție matrimonială, și în asemenea caz, legea este cea care regulează raporturile și drepturile dintre ei. De aceea, după unii autori, ar exista două contracte de căsătorie: unul expres, și altul tacit. Contractul tacit ar consta în ceea ce legea dispune în caz de tăcerea părților¹⁾.

Obiceiul de a redacta un contract de căsătorie nu este tocmai vechiu. El nu exista la Romani, la care regimul matrimonial nu era convențional, ci legal. Ei se mărgineau a constata aducerea dotei și a regula condițiile restituirii ei, printr'un *instrumentum dotale*. Obiceiul de a redacta o convenție matrimonială, care să modifice cutumele locale, nu apare în Franța de cât în secolul al XVI-lea²⁾.

Astăzi, convențiile matrimoniale sunt foarte obișnuite, mai cu samă atunci când viitorii soți dispun de o avere oarecare. Dacă ei n'au făcut nici-o convenție specială, asociațiunea soților, cu privire la averea lor, e cărmuită de lege:

Art. 1223.—Legea guvernează asociațiunea conjugală, în privința averilor, conform regulilor prescrise în capul următor, dacă părțile n'au făcut convențiuni speciale. (Art. 942, 969, 1224—1226, 1231, 1495 C. Civ. Art. 1387 C. fr. ³⁾)

Acest text nu însemnează, după cum vom vedea mai la vale că se susține de unii, că regimul dotal ar fi la noi regimul legal sau de drept comun; căci el ne trimete la regulile edictate de legiuitor în capit. regimului dotal numai în cazul când s'a adoptat pur și simplu acest regim, fără a se face nici-o convenție specială în această privință, iar nu și în cazul când nu s'a făcut nici-o convenție matri-

¹⁾ Cpr. Bellot des Minières, *Le Contrat de mariage considéré en lui-même*, No. 1, p. 10. Thiry, III, 209, *in fine*.

²⁾ Planiol, III, 777, p. 240 (ed. a 2-a). În cât privește condiția soților sub legislația Romanilor, Galilor, Germanilor, etc., v. Rodière et Pont, *Tr. du contrat de mariage*, I, No. 4 urm., p. 3 urm. În privința dreptului german actual, v. Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil* (Berlin, 1897), § 136 urm.

³⁾ Textul conrespundător fr. adaogă: „*pourvu qu'elles (les conventions) ne soient pas contraires aux bonnes mœurs*“. Vezi *infra*, p. 9 urm.

monială sau tocmeală căsătorească, după cum se exprimă art. 1608 din Codul Calimach.

Principiul care cărmuește, în această privință, întreaga materie este libertatea convențiilor ¹⁾.

Libertatea convențiilor matrimoniale.

Art. 1224.—Veri-ce convențiuni matrimoniale sunt libere între soți ²⁾, întru cât ele nu vatămă drepturile bărbatului de cap al familiei, sau de cap al asociațiunei conjugale, și întru cât nu deroagă la dispozițiunile prohibitive ale acestui codice. (Art. 195 urm., 325 urm., 341, 345 urm., 349 urm., 422 urm. C. civ. Art. 1388 C. fr.)

Art. 1225.—Nu pot soții, în contractul lor de căsătorie, să modifice drepturile ce dă legea, la titlul IX și X din Cartea I, acelaia dintre soți care supravețuește celuilalt. (Art. 325 urm., 343 urm. Art. 1388 C. fr.)

Art. 1226.—Nu vor putea, asemenea, să facă nici-o convențiune sau renunțare, care ar avea de obiect să schimbe ordinea legală a succesiunilor între dînșii și descendenții lor ³⁾. (Art. 659 urm., 702, 808, 936 urm., 965 C. civ. Art. 1389 C. fr.)

Drept. străin. ¹⁾ Acest principiu este mai pretutindenî legea comună. „Soții, dîce art. 1432 din Codul german, pot să reguleze raporturile privitoare la regimul bunurilor prin contract (*Ehevertrag*)“. În privința țarilor (foarte puține la număr) în care legea impune un regim obligator, de la care părțile nu se pot sustrage prin contract, veđi A. Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. international privé*, III, p. 523, 524.

Dr. vechiū fr. ²⁾ „*En traité de mariage et avant la foi baillée et bénédiction nuptiale*, dîce art. 202 din cutuma din Orléans, *hommes et femmes peuvent faire et apposer telles conditions, douaires, donations et autres conventions que bon leur semblera*“.

Deoseb. de redacție de la Codul fr. Instituții contractuale. ³⁾ Textul corespunđător francez adaogă: „*sans préjudice des donations entre-vifs ou testamentaires, qui pourront avoir lieu selon les formes et dans les cas déterminés par le présent Code*“.— Acest paragraf, eliminat și din Codul italian, se referă la instituții sunt necunoscute în legea noastră ca și în cea italiană (v. Pacifici Mazzonni, *Trattato delle successioni*, I, p. 67 urm.), însă mai în urmă am părăsit acest sistem. În adevăr, art. 933 din Codul civil permițend dăruiitorului de a da viitorilor soți, sau numai unuia din ei, *bunurile sale viitoare*, prin contractul de căsătorie, a înțeles prin aceste bunuri (*res futurae*) pe acelea ce el va lăsa la moartea lui, de și prin bunuri viitoare se mai înțeleg încă și acele ce el ar putea să le dobîndească și să le dea în timpul vieței sale (v. t. IV a Coment. noastre, p. 225). Autorii și jurisprudența sunt, în adevăr, de acord spre a decide că donațiunea bunurilor ce

Legea, lăsând viitorilor soți cea mai mare latitudine în regularea convențiilor lor matrimoniale, pentru a înlesni pe cât se poate căsătoriile ¹⁾, le permite, pe de o parte,

dăruitorul va lasă la moartea sa este o donațiune de bunuri viitoare. Cpr. Cas. rom., C. Craiova și București, *Dreptul* din 1896, No. 83, și *C. judiciar* din 1896, No. 46; *Dreptul* din 1900, No. 46. Veđi. și t. IV a Coment. noastre, p. 753 și t. V, p. 117, text și nota 4. Prin urmare, fiind recunoscut de toată lumea că, prin bunuri viitoare, art. 933 înțelege bunurile ce dăruitorul va avea la moartea sa, este de netăgăduit că instituția contractuală își are ființă și în legea noastră, pentru-că dăruitorul care dispune prin contractul de căsătorie de averea sa viitoare, dispune de o avere de moștenire și, deci, instituște moștenitor prin contract pe soțul donatar.

O deosebire însemnată există însă, cu-toate-acestea, între legea noastră și cea franceză; căci, pe când în Codul francez, se poate institui moștenitor nu numai pe ambii soți, sau pe unul din ei, ci se mai poate face încă o substituție vulgară în folosul descendenților neconcepuți încă, ce se vor naște din căsătorie (cpr. și art. 764 C. italian), substituție care, după art. 1082 din Codul fr., se presupune la caz de tăcerea contractului (v. t. IV citat, p. 751, nota 1), legiuitorul nostru nu se ocupă de loc de copii și nu face excepție la principiile dreptului comun de cât în privința soților (v. t. IV, p. 147 și 753, precum și *Tratatul* nostru în limba franceză, p. 179, nota 1).—Dar, dacă copiii neconcepuți încă nu pot direct fi instituiți moștenitori prin contractul de căsătorie al părinților lor, ei pot însă, ca moștenitori, să se folosească de instituția făcută părinților, dacă dăruitorul, care ar fi supravățuit soților, n'ar fi revocat-o. Aceasta rezultă din § ultim al art. 933, după care, în caz de supravățuire a dăruitorului, instituția nu este *caducă* sau *inexistentă*, ca în Codul francez, ci numai *revocabilă*. Veđi *Tr.* nostru în limba franceză, p. 179, nota 1, *in fine*.

¹⁾ Pentru a înlesni căsătoriile, legea anterioară a timbrului sentia de taxa de înregistrare înzestrările de ori-ce natură și sub ori-ce formă fusese făcute descendenților. După legea actuală a timbrului, din 24 fevr. 1900, aplicabilă de la 1 Martie același an (art. 95), copilul înzestrat plătește însă taxa de 1%, dacă este descendent, *la deschiderea succesiunii înzestrătorului* (art. 47 L. timbr.), și $\frac{1}{2}$ % din taxa aferentă la succesiuni, dacă e în alt grad de înrudire sau străin (art. 46, 47). S'a decis, cu drept cuvânt, că accesoriu urmând condiția obligației principale, și ipoteca constituită pentru asigurarea dotei este scutită de ori-ce taxă în timpul vieții înzestrătorului. Cas. rom. (17 fevr. 1903), *Dreptul* din 1903, No. 22.—*Contră*: C. București, *Dreptul* din 1902, No. 72. În ori-ce caz, pentru succesiunile deschise în-

Legea timbrului.

de a alege între regimetele ¹⁾ ce ea a organizat, pe acel care le convine mai bine, iar pe de altă parte, de a combina aceste regimete între ele. Această combinație între diferitele regimete matrimoniale rezultă, între altele, și din art. 1287, după care soții, cari se supun regimului dotal, pot să stipuleze o societate de achișițiuni.

Stipularea
unui regim
neadmis de
legea ro-
mână.

În baza principiului libertății convențiilor matrimoniale, soții ar putea, prin convenția lor, să se refere la un regim străin neadmis de legea noastră, precum ar fi acel al comunității legale ²⁾. Cât pentru raporturile personale dintre soți, ele neatîrnând de voința părților, sunt regulate de lege. Este adevărat că, une-ori, convențiile matrimoniale au o înfriurire asupra raporturilor personale dintre soți, pentru-că unele din aceste raporturi sunt modificate tocmai prin regimul adoptat de ei. Astfel, vom vedea că, sub regimul separațiunei de bunuri, femeea are o neatîrnare pe care nu o are sub celelelalte regimete; însă aceste modificări sunt opera legii, iar nu a voinței părților, care consistă numai în alegerea unuia dintre regimetele matrimoniale, a căror efecte sunt determinate de lege ³⁾.

Art. 1232.

Soții n'ar putea însă să supună convenția lor matrimonială unui termen, sau unei condiții, fie ea suspensivă, sau resolutorie. Art. 1232 din Codul nostru este formal în această privință și ne-a scutit de controversele la care art. 1399 din Codul francez a dat loc. (Veđi *înfră*, explic. art. 1232).

inte de 1 Martie 1900, nu se percepe nici-o taxă, de-oare-ce legea nu poate să aibă efect retroactiv (art. 1 C. civ.). Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1890, p. 1141.—Din desbaterile legii timbrului urmate la Senat rezultă că dota, ce femeea își constituie din propria sa avere, nu este supusă nici-unei taxe. Veđi I. N. Cesărescu, L. timbr. din 1900, observ. de la p. 55.

- ¹⁾ Prin *regim* matrimonial, înțelegem dispoșițiile în puterea cărora se cărmuește asociația conjugală, cu privire la bunurile soților, în timpul căsătoriei.
- ²⁾ Această soluție este adevărată atât în privința convențiilor matrimoniale făcute în străinătate, cât și în țară. Rodière et Pont, *op. cit.*, I, 82, p. 64. Pand. fr. *Marriage*, I, 2701. Guillaud, I, 131. Colmet de Santerre, VI, 7 bis II. Laurent, XXI, 141. Aubry et Rau, V, § 504 bis, p. 274, text și n. 23. Baudry, III, 10. Daniel de Folleville, 27. Această soluție presupune însă, bine înțeles, că regimul străin adoptat de soți nu este contrar ordinii publice și bunelor moravuri din România.
- ³⁾ Cpr. Thiry, III, 209, p. 231.

Soții nu pot, de asemenea, cu toată libertatea ce au, să facă convențiuni contrare ordinii publice și bunelor moravuri (art. 5, 968, 1492); să vătămă drepturile conferite bărbatului în calitate de cap al familiei și a asociațiunii conjugale (art. 1224, 1225); să deroage da la dispozițiile prohibitive ale Codului civil (art. 1224), și în fine, să schimbe ordinea legală a succesiunilor (art. 1226).

Codul Calimach dispune, de asemenea, prin art. 1610, că: „este oprit a se face alcătuirii căsătorești într'acest chip, adică : ca femeea să nu fie supusă bărbatului; să nu aibă bărbatul veniturile sau rodurile zestrei; să nu-i ceară neapăratele cheltueli făcute pentru binale de zestre; ca bărbatul să nu întoarcă zestreă femeii, sau să dea înapoi o parte numai dintr'însa, sau să rămăe la moștenitorii lui, sau să o întoarcă mai târziu de cât în termenul hotărit de legi; să aibă voe a înstrăina lucrurile nemisăătoare ale zestrei¹⁾; să nu fie răspundător pentru stricăciunea pricinuită zestrei, ori din vicieșug, ori din lenevirea sa: să mostenească el a le femeii, sau ea a le bărbatului; să dea chizeș pentru siguranța zestrei, și în deobște toate cele împotriva respectului, cinstei și moralului, cele împotriva bunii orîndueli, și a cuviincioasei iconomii a casei și împotriva adevăratului scop a căsătoriei“.

Art. 1610 C.
Calimach.

10 *Clausele contrare ordinii publice și bunelor moravuri*
(art. 5 C. civ.)

Art. 1387 din Codul francez oprește în termeni ex-preși convențiile dintre soți contrare bunelor moravuri, pentru-că căsătoria este și trebuie să fie prin esența sa o instituție eminentemente morală.

De și această parte a textului francez a fost eliminată de legiuitorul nostru, totuși nu mai rămăne nici-o îndoială că soluția trebuie să fie aceeași și în dreptul nostru, prin aplicarea art. 5 din Codul civil.

¹⁾ Vom vedea însă că, în dreptul actual, soții pot din contra stipula, prin contractul lor matrimonial, alienabilitatea fondului dotal (art. 1252). Inalienabilitatea acestui fond nu mai este deci astă-zi de ordine publică, după cum era altă dată atât la Români, cât și în dreptul nostru anterior. Veți înfră, explic. art. 1252.

Art. 1252.

Convenții
contrare bu-
nelor mo-
ravuri.

Nu este tot-deauna ușor de a se determina când o convenție este imorală ¹⁾. Vom da câteva exemple :

Astfel, ar fi contrară bunelor moravuri : convențiunea prin care soții ar stipula de a trăi separați unul de altul ²⁾; aceea care ar scuti pe soți de obligația de credință, sprijin și ajutor ce ei își datoresc în baza art. 194 din Codul civil ³⁾; de a alimenta, a întreține și crește copiii (art. 185); convenția prin care s'ar impune unuia din soți obligația de a exercita o profesiune sau industrie contrară moralei publice, de exemplu : de a ținea o casă de toleranță, de a face contrabandă, etc. ⁴⁾; convenția prin care unul din soți s'ar obliga a nu urmări adulterul celuilalt soț ; aceea prin care femeea ar fi autorizată a-și crea venituri prin relațiunii adulterine ⁵⁾, etc.; convenția prin care soții ar renunța la dreptul de a-și face liberalități în timpul căsătoriei (art. 936 urm.) ⁶⁾, etc.

Condiție de
văduvie.
Controversă.

Ce trebuie să decidem în privința condiției de văduvie, la care câte-odată sunt supuse donațiunile făcute prin contractul de căsătorie de către viitorii soți, în folosul aceluia din ei care va supraviețui ? De și chestiunea este foarte controversată, atât doctrina cât și jurisprudența tind a considera asemenea condiție ca validă, mai cu samă atunci când ea este dictată de o cauză onestă și respectabilă, precum ar fi, de exemplu : interesul copiilor născuți din căsătorie, sau acel al însu-și soțului, căruia condiția

¹⁾ Veđi t. I a Coment. noastre, partea I, p. 115 urm. ; t. IV, p. 99 urm. ; t. VI, p. 35 urm. Veđi în privința ordinei publice și bunelor moravuri, adnotația noastră, publicată în *C. judiciar* din 1902, No. 17.

²⁾ Cpr. Michaux, *Tr. pratique des contrats de mariage*, 217. Baudry, III, 7. Vigié, III, 16, p. 11. Troplong, *Contrat de mariage*, I, 49. Guillouard, *Contrat de mariage*, I, 100. Pand. fr., *Mariage*, I, 2617. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 60. Rodière et Pont, *Contrat de mariage*, I, 57.

³⁾ Pand. fr., *v^o cit.*, 2617, *in fine*. D. de Folleville, *Tr. du contrat pécuniare de mariage*, etc. 13 bis, p. 27.

⁴⁾ Répert. Sirey, *v^o cit.* 59. Duranton, XIV, 23.

⁵⁾ Michaux, *op. cit.*, 219. Marcadé, V, art. 1387 urm., No. II. Rodière et Pont, *op. cit.*, I, 57. Baudry, Le Courtois et Surville, *Contrat de mariage*, I, 17. Cpr. L. 5, Pr., Dig., *De pactis dotalibus*, 23, 4.

⁶⁾ Michaux, *op. cit.*, 335. Pand. fr., *v^o cit.*, 2618. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 74. Vigié, III, 16, p. 11 urm. Laurent, XXI, 135. Marcadé, V, art. 1387 urm., No. IX. Rodière et Pont, I,

ii este impusă, spre a-l împedeca de a fi obiectul lăcomiei oamenilor cari se căsătoresc de speculă ¹⁾).

Tot în baza art. 5 din Codul civil, sunt oprite convențiile contrare legilor care interesează ordinea publică, adică, în care legiuitorul are mai mult în vedere interesul general de cât acel al particularilor: *quæ primario spectant utilitatem publicam, secundario privatam*. Astfel sunt, de exemplu: legile privitoare la starea persoanelor, la capacitatea, sau incapacitatea lor, la organizarea familiei, etc.

În baza acestor principii se decide că soții n'ar putea stipula, prin contractul lor de căsătorie, că femeea va fi incapabilă de a se obliga către terții, chiar cu autorizarea bărbatului, sau a justiției, pentru-că capacitatea persoanelor este o regulă de ordine publică, la care părțile nu pot deroga nici prin convențiile lor matrimoniale ²⁾).

Conv. contrare ordinei publice.

79. Guillouard, *op. cit.*, I, 101. Odier, *Contrat de mariage*, II, 634. Duranton, XIV, 30. D. de Folleville, *op. cit.*, I, 13 bis. Aubry et Rau, V, § 504, p. 270. Bellot des Minières, *Tr. du contr. de mariage*, I, p. 16, 17.—*Contră*: Taulier, *Théorie raisonnée du Code civil*, V, p. 20, 21.
- ¹⁾ Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1902, No. 69, și *Curierul judiciar* din 1903, No. 25 (cu observația noastră). Cas. fr. D. P. 67. 1. 332. *Pand. Périod.* 97. 1. 321. Sirey, 97. 1. 397. *Dreptul* din 1897, No. 5 și D. P. 98. 1. 537. C. Bourges, *Pand. Périod.* 90. 2. 131. Troplong, *op. cit.*, I, 52. Planiol, III, 797. D. de Folleville, 13 bis, *in fine*. Duranton, VIII, 128. Marcadé, V, art. 1387 urm., No. II, p. 394. Guillouard, *op. cit.*, I, 105. Vigié, III, 16, p. 11. Odier, *op. cit.*, II, 626. Rodière et Pont, I, 58. Demante et Colmet de Santerre, IV, 16 bis VI, *in fine*. Cpr. art. 887 C. Calimach (700 C. austriac, *in medio*) și Nov. 22 a lui Justinian, capit. 43 și 44.—*Contră*: Trib. Brăila, *C. judiciar* din 1901, No. 73 (cu observ. noastră). Trib. Périgueux, D. P. 67. 1. 332. Laurent, XI, 501 și XXI, 116. T. Huc, VI, 60. Pezzani, *Empêchements au mariage*, 135 urm. Bellot des Minières, *Le contrat de mariage considéré en lui-même*, 86 urm. Taulier, *op. cit.*, IV, p. 323. Cpr. și Michaux, *op. cit.*, 223 urm. Veți asupra acestei controverse, t. IV a Comentariilor noastre, p. 105, 106 și t. V, p. 137, nota 2. Veți și adnot. noastră, publicată în *Curierul judiciar* din 1901, No. 73.
- ²⁾ Cpr. Laurent, I, 52. Répert. Sirey, *v^o cit.* 69, și *Autoris. de femme mariée*, 23. Baudry, III, 11. Baudry et Surville, *op. cit.*, I, 45, p. 38. F. Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1387, No. 10. Troplong, I, 78. Guillouard, I, 102 urm. D. de Folleville, *op. cit.*, 12 urm. Planiol, III, 798. Challamel, *Revue critique*, anul 1880, p. 1 și urm. Vavasseur, *Revue critique*, anul 1878,

Pentru aceleași motive, femeea n'ar putea, făcând să reinvie Senatusconsultul Velleian, să stipuleze că ea ar fi incapabilă de a garanta pe bărbatul său¹⁾.

Codul indică în mod special oare-care legi de ordine publică, de la care viitorii soți nu pot deroga prin contractul lor de căsătorie. Astfel sunt legile privitoare la puterea maritală și la acea părintească.

20° Clauzele contrare puterii maritale.

Drepturile conferite bărbatului, în calitate de cap al familiei, în virtutea puterii maritale, sunt acele prevădute de art. 194 urm. sub rubrica: *despre drepturile și datoriile respective ale soților.*

Astfel, soții nu pot, prin contractul lor de căsătorie, să convie că ei nu-și vor datori unul altuia credință, sprijin și ajutor (art. 194); că femeea nu va datori ascultare bărbatului și bărbatul protecțiune femeii (art. 195); că femeea nu va locui împreună cu dînsul²⁾, sau că bărba-

p. 289. Valette, *Mélanges de droit et de jurisprudence*, I, p. 513 urm. „Nime, dice acest din urmă autor, nu poate, după a sa voință să dispue de statul său, și să se facă, pentru viitor, capabil sau incapabil de a se obliga“. În același sens: Cas. fr. și C. Paris, D. P. 80. 1. 112; Sirey, 80. 1. 125. D. P. 86. 1. 204. Sirey, 85. 1. 312. Sirey, 84. 2. 193.—*Contrà*: C. Paris, D. P. 78. 2. 81. Sirey, 78. 2. 161.

1) Répert. Sirey, *Contr. de mariage*, 70 urm. Michaux, 369 urm. și autorii citați în nota precedentă.—*Contrà*: C. Paris, D. P. 77. 2. 89. Sirey, 76. 2. 65 (cu nota lui Lyon-Caen).

2) Se decide, însă, de unii autori că femeea ar putea stipula în contractul de căsătorie, că ea nu va locui într-o țară depărtată, din cauza climatei sau altor împrejurări ce i-ar pune viața în pericol, și asemenea clausă se declară de validă, pentru-că bărbatul datorește femeii sale sprijin, ajutor și protecțiune (art. 194, 195). Cpr. Troplong, *op. cit.*, I, 58. Rodière et Pont, I, 61.—Vezi însă Thiry, III, 232. Demolombe, IV, 93. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 83. Pand. fr. *v^o cit.*, 2640. Guillaouard, I, 107. Marcadé, V, art. 1387 urm. No. IV. După acești autori, tribunalele ar putea în casuri grave, când de exemplu, viața femeii ar fi în pericol, să o scutească de obligația de a urma pe bărbatul său, însă nu în virtutea clauzei din contractul de căsătorie, ci în virtutea protecțiunii pe care bărbatul o datorește femeii sale (art. 195).—Art. 1354 din Codul german prevede că bărbatul hotărăște domiciliul comun, însă se grăbește a adăoga că femeea nu

tu nu o va primi și nu-i va da cele trebuitoare existenței sale, după starea și puterea sa (196); că femeia va putea sta în judecată, contracta, sau face comerț¹⁾ fără nici-o autorizare (art. 197 C. civ., 15 C. com.)²⁾; că ea va putea să consimtă singură la căsătoria, sau la adopțiunea copiilor (art. 131 și 311); la emanciparea lor (422), etc. Toate aceste clause sunt contrare legilor, și ca atare, oprite. Drepturile bărbatului fiind, în adevăr, inalienabile și imprescriptibile, nu pot fi atinse prin nici-o convenție a soților.

este datoare să se supună acestei decisiuni, dacă ea constituie un abuz al dreptului său: *wenn sich die Entscheidung als Missbrauch seines Rechtes darstellt*. Art. 10 din același Cod prevede, de asemenea, că femeia măritată împărtășește domiciliul bărbatului său, afară de cazul când el s'ar stabili în străinătate, în care caz ea nu este obligată a-l urma. „*Die Ehefrau teilt den Wohnsitz der Ehemanns. Sie teilt den Wohnsitz nicht wenn der Mann seinen Wohnsitz im Ausland an einem Orte begründet, an den die Frau ihm nicht folgt und zu folgen nicht verpflichtet ist*“. Pothier dice, de asemenea, că femeia nu este datoare a urma pe bărbatul său în străinătate, *hors du royaume* (t. VI, *Contrat de mariage*, 282 și t. VII, *Puissance du mari*, 1). O asemenea dispoziție figura în proiectul Codului, însă ea a fost eliminată în Consiliul de Stat. v. Baudry et Surville, *Contrat de mariage*, I, 18, p. 13.

1) Autorizarea de a face comerț poate fi dată femeii prin contractul de căsătorie, însă ea este tot-deauna revocabilă (art. 18 C. com.), de și contractul matrimonial este irevocabil. Cpr. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, I, 251. Michaux, *op. cit.*, 254.

2) Autorizarea ce bărbatul ar da femeii sale de a face, în timpul căsătoriei, toate actele ce ar crede de cuviință ar fi nulă; ea ar echivala, în adevăr, cu o dispensă de autorizare și ar constitui o abdicare a puterii maritale. Pentru a-și produce efectele sale, autorizarea trebuie să fie specială și dată în vederea unui act determinat. O autorizare generală ar fi validă numai în privința bunurilor parafermale ale femeii (art. 206, 1536). Cpr. Michaux, 244. Troplong, I, 56. Laurent, XXI, 118.—Autorizarea necesară femeii spre a putea contracta, sta în judecată, etc. fiind de ordine publică, trebuie să decidem că judecătorii români n'ar putea investi cu formula executorie o hotărâre străină în care o Româncă ar fi stat în judecată, fie ca reclamantă, fie ca pârîtă, fără a fi fost autorizată conform legii române, care o urmărește peste tot locul. Cpr. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 1902. 5. p. 36. *J. Clunet*, anul 1902, p. 116. Această sentință a fost publicată și adnotată de noi în *Dreptul* din 3 april 1903, No. 27.

30 *Clausele contrare puterii părintești.*

Drepturile tatălui fiind sacre ca și acele ale bărbatului, trebuie să fie respectate; căci a schimba sau a micșora drepturile lui, ar însemna a distruge însăși temelia familiei. Prin urmare, nici tatăl, nici mama nu pot să renunțe la drepturile ce li conferă legea.

Administrația legală. Usufruct legal.

Astfel tatăl sau mama, în lipsa lui, nu pot să renunțe, prin contractul lor matrimonial, la administrația legală a bunurilor personale ale copiilor lor minori (art. 343)¹⁾, și după majoritatea autorilor, nici chiar la usufructul legal (art. 338)²⁾.

Dreptul de corecțiune.

Tatăl n'ar putea, de asemenea, să renunțe la dreptul de corecțiune ce-i dă legea (art. 329 urm.), la dreptul de a alege un tutor testamentar copiilor săi minori (art. 349), nici să restrângă, sau să rădăce tutela ce legea conferă mamei supraveghitoare³⁾.

Educ. religioasă a copiilor.

El n'ar putea, fără a abdica la drepturile ce-i conferă legea, să renunțe la dreptul de a dirigi educațiunea

Controversă.

¹⁾ Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1898, No. 12. Laurent, IV, 297 urm. Michaux, 265. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 116. Baudry, III, 7, p. 5. Guillouard, I, 114. Pand. fr. *Administration légale*, 41, și *Mariage*, I, 2647. Mourlon, III, 16. Vigié, III, 16, p. 12. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 116. Oudot et Demangeat, *Droit de famille*, p. 188.—Cât pentru chestiunea de a se ști dacă un al treilea, care ar face o liberalitate copilului, ar putea să lipsească pe tată de administrația legală, ea este controversată. Vezi t. II a Coment. noastre, p. 28. Vezi și Planiol, I, 2189. Unele legislațiuni străine admit în mod expres validitatea unei asemenea clause. Vezi, de exemplu: art. 362 din Codul civil neerlandez; art. 1638 din Codul german; art. 149 din Codul austriac (corespundător cu art. 197 din Codul Calimach). Cpr. și Nov. 117 a lui Justinian.

²⁾ Baudry, III, 7. Troplong, I, 61. Rodière et Pont, I, 74. Odier, II, 628. Demolombe, VI, 490 urm. Michaux, 264. Guillouard, I, 114. Vigié, III, 16, p. 13. Aubry et Rau, V, p. 265, text și nota 1. (Acești din urmă autori susținuse părerea contrară în edițiile precedente). Bellot des Minières, *Contrat de mariage*, I, p. 16. D. de Folleville, 21, 21 bis. T. Huc, III, 200. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 118. Pand. fr. *Mariage*, 2649. Marcadé, V, art. 1387 urm., No. VII.—*Contrà*: Thiry, III, 235. Laurent, XXI, 121. Arntz, III, 505. Baudry et Surville, *op. cit.*, I, 30.

³⁾ Cpr. Troplong, I, 60. Michaux, *op. cit.*, 267.

morală, intelectuală și religioasă a copiilor săi, etc. Deci, dacă, în cazul unei căsătorii mixte, s'a stipulat, prin contractul de căsătorie, precum se întâmplă une-ori, că băieții vor fi crescuți în religia tatălui, iar fetele în cea a mamei, această clausă nu va fi obligatorie pentru tată, care este singur stăpân asupra direcțiunii ce urmează a se da copiilor săi minori, rămânând ca la majoritate, ei să-și aleagă credința religioasă ce le ar conveni ¹⁾.

Tribunalele n'ar putea interveni, după cererea mamei, de cât atunci când tatăl, abusând de autoritatea sa, ar crește copiii într'o doctrină subversivă, sau prea fantasis-tă, precum ar fi: fetișismul, panteismul, etc. ²⁾.

Chestiunea educațiunii religioase a copiilor născuți din căsătorii mixte, adică dintre persoane de diferite religii, asupra căreia legiuitorul nostru este mut cu de-săvârșire, este resolvită de mai multe legiuri străine.

Dreptul străin în privința educațiunii religioase a copiilor.

Astfel, în Austria, după ultima stare a legislațiunii ³⁾, copiii de sex bărbătesc urmează, în principiu, religia tatălui, iar fetele cea a mamei, dacă soții n'au convenit altfel prin convenția lor; la 14 ani îndepliniți, copilul este însă liber de a-și alege credința ce-i convine. Aceeași soluție era admisă și prin Codul general prusac ⁴⁾, cu această deosebire, însă, că soții nu puteau în această legislație, să deroage prin convenția lor de la regula de mai sus.

Art. 134 din legea de introducere a noului Cod ger-

¹⁾ Troplong, I, 61. Michaux, 267 urm. Vigié, III, 16, p. 12. Baudry, III, 7. Baudry et Surville, I, 26. T. Huc, III, 167 și IX, 3. Despagnet, *Pr. de dr. international privé*, 258, p. 524 (ed. a 3-a). Thiry, III, 233. Laurent, XXI, 120. Duranton, XIV, 24. Odier, II, 628. Demolombe, VI, 295. Guil-louard, I, 113. Aubry et Rau, V, § 504, p. 266. Marcadé, V, art. 1387 urm. No. III. Colmet de Santerre, VI, 5 bis. II. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 115. Pand. fr., *Marriage*, I, 2646. Taulier, V, p. 19. D. de Folleville, 17, 17 bis.—*Contrà*: Rodière et Pont, I, 63. Planiol, I, 2120 și III, 799 (ed. a 2-a). Veđi asupra acestei chestiuni observația ce am publicat (asupra unei decizii a Curței de casatie din Franța), în *C. judiciar* din 1903, No. 21.

²⁾ Cpr. Michaux, 273, p. 47.

³⁾ *Gesetz vom 25 Mai 1868*.

⁴⁾ *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten*, partea II, tit. II, § 76 urm. „*Zu Abweichungen von diesen gesetzli-chen Vorschriften kann keiner der Aeltern den Anderen, auch nicht durch Verträge, verpflichten*“ (*Landrecht*, II, 2, § 76).

man (*Einführungsgesetz*) se referă, în privința educațiunii religioase a copiilor (*über die religiöse Erziehung der Kinder*), la diferitele legislațiuni locale ¹⁾.

Dar din toate legislațiunile, cea mai complectă, în această privință, este de bună samă, cea a Ungariei.

După legea XXXII asupra religiunii copiilor (*T. cz. gyermekek vallásáról*), din 9/18 Decembrie 1894 ²⁾, soții pot, înainte de căsătorie, să determine prin convenția lor autentică, o dată pentru tot-deauna, religiunea în care vor fi crescuți copiii lor. În lipsa unei asemenea convențiuni, copiii urmează religiunea părinților, după sexul lor, dacă religia părinților este din acele legalmente recunoscute ³⁾. Cât pentru copiii naturali, ei urmează religia mamei, dacă această religie este din acelea permise sau recunoscute. Dacă mama își schimbă religia, primind pe una din cele recunoscute, copiii cari nu au încă șapte ani în-depliniți, urmează această nouă religie (art. 5).

După codul Cantonului Zurich din 1887, dacă tatăl și mama nu se înțeleg asupra instrucțiunii religioase a copiilor născuți din o căsătorie mixtă, voința tatălui are precădere, soții nefiind legați prin convențiile ce ei ar fi făcut în această privință, înainte, sau în timpul căsătoriei. Copilul ajuns la vîrsta de rațiune, poate să-și aleagă religiunea ce-i convine (art. 657—659).

Am vădut că această soluție este admisibilă și la noi, unde libertatea de conștiință este de ordine publică (art. 5 și 21 Constit.). Tatăl dirigitor firesc al educațiunii copiilor săi, este singur în drept de a hotărî religiunea în care copiii urmează a fi crescuți, și ori-ce mărginire adusă acestui drept ar fi contrară principiilor ⁴⁾.

Art. 91 C.
Calimach.

În fine, vom adăoga că art. 91 din Codul Calimach (64 C. austriac), opria căsătoriile așa dise mixte, între creștini și necreștini, pravoslavnic și acei de altă dogmă ⁵⁾:

- 1) Veđi asupra acestor diferite legislațiuni germane, Er, Lehr. *Dr. civ. germanique*, II, p. 346.
- 2) Veđi această lege în *Ann. de législ. étrangère*, anul 1894, p. 384 urm.
- 3) Culturile recunoscute în Ungaria sunt: acel catolic, ortodox, protestant (confesiunea de la Augsburg și cultul reformat), greco-neunit și israelit.
- 4) Veđi *supra* p. 15, text și nota 1.
- 5) S'a decis însă (afacerea Bedmar) că această împedecare nu era dirimantă, ci numai prohibitivă, astfel că o asemenea căsă-

iar copiii născuți din aceste împreunări neertate și nelegiuite erau depărtați de la moștenire, ca niște nevrednici de ea, având, pentru iubirea de omenire, numai drept la alimente (art. 948 C. Calimach).

Copiii trebuiau să fie crescuți în dogmele credinței creștinești. Iată cum se exprimă, în această privință, art. 182 din Codul Calimach (139 C. austriac): «Părinții de obște sunt îndatoriți a da fiilor lor cuviincioasă creștere, adecă: îngrijindu-se pentru viața și sănătatea lor, să le dea trebuincioasă hrană, deprindându-le puterile trupești și iscusințele sufletești spre bine, și întemeind fericirea lor cea viitoare prin învățături, *mai întâi a dogmelor credinței*, și apoi a celorlalte folositoare științi». Nu trebuie să ne mirăm dacă, în vechea legiuire a Moldovei, religiunea are rangul întâi, căci aceste idei sunt potrivite cu duhul vremii și cu vechile noastre așezăminte, în care religiunea și biserica au avut în tot-de-a-una precădere. Trebuie însă să observăm că copiii puteau să aibă o altă dogmă de cât acea a părinților. Aceasta rezultă din art. 1623 din același Cod, care pune îndatorire mamei de a înzestra pe fiica ei când tatăl era sărac, sau *când fiica era ortodoxă și mama de altă dogmă*¹⁾.

Copilul care nu era ortodox, sau care nu se împărtășia în biserica ortodoxă, putea însă fi desmoștenit de părinții săi²⁾, părinții putând și ei fi desmoșteniți, la rîndul lor, de copii, pentru aceeași cauză. Iată, cum vechiul nostru le-

torie odată contractată, nu putea fi anulată. Cas. rom. și C. Iași (în majoritate), *Curierul judiciar* din 1896, No. 28; *Dreptul* din 1896, No. 54 și din 1895, No. 60. — *Contră*: Concluziile d-lui procuror Ciru Oeconom înaintea Curței de Casație, *Curierul judiciar* din 1896, No. 8.

- 1) Vezi *infra*. rubrica: *Persoanele cărora incumbă sarcina de a plăti dota.*
- 2) Art. 978 C. Calimach. Vezi și capit. 36, § 10 din Codul lui Andr. Donici, unde se dice: «Părinții pot a depărta pre fi din moștenire pentru pricină cuviincioasă: adecă . . . când aceștia se vor arăta nebăgători de seamă pravoslavniciei credințe și vor părăsi biserica și precistania, sau când își vor schimba legea, sau când vor cădea în eresuri, etc.». Vezi Nov. 115, capit. 3, § 14 și Harmenopol, V, 10, *De exhereditatis*. Această dispoziție exista și în Codul austriac (art. 768, § 1), însă ea a fost abrogată prin art. 7 al legii din 25 Mai 1868.

giuitor înțelegea libertatea de conștiință, una din cele mai mari cuceriri a timpurilor moderne.

Alte timpuri, alte legi și alte moravuri!

40 *Clausele contrare drepturilor bărbatului, în calitatea sa de cap al familiei, sau de cap al asociațiunii conjugale.*

Art. 1224 dispune că convențiile matrimoniale ale viitorilor soți nu pot să vatăme drepturile bărbatului de cap al familiei, sau de cap al asociațiunii conjugale¹⁾. Drepturile care aparțin bărbatului, în calitate de *cap al familiei*, sunt acele despre care s'a vorbit mai sus, care rezultă din puterea maritală și părintească, iar acele ce-i aparțin în calitate de *cap al asociațiunii conjugale*, sunt acele relative la bunuri. În Codul francez, aceste cuvinte au o aplicare mult mai întinsă, întru cât ele se referă la regimul comunității legale de a căruia complicațiunii legiuitorul nostru, din fericire, ne-a ferit.

Bunuri personale ale bărbatului.

Mai întâi, în cât privește bunurile care aparțin bărbatului, nu în calitate de cap al familiei, ci în calitate de proprietar, nu mai rămâne nici-o îndoială, de și ele nu intră în termenii art. 1224, că el n'ar putea să-și interdică administrația lor în totul, sau în parte, nici să convină că ele nu vor putea fi înstrăinate de cât cu învoirea femeii; căci aceasta ar însemna a răsturna rolurile și a aduce o insultă demnității bărbatului²⁾.

Bunuri personale ale femeii.

În cât privește bunurile personale ale femeii, ori-care ar fi regimul adoptat de soți, nu se poate, de asemenea, conveni că femeia va putea, fără autorisare, să înstrăineze aceste bunuri (art. 199, 1285)³⁾.

¹⁾ Textul fr. (1888) are, în această privință, o expresie mult mai vagă și mai întunecoasă, care a dat loc la discuțiuni: „*Les époux ne peuvent déroger . . . aux droits qui appartiennent au mari comme chef*“. Art. 1379 din Codul italian dice că soții nu pot să deroage la drepturile care aparțin capului familiei: *ai diritti che appartengono al capo della famiglia*.

²⁾ Marcadé, V, art. 1387 urm. No. VI, p. 399. Thiry, III, 236. Rodière et Pont, I, 65. Troplong, I, 62. Pand. fr, v^o cit., I, 2656. Répert. Sirey, *Contr. de mar.*, 94, 98. Laurent, XXI, 125. Guillouard, I, 116. D. de Folleville, *op. cit.*, 18 bis.

³⁾ Cpr. Acollas, III, p. 21. Marcadé, *loco cit.*, No. VI, p. 399, 400.

Cât pentru chestiunea de a se ști dacă, sub regimul dotal, Art. 1242. femeea ar putea, prin contractul de căsătorie, să-și reserve administrația *tuturor* bunurilor sale dotale, contrar art. 1242, care conferă această administrație numai bărbatului, ea este controversată. Această chestiune va fi examinată mai la vale, când ne vom ocupa despre regimul dotal, sub art. 1242.

În ori-ce caz, femeea, care poate să-și reserve prin contractul matrimonial, o parte din veniturile sale, pentru întreținerea și trebuințele sale personale (art. 1242), n'ar putea să-și reserve totalitatea veniturilor dotei sale, pentru-că aceasta ar însemna a desființa usufructul bărbatului ¹⁾.

5° *Clausele derogatorii de la dispozițiile prohibitive ale Codului.*

Art. 1224 prevede, în partea sa finală, că soții nu pot, prin convenția lor matrimonială, să deroage de la dispozițiile prohibitive ale acestui Codice. Astfel, soții n'ar putea să contravie dispozițiilor art. 197, 199, 702, 965, 1226, 1232, 1236, 1258, 1285, etc. ²⁾.

Ce trebuie să înțelegem prin dispoziții prohibitive?

Exemple de dispoziții prohibitive.

Dispozițiile prescrise de lege sub pedeapsă de nulitate sunt neapărat prohibitive, și deci, soții nu pot deroga de la ele. Se poate însă întâmpla ca nulitatea să nu fie anume prevădută și ca dispoziția să fie cu-toate-acestea prohibitivă. Aceasta se va întâmpla de câte-ori ordinea publică este în joc. Astfel, art. 1686, care arată în ce formă trebuie să fie constatat amanetul, pentru a conferi un privilegiu creditorului amanetar, este necontestat o dispoziție prohibitivă, la care nu se poate deroga, de și textul nu prevede nici-o sancțiune și de și el nu este conceput în termeni prohibitivi; pentru-că, în specie, formele edictate de lege au de scop înlăturarea fraudelor, de care ar putea fi victime cei de al treilea. Din contra, unele dispoziții sunt concepute în termeni prohibitivi, și cu-toate-acestea, se poate deroga de la ele. Astfel este, de exemplu, art. 1570, după care comodatarul *nu* poate să rețină

¹⁾ Trib. Suceava, *Dreptul* din 1890, No. 61. Troplong, IV, 3130. Cpr. L. 1, § 4, Dig., *De pactis dotalibus*, 23, 4.

²⁾ Rodière et Pont, I, 76. Michaux, 351 urm. Thiry, III, 237, și toți autorii.

lucrul sub cuvînt de compensațiune pentru creanța ce are asupra comodantului¹⁾.

Prin urmare, nu formula în care este redactată legea îi dă, sau nu, caracterul prohibitiv, ci intenția legiuitorului²⁾.

60 *Clausele contrare ordinii succesiunilor.*

Pactele asupra unei succesiuni viitoare sunt oprite astăzi (art. 702, 965 § 2)³⁾ și erau oprite și în legile noastre anterioare.

Art. 1226 mai reproduce încă odată, cu ocasiunea contractului de căsătorie, această proibițiune, care interesează eminentemente ordinea publică, pentru-că în vechiul drept francez, prin acest contract, fetele dădeau mulțămire pe o zestre adesea-ori derisorie (*pour un chapeau de roses*) și renunțau la drepturile lor eventuale de moștenire în favoarea fratelui celui mai mare, care avea menirea de a păstra splendoarea numelui, *porecla neamului*, după cum se exprimă pravila lui Ipsilant, și bunurile în aceeași familie.

Sistemul succesoral fiind, în dreptul modern, întemeiat pe egalitate, această egalitate nu poate fi desființată sub nici-un cuvînt.

Astfel, soții n'ar putea să dispună, prin contractul lor matrimonial, că numai copiii de sex bărbătesc vor moșteni averea lor, cu excluderea fetelor, astfel cum era sub Codul Caragea⁴⁾, sau că întreaga moștenire se va cuveni numai copilului lor cel întâi născut, etc.

¹⁾ Particula *nu*, care, în ediția lui Boerescu și în alte ediții, lipsește din text, se găsește în manuscrisul original al Codului civil, și nu a fost eliminată de cât grație unei erori de tipar. Veți discursul ce am rostit înaintea Curții de apel din Iași, în calitate de procuror general, asupra dreptului de retenție. Veți și t. VI a Coment. noastre, p. 735, nota 3.

²⁾ Cpr. Thiry, III, 237.

³⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 46. Veți t. III a Coment. noastre, p. 362 urm. și t. V, p. 114 urm., text și n. 3. Veți și adnot. noastră, publicată în *C. judiciar* din 1900, No. 62 (asupra unei decizii a trib. regional superior din Colmar).—Pactele succesoriale sunt, din contra, permise prin noul Cod german (art. 2274 urm.). Veți pentru mai multe detalii, în privința dreptului străin, adnot. noastră menționată, din *Curierul judiciar, loco cit.*, p. 496, n. 23.

⁴⁾ Veți în această privință t. III a Coment. noastre, p. 271,

Nu se poate, de asemenea, conveni că, la caz de moartea unuia său mai multor copii, numai unul din părinți îi va moșteni, cu excluderea celuilalt.

Nici ordinea succesiunii soților nu poate fi schimbată. Astfel, nu s'ar putea stipula că, în caz de moarte a unuia din ei, moștenirea lui se va cuveni cutărei sau cutărei rude (cpr. art. 1610 C. Calimach): căci aceasta ar fi un pact asupra unei moșteniri nedeschisă încă, oprit de lege.

Intr'un cuvînt, nici prin contractul de căsătorie, nici prin alte convențiuni, nu se poate schimba ordinea legală a succesiunilor.

Soții pot, însă, să-și facă liberalități atât prin contractul lor de căsătorie, cât și în timpul căsătoriei (art. 936 urm.): însă în acest din urmă caz, numai în limitele părții disponibile determinată de lege (art. 939, 340).

Art. 936
urm.

Ei pot, de asemenea, în urma celebrării căsătoriei, să avanteze pre unul său mai mulți din copiii lor în detrimentul celorlalți, însă bine înțeles, tot în limitele părții disponibile (art. 841 urm.).

Legiuitorul francez, în dorința de a păstra uniformitatea de legislațiune, oprește pe viitorii soți, prin art. 1390, de a se referi într'un mod general la cutumele, legile sau statutele legale abrogate prin Codul civil. Acest text fiind relativ la dreptul vechi francez, nu avea nici-o rațiune de a figura în dreptul nostru, din care a și fost cu drept cuvînt eliminat.

Art. 1390 C.
fr. eliminat.

Efectele stipulațiunilor oprite cuprinse într'o convenție matrimonială.

Am examinat clausele pe care legiuitorul le-a oprit de a figura în convențiile matrimoniale. Presupunînd că una sau mai multe din aceste clause au fost cuprinse într'un contract matrimonial, chestiunea este de a se ști care va fi efectul unei asemenea clause ?

nota 1, și t. V, p. 306, nota 3, precum și adnot. ce am publicat în *C. judiciar* din 1902, No. 42 (asupra unei decizii a Curții de Casatie și a unei cărți de judecată a Judec. ocol. Cloșani). Cpr. asupra sistemului Codului Caragea alte decizii, publicate în *Dreptul* din 1887, No. 59; din 1891, No. 15; din 1901, No. 80; *C. judiciar* din 1900, No. 23; Bulet. Cas. 1897, p. 339; *C. judiciar* din 1894, No. 23; Bulet. Cas. 1885, p. 367, etc.

În dreptul nostru, unde art. 900 din Codul fr. lipsește, nu mai încapе îndoială că întregul contract va fi, în toate casurile, nul în baza art. 1008 din Codul civil; căci contractul matrimonial, considerat în toate clausele sale, este un contract cu titlu oneros. În asemenea caz, soții vor fi deci căsătoriți fără contract, și prin urmare, nu vor fi supuși unui regim convențional, ci regimului *legal* (art. 1223, 1232), asupra căruia vom vedea mai la vale că s'aū ivit oare-care discuții ¹⁾.

Nulitatea care rezultă din art. 1008 este aplicabilă tuturor contractelor, prin urmare și donațiunilor; de unde rezultă că, în legislația noastră, cu deosebire de ceea ce are loc în Codul francez (art. 900), clauza ilicită sau contrară ordinii publice și bunelor moravuri va desființa donațiunea ce atârna de dînsa ²⁾, soluție care, după părerea noastră, ar fi aplicabilă și testamentelor, cu-toate-că în această privință, soluția contrară este generalmente admisă ³⁾.

Despre diferitele regime matrimoniale ce soții pot alege.

În limitele mai sus expuse, libertatea viitorilor soți este absolută. Respectând proibițiunile legii, ei pot să adopte regimul care le convine mai bine (art. 1224), să

¹⁾ În cât privește dreptul francez, veđi distincțiunea făcută de autori, în Thiry, III, 240.

²⁾ Cpr. Cas. rom. și C. București, *C. judiciar* din 1902, No. 18 (cu observația noastră), și *Dreptul* din același an, No. 10. Trib. Prahova și Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 38 și 82. Degré, *Dreptul* din 1890, No. 7, p. 50, nota 1. G. Meitani, *Dreptul* din 1901, No. 82. G. Părvulescu, *Dreptul* din 1903, No. 20. Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 95, și t. VI, p. 40. Codul italian este formal în această privință (art. 1065).

³⁾ C. Galați și Trib. Botoșani, *Dreptul* din 1902, No. 69 și *C. judiciar* din 1903, No. 25 (cu observația noastră). *C. judiciar* din 1902, No. 15. În același sens: Meitani, *Dreptul* din 1901, No. 82 și din 1902, Nö. 11.—*Contră*: Trib. Brăila, care admite în totul modul nostru de a vedea, reproducând chiar argumentarea noastră. Această remarcabilă sentință este adnotată de noi, și în această adnotație (*C. judiciar, loco cit.*, p. 614, nota 27) se pot vedea autoritățile care se pronunță într'un sens și în altul. Mai veđi încă asupra acestei chestiuni, t. IV a Coment. noastre, p. 96 urm. și t. VI, p. 41 urm. Cpr. și G. Părvulescu, *Dreptul* din 1903, No. 20, care admite părerea noastră.

combine diferitele regime recunoscute de lege (art. 1287)¹⁾, admitând chiar clause din acele neprevădute, dacă ele nu sunt oprite (art. 1224—1226²⁾), și putând chiar să se refere la un regim admis de o lege străină, nerecunoscut de legea noastră, precum ar fi, de exemplu, acel al comunității legale. (Vezi *suprà*, p. 8, text și nota 2). Art. 1433 din Codul german dispune, din contra, că regimul bunurilor nu poate fi determinat prin referirea la o lege străină³⁾.

Art. 1227 nu menționează de cât regimul dotal, însă soții mai pot încă adopta o comunitate de bunuri convențională⁴⁾, regimul separațiunii de bunuri, în care femeea își păstrează atât administrația cât și folosința averii sale, contribuind însă la sarcinile căsătoriei în măsura determinată prin contractul de căsătorie, sau prin lege (art. 1284)⁵⁾.

Dacă soții au adoptat pur și simplu regimul dotal, fără nici-o altă convenție specială, ceea ce nu se poate face de cât prin o declarațiune expresă (art. 1227,

1) Art. 1287 permite soților cari s'ar supune regimului dotal, să stipuleze o societate de achizițiuni, însă aceasta nu este singura combinație ce ei ar putea să facă. Ei ar mai putea încă să combine regimul de separație de bunuri cu inalienabilitatea dotală, aplicată în totul sau în parte la bunurile femeii, etc. Cpr. Guillaouard, IV, 1700. Pand. fr., *Marriage*, II, 8550.

2) Cpr. Cas. fr. Sirey, 95. 1. 34.

3) „*Der Güterstand kann nicht durch Verweisung auf ein ausländisches Gesetz bestimmt werden*“.

4) Comunitatea este o specie de societate contractată între bărbat și femea la căsătoria lor, care se poate însă deosebi de societățile ordinare. Cpr. Pothier, VII, *Tr. de la communauté*, 1.

5) Aceasta rezultă nu numai din principiul libertății convențiilor matrimoniale, dar și din art. 914, după care femeea măritată, separată de bunuri prin contractul de căsătorie, poate fi executor testamentar cu consimțământul bărbatului, sau a justiției. Alătura cu separarea convențională sau contractuală, mai există și separarea judiciară, care intervine de câte-ori desordinea și daraverile bărbatului pun în pericol dota femeii (art. 1256); însă aceasta nu este un nou regim matrimonial, tot acel dotal subsistă; ceea ce face că imobilele dotale ale femeii rămân tot inalienabile, după cum prevede anume art. 1424 din Codul italian (*la dote rimane inalienabile*). Vezi Tratatul nostru în limba franceză, p. 101 urm. și *infra*, rubrica: *Când începe și când încetează inalienabilitatea*.

1234)¹⁾, fără a se cere însă vr'un termen sacramental²⁾, asociațiunea conjugală este cărmuită, în privința averii lor, de art. 1233 urm.

Art. 1227.—Când părțile declară în contractul lor de căsătorie că adoptă regimul dotal, asociațiunea conjugală, în privința averilor, se va regula întru toate după cele prescise la capul următor. (Art. 1233 urm. C. civ. Art. 1391, § 3 C. fr.)

Soții pot, deci, să-și facă contractul lor matrimonial în două cuvinte, dicând, de exemplu: înțelegem a adopta regimul dotal³⁾, sau ne referim la art. 1233 din Codul civil. Regimul dotal, sau chiar alt regim poate să resulte din aratarea numai a caracterului său⁴⁾.

Interpreta-
rea clause-
lor îndo-
elnice.

O clausă îndoelnică va fi înusă interpretată în sensul dreptului comun, adică a liberei dispozițiuni a bunurilor, iar nu în sensul regimului dotal, care este un regim de excepțiune⁵⁾. „Convențiile de dotalitate, dice art. 1575 din

- ¹⁾ Art. 1392 din Codul fr. este formal în această privință.
- ²⁾ De și adoptarea regimului dotal trebuie să fie expresă, dice Curtea de casație din Franția, totuși nu este necesar ca ea să fie făcută în termeni sacramentali, ea putând să resulte din diferitele clause ale contractului, care n'ar lăsa nici-o îndoială în privința voinței părților. Veți D. P. 56. 1. 354. Sirey, 56. 1. 329. Intr'o altă decizie, tot această Curte dice că intențiunea părților trebuie să fie destul de clar manifestată, pentru-ca nici-o îndoială să nu poată induce pe terții în eroare. Sirey, 58. 1. 417. D. P. 58. 1. 233. Veți și C. Lyon, *Pand. Périod.* 92. 2. 291. Cpr. *Pand. fr., Mariage*, II, 8554 urm. Michaux, 1460. Baudry, III, 343. Guillonard, IV, 1692. Troplong, I, 148. Rodière et Pont, III, 1642. Jouitou, *Du régime dotal*, I, 1, și toți autorii.
- ³⁾ Prin cuvintele *regim dotal*, întrebuițate de părți, ele s'aun referit numai la dotalitate, iar nu și la parafernalitate. care nu are nevoie de a fi stipulată. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1876, p. 441.—Când în contractul matrimonial se dice că un imobil e constituit ca dotă, imobilul este dotal de și contractul ar cuprinde o altă clausă, prin care se acordă un termen pentru predarea acestui imobil. C. București, *Dreptul* din 1893, No. 32.
- ⁴⁾ Marcadé, V, art. 1390 urm., No. III, p. 410.
- ⁵⁾ Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 181. Laurent, XXI, 128. Odier, III, 1076. Michaux, 1468. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 36. text și nota 52. Guillonard, I, 90 și IV, 1691. 1698, 1715. Troplong, II, 1076 urm. Rodière et Pont, I, 696. Aubry et Rau, V, § 533 bis. p. 529.—Romanii diceau din contra: „*In ambiguis pro dotibus respondere melius est*“. L. 70. Dig., *De*

Ante-proiectul de revisuire a lui Laurent, trebuie să fie interpretate într'un sens restrictiv. La caz de îndoială, judecătorul se va pronunța contra dotalității ¹⁾. De și un asemenea text nu există în legislația noastră, nici în cea franceză, principiul este evident, din cauza caracterului excepțional al imobilelor femeii sub regimul dotal. Legea nu vede tocmai cu favoare inalienabilitatea fondului dotal; de unde și regula de interpretare mai sus expusă.

Astfel, mandatul general și irevocabil ce femeea ar da bărbatului său, prin contractul de căsătorie, spre a gera și administra toate bunurile sale, nu va fi socotit în genere ca o clausă de dotalitate, pentru-că asemenea mandat poate să existe și în stipulațiile de parafernality (cpr. art. 1286 ²⁾). Clauza, însă, prin care soții ar declara bunurile femeii inalienabile va cuprinde din contra cele de mai multe ori adoptarea regimului dotal, mai cu samă dacă ea s'ar referi la art. 1248 ³⁾.

Sub regimul dotal, care-și are origina sa în dreptul roman și în dreptul nostru anterior, bunurile femeii se împart în două: ¹⁰ bunurile dotale a căror administrație și folosință aparțin bărbatului (art. 1242 urm.), și care, în timpul căsătoriei, sunt în principiu inalienabile (art. 1248 urm.), dacă soții n'au derogat de la această regulă, ceea ce astă-di ei sunt liberi de a face (art. 1252); ²⁰ bunurile extra-dotale sau parafernale, a căror administrație și folosință aparțin femeii (art. 1285).

Soții mai pot încă, adoptând regimul dotal, să stipuleze o societate de achizițiuni, a cărei efecte sunt cărmuite

Cum se împart bunurile sub regimul dotal.

Art. 1287 urm.

jure dotium, 23. 3. Această soluție, inadmisibilă astă-di, era admisă de unii autori în vechiul drept francez. V. Roussilhe, *Tr. de la dot*, 69, p. 48 (ed. din 1856). Dépinay, *Régime dotal en France*, p. 9.

- ¹⁾ „*Bona mulieris, data in dubio magis praesumuntur paraphernalia quam in dotem data*“, dicea Mantica (*de tacit. et ambig. convent.*)
- ²⁾ Odier, III, 1068. Rodière et Pont, III, 1640. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 164. Pand fr., *Mariage*, II, 8577. Troplong, I, 154. Guillouard, IV, 1696. Benoit, *Tr. des biens paraphernaux* (ed. din 1846), No. 7. Aubry et Rau, V, § 533, p. 522, text și nota 2. Michaux, 1462. Cas. fr. Sirey, 58. 1. 449. D. P. 58. 1. 347. Cpr. și Cas. rom., *Dreptul din 1903*, No. 16.
- ³⁾ Guillouard, IV, 1693. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 170. Pand. fr., *Mariage*, II, 8568. Rodière et Pont, III, 1644.—Veđi însă Jouitou, *Régime dotal*, I, 3.

de art. 1288 urm¹⁾). În Spania, acest din urmă regim este acel de drept comun (art. 1315, § 2 C. spaniol din 1889)²⁾.

Dacă soții s'au căsătorit fără nici-un contract matrimonial, legea este aceea care cărmuește asociațiunea conjugală în privința averilor (art. 1232). Naște însă întrebarea: care este regimul legal în legislația noastră?

Regimul legal în dreptul nostru.

În dreptul francez, regimul legal este acel al comunității (art. 1393 C. fr.) Legea noastră n'a admis acest sistem, și bine a făcut; căci, ca ori-ce confusiune de bunuri, el aduce cu sine o lichidare complicată, care dă loc la procese nesfârșite. Principiile acestui regim matrimonial, împrumutat de la vechile cutume franceze³⁾, sunt atât de arbitrare și câte-odată atât de nedrepte, în cât părțile mai nici-odată nu-l admit așa cum îl organizează legea, ci mai tot-deauna îl modifică; ceea ce dovedește cu prisosință imperfecțiunea lui și neajunsurile la care dă loc⁴⁾.

Cod. german.

Cu-toate-acestea, Codul german admite o comunitate universală de bunuri (*allgemeine Gütergemeinschaft*) nu numai în privința mobilelor, ca în Codul francez, dar chiar în privința imobilelor soților; însă asemenea comunitate nu

¹⁾ Veđi asupra societății de achizițiuni adaosă regimului dotal, D. de Folleville, *Revue pratique*, t. 39, anul 1875, p. 213 urm. Veđi și *infra*, explic. art. 1287 urm.

²⁾ Cpr. Guillouard, I, 59.

³⁾ „*Hommes et femmes conjoints ensemble par mariage, ăice art. 220 din cutuma Parisului, sont communs en biens meubles et conquęts immeubles fait durant et constant ledit mariage*“. Cpr. și art. 186 a cutumei din Orléans.—Altă dată, comunitatea legală incepea la culcatul soților, adecă, după cum explică Pothier (*Tr. de la communauté*, VII, 22), atunci când căsătoria se presupunea consumată prin împreunarea soților. Textul menționat din cutuma Parisului ăice însă: „*Commence la communauté du jour des épousailles et bénédiction nuptiale*“. Cpr. art. 1399 C. fr. actual.

⁴⁾ Cpr. Mourlon, III, 12, *in fine*. Thiry, III, 254, *in fine*.—Cu-toate-acestea, regimul comunității este aprobat de cei mai mulți autori. Veđi Planiol, III, 907 urm. „Regimul separațiunei de bunuri nu este natural în căsătorie, ăice un alt autor, Glasson (*Éléments du droit fr.*, I, p. 197, No. 63, ed. a 2-a); este o contradicție, în adevăr, ca doi indiviđi, cari împărtășesc același cămin domestic, să aibă în privința bunurilor, interese cu totul deosebite“.

poate fi stabilită de cât prin contractul de căsătorie (art. 1437 urm.)¹⁾.

Codul italian organizează, de asemenea, alătura de Cod. italian. regimul dotal, un regim de comunitate convențional (art. 1433 urm.), însă nu dispune nimic în privința soților căsătoriți fără convenție matrimonială. Fiind însă că art. 1425 dispune, ca și art. 1283 din Codul nostru, că toate bunurile femeii care nu sunt dotale, sunt parafernale, de aici se deduce că de câte-ori soții n'aũ făcut un contract matrimonial, sau dacã contractul lor nu adoptă nici regimul dotal, nici acel al comunității, bunurile femeii sunt cărmuite de principiile parafernalityței²⁾.

Codul nostru reglementează regimul dotal, care-și avea ființă și în legile noastre anterioare, permițând în același timp soților cari s'aũ supus acestui regim să stipuleze o societate de achizițiuni (art. 1287 urm.), ceea ce nu este de cât o combinare a regimului dotal cu acel al comunității. În privința regimului legal, el tace însă ca și Codul italian, de și din art. 1232 rezultă că există un regim legal „Regimul căsătoriei, *sic legal*, sau convențional, dice acest din urmă text, începe din ziua celebrării căsătoriei, etc.“

Care este, deci, regimul legal în legislația noastră? Trebuie să observăm că în manuscrisul original al Codului civil, investit cu iscălitura domnească a lui Cuza-Vodă, care se păstrează în archiva Ministerului Justiției și pe care l-am avut de mai multe ori în mână pe când eram Secretar general la acel Minister, exista un paragraf la art. 1239, care se vede șters, fără a se spune de cine și când s'a făcut această ștersătură. Paragraful eliminat cuprindea următoarea dispozițiune: „Regulele cuprinse în acel

¹⁾ Veđi Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil, vergleichende Darstellung des deutschen und französischen Bürgerlichen Gesetzbuchs* (Berlin 1892, zweite Auflage), § 140. În cât privește celelalte legislațiuni străine, veđi Baudry, *Le Courtois et Surville, Contrat de mariage*, I, 70—73.

²⁾ Veđi T. Huc, *Le Code civil italien et le Code Napoléon*, I, p. 259, No. 1. Guillaouard, I, 55. Cpr. C. Alger, D. P. 1901. 2. 78. Trib. Paris și C. Aix, *J. Clunet*, anul 1903, p. 366 și 381.—Doi soți italieni, căsătoriți în Franția, nu vor fi presupuși a fi adoptat regimul comunității legale, pentru-cã legea lor nu cunoaște acest regim. Répert. Sirey, *vº cit.*, 1138. —*Contrã*: Trib. Toulon, *J. Clunet*, 1893, p. 1196.

paration est le droit commun en Roumanie“, dic Baudry, Le Courtois et Surville ¹⁾).

Regimul legal în privința străinilor căsătoriți în România (Drept internațional.—Controversă).

Din toate chestiunile de drept internațional, nici-una nu este mai controversată de cât aceea ce ne propunem să discutăm aci, și această controversă datează de mai multe sute de ani.

Presupunând, în adevăr, că doi străini sau un străin și o Româncă, s'aună căsătorit în România, din două una :
1° Sau viitorii soți au regulat situația lor bănească, adoptând prin o convenție expresă unul din regimurile matrimoniale autorizate de legislația unuia din ei și, în asemenea caz, nu este loc de a se cerceta ce lege se va aplica în specie de cât în privința lacunelor ce ar cuprinde contractul lor, sau pentru interpretarea clauselor obscure ;
2° Sau părțile n'au stipulat nici-o convenție matrimonială și, în asemenea caz, chestiunea este de a se ști ce lege va determina regimul de drept comun sub care soții sunt căsătoriți.

Această chestiune, cunoscută sub numele de *la famosissima quaestio*, divisa pe vechii autori încă din secolul al 16-lea, pe când dreptul internațional privat era așa dicând în fașă ; căci, pe când realiștii, reprezentați mai cu samă prin D'Argentré, întemeindu-se pe adagiul feudal că *ori-ce cutumă este reală (toutes coutumes sont réelles)*, voiaă ca regimul legal impus prin cutumă să fie aplicabil tuturor bunurilor situate în resortul acestei din urmă ; școala opusă (personalistă), cu Dumoulin (Molineus) în frunte, susținea cu drept cuvânt că regimul de drept comun sau legal nu este impus de lege, ci derivă din convenția tacită a părților, legea presupunând, în lipsă de convenție, regimul matrimonial pe care soții lar fi adoptat : soluțiune care, *post multas controversias*, a sfârșit

¹⁾ *Contrat de mariage*, I, p. 68. Acești autori ne-aună făcut onoarea de a se referi la Comentariile noastre. Regimul de separare de bunuri este de asemenea dreptul comun al Rusiei. Veđi Er. Lehr, *Dr. civ. russe*, I, 28. Acollas, III, p. 17, nota 1. Guillaouard, I, 50.

prin a fi adoptată de majoritatea vechilor autori și de jurisprudența parlamentelor¹⁾.

Controversa era însă departe de a fi sfârșită, căci școala personalistă considerând efectele regimului matrimonial de drept comun ca un element al statutului personal, pentru a justifica aplicarea lui extrateritorială (eroare care nu s'a îndreptat de cât de Jean Voet), autorii erau în nedumerire asupra legei personale care trebuia să cârmuească bunurile soților.

Unii, în adevăr, între care *Chasseneuz*, despre care *Dumoulin* a dis într'un stil cam sever : *iste nescit qui dicat* ²⁾, dădeau preferința cutumei locului unde căsătoria fusese celebrată, ceea ce era absurd ; căci nu este de admis ca locul care adesea-orî s'a ales numai din întâmplare, să poată din cauza unei șederi trecătoare a viitorilor soți, să aibă o înriurire atât de decisivă asupra raporturilor lor bănești ³⁾.

După alții, regimul matrimonial era cârmuit de cutuma locului unde soții își aveau domiciliul în ziua morții unuia din ei, ceea-ce iarăși este inadmisibil, pentru-că acest regim nu poate să rămână în suspensie până la desfacerea căsătoriei prin moarte.

După o altă doctrină, admisă une-orî și de vechea jurisprudență a parlamentului din Paris, regimul matrimonial trebuia să fie cârmuit de legea domiciliului femeii, din cauză că foloasele matrimoniale sunt privitoare mai cu samă la interesele ei.

În fine, majoritatea autorilor se pronunța, împreună cu *Dumoulin*, în favoarea legei domiciliului bărbatului, pentru-că acest domiciliu este, prin efectul căsătoriei, a-

¹⁾ Veđi asupra acestei controversse celebre, nota lui A. Weiss și a lui P. L. Lucas, în *Pand. Périod.*, 1890, 5, p. 1 urm. ; nota lui Boeck, profesor la facultatea din Toulouse atunci (astă-đi la facultatea din Bordeaux), în D. P. 88. 2. p. 266, coloana I. Despagnet, *Pr. de dr. intern. privé* (ediția a III, 1889), 331, p. 642. Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. internat. privé*, III, p. 547 urm. Dépinay, *op. cit.*, p. 472 urm.

²⁾ Veđi nota sus citată din *Pand. Périod.*, p. 2, coloana 1.

³⁾ Cpr. Asser et Rivier, *Droit intern.*, No. 48.—Această soluție a fost cu-toate-acestea consacrată în dreptul actual prin mai multe hotăriri. Veđi *Pand. fr.*, *Mariage*, II, 14218 și 14230. Cpr. și Inalta Curte de justiție din Anglia, *Journ. de dr. intern. privé (Clunet)*, anul 1875, p. 445.

cel al femeii și al copiilor. Și prin domiciliul bărbatului se înțelegea aici în genere locul în care el avea intențiunea de a se stabili în urma căsătoriei: *Justicietur locus domicilii habitationis, viri destinatae tempore matrimonii*, dicea Dumoulin ¹⁾.

Dificultățile de altă dată există și în dreptul actual, cu această deosebire însă că conflictul, în loc de a avea ființă între diferitele legi ale aceluiași Stat, există astăzi între legile diferitelor State suverane și de sine stătătoare.

Și mai înainte de toate, nu încapă nici-o îndoială că străinii cari s'ar căsători în România, ca și Românii cari s'ar căsători în străinătate, sunt liberi de a adopta, prin o convenție expresă, ori-ce regim matrimonial autorizat de legislațiunea țării unuia din ei ²⁾.

De câte-ori însă soții n'aū regulat prin o anume convenție interesele lor bănești, chestiunea este și astăzi controversată.

Jurisconsultii anglo-americani, realiști prin excelență, consideră statutul matrimonial ca real, aplicând, cel puțin în privința imobilelor, legea situațiunei lor; pe când opinia domnitoare în Germania, în Italia, în Elveția, etc.. se pronunță în favoarea legii personale a bărbatului, care, după unii, ar fi legea sa națională, iar după alții, aceea a domiciliului său.

După jurisprudența franceză și cea belgiană însă, regimul matrimonial al soților se determină conform voinței lor și, în lipsa manifestărei unei atare voinți, după legea personală a bărbatului, capul familiei și a asociațiunei conjugale, soluțiune admisă și de Curtea din Paris ³⁾. Să luăm pe rând fie-care din aceste trei sisteme.

Teoria realității statutului, susținută altă dată de

¹⁾ Veđi nota mai sus citată a profesorilor A. Weiss și P. Louis Lucas, în *Pand. Périod.*, 1890, 5, p. 2, coloana I. Cpr. Despagnet, *op. cit.*, 326, p. 635.

²⁾ Cpr. C. Douai, *Pand. Périod.*, 87. 2. p. 132. C. Galați, 12 Ianuarie 1894. „Considerând, ăice Curtea (decisie citată mai la vale) că, pentru naționali, este o regulă admisă și de legea noastră și de cea franceză, că soții sunt liberi a-și regula interesele lor matrimoniale ori-cum ar crede de cuviință, numai ca acele convențiuni să nu fie contrare ordinii publice și bunelor moravuri, etc.“

³⁾ *Pand. Périod.* 98. 5. 37, și *Dreptul* din 1899, No. 66 (cu observația noastră).

D'Argentré, și combătută cu mult succes de Dumoulin într-o consultație celebră, încă de la 1525, admisibilă până la un punct oare-care în Anglia și în America ¹⁾, față cu instituțiile feudale și exclusiviste a acestor State, care tind a depărta ori-ce legislație străină de natură a atinge suveranitatea națională, este inadmisibilă la noi, ca și în celelalte State; pentru-că ea distruge, fără nici-o cauză binecuvîntată, unitatea care trebuie să domnească în raporturile bănești ale soților. În adevăr, pe când imobilele, care au o situațiune fixă, sunt după acest sistem, cărmuite de legea neschimbătoare a situațiunii lor (*lex rei sitae*), mobilele, care sunt, după împrejurări, supuse deplasării dintr'un loc în altul, sunt din contra cărmuite de legea domiciliului matrimonial, adică: după unii, de legea domiciliului ce bărbatul avea în momentul celebrării căsătoriei; iar după alții, de legea locului în care soții au înțeles a-și fixa sediul principal al afacerilor lor.

Teoria personalității, susținută mai cu samă în Italia și în Germania, după care regimul legal s'ar determina *a priori*, independent de ori-ce intenție a părților, de legea personală a soților, sau mai bine zis de cea a bărbatului; căci, din momentul căsătoriei, legea bărbatului devine și cea a femeii, este de asemenea inadmisibilă. În adevăr, pe când școala italiană se referă la legea națională a bărbatului ²⁾, școala germană se referă la cea

¹⁾ Autorii cari susțin acest sistem nelogic sunt: Phillimore, Story, Wahrton, Westlache, Dudley-Field, etc. Vezi și alți autori citați în *Pand. fr.*, Répert., *Mariage*, II, 14224, și în nota lui Boeck, în D. P. 88. 2. p. 266, coloana 2. În favoarea sistemului realității s'au pronunțat câte-va decisiuni și în Franța. Cpr. C. Metz și Cas. fr. D. P. 52. 2. 189. D. P. 81. 1. 381. Sirey, 83. 1. 65. D. P. 84. 1. 277. O lege a republicei argentine asupra căsătoriei civile, din 1888, dispune în termeni expresi că, în lipsa unei convenții matrimoniale, mobilele sunt cărmuite de legea locului celebrării căsătoriei, iar imobilele, de cea a situațiunii lor. Vezi A. Weiss, *op. cit.*, III, p. 560, *ad notam*. Daireaux, *Journ. Clunet*, anul 1886, p. 294.

²⁾ Vezi Lomonaco, *Diritto civ. internazionale*, p. 91. Esperson, *Il principio di nazionalità*, p. 151, și *J. Clunet*, anul 1881, p. 214. Mancini, *Journ. Clunet*, anul 1874, p. 294, 299. P. Fiore, *Diritto internaz. privato*, 325 urm. În același sens: Asser et Rivier, *Dr. internat.*, 49, p. 110 a traduc. Schina.

a domiciliului său ¹⁾, ceea-ce se explica altă-dată prin lipsa de unitate a legislațiunei din Germania.

Codul
german.

Teoria domiciliului va rămânea însă, de bună-samă, de domeniul istoriei; căci legea de aplicare a noului Cod german din 1896 (*Einführungsgesetz*), declară aplicabil regimului matrimonial statutul personal al bărbatului. «Regimul matrimonial al bunurilor este cârmuit de legea germană, și ce art. 15 din această lege, de câte-ori bărbatul era german în momentul contractărei căsătoriei. Dacă bărbatul n'a dobândit naționalitatea germană de cât în urma căsătoriei sale, sau dacă soții străini își au domiciliul în Germania, se vor aplica, regimului matrimonial, legile statutului la care aparține bărbatul în momentul căsătoriei sale. Cu-toate-acestea, soții pot face un contract matrimonial, chiar dacă, după aceste legi, asemenea contract nu este admis».

Cod. italian,
spaniol și
portughez.

Aceeași soluție este admisă prin art. 6 din Codul italian (disp. preliminare), prin art. 1325 din Codul spaniol de la 1889 și prin art. 1107 din Codul civil portughez, etc. Cu-toate-acestea, ea este inadmisibilă la noi, pentru-că, în materie de convenții matrimoniale, sau alte contracte, nu poate să fie vorba de statut personal, sau real, ci numai de intențiunea părților contractante, pe care judecătorii vor căuta s'o descopere din împrejurările cauzei.

Legea națională a bărbatului, cea a domiciliului

Brocher, *Tr. de dr. intern. privé* (1876), p. 225, 227. A. Weiss et P. L. Lucas, nota cit. în *Pand. Périod.* 90, 5, 2, coloana 2. Salmeron, *Journ. Clunet*, anul 1882, p. 407, care citează în acest sens o decizie a Curței de casație din Madrid, cu data din 27 Noembre 1868. L. Durand, *Dr. internat.*, p. 388. Odier, *Contrat de mariage*, I, 48. Cpr. și Trib. Nice, *J. Clunet*, anul 1893, p. 890.

¹⁾ *Schäffner, Entwicklung des intern. Privatrechts*, § 106, 108. Bar, *Das intern. Privatrecht*, § 98 și 347. Teichman, *Über Wandelbarkeit oder Unwandelbarkeit des gesetzlichen ehelichen Güterrechts bei Wohnsitzwechsel* (Basel, 1879), p. 9. Savigny, *System des heut. römischen Rechts*, VIII, § 379. Wächter, *Archiv. für die civ. Praxis*, t. 25, p. 48, § 21. Mommsen, *Idem*, t. 61, p. 151 și 182, etc. Cpr. Bellot des Minières, *Le contrat de mariage considéré en lui-même*, Nr. 10 și 16. Foelix, *Dr. intern.*, I, 90, p. 207 urm. Veđi și numeroasele decisiuni citate în *Pand. fr.*, *Mariage*, II, 14232 și în Vincent et Pénaud, *op. cit.*, *Conv. matrimoniales*, Nr. 30. Cpr. Trib. Imp. german, Sirey, 1899. 4. 33.

matrimonial și chiar a locului celebrării căsătoriei, vor servi de elemente judecătorului pentru a descoperi intențiunea tacită a părților, și numai în lipsa unei asemenea intențiuni se va aplica legea personală a bărbatului, pentru-că el este capul familiei și a asociațiunii conjugale.

Prin respectarea autonomiei voinței părților se vor aplica regimului legal principiile generalmente admise în privința tuturor contractelor; căci ori-ce contract este în genere cârmuit de legea, la care împrejurările denotă că părțile au înțeles să se supună.

De aceea, sistemul convențiunii tacite este astă-di generalmente admis atât în doctrină cât și în jurisprudență¹⁾. O parte din doctrină se deosebește însă de jurisprudența cea mai recentă întru aceasta: că după cea dintâi, în caz când nici-o împrejurare nu dovedește care a fost intențiunea comună și tacită a părților, ele sunt presupuse a fi adoptat regimul legal al țării în care ele au înțeles a-și fixa domiciliul matrimonial²⁾: iar după cea de a doua, legea națională a bărbatului³⁾.

¹⁾ Veți Aubry et Rau, V, § 504 bis, p. 275. Demolombe, I, 87. Rodière et Pont, *Contrat de mariage*, I, 36. Laurent, XXI, 201, și *Dr. intern.*, V, 198 urm., 240. Demangeat asupra lui Foelix, I, p. 208, nota a. Surville, *Revue critique*, anul 1888, p. 261 urm. Despagnet, *Droit intern.*, 333. T. Huc, IX, 63 și 509. Arntz, III, 547 urm. Baudry et Surville, *Contrat de mariage*, I, 76. Surville et Arthuys, *Cours élément. de dr. internat. privé* (ed. a 3-a), 372. Déglin, *Étude sur le contrat de mariage*, p. 230 urm. Répert. Sirey, *Contr. de mar.*, 1136 urm. Troplong, I, 33. Boeck, nota în D. P. 88, 2. 265 urm. Vincent et Pénaud, *Dictionn. de dr. intern., Conv. matrimon.*, 32 urm. Ricaud, *Régimes matrim. au point de vue du dr. intern. privé* (1886), p. 76 urm., etc. În privința jurisprudenței, veți decisiile citate în Pand. fr., *Mariage*, II, 14243. Cpr. C. Douai, *J. Clunet*, 1899, p. 825. C. Paris, *Pand. Périod.*, 98. 5. 38, și *Dreptul* din 1899, No. 66; *J. Clunet*, 1898, p. 931. C. Amsterdam, *J. Clunet*, anul 1896, p. 220. C. Galați, decizie reproducută în observația noastră, publicată în *Dreptul*, *suprà loco cit.* C. București, *C. judiciar* din 1900, No. 50 (cu observ. noastră), și din 1899, No. 15.

²⁾ Demolombe, Aubry et Rau, *loco suprâ cit.* Guillouard, *Contr. de mariage*, I, 336, 337. Pallamary, *Confits de législation*, etc. (thesă p. doctorat), p. 184. De Folleville, *Naturalisation*, p. 665. Rivier asupra lui Asser, *op. cit.*, 49, nota 2. Veți decisiunile și autorii citați în Pand. fr. Répert., *Mariage*, II, 14267 și în Vincent et Pénaud, *op. și v^o cit.*, 46.

³⁾ Veți nota citată în *Pand. Périod.*, 1890, 5, p. 2, coloana

Intre aceste două soluțiuni preferim pe acea care dă precădere legii naționale a bărbatului; pentru-că, raționalmente vorbind, părțile sunt presupuse a fi adoptat legea pe care ele o cunosc mai bine; or, aceasta va fi, de bună-samă, legea lor națională, și fiind conflict între legea femeii și acea a bărbatului, este natural ca aceasta din urmă să aibă precădere, din cauză că ea devine și legea femeii; și apoi, bărbatul este capul familiei și asociațiunei conjugale.

Așa dar, dacă presupunem că un Francez s'a căsătorit în România cu o Franceză, sau chiar cu o Româncă, regimul matrimonial al soților, în lipsă de contract sau de convențiune tacită, va fi acel al comunității legale; pentru-că, de și acest regim este necunoscut în Codul nostru, totuși el nu este contrar ordinii publice din țara noastră; și *vice-versa*: Românii cari s'ar fi căsătorit în Franca, fără contract matrimonial și fără ca convenția lor tacită să fi avut în vedere vr'un regim matrimonial, vor fi căsătoriți sub regimul separației de bunuri, care, după cum am vedut, este în legea noastră regimul de drept comun¹⁾.

2, și autoritățile citate de Vincent et Pénaud, *op. și n° cit.*, Nr. 42. L. Durand, *Dr. intern.*, p. 338. A. Weiss, *op. cit.*, III, p. 553, 554. Despagnet, *op. cit.*, p. 634, No. 325. C. Aix, Sirey, 83. 2. 110, etc.

Conv. matrimon., odată stabilită, rămâne neschimbătoare.

¹⁾ Acest regim matrimonial, odată stabilit, rămâne același, și nu mai este modificat prin schimbarea naționalității sau domiciliului soților; căci dacă voința lor a fost de a se referi la dispozițiile legii lor naționale, sau, după o altă teorie, la acele ale domiciliului lor matrimonial, nu se poate presupune, că ei au înțeles a-și schimba regimul bunurilor, de câte-ori primesc o altă naționalitate, sau își schimbă domiciliul. Cpr. Trib. Paris, D. P. 1902. 2. 193 (și nota lui de Boeck). *Reichsgericht* (C. de casatie) din Leipzig, *J. Clunet*, 1897, p. 595. Camera Lordilor din Anglia, *J. Clunet*, 1902, p. 867. Despagnet, *Pr. de dr. internat. privé*, 328, p. 638. Surville et Arthuys, *Cours élément. de dr. intern. privé*, 370, p. 400. Guillaouard, *Contr. de mariage*, I, 339. Aubry et Rau, V, § 504, *in fine*, p. 276. Asser et Rivier, *op. cit.*, 50. Savigny, *op. cit.*, VIII, § 379. Pallamary, *op. cit.*, p. 223 urm. A. Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. internat. privé*, III, p. 558 urm. Laurent, *Dr. civ. internat.*, V, 210. Rougelot de Lioncourt, *Conflict des lois*, p. 690. Pand. fr., *Mariage*, II, 14286 urm. Veți în acest sens, art. 14 Cod. saxon; art. 351, II, I (*von der Ehe*), *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten*, etc.

Această soluție a fost cu drept cuvânt admisă de Curtea din Galați (afacerea Dacia-România cu soții Guirard¹), și această decisiune fiind atacată cu recurs, Inalta Curte a respins recursul, în unire cu concluziile noastre, fără însă a judeca fondul, în ziua de 4 Octombrie 1899²). De și nu putem ști care ar fi fost asupra acestei însemnate chestiuni decizia Curței noastre supreme, totuși credem că recursul interjectat de societatea Dacia-România ar fi fost respins, pentru-că motivul de casare, prin care se susținea că s'a violat art. 2, prin faptul că s'a aplicat unui imobil situat în România o lege străină, în specie legea franceză, tindea a ne reîntoarce la teoria realistă a lui D'Argentré, pe care, după cum am văzut, Dumoulin o combătuse cu mult succes, cu câte-va secole înainte.

Interpretarea convențiilor matrimoniale.

A interpreta o convenție matrimonială este a cerceta și a decide care a fost voința părților.

Legea neformulând în această privință regule speciale, judecătorii se vor conforma principiilor generale statornicite în privința convențiilor în genere (art. 977 urm³), și mai cu samă art. 982, după care toate clausele unei convențiuni se interpretă unele prin altele, dându-se fie-căreia din ele înțelesul ce rezultă din actul întreg.

Curtea de casație are, în această privință, căderea de a determina caracterul legal al convenției matrimoniale, de a califica clausele ei și de a deduce consecințele care rezultă din regimul adoptat de soți⁴).

Dar dacă aparține Curței de casație de a determina caracterul legal al convenției matrimoniale și de a califica

¹) Decizie *suprà* citată, a cărei considerente au fost reproduse în observația noastră, publicată în *Dreptul* din 1899, No. 66.

²) Veđi Bulet. Cas. S-a 1, 1899, p. 1089.

³) Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 214. T. Huc, IX, 13. Baudry et Barde, *Oblig.*, I, p. 512, n. 1 (ed. a 2-a). Veđi și t. V a Coment. noastre p. 295.—Clausele îndoelnice vor fi de bună-samă interpretate în sensul liberei dispozițiuni a bunurilor. Veđi *suprà*, p. 24, text și nota 5.

⁴) Cpr. Cas. fr. Sirey, 93. 1. 313. D. P. 91. 1. 425. *Pand. Périod.* 91. 1. 173. *Pand fr.*, v^o cit., 2752. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 220. Fuzier-Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1391, No. 45. T. Huc, IX, 422.

clausele ei, aceasta nu rădică judecătorilor de fond dreptul de a interpreta convențiile particulare cuprinse în contractul de căsătorie, spre a determina, la caz de îndoială, întinderea și limitele convenției părților. Intenția părților contractante se interpretează și de astă-dată în mod suveran, ca în toate materiile în genere, tot de judecătorii fondului ¹⁾.

Efectul convențiilor matrimoniale.

Ori-care ar fi regimul matrimonial adoptat de viitorii soți, efectele convențiunei lor nu sunt mărginite numai la relațiile dintre ei, ea fiind într'o măsură oare-care opozabilă și terțiilor persoane, pentru-că contractul matrimonial modifică drepturile ce soții au asupra bunurilor lor ²⁾. (Cpr. art. 1230 C. civ., art. 19, 20 C. com. etc.) Iată, pentru ce convențiile matrimoniale trebuie să fie făcute prin act autentic, înainte de celebrarea căsătoriei (art. 1228 C. civ.), și sunt supuse transcrierii (art. 708 urm. Pr. civ.). Veđi *infră*, explic. acestor texte.

Sunt de asemenea opozabile, terțiilor, clausele de dotalitate care lovesc de inalienabilitate bunurile femeii. Aceasta nu este propriu (dis o derogare de la art. 973, după care convențiile nu-și produc efectul lor de cât între părțile contractante, ci mai mult de la principiul după care capacitatea persoanelor nu poate fi modificată prin convenții particulare ³⁾).

Art. 1252.

Dacă contractul matrimonial permite înstrăinarea fondului dotal (art. 1252), însă sub condiție de a se întrebuința banii la dobândirea unui alt imobil (*clause de remploi*), această clausă este în principiu opozabilă terțiilor, și dobânditorii primului imobil al femeii nu vor putea, în mod valid, plăti prețul în mâinile bărbatului de cât între-

¹⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 95. 1. 34. Sirey, 93. 1. 191 și 313. D. P. 93. 1. 63. *Pand. Périod.*, 1891. 1. 59, 159, 173 și 398. Sirey, 92. 1. 8. *Pand. fr., Mariage*, I, 2753 urm. *Répert. Sirey, v^o cit.*, 221 urm. F. Herman, *loco cit.*, No. 46 urm. T. Huc, *loco cit.*

²⁾ Veđi însă art. 1435 Cod. german.

³⁾ *Répert. Sirey, v^o cit.*, 229, 253.—Cu-toate-acestea, Guillaouard (I, 326) pune în principiu că, prin o excepție de la art. 973, convențiile matrimoniale sunt opozabile terțiilor. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 195.

buintându-se banii conform contractului de căsătorie; căci altfel, înstrăinarea ar putea fi anulată atât după cererea femeii cât și după aceea a bărbatului ¹⁾. Terții vor trebui, deci, neapărat să consulte contractul de căsătorie: „*Qui enim mulieris dotisque debitor est, dice presidentul Faber, citat de Troplong și de Benech* ²⁾, *si tuto velit solvere ut liberetur, non solum curiosus esse debet, ut sciat an in dotem data sit pecunia, sed etiam qua lege et conditione data sit*“.

Intr'un cuvînt, toate clausele contractului care, în interesul femeii și pentru a garanta restituirea dotei sale, ar restrânge puterile bărbatului, sunt oposabile terțiilor ³⁾.

Tot astfel vom vedea, cu toată părerea contrară a Art. 1253. Curței noastre supreme ⁴⁾, că de câte-ori justiția va autoriza înstrăinarea sau ipotecarea imobilului dotal, ceea ce ea poate să facă în casurile anume determinate de lege (art. 1253), dobînditorul acestui imobil sau împrumutătorul banilor este în genere obligat, sub a sa răspundere, de a supraveghea ca banii dați de dînsul să fie întrebuiințați la scopul pentru care înstrăinarea a fost permisă de justiție ⁵⁾. Întrebuiințarea banilor numai atunci nu va fi supravegheată de terții dobînditori ai imobilului dotal, când din cauza împrejurărilor, ei vor fi în imposibilitate materială de a o face. Această chestiune va fi studiată mai la vale, sub art. 1253. De-o-cam-dată o semnalăm numai.

Condițiile necesare pentru existența și validitatea contractului de căsătorie.

Am vedut că, afară de restricțiile anume prescrise de lege, soții pot regula raporturile dintre dînsii, în privința bunurilor, așa cum ei înțeleg și îi povătuște interesul. Pentru ca manifestarea voinței lor să-și producă

¹⁾ Veđi *infră*, explic. art. 1252.

²⁾ Cpr. Troplong, IV, 3120, p. 138; Benech, *De l'emploi et du remploi de la dot sous le régime dotal* (ed. du 1847), 56, p. 138 urm.

³⁾ Cpr. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 236.

⁴⁾ Veđi *Dreptul* din 1903, No. 19.

⁵⁾ Veđi *infră*, explic. art. 1253, sub rubrica: *Casurile de înstrăinare prevădute de art. 1253, în care se cere numai autorizarea justiției.—Regule comune tuturor casurilor de înstrăinare prevădute de acest text.*

efectele sale, se cer însă anume condiții. Aceste condiții sunt, ca în ori-ce convenție: Consimțimîntul părților și capacitatea lor. Afară de aceste condiții generale, mai sunt încă și altele, speciale contractului de căsătorie și fără care el nu poate avea ființă. Acest contract nu poate fi făcut de cât înainte de căsătorie, și nu poate fi modificat în urma celebrării ei.

I. *Consimțimîntul părților.*

Consimțimîntul părților contractante este neapărat la formarea ori-cărei convenții în genere. El este, deci, necesar și în privința contractului matrimonial. Fără acest consimțimînt contractul este *inexistent* (analogie din art. 128 C. civ.)¹⁾. Cât pentru cazul în care consimțimîntul este numai viciat, vom vedea că chestia este controversată.

1° Necesitatea consimțimîntului părților.

Prezența părților este neapărată pentru formarea contractului matrimonial²⁾. Părțile pot fi, ce e dreptul, reprezentate prin mandatar³⁾, însă procura lor trebuie să fie

1) Veđi t. V a Comentariilor noastre, p. 45.

2) Părinții viitorilor soți n'ar putea, deci, să reguleze prin convenție interesele lor bănești. În asemenea caz, soții vor fi căsătoriți fără contract, sub regimul de drept comun. Laurent, XXI, 50. Pand. fr., *Mariage*, 2805. Répert. Sirey, v^o cit., 248 urm. Guillouard, I, 282. Planiol, III, 781. T. Huc, IX, 44. Rodière et Pont, I, 146. Cpr. Trib. Carcassonne, *Pand. Périod.* 91. 2. 228. Art. 1434 din Codul german cere în termeni expresi prezența simultanee a ambelor părți (*bei gleichzeitiger Anwesenheit beider Teile*).

3) Prin excepție la art. 23 C. civ., viitorii soți nu se pot căsători de cât înfățișându-se în *persoană* înaintea ofiterului stărei civile, după cum prevăd anume art. 1317 din Codul german (*persönlich*) și art. 94 din Codul italian. Această soluție rezultă la noi din art. 60 urm., care nu vorbesc de cât *de soți*. Apoi, primul consul Bonaparte a declarat în Consiliul de Stat, fără a fi contrađis de nimene, că viitorii soți trebuie să fie față, în *persoană*. Cpr. Baudry et Wahl, *Mandat*, 442. Baudry et H. Fourcade, *Personnes*, II, 1597. Bugnet asupra lui Pothier, VI, p. 169, nota 1 (ed. Bugnet). Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 75, No. 14. Rodière et Pont, I, 745. T. Huc, I, 345 și II, 92. Beudant, I, 222. Planiol,

specială (art. 710 Pr. civ.) și autentică : *specială*, pentru-că mandatul conceput în termeni generali cuprinde numai actele de administrație (art. 1536), și contractul matrimonial nu poate fi considerat ca un act de administrație ; *autentică*, pentru-că contractul matrimonial este, după cum vom vedea mai la vale, un act solemn.

Din împrejurarea că convenția matrimonială este un contract solemn, rezultă neapărat că, de câte-ori soții vor fi reprezentați prin mandatar, mandatul va trebui să fie autentic ¹⁾; căci, după cum foarte bine dice Curtea de casație din Franția : „Validitatea mandatului este neapărat subordonată îndeplinirii formei esențiale a actului ce el are de obiect” ²⁾.

Necesitatea unui mandat autentic. Controversă.

III, 181 și 780. Répert. Sirey, *Mariage*, 685 urm. Pand. fr., eod. v^o, 960, și *Actes de l'état civil*, 57, 58. Arntz, I, 140 și 317. Laurent, II, 427. Mourlon, I, 246 și 589. Baudry, I, 469. Marcadé, I, 231. Ducaurroy, I, 285. Thiry, I, 265. Duranton, II, 87. Demante, I, 240 bis. I. Aubry et. Rau, V, § 466, p. 109, text și nota 9. Demolombe, III, 210. Glasson, *Consentement des époux au mariage* (1866), 108. Vazeille, *Mariage*, I, 184 (ed. din 1825). Rieff, *Actes de l'état civil*, 32. C. Bastia, Sirey, 49. 2. 338. D. P. 49. 2. 80.—*Contra* : Toullier D., I, partea I, 574. Allemand, *Mariage*, I, 365 urm. (ed. din 1853). Valette sur Proudhon, I, p. 206. Coin-Delisle, *Actes l'état civil*, art. 36, No. 5 urm.—Căsătoria contractată prin procurator n'ar putea însă fi anulată numai pentru această cauză, asemenea nulitate nefiind anume prevădută de lege. Veși t. I, partea II a Coment. noastre, p. 32. Baudry et Fourcade, *Des personnes*, II, 1873 (ed. a 2-a). Căsătoria prin procurațiune este permisă în Spania (art. 87 C. civ. din 1889), în Austria (art. 76 C. civ. austriac, nereprodus în Codul Calimach), în Portugalia (art. 1068 C. civ.), etc. Procura trebuie să fie specială și să arate persoana cu care căsătoria urmează a fi contractată. Codul austriac mai prevede încă autorizarea tribunalului local. Codul italian permite, prin excepție, căsătoria prin procurațiune numai în privința Regelui (art. 99), iar Codul olandez (art. 134) o permite tuturor, însă numai cu învoirea Regelui. Procura trebuie să fie specială și autentică, iar dispensa regală nu se dă de cât pentru motive grave. Căsătoria prin procurațiune era permisă și la Români (L. 5, Dig., *De ritu nuptiarum*, 23, 2), în dreptul canonic (decret. papei Bonifaciu al VIII-lea), și în dreptul vechiului francez (Pothier, *Contrat de mariage*, VI, 367).

¹⁾ Art 772 din noul proiect de revizuire a Codului de procedură civilă este formal în această privință.

²⁾ Cas. fr. D. P. 54. 1. 207. Sirey, 54. 1. 437. D. P. 55. 1.

Ipotecă, donațiune, etc. Aceeași soluție este admisibilă în privința ipotecei¹⁾, donațiunii, și a tuturor contractelor solemne în genere.

Acceptarea unei donațiuni. Și mandatul pentru acceptarea unei donațiuni va trebui să fie tot autentic, după cum foarte bine decide în

Controversă genere jurisprudența noastră²⁾, pentru-că donațiunea fiind un contract solemn (art. 813, 814), ori-ce act necesar la

28. Sirey, 55. 1. 125. Trib. Mehedinți, *C. Judiciar* din 1902, No. 68. C. București, *Dreptul* din 1897, No. 31 și 74. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1888, p. 721. Bulet. 1900, p. 171. *Dreptul* din 1900, No. 22. Trib. Carcassonne, *Pand. Périod.* 91. 2. 228. Répert. Sirey, *Contr. de mar.*, 245. *Pand. fr., Mariage*, 2808 urm. Rodière et Pont, I, 145. Baudry et Surville, I, 81. T. Huc, IX, 44, și XII, 9. Baudry, III, 913. Mourlon, III, 1486. D. de Folleville, I, 95, nota 1. Michaux, 129 urm. Aubry et Rau, V, § 504, *ab initio*, p. 233. Planiol, III, 780. Guillouard, I, 281, și *Mandat*, 40, 41. Baudry et Wahl, *Mandat*, 468. P. Pont, *Petits contrats*, I, 865.—*Contrà* : Bellot des Minières, *Le contrat de mariage considéré en lui-même*, 364.

¹⁾ Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1902, No. 68. Veți și alte decizii românești mai vechi, citate în t. VI a Comentariilor noastre, p. 611, nota 1. Guillouard, *Contrat de mariage*, I, 281, și *Privil. et hypoth.*, II, 992. Mourlon, III, 1486 și *Transcription*, II, 1006. Planiol, II, 2776. Baudry, III, 913. P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 470, și II, 657 și 1074. Laurent, XXX, 447. Thézard, *Nantissement*, 58. Colmet de Santerre, IX, 94 bis V. Thiry, IV, 504. Aubry et Rau, III, § 226, p. 462, text și nota 49 (ed. a 5-a). Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, II, 1413. Veți t. VI a Coment. noastre, p. 611, text și nota 1; t. V, p. 347, nota 2, precum și Tratatul nostru în limba franceză, p. 457, nota 1, la care Baudry et Loynes ne-au făcut distinsa onoare de a trimite pe cetitori.—*Contrà* : Troplong, *Privil. et hypoth.*, II, 510. Duranton, XIX, 357 bis. Cpr. și T. Huc, XII, 9. În Belgia, această controversă nu mai este cu puțință, pentru-că autenticitatea procurei rezultă din art. 2 al legii ipotecare din 1851. La noi, această text a fost eliminat, însă art. 1781 și 1788 din Codul civil prevăd o procură autentică pentru înscrierea și ștergerea unei ipotece. Veți și art. 1789 din același Cod.

²⁾ Cpr. Cas. rom., C. Craiova și București: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1888, No. 59 și 80; *Dreptul* din 1890, No. 2; din 1887, No. 14, 21 și 31. *Dreptul* din 1898, No. 84, și din 1900, No. 47. Alex. Degré, *Dreptul* din 1888, No. 22 și *Scr. juridice*, I, p. 487.—*Contrà* : C. București, *Dreptul* din 1887, No. 52, și din 1888, No. 22. Veți Tratatul nostru în limba franceză, p. 292, n. 2 și t. IV a Coment. noastre, p. 109, n. 2 și 120, n. 3. Veți și t. VI a acestor Com. p. 457, nota 2.

formarea acestui contract, precum și la toate actele solemne în genere, trebuie să fie investit cu forma autenticității.

Din împrejurarea că viitorii soți trebuie să consimtă în persoană, sau prin mandatarul investiți cu o procură în regulă, rezultă că un *negotiorum gestor* nu poate consimți în numele unuia din soți. Contractul fiind în asemenea caz inexistent, trebuie să se refacă de acel în drept, în formele legiuite ¹⁾, înaintea săvârșirii căsătoriei, el neputând fi confirmat de soțul reprezentat prin gerantul de afaceri, nici chiar înaintea celebrării căsătoriei; pentru-că neantul nu poate fi confirmat. *Quod nullum est confirmari nequit* ²⁾.

Nevaliditatea consimt. dat de un gerant de afaceri.

Contractul matrimonial făcut în lipsa părților, fiind nul în sens de inexistent, toți acei interesați pot să propună nulitatea lui ³⁾, și soții sunt căsătoriți sub regimul de drept comun. Inexistența contractului matrimonial atrage nulitatea tuturor convențiilor cuprinse într'însul, a dotei care fusese constituită, și a tuturor liberalităților făcute viitorilor soți, chiar și acelor de bunuri prezente, care pot fi făcute prin un act autentic altul de cât un contract matrimonial ⁴⁾. Aceste donațiuni sunt nule pentru lipsă de acceptare ⁵⁾.

Persoanele care pot propune inexistența contractului.

Cu toată nulitatea contractului, donațiunea va fi validă în următoarele cazuri:

Casurile în care donația este validă.

- 1) Analogie din art. 1168, aplicabil tuturor actelor solemne în genere. Veți t. VII a Coment. noastre, p. 90, t. și n. 4.
- 2) Cpr. Laurent, XXI, 51. Planiol, III, 781. Guillouard, I, 289. Cpr. Trib. Covurlui și Dolj, *Dreptul* din 1898, No. 31, și din 1890, No. 81. Cas rom. Bulet. S-a 1, 1890, p. 50. Veți t. VII a Coment. noastre, p. 48, t. și n. 2; p. 90, t. și n. 4.—*Contrà*: Répert. Sirey, *v^o cit.*, 246. Aubry et Rau, V, § 502, p. 235. Trib. Carcassonne, *Pand. Périod.* 91. 2. 228. Acești autori admit ratificarea contractului făcut în lipsa unuia din soți, sau a amândurora, însă numai înainte de căsătorie și în forma autentică, conform art. 1229, 1230.
- 3) Nulitatea poate fi propusă nu numai de soțul care n'a fost față, dar chiar de acel care a fost prezent; de moștenitorii soților, precum și de acei de al treilea cari au contractat cu soțul. *Pand. fr.*, *Mariage*, I, 2812 urm. Guillouard, I, 284. Laurent, XXI, 53. Aubry et Rau, V, § 502, p. 233 urm. Planiol, III, 781.
- 4) Laurent, XXI, 50 urm. Guillouard, I, 284 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 253 urm. Aubry et Rau, V, § 502, p. 233 urm.
- 5) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 234, nota 5. Laurent, XXI, 55. Guillouard, I, 287. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 262. *Pand. fr.*, *Mariage*, 2818 urm.—Veți însă Rodière et Pont, I, 148.

1° Când ea a fost făcută aceleia din viitorii soți, care era present la facerea contractului și când ea a fost acceptată de dînsul :

2° Când soțul, care era absent, a acceptat mai în urmă donațiunea prin un act separat, și în fine :

3° Când donațiunea a fost executată și avea de obiect o sumă de bani, titluri la purtător, sau mobile corporale. În asemenea caz, donațiunea va fi validă ca dar manual¹⁾.

Neadmiterea confirmării.

Nulitatea contractului nu poate fi acoperită, după cum am văzut mai sus, prin confirmarea soțului, a cărui consimțimînt n'a fost dat de el în persoană sau prin un mandatar al seû, investit cu o procură specială și autentică. Confirmarea nu poate să aibă loc nici înainte, nici în urma căsătoriei, și nici chiar prin celebrarea ei²⁾.

Inaplicarea art. 1900.

Nulitatea contractului nu se acopere, de asemenea, prin prescripția decenală statornicită de art. 1900, pentru-că această prescripție este o confirmare tacită, aplicabilă numai nulităților relative, și am văzut că, în specie, contractul este inexistent³⁾.

Art. 1900 este inaplicabil nu numai în timpul căsătoriei, dar și în urma desfacerei ei ; de unde rezultă că acțiunea în nulitate se va prescrie în toate casurile prin trei-deci de ani ; pentru-că un act nul nu poate fi confirmat la o epocă când el n'ar fi putut să fie legalmente făcut ; or, contractul matrimonial neputînd fi făcut în urma

Donațiuni manuale. Validitatea lor.

- 1) Se știe, în adevăr, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că darurile manuale sunt admise în legislația noastră, ele fiind, ca ori-ce liberalități supuse taxei de înregistrare, cu-toate-că asupra acestui din urmă punct, Curtea de casație a admis contrarul, casând o sentință foarte juridică a Trib. din Iași, care a fost publicată și adnotată de noi în *C. judiciar* din 1902, No. 72. împreună cu sentința Trib. din Roman, care, cu drept cuvînt, nu s'a supus jurisprudenței Curței supreme. V. tabla analitică a t. VII. v^o *Donaf. manuale*. Veți și *Dreptul* din 1902, No. 74.
- 2) Répert. Sirey, v^o cit., 271 urm. Pand. fr., *Marriage*, I, 2828. Laurent, XXI, 51. Guillouard, I, 289. Aubry et Rau, V, § 502, p. 235, text și nota 8. Rodière et Pont, I, 146.—Veți însă C. Montpellier, Sirey, 49. 2. 129. D. P. 47. 2 144. Veți și alte decisiu citate în Pand. fr., v^o cit., 2830.
- 3) Cpr. Guillouard, I, 290, *in fine*. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 281. Pand. fr., *Marriage*, I, 2836. Cas. fr. D. P. 58. 1. 224. Sirey, 59. 1 17.

desfacerii căsătoriei, nu poate, atunci, fi nici confirmat ¹⁾.

2° Viciul de consimțământ.

Am văzut că lipsa totală de consimțământ a ambilor soți, sau măcar a unuia din ei, împedecă contractul de a se forma. Contractul devine el însă anulabil prin faptul că consimțământul a fost numai viciat? Chestiunea este și de astă-dată controversată. După unii, contractul matrimonial ar fi anulabil, conform principiilor generale ²⁾; după alții, dreptul comun ar fi inaplicabil în specie, din cauza regulilor particulare aplicabile acestei materii ³⁾.

Nu putem răspunde la această chestiune de cât luând fie-care viciu de consimțământ în parte.

Contractul matrimonial este anulabil pentru violență, ori-cine ar fi autorul ei. Asupra acestui punct nu mai începe nici-o îndoială. Dacă violența a existat atât în privința căsătoriei cât și a contractului matrimonial, anulara căsătoriei va aduce și acea a convenției matrimoniale. Dacă violența a existat numai în privința contractului matrimonial, contractul va putea fi anulat din această cauză de către soțul violentat, și acțiunea în anulare are aceleași caractere ca și acea care rezultă din dol, sau incapacitatea părților ⁴⁾.

Contractul matrimonial este el anulabil pentru cauză de dol, când, de exemplu, unul din viitorii soți a fost înșelat prin manoperi frauduloase asupra averii celuilalt soț? Se admite în genere că, în materie de contracte matrimoniale, dolul nu este un viciu de consimțământ: 1° Pentru-că legătura principală, căsătoria, neputând fi atacată pentru dol ⁵⁾, contractul accesoriu trebuie să urmeze aceeași soartă; și 2° pentru-că anulara la care dă loc dolul, fiind relativă, contractul matrimonial nu poate fi supus unei nulități relative, adecă care s'ar putea exercita numai de soțul care a fost victima lui, principiul neschim-

¹⁾ Laurent, XI, 52. Guillouard, I, 291. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 283. Pand. fr., *Mariage*, I, 2837 urm.—*Contrà*: Rodière et Pont, I, 148. Aubry et Rau, V, § 502, p. 235.

²⁾ Rodière et Pont, I, 38.

³⁾ Guillouard, I, 293.

⁴⁾ Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 291.

⁵⁾ „*En mariage, trompe qui peut*“, dicea un vechiu autor, Loysel.

bărei saū imutabilităței convențiilor matrimoniale opunându-se la aceasta. „Un contract matrimonial este valid, saū nul *ab initio*, dice Valette, și nu poate, în privința existenței sale juridice în urma căsătoriei, să atârne de voința părților contractante, saū a uneia din ele. Dacă ar fi altfel, nu s'ar putea nici-o dată ști, cel puțin în timpul căsătoriei, care ar fi regimul matrimonial al soților, fiindcă el ar putea fi în totdeauna, mai în urmă, anulat pentru dol, saū alte vicii de consimțimînt“¹⁾.

După un alt sistem, se admite însă nulitatea pentru cauză de dol, această acțiune fiind supusă regulilor generale în materie de dol; ceea ce însemnează că ea nu poate fi propusă de cât de soțul înșelat; că se poate acoperi prin confirmare expresă saū tacită, chiar în timpul căsătoriei; și că, în fine, ea este supusă prescripției de deuce ani, statornicită de art. 1900, cu această deosebire că prescripția nu curge în timpul căsătoriei, în basa art. 1881²⁾.

Simulație.

Autorii disting însă dolul de simulație și admit chiar dreptul părților de a dovedi simulația care rezultă din fraudă. Astfel bărbatul, care a dat chitanță în contractul matrimonial, că a primit dota adusă, ar putea să dovedească că n'a primit-o în realitate. Aceasta nu însemnează a anula contractul pentru dol, nici a schimba saū prefăce convenția matrimonială, ci a stabili că una din enunțările contractului este mincinoasă³⁾. Naște însă întrebarea: cum se va face această probă? Atât jurisprudența cât și doctrina admit proba testimonială și presunțiile, independent de ori-ce început de dovadă, pentru-că, în specie, există fraudă⁴⁾.

Această soluție este inadmisibilă, cel puțin în materie

¹⁾ Valette, *Mélanges de dr., de jurisprudence et de législ.*, II, p. 137 urm. Cpr. și Guillaouard, I, 293. Pand fr., *Mariage*, I, 2848.

²⁾ Veți în acest sens: Répert. Sirey, *v^o cit.*, 298. T. Huc, IX, 49. Baudry et Surville, I, 210. Vidal, *Étude sur les moyens organisés par la loi et la jurisprudence, pour protéger les fiancés contre leur fraude réciproque* (Toulouse, 1884), p. 70 urm. Cpr. Trib. Paris, D. 73. 1. 484 (motive).

³⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul din 1887*, No. 32. Trib. Argeș, *C. judiciar*, din 1902, No. 31 (cu nota D-lui I. N. Cesarescu). Baudry, *Le Courtois et Surville*, I, 95.

⁴⁾ Cpr. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 293. Guillaouard, I, 293 și 328. Vidal, *op. cit.*, p. 85 urm.—Veți însă Répert. Sirey, *v^o cit.*, 533 urm.

civilă, pentru-că numai fraudă la legile de ordine publică face între părți, în materie de simulație, admisibilă proba testimonială ¹⁾. Or, în specie, nu există fraudă la lege, ci *ad personam*. În ori-ce simulație există, în adevăr, o fraudă, însă părțile contractante nu au, cu-toate-acestea, la dispoziție proba testimonială, pentru-că ele aveau posibilitatea de a lua un contra-înscriș, care, în specie, ar fi constatat neprimirea dotei. Conform principiilor generale în materie de simulație, numai cei de al treilea pot administra proba testimonială, pentru-că de câte-ori fraudă a fost îndreptată contra lor, ei n'au putut să-și procure o dovadă scrisă despre existența ei ²⁾. Acestea sunt adevăratele principii.

Cât pentru eroarea în care ar fi cădut unul din soți în privința averii celuilalt, ea nu este o cauză de anulare a convențiilor matrimoniale. Rămâne însă bine înțeles că soțul indus în eroare va avea o acțiune în daune, conform principiilor generale (art. 998), contra aceluia care a provocat-o, fie unul din soți, fie o a treia persoană ³⁾.

Eroare.

II. Capacitatea părților contractante.

Contractul de căsătorie, ca ori-ce contract în genere, nu se poate forma de cât între persoane capabile. Aceasta rezultă din art. 948, aplicabil tuturor convențiilor în genere. Naște însă întrebarea: care este capacitatea cerută în asemenea caz? Codul cuprinde în această privință

¹⁾ Veđi Trib. Suceava și Cas. fr. *C. judiciar* din 1902, No. 80 (cu observația noastră). Mai veđi încă numeroasele autorități citate în t. V a Coment. noastre, p. 275, n. 2; t. VII, p. 157, nota 2 și p. 285, n. 3, precum și în adnot. noastră din *C. judiciar*, No. 14, anul 1900, p. 111, n. 5 (observ. asupra unei decisiuni a Curței din Turin). Cpr. Cas. fr. *Dreptul* din 1900, No. 44, și *Pand. Périod.*, 1900, 1. 187. Chiar în privința fraudei la lege există controversă; căci unii nici în asemenea caz nu admit *de plano* proba testimonială *inter partes*. Veđi C. București, *Dreptul* din 1897, No. 74. Laurent, XX, 594 urm.—*Contră*: Marcadé, V, art. 1348, No. IV.

²⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 274 urm.; t. VII, p. 157 și 285. Cas. fr. Sirey, 1901. 1. 359. Trib. Tutova, *C. judiciar* din 1902, No. 20 (cu observ. noastră).

³⁾ *Pand. fr.*, *Mariage*, I, 2849. *Répert. Sirey. Contrat de mariage*, 313. Cpr. și T. Huc, IX, 48.

o lacună regretabilă; căci el nu se ocupă de cât despre minori (art. 1231). Capacitatea părților contractante ar fi trebuit să figureze în fruntea dispozițiilor preliminare ale contractului de căsătorie.

S'a dis că, pentru a putea face un contract de căsătorie, trebuie a fi capabil de a se căsători¹⁾. Aceasta este într-un-cât-va adevărat, pentru-că nu poate să existe un contract matrimonial fără o căsătorie posibilă. Capacitatea de a se căsători nu este însă de ajuns, pentru-că incapabilii, cărora legea le permite de a se căsători, nu au prin aceasta însă-și capacitatea de a face convențiile lor matrimoniale²⁾. Este adevărat că legiuitorul face, în privința minorilor, aplicarea adagiului cunoscut: *Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptialia*, sau *ad matrimonii consequentias* (art. 1231), însă aceasta este o excepție care nu poate fi întinsă la alte cazuri; și apoi, chiar însu-și minorul nu are capacitatea de a face singur convențiile sale matrimoniale; el trebuie să fie asistat, la facerea lor, de persoanele al căror consimțământ este necesar pentru validitatea căsătoriei (art. 1231). Deci, dacă minorul poate sa-și facă contractul său matrimonial, aceasta nu este pentru-că el are capacitatea de a se căsători, ci pentru-că este asistat de acei în drept. Regula consacrată de adagiul:

¹⁾ Aceasta nu înseamnă că contractul matrimonial ar fi nul, dacă el a fost făcut de o persoană lovită de o cauză de împedecare. În adevăr, din două lucruri unul: Sau căsătoria n'a avut loc, ori a fost anulată și nu este putativă, și atunci contractul matrimonial cade de la sine, el fiind un contract accesoriu; sau căsătoria a fost celebrată, și cu-toate-că există o împedecare, nulitatea ei nu este cerută de acei în drept, și în asemenea caz, contractul matrimonial rămâne valid. Contractul matrimonial poate deci fi valid, cu-toate-că căsătoria este anulabilă. Cpr. Thiry, III, 242, p. 263. Laurent, XXI, 9 și 13, p. 22.

²⁾ Cu-toate-acestea se susține contrarul, sub cuvânt că contractul de căsătorie și căsătoria ar fi indivisibile, și aceasta prin aplicarea adagiului: *Habilis ad nuptias*, etc. Cpr. Trop-Long, I, 110 și 297. „Ori-ce persoană capabilă de a se căsători, dice Demante (VI, 15, *ab initio*), trebuie prin aceasta însă-și să aibă capacitatea de a-și face contractul său matrimonial“. Cpr. Cas. fr. D. P. 57. 1. 18. Sirey, 57. 1. 245. D. P. 91. 1. 449. Sirey, 89. 1. 413. Trib. de Dolj dice însă foarte bine că nici-o indivisibilitate nu există între contractul matrimonial și căsătorie. *Dreptul* diu 1890, No. 81. Vezi și *infrà*, p. 53.

Habilis ad nuptias, etc. trebuie, deci, respinsă și aplicată numai la cazul excepțional pentru care ea a fost edictată ¹⁾.

Spre a face o convenție matrimonială, trebuie, deci, a avea capacitatea necesară pentru convențiunea ce urmează a fi făcută.

În ceea ce privește pe majori, capacitatea pentru a putea face un contract matrimonial este, deci, cea cerută pentru ori-ce convenții în genere. Se vor aplica, deci, în specie, principiile generale asupra capacității de a contracta ²⁾.

Bărbatul care are 21 de ani împliniți are, în această privință, capacitatea de a face singur contractul său matrimonial, dacă el a fost autorizat a se căsători conform art. 131 urm. din Codul civil, pentru-că el are plenitudinea drepturilor sale (art. 434) ³⁾.

Dar aici se presintă o altă chestie: Un contract matrimonial poate el fi făcut între persoane, care actualmente nu se pot căsători, dacă împedecarea a dispărut în momentul celebrării căsătoriei? Iată, de exemplu, un bărbat și o femeie înrudiți în gradul prevăzut de art. 144 C. civ. ;

Majori.

Casul în care împedecarea la căsătorie a dispărut în momentul celebrării ei.

¹⁾ Cpr. Thiry, III, 242. Pand. fr., *v^o cit.*, 3217 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 316 urm. Laurent, XXI, 13 urm., 140. Baudry et Surville, I, 157. Vigie, III, 31. Guillouard, I, 298. Colmet de Santerre, VI, 15 bis VII urm. D. de Folleville, 109 bis. Marcadé, V, art. 1398, No. IV.

²⁾ Pand. fr., *Mariage*, I, 3219.

³⁾ Michaux, 102. D. de Folleville, 104 bis. Laurent, XXI, 22. Colmet de Santerre, VI, 15 bis II. Marcadé, VI, art. 1398, No. III. Aubry et Rau, V, § 502, p. 241. Pand. fr., *v^o cit.*, I, 3220. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 335. Rodière et Pont, I, 40, nota 2. Baudry et Surville, I, 155. Thiry, III, 249. Baudry, III, 24. Planiol, III, p. 242, nota 1 (ed. a 2-a), p. 238 (ed. 1-a). Armtz, III, 494. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civ.*, III, 5552.—*Contrà* : Odier, II, 607. După acest din urmă autor, a cărui părere a rămas izolată, bărbatul care nu are încă 25 de ani, n'ar putea face o convenție matrimonială, fără asistența persoanelor a căror consimțământ este necesar pentru validitatea căsătoriei sale (art. 1231), ceea ce este inadmisibil : 1° Fiind-că prin *minori* se înțelege în totdeauna acei cari nu au încă 21 de ani ; și 2° pentru că ar fi absurd ca persoana capabilă de a face ori-ce convenții în genere, privitoare la patrimoniul său, și să-și înstrăineze averea, să fie incapabilă de a face convențiile bănești privitoare la căsătoria sa.

ei fac astă-dî un contract matrimonial, pe cînd nu se pot căsători; mai tîrziu însă, căsătoria lor se celebrează în baza unei dispense regale (art. 150). Contractul matrimonial fi-va în asemenea caz valid? Afirmativa este în genere cu drept cuvînt admisă, pentru-că capacitatea de a se căsători nu este, după cum am vedut, o condițiune a validității convenției matrimoniale. Odată ce căsătoria a fost în mod valid celebrată, nimic nu se opune, deci, la validitatea convenției matrimoniale făcută înainte ¹⁾.

Contractul matrimonial ar fi, de asemenea, valid în caz cînd căsătoria ar fi fost celebrată, cu toată existența unei împedecări, dacă persoanele în drept nu provoacă anularea ei. (Veđi *suprà*, p. 48, nota 1).

Dacă presupunem însă că căsătoria este cu neputință, din cauza unei împedecări absolute, precum ar fi, de exemplu: cea care rezultă din o căsătorie anterioară existentă (art. 130), contractul matrimonial încheiat între persoane legate prin o altă căsătorie validă, în vederea unei a doua căsătoriei, ar fi radical nul sau inexistent, pentru-că el ar constitui o ofensă adusă moralei publice ²⁾.

Despre minori.

Minorul este, în principiu, incapabil de a contracta, și prin urmare, de a face și convenții matrimoniale. Această incapacitate nefiind însă absolută, poate, prin derogare de la dreptul comun, fi rădicată, în privința convențiilor matrimoniale sub anume condiții. Aceste condiții sunt prevădute de art. 1231.

Art. 1231.—Minorul, care este capabil de a se căsători, este capabil de a face ori-ce convențiuni relative la contractul său de căsătorie. Acele convențiuni de dînsul făcute sunt valabile dacă a fost asistat, la facerea lor, de persoanele al căror consimțimînt este necesar pentru validitatea căsătoriei. (Art. 127 urm., 131 urm., 142, 342, 806, 936, 1161 Cod. civ. Art. 1398 C. fr.)

Art. 1161.—Minorul nu are acțiune în rescisiune contra

¹⁾ Veđi Laurent, XXI, 11. Planiol, III, 784. Pand. fr., *v^o cit.*, I, 3221 urm. Rodière et Pont, I, 54. Michaux, 89. Aubry et Rau, V, § 502, p. 241. Cpr. C. Paris, D. P. 60. 2. 73. Sirey, 60. 2. 65.

²⁾ Rodière et Pont, I, 54, *in fine*. Pand. fr., *Mariage*, I, 3225. Cpr. și Planiol, III, 783.

convențiunilor făcute în contractul de căsătorie, dacă aceasta s'a făcut cu consimțimintul și asistența aceloră al cărora consimțimint este cerut pentru validitatea căsătoriei. (Art. 131 urm., 142, 342, 1231 C. civ. Art. 1309 C. fr. ¹).

Două condiții sntt prescise de lege pentru ca minorul să poată face o convenție matrimonială.

1° Trebuie să fie capabil de a se căsători;

2° Trebuie să fie asistat de părinții, al căror consimțimint este necesar la validitatea căsătoriei.

S'a permis minorului de a face un contract matrimonial, acesta fiind mijlocul cel mai sigur de a se înlesni căsătoria, pe care legea a înțeles a o favorisa; or, cine voește scopul, voește neapărat și mijloacele: *Qui veut la fin, veut les moyens.*

Dacă minorul ar fi putut singur să facă contractul său matrimonial, el ar fi fost cele de mai multe ori victima pasiunii, sau inexperienței sale. Iată, pentru ce legea îi acordă protecțiunea sa, care devine cu atât mai necesară, cu cât minorul, în acest însemnat contract, intervine singur, iar nu prin reprezentantul său legal ²). Motivele art. 1231.

¹) In cât privește comentariile acestui text, Veți t. VII, p. 27.

²) Prin derogare de la regulile tutelei, după care tutorul reprezintă pe minor în toate actele civile (art. 390), epitropul nu poate să reprezinte pe minor în convențiile sale matrimoniale, după cum el nu poate să consimtă, în numele minorului, la celebrarea căsătoriei sale. (Cpr. Trib. Mehedintzi, *C. judiciar* din 1902, No. 68; Baudry, III, 26; Mourlon, III, 18; Arntz, III, 493; Laurent, XXI, 21; T. Huc, IX, 52; Thiry, III, 248; D. de Folleville, 1. 105; Michaux, 84; Planiol, III, 787, și toți autorii). Aceasta dovedește odată și mai mult, fie dis în treacăt, că căsătoria prin procuratiune nu este admisibilă (veți *suprà*, p. 40, nota 3). Legea a permis, în specie, minorului de a interveni personal, pentru-că este vorba de un contract special, care interesează de aproape uniunea persoanelor. Și apoi, minorul nu intervine el singur la celebrarea căsătoriei sale? Legiuitorul a cređut logic de a-l face să figureze tot în persoană la contractul matrimonial, care este un accesoriu a uniunii conjugale. Această ultimă considerație este decisivă în ca-usă. Cpr. Baudry, *Le Courtois et Surville*, I, 142, *in fine*.

Curtea de casație a decis, în neunire cu concluziile noastre, că minorul care urmează a fi adoptat, poate de asemenea consimți singur la adopțiunea sa, cu autorizarea persoanelor sub a căror autoritate se găsește (*C. judiciar* din 1900, No. 11; *Dreptul* din același an, No. 7, și Bulet. Cas. Adopțiunea minorilor.

Tutorul nu reprezintă pe minor în convențiile sale matrimoniale.

Capacitatea
minorului de
a se căsători.

Prima condiție prescrisă de lege este ca minorul să fie capabil de a se căsători, adică să aibă vârsta de 18 ani (pentru băeți) și 15 ani (pentru fete)¹⁾, afară de cazul când el ar fi dobândit o dispensă, conform art. 128, în care el ar fi de asemenea capabil²⁾.

Rațiunea acestei condițiuni este lesne de priceput: Contractul matrimonial ar fi lipsit de subiect, dacă minorul n'ar fi capabil de a se căsători:

Art. 422.
Deoseb. de
la Codul fr.

Legea nu distinge între minorul emancipat și acel neemancipat, însă vom reaminti, cu această ocaziune, că, în legea noastră, minorul nu poate fi emancipat, prin declarațiunea părintelui său, de cât la 18 ani (art. 422); pe când, după textul conrespunzător francez (art. 477), emanciparea poate să aibă loc la 15 ani îndepliniți.

Casul în care
minorul, in-
capabil de a
se căsători,
a făcut con-
tractul ma-
trimonial și
apoi s'a că-
sătorit, după
ce a atins
vârsta legală.
Controversă.

Unii susțin că contractul matrimonial făcut de un minor incapabil de a se căsători, ar fi valid, dacă acest minor s'a căsătorit, după ce a atins vârsta legală, sub cuvânt că celebrarea căsătoriei ar fi o executare, o confirmare a convenției matrimoniale³⁾. Această soluție este

S-a I, 1899, p. 1139; C. Galați (după trimetere), *Dreptul* din 1901, No. 18; Alex. Degré, *Dreptul* din 1900, No. 7 și 15, precum și *Scr. juridice*, I, p. 126 urm.); însă această soluție ni s'a părut cu desăvîrșire inadmisibilă în legea noastră. (Veți *C. judiciar* din 1900, No. 11).

- 1) Art. 127 C. civ.—Am susținut altă-dată că bărbații se pot căsători îndată ce au intrat în anul al 18-lea, iar femeile în anul al 15-lea, în baza maximei: *annus inceptus pro completo habetur*, fiind-că textul nostru a eliminat cuvîntul *impliniți*, care figurează în textul conrespunzător francez (art. 144) (veți *Tratatul nostru în limba franceză*, p. 78, nota 2 și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 6), și această soluție este aprobată de unii (cpr. V. Tataru, *Dreptul* din 1896, No. 7 și Trib. Suceava, *C. judiciar* din 1896, No. 13); însă C. de ca-sație n'a admis modul nostru de a o vedea (*C. judiciar* din 1897, No. 36, și *Dreptul* din 1897, No. 62). Veți în acest din urmă sens: Alex. Degré, *Dreptul* din 1887, No. 68, care a combătut părerea noastră; G. Străjescu, *C. judiciar*, din 1896, No. 13. După o matură reflexie, ne raliem la această din urmă părere, pentru-că cine-va nu poate avea 18, sau 15 ani, fără a-i fi împlinit. Cpr. art. 70 C. Calimach.
- 2) Thiry, III, 245. *Pand. fr.*, v^o cit., 3236. Arntz, III, 493. T. Huc, IX, 52. Rodière et Pont, I, 40. Aubry et Rau, V, § 502, p. 242. Guillouard, I, 202. C. Bastia, Sirey, 36. 2. 247.
- 3) Veți Troplong, I, 96 urm. Marcadé, V, art. 1398, No. II.

însă inadmisibilă : 1° Pentru-că neîndeplinirea uneia din condițiile cerute de art. 1231 face ca contractul să fie inexistent, și știut este că contractele inexistente nu pot fi confirmate sau ratificate ; 2° Pentru-că căsătoria nu dovedește neapărat voința de a confirma sau ratifica. Ea nu poate fi considerată ca un act de executare în sensul art. 1167 § 1, pentru-că minorul a putut foarte bine să lase să subsiste nulitatea, căsătorindu-se sub regimul legal său de drept comun ¹⁾.

Se mai susține încă că în caz când minorul, care nu are vârsta cerută de lege spre a se putea căsători, și care n'a dobândit dispensa legală, și-a făcut contractul matrimonial și apoi s'a căsătorit înainte de a îndeplini vârsta legiuită, nulitatea contractului matrimonial este acoperită, dacă nulitatea însă-și a căsătoriei este și ea acoperită în cele două cazuri prevădute de art. 167 C. civ.: de exemplu : o fată de 14 ani se mărită, și trei luni după aceasta ea devine îngreunată ²⁾.

Și această soluție este inadmisibilă, pentru-că nulitatea căsătoriei și nulitatea convenției matrimoniale sunt două lucruri deosebite ce nu trebuie să le confundăm. Or, art. 167 se ocupă numai despre nulitatea căsătoriei, iar nu de aceea a contractului matrimonial. Și apoi, motivele care au făcut să se admită, în asemenea caz, nulitatea căsătoriei, nu pot fi aplicate contractului de căsătorie. Ce are a face, în adevăr, îngreunarea femeii cu convenția ei matrimonială? Intre căsătorie și contractul matrimonial neexistând nici-o indivisibilitate, după cum foarte bine a hotărît tribunalul de Dolj ³⁾, în contra părerii lui Troplong, nulitatea căsătoriei poate să fie stînsă, iar cea a convenției matrimoniale să rămână în picioare ⁴⁾.

1) Veđi în acest sens : Thiry, III, 246. Guillouard, I, 302. Baudry, III, 25. Baudry et Surville, I, 141. T. Huc, IX, 52. Odier, II, 604. Laurent, XXI, 31. Rodière et Pont, I, 40. Aubry et Rau, V, § 501, p. 232. Duranton, XIV, 14. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 333.

2) Cpr. Troplong, *loco cit.* Marcadé, V, art. 1398, No. II.

3) *Dreptul* din 1890, No. 81. Veđi și *supră*, p. 48, nota 2, *in fine*.

4) Veđi Répert. Sirey, *v^o cit.*, 404. Thiry, III, 247. Laurent, XXI, 32. Rodière et Pont, I, 181. Aubry et Rau, V, § 502, p. 231, 232, text și notele 10 și 11. Odier, II, 605. Duranton, XIV, 9. C. Riom, D. P. 55. 2. 321. Cas. fr. D. P. 57. 1. 334. Sirey, 57. 1. 801.

Asistarea
minorului
de persoane-
le în drept.

A doua condiție prescrisă de lege pentru ca minorul să-și poată face contractul matrimonial, este ca el să fi fost asistat la facerea lui, de persoanele al căror consimțimint este necesar la validitatea căsătoriei.

Art. 131 urm.

Pentru a cunoaște persoanele care trebuie să asiste pe minor la contractul său de căsătorie, trebuie să ne referim la art. 131 și urm. Aceste persoane sunt: Tatăl, mama, ascendenții, etc.

Minorul intervenind, după cum am vădut, singur la contractul său de căsătorie ¹⁾, va fi aparat în contra inexperienței sale de ascendenții cari trebuie să asiste la căsătoria lui, și aceasta chiar în caz când acești ascendenți ar avea interese opuse cu acele ale minorului, art. 383 § ultim nefiind aplicabil în specie ²⁾. În cazul de față nu intervine tutorul, după cum ar fi fost firesc lucru, ci persoanele care trebuie să consimtă la căsătoria lui, de exemplu: Mama supravețuitoare, care ar fi pierdut tutela (art. 347), care ar fi refuzat-o (art. 346), sau care ar fi fost exclusă (art. 383 urm.). Intervenția membrilor familiei, în loc de aceea a tutorului, se justifică prin împrejurarea că convenția matrimonială cele de mai multe ori va fi aceea care-i va determina a consimți la însă-și căsătoria minorului.

Art. 141.

Dacă este vorba de un copil natural, mama este aceea, când există și este cunoscută, care va consimți la căsătoria minorului și-l va asista la facerea contractului său matrimonial. Dacă mama nu este cunoscută, copilul va fi asistat de un epitrop special (art. 141). Acest epitrop se va numi de tribunal, după avisul consiliului de familie, dacă există rude din partea mamei (analogie din art. 693 Pr. civ.) ¹⁾.

Art. 141 dispunând că copilul natural are nevoie de consimțimintul mamei, sau în lipsa-i, de acel a unui epitrop până la vârsta de *douăzeci și cinci ani*, iar nu până la douăzeci și unu de ani, ca în codul francez (art. 159), el este incapabil de a face singur, până la această vîrstă,

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 51, nota 2.

²⁾ Pand. fr., I, 3271. Guillouard, I, 310. Baudry et Surville, I, 149. Aubry et Rau, V, § 502, p. 242. Cas. fr., Sirey, 69. 1. 193.—Veđi însă Labbé, nota în Sirey, *loco cit.* C. Palermo, Sirey, 95. 4. 1.

¹⁾ În Franția, chestia este controversată, numirea tutorului aparținînd, după unii, tribunalului, iar după alții, consiliului de familie. V. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 356, 357.

contractul său matrimonial; pe când la două-deci și unu de ani, el este capabil de a face celelalte acte ale vieții civile. Aceasta este necontestat o anomalie.

Dacă este vorba de un copil minor legitim, care nu are ascendenți, el nu va fi asistat de tutor ¹⁾, ci de consiliul de familie, carele va consimți și la căsătoria lui (art. 142). Consiliul de familie va putea însă delega pe unul din membrii lui ca să asiste pe minor, după ce a specificat mai întâi și a aprobat stipulațiile ce trebuie să cuprindă contractul de căsătorie ²⁾.

Deliberarea consiliului de familie care aprobă, sau nu, contractul matrimonial al minorului nu e supusă omologării tribunalului ³⁾; însă credem, cu-toate-acestea, că decizia consiliului, la caz de majoritate și minoritate, ar putea fi deferită aprecierii tribunalului de către membrii minorității, conform art. 638 Pr. civ.: „*In toate cazurile când se cere părerea consiliului de familie, etc.....*“, dice acest text ⁴⁾. Și aici trebuie să observăm că textul nostru (art.

¹⁾ Veți art. 76 Codul Calimach, după care minorul, fără părinți, în lipsa bunilor, nu se putea căsători fără primirea rudelor celor mai apropiate și a epitropului. Veți și art. 3, partea III, capit. 16 din Codul Caragea, unde se dice că: „Nevirșnicii, fără voința părinților și a epitropilor, să nu să căsătorească“.

²⁾ Cpr. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1890, No. 81. C. Rennes, Cas. fr. și Trib. Orthez, D. P. 79. 2. 2. D. P. 80. 1. 415. S. 80. 1. 166. S. 93. 2. 133. Arntz, III, 495. Rodière et Pont, I, 43. Guillouard, I, 312. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 351. Pand. fr., *Mariage*, 3264 urm. T. Huc, IX, 53. Baudry et Surville, I, 152. Planiol, III, 788. Marcadé, V, art. 1398, No. III, *in fine*.—Veți însă Laurent (XXI, 24), care crede că prezența efectivă a consiliului de familie, la contract, este neapărată.

³⁾ Pand fr., *v^o cit.*, 3267. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 364. Rodière et Pont, I, 45. Aubry et Rau, V, § 462, p. 74.—*Contra*: Odier, *Contrat de mariage*, II, 609.

⁴⁾ Veți t. I, partea II a Coment. noastre, p. 15.—În Franția, chestiunea este controversată. Demolombe (III, 86) și Guillouard (I, 312) nu admit, în adevăr, nici-un recurs, iar alții îl admit din contra. (Valette sur Proudhon, I, p. 499, nota a; Rodière et Pont, I, 43).—Veți și adnotația noastră, publicată în *Dreptul* din 1903, No. 1, unde, contrar soluției dată de Curtea de casație din Franția, am susținut și dovedit că și deliberarea consiliului de familie, care refușă de a lasa tutela mamei, ce voește a trece în a doua căsătorie (art. 340), e susceptibilă de recurs înaintea justiției.

Cod.
Calimach și
Caragea.

Art. 638 Pr.
civilă.

Art. 142.

142), modificând fără nici-o rațiune pe acel francez, prelungeste și de astă-dată, majoritatea bărbatului, până la 25 de ani.

In ce consistă
asistența.

In principiu, asistența cerută de art. 1161 și 1231 presupune prezența reală a ascendentului, sau a consiliului de familie, cari asistă la contract și discută clauzele lui. După unii, acesta ar fi chiar singurul mijloc de asistență.¹⁾

Se admite însă, cu-toate-acestea, că consimțimintul poate fi dat mai dinainte, prin un act scris și autentic, ca și la celebrarea căsătoriei (art. 59), și că ascendenții pot fi reprezentați la facerea contractului prin mandatar, însă învestiți cu o procură specială și autentică, care va precisa clauzele și condițiile contractului²⁾. După alți autori, procura ar putea chiar fi sub semnătură privată³⁾.

Ascendentul n'ar putea, însă, să declare în termeni vagi și generali că autorisă pe minor a-și face contractul de căsătorie, sau să confere mandatarului său puteri nelimitate; căci aceasta ar însemna a renunța la puterea ce-i conferă legea și a lipsi pe minor de protecțiunea ce el îi datorește⁴⁾.

Conv. matrimoniale ce le
poate face
minorul.

Minorul capabil de a se căsători și asistat în condițiile mai sus expuse, poate, dice art. 1231, să facă *ori-ce convenții* relative la contractul său matrimonial. El poate să primească singur liberalitățile ce i se fac cu această ocaziune, numai cu asistența ascendenților sei, fără observarea condițiilor prescrise de art. 407 și 815. El poate, de asemenea, să facă celuilalt soț donațiuni de bunuri prezente și chiar viitoare, întocmai ca un major (art. 936),

¹⁾ Laurent, XXI, 24. Thiry, III, 250. Cpr. și Odier, II, 609.

²⁾ Cpr. Planiol, III, 788. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 359 urm. Pand. fr., *v^o cit.*, 3282 urm. Guillouard, I, 314. Colmet de Sarterre, VI, 15 bis III și IV. Baudry et Surville, I, 151. Baudry, III, 26. Marcadé, V, art. 1398, No. III. T. Huc, IX, 53. Aubry et Rau, V, § 502, p. 244, text și note. Arntz, III, 495. Cas. fr. D. P. 80. 1. 415. Sirey, 80. 1. 166.

³⁾ Rodière et Pont, I, 44. Bellot des Minières, *Le contrat de mariage considéré en lui-même*, 661, p. 560. Boileux, *Comment. de C. Napoléon*, V, p. 24 (ed. a 6-a, 1866).

⁴⁾ Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 361. Guillouard, I, 315, și autorii citați, *suprà*, nota 2.—*Contrà*: Rodière et Pont, I, 44. Bellot des Minières, *op. și loco suprà cit.*

de și el este incapabil de a face o donațiune ordinară (art. 806)¹⁾. Art. 1095 din Codul fr. o spune anume, și de și acest text a fost eliminat de legiuitorul nostru, totuși principiul este același, în baza art. 806, 936, 1161 și 1231²⁾. „Ori-ce dar dinaintea nunței va dărui nevêrsnicul, se primește“, ȳice Codul Caragea (art. 5, partea IV, capit. 2). Aceasta este o derogare însemnată de la dreptul comun.

Femeea minoră, care adoptă regimul dotal, poate, cu asistența acelor în drept, să stipuleze alienabilitatea fondului dotal, conform art. 1252 C. civ.³⁾

Stipularea alienabilității fondului dotal.

Bărbatul, astfel autorizat a înstrăina imobilul dotal al femeii, nu va putea să-l înstrăineze de cât observând formele prescrise pentru vîndarea bunurilor minorilor⁴⁾. Femeea va putea însă, fiind asistată în regulă, să-l scutească de această formalitate⁵⁾.

¹⁾ El n'ar putea însă face liberalității terțiilor, pentru-că contractul nu are de obiect asemenea dispozițiuni și pentru-că capacitatea sa se mărginește numai la dispozițiile făcute în folosul viitorului sot, celelalte convențiuni rămânend supu-se dreptului comun; de oare-ce art. 1231 este o excepție de la dreptul comun, și prin urmare, de strictă interpretare. Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 383 urm. Laurent, XXI, 23, 29. Thiry, III, 251. Guillouard, I, 305. Rodière et Pont, I, 41. Larombière, IV, art. 1309, No. 2. C. Limoges și Paris, Sirey, 79. 2. 232. D. P. 80. 2. 255. *Pand. Périod.*, 99. 2. 113. Astfel, de exemplu, minorul n'ar putea, prin contractul de căsătorie, să primească socoteala tutelei, fără îndeplinirea formalităților prescrise de art. 418 C. civ. (cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 387; C. Paris, *Pand. Périod.* 99. 2. 113), să vîndă drepturile sale de moștenire unui al treilea (Laurent, XXI, 29), etc.

²⁾ Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 782.—În vechiul drept francez, minorul nu putea să facă convențiuni excepționale, periculoase pentru dînsul, ci numai convențiunile obicinuite. *que apponi in tablibus solent*. Cpr. Baudry et Surville, I, 154. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 273.

³⁾ Baudry et Surville, I, 145. Rodière et Pont, I, 41. Guillouard, I, 306. Laurent, XXI, 28. Troplong, I, 273. Aubry et Rau, V, § 502, p. 243, text și nota 25. Fréminville, *Tr. des minorités*, II, 958 (ed. din 1845). Répert. Sirey, *v^o cit.*, 377. *Pand. fr.*, *Mariage*, I, 3241. Bellot des Minières, *Tr. du contrat de mariage*, I, p. 71, și *Contr. de mariage considéré en lui-même*, 678. T. Huc, IX, 57. C. București, *Dreptul* din 1881, No. 78.

⁴⁾ *Pand. fr.*, *v^o cit.*, 3242. Répert. Sirey, *v. cit.*, 379, și autorii *suprà* citați.

⁵⁾ Baudry et Surville, I, 146. Guillouard, I, 306. Rodière et

Ea n'ar putea însă conferi bărbatului său, un mandat de asemenea natură, revocabil, deosebit de convenția matrimonială ¹⁾.

Femeea, nici chiar majoră, nu va putea, de asemenea, să renunțe la ipoteca legală ce legea îi conferă asupra imobilelor bărbatului său, pentru a-i asigura restituirea dotei sale alienabile (art. 1281 și 1760). (Vezi *infra*, explic. acestor texte).

Nulitatea contractului matrimonial făcut cu violarea art. 1231.

Care este soarta contractului matrimonial, făcut de un minor în lipsa uneia măcar din cele două condițiuni mai sus expuse? Din art. 1161 și 1231 rezultă că contractul nu este valid. Legiuitorul ne explicându-se însă asupra caracterului acestei nulități, chestiunea este din cele mai controversate. În lipsa unui text pozitiv, sistemul care ni se pare cel mai rațional, admis de jurisprudență și de o mare parte din doctrină, este acel al nulității absolute. Contractul matrimonial a unui minor, incapabil de a se căsători, sau neasistat de ascendenții săi, ar fi deci radical nul, adică: *inexistent*; și inexistența lui ar putea fi propusă în ori-ce timp și de ori-ce parte interesată, chiar de soțul major, ori-ce confirmare fiind cu neputință în această privință.

Sistemul nulității absolute, pe care-l adoptăm fără nici-o șovăire, se întemeiază :

¹⁰ Pe însuși textul art. 1231, după care convențiile făcute de un minor sunt *valabile* numai sub condițiunea, ca el să fie capabil de a se căsători și să fie asistat, la facerea lor, de acei în drept ;

²⁰ Contractul de căsătorie, fiind un contract emina-mente solemn, toate condițiile și formalitățile prescrise de lege sunt cerute sub pedeapsă de nulitate radicală, adică a inexistenței contractului. Astfel, art. 1224 —1226 determină stipulațiile care nu pot figura în acest contract, și după părerea tuturor, aceste proibițiuni sunt sancționate

Pont, I, 41. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 243, text și nota 26. Pand. fr., *loco cit.* Répert. Sirey, *v. cit.*, 380. Troplong, I, 276. T. Huc, IX, 57. Cas. fr. D. P. 47. 1 225. Sirey, 47. 1.241.—*Contra* : Laurent, XXI, 28.

¹⁾ Baudry et Surville, I, *loco cit.* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 244.

prin o nulitate radicală. Art. 1228 determină forma contractului și momentul când el trebuie să fie făcut, *sub pedeapsă de nulitate*, nulitate pe care textul conrespundător francez (art. 1394) n'o prevede. Art. 1229 arată formele prefacerii convențiilor matrimoniale, precum și momentul când ele pot fi schimbate, și după părerea unanimă a autorilor, modificările ce s'ar aduce convenției matrimoniale, contrar dispozițiilor acestui text, ar fi radical nule. În fine, art. 1232 fixează momentul de când convenția matrimonială începe a-și produce efectele sale, adică: din ziua celebrării căsătoriei, înaintea ofițerului stărei civile; de unde rezultă că ori-ce stipulație contrară ar fi radical nulă. Or, textele menționate fiind sancționate prin o nulitate radicală, aceeași nulitate trebuie neapărat să existe și în privința art. 1231, care nu este redactat în termeni mai puțin energici.

Legiuitorul s'a depărtat, deci, de astă-dată de la teoria nulităților, relative la actele făcute de un minor (art. 952). Contractul matrimonial fiind, în adevăr, un contract solemn, legiuitorul a voit ca ori-ce viciu de formă să atragă nulitatea lui radicală; și de astă-dată, nulitatea nu se mai întemeiază pe lesiune, sau incapacitate, ci pe simpla omisiune a unei condiții esențiale.

Contractul matrimonial, interesând nu numai pe soți, dar și pe acei de al treilea, era natural ca el să fie hotărât în mod definitiv, înainte de căsătorie, pentru ca toți să cunoască drepturile ce ei vor avea în contra soților, la caz de a contracta cu dînșii. Ei bine, în sistemul care conferă minorului, fie o acțiune în rescisiune, fie acțiunea în anulare, pentru viciuri de formă, și care respinge nulitatea radicală, se desființează caracterul neschimbător și imutabil al contractului; căci dacă minorul este stăpânul acțiunii sale, contractul își va avea ființă de câte-ori el nu o va exercita, contractul picând, din contra, de câte-ori el o va exercita; pe când în sistemul nulității absolute, nici-o incertitudine nu este cu putință. Contractul fiind, în adevăr, radical nul, soții sunt din capul locului căsătoriți sub regimul de drept comun, și terții pot contracta cu dînșii în consecință.

Acțiunea în rescisiune pentru lesiune, admisă de unii autori, se întemeiază pe termenii art. 1161, care cu adevărat vorbește de *acțiunea în rescisiune*; însă am vedut

(t. VII, p. 1 și 2, *ad notam*) că legiuitorul nu are, în această privință, o terminologie precisă, și că acțiunea în rescisiune nu se referă în totdeauna la leziune. Când art. 1161 dice că minorul nu are acțiunea în rescisiune contra convențiilor făcute în contractul său de căsătorie, dacă aceasta s'a făcut cu consimțământul și asistența acelor în drept, aceasta însemnează că el nu poate să invoace nulitatea contractului.

Cât pentru opinia care conferă minorului o acțiune în anulare, pentru vicii de formă, ea nu are nici-un temei juridic, fiind-că dacă, cu adevărat, există un viciu de formă în omisiunea uneia din condițiile prescrise de art. 1231, acest viciu trebuie să atragă inexistența contractului, pentru-că este vorba de un contract eminentamente solemn ¹⁾).

Consecințele
nuliității
absolute.

Consecințele nulității absolute sunt următoarele :

1° Contractul matrimonial fiind inexistent, soții sunt căsătoriți sub regimul de drept comun ²⁾).

¹⁾ Veți în acest sens : Thiry, III, 252. Demolombe, XXIII, 433. Bertauld, *Quest. pratiques et doctr. de C. Napoléon*, I, 600 urm., p. 468 urm. (monografie publicată mai întâi în *Revue critique de jurisprudence*, t. XXI, anul 1862, p. 195 urm.). Daniel de Folleville, I, 111 urm., p. 144 urm. Planiol, III, 839. Guillouard, I, 316 urm. Vallette, *Mélanges de dr. et de jurisprudence*, II, p. 138 urm. (consultație). Mourlon, III, p. 10, nota 1 (ed. Demangeat). Pand. fr., *v^o cit.*, 3300 urm. Baudry et Surville, I, 208 (cari par a fi de această opinie, fără însă a se pronunța în mod expres). Cas. fr. D. P. 80. 1. 415. Sirey, 80. 1. 166. În acest sens este și jurisprudența Curților de apel. Veți Sirey, 93. 2. 133. Sirey, 96. 2. 296. D. P. 97. 2. 80. Sirey, 97. 2. 141. D. P. 97. 2. 128. Cpr. și Trib. Dolj, *Dreptul* din 1890, No. 81.—Cu toate-acestea, chestiunea este controversată, și unii aplică principiile de drept comun ale nulității relative. Veți Arntz, III, 497. Odier, II, 610. Rodière et Pont, I, 46. Troplong, I, 288. T. Huc, IX, 55. Vigié, III, 34. Laurent, XXI, 35. Aubry et Rau, V, § 502, p. 245. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 414. Dintr'aceștia, unii admit că minorul are o acțiune în rescisiune pentru cauză de leziune (Baudry, III, 28; veți și Baudry et Surville, I, p. 177, nota 1, ed. a 2-a; Rodière et Pont, I, 46; Colmet de Santerre, VI, 15 bis V; Marcadé, V, art. 1398, No. II, *in fine*), iar alții admit o acțiune în anulare pentru lipsă de forme (Laurent, XXI, 34; T. Huc, IX, 55, etc.)

²⁾ Pand. fr., *Mariage*, I, 3325. Guillouard, I, 320. Planiol, III, 840. Cpr. Trib. Mehedinți, *C. judiciar* din 1902, No. 68.

2° Ori-ce parte interesată, atât soțul incapabil cât și acel capabil, și chiar cei de al treilea, cari aũ contractat cu soții, vor putea propune ori și când inexistența contractului ¹⁾;

3° Contractul fiind inexistent, nu poate fi confirmat nici expres, nici tacit. El va trebui să fie refăcut în formele legale, înainte de căsătorie (analogie din art. 1168, aplicabil tuturor contractelor solemne în genere). Nici celebrarea căsătoriei nu va putea fi considerată ca o confirmare tacită, pentru-că ea este un act independent, iar nu executarea contractului matrimonial ²⁾.

Nici prescripția statornicită de art. 1900 nu este aplicabilă în specie, fiind că această prescripție este o confirmare tacită ³⁾. Art. 1900. In-aplic. lui.

Unii ar voi ca, în urma desfacerei căsătoriei, soțul incapabil sau moștenitorii săi să poată renunța la nulitatea sa ⁴⁾. După acest sistem acțiunea în nulitate ar fi acoperită prin prescripția de zece ani, din ziua desfacerei căsătoriei (art. 1900) ⁵⁾.

Adevărul este însă că confirmarea nu este cu putință nici în urma desfacerei căsătoriei. Ar fi straniu, în adevăr, ca să se poată valida un contract de căsătorie tocmai în momentul când căsătoria nu mai există, și să se dea astfel viață unei legi, care nu s'ar aplica nici în present, nici în viitor. Soții despărțiți sau moștenitorii lor ar putea, să reguleze drepturile lor conform contractului primitiv, care era radical nul, însă aceasta nu este o confirmare a unui act inexistent, ci o nouă convenție specială, care este validă, ca ori-ce transacție făcută între persoane libere de

-
- ¹⁾ D. de Folleville, I, 117. Bertauld, *op. cit.*, 602 urm. Cas. fr. D. P. 55. 1. 101. Sirey, 55. 1. 348. Veđi și alte decisiї citate în Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 410 urm.—Veđi însă Aubry et Rau, V, § 502, p. 245, nota 30.
- ²⁾ Planiol, III, 844. D. de Folleville, *op. cit.*, 114, p. 147 urm. Pand. fr., *v^o cit.*, I, 3308 urm. Rodière et Pont, I, 40, 54. Guillaouard, I, 318. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1890, No. 81. Cpr. și Trib. Covurlui, *Dreptul* din 1898, No. 31. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1890, consid. de la p. 52. Veđi *suprà*, pag. 43 și 44.
- ³⁾ D. de Folleville, I, 119. Veđi și *suprà* p. 44.
- ⁴⁾ Aubry et Rau, V, § 502, *in fine*, p. 247.
- ⁵⁾ Cpr. Boileux, *op. cit.*, V, p. 26.

a dispune de drepturile lor și de a-și lichida pretențiile lor respective, așa cum ele înțeleg ¹⁾).

Aceasta n'ar împedeca însă pe cei de al treilea de a propune nulitatea, pentru-că dacă soții sau moștenitorii lor sunt liberi de a renunța la drepturile lor, ei nu pot renunța la drepturile celor de al treilea ²⁾).

Până acum ne am ocupat numai despre minori, fiindcă numai despre ei se ocupă art. 1231. Ce trebuie să decidem în privința celorlalți incapabili ?

Câte-va cuvinte despre fie-care în parte.

Despre alte categorii de incapabili (interdiși, alienați, surdo-muți, orbi, faliți, etc.)

Chestiunea de a se ști dacă interdișul poate să se căsătorească, într'un interval lucid, este foarte controversată, după cum am vedut în t. VII, p. 2, nota 2 ³⁾).

Dacă admitem posibilitatea acestei căsătorii, trebuie să conferim interdișului și dreptul de a face o convenție matrimonială, căci : *Qui veut la fin, veut les moyens*. În lipsă de text, trebuie însă să aplicăm interdișului dreptul comun. Prin urmare, el va fi reprezentat, în convențiile sale matrimoniale, de către epitropul său (art. 454, 950), ca în celelalte acte ale vieții sale civile. Tutorul nu va putea însă face liberalități, în numele interdișului, celui-lalt soț, pentru-că tutorul nu poate dispune de averea incapabilului. Deci, donațiunile și celelalte înstrăinări imobiliare nu se vor putea face, în numele interdișului, de cât cu avisul consiliului de familie și autorizarea tribunalului (art. 401), fiindcă interdișul este cu totul asimilat

¹⁾ Cpr. Planiol, III, 845. Pand. fr. *v^o cit.*, 3318. D. de Folleville, I, 120. Bertauld, *op. cit.*, I, 609. Laurent, XXI, 33, *in fine*.

²⁾ Laurent, *loco cit.*

³⁾ Printre autorii cari contestă interdișului dreptul de a se căsători, vezi Planiol, I, p. 841, nota 1 (ed. a 2-a) și III, 22; D. de Folleville, *op. cit.*, p. 139, nota 1. Acest din urmă autor dice că nebunii nu se pot căsători, nici chiar într'un interval lucid, pentru ca boala să nu poată fi transmisă, prin moștenire, copiilor săi. Noi însă, am admis soluția contrară. Vezi t. VII, *loco suprâ cit.*, și *C. judiciar* din 1900, No. 65 (observ. asupra unei decisiuni a Curței de casație din Belgia, care s'a pronunțat în contra căsătoriei interdișului).

minorului (art. 454). Intr'un cuvînt se vor aplica în specie principiile dreptului comun ¹⁾.

Aceeași soluție este aplicabilă și aceluși interdiș legalmente (art. 13 și 16 C. pen.) ²⁾, căruia i se recunoaște, în genere, capacitatea de a se căsători ³⁾. Interdicție legală.

În cât privește persoanele neinterdișe, care se găsesc într'o stare mai mult sau mai puțin permanentă de demență, ele putînd să se căsătorească în intervale lucide ⁴⁾, pot în aceste intervale face și convențiile lor matrimoniale, cu toate clauzele de care o asemenea convenție este susceptibilă, ele putînd însă fi anulate, la caz când se va dovedi că acel care le-a făcut nu avea usul rațiunei ⁵⁾. Alienați.

În cât privește pe surdo-muți și pe orbi, ei avînd în genere capacitatea de a se căsători, de câte-ori sunt în stare de a-și manifesta voința ⁶⁾, se înțelege că vor putea face convențiile matrimoniale așa cum voesc, fără nici-o restricție. Nu este loc de a se rîndui aci surdo-mutului un Surdo-muți, orbi.

¹⁾ Cpr. Thiry, III, 252 bis. Baudry et Surville, I, 158. D. de Folleville, I, 107. Laurent, XXI, 37. Guillouard, I, 322. Colmet de Santerre, VI, 15 bis VIII. Aubry et Rau, V, § 502, p. 240, text și nota 14. Planiol, III, 794. Pand. fr., *vº cit.*, 3342. T. Huc, IX, 58.—Veđi însă Tropolong (I, 99 urm.), care plecînd de la ideea falsă a indivisibilității căsătoriei și a contractului matrimonial, aplică și interdișului adagiul *habilis ad nuptias*, etc. Această părere a savantului magistrat a rămas izolată și este foarte bine combătută de Aubry et Rau (*loco cit.*, nota 14).

În cât privește convenția matrimonială privitoare la căsătoria copilului unui interdiș, ea se va regula de consiliul de familie, cu încuviințarea tribunalului (art. 456). Contractul matrimonial, făcut de tutorul interdișului, fără aprobarea consiliului, ar fi inexistent și încheierea posterioară a consiliului, care ar ratifica un asemenea contract matrimonial, ar fi inoportună, chiar dacă ea a fost aprobată de tribunal. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1890, p. 50. Art. 456.

²⁾ Pand. fr., I, 3348. Guillouard, I, 323. Planiol, III, 794. Baudry et Surville, I, 159.—Veđi însă Rodière et Pont, I, 52.

³⁾ Pand. fr., *Interdiction légale*, 70. Répert. Sirey, *eod. vº*, 65. Mourlon, I, 196. Rodière et Pont, *loco cit.* Demolombe, I, 192. Michaux, 113, 114. Bendant, I, 244. Demante, I, 72 bis I. Valette sur Proudhon, II, p. 555.

⁴⁾ Veđi Baudry et H. Fourcade, *Des personnes*, II, 1445.

⁵⁾ Cpr. Baudry et Surville, I, 160. Pand. fr., *vº cit.*, I, 3344 urm. D. de Folleville, I, 108. T. Huc, IX, 58, *in fine*.

⁶⁾ Veđi t. I, partea II a Coment. noastre, p. 8. Pand. fr., *Mariage*, 259 urm. Baudry et H. Fourcade, *Des personnes*, II, 1446.

curator, potrivit art. 816 C. civ., pentru-că acest text, prioritar numai la donațiuni, este o excepție, care nu poate fi întinsă prin analogie la alte cazuri¹⁾.

Faliții.

Faliții nefind, de asemenea, loviți de nici-o incapacitate specială, au capacitatea de a face o convenție matrimonială. Fiind, însă, că nu mai au administrația bunurilor lor (art. 717 C. com.), ei n'ar putea, prin asemenea convenții, să prejudicieze drepturile creditorilor lor²⁾.

Despre persoanele puse sub un consiliu judiciar, pentru cauza de slăbăciune de minte (art. 445), sau răsipire (art. 458 urm.)

Persoanele puse sub un consiliu judiciar, fie pentru slăbăciune de minte, fie pentru răsipire¹⁾, având capaci-

¹⁾ Veși t. IV a Coment. noastre, p. 128 și t. VI, p. 455, *ad notam*. Cas. belg., 13 Aug. 1885. Pand. fr., *Mariage*, I, 3351. Cpr. Baudry et Surville, *op. cit.*, I, p. 143, nota 1. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 461. Guillouard, I, 325. Laurent, XXI, 39. T. Huc, IX, 58, *in fine*. Michaux, 119 urm. Pand. fr., 3349 urm. C. Paris, D. P. 57. 2. 175. Sirey, 57. 2. 443. C. Bordeaux, D. P. 57. 2. 173.

²⁾ Cpr. Répert. Sirey, *vº cit.*, 462. Rodière et Pont, I, 50. Michaux, *Contrat de mariage*, 117, 118.

Falitul poate, de asemenea, fi mandatar. Toți autorii dic, în adevăr, că art. 1538 C. civ. nu are de scop de a enumera persoanele care pot fi mandatar, ci numai de a determina efectele mandatului, când el este încredințat unor anume persoane. Pand. fr., *Mandat*, 224. Répert. Sirey, *eod. vº*, 126 urm. T. Huc, XII, 30. Guillouard, *Mandat*, 56. Baudry et Wahl, *Idem*, 417 urm. N. D. Chirculescu, *C. judiciar* din 1903, No. 11.

³⁾ Art. 458 din Codul civil dispune că răsipitorii pot fi oprți de a pleda, de a face transacțiuni, de a se împrumuta, de a primi un capital și de a da chitanță descărcătoare, de a înstrăina și ipoteca averea lor, fără asistența unui consiliu orînduit de tribunal. Cu-toate-acestea, tribunalul din Château-Thierry, cunoscut prin extravaganțele sale, a refuzat de a rândui un consiliu judiciar unei persoane constatată de răsipitoare, sub cuvînt că darea unui asemenea consiliu s'ar înțelege mult mai bine pentru sgârcit de cât pentru răsipitor. Motivele tribunalului sunt destul de curioase spre a fi reproduse aci: „Considerînd, țice între altele tribunalul, că în interesul bunului traiu general, importă ca capitalurile, mai cu samă când sunt considerabile, să nu rămână concentrate și imobilizate în aceleași mîni, ci să

Dreptul falitului de a fi mandatar.

tatea de a se căsători¹⁾), trebuie neapărat să-și poată face și convențiile matrimoniale. Aceste persoane vor putea, deci, face singure convențiile lor matrimoniale, fără asistența consiliului, de câte-ori aceste convenții nu cuprind nici-o înstrăinare. Astfel, soțul pus sub un consiliu judiciar, poate singur să stipuleze regimul dotal (dacă este vorba de o femeie), regimul de separare de bunuri, etc.

De câte-ori însă contractul matrimonial va cuprinde

Casul când contractul ar cuprinde înstrăinări.

fie din contra puse într'o răpede circulațiune; că acesta este actualmente singurul mijloc de a face să participe cei mai mulți la averea publică și de a înlesni întoarcerea la masă a valorii ce de una saū mai multe generații căduse în lotul unei singure persoane; că un consiliu judiciar s'ar înțelege mult mai bine pentru avarul, care lipsindu-se în mod murdar de ori-ce, frustrează, ceea ce este mult mai grav, colectivitatea umană, care pentru unii din membrii săi, ce trăesc din munca saū industria lor, este, prin forța lucrurilor, în drept să se aștepte la o circulație normală a capitalurilor; că, de altfel, de cele mai multe ori, cererea de rînduire a unui consiliu judiciar nu are alt scop de cât a satisface poftele rudelor interesate, saū direct saū indirect, ca averea ce o urmăresc să nu treacă în alte mâni; că necesitatea invocată de ele, de a apăra pe răsipitor contra propriilor sale apucături, nu este în genere de cât un pretext menit a ascunde adevăratele lor scopuri; că întemeindu-se pe aceste principii și considerațiuni, legea lăsând, de altfel, judecătorului toata latitudinea de apreciere în această privință, este loc de respingere a cererei de a se da un consiliu judiciar în specie, etc.⁴. *Dreptul* din 1903, No. 16. Se înțelege că a-această sentință, pe care am reprodus-o à titre de curiositê, a fost infirmată de Curtea din Amiens. De altmintrelea, același tribunal, presidat de cunoscutul president *Magnaud*, a dat mai multe hotăriri, din care unele sunt foarte nostime; însă mai toate au avut aceeași soartă. Una din aceste hotăriri, pronunțată în materie de furt, a făcut mult svon. Am vorbit despre ea în t. VII a Coment. noastre, p. 596, n. 3. Veđi și H. Leyret, *Les jugements du président Magnaud*.

¹⁾ Pand. fr., *Mariage*, 247. Répert. Sirey, *Conseil judiciaire*, 171. Laurent, II, 285, și XXI, 40. Demolombe, III, 21, și VIII, 718. Vazeille, *Mariage*, I, 90. Allemand, *Mariage*, I, 193. Planiol, III, 791. Arntz, III, 497. Troplong, *Contrat de mariage*, I, 297. Boudant, II, 988, p. 619. Mourlon, I, 1327. Ducaurroy, Bonnier et Roustain, I, 743. Aubry et Rau, I, § 140, p. 877 (ed. a 5-a). Marcadé, II, 332. Demante, II, 285 bis. T. Huc, III, 554. Baudry, III, 30. Thiry, I, 641. Cas. fr. D. P. 92. 1. 369. D. P. 96. 2. 302.

înstrăinări, precum : donațiuni, instituții contractuale, etc., soțul pus sub consiliu judiciar nu va putea face aceste convenții matrimoniale de cât cu asistența consiliului, pentru-că, după art. 458 din C. civil, înstrăinările nu sunt valide de cât sub condița de a fi făcute cu asistența consiliului ¹⁾).

¹⁾ Thiry, I, 641, și III, 253. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 439 urm. Pand. fr., *Mariage*, I, 3331 urm. Planiol, III, 791 urm. T. Huc, III, 551, 552, și IX, 58. D. de Folleville, I, 109 bis. Baudry, III, 30. Baudry et Surville, *op. cit.*, I, 157. Valabrègue, *Revue pratique*, anul 1867, t. 24, p. 291 urm. Bellot des Minières, *Le contrat de mariage considéré en lui-même*, 702. Demolombe, III, 22, și VIII, 737 urm. Mourlon, I, 1327. Laurent, V, 365, și XXI, 40, 41. Aubry et Rau, V, § 502, p. 236, text și nota 12. Guillouard, I, 321. Odier, II, 613. Vigie, III, 31. Rodière et Pont, I, 48. Colmet de Santerre, VI, 15 bis VIII urm. Arntz, III, 496. Marcadé, V, art. 1398, No. IV. Cas. fr. secții-unite (care a revenit asupra primei sale jurisprudențe), D. P. 92. 1. 369. Sirey, 94. 1. 449 (cu nota lui C. Bufnoir). C. Orléans, D. P. 91. 2. 362. Sirey, 91. 2. 199. *Dreptul* din 1890, No. 81.—*Contra* : Cas. fr. Sirey, 89. 1. 413. D. P. 91. 1. 449 (cu nota lui P. de Loynes în sens contrar). *Dreptul* din 1890, No. 81. Trop-long, *op. cit.*, I, 297.

Actele pe care răsipitorul le poate face singur.

În cât privește actele pe care răsipitorul le poate face în genere, se decide cu drept cuvînt, că capacitatea fiind regula generală, iar incapacitatea, excepțiunea, el nu este oprit de a face de cât actele limitativ interzise de art. 458 C. civ. și anume : de a pleda, adecă de a sta în judecată, fie ca reclamant, fie ca pârît, în ori-ce soîu de contestații și înaintea ori-cărei instanțe judecătorești (cpr. C. Rennes, D. P. 88. 2. 254; T. Huc, III, 547; Planiol, I, 2703, ed. a 2-a; Répert. Sirey, *Conseil judiciaire*, 192 urm.); de a face transacțiuni, de a se împrumuta, de a primi un capital și de a da chitanță descărcătoare, și în fine, de a-și înstrăina și ipoteca averea. În cât privește actele de administrație, el are, ca și minorul emancipat, capacitatea de a le face singur, fără asistența consiliului (veđi t. II-a Coment. noastră, p. 363, text și nota 1; Planiol, I, 2717; Répert. Sirey, *op. cit.*, 262 urm.; Beudant, II, p. 615 și 617). Astfel, el poate să-și arendeze sau să-și închirieze bunurile sale, însă numai pe un period cel mult de *cinci* ani (în Codul fr. *noué* ani), pentru-că numai până la acest termen, contractele de arendă sau de închiriere se consideră, în legea noastră, ca acte de administrație (art. 427, 1268 și 1419 C. civ.). (Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 33; C. București, *C. judiciar* din 1903, No. 11, cu observ. noastră).—

III. *Formele și publicitatea contractului de căsătorie.*

Contractul de căsătorie, fiind un contract solemn, trebuie spre a avea ființă, *sub pedeapsă de nulitate*, să fie făcut în forma autentică: iar în cât privește interesul terților, el este supus publicității.

1° Formele contractului de căsătorie.

Art. 1228.—Convențiunile matrimoniale vor fi făcute prin tribunal, mai înainte de celebrarea căsătoriei, după formele stabilite în Codicele de procedură, *sub pedeapsă de nulitate*. (Art.

Conform acestor principii s'a decis de Curtea din București (*C. judiciar, loco cit.*), că stipularea unei garanții pentru asigurarea plății căștiurilor este un act de administrație, care pune pe răsipitor la adăpost de insolvabilitatea arendașului. El ar putea, deci, să primească această garanție, imputând-o asupra căștiurilor; căci legea neprescriind asistența consiliului de cât pentru primirea unui capital, în specie fiind vorba de un venit, el are capacitatea de a-și primi veniturile, ori-cât de însemnate ar fi, putând să le întrebuințeze și chiar să le cheltuiască după bunul său plac; soluție care, fie dis în treacăt, nu este tocmai nimerită, deși ea se vede admisă și în Codul italian; pentru-că răsipitorul poate să-și cheltuiască veniturile într'un timp relativ scurt, ceea ce neapărat va aduce atingerea capitalului (vezi observ. noastră asupra decisei menționate a Curței din București, *C. judiciar, loco cit.*, p. 94, nota 2).—Dacă stipularea unei asemenea garanții și reținerea ei de către răsipitor ar putea însă fi interpretată ca o scontare a căștiurilor, nu mai încapе îndoială că un asemenea act nu ar putea fi făcut de cât cu asistența consiliului, pentru-că el micșurează patrimoniul răsipitorului. Toți autorii dic, în adevăr, că răsipitorul poate să-și incaseze veniturile sale, însă numai treptat cu scadența lor, *au fur et à mesure de leur échéance* (Aubry et Rau, I, § 140, p. 176, ed. a 5-a; Répert. Sirey, v^o cit., 203). Ast-fel, Curtea din Paris a decis cu drept cuvânt (*Pand. Périod.* 1900. 2. 93 și *Dreptul* din 1900, No. 40; cpr. și *Pand. fr., Conseil judiciaire*, 376), că dacă răsipitorul păstrează, în principiu, libera dispoziție a veniturilor sale, aceasta este numai sub condiția de a nu le sustrage de la obiectul și destinația lor firească, prin mijlocul unor combinațiuni care, sub aparența sa calificarea de scont, nu ar fi de cât împrumuturi deghisate și n'ar conduce în realitate de cât la înstrăinarea capitalului. (Vezi și minoritatea C. din București, în decisia *supra cit.*, *C. judiciar* din 1903, No. 11, p. 91).

1229, 1230 C. C. Art. 708—720 Pr. civ. Art. 1394 C. fr. *modificat* ¹⁾.

Art. 709 Pr. civ.—Contractul de căsătorie se va iscăli atât de bărbat, cât și de femeie, precum și de părinții lor ²⁾, și de cei ce constituiesc dota, dacă dotă există (Art. 708, 710 urm., Pr. civ. Art. 1223 urm., 1228 urm., 1235 urm. C. C.).

Art. 710 Pr. civ.—Mai înainte de celebrarea căsătoriei, ambii soți împreună cu cei ce au constituit dota, se vor prezenta în persoană, sau prin procuratori speciali, înaintea tribunalului domiciliului bărbatului, cu petiția iscălită de dînșii, spre a cere autentificarea și transcrierea contractului în registrul tribunalului. (Art. 709, 711 urm. Pr. civ. Art. 1228 urm. C. civ.).

Altă dată, în unele provincii ale Franciei ³⁾ și în legislația noastră anterioară, contractul matrimonial nu era un act solemn: „Tocelele căsătorești se fac, dice art. 1616 din Codul Calimach, și *něnscriș* ⁴⁾, însă înaintea cel puțin

Dreptul
străin.

¹⁾ Textul corespunzător francez (1394) prevede că ori-ce convenții matrimoniale vor fi redactate înainte de căsătorie, prin act public. Veți și paragraful adaos la art. 1394 prin L. din 10 Iulie 1850. Cuvintele *sub pedeapsă de nulitate* sunt adaose de legiuitorul nostru. Art. 1382 din Codul italian prevede că convențiile matrimoniale trebuiesc făcute prin act public, înaintea notarului, și înainte de căsătorie. Și în Austria se cere astă-dă, în această privință, un act încheiat înaintea unui notar (L. din 25 Iulie 1871, § 1). Aceeași soluție este admisă și prin Codul Portugaliei (art. 1097). Art. 1434 din codul german dice, de asemenea, că contractul de căsătorie (*der Ehevertrag*) trebuie să fie făcut, în prezența simultanee a ambelor părți (veți *supra*, p. 40, nota 2), în justiție (*vor Gericht*), sau înaintea unui notar (*oder vor einem Notar*). După acest Cod, soții pot însă să revoace, sau să schimbe convenția lor matrimonială, chiar în urma celebrării căsătoriei (*insbesondere auch nach der Eingehung der Ehe*) (art. 1432). În Rusia, contractul matrimonial poate fi făcut atât prin act autentic și legalizat, cât și prin act sub semnătura privată (art. 707 urm. C. civ.) Cpr. Trib. Paris, *J. Clunet*, 1896, p. 870. În Anglia, convențiile matrimoniale trebuie să fie *scrise*, însă nu sunt supuse niciunei forme solemne. Veți Er. Lehr, *Dr. civ. anglais*, 185, p. 110.

²⁾ Aceasta presupune însă că soții sunt minori, sau, dacă ei sunt majori, că părinții au făcut vr'o stipulație în contractul matrimonial; căci altfel, soții pot face singuri contractul lor matrimonial. Cpr. Trib. Vilcea, *C. judiciar* din 1903, No. 38 (cu observ. noastră). Veți și art. 771 din noul Proiect de revizuire al Procedurei civile.

³⁾ Cpr. Baudry Le Courtois et Surville, I, 87.

⁴⁾ „*Ad exactionem dotis, quam semel prestari placuit, qualiacunque sufficere verba censemus: sive scripta fuerint, sive non, etiam si stipulatio in pollicitatione rerum dotalium minimè fuerit subsequata*“ (L. 6, Cod., *De dotis promissione*, etc., 5, 11).

a trei marturi vrednici de credință ¹⁾.⁴ Aceeași soluție era admisă și sub Codul Caragea ²⁾; căci, sub ambele legislațiuni, formalitatea transcrierii, introdusă la 1832, prin Regulam. organic al ambelor țări, era privitoare numai la interesul terțiilor. De aceea s'a și decis de nenumărate ori, că o convenție matrimonială încheiată sub legea veche poate astăzi, între părți, fi dovedită prin marturi, conform principiilor de atunci ³⁾.

Astăzi, contractul matrimonial, ori-care ar fi regimul adoptat de soți, fiind un act solemn, trebuie, *sub pedeapsă* ^{Art. 710 Pr. civ., 1228 C. civ.} de nulitate, să fie făcut prin act autentificat de tribunal ⁴⁾. Simpla depunere a actului, la tribunal, cu cererea de a se autentifica, nu conferă acestui act autenticitatea, dacă, înainte de căsătorie, nu s'a constatat voința și consimțimintul părților ⁵⁾.

După art. 710 din Procedura veche, numai transcri-

¹⁾ Cpr. C. Galați și Iași, *Dreptul* din anul 1897, No. 31. *Dreptul* din 1890, No. 36. Veđi și Cas. rom. Secțiunii-unite, *Dreptul* din 1881, No. 69, și Bulet. 1880, p. 305.

²⁾ Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1903, No. 12. Cas. rom. Bulet. 1890, p. 1372, și *Dreptul* din 1891, No 1.

³⁾ Veđi t. VII a Comentariilor noastre, p. 244, și autoritățile citate acolo, nota 4. Veđi și *infră*, p. 75, nota 1.

⁴⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1893, No. 77, și din 1897, No. 31. *Dreptul* din 1892, No. 41. Trib. Fălciu, *C. judiciar* din 1897, No. 8; Cas. rom. Bulet. 1900, p. 171. Bulet. 1899, p. 789. Trib. Mehedinți, *C. judiciar* din 1902, No. 68.

Când contractul matrimonial al soților adoptă regimul ^{Art. 718 Pr. civ. și 66 L. Jud. ocoale.} dotal, autentificarea se poate da și de judecătorul de ocol, de câte-ori părțile vor voi să se adreseze la el, *însă numai până la valoarea de 3000 lei*; și aceasta chiar atunci când dota ar consista în imobile, sau în obiecte mobile altele de cât bani (art. 718 Pr. civ. și 66 L. judec. de ocoale). Legiuitorul a voit să creeze o ușurință pentru dotele de mică însemnătate. Contractele matrimoniale, care n'ar adopta regimul dotal, n'ar putea, nici într'un caz, fi autentificate de judecătorul de ocol, competența acestui judecător fiind excepțională *numai pentru foile dotale*. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 138.

⁵⁾ Cas. rom. Bulet. 1899, p. 790.—Cerințele legii sunt însă indeplinite, dacă tribunalul a constatat libertatea consimțimintului tuturor părților contractante, cu-toate-că petiția de autentificare n'ar fi fost semnată de toate părțile care au concurat la formarea actului. Cpr. Trib. Vilcea, *C. judiciar* din 1903, No. 38 (cu observ. noastră).

erea trebuia să se facă la domiciliul bărbatului, ceea ce era foarte rațional, autentificarea putându-se face de orice alt tribunal. Textul din Procedura actuală adaugă că și *autentificarea* trebuie să se facă tot de tribunalul acestui domiciliu. Scopul legii, după cum ne arată expunerea de motive a D-lui C. G. Dissescu, n'a fost însă de a hotărî tribunalul competent în privința autentificării, ci de a prescrie numai formalitatea autentificării, despre care înainte nu se vorbea nicăiri. Cu toate-acestea, art. 1228 din Codul civil dispunând că convențiile matrimoniale trebuie să fie făcute prin tribunal, *sub pedeapsă de nulitate, după formele stabilite de Procedura civilă*, s'ar putea foarte bine susține că, astăzi, singurul tribunal competent, *în privința autentificării*, este numai acel al bărbatului.

Art. 772 din noul Proiect de revisuire, prevede că autentificarea se poate face *la orice tribunal din țară*, ceea ce este mult mai logic.

Motivele autentificării.

Motivele formalității substanțiale a autenticității sunt următoarele:

1° Autenticitatea asigură imutabilitatea contractului matrimonial, pentru-că unul din originalele sale rămânând în arhiva tribunalului (art. 12 L. p. autentif. actelor din 1886), părțile nu pot nimici originalul ce dețin, spre a fi considerate ca căsătorite fără contract, ceea ce s'ar fi putut întâmpla dacă contractul n'ar fi fost supus formei autenticității;

2° Actul fiind autentic, părțile, sau moștenitorii lor nu pot paralisa efectele lui prin tăgăduirea scrierei sau semnăturii, conform art. 1178 C. civ., ceea ce, din contra, ar fi fost cu putință, dacă s'ar fi putut face o convenție matrimonială prin un act sub semnătură privată.

3° În fine, contractele matrimoniale cuprinzând mai în totdeauna donațiuni făcute fie de viitorii soți, între ei, fie de cei de al treilea, viitorilor soți, asemenea liberalități cer neapărat un act autentic (art. 813)¹⁾.

1) Cpr. Thiry, III, 211. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 486. Mourlon, III, 4. Pand. fr., *Mariage*, I, 2771 urm. Guillonard, I, 188. Planiol, III, 806. Baudry et Surville, I, 77. Cu-toate-acestea, exigența legii a fost criticată de unii autori: „Nici-un contract, țice Acollas, nu mai are astăzi rațiunea de a fi solemn; solemnitatea este o rămășiță a dreptului roman“ (III, p. 26, *ad notam*).

Formele autenticității sunt acele prevădute de legea pentru autentificarea actelor în genere. Părțile se vor prezenta sau în persoană, sau prin mandatarî investiți cu procuri *speciale* (art. 710 Pr. civ.) și *autentice*, după cum prescrie anume art. 772 din noul Proiect de revisuire a Procedurii civile (veđi *supră*, p. 41, text și notele 1, 2).

Contractul matrimonial, ca ori-ce act, va fi în genere redactat în limba română; căci altfel judecătorii ar putea refusa de a-l autentifica ¹⁾.

Contractul de căsătorie, fiind un contract solemn ca și donățiunea (art. 813), sau ipoteca (art. 1747, 1772), formele autenticității sunt cerute *ad solemnitatem*, pentru însă-și existența contractului; de unde rezultă că contractul care ar fi redactat prin un act sub semnătură privată, sau căruia i-ar lipsi o formă oare-care, n'ar fi numai anulabil, ci inexistent sau fără ființă ²⁾.

Din principiul că contractul matrimonial, neregulat în privința formelor este inexistent, rezultă următoarele consecinți;

1° Soții se consideră ca căsătoriți sub regimul de drept comun, fiind-că legalmente ei nu au nici-un contract;

2° Contractul matrimonial, nul ca autentic, nu poate valora nici ca act sub semnătură privată, conform art. 1172 C. civ., de și el ar fi fost semnat de părți, pentru-că art. 1172 C. civ. și art. 22 din legea pentru autentif. actelor nu se aplică de cât actelor care pot fi redactate în forma privată, iar nu și acelora pentru care autenticitatea este cerută ca condiție esențială ³⁾.

¹⁾ Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 132. Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 495. Aubry et Rau, VIII, § 755, p. 204.—Veđi însă, în privința testamentelor, art. 2244, 2245 din Codul german, citate în t. VII a Coment. noastre, p. 132, nota 3.

²⁾ Thiry, III, 211. Répert. Sirey, 498. Pand. fr., *Mariage*, I, 2803. Guillaouard, I, 197. Baudry, III, 17. Laurent, XXI, 44. T. Huc, IX, 32. Trib. Mehedintți, *C. jud.* din 1902, No. 68.

³⁾ Iată, însă, un părinte care, prin un act sub semnătură privată, s'a obligat a constitui o dotă copilului său. Asemenea act poate să-și producă efectele sale obligatorii, chiar dacă n'a existat un contract matrimonial investit cu formele legale? Chestiunea este controversată, după cum vom vedea mai la vale, când ne vom ocupa despre regimul dotal. Veđi de pe acum autorii citați *pro* și *contra* în Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 516, și *Dot*, 32 urm.

Casurile în care contractul matrimonial este inexistent.

Consecințele care rezultă din inexistența contractului.

3° Toate părțile interesate pot propune inexistența actului ;

4° Nulitatea contractului nu poate fi acoperită nici prin celebrarea căsătoriei, nici prin confirmarea expresă sau tacită, îndeplinită fie în timpul căsătoriei, fie în urma desfacerei ei; de-vreme-ce confirmarea nu se aplică de cât actelor anulabile, iar nici într'un caz actelor inexistente. *Quod nullum est confirmari nequit* ¹⁾. (Veđi și *suprà*, p. 43).

Inaplicarea
art. 1900.

5° Nulitatea de formă, de care ar fi atins contractul matrimonial, nu poate fi acoperită nici prin prescripția de 10 ani, statornicită de art. 1900, fiind-că această confirmare tacită nu se aplică de cât nulităților relative ²⁾.

Contractul
matrimonial
făcut în stră-
inătate. Dr.
internațional.
Controversă.

6° În fine, contractul matrimonial fiind, după legea noastră, un act eminentemente solemn, de aici rezultă că doi Români, sau un Român și o străină, cari, ar face contractul lor matrimonial într'o țară în care acest contract n'ar fi un act solemn, nu l-ar putea face în această formă, ci vor trebui să-l facă neapărat în forma autentică, după formele legii țarei în care viitorii soți se găesc; pentru-că adagiul *locus regit actum* nu se aplică actelor solemne (analogie din art. 1773 și 1789 C. civ.) ³⁾. Codul civil portughez este formal în această privință (art. 1106).

- 1) Confirmarea nu poate să aibă loc nici din partea moștenitorilor părților, pentru-că art. 1167 § ultim, care admite soluția contrară în privința donațiunilor, fiind o excepție, este de strictă interpretare, și ca atare nu se aplică celorlalte acte solemne, prin urmare, nici contractului matrimonial. Laurent, XXI, 46. Guillouard, I, 198. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 507. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 51.—*Contrà*: Aubry et Rau, V, § 503, p. 249.
- 2) Cp. asupra tuturor acestor consecinți, Laurent, XXI, 46 urm. Guillouard, I, 197 urm. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 499 urm. Veđi și *suprà*, p. 44.
- 3) Cpr. Laurent, I, 99; XXI, 49, și *Dr. civ. international*, II, 240 urm. și V, 213. Duranton, I, 91. Duguit, *Conflit de législ.*, p. 112, 116. Bertauld, *Quest. pratiques et doctrinales de C. Napoléon*, I, 154, p. 122. V. și art. anonim în *J. Clunet* 1880, p. 385 urm. Veđi și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 114, precum și t. IV, p. 180.—*Contrà*: Baudry, III, 17, *in fine*. Aubry et Rau, I, § 31, p. 168 (ed. a 5-a) și V, § 503, p. 248. Michaux, 415, 1872. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 1079. Troplong, I, 188. Ricaud, *Régimes matrimoniaux*, p. 97 urm. T. Huc, I, 168, și IX, 61. Demolombe, I, 106. Troplong, I, 188. Foelix-Demangeat, *Dr. internat.*, I, 231. Déglin, *Con-*

Consecințele autenticității contractului matrimonial.—Puterea probatorie și executorie a contractului.

Credința ce merită contractul matrimonial este aceea a actelor autentice în genere. In cât privește declarațiunile și constatările emaneate de la însuși judecătorul care a instrumentat, ele fac credință *erga omnes* până la înscrierea în falș (art. 1173)¹⁾. In acest sens, contractul matrimonial este opozabil terțiilor²⁾.

Dar, dacă contractul dovedește existența declarațiilor primite de judecător, el nu dovedește sinceritatea acestor declarații. Părțile interesate pot, deci, să combată clauzele convenției matrimoniale ca frauduloase sau simulate, neputând însă usa de marturi și presumpțiuni de cât atunci când vor avea un început de probă scrisă³⁾. Cu alte cuvinte, vom aplica, în specie, principiile generale de la actele autentice în genere.

Conform principiilor ce cunoaștem, cei de al treilea vor putea dovedi fraudă sau simulația prin ori-ce dovești, independent de ori-ce început de probă, pentru-că ei au fost în imposibilitate de a-și procura o dovadă scrisă⁴⁾.

---

trat de mariage, p. 200 urm. Guillaouard, I, 333 urm. Weiss, *Tr. élément. de dr. internat. privé* (ed. a 2-a), p. 508. Despagnet, *Pr. de dr. internat. privé* (ed. a 3-a), 330. Audinet, *Pr. élément. de dr. internat. privé*, 705. Cas. fr. și C. Rennes, D. P. 65. 1. 342. Sirey, 65. 1. 317. D. P. 81. 2. 211.—Dacă Românii aflători în străinătate au recurs la agenții noștri diplomatici, nu mai încapе îndoială că contractul lor va fi redactat în forma autentică, conform legei române. Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 1080.—De asemenea, străinii aflători pe teritoriul nostru, vor face contractul lor matrimonial conform legilor române, dacă ei nu preferă să-l facă la agenții lor diplomatici, conform legei lor respective, presupunând bineînțeles, că acești agenți au competența de a instrumenta după legea lor respectivă.

1) Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 154 urm. și t. IV, p. 444 urm.

2) Veđi *supră*, p. 38, 39.

3) Veđi *supră*, p. 46, 47.—Numai în materie comercială, simulația poate fi dovedită prin marturi și presumpțiuni, chiar între părțile contractante (art. 46 C. com.). Cas. rom. Bulet. S-a II, 1899, p. 224.

4) S'a decis, în această privință, că acțiunea exercitată de copii, spre a face să se declare că chitanța de primirea do-

Puterea executorie a contractului matrimonial.

Contractul matrimonial, fiind un act autentic, este un act executor. El poate, deci, fi investit cu formula executorie și adus la îndeplinire, de exemplu, de femeie, sau de moștenitorii ei, în contra bărbatului său moștenitorilor lui, dotei pentru restituirea¹⁾.

2° Publicitatea convențiilor matrimoniale în genere (art. 61 62 Cod. civ., 708—720 Pr. civ.)

Contractul de căsătorie trebuie să fie adus la cunoștința terților, pentru-că ei ar fi expuși la fraude din partea soților, dacă nu l-ar cunoaște.

Art. 61, 62
C. civ.

În acest scop, ofițerul stărei civile trebuie să interpeleze pe viitorii soți, precum și pe persoanele care autorisă căsătoria, de vor fi de față, asupra existenței sau inexistenței unui contract matrimonial (art. 61 C. civ.), și să menționeze în actul de căsătorie declarația părților, data contractului, de există, precum și autoritatea care l-a autenticat (art. 62 C. civ.)²⁾.

Aceste dispoziții, complectate în Franția prin legea din 10 Iulie 1850, datorită în mare parte inițiativei profesorului Valette, vestesc de o dată pe terții despre existența unei convenții matrimoniale.

tei mamei, dată de bărbat în contractul matrimonial, constitue o donație deghisată ce întrece partea disponibilă, derivă din rezerva ce ei au de la lege și că, prin urmare, în asemenea caz, ei nu lucrează în calitate de reprezentanți ai părinților lor, ci în calitate de terții persoane, față de care convențiile matrimoniale sunt *res inter alios acta*. Cas. belg. Sirey, 91. 4. 25. Vezi t. V a Coment. noastre, p. 279, text și n. 2, și t. IV, p. 171. Cpr. și C. Galați, *Dreptul* din 1902, No. 7, și *C. judiciar* din același an, No. 20 (cu observ. noastră). Mai vezi încă *Dreptul* din 1881, No. 4; din 1892, No. 83, și din 1896, No. 79. Laurent, XII, 328, etc.

¹⁾ Vezi t. VII, p. 160 urm.

Art. 713 Pr.
civ.

²⁾ În acest scop, art. 713 din Pr. civ. prevede că, la cererea bărbatului, presidentul tribunalului îi va da un extract legalizat de pe contractul său de căsătorie, care va servi de dovadă pentru așezarea definitivă a convențiilor matrimoniale.

Art. 19 Cod.
com.

În caz-când unul din soți, sau amândoi, sunt comercianți, ofițerul stărei civile trebuie să ceară de la ei o copie legalizată de pe contractul lor matrimonial și să-l trimeată spre publicare tribunalului, unde se află stabilimentul lor comercial (art. 19 C. com.). Vezi *infra*, p. 78 urm.

Dacă ofițerul stărei civile a omis de a interpela pe părți asupra contractului lor matrimonial, sau de a face mențiune despre acest contract în actul de celebrare, el va fi pedepsit de tribunalul civil, potrivit art. 54 din C. civil, osebbit de daunele la care el ar putea fi condamnat către terții.

Sanctiunea art. 61, 62 C. civ.

Se poate întâmpla ca soții interpelați de ofițerul public, să facă o declarație mincinoasă, adevăc să declare că nu au contract, pe când în realitate ei aveau un contract. In asemenea caz, o dispoziție adaosă, în 1850, la art. 1391 din Codul francez, dispune că femeea se consideră, în privința terțiilor, capabilă de a contracta, în limitele dreptului comun; ceea ce însemnează că femeea nu se va putea sustrage de la obligațiile sale, invocând contra terțiilor incapacitatea care ar rezulta pentru dînsa din adoptarea regimului dotal. Această dispoziție, nefiind reproducă de legiuitorul nostru, femeea, chiar în caz de declarație mincinoasă, va putea să opue terțiilor incapacitatea sa, pentru-că ei au alte mijloace de a se asigura despre existența convenției matrimoniale făcută între soți. In adevăr, Procedura civilă prescrie transcrierea convențiilor matrimoniale la domiciliul bărbatului, tocmai în interesul terțiilor interesați ¹⁾.

Casul în care soții ar face o declarație mincinoasă. Deosebire de la Codul francez.

Toate convențiile matrimoniale, dice art. 708 din Pr. civilă, sau contractele de căsătorie și foile dotale, prin urmare, chiar și acele care ar cuprinde numai o avere mo-

Art. 708 Pr. civ.

¹⁾ Transcrierea foilor dotale și în dreptul nostru anterior, Dr. vechiū. prescrisă atât de Regulamentul organic al Moldovei (anexa lit. T) cât și de acel al Țării românești (art. 332 urm.), era cerută tot în interesul terțiilor; căci, în privința părților, ele nu erau supuse la nici-o formalitate. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 244, text și nota 4, și la autoritățile citate acolo, adde: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1902, No. 41. Veđi și *supră*, p. 69.—S'a decis că efectul lipsei de publicitate a actului, după Regul. organic, era ca femeea să fie considerată față de terții ca neavând dotă. Imobilul cuprins în actul dotal rămânea însă în patrimoniul său, cu titlul de exoprică sau parafernă. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1877, p. 220, și Bulet. 1881, p. 710. Aceeași soluție a fost admisă și în dreptul actual, în privința transcrierii speciale prevădută de art. 708 și 710 Pr. civ., care trebuie să se facă la domiciliul bărbatului. Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1890, No. 54.

biliară, după cum prevede anume art. 711 Pr. civ. ¹⁾, se vor trece din cuvînt în cuvînt într'un registru special ce se va ținea la grefa fie-cărui tribunal de județ ²⁾. Tribunalul competent este acel al domiciliului bărbatului (art. 710 Pr. civ.) Transcrierea făcută la alt domiciliu de cât acel al bărbatului ar atrage, deci, nulitatea actului ³⁾.

De și transcrierea trebuie să fie cerută de părți, totuși efectele ar fi aceleași dacă tribunalul ar fi ordonat-o din oficiu ⁴⁾.

Art. 712 Pr.
civ.

Dacă dota consistă în imobile, transcrierea se va face și la tribunalul situațiunei imobilului (art. 712 Pr. civ.), soluție admisă și în privința convențiilor matrimoniale făcute în străinătate (art. 720, § ultim Pr. civ. ⁵⁾)

Din cele mai sus expuse rezultă că actul dotal care cuprinde, fie avere nemiscătoare, fie miscătoare, trebuie, sub pedeapsă de nulitate, să fie transcris într'un registru special al tribunalului domiciliului bărbatului. Dacă dota consistă și în imobile, actul va trebui să fie transcris și în registrul ordinar de transcripțiuni al tribunalului situațiunei imobilului, sub pedeapsă de a nu fi opozabil terțiilor. Prima transcriere este specială contractelor matrimoniale,

Art. 714 și
715 Pr. civ.

¹⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1897, No. 31.

²⁾ Procesul-verbal al transcrierei se trece în josul contractului de căsătorie și în registrul de transcriere (art. 714 Pr. civ.). Contractul, odată autentificat și transcris, se primește de bărbat, în prezența înzestrătorului (art. 715 Pr. civ.)

³⁾ Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1890, No. 54.

⁴⁾ Cas. rom. *C. judiciar* din 1901, No. 17, p. 132.—In ori-ce caz, formalitatea transcrierei este prescrisă sub pedeapsă de nulitate numai pentru garantarea terțiilor persoane, nu însă și pentru părțile contractante; de unde rezultă că soțul din a cărui culpă saă negligență nu s'a transcris convenția matrimonială (în specie actul dotal), nu este în drept a învo-ca lipsa de transcriere, nici a cere anularea ei ca neregula-tă. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1897, p. 172 urm.

Art. 718 Pr.
civ. și 66 L.
Jud. ocoale.

⁵⁾ În privința foilor dotale autentificate de judecătorul de ocol, de câte-ori constituirea de dotă cuprinde bunuri nemiscătoare, părțile sunt obligate a depune o copie de pe actul dotal. Această copie va fi înaintată de judecătorul de ocol, îndata după autentificarea foei dotale, către greșierul trib. situațiunei imobilului, spre a transcrie această mutație a proprietăței în registrul de transcripții. Judecătorul de ocol și greșierul tribunalului sunt personal răspundători, fie-care în ceea ce-i privește, de neîndeplinirea obligației ce li se impune. Greșia tribun. unde s'a făcut transcrierea, va răspunde judecătoriei respective, în cel mai scurt timp, că s'a făcut transcrierea (art. 718 Pr. civ. și 66 L. jud. de ocoale).

iar cea de a doua este transcrierea de drept comun. Expunerea de motive a D-lui C. G. Dissescu o spune anume ¹⁾).

După art. 773 din noul Proiect de revizuire al Pr. civile, ambele transcrieri ale convențiilor matrimoniale se pot face și după celebrarea căsătoriei, ele nefiind oposable terțiilor de cât din momentul transcrierii.

Transcrierea actului în urma săvârșirii căsătoriei.

Aceeași soluție a fost admisă și sub vechea Procedură: „Considerând, dice Curtea de casație, că din momentul ce se stabilește că actul dotal a fost făcut și depus de părți la tribunal spre transcriere, mai înainte de celebrarea căsătoriei, simplul fapt al netranscrierii lui imediat nu-i schimbă caracterul de dotal între soți și constituitorii ei; că lipsa de transcriere nu face să piardă acest caracter de cât numai față de cei de al treilea” ²⁾).

Soluția este incontestabilă în privința transcrierii de drept comun, prescrisă de art. 712 Pr. civ. Ea pare însă îndoelnică în privința transcrierii, speciale contractelor matrimoniale, prevădută de art. 708 și 710 Pr. civ.; căci din aceste texte ar părea să rezulte că transcrierea la domiciliul bărbatului, înainte de celebrarea căsătoriei, este ca și autenticitatea, o formalitate substanțială a contractului matrimonial. Jurisprudența decide însă, după cum am văzut, că ambele transcrieri sunt privitoare numai la interesul terțiilor; de unde rezultă că numai lipsa autenticității face ca convenția matrimonială să fie inexistentă, lipsa transcrierii, fie la domiciliul bărbatului (art. 708, 710 Pr. civ.), fie la situațiunea imobilului (art. 712 Pr. civ.), face numai ca contractul să nu fie oposable terțiilor. Prin urmare, contractul matrimonial poate fi transcris și în urma celebrării căsătoriei; numai autentificarea lui trebuie să fie anterioară.

Dacă contractul matrimonial este făcut în străinătate, bărbatul este dator, trei luni după întoarcerea sa în țară, să transcrie acest contract în registrul tribunalului domiciliului său. Dacă sunt și imobile, actul se va transcrie și în registrul tribun. situațiunei imobilelor (art. 720 Pr. Art. 720 Pr. civ.

¹⁾ Vezi Noul Cod de Proced. civ. adnotat de V. Alexandrescu, Cesărescu, și Mironescu, p. 57 (apendice). Vezi și Pr. civ., ed. oficială, p. 40.

²⁾ Cas. rom. Bulet. 1890, p. 585. Cpr. C. Craiova și Trib. Vilcea, Dreptul din 1888, No. 77; C. judiciar din 1903, No. 38.

civ.)¹⁾ Prin adăogirea acestui paragraf final, care nu figura în textul vechi, art. 720 este în perfectă armonie cu art. 712 Pr. civ.

Curtea de casație a decis că formalitatea transcrierii convențiilor matrimoniale, făcute în străinătate, este prescristă sub pedeapsă de nulitate, ca un mijloc de publicitate, față de cei de al treilea, și că această transcriere o poate cere chiar femeea, sau constituitorii dotei, în caz când bărbatul a neglijat de a o cere. Prin urmare, este nulă, și ca atare, neoposabilă creditorilor soțului falit, înscripțiunea ipotecei legale luată pentru asigurarea unei creanțe rezultând dintr'o convenție matrimonială, făcută în străinătate și netranscristă în țară, conform art. 720 din Pr. civ.²⁾

Publicitatea convențiilor matrimoniale ale comercianților (art. 19, 20 C. com.)

Publicitatea convențiilor matrimoniale este de mare interes, mai cu samă dacă unul din soți, sau amîndoi, sunt comercianți: căci această publicitate interesează nu numai pe terții, dar și pe înșiși soții, cari vor avea un credit mai mare, sau mai mic, după regimul ce vor fi adoptat. De aceea, această publicitate era prescristă în Franția încă prin ordonanța din 1673³⁾.

¹⁾ Românul, care s'ar căsători în străinătate, n'are însă nevoie de a transcrie actul de celebrare a căsătoriei, la reîntoarcerea sa în țară, nici de a face publicațiunii în România. Codul nostru (art. 152) a desființat aceste formalități cerute de art. 170 și 171 C. fr.

²⁾ Cas. rom. *Dreptul* din 1902, No. 16.—Vezi însă C. București (decisie casată), *Dreptul* din 1901, No. 46.

³⁾ În legea actuală, nu numai contractul matrimonial este supus publicității (art. 19 și 20 C. com.), dar și separarea de patrimonii judiciară dintre soți (art. 21 C. com.). Vezi *infra*, explic. art. 1259 urm.

Publicitatea
separării de
patrimonii.

Art. 7
L. pentru în-
scrierea fir-
melor, din 18
Martie 1884.

Art. 7 din legea pentru înscrierea firmelor (18 Martie 1884) prevede, de asemenea, că comerciantul căsătorit va prezenta tribunalului, spre a fi menționate în registrul firmelor, convențiile matrimoniale, hotărârile judecătorești definitive, prin care se declară zestrea, sau averea parafernala ce are femeea lui, separarea de patrimonii, precum și încetarea separației, conform art. 1270 din Codul civil. (Vezi și art. 3 lit. h din Regul. pentru forma și modul ținerii registrelor firmelor, din 8 April 1884).

În acest scop, art. 19 din Codul comercial dispune ^{Art. 10, 19 și 877, § 2 Cod. com.} că ofițerul stărei civile, care a celebrat căsătoria, trebuie să trimeată tribunalului de comerț, unde se află stabilimentul comercial al soților ¹⁾, o copie legalizată de pe contractul lor matrimonial, în termen de o lună de la data lui, pentru ca tribunalul să dispună publicarea și afișarea lui conform art. 10 din Codul de comerț. Sancțiunea acestei dispoziții este, pentru ofițerul stărei civile, amenda de la 25 până la 100 lei, și chiar destituirea, la caz de rea credință, și despăgubirea părților interesate (art. 19 C. com.). Ofițerul stărei civile, la caz când unul din soți, sau amândoi sunt comercianți, nu trebuie deci să se mulțamească a interpela pe soți asupra convenției lor matrimoniale, așa precum prevede art. 61 din Codul civil, ci chiar să ceară de la dînșii o copie legalizată de pe contractul lor matrimonial, spre a o trimete tribunalului respectiv ²⁾. Soțul comerciant, care nu va depune în mâinile ofițerului stărei civile copia de pe contractul său matrimonial, la caz de faliment, va fi considerat ca bancrutar simplu și pedepsit ca atare (art. 877, § 2 C. com.)

Art. 20 din Codul comercial prevede ipoteza în care soții, sau unul din ei, nu erau comercianți în momentul celebrării căsătoriei, dar au devenit mai în urmă. În acest caz, *soful*, adecă atât bărbatul cât și femeea, care a devenit comerciant în urma căsătoriei sale, este dator să

Art. 20 și 877, § 2 C. com.

În cât privește pe străinii căsătoriți în străinătate, cari făceau comerț în țară, art. 66 din vechiul Cod comercial, avea o dispoziție, care n'a mai fost reproducă în Codul actual. Iată, cum se exprimă această dispoziție: „Ori-care din străini nu se va fi căsătorit aici, și se neguțitorește în Principat, de va voi a-și urma negoțul pe viitor, va fi dator a înfățișa la judecătorie, în soroc de șese luni socotite din ziua punerii în lucrare a acestei condicii, foaia de zestre sau actul doveditor a stărei soției sale, împuternicit cu formală adevărire; iar neavând aceste acte în original, va aduce copii adevărite cu același chip.—Inscrierea acelei foi de zestre sau act de căsătorie se va urma după art. 335 din Regul. organic“.

Art. 66 din Codul com. vechiu, relativ la străinii căsătoriți în străinătate.

¹⁾ Dacă soțul comerciant are mai multe stabilimente comerciale, copia de pe contractul său matrimonial se va înainta la toate tribunalele în resortul cărora se găsesc aceste stabilimente. Cpr. Gr. Maniu, *Dr. com.*, I, p. 70.

²⁾ Cpr. C. N. Toneanu, *Tr. de dr. comercial*, I, 63.

depună la tribunal o copie legalisată de pe contractul său de căsătorie, în termen de o lună de la începerea comerțului său, sub pedeapsă iarăși, la caz de faliment, de a fi considerat ca bancrutar simplu (art. 877, § 2 C. com.)

Altă sancțiune. Controversă.

Chestiunea este însă de a se ști dacă, pe lângă această sancțiune eventuală, nu mai există și alta, mai energică, de natură bănească? S'a decis, pe de o parte, că neîndeplinirea publicității prescrisă de lege, nu atrage nulitatea contractului ¹⁾; iar pe de alta, că terții nu pot înlătura dispozițiile contractului matrimonial jignitoare intereselor lor ²⁾.

Această din urmă soluție este departe de a fi juridică. Se decide, în adevăr, cu drept cuvânt, că de câte-ori omisiunea publicității aduce o pagubă terțiilor, soții trebuie s'o repare. Astfel, femeea comerciantă, căsătorită sub regimul dotal, care din neglijență sau rea credință, nu îndeplinește măsurile de publicitate edictate de lege, comite un quasi-delict, sau un delict, care o obligă chiar cu bunurile sale dotale; ceea ce însemnează că creditorii ei vor putea să urmărească imobilele dotale, a căror inalienabilitate n'a fost dată la iveală ³⁾.

Bunurile soțului necomerciant nu vor putea, însă, fi urmărite pentru neglijența sau reaua credință a soțului comerciant, fiind-că legea nu impune publicitatea, ambilor soți, ci numai acelui comerciant ⁴⁾.

¹⁾ Cas. fr. și C. Rennes, Sirey, 69. 1. 359. D. P. 70. 1. 99. D. P. 81. 2. 211. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, I, 319. Toneanu, *op. cit.*, I, 64.

²⁾ Boistel, *Cours de droit commercial*, 245. Cpr. și C. Rennes, Sirey, 81. 2. 266.

³⁾ Veți în acest sens: Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 603. Thaller, *Tr. élément. de dr. commercial*, 144 (ed. 1-a). Lyon-Caen et Renault, *op. cit.*, I, 319 urm. (ed. a 2-a), și *Pr. de dr. comm.*, I, 246. Guillouard, I, 209. Aubry et Rau, V, § 503, p. 250, text și nota 15. Vidari, *Corso di diritto commerciale*, I, 486 (ed. a 4-a). Bolaffio, *Il Codice di comm. ital. commentato*, I, 143. Cas. fr. și C. Amiens, D. P. 93. 1. 285 și 349. D. P. 94. 2. 208. Veți asupra responsabilității femeii, în privința bunurilor sale dotale, t. VII, a Coment. noastre, p. 28, text și nota 1; t. V, p. 473 urm.; t. I, partea II, p. 103, și *infra*, sub art. 1248, rubricile: *Inalienabilitatea dotei imobiliare*, și *Casurile excepționale în care fondul dotal este alienabil*.

⁴⁾ Thaller, *op. și loco cit.* Cpr. Vidari, *op. cit.*, I, 487.

Despre momentul când convențiile matrimoniale trebuie să fie făcute, și imutabilitatea lor.

Convențiile matrimoniale trebuie să fie făcute înainte de căsătorie (art. 1228); ele nu intră în vigoare de cât dacă căsătoria a fost celebrată și din ziua celebrării ei (art. 1232). Ele nu pot fi schimbate în urma celebrării căsătoriei (art. 1236); ele pot însă fi modificate, sub condițiile determinate de lege, în intervalul de timp care se strecoară între redactarea convenției matrimoniale și celebrarea căsătoriei (art. 1229, 1230). În fine, ele nu pot fi supuse unui termen sau unei condiții (art. 1232).

Momentul când convențiile matrimoniale trebuie să fie făcute.

În dreptul nostru anterior, convențiile matrimoniale puteau fi făcute nu numai înainte, dar chiar și în urma celebrării căsătoriei¹⁾. „Tocmelele căsătorești, dice art. 1609 din Codul Calimach, se fac și mai înainte de logodnă și după logodnă, și mai înainte de cununie și după cununie, însă spre împedecarea și depărtarea întâmplătoarelor pricini, mai sigur este ca să se facă înainte de săvârșirea logodnei, sau a cununiei, dacă aceasta o iartă starea ambelor părți“²⁾.

Art. 1609
C. Calimach.

Codul german permite, de asemenea, soților de a face

Art. 1432
C. germ.

¹⁾ Această soluție era admisă și sub Codul Caragea, conform principiilor din dreptul roman, de și nici-un text din acest Cod n-o spune anume, ca în Codul Calimach. Cpr. C. București, C. judiciar din 1892, No. 34, și *Dreptul* din 1881, No. 56. Veți *infră*, explic. art. 1233.

²⁾ Veți și art. 1614 C. Calimach, citat textual *infră*, p. 88, nota 4. În cât privește Codul Caragea, veți *infră*, p. 89, text și nota 1.—Și la Romani, convențiile matrimoniale puteau fi făcute atât înainte cât și în timpul căsătoriei, *post nuptias* (L. 1, Pr., Dig., *De pactis dotalibus*, 23, 4), fără nici o solemnitate, și chiar verbal (L. 6, Cod., *De dotis promissione et nuda pollicitatione*, 5, 11). Veți *supră*, p. 68, n. 4 și *infră*, p. 88, n. 3. Veți și *infră*, explic. art. 1236.

Dr. roman.

Contractul matrimonial, făcut sub legea veche, conform legii atunci în vigoare, este valid și astăzi, într-un cât legea nu are efect retroactiv (art. 1 C. civ). Cpr. Baudry, III, 17. Soții căsătoriți sub legea veche ar putea chiar astăzi să-și facă, sau să-și schimbe contractul lor matrimonial. Veți *infră*, p. 89, text și nota 3.

și de a modifica contractul lor matrimonial chiar în timpul căsătoriei (art. 1432)¹⁾. (Cpr. și art. 1691 Cod. saxon).

Dreptul actual.

După Codul actual, convențiile matrimoniale nu pot, din contra, fi făcute de cât înainte de căsătorie (art. 1228 C. civ. și 710 Pr. civ.). Această regulă, foarte înțeleaptă, a fost împrumutată de la dreptul cutumier²⁾: căci, în provinciile de drept scris, unde dreptul roman era aplicabil, convențiile matrimoniale puteau fi redactate chiar în urma celebrării căsătoriei³⁾.

Motivele dispoziției actuale sunt următoarele: Legiuitorul a voit, pe de o parte, să ocrotească independența ambilor soți, care ar putea să nu mai existe în urma căsătoriei; de-vreme-ce unul din ei ar putea să abuzeze de înrîurirea ce el exercită asupra celuilalt, pentru a-l face să consimtă la niște stipulații defavorabile; iar pe de alta, să înlătore fraudele de care cei de al treilea ar putea fi victime prin adoptarea, în urma căsătoriei, a unui regim matrimonial dăunător intereselor lor.

Nulitate absolută. Art. 1228.

Convențiile matrimoniale, redactate în urma căsătoriei, sunt lovite de o nulitate absolută: „Convențiile matrimoniale vor fi făcute prin tribunal, dice art. 1228 din Codul civil, *mai înainte de celebrarea căsătoriei, sub pedeapsă de*

Dreptul străin.

¹⁾ Cpr. Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil*, § 137. Veđi *infra*, p. 89. Aceeași soluție este admisă și în Codul civil rusc, care, prin art. 1545, dispune că părțile contractante pot ori și când să resilieze contractul, de comun acord. Cpr. Trib. Paris, *J. Clunet*, anul 1896, p. 870. — Soluția dreptului nostru vechiu era admisă altă dată și în Spania. (Veđi Er. Lehr, *Dr. civ. espagnol*, 137). Astă-đi însă, noul Cod spaniol (art. 1320, 1321) oprește atât facerea cât și prefacerea convențiilor matrimoniale în urma celebrării căsătoriei. Tot în același sens se vede redactat și art. 1105 din Codul portughez de la 1867. Codul austriac dice, de asemenea, prin art. 1217 (nereprodus în Codul Calimach) că prin pacte matrimoniale (*Ehe-Pacte*), se înțeleg contractele făcute relativ la bunuri în vederea unei căsătorii, ceea ce lasă a înțelege că ele trebuie să fie făcute înainte de căsătorie. Veđi însă L. austriacă din 17 Decem. 1862.

²⁾ Cpr. Pothier, VII, *Introduct. au Traité de la communauté*, 11. „*Les conventions matrimoniales, dice acest autor, doivent se faire avant la célébration du mariage; il n'est plus temps de les faire après que le mariage a été célébré*”.

³⁾ Cpr. C. Agen, D. P. 54. 5. 191, No. 2. Répert Sirey, *Contrat de mariage*, 606.

nulitate". Aceeași soluție este admisă și în Franția, de și cuvintele *sub pedeapsă de nulitate* nu figurează în textul conrespunzător francez ¹⁾).

Din cele mai sus expuse rezultă că contractul matrimonial, făcut în urma celebrării căsătoriei, nu este susceptibil de nici-o confirmare nici în timpul căsătoriei, nici în urma desfacerei ei; că această nulitate nu poate fi acoperită prin prescripția decenală statornicită de art. 1900, și că nulitatea poate fi opusă atât de soți cât și de terțiile persoane ²⁾.

Actul nul ca contract matrimonial va exista cu-toate-acestea ca act autentic, și stipulațiile străine de acest contract ce el ar cuprinde nu vor fi lovite de nulitate, dacă ele întrunesc condițiile cerute pentru validitatea lor. Astfel, o donație de bunuri prezente, făcută de un terțiu unuia din soți, sau de unul din soți celuilalt soț, va rămânea validă, dacă ea a fost acceptată de soțul donatar ³⁾.

Neadmiterea confirmării.

Validitatea stipulațiilor străine de contractul matrimonial.

Intrarea în vigoare a convențiilor matrimoniale și caducitatea lor.

Art. 1232.—Regimul căsătoriei, fie legal, fie convențional, începe din ziua celebrării căsătoriei înaintea ofițerului stărei civile; nu se poate stipula că el va începe după un termen oarecare, sau la îndeplinirea vre-unei condițiuni ⁴⁾. (Art. 1233 urm. C. civ. Art. 1399 C. fr. *modificat*).

¹⁾ Guillouard, I, 216. Laurent, XXI, 59 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 608.—Dacă celebrarea căsătoriei și redactarea contractului matrimonial au avut loc în aceeași zi, dovada că contractul a fost redactat în urma căsătoriei se va putea face prin marturi. T. Huc, IX, 32 *in fine*. Guillouard, I, 218. Laurent, XXI, 62. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 253.

²⁾ Guillouard, I, 216 urm. T. Huc, IX, 32. Baudry, III, 17. Laurent, XXI, 60 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 609 urm.—Unii autori admit însă, în urma desfacerei căsătoriei, atât confirmarea expresă cât și cea tacită. Veți în acest din urmă sens: Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 253. Troplong, I, 181, 182.

³⁾ Laurent, XXI, 63. Guillouard, I, 219. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 253, 254. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 616 urm. Cpr. și Trib. Vilcea, *C. judiciar* din 1903, No. 38.

⁴⁾ Textul conrespunzător francez are următoarea cuprindere: Deoseb. între „Cumunitatea, fie legală, fie convențională, începe din ziua textul nostru căsătoriei contractată înaintea ofițerului stărei civile; nu și acel francez.

Convențiile matrimoniale trebuie, precum am văzut, să fie redactate înainte de căsătorie; însă ele nu intră în vigoare de cât dacă căsătoria a fost celebrată, și din ziua celebrării ei (art. 1232), sau mai bine ȕis, *din momentul celebrării căsătoriei* ¹⁾.

Dacă celebrarea căsătoriei este, sau nu, o adevărată condiție.

Curtea de casație din Franția a decis că celebrarea căsătoriei se consideră ca o condiție a căreia îndeplinire se suie până în ziua redactării contractului matrimonial; așa că contractul își va produce efectul său încă din ziua redactării sale, ori-care ar fi regimul adoptat de soți ²⁾.

Contractul matrimonial nu este însă un contract condițional în sensul juridic al cuvîntului; căci celebrarea căsătoriei nu este un eveniment viitor și necert de care părțile pot să facă să atârne convenția lor. Ea este un element esențial al existenței contractului matrimonial, fără de care contractul nu poate să aibă viață ³⁾. „Există convențiuni, ȕic Aubry et Rau, care prin natura și obiectul lor, presupun neapărat existența sau îndeplinirea ulterioară a unor anume fapte. Aceste fapte nu constituiesc însă adevărate condiții, chiar dacă ar fi fost indicate ca atare. Astfel, clauza prin care părțile, care figurează într'un contract

se poate stipula că ea va începe la o altă epocă“. Marcadé (V, art. 1399, No. III), comentând acest text, ȕice că ceea ce legea dispune în privința comunității, este aplicabil și celorlalte regime matrimoniale, și că nu se poate adopta de o dată mai multe regime, supunându-le unui termen sau unei condițiuni, și legiuitorul nostru a tradus și de astă-dată, în lege, părerea acestui autor. Cpr. și Baudry et Surville, I, 47, 47 bis.

- ¹⁾ După unii autori, convenția matrimonială și-ar produce efectele sale din ziua căsătoriei, înainte chiar de celebrarea ei (Arntz, III, 527; Aubry et Rau, V, § 506, *in fine*, p. 281); însă această părere este cu drept cuvînt respinsă de majoritatea autorilor, pentru-că convenția relativă la bunuri nu poate să preceadă căsătoria. Veȕi Planiol, III, 903. T. Huc, IX, 72. Thiry, III, 258. Laurent, XXI, 209. Guillouard, I, 348. Duranton, XIV, 95.—După cutumele din Paris și Orléans, comunitatea începea în momentul benedicției nupțiale, iar după alte cutume, ea nu începea de cât a doua ȕi, sau după un an și o ȕi de la căsătorie. Cpr. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, No. 4 și 278. Veȕi *suprà*, p. 26, n. 3.
- ²⁾ Cas. fr. D. P. 79. 1. 441. Sirey, 81. 1. 353.
- ³⁾ Guillouard, I, 276. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 619. Aubry et Rau, IV, § 302, p. 60.

matrimonial, ar fi făcut să atârne efectul acestui contract de celebrarea căsătoriei proiectate, n'ar constitui o ade-vărată condiție¹⁾.

Dacă căsătoria proiectată nu se celebrează, contrac-^{Necelibrarea} tul matrimonial (bănesc) va fi neavenit²⁾. Legea nefixând ^{căsătoriei} nici-un termen, contractul matrimonial își păstrează pute-^{proiectate.} rea sa și e susceptibil de a-și produce efectele sale, ori-care ar fi timpul ce s'ar strecura între redactarea lui și ce-lebrarea căsătoriei. El nu va fi caduc de cât atunci când va fi cert că părțile au renunțat la căsătoria proiectată, ceea ce este o chestie de fapt, lasată la suverana aprecie-are a judecătorilor de fond³⁾.

Soarta convențiilor matrimoniale, putând fi un timp oare-care în suspensie, această incertitudine poate să fie în-tru cât-va prejudiciabilă terților, cari ar fi făcut libera-lități unuia din viitorii soți. De aceea se recunoaște a-cestor terții dreptul de a acționa pe viitorii soți spre a-i obliga a se explica asupra intențiunei lor⁴⁾.

Pentru ca căsătoria viitorilor soți să dea putere și existență convențiilor lor matrimoniale, nu este suficient^{Căsătoria} ^{trebuie să fie} ^{validă.}

¹⁾ Aubry et Rau, IV, § 302, p. 60.

²⁾ „Ori-ce donațiune, făcută în favoarea căsătoriei, va fi ca-^{Dreptul ve-} ducă, dice art. 1088 din Codul francez, dacă căsătoria ^{chiu și drep-} nu are loc“. Veți și art. 209 C. neerlandez. „Dacă unul ^{tul străin.} din viitorii soți, sau o a treia persoană promite ori dăruiește ceva celuilalt soț în vederea căsătoriei (*in Rücksicht auf die künftige Ehe*), dice art. 1247, partea finală din Codul austriac (dispoziție nereprodusă în Codul Calimach), donațiunea poate fi revocată de câte-ori căsătoria nu are loc fără culpa dăruitorului: „*so kann, wenn die Ehe ohne Verschulden des Geschenkgebers nicht erfolgt, die Schenkung widerrufen werden*“. Ori-ce convenție matrimonială este, în adevăr, făcută sub condiția tacită a celebrării căsătoriei (L. 17, § 1 și L. 68, Dig., *De jure dotium*, 23, 3). Veți și Andr. Donici (§ 24, cap. 33) unde se dice: „Cu darea zestrei se înțelege urmarea nun-tei; deci, neurmându-se nunta, zestrea toată se întoarce deplin“. Cu-toate-că nici-o dispoziție de asemenea natură nu există în Codul nostru actual, soluția nu poate fi de cât tot aceeași, în basa principiilor generale. Veți și *infra*, ru-brica: *Natura juridică a constituirii dotii în privința cons-tituitorului*.

³⁾ Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 622. C. Nîmes, D. P. 52. 2. 115. Sirey, 50. 2. 519.

⁴⁾ Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 623. Guillaouard, I. 277. Rodière et Pont, I, 174.

ca ea să fie celebrată; se mai cere încă ca căsătoria să fie validă; de unde rezultă că dacă căsătoria ar fi mai în urmă anulată, contractul matrimonial ar fi *eo ipso* desființat, afară de casul unei căsătorii putative, în care convențiile matrimoniale ale soților și-ar păstra efectele lor, în privința copiilor și a soțului de bună credință¹⁾.

Validitatea
stipulațiilor
străine de
conv. matri-
monială.

Caducitatea contractului matrimonial, în caz de necelebrarea căsătoriei, nu atrage însă nulitatea stipulațiilor intervenite în acest act, care ar fi străine de convențiile matrimoniale ale soților. Astfel, cesiunea unor drepturi successorale consimțită de unul din soți în favoarea unui terțiu prin contractul matrimonial, rămâne validă, cu-toate-că căsătoria n'a fost celebrată²⁾.

Despre termen și condiție în convențiile matrimoniale
(art. 1232).

Termen.

Cu-toate-că art. 1399 din Codul francez dispune, după cum am vădut *supră*, p. 83, nota 4, numai în privința comunității legale sau convenționale, că ea nu poate începe la o altă epocă de cât de la celebrarea căsătoriei înaintea ofițerului stărei civile; totuși este generalmente admis, cu toată părerea contrară a lui Rodière et Pont (I, 92), că această soluție este adevărată și în privința celorlalte regime matrimoniale, care nu pot fi supuse unui termen nici *a quo* nici *ad quem*³⁾. La noi, nici-o discuție nu mai e cu putință, fiind-că art. 1232 dispune în termeni expresi că *nici-un regim matrimonial, fie el legal, sau convențional*, nu poate fi supus unui termen.

¹⁾ Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 624. Rodière et Pont, I, 180. Guillouard, I, 278. Laurent, XV, 170, și XXI, 9. Aubry et Rau, V, § 501, p. 231. Baudry et Surville, I, 8. Demolombe, XXIII, 254, 255. Veđi și t. IV a Comentariilor noastre, p. 745.—Anularea convenției matrimoniale nu are, însă, nici-o înrîurire asupra validității însă-și a căsătoriei, pentru-că principalul nu atîrnă de accesoriu. Soții fiind, în asemenea caz, fără convenție matrimonială, vor fi căsătoriți sub regimul de drept comun. Baudry, Le Courtois et Surville, I, 8 și 204 urm. Veđi *supră*, p. 60.

²⁾ Cpr. Laurent, XXI, 8. Aubry et Rau, V, § 501, p. 231. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 625. C. Nîmes, Sirey, 57. 2. 609.

³⁾ Veđi Arntz, III, 527. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 756 urm. și autorii citați acolo. Baudry et Surville, I, 47.

Aceeași soluție este admisă de legiuitorul nostru și în privința condiției (art. 1232, *in fine*¹⁾). În Franția însă, chestiunea este controversată, cel puțin în privința condiției casuale și mixte²⁾; căci, în privința condiției potestative, adică: care ar atârna de voința ambilor soți, sau a unuia din ei, posibilitatea ei în convențiile matrimoniale este exclusă de aproape unanimitatea autorilor, în baza principiului imutabilității acestor convenții³⁾, despre care avem să ne ocupăm mai la vale.

Despre imutabilitatea sau neschimbarea convențiilor matrimoniale în timpul căsătoriei.

„*Un second caractère qui est propre aux conventions matrimoniales, dice Pothier*⁴⁾, *est qu'aussitôt qu'elles ont été confirmées par la célébration du mariage qui a suivi le contrat, il n'est plus permis aux parties d'y déroger en rien, même par leur consentement mutuel*”.

Acest principiu, împrumutat de la dreptul anterior celtumier, a trecut în Codul fr. și de acolo în Codul nostru. Convențiile matrimoniale nu mai pot, deci, fi schimbate în urma celebrării căsătoriei, după cum o spune anume art. 1395 din Codul francez, dispoziție foarte înțeleaptă și aprobată de toți autorii⁵⁾; căci ea ocrotește nu numai drepturile

1) Prin urmare, nici dota nu poate fi constituită sub un termen, sau sub o condiție. Cpr. Baudry et Surville, III, 1573.

2) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 762 urm. și autorii citați acolo.

3) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 759 și autorii citați acolo.—Toullier (VI, partea II, 83, 84) admite chiar posibilitatea unei condiții potestative din partea soților, iar Colmet de Santerre (VI, 16 bis II, III, IV) admite, fără nici-o distincție, contractul de căsătorie condițional. Din toate părerile, cea mai juridică de bună-samă, pe care a admis-o și legiuitorul nostru, este cea a lui Marcadé (art. 1399, No. II urm.), sprijinită și de alți autori (v. Arntz, III, 528; Troplong, I, 331 urm.; Planiol, III, 828; Baudry et Surville, I, 47 bis), după care ori-ce condiție este inadmisibilă în materie de convenții matrimoniale.

4) Pothier, VII, *Introduc. au Traité de la communauté*, 18.

5) Cpr. Guillouard, I, 215. Troplong, I, 171. Laurent, XXI, 57. Baudry, III, 18. Baudry et Surville, I, 86 urm. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 252, nota 1. Colmet de Santerre, VI, 11 bis XI. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civ.*, III, 5538. Thiry, III, 204. Planiol, III, 814.—Vezi însă Toullier D., VI, partea II, 24.

celor de al treilea chemați a contracta cu soții, dar chiar și pe acele ale femeii. În adevăr, presupunând că soții au adoptat regimul dotal, care întru cât-va garantează pe femei în contra actelor de răsipire ale bărbatului, acest din urmă ar putea, după celebrarea căsătoriei, să useze de autoritatea și înrîurirea sa spre a o face să consimtă la un alt regim matrimonial, care ar putea compromite întregul său avut.

De și art. 1395 din Codul francez a fost eliminat de legiuitorul nostru, totuși nu mai încapе îndoială că soluția trebuie să fie aceeași și în dreptul nostru, aceasta rezultând, în adevăr, din art. 1229, 1230 C. civ., 710 și 716 Pr. civ., care presupun neschimbarea convențiilor matrimoniale în urma celebrării căsătoriei¹⁾. Art. 1236 nu face de cât a aplica regimului dotal principiul imutabilității convențiilor matrimoniale. În adevăr, obligația impusă soților de a-și face convențiile lor matrimoniale înainte de celebrarea căsătoriei (art. 1228 C. Civ.), ar rămănea fără efecte, dacă soții odată căsătoriți, ar putea să schimbe convențiile lor făcute înainte²⁾.

Separarea
de patrimonii.

Separarea de patrimonii, pe care femeia poate s'o ceară și s'o dobîndească de la justiție, de câte-ori dota ei este în pericol (art. 1256 urm.), aduce necontestat o schimbare în regimul matrimonial adoptat de soți din capul locului, însă această schimbare nu periclitează interesele terților, din cauza măsurilor de publicitate la care legiuitorul supune separarea de bunuri.

Dreptul
vechiu.

Cu-toate-acestea, legiuirile noastre anterioare permitteau, conform dreptului roman³⁾, de a preface și chiar de a face convențiile matrimoniale și în urma celebrării căsătoriei (art. 1609 și 1614 C. Calimach⁴⁾, soluție admisă

¹⁾ Cpr. T. Huc, IX, 35, *ab initio*.

²⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1887, No. 32 (motive). Veđi observ. noastră publicată în *Curierul judiciar* din 1900, No. 78, și din 1902, No. 68.

³⁾ „*Pacisci post nuptias, etiam si nihil antea convenerit, licet*“ L. 1, Pr. Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4. Instit. *De donat.* § 3, II, 7 și L. 19. Cod., *De donationibus ante nuptias*, 5, 3. Veđi *suprà*, p. 81, nota 2 și *infra*, explic. art. 1236.

Art. 1614 C.
Calimach.

⁴⁾ Veđi art. 1609 C. Calimach, reproduc *suprà*, p. 81. Veđi și art. 1614 din același Cod, care dispune că: „Alcătuirile căsătorești făcute înaintea cununiei, nu sunt oprite a se pre-

atât în Codul Caragea¹⁾, cât și în noul Cod german. „Soții, dice art. 1432 din acest din urmă Cod, pot chiar în urma săvârșirii căsătoriei (*insbesondere auch nach der Eingehung der Ehe*), să desfacă, sau să schimbe regimul bunurilor lor“²⁾. (Veđi și *suprà*, p. 68, nota 1).

Din împrejurarea că legiunile abrogate permiteau aceste schimbări sau prefaceri în urma celebrării căsătoriei, rezultă că soții căsătoriți înainte de promulgarea Codului actual ar putea, astăzi, în mod valid, să facă contractul lor matrimonial, sau să schimbe contractul lor primitiv³⁾.

Dreptul soților căsătoriți sub legea veche.

face în vremea căsătoriei, însă nu spre micșorarea zestreii, sau spre primejdia siguranței ei, cum nici spre jignirea altora, adică : a moștenitorilor neapărați la a lor legitimă, sau a creditorilor“. Tot cam în aceiași termeni se exprimă și Andronachi Donici : „Tatăl poate și după săvârșirea nunții să mai adauge la zestrea fiicei sale, însă fără păgubirea creditorilor săi și fără a-și micșora din leginita parte ce se cuvine s'o moștenească moștenitorii lui“.

1) Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1890, p. 266, și *Dreptul* din 1882, No. 81. Trib. Ilfov și Dîmbovița, precum și C. București, *Dreptul* din 1892, No. 20, și din 1883, No. 10 și 13. Trib. Prahova, *Dreptul* din 1899, No. 55.

2) Veđi și art. 1545 din Codul civil rusesc, citat *suprà*, p. 82, nota 1.

3) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1876, No. 7. C. Bruxelles, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 389, nota 1. Laurent, I, 205, 206. Aubry et Rau, V, § 501, p. 231. Rodière et Pont, I, 185. Bellot des Minières, *Le contrat de mariage considéré en lui-même*, art. 1395, No. 410. F. Herman, III, art. 1395, No. 5. Mărzescu, *Maximele dreptului roman* (Iași, 1880), p. 81 urm. Cpr. Pand. fr., *Mariage*, I, 3079 urm.

Dar dacă legea în vigoare în momentul celebrării căsătoriei este singură aplicabilă în privința consecințelor naturale care rezultă din uniunea conjugală, actele săvârșite între soți în urma căsătoriei, care nu sunt o urmare firească și neapărată a uniunii lor, sunt cărmuite de legea în vigoare în momentul când sunt făcute. Astfel, soții căsătoriți sub legea veche, care permitea testamentele conjunctive și mutuale făcute prin unul și același act, n'ar putea să testeze astăzi unul în favoarea altuia, prin acte făcute în această formă (art. 857, 938 C. civ.) Cpr. Rodière et Pont, I, 186. Pand. fr., *Mariage*, I, 3123.—Actele făcute în această formă, sub legea veche, vor fi valide însă astăzi, conform regulii: *tempus regit actum*, cu-toate-că testatorii ar fi murit sub legea nouă. Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1881, No. 40 și Bulet. Cas. S-a 1, 1881, p. 300. C. Iași, Craiova și București,

Testamente conjunctive.

„*E vero, dice P. Fiore*¹⁾, *che quando due coniugi si maritano sotto una legislazione che permetta di regolare le lor convenzioni dopo il matrimonio, conservano questa facoltà anche quando sopravviene la nuova legge che lo proibisce*“.

Soții, însă, cari s'ar fi căsătorit sub legea veche, fără contract matrimonial, și ar fi făcut asemenea contract sub legea nouă, în puterea dreptului dobândit sub legea veche, n'ar mai putea în urmă să mai schimbe acest contract, în virtutea legii vechi, care permitea asemenea schimbări, ei fiind în situația în care ar fi soții căsătoriți sub legea nouă. Legea nouă, sub care ei și-au făcut contractul matrimonial, oprindu-i pe viitor de a mai aduce vr'o schimbare acestui contract, ei trebuie să se supue în totul acestei legi²⁾.

Ordine publică. Consecințe.

În dreptul actual, principiul imutabilității convențiilor lor matrimoniale având de scop ocrotirea intereselor terților și chiar a soților, se întemeiază pe considerații de ordine publică; de unde rezultă următoarele consecințe:

Dreptul din 1895, No. 18; din 1898, No. 84, și din 1900, No. 46. Cas. fr. D. P. 45. 1. 126. T. Huc, VI, 267. Laurent, XV, 323. Demolombe, XXI, 20. Aubry et Rau, VII, § 667, in fine, p. 101. Veți și t. IV a Coment. noastre, p. 402, nota 2.—Unele legislațiuni străine admit și astăzi testamentele conjunctive între soți. Veți art. 583 și 1248 C. austriac (nereproduse în Codul Calimach), art. 2265 C. german (Ein gemeinschaftliches Testament kann nur von Ehegatten errichtet werden), etc.—Contră: art. 669 C. spaniol.

Dreptul internațional în privința testamentelor conjunctive.

Regula care oprește testamentele conjunctive, se referă la substanța, iar nu la forma testamentului; de unde rezultă că doi Români nu pot testa în forma conjunctivă într'o țară în care asemenea teste ar fi permise, de exemplu: în Brasilia. Cas. Florența, Sirey, 99. 4. 5, și *Dreptul din 1899, No. 59* (cu observația noastră). Laurent, XII, 145 și *Dr. internațional, VI, 314 urm. Baudry et Colin, Don. et test., II, 1855 urm. Despagnet, Dr. internat., 378* (ed. a 3-a). Bertauld, *Quest. pratiques et doctrinales de C. Napoléon, I, 154. Marcadé, IV, 88, etc. Art. 733 din Codul spaniol este formal în această privință.—Contră: Demolombe, XXI, 20 și 476. Aubry et Rau, VII, loco cit. T. Huc, VI, 267, in fine. Trib. Imp. german și Trib. sup. Colmar, Sirey, 95. 4. 12, și D. P. 98. 2. 238.*

¹⁾ *Diritto internaz. privato, 329* (ed. ital. din 1874).

²⁾ Cpr. Mărzescu, *op. cit.*, p. 83. Veți Tratatul nostru în limba franceză, p. 83, *ad notam*, și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 51, nota 1.

10 Ori-ce clausă prin care părțile și-ar fi rezervat dreptul de a modifica convențiile lor matrimoniale, în timpul căsătoriei, ar fi nulă și n'ar produce nici-un efect (art. 5 C. civ.) „Convențiile matrimoniale sunt atât de neschim-bătoare, dice Pothier ¹⁾, în cât soții n'ar putea, prin contractul lor, să-și reserve facultatea de a schimba sau de a reforma una sau mai multe din clausele acestor convențiuni“ ²⁾);

20 Schimbările aduse de soți convențiilor lor matrimoniale, în urma celebrării căsătoriei, fiind radical nule sau mai bine dis *inexistente*, această inexistență va putea fi propusă de toate părțile interesate și chiar de soți, fără ca ea să poată fi acoperită prin executarea voluntară a actului derogator de la contractul matrimonial ³⁾.

Această părere este generalmente admisă și Toullier (VI, partea II, 24 urm.), care s'a încercat să susțină contrariul a fost în mod victorios combătut de Demante ⁴⁾.

Care sunt însă actele modificatoare lovite de nulitate? Soții n'ar putea, de bună-samă, să substituie un regim nou aceluși adoptat din capul locului, fie chiar în mod tăcit, prin faptul că n'au încheat un contract matrimonial ⁵⁾.

Actele care ating principul imutabilității conv. matrimoniale.

1) Pothier, VII, *Introduc. au Traité de la communauté*, 19.

2) Cpr. Baudry, III, 18. Guillouard, I, 223. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 630. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 254, text și nota 7.

3) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 629. Baudry, *loco cit.* Baudry et Surville, I, 89. Guillouard, I, 222. D. de Folleville, I, 90 bis. Rodière et Pont, I, 149 urm. Troplong, I, 202 urm. Laurent, XXI, 64 urm. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 254, text și nota 8. Odier, II, 648. Thiry, III, 215. Arntz, III, 517. Cpr. C. Limoges și Cas fr. Sirey, 78. 2. 269, și C. *judiciar* din 1900, No. 78 (cu observația noastră). Sirey, 90. 1. 291. D. P. 87. 1. 449.

4) Demante, *Thémis*, VIII, p. 161 și 229. Veđi și Thiry, III, 215, care reștoarnă foarte bine argumentarea lui Toullier. Cpr. și Marcadé (V, art. 1394 urm., p. 420, No. II), care dice că părerea lui Toullier este o eroare vedită. Laurent (XXI, 65) dice, de asemenea, că contractul de căsătorie a lui Toullier, operă scrisă în timpul bătrânețelor sale, este plină de erori și de paradoxe.

5) Va să dică nu numai convențiile exprese, dar și acele tacite sunt irevocabile. Cpr. Bellot des Minières, *op. cit.*, 463. T. Huc, IX, 35. Nu numai convenția părților dar chiar sentințele judecătorești nu pot să modifice contractul matrimonial. Troplong, I, 216.

Astfel, ei n'ar putea, dacă au adoptat din capul locului regimul dotal pur și simplu (art. 1233 urm.), să stipuleze, după celebrarea căsătoriei, o societate de achizițiuni (art. 1287 urm.)¹⁾, sau să stabilească între dînșii, în timpul căsătoriei, o societate ordinară de bunuri, particulară ori universală²⁾.

Soții n'ar putea, de asemenea, lăsând să subsiste regimul stabilit prin contractul lor primitiv, să modifice asupra unor puncte particulare regulile adoptate de dînșii, nici să schimbe consecințele ce însă-și legea le trage, în caz de tăcerea părților, din regimul ce ele l-au adoptat³⁾.

Ei n'ar putea să întindă caracterul dotalității la bunurile care n'ar fi fost declarate dotale prin convenția lor, nici să convie că bunurile declarate dotale nu vor avea a-

1) Laurent, XXI, 76. Guillouard, I, 228. Troplong, I, 206. Rodière et Pont, I, 151. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 255, text și nota 14. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 632. Pand. fr., *Mariage*, I, 3019. Baudry et Surville, I, 91. Planiol, III, 816.

Soții pot face între ei o societate în timpul căsătoriei? Controversă.

2) Répert. Sirey, *vº cit.*, 634. Guillouard, *Contrat de mariage*, I, 229, și *Société*, 35. Planiol, II, 1937, și *Revue critique*, anul 1888, p. 275 urm. Massé, *Dr. comm.*, II, 1267. Bravard-Veyrières, *Dr. comm.*, I, 153. Troplong, I, 210. Baudry et Surville, *Contr. de mar.*, I, 96. Baudry et Wahl, *Société*, 52. Tot în acest sens se pronunță și jurisprudența. Cpr. Cas. fr. Sirey, 92, 1. 293. D. P. 92. 2. 117. Sirey, 94, 1. 25. C. supremă a Carolinei de Sud. *J. Clunet*, anul 1890, p. 371. C. Paris, D. P. 97. 2. 125. Cpr. și C. Agen, D. P. 99. 2. 474. (Această din urmă decizie pune, însă, în principiu că o asociație comercială între soți, nulă de drept, poate, cu toate-acestea, să constituie o societate de fapt, a cărei existență ar putea fi stabilită în privința efectelor sale din trecut.—*Contrà*: Laurent, XXI, 76; XXII, 319, și XXVI, 140. Duranton, XVII, p. 358, nota 1. T. Huc, IX, 39; X, 48 și XI, 10. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, II, 78 și 326. Labbé, nota în Sirey, 90. 1. 49. Molinier, *Dr. comm.*, I, 177. Thaller, *Tr. de dr. comm.*, 255 urm. P. Pont, VII, *Société*, 37 și 217. Beudant, *Cours de dr. civ., fr.*, I, 312, p. 439 urm. După aceste din urmă autorități, societatea ar fi cu putință între soți, soluție care era admisă și la Romani (L. 16, § 3, Dig., *De alimentis vel cibariis legatis*, 34, 1). Vedi asupra acestei controversă, Pand. fr., *Mariage*, I, 3002 urm. *Sociétés*, 1821 urm.

3) Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 635 urm.

cest caracter. Dota, în adevăr, nu poate fi nici adăogită, nici micșurată în timpul căsătoriei (art. 1236) ¹⁾.

Ei n'ar putea să renunțe, în timpul căsătoriei, la liberalitățile ce și-ar fi făcut unul altuia prin contract ²⁾, nici la acele ce li-ar fi făcut terții ³⁾.

Se admite însă, în genere, că soțul donatar poate să renunțe prin testament la liberalitățile cuprinse în contractul matrimonial, pentru-că testamentul n'are să-și producă efectele sale de cât în urma desfacerei căsătoriei și pentru-că soții nu sunt legați prin convenția lor de cât în timpul căsătoriei. Nu poate, în adevăr, să fie vorba de nulitatea unui contract matrimonial care nu-și mai are ființă ⁴⁾.

Am vădut, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că soții nu ar putea, în timpul căsătoriei, să stabilească între dînșii o societate de bunuri, fie particulară, fie universală (vezi *suprà*, p. 92, text și nota 2). Ce trebuie să decidem în privința mandatului ?

Mandat.

¹⁾ Répert. Sirey, *v^o cit.*, 642 urm. Pand. fr., *Marriage*, I, 3015, 3016. Guillouard, I, 233. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 256. Laurent, XXI, 77.—Dota poate, însă, fi mărită în timpul căsătoriei, prin contractul matrimonial, atunci de exemplu, când femeea și-a constituit dotă și averea ei viitoare (art. 1235). In asemenea caz, toate bunurile dobândite de dînsa, în timpul căsătoriei, cu titlu de donațiune sau succesiune, vor fi dotale, în baza contractului matrimonial. Vezi Laurent, XXI, 77.

²⁾ Répert. Sirey, *v^o cit.*, 645. Laurent, XXI, 78. Guillouard, I, 234. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 256, text și nota 17.—Dar dacă soții nu pot, în timpul căsătoriei, să modifice donațiunile ce ei și-au făcut prin contractul lor matrimonial, nimic nu-i împedecă de a-și face nouă liberalități, fie prin donațiune, fie prin testament, se înțelege în limitele părții disponibile (art. 939, 940). Asemenea liberalități, chiar acele făcute prin donațiune, sunt însă în totdeauna revocabile (art. 937). Cpr. Thiry, III, 216.

³⁾ Répert. Sirey, 649 urm. și autoritățile citate acolo.—Regula imutabilității convențiilor matrimoniale nu se aplică deci numai soților; ea se opune și la stipulațiile care ar modifica convențiile lor matrimoniale, când aceste stipulații ar interveni între soți și un terțiu. Répert. Sirey, 656. Laurent, XXI, 73. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 255.

⁴⁾ Planiol, III, 816. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 259. Cpr. și Laurent, XXI, 88.—*Contra*: Répert. Sirey, 662. C. Rouen, D. P. 92. 2. 437. Sirey, 93. 2. 217 (și nota lui A. Tissier). Vezi și T. Huc, IX, 35. Baudry et Surville, I, 103.

Soții ar putea necontestat să-și dea unul altuia, în timpul căsătoriei, un mandat, însă bine înțeles revocabil (cpr. art. 1286). Nimic n'ar fi mai legitim de cât această reprezentare juridică a unuia din soți prin celalalt. Mandatul *irrevocabil* dat chiar de femeie, bărbatului, în timpul căsătoriei, ar fi însă contrar principiului imutabilității convențiilor matrimoniale ¹⁾.

Validitatea unui asemenea mandat este contestabilă, chiar dacă el ar fi fost conferit de femeie, prin contractul matrimonial, atunci când ea era stăpână absolută a drepturilor sale ²⁾.

Actele care
nu ating
principiul
imutabilită-
ței conv. ma-
trimoniale.

După ce am examinat actele modificatoare lovite de nulitate, urmează acum să cercetăm actele permise, care nu sunt contrare principiului imutabilității convențiilor matrimoniale.

¹⁰ În această din urmă categorie intră mai întâi convențiile interpretative ale contractului matrimonial, întru cât ele nu cuprind o clausă nouă, ci interpretă numai și explică clausele anterioare ³⁾.

²⁰ Nu mai încap, de asemenea, nici-o îndoială că părțile pot face convențiuni relative la modul de plată a dotei, fără a viola prin această principiul imutabilității convențiilor matrimoniale. Astfel s'a decis, cu drept cuvânt, că este permis părintelui de a conveni cu copilul său că pensiunea ce-i asigurase prin contractul de căsătorie să fie convertită în prestațiuni de locuință și nutriment în anume condițiuni determinate ⁴⁾.

¹⁾ Veđi Baudry et Surville, I, 98 urm. Veđi și L. Sarrut, nota 4 în D. P. 99. 1. 354.

²⁾ Baudry et Surville, I, 100.—Veđi însă Cas. fr. (camera reclamațiilor), D. P. 93. 1. 261.—In ori-ce caz. clausa prin care femeia ar fi dat bărbatului său o *procură generală și irrevocabilă, spre a gera și administra toate bunurile sale* n'ar echivala în genere cu adoptarea regimului dotal. Veđi *suprà*, p. 25.

³⁾ Thiry, III, 218, *in fine*. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 667. Guillaouard, I, 245. Laurent, XXI, 70. T. Huc, IX, 35. Rodière et Pont, I, 155. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 254, 255. Baudry et Surville, I, 119.

⁴⁾ Cas fr. *Pand. Périod.* 1901. 1. 246, și *Dreptul* din 1902, No. 64. Cpr. *Pand. fr., Mariage*, I, 2934 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 669 urm. Guillaouard, I, 242 urm. Troplong, I, 218. T. Huc, IX, 40. Rodière et Pont, I, 151. Baudry et Surville, I,

3° Soții pot dispune cu titlu oneros, sau cu titlu gratuit, de bunurile ce li-au fost dăruite prin contractul lor matrimonial, dacă aceste bunuri n'au fost declarate inalienabile, pentru-că ei sunt și rămân proprietarii lor¹⁾.

4° Imutabilitatea convențiilor matrimoniale nu se opune ca soții să primească alte donațiuni, în cursul căsătoriei, de la acel care i-a înzestrat, sau de la altă persoană²⁾, dăruitorul ne fiind obligat de a supune bunurile dăruite regimului adoptat de soți³⁾.

5° Ascendentul care a constituit dota, păstrează dreptul de a cere alimente de la soțul înzestrat. Dota va putea deci fi micșorată, în timpul căsătoriei, în limitele datoriei alimentare, pentru-că nu se poate admite că înzestrătorul ar fi renunțat, prin constituirea dotei, la dreptul de a cere alimente. Obligația alimentară nu are nici-un raport cu principiul imutabilității contractului matrimonial, de vreme-ce ea nu isvorăște din acest contract, ci dintr'un principiu de drept natural și de ordine publică⁴⁾.

6° Principiul imutabilității convențiilor matrimoniale nu se aplică la clausele din contractul matrimonial, care nu sunt propriu zise convenții matrimoniale. Asemenea convenții pot fi revocate, în timpul căsătoriei, prin consimțământul părților⁵⁾.

110. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 259.—Soții pot, deci, să primească ca plată a dotei un alt obiect de cât acel arătat în contractul matrimonial (*datio in solutum*) (art. 1247, § 2). Veți autorii de mai sus.—Veți însă Laurent, XXI, 85. Astfel, plata dotei constituită în bani s'ar putea face în mod valid prin darea unui imobil, făcută sub forma unei vânzări, sau unei donațiuni. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 672 și decisiile citate acolo.

1) Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 675 urm. Laurent, XXI, 83. Guillouard, I, 244.

2) Répert. Sirey, 680 urm. Guillouard, I, 240. Laurent, XXI, 74.

3) Répert. Sirey, 686 urm. Troplong, I, 224. Guillouard, I, 241.

4) Laurent, XXI, 75.—Dacă femeea este căsătorită sub regimul dotal, dăruitorul va putea să dispună în favoarea ei sub condițiune că bunurile dăruite vor fi alienabile, după cum el va putea să dispună că ele nu vor fi dotale, chiar dacă femeea și-ar fi constituit dotă bunurile sale viitoare. Laurent, XXI, 75. Planiol, III, 818. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 687 urm. Veți și *infra*, explic. art. 1236.

5) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 691. Guillouard, I, 158, 248. Pand. fr. *Mariage*, I, 3059. Laurent, XXI, 178.

6) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 692. Troplong, I, 220.

7° În fine, știm că constituirea dotei poate fi revocată, după cererea creditorilor constituitorului, de câteori ea a fost făcută în fraudă drepturilor lor (art. 975)¹⁾.

Am vedut, de asemenea, p. 46, 47, că atât unul din soți cât și chiar cei de al treilea ar putea să stabilească că enunțările cuprinse într'o convenție matrimonială sunt simulate sau mincinoase, fără a o schimba sau preface prin aceasta.

Imutabilitatea convențiilor matrimoniale în dreptul internațional privat.

Am examinat regula imutabilității convențiilor matrimoniale din punctul de vedere al dreptului intern. Ce trebuie să decidem în privința dreptului internațional privat? Cu alte cuvinte, Românii cari se găsesc și străinătate, pot ei, odată căsătoriți, să modifice convențiile lor matrimoniale? Și aceeași chestiune se pune și în privința străinilor aflători în România. Chestiunea este din cele mai controversate :

1° După un sistem, se susține că dispoziția care oprește redactarea și modificarea contractului matrimonial, în urma celebrării căsătoriei, ar fi privitoare la formele contractului; așa că Românii n'ar fi obligați a o observa, dacă legea țării, în care ei își fac contractul matrimonial, permite redactarea și modificarea lui în urma săvîrșirii căsătoriei²⁾. Acest sistem este inadmisibil, pentru-că nicio legătură nu există între redactarea contractului matrimonial și principiul imutabilității.

2° Plecând de la ideea că, în specie, nu ar fi vorba de o chestie de formă, ci de fond, unii autori ar voi ca chestiunea de a se ști dacă convențiile matrimoniale sunt, sau nu imutabile, să atârne de legea care se aplică însuși

1) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 227 urm., *ad notam*. Veđi și *infra*, rubrica : *Despre acțiunea pauliană în materie de dotă*.

2) Cpr. Cas. fr. și C. Montpellier, D. P. 56. 1. 9. Sirey, 55, 1. 699. Sirey, 68, 1. 134. Sirey, 45. 2. 7. D. P. 45. 2. 36. Veđi și Aubry et Rau, V, § 503 bis, *ab initio*, p. 252, 253. Guillouard, I, 335. Troplong, I. 179. Bellot des Minières, *Contrat de mariage*, I, p. 34 urm. și *Contrat de mariage considéré en lui-même*, art. 1394, No. 304 urm.

regimului matrimonial¹⁾. După acest sistem, iarăși inadmisibil, fiind-că el nesocotește în mare parte motivele imutabilității, convenția matrimonială ar fi imutabilă de câte ori regimul adoptat de soți ar fi cârmuit de o lege care admite acest principiu, ea putând din contra fi schimbată și prefăcută în urma căsătoriei, de câte-ori legea la care s'au referit soții n'ar cunoaște principiul imutabilității, precum este acea germană, acea rusească, etc. (V. *suprà*, p. 82, text și nota 1).

3° În fine, după ultimul sistem, care ni se pare cel mai juridic, regula imutabilității convențiilor matrimoniale ar fi privitoare la capacitatea persoanelor, și ca atare, va urmări pe Români în străinătate. Această regulă, dice tribunal. din Paris, prin o sentință recentă (29 Mai 1901), este o regulă de statut personal, care are, mai cu samă, de scop de a apăra pe soți contra înrîuririi ce unul din ei ar putea să exercite asupra celuilalt, spre a dobîndi foloase bănești²⁾.

Din cele mai sus expuse ar părea să rezulte ca con-
 secință că principiul imutabilității convențiilor matrimo-
 niale, admis de legea noastră, nu este aplicabil străinilor
 cari ar face convenția lor matrimonială în țara noastră,
 dacă legea lor națională le permite de a face saū a pre-

Conv. matrimo-
 n. făcute
 de străini în
 România.
 Controversă.

¹⁾ Veđi în acest sens : R. Jay, *J. Clunet*, anul 1885, p. 527 urm. Boeck, nota în D. P. 87. 2. 121.

²⁾ Veđi *J. Clunet*, anul 1902, p. 361 urm., și anul 1896, p. 870. Surville et Arthuys, *Cours élém. de dr. internat. privé*, 368, p. 398 (ed. a 3-a). Baudry et Surville, I, 121, p. 116. Despagnet, *Pr. de dr. internat.*, 330, p. 640 (ed. a 3-a). Demangeat asupra lui Foelix, I, p. 85, nota b, și p. 247, nota a. Déglin, *Contrat de mariage en droit comparé et en dr. international* (1883), p. 180 urm. Audinet, *Pr. élém. de dr. internat. privé*, 713. Rolin, *Pr. de dr. internat. privé*, I, 488, 489, și III, 1082, 1083 (ed. din 1896). Beauchet, *J. Clunet*, anul 1884, p. 39 urm. Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. internat. privé*, III, p. 533. Duguít, *Conflits de légis. relatifs à la forme des actes*, p. 116. Laurent, XXI, 58, și *Dr. internat.*, V, 213 urm. P. Fiore, *Diritto internazionale privato*, 329 (ed. ital. din 1874). A. Wahl, nota în Sirey, 98. 4. 25. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 1112. Veđi și Vincent et Pénaud, *Dictionn. de dr. international privé, Conv. matrimoniales*, 112. Cpr. art. 15 L. de întroducere a Codului german (*Einführungsgesetz*).

face contractul lor matrimonial în urma celebrării căsătoriei; și în adevăr, în acest sens se pronunță mai mulți autori¹⁾.

Fără nici-o îndoială, dice tribunalul din Paris, terții sunt interesați la principiul imutabilității convențiilor matrimoniale, însă ei trebuie să vegheze a nu contracta cu străinii de cât după ce s'au informat despre capacitatea lor și despre regulile particulare care cârmuesc statutul lor personal²⁾.

Cu toate-acestea, sunt autori cari aplică principiul imutabilității convențiilor matrimoniale, străinilor, sub cuvînt că acest principiu interesează ordinea publică, înaintea căreia legea străină trebuie să cedeze, întru cât imutabilitatea convențiilor matrimoniale are menirea de a garanta pe terții contra fraudelor eventuale ale soților³⁾.

În orî-ce caz, străinii ar putea să invoace, în România, un contract matrimonial făcut în străinătate, în urma celebrării căsătoriei, dacă acest contract n'a fost făcut în fraudă a legii române și a creditorilor români. Un atare contract făcut în mod valid, poate fi invocat pretutindeni, prin urmare și în România, fără ca ordinea publică să fie atinsă prin aceasta⁴⁾.

Schimbările⁵⁾ ce pot fi aduse convențiilor matrimoniale între data contractului și cea a celebrării căsătoriei.

Imutabilitatea convențiilor matrimoniale nu începe de

¹⁾ Beauchet, *loco cit.* Rolin, *op. cit.*, III, 1083. Audinet, *op. cit.*, 714. Duguit, *op. cit.*, p. 116. Despagnet, *loco cit.* Weiss, *op. cit.*, III, p. 534 urm. A. Wahl, nota *suprà*, *cit.* în Sirey, 98. 4. p. 27. Buzzatti, *L'autorità delle leggi straniere relative alla forma degli atti*, p. 304. Cpr. C. Rennes, Sirey, 81. 2. 265. D. P. 81. 2. 213. J. Chunet, anul 1881, p. 153.

²⁾ J. Chunet, anul 1902, p. 361, și anul 1896, p. 870.

³⁾ Surville et Arthuys, *op. și loco cit.* Répert. Sirey, *v^o cit.*, 1113 urm. Déglin, *op. cit.*, p. 187 urm. Brocher, *Nouv. tr. de dr. international*, 83, *in fine*. Veđi și Reichsgericht din Leipzig (C. de casație), J. Chunet anul 1886, p. 730. Sirey, 86. 4. 9 (cu nota lui Beauchet în sens contrar).

⁴⁾ Déglin, *op. cit.*, p. 188. Vincent et Pénaud, *op. și v^o cit.*, 116.

⁵⁾ Art. 1396 și 1397 din Codul fr. numesc aceste schimbări *contre-lettres*, expresie tradițională, criticată de Marcadé (V, art. 1396, No. III, p. 421). Textul nostru n'a mai reprodus această expresiune, pentru-că prin *contre-lettre* (contra-înscris) se înțelege actul secret, care modifică în totul sau în parte dispozițiile unui alt act aparent. Veđi t. VII, p. 163.

cât din momentul celebrării căsătoriei. Până atunci părțile își păstrează independența lor și pot să schimbe convențiile lor matrimoniale. Pentru a fi însă valide, aceste modificări trebuie să întrunească condițiile prescrise de lege.

Art. 1229.—Schimbările ce s'ar face la acele convențiuni (matrimoniale), mai înainte de celebrarea căsătoriei, sunt supuse la aceleași formalități, ca și convențiunile matrimoniale.

Deosebit de aceasta, ele nu vor fi valabile, dacă nu se vor face în prezența și cu consimțământul simultaneu al tuturor persoanelor care au figurat ca părți la contractul de căsătorie. (Art. 131, 1230 urm., 1236 C. civ. Art. 708, 716 Pr. civ. Art. 1396 C. fr.)

Art. 1230.—Schimbările făcute conform regulilor cuprinse în precedentul articol, nu vor fi valabile în privința unei a treia persoane, dacă nu vor fi trecute în josul contractului de căsătorie.

În caz de contravențiune, tribunalul și grefierul vor fi supuși la acțiunea recursorie civilă pentru daune-interese, deosebit de alte pedepse, dacă va fi un asemenea caz. (Art. 973, 1175, 1229 C. civ. Art. 305 urm., 716 Pr. civ. Art. 1397 C. fr.)¹⁾

Art. 716 Pr. civ.—Schimbările ce s'ar face la convențiile matrimoniale, mai înainte de celebrarea căsătoriei, sunt supuse la aceleași formalități ca și convențiile matrimoniale.

Ele vor trebui a fi trecute în josul contractului de căsătorie, potrivit art. 1230 din Codul civil. (Art. 708 urm. Pr. civ. Art. 1229, 1230, 1236 C. civ.).

Condițiile cerute pentru ca schimbările să fie valide între părți (art. 1229 C. civ. și 716 Pr. civ.)

Pentru ca schimbările aduse convențiilor matrimoniale, înainte de celebrarea căsătoriei, să fie valide între părți, două condiții sunt indispensabile :

¹⁰ Ele trebuie să fie făcute prin act autentic, ca și însuși contractul care se preface, pentru-că ele fac parte integrantă din acest contract. La ce ar mai servi formele solemne ale contractului matrimonial, dacă el ar putea fi modificat prin un act sub semnătură privată ?

²⁰ Schimbările aduse contractului matrimonial trebuie să fie făcute în prezența și cu consimțământul persoanelor care au figurat ca părți în contract. Motivul a-

¹⁾ Art. 1229 și 1230 (1396, 1397 C. fr.) își au origina lor în Origina art. dreptul cutumier (art. 258 al cutumei Parisului; art. 223 1229 și 1230. cut. din Orléans; art. 59 cut. Normandie; art. 59 cut. Calais, etc.). Cpr. Pothier, VII, *Introduc. au Tr. de la communauté*, 13. Mai vezi încă Pand. fr., *Mariage*, I, 3125.

cestei dispozițiunii este că toate clausele unui contract de căsătorie se leagă de ordinar unele cu altele și sunt într'un raport intim. Dacă această condiție n'ar fi cerută, s'ar putea întâmpla ca tinerii, orbiți de pasiune și ademeniți prin manopere frauduloase, să consimtă la ori-ce sacrificii, înlăturând astfel măsurile luate de părinții lor, prin modificarea clauselor contractului, fără consimțimîntul acestor din urmă. Prezența și consimțimîntul tuturor acelor care au figurat ca părți în contractul de căsătorie, este o garanție că viitorii soți, cari de cele mai multe ori n'au experiența necesară, nu vor lucra cu ușurință în dauna lor, sub o înrîurire străină. În acest scop, legea cere nu numai prezența tuturor părților, dar și consimțimîntul lor simultaneu¹⁾.

Representa-
rea părților
prin
mandatarî.

Astfel, una din părți n'ar putea să trimeată consimțimîntul său scris, precum poate să-l trimeată la celebrarea căsătoriei (art. 59); însă părțile ar putea, după părerea generalmente admisă, să fie reprezentate prin mandatarî, investiți, bine înțeleși, cu procuri speciale și autentice²⁾; pentru-că mandatarîi nu sunt înlăturați de cât atunci când există un text expres de lege, sau când natura actului se opune la aceasta³⁾.

Credem însă că un mandatar nu va putea să reprezinte de cât pe o singură parte, pentru-că altfel legea nu și-ar mai atinge scopul⁴⁾.

Simultaneita-
tea consim-
țimîntului.

Legea mai cere încă ca consimțimîntul tuturor părților să fie dat în mod simultaneu, adică ca toate să fie de o dată prezente înaintea tribunalului și să consimtă la schimbări în același timp⁵⁾. Aceasta este o derogare de la

¹⁾ Cpr. Trib. Prahova, *Dreptul* din 1903, No. 21.

²⁾ Veđi *supră*, p. 41, text și nota 2.

³⁾ Thiry, III, 221. Arntz, III, 523. Baudry, III, 21. Aubry et Rau, V, § 503, p. 261. Guillouard, I, 268. D. de Folleville, I, 95. Répert. Sirey, *vº cit.*, 730. Pand. fr. *vº cit.*, 3184. Odier, II, 656. Michaux, 2016. Baudry et Surville, I, 129. Veđi și Vigie, III, 25, care observă că *procura trebuie să cuprindă termenii schimbăreii*.—*Contra*: Laurent, XXI, 98.

⁴⁾ Cpr. Thiry, III, 221. Laurent, XXI, 98. Baudry et Surville, I, 129. Art. 362 din Codul civil admite această soluție în privința membrilor consiliului de familie, și analogia este perfectă. Veđi t. II a Coment. noastre, p. 97.

⁵⁾ Această regulă fiind aplicabilă înși-și soților, schimbările n'ar fi valide, dacă ele ar fi fost stipulate și semnate de

dreptul comun, după care consimțimintul diferitelor persoane ce intervin într'un contract nu are nevoie de a fi manifestat în același timp, ci poate fi dat pe rînd, în mod succesiv. Astfel, în celelalte contracte, o parte poate consimți într'o di și cealaltă, în altă di, contractul neexistînd, bine înțeles, de cât atunci când toate voințele au fost manifestate. În cazul de față, consimțimintul trebuie să fie simultaneu, fiind-că consimțimintele isolate sunt mai ușor de obținut și fiind-că legiuitorul a crezut că schimbările vor fi mai bine apreciate, dacă vor face obiectul unei discuțiuni între toate părțile.

Se susține de unii¹⁾ că dacă una sau mai multe părți au fost chemate și nu se prezintă, schimbarea se poate face în lipsa acelor absente, și se invoacă în susținerea acestei păreri adagiul: *Qui tacet consentire videtur*, sau: *Qui ne dit mot consent*.

Această soluție este inadmisibilă pentru următoarele motive :

1° Legea cere prezența tuturor părților ;

2° Adagiul invocat nu se aplică în cazul de față, ci numai atunci când o parte, fiind față la confecționarea unui act, nu se opune la clausele ce se prevăd într'însul. În cazul de față, partea chemată care nu vine, înțelege de bună-samă să refuze consimțimintul său ;

3° În fine, aceasta rezultă din lucrările pregătitoare ; căci amendamentul propus în Consiliul de Stat de Jolimont, care se mulțumia cu chemarea părților, a fost respins²⁾.

Deci, dacă una din părți, chemată a asista la schim-

---

viitorii soți în mod isolat, la date deosebite, fără prezența lor simultanee, consimțimintul colectiv fiind, precum am spus, mai greu de dobîndit și oferind o garanție mai mare. Cpr. C. Douai, Sirey, 54. 2. 666. D. P. 55. 2. 3. Baudry et Surville, I, 132. Pand. fr., 3185, 3186. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 729.

¹⁾ Veți Toullier D., VI, partea II, 50. Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 28, 29. Battur, *Tr. de la communauté des biens*, I, 49 (ed. din 1829). Maleville, *Analyse raisonnée du C. civ.*, asupra art. 1396.

²⁾ Veți în acest sens : Thiry, III, 220. Pand. fr., I, 3180. Répert. Sirey, 727. Arntz, III, 523. Laurent, XXI, 97. Troplong, I, 235. Odier, II, 656. Rodière et Pont, I, 157. Guillouard, I, 266. Marcadé, V, art. 1396, No. IV. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 261. Duranton, XIV, 58. D. de Folleville, I, 95. Michaux, 2016, 2023. Baudry et Surville, I, 135, text și nota 6.

bările convenției matrimoniale, nu se prezintă nici personal, nici prin mandatar, sau, ceea ce este același lucru, refuză consimțimîntul său, schimbarea nu poate să aibă loc și soții trebuie să desființeze primul contract și să facă altul ¹⁾.

Art. 456
C. civ.

Aceeași soluție este admisibilă de câte-ori una din persoanele chemate la modificarea convenției matrimoniale a murit, este interzisă, sau se găsește în imposibilitate fizică de a-și manifesta consimțimîntul său. Cu-toate-acestea, de câte-ori va fi vorba de convenția matrimonială a copilului unui interzis, schimbările acestui contract vor putea fi autorizate prin o deliberare a consiliului de familie a interzisului, omologată de tribunal (art. 456 C. civ. ²⁾).

Persoanele
considerate
ca părți.

Naște acum întrebarea: care sunt persoanele pe care trebuie să le considerăm ca *părți* în contractul matrimonial? Mai întâi de toate, nu mai încapе îndoială că trebuie să considerăm ca atare pe înșiși-viitorii soți ³⁾. Apoi, sunt necontestat părți în contractul matrimonial toate persoanele, rude sau străine, care au făcut o liberalitate în folosul viitorilor soți, sau macar a unuia din ei ⁴⁾. Aceeași soluție este necontestat aplicabilă ascendenților cari au asistat pe

1) Michaux, 2017, 2018. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 261. T. Huc, IX, 42, p. 52.

2) Aubry et Rau, *loco cit.* Michaux, 2019 urm.—Veți însă T. Huc (IX, *loco cit.*), după care, la caz de moartea persoanei care ar fi făcut viitorilor soți o liberalitate sau o făgăduință, schimbarea ar putea fi făcută cu concursul moștenitorilor ei. Veți și Laurent, XXI, 100. Mourlon, III, 9.—Veți însă în sens contrar: Répert. Sirey, *v^o cit.*, 732 și autorii citați acolo. În nici-un caz, însă, persoana interzisă nu poate fi înlocuită prin epitropul său. T. Huc, *loco cit.*, Pand. fr., 3176.

3) Fără cooperarea soților, fie personal, fie prin reprezentarea lor, nu poate deci să existe contract matrimonial. În consecință, Curtea de casație a considerat, cu drept cuvînt, ca nul un pretins act dotal, de și era legalizat de tribunal, pentru-că la întocmirea lui, sub Codul Calimach, nu figurase nici soțul, nici soția. Veți *Dreptul* din 1888, No. 11, și Bulet. S-a 1, 1888, p. 9.

4) Veți Laurent, XXI, 95. Pand. fr., 3172 și autorii citați acolo.—Mai sunt încă considerați ca părți terții cari au garantat plata dotei promise, sau cari au constituit o ipotecă menită a asigura această plată. Pand. fr. Laurent, *loco cit.* Rodière et Pont, I, 158. T. Huc, IX, 42. Baudry et Surville, I, 133.

viitorul soț minor, în baza art. 1231, căci el n'ar fi putut să-și facă contractul fără asistența lor¹⁾. Deci, ei vor trebui să consimtă la schimbările ce se aduc acestui contract. Într'un cuvînt, sunt părți în contractul matrimonial toți acei cari au un rol activ, fie stipulând sau promițînd ceva viitorilor soți, fie dînd o autorizare neapărată pentru perfecțiunea contractului²⁾.

Sunt, de asemenea, părți în contractul matrimonial, persoanele a căror consimțimînt este necesar pentru validitatea contractului, precum : tatăl sau mama soțului mai mic de 25 sau 21 de ani ; consiliul judiciar al soțului răsipitor (v. *suprà*, p. 66), etc. Acest punct nu poate fi supus îndoielei. Se controversează însă chestiunea de a se ști dacă trebuie considerate ca părți : tatăl, mama sau alți ascendenți a căror consimțimînt este necesar pentru căsătorie, nu însă și pentru contractul matrimonial. După un sistem se susține că consimțimîntul acestor persoane trebuie să întrevie și la schimbările contractului matrimonial, pentru-că stipulațiile acestui contract sunt presupuse a fi fost una din cauzele care ar fi făcut ca ascendenții să consimtă la căsătoria descendentului lor. După acest sistem vor fi considerați ca părți chiar și acei ascendenți a căror consimțimînt nu este indispensabil, și cărora trebuie să se facă numai acte respectuoase (art. 134 urm.)³⁾.

Acest sistem este însă, și cu drept cuvînt, generalmente

Ascendenții a căror consimțimînt este necesar p. căsătorie nu însă și p. contractul matrimonial. Controversă.

¹⁾ Dacă ascendentul, care a figurat în contract spre a abilita pe minor, conform art. 1231, nu poate lua parte la schimbările proiectate, pentru-că el a devenit incapabil sau a murit, el va fi înlocuit, în această privință, prin ascendentul chemat a da consimțimîntul său la căsătorie în lipsa aceluși d'întăi, iar în lipsa unui asemenea ascendent, prin consiliul de familie ; fiind-că dreptul de a asista pe minor la contractul său matrimonial, și prin urmare, la schimbările ce urmează a se aduce acestui contract, derivă, în specie, din dreptul de a consimți la căsătorie. Thiry, III, 223, *in fine*. Guillaouard, I, 264. Colmet de Santerre, VI, 12 bis V. Mourlon, III, 9. Pand. fr., *Mariage*, I, 3173.

²⁾ Cpr. Baudry, III, 22. Pand. fr., *Mariage*, I, 3166.

³⁾ Veți în acest sens : Rodière et Pont, I, 158. Odier, II, 660. Vigié, III, 25. Michaux, 2000 urm. D. de Folleville, I, 94. Duranton, XIV, 57. Marcadé, V, art. 1397, No. IV, p. 423. Bellot des Minières. *Contrat de mariage*, I, p. 42 urm. C. Montpellier, Sirey, 69. 2. 49. D. P. 74. 5. 442.

respins, pentru-că nu pot fi considerate ca părți într'un contract persoanele a căror prezență nu este necesară la formarea lui, precum este în specie, în care presupunem că viitorul soț este major și poate, prin urmare, face contractul său matrimonial fără asistența nimăruî. Imprejurarea că ascendenții n'a dat poate consimțimintul lor la căsătorie de cât în vederea convenției matrimoniale și din cauza ei, nu este suficientă pentru a-i face părți la un contract în care voința lor n'a intervenit. În fine, considerația următoare este și mai decisivă: Presupunând de adevărată opinia contrară și că ascendenții nu voesc a consimți la schimbările proiectate, soții, pe cari, de altminterlea, îi presupunem capabili, n'a de cât să renunțe la primul lor contract și să facă altul, fără știrea ascendenților, contract care va fi perfect valid, fiind-că ei nu au nevoie de asistența nimăruî ¹⁾.

A fortiori, deci, nu vom considera ca părți rudele colaterale care au figurat în contractul matrimonial *honoris causa*, nici marturii cari au stabilit înaintea tribunalului identitatea părților ²⁾.

Persoanele care intervin într'un contract matrimonial într'un scop străin de căsătorie.

Nu sunt de asemenea părți, persoanele care intervin într'un contract matrimonial într'un scop străin de căsătorie, de exemplu: debitorul viitoarei soții, sau a unui dăruitor care ar interveni spre a accepta transportul creanței adusă de femeie bărbatului, sau a creanței dăruită de un al treilea viitorilor soți ³⁾.

¹⁾ Veđi în acest din urmă sens, singurul juridic după părerea noastră: Bugnet asupra lui Pothier, VII, p. 53, 54, nota 2. Thiry, III, 222. Arntz, III, 522. Baudry, III, 22. Baudry et Surville, I, 133. Laurent, XXI, 96. Troplong, I, 239. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 260. Guillouard, I, 263. Colmet de Santerre, VI, 12 bis IV. Mourlon, III, 7. Pand. fr., *v^o cit.*, 3168 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 726. T. Huc, IX, 42. Planiol, III, 821. Plasman, *Des contre-lettres*, § 57, n. 1 (ed. din 1839).

²⁾ Pand. fr., 3170. Répert. Sirey, 724. Michaux, 2010. Planiol, III, 821, și autorii citați în nota precedentă. Trib. Ribérac, 2 Decembre 1891, sentință citată în Pand., *loco cit.* În dreptul vechiului fr. se cerea, din contra, prezența tuturor acelor cari *asistase* la contractul primitiv (art. 258 cut. Parisului, 223 cut. Orleanului), ceea ce în orice caz era de prisos și excesiv. Cpr. Planiol, *loco supra cit.*

³⁾ Guillouard, I, 262. Duranton, XIV, 56. Pand. fr., *Mariage*, I, 3171. Répert. Sirey, *Contrat de mariage*, 724. T. Huc, IX, 42.

De câte ori condițiile mai sus expuse sunt îndeplinite, schimbările aduse contractului matrimonial sunt valide. Dacă însă amîndouă lipsesc, sau numai una din ele, schimbarea este radical nulă, sau mai bine ȕis *inexistentă*. Nulitatea neîndeplinirii primei condiȕiunii rezultă din însuși textul art. 1228. Neîndeplinirea condiȕiei a doua trebuie să atragă și ea inexistența schimbărilor aduse contractului primitiv, pentru-că art. 1229, care prevede ambele condiȕii, nu poate să aibă o sancȕiune pentru una din ele și alta pentru cea de a doua ¹⁾.

Sancȕiunea neîndeplinirii condiȕiilor prescise de lege.

Condiȕiile cerute pentru ca schimbările sa fie valide faȕa cu cei de al treilea (art. 1230 C. civ. și 716 § ultim Pr. civ.)

Schimbările aduse convenȕiilor matrimoniale, conform regulilor mai sus expuse, nu sunt opozabile terȕiilor, dacă n'au fost trecute în josul contractului matrimonial, se înȕelege atȕt pe exemplarul care se găsește în mȕana soȕilor, cȕt și pe acel care rȕmȕne în arhiva tribunalului, și chiar în condica în care contractul matrimonial este transcris (V. *suprȕ*, p. 75 urm.). Dacă aceste schimbări ar fi fost redactate prin act separat, ele ar fi putut fi ascunse terȕiilor, cari ar fi contractat cu soȕii, în basa contractului primitiv, neșȕind cȕ el este schimbat. Prin aceastȕ mȕsurȕ, foarte nemeșȕritȕ, legiuitorul a înlȕturat posibilitatea fraudelor la care ar fi fost expuși cei de al treilea.

Pȕrȕile se vor presenta, decȕ, cu actul ce constată schimbările lor la tribunalul care a autentificat contractul primitiv, și vor cere autentificarea actului, stȕruind, la nevoie, ca schimbarea să fie trecutȕ pe ambele exemplare ale contractului de cȕsȕtorie și în registrul în care contractul fusese transcris ²⁾,

¹⁾ Thiry, III, 223. Pand. fr., *v^o cit.*, 3199 urm. Laurent, XXI, 101. Guillouard, I, 272.—Schimbarea adusȕ convenȕiilor matrimoniale, fȕrȕ îndeplinirea condiȕiilor prescise de lege, fiind inexistentȕ, aceastȕ inexistenȕă nu poate fi acoperitȕ prin niciun soȕiu de confirmare, nici în timpul cȕsȕtoriei, nici în urma desfacerei ei. Cpr. autorii *suprȕ* citaȕi și C. Bastia, D. P. 56. 2. 58. Sirey, 56. 2. 81.—*Contrȕ* : Plasman, *Contre-lettres*, § 41. Larombiere, *Oblig.*, IV, art. 1338, No. 21. Aceșȕi din urmȕ autori admit confirmarea, în urma desfacerei cȕsȕtoriei. Cpr. și *suprȕ*, p. 72.

²⁾ Imprejurarea cȕ schimbarea adusȕ contractului matrimonial urmeazȕ a fi trecutȕ atȕt pe exemplarul aflȕtor în arhiva

pentru-că altfel schimbările ar fi valide numai între părți și moștenitorii lor, fără a putea fi opuse celor de al treilea.

Transcr. Schimbările aduse convențiilor matrimoniale vor fi a-
schimbărilor. poi transcrise 1).

Sensul cu- Prin *terții* trebuie să înțelegem aci, *lato sensu*, pe toți
vîntului acei cari, în timpul căsătoriei, au putut contracta cu ambii
terții. soți, sau cu unul măcar din ei, și pe cari schimbarea adusă
Controversă. contractului primitiv ar putea să-i dauneze 2).

Astfel, sunt terții în sensul art. 1230 C. civ. :

1° Dobînditorii imobilelor ce aparțin femeii, imobile a căror înstrăinare ar fi permisă prin contractul primitiv și oprită prin o schimbare posterioară ;

2° Creditorii ce au ipotecă asupra imobilelor femeii, susceptibile de a fi ipotecate prin contractul primitiv, și nesusceptibile de ipotecă după schimbările aduse în urmă acestui contract ;

3° Cesionarii unei sume promisă ca dotă prin contract și care sumă a fost redusă prin modificările posterioare ;

4° Creditorii chirografari cari, în vederea contractului primitiv, ar fi contractat cu soții, sau cu unul din ei, și a căror gagiū ar fi redus prin schimbările aduse în urmă contractului, care ar substitui, de exemplu, regimul dotal unui alt regim 3).

tribunalului și, după părerea noastră, chiar în registrul de transcrieri, în care contractul este trecut, dovedește că actul ce conține schimbările ulterioare nu poate fi înfățișat, spre autentificare, de cât tribunalului care a autentificat contractul primitiv. Și în Franția se decide că schimbările aduse unui contract matrimonial trebuie să fie primite tot de notarul care a redactat contractul primitiv. Cpr. Laurent, XXI, 102. Pand. fr., *Mariage*, I, 3187. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 261.

1) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1891, No. 11.

2) Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 261, 262. Guillouard, I, 271. D. de Folleville, 99. Laurent, XXI, 104. Pand. fr., I, 3191 urm. Répert. Sirey, 744 urm. T. Huc, IX, 43. Baudry, III, 23. Vigié. III, 27. Baudry et Surville, I, 139.—Veți însă Rodière et Pont (I, 162), cari admit o formulă mai puțin generală, pe care majoritatea autorilor o resping cu drept cuvînt.

3) Guillouard, *loco cit.*, Pand. fr., *vo cit.*, 3193 urm. Répert. Sirey, 745 urm. și autorii citați în nota precedentă.—După formula mai restrînsă, dată de Rodière et Pont (I, 162), cesionarii, sumei promise femeii, ca dotă, și creditorii chirografari n'ar fi terții în sensul art. 1230, ceea ce este inadmisibil.

Venim acum la sancțiunea art. 1230. Am vedut că dacă schimbarea adusă convenției matrimoniale n'a fost trecută în josul contractului primitiv, ea nu este opozabilă terților. Art. 1230 mai adaogă încă că: „la caz de contra-vențiune, tribunalul (sau mai bine dis: judecătorul care a instrumentat) și grefierul vor fi supuși la acțiunea recursorie civilă pentru daune-interese, deosebit de alte pedepse (se înțelege disciplinare), dacă va fi un asemenea caz“.

Sancțiunea
art. 1230.

Mai întâi, trebuie să observăm că, după textul francez, atât daunele-interese cât și pedepsele disciplinare la care notarul poate fi supus, nu se referă la netrecerea schimbării în josul contractului matrimonial, ci la eliberarea unei copii de pe contract, care n'ar cuprinde adaosul făcut prin schimbare. Ceea ce legiuitorul francez a înțeles a pedepsi este, deci, eliberarea unei copii necomplete, iar nu netranscrierea schimbării pe originalul contractului; pe când, la noi, se pedepsește faptul netranscrierii pe originalele contractului matrimonial. Grefierul care ar elibera o copie necompletă, de natură a induce pe terții în eroare, ar putea fi pasibil de daune, chiar dacă n'ar exista nici-o fraudă din partea lui, conform principiilor generale (art. 998, 999) ¹⁾. El ar putea, de asemenea, fi pedepsit pe

Deosebire
de la Codul
francez.

¹⁾ În Franția se decide, în genere, că faptul notarului (la noi a grefierului) de a elibera o copie necompletă, care n'ar cuprinde schimbarea adusă contractului primitiv, n'ar împedeace această schimbare de a-și produce efectele sale față de terții, pentru-că părțile nu pot fi responsabile de greșala grefierului. După acest sistem, generalmente admis, greșala grefierului nu cade asupra soților, ci asupra terților. Veți în acest sens: Thiry, III, 224, 225. Guillouard, I, 274. Odier, II, 668. Laurent, XXI, 105. T. Huc, IX, 43. Troplong, I, 248. Rodière et Pont, I, 163. Marcadé, V, art 1397, No. V. Pand. fr., 3208. Répert. Sirey, 751. Arntz, III, 524, etc. Opinia contrară ni pare însă mult mai juridică în legea noastră, pentru-că art. 1230 declară schimbarea fără nici-un efect față de terții, îndată ce nu este trecută în josul contractului matrimonial (fie originalul său copia, puțin importantă). Greșala grefierului nu va cădea deci, în specie, asupra terților, ci asupra soților, cari sunt în culpă de a nu fi deșteptat pe terții asupra schimbării adusă contractului lor primitiv. Rămâne însă bine înțeles că soții vor avea, în asemenea caz, acțiune recursorie contra grefierului. Cpr. în acest din urmă sens: Toullier D. VI, partea II, 68. Baudry, III, 23. Baudry et Surville, I, 138. Planiol, III, 822.

cale disciplinară, *deosebit de alte pedepse, dacă va fi un asemenea caz*, dice art. 1230 ¹⁾. Pedepsă disciplinară se va aplica și judecătorului care, autenticând schimbările aduse convenției matrimoniale, n'ar fi îndeplinit prescripțiile art. 1230. Terții prejudiciați prin faptul judecătorului vor mai avea încă în contra lui o acțiune în daune (art. 1230 C. civ., 305, 2° Pr. civ.). Asemenea acțiune ar putea fi exercitată și în contra soților, dacă ei s'ar fi folosit de greșala judecătorului pentru a ascunde, terțiilor, schimbarea adusă convenției lor matrimoniale ²⁾.

Despre regimul dotal.

Considerații generale și istorice.

Obiceiul de a constitui o dotă fetelor sau văduvelor care se căsătoresc, este vechiū cât lumea. El își avea ființă și la Evrei, însă pe când de un timp încoace, femeea este aceea care aduce o dotă bărbatului, spre a-i ușura sarcinile căsătoriei; la dinșii și la alte popoare din antichitate, bărbatul era acela care înzestra pe femeea ce o lua de soție.

Astfel, vechiul testament ne arată că intendentul lui Avram a plecat, încarcat de daruri, ca să ceară mâna Rebecăi pentru Isac, și că ajungând la locul unde se găsea mireasa, după ce el a făcut daruri însemnate (haine, vase de aur și de argint, etc.), atât ei cât și rudelor sale, i s'a dis: «Iată Rebeca, iea-o și pleacă cu dînsa» (*En Rebecca coram te est, tolle eam et proficiscere*). Și Genesa ne spune că Rebeca a plecat, în adevăr, calare pe o cămilă, sub conducerea bătrînului Eliezer, luând din casa părintească numai pe foasta ei doică și câte-va servitoare.

Șihem, spre a lua de soție pe frumoasa Dina, care fusese desonorată de tată-seū Iacob, a promis de aseme-

¹⁾ Art. 258 din cutuma Parisului, din care art. 1230 este extras, dicea: „sub pedeapsă de fals“, și Troplong (I, 249) crede că și astăzi notarul ar putea fi urmărit în Franța, pentru fals, dacă ar fi existat fraudă la mijloc.—*Contrà*. Aubry et Rau, V, § 503 bis, p. 264, text și nota 40. Pand. fr., 3211. Répert. Sirey, 753. Laurent, XXI, 105. Guillouard, I, 275, *in fine*. Colmet de Santerre, VI, 13 bis IV. Baudry et Surville, I, 138.

²⁾ Rodière et Pont, I, 164. Pand. fr., *Mariage*, I, 3210.

nea părinților ei că li va da tot ce vor cere pentru dînsa¹⁾, iar Iacob a servit patru-spre-dece ani pe Laban pentru a lua de soție pe fetele lui, Lea și Rașel²⁾. Mirele trebuia, deci, să plătească, tatălui, prețul fetei pe care o lua de soție. Acest preț se numia *mohar*.

Nici-un text din legea mosaică nu ne arată în ce consista ceremonia căsătoriei, însă Talmudul prescrie ca căsătoria să fie religioasă³⁾.

Licurg, regele Lacedemonienilor, a stabilit aceeași lege pentru țara sa, și acest obicei s'a păstrat prin tradiție la mai multe popoare⁴⁾.

Legisl.
Lacedemonienilor.

1) „Cereți de la mine preț cât de mare și daruri de nuntă, și eu vă voi da vouă după cum poftiți, numai dați-mi pe Dina de soție“ (Genesa, capit. 34, stih. 12).

2) Genesa, capit. 29, stih. 18 urm.

3) Vezi Massol, *Sépar. de corps*, p. 3, nota 1.—Astă-ți, în mai toate legislațiunile moderne, căsătoria este un contract civil (cpr. L. ungurească din 18 Decembre 1894, *T. cz. házassági jogról*, *Ann. de législ. étrang.*, 1894, p. 355 urm.). Vezi în privința dreptului nostru, unde chestiunea era altă dată controversată, C. București, C. judiciar din 1900, No. 24, cu observația noastră. Codul spaniol din 1889 recunoaște două forme de căsătorie: cea canonică și cea civilă (art. 42 urm.). Vezi și art. 1057, 1069 urm. 1072, 1086 urm. C. portughez din 1867. Căsătoria religioasă mai există astă-ți în Rusia, în Grecia, în Serbia (art. 60 urm. C. civ.), în principatul Muntenegro, în Scoția (cpr. E. Stocquart, *Le mariage en dr. écossais*, *J. Clunet*, anul 1902, p. 749 urm.), în Bulgaria (cpr. Cas. rom., *Dreptul* din 1903, No. 20), etc.

Cât pentru chestiunea de a se ști cum se pot căsători străinii în România, Curtea de casație de un timp încoace persistă în jurisprudența sa anterioară, greșită după noi, după care căsătoria unor străini celebrată numai în mod religios înaintea ministrului cultului lor respectiv, conform legii lor naționale, ar fi validă. Cu alte cuvinte, regula *locus regit actum* n'ar fi obligatorie, ci facultativă. Vezi *Dreptul* din 1903, No. 13; C. judiciar din 1901, No. 24 (cu observ. noastră). Această din urmă decizie este publicată atât în *J. Clunet*, anul 1902, p. 916, cât și în Sirey, 1903, 4, p. 5 urm. (cu observ. noastră). Am criticat însă acest mod de a vedea a Inaltei Curți și am dovedit că această soluție este inadmisibilă. Motivele pentru care am combătut soluția dată de Curtea de casație se pot vedea în C. judiciar și în Sirey, *loco cit.*, V. în sensul nostru: C. București, *Dreptul* din 1901, No. 52. Sirey, 1903, 4, p. 6, etc. Nu insistăm mai mult asupra acestei chestiuni, pentru-că nu este aci locul.

4) Vezi Roussilhe, *Tr. de la dot* (ed. Sacase, din 1850), art.

Căsăt. stră-
inilor în Ro-
mânia.
Controversă.

Dota era deci necunoscută la Sparta, ea fiind chiar oprită de Licurg. Acest legislator își închipuia, în adevăr, că ea corupe căsătoria și împedecă pe bărbat de a fi stăpânul femeii; iar Platon, care-și însușise această prohibițiune, observă în tratatul său asupra *Politiceii*, că femeile care nu au dotă sunt mai puțin obraznice, iar bărbații mai puțin târători înaintea lor¹⁾.

Dota a existat însă la Atenieni, cu-toate-că, după cele spuse de Plutarh, Solon nu voia ca femeile să-și cumpere bărbații și nu le permitea de a aduce în casa acestora de cât câte-va rochii, pentru ca căsătoriile să se facă din dragoste, iar nu din interes²⁾.

Alătura cu bunurile dotale erau și acele parafernale, și Troplong ne arată că tatăl oratorului Demostene a însăr-

Dota la
Atenieni.

Legile lui
Manu, Cora-
nul lui Ma-
homet, etc.

prelimin., p. 1 urm.—Obiceiul ca bărbații să-și înzestreze femeile cu care se însoțiau, exista nu numai în India, în legile lui Manu*), și în Koranul lui Mahomet (v. Troplong, *Contrat de mariage, préface*, p. 101; Meysonnasse, *Dr. civil musulman*, p. 148 urm.), dar încă și în vechiul drept germanic, unde bărbatul, iar nu femeia aducea o dotă: *Dotem non uxor marito, sed uxori maritus offert*“, ȳice Tacit (*De moribus Germanic.*, § 18).

1) Troplong, *op. cit.*, *préface*, p. XXVIII.

2) Veȳi Troplong, *op. cit.*, p. XXVIII, text și nota 4. „*Non enim dotibus, sed affectu matrimonia contrahuntur*“, ȳicea Despeisses (*tit. du mariage*). În dreptul actual grecesc, afară de Insulele ioniene, care au un Cod a parte (Codul civil din 1841, copiat cu mici deosebiri, după acel francez), regimul dotal, astfel cum era organizat în dreptul lui Justinian, funcționează în toată rigoarea lui. V. Dépinay, *Régime dotal*, p. 428 urm.

Dreptul ac-
tual grecesc.

Legile lui
Manu.

*) Iată, în adevăr, ce găsim în legile lui Manu: «Fata, care-și alege un bărbat, nu trebuie să ia cu dînsa prezenturile ce a primit de la tatăl său, de la mama-sa și de la frații sei; *căci dacă le ia, ea comite un furt*“. Veȳi *Les lois religieuses, morales et civiles de Manou* (traduc. Loisleur-Deslonchamps, 1850, p. 189). Acest legislator, care se crede a fi cu trei-spre-dece sau patru-spre-dece secole anterior lui Christos, dă mai multe sfaturi, în privința căsătoriei, din care vom reproduce numai unul, *à titre de curiosité*: »Un bărbat nu trebuie să se însoare cu o fată care are pĕrul roș, care este diformă (*ayant un membre de trop*), care e bolnăvicioasă, care are prea mult pĕr, sau care nu are de loc (*ou nullement velue, ou trop velue*), care e prea vorbăreț, sau care are ochii roși. El trebuie să ia de soție o femeie bine făcută, a cărei nume să fie plăcut, care să aibă mersul gracios al lebedei, sau a unui tânăr elefant, care să aibă dinți mici, și a cărui trup, acoperit de un pĕr fin (*d'un léger duvet*), să fie mlădios și fermecător». Veȳi *op. cit.*, p. 68. Asemenea mireasă ar conveni mai multora, chiar astăzi.

cinat prin testament pe un prieten al său de a lua pe soția sa de nevastă, lăsând acesteia, pe lângă dotă, ca avere parafernală, o casă în valoare de 2000 drahme, haine, aur și mai multe obiecte prețioase.

În fine, soții obicinuiău a-și face unul altuia prezenturi ante-nupțiale. Ipovolonul care, la început, nu era de cât un present de nuntă, și care mai în urmă devenise o donațiune *propter nuptias*, și apoi, în dreptul bisantin, un câștig pentru soția supravețuitoare, *un augment de dot*¹⁾, datează din cele mai depărtate timpuri ale antichității grecești.

Obicinuit, dice Troplong (*op. cit.*, p. XXXIV), afară de veriga nupțială ce mirele dădea miresei ca o arvună, *comme un gage du mariage*, aceasta din urmă mai primia încă haine, juvaere și alte obiecte scumpe, pe care Tacit le numia *delicias muliebres*.

Acest obicei exista și la Romani, unde mirele dădea la logodnă o arvună (*arrha*, ἀρραβών)²⁾ miresei său părintilor ei³⁾. Dacă căsătoria nu avea loc din cauza miresei său a părinților ei, ea restituia mirelui arvuna îndoit; dacă, din contra, căsătoria nu se făcea din cauza mirelui, el perdea arvuna dată (cpr. art. 67, 68 C. Calimach). Dacă căsătoria era împedecată prin un motiv legitim, de exemplu, prin moartea mirelui, său miresei, arvuna întreagă se restituia moștenitorilor lor⁴⁾. După art. 1301, *in fine*, din Co-

¹⁾ Cpr. art. 1678 urm. C. Calimach și Andr. Donici, capit. 34, asupra căror veți Tratatul nostru în limba franceză, p. 107. „*Hypobolon*, dice Harmenopol (IV, 13, *De hypobolo*, § 2 urm.), „*non statim post nuptias ratum est, sed virum oportet ante uxorem decessisse, ut sic illud substantiam capiat. Muliere ante virum mortua, locum non habet hypoboli exactio, sed solum theoreturum datur ei, quæ virgo erat; secundo nubentibus non datur*“.

Ipovolonul în dreptul nostru anterior.

Femeea însă, care devenia îngreunată în anul de doliu, perdea ori-ce drept la ipovolon (art. 2, cap. 34 C. Andr. Donici și Harmenopol, IV, 7, *De nuptiis prohibitis*).

²⁾ De acolo vine cuvîntul ἀρραβώνισμος, care însemnează logodnă.

³⁾ Cpr. art. 66 urm. C. Calimach.

⁴⁾ Veți Roussilhe, *op. cit.*, p. 35, No. 56. Zachariae, *Hist. du droit privé gréco-romain* (traduc. Lauth), p. 16, 17. Presenturile făcute în vederea nunței (*munera sponsalitia*) obicinundu-se une-ori și astă-zi, soluția va fi, de bună-samă, aceeași. Deci, dacă logodnica, care a primit prezenturi, refuză fără nici-o cauză legitimă de a-și executa făgăduința, ea

dul german, în acest din urmă caz, nici-o restituire nu are loc ¹⁾).

Teoritre.

Dar, ipovolonul nu era singurul present de nuntă obicinuit la Greci. Adoua-și după nuntă, bărbatul său ru-dele lui făceaŭ femeii cu mare pompă un dar, care nu era de cât plata virginității sale (*præmium virginitatis*), și care la Greci se numia *teoritre* ²⁾, iar în dreptul germanic: *Morgengabe* ³⁾.

Cod. Calimach și Ipsilant.

„Darurile ce se dau femeii de cătră bărbat, sau de cătră rudeniile lui adoua-și după cununie, pentru cinstea fecioriei, se numesc *teoritre*, dice art. 1683 din Codul Calimach, și se cuvin ei cu deplină proprietate“ ⁴⁾. „Teoritra dice Codul Ipsilant (capit pentru trimerie), se numesc cele ce va da bărbatul, muerei, a doua-și după nuntă».

va trebui să restituiească, mirelui său părinților lui, presenturile primite și cheltuelile făcute cu această ocaziune. „Când nu se va face nunta, darurile d'înaintea nunței se întorc înapoi, dice Codul Caragea“ (art. 6, partea IV, capit. 2). Dacă refusul provine din partea mirelui și nu este justificat, el va perde presenturile făcute, putând chiar fi condamnat la daune materiale sau morale, care se vor aprecia de justiție. Cpr. Roussille, *loco supra cit.* Veși t. I a Coment. noastre, p. 8; t. V, p. 141 și 459 urm.; t. VI, p. 372, nota 6. Veși art. 67—69 C. Calimach, 46 C. austriac, 1301 C. german, 1583 C. saxon, etc. Veși și § 5, capit. 30 C. Andr. Donici; pravila lui Matei Basarab, glava 177. Veși și Constit. Impăratului Constantin (Cod., *De don. ante nuptias*, etc. 5, 3, L. 15 și 16). Această Constituție, pe care o reproduc legile noastre anteriorie mai sus citate, constată usul sărutărei ante-nuptiale (*osculum*), care trecuse și în pravila lui Matei Basarab (glava 177, § final).

Art. 1301 C. german.

¹⁾ „*Im Zweifel ist anzunehmen, dass die Rückforderung ausgeschlossen sein soll, wenn das Verlöbniß durch den Tod eines der Verlobten aufgelöst wird*“. Cpr. art. 1586 Cod saxon.—*Contra*: art. 122, partea II, tit. I, *Landrecht für die Preussischen Staaten*.

²⁾ Veși textul din Harmenopol citat *supra*, p. 111, nota 1.

Teoritre. Dreptul străin.

³⁾ „*Das Geschenk, welches der Mann seiner Gattin am ersten Morgen zu geben verspricht, heisst Morgengabe*“ (art. 1232 C. austriac). Teoritrele există și astă-și în Codul suedez din 1734 (*morgongafra*). V. titl. căsătoriei din acest Cod, capit. 9. Cp. R. de la Grasserie, *Les Codes suédois*, Introduc., p. 33.

⁴⁾ Veși și art. 151 din Codul Calimach. Veși asupra teori-trilor, t. I, partea I a Coment. noastre, p. 47; t. IV, p. 787, *ad notam*, și Tr. nostru în limba fr., p. 107. Cpr. Er. Lehr, *Élém. de dr. civ. germanique*, No. 299; Troplong, *op. cit.*, p. 93, 94; Acollas, *Manuel de dr. civil*, II, p. 684, *ad notam*.

Acest dar nu se cuvinea văduvelor care se căsătoriau a doua oară¹⁾ și a căror noapte de nuntă se răsplătia, în dreptul germanic, prin un alt dar numit *Abendgabe*²⁾, ci numai fetelor care jertfiau virginitatea lor. El consista în obiecte mobile de o valoare proporționată cu starea și condițiunea soților, și câte-odată în moșii și domenii întregi³⁾. „Dacă nu s'aun dat teoritrele, dice art. 1685 din Codul Calimach, sau făgăduindu-se, nu s'aun hotărit câti-meia lor, se dă în loc de teoritre, cât va face o a douăspre-decea parte a zestrei, însă nu peste una mie galbeni, dacă s'ar întâmpla ca suma zestrei să treacă peste suma de 12000 galbeni“⁴⁾.

Acestea erau donațiunile permise, la Greci, între soți. Celelalte erau oprite în timpul căsătoriei, după o lege pe care Cujacius o atribue lui Solon⁵⁾.

În cât privește dreptul roman, bărbații aveau obiceiul de a primi o dotă de la femeile ce le luaun de soții, însă ei le dădeau oare-care foloase, proporționate cu dota adusă de dînsele, sub numele de donațiuni ante-nupțiale (*donationes ante nuptias*)⁶⁾. Dreptul roman.

Singurul regim cunoscut la Romani era acel dotal⁷⁾. Bunurile dotale erau acele ce femeia, sau o a treia persoană dădea bărbatului pentru a-l ajuta în susținerea sarcinilor căsătoriei, *ad sustinenda onera matrimonii* (cpr. art. 1233 Cod actual). Imobilele dotale singure erau inalienabile, spre a rămânea intacte, și a putea fi restituite femeii la

¹⁾ „*Theorettrum secundo nubentibus non datur*“, dice Harmenopol (IV, 13, § 4).

²⁾ Acollas, II, *loco supra cit.*

³⁾ Er. Lehr, *op. și loco cit.*

⁴⁾ Veđi și Harmenopol, *loco supra cit.*, unde se dice: „*Theorettrum vero est in unaquaque libra dotis solidi sex*“.

⁵⁾ În cit privește donațiunile d'între soți, în dreptul roman și în dreptul nostru anterior, veđi t. IV a Coment. noastre, p. 784, 787, nota 3. Veđi și pravila lui Matei Basarab (glava 269), unde se dice că: „darul de între bărbat și între mujiare nu se socotește“.

⁶⁾ L. 27, Dig., *De don. inter virum et uxorem*, 24. 1.—Aceste donațiuni se făceau câte-odată și viitorului soț, de părinții viitoarei soții (L. 10 și 12, Cod., *De don. ante nuptias*, etc., 5. 3).

⁷⁾ Un fragment din Digeste (L. 25, § 1, *Quae in fraudem creditorum*, 42, 8) dice că, fără dotă, bărbatul nici nu s'ar fi însurat: „*Cum is indotatam uxorem ducturus non fuerit*“.

desfacerea căsătoriei, pentru ca ea să se poată căsători din nou: *propter quas nubere possint*¹⁾. Inalienabilitatea nu avea, deci, din capul locului alt scop de cât înlesnirea căsătoriei femeii. Mai târziu, când căsătoriile văduvelor începură a fi reu vădute, inalienabilitatea fondului dotal, care a rămas intactă, avea un alt scop: garantarea femeii contra relei gestiuni a bărbatului²⁾. Cât pentru bunurile parafernale, ele rămăneau în mâna femeii, care putea să dispună de ele după bunul său plac.

Cesar, în Comentariile sale³⁾, vorbind de moravurile Galilor, ne arată că femeea aducea, bărbatului, ca dotă o sumă de bani, și acest din urmă pune în comun o sumă egală, care toată aparținea soțului supraviețuitor.

Francii, biruind pe Gali, le au respectat obiceiurile, însă rămânând credincioși vechilor cutume ale Germanilor, din care ei își trăgeau origina lor, au continuat înainte de a-și cumpara femeile; căci după legea salică (tit. 46)⁴⁾, femeile aduceau în casa bărbaților lor, numai câte-va haine, iar nu bani, nici pământ; din contra, ei își înzestrau femeile⁵⁾.

De atunci, însă, lucrurile s'au schimbat; astăzi avearea este pusă mai pre sus de cât onoarea; bogățiile, mai pre sus de cât virtutea; așa că bărbații nu-și mai cumpără femeile lor, ci femeile, prin dota lor, cumpără pe bărbați, plătindu-i une-ori mai scump de cât prețesc în realitate.

Bravo! voilà parler!—Épousez promptement.
Cent mille écus, mon cher, c'est un commencement;
Nous vous les placerons, et par mon entremise,
Avant qu'il soit longtemps vous triplerez la mise.
Alors vous serez riche, et vous serez vengé;
Vous humilierez ceux qui vous ont outragé;
Vous aurez des valets, un logis, une table,
Des chevaux, des coupés, enfin le confortable.

¹⁾ L. 2, Dig., *De jure dotium*, 23, 3;—L. 1, Dig., *Solutio matrimonii*, 24, 3.

²⁾ Astăzi, inalienabilitatea fondului dotal nu se mai justifică de cât prin asigurarea subsistenței familiei, femeii și copiilor. Cpr. Guillouard, IV, 1688. Baudry, III, 342. Pand. fr., *Mariage*, II, 8543.

³⁾ *De bello Gallico*, VI, 20.

⁴⁾ Vezi *Liber legis Salicæ*, p. 119, 120 (ed. din 1602).

⁵⁾ Vezi Roussilhe, *op. cit.*, p. 3.

Ah! vous verrez alors comme tout changera,
 Comme on vous cherchera, comme on vous salûra.
 L'argent, mon cher, l'argent, c'est la seule puissance,
 On a quelque respect encor pour la naissance,
 Pour le talent fort peu, point pour la probité;
 Mais qui sait s'enrichir est vraiment respecté;
 Les hommes sérieux le trouvent estimable,
 Les savants, érudit et les femmes, aimable.
 Allons! allons! je vois que je vous formerai.
 —Votre future est là: je vous présenterai¹⁾.

Imperatul Majorianus, voind să asigure subsistența și educațiunea copiilor, declară, prin una din Novelele sale, nule căsătoriile contractate fără dotă, iar copiii născuți din asemenea căsătorii nelegitimi²⁾; însă Justinian modifică această lege.

Dreptul canonic admitând, de asemenea, că femeea trebuie să aducă o dotă bărbatului, preoții refușau de a da benedictiunea religioasă de câte-ori ea nu era înzestrată. Se credea prin aceasta că se aduce o mai mare armonie în căsătorie: însă un autor englez, Skerchés, citat de Roussilhe, observă că în toate țerile unde a existat acest obicei, femeile au fost nenorocite și condiția lor mai rea: „Chez les peuples qui ont fait quelques progrès dans la civilisation,—dice acest autor,—ces femmes sont renfermées dans des appartements séparés où elles gémissent sous la garde vigilante de leur maître, et dans les pays grossiers, elles sont condamnées aux plus viles occupations“³⁾.

Ori cum ar fi, se întimplă și astă-zi ca femeea să fie înzestrată de bărbatul care o iea, însă acestea sunt excepțiuni. De obicei, femeea este aceea care aduce o dotă în casa bărbatului. Părinții, în cele mai multe casuri, o înzestreză după puterea lor, asemenea obligație fiind pur naturală, ei ne putând fi siliți la aceasta⁴⁾. (V. *infrà*, p. 136).

¹⁾ Ponsard, *L'honneur et l'argent*, acte IV, scène 5.

²⁾ Veđi Roussilhe, *op. cit.*, p. 4.

³⁾ Veđi Roussilhe, *op. cit.*, p. 5.

⁴⁾ În dreptul roman (L. 19, Dig., *De ritu nuptiarum*, 23, 2) și în Codul Calimach (art. 1623), obligația de a-și înzestra copiii nu era naturală, ci *civilă*, după cum este și astă-zi în Codul austriac (art. 1220), în Codul spaniol (art. 1340, 1341), etc. Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 11, *ad notam*. Cpr.

Codul german.

La noi, regimul dotal este tradițional. Toate legiurile noastre anterioare vorbesc despre el ¹⁾; în cât este firesc lucru ca să-l găsim și în Codul actual. Sunt însă legislațiuni care-l trec sub tăcere. Astfel este, de exemplu, noul Cod german. Aceasta n'ar împedea, însă, pe soții germani de a primi o dotă de la părinții lor, sau de la o persoană străină ²⁾. Dota, în asemenea caz, n'ar fi însă inalienabilă, prin aplicarea art. 137, care prevede că: „facultatea de a dispune de un drept alienabil, nu poate fi desființată, nici restrînsă prin un act juridic“ ³⁾. Și textul citat adaugă; „Această regulă nu rădică nimic din eficacitatea sa, obligațiunei, care ar consista în a nu dispune de un drept de asemenea natură“ ⁴⁾.

Codul neerlandez.

Codul, neerlandez, de asemenea, nu reglementează regimul dotal, însă art. 241 autorisă separarea de bunuri de

---

Baudry et H. Fourcade, *Des personnes*, II, 2023. Baudry et Surville, *Contrat de mariage*, I, 216. Michaux, 480. In Codul german, numai obligația de a da un trusoă (*Aussteuer*) este civilmente obligatorie pentru părinți, nu însă și aceea de a da copiilor o sumă de bani (art. 1620 urm.). Veđi și art. 1661, 1662 C. saxon, art. 232 urm., II, 2, *Landrecht für die Preussischen Staaten*.—*Contrà*: art. 1220, 1231 Cod. austriac.—Cât pentru vechiul drept fr., copiii nu aveau nici o acțiune spre a cere o zestre de la părinți. V. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 646.

- 1) Veđi Pravila lui Matei Basarab, glava 265 urm., Codul Ipsilant, capit. pentru zestre; Codul lui Andr. Donici, capit. 33; Codul Caragea, partea III, capit. 16, art. 9 urm.; Codul Calimach, art. 1622 urm., etc.
- 2) Veđi Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil*, § 137 (*Eheverträge*).—Regimul dotal avea însă o largă parte în legislațiile abrogate (v. Braun, *Dr. civ. allemand*, 1611 urm.). In unele părți, precum: Hanovra, Lüneburg, Nienburg, Osnabrück, etc., el era chiar regimul de drept comun (Braun, *op. cit.*, 1378). Art. 200 din legea de întroducere (*Einführungsgesetz*) declară că legile anterioare rămân aplicabile regimului matrimonial al bunurilor soților căsătoriți în momentul punerii în vigoare a noului Cod, și nici nu se putea altfel.
- 3) Cpr. R. Saleilles, *De la déclaration de volonté* (Pichon, 1901), p. 249.
- 4) „*Die Befugnis zur Verfügung über ein veräußerliches Recht kann nicht durch Rechtsgeschäft ausgeschlossen oder beschränkt werden. Die Wirksamkeit einer Verpflichtung, über ein solches Recht nicht zu verfügen, wird durch diese Vorschrift nicht berührt*“.

câte-ori desordinea în afacerile bărbatului pune în pericol dota femeii ¹⁾).

În cele patru prime proiecte ale Codului civil presentate de Cambacérés și Jacqueminot, nu se făcea nici-o mențiune despre regimul dotal. Populațiile din sudul Franței, unde comunitatea era necunoscută și unde regimul dotal, moștenit de la Romani, era în floare, s'au alarmat cu drept cuvânt, cerând ca să se ție samă de o instituție care se practicase în provinciile de drept scris ale Franței, timp de mai multe secole. Între tribunalele, care au protestat cu mai multă putere contra regimului comunității, vom cita mai ales pe acel din Montpellier: „C' est une pomme de discorde,—dice între altele acest tribunal,—que le Nord de la France veut jeter dans le Midi; fruit que la barbarie des Français avait cueilli sans doute dans les forêts de la Germanie, et qu'elle a apporté dans les Gaules, au milieu du tumulte de la victoire et de la licence des camps“²⁾.

După multe discuțiuni, regimul dotal a fost admis, menținându-se însă comunitatea ca regim de drept comun. Sub acest din urmă regim de societate, toate bunurile ambilor soți sau parte din ele devin comune între ei. În privința comunității, redactorii Codului francez au urmat pe Pothier, iar în privința regimului dotal, ei au adoptat jurisprudența provinciilor de drept scris. Independent de aceste două regime, Codul francez mai recunoaște încă pe acel al separațiunii de bunuri și acel numit fără comunitate. Sub acest din urmă regim, fie-care soț își păstrează bunurile sale, bărbatul având însă usufructul averii femeii. În fine, sub regimul de separare de bunuri, femeia își administrează avutul ei, putând să-l încredințeze bărbatului său, ambii soți contribuind cu bunurile lor la cheltuelile gospodăriei. Cât pentru societatea de achizițiuni, pe care o admite și Codul nostru, ea nu este de cât o combinare a regimului dotal cu acel al comunității. Acestea sunt pe scurt regimurile matrimoniale admise de Codul francez.

Regimul dotal, pe care redactorii Codului francez vo-

¹⁾ O altă legislație, care nu cuprinde nici-o dispoziție asupra regimului dotal, este cea suedeză. Vezi Répert. Sirey, *Dot.* 3466. Acest Cod nu vorbește de cât de regimul comunității (*giftorätt*). V. titlul *căsătoriei*, capit. 10. Codul suedez.

²⁾ Vezi P. Griveau, *Le Régime dotal en France* (1902), p. 21. Laurent, *Avant-projet de révision*, V, p. 175.

iaŭ să-l înlătore și care, precum am vădută, n'a fost admis de cât în urma intervențiunei viguroase a tribunalelor din provinciile de drept scris, este viŭ criticat. Unii susțin, în adevăr, că el aduce o pedecă creditului public, prin faptul că scoate imobilele femeii din comerț pentru tot timpul căsătoriei, iar alții că, printr'însul, femeea se pune pentru un timp nedeterminat sub tutelă, înstrăinându-și capacitatea de a se obliga asupra bunurilor imobiliare ce le declară inalienabile: „Regimul dotal este roman, Ȋice Acollas (III, p. 14); or, cine Ȋice Roma, Ȋice geniul cel rēu al istoriei lunei“¹⁾.

Saŭ ne înșelăm, saŭ aceste critice sunt întru cât-va exagerate. Regimul dotal este, în adevăr, acel care oferă cele mai multe garanții femeii pentru păstrarea avutului său; sub celelalte regime, ea poate, cedând solicitațiunilor bărbatului său, să-și înstrăineze bunurile sale spre a-i veni în ajutor, să rămăe saracă și să lese copiii pe drumuri; pe când aceasta este cu neputință sub regimul dotal, imobilele sale fiind inalienabile. El asigură prezentul și viitorul nu numai a femeii și a copiilor, ci a întregii familii și deci a însu-și bărbatului, apărându-l chiar pe dînsul în contra propriei sale inexperiențe. Dacă bărbatul moare cel întâi, femeea și copiii, ori-ce s'ar întâmpla, nu vor fi în miserie; dacă femeea se va săvîrși din viață, copiii, de bine de rău, vor avea o avere asigurată și vor putea, la Ȋile de nevoe, să vie în ajutorul tatălui lor. Să respectăm deci prevederea înțeleaptă a părintelui, care, gândindu-se

¹⁾ VeȊi și alți autori citați de Griveau, *op. cit.*, p. 113 urm. Printre cei mai mari adversari ai regimului dotal, trebuie să mencionăm pe Troplong. „Le régime dotal,—Ȋice, între altele, acest autor,—marche à rebours du vrai, en donnant tous les bénéfices au mari et rien à la femme. La femme aura travaillé, aura souffert, aura économisé, sans que les profits soient partagés avec elle. Pareille à une étrangère, il faudra qu'elle quitte tout ce qui était cher à son cœur. Il faudra qu'elle se contente de retirer son pécule dotal, sorte de dépôt qui doit la consoler du reste... La diligence de la mère de famille est cependant un élément d'activité et de prospérité qu'un régime intelligent doit exciter. Le régime dotal ne sait pas tirer parti de cette vertu; il ôte à la femme toute émulation, etc.“ (*Contrat de mariage, préface*, p. 154 urm.).

la viitor, determină de mai înainte bunurile de care soții nu vor putea să dispună. Familiile sunt în drept a lua măsurile ce le cred în interesul lor, și legiuitorul trebuie să respecte acest drept, care derivă din libertatea lor. Acei cărora acest regim nu le convine n'aū de cât să nu-l primească. Ei sunt liberi chiar să stipuleze alienabilitatea (art. 1252). Și apoi, această inalienabilitate, atât de criticată, nu este vecinică; ea va înceta odată cu legătura căsătoriei. Bunurile femeii nu sunt, deci, scoase pentru totdeauna din comerț. Dacă acest regim matrimonial n'ar fi de nici-un folos, așa cum se susține, el n'ar sta încă și astăzi, după două mii de ani, în picioare, și n'ar fi trecut în mai toate Codurile națiunilor civilizate ¹⁾. „Autrefois renfermé dans quelques provinces,—dice Demolombe ²⁾,—le régime dotal a franchi ses anciennes limites; il marche, il s'avance, et nous le voyons aujourd'hui prendre possession des anciens pays de communauté, et s'y établir de plus en plus. Il ne faut pas s'en étonner. N'est-il pas, avec ses défiances et tout son cortège de précautions et de garanties, le régime des civilisations avancées?...“

¹⁾ Cpr. art. 1218 urm. C. austriac; art. 1388 urm. C. italian; art. 1336 urm. C. spaniol; art. 1134 urm. C. portughez; art. 1057 urm. C. Cant. Vaud, etc.—Codul Canton Zurich din 1887, opera profesorului Schneider (v. *Privatrechtliches Gesetzbuch für den Kanton Zürich, auf Grundlage des Bluntschli'schen Kommentars allgemeinfasslich erläutert durch Dr. A. Schneider, Redaktor des Gesetzes, Zurich, 1888*), nu pomeneste despre regimul dotal. După acest Cod, bărbatul este de drept epitropul femeii. El administrează bunurile sale și o reprezintă față de terții (art. 589). El poate să înstrăineze averea mișcătoare a femeii, chiar fără consimțimintul ei (art. 590). Cât pentru imobile, el nu le poate înstrăina sau ipoteca de cât cu consimțimintul ei (art. 591). Bărbatul are folosința bunurilor femeii. El are drept și la produsul muncii femeii (art. 593), sub îndatorire de a îngriji de întreținerea casnică. Dacă bărbatul nu-și îndeplinește datoriile care decurg din tutela maritală, femeea trece cu toată averea ei sub tutela autorității (*obrigkeitliche Vormundschaft*) (art. 594). În privința celorlalte dispoziții din acest Cod, vezi Er. Lehr în Répert. Sirey, v^o *Dot*, 3488 urm.

²⁾ Demolombe, *Revue bibliographique*, II, p. 49. Vezi și Glasson, *Éléments du droit français* (ed. a 2-a), I, 68, p. 217 urm. Ginoulhiac, *Hist. du régime dotal et de la communauté en France* (1842), p. 363.

Așa dar, ori-ce s'ar dice și ori-ce s'ar face, regimul dotal, această rămășiță a unei lumi care a perit, trăește și va trăi. Puteți să-l săpați la temelie; el esă mai întărit din atacurile voastre, pentru-că este scândura de scapare a nenorocitului care se inecă.

Aceste considerațiuni generale asupra regimului dotal odată expuse, venim acum la interpretarea textelor noastre.

CAPITOLUL II

Despre regimul dotal.

Ce este dota și care bunuri sunt dotale.

Art. 1233.—Dota este averea ce se aduce bărbatului, din partea sa în numele femeii, spre a-l ajuta să susțină sarcinile căsătoriei. (Art. 1234 urm. C. civ. Art. 1540 C. fr.)¹⁾

Art. 1234.—Este dotal tot ceea ce femeia își constituie drept dotă.

Este asemenea dotal, în lipsă de declarare contrară, tot ceea ce se dă femeii, în contractul său de căsătorie, sau de un al treilea, sau de viitorul ei bărbat. (Art. 1235 urm., 1283 C. civ. Art. 1541 C. fr.²⁾

Definiția dotei, pe care o dă art. 1233 este împrumutată de la Pothier. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest autor: „*Dos definiri potest contractus quo mulier, aliisque*

Deoseb. de
redacție de
la Codul fr.

¹⁾ Textul corespunzător fr. (1540) dice: „Dota, sub acest regim, *ca și sub acel al capit. II* (care se ocupă de regimul de comunitate), este averea ce femeia aduce bărbatului spre a susține sarcinile căsătoriei“, ceea ce dovedește că sub toate regimurile poate să existe o dotă. În sistemul legiuitorului român, dota nu poate să existe de cât sub regimul dotal. Regimul dotal poate însă să existe fără dotă. Vezi *infră*, p. 123, 124.

Deoseb. de
la Codul
francez.

²⁾ Textul corespunzător francez dice: „Tot ceea ce femeia își constituie dotă, *sau îi este dat prin contractul de căsătorie* este dotal, dacă nu există stipulație contrară“. În cât privește bunurile date femeii prin contractul de căsătorie de un terțiu, fie el rudă sau străin, nu mai rămâne îndoială că ele sunt dotale, prin aplicarea acestui text, dacă nu există o stipulație contrară. Cât pentru bunurile prezente date de bărbat, femeii, chestiunea este, după cum vom vedea mai la vale (*infră*, p. 125, nota 3) controversată în Franța (v. Marcadé, VI, art. 1541, No. 1, p. 19; Planiol, III, 1490), controversă rezolvită de textul nostru în sensul dotalității, contrar de astă-dată părerii lui Marcadé.

pro eâ, viro ad sustinenda matrimonii onera, aliquiud dat aut promittit“ 1).

- 1) Pothier, *Pandectes*, liv. 23, tit. 3.—La Români, erau două fe-
 luri de dotă (*dos* sau *res uxoria*): aceea constituită de ascen-
 denții despre tată, *que a patre vel parente profecta est de bonis, vel facto ejus* (L. 5, Pr., *De jure dotium*, 23, 3), și care se numia *profectitia*, și aceea constituită de cătră un ascendent despre mamă, de însă-și femeea, sau de un străin (*ea que a quovis alio data est*), care se numia *adventitia* (*Ulpiani Regul. De dotibus*, VI, § 3). Cpr. Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, III, § 493, nota 2, *in fine*. Marezoll, *Lehrbuch der Institutionen des römischen Rechts*, § 165. Accarias, *Pr. de dr. romain*, I, 312 (ed. a 4-a, 1886). G. May, *Éléments de dr. romain*, 172. Pellat, *Textes sur la dot*, p. 6 urm. (ed. din 1847). Andronachi Donici reproduce, în această privință, principiile dreptului roman în § 1, capit. 33. Iată cum se exprimă acest legislator : „Zestrea, în pravilă, nu numai aceea ce se dă de cătră tatăl, care trebuie să fie diu dreapta averea sa, dar și aceea pe care altul străin, pentru mult prieteșugul ce are cu tatăl fetei, va da la căsătoria și nunta ei din dragostea ce are cătră tatăl, se numește *profectitia* ; iar zestrea ce nu este din averea tatălui, se numește *adventitia*, care această adventiție nici în sinisfora (raport) nu intră, nici poate a pătimi vr'o prefacere. Iar zestrea ce se dă de cătră tatăl, ficei sale, poate tatăl (însă dacă va fi spre folosul ficei) să o prefacă din bani în lucruri și din lucruri în bani, adecă se poate adăogi cu prefacere“.

Dota *adventitia* nu se restituia de cât atunci când căsătoria era desfăcută prin moartea bărbatului, sau prin despărțenie, iar aceea *profectitia*, pe lângă casurile mai sus expuse, se restituia când femeea muria în *matrimonio*, în timpul vieței tatălui ei (*Ulpiani Regul., loco cit., § 4, 5 și 7*). Aceste distincțiuni sunt lesne de justificat. În adevăr, de câte-orî femeea supraviețuia desfacerei căsătoriei, ea avea nevoie de dota ei nu numai spre a-și satisface trebuințele, dar mai cu samă spre a se putea căsători din nou, ca să poată da copii legitimi Statului, *propter quas nubere possint* (L. 2, Dig., *De jure dotium*, 23, 3 ; L. 1, Dig., *Soluto matrimonio*, 24, 3); pe când, în caz de moartea femeii, constituitorul dotei este presupus a fi preferat pe bărbat ori-cărei persoane și chiar lui însu-și. Această presumpție nu se mai aplica însă tatălui, care executând o obligație legală (v. *suprà*, p. 115, nota 4), n'a putut înțelege să gratifice cu bunurile sale pe bărbat. Părintele, care a avut durerea de a-și perde pe fica sa, nu trebuie să-și peardă și banii : *ne et filix amissæ et pecuniæ damnum sentiret* (L. 6, Pr., *in fine*, Dig., *De jure dotium*, 23, 3).

Dreptul ro-
man.

Codul Calimach, Art. 1622. „Supt nume de zestre,—dice art. 1622 din Codul Calimach (1218 C. austriac),—se înțelege averea aceea pe care femeea, sau alt cineva pentru dînsa ¹⁾ o dă, ori de bună voe, sau îndatorit fiind de cătră legi, ca să o dea bărbatului, spre întimpinarea însărcinărilor căsătorești“.

Codul Caragea. Codul Caragea definește zestrea: „Averea femeii ce, la căsătorie ²⁾, dă bărbatului ei cu tocmeală ca ea să fie stăpâna zestrei totdeauna, iar el să-î iea venitul totdeauna“ (art. 9, partea III, capit. 16) ³⁾.

Această definiție, de și necompletă, este întru cât-va mai exactă de cât cea pe care o dă atât Codul Calimach cât și Codul actual, pentru-că, în genere, nu însă-și dota are menirea de a ajuta pe bărbat la susținerea sarcinilor căsătoriei, ci numai venitul, fructele ei se întrebunțează în folosul soților și a copiilor. De aceea, Domat dicea că dota este averea ce femeea aduce bărbatului, pentru ca *el să se folosească* de dînsa în timpul căsătoriei ⁴⁾.

Pentru ca să existe deci dotă, în sensul adevărat al cuvîntului, trebuie ca femeea să fi transferat bărbatului proprietatea, sau macar folosința bunurilor sale ⁵⁾.

¹⁾ „Pro muliere“ sau „nomine mulieris“. „Alio pro ea offerrente dotem, ipsa eam pro se videtur offerre“. (L. 9, in fine, Cod., De pactis conventis tam super dote, etc., 5, 14).

²⁾ Adecă: cu ocasiunea căsătoriei. Prin urmare, sub acest Cod, dota putea fi constituită și în urma celebrării căsătoriei, conform principiilor dreptului roman. Veți *supră*, p. 81, nota 1.

³⁾ Sub acest Cod, viitoarea soție nu avea nevoie să fie față la confecționarea actului dotal, prezența bărbatului, căruia se aducea dota, fiind suficientă. Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1891, No. 1 și Bulet. S-a 1, 1890, p. 1372. Atât bărbatul cât și constitutorul dotei puteau însă să fie reprezentați prin mandatarî investiți cu o procură specială. Cpr. Trib. Vilcea, *C. judiciar* din 1903, No. 38. Și astă-ți, părțile, într'un contract matrimonial, pot fi reprezentate prin mandatarî, însă procura trebuie să fie specială și autentică, pentru-că, în dreptul actual, convenția matrimonială, ori-care ar fi regimul adoptat de soți, este un act solemn. Veți *supră*, p. 41, text și nota 2. Cpr. Trib. Roman, *Dreptul* din 1903, No. 43.

⁴⁾ Domat, *Lois civiles*, I, 10, S-a I, No. 1. Această definiție, ca și cea a Codului Caragea, este însă necompletă, pentru-că lasă în întuneric bunurile dăruite, femeii, de un terțiu.

⁵⁾ Cpr. Planiol, III, 847. Benoit, *Tr. de la dot*, I, No. 1 (ed. din 1829). Seriziat, *Tr. du régime dotal*, 1 și 2 (ed. din 1843).

Une-ori, și cele mai adesea-ori, se înțelege prin *dotă* bunurile dotale, iar alte-ori, numai oare-care drepturi asupra acestor bunuri, *jus in rebus*. Câte-odată prin *dotă* se mai înțelege încă regimul dotal¹⁾.

Sub regimul dotal, numai acele bunuri sunt dotale, pe care le declară ca atare, în termeni expresi, contractul matrimonial sau legea (art. 1234); căci celelalte sunt parafernale (art. 1283)²⁾. Astfel regimul dotal poate să existe

¹⁾ Cpr. Troplong, IV, 3008.

²⁾ Pentru ca bunurile să fie dotale, se cere o declarațiune expresă din partea femeii. Aceasta rezultă din art. 1234, după care este dotal tot ceea ce femeia își constituie drept *dotă* (cpr. Colmet de Santerre, VI, 211 bis I). Pentru aceasta însă nu se cer cuvinte sacramentale. *Qualicumque sufficere verba censemus* (L. 6, Cod., *De dotis promissione*, 5, 11). Cel mai bun mijloc ar fi de sigur de a se întrebuința cuvintele: *dotă, dotalitate*, însă aceasta nu este neaparat; aceste cuvinte pot fi înlocuite prin altele echivalente. Cpr. Thiry, III, 509. Baudry et Surville, III, 1553 bis. Guillouard, IV, 1703 urm. Rodière et Pont, III, 1650 urm. Troplong, IV, 3029 urm. Veđi și *supră*, p. 24. Astfel, dacă soții, cari au adoptat regimul dotal, au dispus că cutare imobil al femeii va fi parafernă, aceasta va însemna de bună-samă că celelalte bunuri ale sale sunt dotale. Troplong, *loco cit.* Baudry et Surville, III, 1553 bis. Guillouard, IV, 1706. Rodière et Pont, III, 1652. Colmet de Santerre, VI, 211 bis I. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 35. Cas. fr. D. P. 48. 1. 46. Sirey, 48. 1. 25.

Tot astfel se va interpreta și clauza prin care femeia ar fi ținut că aduce cutare bun, bărbatului, *spre a-l ajuta la susținerea sarcinilor căsătoriei* (art. 1233) (Duranton, XV, 338; Colmet de Santerre, VI, 211 bis I; Baudry, III, 345; Pand. fr., *Mariage*, II, 8635; Guillouard, IV, 1704; Aubry et Rau, V, § 533 bis, p. 528), sau prin care ea i-ar fi dat administrația și folosința bunurilor sale (T. Huc, IX, 420; Guillouard, IV, 1704), etc.

Ce trebuie să decidem în privința clauzei prin care femeia ar fi conferit bărbatului, prin contractul de căsătorie, un mandat general și irevocabil spre a gera și administra toate bunurile sale? Am vedut *supră*, p. 25 că asemenea clauză nu atrage neapărat după sine regimul dotal. Chestiunea este însă de a se ști dacă, o dată regimul dotal adoptat, asemenea clauză n'ar cuprinde o constituire implicită de *dotă*? Curtea din Grenoble a răspuns la această chestiune când în mod afirmativ (Sirey, 48. 2. 439; D. P. 49. 2. 77), când în mod negativ (Sirey, 46. 2. 463). Veđi Baudry et Surville, III, 1554. Veđi și Guillouard (IV, 1704), care

fără dotă, și aceasta se va întâmpla de câte-ori toate bunurile femeii au fost declarate parafernale, sau când nici-un bun n'a făcut obiectul unei constituiri dotale.

Acest regim se confundă atunci cu separația de bunuri ¹⁾. Nu este deci suficient pentru ca bunurile femeii să fie dotale, ca soții să fi adoptat regimul dotal, ci mai trebuie încă ca femeea să-și fi constituit dotă în mod expres toate, sau parte din bunurile sale. Aceasta rezultă, pe de o parte, din art. 1233, 1234, care cer o constituire de dotă, iar pe de alta, din art. 1283, după care toată averea femeii care nu este dotală este parafernală sau extra-dotală. În fine, această soluție, astăzi necontestabilă ²⁾, mai rezultă încă din art. 1284, după care *toată* averea femeii poate fi parafernală.

Parafernalityatea este, deci, regula generală (cpr. art. 1235, § ultim), la care nu se poate déroga de cât prin o constituire de dotă expresă, sau tacită, în cazul art. 1234 § 2. În lipsă de o constituire de dotă, toate bunurile femeii sunt parafernale, și de fapt, pozițiunea soților este, precum am văzut, aceeași ca și cum ei ar fi adoptat separarea de bunuri.

În caz de îndoială asupra punctului de a se ști dacă un bun este dotal, sau parafernă, chestiunea va fi decisă în favoarea parafernalityăței, din cauză că proprietățile private sunt prin natura lor alienabile și că inalienabilityatea lor nu poate fi admisă de cât atunci când cauza care o produce este cu certitudine demonstrată ³⁾.

---

distinge între bunurile prezente și viitoare ale femeii. Pentru bunurile prezente, asemenea mandat ar echivala cu o clausă de dotalityate; pe când soluția contrară ar fi admisă în privința bunurilor viitoare. Cpr. Aubry et Rau, V, § 533 bis, p. 528, text și nota 5.

¹⁾ Planiol, III, 848. Marcadé, VI, art. 1540, 1541, p. 18 și 20. Jouitou, *Régime dotal*, I, 5. Tessier, *Tr. de la dot*, I, 9, p. 33 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 8595. Guillouard, IV, 1701. Aubry et Rau, V, § 533 bis, p. 527. T. Huc, IX, 420, *in fine*. Thiry, III, 509. Veți și *suprà*, p. 29.

²⁾ Soluția mai sus expusă fusese contestată în dreptul vechiului fr. de Boucher d'Argis. Cpr. Guillouard, IV, 1701. Pand. fr., *Mariage*, II, 8595.

³⁾ Rodière et Pont, III, 1664, *in fine*. Colmet de Santerre, VI, 212 bis. Veți și *suprà*, p. 24, 25.

De asemenea, regimul dotal poate să existe fără bunuri parafernale, pentru-că nimic nu împedecă pe femei de a-și constitui toate bunurile sale dotă (art. 1235¹⁾).

Se poate însă întâmpla ca femeia să aibă bunuri dotale, cu-toate-că ea n'a făcut nici-o declarațiune de dotalitate. Acest caz excepțional de constituire de dotă tacită²⁾, este prevădut de art. 1234, § 2. După acest text, tot ce s'a dat femeii prin contractul ei de căsătorie, fie de un al treilea, fie chiar de viitorul ei barbat³⁾, este dotal, în lipsă de stipulație contrară. Bunurile astfel dăruite sunt de drept dotale, fără ca să fie nevoie de o declarație expresă. Prin însu-și faptul că se face o donațiune unei femei, care a adoptat regimul dotal, dăruitorii sunt presupuși a fi înțeles ca bunurile dăruite să-i servească la susținerea sarcinilor căsătoriei. Dăruitorul, fiind liber de a nu dărui, poate să pună liberalității sale condițiile ce vo-

Art. 1234.

¹⁾ Cpr. Aubry et Rau, *loco supra cit.*

²⁾ Acesta este singurul caz în care constituirea de dotă poate fi tacită. De-câte-ori constituirea emană de la femei, ea trebuie să fie expresă. Veđi *supra*, p. 123, text și nota 2.

³⁾ În Franția, chestiunea de a se ști dacă bunurile dăruite femeii de viitorul ei soț, prin contractul de căsătorie, sunt de drept dotale, în baza art. 1234, § 2, este viú controversată, cel puțin în cât privește bunurile prezente; căci în privința bunurilor viitoare, adevă : ce vor rămănea de la barbat la moartea lui, autorii sunt de acord pentru a decide că asemenea bunuri nu sunt dotale, fiind-că ele n'ar putea deveni bunurile femeii, și ca atare, susceptibile de dotalitate, de cât la moartea bărbatului, adevă la o epocă când dota nu mai poate avea loc, căsătoria fiind desfăcută. (Veđi autorii citați într'un sens și în altul în Pand. fr., *v^o cit.*, 8711 urm.). La noi, controversa este curmată, se înțelege în privința bunurilor prezente numai, în sensul dotalității. Deci, toate donațiunile făcute de bărbat viitoareii sale soții, prin contractul matrimonial, chiar și juvaerele ce i le-ar dărui, se consideră ca dotă, dacă nu este stipulație contrară. Cpr. Bellot des Minières, *Régime dotal et Communauté d'acquêts*, I, 86 (ed. din 1853). În favoarea teoriei formal admisă de legiuitorul nostru se pronunță : Baudry, III, 345; Baudry et Surville, III, 1551; T. Huc, IX, 421; Planiol III, 1490, etc., iar în sens contrar : Guillouard, IV, 1714; Troplong, IV, No. 3037; Marcadé, VI, art. 1540, 1541, No. 1, p. 19; Odier III, 1071; Aubry et Rau, V, § 533 bis, p. 530, etc. Veđi și *supra*, p. 120, nota 2.

Deoseb. de
la Codul
francez.

este. Or, în lipsa unei voințe contrare, el a înțeles de bună-samă ca bunul dăruit să fie dotal. Deci, pentru ca bunurile astfel dăruite să nu fie dotale, trebuie ca dăruitorul fie el rudă, fie străin, *fie chiar viitorul soț*, să fi manifestat o voință contrară. Astfel regula este deosebită, după cum este vorba de bunuri ce aparțin femeii, sau dăruite de terții.

Bunurile dăruite de un terțiu, femeii, prin alt act de cât contractul de căsătorie.

În cât privește bunurile dăruite femeii de terții *prin alt act de cât contractul de căsătorie*, înainte, sau după redactarea lui, și chiar în ziua celebrării căsătoriei, ele nu vor putea fi declarate dotale de cât în virtutea unei constituiri de dotă expresă, emanată de la însăși soția ¹⁾; de unde rezultă că dacă soții n'au făcut un contract matrimonial, sau au adoptat, prin contractul lor, separarea de bunuri, averea dăruită femeii de terții, rude sau părinți, sau chiar de viitorul ei bărbat, nu va fi dotală.

Bunurile dobândite de femeie, în timpul căsătoriei, prin exercițiul unei profesii sau industrii.

Controversă.

Din împrejurarea că, afară de bunurile dăruite de terții, femeii, prin contractul de căsătorie, nu există bunuri dotale de cât acele care au fost declarate ca atare prin convenția matrimonială, rezultă că toate bunurile ce femeia ar putea să dobândească în timpul căsătoriei, prin exercițiul unei profesii sau industrii, nu sunt dotale; căci dacă talentul sau industria femeii pot fi considerate ca un capital, acest capital nu poate fi dotal de cât în baza unei stipulațiuni exprese, și în lipsa unei asemenea stipulațiuni, produsul muncii femeii nu poate să aparție bărbatului ²⁾.

Cu toate-acestea, părerea contrară se susține de Troplong, sub cuvânt că femeia e datoare să aducă în casă fructul muncii și a industriei sale, ca să îmbogățească pe bărbatul său: „*Sous le régime dotal*,—dice acest autor,—*la femme travaille pour son mari*“ ³⁾. Femeia datorește necontestat bărbatului său sprijin și ajutor, în baza art. 194; ea este datoare să îngrijească de copii și de interesele casei, însă aceste obligațiuni sunt independente de regimul sub care soții sunt căsătoriți. Bărbatul poate, după cum vom vedea mai la vale, prin o constituire universală de dotă, să dobîn-

¹⁾ Baudry et Surville, III, 1552. Planiol, III, 1489, *in fine*.

²⁾ Colmet de Santerre, VI, 211 bis II.

³⁾ Troplong, IV, 3016. C. Riom și Toulouse, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 3088, nota 1 și 3341, nota 2.

dească un drept asupra bunurilor câștigate de femei prin munca și industria sa, dar asemenea drept nu-i aparține, în lipsa unei astfel de convenție, numai în baza regimului dotal; căci de nicăiri nu rezultă acest drept pentru bărbat. Obligația de sprijin și de ajutor, femeia o are, sub toate regimurile matrimoniale, chiar și sub acel de separare de bunuri, și nime nu va susține că, sub acest regim, bărbatul s'ar putea folosi personal și exclusiv de munca și industria femeii. Or, dacă asemenea drept exorbitant, bărbatul nu-l are sub alte regimuri, nu vedem de unde el ar rezulta sub regimul dotal. Femeia nu trebuie să devie un instrument de câștig pentru bărbat; căci aceasta l-ar face de multe ori să trăiască în trândăvie. Ea trebuie să rămână ceea ce este, adică: îngerul cel bun al căminului domestic.

Plecând de la această idee greșită, Troplong ¹⁾ ajunge la concluziunea, inadmisibilă după noi, că sub regimul dotal, tot ce dobândește femeia în timpul căsătoriei e presupus a fi dobândit cu banii bărbatului, dacă ea nu dovedește sorgința lor (*unde habuit*). Cu chipul acesta se reviează presumpția lui Quintus Mucius din dreptul roman ²⁾, care era admisă în dreptul nostru anterior ³⁾ și în vechiul

Presumpția
muciană.

¹⁾ Troplong, III, 2245 urm. și 3017, 3018. Vezi în același sens: Duranton, XV, 264 urm. Benoit, *Tr. de la dot*, I, 209. Rodière et Pont, III, 1975, *in fine*, p. 508, text și nota 1. Jouitou, *op. cit.*, I, 93 bis. Cpr. și Trib. Putna, *Dreptul* din 1896, No. 38 (sentință reformată de Curtea din Galați).

²⁾ „*Quintus Mucius ait: Cum in controversiam venit, unde ad mulierem quid pervenerit: et verius et honestius est, quod non demonstratur unde habeat, existimari a viro, aut qui in potestate ejus esset, ad eam pervenisse. Evitandi autem turpis questus gratia circa uxorem hoc videtur Quintus Mucius probasse*“. L. 51, Dig., *De donationibus inter virum et uxorem*, 24, 1. Vezi și L. 6, Cod. 5, 16. Cpr. Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, III, § 509, *in fine*. Maynz, *Dr. romain*, III, § 315, *in fine*.

³⁾ „Toată exoprica trebuie să fie știută bărbatului de unde o are muerea, dice art. 45, partea III, capit. 16 din Codul Caragea; iar fiind neștiută, este a bărbatului“. „Dacă femeia, având lucruri, nu va putea dovedi de unde le are, dice art. 1695 din Codul Calimach, se socotește după juridica presumpție că le are din averea bărbatului, și se cuvin lui și moștenitorului lui“. Cpr. art. 1362 Cod. german, reproduc și tradus în adnotația noastră, publicată în *C. judiciar* din 1901, No. 70, p. 589, nota 3. Vezi și t. VII a Coment. noastre, p. 306, nota 4. Codul Caragea și Codul Calimach, Art. 1695.

drept francez¹⁾, care însă astă-zi este inadmisibilă, Codul Calimach și Caragea fiind abrogate în această privință²⁾.

Presumpția muciană nu se mai poate aplica astă-zi de cât femeilor căsătorite sub legea veche³⁾, și în materie comercială, unde art. 792 din Codul de comerț este formal în această privință⁴⁾.

Dar dacă presumpția muciană nu mai este astă-zi admisă ca presumpție legală, pentru-că nici-un text din legea actuală n'o mai reproduce, totuși nimic n'ar împede ca judecătorii de a admite ca bărbatul, sau moștenitorii săi să dovedească prin simple presumpțiuni de fapt că soția n'a avut mijloace și că achizițiunea făcută de dînsa, sau în numele ei, a fost plătită cu banii lui. Aceasta nu însemnează a reînvia vechia presumpție romană⁵⁾.

¹⁾ Veđi Roussilhe, *Tr. de la dot*, 191.

²⁾ Veđi numeroasele autorități citate în t. VII a Coment. noastre, p. 307, *ad notam*, și în adnotația noastră asupra unei decizii a Curții din Iași, *C. Judiciar* din 1901, No. 70, p. 589, nota 4. Veđi în sensul că presumpția muciană nu mai există astă-zi pentru femeile căsătorite sub Codul actual: Baudry et Surville, *Contrat de mariage*, III, 1466 bis, p. 20 (ed. a 2-a). Guillaouard, III, 1665 și IV, 2171. Planiol, III, 1425 și 1659. Thiry, III, 498. Pand. fr., *Mariage*, 7377 și 11636 urm. Répert. Sirey, *Communauté conjugale*, 3321 urm. și *Dot*, 835 urm., 2940. Répert. Dalloz, *Supplément, Contrat de mariage*, 1094. Odier, II, 959 și III, 1192. C. București, Galați și Iași, *Dreptul* din 1896, No. 38 și 41. *Dreptul* din 1903, No. 23 și *C. Judiciar* din 1903, No. 40. Cas. fr. D. P. 97. 1. 407. Pand. *Périod.* 98. 1. 321. Sirey, 1901. 1. 491.

³⁾ Cpr. C. Iași și Trib. Prahova, *Dreptul* din 1891, No. 61; *Dreptul* din 1898, No. 10; *C. judiciar* din 1901, No. 70. Cas. fr. D. P. 77. 1. 214. Sirey, 77. 1. 148. Guillaouard, IV, 2172. Veđi și alte decizii citate în t. VII a Comentariilor noastre, p. 308, nota 1. Veđi asupra acestei presumpțiuni, Fuzier-Herman, III, art. 1564, No. 24 urm.

⁴⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1898, No. 39. „Fundamentul acestei presumpțiuni, stabilită de Codul de comerț în favoarea creditorilor, ște Curtea din Iași, este cu totul de altă natură de cât acel al vechii presumpțiuni muciane, privitoare exclusiv la raporturile d'între bărbat și femeie“. *C. judiciar* din 1903, No. 40. *Dreptul* din 1903, No. 23. Cpr. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, VIII, 893. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 308, nota 2.

⁵⁾ Veđi Baudry et Surville, *op. și loco supra cit.* Guillaouard, III, 1666. T. Huc, IX, 398, *in fine*, p. 474. Répert Sirey,

Am vedut că vechea și celebra presumpție muciană este și astăzi aplicabilă femeilor căsătorite sub legea veche. Această soluție nu suferă nici-o îndoială de câte ori femeia căsătorită sub legile anterioare, a făcut achizițiunea tot sub legea veche. Chestiunea devine însă mai delicată în caz când căsătoria a avut loc sub legea veche, iar achizițiunea, sub legea nouă. Curtea de casație din Franța a aplicat vechea presumpție muciană și în acest caz, sub cuvânt că efectele civile ale căsătoriei sunt cărmuite de legea în vigoare în momentul celebrării sale și că statutul matrimonial își produce efectele sale în tot timpul cât ține căsătoria ¹⁾.

Casul când căsătoria a avut loc sub legea veche și achizițiunea sub legea nouă. Controversă.

Curtea din Iași a admis însă soluția contrară pentru următoarele motive: „Considerând că principiul de neretroactivitate a legilor de ordine publică nu poate ceda de cât înaintea principiului superior de respectare a drepturilor câștigate; că nu se poate privi ca drept câștigat dreptul ce l-ar avea bărbatul căsătorit sub legea veche de a revendica eventual vr'un bun ce s'ar găsi la o dată ulterioară în posesiunea femeii, fără ca dinsa să poată stabili *unde habuit*; căci exercitarea unui asemenea drept presupune un fapt care încă nu are existență în momentul căsătoriei și care poate să nu se întâmple în tot cursul ei, astfel că acest drept de revendicare nu se naște de cât odată cu dobândirea bunului de cătră femeie; că, în fine, dacă drepturile sunt cărmuite, în cât privește dovada, de legea în vigoare în momentul când s'au născut, chiar și atunci când dovada este a se face la o epocă în care sistemul dovedilor s'a modificat prin o lege nouă, această regulă nu se aplică de cât la drepturile câștigate, iar nu la simple expectative, etc.“ ²⁾.

După o matură reflexie, soluția dată de Curtea din Iași ni pare preferabilă. În adevăr, este de principiu că legea care era în vigoare în momentul celebrării căsăto-

Communauté conjugale, 3321, și *Dot*, 847. Pand. fr., *Marriage*, I, 7377. Aubry et Rau, V, § 531, p. 511, text și nota 3. Marcadé, VI, art. 1529 urm., No. II, *in fine*, p. 7. Veđi și decisiile franceze citate de Planiol, III, 1659, *in fine*, p. 507 (ed. a 2-a).—Veđi însă Laurent, XXIII, 416 urm.

¹⁾ Cas. fr. D. P. 55. 1. 76.

²⁾ C. judiciar din 1903, No. 40, și *Dreptul* din 1903, No. 23.

riei nu se aplică de cât consecinților naturale ale convențiilor matrimoniale ¹⁾, iar nu și actelor independente de acele convențiuni, care nu sunt o urmare firească și neapărată a uniunii soților. Aceste acte sunt cârmuite de legea în vigoare în momentul când ele au fost făcute ²⁾. Cum ar putea, în adevăr, bărbatul să aibă un drept câștigat a invoca presumpția muciană, de și ea exista în legea sub care el s'a căsătorit, pentru o achizițiune pe care femeea putea să n'o facă și pe care, în ori-ce caz, ea a făcut-o într'un timp când această presumpție nu mai avea ființă? Pentru a se admite posibilitatea din partea bărbatului, sau a moștenitorilor lui de a se invoca presumpția lui *Quintus Mucius*, ar trebui să se pună în principiu că dreptul nu este actualmente și în mod irevocabil câștigat pentru acel care îl are, ci poate să existe în viitor, după cum cutare condiție se va îndeplini, sau nu se va îndeplini, ceea ce ni se pare inadmisibil.

Presumpția muciană nu va fi, deci, după rigoarea principiilor, aplicată astă-zi, ca presumpție legală, de cât atunci când atât căsătoria cât și achizițiunea din partea femeii au avut loc sub legea veche. Numai atunci bărbatul va putea dice femeii: dovedește sorgintea banilor, cu care ai dobândit bunul ce se găsește în patrimoniul tău; căci dacă nu faci această dovadă, presumpția este că l-ai cumpărat cu banii mei, fie că i-ai sustras, fie că ți-am făcut o donație deghisată.

SECȚIUNEA I

Despre constituirea dotei.

Generalități.

Constituirea dotei poate să emane atât de la însi-și soții ³⁾, cât și de la o a treia persoană, rudă sau străin.

¹⁾ În baza acestui principiu, se decide că soții căsătoriți sub legea veche, ar putea astă-zi să facă, sau să prefacă convențiile lor matrimoniale, conform legei sub care ei s'au căsătorit, de și legea actuală oprește aceasta (art. 1229, 1230, 1236 C. civ., 710, 716 Pr. civ). V. *suprà*, p. 89, text și nota 3.

²⁾ Cpr. Pand. fr., *Mariage*, I, 3123. Rodière et Pont, I, 186.

³⁾ Bărbatul poate, deci, să constituie o dotă viitoareii sale soții, după cum și femeea poate să-și constituie o dotă. Vezi

Cele de mai multe ori ea emană de la părinții soților. Ori-care ar fi constituitorul ei, constituirea dotei este un contract solemn ¹⁾, prin care unele bunuri sunt, în timpul căsătoriei, date bărbatului în administrație și folosință, spre a susține sarcinile căsătoriei (art. 1233). Ea este cărmuită de oare-care regule ce le vom examina mai la vale.

Constituirea dotei nu poate nici-odată fi privită ca o obligație civilă, nici chiar în privința părinților soților. Vom vedea, în adevăr, că pentru acești din urmă ea este executarea unei obligații naturale. Ea fiind o liberalitate, este în genere cărmuită, în privința fondului, de principiile relative la donațiunii, adecă : cu privire la capacitatea, raportul, reducțiunea, etc. Prin excepție de la dreptul comun în materie de liberalități, ea atrage pentru constituitor obligațiunea de garanție către soți (art. 1240) și face să curgă dobînda din ziua căsătoriei, chiar dacă s'ar fi prevedut un termen pentru plată, în caz când nu s'a stipulat contrarul (art. 1241.) Față cu bărbatul, ea se consideră, după cum vom vedea mai la vale ²⁾, ca un act cu titlu oneros, în privința exercițiului acțiunii pauliane (art. 975). În fine, dota odată constituită, nu poate fi nici mărită, nici micșorată, nici modificată în cursul căsătoriei (art. 1236).

Caracterele
constituirei
dotei.

---

infră, p. 140. Dota ce-și constituie însă-și femeea nu este supusă la nici-o taxă de înregistrare, după cum rezultă din desbaterile actualei legi a timbrului. Veți *supră*, p. 7, nota 1. Tot acolo se arată taxele la care este supusă dota constituită de rude sau străini, precum și modul de plată a acestor taxe.

¹⁾ Veți *supră*, p. 67 urm. Cpr. și Trib. Roman, *Dreptul* din 1903, No. 43.—De și convențiunile matrimoniale trebuiesc făcute în formele stabilite de lege, înainte de celebrarea căsătoriei, *sub pedeapsă de nulitate* (art. 1228), totuși un act dotal autentificat după celebrarea căsătoriei, de și nul ca act dotal, este însă valid ca creanță ordinară ce constată predarea dotei de către constituitor și primirea ei de către soț, și prin urmare, în baza unui asemenea act, soțul poate fi obligat la restituirea dotei. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1897, p. 1317. *C. judiciar* din 1898, No. 4. Cpr. și Bulet. Cas. S-a I, 1887, p. 454. Bulet. 1900, p. 171. C. București, *Dreptul* din 1897, No. 74. Alex. Degré, *Scr. juridice*, I, p. 425.

²⁾ Veți *infră* rubrica : *Despre acțiunea pauliană în materie de dota*.

Natura juridică a constituirei dotei în privința constituitorului.

Constituirea dotei, fiind un contract, trebuie să aibă de obiect un lucru cert și determinat (art. 964). O făgăduință vagă de dotă, fără determinarea obiectului său cantității n'ar da loc la nici-o acțiune¹⁾.

Altă dată, dota putea fi fixată de un terțiu (*arbitrio boni viri*²⁾). Aceeași soluție s'ar putea admite și astăzi, sub condiție însă ca terțul s'o fixeze prin un act solemn, înainte de celebrarea căsătoriei; altfel ea ar fi constituită în timpul căsătoriei, ceea ce legea actuală n'a admis³⁾.

Bunurile
care pot fi
constituite
dotă.

Toate bunurile mobile, sau imobile, care sunt în comerț (art. 963) și din care bărbatul poate trage un folos oare-care, pot fi constituite dotă. Astfel, se poate constitui dotă o moștenire (L. 13, § 10, Dig., *De heredit. petitione*, 5, 3), sau numai o parte indivisă ce constituitorul ar avea într'o moștenire (L. 16, Cod., *De jure dotium*, 5, 12), o creanță, o rentă, o pensie⁴⁾, sau un usufruct (L. 66, Dig.,

¹⁾ „*Frustra existimas actionem tibi competere, quasi promissa dos tibi, nec praestata sit; cum neque species ulla, neque quantitas promissa sit*“. L. 1, Cod., *De dotis promissione*, 5, 11. Cpr. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 100, No. 22. Roussilhe, *Tr. de la dot*, 96. Michaux, 1484. Vezi și *infra*, p. 136, nota 3.

²⁾ L. 3, Cod., *De dotis promissione*, 5, 11; L. 43, Dig., 33, *De legatis* III. Cpr. Roussilhe, *Tr. de la dot*, 97. Troplong, IV, 3042.

³⁾ Cpr. Répert. Sirey, *Dot*, 12. Troplong *loco cit* Tessier, *op. cit.*, p. 101. Rodière et Pont, III, 1662.

Casul în care
s'a constituit
o dotă, o
rentă sau o
pensie.

⁴⁾ Pesupunând că dota consistă într'o pensie sau rentă, chestiunea este de a se ști dacă această rentă se va stinge la desfacerea căsătoriei? În caz când contractul de căsătorie se explică asupra acestor ipoteze, nici-o dificultate nu se prezintă: se vor aplica clausele contractului. Dacă însă contractul este mut în această privință, se admite că renta va subsista și în urma desfacerei căsătoriei, în favoarea soțului înzestrat, când el supraviețuiește, de și n'ar avea copii; căci renta a fost constituită cu ocaziunea căsătoriei, iar nu numai pentru timpul cât ea va exista. Cpr. Planiol, III, 872. Guillaouard, I, 159. Laurent, XXI, 179. Répert. Sirey, *Dot*, 68.

Ce trebuie să decidem în cazul când soțul înzestrat a murit cel întâi, lăsând copii? În Franția se admite că și în asemenea caz renta va subsista, pentru-că ea este presupusă a fi fost constituită nu numai în folosul soțului donatar, dar și în folosul copiilor ce se vor naște din căsătorie (art.

De jure dotium, 23, 3 și art. 1276 C. civ.), sau numai nuda proprietate, etc. ¹⁾

1082 C. fr.). Vezi Guillaouard, Laurent, Répert. Sirey, *loco cit.* Această soluție este inadmisibilă la noi, pentru-că, în dreptul nostru, nu se poate dispune nici chiar de bunurile viitoare (art. 933) în favoarea copiilor ce se vor naște din căsătoria proiectată : căci acești copii nefiind încă concepuți, nu sunt capabili de a primi (art. 808), legiuitorul nostru ne admitând în această privință nici-o excepție. Vezi t. IV a Coment. noastre, p. 747, 753, și *suprà*, p. 7, *ad notam*. Deci, de-câte-orî soțul dotat va muri cel întâi, renta se va stinge în principiu. Se poate ca renta să nu se stingă, însă, în asemenea caz, va trebui să se recurgă la următorul mijloc : renta se va constitui în folosul soțului dotat, luându-se drept limită a ei viața constitutorului, ceea ce se poate face în Franția, în baza art. 1971 (care a fost reu tradus prin art. 1642, § 1 din Codul nostru), iar la noi, în baza principiului libertății convențiilor (art. 969), de-oare-ce viața constitutorului rentei sau a unei alte persoane este tot atât de necertă ca și cea a stipulantului. Or, iată cum lucrurile se vor petrece în acest caz : Dacă tatăl dăruitor moare înaintea soțului dotat, renta se stinge, soțul ne perdând însă nimic, fiind-că el va lua ca moștenitor și ca proprietar de astă-dată veniturile ce-i fusese constituite drept rentă. Dacă soțul dotat s'a sevrișit mai întâi din viață, renta nu se stinge, de-oare-ce persoana a cărei viață a fost luată drept limită, adică constitutorul, trăește ; prin urmare, el va plăti renta înainte copiilor soțului decedat. Planiol, III, 873. Copiii, în asemenea caz, nu sunt însă donatari ai bunicului lor, de-vreme-ce ei nu erau concepuți în momentul când renta a fost constituită ; ei se folosesc de această rentă în calitate de moștenitori ai părintelui lor defunct, la moartea căruia vor plăti taxa de înregistrare, conform art. 47 din actuala lege a timbrului, aplicabilă de la 1 Martie 1900 (cpr. Planiol, III, 874 ; Trib. Paris, D. P. 85. 3. 101. Sirey, 85. 2. 223) ; căci, după legea anterioară, înzestrările de ori-ce natură și sub ori-ce formă făcute descendenților, erau scutite de ori-ce taxă.

Ce trebuie să decidem în cazul când soțul dotat s'a sevrișit cel întâi din viață, *fără a lăsa copii* ? Laurent (XXI, 179) refuză, în asemenea caz, soțului rămas în viață ori-ce drept la rentă sau pensiune, fiind-că sarcinile căsătoriei, în vederea căreia ea a fost creată, au încetat pentru tot-dea-una. Guillaouard (I, 160) se pronunță însă pentru perpetuitatea rentei de-câte-orî contractul de căsătorie conferă soțului supraviețuitor un uzufruct asupra bunurilor soțului săvrișit cel întâi din viață. Vezi și Répert Sirey, *Dot.*, 69. Cpr. și art. 684 din Codul civil.

¹⁾ Dacă dota are de obiect o rentă, sau un uzufruct, bărba-

Și un drept eventual poate face obiectul unei constitui-
tuirii de dotă ¹⁾.

Dotă nu poate fi constituită nici sub termen, nici sub
condiție (art. 1232). Veđi *supră*, p. 86, 87.

Dotă cons-
tituită sub
alternativă.

Ea poate însă fi constituită sub alternativă, de ex :
Daū dotă ficei mele casa ce am în Iași, *sau* o sumă de
50000 lei. In asemenea caz, dotă consistă numai în unul
din aceste două lucruri, și plata unuia din ele mă va libera
de obligațiunea mea ²⁾.

Dar dacă constituitorul se poate libera plătind unul
din lucrurile constituite dotă, el nu poate sili pe femeie a
primi o parte din un lucru și o parte din celalalt (art.
1028 C. civ.). De asemenea, dacă femeia are dreptul de
alegere, ea n'ar putea să ceară o parte din ambele lucruri
constituite dotă ³⁾.

---

tlul va restitui, la desfacerea căsătoriei, dreptul de usu-
fruct sau titlul de rentă, iar nu fructele și veniturile perce-
pute în cursul căsătoriei (art. 527 și 1276). Cpr. L. 7, §
2, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Veđi Rodière et Pont, III,
1660. Répert. Sirey, *Dot*, 16.—In caz când s'a constituit,
femeii, dotă numai nuda proprietate, usufructul care revine
femeii, la moartea usufructuarului, va fi tot dotal. Cpr. Ré-
pert. Sirey, *v^o cit.*, 17 și 463. Guillouard, IV, 1720 și 1735. Séri-
ziat, *Régime dotal*, 323. Jouitou, *Idem*, 17. Rodière et Pont,
III, 1683. T. Huc, IX, 427. Planiol, III, 1501. C. Bordeaux,
D. P. 93. 2. 517. Veđi și *infra*, p. 142, nota 5 și p. 147.

¹⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 18. Duranton, XV, 348.

²⁾ Veđi Rodière et Pont, III, 1663, 1682. Benoit, *Tr. de la
dot*, I, 68. Duranton, XV, 355. Tessier, *Tr. de la dot*, p,
212. Répert. Sirey, *Dot*, 58 și 551. Cpr. L. 47, § 1, Dig.,
De jure dotium, 23. 3.

³⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 51.—Dacă unul din lucrurile constituite
dotă nu este de natură a face obiectul unei obligații, obli-
gația va înceta de a fi alternativă, și nu va avea de obiect
de cât celalalt lucru (art. 963). Constituirea dotei ar măi
deveni încă pură și simplă atunci când unul din lucrurile
constituite dotă ar peri. In asemenea caz, constituitorul va
da lucrul care subsistă, iar nu valoarea lucrului perit (art.
1030 C. civ.). Dacă amîndoué lucrurile constituite dotă ar fi
perit, fără culpa constituitorului, el se va libera plătind va-
loarea lucrului perit în urmă. Veđi Répert. Sirey, *Dot*, 54 urm.

Oblig. facul-
tativă.

Nu trebuie să confundăm constituirea de dotă alternativă
cu cea facultativă (*in facultate solutionis*), adecă : prin care
constituitorul ar fi promis un lucru, cu titlu de dotă, re-
servându-și dreptul de a plăti alt lucru în locul ace-

Constituirea dotei, ori de la cine ar emana, este din partea constituitorului o pură liberalitate, un act voluntar și neobligator ¹⁾; și această soluție este adevărată chiar în privința părinților, cari, astă-zi, nu mai pot fi obligați a-și înzestra copiii, ca altă dată ²⁾.

Aceste donațiuni nu sunt revocabile pentru ingratitude (art. 835), fiind-că după cum a dis raportorul Jaubert, înaintea Tribunalului, nu trebuie ca faptul donatarului să poată aduce revocarea unui act, care a dat loc la formarea unei noue familii ³⁾. Ele sunt însă revocabile pentru survenire de copii, de-câte-ori emană de la alte persoane de cât ascendenții soților (art. 836 ⁴⁾).

Față de soțul femeii înzestrate, constituirea de dotă este un act cu titlu oneros, după cum vom vedea mai la vale; de unde vom trage concluzia că dota care ar fi fost constituită în fraudă creditorilor, nu va putea fi revocată de cât sub condițiunea de a se stabili că bărbatul a fost complice al fraudei (*consciūs fraudis* ⁵⁾).

Art. 835 și
836.

lui promis, de exemplu: Dați ficei mele dotă 50000 lei, plătitori în bani, sau în imobile. În asemenea caz, nu există constituire de dotă alternativă; căci, în specie, numai un singur lucru este datorit, și anume 50000 lei. Lucrul ce mi-am rezervat dreptul de a plăti în locul banilor nu este datorit, *non est in obligatione, sed in facultate solutionis*, după cum dice Pothier (*Oblig.*, II, 244). Cpr. Benoit, *Tr. de la dot*, I, 72. Répert. Sirey, *Dot*, 57.—Din această deosebire rezultă: 1° că bărbatul nu va putea cere, în acest din urmă caz, de cât lucrul promis, iar nu acel ce va putea fi plătit în locul lui; 2° că dacă lucrul constituit dotă a perit, constituitorul este liberat; 3° în fine, că dota femeii este mobilă sau imobilă, după cum lucrul promis consistă în mobile sau imobile. Cpr. Pothier, *op. și loco cit.* Benoit, *op. cit.*, I, 73. Répert. Sirey, *Dot*, 58. Rous-silhe, *Tr. de la dot*, 251, 252. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 214 urm. Veți și Marcadé, VI, art. 1553, No. III, p. 42.—Veți însă Rodière et Pont (III, 1682), care asimilând ipotesa de mai sus unei obligații alternative, determină caracterul dotei prin obiectul plătit.

¹⁾ *Ne dote qui ne vent*, dicea vechiul drept francez.

²⁾ Veți *suprà*, p. 115, nota 4. Cpr. C. Iași și Trib. Fălciu, *Dreptul* din 1888, No. 55, și *C. judiciar* din 1897, No. 8.

³⁾ Veți t. IV a Coment. noastre, p. 260.

⁴⁾ Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1899, No. 83.

⁵⁾ Veți t. V a Coment. noastre, p. 228 urm. *ad notam*, și *infra*, rubrica: *Despre acțiunea pauliană în materie de dotă*.

Față de comoștenitorii femeii înzestrate, dota fiind o liberalitate, este supusă raportului (art. 751, 758, 761, 1282 urm., 1914 C. civ.), și după unii, chiar reducțiunei. Am văzut însă ¹⁾ și vom mai avea ocașiune de a arăta mai la vale că, în această din urmă privință, chestiunea este cel puțin îndoelnică.

Indatorirea
de a înzestra
este o oblig.
naturală.
Controversă.

Am dis că părinții nu mai au astă-zi o obligație civilă de a-și înzestra și căpătui copiii (art. 186). Obligația lor este, deci, în dreptul actual, după părerea generalmente admisă, o obligație *naturală*. „Considerând, dice Curtea noastră supremă, că prin faptul căsătoriei, soții contractează obligațiunea civilă de a procura alimente, de a crește și da o educațiune copiilor, precum și *obligațiunea naturală de a-și înzestra și a li înlesni mijloacele pentru a lor căpătuire, etc.*” ²⁾.

Făgăduința
de dotă fă-
cută prin act
sub semnă-
tură privată.
Controversă.

Din ideea că datoria de a constitui o dotă copiilor face să nască, în sarcina părinților, o obligație naturală, unii au conchis că făgăduința unei dote determinate ³⁾, făcută chiar *prin un act sub semnătură privată*, de unul din autorii copilului, în vederea unei căsătorii care s'a realizat în condițiile voite de constituitor, ar fi validă și obligatorie ⁴⁾.

¹⁾ Veți t. IV a Comentariilor noastre, p. 362 urm.

²⁾ *Dreptul* din 1902, No. 13. Cpr. Pothier, *Traité de la communauté*, VII, 646. Guillouard, I, 139. Troplong, II, 1208 urm. și IV, 3067. Laurent, XVII, 18 și XXI, 159. Rodière et Pont, I, 95. Marcadé, I, 708. Aubry et Rau, V, § 500, p. 222, text și nota 4. Planiol, III, 853. Thiry, III, 40. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 26. Pand. fr., *Mariage*, I, 3470. Bertauld, *Quest. pratiques et doctrinales de C. Napoléon*, II, 407. Veți t. VI a Coment. noastre, p. 10, nota 2 și *suprà*, p. 115.—*Contrà*: Colmet de Santerre, V, 174 bis X. T. Huc, II, 196. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 38, și *Notion du droit et de l'oblig.*, p. 34, nota 1. Baudry et Barde, *Oblig.*, II, 1663. După acești autori, obligația de a-și înzestra și căpătui copiii ar fi o obligație *morală* sau de *conștiință*.

³⁾ Dacă dota nu este determinată, nu mai începe îndoială că făgăduința făcută chiar prin contractul de căsătorie, n'ar fi obligatorie, prin aplicarea art. 964. Planiol, III, 853, *in fine*. Guillouard, I, 140. Répert. Sirey, *Dot.*, 27, 28. Pand. fr., *Mariage*, I, 3478. Aubry et Rau, V, § 500, p. 223, text și nota 5. Cas. fr. Sirey, 43. 1. 335. Veți și *suprà*, p. 132.

⁴⁾ Aubry et Rau, V, § 500, p. 223, text și nota 6. Guillouard, I, 140. Planiol, III, 853. Répert. Sirey, *Dot.* 32 urm. și *Con-*

La aceasta se răspunde însă că obligația naturală nu produce alt efect, în dreptul actual, de cât excluderea acțiunii în repetiție a sumelor plătite în executarea unei atare obligațiuni (art. 1092 § 2). Deci, cât timp plata dotei promise n'a avut loc, obligația naturală, care apasă asupra constituitoilor rămâne ceea ce era din capul locului, adică: o obligație nesancționată prin o acțiune. Apoi, dota fiind un act voluntar, este o liberalitate, adică: o donațiune. Or, donațiunea este un act eminentemente solemn (art. 813)¹⁾.

Constituirea dotei făcută în vederea căsătoriei este supusă, în cât privește realizarea ei, condiției celebrării căsătoriei, *si nuptie sequerentur*, condiție tacită suspensivă la care, prin aplicarea principiilor ce cârmuesc contractele condiționale (art. 1017), sunt supuse toate liberalitățile făcute în favoarea căsătoriei²⁾; de unde rezultă că dacă căsătoria nu are loc, soțul care a primit dota va trebui s'o restituiască îndată, cum și toate fructele ce lucrul ar fi putut să producă (L. 7, § 1, Dig., *De jure dotium*, 23, 3), fără a putea invoca art. 1273 C. civ.³⁾.

trat de mariage, 516. Pand. fr., *Mariage*, I, 3475 urm. Demolombe, XXIV, 351. Baudry et Barde (*Oblig.*, II, p. 684, *ad notam*), dice că această soluție se impune acelorora cari cred că obligația părinților de a-și înzestra copiii este o obligație naturală. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1886, No. 57. C. Metz, 23 Iulie 1823, Sirey, *Recueil général*, t. VII (anii 1822-1824), 2. p. 245, coloana 3.

¹⁾ Veđi în acest sens: Troplong, I, 187. Rodière et Pont, I, 96. Laurent, XII, 355: XVII, 30, și XXI, 159. Demolombe, XX, 43. Cas. fr. Sirey, 43. 1. 335. Trib. Imp. german, D. P. 93. 2. 115. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 10, nota 2, la finele paginei.

²⁾ Art. 1088 din Codul francez este formal în această privință. Veđi *supră*, p. 85, nota 2. „*Neque enim dos sine matrimonio esse potest*“, dice L. 3, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Veđi și L. 21, Dig., *loco cit.*, unde se dice: „*Stipulationem que propter causam dotis fiat, constat habere in se conditionem hanc: si nuptiæ fuerint secutæ*“. Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 745 și *supră*, p. 84, 85.

³⁾ Cpr. Benoit, *op. cit.*, I, 19. Répert. Sirey, *Dot*, 61. „Când nu se face nunta, darurile d'inaștea nunței se întorc înapoi“, dice Codul Caragea (art. 6, partea IV, capit. 2). Veđi și Andr. Donici (capit. 33, § 24, *ab initio*), unde se dice: „Cu darea zestrei se înțelege urmarea nunței; deci, neurmându-se nunta, zestrea toată se întoarce deplin“. V. p. 85, n. 2.

Celebrarea căsătoriei, la ori-ce epocă ar avea loc, aduce însă exigibilitatea dotei promise. Nici-un termen nefiind fixat pentru îndeplinirea condiției căsătoriei, această condiție nu se consideră ca neîndeplinită de cât atunci când este cert că ea nu se va mai îndeplini; de unde s'a tras conclusia că acel care a constituit o dotă nu este descărcat de obligația de a o plăti prin singurul fapt că soții au lăsat să treacă mai mult timp fără a se căsători, pe câtă vreme nu este cert că ei nu se vor căsători¹⁾.

Dota fiind constituită în vederea căsătoriei, este menită a rămânea în mâinile bărbatului cât timp va ținea și căsătoria. Nu s'ar putea, deci, conveni că ea va fi restituită înaintea desfacerei căsătoriei. „*Dotis causa perpetua est, et cum voto ejus qui dat ita contrahitur, ut semper apud maritum sit*“²⁾.

Bunurile ce pot fi constituite dotă.

Art. 1235.—Constituțiunea de dotă cuprinde toată averea prezentă și viitoare a femeii, sau numai toată averea prezentă ori viitoare, sau numai un obiect individual.

Constituțiunea, făcută în termeni generali de toată averea femeii, nu cuprinde averea sa viitoare. (Art. 983, 1234, 1236 C. civ. Art. 1542 C. fr.)

În urma adoptării regimului dotal, constituirea dotei este stipulația care exercită cea mai mare înfrîurire asupra asociațiunii conjugale. Limita în care dota a fost constituită va servi a distinge bunurile dotale de acele parafernale.

Ulpian ne arată că, în dreptul roman, constituirea dotei se făcea în trei feluri: *Dos aut datur, aut dicitur, aut promittitur*³⁾. Prin întâiul mod (*datio dotis*), care se îndeplinia prin modurile obicnuite ale transferării proprietății (mancipație, tradiție și cesiune juridică), bărbatul devenia proprietarul dotei. Dicțiunea dotei (*dotis dictio*) consista în cuvinte solemne prin care constituitorul declara, bărbatului, că cutare lucru, sau cutare sumă de bani îi

Dreptul
roman.

¹⁾ Cpr. Répert. Sirey, *Dot*, 62 urm. Odier, III, 1094. Benoit, *op. cit.*, I, 18. Veđi și *suprà*, p. 85.

²⁾ L. 1, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

³⁾ *Ulpiani Regul.*, tit. VI, *De dotibus*, § 1.

este constituită dotă: „*Fundus Cornelianus doti tibi erit*“, sau: „*Centum millia sestertium tibi doti erunt*“¹⁾. Această formulă făcea pe bărbat creditorul dotei și-i dădea o acțiune.

Făgudăința dotei (*dotis promissio*) nu era de cât formula solemnă a stipulațiunei aplicată dotei: „*Fundum Cornelianum doti mihi dari promittis?—Promitto*“, sau: „*Decem millia sestertium dotis nomine mihi dari spondes?—Spondeo*“.

Acesta era un al doilea mod de a face pe bărbat creditorul dotei și de a-i conferi o acțiune contra făgăduitorului (*condictio certi* sau *actio ex stipulatu*)²⁾.

Lucrurile erau în această stare când Imperații Theodosie și Valentinian, în anul 428, abrogă solemnitatea cuvintelor în dicțiunea și promisiunea dotei³⁾, lăsând însă să subsiste contractul; de unde rezultă că, în dreptul roman, nu există de cât un singur caz în care constituirea dotei poate fi *tacită*, și anume, atunci când doi soți cari s'au despărțit, au restabilit convenția primitivă prin împăcarea lor⁴⁾.

Art. 1629 din Codul Calimach prevede, de asemenea, că: „toți făgăduitorii de zestre, fie rudenii sau străini, fie bărbați, sau femei, de vor fi în vîrstă legiuită, sunt siliți s-o dea fără nici-o pricinuire sau întimpinare, socotindu-se că au dăruit-o, numai dacă ar fi făcut alcătuire despre aceasta“. Dota se putea însă constitui nu numai prin act scris, ci și nescris, însă înaintea cel puțin a trei marturi vrednici de credință (art. 1616 Cod Calimach), soluție admisă și în Codul Caragea⁵⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă că dota nu putea să aibă rezultate de cât d'intr'o alcătuire sau tocmeală căsătorească, cel puțin verbală, dacă nu scrisă (art. 1616, 1622 C. Calimach), *sive scripta fuerit, sive non* (L. 6, Cod., *De dotis promissione*, 5, 11). În lipsă de o convenție dotală, averea femeii era parafernă sau exoprică (art. 1658 C. Ca-

Art. 1616,
1629 Cod.
Calimach.

1) Cpr. L. L. 25, 44, § 1; 46, § 1; 55 și 59, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

2) Cpr. Pellat, *Textes sur la dot*, p. 1 urm. Troplong, IV, 3021.

3) L. 4, Cod. Theodos., *De dotibus*.

4) „*Post divortium mulier, si de dote maritus nihil cavit, et cum alii nupsisset, postea ad priorem virum rediit, tacite dos ei reintegratur*“. L. 64, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Mai veți încă L. L. 30, 31, 40 și 64, Dig., *loco cit.*

5) Veți *suprà*, p. 88, text și nota 4.

limach) ¹⁾. Paraferna putea însă să resulte și din o alcătuire căsătorească, adecă dintr'o anume stipulație (art. 1620 C. Calimach).

Dreptul
actual.

În dreptul actual, nu poate să existe dotă fără o constituire dotală. Nu este, deci, suficient ca soții să fi adoptat regimul dotal, ci mai trebuie încă o constituire de dotă, căci altfel bunurile femeii ar fi parafernale (art. 1283 urm. C. civ.). Se poate deci foarte bine întâmpla, precum am observat *supră*, p. 123, 124 ca să existe regim dotal fără dotă; și în lipsă de dotă, toată averea femeii să fie parafernala (art. 1284). Constituirea dotei trebuie, precum am vădut, să fie expresă, ea ne putând fi tacită de cât în casul art. 1234, § 2. Nici-un termen sacramental ne fiind însă cerut în această privință, constituirea dotei poate fi implicită, adecă să resulte din diferitele clause ale contractului ²⁾. În ori-ce caz, ea trebuie să fie neîndoelnică ³⁾.

Femeea poate să-și constituie dotă toate bunurile ei prezente și viitoare (constituire universală) ⁴⁾, sau numai cele d'întâi, ori cele din urmă, sau numai o parte din bunurile prezente ori viitoare, sau în fine, unul sau mai multe obiecte individuale.

Ce se înțelege prin bunuri prezente și viitoare.

Pin *bunuri prezente*, se înțeleg toate bunurile ce aparțineau femeii înainte de căsătorie; iar prin *bunuri viitoare*, acele dobândite de dînsa *cu titlu gratuit*, în timpul căsătoriei ⁵⁾; de exemplu: prin donațiune, moștenire ab intestat

1) „Toată averea mișcătoare sau nemișcătoare, câtă are muerea afară din zestrea ei, exoprică se ȳice“ (Codul Caragea, art. 44, partea III, capit. 16).

2) Veđi *supră*, p. 123, nota 2.

3) Cpr. Jouitou, *Régime dotal*, I, 6.

4) În cât privește taxele de înregistrare hotărîte de legea timbrului pentru constituirea de dotă, veđi *supră*, p. 130, n. 3.—Și la Romani, femeea putea să-și constituie dotă toate bunurile sale, *universa bona* (L. 4, Cod., *De jure dotium*, 5, 12), sau *omnia bona* (L. 72, Pr. Dig., *De jure dotium*, 23, 3); însă această constituire nu se înțelegea de cât în privința bunurilor prezente. Constituirea de dotă universală de astă-đi era deci necunoscută în dreptul roman. Répert. Sirey, *Dot*, 395. Benoit, *op. cit.*, I, 63.

5) Bunurile ce femeea va dobîndi în urma desfacerii căsătoriei nu vor fi deci dotale, chiar în caz de ar exista o constituire universală de dotă; de-oare-ce ar fi absurd ca dota, care e menită a subveni la șarcinile căsătoriei, să înceapă

saŭ testamentară ¹⁾, nu însă și acele cu titlu oneros, care, nu pot deveni dotale de cât prin subrogare (art. 1247, § 1) ²⁾.

De-câte-ori femeea și-a constituit dotă în mod general *toate bunurile ei*, această constituire nu cuprinde averea ei viitoare, pentru-că nu este probabil că, prin cuvintele *toată averea saŭ toate bunurile sale*, ea să fi înțeles și pe acelea ce nu le are actualmente și pe care nu se știe dacă le va avea vr'o dată, saŭ nu. Femeea s'a gândit probabil numai la bunurile prezente, iar nu și la acele viitoare; *quia praesens tempus semper intelligeretur, si aliud comprehensum non esset* ³⁾. Legea interpretează voința femeii în mod restrictiv, din cauza caracterului general a principiilor care cârmuesc dota ⁴⁾. La caz de indoiială, a-

a exista tocmai atunci când căsătoria nu-și mai are ființă. „*Neque enim dos sine matrimonio esse potest*“ (L. 3, Dig., *De jure dotium*, 23. 3). Aceste bunuri fiind alienabile, vor putea, deci, fi urmărite de creditorii femeii pentru datorii contractate de dinsa în timpul căsătoriei. Guillouard, IV, 1727. T. Huc, IX, 426. Rodière et Pont, III, 1659. Odier, III, 1076. Troplong, IV, 3314. Marcadé, VI, art. 1554, No. VIII, p. 63. Aubry et Rau, V, § 534, p. 533. Demolombe, nota în Sirey, 35. 2 564.—*Contrà* : C. Caen, Sirey, 40. 2. 412 (decisie cu drept cuvânt casată).

¹⁾ Femeea ar putea, deci, să-și constituiască dotă bunurile ce ea va moșteni la moartea părinților ei; aceasta n'ar însemna a face un pact asupra unei moșteniri viitoare nedeschise încă. Répert. Sirey, *Dot.*, 397.—*Contrà* : Duranton, XV, 347. Rodière et Pont, III, 1656. Veđi și Répert. Sirey, *v^o cit.*, 21. Bunurile dobândite de femeie în urma desfacerei căsătoriei nu sunt însă dotale.

²⁾ Comoara care, în timpul căsătoriei, s'ar descoperi într'un fond al femeii și care i s'ar cuveni ei pe jumătate, *jure domini* (art. 649), făcând parte din bunurile viitoare, va fi dotală. Aceeași soluție este admisibilă în privința părții din comoara cuvenită femeii *jure inventionis*. Baudry et Surville, III, 1568. Veđi asupra comorei în genere adnotația noastră, publicată în *C. judiciar* din 1900, No. 23 (observ. asupra unei decizii a Curței din Bordeaux). Veđi și Trib. Carlsruhe, Sirey, 1900, 4. 9. Veđi *infrà*, explic. art. 1243, § 1.

³⁾ L. 7, *in medio*, Dig., *De aure, argento*, etc., 34. 2.

⁴⁾ În baza acestei regule de interpretare, se decide în genere că o constituire de dotă de bunuri viitoare nu cuprinde, cu toată generalitatea termenilor întrebuițați, de cât bunurile ce femeea vă dobîndi *cu titlu gratuit*, iar nu și cu titlu oneros; în cât acestea din urmă vor putea fi declarate parafernale. Cpr. Cas. fr. Sirey, 93. 1. 313. D. P. 91. 1.

verea femeii nu este dotală, ci parafernală, conform dreptului comun.

Judecătorii fondului interpretează în mod suveran intențiunea părților, după împrejurările fie-cărei cauze; cu toate-acestea, Curtea de casație are căderea de a determina caracterul legal al convențiilor matrimoniale și de a califica clausele lor¹⁾.

Deducerea datoriilor care grevează bunurile constituite dotă.

Din regula mai sus expusă, după care constituirea de dotă se interpretează în mod restrictiv, trebuie să deducem consecința că femeia care-și constituie dotă toate bunurile ei prezente sau viitoare este presupusă a face această constituire sub deducțiunea datoriilor care grevează aceste bunuri²⁾; așa că, la caz de a exista datorii, va fi dotal numai ceea ce va rămânea în urma plăței acestor datorii, conform regulii cunoscute: *Bona non intelliguntur nisi deducto aere alieno* (L. 39, Dig., *De verb. significatione*, 50, 16)³⁾. Bărbatul nu va putea deci cere, în asemenea caz, ca femeia să-și plătească datoriile cu averea sa parafernală⁴⁾.

Constituirea dotei de bunuri prezente cuprinde toate bunurile ce femeia ar primi în timpul căsătoriei prin efectul împărțirii unei moșteniri deschisă mai înainte, sau a unui pact de răscumpărare anterior stipulat, sau prin efectul câștigării unei acțiuni în revendicare derivând din o cauză anterioară căsătoriei⁵⁾.

425. T. Huc, IX, 422 și 443, *in fine*. Guillouard, IV, 1718. Baudry, III, 348. Laurernt, XXIII, 466. Thiry, III, 510. B. M. Missir, *Dreptul* din 1879, No. 11, p. 91. Répert. Sirey, *Dot*, 430 urm. și autoritățile citate acolo.

¹⁾ T. Huc, IX, 422. Veđi și *suprà*, p. 37.

²⁾ Dacă numai unul sau mai multe bunuri individuale au fost constituite dotă, asemenea constituire nu atrage după sine sarcina de a plăti datoriile: „*Patrimonii, non certarum rerum, aere alienum onus est*“. Cpr. Marcadé, VI, art. 1542, 1543, No. 1, p. 22.

³⁾ Veđi și L. 72, Dig., *De jure dotium*, 23, 3, unde se dice: „*Paulus respondit.... non plus esse in promissione bonorum, quam quod superest deducto aere alieno*“.

⁴⁾ Guillouard, IV, 1729. Répert. Sirey, *Dot*, 399 urm. Aubry et Rau, V, § 534, p. 534, text și nota 11. Odier, III, 1088. Marcadé, VI, *loco cit.* Troplong, IV, 3053. Baudry et Surville, III, 1695. C. Pau. Sirey, 1903. 2. 48. Chestiunea este însă controversată. Veđi nota 2, în Sirey, *loco cit.*

⁵⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 407. Rodière et Pont, III, 1655. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 102 urm.—In bunurile prezente întră și usufructul care, *durante matrimonio*, se stinge și se unește

Nu vor fi însă cuprinse în constituirea dotei de toate bunurile prezente, beneficiul unei donațiuni de bunuri viitoare, care nu s'ar deschide în folosul femeii de cât în urma celebrării căsătoriei¹⁾; nici despăgubirea care ar putea fi datorită femeii din cauza incendiului unui imobil dotal survenit în timpul căsătoriei²⁾; nici produsul unui comerț

cu nuda proprietate ce femeea avea în momentul căsătoriei. Nudul proprietar (în specie femeea) are, în adevăr, un drept actual la plina proprietate, acest drept fiind însă supus unui termen necert, moartea usufructuarului. Guillouard, IV, 1720. Jouitou, *Régime dotal*, I, 14. Benoit, *Tr. de la dot*, I, 14, 67. Proudhon, *Usufruit*, V, 2683. Répert. Sirey, v^o cit., 17 și 463. „*Si proprietati nudæ in dotem datus ususfructus accesserit, incrementum videtur dotis, non alia dos: quemadmodum si quid alluvione accessisset*“. L. 4, Dig., *De jure dotium*, 23, 3. Veđi *suprà*, p. 134 *ad notam*, *in fine*, și *infrà*, p. 147.

¹⁾ Guillouard, IV, 1721. Rodière et Pont, III, 1656. Baudry et Surville, III, 1561. T. Huc, IX, 424. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 109 urm. Aubry et Rau, V, § 534, p. 531.—Veđi însă Cas. fr. și C. Limoges, D. P. 84. 1. 398. D. P. 85. 2. 65.

²⁾ T. Huc, IX, 424, p. 500.—Această despăgubire nu este dotală, ci parafernală. Veđi *infrà*, p. 161. De asemenea, decâte-ori o femeie și-a constituit dotă partea sa indivisă într'un imobil determinat, acest imobil nu va fi dotal de cât în măsura dreptului ce aparține femeii în momentul contractului matrimonial, și aceasta chiar în caz când o împărțeală saă o licitație posterioară i-ar fi atribuit întregul imobil. T. Huc, IX, 424, *in fine*. Baudry, III, 350. Guillouard, IV, 1759. Troplong, IV, 3050. Odier, III, 1305. Rodière et Pont, III, 1663. Marcadé, VI, art. 1542, 1543, No. 1. Aubry et Rau, V, § 534, p. 543, text și nota 41. Pand. fr., *Marriage*, II, 8838 urm. Tessier, *Tr. de la dot*, I, No. 54, p. 275 urm.

Unii admit această soluție chiar în caz când femeea și-ar fi constituit dotă fie toate bunurile sale prezente, fie toate bunurile sale prezente și viitoare. Veđi Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 543, 544, text și notele 42, 43. Majoritatea autorilor și jurisprudența admit însă că, în aceste casuri, imobilul dobândit de femeie este dotal pentru tot, în baza art. 786, pentru-că femeea este considerată a fi fost proprietară a întregului imobil. Principiul retroactivității împărțelei are, deci, aci precădere asupra proibției art. 1236. Planiol, III, 1501, *in fine*. Odier, III, 1305. Rodière et Pont, *loco cit.* Tessier, *op. cit.*, I, p. 283, lit. D. Guillouard, IV, 1760. Pand. fr., v^o cit., 8841 urm. Cas. fr. și C. Limoges, D. P. 60. 1. 297. Sirey, 60. 1. 874. D. P. 77. 2. 235. Sirey, 77. 2. 137.

saŭ unei industrii personale ce femeea ar exercita în timpul căsătoriei, pentru-că nu poate să fie vorba, în specie, de un bun present existent în timpul căsătoriei. In caz de o constituire de dotă mărginită la bunurile presente, produsul industriei saŭ comerciului femeii este parafernă¹⁾.

Produsul industriei saŭ comerțului ce femeea ar exercita în timpul căsătoriei, în caz de o constituire de dotă universală. Controversă.

Dar, dacă autorii sunt de acord în privința beneficiilor produse de femeie, prin talentele sale artistice saŭ literare, prin exercițiul unei profesii, unei industrii saŭ unui comerț separate de industria și comerțul barbatului²⁾, atunci când femeea și-a constituit dotă numai bunurile sale prezente; chestiunea este foarte controversată, de-câte-oră există o constituire de dotă universală, adecă atât a bunurilor prezente cât și a celor viitoare. Părerea intermediară, și de bună samă cea mai juridică, este că, în asemenea caz, femeea va avea proprietatea valorilor produse prin munca și industria sa, iar că bărbatul va avea numai folosința lor, cu obligația de a le restitui³⁾. Aceasta se înțe-

Cât pentru cazul în care imobilul nu s'ar fi adjudecat asupra femeii, ci asupra unui terțiu, fie el străin saŭ proprietar, partea din preț convenită femeii este dotală (L. 78, § 4, *ab initio*, Dig., *De jure dotium*, 23, 3), ca și imobilul ce se va cumpara cu acest preț. Imobilul care a făcut obiectul adjudecării își perde însă calitatea sa de bun dotal prin aplicarea art. 786. Cpr. Guillouard, IV, 1759. Aubry et Rau, V, § 534, p. 542, text și nota 37. Pand. fr., *vº cit.*, 8835. Benech, *Emploi et remploi de la dot*, 122 (ed. din 1847).

- 1) Guillouard, IV, 1727. Répert. Sirey, *Dot*, 415. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 532, nota 7. T. Huc, IX, 425. Rodière et Pont, III, 1959. Planiol, III, 1488, *in fine*. C. Agen și Montpellier, D. P. 56. 2. 73. D. P. 80. 2. 117.
- 2) În privința beneficiilor realizate din comerțul și industria bărbatului, cu colaborarea femeii, nu mai încapă nici o îndoeală că ele vor aparține bărbatului. Guillouard, IV, 1726. Marcadé, VI, art. 1540, 1541, No. II, p. 21. Sériziat, *Régime dotal*, 321. Baudry et Surville, III, 1570 bis, nota 1.
- 3) Guillouard, *loco cit.* Rodière et Pont, III, 1959, 1975. Répert. Sirey, *Dot*, 442. Aubry et Rau, V, § 534, p. 532, nota 7. Sériziat, *op. cit.*, 3 urm. Baudry et Surville, III, 1570. T. Huc, IX, 425.—După un alt sistem, se susține că produsul industriei, comerțului, saŭ muncii personale a femeii, fiind dotal în baza constituirii universale de dotă, aparține bărbatului cu titlu de fructe, fără nici-o obligație de restituire. Joutou, *Régime dotal*, I, 38. Marcadé, VI, art. 1540, 1541, No. II. Cpr. și Troplong, IV, 3016.—In fine, după

lege numai în privința veniturilor pe care femeea le a capitalizat. Veniturile muncii sau industriei femeii, care se capitalizează, fiind dotale ca bunuri viitoare, bărbatul are folosința lor, însă trebuie să le restituiască ca ori-ce capital dotal. Cât pentru veniturile câștigate prin munca, industria sau comerțul femeii, care se cheltuesc zilnic, bărbatul nu le va restitui, după cum el nu va restitui veniturile unei rente viagere, sau a unui uzufruct ce femeea și-ar fi constituit dotă¹⁾.

Imutabilitatea convențiilor matrimoniale în privința constituirei dotei.

Art. 1236.—Dota nu poate fi constituită nici adăogită în timpul căsătoriei. (Art. 1228—1230 C. civ. Art. 710, 716 Pr. civ. Art. 1543 C. fr.).

În dreptul roman și în dreptul nostru anterior, dota putea fi nu numai modificată, dar chiar constituită, atât înainte cât și în urma celebrării căsătoriei²⁾.

Astăzi, din contra, dota nu poate fi nici constituită, nici modificată, adică : nici mărită, nici micșorată³⁾, de cât

Demolombe (IV, 315 urm.), constituirea de dotă a bunurilor viitoare n'ar cuprinde și produsele industriei sau comerțului femeii, care ar rămânea parafernale; în cât bărbatul n'ar avea drept nici la dobânzile produselor capitalizate.

1) Cpr. Baudry, Le Courtois et Surville, III, 1570, p. 181. T. Huc, IX, 425, p. 502.

2) Vezi *supra*, p. 81, text și nota 2 și p. 88, text și notele 3, 4.

3) Când dicem că dota nu poate fi micșorată în timpul căsătoriei, înțelegem a vorbi numai de soți; căci terții, fie ei rude sau străini, nu sunt legați prin constituirea de dotă a tuturor bunurilor viitoare ale femeii. Principiul imutabilității de a face femeii, în timpul căsătoriei, o donațiune cu titlu de parafernalityte, și bunurile dăruite vor fi, în asemenea caz, parafernale, cu-toate-că femeea și-ar fi constituit dotă toate bunurile ei viitoare. Vezi în acest sens; Mourlon, III, 348 urm. Troplong, IV, 3065. Guillouard, IV, 1638. T. Huc, IX, 429. Baudry, III, 352. Baudry et Surville, III, 1577. Demolombe, IV, 171, p. 190. Planiol, III, 1502. Répert. Sirey, *Dot*, 489 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 8737 urm. Marcadé, VI, art. 1543, No. III. Colmet de Santerre, VI, 213 bis II. Aubry et Rau, V, § 534, p. 536. Jurisprudența este tot în acest sens. Vezi D. P. 46. 1. 368. Sirey, 47. 1. 157. D. P. 58. 2. 8. Sirey, 57. 2. 134.—*Contrà* :

Terții nu sunt legați prin constituirea de dotă a tuturor bunurilor viitoare ale femeii. Controversă.

înainte de celebrarea căsătoriei (art. 1236). Aceasta nu este de cât aplicarea principiului imutabilității convențiilor matrimoniale, despre care am vorbit mai sus, principiu care ocrotește dreptul celor de al treilea. Este adevărat că imobilul cumpărat în timpul căsătoriei cu bani dotali devine dotal, când contractul matrimonial prevede o asemenea întrebuintare a banilor dotali (art. 1247, § 1), însă asemenea mărire a dotei imobiliare are loc în baza chiar a contractului de căsătorie.

Terții pot, fără nici-o îndoială, să facă femeii donațiuni în timpul căsătoriei, însă ei n'ar putea stipula că bunurile dăruite vor fi dotale, dacă femeea nu și-a constituit dotă de cât bunurile sale presente¹⁾.

Soții n'ar putea, de asemenea, în timpul căsătoriei, să declare nedotale bunurile care au primit caracterul de dotalitate prin contractul de căsătorie; căci aceasta ar însemna a schimba convenția lor matrimonială, ceea ce știm că nu se poate²⁾.

Odier, III, 1102. Taulier, *Th. raisonnée du C. civil.*, V, p. 232. Joutou, *Régime dotal*, I, 105 urm. Rodière et Pont, III, 1679. Benoit, *Tr. des biens paraphérnaux*, 28 (ed. din 1846). Veți și sistemul intermediar admis de Seriziat, *Régime dotal*, 21 (ed. din 1843).

Remâne însă bine înțeles că, în donațiunile emanate de la un ascendent al femeii, clauza de parafernalityate nu va fi validă de cât în limitele părții disponibile. Planiol, *loco cit.* Guillouard, IV, 1737. Baudry et Surville, III, 1577, p. 198. Pand. fr., *Mariage*, II, 8734. Rodière et Pont, III, 1679. Aubry et Rau, V, § 534, p. 536.

¹⁾ Cpr. C. Paris, D. P. 91. 2. 359. Pand. fr., *Mariage*, II, 8808. Guillouard, IV, 1731. Laurent, XXIII, 467. Baudry, III, 351. Troplong, IV, 3058 urm., și toți autorii.

²⁾ Dacă o femeie și-a constituit dotă numai bunurile sale prezente, cei de al treilea ar putea însă să-i facă o donațiune în timpul căsătoriei, stipulând că bărbatul va avea administrațiunea sa și usufructul bunurilor dăruite, pentru-că aceste clause nu sunt incompatibile cu parafernalityatea acestor bunuri și nu măresc dota în timpul căsătoriei, fiindcă bunurile dăruite nu au nici-unul din caracterele esențiale ale dotalității. Ceea ce nu se poate stipula, în asemenea caz, este numai inalienabilityatea bunurilor dăruite. Cpr. Odier, III, 1099. Rodière et Pont, III, 1678. Répert. Sirey, *Dot*, 456. Pand. fr., *Mariage*, II, 8809 urm. Guillouard, IV, 1732. Marcadé, VI, art. 1543, No. II, p. 25, nota 1. Aubry et Rau, V, § 534, p. 535, text și nota 14. Arntz, III, 889, *in fine*.

Oprirea de a mări dota în timpul căsătoriei nu se aplică de cât acelor măririi care s'ar naște din o convențiune, iar nu și acelor care ar fi efectul natural a unei alte cauze.

Mărirea dotei care s'ar naște din o altă cauză de cât convenția.
Aluviune, Accesiune, etc.

Astfel, mărirea care ar resulta din aluviune (*si quid alluvione accessisset*), sau accesiune, ar fi dotală ca și fondul la care ea s'a alipit¹⁾.

Art. 1236 nu se opune, de asemenea, de a considera ca dotal usufructul care, la moartea usufructuarului, se unește cu nuda proprietate constituită dotă²⁾.

Usufruct.

Ce trebuie să decidem în privința construcțiilor, rădicate în timpul căsătoriei pe fondul dotal? Aceste construcții sunt ele dotale ca și însuși fondul? Chestiunea este de astă-dată controversată, însă părerea cea mai juridică este de bună-samă acea care admite că construcțiile sunt dotale prin efectul accesiunii, chiar în cazul când ele au fost făcute cu bani parafernali, sau cu banii barbatului³⁾. *Omne quod solo edificatur solo cedit* (cpr. L.

Construcțiile rădicate pe fondul dotal în timpul căsătoriei.
Controversă.

¹⁾ Planiol, III, 1501. T. Huc, IX, 427, *in fine*. Répert. Sirey, *Dot*, 458 și *Alluvion*, 252. Pand. fr., *eod. vº*, 713. Guillaouard, IV, 1733. Rodière et Pont, III, 1683. Troplong, IV, 3057. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 284. Baudry et Chauveau, *Des biens*, 391, p. 263 (ed. a 2-a). Baudry et Surville, *Contrat de mariage*, III, 1575. Marcadé, VI, art. 1543, No. II, p. 23. Demolombe, X, 85. Wodon, Répert., *Alluvion*, 153. Laurent, VI, 295. Aubry et Rau, V, § 534, p. 535. Cpr. și L. 4, *in fine*, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

Tribunalul de Neamț a decis, cu drept cuvint, că nu numai usufructuarul (art. 535), dar și beznănarul se folosește de aluviunea formată pe fondul supus beznănului. *C. judiciar* din 1901, No. 59 (cu observația noastră). Cpr. Demolombe, X, 87 bis. Pand. fr., *Alluvion*, 109. Répert. Sirey, *eod. vº*, 258. Duvergier, *Louage*, I, 161.

Beznănarul se folosește de aluviune.

Arendașul nu poate însă să aibă drept la aluviune, pentru-că ea n'a putut fi cuprinsă în contractul de arendă, de-oare-ce ea nu avea încă ființă la încheerea contractului. Laurent, XXV, 171.—*Contrà*: Troplong, *Louage*, I, 190. Guillaouard, I, 285. Baudry et Chauveau, *Des biens*, p. 263, nota 1. Veți și t. II a Coment. noastre, p. 514, nota 1. Veți asupra acestei controversă, Répert. Sirey, *Alluvion*, 254 urm. Pand. fr., *eod. vº*, 122 urm.

Quid în privința arendașului?
Controversă.

²⁾ Veți *suprà*, p. 134, *ad notam in fine*, și p. 142, nota 5.

³⁾ Curtea de casație din Palermo a decis că, în asemenea caz, bărbatul, care a făcut cu banii lui îmbunătățiri utile asupra fondului dotal, devine coproprietar în indivisiune a ace-

65, § 4, Dig., *De acquirendo rerum dominio*, 41, 1). Și apoi, asemenea construcții n'au fost oare implicit prevădute prin contractul matrimonial? De sigur că da; căci, prin constituirea de dotă a fondului, femeia nu și-a interzis, de bună samă, dreptul de a face pe el construcțiuni sau plantațiuni. Terții creditorii sau constructorii știind că fondul este dotal, s'au așteptat a nu avea de cât o acțiune personală în contra femeii, inexecutabilă asupra bunurilor sale dotale ¹⁾).

Cât pentru cazul în care femeia ar fi dobândit o parte indivisă dintr'un imobil, veđi *suprà*, p. 143, nota 2.

Principiul imutabilității convențiilor matrimoniale, care se opune la mărirea sau micșurarea dotei în timpul căsătoriei, se opune, de asemenea, la transferarea calității de dotalitate de la un obiect la altul, afară de cazul când această transferare s'ar face ca o executare a contractului matrimonial ²⁾).

Legiuitorul face mai multe aplicațiuni a acestui principiu. Prima aplicațiune o găsim în art 1247, § 1.

1° Imobile dobândite cu bani dotali.

Art. 1247, § 1.—Nemișcătorul câștigat (dobândit) în timpul căsătoriei, prin bani dotali, nu devine dotal dacă nu s'a stipulat,

tui fond, până la concurența cheltuelilor făcute de dînsul (Sirey, 92. 4. 33), însă această soluție n'a fost nici-o dată consacrată de jurisprudența franceză. Veđi decisiile citate în Répert. Sirey, v^o *Dot*, 473 urm.

- 1) Veđi în acest sens: T. Huc, IX, 428. Planiol, III, 1501. Guillouard, IV, 1734 și 2152. Marcadé, VI, art. 1543, No. 2. Baudry et Surville, III, 1576. Aubry et Rau, V, § 534, p. 535. Massé-Vergé, IV, § 667, p. 220, nota 3. Répert. Sirey, *Dot*, 464 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 8822 urm. Massé, nota în Sirey, 61. 1. 10. C. Lyon și Rouen, Sirey, 88. 2. 7, și Sirey, 95. 2. 245.—Veđi însă Rodière et Pont (III, 1683); Bertauld, *Quest. prat. et doctrinales de C. Napoléon*, I, 636, urm.; C. Paris, D. P. 63. 2. 170, etc., după care plus-valuta imobilului, care ar rezulta din construcțiile rădicate pe un fond dotal, cu banii bărbatului, sau a unui terțiu ar fi parafernală. Cpr. și C. Bordeaux, D. P. 75. 2. 118. După acest sistem, în ori-ce caz, dota astfel mărită ar fi supusă acțiunii *de in rem verso*, pentru-că altfel femeia s'ar îmbogăți în detrimentul bărbatului sau a terțiului constructor. Veđi Bertauld, *op. cit.*, 641 urm. De Loynes, *Revue critique*, anul 1882, p. 573 (*De la femme mariée sous le régime dotal*).
- 2) Veđi Répert. Sirey, *Dot*, 497 urm.

în contractul de căsătorie, asemenea întrebuiţare a banilor dotali. (Art. 1553, § 1 C. fr.)

La Români, lucrurile cumpărate cu bani dotali erau în genere dotale: „*Res quae ex pecunia dotali comparatae sunt, dotales esse videntur*“¹⁾, soluţie care era admisă şi în vechia noastră legislaţie²⁾. Dreptul roman.

„În vremea căsătoriei este ertat, dice art. 1643 din Codul Calimach, dacă va fi vederat spre folosul femeii, să se prefacă, cu învoirea ei, zestrea din lucruri în bani şi din bani în lucruri, sau moşii, la care întâmplare, moşia saŭ lucrul se face de zestre“. (Veđi şi Andr. Donici, § 13, capit. 33). Art. 1643 C. Calimach.

Această înlocuire a imobilului dotal cu alt imobil, care devenia şi el la rîndul lui dotal, şi care era admisă şi în Codul Caragea³⁾, se numia *antipricon*⁴⁾. Antipricon.

Astă-di, dota neputînd fi transformată în timpul căsătoriei⁵⁾, imobilul cumpărat în acest timp cu bani dotali nu devine dotal, chiar dacă s'a declarat în actul de achiziţiune că el s'a cumpărat cu bani dotali, de cât atunci când s'a stipulat în contractul de căsătorie asemenea în- Dreptul actual.

¹⁾ L. 54, Dig., *De jure dotium*, 23, 3.—D'Aguesseau, interpretând acest text (*Œuvres*, II, p. 642, ed. din 1761), dice că cuvîntul *videntur* nu trebuie luat *ad litteram*, şi că regula comună este că bunurile dobîndite cu bani dotali nu sunt dotale. Codul fr. pare a fi consacrat opinia lui D'Aguesseau, după cum observă consilierul Denis într'un substanţial raport a unei decisiuni a Curţei de casaţie din Francia. (Veđi D. P. 91. 1. 487, coloana 1). Veđi şi Roussilhe, *op. cit.*, 184, p. 135, text şi nota 1. Pellat, *Textes sur la dot*, p. 239 urm. Dreptul roman.

²⁾ Cas rom. Bulet. S-a 1, 1890, p. 1003 (decisie care interpretă Codul Caragea). „Câte lucruri se vor cumpăra de în zestrele muerei, acelea în zestrele ei sunt“, dice Pravila lui Matei Basarab (glava 265).

³⁾ „Când bărbatul va pune, cu ştirea judecăţei, alt ceva în locul zestreii de acelaşi preţ, atunci lucrul de zestre poate să-l vîndă, să-l zălogească, să-l facă ori ce va voi“ (art. 33 partea III, capit 16). S'a decis că schimbul lucrului dotal pe un alt lucru nu se putea face de cât cu consimţimîntul femeii, stăpâna dotei. Cas. rom. *C. judiciar* din 1900, No. 77 şi Bulet. S-a I, 1900, p. 1175. Codul Caragea.

⁴⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1879, p. 30. *Dreptul* din 1879, No. 27. Cpr. şi Trib. Argeş, *Dreptul* din 1881, No. 42. Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 789, nota 1, precum şi Tratatul nostru în limba franceză, p. 104.

⁵⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 1899. 1. 123.

trebuințare a banilor dotali ¹⁾; altfel el este parafernă, și aceasta chiar în cazul când femeia și-ar fi constituit dotă toate bunurile sale prezente și viitoare: 1° pentru-că art. 1247 nu face nici-o distincțiune și 2° pentru-că, prin bunuri viitoare, se înțeleg numai acele dobândite de femeie *cu titlu gratuit* (v. *supră*, p. 141, text și nota 4) ²⁾.

Motivele art.
1247, § 1.

Motivul acestei dispozițiuni este lesne de priceput. În adevăr, dacă imobilul cumpărat cu bani dotali ar fi devenit dotal, în lipsa unei clause de întrebuințare a contractului matrimonial, soții ar fi modificat acest contract, adăogând o condiție pe care el nu o prevedea și care nu poate fi adaosă în timpul căsătoriei; căci știm că dotalitatea nu poate să fie ocultă; că regimul dotal este un regim de excepțiune și că chiar, sub acest regim, parafernăitatea este regula, iar dotalitatea excepțiunea ³⁾. Clausa de întrebuin-

¹⁾ Cpr. Trib. Buzeu și Paris, *Dreptul* din 1889, No. 32. *Pand. Périod.* 1902. 2. 30. C. București, *Dreptul* din 1885, No. 14; *Dreptul* din 1890, No. 13; *Dreptul* din 1891, No. 4. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1890, p. 1138.—Venitul unui asemenea imobil nu poate, deci, servi soțului drept cens spre a fi înscris în listele electorale (art. 14 L. electorală din 1884), întru cât, în asemenea caz, soțul nu are usufructul legal asupra acestui imobil, ci numai drept la venitul capitalului dotal. Cas. rom. Bulet. S-a II, 1897, p. 642.

Origina clausei de întrebuințare (clause d'emploi).

Clausă de întrebuințare (*clausă d'emploi*), de care vorbește art. 1247, își are origina sa în dreptul roman: „*Nam constat posse inter uxorem et virum conveniri, ut dos quæ in pecunia numerata esset, permularetur, et transferatur in corpora, cum mulieri prodest*“ (L. 21, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4). Cpr. Benech, *De l'emploi et du remploi de la dot*, No. 1, p. 9 (ed. din 1847).

Clausă de reintrebuințare.

În cât privește clausă de reintrebuințare (*remploi*), despre care vom vorbi mai la vale, sub art. 1252, ea era, din contra, necunoscută la Români.

²⁾ Aubry et Rau, V, § 534, p. 539, text și nota 30. Guillouard, IV, 1741. Jouitou, *op. cit.*, I, 83. *Pand. fr.*, *v^o cit.*, II, 8880. Répert. Sirey, *Dot.*, 507. T. Huc, IX, 443, *in fine*. B. M. Missir, *Dreptul* din 1879, No. 11. Cas. fr. Sirey, 70. 1. 185 (cu nota lui Rodière în sens contrar). Cpr. și Cas. fr. D. P. 92. 1. 531. *Pand. Périod.* 93. 1. 120. C. București, *Dreptul* din 1879, No. 18.—*Contra*: Odier, III, 1192, *in fine*. Rodière, nota în Sirey, 70. 1. 185. Dutruc, *Tr. de la séparation de biens judiciaire*, p. 322, nota 5 (ed. din 1853). Veți și C. Toulouse, D. P. 69. 2. 1 (decisie casată).

³⁾ Cpr. Trib. Lombez, Sirey, 93, 2, p. 98, colónă 2 (motive).

țare a banilor dotali, în imobile, mărește, ce e dreptul, dota imobiliară în timpul căsătoriei, însă această mărire are loc în baza contractului matrimonial.

Imobilul cumpărat cu bani dotali, în baza unei clause de întrebuințare prevădută în contractul matrimonial, este deci dotal și inalienabil; pentru-că, în realitate, acest imobil este constituit dotă, iar nu banii cu care el s'a cumpărat ¹⁾.

Se înțelege, însă, că dacă femeea n'a plătit de cât o parte din preț, dotalitatea imobilului nu împedecă pe vîndător de a-l urmări și de a-l vinde, în baza privilegiului ce el are (art. 1737, 1°), spre a fi plătit de partea prețului ce i se datorește ²⁾.

De și art. 1247 nu vorbește de cât de imobile ³⁾, totuși aceeași soluție este aplicabilă și mobilelor, pentru identitate de motive; de unde rezultă că mobilele dobîndite de femeie cu bani dotali nu sunt dotale, în lipsa unei clause

Art. 1737, 1°.
Aplicarea
art. 1247 la
mobile.

¹⁾ Cpr. Marcadé, VI, art. 1551 și 1553, No. III, p. 43. Pand. fr., *Mariage*, II, 9042. Benech, *op. cit.*, 95, p. 221. Seriziat, *op. cit.*, 125, p. 138.—Vom vedea însă că facultatea conferită bărbatului de a înstrăina imobilul dotal sub condiție de a cumpăra un alt imobil, care să deviet tot dotal (*clause de remploi*), autorisă, din contra, o serie de înstrăinări indefinite, care nu sunt de cât îndeplinirea aceleiași condițiuni. Veđi *infrà*, explic. art. 1252. Acolo vom arăta motivele acestei deosebiri.

²⁾ T. Huc, IX, 444. Trib. Marseille și C. Aix. D. P. 94. 2. 286. Aceeași soluție rezultă implicit și din o decizie a Curței de casație din Franca. Veđi D. P. 82. 1. 105.

³⁾ Dacă prețul imobilului dobîndit cu titlu de întrebuințare întrece suma ce era menită a fi întrebuințată la cumpărare de imobile, imobilul nu devine dotal de cât *pro parte*. Baudry, III, 369. Baudry et Surville, III, 1858. V. p. 162.

Dacă însă, bărbatul, prin fraudă și înțelegere cu vîndătorul, ar declara în actul de achizițiune că a întrebuințat la această achizițiune o sumă mai mare de cât aceea ce a plătit în realitate, femeea, chiar când ar fi acceptat întrebuințarea, ar putea dovedi această fraudă prin ori-ce mijloace și a cere de la bărbat suma ce el și-a însușit. Vîndătorul, complice al fraudei, va fi, de asemenea, responsabil cătră femeie în baza art. 998 C. civ. Benech, *op. cit.*, 37, p. 72, 73. Baudry et Surville, III, 1845. Planiol, III, 1495, 2°. Cpr. Cas. fr. Sirey, 94. 1. 489. C. Montpellier, D. P. 95. 2. 434.

Casul în care bărbatul s'a făcut culpabil de fraudă.

de întrebuițare în contractul matrimonial, și pot, prin urmare, a fi urmărite de creditorii ei ¹⁾).

Modul întrebuițării banilor dotali. Întrebuițarea se va face conform prescripțiilor contractului matrimonial. Dacă contractul nu se explică asupra acestui punct, mărginindu-se numai a prevedea o clasă de întrebuițare, această întrebuițare se va face tot în imobile ²⁾).

Sôrta imobilului cumpărat cu bani dotali. Imobilul cumpărat cu bani dotali, în lipsa unei clase de întrebuițare stipulată în contractul matrimonial, ne fiind dotal, poate deci fi înstrăinat de femeie, cu autorizarea bărbatului, sau a justiției, și poate fi urmărit de creditorii ei ³⁾).

Cui aparține acest imobil? Cine este însă proprietarul acestui imobil? El aparține bărbatului, dacă achizițiunea a fost făcută de dînsul, în numele lui, sau în numele femeii, fără nici-un mandat, ratificare sau acceptare din partea ei. Bărbatul ne putînd, în adevăr, prin singura sa voință să impună femeii proprietatea unui imobil, acest imobil îi va aparține lui, cu obligațiunea însă de a restitui femeii banii dotali întrebuițați la dobîndirea lui ⁴⁾).

¹⁾ Guillaud, IV, 1740. T. Huc, IX, 443. Répert. Sirey, *Dot*, 517. Pand. fr., *v^o cit.*, 8878. Cas. fr. Sirey, 82. 1. 293. D. P. 82. 1. 110.

²⁾ Baudry, III, 369. T. Huc, IX, 444. Répert. Sirey, *Dot*, 617. Bellot des Minières, *Tr. du contrat de mariage*, I, p. 86. 87. După Benech (*op. cit.*, 5), bărbatul ar putea cumpăra efecte publice sigure, precum: titluri de rentă, etc., însă acest mijloc de plasare n'ar fi tocmai potrivit cu intenția părților, care, de bună samă, au voit ca bărbatul să nu poată risipi banii dotali; or, prin cumpărare de efecte publice nu se dă nici-o siguranță femeii.

³⁾ Cpr. C. București și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1879, No. 18; *Dreptul* din 1888, No. 15, și din 1891, No. 4. C. Caen, Sirey, 67. 2. 317. Répert. Sirey, *Dot*, 510.—Și imobilul cedat bărbatului drept plată unei dote promise în bani (art. 1247, § 2), poate fi urmărit, de creditorii femeii. Cas. fr. D. P. 96. 1. 169. Veđi *infră*, p. 157.

⁴⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1884, No. 31. Répert. Sirey, *Dot*, 525. Pand. fr., *Mariage*, II, 8882 urm. Jouitou, *op. cit.*, I, 87. Baudry et Surville, III, 1853. Guillaud, IV, 1741. Troplong, IV, 3196. Aubry et Rau, V, § 534, p. 537, 538. „*Quoties quisquam in rebus agit, dicea d'Argentree, vendit, permutat, contrahit sine adjectione externae qualitatis, semper proprie nomine contrahere videtur*“. Cpr. Troplong, *Contrat de mariage*, IV, 3196, și *Contrat de société*, II, 778, p.

Cumpărare de efecte publice.

Odată astfel dobîndit, imobilul nu va mai putea fi cedat femeii de către bărbat, cu titlu de întrebuinţare a banilor dotali, pentru-că asemenea cesiune n'ar avea nici-o cauză legitimă (art. 1307¹⁾).

Dacă achiziţiunea a fost făcută, acceptată sau ratificată de femeie, acest imobil, îi va aparţinea ei, cu-toate-că nu este dotal, şi cu-toate-că banii cu care el a fost cumpărat ar fi ai bărbatului²⁾. Imobilul fiind parafernial, este alienabil ca orî-ce bunuri parafernale³⁾, însă bărbatul va avea folosinţa lui⁴⁾.

Presupunînd acum că contractul matrimonial cuprinde o clausă de întrebuinţare⁵⁾, naşte întrebarea dacă, pentru

267. Veđi şi Andr. Donici (§ 32, capit. 33), unde se ăice : „Bărbatul de va cumpăra ceva cu banii zestrei, nu se socoteşte a femeii câştig, ci ceea ce este dator bărbatul către femeie, aceea se cere.

1) Guillouard, IV, 1743. Colmet de Santerre, VI, 225 bis IV. Répert. Sirey, *Dot.*, 526 urm. Pand. fr., *Marriage*, II, 8889.

2) Baudry et Surville, III, 1853. Cas. fr. D. P. 72. 1. 77. Sirey, 71. 1. 192.

3) Colmet de Santerre, VI, 225 bis V. Guillouard, IV, 1741-1. Troplong, IV, 3196. Baudry et Surville, III, 1860. Aubry et Rau, V, § 534, p. 538. Odier, III, 1187 bis. Jouitou, I, 88. Pand. fr., *vº cit.*, 8884 urm.

4) Aubry et Rau, *loco cit.* Duranton, XV, 426. Odier, III, 1187 bis. Baudry et Surville, III, 1859. Trib. Buzeű, *Dreptul* din 1889, No. 32. C. Bucureşti, *Dreptul* din 1890, No. 13. Cas. rom. Bulet. 1890, p. 1138.—Veđi însă Pand. fr., *Marriage*, II, 8887. Guillouard, IV, 1742. Répert. Sirey, *Dot.*, 531. Colmet de Santerre, *loco supra cit.* După aceste din urmă autorităţi, ar fi mai exact de a se ăice că imobilul fiind parafernial, femeia va avea nu numai proprietatea, dar încă administraţia şi folosinţa lui; însă fiind-că el a fost dobîndit cu banii dotali a căror dobîndi aparţineau bărbatului, femeia va datori acestui din urmă o indemnitate egală cu dobîndile anuale de care bărbatul este lipsit, indemnitate care va fi când mai mare, când mai mică de cât veniturile aceluşi imobil.

5) Clausa de întrebuinţare, din cauza caracterului său derogator de la dreptul comun, nu poate fi stabilită pe cale de inducţie, ci trebuie să fie stipulată in mod expres, fără însă ca să fie nevoe de vr'un termen sacramental. Benech, *op. cit.*, 6, p. 21. Pand. fr., *vº cit.*, II, 8937.

Asemenea clausă poate fi stipulată de toţi acei cari au interes la conservarea dotei, adecă: atăt de viitoarea soţie cât şi de donatori, fie ei rude, sau străini. Benech, *op. cit.*,

Casul in care femeia a acceptat sau ratificat achiziţiunea făcută de bărbat.

Clausă de întrebuinţare trebuie să fie expresă.

Persoanele care o pot stipula.

ca imobilul cumpărat cu bani dotali să fie dotal, se cere, sau nu, ca actul de achizițiune să cuprindă o declarație de întrebuițare a banilor dotali. De și afirmativa este generalmente admisă ¹⁾, totuși credem că actul de achizițiune nu are nevoie de a cuprinde asemenea declarație, pentru-că legea nu prescrie această condiție și pentru-că terții sunt vestiți prin contractul matrimonial, care este

18. Pand. fr., *v^o cit.*, 8942. Dacă clauza de întrebuițare este stipulată de terții donatori, ea trebuie să fie acceptată de femeie. Pand. fr., *v^o cit.*, 8968 urm. Ea va fi stipulată de cele mai multe ori numai în privința capitalului constituit dotă, însă nimic n'ar împedea stipularea ei și în privința dobinșilor care ar urma a fi capitalisate. Aceste dobinși aparțin, ce e drept, bărbatului, însă nimic nu împedecă pe părți de a modifica acest drept în baza libertăței convențiilor matrimoniale (art. 1224). Benech, *op. cit.*, 19. Pand. fr., *v^o cit.*, 8945.—Veđi însă Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 88 urm. Duranton, XV, 352.

Clausa de întrebuițare a banilor dotali, în imobile, este din cele mai folositoare pentru femeie: căci banii se perd mai ușor de cât imobilele: „*Fragilis enim est et lubrica res pecunia quae facile perire potest*“. L. 79, § 1, Dig., *De legatis* XXXII, III.—*Facilius perit pecunia quam corpora*, ȕicea presidentul Faber. Cpr. Benech, *op. cit.*, 6 bis. Iată, pentru ce averile nemisćătoare ale minorilor nu pot fi vindute de tutor de cât cu anume formalități (art. 401 urm. C. civ.). Iată, încă pentru ce, la Romani, femeia putea, în timpul căsătoriei (*manente matrimonio*) să-și primească dota înapoi, spre a-și cumpăra un imobil, *ut fundum idoneum emat* (L. 73, § 1, Dig., *De jure dotium*, 23. 3).

¹⁾ Veđi Guillouard, IV, 1748-1. Aubry et Rau, V, § 534, p. 539, text și nota 31. Troplong, IV, 3198. Rodière et Pont, III, 1700 urm. Seriziat, *Régime dotal*, 117. Marcadé, VI, art. 1551 urm., No. III. T. Huc, IX, 444. Benech, *op. cit.*, 33. Répert. Sirey, *Dot*, 589 urm. Bellot des Minières, *Régime dotal et Communauté d'acquêts*, II, 783 urm. Jouitou, I, 84. Cpr. și Trib. Lombez, Sirey, 93. 2. 97.—La această regulă se face însă excepție, în caz când intențiunea de a face întrebuițarea reesă din termenii actului de achizițiune (Bellot des Minières, *op. cit.*, 784 urm. Jouitou, *op. și loco supra cit.*, p. 102).—După alți autori (Odier, III, 1194 urm., Rodière et Pont, III, 1695 urm., Tessier, *op. cit.*, I, p. 220 urm., etc.), acceptarea femeii ar fi necesară, dacă părțile s'ar fi mărginit a stipula întrebuițarea, ea ne mai fiind necesară, când bărbatul s'ar fi obligat a face această întrebuițare.

un act public, că imobilele dobândite cu bani dotați au să devie dotale¹⁾.

Bărbatul dobânditor al imobilului, nu are, de asemenea, nevoie de a declara în actul de achizițiune origina banilor.

Imobilul va fi dotal, chiar dacă el n'a fost cumpărat cu bani dotați, ci cu banii bărbatului²⁾.

În Franția se decide în genere că femeea trebuie să dea consimțimîntul seû la întrebuiñarea banilor, fie prin actul de achizițiune, fie prin un act posterior, însă înainte desfacerei căsătoriei, de câte-ori achizițiunea se face de bărbat în numele ei; și partisanii acestui sistem se întemeiază pe art. 1435 din Codul fr., care, în materie de comunitate, prescrie consimțimîntul femeii³⁾. La noi însă, în lipsă de ori-ce text, în această privință, sistemul contrar este singurul admisibil, cu atât mai mult că, sub regimul dotal, numai bărbatul poate urmări pe detentorii banilor dotați (art. 1242), clausa de întrebuiñare obligându-l numai la o destinație determinată. Lucrul este așa de adevărat că, chiar în Franția, sunt autori cari se pronunță în acest din urmă sens⁴⁾. Consimțimîntul femeii nu va fi necesar de cât atunci când contractul matrimonial va fi formal în această privință⁵⁾.

Clausă de întrebuiñare, fiind stipulată în favoarea femeii, se înțelege că ea are, în această privință, o acțiune contra bărbatului spre a-l obliga la îndeplinirea condiției. Neîndeplinirea acestei condiții din partea bărbatului nu este în genere o cauză de separație de bunuri, de câte-ori el este solvabil⁶⁾.

Femeea nu are nevoie să consimtă la întrebuiñarea banilor.

Neexecuțarea clauzei de întrebuiñare nu este o cauză de separare de bunuri. Controversă.

¹⁾ Laurent, XXIII, 468.—Sistemul lui Laurent este cu atât mai admisibil la noi, cu cât în Codul nostru lipsesc art. 1434 și 1435 din Codul fr., de la titlul comunităței legale, care se invoacă în sistemul opus.

²⁾ Guillaud, IV, 1751. Rodière et Pont, III, 1702. Répert. Sirey, *Dot*, 601 urm. Duranton, XV, 428. Art. 1107 § 2 de la subrogația personală (asupra căreia veđi t. VI a Coment. noastre, p. 604 urm.), nu este deci aplicabil în specie. Cpr. Aubry et Rau, V, § 507, p. 303, nota 66.

³⁾ Veđi autoritățile citate în Répert. Sirey, *v^o Dot*, 609 urm.

⁴⁾ Veđi Laurent, XXIII, 468 și 519. Odier, III, 1194 urm. Rodière et Pont, III, 1695 urm. Tessier, *op. cit.*, I, p. 222 urm., nota 389. Toullier D., VII, partea II, 152.

⁵⁾ Rodière et Pont, III, 1697.

⁶⁾ Veđi în acest sens: Benech, *op. cit.*, 24, p. 42 urm. Troplong,

Dreptul dăruitorului, care a stipulat clauza de întrebuițare.

Cel de al treilea dăruitor, care a stipulat clauza de întrebuițare, poate, cerând executarea acestei condiții, să refuze de a plăti banii constituiți dotă, cât timp întrebuițarea nu se face ¹⁾.

Dreptul constituitorului de a cere executarea clauzei de întrebuițare, stipulată prin contractul matrimonial, subsistă și în urma remiterii banilor bărbatului, pentru că responsabilitatea lui este în joc ²⁾.

Opunerea clauzei de întrebuițare, terților. Supraveghearea întrebuițării banilor.

Clauza de întrebuițare este opozabilă terților? Iată interesul chestiunii: Presupunând că femeia și-a constituit dotă o creanță ce ea avea contra unui terțiu; hotărându-se prin contractul de căsătorie întrebuițarea acestor bani în cumpărarea de imobile, debitorul este ținut a supraveghea întrebuițarea banilor la scopul hotărît, sau poate, fără nici-o răspundere, să plătească banii în mâinile bărbatului, rămânând ca acest din urmă să facă cu ei ce va crede de cuviință ³⁾.

Total atârână de termenii contractului matrimonial. Dacă contractul este conceput în așa termenii în cât să fie opozabil terților (vezi *suprà*, p. 38, 39), debitorul banilor constituiți ca dotă nu va putea face o plată validă în mâinile bărbatului, fără ca el să justifice întrebuițarea lor la scopul hotărît prin contract, afară de cazul când acest contract ar scuti pe terții de obligația de supravegheare ⁴⁾. În cât privește clauza de reîntrebuițare (*remploi*), vezi *infrà*, explic. art. 1252, și *suprà*, p. 38, 39.

IV, 3119. Cubain, *Dr. des femmes*, 466, p. 280, text și n. 5 (ed. din 1842). Guillouard, III, 1083.—*Contrà*: Toullier D., VII, partea I, 31. Rodière et Pont, III, 2099.

¹⁾ Cpr. C. Angers, D. P. 77. 2. 176. Sirey, 77. 2. 324.

²⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 643. Cpr. C. Paris, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 1014, nota 2.

³⁾ Aceeași chestie se poate pune și în privința constituitorului dotei, fie el rudă sau străin. Dacă el a plătit dotă, fără a supraveghea întrebuițarea banilor, așa cum fusese hotărît prin contractul matrimonial, fi-va el obligat de a plăti încă odată?

⁴⁾ Cpr. T. Huc, IX, 444. Baudry, III, 369. Troplong, IV, 3120 urm. Benech, *op. cit.*, 55 urm. Benoit, *Tr. de la dot*, I, 112. Roussilhe, *Tr. de la dot*, p. 138, nota 3. Baudry et Surville, III, 1837 urm., 1850. Rodière et Pont, III, 1705. Répert. Sirey, *Dot* 644 urm. Marcadé, VI, art. 1551—1553, No. III, p. 43. Veđi și *suprà*, p. 38, 39.—Recursul femeii contra celor de al

20 *Imobile cedate în plata unei dote constituită în bani.*

Art. 1247, § 2.—De asemenea, nu devine dotal imobilul ce s'ar da spre plata dotei, care a fost constituită în bani. (Art. 1307 C. civ. Art. 1553 C. fr.)

Întâmplându-se ca bărbatul să primească, în locul dotei promise și datorite în bani, unul sau mai multe imobile, sau alte bunuri în natură (*datio in solutum*)¹⁾, aceste bunuri nu devin dotale, chiar în caz când dota ar fi fost constituită, femeii, de un ascendent al ei²⁾ și când constituirea dotei ar cuprinde toate bunurile femeii, acele prezente și viitoare³⁾; pentru-că substituirea unui imobil în locul unei sume de bani promise, ar constitui o modificare a convențiunii matrimoniale, de-vreme-ce, în specie, suma de bani, iar nu imobilul a fost constituit dotă. Imobilul dat în plată bărbatului, fie în virtutea unei clause a contractului, fie în baza unei convențiuni posterioare⁴⁾, va aparține bărbatului, care va fi debitorul femeii pentru banii constituiți dotă. Acest imobil fiind alienabil, poate fi ipotecat de bărbat și urmărit de creditorii lui⁵⁾.

Imobilul dat astfel drept plata unei sume de bani, nu va fi dotal și nu va aparține femeii de cât în baza unei stipulațiuni exprese făcută în contractul matrimonial, iar nu prin o convenție posterioară⁶⁾.

Nu trebuie să confundăm cazul de mai sus, în care unul sau mai multe imobile sunt date drept plata unei dote

---

treilea, cari ar fi plătit în mâinile bărbatului, fără a supraveghea întrebuințarea banilor, era admis și în vechiul drept francez, V. Tessier, *op. cit.*, II, nota 828, p. 130. Trop-Long, *loco cit.* Benech, *op. cit.*, p. 139. Benoit, *loco cit.*

1) În cât privește *datio in solutum* în genere, veți t. VI a Coment. noastre, p. 485 urm., 682, și *infra*, explic. art. 1307.

2) Odier, III, 1199. Guillaouard, IV, 1743-1. Duranton, XV, 433. Aubry et Rau, V, § 534, p. 537, text și nota 21. Tessier, *op. cit.*, I, p. 242, 243. Répert. Sirey, *Dot.*, 537.

3) Cas fr. D. P. 92. 1. 531. *Pand. Périod.* 93. 1. 120. T. Huc, IX, 445, *in fine*. Répert. Sirey, *Dot.*, 537.

4) Știm, în adevăr, că părțile pot face convențiuni relative la modul de plată a dotei fără a viola prin aceasta principiul imutabilității convențiilor matrimoniale. Veți *suprà*, p. 94.

5) Cas. fr. D. P. 96. 1. 169.

6) Marcadé, VI, art. 1551—1553, No. III, p. 42, 43.—Astfel, stipularea dotalității făcută prin actul de plată, în urma celebrării căsătoriei, n'ar fi suficientă. Duranton, XV, 433.

constituite în bani (*datio in solutum*), cu cazul în care un terțiu ar fi constituit femeii o dotă plătilă în bani sau în imobile; căci, în acest din urmă caz, este vorba de o donație alternativă, care are de efect de a face dotal pe unul sau pe celalt din lucrurile date de constituitor ¹⁾).

3° *Imobile luate de femeie din moștenirea constituitorului dotei.*

Se întâmplă adesea-ori ca dota promisă în bani să nu fie plătită imediat, fie că constituitorul nu-și execută obligația la timp, fie că, după contract chiar, plata dotei urmează să fie făcută la moartea lui.

Presupunând că constituitorul dotei, care este părintele femeii înzestrate, a murit fără a-și fi executat obligația, și că fiica înzestrată vine la moștenirea părintelui său; creanța ei dotală stîngîndu-se prin efectul raportului, ea, în lipsă de bani în succesiune, își va primi partea ei de moștenire în natură. Ei bine, imobilele astfel primite de femeie nu vor fi dotale, ci parafernale și, prin urmare, alienabile; altfel s'ar substitui unul sau mai multe imobile unei dote constituită în bani, ceea ce art. 1247 oprește ²⁾. Cu-toate-că aceste imobile sunt parafernale, în cât privește proprietatea, ele vor fi supuse folosinței bărbatului până la concurența dobîndilor dotei ³⁾.

4° *Imobile date bărbatului spre a înlocui imobilul dotal din care el a fost evins.*

Autorii se întrebă dacă imobilele date bărbatului, fie de femeie, fie de cei de al treilea constituitori ai dotei, pentru a înlocui imobilul dotal care a fost câștigat de un terțiu prin exercițiul acțiunii în revendicare, este, sau nu

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 134.

²⁾ Veđi în acest sens: Planiol, III, 1496, 2°. Baudry et Surville, III, 1855. Guillouard, IV, 1745. Aubry et Rau, IV, § 534, p. 537. Répert. Sirey, *Dot*, 552 urm. Marcadé, VI, art. 1551—1553, No. IV. Cas. fr. și C. Pau, D. P. 58. 1. 71. Sirey, 57. 1. 257. D. P. 92. 1. 13. Sirey, 93. 1, 5 (și nota lui Labbé). Sirey, 96, 2. 216.—Veđi însă *infrà*, p. 162, nota 3, un alt caz în care imobilul luat de femeie din moștenirea constituitorului este dotal.

³⁾ Aubry et Rau, Guillouard, *loco suprà cit.*

total¹⁾. Chestiunea este foarte controversată. După unii, acest imobil n'ar fi dotal, ci parafernă, și prin urmare, alienabil cu concursul femeii, numai folosința lui devenind dotală; pentru-că acest imobil n'ar fi direct substituit aceluși dotal, ci ar fi o despăgubire dată bărbatului pentru daunele suferite prin evicțiune. Or, cu-toate-că aceste despăgubiri constituiesc o creanță dotală, totuși imobilele date pentru stângerea acestei creanțe nu pot deveni dotale, după cum, în lipsa unei clause de întrebuițare, nu pot deveni dotale nici imobilele dobândite cu bani dotali²⁾.

La aceasta se răspunde însă, cu drept cuvânt, că substituția în acest caz, a unui imobil, altuia, nu modifică convenția matrimonială, ci asigură, din contra, executarea ei; de-vreme-ce intenția părților a fost ca dota să fie imobiliară. Nici-un argument nu se poate deci trage, în specie, prin analogie, din art. 1247. În acest sens este și tradiția (cpr. L. 16, Dig., *De jure dotium*, 23, 3 și art. 1644 C. Calimach). Imobilul primit de bărbat, în locul aceluși din care a fost evins, va fi deci dotal, conform intențiunii părților³⁾.

5° *Imobile cedate de bărbat, femeii, în urma separației de bunuri, pentru plata unei datorii mobiliare.*

Separația de bunuri d'între bărbat și femei făcând să nască, pentru cel d'întâi, obligația de a restitui dota (art. 1271), se întâmplă adesea-ori că bărbatul, debitor a unor sume de bani, se liberează cedând femeii unul sau mai multe imobile. Și în asemenea caz, naște întrebarea care va fi soarta acestor imobile?

1) „Dacă, în vremea căsătoriei, dice art. 1644 din Codul Calimach, s'aŭ luat prin judecată un lucru, pe care bărbatul îl primise de zestre cu bună credință, are drept să ceară de la înzestrător alt lucru în locul aceluia, tot de aceeași calitate și câtime, sau prețul cel drept“. În asemenea caz, lucrul sau prețul primit era dotal.

2) Odier, III, 1147. Benoit, *op. cit.*, II, 163. Duranton, XV, 435. Tessier, *op. cit.*, I, p. 248 urm. Aubry et Rau, V, § 534, p. 538, text și nota 27. Cpr. și Bellot des Minières, *Régime dotal et Commun. d'acquêts*, I, 365, 366.

3) Guillaouard, I, 1746. Rodière et Pont, III, 1685, Benech, *op. cit.*, 121, p. 274 urm. Seriziat, *op. cit.*, 56, 57, p. 62 urm. Toullier D., VII, partea II, 91, p. 60. Pand. fr., *Marriage*, II, 8906. Joutou, *op. cit.*, I, 67, p. 87 urm.

Separăția de bunuri sau de patrimoniului, ne aducând nici-o schimbare în privința regulilor relative la condiția dotei, imobilul dat în aceste condițiuni de bărbat, femeii, nu poate fi dotal. El poate, deci fi, urmărit și vândut de creditorii femeii, chiar dacă ea și-a constituit dotă și bunurile ei viitoare ¹⁾.

Urmărirea și
vîndarea
imobilului
dat de bărbat,
femeii,
drept plata
dotei mobiliare.
Controversă.

Dar, dacă imobilul dat de bărbat drept plata dotei, ce el datorește femeii, nu este dotal, el reprezintă, în teoria jurisprudenței, o valoare dotală; de unde s'a tras conclusia că acest imobil nu poate fi urmărit și vândut de creditorii femeii, chiar posteriori separațiunii, de cât sub condițiunea ca prețul eșit din vîndare să asigure pe deplin dota mobilă a femeii ce acest imobil reprezintă ²⁾.

Această soluție este însă cu drept cuvînt contestată. Ea este vexatorie pentru terții, țice Troplong (IV, 3190), și arbitrară din punctul de vedere al creditului public. Părerăa lui Aubry et Rau este o eroare manifestă, țice Marcadé. Imobilul dat de bărbat, femeii, ne fiind în adevăr dotal, poate fi urmărit și vîndut de creditorii ei; el poate fi ipotecat și vîndut de femeie, și atît vîndarea cît și ipoteca sunt supuse dreptului comun. Soluția contrară, pe lîngă că țagăduște principiul nedotalității, înscris în art. 1247, apoi introduce o restricție condamnată de logică și de drept ³⁾. Tot ce se poate țice numai este că, la caz de expropriarea imobilului, femeia va lua cu precădere din preț suma ce i se cuvine pentru dota ei mobilă ⁴⁾.

¹⁾ Guillaouard, IV, 2088 și 2115. Planiol, III, 1496, 4° Troplong, IV, 3183 urm. Odier, III, 1200. Tessier, *op. cit.*, I, p. 247, nota 410. Marcadé, VI, art. 1151—1153, No. IV. Duranton, XV, 436. Aubry et Rau, V, § 539, p. 617. Dutruc, *Sépar. de biens judiciaire*, 453, 454. Répert. Sirey, *Dot*, 565 urm. Cas. fr. D. P. 70. 1. 264. Sirey, 70. 1. 185. Veđi și alte decisiu citate în Répert. Sirey, *o^o cit.*, 567 urm.—*Contrà*: Rodière et Pont, III, 2197. Seriziat, *op. cit.*, 127, p. 140, 141. Dutruc, *op. cit.*, p. 322, nota 5 (ed. din 1853).

²⁾ Aubry et Rau, V, § 539, p. 622 și decisiile citate de acești autori în nota 17. Tessier, I, p. 248, nota 410. Dutruc, *op. cit.*, 455 urm. Cpr. C. Agen, D. P. 92. 2. 569. Sirey, 93. 2. 98.

³⁾ Veđi în acest din urmă sens: Marcadé, VI, art. 1151—1153, No. IV, p. 45. Guillaouard, IV, 2088. Troplong, IV, 3189 urm. Bertauld, *Quest. pratiques et doctrinales de C. Napoléon*, I, 629 urm., p. 500 urm.

⁴⁾ Cpr. C. Toulouse, D. P. 60. 2. 64. Sirey, 60. 2. 305.

6° *Despăgubirea datorită femeii de o companie de asigurare, pentru distrugerea imobilului dotal.*

Presupunând că imobilul dotal a fost distrus prin foc, despăgubirea plătită, femeii, de compania de asigurare, nu este dotală, de-vreme-ce această despăgubire isvorește din un contract independent de contractul matrimonial. Și apoi, această indemnitate nu este prețul imobilului, ci repararea daunei pricinuite prin incendiū. Deci, dacă cu suma dobândită de la societatea de asigurare s'a cumpărat un alt imobil, în locul aceluși ars, acest nou imobil nu este dotal, ci parafernal ¹⁾).

Casurile în care dota poate fi transformată în timpul căsătoriei.

Am vădut că, după principiile dreptului modern, dota nu poate fi transformată în timpul căsătoriei.

Prin excepție, însă, dota care consistă în bani, poate fi înlocuită prin un imobil, care devine dotal, de câte-orî contractul de căsătorie prevede că cu banii dotali se vor cumpăra imobile. Aceasta ipotesă este prevădută de art. 1247, § 1, despre care ne am ocupat mai sus.

Art. 1247
§ 1.

Un alt caz excepțional de subrogare dotală este acel prevădut de art. 1253. De câte-orî imobilul dotal este înstrăinat în timpul căsătoriei, cu permisiunea justiției, în casurile în care această înstrăinare poate să aibă loc, prețul trebuie să se întrebuițeze la operațiunea care a provocat înstrăinarea, de exemplu : a procura alimente familiei, a face reparațiile neapărate pentru conservarea fondului dotal, etc. Dacă, însă, prisosește ceva din prețul vândărei peste trebuințele recunoscute, acest prisos este dotal și se va întrebuița la cumpărarea unui alt imobil, care va fi tot dotal (art. 1253, § ultim ²⁾). În asemenea caz, dotalitatea nu rezultă din contractul matrimonial, ci din lege.

Art. 1253.

¹⁾ Planiol, III, 1496. Guillouard, IV, 1879. Bellot des Minières, *Régime dotal*, I, 386, p. 303. C. Nîmes și Pau, Sirey, 51. 2. 358 și D. P. 95. 2. 10.—*Contrà* : Jouitou, *op. cit.*, I, 73. Benech, *op. cit.* 121, p. 275. Veđi și *suprà*, p. 143.

²⁾ Se susține însă de unii (Tessier, I, p. 236, text și nota 401; Odier, III, 1313, etc.), că imobilul cumpărat cu acest prisos n'ar fi dotal. Veđi *infrà*, explic. art. 1253.

Aceeași soluție este admisibilă atunci când înstrăinarea imobilului dotal este permisă prin contractul matrimonial, sub condițiunea de a se cumpăra un alt imobil. Noul imobil devine dotal, precum era acel vîndut, de și acest caz nu este direct prevădut de lege ¹⁾. Dacă valoarea acestui nou imobil este superioară aceluși vechiū, noul imobil nu va deveni dotal de cât *pro parte*, până la concurența valorii imobilului precedent ²⁾.

Art. 1254,
§ 2.

În caz de a se schimba un imobil dotal, noul imobil dobîndit în locul aceluși vechiū este de drept dotal, până la concurența valorii imobilului înstrăinat (art. 1254, § 2) ³⁾.

Dacă femeea, care înstrăinează astfel prin schimb un imobil dotal, devine creditoare a unei sume de bani (*soulte*), pentru-că imobilul ce dă are o valoare mai mare de cât acel ce ea primește în schimb, această sultă este dotală și se va întrebuița, de se poate, în cumpărare de imobile care vor fi tot dotale (art. 1254, § 2).

Exprop.
imobilului
dotal p. ca-
usă de utili-
tate publică.

Dacă presupunem că imobilul dotal a fost expropriat pentru cauză de utilitate publică, indemnitatea ce femeea primește în acest caz, reprezentând prețul imobilului expropriat, este dotală, și în consecință, tot dotal va fi și imobilul cumpărat cu dînsa ⁴⁾.

În fine, se admite că despăgubirea plătită femeii de un terțiu, care prin culpa sa a adus pierderea fondului

¹⁾ Planiol, III, 1495, 2°.

²⁾ Planiol, *loco cit.* C. Montpellier, D. P. 95. 2. 434. Veđi și *supră*, p. 151, nota 3.

³⁾ Este asimilat schimbului cazul în care femeea, obligată de a raporta la succesiunea dăruitorului imobilul dotal, primește în lotul său alt imobil, prin efectul împărțelei. În acest caz, al doilea imobil este dotal până la concurența valorii celui d'întăi, acest caz fiind asimilat *unui schimb silit*. Cpr. Planiol, III, 1493. C. Montpellier, Sirey, 54. 2. 687. Veđi însă *supră*, p. 158, un alt caz în care imobilul luat de femeie din moștenirea constitutorului nu este dotal.

⁴⁾ Guillouard, IV, 1736. Benech, *op. cit.*, 121, 123. Aubry et Rau, V, § 534, p. 542. Jouitou, *op. cit.*, I, 73. Planiol, III, 1495, 4°. Cas. fr. D. P. 46. 1. 225. Sirey, 46. 1. 161.—Autorii asimilează cu drept cuvînt, acestui caz, acela în care imobilul dotal a fost micșorat prin exercițiul unei servituți legale, la care el trebuie să se supună din cauza unei imperioase necesități (art. 616). Cpr. Guillouard, Benech, *loco supră cit.*

dotal, este dotală și că imobilul cumpărat cu acești bani este tot dotal, cel puțin atunci când întrebuițarea banilor în cumpărare de imobile este prevădută în contractul de căsătorie¹⁾.

Persoanele căroră incumbă sarcina de a plăti dota.

Dota se plătește de acela care a constituit-o, fie el rudă sau străin, sau de moștenitorii săi, în caz când el s'a săvârșit din viață fără a o plăti, aceasta fiind o datorie a moștenirii²⁾. „Când tatal său mama, o rudă, sau un străin, făgăduiește zestre și nu o dă, dice Codul Caragea (art. 18, partea III, capit. 16), atunci bărbatul e slobod s'o ceară prin judecată“. (Veđi și art. 10 din același Cod, *loco cit*).

După art. 1623 din Codul Calimach (1220 C. austriac), tatăl și bunul despre tată erau mai cu samă datori să înzestreze pe fica sau nepoata lor, după rangul și starea ce aveau în societate, conform regulei: *Paternum officium dotare filias*³⁾; iar mama numai atunci era datoare

Art. 1623 C.
Calimach.

¹⁾ Planiol, III, 1495, 5°. C. Aix și Cas. fr. Sirey, 90. 2. 89. D. P. 91. 1. 486.

²⁾ „Dacă cine-va, făgăduind zestre, va muri înainte de căsătorie pentru care o făgăduise, dice art. 1631 din Codul Calimach, datori sunt moștenitorii lui să o dea“. Art. 1631 C. Calimach.

³⁾ Codul Calimach mai are și alte dispoziții, pe care le reproducem aci: „Tatăl nu poate înzestra pe fică din lucrurile femeii sale, fără invoirea ei; iar dacă va face una ca aceasta, și pe urmă se vor lua înapoi prin judecată aceste lucruri, după pornirea jalbei din partea femeii, sau a moștenitorilor ei, atunci dator este el, fiind tras de cătră ginere, să plătească sau să răspundă de al doilea zestrea ficei din ale sale“ (art. 1624). „Nu poate tatăl să înzestreze pe fica sa din zestrea muerei sale, dice de asemenea Codul Caragea (art. 14, partea III, capit. 16), de nu va vrea ea“. Art. 1624 Codul Calimach.

Art. 1625 din Codul Calimach ne arată când tatăl sau bunul nu au îndatorirea de a înzestra pe fica sau nepoata lor. Această obligație înceta în casurile următoare: când ei erau săraci; când fica sau nepoata aveau de aiurea dreaptă a lor avere îndestulă spre darea zestreii cuviincioasă; când ginerile lepăda zestrea de bună voie; când fica se făcea nevrednică de înzestrare, adică: în casurile prevădute de art. 695—698 și 978 din acest Cod; când fata sau nepoata se depărta din dreapta credință creștinească; și în fine, când ele, nefind încă în deplină vristă, se măritaū fără știrea sau

Art. 1625 C.
Calimach.

a înzestra pe fiica ei când tatăl era sărac, sau *când ea era de altă dogmă și fiica ortodoxă*¹⁾. Această obligație apasa și asupra părintelui adoptiv (art. 1627 C. Calimach; § 2 și 14 Capit. 33 C. Andr. Donici).

voia părinților. (Cpr. în această din urmă privință art. 1222 C. austriac).

Art. 1628 C.
Calimach.

Când era îndoială asupra aversei constituită zestre, pre-sumția juridică era că această zestre s'a constituit din aversea viitoareii soții, iar dacă părinții dădeau zestre spre vrist-niceii fiice sau nepoate, zestrea se socotea dată din însăși a lor avere (art. 1628 C. Calimach, 1224 C. austriac).

Art. 1629 C.
Calimach.

Toți făgăduitorii de zestre hotărîtă, fie rude sau străini, fie bărbați sau femei (cpr. L. 41, Pr., Dig., *De jure dotium*, 23, 3), dacă erau în vristă legitimă, erau datorii s'o dea fără nici-o pricinuire sau întimpinare, socotindu-se că au dăruit-o, dacă se făcuse alcătuire despre aceasta (art. 1629 C. Calimach). Veți și § 3, capit. 33 C. Andr. Donici.

Art. 1630
C. Calimach.

Făgăduitorul de zestre, care din întâmplare scăpatase, nu era dator a plăti toată zestrea promisă, ci numai cât putea, lăsându-se cele trebuincioase pentru viață (art. 1630 C. Calimach).

Art. 1632 C.
Calimach.

Predarea zestrei se putea cere îndată după săvîrșirea cununiei, dacă nici-un termen nu se hotărîse pentru aceasta (art. 1632 C. Calimach).

Art. 1633,
1652 C. Ca-
limach.

Făgăduitorul zestrei putea, însă, să prelungească predarea ei până la împlinirea de doi ani, plătind din ziua cununiei rodurile sau dobîndile ei, iar după împlinirea de doi ani, el trebuia neapărat s'o predea bărbatului, dacă nici-o alcătuire nu intervenise în această privință (art. 1633 C. Calimach și § 7 capit. 33 C. Andr. Donici). Zestrea se putea da bărbatului și mai înainte de cununie (art. 1652 C. Calimach).

Art. 1644 C.
Calimach.

Bărbatul care, în timpul căsătoriei, fusese deposedat prin judecată de lucrul primit ca zestre, avea drept să ceară de la înzestrător un lucru de aceeași calitate și câtime, sau prețul lui adevărat (art. 1644). Veți *supră*, p. 159, nota 1.

Art. 1220,
1221, 1223
C. austriac.

¹⁾ Veți *supră*, p. 17.—Art. 1220 din Codul austriac nu prevede cazul când fiica și mama ar fi de religii deosebite, însă are, la fine, un paragraf, pe care Codul Calimach nu-l reproduce, în care se dice că o fiică naturală nu poate să ceară dotă de cât de la mamă-sa. „*Eine uneheliche Tochter kann nur von ihrer Mutter ein Heirathsgut verlangen*“. După art. 1221 din același Cod (dispoziție iarăși nereprodusă în Codul Calimach), părinții și bunii pot fi scutiți de tribunal de obligația de înzestrare.—In ori ce caz, fata înzestrată, care-și perde dota chiar fără culpa ei (*obschon ohne ihr Verschulden*), nu mai are drept la o a doua dotă, chiar în caz de a se căsători a doua oară (art. 1223 C. austriac).

După Codul Caragea, mama nu avea datoria, ci nu-
 Codul Cara-
 gea.
 mai facultatea de a înzestra pe fiica sa (art. 15, partea III, capit. 16). Tatăl avea însă obligația de a-și înzestra pe fiica sa din avutul lui (art. 12, *loco cit.*).

După acest Cod al țării românești, fetele ne moștenind pe părinții lor, obligația de înzestrarea apăsă și asupra fraților, cari erau datori să înzestreze pe surorile lor chiar din avutul lor propriu (art. 13, *loco cit.*)¹.

Astă-ți, o știm, părinții nu mai au de cât o obligație morală de a-și înzestra și căpătui copiii. (Vezi *supră*, p. 115 și 136).

Dacă ei însă, din propria lor voință, *nullo jure cogente*²), au înzestrat pe un copil al lor, ei sunt datori să-și execute această obligație cu bunurile lor (art. 1718), chiar dacă copilul înzestrat ar avea averea sa proprie (art. 1238). Legea distinge, în această privință, cazul în care dota a fost constituită de ambii părinți, de acela în care ea a fost constituită numai de unul din ei.

Casul când dota a fost constituită de ambii părinți ai soțului.

Art. 1237, § 1.—Dacă tatăl și mama constituiesc împreună o dotă, fără a distinge partea fie-căruia, dota se consideră constituită în porțiuni egale. (Art. 1238 C. civ. Art. 1544, § 1 C. fr.)³).

De câte-ori ambii părinți au constituit împreună o dotă unui copil al lor, fără a se determina partea contributorie a fie-căruia din ei, ei vor fi obligați a o plăti fiecare pe jumătate, dota fiind, în asemenea caz, presupusă a fi constituită în porțiuni egale. Legea nu împedecă însă pe soți să determine, prin comună înțelegere, partea ce fiecare urmează a plăti din dota constituită de amândoi⁴).

Dota se consideră constituită de amândoi părinți când amândoi au vorbit în contractul matrimonial; când, de exemplu, ei au ținut: subscrișii, tată și mamă a viitoarei soții, îi constituim dotă, la căsătoria ei, suma de . . . . .

¹) Vezi *supră*, p. 20, text și nota 4, și *infră*, p. 175, text și n. 2.

²) *Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur*“. L. 82, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50, 17.

³) Art. 1438 din Codul fr. (nereprodus la noi) repetă același lucru pentru soții căsătoriți sub regimul de comunitate.

⁴) Cas. rom. și C. București, *Dreptul* din 1902, No. 13. Tropolong, IV, 3076. Répert. Sirey, *Dot*, 78, și toți autorii.

Intențiunea de a constitui o dotă împreună nu are nevoie de a fi declarată în termeni expresi, ea putând să rezulte din diferitele clause ale contractului ¹⁾.

Rămâne, însă, bine înțeles că unul din soți nu răspunde pentru partea contributivă a celuilalt, dacă nu există, în această privință, o declarație expresă de solidaritate; căci solidaritatea nu este presupusă de cât în materie comercială (art. 1041 C. civ., 42 C. com.) ²⁾.

Dacă dota, constituită de ambii părinți împreună, este plătită numai de unul din ei, din bunurile sale proprii, acel care a plătit partea integrală devine creditorul celuilalt soț pentru jumătate din valoarea acestor bunuri ³⁾.

Casul când dota a fost constituită de ambii părinți, cu condiție ca ea să fie imputată asupra moștenirii aceluia care va muri mai întâi.

Se poate întâmpla ca soții să constituiască o dotă împreună, adăugând însă că întreaga dotă va fi imputată asupra moștenirii aceluia din părinți, carele se va săvârși cel întâi din viață ⁴⁾. În asemenea caz se decide că soții, cât trăesc, sunt obligați la plata dotei, fie-care pe jumătate, și că copilul înzestrat se poate adresa la fie-care din ei pentru partea sa respectivă ⁵⁾. Soțul rămas în viață, care a plătit o parte din dotă, își va lua însă înapoi această parte din moștenirea soțului săvârșit din viață, fără a putea,

¹⁾ Guillouard, I, 145. Laurent, XXI, 166. Répert. Sirey, *Dot*, 77.

²⁾ Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 158, text și nota 1 și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 36. Cpr. Marcadé, VI, art. 1544, No. II, *in fine*, p. 29. Répert. Sirey, *Dot*, 90 urm. Planiol, III, 858. Troplong, IV, 3077.—Rămâne însă bine înțeles că soțul care, din cauza solidarității anume stipulată, va plăti dota peste partea sa contributivă, va avea recurs contra celuilalt soț (art. 1052, 1053), așa că în privința raporturilor dintre constituitori, repartitia se va face tot pe jumătate. Planiol, *loco cit.* Guillouard, I, 146. C. Dijon, Sirey, 94. 2. 12. D. P. 94. 2. 575.

³⁾ Aubry et Rau, V, § 500, p. 223, text *in fine*. Rodière et Pont, I, 101. Guillouard, I, 143. Répert. Sirey, *Dot*, 81.

⁴⁾ Asemenea clausă, admisă în vechiul drept francez, se obișnuiește une-oră și astăzi și se consideră ca licită. Veđi considerațiile istorice în nota lui Esmein (Sirey, 1900. I. 81 urm.)

⁵⁾ Guillouard, I, 147. Aubry et Rau, V, § 500, p. 226. Rodière et Pont, I, 107. Laurent, XXI, 171. Baudry et Surville, I, 221.—La caz de a se fi stipulat solidaritatea, fie-care din părinți va putea fi urmărit pentru dota întreagă, rămânând ca raporturile dintre constituitori să se reguleze mai pe urmă între ei.

la caz de insolvabilitate a acestei moșteniri, să exercite vr'o repetiție contra copilului donatar, care, prin luarea dotei sale, n'a făcut de cât să primească ceea ce îi era datorit legalmente ¹⁾).

Autorii și jurisprudența dic că, în asemenea caz, ambii soți sunt obligați *actualmente, însă sub eventualitatea unei rezoluțiuni* ²⁾,

Dacă, însă, la moartea unuia din soți, dota nu este încă plătită, copilul înzestrat nu va putea, afară de cazul unei stipulațiuni contrare, prevădută în contractul de căsătorie, să-și iea dota de cât din averea lăsată de soțul care a murit întâi. Și în asemenea caz, dacă dota este mai mare de cât partea de moștenire a copilului înzestrat din bunurile soțului săvârșit cel întâi din viață, soțul care trăește, nu este în principiu obligat a o completa ³⁾, dacă aceasta nu rezultă din clausele contractului ⁴⁾.

2° Casul când dota a fost constituită numai de unul din părinți.

Art. 1237, § 2.—Dacă dota este constituită numai de tată, pentru partea sa și a mamei, aceasta, chiar presentă de ar fi fost la facerea contractului, și chiar de l-ar fi subscris ⁵⁾, nu va fi de loc îndatorată, ci dota va rămânea întreagă în sarcina tatălui. (Art. 1238 C. civ. Art. 1544, § 2 C. fr.)

Constituirea de dotă făcută numai de tată, nu-l obligă de cât pe dînsul, chiar dacă el ar fi vorbit de bunurile mamei, pentru-că bărbatul, în lipsa unui mandat, n'are calitatea de a vorbi în numele femeii. Femeea, care a sub-

¹⁾ Rodière et Pont, I, 107. Baudry et Surville, I, 222.

²⁾ Guillouard, I, 147.

³⁾ Guillouard, I, 148. Troplong, IV, 3076. Rodière et Pont, I, 107. Laurent, XXI, 170, *in fine*. Répert. Sirey, *Dot*, 106 urm. Aubry et Rau, V, § 500, p. 225, 226. Baudry et Surville, I, 221.

⁴⁾ Baudry et Surville, *loco cit.* Cpr. și Cas. fr. Sirey, 1900. 1. 81 și D. P. 1899. 1. 505.

⁵⁾ Cuvintele: „și chiar dacă l'ar fi subscris“ nu există în textul corespunzător francez, ci sunt adaose de legiuitorul nostru, după Marcadé (VI, art. 1544, No. 1), care dice că prezența și semnătura femeii se explică: „soit par son état de dépendance, soit par son désir d'honorer le contrat de mariage de son enfant“. Cpr. și Duranton, XV, 367.

semnat contractul matrimonial, fără a fi făcut nici-o declarație, este presupusă a fi dat concursul său *honoris causa*. Pentru ca femeea să poată fi considerată ca constituitoare de dotă, trebuie să fi vorbit în contractul matrimonial, sau să fi dat mandat bărbatului de a vorbi în numele ei ¹⁾.

Aceste principii sunt aplicabile chiar atunci când, sub regimul dotal, soții ar fi stipulat o societate de achizițiuni (art. 1287 urm.). Dota constituită numai de tată va fi în sarcina societății ²⁾.

Și *vice-versa*, dota constituită de mamă, chiar cu autorisarea bărbatului, n'o obligă de cât pe dînsa. Bărbatul nu este personal obligat, însă el nu mai poate avea folosința bunurilor constituite dotă de femei ³⁾.

În ambele cazuri mai sus expuse, adică: fie că constituirea dotei emană de la amîndoi părinții (art. 1237, § 1), fie numai de la unul din ei (art. 1237, § 2), dota se va lua, afară de cazul unei stipulații contrare, din averea constitutorului, chiar dacă fiica dotată ar avea averea sa proprie. Acest principiu, care este aplicabil nu numai regimului dotal, dar ori-cărui alt regim ce ar adopta soții donatari ⁴⁾, este înscris în art. 1238 :

Art. 1238.—De și fiica dotată de tatăl său ⁵⁾ și de mamă-sa, ar avea averea sa proprie de care se bucură ⁶⁾, dota se va lua din averea constitutorului, dacă nu este stipulațiune contrară. (Art. 338, 421, 1237 C. Civ. Art. 1546 C. fr.)

Prin interpretarea voinței părților, acest text presupune, cu drept cuvînt, că constitutorul dotei, condus de

¹⁾ Thiry, III, 512. Marcadé, VI, art. 1544, No. 1. Rodière et Pont, I, 106. Guillouard, I, 150. Répert. Sirey, *Dot*, 115. Troplong, IV, 3070, 3071, și toți autorii.

²⁾ Marcadé, VI, art. 1544, No. I, *in fine*. Répert. Sirey, *Dot*, 121.

³⁾ Cpr. Troplong, IV, 3075. Répert. Sirey, *Dot*, 122. Guillouard, I, 152. Aubry et Rau, V, § 500, p. 224.

⁴⁾ Guillouard, I, 142. Laurent, XXI, 160. Rodière et Pont, I, 97. Planiol, III, 856. Aubry et Rau, V, § 500, p. 223, nota 7. Aceeași observație se aplică atît art. 1237 cît și art. 1238 și 1239. Aubry et Rau, *loco cit.* T. Huc, IX, 430. Baudry et Surville, I, 217. Guillouard, I, 153.

⁵⁾ Textul fr. (1546) ține și de mamă.

⁶⁾ Adecă : a căror usufruct legal aparține părinților (art. 338 C. civ.), după cum se exprimă art. 1394 din Codul italian și art. 1546 din Codul francez.

afecțiunea părintească, a înțeles să facă o liberalitate ficei sale. Această presumpție nu exista în Codul Calimach, de cât atunci când părinții înzestrau o sprevrînică; în celelalte cazuri, la caz de îndoială, zestrea se socotia ca fiind constituită din averea proprie a viitoarei soții (art. 1628 C. Calimach¹).

Art. 1238 nu se aplică, însă, de cât atunci când dota consistă în o sumă de bani, sau în alte obiecte fungibile; căci el n'ar mai fi aplicabil de câte-ori ea ar consista într'un imobil, care ar aparține viitoarei soții și asupra căruia constituitorul ar avea usufructul²).

3° *Casul când dota a fost constituită de părintele supra-vețitor.*

Art. 1239.—Când cel rămas în viață dintre soți (părinti) constituie o dotă din bunuri paterne și materne, fără a specifica porțiunea fie-căruia, dota se va lua mai întâi din partea ce are viitorul soț în averea defunctului, și la neajungere, din averea soțului constituitor. (Art. 1238 C. civ. Art. 1545 C. fr.)

Dacă părintele supravetăitor a constituit o dotă din bunurile paterne și materne, fără a specifica nici-o parte din aceste bunuri, dota se va lua mai întâi din bunurile părintelui săvîrșit din viață, convenite ficei înzestrate cu titlu de moștenire, și numai la caz de neajungere, din averea părintelui constituitor. Legea, interpretând voința constituitorului dotei, care constituitor a vorbit *de bunuri paterne și materne*, sau care a reprodus aceeași idee prin alte cuvinte³), presupune cu drept cuvînt că el a voit mai întâi să se libereze față de copilul său, înainte de a-i face o liberalitate: *Nemo facile donare præsuntitur*, sau: *Nemo liberalis nisi liberatus*⁴).

Această presumpție n'ar mai avea însă loc dacă constituitorul dotei nu s'ar fi referit la bunurile paterne și materne, sau dacă ar fi determinat partea contributivă din aceste bunuri⁵).

¹) Cpr. art. 1224 C. austriac. Veđi și *suprà*, p. 164, *ad notam*.

²) Thiry, III, 512, p. 528.

³) Marcadé, VI, art. 1544, 1545, No. II, p. 29.

⁴) Este, în adevăr, de principiu că liberalitățile nu se presupun, ci trebuie să reeasă din cuprinsul actului. Cpr. Cas. rom. C. *judiciar* din 22 Iunie 1903. No. 47.

⁵) Thiry, III, 512, *in fine*, p. 528.

Iată, însă un părinte, de exemplu, tatăl supraviețuitor, care constituie o dotă fiicei sale în termenii următori: 30000 lei din averea paternă și 30000 lei din averea maternă. Presupunând că, în asemenea caz, nu s'ar găsi în averea soției sale, săvârșită din viață (mama copilei înzestrate) de cât 15000 lei, acest părinte fi-va obligat să plătească peste partea lui, din bunurile sale, cei 15000 lei, care nu s'au găsit în averea defunctei sale soții? Afirmativa era admisă în vechiul drept francez și este generalmente admisă și astăzi, pentru-că el fiind detentorul moștenirii, în calitate de tutor legal al copiilor săi, a trebuit să cunoască valoarea moștenirii lăsată de soția sa. Deci, dacă dota constituită de dinsul din averea soției sale este mai mare de cât această avere, lucrul nu se poate explica altfel de cât că el a înțeles să plătească din bunurile sale întreaga sumă promisă ¹⁾).

4° Casul când dota a fost constituită de un străin.

Regulele mai sus expuse sunt, în principiu, aplicabile și atunci când dota a fost constituită de o persoană care nu era rudă cu viitorii soți. Astfel, liberalitatea făcută unui copil străin, de doi soți împreună, se consideră, afară de cazul unei stipulațiuni contrare, ca făcută de fiecare din ei pentru jumătate ²⁾).

Casul când
constituitorul
datorește
o sumă de
bani, soțului
înzestrat.

Dota constituită fie de părinți, fie de o persoană străină, cari ar fi debitorii viitoarei soției, se va lua din bunurile constituitorilor, iar nu din ceea ce ei îi datoresc ³⁾).

¹⁾ Vezi în acest sens: Odier, III, 1133. Guillouard, I, 153. Troplong, IV, 3086. Aubry et Rau, V, § 500, p. 225. text și nota 14. Marcadé, VI, art. 1545, No. II. Benoit, *Tr. de la dot*, 57. Tessier, *op. cit.*, I, p. 134 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 133 urm. Rodière et Pont, I, 100. Acești din urmă autori (*loco cit.*) nu admit însă această soluție de cât atunci când valoarea bunurilor lăsate de soția constituitorului nu era cunoscută de viitorii soți. În fine, Seriziat (*Régime dotal*, 40 urm., p. 46 urm.) crede că dacă bunurile materne consistau în creanțe, pe care tatăl, constituitor al dotei, putea să le creadă bune, el n'ar fi ținut a repara paguba ce ar rezulta pentru viitorii soți din insolabilitatea debitorilor.

²⁾ Guillouard, I, 155. Rodière et Pont, I, 108. Répert. Sirey, *Dot*, 136.

³⁾ Duranton, XV, 368. Répert. Sirey, *Dot*, 139.

De asemenea, dacă constituitorul dotei este usufructuarul unui bun care aparține în nudă proprietate soțului înzestrat, constituitorul dotei este presupus a fi voit să oblige, prin constituirea dotei, restul patrimoniului lui, iar nu bunul grevat de usufruct. Contrarul n'ar putea să rezulteze de cât din o clausă a contractului dotal ¹⁾.

Casul când constituitorul dotei este usufructuarul unui bun, care aparține soțului înzestrat.

În fine, se decide de asemenea că dacă tatăl, debitor al dotei fiicei sale, i-a lăsat prin testament o sumă egală cu aceea constituită dotă, fără a fi manifestat voința că acest legat să ție loc de dotă, fiica înzestrată va putea, la moartea părintelui său, să ceară și legatul și dota ²⁾.

Dacă presupunem ipotesa inversă, adică că un părinte, după ce a făcut un legat fiicei sale, i-a constituit apoi o dotă, fără ca să rezulte de nicăiri că intenția lui ar fi fost numai de a confirma legatul, fiica înzestrată, pe lângă dota ce va primi, va putea cere și legatul, se înțelege în limitele părții disponibile, pentru-că ambele liberalități sunt independente una de alta și pot foarte bine subsista împreună ³⁾.

Casul când un părinte a constituit o dotă, fiicei sale, după ce-i făcuse mai întâi un legat.

Despre raportul dotei.

Dota fiind, față cu constituitorul ei, un act cu titlu gratuit, o liberalitate, este supusă raportului, când descendentul înzestrat vine la moștenirea ascendentului constituitor, în concurență cu alți descendenți (art. 751, 758, 1282 și 1914) ⁴⁾. Raportul dotei era prescris și la Romani ⁵⁾. El nu era însă admis în Codul Calimach ⁶⁾.

¹⁾ Guillouard, I, 155. Rodière et Pont, I, 108.

²⁾ Cpr. Tessier, *op. cit.*, I, p. 149, No. 36. Répert. Sirey, *no cit.*, 141.

³⁾ În vechiul drept francez, se făcea următoarea distincțiune: sau dota era egală, ori superioară sumei legate, și atunci numai dota putea fi cerută; sau ea era inferioară sumei legate mai în urmă, și în asemenea caz, fiica nu putea cere de cât suma din legat care întrecea dota. Vezi Roussilhe, *Tr. de la dot*, 100.—Tessier (*op. cit.*, I, p. 150—152) admite și astăzi soluția dreptului vechi, soluție care ni se pare arbitrară, întru-cât ea nu se întemeiază pe nici-o considerație serioasă.

⁴⁾ Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1898, No. 1 și 5.

⁵⁾ L. 17, Cod., *De collationibus*, 6. 20.

⁶⁾ „Nu se pun la sinisfora, dice art. 1010 lit. g. din Codul Calimach, câte au dat părinții zestre fiicei lor“. Vezi și art. 1013 C. Calimach. „Fiicele cele înzestrate de

Vechiul drept francez.

Art. 1010, 1013 C. Calimach.

Codul actual.

Codul actual a admis din contra raportul zestrei, dacă ascendentul n'a manifestat o voință contrară, pentru a restabili egalitatea membrilor aceleiași familii ¹⁾.

Moștenirea la care se face raportul.

Naște însă întrebarea : la care moștenire se va face raportul? Dacă dota a fost constituită de ambii părinți împreună, fără a se distinge partea fie-căruia din ei (art. 1237, § 1), raportul se face pentru jumătate la moștenirea fie-căruia din ei ²⁾. Această soluție nu suferă nici-o îndoială de câte-ori dota a fost plătită pe jumătate de ambii părinți. Chesiunea este însă controversată în Franția, în caz când dota a fost plătită numai de unul din părinți, de și ea fusese constituită de amîndoi. Se susține că,

Codul Ipsilant și Caragea. Pravila lui Matei Basarab.

cătră părinți nu pot cere sinisfora, dar nici sunt silite să pue la mijloc zestrurile lor“. Cpr. Cas. rom. și C. Galați, *Dreptul* din 1890, No. 1 și din 1897, No. 31. Veđi și B. M. Missir, *Dreptul* din 1876, No. 3, p. 22.—Veđi însă art. 788 și 790 C. austriac.—În codul Ipsilant și Caragea, nu putea să fie vorba de raportul dotei, fiind-că fetele nu moșteniaă pe părinții lor. În pravila lui Matei Basarab, fetele moștenind de o potrivă cu băeții (glava 273 ; v. t. III a Coment. noastre, p. 271, nota 1), raportul dotei își avea ființă : „Fata măritată aduce-și ea întâi zeastrea cărea i-aă dat tată-seu și darul dinaintea nunței și le ameastecă cu bucatele tătâne-seu, și aduc și frații ei hainele-și saă ce vor avea de le va fi dat tatăl lor când aă fost viu, și atunci impart toți frații tocma, și ceale ce s'aă fost dat zeastre, și ceale ce nu s'aă fost dat zeastre, iar cartea carea va face saă aă făcut tatăl lor la moartea lui, saă muma, aceia să fie adevărat cât aă vrut și aă scris“ (glava 277).

Scopul raportului. Codul lui Andr. Donici.

- ¹⁾ Raportul are, deci, de scop restabilirea egalității între copiii aceleiași persoane : „Fiind-că firește dreptatea urmează, dice Codul lui Andr. Donici (§ 1, capit. 39), ca moștenirea părintească între fii să se împartă în părți drepte și de o potrivă ; pentru aceasta părinții ce vor înzestra, saă vor da în viața lor unor din fii, partea ce vor voi, și pre urmă întâmplându-se să moară fără diată, saă și cu diată, întru care pentru aceia nu vor pomeni : atuncia pot fiii aceia, de vor socoti că aă luat mai puțină parte, să aducă și să pue la mijloc cele ce aă luat de la părinți, și unindu-le cu averea ce aă rămas în casa părintească, să împărțească în părți drepte cu ceialalți frați (care aceasta se numește în pravilă *sinisfora*, adecă : împreună aducere). Cuvîntul *sinisfora* (συν σφερίν) trecuse și în Codul Calimach (art. 1006 urm).
- ²⁾ Cpr. C. Riom, Sirey, *Recueil*, t. VI (anii 1819—1821), 2. p. 309, coloana 1. Répert. Sirey, *Dot*, 144. Guillaouard, I, 174. Duranton, VII, 245.

și în asemenea caz, raportul trebuie să se facă la moștenirea ambilor părinți; și în favoarea acestui sistem se trage argument din art. 1438 de la titlul comunității¹⁾, care la noi lipsește. Această soluție este cu desăvârșire inadmisibilă în legea noastră. Raportul ne făcându-se, în adevăr, de cât la moștenirea dăruitorului (art. 757), în realitate numai acela este dăruitor care a plătit dota. Ne putându-se raporta ceea ce nu s'a primit, raportul nu se va face de cât la moștenirea aceluia care a plătit, căci numai averea sa, iar nu și a celuilalt soț, a fost micșorată cu valoarea dotei, de și intervenise și acest din urmă la constituirea ei²⁾.

Deci, dacă dota a fost constituită numai de unul din soți, raportul nu se va face de cât la moștenirea lui³⁾.

Numai dota propriu zisă este supusă raportului, nu însă și cheltuelile de nuntă și presenturile obicinuite (art. 759, *in fine*⁴⁾, nici trnsoul, dacă el nu consistă într'o valoare prea considerabilă⁵⁾.

În privința modului cum se face raportul dotei, trebuie să ne referim la dreptul comun. Astfel, dacă dota consistă în imobile, raportul se face *in natură*, de câte-ori soțul înzestrat a conservat proprietatea bunului⁶⁾, și *prin luare mai puțin*, când imobilul a fost înstrăinat sau ipotecat (art. 765)⁷⁾. Dacă dota consistă în mobile, raportul se face prin luare mai puțin (art. 772). Dacă dota consistă în bani, raportul se face conform art. 773. De câte-ori raportul imobilului se face în natură, drepturile reale altele de cât ipoteca consimțită de soțul înzestrat, cad prin aplicarea regulei: *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis*, afară de cazul când, prin efectul împăr-

Modul face-
rei raportu-
lui.

1) Veđi Guillaouard, I, 174, și autorii citați în Répert. Sirey, *Dot.*, 146. Cpr. și C. Dijon, Sirey, 94. 2. 12. D. P. 94. 2. 575.

2) Veđi în acest sens: Laurent, XXI, 174. T. Huc, IX, 239. C. Amiens, D. P. 55. 2. 108.

3) Duranton, VII, 245. Guillaouard, I, 168. T. Huc, IX, 239. Art. 1017 C.

4) După art. 1017 din Codul Calimach, darurile nuntești erau, din contra, supuse raportului, dacă nu fusese scutite de această formalitate. Calimach.

5) Répert. Sirey, *Dot.*, 158, 159.

6) Cpr. Trib. Brăila, *Dreptul* din 1882, No. 74.

7) Cpr. Trib. Covurlui, *Dreptul* din 1897, No. 58.

țelei, imobilul supus raportului ar fi căzut în lotul soțului donatar (art. 769) ¹⁾.

Derogare de la regulile raportului dotei. Casurile în care femeea înzestrată este scutită de raport.

Art. 761.—Dacă înzestrătorul ascendent plătește bărbatului zestrea, fără asigurări suficiente, fiica înzestrată va fi datoare a raporta numai acțiunea în contra bărbatului. (Art. 751, 758, 1233 urm., 1244, 1282, 1914 C. civ. Art. 1007, § 2 C. italian).

Art. 1282.—Dacă, în momentul când tatăl sau mama a constituit fiicei sale o dotă, bărbatul era deja nesolvabil și nu avea nici artă, nici profesiune, fiica dotată nu va fi datoare să raporteze la succesiunea tată-seu sau mamei sale de cât acțiunea ce are, sau ar putea avea în contra bărbatului pentru restituțiunea dotei.

Dacă bărbatul a devenit nesolvabil în timpul căsătoriei, sau dacă avea o artă sau o profesiune care-i ținea loc de avere, pierderea dotei cade numai asupra femeii. (Art. 751 urm., 758, 761, 1233 urm., 1256 urm. C. civ. Art. 1573 C. fr.) ²⁾.

Am intitulat acest capit.: *Casurile în care femeea înzestrată este scutită de raport*, pentru-că, după cum foarte bine observă autorii, faptul din partea femeii de a aduce comoștenitorilor sei acțiunea eventuală ce ea ar putea să aibă în contra bărbatului ei echivalează, în adevăr, cu o scutire de raport; căci a raporta o acțiune în contra unui însolvabil este a nu raporta absolut nimic: „*Hæc autem actio nullum habet penitus effectum legis*“, dice Novela 97, capit. 6, Pr., *in medio*, de la care textele de mai sus sunt împrumutate.

Art. 761 și 1282, din care unul cel puțin este de prisos, au mai fost odată explicate în t. III a Comentariilor noastre, p. 506—509, la care ne mărginim a trimete pe cetitor, de și acest volum a ajuns așa de rar, în-cât astă-zi aproape nu se mai găsește.

Despre raportul dotei constituită sub legea veche.

Art. 1914.—Fiica dotată înaintea promulgării acestei legi, de voește a veni la o ereditate deschisă în urma promulgării acestei legi, va fi obligată a raporta dota. (Art. 751 urm. C. civ.)

¹⁾ Cpr. Planiol, III, 875. Mourlon, III, 443. Veți și t. III a Coment. noastre, p. 506.

²⁾ Art. 1282 trebuia eliminat din Codul nostru, după cum a fost eliminat și din Codul italian, el fiind înlocuit prin art. 761, împrumutat de la această din urmă legislație.

Prin această dispoziție transitorie, foarte nimerită, fiica dotată sub legea veche nu poate veni la moștenirea ascendentului ei dăruitor, deschisă sub legea nouă, fără a raporta dota primită de la dînsul. Ea ar putea să nu facă raportul, însă numai sub condiția de a renunța la moștenirea părintelui său (art. 752) ¹⁾.

Motivele acestei dispoziții sunt lesne de priceput: In Motivele art. 1914. adevăr, părintele care a înzestrat pe fiica sa sub Codul Caragea, a înțeles a o împărtăși cu tot ce i se cuvinea din starea părintească, știind că, după legea de atunci, ea nu era chemată la moștenirea lui ²⁾. Ar fi fost, deci, nedrept ca fiica astfel înzestrată, care astăzi este chemată la moștenirea înzestrătorului, în baza art. 669 urm. a Codului actual, să nu raporteze la masa succesiunii ceea ce a primit ca dotă. Principiul egalității, care este baza moștenirilor moderne, n'ar mai avea ființă, dacă prin asemenea mijloace, un moștenitor ar putea să iea mai mult de cât altul.

Scopul art. 1914 nu este însă instituirea unei specii Scopul art. 1914. de raport *sui generis*, după cum era *collatio bonorum* din dreptul roman vechi, pentru fiii emancipați, cari erau obligați a aduce la masa succesorală a părinților, când veniau la moștenirea lor, d'împreună cu frații lor neemancipați, nu numai bunurile dăruite de tatăl lor, dar încă toată ceealaltă avere dăruită de alții, sau câștigată prin munca lor proprie ³⁾. Singurul său obiect este de a declara raportabile dotele constituite sub legea veche, ca și cum ar fi fost constituite sub acea nouă; de unde rezultă că fiica dotată sub legea veche nu este obligată a raporta de cât dota primită de la persoana la a cărei moștenire

¹⁾ Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1884, p. 392. Cpr. și Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1897, No. 20.

²⁾ Veđi *supră*, p. 165 și 20, text și n. 4. Cpr. și Trib. Mehedinți, *C. judiciar* din 1903, No. 50.

³⁾ Cpr. Morezoll, *Lehrbuch der Institutionen des römischen Rechtes*, § 218. Van Wetter, *Cours de dr. romain*, II, § 713. Maynz, *Cours de dr. romain*, III, § 361, p. 215 și § 406, p. 465 (ed. a 5-a din 1891). Codul lui Andr. Donici nu admitea acest raport: „Frații la *sinisfora* sunt datorii să pue la mijloc toate acele ce nu sunt câștigate de dînșii (ce se numesc în pravilă *profectitia*), cum și acele care le-au rămas de la părinți, și veniturile ce au luat din cele părintești, iar nu și celelalte drepte ale lor“ (cap. 39, § 4).

ea voeștea a veni sub legea nouă, iar nu cea primită de la alte persoane (cpr. art. 756) ¹⁾.

Despre reducțiunea dotei.

Dota este supusă acțiunii în reducțiune, atunci când, întrecând partea disponibilă, atacă rezerva? În Codul francez chestiunea nu poate fi îndoelnică, pentru-că, pe de o parte, art. 1090 (eliminat de legiuitorul nostru), o declară reductibilă ²⁾, iar pe de alta, art. 930 (855 al nostru, modificat), declară acțiunea în reducțiune oposabilă subachisitorilor cu titlu oneros sau cu titlul gratuit.

Codul lui
Andr. Donici.

Această soluție se vede admisă și în Codul lui Andr. Donici. Iată, în adevăr, cum se exprimă art. 14, capit. 35 din acest Cod: „Dacă zestrea ce va rîndui tatăl prin diată fiicei sale, cum și daniile lăsate prin diată nu sunt analogisite ca să remăe legiuita parte mostenitorilor celor după lege chemați, se pornește jalobă și se strică diata“.

Codul
Calimach.

În cât privește Codul Calimach, se decide, din contra, că acțiunea în reducțiune nu era admisă, de și această acțiune este reglementată în acest Cod în privința celorlalți moștenitori rezervatari (art. 1282—1285). Fetele dotate erau, deci, în această legislație, moștenitori legitimi, fără însă a fi rezervatari, legiuitorul presupunând că dota dată de părinte echivala cel puțin cu legitima ce i s'ar fi cuvenit.

¹⁾ Legiuitorul nostru n'a avut, în adevăr, nici-un cuvînt pentru ca să inițieze o punere la mijloc, după cum era *colatio bonorum* la Romani; căci, sub vechile noastre legiuri, copiii aveau dreptul de a dobîndi o avere a lor proprie, pe când, la Romani, din contra, toată averea copiilor neemancipați făcea parte din averea părinților sub a cărui putere ei se aflau; de unde rezultă că copiii emancipați, venind împreună cu frații lor neemancipați la moștenirea părintelui lor comun, s'ar fi împărțit pe nedrept din munca și averea fraților neemancipați, dacă n'ar fi adus la mijloc averea dobîndită în urma emancipărei. Remăne dar bine stabilit că fiica dotată sub legea veche, nu este obligată a raporta dota de cât atunci când vine la moștenirea înzestrătorului. Toate aceste considerații se găsesc expuse într'o decizie foarte bine motivată a Curței noastre supreme. Veđi Bulet. Cas. S-a I, anul 1872, p. 360. Veđi și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 42, 43, text și nota 1.

²⁾ Conform: L. 8, Pr., in *fine*, Cod., *De inofficiosis donationibus*.

„Considerând, dice Curtea noastră supremă, că de ar fi adevărat că Codul Calimach a voit să supună pe fata înzestrată la obligațiunea de a suferi reducerea dotei sale, când prin înzestrarea ce i s'a făcut, părintele a trecut peste cotitatea sa disponibilă, urma neaparat a se recunoaște și dînsei, în caz când dota ar fi fost mai mică de cât legitima ce legea asigură fie-cărui moștenitor, dreptul de a reclama împlinirea acelei legitime; precum, de asemenea, legea ar fi trebuit s'o oblige să raporteze la masa succesiunii dota primită de dînsa și să-i recunoască și dînsei dreptul de a cere ca ceilalți moștenitori să facă raportul darurilor ce dînșii au primit; considerând însă că § 965 lit. a nu recunoaște fetelor înzestrate dreptul de a reclama reserva, când dota lor ar fi mai mică de cât acea legitimă; că art. 1010 lit. G scutește de raport dota fiecei; că § 1013 declară că fetele înzestrate nu sunt silite să pună la mijloc zestrele; că, ceea ce este și mai mult, § 1016 vorbind de fi, îi obligă a suferi reducerea darurilor făcute lor când printr'însele s'ar micșora legitima celorlalți comoștenitori, iar § 1017 obligă pe fi a raporta chiar darurile nuntești; că Codul Calimach, în vederea obligațiunii impuse tatălui prin art. 1623 de a înzestra pe ficia sa după rangul și starea lui, a privit această înzestrare ca executarea unei obligațiuni legale, și dar n'a pus-o în categoria celorlalte donațiuni, care să fie reducibilă în caz când ea ar covârși cotitatea disponibilă, etc.“¹⁾

Ce trebuie să decidem în legislația actuală?

Jurisprudența admite acțiunea în reducere spre a restabili egalitatea între copii²⁾. Chestiunea pare însă a fi îndoelnică, nu atât din eliminarea art. 1090 fr., care nu este de cât o aplicare a principiilor dreptului comun,

Dreptul
actual.
Controversă.

¹⁾ *Dreptul* din 1890, No. 1 și Bulet. Cas. S-a 1, anul 1889, p. 915. C. Galați, *Dreptul* din 1897, No. 31. Veți și B. M. Missir, *Dreptul* din 1876, No. 3, p. 22.

²⁾ Veți C. București, *Dreptul* din 1885, No. 42 și din 1897, No. 77. C. judiciar din 1898, No. 1 și 5. C. judiciar din 1900, No. 24 (cu observația noastră).—*Contrà*: S. Stătescu, concludsiuni puse înaintea C. din București, *Dreptul* din 1897, No. 61. Gr. Păucescu, *Oblig.*, I, 415, p. 432. D. C. Popescu, *Dreptul* din 1884, No. 35. Trib. Teleorman, C. judiciar din 1896, No. 1.

dar mai cu samă din modificarea adusă art. 930 din Codul francez; căci, pe când, după acest text, acțiunea în reducere sa în revendicare (în virtutea întoarcerii proprietății ce atrage reducerea), poate fi exercitată de moștenitorii rezervatari contra terțiilor detentori a imobilelor dăruite de *de cujus* și înstrăinate de donatari; după art. 855 din Codul nostru, înstrăinarea bunurilor dăruite consimțită de donatar rămâne din contra validă, și moștenitorii rezervatari nu pot ataca acea înstrăinare, nici chiar atunci când donatarul ar fi insolubil, rămânând ca el să poată face, dacă are cu ce, reducerea în bani întocmai ca la raport (art. 765)¹⁾.

Pentru ca acțiunea în reducere să-și poată produce efectele sale, trebuie ca ea să se răsfrângă și asupra terțiilor; căci, alt-fel, ea nu este de nici-un folos, mai cu samă dacă bărbatul este insolubil. Ori cum ar fi, și de și bărbatul intervine în contractul matrimonial ca un subachisitor al femeii: *quasi creditor aut emptor intelligitur qui dotam petit*²⁾; totuși acțiunea în reducere este echitabilă, pentru-că înlesnirea căsătoriilor nu poate să meargă până a despoia familia dăruitorului în folosul familiei donatarului³⁾. În favoarea acestei acțiuni s'a mai dis încă că, de și bărbatul se consideră ca un achisitor cu

¹⁾ Curtea din București arată foarte bine că acesta este sensul ce trebuie să se dea art. 855 din Codul nostru. Vezi *Dreptul* din 1884, No. 35. Legiuitorul, pentru rațiuni economice, a respectat, deci, dreptul dobândit de cei de al treilea, și această modificare, proprie legislației noastre, nu este împrumutată de la Codul italian, așa precum pe nedrept afirmă o altă decizie a Curței din București (v. *C. judiciar* din 1900, No. 24, consid. de la p. 192, coloana 2); căci art. 1096 din Codul italian reproduce absolut fără nici-o schimbare art. 930 din Codul fr. Din împrejurarea că une-orî legiuitorul nostru a avut în vedere și Codul italian, care în momentul redactării Codului nostru era în stare de proiect (proiectul Ministrului Miglietti), n'ar trebui să credem că toate modificările admise de legea noastră sunt datorite acestui din urmă Cod.

²⁾ L. 19, Dig., *De oblig. et actionibus*, 44. 7. Cpr. art. 1240, 1245, 1246 C. civ.; art. 1634, 1636 C. Calimach, etc. Vezi *infra*, p. 188, text și nota 1.

³⁾ Vezi t. IV a Coment. noastre, p. 362.—Și renta viageră, înființată prin donațiune sa testament, este supusă reducerii, de câte-orî întrece partea disponibilă (art. 1641).

titlu oneros a dotei, totuși el trebuie să sufere reducțiunea, ca unul ce a primit zestrea sub această sarcină, știind prea bine că ea poate să fie redusă în folosul celorlalți copii ai înzestrătorului, dacă atacă rezerva lor ¹⁾.

În fine, acțiunea în reducțiune are de scop restabilirea egalității între membrii aceleiași familii, care este baza sistemului succesoral modern, și care pentru un moment fusese violată prin dispoziția dăruitorului: în cât sunt des-tute motive care au făcut ca jurisprudența să admită și la noi acțiunea în reducțiune, în materie de dotă, de și ches-tiunea este îndoelnică și poate foarte bine fi controversată.

Despre garanția dotei.

Art. 1240.—Cei ce constituiesc o dotă sunt datorii să res-pundă de evicțiunea și de viciile obiectelor constituite, după re-gulele stabilite la titlul pentru vânzare. (Art. 828, 1337 urm. 1352 urm. C. civ. Art. 1440 și 1547 C. fr. ²⁾).

¹⁾ Pothier, *Tr. des don. entre vifs*, VIII, 220, p. 422 (ed. Bug-net). Demolombe, XIX, 318.

²⁾ Principiul garanției dotei mai figurează încă o dată în Co-dul fr., în art. 1440 de la titlul comunității: „Dota trebuie să fie garantată de ori-cine o constituie“, dice acest text. Textul corespunzător fr. nu vorbește de viciile lucrului, însă se admite obligația de garanție și pentru aceste vicii (vezi *infra*, p. 182, n. 1). De asemenea, cuvintele: „după regulile stabilite la titlul pentru vânzare“ nu figurează în art. 1547 fr., ci sunt adaose de legiuitorul nostru, pentru-că, cu adevărat, înzestrătorul trebuie să garanteze pe soțul do-natar așa precum un vânzător trebuie să garanteze pe cum-părător: *praestare rem habere licere*. Cpr. Demolombe, XX, 546. Art. 1342 și 1344 de la vânzare, nu sunt însă aplica-bile constituției de dotă. Planiol, III, 870. Laurent, XXI, 188. Guillouard, I, 165. Vezi și *infra*, p. 182, text și nota 3.

Deosebire
de redacție
de la
Codul fr.

În dreptul roman, acei cari constituiesc o dotă erau obli-gați la garanție în casurile următoare: 1° dacă intervenise o obligație în această privință: *si pollicitatio vel promissio fuerit interposita* (L. 1, *ab initio*, Cod., *De jure dotium*, 5, 12); 2° dacă lucrurile constituite dotă erau preteluite, *si quidem res aestimata fuerit* (L. 1, *in medio*, Cod., *loco cit.*); 3° dacă constituitorii erau culpabili de dol, *dolo autem dantis interposito* (L. 1, *in fine*, Cod., *loco cit.*) și în fine: 4° dacă dota avea de obiect un lucru determinat numai în gen, sau o cantitate de lucruri fungibile (arg. din L. 45, § 1, 2 și L. 46, Dig., *De legatis* 1°, XXX).

Dreptul
roman.

Dăruitorul nu este, în principiu, obligat a garanta pe donatar de evicțiunea parțială sau totală a lucrului dăruit, pentru-că, pe de o parte, el n'a înțeles a da mai mult de cât are, iar pe de alta, pentru-că donatarul, care primește o binefacere, nu poate s'o întoarcă în contra binefacătorului său, spre a-i cere mai mult de cât el a înțeles și a voit să-i dea ¹⁾).

Art. 828.

Această soluție se admite în Franția, în lipsa orî-cărui text, în baza principiilor generale. Art. 828 din Codul nostru, reproducând art. 1077 din Codul italian, dispune în termeni expresi că dăruitorul nu garantează, în principiu, pe donatar de evicțiune, asemenea obligație neexistând din partea lui de cât în caz de o stipulație expresă, sau când evicțiunea provine din faptul lui, sau în fine, când este vorba de o donațiune cu sarcini, în care caz garanția este obligatorie, numai până la concurența sarcinilor ²⁾).

Principiul de la donațiuni, după care dăruitorul nu datorește garanție, n'a fost admis în privința dotei, pentru că dota nu este o liberalitate ordinară. Ea având, în adevăr, menirea de a ajuta pe bărbat la susținerea sarcinilor căsătoriei (art. 1233), este firesc lucru de a se presupune, prin interpretarea voinței constituitorului, că el a înțeles a asigura pentru orî-ce eventualitate efectele liberalității sale ³⁾).

Dreptul străin.

¹⁾ Veți explic. art. 828 C. civ. în t. IV-a a Comentariilor noastre, p. 183 urm. Codul spaniol are o dispoziție identică cu cea a Codului nostru (art. 638).—După art. 523 din Codul german, dăruitorul garantează pe donatar numai atunci când el ascunde în mod fraudulos un viciu de drept (*wenn der Schenker arglistig einen Mangel im Rechte verschweigt*).—Dăruitorul nu răspunde de cât de dol și de culpa gravă (*nur Vorsatz und grobe Fahrlässigkeit*) (art 521).

²⁾ „*Labeo ait, si quis mihi rem alienam donaverit, inque eam sumptus magnos fecero; et sic evincatur, nullam mihi actionem contra donatorem competere: planè de dolo posse me adversus eum habere actionem, si dolo fecit*“ (L. 18, § 3, Dig., *De donationibus*, 39, 5).

³⁾ „Cpr. Planiol, III, 867. Guillaouard, I, 161. Demolombe, XX, 546.—Unele decisiuni explică garanția dotei prin împrejurarea că constituirea ei ar fi un act cu titlu oneros. Acest motiv nu este însă exact în acest sens că, în privința dăruitorului, constituirea dotei este un act cu titlu gratuit,

Garanția nefiind însă de esența constituirei dotei, Garanția nu este de esența dotei. poate fi departată prin o clausă expresă a contractului matrimonial, după cum ea poate fi ștearsă și din contractul de vîndare (art. 1338). Dar chiar, în asemenea caz, constituitorul dotei este responsabil de faptul său personal (art. 1339), și răspunde în tot-deauna de dol, chiar la caz de ar exista o convenție contrară ¹⁾. „*Illud non probabis, dolum non esse præstandum, si convenerit, nam hæc conventio contra bonam fidem, contraque bonos mores est*“ ²⁾.

Garanția dotei se datorește de ori-ce constituitor, ori-cine ar fi ³⁾, prin urmare și de femeea care și-ar constitui dotă, bunuri determinate în individualitatea lor, bărbatul putînd să exercite dreptul lui asupra parafernei ei, îndată ce evicțiunea se produce ⁴⁾. Femeea nu va datori însă nici-o garanție, dacă ea și-ar fi constituit dotă toate bunurile sale, sau o parte din aceste bunuri, pentru-că ea și le-a constituit ast-fel cum se găsesc ⁵⁾.

Garanția este datorită soțului înzestrat, și aceasta independent de împrejurarea dacă el are, sau nu are copii ⁶⁾. În cazul unei constituiri de dotă făcută de un al treilea, femeii, constituitorul va garanta pe femeie, iar femeea, la rîndul ei, pe bărbat, care, în asemenea caz, se consideră ca un sub-achisitor al ei. Bărbatul va putea însă să acționeze direct pe constituitor în numele femeii ⁷⁾.

întru cât el nu primește nici-un echivalent în schimb; și fiind vorba de o obligație a lui, neaparat că actul trebuie să fie considerat față de dînsul. Prin urmare, adevărata cauză a garanției dotei nu rezultă din caracterul actului, ci din interpretarea voinței presupuse a părților. Cpr. Guillouard, *loco cit.* Thiry, III, 362, p. 394.

¹⁾ Cpr. Rodière et Pont, I, 114. Répert. Sirey, *Dot*, 179.

²⁾ L. 1, § 7, Dig., *Depositi vel contra*, 16. 3. Veți în același sens și alte legi romane, citate în t. V a Coment. noastre, p. 135, n. 3 și în t. VI, p. 306, n. 3. Veți și t. VI, p. 381. Cpr. art. 1610 Cod. Calimach, lit. e.

³⁾ Cpr. C. Orléans, D. P. 1902. 2. 101.

⁴⁾ Odier, III, 1146. Rodière et Pont, I, 124. Répert. Sirey, *Dot*, 187.

⁵⁾ Guillouard, I, 162. Rodière et Pont, I, 124. Laurent, XXI, 185. Répert. Sirey, *Dot*, 187 urm. Aubry et Rau, V, § 500, p. 228, text și nota 27. Planiol, III, 868.

⁶⁾ Troplong, II, 1250. Répert Sirey, *Dot*, 194. Rodière et Pont, I, 112.

⁷⁾ Planiol, III, 869.

Vicii redhibitorii.

Acțiunea în garanție poate fi exercitată, atât în privința unei evicțiuni parțiale sau totale, cât și în privința viciilor redhibitorii de care ar fi atinse bunurile constituite dotă ¹⁾; și aceasta ori-când evicțiunea s'ar produce, atât în timpul căsătoriei cât și după desfacerea ei, sau în urma separației de patrimonii ²⁾. Ea se va exercita ca și în materie de vîndare, ținându-se însă samă în această analogie de împrejurarea că în materie de constituire de dotă nu există preț, fiind vorba de un act cu titlu gratuit ³⁾.

Acțiunea în garanție nefiind personală soților, trece la moștenitorii lor, chiar colaterali ⁴⁾.

Casul în care acț. în garanție ar aduce pe dăruitor în sărăcie.

Recursul în garanție este admis de câte-ori el ar putea să aibă ca rezultat de a aduce pe dăruitor în sărăcie și de a-l lipsi de cele trebuitoare existenței sale? De și în dreptul actual nu mai există *beneficium competentie*

- ¹⁾ De și textul fr. nu vorbește de viciile lucrului constituit dotă, totuși autorii admit că și în asemenea caz dăruitorul este obligat a garanta pe soțul donatar, pentru-că el a fost de rea credință dacă a cunoscut aceste vicii. Cpr. Rodière et Pont, I, 121, Marcadé, VI, art. 1440, No. II. Répert. Sirey, *Dot*, 219. T. Huc, IX, 238. Veși și *suprà*, p. 179, n. 2.
- ²⁾ Arntz, III, 891. Cas fr. D. P. 76. 2. 503.—Femeea va putea, deci, în urma desfacerei căsătoriei, să exercite acțiunea în garanție, pentru-că dreptul o dată dobîndit nu se mai poate pierde prin o eventualitate posterioară. Apoi, sarcinile căsătoriei subsistă și în urma desfacerei ei, de câte ori există copii. Mai mult încă, chiar dacă nu sunt copii, garanția tot datorită rămâne, fiind-că constituirea dotei se consideră ca un contract cu titlu oneros. La ori-ce epocă, deci, evicțiunea se va produce, proprietarul, cele de mai multe-ori femeea, va avea acțiunea în garanție. Cpr. Laurent, XXI, 187. Daniel de Folleville, I, 383. Odier, III, 1145. Rodière et Pont, I, 112. Guillouard, I, 164. T. Huc, IX, 238. Aubry et Rau, V, § 500, p. 228. Répert. Sirey, *Dot*, 193.—*Contra*: Seriziat, *Regime dotal*, 52.
- ³⁾ T. Huc, IX, 238. Laurent, XXI, 188. Arntz, III, 644. Planiol, III, 870. Répert. Sirey, *Dot*, 196. Guillouard, I, 165. D. de Folleville, I, 384. Aubry et Rau, V, § 500, p. 229. Veși și *suprà*, p. 179, nota 2.
- ⁴⁾ Aubry et Rau, V, § 500, p. 228, text și nota 30. Troplong, II, 1251. Laurent, XXI, 187. Guillouard, I, 164. Répert. Sirey, *Dot*, 195. Rodière et Pont, I, 112, text și nota 2 (cari în edițiile precedente nu admisesese dreptul moștenitorilor colaterali).

din dreptul roman ¹⁾, după care dăruitorul nu era obligat de cât în limitele putinței sale, *in quantum facere poterat*, totuși se admite în genere că dăruitorul are și astăzi o excepție pentru a se apăra contra recursului în garanție care l-ar aduce la sărăcie ²⁾. După rigoarea principiilor însă, dăruitorul care ar fi constituit dotă toate bunurile sale, n'ar putea reține nici-unul pentru trebuințele sale, având numai dreptul de a cere alimente de la soțul donatar (arg. din art. 831, 30) ³⁾, fără ca refuzul acestui din urmă să poată aduce revocarea donațiunii (art. 835).

Despre dobânzile dotei.

Art. 1241.—Dota care consistă în capital, produce de drept dobândă, din ziua căsătoriei, în contra celor ce au promis-o, chiar de ar fi un termen pentru plată, dacă nu este stipulațiune contrară. (Art. 1088, 1278, 1589 C. civ. modif. prin. L. din 10 Decem. 1882. Art. 1440 și 1548 C. fr.)

După art. 1088 de la titlul obligațiilor, debitorul unei sume de bani nu datorește dobânda moratorie de cât în două cazuri: ¹⁰ dacă există o convenție expresă în această privință, care face să curgă dobânda fără nici-o punere în întârziere ⁴⁾; și ²⁰, în lipsa unei asemenea convenții, dacă există o cerere în judecată. Art. 1088.

Prin derogare de la acest text, art. 1241 dispune că, în lipsa unei stipulațiuni contrare, dota produce de drept dobândă în contra celor cari au promis-o, fie ei rude sau străini, *din ziua celebrării căsătoriei* ⁵⁾, și aceasta chiar în caz când s'ar fi stipulat un termen pentru plata ei. Pe când deci, în regulă generală, dobânda nu curge, afară de cazul unei convențiuni contrare, de cât din ziua cererii în judecată, și în ori-ce caz numai în urma scadenței terme- Derogare
de la art.
1088.

¹⁾ L. 33, Dig., *De donationibus*, 39, 5 :—L. 17 și 18, Pr. Dig., *Solutio matrimonio*, 24, 3 :—L. 84, Dig., *De jure dotium*, 23, 3. Cpr. Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 267, nota 1.

²⁾ Rodière et Pont, I, 122. Vezi și Troplong, II, 1252.

³⁾ Vezi Répert. Sirey, *Dot*, 221.

⁴⁾ Vezi t. VI a Coment. noastre, p. 400, nota 3 și 407.

⁵⁾ Iar nici-odată din ziua constituirei dotei; altfel dota ar putea deveni exigibilă înainte de căsătorie. Cpr. Baudry, III, 164, *in fine*. Odier, III, 1152. Pand. fr., *Mariage*, I, 3646.

nului de plată; de astă dată, dobînda curge de drept din ziua căsătoriei, chiar când ea n'ar fi plătitoare îndată, afară de cazul când părțile ar fi hotărît contrarul¹⁾.

Justificarea acestei derogări. Această derogare de la dreptul comun se justifică prin următoarele două considerații:

1° Dota fiind menită a subveni la sarcinile căsătoriei, ori-ce întârziere ar fi fost dăunătoare soților; 2° legea n'a voit să oblige pe copii de a chema în judecată pe părinții lor, spre a face să curgă dobînda, ceea ce de multe ori ar fi trebuit să se întâmple, dacă nu s'ar fi derogat de la dreptul comun²⁾.

Codul Andr. Donici. „Zestrea făgăduită, de nu se va da și vor trece doi ani de la nuntă, se va cere și dobîndă patru lei la sută, cum și rodurile lucrurilor nedate după izvod“, dice Codul lui Andronachi Donici (§ 7, capit. 33). Acest termen de doi ani (*biennium*), în care constituitorii dotei nu datoriau dobîndă, este împrumutat de la Romani³⁾.

Codul Caragea. Codul Caragea are, în această privință, următoarea dispoziție: „Când înzestrătorul făgăduiește bani în zestre, când la soroc nu-i va da, după soroc e dator dobîndă“. (Art. 9, partea III, capit. 10, *pentru dobîndi*).

Codul Calimah. După art. 1633 din Codul Calimach, făgăduitorul zestrei putea, până la împlinirea de doi ani, să prelungească trădarea zestrei, *plătind însă din ziua cununiei rodurile saii dobîndile ei*.

Dreptul actual. Astă-zi, dota trebuie să se predea îndată, dacă nu s'a stipulat nici-un termen în această privință. Constituitorii unei dote în bani, chiar în caz de a avea un termen de plată⁴⁾, datoresc dobînda legală din ziua căsătoriei, afară

¹⁾ Convenția părților poate fi, în această privință, și tacită (Laurent, XXI, 182; Répert. Sirey, *Dot*, 233); însă ea trebuie neaparat să intervie înainte celebrării căsătoriei: alt-fel s'ar viola principiul imutabilității convențiilor matrimoniale. F. Herman, III, art. 1440, No. 20. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 232. C. Pau, Sirey, 39. 2. 339. Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 366, nota 1.

²⁾ Cpr. Guillaouard, I, 166. Planiol, III, 865. Répert. Sirey, *Dot*, 225.

³⁾ L. 31, § 2, Cod., *De jure dotium*, 5. 12. După această lege, dobînda nu era 4, ci numai 3%.

⁴⁾ De câte-ori s'a stipulat un termen pentru plata dotei, fără dobîndă, simpla scadență a acestui termen face să curgă procentele de drept. Laurent, XXI, 182. Guillaouard, I, 171. Répert. Sirey, *Dot*, 234 urm. C. Poitiers, D. P. 60. 2. 168.

de casul când s'ar fi stipulat contrarul prin însuși contractul de căsătorie. (Veđi *supră*, p. 184, text și nota 1).

Legea presupune și chiar prevede o dotă promisă în bani. Deci, dacă ea se compune din obiecte care nu produc nici dobîndi, nici fructe, de exemplu: din haine, juvaere, sau o creanță contra unui al treilea neproductivă de dobîndi, întârzierea constitutorului nu-l obligă la plată de daune de cât conform dreptului comun, adecă: în urma unei puneri în întârziere și dovedindu-se dauna cauzată prin nepredarea dotei la timp ¹⁾).

Casul când dota nu cuprinde bani.

De asemenea, trusoul, care nu are aceeași natură și destinație a dotei, rămâne în categoria creanțelor ordinare, pentru care dobîndile nu curg de cât din ziua cererii în judecată ²⁾.

Trusou.

Dar, dacă este vorba de un imobil producător de venituri, aceste venituri vor fi datorite de drept, conform principiului înscris în art. 1241 ³⁾.

Casul când dota cuprinde imobile.

Cu-toate-că legea vede dota cu favoare și că din această cauză dobînda ei curge de drept, în principiu, totuși aceste dobîndi se prescriu prin cinci ani de la data celebrării căsătoriei, conform art. 1907, care constituie o dispoziție generală, aplicabilă dobînzilor tuturor creanțelor în genere ⁴⁾.

Aplicarea Art. 1907.

¹⁾ Planiol, III, 865. Fuzier-Herman, III, art. 1440, No. 23. Répert. Sirey, *Dot*, 230. Odier, III, 1154. Benoit, I, 158. Pand. fr., *Mariage*, I, 3636 urm. Marcadé, V, art. 1440, No. III. Guillouard, I, 167, 168. Rodière et Pont, I, 128. Troplong, II, 1156. Aubry et Rau, V, § 500, p. 227.—Veđi însă Laurent, XXI, 181 și Toullier D., VII, partea II, 97.

²⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 256. F. Herman, *loco cit.*, 29. C. Riom, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 4186, nota 3.

³⁾ Répert. Sirey *v^o cit.*, 229. D. de Folleville, I, 385. Tessier, *op. cit.*, I, p. 188, lit. C. Marcadé, V, art. 1440, No. III, p. 582.

⁴⁾ Rodière et Pont, I, 131. Planiol, III, 866. Laurent, XXI, 183, și XXXII, 452. Odier, III, 1157. Pand. fr., *Mariage*, I, 3656. Seriziat, *Régime dotal*, 65, p. 74, 75. Duranton XV, 383. Benoit, I, 159. Troplong, *Contrat de mariage*, II, 1257 și *Prescription*, II, 1025. Baudry et Tissier, *Prescription*, 784. Leroux de Bretagne, *Nouv. tr. de la prescription*, II, 1243. T. Huc, XIV, 495, p. 626. Guillouard, I, 172 și IV, 2068. Aubry et Rau, V, § 500, p. 227, 228. Répert. Sirey, *Dot*, 251 urm. și 2300. F. Herman, IV, art. 2277, No. 53

Dacă însă femeea este aceea care și-a constituit dota, prescripția ne având loc în timpul căsătoriei (art. 1881), nu va curge de cât de la desfacerea ei ¹⁾).

În ori ce caz, art. 1907 nu se aplică la veniturile dotei constituite sub legea veche, care nu admitea prescripția de cinci ani (cpr. art. 1911 C. civ., 568 Pr. civ.) ²⁾).

Momentul
când încetează
plata
dobân­dei.

Garanția dotei și obligația de a plăti dobânda încetează numai atunci când dota a fost plătită. Pentru femeie, dovada că bărbatul a primit dota va rezulta din chitanța lui, dată cele de mai multe ori prin contractul de căsătorie.

Dacă contractul matrimonial prevede că celebrarea căsătoriei va echivala cu chitanța bărbatului, acest din urmă e presupus a fi primit dota ³⁾). Am văzut însă că bărbatul ar putea foarte bine să dovedească că, cu toată chitanța lui, el n'a primit în realitate dota, sau că el a primit mai puțin de cât se arată în chitanță ⁴⁾).

Despre acțiunea pauliană în materie de dotă (art. 975).

Se întâmplă câte-odată că constituirea dotei să fie făcută în fraudă creditorilor constituitorului și că aceștia să ceară revocarea actului de constituire (vezi *suprà*, p. 96), prin acțiunea pauliană (art. 975 C. civ., 725, 726 C. com.) ⁵⁾), ipotesă prevădută atât în dreptul roman cât și în dreptul nostru anterior ⁶⁾). Si în asemenea caz naște între-

urm, Jouitou, *op cit.*, I, 24. C. Toulouse, D. P. 51. 2. 85. Sirey, 51. 2. 102. C. Galați, *Dreptul din 1899*, No. 83. În cât privește dobân­dile ce ar datori bărbatul pentru restituirea dotei, vezi *infrà*, explic. art. 1271 urm.

¹⁾ Odier, III, 1157. Pand. fr. *v^o cit.*, I, 3656, *in fine*.

²⁾ Cpr. Répert. Sirey, *Dot*, 254. Pand. fr., *v^o cit.*, I, 3657. C. Paris, Sirey, *Recueil*, t. V (anii 1815—1818), 2. p. 396, coloana 3.

³⁾ Cpr. Troplong, II, 1258, C. Caen, Sirey, 45. 2. 536.

⁴⁾ Vezi *suprà*, p. 46 și p. 96.

⁵⁾ Dota constituită de tată în favoarea fiicei sale, nu poate însă fi atacată de fiul donatar al mamei, când aceasta a consimțit la înzestrarea făcută, de-oare-ce donatarul, în această calitate, nu poate avea mai multe drepturi de cât însu-și dăruitorul. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1897, p. 304 și *Dreptul din 1897*, No. 38.

⁶⁾ Vezi L. 25, § 1, Dig., *Que in fraudem creditorum*, 42, 8 și textele din vechile noastre legiuiiri citate în t. V a Com. noastre, p. 219, 220.

barea : Constituirea de dotă este un act cu titlu oneros, sau cu titlu gratuit ? Dacă este un act cu titlu oneros, creditorii fraudati vor trebui să dovedească că achisitorul (bărbatul sau femeea) sunt complici ai fraudei comise de debitorul lor (constituitorul dotei) ; pe când dacă ea este un act cu titlu gratuit, achisitorul va restitui ceea ce a primit ca dotă, chiar dacă el era de bună credință ¹⁾.

Această chestiune, pe care am mai examinat-o odată (t. V, p. 227 urm., *ad notam*), este din cele mai controversate ²⁾. După unii, constituirea dotei ar fi un act cu titlu oneros în toate părțile sale, chiar în privința rapoarturilor d'între soțul dotat cu înzestrătorul ; iar după alții, ea ar fi un act cu titlu gratuit, pentru-că înzestrătorul se despoae de averea sa actualmente și în mod irevocabil (art. 801). Ambele soluții sunt însă prea absolute, și adevărul stă într'un sistem intermediar.

Mai înainte de toate, de câte-ori însă-și femeea și-a constituit o dotă (art. 1233), actul va fi de bună samă considerat ca făcut cu titlu oneros, pentru-că, în asemenea caz, bărbatul nu este un donatar, ci primește dota spre a susține sarcinile căsătoriei ; de unde rezultă că creditorii femeii nu vor putea dărîma actul făcut de dînsa de cât stabilind complicitatea bărbatului ³⁾.

De câte-ori, însă, dota este constituită de un terțiu, rudă sau străin, există două convențiuni, una între constituitor și viitoarea soție, care, fiind o liberalitate, este un contract cu titlu gratuit, și a doua : cea d'între femeie și viitorul soț, care este un contract cu titlu oneros, pen-

¹⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 226.

²⁾ Veđi asupra acestei controverse, pe lângă autorii citați în t. V a Coment. noastre : D. de Folleville, I, 37, 37 bis. Répert. Sirey, *Dot*, 258 urm. și *Action paulienne*, 193 urm. Guillaouard, I, 136, și *Action paulienne*, p. 214 urm. Troplong, I, 131. Baudry et Surville, I, 240 urm. p. 198 urm. (ed. a 2-a). Planiol, III, 883—887. Demolombe, XXV, 207 urm. Jouitout, *op. cit.*, I, 156 urm. Mourlon, III, 337 urm. Pand. fr., *Action paulienne*, 132 urm. Acollas, III, p. 184 urm. Fuzier-Herman, II, art. 1167, No. 117 și urm. Michaux, *op. cit.*, 481 urm. Bertauld, *Quest. pratiques et doctrinales de C. Napoléon*, II, 410 urm., p. 305 urm., etc.

³⁾ Veđi autoritățile citate în t. V a Coment. noastre, p. 228, *ad notam*. Cpr. Jouitout, *op. cit.*, I, 158.

tru-că acest din urmă are rolul unui cumpărător, sau unui creditor, după expresia lui Julian..... *quodammodo creditor aut emptor intelligitur qui dotem petit*¹⁾; de unde și conclusia că, în asemenea caz, bărbatul va restitui dota dacă se va dovedi că el a fost complice al fraudei (*consciens fraudis*), chiar dacă femeea era de bună credință²⁾.

Casul în care act. a fost admisă contra femeii.

În fine, vom observa că de câte-ori acțiunea pauliană va fi admisă contra femeii, iar nu contra bărbatului, constituirea dotei va fi revocată numai în privința femeii, adică pentru nuda proprietate, folosința rămânând bărbatului până la desfacerea căsătoriei³⁾.

¹⁾ L. 19, Dig., *De action. et obligationibus*, 44, 7. Veți și *suprà*, p. 178, text și nota 2.

²⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1891, consid. de la p. 178. Aceste considerente, care desleagă foarte bine chestiunea, au fost textual reproduse în t. V a Coment. noastre, p. 228, *ad notam*. Cpr. și Planiol, III, 885.—Cu-toate-acestea, jurisprudența Curței de casație din Francia persistă a decide că constituirea dotei este un act cu titlu oneros nu numai în privința bărbatului, dar chiar și în privința femeii și că, în consecință, ea nu poate fi anulată de cât atunci când concertul fraudulos a existat între toate părțile interesate, adică: între dăruitor și fie-care din viitorii soți (Cas. fr., D. P. 87. 1. 257; Sirey, 87. 1. 97; D. P. 98. 1. 193; Sirey, 96. 1. 172); însă Planiol (III, 887) observă cu drept cuvînt că această soluție este contrară tuturor principiilor, de-oare-ce buna credință a femeii nu poate să acopere reaua credință a bărbatului. Femeea va fi mai în totdeauna de bună credință, căci ea cele de mai multe ori căsătorindu-se foarte tînără, la eșirea sa din pension, este cu neputință ca să cunoască daraverile bănești ale părintelui său. (Cpr. Planiol, III, 885). Viitorul ginere poate, din contra, să le cunoască, și dacă el este de rea credință, aceasta va fi suficient pentru a se revoca darul din partea creditorilor constituitorului dotei. În acest sens se pronunță nu numai jurisprudența noastră, dar și majoritatea Curților de apel din Francia, care refuză cu drept cuvînt de a urma Curtea de casație. Cpr. C. Orléans și Paris, D. P. 98. 2. 284. P. 95. 2. 32. Sirey, 95. 2. 158. Veți și Troplong, I, 131.

³⁾ Planiol, III, 886. Marcadé, VI, art. 1548, 1549, No. II, *in fine*, p. 32.

SECȚIUNEA II.

Despre condiținea averii dotale în timpul căsătoriei ¹⁾.

Drepturile bărbatului asupra bunurilor dotale.

La Romani, cel puțin în dreptul primitiv, bărbatul era proprietarul dotei (*dominus dotis*). „*Dominium dotis in maritem transit*“, ținea Cujacius ²⁾. Femeea nu perdea însă proprietatea naturală asupra dotei. Justinian o spune a-nume: „*Res ab initio uxoris sunt, et naturaliter in ejus permanent dominio*“ ³⁾. Femeea păstra, în adevăr, dreptul de a cere lucrurile sale dotale (*res uxorias*) la desfacerea căsătoriei, și numai prin o subtilitate (*legum subtilitate*),

¹⁾ Rubrica secțiunii a II-a este intitulată, în Codul francez : *Despre drepturile bărbatului asupra bunurilor dotale, și despre inalienabilitatea fondului dotal*. Rubrica din Codul italian dice : *Despre drepturile bărbatului asupra dotei, și despre înstrăinarea bunurilor dotale*.

²⁾ Asupra titlului din Cod, *De dotis promissione, et nuda pol-* Dreptul ro-
licitatione (5, 11). «*Maritus est rerum dotalium dominus*», man.
ținea Pothier. Veți de același autor și *Tr. de la puis-* Controversă.
sance du mari sur la personne et les biens de la femme,
VII, 80, p. 31. „*Nam dotalia praedium maritus, invita muliere,*
per legem Julianam prohibetur alienare, quamvis ipsius sit“,
dice Gaius în Institutele sale (II, § 63). Veți și Instit. lui
Justinian, Pr., *Quibus alienare licet, vel non*, 2. 8. Mai veți
încă L. 7, § 3 și L. 75, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. — Mai multe
texte dispun sau presupun însă că dota făcea, din contra,
parte din patrimoniul femeii. Ast-fel, legea 3, § 5, Dig., *De*
minoribus, 4, 4, prevede că : „*Dos ipsius filiae proprium pa-*
trimonium est“. De asemenea, L. 75, Dig., *De jure dotium*,
23, 3, după ce ține că dota *est in bonis mariti*, adaogă că
ea aparține, cu-toate-acestea, femeii... *mulieris tamen est*. Tot
ast-fel, L. 7, § 12, *in fine, Solutio matrimonio*, 24, 3, voește ca
comoara găsită de bărbat în fondul dotal al femeii, să a-
parțină ei, *quasi in alieno inventus*. Tot în acest sens se
vêd redactate : L. 32, Dig., *De jure dotium*, 23. 3; L. 49,
Pr., Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3, etc. Toate aceste texte
contradictorii au făcut ca chestiunea să fie controversată
și mulți autori, precum : Fontanella, Donneau, Perez, Do-
mat, etc., susțin că, de și femeea transmite bărbatului oare-
care atribute ale dreptului de proprietate, totuși ea n'a
încetat prin aceasta de a fi proprietară a dotei sale. Cpr.
Pand. fr., *Mariage*, II, 9102 urm.

³⁾ L. 30, *in medio*, Cod., *De jure dotium*, 5. 12.

bărbatul era considerat ca proprietarul dotei. Causa dotei era perpetuă în mâinile bărbatului, după cum ne spune jurisconsultul Paul¹⁾; însă această destinație înceta odată cu desfacerea căsătoriei, pentru-că atunci el trebuia s'o restituie.

Dreptul
actual.

Troplong²⁾, printre alte originalități, a susținut că și în dreptul actual, bărbatul este proprietarul dotei mobiliare, precum era la Romani; însă Tessier a scris o carte anume pentru a dovedi eroarea savantului magistrat³⁾. Codul actual consideră, în adevăr, pe bărbat ca un simplu administrator și un usufructuar al dotei (art. 1242), el ne devenind proprietarul ei de cât în casurile excepționale determinate de lege (art. 1245, 1246). Așa dar, în principiu, proprietatea bunurilor dotale aparține femeii, după cum o spune anume art. 1360 din Codul spaniol⁴⁾, și numai în unele cazuri, pe care le vom examina mai la vale, el devine proprietarul ei.

Dreptul
vechiu.

Această soluție era admisă și în dreptul nostru anterior: „Zestrea este averea femeii ce la căsătorie dă bărbatului ei, dice Codul Caragea (art. 9, partea III, capit. 16), cu tocmeală *ca ea să fie stăpâna zestrei*, iar el să-î ia venitul totdeauna“⁵⁾. „Femeea, la cererea zestrei sale,

¹⁾ „*Dotis causa perpetua est: et cum voto ejus qui dat, ita contrahitur ut semper apud maritum sit.*“ (L. I, Dig., *De jure dotium*, 23. 3).

²⁾ *Contrat de mariage*, IV, 3097 urm. și *Prescription*, II, 483.

³⁾ Tessier, *Questions sur la dot* (Bordeaux, 1852), No. 2 urm. Veți de același autor: *Tr. de la dot*, II, p. 122. Cpr. în același sens: Thiry, III, 513. Murlon, III, 365. Baudry, III, 365, 373. Colmet de Santerre, VI, 221 bis II. Odier, III, 1162 urm. Jouitou, I, 29 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 9108, și toți autorii. C. București, *Dreptul* din 1893, No. 76. Ceea ce dovedește că bărbatul nu mai este astăzi proprietarul dotei, este că legea îl proclamă usufructuarul ei (art. 1283); or, usufructul este dreptul de a se folosi ca și însuși proprietarul de lucrurile *care sunt proprietatea altuia* (art. 517), în specie a femeii. Cpr. Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 177, No. 111. Veți și *infra*, p. 222.

⁴⁾ „In legislația noastră, femeea rămâne proprietară pe imobilul ce i s'a constituit ca dotă“, dice Curtea noastră supremă (17 Martie 1903). Veți *Dreptul* din 1903, No. 34.

⁵⁾ Veți și art. 29, partea III, capit. 16 din același Cod.—După pravila lui Ipsilant vodă, „Capit. pentru zestre“ (art. 10), bărbatul nu stăpâna în desăvârșită proprietate de

dice Andr. Donici (capit. 33, § 19), are jaloabă *in rem*, fiind că este stăpână bunurilor sale....“ Codul Calimach are de asemenea următoarea dispoziție : „De pe zestrea neprețeluită, se cuvine bărbatului numai întrebuițarea și luarea rodurilor ; iar proprietatea și sporirea zestrei se cuvine femeii“ (art. 1637)¹⁾.

Casurile excepționale în care bărbatul devine și astăzi proprietarul dotei.

Principiul în virtutea căruia femeia rămâne proprietara dotei sale suferă două excepții. Una din aceste excepții rezultă din lege, iar cea de a doua, din convenția părților.

cât copiii țiganilor de zestre ai soției sale, fiind dator a restitui soției sale sau moștenitorilor ei numai atâtea suflete câte erau prevădute în foaia de zestre. Această pravilă ne spune că, de și sporul ar trebui să aparție femeii (sporul și lipsa robilor spre muere caută), totuși el s'a dat bărbatului pentru ca să îngrijească mai bine de țiganii cei bolnavi și a readuce pe cei fugari, nu doar în scop de umanitate, ci pentru a nu întimpina o pagubă (să nu să păgubească muerea fără de dreptate). Veđi și Codul Caragea (art. 30, partea III, capit. 16), unde se dice : „Țiganii și dobitoacele se primejduesc pe sama bărbatului fără deosebire, căci câștigă prăsila lor, ce ca o roadă a zestrei este a lui“.

¹⁾ Codul austriac se deosebește de astăzi de Codul Calimach. Codul austriac, în adevăr, cum se exprimă art. 1227 din acest Cod : „Tot ce poate fi înstrăinat și este susceptibil de usufruct poate fi constituit dotă. Cât timp ține uniunea conjugală, usufructul și sporirea dotei aparține bărbatului. El are însă proprietatea ei de câte-ori ea consistă în bani gata, într'o cesiune de creanță, sau în lucruri fungibile : „*Besteht das Heirathsgut in barem Gelde, in abgetretenen Schuldforderungen oder verbrauchbaren Sachen ; so gebührt ihm das vollständige Eigenthum*“; și art. 1228 din același Cod adaugă : „Dacă dota consistă în bunuri imobiliare, în drepturi sau în obiecte mobile care se pot întrebuița fără alterarea substanței lor, femeia se consideră ca proprietară (*als Eigentümerin*) iar bărbatul ca usufructuar (*als Fruchtniesser*), până când se va dovedi că bărbatul a luat dota asupra lui cu un preț determinat, obligându-se numai la restituirea acestei sumi (*bis bewiesen wird, dass der Ehemann das Heirathsgut für einen bestimmten Preis übernommen, und sich nur zur Zurückgabe dieses Geldbetrages verbunden hat*).

1° Prima excepție.—Lucruri consumtibile, fungibile și menite a fi vindute.

Lucruri consumtibile.
Art. 526.

De câte-ori dota consistă în lucruri care se consumă prin întrebuițare (*primo usu*), precum: grâne, vin, etc., bărbatul devine proprietarul lor, fără nici-o prețeluire, prin aplicarea regulilor de la quasi-usufruct. El va restitui, deci, când această obligație se va naște pentru dînsul, lucruri de aceeași cantitate, calitate și valoare, sau prețul lor (art. 526)¹⁾.

Art. 1649 C.
Calimach.

„Dacă lucrurile de zestre vor fi din cele cheltuitoare, dice art. 1649, *in fine* din Codul Calimach, a se întoarce alte lucruri tot de aceeași calitate și câtime, sau acel hotărît ori drept preț al lor“.

Creditorii bărbatului ar putea, deci, să urmărească aceste lucruri, fără ca femeia să le poată revendica²⁾.

Lucruri fungibile.

Aceeași soluție este admisibilă și în privința lucrurilor fungibile, adică: care, după voința părților, exprimată sau subînțeleasă, pot fi înlocuite prin alte lucruri de aceeași natură, calitate și cantitate: *quarum una alterius vice fungitur*, după expresia lui Vinnius, precum ar fi, de exemplu: un sac de grâu, un poloboc de vin, o sumă de bani, etc.³⁾. Bărbatul va restitui deci, și de astă-dată, lucruri de aceeași natură, cantitate sau calitate, ori valoarea lor... „*Res in dotem datae, que pondere, numero, mensura constant, mariti periculo sunt; quia in hoc dantur, ut eas maritus ad arbitrium suum distrahat; et quandoque soluto matrimonio, ejusdem generis et qualitatis alias restituat vel ipse, vel heres ejus*“⁴⁾.

1) Planiol, III, 1505. Colmet de Santerre, VI, 221 bis I. Thiry, III, 513. Baudry et Surville, III, 1605. Guillaouard, IV, 1766. Rodière et Pont, III, 1666, 1720. Aubry et Rau, V, § 536, p. 557. Répert. Sirey, *Dot*, 747 urm., și toți autorii.

2) C. Orléans, Sirey, 84. 2. 188. Cas. fr. D. P. 82. 1. 337. Sirey, 82. 1. 241.

3) Vezi t. VI, p. 734, 735.—Nu trebuie să confundăm lucrurile consumtibile cu acele fungibile; căci consumtibilitatea rezultă din natura lucrurilor, pe când fungibilitatea rezultă din voința părților expresă sau tacită. Toate bunurile consumtibile sunt fungibile, adică pot fi înlocuite prin altele de aceeași natură; pe când unele lucruri fungibile (de exemplu: petrele de construcție, scândurile, etc.) nu sunt consumtibile. Vezi t. VI a Coment. noastre, p. 489, nota 2 și p. 735, n. 1. Cpr. Degré, *Dreptul* din 1891, No. 80, p. 642.

4) L. 42, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

Deosebire între lucrurile consumtibile și fungibile.

Banii, fiind lucruri fungibile prin excelență ¹⁾, de câte ori s'a constituit dotă o sumă de bani, în numerar ²⁾, bărbatul va deveni proprietarul ei, dacă, prin contractul de căsătorie nu s'a stipulat contrarul ³⁾, sau dacă nu s'a prevedut o clausă de întrebuițare a acestor bani (art. 1247) ⁴⁾. In toate aceste cazuri, femeea nu are de cât o creanță în contra bărbatului, care creanță este dotală. Bărbatul, în cazul când dota ar consista în numerar, va restitui suma numerică în monetele având curs în momentul restituirei (art. 1578) ⁵⁾, fără a se ținea samă de variațiunea cursului monetelor ce el ar fi primit ⁶⁾: „*In nummis non tam corpora ipsa que solvuntur considerantur, quam cantitas quae ex his efficitur*“.

Casul când dota consistă în bani.

Majoritatea autorilor asimilează lucrurile consumtibile *primo usu*, acelor care prin natura lor sunt menite a

Lucruri menite a fi vindute.

- ¹⁾ Cpr. C. Limoges, D. P. 85. 2. 65.
- ²⁾ Când dota consistă în creanțe, titluri de rentă, sau alte efecte publice, se decide în genere că ele rămân proprietatea femeii, dacă nu au fost prefeluite. (Argument din art. 1275, după care titlurile scad sau pier cu totul pentru femeie, iar nu pentru bărbat). Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 9350. Répert. Sirey, *Dot*, 759 și 774. Troplong, IV, 3164, 3165, 3647. Marcadé, VI, art. 1551, No. II. Jouitou, I, 388. Rodière et Pont, III, 1666. Benoit, I, 104. Duranton, XV, 559. Bellot des Minières, *Tr. du contrat de mariage*, IV, p. 70, 71. Cas. rom. Bulet. S-a I. 1894, p. 262. *C. judiciar* din 1894, No. 15.—Vezi însă Toullier, D., VII, partea II, 273. Odier, III, 1227, *in fine*.
- ³⁾ Se poate, deci, în baza principiului libertății convențiilor (art. 1224), stipula inalienabilitatea dotei mobiliare. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1876, No. 18. Vezi și *infra*, p. 221.
- ⁴⁾ Cpr. Cas. rom. și C. București, Bulet. Cas. S-a I, 1890, p. 1138 și *Dreptul* din 1891, No. 4.
- ⁵⁾ Vezi în privința art. 1578, t. VI a Coment. noastre, p. 490 urm.
- ⁶⁾ Odier, III, 1225. Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 204.—Art. 1140 din Codul portughez de la 1867, prevede că dacă dota constituită de femeie, de bărbat, sau de un al treilea consistă în numerar, banii trebuie să se întrebuițeze, în cele d'întăi trei luni de la celebrarea căsătoriei, la cumpărare de imobile, rente consolidate (*de assentamento*), sau în alte acțiuni de companii, ori să fie dați prin act public cu ipotecă; căci dota care n'ar fi întrebuițată așa precum se arată mai sus, ar fi considerată ca inexistentă și ar intra în comunitate.

Efecte publice.

Codul portughez. Art. 1140.

fi vindute ¹⁾, însă Laurent (XXIII, 488) critică această doctrină, pentru-că art. 526 nu vorbește de cât de lucruri consumabile, și nici-un text de lege nu transmite usufructuarului proprietatea bunurilor de care el nu se poate folosi de cât înstrăinându-le.

Fond de comert. Controversă. Se susține, de asemenea, de unii că un fond de comert ar fi un lucru fungibil, așa că, în caz când dota ar consta în un asemenea fond ²⁾, bărbatul ar deveni proprietar, independent de orî ce prețeluire ³⁾.

Această soluție este însă inadmisibilă, pentru-că de și fondul de comert cuprinde elemente fungibile, adică : marfa, care poate fi vecinic reînoită ⁴⁾, totuși asemenea fond este un lucru complex, care-și are existența sa proprie. El ne consistând într'un *genus*, ci într'un *res certa*, într'o universalitate (*universum corpus*), nu poate să fie vorba în specie de lucruri fungibile ⁵⁾; de unde rezultă că bărbatul

¹⁾ Thiry, III, 513. T. Huc, IX, 442. Arntz, III, 893. Baudry et Surville, III, 1610. Marcadé, VI, art. 1553, No. 1. Aubry et Rau, V, § 536, p. 557. Répert. Sirey, *Dot*, 755.—In această teorie, lucrurile menite a fi vindute aparțin bărbatului, și el nu trebuie să restituie de cât prețul lor, care singur ar face obiectul dotei.

Fabrică usină, etc. ²⁾ Cât pentru cazul în care s'ar fi constituit dotă o fabrică, o usină, etc., vezi Benoit, *op cit.*, I, 163, p. 233 urm. și II, 172 urm., p. 340 urm.

Hotel, cafe-nea, etc. În caz când fondul de comert constituit dotă ar fi un hotel, o cafenea, etc., bărbatul se va folosi de produsul acestor stabilimente, întreținându-le cu cheltuiala lui. El nu va putea, la desfacerea căsătoriei, să ceară cheltuelile ce a făcut în timpul folosinței sale cu plata slugilor, împodobirea apartamentelor, etc. Benoit, I, 162, p. 202. Ce trebuie să decidem însă în privința reînnoirii mobilierului stabilimentului? Se admite că femeea său moștenitorii ei vor fi obligați a restitui, dacă nu întreaga valoare a mobilierului reînnoit, cel puțin diferența de valoare (plus-valuta) între mobilierul nou și acel vechiu. Cpr. Benoit, *op. și loco supra cit.*

³⁾ Vezi Zahariæ (ed. Massé-Vergé), II, § 306, p. 125. Ducaürroy, Bonnier et Roustain, *Comment. du C. civil*, II, 170. Proudhon, *Usufruit*, II, 1010, 1024 (ed. din 1836). C. Toulouse, Sirey, 41. 2. 529.

⁴⁾ Fondul de comert cuprindând numele, clientela, mărfurile, etc., prin natura sa este un drept incorporeal, care, conform unei jurisprudențe constante, poate face obiectul contractului de gagii. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 28.

⁵⁾ Vezi Joutou, *op. cit.*, I, 387. Aubry et Rau, II, § 236, p. 740 urm. (ed. a 5-a). Laurent, VI, 419. Vezi și t. II a Coment. noastre, p. 570 urm.

nu devine proprietarul fondului de comerț, care n'ar fi fost prețeluit ¹⁾). Dacă fondul a fost prețeluit, fără a se declara că prețeluirea nu face vîndare (art. 1245), bărbatul nu va datori, la restituire, de cât prețul fixat prin contract; dacă fondul constituit dotă n'a fost prețeluit, bărbatul, în calitate sa de quasi-usufructuar, se va folosi de lucrurile fungibile (mărfurile) care-l compun, sub îndatorirea însă de a le înlocui cu bunuri de aceeași cantitate, calitate și valoare și de a restitui, la desfacerea căsătoriei său la separarea de patrimonii, însu-și fondul, său valoarea lui actuală ținându-se în samă micșorarea de valoare adusă prin neglijența sa ²⁾).

Unii ar voi ca bărbatul să sufere pierderea mărfurilor întâmplată chiar prin caz fortuit, pentru-că este de principiu că lucrurile fungibile, menite a fi vîndute, sunt în riscul aceluia în mâinile căruia se găsesc ³⁾). „*Qui rem vendendam acceperat, ut pretio uteretur, periculo suo rem habebit*“ (L. 4, Pr., *in fine*, Dig., *De rebus creditis*, 12. 1). Această soluție ni se pare cam nedreaptă; căci, din două lucruri unul: Saū fondul de comerț constituit dotă a fost prețeluit, și atunci bărbatul devenind proprietarul lui, cu îndatorirea de a restitui numai prețul hotărît de părți, de sigur că cazul fortuit îl va privi numai pe dînsul; saū fondul n'a fost prețeluit și atunci, el rêmânînd proprietatea femeii, bărbatul avînd numai folosința lui, este just ca cazul fortuit să privească pe proprietar, adecă, în specie, pe femeie ⁴⁾). *Res perit domino*, saū *Casum sentit dominus* ⁵⁾).

Pierderea
mărfurilor
prin caz
fortuit.

¹⁾ Jouitou, *loco cit.* Marcadé, t. II, art. 581, No. II și t. VI, art. 1551—1553, No. 1. Troplong, IV, 3160, 3163. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 741, text și nota 6. Laurent, VI, 422. Demolombe, X, 307. Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 211 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 756 urm. Odier, III, 1226. Pand. fr., *Marriage*, II, 9349.

²⁾ Odier, *loco cit.* Tessier, *op. cit.*, II, p. 213. Benoit, *op. cit.*, II, 176, 177, p. 343 urm.

³⁾ Tessier, *op. cit.*, II, p. 214, No. 114, *in fine*.

⁴⁾ Cpr. Benoit, *op. cit.*, I, 161, p. 201. Veđi și Jouitou, *op. cit.*, I, 387, p. 431.

⁵⁾ Veđi asupra acestei maxime, născocită de glosatori, care cuprinde în sine o banalitate, t. V a Coment. noastre, p. 186, text și nota 3.

2° A doua excepție.—Lucruri mobile prețeluite.

Art. 1245.—Dacă dota saŭ parte din dotă consistă în obiecte mișcătoare, prețuite prin contractul de căsătorie, bărbatul se face proprietar acelor obiecte, rămânând debitor de prețul lor, afară dacă s'a cuprins în contractul căsătoriei declarațiunea că prețuirea nu face vinđare. (Art. 472 urm., 1246, 1272 urm. C. civ. Art. 718 Pr. civ. Art. 66 L. jud. de ocoale. Art. 1551 C. fr.)

Art. 1246.—Prețuirea nemișcătoarelor, făcută prin contractul de căsătorie, nu strămută proprietatea lor la bărbat, dacă nu este declarațiune expresă de aceasta. (Art. 462 urm., 1245 C. civ. Art. 1552 C. fr.)

Art. 66 L. jud. de ocoale, din 1896.—Judecătorii de ocol au competența să autentifice foile dotale până la valoarea de 3000 lei inclusiv.—Chiar când foaea dotală conține imobile saŭ obiecte mobile altele de cât bani, părțile sunt ținute a face prețuirea acestora în însu-și actul dotal.—Această prețuire obligatorie nu operează însă vinđarea mobilelor, afară numai dacă în foaea dotală nu se ȳice expres contrarul. (Art. 718 Pr. civ. Art. 1245, 1246 C. civ.)

Art. 718 Pr. civ.—Judecătorii de ocol au competența să autentifice foile dotale până la valoarea de 3000 lei inclusiv. Chiar când foaea dotală conține bunuri nemișcătoare, saŭ obiecte mobile altele de cât bani, părțile sunt ținute a face prețuirea acestora în însu-și actul dotal.—Această prețuire obligatorie însă, nu operează vinđarea mobilelor, afară numai dacă în foaea dotală nu se ȳice anume contrarul. (Art. 66 L. jud. de ocoale din 1896. Art. 1245, 1246 C. civ.)¹⁾

Dreptul
roman.

La Romani, bărbatul devenia proprietarul lucrurilor constituite dotă, fie ele mobile, *fie imobile*, de câte-ori ele fusese prețeluite prin contract, și el nu datoria de cât prețul lor, care singur era dotal²⁾. „*Quotiens res aestimatae in dotem dantur, maritus dominium consecutus, summæ velut prætii debitor efficitur*“³⁾. În consecință, deteriorarea dotei îl privea numai pe dînsul, și el singur se folosia de creșterea ei⁴⁾. Prețeluirea lucrurilor dotale, ori care ar fi fost,

¹⁾ Art. 718 Pr. civ. reproduce încă odată art. 66 din legea jud. de ocoale. Ca atare, această parte a textului este inutilă și putea foarte bine fi eliminată. Ea este însă menținută și în noul Proiect de revizuire a Procedurii (art. 781).

²⁾ „*Quidquid aestimatur non est dotale*“, ȳicea Cujacius, asupra legii 9, *De fundo dotali*, 23. 5.

³⁾ L. 5, *ab initio*, Cod., *De jure dotium*, 5. 12.

⁴⁾ „*Quis enim dubitat aestimationem a te mulieri deberi, cum periculo tuo res deteriores fiant, vel augmenta luero tuo recipiantur?*“ L. 10, *in fine*, Cod., *loco cit.*

se considera, deci, ca o adevărată vîndare (*estimatio venditio est*)¹⁾, și bărbatul avea acțiunea *ex empto* spre a cere dota, de câte-ori ea nu-i fusese predată²⁾.

Aceste principii trecuse în Franția, în provinciile de drept scris³⁾.

Dreptul
vechiu fr.

Această soluție, foarte avantajoasă pentru femei, în privința mobilelor constituite dotă⁴⁾, era de multe ori periculoasă pentru dînsa în privința imobilelor, care erau expuse a fi pierdute, de câte-ori bărbatul era răsipitor, sau făcea speculațiunii prea îndrăznețe.

De aceea, după Codul Caragea, dota aparținea femeii, bărbatul fiind numai usufructuarul ei⁵⁾. Numai dota mișcătoare prețeluită *venditionis causa* devenia proprietatea bărbatului. „Zestrea cea prețeluită se primejduște pe sama bărbatului fără deosebire“, dice art. 28 din acest Cod (partea III, capit. 16)⁶⁾.

Codul
Caragea.

¹⁾ L. 10, § 5 *in fine*, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.—De unde și maxima: *Dos estimata, dos vendita*.

²⁾ „*Cum dotem te estimatam accepisse profitearis: apparet jure communi per pactum, quod doti insertum est, formato contractu, ex empto actionem esse*“. (L. 10, *ab initio*, Cod., *loco cit.*). Veđi și L. 16, Dig., *De jure dotium*, 23. 3, unde se dice: „*Quotiens res estimata in dotem datur, evicta ea, virum ex empto contra uxorem agere*“.

³⁾ Veđi Roussilhe, *Tr. de la dot*, 193 urm. Benoit, I, 101.

⁴⁾ Bărbatul avea și are și astă-đi interes a nu primi o dotă prețeluită, căci prețeluirea avea și are și astă-đi de efect de a pune riscurile pe sama lui; pe când dacă dota este neprețeluită, pierderea fortuită privește numai pe femei: „*Quotiens non estimatae res in dotem dantur, et meliores et deteriores mulieri fiunt*“. (L. 10, Pr., *in fine*, Dig., *De jure dotium*, 23. 3). Ulpian avea, deci, dreptate să dică că bărbatul are interes a nu primi o dotă prețeluită, ca să nu sufere pierderea ei: „*Plerumque interest viri, res non esse estimatas, idcirco, ne periculum rerum ad eum pertineat*“. (L. 10, Pr. *ab initio*, Dig., *loco cit.*). Veđi și *infră*, p. 203.

⁵⁾ „Femeea este stăpâna zestrei totdeauna, dice acest Cod (art. 9, partea III, capit. 16), iar bărbatul iewa venitul totdeauna“. Și art. 10 (*loco cit.*) adaogă: „Zestrea este dreptul femeii, iar rodul este al bărbatului“. Cpr. Trib. Ilfov, C. judiciar din 1892, No. 12, p. 10. Veđi și *infră*, p. 222, n. 3.

⁶⁾ Veđi și pravila lui Matei Basarab (glava 265), unde se dice: „Zestrele prețuite pre bărbat rămân, de sunt, ori de vor muri dobitoacele muerei, carele s'aú dat zeastre, ori de va fi stricat și de va fi ponosit hainele-și, prețuirea deplin întoarce bărbatul îndărăt: iar zeastrea care nu iaste prețuită, la muiare iaste și dobinda și paguba“.

Pravila lui
Matei Basa-
rab.

Codul Calimach. Art. 1636, 1637.

Aceeași soluție era admisă și în Codul Calimach. „De pe zestrea neprețeluită, dice art. 1637 din acest Cod, se cuvine bărbatului numai întrebuintărea și luarea rodurilor, sau a veniturilor; iar *proprietatea și sporirea zestreii se cuvine femeii*“. Cât pentru dota prețeluită *venditionis causa*, ea era iarăși proprietatea bărbatului. „Asupra lucrurilor mișcătoare a le zestreii, dice art. 1636 din același Cod, dacă s'aũ trãdat bărbatului prețeluite, se face el deplin proprietar a lor, socotindu-se ca un cumpãrãtor, pentru care este dator sã întoarcã numai prețul lor, dacã nu s'aũ alcãtuit într'alt chip pentru acestea. Inscrisul prețeluirei trebuie sã fie încredințat de marturi vrednici de credințã“.

Art. 1634 C. Calimach.

Prețeluirea se putea face și *taxationis causa*, și în asemenea caz, ea nu avea de scop strãmutarea proprietãții cãtrã bărbat, ci fixarea daunelor ce el trebuia sã plãteascã la caz de stricare sau pierderea lucrului (art. 1634 C. Calimach) ¹⁾.

Codul Andr. Donici.

Cât pentru Codul lui Andronachi Donici, el vorbește de lucruri prețeluite în genere, fãrã a distinge între mobile și imobile, însã este probabil cã el nu se referã de cãt la lucruri mișcătoare. Iatã textul la care facem aluzie: „Zestrea, de va fi prețeluitã și în foaea de zestre se va arãta în scris: atãția bani, *cutare lucru*; atunci bărbatul este deplin stãpãn lucrului și volnic sã-l vîndã și sã-l înstrãineze, cum și de va peri a lui este paguba; cãci are sã rãspundã și sã întoarcã banii ce se aratã în foea zestreii“ (§ 6, capit. 33). Va sã dicã, dupã acest Cod, bărbatul devenia proprietarul *lucrurilor* prețeluite. Aceste lucruri nu pot fi de cãt acele mobile; cãci un alt paragraf din același Cod (§ 19, cap. 33) dispune cã femeia este *stãpãna lucrurilor sale*. Lucrurile care nu treceãu în proprietatea bărbatului și care rãmãneau ale femeii, nu pot

Vechea jurisprudențã francezã.

¹⁾ Cpr. și § 6, *in fine*, capit. 33, Cod. Andr. Donici.—Aceastã soluție era admisã și de vechea jurisprudențã a unor parlamente franceze, de exemplu: a celui din Toulouse, care cerea o stipulație precisã pentru ca prețeluirea sã atragã vîndarea, și aceasta din cauza inconvenientelor foarte serioase la care dãdea loc prețeluirea imobilelor. Veđi Rous-silhe, *Tr. de la dot*, 198, p. 145. Troplong, IV, 3141. Benoît, *Tr. de la dot*, I, 101.

fi de cât acele mișcătoare neprețeluite, sau acele nemișcătoare, care iarăși nu se prețeluaă, conform unui vechiu obicei al pământului, după cum ne spune art. 1635 din Codul Calimach. „Lucrurile cele nemișcătoare, și cele numai de sine-și mișcătoare a le zestrei, dice acest text, după obiceiul pământului nu se prețeluesc“¹⁾.

Art. 1635 C.
Calimach.

Codul actual dispune, de asemenea, cu drept cuvânt, că prețeluirea *imobilelor*, făcută prin contractul de căsătorie²⁾, nu strămută proprietatea lor către bărbat, dacă nu există în această privință o declarațiune expresă (art. 1246), fără ca să fie însă nevoie de vr'un termen sacramental³⁾.

Codul actual.
Art. 1246.

Ast-fel, prețeluirea unui imobil cu clauza că bărbatul poate să-l înstrăineze, fără a se fi stipulat nici-o întrebuintare a prețului lui, arată în deajuns voința femeii de a strămuta proprietatea acestui imobil bărbatului⁴⁾.

1) Vezi și art. 27 partea III, capit. 16 din Codul Caragea, unde se dice: „Numai țigani, dobitoacele și toate cele nemișcătoare, neprețuite să se dea“.

Codul Ipsilant are, în această privință, următoarea dispoziție: „*Cele nemișcătoare lucruri* ale muerei, asemenea și cele de sine-și mișcătoare (*moventia*), adevă, țigani și vite, să nu se prețuiască, ci numai cele mișcătoare cum: scule, haine, lucruri de argint și de aur, aramuri și altele asemenea, să se prețuiască ori înaintea nunței, ori în urma nunței cu patru-deci de dila, sau cel mult șase-deci. Și foile de zestre întru același chip prețuite, să se treacă în condiți, care condiți să se păzească pe la monastirile cele mari, în ori-ce eparhie se va face nunta, ca să nu se întâmple vr'odinioară prigoniri și jurăminturi pentru răpunerea foilor de zestre“.

Codul Ipsilant.

2) Prețeluirea făcută în urma căsătoriei n'ar produce nici-un efect. Troplong, IV, 3156.—Și declarația că prețeluirea nu face vîndare trebuie să fie făcută tot prin contractul matrimonial. Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1885, p. 40.

3) Troplong, IV, 3144. Pand. fr., *Mariage*, II, 9378.

4) Troplong, IV, 3145.—*Contrà*: Bellot des Minières, *Régime dotal et Communauté d'acquêts*, II, 774, p. 16, care nu vede în autorisarea de înstrăinare de cât un mandat dat de femeie, bărbatului.

S'a decis, însă, că clauza din actul dotal prin care se declară că, în caz de vîndare a imobilului, numai o parte din preț va fi dotal și inalienabil, nu este o dovadă că imobilul a trecut în proprietatea bărbatului, nici chiar pentru partea ce trece peste suma fixată din preț a fi dotală, de-oare-ce donațiunile nu se presupun. De ase-

Justificarea
dispoziției
art. 1246.

Această excepție de la principiile dreptului roman se justifică prin împrejurarea că strămutarea proprietății imobilelor nu se presupune din partea femeii, pentru-că ele constituiesc (cu drept, sau fără drept, aceasta este o altă chestie) în ochii legiuitorului, o sorginte mai mare de bogăție de cât averea mișcătoare, care, întru-cât-va, este desprețuită: *Vilis possessio mobilium*. Apoi, prețeluirea imobilelor a putut foarte bine să aibă alt scop, de exemplu: fixarea de mai 'nainte a despăgubirei ce bărbatul va trebui să plătească la caz de pierdere sau degradarea lor, atunci când această pierdere sau degradare i-ar fi imputabilă ¹⁾. De câte-ori imobilul este dăruit femeii de un al treilea, prețeluirea lui a putut să aibă în vedere determinarea bazei, după care trebuie să se plătească taxa de înregistrare către fisc ²⁾.

Când proprietatea imobilului dotal este transferată bărbatului, nu există o adevărată vânzare. Con-troversă.

Din împrejurarea că prețeluirea imobilelor strămută proprietatea lor către bărbat, atunci când, în contractul de căsătorie există o declarație expresă în această privință, s'a decis de unii ca, în acest caz, este vorba de o adevărată vânzare (*vera venditio*), de și de o natură particulară, și că, prin urmare, toate regulile de la vindere-cumpărare sunt aplicabile în specie ³⁾.

Acest sistem este însă prea absolut, și maxima *estimatio facit venditionem* nu trebuie aplicată *ad litteram*. Proprietatea imobilului prețeluit nu este, în adevăr, tran-

menea, împrejurarea că se impunea soțului, prin actul dotal, plata anuităților la credit pentru acel imobil, nu echivalează cu o clausă a transferării de proprietate, pentru-că bărbatul, ca usufructuar al dotei, era obligat să plătească acele anuități. În consecință, femeea rămânând proprietară a imobilului constituit, în asemenea condițiuni, dotă, și prin urmare, a prețului dobândit prin vânzarea lui, bărbatul este dator, la desfacerea căsătoriei, să restituie foastei sale soții întregul preț al acestui imobil dotal. C. București, *Curierul judiciar* din 1900, No. 76 și *Dreptul* din același an, No. 78.

¹⁾ Veți *suprà*, p. 198. Cpr. art. 1634 C. Calimach.

²⁾ Cpr. Répert. Sirey, *Dot*, 772.—Dacă femeea își constituie singură dota, prețeluirea imobilului n'o supune la nici-o taxă de înregistrare. Veți *suprà*, p. 8, *ad notam*. Cpr. Michaux, *Tr. pratique des contrats de mariage*, 2420.

³⁾ Cpr. Odier, III, 1222. Veți și Guillouard, IV, 1769. T. Huc, IX, 442.

sferată bărbatului în baza unei adevărate vîndări, ci ca prin o vîndare, așa că toate regulele de la vîndări nu se aplică raporturilor d'între soți ¹⁾).

În cât privește, mai întîi, acțiunea în rescisiune pentru leziune, nu poate să fie vorba, la noi, despre dînsa, pentru-că știm că legiuitorul nostru n'a admis-o ²⁾.

Autorii, cari vîd în specie o adevărată vîndare, conferă femeii atît privilegiul vîndătorului (art. 1730, 5° și 1737, 1°) pentru restituirea valorii estimative hotărîte de părți ³⁾, cât și acțiunea resolutorie.

În privința obligației de garanție, în caz de evicțiune a bărbatului, chiar autorii cari nu vîd în specie o adevărată vîndare, o admit, în virtutea principiilor generale de drept ⁴⁾, iar alții, chiar din acei cari vîd o vîndare, o resping; în cât femeea, în caz de evicțiune, nu va datori bărbatului, de cât suma fixată prin prețeluirea fondului constituit dotă, iar nu daunele prevădute de art. 1341 urm ⁵⁾.

Chestiunea riscurilor a dat loc la mai puține dificultăți. Transferarea proprietății fiind în suspensie pînă la celebrarea căsătoriei, se înțelege că riscul și pericolul lucrurilor prețeluite privește numai pe femeie, dacă ea și-a

Act. în rescisiune p. leziune.

Privil. vîndătorului. Controversă.

Oblig. de garanție. Controversă.

Riscul și pericolul al imobilului.

¹⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1611. Veđi și Colmet de Santerre, VI, 224 bis I și II.

²⁾ Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 9, text și note. În Codul fr., chestiunea este controversată. Veđi Pand. fr., *Marriage*, II, 9384 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 791 urm.—La Romani, ori-ce eroare, cât de mică era, trebuia să fie reparată atît în privința bărbatului cât și în privința femeii. Veđi L. 6, § 2 și L. 12, § 1, Dig., *De jure dotium*, 23, 3;—L. 6, Cod., *Solutio matrimonio*, 5. 18.

³⁾ Cpr. T. Huc, IX, 442. Guillouard, IV, 1768. Aubry et Rau, V, § 540, p. 628, nota 21. Rodière et Pont, III, 1911, p. 456, nota 1. Répert. Sirey, *Dot*, 787 urm. Berriat St. Prix, III, 6196. Joutou, I, 386. C. Montpellier, D. P. 48. 2. 173. Sirey, 48. 2. 557. Trib. Nîmes, Sirey, 69. 2. 304.—*Contră*: Baudry, III, 372. Baudry et Surville, III, 1614. Colmet de Santerre, VI, 224 bis II. Planiol, III, 1505, *in fine*.

⁴⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1613. Colmet de Santerre, VI, 224 bis III.

⁵⁾ T. Huc, IX, 442, p. 520. Guillouard, IV, 1771.—Veđi însă Baudry et Surville, III, 1613, *in fine*, p. 244.

În cât privește cazul în care dota a fost constituită de un terțiu, veđi *suprà*, p. 179 urm. explic. art. 1240.

constituit dotă bunurile sale personale. Din momentul celebrării căsătoriei, însă, riscurile trec asupra bărbatului, el devenind proprietarul lucrurilor prețeluite¹⁾. Din împrejurarea că bărbatul a devenit proprietarul imobilului prețeluit rezultă că el poate să-l înstrăineze și că creditorii sei pot să-l urmărească.

Art. 1245.

Venim acum la cazul când dota consistă în lucruri mișcătoare prețeluite, fie corporale, fie incorporale²⁾, ipotesă prevădută de art. 1245. În asemenea caz, regula este contrară acelei statornicite pentru imobile. De astă dată, în adevăr, simpla prețeluire făcută prin contractul matrimonial, nu însă posterior căsătoriei³⁾, face ca bărbatul să devie proprietarul acelor mobile, și el să datorească numai prețul lor⁴⁾; și aceasta fie că prețeluirea s'a făcut

¹⁾ Baudry et Surville, III, 1615. Guillouard, IV, 1773-1. Dacă dota prețeluită, cu clauza că prețeluirea face vinzare, a fost constituită de un terțiu, riscurile sunt în sarcina acestui terțiu până în ziua celebrării căsătoriei, când atunci trec asupra bărbatului. Baudry et Surville, *loco cit.*

Chestiunea riscurilor poate să se complice prin diferitele clause ale contractului matrimonial. Ast-fel, femeia poate să-și reserve dreptul de a primi înapoi, fie prețul estimățiunii, fie alte lucruri până la concurența valorii imobilului. Asemenea clausă, avantajoasă pentru femeie, fiind perfect licită, naște întrebarea: care va fi influența ei asupra riscurilor? Veđi asupra acestei ipoteze: Baudry et Surville, III, 1617. Guillouard, IV, 1774.

²⁾ Pand. fr., *Mariage*, II, 9375. Répert. Sirey, *Dot*, 759 și 774. Baudry, III, 370. Rodière et Pont, III, 1668. Jouitou, I, 388. Troplong, IV, 3164 urm. Guillouard, IV, 1773. Veđi și *suprà*, p. 193, nota 2.

³⁾ Veđi *suprà*, p. 199, text și nota 2.

⁴⁾ Aceasta presupune însă, bine înțeles, că căsătoria a avut loc; căci alt-fel bărbatul va restitui lucrul ce a primit drept dotă, iar nu prețul acestui lucru; de-vreme-ce toate convențiile matrimoniale sunt făcute sub condiția tacită a celebrării căsătoriei: „*cum omnis dotis promissio, futuri matrimonii tacitam conditionem accipiat*“ (L. 68, Dig., *De jure dotium*, 23. 3).—“*Si re aestimata data, nuptiae secuta non sint, videndum est quid repeti debeat, utrum res, an aestimatio? Sed id agi videtur, ut ita demum aestimatio rata sit, si nuptiae sequantur: quia nec alia causa contrahendi fuerit. Res igitur repeti debet, non pretium*“ . L. 17, § 1, Dig., *loco cit.* Veđi și Harmenopol, *De jure dotis*, 4, 10, § 3, unde se dice: „*Nuptiis non secutis, non pretium datarum rerum aestimatum, sed res ipsas mulier recipit*“.

pentru fie-care obiect în parte, fie pentru toate la un loc¹⁾. Numai atunci bărbatul nu va deveni proprietarul lor, când se va stipula anume că prețeluirea nu face vîndare, sau că bărbatul n'a devenit proprietarul lor; căci nu se cere nici de astă dată întrebuițarea vre-unui termen sacramental²⁾.

Părțile sunt, deci, presupuse a fi vîndut bărbatului toate obiectele ce au prețeluit, pentru-că alt-fel restituirea lor în natură ar fi dat loc la o mulțime de contestații, în privința originii deteriorărei lor. Ele pot să nu aibă această intenție, însă atunci trebuie s'o spue; căci, în caz contrar, voința lor se interpretează ca o vîndare; și aceasta în privința tuturor lucrurilor mișcătoare, fie animale sau alte lucruri, și chiar în privința trusoului femeii.

Bărbatul va trebui, deci, să restituie prețul trusoului, dacă femeea sau moștenitorii ei nu primesc restituirea lui în natură (art. 1274), cu-toate-că obiectele care-l compun au fost întrebuițate și usate de femeie, pentru-că, prin prețeluire, el a devenit proprietarul lui³⁾. De aceea, Ulpian dice, precum am observat mai sus (p. 197, nota 4), că bărbatul nu are interes de a primi o dotă prețeluită, mai cu samă dacă ea se compune din animale și haine destinate a fi purtate de femeie: „*Maxime, si animalia in dotem acceperit, vel vestem qua mulier utitur; eveniet enim, si aestimata sint, et ea mulier adtrivit, ut nihilominus maritus aestimationem eorum praestet*“⁴⁾.

Restituirea
trusoului fe-
meii.

Din împrejurarea că, prin prețeluirea lucrurilor mobile, făcută prin contractul matrimonial, bărbatul devine proprietarul lor, rezultă că el poate să le înstrăineze și că creditorii lui personali pot să le urmărească și să le vîndă, fără nici-o opunere din partea femeii. Femeea n'ar putea să revendice de la terții de bună credință nici chiar mobilele neprețeluite, vîndute de bărbat prin un abus al au-

Consecințele
prețeluirii
lucrurilor
mobile.

¹⁾ Cpr. C. Galați, *C. judiciar* din 1895, No. 15.

²⁾ Veđi *supră*, p. 199.

³⁾ C. București, *Dreptul* din 1902, No. 54. C. Grenoble, Sirey, *Recueil général*, VIII, anii 1825.—1827, 1, p. 392, coloana 1, și *Répert. Dalloz, Contrat de mariage*, 858, p. 197, *ad notam*. Cpr. T. Huc, IX, 494. Troplong, IV, 3643. Toullier D., VII, partea II, 268. *Répert. Sirey, Dot*, 2852, 2854. Veđi și *infra*, explic. art. 1274.

⁴⁾ L. 10, Pr., Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

torităței sale, terții cumpărători fiind apărați de art. 1900 contra orî-cărei acțiunii din partea femeii ¹⁾).

Art. 718 Pr.
civ. și 66 L.
jud. ocoale.

Venim, în fine, la art. 718 Pr. civ. și 66 L. jud. de ocale. Aceste texte dispun că, în privința foilor dotale, care pot fi autentificate de judecătorul de ocol, și care sunt acele ce nu întrec suma de 3000 lei ²⁾, prețeluirea este *obligatorie*, fie că dota consistă în mobile, fie în imobile. Această prețeluire nu face însă vîndare și nu strămută proprietatea mobilelor la bărbat, de cât atunci când aceasta s'a stipulat anume. Prețeluirea fiind, în adevăr, în asemenea caz, obligatorie, ea are de scop determinarea competenței judecătorului, iar nu facerea unei vîndări. Deci, dacă părțile au înțeles să considere pe bărbat ca proprietarul și cumpărătorul dotei, ele n'aū de cât s'o spus anume. *A fortiori*, deci, prețeluirea imobilelor nu va face pe bărbat proprietarul lor, de cât atunci când părțile au înțeles să facă o vîndare și au spus-o anume (art. 1246).

Drepturile femeii asupra bunurilor dotale.

Femeea, după cum am vădut, rămâne, în principiu, proprietară a bunurilor sale dotale, afară de casurile în care dota consistă în lucruri consumtibile, fungibile, sau prețeluite, după distincțiunile care rezultă din art. 1245 și 1246.

Consecințele
dreptului de
proprietate
a femeii.

Din această împrejurare rezultă că pierderea sau deteriorarea lucrului dotal, care nu provine din culpa bărbatului, privește numai pe femeie (argum. din art. 1274 și 1275) ³⁾.

O altă consecință a dreptului de proprietate a femeii este că bărbatul nu poate renunța la drepturile ei privitoare la bunurile dotale, de exemplu: la o succesiune care s'ar deschide în folosul femeii, în timpul căsătoriei ⁴⁾.

Creditorii bărbatului n'ar putea să urmărească nici

¹⁾ Rodière et Pont, I, 1670. Pand. fr., *Mariage*, II, 9374. Seriziat, *op. cit.*, 103, p. 107, 108. Bellot des Minières, *Régime dotal*, I, 728.—*Contra*: Toullier D., VII, partea II, 104 urm. Jouitou, I, 391.

²⁾ Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 137.

³⁾ Cpr. Pand. fr., *vº cit.*, II, 9395. Guillouard, IV, 1820. Aubry et Rau, V, § 536, p. 554.

⁴⁾ Aubry et Rau, *loco cit.* Pand fr., *vº cit.*, II, 9396.

imobilele, nici chiar mobilele dotale a căror proprietate a rămas femeii, de și vom vedea că, după părerea generalmente admisă, dota mobilă se poate înstrăina de bărbat; pentru-că vîndarea mobilelor dotale din partea bărbatului poate să constituie un act de administrație; pe când urmărirea lor din partea creditorilor nu poate nici-odată să aibă acest caracter ¹⁾. Bărbatul, în calitate de administrator și păstrător al dotei, va cere nulitatea acestor urmăriri, și acest drept va aparține și femeii, cu-toate-că ea nu are exercițiul acțiunilor dotale, pentru-că ea fiind direct interesată în cauză, trebuie să aibă dreptul de a se apăra ²⁾.

Se admite, însă, că urmărirea mobilelor dotale este cu puțință din partea celor de al treilea, cari le ar fi primit de bună credință amanet de la bărbat ³⁾.

În baza acestui principiu, se decide, de asemenea, că mobilele dotale ale femeii care garnisesc imobilul închiriat de bărbat, sunt supuse privilegiului locatorului (art. 1730 C. civ., 610 Pr. civ.); în zadar s'ar pretinde că aceste mobile nu sunt supuse privilegiului menționat, din cauza inalienabilității lor ⁴⁾.

Locatorul este în drept a urmări bunurile dotale ale femeii, care garnisesc casa închiriată de bărbat, în virtutea bunei sale credințe și a dreptului de amanet ce are asupra lor, de câte-ori bărbatul nu i-a făcut cunoscut condiția lor juridică. El nu le urmărește, deci, în virtutea

Supunerea mobilelor dotale, privilegiului locatorului.
Controversă.

¹⁾ Cpr. Guillaouard, IV, 1821. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9397. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 555, text și nota 3. Tessier, *Quest. sur la dot.*, 59. 60, p. 68 urm.—*Contrà*: Troplong, IV, 3243 urm.

²⁾ Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 555, text și nota 4. Guillaouard, IV, 1823. Pand. fr., *Mariage*, II, 9399.

³⁾ Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 555, nota 3.

⁴⁾ Cas. Palermo, Sirey, 1901. 4. 6 și C. *judiciar* din 1902, No. 30 (cu observ. noastră). Cas. fr. și Trib. Paris, D. P. 56. 1. 335. Sirey, 57. 1. 216. Sirey, 31. 2. 195 și Pand. fr., *Mariage*, II, 11176. *Gaz. Palais*, 89. 1. 443. Cpr. și Sirey, 84. 2. 217 (contract încheiat de o femeie separată de bunuri). Tot în acest sens se pronunță și doctrina. Veđi Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9398. Guillaouard, IV, 1822 și 2063-1. Troplong, IV, 3246. Tessier, *Quest. sur la dot.*, 121, 129. Aubry et Rau, V, § 536, p. 555, nota 3. *in fine*. Rodière et Pont, III, 1775. F. Herman, III, art. 1554, No. 196, și IV, art. 2102, No. 107.—*Contrà*: Cas. Florența, Sirey, 1899. 4. 20, și C. *judiciar* din 1901, No. 1 (cu observ. noastră). Chironi, *Trattato dei privilegi, delle ipoteche e del pegno*, I, 129.

dreptului general de creanță ce el are în contra bărbatului, ci în virtutea dreptului său de creditor amanetar. Dreptul locatorului rezultă, în asemenea caz, din art. 1730, care admite privilegiul său asupra tuturor mobilelor din casă, ori-care ar fi proprietarul său natura lor. Este, în adevăr, generalmente admis că locatorul de bună credință, adică care n'a știut că mobilele aflătoare în casa închiriată de bărbat erau străine, își exercită privilegiul său asupra lor¹⁾. Acest drept încetează pentru dînsul numai atunci când el a avut cunoștința că mobilele deținute de locatorul său erau străine, ne mai putînd fi, în specie, vorba de bună credință²⁾. Or, dacă locatorul de bună credință poate să exercite privilegiul său asupra mobilelor străine, nu vedem pentru ce el nu l-ar putea exercita asupra mobilelor femeii, atunci când nime nu l-a prevenit că erau dotale. Această soluție este cu atât mai admisibilă la noi, cu cât vom vedea mai la vale că, după legea noastră, dota mobilă este alienabilă.

¹⁾ Veđi Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, I, 373, 377. Martou, *Idem*, II, 411, p. 104. Guillaouard, *Idem*, I, 282. Valette, *Idem*, 56, p. 60 (ed. din 1846). Beudant, *Sûretés personnelles et réelles*, I, 412, p. 354 urm. (ed. din 1900). T. Huc, XIII, 60. Arntz, IV, 1673. Laurent, XXIX, 417. Planiol, II, 2470. Aubry et Rau, III, § 261, p. 235 (ed. a 5-a). Colmet de Santerre, IX, 28 bis VII. Thézard, *Nantissement, Privil. et hypoth.*, 344. P. Pont, *Id.*, I, 119. Cpr. și C. Dijon, D. P. 93. 2. 479.—Veđi însă C. Alger, D. P. 94. 2. 182.

²⁾ Martou, II, 412, p. 105.—Reaua credință a locatorului va putea fi stabilită prin ori-ce probe, și chiar prin mărturisirea sa și jurămintul lui. T. Huc, *loco cit.* Laurent, XXIX, 421. Beudant, *op. cit.*, p. 356, nota 2. Martou, *op. cit.*, II, 415, 416.—Buna sa credință este însă presupusă, și acel care revendică, ca ale sale, obiectele depuse în imobilul închiriat trebuie să dovedească reaua credință a locatorului. C. Ager, Sirey, 91. 2. 136. Planiol, II, 2399, 2470, *in fine*.

Tapiterii, cari obicinuesc a închiriera mobile locatarilor, vor face, deci, foarte bine să previe despre aceasta pe locatori, căci, alt-fel, ei vor fi expuși la pagube. Sunt însă cazuri excepționale în care locatorul poate să știe că lucrurile aflătoare la locatorul său sunt străine. Aceasta se va întâmpla mai cu samă pentru unii profesioniști, cari obicinit dețin lucruri străine, precum, de exemplu : orniciarii, în privința ceasornicelor depuse la dinșii spre reparare; spălătoresele, în privința rufelor încredințate lor spre a fi spalate, etc. Planiol, II, 2399, *in fine*. Arntz, IV, 1673. Cpr. Cas. fr. D. P. 74. 1. 442.

Drepturile bărbatului asupra dotei, când femeea rămâne proprietară asupra ei.

De câte-ori femeea rămâne proprietara dotei ei, legea conferă bărbatului, administrația și folosința bunurilor care o compun.

Puterile bărbatului ca administrator a bunurilor dotale.

Art. 1242.—Numai bărbatul are administrațiunea averei dotale în timpul căsătoriei.

El singur are dreptul de a urmări pe debitorii și pe deținătorii averei dotale, de a lua fructele și dobânzile și de a primi capitalurile.

Cu-toate-acestea, se poate stipula în contractul de căsătorie, că femeea va primi ea însăși, pe fie-care an și sub chitanțele ei singure, o parte din veniturile sale pentru întreținerea și trebuințele sale personale. (Art. 1243 urm., 1268, 1269, 1281, 1419, 1754 urm. C. civ. Art. 1549 C. fr.)

Bărbatul are singur administrația bunurilor dotale în timpul căsătoriei, prin o reminiscență a ideilor de altă dată, după care el era stăpânul dotei. Ast-fel, el poate nu numai să închirieze sau să arendeze bunurile femeii, să primească veniturile și chiar capitalurile ei, dar încă să urmărească pe debitorii și detentorii dotei, și să înstrăineze mobilele dotale. Vom dice numai câte-va cuvinte asupra fie-căruia din aceste drepturi.

1° Inchirierea sau arendarea averei dotale.

Bărbatul poate să închirieze bunurile urbane, sau să arendeze bunurile rurale ale femeii¹⁾, însă numai pe un period de *cinci* ani cel mult; căci numai până la acest termen, contractul de închiriere sau de arendare se consideră, în legea noastră, ca un act de administrație (art.

¹⁾ În cât privește femeea separată de bunuri, ea poate singură să-și închirieze sau să-și arendeze imobilele sale (art. 1265 C. civ.). De asemenea, sub regimul dotal, femeea este în drept de a-și închiria sau arenda bunurile sale personale, însă bine înțeles tot în limitele unui act de administrație (art. 1285). Baudry et Wahl, *Contrat de louage*, I, 63. Guillaouard, *Contr. de mariage*, III, 1179 și IV, 2179. Répert. Sirey, *Communauté conjugale*, 1409.

Art. 1265,
1285.

427, 534, 1268, 1269, 1419 C. civ.)¹⁾. El nu poate reînoui aceste contracte de cât conformându-se legeri (art. 1269), putând însă să le resilieze fără concursul femeii²⁾.

Nulitate relativă.

Dacă bărbatul a încheiat contracte pe un period mai lung, numai femeea sa moștenitorii ei pot cere reducerea lor, nulitatea, în specie, fiind relativă³⁾.

Contracte pe un period mai lung de cinci ani.

Bărbatul n'ar putea, nici chiar cu concursul femeii, să închirieze sa sa arendeze imobilele ei pe un termen mai lung de cinci ani, pentru-că el nu poate face de cât acte de administrație, și dacã i s'ar permite un contract pe un termen îndelungat, aceasta, în unele casuri, ar echivala cu o înstrăinare deghisată a imobilului dotal⁴⁾.

Nevaliditatea clauzei prin care s'ar opri închirierea fără consimțimintul femeii.

Ce trebuie să decidem în privința clauzei prevădute în contractul matrimonial, prin care s'ar dispune că bărbatul nu poate să închirieze sa sa arendeze imobilele dotale fără consimțimintul femeii? Asemenea clausă n'ar fi validă, pentru-că conferirea administrației averei, ambilor soți, ar putea da loc la dificultăți de natură a tulbura armonia dintre ei. Legea lasă, în adevăr, administrația întreagă a averei femeii, sa sa bărbatului, sa sa însă-și femeii, dar n'o împarte nici-odată între ambii soți⁵⁾.

Stipularea căștiurilor prin anticipație.

Bărbatul, care închiriează sa sa arendează un imobil al femeii sale, poate el în mod valid să stipuleze plata căștiurilor prin anticipație? Dacă el n'a făcut de cât să se conformeze obiceiului pământului, stipulând plata căștiurilor cu anticipație, la fie-care Sf. Dimitrie și Sf. George, nu mai rămâne nici-o îndoială că el era în drept s'o facă. Dar dacã bărbatul, pășind peste drepturile proprietarului, a stipulat plata prin anticipație pentru mai mult

Inchirierea bunurilor unui minor.

¹⁾ Aceeași regulă se aplică și bunurilor unui minor, chiar în cazul când închirierea sa sa arendarea s'ar face de cătră tutorul, tată sa sa mamă, care ar avea usufructul legal al averei copilului său. (Cpr. art. 1419). Veđi Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 33.

²⁾ T. Huc, IX, 192, *in fine*. Rodière et Pont, II, 925. Guillaouard, II, 789. Aubry et Rau, V, § 510, p. 343, 344. Cpr. Baudry et Surville, I, 782.

³⁾ Troplong, *Louage*, I, 151. Pand. fr., *Bail en général*, 306. Trib. Hazebrouch, D. P. 53. 2. 20.

⁴⁾ Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 9117 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 799. Guillaouard, IV, 1775. Rodière et Pont, III, 1764, 1782.

⁵⁾ Rodière et Pont, III, 1739. Pand. fr., *Mariage*, II, 9240.

timp, judecătorii vor considera de bună samă această stipulație ca întrecând limitele dreptului de administrație conferit bărbatului, și vor decide că plățile făcute în executarea unei asemenea clause, nu sunt valide față de femeie sau moștenitorii ei, în privința folosinței posteriore desfacerii căsătoriei. Pentru această folosință, femeia va putea cere, deci, o nouă plată de la chiriaș sau arendaș, rămânând acestui din urmă recurs contra bărbatului¹⁾. Codul spaniol, din 1889, declară nulă ori-ce percepere anticipată a căștiurilor sau veniturilor făcută de bărbat, pe mai mult de trei ani (art. 1363, § ultim).

Codul spaniol. Art. 1363.

Aceeași soluție este aplicabilă și cesiunilor de căștiuri, chiar dacă aceste cesiuni ar fi fost făcute pe un termen mai scurt de doi ani, sau dacă fiind pe un termen mai lung, ar fi fost transcrise, conform art. 1394 C. civ., pentru-că asemenea cesiuni n'ar mai fi un act de administrație, ci înstrăinarea mijloacelor de care femeia are nevoie spre a putea trăi²⁾.

Cesiune de căștiuri.

2° Incasarea creanțelor dotale.

Bărbatul, în calitate de administrator al bunurilor femeii sale, are dreptul și obligația de a incasa veniturile și capitalurile creanțelor dotale, chiar dacă aceste creanțe ar consta într'o rentă, dând chitanță de primirea lor și consimțind la ștergerea ipotecilor ce garantează aceste creanțe³⁾.

El, având obligația de a urmări pe debitorii femeii,

Responsab. bărbatului.

¹⁾ Cpr. Baudry, III, 135, *in fine*. Baudry et Surville, I, 781. Laurent, XXII, 139. T. Huc, IX, 191. Guillouard, II, 795 urm. Planiol, III, 1060. Aubry et Ran, V, § 510, p. 346, 347. Cas. fr. D. P. 68. 1. 371. Sirey, 69. 1. 17.—Veți însă Rodière, nota în Sirey, *loco cit.* Autorii discută chestia cu ocazia art. 1429, 1430 (1268, 1269 C. rom.), la titlul comunității, însă chestiunea este aceeași și sub regimul dotal.

²⁾ Veți Guillouard, II, 795. Planiol, III, 1060.

³⁾ Guillouard, IV, 1776. T. Huc, IX, 436. Pand. fr., II, 9121 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 801 urm.—Debitorii femeii ar putea însă să opună chitanțele ce ei ar fi primit de la dinsa înainte de celebrarea căsătoriei, chiar dacă aceste chitanțe n'ar avea dată certă, pentru-că, și în cazul unei constituirii de dotă universală, și în acela a unor bunuri determinate, bărbatul nu intervine ca un terțiu cesionar, ci în calitate de reprezentant al femeii. T. Huc, IX, 436.

este, în principiu, responsabil dacă a neglijat de a întreprinde prescripția, care ar fi început a curge chiar înaintea căsătoriei, afară de cazul când ea ar fi fost aproape îndeplinită în momentul săvârșirii căsătoriei¹⁾.

Socoteală de tutelă. El poate, în numele femeii, să primească socotelele tutelei ce-i datorită vechiul său epitrop, putând chiar să transigă în această privință²⁾.

Concordat. El poate să ia parte la concordat într'un faliment în care o creanță dotală ar fi interesată³⁾.

Casurile în care bărbatul este incapabil. Pentru a putea însă în mod valid primi capitalurile dotale, bărbatul trebuie să fie capabil, având în cazul contrar nevoie de asistența curatorului său (art. 428); de-oarece el nu poate avea, pentru bunurile femeii, o capacitate pe care n'o are pentru bunurile sale⁴⁾.

Compensație facultativă. Din împrejurarea că bărbatul este în drept a primi creanțele dotale ale femeii, sub a sa chitanță, rezultă că el poate să le opună în compensație propriilor sale datorii, de-câte-ori creditorul său este în același timp debitorul femeii, în momentul când este acționat⁵⁾. Com-

Guillouard, IV, 1777. Répert. Sirey, *v° cit.*, 823. Pand. fr., *Mariage*, II, 9140.—Și *vice-versa*, chitanțele sub semnătură privată date de bărbat sunt opozabile femeii, chiar în urma separațiunei de bunuri, pentru-că ea a fost reprezentată de bărbatul său, care a lucrat în calitate de mandatar legal. Cpr. Pand. fr., *v° cit.*, II, 9141.

¹⁾ Aubry et Rau, V, § 535, p. 551, text și nota 21, și II, § 214, p. 495, nota 17 (ed. a 5-a). Rodière et Pont, III, 1751. Laurent, XXII, 54, *in fine*. Pand. fr., II, 9145 și 9335. Répert. Sirey, *Dot*, 1060. Guillouard, IV, 1799. T. Huc, IX, 491. Benoit, I, 180. Troplong, *Prescription*, II, 761, 762. Vazeille, *Prescription*, I, 282 (ed. din 1832). Marcadé, *Prescription*, art. 2252 urm., p. 156. Veđi *infra*, explic. art. 1243, § 2, p. 235.—*Contra*: Seriziat, *Régime dotal*, 216, p. 302.

²⁾ Pand. fr., *Mariage*, II, 9128. Répert. Sirey, *Dot*, 807. Guillouard, *loco cit.* Rodière et Pont, III, 1715. Aubry et Rau, V, § 535, p. 546. C. Montpellier, Pand. Chron., II (anii 1830—1844), 2. 5.

³⁾ Pand. fr., *Mariage*, II, 9139.

⁴⁾ Pand. fr., II, 9131. Répert. Sirey, *v° cit.*, 808. Rodière et Pont, III, 1716. Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 126, No. 99. Jouitou, I, 42.

⁵⁾ Pand. fr., *v° cit.*, II, 9133 urm. Répert. Sirey, *v° cit.*, 811 urm. Guillouard, IV, 1778 și 1827. Rodière et Pont, III, 1861. Aubry et Rau, V, § 535, p. 546 și 556, text și nota 9. Jouitou, I, 402, 407. T. Huc, IX, 436. Veđi și t. VI a Comentariilor noastre, p. 796, nota 4.

pensația, în specie, este însă facultativă, iar nu legală ¹⁾.

Bărbatul poate să noveze creanțele femeii, însă pe riscul și pericolul lui; de unde rezultă că el ar fi responsabil de câte ori novațiunea ar fi dăunătoare femeii ²⁾, soluție care era admisă și în vechiul drept francez ³⁾.

El poate să acorde termene de plată debitorilor dotei, însă bine înțeles, sub a sa responsabilitate, la caz de a deveni acești debitori insolvabili ⁴⁾.

El ar putea chiar să remită datoria debitorilor femeii, dacă contractul matrimonial nu prevede nici-o clausă de întrebuințare a banilor dotali; însă, în toate casurile, atât novația cât și remiterea datoriei nu trebuie să fie făcută în fraudă drepturilor femeii, pentru-că în asemenea caz, ea ar putea, ca ori-ce creditor, să revoace actul bărbatului prin exercițiul acțiunii pauliane (art. 975) ⁵⁾.

3° Exercițiul acțiunilor relative la bunurile dotale.

În calitate de administrator al bunurilor dotale, bărbatul poate și chiar are obligația de a exercita acțiunile mobiliare și posesorii relative la bunurile femeii ⁶⁾.

¹⁾ Répert. Sirey, 814 urm. și autorii citați în nota precedentă. Vezi însă C. Caen, Sirey, 56. 2. 180.—Soluția de mai sus este adevărată numai în privința capitalurilor dotale; căci în cât privește dobințile acestor capitaluri, ele aparținând bărbatului, se compensează de drept cu dobințile și chiar cu capitalul datoriei bărbatului. În asemenea caz, compensația nu mai este decî facultativă, ci legală. Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 556, text și nota 8. Guillouard, IV, 1826. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 817. Desjardins, *De la compensation*, 108. C. Bastia, Sirey, 55. 2. 207.

²⁾ Rodière et Pont, III, 1862. Pand. fr., *Mariage*, II, 9136.

³⁾ Vezi Roussilhe, *Tr. de la dot*, 542, p. 402.

⁴⁾ Rodière et Pont, III, 1865. Pand. fr., *v^o cit.*, 9138. Tessier, *op. cit.*, II, p. 134.

⁵⁾ Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9137. Rodière et Pont, I, 151 și III, 1864.

⁶⁾ T. Huc, IX, 436. Guillouard, IV, 1776. Laurent, XXIII, 475. Jouisou, I, 39. Garnier, *Act. possessoires*, 765. Carou, *Idem*, 765. Aubry et Rau, V, § 535, p. 545. Pand. fr., *Mariage*, II, 9148. Répert. Sirey, *Act. possessoires*, 751, și *Dot*, 851. Curasson, *Compét. des juges de paix*, II, 1606. Bioche, *Dictionn. des juges de paix*, I, *v^o Act. possessoire*, 624. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1888, No. 45.—Femeea separată de bunuri și chiar femeea neseparată poate, însă, dacă este autorizată

Acțiuni pe-
titorii.

Art. 1242 conferă, de asemenea, bărbatului dreptul de a exercita și acțiunile petitorii; numai el poate, în adevăr, să urmărească pe debitorii și *detentorii* averei dotale, soluție admisă și în Codul Caragea ¹⁾).

Cu-toate-că dreptul și obligația bărbatului de a exercita, în timpul căsătoriei, acțiunile femeii relative la bunurile sale dotale, rezultă cu prisosință din art. 1242, totuși s'a găsit un autor care să susțină că acțiunile imobiliare petitorii nu aparțin bărbatului, ci femeii autorizată de bărbat, sau de justiție, conform dreptului comun ²⁾).

Această părere a rămas însă izolată și toți autorii admit, cu drept cuvânt, că bărbatul are exercițiul acțiunilor petitorii, atât ca reclamant cât și ca pârît, fără a avea nevoie de concursul femeii sale ³⁾).

De și legea prevede, în adevăr, numai cazul când bărbatul ar fi reclamant, totuși nu mai rămâne îndoială

conform legii, să exercite singură acțiunile posesorii. Répert. Sirey, *Act. possessoire*, 755. Crémieu, *Th. des actions possessoires*, 379. Carou, *op. cit.*, 764. Bélimé, *Tr. du dr. de possession et des actions possessoires*, 291.

Dreptul
nostru ante-
rior.

- ¹⁾ Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1893, No. 58. *C. judiciar* din 1893, No. 72, și Bulet. S-a 1, 1893, p. 586. Bulet. 1886, p. 122. *Dreptul* din 1886, No. 33 și din 1888, No. 29.—In cât privește însă Codul Calimach, o rezoluție domnească din 13 Sept. 1840, pusă pe o anafora a Minist. dreptăței din acel an, dispune că bărbatul are nevoie, spre a se judeca pentru fondul dotal, de vechilimeaua (procura) soției sale. Veđi Colectia Pastia, I, p. 453.

Dreptul
vechiu fr.

In cât privește vechiul drept fr., Roussilhe (*Tr. de la dot*, 219 bis) dice că bărbatul nu putea exercita acțiunile petitorii relative la dota femeii, însă Domat era de altă părere. Veđi Pand. fr., *Mariage*, II, 9149.

- ²⁾ Veđi Sincholle, *Inaliénabilité de la dot mobilière et immobilière*, 121 urm.
- ³⁾ Veđi Pand fr., *v^o cit.*, 9150 urm. și autorii citați acolo. Jurisprudența a făcut de mai multe ori aplicația acestui principiu. Cpr. C. Galați și Iași, *Dreptul* din 1898, No. 45 și din 1901, No. 11. *C. judiciar* din 1901, No. 17 (cu observația noastră). Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1894, p. 225 și 524. *C. judiciar* din 1894, No. 22. și din 1897, No. 19. C. Grenoble, *Pand. Périod.* 94. 2. 181. Veđi și autorii citați p. 213, nota 1 și în t. VII a Coment. noastre, p. 382, nota 1. In puterea acestor principii, Cărtea din Craiova a decis că numai bărbatul poate cere anularea ipotecii constituite asupra fondul dotal. Veđi *Dreptul* din 1892, No. 28.

că el are calitatea de a răspunde ca pârît la acțiunile care ar fi intentate contra femeii, pentru-că dreptul de a fi reclamant atrage, în genere, și pe acela de a fi pârît¹⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă că de câte-ori soțul a primit ca dotă o creanță ipotecară într'un imobil, numai el este în drept a exercita urmărirea acestei creanțe, prin vîndarea silită a imobilului ipotecat, făcînd toate actele de urmărire în numele său²⁾.

Naște însă întrebarea: Sub ce titlu bărbatul exercită aceste acțiuni? Unii pretind că el le exercită în numele său personal, ca usufructuar al dotei (art. 1243), iar nu în numele femeii³⁾.

Această opinie este cu desăvîrșire inadmisibilă; căci din art. 1242 rezultă cu suficiență că bărbatul exercită acțiunile în numele femeii, în virtutea dreptului de administrație pe care i-l conferă legea⁴⁾.

Prima consecință ce rezultă din acest sistem, este că cel de al treilea, care se judecă cu bărbatul, nu are nevoie de a pune pe femei în cauză, fiind-că ea este parte în proces prin faptul că este reprezentată de bărbatul său⁵⁾.

O altă consecință care rezultă din acest mandat *ad litem*, conferit bărbatului în privința acțiunilor dotale, este că hotărîrile pronunțate în favoarea, sau în contra bărbatului, constituiesc lucru judecat față de femei și îi

Urmărirea creanțelor ipotecare.

Titlul sub care bărbatul exercită acțiunile dotale. Controversă.

Lucru judecat.

¹⁾ Planiol III, 1513. Marcadé, VI, art. 1549, No. II, p. 35. Aubry et Rau, V, § 535, p. 546, text și nota 7. Rodière et Pont, III, 1759. Troplong, IV, 3107. Jouitou, I, 40. Guillouard, IV, 1780. Répert. Sirey, *Dot*, 861 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 9153 urm.—Vezi însă C. Riou, Sirey, 46. 2. 18, care pune în principiu că acțiunile terților privitoare la bunurile dotale trebuie să fie îndreptate atât în contra bărbatului cât și în contra femeii. Această decizie este însă inadmisibilă și ca atare, cu drept cuvînt, criticată de toți autorii. Vezi și *infra*, nota 5.

²⁾ Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1902, No. 85.

³⁾ Vezi Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 139, *ad notam*. Toullier D., VI, partea II, 393.

⁴⁾ Guillouard, IV, 1781. T. Huc, IX, 437. Pand. fr., *Mariage*, II, 9159, și toți autorii.

⁵⁾ Guillouard, IV, 1782. Pand. fr., *v^o cit.*, 9160 urm.—Vezi însă C. Riou, Sirey, 46, 2, 18 (decizie citată *supra*, în nota 1 și combătută de toți autorii).

sunt opozabile, de-vremă-ce ea a figurat în judecată prin bărbatul său ¹⁾).

Neexercita-
rea acțiuni-
lor dotale de
cătră femeie.
Controversă.

Din împrejurarea că, după art. 1242, numai bărbatul are exercițiul acțiunilor privitoare la bunurile femeii, rezultă că femeia nu are calitatea de a le exercita nici chiar cu autorizarea bărbatului, și *a fortiori*, nici cu aceea a justiției ²⁾).

Femeia n'ar putea să se substituiască bărbatului spre a exercita acțiunile dotale, nici chiar în privința acelor acțiuni care ar avea un caracter conservator și urgent, precum ar fi, de exemplu : întreruperea unei prescripții. Singura cale ce-i aparține, în caz de negligență din partea bărbatului, este numai de a cere separația de patrimoniu ³⁾).

Intervenirea
femeii ală-
tarea cu
bărbatul ei.

Dar, dacă femeia nu poate exercita acțiunile dotale, faptul că ea ar fi intervenit alătura cu bărbatul său nu

¹⁾ Cpr. Cas. rom. *C. judiciar* din 1893, No. 72, și Bulet. S-a 1, 1893, p. 586. *Dreptul* din 1893, No. 58. Bulet. 1888, p. 147, și *Dreptul* din 1888, No. 29. Bulet. 1886, p. 122. Cas. fr. D. P. 65. 1. 264. Sirey, 65. 1. 440. Pand. fr., *Mariage*, II, 9166. Répert. Sirey, *Dot*, 888. Jouitou, I, 40. Troplong, IV, 3106. Odier, III, 1180. Guillouard, IV, 1783. Rodière et Pont, III, 1760. Laurent, XX, 110. Aubry et Rau, V, § 535, p. 547, text și nota 11. Veđi și t. VII a Comentariilor noastre, p. 552, text și nota 2.

²⁾ Aubry et Rau, V, § 535, p. 547, text și notele 9, 10. Guillouard, IV, 1785. Jouitou, I, 41. Odier, III, 1177. T. Huc, IX, 438. Répert. Sirey, *Dot*, 874. Pand. fr., 9168 urm. Veđi și Pand. fr., *Actions possessoires*, 760. Marcadé, VI, art. 1549, No. II. Benoit, I, 106. C. Grenoble, D. P. 65. 2. 205. Sirey, 66. 2. 137.—*Contrà* : Rodière et Pont, III, 1758. Seriziat, 76. Massé-Vergé, IV, § 668, p. 224, nota, 5. Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 261.

³⁾ Baudry, III, 374. Laurent, XXIII, 475. Guillouard, IV, 1785 și 1829. Aubry et Rau, V, § 536, *in fine*, p. 557. Rodière et Pont, III, 1757. Colmet de Santerre, VI, 221 bis V. Pand. fr., *v^o cit.*, 9173. Répert. Sirey, *Dot*, 875. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 382, nota 1.—*Contrà* : Troplong, *Prescription*, II, 599. Bellot des Minières, *Régime dotal*, I, 554, p. 394. Cpr. și Cas. rom. *C. judiciar* din 1900, No. 63, și Bulet. 1900, p. 1046 și 1366. Veđi și *infrà*, p. 216. Femeia ar putea însă să facă actele conservatorii, care nu ar cere introducerea unei acțiuni în justiție, precum ar fi, de exemplu : reînnoirea unei inscripții ipotecare (art. 1754, § ultim). Aubry et Rau, *loco cit.* Rodière et Pont, *loco cit.* Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9181.

poate să împedice exercițiul legitim al acțiunii: *Quod abundat non viciat* 1).

Regula după care numai bărbatul are exercițiul ac- Impărțeală. Controversă.
țiunilor dotale, suferă o însemnată excepție în materie de împărțeală. Ast-fel, bărbatul nu poate, fără concursul femeii, nici să provoace împărțeala bunurilor dotale, care ar fi în indivisiune cu alții, nici să se apere contra împărțelei cerute de ceilalți copărtași, pentru-că dreptul, ce-l are bărbatul de a exercita acțiunile femeii, n'a atras nici-odată, ca consecință, dreptul de a cere împărțeala 2).

Ast-fel, la Romani, bărbatul, care era în drept a reven- Dreptul ro- man și drep- tul nostru anterior. Art. 1077 C. Calimach.
dica fondul dotal 3), nu putea să exercite acțiunea în împărțeală, fără concursul femeii 4). „Femeea nu are voie să ceară împărțeala moștenirii, a cărei parte i se cuvine ei, dice art. 1077 din Codul Calimach, fără știrea și primirea bărbatului ei, dar nici bărbatul nu poate să o ceară fără voința ei“. Aceleași principii fiind admisibile și astă-zi, împărțeala se va face cu concursul ambilor soți 5), dacă

1) Guillaud, IV, 1894, *in fine*, p. 213. Répert. Sirey, *Dot*, 873. Seriziat, *op. cit.*, 76, p. 86.

2) De aceea epitropul, care are exercițiul acțiunilor mobiliare ale minorului (argum. *a contrario* din art. 408; v. t. II a Coment. noastre, p. 182), nu poate, fără autorisarea consiliului de familie, să exercite în numele minorului o acțiune în împărțeală, nici chiar pentru averea mobilă (art. 409). Cu alte cuvinte, dreptul de a exercita acțiunile nu conferă, în genere, dreptul de a porni o acțiune în împărțeală. În Franția, se mai trage încă argument în favoarea acestui sistem, din art. 818, care refuză bărbatului dreptul de a cere împărțeala pentru lucrurile chiar mișcătoare, ce nu fac parte din comunitate, argument care la noi lipsește, fiind-că acest text n'a mai fost reproduș în Codul nostru.

3) „*De his quae in dotem data ac direpta commemoras, mariti tui esse actionem, nulla est dubitatio*“. L. 11, Cod., *De jure dotium*, 5. 12. Veđi și L. 9, Cod., *De rei vindicatione*, 3. 32.

4) „*Mariti, qui fundum communem cum alio in dotem inestimatam acceperunt, ad communi dividundo iudicium provocare non possunt, licet ipsi possint provocari*“. L. 2, Cod., *De fundo dotali*, 5. 23.

5) Aubry et Rau, V, § 535, p. 547, 548, text și nota 12. Odier, III, 1181. Colmet de Santerre, VI, 221 bis IV. Baudry, III, 375. Baudry et Wahl, *Successions*, II, 2927. Baudry et Surville, *Contrat de mariage*, III, 1625. Bartin, *Études sur le régime dotal*, I, 99 urm. Vigié, III, 489. Laurent, XXIII,

contractul matrimonial nu conferă bărbatului dreptul de a exercita singur această acțiune, ceea ce părțile pot face ¹⁾).

Acțiunea în grănițuire.

Cât pentru acțiunea în grănițuire (art. 584), ea constituind un act de administrație, poate să fie exercitată de bărbat fără concursul femeii ²⁾).

Expropriarea fondului dotal.

Expropriarea silită a unui imobil dotal va fi îndreptată atât în contra femeii cât și contra bărbatului, care va fi chemat spre a o autorisa de a sta în judecată ³⁾).

Imobile parafernale.

Dacă imobilul urmărit este parafernă, urmărirea se va îndrepta contra femeii, însă chemarea bărbatului este iarăși necesară, spre a autorisa pe soția sa. Creditorul va trebui, și într'un caz și în altul, să comunice actele de urmărire atât femeii cât și bărbatului. (Cas. rom. *Dr.* din 1882, No. 63).

Contestație la urmărire. Controversă.

Din cele mai sus expuse rezultă că, la caz de urmărire silită, a unui imobil dotal, femeia nu poate face contestație la urmărire, nici chiar cu autorisarea bărbatului, asemenea contestație neputând să emane de cât de la însuși soțul investit de lege cu dreptul de a exercita oricare acțiuni privitoare la fondul dotal. Este adevărat că Curtea noastră supremă, prin două decizii consecutive a decis contrariul ⁴⁾, sub cuvânt că n'ar fi vorba în

476. Guillaouard, IV, 1787. Planiol, III, 1514. T. Huc, IX, 439. Rodière et Pont, III, 1761. Seriziat, 75. Cubain, *Droit des femmes*, 349. Dutruc, *Partage de success.*, 290. Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 142, text și nota 838. Tessier, *Quest. sur la dot*, 52 urm., p. 61 urm. Michaux, 1522. Demolombe, XV, 584. Marcadé, III, 288. Répert. Sirey, *Dot*, 898 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 9194 urm. Veđi și t. III a Coment. noastre, p. 443, text și nota 3.—*Contrà* : Troplong, IV, 3108 urm. Benoit, I, 117, p. 143 urm. Massé-Vergé, IV, § 668, p. 225, nota 9. Planiol, III, 2335. Chardon, *Puissance maritale*, 253, p. 145 urm. (ed. belgiană).

¹⁾ Guillaouard, IV, 1789. Pand. fr., 9199. Répert. Sirey, *Dot*, 904.

²⁾ Guillaouard, IV, 1790. Pand. fr., II, 9201. Répert. Sirey, *Dot*, 895. Baudry et Surville, III, 1626.

³⁾ Cpr. Cas. Rom. *Dreptul* din 1888, No. 21 (două decizii) și Bulet. 1888, p. 173 și 178. *Dr.* din 1881, No. 36. Art. 2208, § 2 din Codul fr., nereprodus de legiuitorul nostru, este formal în această privință. Cpr. Baudry et Surville, III, 1627 și 1672, p. 335. Planiol, III, 1514, 2°. Pand. fr., *Mariage*, II, 9202. Répert. Sirey, *Dot*, 912. Troplong, IV, 3116.

⁴⁾ La judecarea acestor două recursuri am luat și noi parte, însă am rămas în minoritate. Din nefericire, însă, legea Curței de casație obligă pe toți judecătorii a subsemna decizia majorității. Veđi observațiile foarte judicioase a D-lui presid. N. Mandrea, publicate în *C. judiciar* din 1903, No. 54.

specie, de o adevărată acțiune dotală, ci de o acțiune conservatorie, pe care femeea ar putea s'o exercite ¹⁾). Această soluție este, după părerea noastră inadmisibilă, pentru-că, după cum am văzut *suprà*, p. 214, femeea nu poate nici-într'un caz să se substituiească bărbatului, spre a exercita acțiunile privitoare la dota sa, ea având numai, la caz de neglijența bărbatului, dreptul de a cere separarea de patrimonii.

În caz de a se expropria un imobil dotal pentru cauză de utilitate publică, expropriarea se hotărăște după ce se ascultă pe bărbat (art. 16 L. din 20 Octombrie 1864, nemodificată, în unele privinți, prin legea din 9 Februar 1900).

Exprop.
imobilului
dotal p. ca-
uză de uti-
litate pu-
blică.

Drepturile bărbatului asupra bunurilor dotale, ast-fel cum le determină art. 1242, pot ele fi modificate prin contractul matrimonial? Art. 1242 prevede o restricție la aceste drepturi când, după ce dice că bărbatul este singur în drept a percepe fructele și dobânzile dotei, dispune că: se poate, cu-toate-acestea, stipula în contractul de căsătorie că femeea va primi ea însă-și, pe fie-care an și sub propria ei chitanță, o parte din veniturile sale, pentru întreținerea și trebuințele sale ²⁾).

Convențiile
prin care se
modifică
drepturile
bărbatului.

Această clausă are de efect de a lipsi pe bărbat de o parte din veniturile dotei, însă ea ne aducând nici-o atingere dreptului său de administrație, tot el va administra înainte. Cu-toate-că femeea și-ar fi rezervat o parte din venitul ei, debitorii dotei ar putea să plătească capitalurile dotale în mâinile bărbatului, pentru-că această clausă este relativă numai la modul de distribuire a veniturilor ³⁾).

¹⁾ Veđi *C. judiciar* din 1900, No. 63 și Bulet. Cas. S-a II, 1900, p. 1046 și 1366. Cpr. în același sens: C. Riom, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 3324, nota 1.—*Contra*: C. București, *C. judiciar* din 1897, No. 19.

²⁾ Femeea n'ar putea, deci, să stipuleze că ea va primi totalitatea veniturilor dotei constituite bărbatului: căci aceasta ar însemna a desființa usufructul bărbatului. Trib. Suceava, *Dreptul* din 1890, No. 61. Troplong, IV, 3130. „*Ut si quidem fundum in dotem dederit mulier, ita ut maritus fructus redderet, non esse ratum pactum*“ (L. 1, § 4, *ab initio*, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4). Veđi și *suprà*, p. 19.

³⁾ Rodière et Pont, III, 1735. Odier, III, 1207. Massé-Vergé, IV, § 669, p. 227, nota 18. Pand. fr., II, 9219. Troplong, IV, 3131 urm.—Partea din venituri ce și-a rezervat femeea

Plata veni-
turilor reser-
vate.

Cât pentru veniturile rezervate femeii, ele se vor plăti direct ei, de debitorul dotei, dacă contractul arată debitorul de la care femeea urmează a primi suma rezervată, sau dacă nu există de cât un singur debitor ori detentor al dotei¹⁾.

În lipsa unei asemenea indicațiuni, și dacă femeea și-a rezervat o sumă determinată, iar nu o parte oare-care din venituri, precum : jumătate, a treia parte, etc., debitorii vor plăti în mâinile bărbatului, iar nu în mâinile femeii. Dacă unul din ei a plătit femeii, plata nu va fi validă față de bărbat de cât atunci când femeea n'a luat de la alții sumele ce ea și-a rezervat. Dacă mai mulți debitori au făcut plăți femeii, singurele plăți valide sunt acelea făcute înainte ca femeea să fi epuizat suma rezervată ; toate celelalte plăți sunt nule²⁾.

Plata impo-
sitelor și a
cheltuelilor
de întreți-
nere.

Femea care și-a rezervat prin contract o parte din veniturile dotei, trebuie să plătească impozitele și cheltue-
lile de întreținere aferente la partea din veniturile re-
servate³⁾. (Veđi *infră*, p. 232).

Caracterul
veniturilor
rezervate.

Clausa prin care femeea și-a rezervat pe fie-care an o parte din veniturile sale, nu rădică acestor venituri ca-
racterul lor de dotalitate ; în cât ele rămân tot inaliena-
bile și neurmăribile, ca și cum ele ar fi primite de bărbat :
căci, fie că ele sunt primite de femeie, fie de bărbat, tot

---

rămâne tot dotală (cpr. Cas. fr. Sirey, 59. 1. 792 ; C. Aix, Sirey, 84. 2. 119) ; de unde rezultă că aceste venituri nu pot fi urmărite de creditorii ei, în urma separației de patrimonii, de cât pentru porțiunea care nu este afectată sarcinilor căsătoriei. Répert. Sirey, *Dot*, 1316. Aubry et Rau, V, § 538, p. 608, 609. Cas. fr. D. P. 86. 1. 287. Cpr. și Jouitou, I, 123, p. 139—140.

- 1) Rodière et Pont, III, 1735. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9222.
- 2) Rodière et Pont, *loco cit.* Pand. fr., II, 9223.—În cât privește cazul în care femeea și-ar fi rezervat o parte oare-care din veniturile dotei, de exemplu : jumătate, a patra parte, etc. chestiunea este controversată. După unii, în adevăr, toți debitorii trebuie, în asemenea caz, să plătească bărbatului, iar după alții, plățile ar putea fi făcute femeii. Veđi autorii citați în Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9224.
- 3) Cas. fr. D. P. 75. 1. 84. Sirey, 74. 1. 367. Pand. fr., II, 9225, Répert. Sirey, *Dot*, 1050. Jouitou, I, 36. Laurent, XXIII. 485, *in fine*. Guillouard, IV, 1813. Thiry, III, 514.

aceeași menire aŭ, adecă: de a fi întrebuintate la susținerea sarcinilor căsătoriei ¹⁾).

Din împrejurarea că claușa în chestiune nu împedica ca veniturile primite de femei să rămână tot dotale, rezultă că dacă femeea nu le-a cheltuit, ci le-a pus la o parte și le-a capitalisat, aceste economii vor aparține bărbatului ²⁾.

Veniturile rezervate și capitalisate aparțin bărbatului.

Femeea poate să-și reserve, prin contract, nu numai o parte, dar toate veniturile sale dotale? Cu alte cuvinte, se poate conveni că bărbatul va avea administrația dotei, fără a avea folosința ei? Afirmativa este generalmente admisă, pentru-că această clausă are multă asemănare cu aceea prin care femeea ar conferi bărbatului administrația bunurilor sale parafernale, sub îndatorirea de a-i da socoteală. În asemenea caz, ceea ce părțile aŭ numit dotă n'ar fi în realitate de cât o parafernă, pe care ele ar fi declarat-o inalienabilă ³⁾.

Reservarea din partea femeii a tuturor veniturilor sale.

Am vădut însă *suprà*, p. 208, că părțile n'ar putea stipula, în contractul de căsătorie, că bărbatul n'ar putea să închirieze sau să arendeze bunurile dotale fără consimțimintul femeii.

Femeea n'ar putea, de asemenea, după părerea generalmente admisă, să-și reserve, prin contractul de căsătorie, administrația *tuturor* bunurilor sale dotale, asemenea clausă fiind contrară însu-și textului art. 1242, după care această administrație se cuvine bărbatului. Apoi, Tronchet, în Consiliul de Stat, a asimilat administrația dotei cu aceea a comunității, dicând că nici una, nici alta nu poate fi încredințată femeii ⁴⁾. În fine, n'ar fi logic, într'un regim menit a apăra pe femei contra propriei sale inexperiențe, de a remite în mâinile ei întreaga gestiune a dotei sale ⁵⁾.

Reservarea din partea femeii a administrației tuturor bunurilor sale. Controversă.

¹⁾ Guillouard, IV, 1795. Pand. fr., *Mariage*, II, 9228 urm.

²⁾ Troplong, IV, 3133. Pand. fr., 9232. Répert. Sirey, *Dot*, 1005.

³⁾ Cpr. Rodière et Pont, III, 1737. Pand. fr., *Mariage*, II, 9236.

⁴⁾ Veđi Locré, *Législ. civile*, XIII, p. 163. Fenet, *Travaux préparatoires et motifs du Code civil*, XIII, p. 538.

⁵⁾ Cpr. în acest sens: Troplong, I, 69. Aubry et Rau, V, § 535, p. 549, text și nota 16. Marcadé, V, art. 1387—1389, No. VI, p. 401 urm. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 86 și II, p. 124, No. 97, *in fine*. Massé-Vergé, IV, § 668, p. 223, 224, nota 2. Bellot des Minières, *Tr. du contrat de mariage*,

Bărbatul
poate să dea
procură fe-
meii spre a
administra
dota.

Dar, dacă femeea n'ar putea să iea de la bărbat administrația pe care i-o dă legea, nimic n'ar împedea pe bărbat de a se descărca de administrație, dând pentru aceasta o procură femeii sale, fiind-că de și supusă regimului dotal, femeea nu este lovită de nici-o incapacitate de a contracta ¹⁾. El va avea, în asemenea caz, contra femeii acțiunea *mandati directa*, spre a-i cere socoteală și restituirea sumelor incasate de dînsa.

4° Instrăinarea mobilelor dotale.

Bărbatul poate să instrăineze dota mișcătoare? Afirmativa nu suferă nici-o îndoială, de câte-ori dota consistă în bani, sau în alte lucruri fungibile, ori consumtibile ²⁾, sau în obiecte corporale ori incorporale prețeluite *venditionis causa* ³⁾; pentru-că el devenind, precum am văzut, proprietarul lor, instrăinarea nu este, în asemenea caz, de cât exercițiul dreptului său de proprietate (art. 480) ⁴⁾.

IV, p. 298, 299. Lyon-Caen, nota în Sirey, 86. 1. 161. Jouitou, I. 30. Baudry, III, 374. Labbé, *Revue critique*, anul 1887, p. 442 urm. Veđi și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 119.—*Contră*: Guillaouard, IV, 1792—1794. Rodière et Pont, I, 70 și III, 1736. Planiol, III, 1521. Laurent, XXI, 126. Répert, Sirey, *Contrat de mariage*, 111. T. Huc, IX, 435. Pand. fr., *Mariage*, II, 9237 urm. și mai cu samă 9239. Cas. fr. Sirey, 86. 1. 161. D. P. 86. 1. 249. Veđi asupra acestei controverse: Répert Sirey, *Dot*, 980 urm.

¹⁾ Seriziat, *Régime dotal*, 82, p. 91. Cas. fr. Sirey, 36. 1. 849. Mandatul ce barbatul va da, în această privință, soției sale, va trebui să fie expres; un mandat tacit n'ar fi opozabil terțiilor acționați de femeie. Cu-toate-acestea, Curtea de casație a decis că de câte-ori femeea intentă o acțiune relativă la dota ei, cu asistența sau autorisarea bărbatului, *din natura lucrurilor rezultă că ea nu poate fi considerată de cât ca o mandatară a bărbatului*. Veđi *Dreptul* din 1 Mai 1903, No. 34. Prin această interpretare largă se intervertesc însă rolurile și să dă femeii acțiunile pe care legea le conferă numai bărbatului. Bărbatul este liber, precum am spus mai sus, să dea mandat femeii sale spre a exercita o acțiune dotală, însă acest mandat nu poate să rezultă din natura lucrurilor, după cum decide Curtea de casație, ci din voința expresă a bărbatului.

²⁾ Veđi *suprà*, p. 192 urm.

³⁾ Veđi *suprà*, p. 196.

⁴⁾ Cpr. Judec. ocol. Bârlad, *C. judiciar*, din 1902, No. 4.

Dota mobiliară este alienabilă, chiar când ea a rămas proprietatea femeii, dacă părțile n'au stipulat inalienabilitatea ei ¹⁾; căci, pe lângă că art. 1248 nu declară inalienabil de cât *fondul* dotal, apoi, art. 1249, care nu există în Codul francez, permite femeii de a înstrăina dota ei mișcătoare cu autorisarea bărbatului său a justiției; de unde rezultă că creditorii ei pot urmări această dotă pentru datorii contractate în timpul căsătoriei ²⁾. Această chestiune va fi însă examinată mai la vale, sub art. 1249, când ne vom ocupa despre condiția juridică a averii dotale în timpul căsătoriei.

Folosința bărbatului asupra bunurilor dotale și sarcinile acestei folosinți.

Art. 1243, § 1.—Bărbatul este supus, în privința averii dotale, la toate obligațiunile unui usufructuar. (Art. 540, 545 urm., 1233, 1244, 1280, 1281, 1754 urm. C. Civ. Art. 1562, § 1 C. fr.)

Art. 1244.—Bărbatul nu este dator să dea cauciune pentru primirea dotei mișcătoare a femeii, dacă nu s'a supus la această îndatorire prin contractul de căsătorie. (Art. 541, 1243 C. civ. Art. 1550 C. fr.)

Bărbatul nu are numai administrația dotei, el are și folosința ei, pentru-că dota îi este adusă spre a-l ajuta la susținerea sarcinilor căsătoriei (art. 1233) ³⁾, și am vedut

¹⁾ Veți *suprà*, p. 193, nota 3.

²⁾ Veți *Judec. ocol. Bârlad, C. judiciar* din 1902, No. 4.

³⁾ „*Dotis fructum ad maritum pertinere debere, æquitas suggerit: cùm enim ipse onera matrimonii subeat, æquum est eum etiam fructus percipere*“. (L. 7, Pr., Dig., *De jure dotium*, 23. 3).

Din împrejurarea că, sub regimul dotal, bărbatul percepe fructele și veniturile dotei, spre a putea suține sarcinile căsătoriei, Curtea de casație din Franca a tras conclusia că numai el este, în principiu, obligat a plăti, în limitele stărei și puterii sale, lucrurile necesare femeii, cumparate de dinsa pentru îmbrăcămintea ei, afară de cazul când din împrejurări ar rezulta că ea s'a obligat personal cu autorisarea bărbatului (D. P. 98. 1. 18. Cpr. și Trib. Paris, *Pand. Périod.* 1902. 2. 30). Bărbatul este obligat, în specie, în baza unui pretins mandat tacit ce el e presupus a fi conferit femeii în această privință. Aceasta poate să fie până la un punct oare-care adevărat, însă femeia care ar avea avere parafernală, ar putea foarte bine să cheltuiască venitul parafernei sale pentru trebuințele sale personale.

suprà, p. 190, nota 3, că această folosință exclude ideea de proprietate, pe care o susțin unii autori. Bărbatul nu are, deci, în dreptul actual, fructele *jure domini*, ca în dreptul roman.

Bărbatul este usufructuarul dotei.

Este de observat că legea nu spune în termeni expresi că bărbatul este usufructuarul dotei; însă aceasta rezultă din art. 1242, § 2, care îi conferă dreptul de a lua fructele și dobîndile dotei, precum și din art. 1243, § 1, care-l declară supus tuturor obligațiilor unui usufructuar. Apoi, aceasta mai rezultă, în fine, și din art. 1280, care stabilește un mod special de repartitie a fructelor imobilelor dotale, între bărbat și femeie, la desfacearea căsătoriei sau separația de patrimonii ¹⁾.

Dar, dacă bărbatul este usufructuarul dotei, el nu poate fi asemănat unui usufructuar ordinar, drepturile și obligațiile lui fiind în genere mai mari de cât ale acestuia ²⁾.

Dreptul nostru anterior.

Această folosință a dotei, bărbatul o avea și în dreptul nostru anterior. „Bărbatul iea totdeauna *venitul zestreii*, dice Codul Caragea (art. 9, partea III, capit. 16), și art. 10 din același Cod (*loco cit.*) adaogă: „*Rodul zestreii este al bărbatului*“ ³⁾. Aceeași soluție era admisă și sub Codul Calimach (art. 1637) ⁴⁾. Va să dică usufructul dotei este ceva tradițional la noi.

Fructele care aparțin bărbatului.

Toate fructele dotei, de ori-ce natură ar fi, naturale, industriale, sau civile, aparțin bărbatului: „*Fœtus jumentorum, et omnia quæ fructuum nomine continentur, ad lucrum mariti pertinent pro tempore matrimonii*“. (L. unică, § 9, în *medio*, Cod., *De rei uxoriae actione*, etc. 5. 13).

Astfel, cuvîntul general „fructe“ cuprinde: sporul a-

¹⁾ Cpr. Thiry, III, 514.

²⁾ Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1900, No. 76, și *Dreptul* din același an, No. 78. Veđi și *infra*, p. 224, nota 5.

³⁾ „Avënd în vedere, dice trib. de Ilfov, că, sub Codul Caragea, bărbatul nu dobîndește nici într'un caz proprietatea fondului dotal, ci numai folosința saă usufructul lui“. *C. judiciar*, din 1892, No. 12, p. 10. Cpr. Alex. Degré, *Dreptul* din 1874, No. 1. Veđi și *suprà*, p. 197.

⁴⁾ Veđi *suprà*, p. 198. Veđi și circ. Minist. dreptăței din 30 Martie 1861 către tribunale (Colecția Pastia, III, p. 1384) de a nu se da cu împrumut bani de zestre din depozitele tribunalelor, fără voea bărbaților, cari, dice circulara, *după legi aă tot dreptul de a dispune de venitul zestreii*.

nimalelor (prăsila), produsele pământului, pădurilor, minelor, carierelor, fondurilor de comerț, dobânda creanțelor chirografare sau ipotecare, chiriile caselor, arendile moșiilor, cupoanele efectelor publice, etc. ¹⁾.

Dreptul de folosință al bărbatului începe din ziua celebrării căsătoriei, chiar dacă bunurile din care se compune dota nu i-au fost încă trădate ²⁾; de unde rezultă că el va restitui femeii, sau moștenitorilor săi, la desfacerea căsătoriei, fructele civile percepute pentru o perioadă anterioară căsătoriei, fiind-că aceste fructe aparțin femeii, fie ca bunuri dotale, fie ca bunuri parafernale ³⁾.

Când începe folosința bărbatului.

Dacă folosința bărbatului încetează în cursul primului an al căsătoriei, atât fructele naturale cât și acele civile ale dotei se vor împărți între ambii soți, sau moștenitorii lor, în proporțiune cu timpul cât a ținut căsătoria (art. 1280) ⁴⁾.

Art. 1280.

Fructele dotei aparținând, după cum am vădut, bărbatului, din ziua celebrării căsătoriei, de aici rezultă că el va avea drept la recolta prinsă de rădăcini, chiar dacă căsătoria ar fi avut loc în ajunul coacerii ei. Bărbatul va trebui însă, în asemenea caz, să despăgubească pe femeie de cheltueala arătorei, sămănătorei, etc., conform regulei: «*Fructus intelliguntur deductis impensis*» (L. 36, § 5, Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3) ⁵⁾.

Recoltele prinse de rădăcini.

Este de observat că, după art. 524 de la usufruct, usufructuarul se folosește de arăturile și sămănăturile proprietarului, iar proprietarul de acele ale usufructuarului, fără a putea pretinde unul de la altul vr'o despăgubire; însă această dispoziție, fiind excepțională, nu se aplică în specie. Prin urmare, femeia, sau moștenitorii ei vor avea drept

Inaplicarea, în specie, a art. 524. Controversă.

¹⁾ Cpr. Troplong, IV, 3129, p. 156.

²⁾ C. Toulouse, D. P. 91. 1. 202. Guillouard, IV, 1800. Aubry et Rau, V, § 535, p. 551. Pand. fr., *Marriage*, II, 9243. Répert. Sirey, *Dot*, 925.

³⁾ Répert. Sirey, *v^o cit.*, 926. Pand. fr., II, 9244. Guillouard, *loco cit.* Troplong, IV, 3129. Rodière et Pont, III, 1717. Aubry et Rau, *loco cit.* Cpr. L. 7, § 1, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

⁴⁾ Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 24. Guillouard, *loco cit.* Répert. Sirey, *v^o cit.*, 927.

⁵⁾ Veți și L. 7. Pr., Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3, unde se dice: „*Fructus eos esse constat, qui deducta impensa supererunt*“.

la o despăgubire, conform regulei generale statornicite de art. 484¹⁾.

Și *vice-versa*, bărbatul care, în ultimul an al căsătoriei, a făcut cheltueli de sămănături, arături, etc., va trebui să fie despăgubit de femeie sau de moștenitorii ei, când el va restitui dota²⁾, putând să compenseze cheltuelile la care are drept cu dota alienabilă ce el trebuie să restituie³⁾.

Intinderea folosinței bărbatului. Art. 524, 525.

Intinderea folosinței bărbatului asupra bunurilor dotale, se determină, în lipsă de text, după regulile prevăzute la titlul usufructului (art. 524, 525)⁴⁾, afară de modificările aduse prin art. 1280⁵⁾.

1) Troplong, IV, 3129. Pand. fr., *Mariage*, II, 9246. Répert. Sirey, *Dot*, 958 urm. Benoit, I, 144. Guillouard, IV, 1806. Rodière et Pont, III, 1719 și 1942. Aubry et Rau, V, § 535, p. 552. Tessier, II, p. 159.—*Contrà*: Laurent, XXIII, 480. Colmet de Santerre, VI, 221 bis VI.

2) Troplong, *loco cit.* Rodière et Pont, III, 1942. Cpr. L. 7, Pr. și § 16, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3.

3) C. București, *C. judiciar*, din 1900, No. 76 și *Dreptul* din același an, No. 78.

4) Cpr. C. Galați, *C. judiciar*, din 1895, No. 15.

5) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 552. Répert. Sirey, *Dot*, 928. Pand. fr., *Mariage*, II, 9248. Guillouard, IV, 1801.

Am văzut că bărbatul are, în timpul căsătoriei, usufructul dotei femeii sale. Intre usufructul bărbatului și usufructul ordinar există însă mai multe deosebiri, din care vom semnala cele mai de căpetenie. Ast-fel:

1° Usufructuarul ordinar este obligat a da cauțiune, că se va folosi ca un bun părinte de familie, dacă nu este scutit prin actul constitutiv al usufructului (art. 541); pe când bărbatul nu este obligat a da cauțiune, dacă nu s'a supus la aceasta prin însuși contractul de căsătorie (art. 1244), din cauză că această cauțiune ar fi fost jignitoare pentru dînsul. Veți *infra*, p. 233.

2° Usufructul ordinar poate fi cedat altuia (art. 534), ipotecat, când el are de obiect un imobil (art. 1750, 2°): pe când, cel puțin după părerea generală, pe care am admis-o și noi (v. *infra*, p. 229), usufructul bărbatului nu poate fi nici cesionat, nici ipotecat.

3° Usufructuarul ordinar dobîndește fructele naturale sau industriale prin perceperea lor (art. 524), iar fructele civile și cu și (art. 525); pe când bărbatul dobîndește toate fructele, de ori-ce natură ar fi, numai și cu și (art. 1280):

4° Usufructuarul ordinar nu are drept la nici-o despăgubire pentru recoltele ce el a omis de a le culege în timpul usufructului; pe când, din contra, bărbatul are dreptul la

Deosebiri între usufructul ordinar și folosința bărbatului.

Astfel, dacă dota consistă într'un cârd de boi, într'o turmă de oi, etc., bărbatul va avea drept la brânză, lapte, lână, sporul animalelor (prăsila), peile vitelor, etc., sub îndatorire, însă, de a înlocui animalele care pier¹⁾.

Dacă pe moșia constituită dotă există o mină, o carieră de piatră, de nisip, etc., bărbatul va avea drept la

Casul în care dota consistă într'o mină, carieră, etc.

1) Cpr. art. 556 C. civ. și L. 10, § 3, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Veđi Répert. Sirey, *Dot*, 930 urm.

Dacă dota consistă într'o menagerie, usufructul bărbatului va consista în produsul acestor animale prin expunerea lor în public, fără ca el să aibă, în asemenea caz, îndatorirea de a înlocui animalele care pier. Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 934. Benoit, *Tr. de la dot*, I, 141.

Menagerie.

o asemenea despăgubire. Aceasta rezultă din art. 1280, care proporționează duratei căsătoriei, cantitatea de fructe la care el are drept. Cpr. Baudry, III, 382, 4°;

Urmarea notei 5 de la p. 224.

5° Usufructuarul ordinar nu are drept la nici-o despăgubire pentru îmbunătățirile aduse lucrului supus usufructului, chiar dacă prin aceste îmbunătățiri acest lucru ar fi dobândit o valoare mai mare (art. 539); pe când soluția contrară este generalmente admisă în privința bărbatului, pentru-că el nu se folosește, ca usufructuarul ordinar, numai în interesul său propriu, ci și în interesul familiei, adecă: a femeii și a copiilor. Este, deci, just ca el să fie despăgubit, în limitele plus-valutei adusă lucrului. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 78 și *C. judiciar* din același an, No. 76. Bărbatul nu dobîndește însă nici-odată un drept de coproprietate asupra dotei femeii, chiar când el ar fi făcut construcțiuni pe fondul ei, pentru-că aceste construcțiuni se încorporează pămîntului și devin dotale, ca și însu-și fondul. Cpr. Baudry, III, 382, 5°. Pand. fr., *Mariage*, 9267 urm. și autoritățile citate acolo. Guillaouard, IV, 1734, 1807 și 2151. Troplong, IV, 3584. Laurent, XXIII, 482. Aubry et Rau, V, § 535, p. 552, text și nota 28. Rodière et Pont, III, 1725. Planiol, III, 1518. Cpr. și C. Lyon, D. P. 87. 2. 169. Sirey, 87. 2, 7. Veđi *supră*, p. 147, text și n. 3.

6° Usufructuarul ordinar nu este obligat de cât la reparațiile de întreținere, reparațiile cele mari rămânînd în sarcina proprietarului (art. 545); pe când bărbatul este, din contra, obligat la reparațiile cele mari, care devin necesare în timpul folosinței sale, avînd însă dreptul de a fi despăgubit de toate cheltuielile făcute de dînsul cu această ocaziune, unii chiar conferindu-i dreptul de retenție în această privință. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 280 urm., *ad notam*. Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1900, No. 76, și *Dreptul* din 1900, No. 78. Guillaouard, IV, 1814. Baudry, III, 382, *in fine*. Veđi și *infră*, p. 233, *ad notam*.

minele, petrele și năsipurile care erau în exploatare în momentul celebrării căsătoriei (art. 537¹⁾).

Casul în care
dota consis-
tă într'o
pădure. Dacă dota cuprinde o pădure tină (bois taillis, silva caedua) și chiar o pădure bătrână pusă în tăere regulată, bărbatul va avea drept a o tăia, conformându-se însă dispozițiilor art. 529 și 530²⁾, sau a ceda dreptul său alto-
ra, fără a fi obligat la restituirea prețului acestei vîndări³⁾.

Casul în care
bunurile do-
tale cuprind
o pepinieră. Dacă între bunurile dotale se află o pepinieră (seminarium,) adecă: un loc în care se sădesc și se răsădesc copaci tineri (seminceri), spre a fi transplantați⁴⁾, bărba-

7° Usufructuarul ordinar se folosește de arăturile și sămănăturile proprietarului, iar proprietarul, de acele ale usufructuarului, fără a putea pretinde unul de la altul vr'o despăgubire (art. 524); pe când bărbatul va trebui să despăgubească pe femei cu prețul arătorei și a sămănăturii, conform principiului general înscris în art. 484, pentru recolta prinsă de rădăcini, pe care el ar fi găsit-o coaptă în momentul săvîrșirii căsătoriei și la care recoltă el are drept. Veđi *suprà*, p. 223.

8° Usufructul ordinar se stinge nu numai prin pierderea totală, dar încă și prin transformarea complectă a lucrului asupra căruia el era stabilit (cpr. art. 556, 564); pe când transformarea lucrului dotal nu stinge, în principiu, folosința bărbatului, pentru-că, în intenția părților, această folosință trebuie să ție cât timp ține căsătoria. Deci, dacă casa dotală a fost distrusă prin foc, sau alt-fel, bărbatul va fi în drept a se folosi de pămînt, de materiale și de a o reclădi. De asemenea, dacă dota consistă într'o turmă de oi, sau într'un cîrd de boi, porci, etc., la caz de peirea turmei sau cîrdului, bărbatul va putea să vîndă peile, spre a se folosi de dobînda banilor prinși din vîndare, până la desfacerea căsătoriei, sau separația de patrimonii. Cpr. Rodière et Pont, III, 1733. Pand fr., II, 9274. — Prin urmare, la caz de arderea casei dotale, bărbatul se va folosi de suma ce va plăti societatea de asigurare, sau de imobilul ce ea va reclădi. Rodière et Pont, Pand. fr., *loco suprà cit.*

1) Cpr. L. 77, Dig., *De verb. significatione*, 50, 16 și L. 8, Pr., Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3. Veđi Répert. Sirey, *Dot.*, 936 urm. Pand. fr., *vº cit.*, 9261 urm. Cpr. Jouitou, I, 37. C. București, *C. judiciar* din 1894, No. 16.

2) Bărbatul, care n'ar fi tăiat pădurea ce era în drept să o taie, va avea drept la o despăgubire, când folosința sa va înceta. Aubry et Rau, V, § 535, p. 552. Baudry, III, 382, 4º. Benoit, I, 147, p. 182. Rodière et Pont, III, 1724. Toul-lier D., VII, partea II, 314.

3) Cpr. C. Galați, *C. judiciar* din 1895, No. 15.

4) Veđi t. II a Coment. noastre, p. 575.

tul poate să vîndă acești copaci, cu îndatorire, însă, de a se conforma obiceiului locului pentru înlocuirea lor (art. 529, § 2). El are drept la produsele anuale sau periodice ale arborilor, conform obiceiului locului său a proprietarului. Ast-fel, el poate să ia ghinda ¹⁾, frunzele de duzi sau de tei, jirul (fructul produs de fag), avînd drept și la haragi pentru întreținerea viilor dotale, iar nu pentru ale sale proprii (art. 532). În fine, pomii roditori cari se usucă, și chiar acei ce sunt desrădăcinați sau dărîmați prin accident (vînt, furtună, etc.), se cuvin bărbatului cu îndatorire de a-i înlocui prin alții (art. 533) ²⁾.

Bărbatul ne avînd însă drept de cât la fructe, nu se va folosi de arborii bătrîni nepuși în tăere regulată în momentul celebrării căsătoriei, pentru-că acești arbori nu se consideră ca fructe ³⁾. „Dacă bărbatul a vîndut copaci înalți (*arbores grandæ*) ⁴⁾, sau materialele unei clădiri dărîmate ⁵⁾, țice Domat, folosul tras de el din aceste vîndări

Arbori bătrîni nepuși în tăere regulată.

1) „De se va da pădure cu ghindă de zestre, țice Codul Caragea (art. 11, partea III, capit. 16), ghinda ca un venit de peste an este a bărbatului; iar de va tăia bărbatul pădurea și va vinde copacii cei tăieți, atunci prețul lor nefiind venit de peste an, este adaosul zestreii muerei“. În baza acestui text, s'a decis de Curtea de casație că, sub Codul Caragea, pădurile dotale, chiar cele de foc, constituiesc adaosul zestreii și nu devin proprietatea bărbatului, care e ținut a restitui valoarea lor, dispoziție aplicabilă tuturor averilor femeilor căsătorite sub această lege. Veđi *Dreptul* din 1888, No. 16, și Bulet. S-a 1, 1888, p. 101. Bulet. S-a 1, 1891, p. 37. *Dreptul* din 1891, No. 15.

Codul Caragea.

2) Cpr. Pand. fr., *v^o cit.*, 9249 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 940 urm. Guillouard, IV, 1804. Rodière et Pont, III, 1723. Cpr. L. 7, § 12, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3.

3) Aubry et Rau, V, § 535, p. 552. Guillouard, IV, 1801. Trolong, IV, 3129. Tessier, II, p. 163. Répert. Sirey, 945. C. Rennes și Pau, D. P. 92. 2. 345. Sirey, 94. 2. 73. Cpr. L. 12, § 1, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3. L. 8, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5; L. 11, Dig., *De usufructu*, etc., 7. 1; L. 32, Dig., *De jure dotium*, 23. 3, etc.

4) Copacii înalți sau bătrîni (*de haute futaie*), sunt acei cari au cel puțin 60 de ani. Veđi t. II a Coment. noastre, p. 575.

5) „De se va da de zestre un câmp cu fânețe și cu o zidire dărîmată netrebuincioasă, țice Codul Caragea (art. 11, § ultim, partea III, capit. 16), atunci fînul este venit al bărbatului; iar de se va vinde materia zidirei cei netrebuincioase, atunci prețul ei îi este adaos la zestre“.

Codul Caragea.

constitue, după deducerea cheltuelilor, un capital care mărește dota“.

Dreptul bărbatului de a vîna, etc. Bărbatul va avea însă dreptul de a vîna la epocele permise de lege, în pădurea dotală, nesupusă unei tăeri periodice, și de a paște vitele sale¹⁾.

Copacii desrădăcinați prin accident. El nu va avea însă drept la copacii desrădăcinați prin furtună, *vi ventorum*, sau prin faptul unui al treilea, care i-ar fi lăsat la fața locului²⁾. El se va putea, cel mult, folosi de copacii căzuți de bătrîneță, pentru-că atunci ei se consideră ca fructe³⁾.

Dreptul de exploatare a unei păduri nesupuse unei tăeri regulate. Controversă. Bărbatul pute-va să pue în exploatare pădurea nesupusă unei tăeri regulate, ce femeea și-ar fi constituit dotă? De și acest drept se contestă de unii⁴⁾, totuși soluția contrară ne pare preferabilă, fiind-că bărbatul trebuind să suporte sarcinile căsătoriei, este just ca bunurile dotale să nu rămână în mâinile lui neroditoare, cu atît mai mult cu cît femeea este presupusă a fi înțeles, cînd și-a constituit dota, ca bărbatul să înceapă tăerea pădurei, conformându-se obiceiurilor locului⁵⁾.

Comoara găsită în fondul dotal. Bărbatul ne avînd drept de cît la fructele dotei, nu se va folosi nici într'un caz de comoara găsită în fondul dotal, pentru-că, după cum foarte bine observă Pothier⁶⁾, comoara nu este un produs al pămîntului, care era numai depositarul ei: „*Si thesaurus fuerit inventus in fructum enim non computabitur*“⁷⁾. Bărbatul nu va putea să ia o parte din comoară de cît ca găsitor, cealaltă parte fiind atribuită femeii ca proprietară a fondului în care comoara era ascunsă⁸⁾.

Dacă femeea și-a constituit dotă și bunurile ei vii-

¹⁾ Benoit, *Tr. de la dot*, I, 149, p. 184. Veđi *infra*, p. 229.

²⁾ Cpr. Guillouard, IV, 1804. Benoit, *op. cit.*, I, 149. Répert. Sirey, *Dot*, 943. Veđi și L. 7, § 12, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3, unde se ăice: „*Sed et si vi tempestatis arbores ceciderunt, dici oportet pretium earum restituendum mulieri, nec in fructum cedere*“.

³⁾ Benoit, *loco cit.* Répert. Sirey, *v^o cit.*, 944.

⁴⁾ Cpr. Guillouard, IV, 1802. Répert. Sirey, *Dot*, 947.

⁵⁾ Veđi în acest sens: Benoit, I, 149, p. 183. Rodière et Pont, III, 1723. Toullier D. VII, partea II, 317.

⁶⁾ Pothier, *Tr. du douaire*, VI, 196, *in fine*, p. 395. Veđi și Proudhon, *Usufruit*, II, 544.

⁷⁾ L. 7, § 12, *in fine*, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3.

⁸⁾ Cpr. Troplong, IV, 3129, *in fine*. Tessier, II, p. 162. Seriziat, *op. cit.*, 78. Bellot des Minières, *Régime dotal*, I, 450. Rodière et Pont III 1729. Répert. Sirey, *Dot*, 951.

toare, bărbatul va avea folosința părții din comoara cuvenită ei ¹⁾).

Bărbatul se va folosi, însă, de sporirea naturală adusă Aluviune, etc. fondului dotal prin aluviune, formarea unei insule, schimbarea albiei unui riū sau fluviū, etc. ²⁾

Bărbatul se va folosi, de asemenea, de toate servituțile existente asupra fondului dotal (art. 536) ³⁾, de dreptul de a vîna, de a pescui, etc. ⁴⁾

Folosința bunurilor dotale ne fiind conferită bărbatului în interesul său personal, ci în calitatea sa de cap al asociațiunei conjugale, în scopul de a-și întreține femeea și copiii, într'un cuvînt, spre a susține sarcinile căsătoriei, *ad sustinenda onera matrimonii* ⁵⁾, nu este susceptibilă nici decesiune, nici de ipotecă, nici de urmărire din partea creditorilor săi ⁶⁾. (Veđi *supră*, p. 224, nota 5).

Cu-toate-acestea, fiind-că ceea ce prisosește din venitul dotal asupra trebuinților casnice aparține personal bărbatului, acest excedent care se fixează, în mod suveran, după împrejurări, de cătră instanțele de fond ⁷⁾, poate fi cedat de dînsul și urmărit de creditorii săi ⁸⁾. (V. *infra*, p. 255).

Prin aplicarea acelorași principii, se decide că creditorii personali ai părintelui usufructuar legal, pot să urmărească acest usufruct, deducîndu-se, tot după aprecierea

Servituți,
etc.

Veniturile
dotale nu
pot, în prin-
cipiū, fi ur-
mărite de
creditorii
bărbatului.

Urmărirea
veniturilor
care prisos-
esc asupra
trebuinților
casnice.

Urmărirea
usufructului
legal.

¹⁾ Bellot, Seriziat, *loco cit.* Répert. Sirey, *Dot.*, 952. Rodière et Pont, *loco cit.* Veđi și *supră*, p. 141, nota 2.

²⁾ Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9260. Seriziat, 78, p. 87. Rodière et Pont, III, 1726. Chardon, *Tr. du droit d'alluvion*, 149 (ed. din 1830). Veđi *supră*, p. 147.

³⁾ Pand., fr. II, 9260. Rodière et Pont, III, *loco cit.*

⁴⁾ Bellot des Minières, *Régime dotal*, I, 445, p. 333. Veđi și *supră* p. 228.

⁵⁾ Cpr. L. 7., Pr. Dig., *De jure dotium*, 23. 3;—L. 20, Cod., *De jure dotium*, 5. 12.

⁶⁾ Aubry et Rau, V, § 535, p. 553. Rodière et Pont, III, 1714. Odier, III, 1169. Guillouard, IV, 1817. Colmet de Santerre, VI, 226 bis IX. Marcadé, VI, art. 1554, No. IV. Répert. Sirey, *Dot.*, 924 și 968 urm. Tessier, I, p. 363. Baudry, III, 382, 2°. Planiol, III, 1518, *in fine.*—Veđi însă Laurent, XXIII, 484. Jouitou, I, 31, 33. Cpr. Planiol, III, 1519. T. Huc, IX, 434.

⁷⁾ Veđi decisiile citate în nota următoare. Cpr. Trib. Paris, 15 Fevr. 1894. Répert. Sirey, *Dot.*, 977.

⁸⁾ Cpr. Cas. rom. *C. judiciar* din 1900, No. 13. Bulet. 1900, p. 79. Trib. Ilfov și Iași, *C. judiciar* din 1902, No. 81 (cu observ. noastră). Trib. Vasluiū și Ilfov, *Dreptul* din 1888, No.

tribunalelor, sumele necesare pentru creșterea și educațiunea copiilor ¹⁾).

Veniturile
percepute
de bărbat.

Cât pentru veniturile ajunse la scadență și percepute de bărbat, ele fiind definitiv întrate în patrimoniul său, nu mai încapă nici-o îndoială că pot fi urmărite de creditorii săi, rămânând ca femeea să ceară separația de patrimonii²⁾).

Chestiunea, pe care am examinat-o în privința creditorilor bărbatului, se discută și în privința creditorilor femeii, însă această controversă va fi examinată mai la vale (*infra*, p. 250 urm.)³⁾.

Obligațiile și sarcinile ce incumbă bărbatului în privința bunurilor dotale (art. 1243, § 1).

Folosința, ce bărbatul are asupra bunurilor dotale, îi impune toate obligațiile unui usufructuar (art. 1243, § 1).

Art. 540.

Ast-fel, bărbatul va trebui, înainte de a intra în folosință, să facă, cu cheltuiala sa⁴⁾, conform art. 540 C. civ., inventarul lucrurilor mișcătoare, și constatarea stărei în care se află imobilele constituite dotă⁵⁾, afară de

11 și din 1889, No. 24. C. București, *Dreptul* din 1876, No. 12. Cas fr. și C. Grenoble, D. P. 1891. 1. 486 și 1902. 1. 191. D. P. 98. 2. 477. Répert. Sirey, *Dot*, 976 și 1295 urm. Aubry et Rau, *loco cit.* Guillouard, IV, 1816 urm., 1873. Marcadé, *loco supra cit.* Baudry et Surville, III, 1689 urm.

¹⁾ Cpr. Trib. Ilfov, Brăila și C. București, *Dreptul* din 1883, No. 61; din 1884, No. 35 și 83, și din 1885, No. 7. Judec. ocol. Galați, *C. judiciar* din 1903, No. 7 (cu observația noastră). Trib. Paris și C. Bordeaux, *Pand. Périod.* 93. 2. 189 și D. P. 93. 2. 362. Planiol, I, p. 712, nota 1 (ed. a 2-a). Laurent, IV, 328. Marcadé, II, 159. Demolombe, VI, 528. Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 384, No. 56, 57. T. Huc, III, 192. Aubry et Rau, VI, § 550 bis, p. 84. Baudry, I, 980. Proudhon, *Usufruit*, I, 219, 220. Magnin, *Tr. des minorités*, I, 283, p. 241 (ed. a 2-a, 1842), etc.

²⁾ Cpr. Trib. Iași, *C. judiciar* din 1902, No. 81. Aubry et Rau, V, § 535, p. 554. Rodière et Pont, III, 1765. T. Huc, IX, 434, p. 510. Guillouard, IV, 1819. Baudry, III, 382. Baudry et Surville, III, 1689, p. 372. Répert. Sirey, *Dot*, 1298 și toți autorii.

³⁾ Veți de pe acum asupra acestei chestiuni observația noastră asupra unei sentinți a trib. din Iași, publicată în *C. judiciar* din 1902, No. 81, p. 676.

⁴⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 1024. *Pand. fr.*, II, 9301. Cas. fr. D. P. 88. 1 49. *Pand. Périod.* 87. 2. 219.—*Contrà*: Benoit, I, 168.

⁵⁾ Scopul inventarului mobilelor și a constatărei stărei imobilelor este de a preîntîmpina dificultățile care ar putea să

mobilele și imobilele asupra cărora el devine proprietar, în virtutea prețeluirei făcută prin contractul de căsătorie (art. 1245 și 1246). Această obligație îi este impusă nu numai în privința bunurilor ce femeea dobândește în cursul căsătoriei, dar și în privința acelorora ce ea aduce în momentul celebrării ei, dacă ele nu sunt descrise prin contractul matrimonial¹⁾.

Lipsa îndeplinirii acestei formalități ar permite femeii și moștenitorilor ei de a face, față de bărbat sau de moștenitorii lui, dovada existenței mobilierului dotal prin marturi și presumpțiuni²⁾.

Cât pentru imobile, lipsa constatării stărei lor lasă a se presupune, până la dovada contrară, care se va putea face și prin marturi, că bărbatul le-a primit în bună stare (cpr. art. 1432), și în consecință, el va trebui să le restituie ast-fel³⁾.

O altă obligație a bărbatului, ca usufructuar, este de a suferi sarcinile anuale privitoare la fructe, precum sunt: reparațiile de întreținere (art. 545), contribuțiile sau impozitele, etc. (art. 548)⁴⁾; de a plăti cheltuelile proceselor privitoare la folosință și celelalte condamnări la care

Consecințele
lipsei
inventarului.

Consecințele
lipsei constatării imo-
bilelor.

Art. 545,
548, 553.

se rădăce în momentul restituirei dotei.—Este de observat că inventarul mobilelor nu este necesar de cât atunci când femeea își constituie însăși dota : căci de câte-orî dota emană de la un terțiu, ea fiind o donațiune, va cuprinde de sigur actul estimativ prevedut de art. 827. Cpr. Benoit, *op. cit.*, I, 167, p. 209.

¹⁾ Guillouard, IV, 1810. Pand. fr., *Mariage*, II, 9297. Planiol, III, 1516.

²⁾ Pand. fr., II, 9298. Odier, III, 1209. Baudry, III, 381. Laurent, XXIII, 485. Guillouard, IV, 1810. Planiol, III, 1516. T. Huc, IX, 491, și toți autorii.—In cât privește însă raporturile dintre femeie, sau moștenitorii săi, cu creditorii bărbatului, dovada se va face conform art. 1182, adică : prin un act care a dobândit dată certă mai înaintea începerii urmăririi din partea creditorilor. Guillouard, T. Huc, *loco cit.* Aubry et Rau, V, § 535, p. 553, nota 29. Pand. fr., *Mariage*, II, 9300. Répert. Sirey, *Dot.*, 1203.

³⁾ Odier, III, 1209, *in fine*. Benoit, I, 169, *in fine*, p. 214.

⁴⁾ Troplong, IV, 3592. Guillouard, IV, 1813. Répert. Sirey, *Dot.*, 1041. Rodière et Pont, III, 1750.—Bărbatul n'ar fi însă supus contribuțiilor extraordinare, la care ar putea fi supuse bunurile dotale, de exemplu : în timp de război, etc. Rodière et Pont, *loco cit.* Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9330.

aceste procese pot da naștere (art. 553)¹⁾; de a plăti anuitățile la credit²⁾; pensiile viagere și rentele la care ar fi supuse bunurile dotale (cpr. art. 551, 552)³⁾, etc., etc. „Precum toate rodurile zestrei sunt ale bărbatului, ȳice Andr. Donici (§ 17, capit. 33), așa și toată sarcina casei el are a o purta“⁴⁾.

Casul în care femeea și-a rezervat o parte din venitul ei dotal.

Plata integrală a cheltuelilor și sarcinilor bunurilor dotale lasă a se presupune că bărbatul se folosește de toate veniturile dotei; de unde rezultă că, în caz când femeea și-a rezervat prin contractul de căsătorie, conform art. 1242, o parte din venitul dotal, ea va trebui să plătească impozitele și cheltuelile de întreținere aferente la partea din veniturile rezervate⁵⁾.

Reparații mari.

Am ȳis că bărbatul trebuie, ca ori-ce usufructuar, în genere, să sufere cheltuelile de întreținere ale lucrului dotal. El trebuie să facă și reparațiile cele mari, care, în genere, nu cad în sarcina usufructuarului (art. 545), de câte ori aceste reparații au devenit necesare în timpul folosinței sale, având însă dreptul la despăgubire pentru aceste cheltueli, fie îndată, dacă femeea are bunuri parafernale, fie, în ori ce caz, la desfacerea căsătoriei, sau la separația de patrimonii⁶⁾. „Cheltuelile ce le va face bărbatul pentru

1) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 1040. Benoit, I, 188. Tessier, II, p. 189.—Bărbatul nu va plăti însă cheltuelile unei acțiuni în revendicare formată de un al treilea; aceste cheltueli vor fi în sarcina constituitorului dotei, în baza obligației sale de garanție (art. 1240). Benoit, I, 189, p. 237.

2) C. București, *C. judiciar* din 1900, No. 76, și *Dreptul* din același an, No. 78. Veȳi și *supră*, p. 200, *ad notam*.

3) Benoit, I, 187. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 1043 urm. Rodière et Pont, III, 1750.—Bărbatul n'ar putea să se sustragă de la aceste sarcini, pretextând că nu posedă bunurile dotale, fiind-că, în calitatea sa de administrator a dotei, el este dator să le urmărească în ori-ce mână s'ar găsi. Cpr. C. Grenoble, *Pand. Périod.* 94. 2. 181. Veȳi și *supră*, p. 211 urm.

Art. 1639 C. Calimach.

4) Veȳi și art. 1639, lit. b din Codul Calimach, unde se ȳice: „Bărbatul este dator să plătească trebuincioasele cheltueli pentru roduri și venituri, cum și cele extraordinare pentru întocmirile zidurilor și a acareturilor“.

5) Veȳi *supră*, p. 218, text și nota 3.

6) Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1900, No. 76, și *Dreptul* din același an, No. 78. Baudry, III, 382, *in fine*. Répert. Sirey, *Dot*, 1053 urm. *Pand. fr.*, 9320 urm. Guillaouard, IV, 1814. Rodière et Pont, III, 1750. Veȳi și *supră*, p. 225,

adăogirea acareturilor zestreî, și pentru înlocuirea lor și pentru desbaterea moșilor, nu le păgubește“, dice Codul lui Andr. Donici (§ 18, capit. 33) ¹⁾.

Dacă s'ar fi urmat regulele de la usufruct (art. 541), ar fi trebuit ca bărbatul să dea, la întrarea sa în folo-sință, cauțiune că se va folosi de lucrurile dotale ca un bun proprietar. Art. 1244 îl scutește însă, în principiū, de această obligație, pentru-că o atare obligație ar fi contrară raporturilor de încredere, ce trebuie să existe între soți (v. *suprà*, p. 224, nota 5); și 2° pentru-că ipoteca legală pe care o are femeea asupra imobilelor bărbatului său (art. 1281, 1754 urm.) a fost considerată ca o siguranță suficientă pentru femeie. Această soluție era admisă și la Romani: „*Si enim credendam mulier sese, suamque dotem patri mariti existimavit: quare fidejussor vel alius intercessor exigitur, ut causa perfidiae in connubio eorum generetur*“ ²⁾.

Dispoziția art. 1244, fiind absolută, este aplicabilă în toate casurile, chiar când femeea ar avea copii dintr'o căsătorie anterioară, sau când bărbatul ar fi insolubil în momentul primirii dotei ³⁾.

Dar dacă bărbatul este, în principiū, scutit de darea unei cauțiuni, el poate fi supus acestei obligațiuni prin

ad notam, 6° și t. VII a Coment. noastre, p. 280 în notă.

În cât privește chestiunea de a se ști dacă bărbatul este în drept de a reține imobilul dotal până la plata cheltuelilor ce i se cuvin, veți citatul t. VII, p. 281, 282, *ad notam*, unde se arată controversa. Cpr. Guillouard, *Droit de rétention*, 79 și *Contrat de mariage*, IV, 2152.

- 1) Veți și Codul lui Ipsilant, capit. p. zestre, § 4, unde se dice: „Cheltuelile cele mai cumpătate, care va face bărbatul la dresul lucrurilor de zestre, ca cum am dice la dresul casei, sau la sădiri de vii, sau la boala țiganilor, să nu aibă a le cere după moartea soției sale ce nu va fi făcut copii, ca unul ce are datorie a avea toată purtarea de grijă a casei; iară cheltuiala care va face pentru folos și adăogire de venit, aceea este a se scădea din zestre“.
- 2) L. 2, *in fine*, Cod., *Ne fidejussores vel mandatores dotium dentur*, 5. 20. Cpr. și L. 8, Cod., *De pactis conventis*, etc., 5. 14.
- 3) Guillouard, IV, 1811. Pand. fr., *Mariage*, II, 9303. Répert. Sirey, *Dot*, 1029.

Art. 1244.

Darea unei cauțiuni.

Dreptul de retenție al bărbatului.

Codul Ipsilant.

contractul de căsătorie, sau prin donațiunea orî testamen-
tul făcut de un al treilea în favoarea femeii¹⁾.

Casul în care
bărbatul a
promis o fi-
dejusiune.

Dacă bărbatul a promis de a fi garantat de o per-
soană anume determinată, debitorul dotei poate să ceară
cauțiunea promisă. Fidejursorul trebuie să întruniască con-
dițiunile prevădute de art. 1659, 1660. În ori-ce caz, în-
târzierea pusă de bărbat în darea cauțiunii promise, nu
poate să-l lipsească de venitul dotei.

Art. 542.

Dacă bărbatul nu poate să dea cauțiunea promisă,
se vor aplica dispozițiunile art. 542 de la usufruct²⁾.

*Responsabilitatea bărbatului ca administrator și usufructuar
al dotei.*

Ca ori-ce usufructuar în genere (art. 541), bărbatul
trebuie să se folosească de dota femeii ca un bun părinte
de familie, păstrând substanța lucrului supus dreptului său
și respectând modurile de exploatare organizate de pro-
prietarii precedenți. El trebuie să îngrijească de dota fe-
meii ca și de lucrurile sale proprii: „*Sed etiam diligentiam præstabit, quam in suis rebus exhibet*“³⁾. Dacă el este
negligent pentru dînsul, el n'ar putea fi negligent în pri-
vința dotei, pentru-că el trebuie s'o păstreze spre a o pu-
tea restitui când va veni momentul⁴⁾. Prin urmare, băr-

1) Guillouard, IV, 1812. Répert. Sirey, *Dot*, 1032. Pand. fr., II, 9309.—Și femeea ar putea, prin contractul de căsătorie, să fie supusă la darea unei cauțiuni pentru a asigura plata dotei. Benoit, I, 173.

Art. 1400 C.
italian.

Codul italian admite principiul că bărbatul nu este obli-
gat a da cauțiune, dacă actul de constituire de dotă nu-l
supune la aceasta; însă art. 1400, în dispoziția sa finală,
adaogă: „Cu-toate-acestea, dacă în urma căsătoriei, patri-
moniul bărbatului a fost transformat sau ast-fel micșorat,
în cât dota este în primejdie, tribunalul civil poate să pre-
scrie garanțiile ce le ar crede necesare întru asigurarea
dotei, după cererea constituitorului, care ar fi debitorul ei,
dacă el este din acei obligați a da alimente“.

2) Répert. Sirey, *Dot*, 1035. Pand. fr., II, 9311. Rodière et Pont,
III, 1746. Art. 543 de la usufruct este aplicabil și bărba-
tului. Rodière et Pont, Pand. fr., *loco supra cit.*

3) L. 17, § 1, *in fine*, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

4) „*Tueri res dotales vir debet*“, dice L. 15, Dig., *De impen-
sis in res dotales factis*, 25. 1.

batul va trebui să fie tot astfel de diligent pentru lucrul dotal ca și pentru lucrul său propriu; căci, alt-fel, el ar fi responsabil, și responsabilitatea sa este mai mare de cât cea a unui usufructuar ordinar, de-oare-ce, pe lângă usufructuar, el este și administratorul dotei. În consecință, el răspunde nu numai de deșădările cauzate prin lipsa reparațiilor de întreținere, dar și de acele cauzate prin lipsa reparațiilor celor mari. El răspunde nu numai de dol și de greșălile sale cele grave (*culpa lata*), dar și de o simplă neglijență (*culpa levis in abstracto*)¹⁾. Art. 1243, § 2 referindu-se la casurile excepționale în care imobilul dotal este prescriptibil (art. 1878)²⁾, cuprinde o aplicațiune a acestui principiu:

Art. 1243, § 2.—El (bărbatul) este răspunzător de toate prescripțiunile câștigate asupra averii dotale³⁾, precum și de stricăciunile întâmplăte în aceeași avere din a sa neglijență. (Art. 1275, 1877, 1878, 1881 C. civ. Art. 1562, § 2 C. fr.)

Dacă nu există nici culpă, nici neglijență din partea bărbatului⁴⁾, el nu va avea nici-o responsabilitate, chiar în privința prescripțiilor dobândite, când, de exemplu, prescripția era aproape îndeplinită în momentul celebrării căsătoriei⁵⁾: „*Plane, si paucissimi dies ad perficiendam longi temporis possessionem superfuerunt, nihil erit quod imputabitur marito*“⁶⁾.

¹⁾ Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 315, text și nota 2, și autorii citați acolo.—La Romani, bărbatul nu răspundea de cât de *culpa levis in concreto* (L. 17, Pr., Dig., *De jure dotium*, 23. 3), soluție admisă și în Codul german (art. 1359). Veđi t. VI, *loco cit.*

²⁾ Vom vedea, în adevăr, *infra*, p. 256, cu ocazia explic. art. 1878, că imobilul dotal este, în principiu, imprescriptibil.

³⁾ „*Si fundum dotale petere neglexerit vir, cum id facere posset, rem periculi sui fecit*“. L. 16, *in medio*, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5.

⁴⁾ „Bărbatul, ăice art. 1639, lit. g din Codul Calimach, nu este răspunzător pentru stricăciunile din întâmplătoarele împrejurări, cum nici pentru obicinuita ponosire saă stricare a lucrurilor, ci numai pentru stricăciune, saă păgubire pricinuită din viclesugul saă lenevirea luă“.—„*In rebus dotalibus, virum prăstare oportet, tam dolum, quam culpam*“. (L. 17, Pr., Dig., *De jure dotium*, 23. 3).

⁵⁾ Veđi autorii citați *supra*, p. 210, nota 1.

⁶⁾ L. 16, *in fine*, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5. „Dacă paragrafa nu se va isprăvi mai înainte de șase luni din đina nunței, nu este dator bărbatul, dacă nu se va fi pornit judecată“, ăice Codul Caragea (art. 22, *in fine*, partea III, capit. 16).

Art. 1639 C.
Calimach.

Codul
Caragea.

Art. 1275 C. civ. In baza acestui principiu, art. 1275 dispune că dacă dota cuprinde obligațiuni sau titluri de rentă, care au perit în totul sau în parte, fără neglijența bărbatului, el nu are nici-o răspundere, și se liberează restituind titlurile. (Cpr. și art. 1274, § 1).

Bărbatul ar fi însă responsabil de insolvabilitatea debitorilor, dacă n'ar fi urmărit creanța femeii la timpul oportun ¹⁾.

Novăție. De asemenea, el este responsabil de novățiunea făcută creanței pe care femeia și-o constituise dotă ²⁾.

Distrugearea imobilului dotal prin foc. Responsabilitatea bărbatului, în caz de arderea fondului dotal, a dat loc la oare-care dificultăți.

Mai întâi de toate, nu încape îndoială că bărbatul va fi declarat responsabil de câte-ori focul s'a comunicat prin neglijența lui sau a persoanelor de care el răspunde ³⁾.

Neaplicarea art. 1435 bărbatului. Controversă. De câte-ori însă cauza focului este necunoscută, bărbatul nu va fi presupus în culpă, pentru-că art. 1435, care statornicește o presumpție de culpă în contra locatarului, este o dispoziție excepțională ⁴⁾, care, ca atare, este de strictă interpretare ⁵⁾.

Neasigurarea sau nereînnoirea asigurărei imobilului dotal. Bărbatul fi-va responsabil pentru-că n'a asigurat imobilul dotal, sau pentru-că n'a reînnoit asigurarea care a expirat în urma celebrării căsătoriei? Afirmativa nu suferă nici-o îndoială, dacă această obligație îi fusese impusă prin contractul de căsătorie, pentru-că, în asemenea caz,

¹⁾ T. Huc, IX, 491. Jouisou, I, 416. Répert. Sirey, *Dot*, 1070. Planiol, III, 1515. Cpr. L. 33, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Întârzierea bărbatului ar putea însă fi scusată, dacă debitorul femeii era un ascendent al ei, față de care îngăduirea soților era întru cât-va explicabilă. Planiol, *loco cit.*

²⁾ Répert. Sirey, *v^o cit.*, 1068. Cpr. L. 35, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

³⁾ Rodière et Pont, III, 1754. Pand. fr., *Mariage*, II, 9336. Bellot des Minières, *Régime dotal*, I, 503.

⁴⁾ Asupra caracterului excepțional a acestei presumpțiuni, cpr. C. București, *Dreptul* din 1886, No. 69. Cas. fr. D. P. 90. 1. 122. C. Bastia, D. P. 91. 2. 324. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 494, nota 3.—Veđi însă Guillaouard, I, 278.

⁵⁾ Rodière et Pont, III, 1754. Jouisou, I, 416, *in fine*, p. 466. Pand. fr., *Mariage*, II, 9337. C. Lyon, Sirey, 52. 2. 685. D. P. 53. 2. 83.—*Contra* : Guillaouard, IV, 2145. Répert. Sirey, *Dot*, 1064.

el este în culpă de a nu-și fi îndeplinit obligația sa¹⁾; pe când soluția contrară este generalmente admisă în ipoteca în care nici-o obligație nu este impusă bărbatului prin contract²⁾.

Inalienabilitatea bunurilor dotale³⁾.

Origina și caracterul inalienabilității.

Inalienabilitatea dotei datează de la legea Iulia, *de fundo dotali*, dată sub împăratul August, care oprește pe bărbat de a înstrăina fondul dotal fără consimțământul femeii. De și Justinian conferise femeii, pentru asigurarea dotei sale, o ipotecă privilegiată în privința tuturor bunurilor dotale, mobiliare, sau imobiliare, prețeluite, sau neprețeluite⁴⁾, și o ipotecă generală asupra tuturor bunurilor bărbatului⁵⁾, totuși aceste siguranțe, în cele mai multe cazuri, nu-și atingeau scopul, fiind-că ele puteau fi desființate prin consimțământul ce femeia putea da la înstrăinarea fondului ei. De aceea, în anul 530, tot Justinian, voină a veni atât în ajutorul femeii, cât și a bărbatului, pentru ca el să nu fie redus la sărăcie prin ușurința acestei din urmă (*fragilitate naturæ suæ*), oprește pe bărbat de a înstrăina fondul dotal, chiar cu consimțământul femeii, întindând aceeași dispoziție la imobilele dotale din toate provinciile⁶⁾. Această însemnată inovație se găsește în legea unică, Cod,

1) Rodière et Pont, III, 1754, p. 309. Pand. fr., *Mariage*, II, 9338. Répert. Sirey, *Dot*, 1066.

2) Vezi autorii citați în nota precedentă.

3) Consultă asupra acestei materii interesantul și conștiințiosul studiu a fostului nostru elev, I. C. Apostol, *Inalienabilitatea imobilelor dotale* (thesă pentru licență, Iași, 1903).

4) L. 30, Cod., *De jure dotium*, 5. 12.

5) L. 1, § 1, Cod., *De rei uxoriæ actione*, etc., 5. 13. Și Codul Calimach conferea femeii o ipotecă tăcută asupra întregii averi a bărbatului, atât pentru zestrea (art. 1640), cât și pentru exoprica ei (art. 1667). Vezi și § 19, capit. 33 din Codul lui Andr. Donici, unde se dice: „Fiind-că femeia are tăcută ipotecă întru toate ale bărbatului, se protimisește mai mult de cât toți creditorii lui, atât cei de mai naintea însoțirei, cât și cei de pe urmă, spre a-și lua zestrea“.

6) „*Placet. itaque nobis eandem observationem non tantum in Italicis tantummodo fundis, sed pro omnibus locum habere*“. L. unică, § 15, *ab initio*, Cod., *De rei uxoriæ actione*, 5. 13.

De rei uxoriæ actione, etc., 5, 13, § 15 : „*Sed et ne consensu mulieris hypothecæ ejus minuantur, necessarium est, et in hac parte mulieribus subvenire : hoc tantummodo addito, ut fundum dotalem non solum hypothecæ titulo dare, nec consentiente muliere, maritus possit, sed nec alienare : ne fragilitate naturæ suæ in repentinam deducatur inopiam*“.

Inalienabilitatea ast-fel reglementată trecuse și în vechia noastră legislație¹⁾.

Codul lui
Andr. Donici.

„Zestrea și darurile cele d'inaintea nunței, dice Codul lui Andr. Donici (§ 25, capit. 33), nu poate bărbatul a le înstrăina, nici de vă primi însă-și femeea măcar și de multe ori, pentru-că se socotește că primirea ei aũ fost de frica bărbatului; asemenea și femeea, trăind cu bărbatul ei, iarăși din ale zestrei sale când va înstrăina, se socotește a fi prin îndemnarea și amăgirea bărbatului, și prin amëndoué chipurile înstrăinarea zestrei este oprită din pravilă, și nu are nici-un temeiũ, nici se ține în samă“.

Codul Cali-
mach. Art.
1639, 1641.

Codul Calimach dispune, de asemenea, că în vremea căsătoriei, nu poate femeea să pretindă și să cheltuiască, sau să înstrăineze zestrea (art. 1641), afară de oare-care casuri anume statornicite de lege, pe care le vom examina când vom determina casurile excepționale în care fondul dotal poate fi înstrăinat²⁾. Art. 1639 lit. *d* din același Cod dispune că bărbatul nu are voe să înstrăineze sau să amaneteze zestrea cea neprețeluită.

Codul Ca-
ragea.

În fine, tot ast-fel, Codul Caragea dispune prin art. 32 (partea III, capit. 16), că: „nici bărbatul, nici muerea nu pot, în principiu, să vîndă zestrea, sau să o zălogească, sau să o dăruiască“³⁾. Va să ȋică, inalienabilitatea dotei este, în țara noastră, tradițională. (V. și Pravila lui Matei Basarab, glava 265).

¹⁾ În cât privește vechiul drept francez, veđi Pand. fr., *Marriage*, II, 9413 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1081 urm. Griveau, *Le régime dotal en France*, p. 12 urm.

²⁾ Veđi în Colecția Pastia, p. 713, circul. Minist. dreptăței din 19 Sept. 1846, pentru regula ce trebuie a se păzi la întărare de vechilimele din partea femeilor, pentru înstrăinarea fondului de zestre. Veđi în aceeași Colecție, p. 781, ofisul circular din 1847, prin care se oprește pe femeii de a-și înstrăina zestrele lor în timpul căsătoriei.

³⁾ Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1892, No. 3 și din 1893, No. 34.—Principiul inalienabilităței dotei imobiliare existând și sub Codul Caragea, s'a decis cu drept cuvînt că, pentru

Naște însă întrebarea: care este caracterul acestei inalienabilități? Inalienabilitatea este o consecință a indisponibilității bunurilor dotale, sau o consecință a incapacității femeii căsătorite sub regimul dotal? Chestiunea este viū discutată. În codul italian, ea pare a fi decisă în sensul indisponibilității bunurilor dotale ¹⁾, de vreme-ce art. 1407, § ultim dispune că: „în urma desfacerei căsătoriei, se poate procede asupra bunurilor care constituiau dota, chiar pentru obligațiunii contractate de femei în timpul căsătoriei“ ²⁾.

Caracterul inalienabilității.
Controversă.
Art. 1047 C. italian.

La noi, însă, și în dreptul francez, părerea cea mai juridică este, de bună samă, aceea după care inalienabilitatea dotei se întemeează pe incapacitatea personală a femeii, dota nedevenind inalienabilă de cât pe cale de consecință. Legea, în adevăr, declară fondul dotal inalienabil pentru a apăra pe femei în contra propriei sale inexperiențe (*fragilitas naturae suce*), contra înrîuririi bărbatului, pentru ca ea să nu devină victima încrederei sau slăbăciunei sale. Este, deci, vorba în specie de o incapacitate contractuală, organizată în interesul femeii ³⁾. „L'immeuble dotal est inaliénable, dice foarte bine Labbé, par un

obligațiile contractate în timpul căsătoriei de femeia măritată sub acea legiuire, creditorii nu pot urmări imobilele sale dotale, nici în urma desfacerei căsătoriei. C. București, *Dreptul* din 1892, No. 37.

¹⁾ Cpr. I. C. Apostol, *op. cit.*, p. 84, 85.—Unii autori admit acest din urmă sistem și în Codul francez. Cpr. Troplong, IV, 3312 urm. Aubry et Rau, V, § 538, p. 614, nota 31. Demolombe, disertație publicată mai întâi în *Revue de législ.*, anul 1835, și reprodușă în Sirey, 35, 2, p. 565 urm. Mongin, *Revue critique*, anul 1886, p. 92 și 170. Cpr. și Laurent, XXIII, 501.

²⁾ „*Sciolto il matrimonio, si può procedere sui beni che costituiscono la dote, anche per le obbligazioni contratte dalla moglie durante il matrimonio*“.

³⁾ Dar, dacă obligațiile femeii nu pot fi executate asupra bunurilor ei dotale, nici în urma desfacerei căsătoriei, totuși ele rămân valide în sine, putând fi executate asupra bunurilor sale parafernale. Femeia dotală nu este, în adevăr, incapabilă de a se obliga, în timpul căsătoriei, ci numai incapabilă de a se obliga fondul ei dotal, dacă acest fond n'a fost declarat alienabil prin contractul ei matrimonial. Aceasta rezultă din inși-și termenii art. 1248. Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 9464 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1114 urm. T.

motif tiré de la situation de la femme. C'est parce que la femme est, en fait, sous l'ascendant de son mari; c'est parce que, en fait, une femme qui a confiance en son mari, ou qui ne veut pas troubler la paix de son intérieur, aliène, promet, s'oblige, sous la seule inspiration de son mari. C'est parce qu'on a voulu que la femme ne fût pas victime de sa confiance ou de sa faiblesse. Voilà pourquoi le fonds dotal a été déclaré inaliénable¹⁾.

Acest sistem, pe care îl credem singur juridic, dă loc la următoarele consecinți practice :

Consecințele care rezultă din principiul că inalienabilitatea se întemeiază pe incapacitatea femeii.

1° Obligația contractată de femeie, în timpul căsătoriei, este nulă și rămâne fără efecte, în privința bunurilor dotale, chiar în urma desfacerei căsătoriei, când bunurile nu mai sunt dotale. Femeea fiind, în adevăr, presupusă a fi contractat sub înrîurirea bărbatului, obligația nu poate fi validă nici în timpul văduviei sale. Dacă bunurile dotale n'ar fi inalienabile și în urma desfacerei căsătoriei, dice cu drept cuvînt Curtea din București, atunci s'ar întîmpla să se valideze o înstrăinare indirectă consimțită la o epocă când înstrăinarea directă era formal interzisă, și cu

Huc, IX, 448. Benoit, I, 194, p. 240. Guillouard, IV, 1842. Laurent, XXIII, 550. Colmet de Santerre, VI, 226 bis VII. Aubry et Rau, V, § 532, p. 616. Duranton, XV, 511. Massé-Vergé, IV, § 670, p. 239, nota 32. Cas. fr. D. P. 80. 1. 49. Sirey, 80. 1. 65. D. P. 84. 1. 325. Sirey, 86. 1. 25. Sirey, 93. 1. 521. C. Grenoble și Paris, D. P. 83. 2. 242. Sirey, 84, 2. 65. *Pand. Périod.* 86. 2. 58. Cas. rom. și C. București, Bulet. S-a 1, 1881, p. 199. *Dreptul* din 1881, No. 78. Cpr. și C. Craiova, *Dreptul* din 1893, No. 40.

¹⁾ Labbé, *Revue critique de législ. et de jurisprudence*, anul 1856, p. 5. Valette, *Mélanges de droit, de jurisprudence et de législation*, I, p. 514 urm. Dépina, *Régime dotal*, p. 199 urm. Griveau, *Le régime dotal en France*, p. 45. P. Gide, *Étude sur la condition privée de la femme* (ed. Esmein, 1884), p. 449 urm. Joutou, I, 56. Guillouard, IV, 1836, 1900. Bertauld, *Quest. pratiques et doctrinales de Code Napoléon*, I, 656 urm., p. 517 și urm. Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. internat. privé*, III, p. 557. *Pand. fr., Mariage*, II, 9457 și 9637. Répert. Sirey, *Dot*, 1102 urm. T. Huc, IX, 446 și *Tr. de la cession*, I, 19, p. 30 urm. Vigié, III, 522 urm. p. 291 urm. Planiol, III, 1524. Thiry, III, 515. Baudry, III, 384. Baudry et Surville, III, 1666 urm. Colmet de Santerre, VI, 232 bis I. Apostol, *op. cit.*, p. 81 urm. Lyon-Caen, nota în Sirey, 76. 2. 65. Naquet, nota în Sirey, 87. 2. 97.

chipul acesta s'ar viola întreaga economie a regimului dotal ¹⁾).

²⁰ Obligația contractată de femei înainte de căsătorie, este și rămâne validă, chiar dacă ea și-a constituit dotă mai în urmă întregul său patrimoniu, pentru-că atunci ea fiind capabilă de a contracta, nu poate singură să anihileze pactul care o leagă față de persoanele cu care a contractat în mod valid;

³⁰ Obligația femeii, cu-toate-că a luat naștere în timpul căsătoriei, este validă, dacă ea rezultă dintr'un delict sau quasi-delict, pentru-că, în asemenea caz, obligația nu rezultă din voința sa (veđi *supră*, p. 80 și *infră*, p. 245 și 260, 261);

⁴⁰ Nulitatea obligației contractată de femei în timpul căsătoriei, fiind pur relativă, poate fi acoperită prin confirmarea ei expresă, sau tacită, îndeplinită în urma desfacerei căsătoriei; pentru-că, în acest moment, voința sa mai este supusă înrîuririi bărbatului (v. t. VII, p. 30, text și nota 4);

⁵⁰ În fine, bunurile dotale ce o femeie străină le ar avea în România, vor fi alienabile, de câte-ori legea sa personală permite înstrăinarea lor. Inalienabilitatea fondului dotal nefiind, în adevăr, de ordine publică, de-oare-ce părțile pot, prin contractul lor matrimonial, să permită

Instrăinarea
dotei unei
femei stră-
ine. Dr. in-
ternațional.

¹⁾ C. București, *C. judiciar* din 1894, No. 4 și din 1903, No. 21 (donê decisiu). Veđi și *C. judiciar* din 1892, No. 3. Cpr. și C. Craiova, *Dreptul* din 1893, No. 40. Aceeași soluție este generalmente admisă și în Franca: Cpr. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 86. 2. 58. *Pand. fr.*, II, 9637. *Répert. Sirey, Dot.*, 1271 urm. Joutou, I, 166. Guillouard, IV, 1876. Laurent, XXIII, 551. Colmet de Santerre, VI, 226 bis VI. Odier, III, 1248. Rodière et Pont, III, 1767. T. Huc, IX, 446 urm. Marcadé, VI, art. 1554, No. VII. Aubry et Rau, V, § 538, p. 607, text și nota 13.—Veđi însă Troplong, IV, 3312 urm. Toullier D., VII, partea II, 333, 334.

Din cele mai sus expuse rezultă ca creditorii femeii nu pot urmări, chiar în urma desfacerei căsătoriei, nici prețul rezultat din vânzarea imobilului dotal, pentru achitarea datorțiilor contractate de dinsa în timpul căsătoriei, fiind-că și prețul, în asemenea caz, tot dotal este. Trib. Dorohoiu, *Dreptul* din 1894, No. 2. C. București, decizia *supră cit.* *C. judiciar* din 1894, No. 4. Cpr. și o altă decizie a Curței din București, *C. judiciar* din 1903, No. 21, consid. de la p. 174, coloana 1.

înstrăinarea lui (art. 1252), nimic nu se opune ca legea străină, care ar permite înstrăinarea, să fie aplicată în România ¹⁾).

Și *vice-versa*, femeea româncă, care ar avea imobile dotale într'o țară, unde aceste imobile sunt alienabile, n'ar putea să le înstrăineze, pentru-că statutul său personal, care o urmărește pretutindeni, nu admite înstrăinarea (art. 2, § 1).

Inalienabilitatea dotei imobiliare.

Art. 1248.—Nici bărbatul, nici femeea, nici amîndoi împreună nu pot în timpul căsătoriei a înstrăina, nici a ipoteca imobilul dotal, afară de casurile prevădute prin art. 1249 ²⁾, 1250 (Art. 1250 urm. C. civ. Art. 16 C. Com. Art. 1554 C. fr.).

Art. 16, § ultim C. com.—Bunurile dotale nu vor putea fi ipotecate sau înstrăinate de cât în casurile și după formele prevădute de Codicele civil. (Art. 1248 urm. Art. 7 C. com. fr. Art. 14 C. com. ital.) ³⁾).

Imobilul dotal fiind inalienabil, în timpul căsătoriei, nici bărbatul, nici femeea, nici amîndoi soții împreună nu pot să-l înstrăineze fie direct, fie indirect.

Bărbatul nu poate să-l înstrăineze singur, pentru-că, după cum știm (veđi *supră*, p. 190 urm.), el nu este proprietarul lui. „Bărbatul nu poate să înstrăineze zestrea, nici s'o pue amanet“, ȕice art. 1639 lit. *d* din Codul Calimach ⁴⁾).

¹⁾ Weiss, *op. cit.*, III, p. 557 urm. Guillouard, IV, 1841. Demangeat asupra lui Foelix, *Dr. internat.*, I, p. 124, n. b și 213, nota a, precum și *Revue pratique*, t. I, anul 1856, p. 61. Aubry et Rau, I, § 31, p. 141, *ad notam* (ed. a 5-a). Laurent, I, 115 și *Dr. civil international*, V, 226, p. 475. Despagnet, *Pr. de dr. internat.*, 333, p. 645 (ed. a 3-a). T. Huc, IX, 509, 510. Pand. fr., *Marriage*, II, 14211. Répert. Sirey, *Dot.*, 1111. Demolombe, I, 85, 86. Veđi și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 74 și 75, text și nota 1. Trib. Paris, *J. Clunet*, anul 1885, p. 76.—*Contra*: Massé, *Dr. comm.*, I, 548. Duranton, I, 85. Odier, I, 55. Troplong, IV, 3317. Foelix, *op. cit.*, I, 60, p. 124. Cas. fr. Sirey, 57. 1. 247. D. P. 57. 1. 102.

Inexactitate
de text.

²⁾ Textul art. 1248 trimete din eroare la art. 1249, fiind-că acest din urmă text se ocupă despre dota mobilă, care vom vedea că este alienabilă; trebuia ȕis: conform art. 1250 și 1253.

³⁾ Veđi în privința art. 16, § ultim C. com., *infra*, p. 260.

⁴⁾ „*Cum vir prædium dotale vendit scienti vel ignoranti rem dotis esse, venditio non valet*“. L. 42, Dig., *De usurpationibus et usucapionibus*, 41. 3.

Femea nu poate, de asemenea, să-l înstrăineze singură, pentru-că, după dreptul comun, ea nu are capacitatea de a înstrăina (art. 199). În fine, amîndoi soții nu pot iarăși să-l înstrăineze, pentru-că dotalitatea se opune la această înstrăinare¹⁾.

Ca o consecință a neînstrăinării, vom vedea că imobilul dotal nu poate, în principiu, fi urmărit de cei de al treilea, pentru datorii contractate în timpul căsătoriei, și că el este imprescriptibil. (V. *infrà*, p. 250 și 255 urm.)

În urma desfacerei căsătoriei, însă, ne mai existînd dotă, femeia poate să înstrăineze toate bunurile sale, chiar și acelea care au fost dotale, și să le oblige în mod valid²⁾.

Și cînd art. 1248 oprește *înstrăinarea*, el înțelege a Fondul do-
opri ori-ce act prin care proprietatea fondului dotal, sau tal nu poate
o desmembrare numai a acestei proprietăți, precum: usu- fi grevat
de servitute, fructul, o servitute, o anticresă, etc., ar fi transmisă usufuct, etc.
unui terțiu în timpul căsătoriei³⁾. „*Est autem alienatio omnis actus per quem dominium trasfertur*”⁴⁾. (V. și *infrà*, p. 245).

Dacă vîndarea, fie ea pură și simplă, fie cu pact de Instr. cu titlu
gratuit,
transacție,
compromis,
etc.

- 1) Cpr. Joutou, I, 115, 121 și 127. C. din București, *Dreptul* din 1881, No. 56.
- 2) Cpr. Cas. fr. Sirey, 93. 1. 252. D. P. 92. 1. 423. D. P. 83. 1. 288. Sirey, 85. 1. 220. Guillouard, IV, 1875. T. Huc, IX, 448, *in fine*. Baudry et Surville, III, 1671. Planiol, III, 1595. Pand. fr., *Mariage*, II, 9635. Veđi și *infrà*, p. 255.
- 3) Cpr. Guillouard, IV, 1847, 1857. Pand. fr., II, 9481, 9503 urm. Nacu, III, p. 82. Odier, III, 1247. Troplong, IV, 3275. Baudry, III, 386. Rodière et Pont, III, 1764. Aubry et Rau, V, p. 559. Legea romană opria în termeni expresi servitutea și usufructul. „*Ususfructus dationem prohiberi..... similitque modo et servitutes minime imponi*”. (L. 7, Cod., *De rebus alienis non alienandis*, 4. 51).—Dar dacă fondul dotal nu poate fi supus, în timpul căsătoriei, unei servituți convenționale, el rămîne supus servituților care derivă din situația locului și din lege (T. Huc, IX, 447, p. 528). Bărbatul ar putea, deci, să recunoască existența unei servituți legale asupra fondului dotal, fără însă a o putea agrava. Pand. fr., *v^o cit.*, 9506 urm. Baudry, III, 386. Guillouard, IV, 1856 urm. Rodière et Pont, III, 1764. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 559, nota 8. Laurent, XXIII, 497. Joutou, I, 148.
- 4) L. 1. Cod., *De fundo dotali*, 5. 23. Cpr. și L. 7, Cod., *De rebus alienis non alienandis*, etc., 4. 51.

răscumpărare¹⁾, este oprită, *a fortiori* trebuie să fie oprită pentru-că ipoteca este mai periculoasă de cât vîndarea, înstrăinarea cu titlu gratuit²⁾. Sunt, de asemenea, oprite transacțiunea³⁾, compromisul⁴⁾, împărțeala făcută de ascendenți (art. 794 urm.⁵⁾ și chiar instituția contractuală⁶⁾.

Imobilul dotal nu poate fi ipotecat.

Legea oprește nu numai înstrăinarea directă a fondului dotal, dar și ipotecarea lui, dispoziție foarte înțeleaptă,

Femeea poate dispune de fondul dotal, prin testament.

¹⁾ Cpr. Guillouard, IV, 1848. Aubry et Rau, V, § 537, p. 558. Pand. fr., *Mariage*, II, 9482.

²⁾ Pand fr., 9484. Colmet de Santerre, VI, 226 bis II. Femeea ar putea însă să dispună de bunurile sale prin testament, pentru-că testamentul nu-și va produce efectele sale de cât la moartea ei, atunci când căsătoria nu mai există. Thiry, III, 515. Planiol, III, 1528. Jouitou, I, 126. Guillouard, IV, 1868. Rodière et Pont, III, 1769. Colmet de Santerre, VI, 226 bis V. Pand. fr., II, 9603, 9630. Répert. Sirey, *Dot*, 1241. Laurent, XXIII, 498. Odier, III, 1247.

³⁾ Veți Pand fr., II, 9514 urm. și autoritățile citate acolo. Répert Sirey, *Dot*, 1197 urm. Pentru a face o transacție trebuie, în adevăr, a avea dreptul de a dispune de obiectul cuprins în ea (art. 1706); or, femeea nu poate dispune de fondul dotal.—Veți însă Rodière et Pont, III, 1856, p. 407.

⁴⁾ Cpr. Pand. fr., II, 9532 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1208 urm. Guillouard, IV, 1850. Rodière et Pont, III, 1858. Nu pot, în adevăr, fi supuse la arbitri drepturile asupra cărora legea nu permite de a se face o transacție (art. 340 Pr. civ.); or, femeea nu poate transige în privința bunurilor dotale. Veți nota precedentă.

⁵⁾ Baudry et Surville, III, 1665. Planiol, III, 1527. T. Huc, VI, 439 și IX, 447. Pand. fr., 9491. Répert. Sirey, *Dot*, 1167 urm.—O asemenea împărțeală n'ar putea fi menținută de cât atunci când ar fi fost făcută conform art. 1250. Veți *infrà*, p. 285.

Instituție contractuală. Controversă.

⁶⁾ Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.* Planiol, III, 1527. T. Huc, VI, 457 și IX, 447. Pand. fr. 9497 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1175 urm. Sincholle, *Inaliénabilité de la dot*, 188. Odier, III, 1247. Rodière et Pont, III, 1769. Guillouard, IV, 1852. Demolombe, XXIII, 284 și *Revue critique*, I, p. 415. Laurent, XV, 194, 195. Cas. fr. D. P. 78. 1. 32. Sirey, 77. 1. 252. D. P. 88. 1. 169. Sirey, 87. 1. 320. Veți și t. IV a Coment. noastre, p. 760, nota 4.—*Contrà*: Jouitou, I, 130 urm., p. 145 urm. Guilhon, *Donations*, 750. Vazeille, *Idem*, art. 1082, No. 16. Cubain, *Droit des femmes*, 364, p. 225. (Acest autor ține că admiterea, în specie, a instituției contractuale este *evidentă*. Nimic nu este însă evident în drept). Troplong, IV, 3272 și *Donations*, IV, 2371. Tessier, I, p. 310, text și nota 507. Massé-Vergé, IV, § 670, p. 231, nota 11 C. Bordeaux, D. P. 72. 2. 5. Sirey, 71. 2. 241, etc.

de-oare-ce femeea poate să nu vadă de îndată consecințele ei. Aceeași soluție este admisă și în privința celorlalte drepturi reale, precum : usufructul, servituțile, etc. ¹⁾).

Regula inalienabilităței se aplică nu numai la contracte ²⁾, dar și la quasi-contracte, așa că fondul dotal nu poate fi înstrăinat prin efectul unui quasi-contract ³⁾—

In cât privește însă delictele sau quasi-delictele femeii, ele obligă, din contra, fondul dotal ⁴⁾.

Quasi-contracte.

Delicte și quasi-delicte.

¹⁾ Veđi *supră*, pagina 243, text și nota 3.—Astfel, Curtea din Paris a decis (26 Fevruare 1903) că imobilul dotal nu poate face obiectul unui contract de anticresă, acest contract constituind un adevărat act de dispozițiune (art. 1697 urm.). D. P. 1903. 2. 96. Cpr. Aubry et Rau, V, § 557, p. 559. Guillouard, IV, 1857. Troplong, *Nantissement*, 519. T. Huc, IX, 447, p. 528. Thézard, *Nantissement*, 20, p. 30. Baudry et Loynes, *Nantissement, Privil. et hypoth.*, I, 172. Baudry et Surville, III, 1661.—Veđi însă Laurent, XXVIII, 534. C. Rouen, *Pand. Chron.*, II (anii 1830—1844), 2. p. 121. Curtea noastră supremă a decis că anticresa, constituind un drept real, ca atare, autentificarea actului prin care se constituie un asemenea drept nu se poate face de judecătorul de ocol, ci numai de tribunal, conform art. 5 din L. p. autentif. actelor. *Dreptul* din 1903, No. 23.

Anticresă.

²⁾ Femeea dotală nu răspunde, deci, cu bunurile sale dotale de imprudențele comise de dinsa, care nu constituiesc un quasi-delict, ci numai o simplă culpă contractuală. Cpr. Cas. fr. D. P. 1902. 1. 44. 45.

³⁾ *Pand. fr.*, II, 9544 urm. *Répert. Sirey, Dot*, 1377. Jouitou, I, 150. Guillouard, IV, 1860 urm. Troplong, IV, 3332. Rodière et Pont, III, 1823. Aubry et Rau, V, § 538, p. 614, text și nota 31. Nacu, III, p. 86. Cas. fr. Sirey, 93. 1. 365.—*Contră* : Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, V, p. 276, 277.

⁴⁾ Cas. fr. Sirey, 93. 1. 288 și 365. *Pand. Périod.* 93. 1. 527. D. P. 93. 1. 285. C. Paris, D. P. 98. 1. 305. Cpr. C. Grenoble, Sirey, 1902, 2. 96. Cpr. și C. Rouen, D. P. 1903, 2. 35. C. Iași și București, *Dreptul* din 1892, No. 62 și *C. judiciar* din același an, No. 3. Veđi t. V a Comentariilor noastre, p. 473 urm. și t. VII, p. 28, text și nota 1. *Répert. Sirey, Dot*, 1196, 2014 urm. și *Responsabilité civile*, 59 urm. *Pand. fr., Mariage*, II, 9649 și 11220 urm. Baudry, III, 384. Baudry et Fourcade, *Personnes*, II, 2214. Beudant, I, 325. Nacu, III, p. 86. Benoit, II, 255. Planiol, III, 1604. Baudry et Surville, III, 1678. Jouitou, I, 149. T. Huc, II, 247; VIII, 421 și IX, 446, 448. Sourdat, *Responsabilité*, I, 172, p. 195 urm. (ed. a 5-a). Guillouard, IV, 1937 și 2096. Labbé, nota în Sirey, 79. 2. 97.—Veđi însă Odier, III, 1251. Tessier, I, p. 154, text și nota 675. Veđi *supră*, p. 80 și *infră*, p. 260.—Dar dacă femeea răspunde cu bunurile ei dotale

Expropriare. Fondul dotal poate, de asemenea, fi expropriat pentru cauză de utilitate publică¹⁾. (Vezi *suprà*, p. 162 și 217).

Inalienabilitatea fondului dotal nu împiedică pe femeie de a face oare-care acte cu privire la imobilele sale dotale.

Impărțeala de bună-voe a fondului dotal. Controversă. Ast-fel, soții ar putea, după părerea generalmente admisă, să procedă la o împărțeală de bună-voe a unei succesiuni dotale²⁾. Pentru aceasta trebuie însă ca femeia să fie majoră³⁾. Partea atribuită femeii va fi, în asemenea caz, grevată de privilegiul copărtașului (art. 1737, § 3, 1741)⁴⁾.

Renunțarea la moștenire. Principiul inalienabilității fondului dotal nu se opune, de asemenea, ca femeia care și-a constituit dotă bunurile sale prezente și viitoare, să poată renunța, cu autorizarea bărbatului, sau a justiției, la emolumentul unui legat sau unei succesiuni la care ea este chemată⁵⁾.

Dăruirea fondului dotal, bărbatului. Controversă. Am văzut, *suprà*, p. 244, text și nota 2, că femeia nu poate dispune de bunurile sale dotale prin donațiune, ci numai prin testament. Autorii discută, însă, chestiunea de a se ști dacă femeia poate dărui bunurile sale dotale

de delictele și quasi-delictele sale, bărbatul nu are, în principiu, nici-o responsabilitate, dacă el nu s'a făcut personal culpabil de o neglijență sau imprudență, conform dreptului comun. Cas. fr. D. P. 1901. 1. 524. Sirey, 1902. 1. 32.

¹⁾ Guillouard, IV, 1870. Planiol, III, 1566. Rodière et Pont, III, 1819. T. Huc, IX, 484. Nacu, III, p. 85. 86.

²⁾ Pand. fr., II, 9560, urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1227 urm. T. Huc, IX, 447. Guillouard, IV, 1865 urm. Jouisou, I, 119. Aubry et Rau, V, § 537, p. 560, text și nota 16. Troplong, IV, 3112. Demolombe, XV, 606. Planiol, III, 1528.—*Contrà*: Rodière et Pont, III, 1857. Marcadé, VI, art. 1549, No. III. După acești autori, împărțeala nu s'ar putea face de cât prin justiție.

Dacă se admite că soții pot de bună-voe să procedă la împărțeala bunurilor dotale, pe care femeia le ar avea în indivisiune cu terții persoane, se va decide, de bună seamă, că femeia va putea să facă o transacție cu ocaziunea împărțelei. (Cpr. Pand. fr. *Marriage*, II, 9579 urm). *Quid* în privința compromisului? Vezi Pand. fr., 9584 urm. Dacă se admite transacția, trebuie, ca consecință, să se admită și compromisul. Vezi în cât privește transacția și compromisul în genere, *suprà*, p. 244, text și notele 3, 4.

³⁾ Cpr. Pand. fr., *vº cit.*, II, 9590.

⁴⁾ Vezi *infra*, sub art. 1253, rubrica: *Instrăinarea fondului, dotal pentru cauză de indivisiune*.

⁵⁾ Cpr. Pand. fr., II, 9598 urm. Jouisou, I, 180. C. Grenoble, Sirey 66. 2. 221.

bărbatului. După un sistem, se susține că asemenea donațiune nu este permisă, pentru-că, de și ea este revocabilă (art. 937), totuși femeea se despoae actualmente de bunurile sale dotale, ceea ce ea nu poate să facă ¹⁾.

După un alt sistem, această donațiune ar fi, din contra, validă, pentru-că ea nu aduce nici-o atingere îndoito-lui scop al inalienabilității dotale; întru cât, pe de o parte, veniturile bunurilor dăruite aparțin bărbatului, iar pe de alta, dacă el refușă de a stabili copiii, această stabilire se va putea face de femeie, ea rămânând în totdeauna liberă de a revoca darul ²⁾.

Când începe și când încetează inalienabilitatea.

Nu poate să fie vorba de inalienabilitate înainte de celebrarea căsătoriei ³⁾, pentru-că atunci dota nu există încă. Inalienabilitatea începe, deci, din ziua celebrării căsătoriei și încetează odată cu desfacerea ei, fie prin moarte, fie prin transcrierea hotărîrii de divorț ⁴⁾.

1) Joutou, 129. Laurent, XV, 337. Colmet de Santerre, VI, 226 bis V. Demolombe, XXIII, 464. Nacu, III, p. 85.

2) Veți în acest din urmă sens: Rodière et Pont, III, 1769. Troplong, IV, 3273. Guillouard, IV, 1869. Michaux, 1548. Aubry et Rau, V, § 537, p. 559, text și nota 15. Pand. fr., II, 9610. Répert. Sirey, *Dot*, 1145 urm. Tessier, I, p. 315, 316.

3) In cât privește dificultățile care s'ar putea rădica în privința înstrăinărilor făcute de femeie înaintea încheerii contractului matrimonial, și transcrise în urmă, precum și a aceloră făcute în intervalul de timp strecurat între contractul de căsătorie și celebrarea ei, veți Pand. fr., *Mariage*, II, 9623 urm. Rodière et Pont, III, 1766 urm.

4) Curtea din Iași a decis (*Dreptul* din 1884, No. 17) că, de câte-ori într'un act dotal se prevede că dota mobilă să nu să poată rădica până ce nu se va cumpăra un imobil care să devină dotal, soțul nu poate cere acel capital dotal, dacă nu satisface condițiunea prevădută, și aceasta fie că durează încă căsătoria, fie că soția a murit și soțul a rămas ca epitrop al minorilor sei copii. Această decizie a fost însă cu drept cuvînt casată, pentru-că inalienabilitatea dotei și clauza de imobilizare a dotei mobiliare afectează bunurile dotale numai pe timpul cât ține căsătoria. Prin urmare, după încetarea din viață a soției, dota sa, chiar dacă era imobilizată prin contractul matrimonial, se consideră ca o avere de moștenire, și astfel se poate cere restituirea ei de către reprezentantul minorilor sei copii. Cas. rom. *Dreptul* din 1884, No. 37 și Bulet. S-a 1, 1884, p. 151.

Este însă de observat că, în urma desfacerei căsătoriei, inalienabilitatea încetează numai pentru viitor, nu însă și pentru trecut; așa că, în urma desfacerei căsătoriei, imobilul dotal tot inalienabil rămâne în privința obligațiilor contractate în timpul căsătoriei; căci, alt-fel, s'ar valida înstrăinările făcute în timpul pe când imobilul era inalienabil ¹⁾.

Inalienabilitatea subsistă și în urma separației de patrimonii. Dacă, în timpul căsătoriei, patrimoniile soților au fost deosebite, imobilul dotal tot inalienabil rămâne și în urma acestei separațiuni, de și el devine prescriptibil (art. 1878) ²⁾. În favoarea acestui sistem, singur juridic după părerea noastră, de și chestiunea este controversată, invocăm următoarele argumente:

¹⁰ Atât în dreptul roman (L. 29, Cod, *De jure dotium*, §. 12) cât și în dreptul nostru anterior ³⁾, când bărbatul era cheltuiitor și răsipitor, femeea putea să-și iea zestrea înapoi, fără însă a o putea înstrăina în timpul căsătoriei.

²⁰ Separația de patrimonii nu este un nou regim matrimonial care se substituie regimului dotal, ci un corolar și un complement a acestui regim ⁴⁾. Cu alte cuvinte, bărbatul ne mai oferind garanții îndestulătoare spre a asigura restituirea dotei, femeea își reia folosința și administrația bunurilor sale, însă regimul dotal continuă înainte, pentru-că, în timpul căsătoriei, el nu poate fi nici modificat, nici înlocuit prin altul (art. 1228, 1229, 1270, § ultim). Și apoi, art. 1248 nu prevede oare că imobilul dotal este inalienabil în tot timpul căsătoriei? Or, separația de patrimonii nu desființează căsătoria. Cât pentru art. 1265, pe care legiuitorul nostru l-a transportat de la titlul comunității în acel al regimului dotal, el nu are de scop de a desființa inalienabilitatea fondului dotal, ci numai de a regula capacitatea personală a femeii separate de bunuri. Acest text există și în Codul francez, însă nime, afară de Toullier și Delvincourt, nu-l aplică la regimul do-

¹⁾ Vezi *suprà*, p. 240, 1°.

²⁾ Vezi în privința prescriptibilității și a justificării ei, *infra*, p. 258, explic. art. 1878.

³⁾ Art. 1621 C. Calimach; art. 37, capit. 16, partea III, C. Caragea.

⁴⁾ Separația de bunuri nu desființează regimul dotal, dice Planiol (III, p. 257, nota 1, ed. a 2-a și No. 1623), ea resumându-se într'o restituire anticipată a dotei femeii.

tal. Ar fi straniu, în adevăr, ca separația de bunuri, care are de scop păstrarea bunurilor dotale, să distrugă tocmai însu-și principiul care asigură conservarea dotei imobiliare. Cine nu vede că teoria contrară ar conferi soților mijlocul cel mai sigur de a viola regula inalienabilității și de a schimba convenția lor matrimonială. Iată, cum se exprimă în această privință un autor : „*Ainsi donc, ce serait au moment où le mari est insolvable ou ruiné, que le législateur effacerait d'un seul coup toutes les garanties de la dot, cette dernière épave destinée à assurer la subsistance de la famille et l'établissement des enfants ! Singulière époque pour effacer l'inaliénabilité, que celle où le mari, dans la détresse, doit être plus que jamais porté à abuser de son autorité, de fait sinon de droit, pour réparer par la spéculation et aux dépens le plus souvent de la dot, les brèches de son administration antérieure*“¹⁾).

Din cele mai sus expuse rezultă că fondul dotal rămâne inalienabil în tot timpul căsătoriei, cu-toate-că justiția a declarat separate patrimoniile soților, și această soluție, formal admisă prin art. 1424 din Codul italian²⁾, a fost, în adevăr, consacrată prin nenumărate hotărâri judecătorești³⁾.

¹⁾ Daniel de Folleville, *Revue pratique*, t. 39, anul 1875, p. 199.

²⁾ Veđi *supră*, p. 23, nota 5. Cpr. și art. 1611, § 2 din Anteproiectul de revizuire a lui Laurent.

³⁾ Veđi în acest sens : Cas. rom., C. București, Focșani, Trib. Putna, Ilfov, etc. Bulet. S-a 1, 1884, p. 519, și *Dreptul* din 1884, No. 61. Bulet. S-a 1, 1885, p. 727. Bulet. 1891, p. 300 ; *Dreptul* din 1882, No. 29 și 74 ; din 1885, No. 70 și 74 ; din 1889, No. 8. *Dreptul* din 1896, No. 11. *Dreptul* din 1897, No. 67. *Dreptul* din 1898, No. 30, și Bulet. S-a 1, 1898, p. 376. C. *judiciar* din 1898, No. 13. C. *judiciar* din 1901, No. 85. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 476, *ad notam*. Cpr. în același sens : D. Cuculi, *Dreptul* din 1872, No. 16. B. M. Missir, *Dreptul* din 1876, No. 9 și 10. D. Tazlăoanu, *Dreptul* din 1896, No. 5. Apostol, *op. cit.*, p. 147 urm. Veđi în același sens : Cubain, *Dr. des femmes*, 476. Nacu, III, 134. Guillaouard, IV, 1877 și 2110 urm. Troplong, IV, 3598, și *Hypoth.*, II, 461. Rodière et Pont, III, 1770 și 2196. Odier, III, 1263, 1368. Aubry et Rau, V, § 539, p. 618. Marcadé, VI, art. 1554, No. V. Seriziat, 133. Dutruc, *Sépar. de biens judiciaire*, 415, p. 289 urm. (ed. din 1853). Tessier, I, p. 301, text și nota 502. Vazeille, *Mariage*, II, 320, p. 55 urm. (ed. din 1825). Benoît, *Tr. de la dot*, I, 319, p. 465 urm. Planiol, III, 1623, 1624. T. Huc, IX, 447. Vigié, III, 585. Laurent, XXIII, 555. Colmet de Santerre, VI, 235 bis I. Thiry, III,

Scoterea imobilului dotal de sub urmărirea creditorilor femeii.

În regulă generală, ori-cine este obligat personal, este ținut de a-și îndeplini obligațiile sale cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare (art. 1718).

Inaplicarea
art. 1718 C.
civ. la imo-
bilul dotal.

Acest principiu suferă excepție în privința imobilului dotal, care nu poate, precum am văzut, fi urmărit de către creditorii femeii nici în urma separației de patrimonii, nici chiar în urma desfacerei căsătoriei. Obligațiile femeii dotale, contractate în timpul căsătoriei, nu pot deci nici-odată fi executate asupra imobilelor sale dotale, nici chiar în urma desfacerei căsătoriei, pentru-că sunt atinse din capul locului de un viciu esențial vecinic persistent ¹⁾.

Și aceasta este adevărat chiar atunci când contractul matrimonial ar autoriza pe femeie a înstrăina sau ipoteca imobilele sale dotale ²⁾.

520. Baudry et Surville, III, 1864. Répert. Sirey, *Dot*, 2590 urm. Vuébat, *Sépar. des biens sous le régime dotal*, p. 113 urm. (Paris, 1877). D. de Folleville, *Revue pratique*, t. 39 (anul 1875), p. 198 urm. Valette, *Mélanges*, I, p. 10, nota 1. C. Paris, D. P. 98. 2. 464.—*Contra*: Cas. rom., C. București și Trib. Brăila, Bulet. Cas. S-a II, 1878, p. 7; *Dreptul* din 1876, No. 1, și din 1884, No. 43, p. 340 și 343. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1897, No. 67 (sentință reformată de Curte). N. Stănescu, *Dreptul* din 1881, No. 16. Cpr. și Toullier, D., VII, partea II, 253. Veđi Tr. nostru în limba franceză, p. 101 urm., și t. V a Coment. noastre, p. 475, nota 5.

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 240, 241, text și n. 1.—Unii ar voi ca, în urma morței femeii, bunurile dotale să poată fi urmărite contra moștenitorilor ei pentru datorii contractate de dinsa în timpul căsătoriei. Veđi Troplong, IV, 3313. C. Caen, Sirey, 42. 2. 209. Această soluție este însă inadmisibilă, pentru-că din art. 1255 rezultă că inalienabilitatea dotală a fost statornicită atât în interesul femeii cât și a moștenitorilor ei. Și apoi, moștenitorii nu au oare aceleași drepturi pe care le avea autorul lor? *Heredi quoque mulieris idem auxilium præstabitur quod mulieri præstabatur*. Cpr. Répert. Sirey, *Dot*, 1278. Guillouard, IV, 2081. Rodière et Pont, III, 1767. Seriziat, 142, *in fine*, p. 194. Marcadé, VI, art. 1554, No. VII, p. 60. Benoit, II, 250, p. 450. Aubry et Rau, V, § 538, p. 609, text și nota 14. Cas. fr. D. P. 69. 1. 461. Sirey, 70. 1. 69. Cpr. și Cas. rom. *Dreptul* din 1888, No. 55 și Bulet. 1888, p. 583.

²⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 1267 urm. Pand. fr., II, 11088. Guillouard, IV, 1948 și 2080. Jouitou, I, 166. Odier, III, 1248. Planiol, III, 1588 urm. Laurent, XXIII, 517, 551.—Veđi însă Troplong, IV, 3312.

Cele mai sus expuse se aplică creditorilor cari au contractat cu femeea în timpul căsătoriei. Cât pentru creditorii chirografari, cari au contractat cu dînsa înainte de căsătorie, nu mai rămâne îndoială că ei nu vor avea nici-o acțiune asupra bunurilor pe care cei de al treilea, rude sau străini, le-au constituit dotă femeii, fiind-că aceste imobile nu făceau parte din patrimoniul debitoarei în momentul când-ea s'a îndatorit, și au intrat în patrimoniul ei lovite de inalienabilitate. Este adevărat că, după art. 1718, bunurile viitoare ale debitorului sunt ca și acele prezente gagiul creditorilor săi, însă aplicarea acestui principiu presupune că bunurile viitoare intră libere în mâna debitorului, ceea ce nu este în cazul de față, fiind-că ele sunt lovite de inalienabilitate. Apoi, ar fi cu totul contrar intențiunii constitutorului dotei ca niște bunuri, care sunt menite a fi mijloace de ajutor pentru familie și care sunt sustrate de la libera dispoziție a soților, să fie de mai înainte afectate la plata datoriilor femeii ¹⁾.

Dreptul creditorilor femeii anteriori căsătoriei ²⁾ se mărginește, deci, la bunurile ce femeea și-a constituit însăși dotă și care în momentul căsătoriei făceau parte din patrimoniul ei. Aceste bunuri, fiind gagiul creditorilor, femeea nu poate să le rădice garanția lor prin adoptarea regimului dotal. Care este însă dreptul acestor creditori?

În privința creditorilor privilegiați sau ipotecari, nici-o dificultate nu poate să existe. Ei vor putea, fără nici-o îndoială, să urmărească bunurile dotale, ca și cum debitoarea lor nu s'ar fi căsătorit sub regimul dotal ³⁾.

Creditorii anteriori căsătoriei.

Creditorii privilegiați sau ipotecari.

¹⁾ Veđi Marcadé, VI, art. 1558, No. III, p. 73. Laurent, XXIII, 549. Colmet de Santerre, VI, 230 bis. IV, Arntz, III, 904. Planiol, III, 1601, 1602. Guillouard, IV, 2079. T. Huc, IX, 476. Baudry et Surville, III, 1674. Aubry et Rau, V, § 538, p. 604. Pand. fr., *Mariage*, II, 11070.—*Contrà* : Duranton, XV, 513. Tessier, I, p. 325. C. Bordeaux, D. P. 57. 2. 52. Sirey, 56. 2. 679.

²⁾ Autorii francezi discută chestiunea de a se ști dacă datoriile femeii trebuesc, spre a putea fi urmărite asupra bunurilor dotale, să fie anterioare *celebrării căsătoriei*, sau încheerii *contractului matrimonial bănesc* (veđi Pand. fr., II, 11072 și autorii citați acolo). Această chestiune va fi discutată *infra*, sub art. 1253, 3°, p. 298 urm., unde vom vedea că textul nostru se deosebește în această privință de acel francez.

³⁾ Planiol, III, 1596. T. Huc, IX, 473, *in fine*. Guillouard, IV, 2074. Baudry et Surville, III, 1672. Marcadé, VI, art. 1558,

Creditorii
chirografari.
Controversă.

Cât pentru creditorii chirografari, chestiunea de a se ști dacă constituirea dotei le este oposabilă, e controversată.

Casul unei
constituiri
de dotă uni-
versală sau
cu titlu
universal.

Dacă femeea și-a constituit dotă toate bunurile sale prezente și viitoare, sau numai toate bunurile sale prezente, (constituire universală sau cu titlu universal), se admite în genere că creditorii chirografari pot, în urma căsătoriei, să urmărească plina proprietate a bunurilor dotale. În adevăr, bărbatul, în calitatea sa de usufructuar, fiind obligat a plăti dobîndile datoriilor, iar femeea, capitalul, este just ca datoriile să se plătească cu plina proprietate a bunurilor femeii (argum. din art. 552) ¹⁾, soluție care era admisă și în vechiul drept francez ²⁾. Această soluție este admisibilă chiar atunci când creditorii chirografari, anteriori căsătoriei, ar urmări pe femeie în urma desfacerei căsătoriei ³⁾.

Casul unei
constituiri
de dotă
cu titlu par-
ticular.

Ce trebuie să decidem în caz când femeea și-a constituit dotă numai oare-care bunuri determinate (constituire cu titlul particular), și când datoriile n'au fost puse în sarcina acestei dote? Chestiunea este foarte discutată.

¹⁰ După unii, creditorii chirografari anteriori căsătoriei n'ar avea nici-un drept de urmărire, fiind-că în calita-

No. III, și toți autorii. Cpr. și C. București, care ține foarte bine că creditorul ipotecar, anterior constituirea de dotă a imobilului ipotecat, este în drept a-l urmări și a deveni adjudecatarul lui, femeea ne putînd cere revendicarea lui sub cuvînt că în urmă a devenit dotal, ci putînd numai, când i se notifică urmărirea, să purgheze sarcina ce există asupra acestui imobil. *Dreptul* din 1888, No. 29. Bărbatul nu poate însă purga, nici delăsa imobilul, pentru-că el nu este proprietarul lui, și usufructul lui nu constituie o desmembrare a proprietății. Cpr. Baudry et Surville, *loco cit.*

¹⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1673. Guillouard, IV, 2074. Marcadé, VI, art. 1558, No. III. Pand. fr., II, 11080. Planiol, III, 1596. Lyon-Caen, nota în Sirey, 79. 2. 65, colona 1.—Veđi însă T. Huc, IX, 474.

²⁾ Veđi Roussilhe, *Tr. de la dot*, 359, p. 263. Cpr. și L. 72. Dig., *De jure dotium*, 23. 3, unde se ține: „*Mulier bona omnia sua in dotem dedit; quæro an maritus, quasi heres, oneribus respondere cogatur? Paulus respondit, eum quidem qui tota ex repromissione dotis bona mulieris retinuit, a creditoribus ejus convenire non posse: sed non plus esse in promissione bonorum quam quod superest, deducto ære alieno*“.

³⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 92. 1. 53. Sirey, 93. 1. 294.

tea lor de simpli reprezentanți ai debitoarei, ei sunt supuși tuturor fluctuațiilor care ating patrimoniul ei ¹⁾).

²⁾ După un alt sistem invers, tot absolut, creditorii chirografari ai femeii ar putea să urmărească plina proprietate a bunurilor constituite dotă în mod individual, fără a respecta folosința bărbatului, fiind-că această folosință nu este un drept real deosebit de nuda proprietate ²⁾).

În fine, după ultimul sistem, creditorii mai sus menționați vor putea urmări numai nuda proprietate, respectând folosința bărbatului. Acest sistem are avantajul de a ocroti atât dreptul general de gagiū ce creditorii au asupra bunurilor femeii, drept pe care constituirea dotei n'a putut să li-l rădice, cât și folosința pe care contractul matrimonial o conferă cu titlu oneros bărbatului asupra bunurilor dotale ³⁾).

În ori-ce caz, creditorii anteriori căsătoriei cari, precum am vădut, au dreptul de a urmări bunurile dotale ale femeii, vor exercita acest drept în formele ordinare, și pe cale de proprieire, dacă este vorba de creanțe dotale, fără a avea nevoie de autorizarea justiției, asemenea autorizare nefiind necesară de cât în casurile când înși-și soții voesc să-și înstrăineze imobilul dotal, spre a plăti datoriile femeii (art. 1253, 30) ⁴⁾).

Până acum n'am vorbit de cât de însu-și fondul dotal. Ce trebuie să decidem în privința veniturilor acestui fond? Aceste venituri pot fi urmărite de creditorii femeii din timpul căsătoriei? Chestiunea este controversată ⁵⁾.

Urmărirea
veniturilor
fondului
dotal.
Controversă.

¹⁾ Marcadé, VI, art. 1558 No. III. Apostol, *op. cit.*, p. 110.

²⁾ Veđi în acest sens: T. Huc, IX, 474, 475. Seriziat, *op. cit.*, 177, p. 230 urm. Taullier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 312. Toullier D., VII, partea II, 207. C. Montpellier, Sirey, 45. 2. 11. Cpr. și Planiol, III, 1597.

³⁾ Cpr. în acest din urmă sens: Laurent, XXIII, 548. Guilouard, IV, 2077. Pand. fr., II, 11083 urm. Troplong, IV, 3461, 3462. Tessier, I, p. 425. Duranton, XV, 512. Odier, III, 1294. Aubry et Rau, V, § 538, p. 606, text și nota 8. Colmet de Santerre, VI, 230 bis II. Marinier, *Revue pratique*, anul 1859, t. VIII, p. 282 urm. Lyon-Caen, nota în Sirey, 70. 2. 65. Cpr. Baudry et Surville, III, 1673. Rodière et Pont, III, 1801.

⁴⁾ Troplong, IV, 3462. Odier, III, 1294. Aubry et Rau, *loc. cit.*, p. 607. Pand. fr., *Mariage*, II, 11085.

⁵⁾ Veđi elementele controversă și diversele sisteme, în Planiol, III, 1630.

Mai întâi de toate, nu mai încapă îndoială că aceste venituri nu pot fi urmărite de creditorii femeii, pentru nici-o porțiune, ori cât de mică ar fi, cât timp ține folosința bărbatului, pentru-că ele aparțin acestui din urmă cu o anume destinație. Creditorii femeii nu au, deci, nici-un drept asupra lor ¹⁾; numai creditorii bărbatului putând să le urmărească pentru partea care prisosește asupra trebuințelor casnice ²⁾.

Ele nu pot, de asemenea, după teoria generalmente admisă, să fie urmărite pentru nici-o parte, de creditorii femeii, nici în urma separațiunei de patrimonii său desfacerei căsătoriei ³⁾; acești creditorii ne având asemenea drept de cât asupra prisosului ce ar rămânea după satisfacerea sarcinilor căsătoriei, și numai în privința datoriiilor contractate de femeie în urma separației de patrimonii, sau desfacerei căsătoriei ⁴⁾.

În fine, se decide, de asemenea, că veniturile fondului dotal nu pot fi urmărite de creditorii femeii pentru datorii contractate de dînsa înainte de căsătorie, fiind-că

1) Cpr. Guillouard, IV, 2083. Aubry et Rau, V, § 538, p. 608, text și nota 16. Répert. Sirey, *Dot*, 1293. Jouitou, I, 122.

2) Veđi *suprà*, p. 229.

3) Cas. rom., C. București și Iași, *Dreptul* din 1879, No. 22 și 32; din 1882, No. 74; din 1883, No. 13; din 1894, No. 74; din 1899, No. 8 și 42, și din 1901, No. 19 (concluzii contrare ale d-lui Aurel Iliescu, publicate în *C. judiciar* din 1901, No. 38). *C. judiciar* din 1903, No. 21, p. 173. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 32. C. Paris, Sirey, 96. 2. 261. D. P. 97. 2. 14. *Pand. Périod.* 97. 2. 141. C. Lyon, *Pand. Périod.* 91. 2. 149. Cpr. și Trib. Paris, D. P. 1902. 1. 300. Baudry et Surville, III, 1692 urm. Guillouard, IV, 2084. Dutruc, *Sépar. de biens*, 421 urm., p. 298 urm. Rodière et Pont, III, 1765. Aubry et Rau, V, § 538, p. 608, text și nota 16. Répert. Sirey, *Dot*, 1305 urm. *Pand. fr.*, *Mariage*, II, 9638 urm. T. Huc, IX, 492.—*Contrà*: Trib. Fălcu (sentință infirmată de Curte) și C. București, *Dreptul* din 1894, No. 74 și din 1888, No. 20. Cpr. Cas. fr. Sirey, 93. 1. 313. D. P. 91. 1. 425. Marcadé (care califică teoria contrară de *eresie evidentă*), VI, art. 1554, No. IV și VIII. Troplong, IV, 3306 urm. Tessier, *Quest. sur la dot*, 145, p. 192 urm., etc.

4) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1882, No. 74. C. Lyon, *Pand. Périod.* 91. 2. 149. Guillouard, IV, 2083, 2084 și 2106. Baudry et Surville, III, 1691, p. 376. Dutruc, *op. cit.*, 422, p. 298. T. Huc, IX, 492, p. 590. Aubry et Rau, V, § 539, p. 633. Odier, III, 1368. Rodière et Pont, III, 1765.

prin aceasta s'ar lipsi pe bărbat de folosința imobilului dotal ¹⁾).

În resumat, sistemul admis de jurisprudență și de doctrină este următorul: Veniturile fondului dotal nu pot fi urmărite de creditorii personali ai bărbatului, de cât pentru porțiunea pe care tribunalele, în suverana lor apreciere, n'o afectează la sarcinile căsătoriei ²⁾).

Aceste venituri nu pot fi urmărite de creditorii femeii, pentru datorii contractate înainte de separarea de patrimoniului, nici în urma acestei separațiuni, sau desfacerei căsătoriei ³⁾).

Unii autori critică această soluție, pentru-că nu e nici-odată bine de a împuternici pe un debitor a nu-și plăti datoriile, atunci mai cu samă când are mijloace suficiente ⁴⁾. Jurisprudența și o mare parte din doctrină se pronunță însă în sens contrar, luând măsuri în contră delapidării veniturilor, întru apararea drepturilor femeii, care a motivat introducerea regimului dotal în legiuirile moderne. Codul italian a modificat, în această privință, Codul francez prin art. 1407, § ultim, despre care am vorbit *suprà* p. 239. În lipsa unui asemenea text în legea noastră, ne vedem siliți a aproba jurisprudența, ori cât de imoral ar fi faptul de a nu-și plăti cine-va datoriile sale.

Imprescriptibilitatea fondului dotal.

Imprescriptibilitatea fondului dotal nu este de cât o consecință a inalienabilității lui, pentru-că și prescripția este un mod de înstrăinare ⁵⁾. De aceea legea Iulia declară

¹⁾ Cpr. Trib. Dorohoiu (sentință confirmată de Curtea din Iași), *Dreptul* din 1891, No. 83. Cas. rom. Bul. S-a I, 1898, p. 164, și *Dreptul* 1898, No. 39. *C. judiciar* din 1898, No. 16. *Dreptul* din 1899, No. 8 și Bulet. 1898, p. 1396.

²⁾ Veđi *suprà*, p. 229.

³⁾ În urma desfacerei căsătoriei, nu mai rămâne însă nici-o îndoială că veniturile care odinioară erau dotale, vor putea fi urmărite de creditorii cătră cari femeia sau moștenitorii ei s'ar fi obligat în urma desfacerei căsătoriei. Cpr. Baudry et Surville, III, 1692, *ab initio*. Veđi și *suprà*, p. 243.

⁴⁾ Cpr. Planiol, III. 1630. Veđi și D. de Folleville, *Revue pratique*, t. 39 (anul 1875), p. 201 urm. „Veniturile viitoare, ăice acest autor, nu au o existență proprie și particulară: ele fac parte integrantă din fondul dotal, care este inalienabil“.

⁵⁾ „*Alienationis verbum etiam usucapionem continet*“. L. 28, Pr., *ab initio*, Dig., *De verb. significatione*, 50. 16.

fondul dotal imprescriptibil, afară de cazul când posesiunea ar fi început a curge înainte de constituirea dotei, *si antequam constitueretur dotalis fundus, jam possessio coeperat.* (L. 16, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5). Cât pentru dota mobiliară, vom vedea, sub art. 1249, că ea este alienabilă, și ca atare prescriptibilă.

Codul Caragea.

Codul Caragea declară prescriptibil fondul (lucrul) dotal, când prescripția începuse a curge înainte de cununie (art. 22, partea III, capit. 16)¹⁾, Aceeași soluție este admisibilă și astăzi, însă legiuitorul nostru a transportat art. 1561 din Codul francez de la titlul contractului de căsătorie, la titlul prescripției :

Art. 1878.—Prescripțiunea nu curge, pe cât timp ține căsătoria, în contra femeii măritate, în privința imobilelor dotale care n'au fost declarate alienabile prin contractul de căsătorie, de cât dacă va fi început a curge mai înainte de căsătorie, sau din momentul separațiunei patrimoniilor, conform art. 1256—1270, verî-care ar fi epoca în care a început posesiunea. (Art. 1243, § 2, 1255, 1877, 1879—1881 C. civ. Art. 1561 C. fr.)

De și, în principiu, imobilul dotal este imprescriptibil²⁾,

- 1) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1899, No. 21, și din 1891, No. 33.—S'a decis chiar că, sub Codul Caragea, imobilul dotal era în toate casurile prescriptibil. Veđi Cas. rom. și C. București, Bulet. S-a 1, 1881, p. 388 și *Dreptul* din 1891, No. 70.—*Contrà* : Cas. rom., decisia din 1873, S-a 1, No. 455 (nepublicată).
- 2) Imprescriptibilitatea se aplică nu numai însă-și proprietăței fondului dotal, dar și desmembrărilor proprietăței. Ast-fel nu se poate dobîndi prin prescripție nici-o servitute și nici alt drept real asupra fondului dotal. Cpr. Roussilhe, *Tr. de la dot*, 439, text și nota 1. Guillouard, IV, 1927. Aubry et Rau, V, § 537, p. 573. Rodière et Pont, III, 1885. Seriziat, 200, p. 286. T. Huc, IX, 490, p. 586. Planiol, III, 1541. De aici rezultă că proprietarul unui loc înfundat (art. 616) nu poate să dobîndească, prin prescripție, dreptul de a trece pe fondul dotal, dacă, după situația locului, acest proprietar poate ajunge la calea publică trecînd pe alt fond. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 53. Guillouard IV, 1928. Cpr. și Laurent, VIII, 104. Veđi asupra acestei chestiuni. Baudry et Surville, III, 1791 : Baudry et Chauveau, *Des biens*, 1065.—*Contrà* : Troplong, IV, 3277 urm. Demolombe, XII, 625.—Și *vice-versa*, dacă fondul dotal posedă o servitute activă asupra fondului vecin, servitutea este imprescriptibilă în acest sens că dotalitatea fondului împedică stingerea ei prin neîntrebuințare. Planiol, III, 1541, *in fine*.

acest principiu suferă însă trei excepțiuni. După art. 1878, fondul dotal este, în adevăr, prescriptibil.

1° Când posesiunea care conduce la usucapiune a început a curge înaintea căsătoriei (cpr. L. 16, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5). Această excepție, aprobată de unii ¹⁾, criticată de alții ²⁾ nu este de cât o reminiscență a dreptului roman. Ea n'a trecut în Codul francez de cât după o vie discuție în Consiliul de Stat ³⁾.

După unii autori ⁴⁾, prescripția nu se va considera ca începută, de cât atunci când ea a curs în mod util, ceea ce nu poate să aibă loc de câte-ori ea a fost suspendată prin o cauză oare-care, de exemplu: prin minoritatea femeii. Această soluție tăgăduște însă natura și adevăratele efecte ale suspendării prescripției, pe care ea le asimilează în fapt unei imposibilități de a prescrie. Suspendarea, ori când s'ar fi produs, presupune în totdeauna că prescripția a început a curge, însă timpul cât ea a persistat nu se numără ⁵⁾.

2° Al doilea caz excepțional, în care imobilul dotal poate fi prescris, este acela în care contractul matrimonial îl declară alienabil (art. 1252). În adevăr, de câte-ori fondul dotal este declarat alienabil, dreptul comun fiind aplicabil, nimic nu se mai opune la dobîndirea lui prin usucapiune de către terții ⁶⁾.

Aceeași soluție este admisibilă de câte ori fondul dotal a fost prețeluit, declarându-se că proprietatea lui este strămutată la bărbat (art. 1246) ⁷⁾.

Această excepție presupune, însă, că înstrăinarea imobilului a fost permisă pur și simplu. Imobilul va rămănea, deci, imprescriptibil de câte-ori înstrăinarea lui n'a fost permisă de cât sub o clausă de întrebuintare a banilor ⁸⁾.

1) Cpr. Laurent, XXIII, 513. Colmet de Santerre, VI, 233 bis III.

2) Cpr. Mourlon, III, 406. Répert. Sirey, *Dot*, 1362.

3) Veși Benoit, *Tr. de la dot*, I, 180, p. 225 urm.

4) Cpr. Odier, III, 1256. Duranton, XV, 537.

5) Veși Planiol, III, 1542. Aubry et Rau, V, § 537, p. 573, nota 56. Guillouard, IV, 1931. Répert. Sirey, *Dot*, 1363. Baudry et Surville, III, 1789. Joutou, I, 351, 352.

6) Cpr. Trib. Prahova, *Dreptul din 1899*, No. 55.

7) Cpr. Benoit, *op. cit.*, I, 180, p. 227.

lor prinși din înstrăinare, pentru-că această clausă exclude posibilitatea prescripției ¹⁾).

Incetarea
imprescrip-
tibilității
fondului
dotal prin
efectul sepa-
rării de
bunuri.

30 In fine, imprescriptibilitatea fondului dotal înce-tează prin efectul separării de bunuri. Cu alte-cuvinte, fondul dotal, din imprescriptibil ce era, devine prescripti-bil, de câte ori separarea de bunuri este pronunțată de justiție în timpul căsătoriei. În urma acestei separațiunii, imobilul dotal devine deci prescriptibil, de și el rămâne i-nalienabil, după cum am vădut *suprà*, p. 248 urm. Această soluție pare contradictorie, și în adevăr, nu este tocmai lo-gică, fiind-că imprescriptibilitatea este o consecință a ina-lienabilității și a regulii: *alienare videtur qui patitur u-sucapi*; ca atare, imprescriptibilitatea ar fi trebuit, deci, să subsiste și în urma separării de bunuri; cu-toate-a-cestea, soluția contrară este formal înscrisă în lege. Iată, cum Marcadé se încearcă a o justifica :

„Si extraordinaire que puisse paraître cette règle, elle peut cependant s'expliquer. D'une part, en effet, si l'inaliénabilité est considérée comme principe d'ordre public, l'acquisition par prescription l'est aussi et d'une manière bien plus vraie. D'autre part, l'aliénation indirecte par prescription est loin d'être autant à craindre que l'aliéna-tion directe : elle ne s'accomplit, d'abord, que par une lon-gue suite d'années et ne peut jamais être l'effet d'un ca-price instantané ; elle est d'ailleurs sans profit pour la femme et ne la tente point par l'appât d'une somme d'ar-gent lui présentant la séduisante image de telle ou telle fantaisie à satisfaire ; la femme n'avait donc pas ici besoin de la même protection que pour l'aliénation directe²⁾).

Așa dar, imobilul dotal, fiind prescriptibil, în urma separației de bunuri, posesiunea care conduce la prescrip-ția achisitivă sau usucapiune, va putea curge contra femeii de la această separare. Femeea reluându-și, în asemenea caz, administrația bunurilor sale (art. 1265), și putând să întrerupă ea însă-și prescripția, principiul imprescriptibi-lității încetează ³⁾).

1) Cpr. Planiol, III, 1542. Guillouard, IV, 1935. Aubry et Rau, V, § 537, p. 574. Répert. Sirey, *Dot.*, 1638. Rodière et Pont, III, 1889. C. Montpellier, Sirey, 57. 1. 779.

2) Marcadé, VI, art. 1561, No. 1, p. 96, 97.

3) Bărbatul, în asemenea caz, nu mai are nici-o responsabili-

Ținând însă socoteală de art. 1880, aplicabil femeii Art. 1880. dotale ca ori-cărei femei măritate în genere, vom decide că regula după care prescripția curge, în timpul căsătoriei, contra femeii separate de bunuri, va suferi excepție de câte-ori acțiunea ce femeia ar exercita contra terțiilor detentori ar fi de natură a se resfringe asupra bărbatului (art. 1880)¹⁾.

Ast-fel, în caz când bărbatul a garantat vîndarea fondului dotal, ca parte contractantă, separația de bunuri n'a avut de rezultat de a face să curgă prescripția contra femeii²⁾. Dar, dacă ea a vîndut acest imobil, fără nici-o garanție din partea bărbatului, ci numai cu asistența lui, dobînditorul imobilului va putea să invoace prescripția contra femeii, pentru-că, în asemenea caz, el nu are nici-un recurs contra bărbatului³⁾.

Casurile excepționale în care fondul dotal este alienabil.

Principiul inalienabilității fondului dotal suferă mai multe excepții, care ca toate excepțiile, sunt, în principiu, de strictă interpretare⁴⁾. „*Ut exceptio firmat vim legis in casibus non exceptis, ita enumeratio infirmat eam in casibus non enumeratis*“, dicea Bacon⁵⁾.

tate, afară de cazul când, în momentul separațiunii, ar fi trebuit puține zile pentru ca prescripția să fie îndeplinită, în care caz el ar fi responsabil (art. 1243, § 2). Cpr. Benoit, *op. cit.*, I, 180, p. 227, 228. Guillaouard, II, 780; IV, 1799 și *Prescription*, I, 122. Laurent, XXXII, 54, *in fine*. Troplong, *Prescription*, II, 761. Le Roux de Bretagne, *Idem*, I, 116. Veți *suprà*, p. 210, text și n. 1 și p. 235.

1) Guillaouard, IV, 1934. Colmet de Santerre, VI, 232 bis XXIX. Troplong, *Contrat de mariage*, IV, 3581 și *Prescription*, II, 778. Rodière et Pont, III, 1891. Aubry et Rau, V, § 537, p. 574. Répert. Sirey, *Dot*, 1366 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 10968 urm. Odier, III, 1259. V. *infra*, explic. art. 1880.

2) Dutruc, *Sépar. de biens*, 464, p. 338. Cpr. C. Bordeaux, Répert, Dalloz, *Contrat de mariage*, 3500, p. 101, nota 1.

3) Dutruc, *op. și loco supra cit.* C. Nîmes, Répert. Dalloz, *eod. vº*, 1856, p. 383, nota 3. Veți *infra*, explic. art. 1255.

4) Guillaouard, IV, 1936. Rodière et Pont, III, 1787. Tessier, I, p. 446, No. 78, text și note. Baudry et Surville, III, 1699. T. Huc, IX, 470. Pand. fr., *Mariage*, II, 9647. Marcadé, VI, art. 1561, No. 1. Seriziat, 171, p. 248. Cas. fr. Sirey, 90. 1. 434. D. P. 87. 1. 473. *Pand. Périod.* 89. 1. 88. D. P. 90. 1. 55.—Veți însă C. Nîmes, Sirey, 61. 2. 417.

5) *Exemp. tract. de just. univers.*, aforism 17.

Art. 16, §
ultim C. com.

Lucrul este așa de adevărat în cât principiul inalienabilității fondului dotal nu-și primește excepție nici chiar în materie comercială (art. 16, § ultim C. com.)¹⁾, de și legea declară că femeea este capabilă pentru tot ce privește comerțul său (art. 16, § 1 și 2 C. com.)

Ast-fel, justiția n'ar putea autorisa înstrăinarea sau ipotecarea fondului dotal pentru alte cauze de cât acele strict determinate de lege, precum ar fi de exemplu: pentru a plăti datoriile bărbatului spre a-l pune din nou în capul afacerilor sale; pentru a face ca imobilul femeii să devie apt la exercițiul unui comerț sau unei industrii²⁾. S'a decis însă că înstrăinarea poate avea loc pentru ca unul din soți, sau amîndoi, să-și poată căuta sănătatea³⁾, etc.

În toate aceste cazuri, și în altele neprevăzute de lege, autorizarea dată de justiție ar fi ineficace și nu va putea dobîndi autoritatea lucrului judecat contra femeii⁴⁾.

Art. 1405 C.
italian.

Nu tot ast-fel înțelege lucrurile Codul italian, când, prin art. 1405, partea finală, dispune că înstrăinarea doței, cu autorizarea justiției, este permisă de câte-ori există o necesitate sau utilitate evidentă, *nei casi di necessità od utilità evidente*.

Delictetele sau
quasi-delic-
tele femeii.

Singura excepție, pe care o admite atât doctrina cât și jurisprudența, este cea relativă la delictetele și quasi-delictetele femeii dotale. Când legiuitorul declară fondul dotal inalienabil, el înțelege, în adevăr, a nu permite înstrăinarea prin voința soților, iar nu a sustrage bunurile dotale de la urmărirea celor de al treilea, cari ar fi fost

¹⁾ Acest text a fost transcris *suprà*, p. 242. Cpr. asupra lui, Guillouard, IV, 1938. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, I, 253.

²⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 90. 1. 434. D. P. 87. 1. 473. T. Huc, IX, 472, p. 562.

³⁾ Veđi Trib. Gorj, *Dreptul* din 1889, No. 14. Trib. Iași, *C. judiciar* din 1903, No. 59 (cu observ. noastră).—Imobilul dotal poate, de asemenea, fi înstrăinat, cu permisiunea justiției, pentru căutarea sănătății copiilor, asemenea cheltueli intrând în expresiunea generală de *alimente*. Veđi *infrà*, p. 295, text și nota 3.

⁴⁾ Cas. fr., *loco suprà cit.*—În privința nedobîndirii autorității lucrului judecat a jurnalelor, prin care se autorisă înstrăinarea sau ipotecarea fondului dotal, veđi t. VII a Coment. noastre, p. 483, text și nota 2; p. 536, 537.

victimă unui delict sau a unui quasi-delict a femeii. Altfel înțeleasă, inalienabilitatea dotală n'ar mai constitui un simplu privilegiu, ci o monstruositate juridică, după cum foarte bine se exprimă Guillaud (IV, 1937) ¹⁾.

Excepțiile de la regula inalienabilității fondului dotal, sunt convenționale sau legale; ceea ce însemnează că ele rezultă sau din convenția părților, sau din lege.

1° *Excepția la principiul inalienabilității, care rezultă din voința părților.*

Art. 1252.—Imobilul dotal poate fi înstrăinat, când înstrăinarea sa este permisă prin contractul de căsătorie. (Art. 5, 1223, 1246, 1248 C. civ. Art. 1557 C. fr.)

La Romani, inalienabilitatea era de esența regimului dotal și de ordine publică; în cât părțile nu puteau, prin convenția lor, să deroage de la dînsa: „*Reipublicae interest mulieres dotes salvas habere, propter quas nubere possunt*“ ²⁾.

Aceeași soluție era admisă și în Codul Calimach: „Este oprit a se face alcătuirii căsătorești într'acest chip, dice art. 1610, lit. d din acest Cod, ca să aibă voe a înstrăina lucrurile nemisătoare a zestrei“ ³⁾.

S'a decis, însă, atât de Curtea de casație cât și de tribunalul de Prahova că, sub Codul Caragea, fondul dotal era din contra alienabil, de câte-ori părțile, prin o anume clausă, permisesse înstrăinarea lui; și aceasta pentru motivul că, în acest Cod, nici-un text de lege n'ar fi oprind clausa de înstrăinare ⁴⁾. Această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă, fiind-că, pentru ca imobilul dotal să poată fi înstrăinat în virtutea unei clause con-

1) Veđi *suprà*, p. 80, text și nota 3, și p. 245, text și nota 5. Mai veđi încă t. V a Coment. noastre, p. 473 urm. și t. VII, p. 28, text și nota 1.

2) L. 2, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.—Veđi și L. 1, Dig., *Solutio matrimonio*, 24, 3, unde se dice: „*Dotium causa semper et ubique praecipua est: nam et publicè interest, dotes mulieribus conservari, cum dotatas esse faeminas ad subolem procreandam replendamque liberis civitatem maximè sit necessarium*“.

3) Veđi și *suprà*, p. 9, nota 1.

4) Veđi Bulet. Cas. S-a 1, 1892, p. 868 și *Dreptul* din 1899, No. 55.

venționale, nu este destul ca legea să nu oprească asemenea clausă, ci trebuie ca s'o prevadă anume. Or, ea nefiind prevădută de Codul Caragea, neaparat că, sub această legislație, trebuia să se aplice principiul din dreptul roman, după care am vădut că soții nu erau liberi de a încuviința înstrăinarea.

Dreptul actual.

Astă-și, inalienabilitatea nu este *de esența* regimului dotal, ci numai *de natura* lui ¹⁾; ea nu interesează ordinea publică, de-vreme-ce părțile pot să o înlătore prin convenția lor (art. 1252) ²⁾.

Stipularea ipotecării fondului dotal. Controversă.

Soții pot, deci, stipula atât alienabilitatea, schimbul (art. 1254), cât și ipotecarea fondului dotal, de și art. 1252 nu vorbește despre ipotecă. Această clausă este generalmente admisă, în basa libertății convențiilor matrimoniale (art. 1224). (Argument. și din art. 16, § ultim C. com., după care imobilul dotal al femeii comerciante nu poate fi înstrăinat *sau ipotecat*, de cât după formele prevădute de Codul civil ³⁾).

Casul în care femeia este minoră.

Controversă.

Instrăinarea fondului dotal poate fi stipulată chiar de femeia minoră, bine înțeles, cu asistența acelor în drept. În asemenea caz, însă, imobilul nu va putea fi înstrăinat de cât observându-se formele prescrise pentru vîndarea bunurilor minorilor ⁴⁾.

¹⁾ Cpr. Trib. Suceava, *Dreptul* din 1886, No. 18.

²⁾ Rămâne însă bine înțeles că nici-o clausă din contractul matrimonial n'ar putea conferi femeii dreptul de a înstrăina imobilele sale dotale, fără autorisarea bărbatului, sau a justiției (art. 199, 1224, 1285). Cpr. Baudry et Surville, III, 1741, *ab initio*.

³⁾ Veți în acest sens: Répert Sirey, *Dot*, 1382 urm. Guilouard, IV, 1942. Laurent, XXIII, 516. Rodière et Pont, III, 1779. P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 352. Michaux, 1564. Troplong, IV, 3364. Seriziat, 139, p. 171, 172. Colmet de Santerre, VI, 229 bis VI. Aubry et Rau, V, § 537, p. 574, text și nota 59. Marcadé, VI, art. 1556, No. IV și 1557, No. 1. Joutou, I, 285. Taulier, V, p. 301. Baudry et Surville, III, 1738 și 1743. T. Huc, IX, 462. Rivière, *Jurisprudence de la Cour de cassation*, 479. Planiol, III, 1546. Pand fr., *Mariage*, II, 9664 urm. Cas. fr. D. P. 62. 1. 476. Sirey, 63. 1. 5 (și nota lui Massé). Sirey, 91. 1. 247. D. P. 92. 1. 29. *Pand. Périod.* 92. 1. 241.—*Contra*: Cas. fr. Sirey, 37. 1. 800. Bellot des Minières, *Régime dotal et Commun. d'acquêts*, II, 1312, p. 360 urm. I. C. Apostol, *op. cit.*, p. 91.

⁴⁾ Veți și *supra*, p. 57.

Pentru aceasta trebuie însă o clausă expresă în contractul matrimonial¹⁾, de și nici-un termen sacramental nu este cerut în această privință²⁾. Instrăinarea, odată permisă, soții nu au nevoie de a recurge la formele vinderii judiciare³⁾, această formă nefiind prescrisă de cât în casurile art. 1253.

De câte-ori femeia a usat de facultatea ce-i dă legea, și ea poate să useze de această facultate, chiar când este minoră, dacă este asistată la întocmirea contractului matrimonial de persoanele în drept (art. 1231)⁴⁾, clauza prin care se permite instrăinarea fondului dotal, fiind o derogare de la principiul general, care este inalienabilitatea, este de strictă interpretare⁵⁾.

Interpreta-
rea strictă a
clausei de
instrăinare.

1) Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 9652.

2) Cpr. Odier, III, 1264. Jouisou, I, 283.

3) Jouisou, I, 284. Pand. fr., *Mariage*, II, 9739. Veđi și consultația ce am dat în această privință, publicată *C. judiciar* din 1903, No. 48.

4) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1881, No. 78. Cas. fr. *Pand. Chron.* t. III (anii 1845—1859), 1. p. 63. Sirey, 47. 1. 241. Pand. fr., *Mariage*, II, 9601. Benech, *op. cit.*, 83, p. 188 urm. Michaux, 1570, 1571. Veđi și *supră*, p. 262.

5) Cpr. Planiol, III, 1547. Pand. fr., II, 9653 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1391 urm. Rodière et Pont, III, 1780. Baudry, III, 388. Baudry et Surville, III, 1742, p. 460 (ed. a 2-a) și 1751. T. Huc, IX, 462, p. 549. Laurent, XXIII, 517. Guillouard, IV, 1942. Colmet de Santerre, VI, 229 bis VI. Aubry et Rau, V, § 537, p. 575. Benoit, I, 212. Cas. fr. Sirey, 89. 1. 153. *Pand. Périod.* 89. 1. 88. D. P. 90. 1. 55.

În baza acestor principii necontestabile, s'a decis că clauza prin care se permite instrăinarea fondului dotal, nu atrage în genere facultatea de a-l ipoteca. Aici nu se aplică adagiul cunoscut: *Qui peut le plus, peut le moins* (*Non debet cui plus licet, quod minus est non licere*, după cum se exprimă L. 21, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17), pentru-că ipoteca este mai periculoasă de cât instrăinarea directă. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1879, No. 47. C. Caen, Sirey, 76. 2. 291. Cas. fr. Sirey, 92. 1. 251. Pand. fr., *Mariage*, II, 9670 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1392. Baudry, III, 388. Baudry et Surville, III, 1743. Michaux, 1565. Apostol, *op. cit.*, p. 89 urm. Mourlon, III, 377. Jouisou, I, 285. Laurent, XXIII, 517. Guillouard, IV, 1943. Arntz, III, 901. Thiry, III, 518. Rodière et Pont, III, 1781. Colmet de Santerre, VI, 229 bis VI. Marcadé, VI, art. 1557, No. 1. Aubry et Rau, V, § 537, p. 575. Planiol, III, 1547. T. Huc, IX, 462.—*Contra*: C. București și Cas. rom. *Dreptul* din 1879, No. 20. *Dreptul* din 1890, No. 47, și Bulet. S-a

Clausa, prin care se permite instrăinarea imobilului dotal, nu autorisă ipotecarea lui.

Controversă.

In ori-ce caz, simpla clausă prin care se învoește a-

1, 1890, p. 752. Trib. Vlașca, *C. judiciar* din 1902, No. 74. C. Galați, *Dreptul* din 1903, No. 39, și *C. judiciar* din 1903, No. 46 (cu observația noastră). Troplong, IV, 3363 urm. Odier, III, 1268, 1269. Seriziat, 140, p. 179 urm. Grenier, *Hypoth.*, I, 33. Bellot des Minières, *op. cit.*, II, 1306, p. 356.

Clausa vân-
dării nu au-
torisă schim-
bul.

Clausa, care ar permite femeii de a vinde fondul ei dotal, n'o autorisă a-l schimba (Planiol, *loco cit.* Marcadé, VI, art. 1557, No. II. Odier, III, 1267. Guillouard, IV, 1947. Aubry et Rau, V, § 537, p. 575. C. Lyon, Sirey, 62. 2. 15. D. P. 62. 2. 187); facultatea generală de a înstrăina, cuprinde însă atât vinderea cât și schimbul imobilului, pentru-că expresiunea „a înstrăina“ cuprinde, în generalitatea sa, toate modurile de transferare cu titlu oneros a proprietății. (Répert. Sirey, *Dot*, 1417. Rodière et Pont, III, 1782. Planiol, *loco cit.* Marcadé, *loco cit.* Troplong, IV, 3400. Guillouard, IV, 1947. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 575, nota 64. Odier, III, 1268. Baudry et Surville, III, 1744. Jouitou, I, 288. C. Agen, Sirey, 55. 2. 62).

Facultatea
de a ipoteca
imobilul do-
tal nu atrage
pe aceea de
a-l vinde.

Facultatea de a face un compromis, în privința imobilului dotal, sa-ă de a-l ipoteca, nu atrage însă pe cea de a-l vinde (Aubry et Rau, *loco cit.* Benoit, I, 216. Répert. Sirey, *Dot*, 1414. Pand fr., *v^o cit.*, 9683. Baudry et Surville, III, 1745. Guillouard, IV, 1946. Duranton, V, 480), etc. S'a decis însă că facultatea de a angaja și obliga bunurile dotale, cuprinde pe cea de a le ipoteca. C. Lyon, D. P. 53. 2. 119.

Facultatea
de a înstră-
ina fondul
dotal nu con-
feră pe cea
de a face un
compromis.
Controversă.

Chestiunea de a se ști dacă facultatea de a înstrăina fondul dotal conferă pe cea de a face un compromis, în privința acestui fond, este controversată; însă părerea cea mai juridică este, de bună samă, aceea care admite negati-
va, pentru-că este mai conformă principiului de interpretare restrictivă, mai sus enunțiat, a clauselor din contrac-
tul matrimonial. Cpr. Pand. fr., *v^o cit.*, 9701 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1409 urm. Guillouard, IV, 1945. Aubry et Rau *loco cit.*—*Contrà*: Troplong, IV, 3398. Marcadé, VI, art. 1557, No. II. Mongalvy, *De l'arbitrage*, 274.

Renunțarea
din partea
femeii la i-
poteca sa le-
gală. Inadmi-
sibilitate.

Art.
1281, 1760.

În Franția, se controversază chestiunea de a se ști dacă facultatea de a ipoteca, înstrăina și angaja bunurile dotale conferă, sau nu, femeii dreptul de a renunța la ipoteca sa legală (v. Pand. fr. *Mariage*, II, 9726 urm.). La noi, nu cred că chestiunea să poată suferi vr'o discuțiune, pentru-că femeea nu poate *nici într'un caz*, renunța la ipoteca ce-i conferă legea asupra imobilelor bărbatului (art. 1281 și 1760). Ar fi, deci, nulă și neavenită ori-ce clausă prin care femeea ar renunța la ipoteca sa. Aceasta este o măsură foarte înțeleaptă, prin care legiuitorul nostru a asigurat restituirea dotei alienabile. Veți *înfră*, art. 1281 și 1760, care vor fi explicate la finele contractului de căsătorie, pentru ca tot ce este relativ la această materie să fie la un loc. Veți însă *înfră*, p. 281, n. 1.

lienabilitatea fondului dotal nu conferă facultatea de a înstrăina imobilul, nici bărbatului, nici femeii singure, consimțimintul ambilor soți fiind necesar în această privință¹⁾. Consimțimintul femeii poate însă fi tacit²⁾, și ea ar putea chiar să dea bărbatului, prin contractul de căsătorie, un mandat spre a înstrăina bunurile dotale și a primi prețul acestei înstrăinări³⁾.

În lipsa unui asemenea mandat din partea femeii, vîndarea făcută numai de bărbat ar fi nulă, ca făcută de un *non dominus*⁴⁾.

Asemenea vîndare ar putea însă fi ratificată, chiar în timpul căsătoriei, de femeia autorisată, conform legei⁵⁾. Ratificarea ar putea să aibă loc și în urma morții bărbatului⁶⁾.

Soții pot să-și reserve pur și simplu facultatea de a înstrăina imobilul dotal, fără nici-o altă formalitate⁷⁾, ceea ce, fie țin în treacăt, cam distruge garanțiile regimului

Ratificarea vîndărei făcută de bărbat.

Clausa de reîntrebuințare (remploi).

¹⁾ T, Hue, IX, 462, p. 549. Arntz, III, 901. Thiry, III, 518. Odier, III, 1264. Rodière et Pont, III, 1785. Guillouard, IV, 2951. Pand. fr., *Marriage*, II, 9741. Michaux, 1569.

²⁾ Pand. fr., *v^o cit.* II, 9742.

³⁾ Cas. fr. D. P. 93. 1. 261. Sirey, 93. 1. 350. C. București, *Dreptul* din 1881, No. 78. T. Hue, IX, 462. Planiol, III, 1549. Guillouard, IV, 1952.—Un simplu mandat de administrație n'ar conferi bărbatului dreptul de a înstrăina imobilul. Guillouard, *loco cit.* Pand. fr., II, 9747. Troplong, IV, 3417. Aubry et Rau, V, § 537, p. 577, nota 69. Cas. fr. Sirey, 39. 1. 840.

⁴⁾ Guillouard, IV, 1951. Rodière et Pont, III, 1785. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 576, nota 68. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9741.—Și vîndarea făcută numai de femeie ar fi nulă, prin aplicarea art. 199. Veđi autoritățile citate *supră*.

⁵⁾ Guillouard, Aubry et Rau, *loco supră cit.* Pand. fr., II, 9745. Cas. fr., D. P. 70. 1. 331. Sirey, 70. 1. 199.

⁶⁾ Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9746.

⁷⁾ De cîte-ori contractul matrimonial permite înstrăinarea saŭ ipotecarea fondului dotal pur și simplu, fără nici-o obligație de întrebuițare a banilor, cumpărătorul saŭ creditorul ipotecar a acestui imobil, ne avînd în specie nici-o responsabilitate, nu poate să oblige pe soți a face întrebuițarea banilor, saŭ a da cauțiune, ci trebuie să se marginească a plăti banii, el ne avînd calitatea de a pretinde o întrebuițare, saŭ o siguranță pe care contractul matrimonial n-o prescrie. Guillouard, IV, 1953. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9761. Laurent, XXIII, 518. Colmet de Santerre, VI, 229 bis III. Aubry et Rau, V, § 537, p. 577.

dotal, pentru-că, banii fiind lucruri fungibile, bărbatul devine proprietarul lor cu îndatorire de a-i restitui la timpul oportun¹⁾. Cele de mai multe ori, însă, ei stipulează un mod de întrebuițare a banilor prinși din înstrăinare, hotărînd, de exemplu : că cu dinșii se va cumpara un alt imobil în locul aceluî înstrăinat. Asemenea clausă, cunoscută sub numele de clausă de reîntrebuițare (*remploi*), fiind foarte frecventă în convențiile matrimoniale, vom dice câteva cuvinte asupra ei. Cât despre clausa, cunoscută sub numele de clausă de întrebuițare (*clause d'emploi*), ne am ocupat *suprà*, p. 149 urm., sub art. 1247, § 1.

Despre cazul când înstrăinarea fondului dotal a fost încuviințată sub condițiunea de a se întrebuița banii prinși din înstrăinare în cumpărarea unui alt fond (clausă de reîntrebuițare, remploi²⁾.

Reîntrebuițarea dotei (*le remploi de la dot*) nu este altă ceva, dice Benech³⁾, de cât cumpararea de imobile cu prețul provenit din înstrăinarea unui fond dotal, sau înlocuirea imobilului dotal cu un alt imobil, dobîndit cu prețul provenit din înstrăinarea primului imobil. Ori-ce *remploi* constituie deci un *emploi*, pe când propoziția inversă nu este adevărată. Această întrebuițare a banilor proveniți din înstrăinarea unui fond dotal este permisă ; art. 1252 o încuviințează prin faptul că validează ori-ce clausă care permite înstrăinarea imobilului dotal.

¹⁾ T. Huc, IX, 463, *ab initio*. Veđi și *suprà*, p. 193.

²⁾ Toți autorii se ocupă despre această clausă sub art. 1252. Cpr. Planiol, III, 1550 urm. T. Huc, IX, 463 urm. Guilouard, IV, 1954 urm. Colmet de Santerre, VI, 229 bis II urm. Troplong, IV, 3402 urm. Rodière et Pont, III, 1836 urm. Laurent, XXIII, 518 urm. Baudry et Surville, III, 1749 urm., 1835 urm. Seriziat, *Régime dotal*, 115 urm. Dépinay, *Régime dotal*, p. 317 urm. F. Herman, *C. civ. annoté*, art. 1557, No. 60 urm. Joutou, I, 292 urm. Veđi în special asupra acestei materii, pe care legiuitorul o trece sub tăcere, D. de Folleville, *Du remploi sous le régime dotal*, *Revue pratique*, t. 39, anul 1875, p. 185 urm. Benech, *De l'emploi et du remploi de la dot sous le régime dotal*, p. 169 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 9762 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1441 urm. Rolland de Villargues, *Répert.*, *Remploi entre époux*. Merlin, *Quest. de droit*, *cod. vº*, etc.

³⁾ Benech, *op. cit.*, p. 169.

Clausa de reîntrebuinţare (*remploi*) îşi trage origina sa din vechea jurisprudenţă a parlamentelor franceze. Ea era necunoscută la Romani¹⁾, unde bărbatul, cu toate dispoziţiile restrictive ale legii Julia, *de fundo dotali*, putea să prefacă fondul dotal chiar în bani, *ex re in pecuniam*, de câte-ori această prefacere era în folosul femeii²⁾.

Origina clauzei de reîntrebuinţare.

Pentru ca banii proveniţi din înstrăinarea unui fond dotal să fie întrebuiţaţi în cumpărarea unui alt imobil, trebuie ca contractul de căsătorie să cuprindă în această privinţă o clausă expresă, fără ca să fie însă nevoie de a se întrebuiţa vre-un termen sacramental. Clausa trebuie să nu lese nici-o îndoială în privinţa întrebuiţării banilor, pentru-că ea fiind, după cum vom vedea mai la vale, opozabilă terţiilor cari vor cumpara imobilul dotal, ei nu trebuie să poată fi induşi în eroare³⁾.

Necesitatea unei clauze exprese.

Întrebuiţarea banilor proveniţi din înstrăinarea unui fond dotal trebuie să se facă, cu cheltueala femeii⁴⁾, în modul indicat prin contractul de căsătorie. Dacă contractul matrimonial este mut în această privinţă, întrebuiţarea se face cu cheltueala femeii.

Întrebuiţarea se face cu cheltueala femeii.

- 1) Clausa de întrebuiţare, despre care vorbeşte art. 1247, § 1, cunoscută sub numele *de clause d'emploi*, îşi avea, din contra, fiinţa la Romani (L. 21, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4). Veđi *suprà*, p. 150, nota 1, *in fine*.
- 2) „*Ita, constante matrimonio, permutari dotem posse dicimus, si hoc mulieri utile sit: si ex pecunia in rem, aut ex re in pecuniam. Idque probatum est. Quod si fuerit factum, fondus vel res dotalis efficitur*“. L. 26 şi 27, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Veđi şi L. 21, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4. Această soluţie era admisă şi în dreptul nostru anterior. Veđi art. 1643 Cod. Calimach şi art. 33, partea III, capit. 16, C. Caragea, reproduse *suprà*, p. 149, text şi nota 3. Veđi şi *infra*, p. 278. Cpr. § 13, capit. 33. C. Andr. Domici.
- 3) Guillaouard, IV, 1956. Aubry et Rau, V, § 537, p. 577. Troplong, IV, 3428. Baudry et Surville, III, 1751. Répert. Sirey, *Dot*, 1444 urm. Pand. fr., *vo cit.*, II, 9776 urm. Benech, *op. cit.*, 73, p. 175. Colmet de Santerre, VI, 229 bis III. T. Huc, IX, 463. Rodière et Pont, III, 1839.
- 4) Întrebuiţarea se face, în adevăr, în interesul femeii, iar nu în acel al bărbatului, sau al terţiului achizitor. Cpr. Guillaouard, IV, 1975. Michaux 1578. Benech, *op. cit.*, 91, p. 210. Troplong, IV, 3428. Marcadé, VI, art. 1557, No. III. D. de Folleville, *Revue pratique*, t. 39, anul 1875. p. 187, No. 9 Répert. Sirey, *Dot*, 1505. Baudry et Surville, III, 1764. Aubry et Rau, V, § 537, p. 582. Pand. fr., 10036 urm. Rodière et

rea va consista în cumpărarea de imobile urbane sau rurale ¹⁾. Un imobil n'ar mai putea, deci, astă-zi fi înlocuit prin mobile, sau prin o ipotecă ²⁾.

Faptele care nu constituiesc o întrebuintare regulată.

Intrebuintarea stipulată prin contractul matrimonial n'ar fi de asemenea îndeplinită, dacă cu banii prinși din înstrăinarea imobilului dotal s'ar plăti datoriile femeii ³⁾, sau s'ar conveni de a se atribui caracterul dotal unui imobil parafernă al ei ⁴⁾. În fine, se decide în genere că nu se poate considera ca o întrebuintare suficientă constituirea unei rente viagere asupra capului ambilor soți, sau numai asupra aceluia a femeii ⁵⁾. Intrebuintarea presupune, în adevăr, achizițiunea unui nou imobil, care înlocu-

Pont, III, 1846. C. Besançon și Nîmes, D. P. 73. 5. 397. D. P. 73. 2. 189. Sirey, 73. 2. 103.—*Contrà* : C. din Caen, care pusese mai întâi cheltuelile întrebuintărei în sarcina achizitorului imobilului dotal, și apoi în sarcina bărbatului. Considerentele acestor decisiuni, asupra cărora însă-și Curtea din Caen a revenit (cpr. Sirey, 56. 2. 129. Sirey, 57. 2. 78), se pot vedea în Guillaouard (*loco cit.*). Veți în acest din urmă sens și C. Rouen, D. P. 55. 2. 2.

¹⁾ Guillaouard, IV, 1957, 1958. Benech, *op. cit.*, 89, p. 198 urm. T. Huc, IX, 464. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 178. Baudry et Surville, III, 1754. Rodière et Pont, III, 1849. Planiol, III, 1550. Michaux, 1573. Tessier, I, p. 409, 8°. Troplong, IV, 3421.—Imobilul merit a înlocui pe acel dotal ar putea fi situat și în străinătate. Numai atunci aceste ar fi cu neputință, când țara, în care imobilul ar fi situat n'ar cunoaște principiul inalienabilității; căci femeia nu s'ar putea sustrage de la legea română, care admite inalienabilitatea fondului dotal. Cpr. Baudry et Surville, III, 1759. Jouitou, I, 304. Veți și *suprà*, p. 242.

²⁾ Troplong, *loco supra cit.* Guillaouard, IV, 1961. Baudry et Surville, III, 1754. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9905 urm. Aubry et Rau, V, § 537, p. 579.

³⁾ Cpr. Guillaouard, IV, 1962. Aubry et Rau, V, § 537, p. 579. T. Huc, IX, 464. Planiol III, p. 474, nota 1 (ed. a 2-a). Baudry et Surville, III, 1762. Pand. fr., 9911, urm. Rodière et Pont, III, 1841. Troplong, IV, 3425. Marcadé, VI, art. 1557, No. IV, p. 88. C. Pau, D. P. 92. 2. 28.—*Contrà* : Veți numeroasele decisiuni, mai cu samă ale Curților de apel, citate în Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9911.

⁴⁾ Aubry et Rau, *loco cit.* T. Huc, *loco cit.* Guillaouard, IV, 1963. Pand. fr., II, 9919. Jouitou, I, 305. C. Caen, D. P. 49. 2. 32. Sirey, 48. 2. 385.

⁵⁾ Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9921 urm. Planiol, *loco cit.* Guillaouard, IV, 1964. Cas. fr. Sirey, 46. 1. 865. D. P. 46. 1. 332.—*Contrà* : Troplong, IV, 3399. C. Caen, Sirey, 48. 2. 134.

ește pe acel înstrăinat. Un imobil, care devine și el dotal, trebuie deci să ia locul celui înstrăinat. Nu este însă nevoie ca noul imobil să fie de felul celui vechi, dacă contractul matrimonial n'o spune anume. Un imobil rural ar putea, deci, fi înlocuit prin unul urban, și *vice-versa* ¹⁾.

Imobilul dobândit în locul celui înstrăinat trebuie să fie la adăpost de ori-ce evicțiune, de-ori ce rezoluțiune, pentru-că femeea trebuie să primească echivalentul real al bunului înstrăinat; or, un imobil ipotecat, sau supus unei rezoluțiuni, ori unei evicțiuni eventuale, n'ar îndeplini acest scop. Femeea ar putea, deci, în asemenea caz, să exercite recursul ei contra dobânditorului imobilului său dotal ²⁾.

Declarația mincinoasă făcută de soți, în chitanța dată dobânditorului imobilului dotal, că întrebuițarea prescripșă prin contractul matrimonial s'a îndeplinit întocmai, n'ar fi opozabilă femeii, însă ar putea să atragă responsabilitatea bărbatului față de terțiul achisitor ³⁾.

Intrebuițarea nu are nevoie de a fi făcută imediat după înstrăinarea fondului dotal; ea poate să aibă loc în tot timpul căsătoriei, și chiar în urma termenului fixat prin contractul matrimonial, dacă acest contract nu dispune contrarul ⁴⁾.

Ea ar putea să aibă loc și prin anticipație, până la concurența imobilelor dotale care vor fi înstrăinate mai în urmă ⁵⁾.

Intrebuițarea poate să aibă loc și în urma separației de bunuri, pentru-că această separare nu face să înceteze regimul dotal ⁶⁾. (Cpr. cele spuse *suprà*, p. 248).

Cum trebuie să fie imobilul dobândit în locul celui înstrăinat.

Casul în care soții ar fi făcut o declarație mincinoasă.

Când se poate face întrebuițarea.

Intrebuițarea prin anticipație.

Intrebuițarea făcută în urma separației de bunuri.

¹⁾ Troplong, IV, 3421, p. 530. Benech, *op. cit.*, 89, p. 199.

²⁾ Troplong, IV, 3424. Guillouard, IV, 1979. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9926 urm. Benech, *op. cit.*, 114, p. 255 urm. Rodière et Pont, III, 1845. Aubry et Rau, V, § 537, p. 582, text și nota 94. Cas. fr. D. P. 84. 1. 23. Sirey, 84. 1. 285.

³⁾ Cpr. C. Riom, D. P. 92. 2. 547. T. Huc, IX, 464.

⁴⁾ Guillouard, IV, 1968. Troplong, IV, 3418. T. Huc, IX, 464, p. 552. Aubry et Rau, V, § 537, p. 579, 580. Benech, *op. cit.*, 87, p. 192. Pand. fr., *v^o cit.*, 9986. Jonitou, I, 299. Michaux, 1576. C. Rouen, D. P. 49. 2. 39. Sirey, 46. 2. 234.

⁵⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 85. 1. 460. Pand. *Périod.* 90. 1. 445. Sirey, 52. 1. 798. T. Huc, IX, 464, p. 552. D. de Follerville, *op. cit.*, p. 187, No. 10. Guillouard, IV, 1974. Benech, *op. cit.*, 89, p. 203 urm. Pand. fr., II, 10007. Répert. Sirey, *Dot.*, 1507 urm. Baudry et Surville, III, 1770.

⁶⁾ Guillouard, IV, 1969, 1970. T. Huc, *loco cit.* Planiol, III,

Intrebuințarea nu poate avea loc în urma desfacerei căsătoriei. Dar, dacă întrebuințarea banilor prinși din înstrăinarea fondului dotal se poate face în urma separației de patrimonii, nici într'un caz ea nu se mai poate face în urma desfacerei căsătoriei, pentru-că atunci nu mai există nici dotă, nici regim dotal¹⁾.

Casurile în care femeea poate face însă-și întrebuințarea. În tot timpul căsătoriei, însă, femeea poate cere ca bărbatul să facă întrebuințarea prescrisă de contractul matrimonial, și în caz când el nu o face, ea poate cere ca justiția s'o autorize pe dînsa a primi prețul imobilului înstrăinat și a face ea însă-și întrebuințarea²⁾. În urma desfacerei căsătoriei, ea poate să ceară de la bărbat restituirea prețului, în care caz ea confirmă înstrăinarea³⁾.

Consecințele nefacerei întrebuințării.

Dacă bărbatul nu face întrebuințarea la care îl obli-

1551. Seriziat, *op. cit.*, 119, p. 129 urm. D. de Folleville, *Revue pratique*, t. 39, anul 1875, p. 195 urm., No. 21. Aubry et Rau, V, § 537, p. 580, text și notele 84, 85. Pand. fr., II, 9988 urm.—Veđi însă Troplong, IV, 3419. Benech, *op. cit.*, 88, p. 194 urm. Jouitou, I, 308. Dutruc, *Sépar. de biens*, 432, p. 304. Acești din urmă autori admit întrebuințarea, în urma separației de bunuri, numai în cazul când femeea consimte de bună voe; în caz însă când femeea ar voi să-și ia înapoi imobilul înstrăinat, cumpărătorul n'ar putea să se opue, nici chiar oferind de a plăti prețul din nou. Această soluție este însă inadmisibilă, pentru-că, precum spuneam mai sus, separația de bunuri nu face să înceteze regimul dotal, ci numai administrațiunea bărbatului, care trece la femea (art. 1265). Nu vedem, deci, pentru ce femeea n'ar putea fi obligată a primi o plată, pe care bărbatul trebuia să o primească înainte de separare. Scopul întrebuințării fiind de a împedea răsipirea prețului imobilelor femeii, acest scop este atins atât în urma cât și înaintea separațiunei. Cpr. Guillouard, IV, 1970, p. 283. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 85. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9990.

1) T. Huc, IX, 464. Planiol, III, 1551. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 580. Troplong, IV, 3419. Benech, *op. cit.*, 88. Pand. fr., 9998 urm. D. de Folleville, *op. cit.*, p. 190 urm., No. 17 urm. Michaux, 1577. Guillouard, IV, 1972. Jouitou, I, 307.—*Contrà*: Rodière et Pont, III, 1844. Seriziat, 119, p. 129 urm. Veđi și decisiile citate în Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9992.

2) Guillouard, IV, 1976. T. Huc, IX, 465. Aubry et Rau, V, § 537, p. 578. C. Caen și Cas. fr. D. P. 52. 2. 226. Sirey, 52. 2. 182. D. P. 53. 1. 120. Sirey, 53. 1. 151.—Intrebuințarea poate fi cerută și de dobînditorul imobilului dotal, pentru-că, după cum vom vedea, responsabilitatea sa este în joc.

3) Cpr. Planiol, III, 1555.

gă contractul matrimonial, el nu datoreşte numai restituirea preţului ¹⁾, dar poate fi condamnat şi la daune cătră femeie ²⁾, refuzul său autorisând chiar, după unii, pe aceasta din urmă a cere separarea de patrimonii ³⁾.

Lipsa facerei întrebuiţării, sau nefacerea ei în condiţiile indicate de contractul matrimonial, ori facerea ei în mod neregulat, necomplet sau defectuos, autorisă pe femeie a cere, în urma separaţiei de bunuri, sau în urma desfacerei căsătoriei, anularea înstrăinării imobilului ei dotal ⁴⁾, pentru-că această înstrăinare era, în specie condiţională şi condiţia nu s'a îndeplinit. (Cpr. şi art. 1255) ⁵⁾.

Nefacerea întrebuiţării autorisă pe femeie a cere anularea înstrăinării fondului ei dotal.

- ¹⁾ Bărbatul, care a neglijat de a face întrebuiţarea prescrip- Responsab. sã de contractul matrimonial, rãspunde pentru întregul imobil înstrãinat, chiar dacã n'ar fi tras nici-un folos personal din aceastã înstrãinare. C. Lyon, *Pand. Périod*, 87. 2. 39. *Pand. fr., Mariage*, II, 10042.
- ²⁾ Guillouard, IV, 1977. T. Huc, *loco cit.* Aubry et Rau, *loco cit.* *Pand. fr.*, II, 10040 urm. Joutou, I, 310. Cas. fr. Sirey, 62. 1, 199. D. P. 61. 1. 335. C. Toulouse, D. P. 72. 2. 54. Sirey, 71. 2. 113.—Bãrbatul nu are însã nici-o responsabilitate când el a luat toate mãsurile cuvenite pentru face-rea întrebuiţãrii şi când nerealisarea acesteia întrebuiţãri se datoreşte unor împrejurãri pe care el n'a putut sã le împedice. Cas. fr. D. P. 92. 1. 185. *Pand. Périod*. 93. 1. 113. Sirey, 94. 1. 458. T. Huc, IX, 465, *in fine*.
- ³⁾ Rolland de Villargues, *Répert. vº Remploi entre époux*, 99. Rodière et Pont, III, 2099. Cpr. *Pand. fr., vº cit.*, II, 10050. Am vëdut, însã *suprà*, p. 155, t. şi n. 6 şi vom mai avea încã ocazia de a spune cã, dupã pãrerea generalã, lipsa de întrebuiţãre din partea bãrbatului nu conferã în genere femeii dreptul de a cere separaţia de bunuri. Veði *infra*, rubrica : *Causele care pot sã provoace din partea femeii separarea de patrimonii*.
- ⁴⁾ In asemenea caz, terţiul evins fiind de rea credinţă (art. 486, 487), va restitui şi fructele percepute de dinsul. Guillouard, IV, 1986. Benech, *op. cit.*, 101, p. 231. *Pand. fr.*, 10094.
- ⁵⁾ Planiol, III, 1553, 1554. Guillouard, IV, 1979. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 582. *Pand. fr.*, II, 10058. T. Huc, IX, 467. Troplong, IV, 3404. Dépinay, *Régime dotal*, p. 218, 219. Cpr. şi Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1880, p. 245. C. Iaşi, *Dreptul din 1895*, No. 34. In caz de o întrebuiţãre frauduloasã sau fictivã, anulatã ca atare de justiţie, jurisprudenţa recunoaşte femeii dotale o acţiune solidarã contra tuturor pãrţilor care au participat la fraudã. Cpr. Cas. fr. Sirey, 94. 1. 489. Aceastã solidaritate, criticatã de unii autori în Franca (v. T. Huc, VII, 313 urm.), este formal admisã de legiuitorul

Femeea n'ar avea însă acest drept, când s'ar stabili că ea s'a folosit personal de prețul primit¹⁾.

Dreptul femeii de a cere din nou, de la terții, plata imob. înstrăinat.

S'a decis chiar că femeea, în loc de a cere anularea înstrăinării, ar putea cere din nou plata prețului imobilului său dotal, fiind-că cumpărătorul nu s'a liberat în mod valid, plătiind banii fără a se asigura de întrebuințarea lor²⁾.

Supraveghearea întrebuințării banilor.

Toate acestea dovedesc un lucru, pe care nime nu-l contestă, și anume: că terții cari cumpără un imobil dotal cu a cărui preț urmează a se dobîndi altul, sau a cărui preț are a se depune la casa de consemnație³⁾, sunt obligați a supraveghea facerea întrebuințării, dacă ei nu voesc să fie supuși acțiunii recursorie din partea femeii⁴⁾.

Dreptul cumpărătorului fondului dotal de a depune prețul la casa de consemnație.

Cumpărătorul imobilului, dotal, vedînd că întrebuințarea prescrisă prin contractul de căsătorie nu se face, poate, deci, să refuze de a plăti prețul în mâinile bărbatului și să-l depue la casa de consemnație⁵⁾. Această con-

nostru prin art. 1003 C. civ. Veđi asupra acestui text, t. V a Coment. noastre, p. 489 urm. Mai veđi încă asupra întrebuințărilor frauduloase sau fictive, Baudry et Surville, III, 1780 urm.

1) C. Iași, *Dreptul* din 1895, No. 34.

2) Cpr. Planiol, III, 1554, *in fine*, și decisiile citate de acest autor. Veđi și Thiry, III, 518, 1°. Pand fr., II, 10116 și autoritățile citate acolo. Trib. Narbonne, D. P. 99. 2. 157.

3) Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1899, No. 70.—Dacă, însă, în contractul matrimonial se ȃice că bărbatul poate înstrăina el singur imobilul dotal, când va crede de cuviință, iar suma ce va prinde din vîndare va fi dotală, bărbatul devine proprietarul prețului, în baza art. 1245 C. civ., și este obligat a restitui această sumă în casurile prevădute de lege. C. Craiova, *Dreptul*, *loco cit.*

4) Veđi Planiol, III, 1553. Thiry, III, 518, 1°. Laurent, XXIII, 519, 520. Rodière et Pont, III, 1838. T. Huc, IX, 466. Guillaouard, IV, 1980. Colmet de Santerre, VI, 229 bis IV. Jouitou, I, 311 urm. Dépınay, *Régime dotal*, p. 219. Vigié, III, 574. Apostol, *op. cit.*, p. 93. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 583. Benech, *op. cit.*, 115, p. 267 urm. Baudry, III, 388 bis. Baudry et Surville, III, 1775. Répert. Sirey, *Dot*, 1537 urm. și *Contrat de mariage*, 188 urm. Troplong, IV, 3404 urm. Marcadé, VI, art. 1557, No. III, și toți autorii. Cas. fr. D. P. 99. 1. 557. Sirey, 99. 1. 222. Trib. Narbonne, D. P. 1899. 2. 557. Veđi și *suprà* p. 38, 39. În cãt privește clauza *d'emploi*, veđi *suprà*, p. 156.

5) Veđi Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1877, p. 347. C. Iași, *Dreptul* din 1895, No. 34. C. Limoges, D. P. 53. 2. 5. Sirey, 52. 2. 592. Cpr. și Cas. fr. D. P. 94. 1. 295 (soluție admisă în privința clausei *d'emploi* stipulată sub regimul comunităței).

semnare va face ca dobînda să nu mai curgă în contra lui, însă nu-l descarcă de obligația de a supraveghea întrebuițarea care se va face mai în urmă ¹⁾.

Responsabilitatea terțiului, care a cumpărat imobilul dotal al femeii, n'ar înceta de cât în baza unei clause exprese a contractului matrimonial, care ar scuti pe terții de ori-ce responsabilitate ²⁾. În lipsa unei asemenea clause, responsabilitatea terțiului n'ar înceta nici chiar dacă el ar fi cumpărat imobilul dotal la mezat public ³⁾.

O declarație mincinoasă a soților, prin care s'ar opune că întrebuițarea a fost făcută, pe când în realitate ea n'ar fi avut loc, nu acopere, de asemenea, responsabilitatea terțiului; el nu este pus la adăpost de ori-ce răspundere de cât prin existența unei întrebuițări efective ⁴⁾.

Dacă terțiul este evins, sau obligat să plătească prețul din nou, el are recurs contra bărbatului din a căruia neglijență el suferă. S'a decis chiar că terțiul are drept de a cere ca el să fie subrogat în ipoteca legală pe care femeia o are asupra bunurilor bărbatului său ⁵⁾.

Am văzut *suprà*, p. 271 că, în urma desfacerei căsătoriei, sau separației de patrimonii, femeia are o acțiune utilă în contra terțiilor spre a cere anularea vîndărei imobilului ei dotal, de câte ori nu s'a făcut întrebuițarea prescrisă prin contractul matrimonial.

Curtea din Grenoble a decis că asemenea acțiune nu aparține bărbatului, pentru-că el fiind în culpă de a nu fi făcut întrebuițarea, n'ar putea invoca propria sa ne-

Casurile în care responsabilitatea terțiului cumpărător încetează.

Declarația mincinoasă a soților nu acopere responsabilitatea terțiului.

Recursul terțiului contra bărbatului.

Dreptul femeii de a cere anularea vîndărei, când nu s'a făcut întrebuițarea.

Dreptul bărbatului de a cere anularea vîndărei. Controversă.

¹⁾ Guillaouard, IV, 1981. Dépinay, *op. cit.*, p. 231, 232. Aubry et Rau, V, § 537, p. 583. C. Caen, D. P. 74. 5. 426. No. 7.—*Contrà*: Benech, *op. cit.*, 60, p. 148. Duranton, XV, 486.

²⁾ Cpr. T. Huc, IX, 466, p. 554. Planiol, III, 1557. Baudry, III, 388 bis. Pand. fr., II, 10132 urm. C. Bordeaux, Agen și Paris, Sirey, 90. 2. 154. D. P. 90. 2. 24. D. P. 91. 2. 331. Sirey, 92. 2. 6. D. P. 92. 2. 392. Cpr. și Cas. fr. Sirey, 93. 1. 471. Veđi și *suprà*, p. 156.

³⁾ Joutou, I, 312. Cas. fr. Sirey, Recueil général, t. IX (anii 1828—1830), I, p. 578.—*Contrà*: T. Huc, IX, 466, p. 554. În ori-ce caz, faptul că, în momentul vîndărei, sau plăței prețului, bărbatul era solvabil, nu micșorează în nimic responsabilitatea terțiului. Joutou, I, 313. C. Agen, Sirey, 32. 2. 288.

⁴⁾ Cpr. Planiol, III, 1556, *in fine*. C. Riom, D. P. 92. 2. 547.

⁵⁾ Cpr. Cas. fr., Sirey, 89. 1. 121. D. P. 90. 1. 71. Planiol, III, 1558.

glijență, spre a sili pe terțiul achisitor a plăti prețul din nou, sau a restitui imobilul dotal cumpărat de dînsul¹⁾. Curtea uită, însă, că în timpul căsătoriei, bărbatul represintă pe femeea sa, și că aceasta din urmă are necontestat acțiunea în anulare. Trebuie, deci, să admitem și pe bărbat la exercițiul ei. (Cpr. și art. 1255)²⁾.

Efectele întrebuițării.

Ne a mai rămas, pentru a termina această grea materie, să ne întrebăm care sunt efectele întrebuițării, în urma îndeplinirii ei.

Terțiul care a cumpărat imobilul dotal al femeii nu mai poate, de bună samă, să refuze plata prețului, fiind că condițiunea care putea să întârzie exigibilitatea lui s'a îndeplinit.

Un alt efect al îndeplinirii întrebuițării este de a face ori-ce recurs imposibil din partea femeii, atît în contra bărbatului, cât și în contra terțiilor achisitori³⁾.

Perderele caracterului dotalității a imobilului vîndut și dobîndirea caracterului dotalității a celui dobîndit în locul celui înstrăinat.

În fine, imobilul vîndut perde caracterul dotalității în mâinile terțiilor achisitori; pe cînd acel dobîndit în locul celui înstrăinat devine, din contra, proprietatea femeii, cu toate caracterele dotalității. El nu poate, deci, fi urmărit de creditorii femeii⁴⁾, însă poate fi înstrăinat din nou de bărbat sub condițiunea că din banii prinși din această vîndare să cumpere un nou imobil, care va fi tot dotal, și așa mai departe, afară de cazul cînd contractul matrimonial ar prevedea anume ca el să nu mai poată fi înstrăinat⁵⁾.

Deoseb. între clauza de reintrebuițare și cea de întrebuițare.

În această privință, clauza de reintrebuițare (*remploi*)

1) Veđi D. P. 65. 2. 205. Sirey, 66. 2. 137 (cu nota lui Labbé în sens contrar). Cpr. în același sens: Aubry et Rau, V, § 537, p. 582. Benech, *op. cit.*, 106, p. 237 urm. Tessier, I, p. 403. Merlin, *Quest.*, v^o *Remploi*, § VIII, p. 667 urm.

2) Veđi în acest din urmă sens: Planiol, III, 1554. Guillouard, IV, 1978. Pand. fr., *Mariage*, II, 10055 urm. Labbé, nota în Sirey, 66. 2. 137.

3) Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 10014 urm.

4) Cpr. Trib. Chambéry, Pand. fr., v^o *cit.*, II, 10018.

5) Pand. fr., *Mariage*, II, 9042 și 10026 urm. Planiol, III, 1552. Laurent, XXIII, 520. Aubry et Rau, V, § 537, p. 583. Guillouard, IV, 1987. Baudry et Surville, III, 1772. Tessier, I, p. 407. Seriziat, 125, p. 138. Troplong, IV, 3430. Benech, *op. cit.*, 95, p. 220. Cas. fr. D. P. 70. 1. 85. Sirey, 70. 1. 285.—Veđi însă Rodière et Pont (III, 1852), cari se contrađic cu cele spuse la No. 1843 din același volum.

se deosebește de acea cunoscută sub numele de întrebui-
 țare (*emploi*) (art. 1247, § 1); căci de câte-ori dota fe-
 meei consistă în bani, și bărbatul este obligat a-î întrebui-
 nița în cumpărare de imobile, această întrebuițare odată
 îndeplinită, imobilul dobândit devine dotal și, de astă dată,
 nu mai poate fi înstrăinat de cât în casurile excepționale
 admise de lege (art. 1250, 1253)¹⁾.

Un autor, Seriziat, arată foarte bine motivele acestei
 deosebiri: „Lorsque la dot de la femme consiste en ca-
 pitaux, dice el, et qu'il y a eu obligation imposée au mari
 d'en faire un emploi immobilier, cet emploi accompli, l'hé-
 ritage acheté devient dotal et ne pourra plus être aliéné
 que suivant les exceptions posées par les art. 1556 et suiv.
 (art. 1250, 1251 și 1253). La stipulation insérée au con-
 trat a pour but unique de transformer la nature de la
 dot, et de la rendre immobilière de mobilière qu'elle
 était; mais cette stipulation ne confère pas le pouvoir
 d'aliéner; elle ne règle rien à cet égard. D'où il suit
 que la conversion voulue étant accomplie, tout est con-
 sommé. Il ne reste plus de disposition dérivant du
 contrat qui déroge au droit commun; on demeure donc
 sous son empire, et il n'est plus permis de s'écarter de
 la règle de l'inaliénabilité. Il n'en est pas de même quand
 la dot de la femme consistait originairement en immeubles
 et que la vente en a été permise sous la condition d'un
 remploi. A moins qu'il ne résulte des termes du contrat
 de mariage une restriction positive, il n'existe point de
 raison pour considérer le droit des époux comme étant
 épuisé par une première vente et une première acquisi-
 tion. L'aliénation du fonds dotal a été permise sous une
 condition; pourvu que cette condition se réalise, l'aliéna-
 tion devient licite. C'est une exception de plus ajoutée à
 celles que le législateur a introduites; et chaque fois que
 l'on se retrouvera dans la cas prévu, la même faculté doit
 renaître. Le second immeuble a pris la place de celui au-
 quel il se trouve substitué; dès-lors il est soumis à la
 disposition qui le concernait, et par conséquent il peut être
 aliéné de la même manière“²⁾.

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 151, text și nota 1.

²⁾ Seriziat, *Tr. du régime dotal*, 125, p. 138, 139. Veđi și Be-
 nech, *op cit.*, 95, p. 220, 221.

Casul în care imobilul dobândit valorează mai mult de cât acel înlocuit. Dacă imobilul dobândit prin îndeplinirea clausei de întrebuițare valorează mai mult de cât imobilul înlocuit, el nu devine dotal de cât până la concurența sumei ce trebuia întrebuițată; căci alt-fel soții ar putea în infinit să mărească dota în detrimentul averii parafernale¹⁾.

Art. 1737, 1°. In ori-ce caz, dacă prețul noului imobil, dobândit prin întrebuițarea banilor proveniți din vîndarea primului imobil, n'a fost plătit în întregimea lui, vîndătorul păstrează asupra acestui imobil privilegiul său (art. 1737, 1°), în virtutea căruia el poate să-l urmărească. Drepturile femeii asupra acestui nou imobil nu sunt, deci, definitive de cât atunci când vechiul său proprietar, vîndătorul, a fost plătit în totul²⁾.

Casul în care dota ar consta în efecte publice, care ar urma să fie vîndute spre a fi înlocuite prin un imobil. Ne am ocupat până acum despre clausa de reîntrebuițare, când dota este imobiliară. Se poate însă întîmpla ca dota să consiste în rentă de a Statului, sau în alte efecte publice, și ca părțile să nu fi permis înstrăinarea acestor valori de cât sub îndatorirea pentru soți de a întrebuița prețul lor la cumpărarea unui imobil, care să devie dotal. Prin această clausă, părțile au stipulat inalienabilitatea dotei mobiliare, imobilisînd-o³⁾, și asemenea clausă este perfect validă⁴⁾, după cum vom vedea mai la vale, când ne vom ocupa despre condițiunea dotei mobiliare. Nu ne vom întinde însă asupra clausei de întrebuițare a dotei mobiliare, cu atît mai mult că despre această chestiune ne am mai ocupat sub art. 1247, § 1, p. 149 urm., ci ne vom mărgini a trimite la autorii cari o tratează cu oare-care detalii⁵⁾.

1) Cpr. C. Montpellier și Trib. Grenoble, D. P. 95. 2. 434. *Pand. Périod.* 95. 2. 243, nota a. D. P. 96. 2. 348. Planiol, III, 1552.

2) Cpr. Planiol, III, 1552, *in fine*. *Pand. fr., v^o cit.*, 10021. C. Aix și Montpellier, D. P. 94. 2. 286. Sirey, 94. 2. 72. *Pand. Périod.* 95. 2. 22. D. P. 95. 2. 434. Trib. Havre, *Pand. Périod.* 1900. 2. 76. Veđi și *suprà*, p. 151.

3) Imobilizarea dotei mobiliare, precum și inalienabilitatea ei afectează bunurile dotale numai pe timpul cât ține căsătoria. Veđi *suprà*, p. 247, nota 4.

4) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1876, No. 18 și din 1884, No. 40. Veđi *suprà*, p. 193, nota 3 și p. 221.

5) Cpr. Baudry et Surville, III, 1835 urm.

2° *Excepția la principiul inalienabilității care rezultă din lege.*

La Romani, dota putea fi restituită femeii pentru ca ea să se poată hrăni pe dînsa și să poată hrăni pe ai săi; pentru a dobîndi un fond care-i convenia; pentru a da alimente tatălui său exilat sau surgunit într'o insulă; pentru a-și ajuta bărbatul, frații și surorile, la caz de nevoe ¹⁾, sau copiii născuți din altă căsătorie; pentru a-i răscumpăra de la inimici: «*ut liberis ex alio viro egentibus, aut fratribus, aut parentibus consuleret, vel ut eos ex hostibus redimeret*» ²⁾; pentru a-și plăti datoriile, *ut æs alienum solvat*, dacă aceste datorii erau anterioare căsătoriei, sau contractate fără fraudă în timpul căsătoriei ³⁾.

Dreptul roman.

În fine, de câte-ori dota consista într'o casă derăpănată, care amenința ruină, și bărbatul nu voia sau nu putea să dea cauțiunea cerută de vecin spre a-l garanta de daunele eventuale ce i-ar fi putut pricinui căderea casei ⁴⁾, acest vecin era pus în posesiunea imobilului și putea deveni proprietarul lui ⁵⁾.

Cauțiunea damni infecti.

După art. 1641 din Codul Calimach, zestrea putea fi înstrăinată pentru următoarele pricini: 1° pentru plata datoriilor femeii; 2° pentru cumpărarea de moșii aducătoare de mai bun venit; 3° pentru ca femeea să hrănească pe copiii ei de la alt bărbat, pe părinții, frații și surorile ei, când nu aveau cele trebuitoare traiului vie-

Codul Calimach.
Art. 1641.

1) „*Manente matrimonio, non perdituræ uxori ob has causas dos reddi potest, ut sese suosque alat, ut fundum idoneum emat, ut in exilium, vel in insulam relegato parenti præstet alimonia, aut ut egentem virum, fratrem, sororemve sustineat*“.
L. 73, § 1, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

2) L. 20, *in medio*, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3.

3) Cpr. L. ultimă (85), Dig., *De jure dotium*, 23. 3 și L. 20, *Soluto matrimonio*, 24. 3.

4) Veđi asupra acestei cauțiuni (*damni infecti*), t. V a Comențariilor noastre, p. 580. Tot acolo se discută și chestiunea controversată de a se ști dacă acțiunea *damni infecti* mai este, sau nu, admisibilă astăzi.

5) „*Interdum lex Iulia de fundo dotali cessat, si ob id quod maritus damni infecti non caveat, missus sit vicinus in possessionem dotalis prædii, deinde jussus sit possidere. Hic enim dominus vicinus fit: quia hæc alienatio non est voluntaria*“.
L. 1, Pr., Dig., *De fundo dotali*, 23. 5.

ței; sau să răscumpere pre aceștia, sau alte rudenii a ei din robie, sau să-i scoată din mâna tâlharilor, sau din închisoare.

Art. 1643
Cod. Calimach.

În fine, știm că după art. 1643, zestrea putea, în timpul căsătoriei, fi prefăcută, cu învoirea femeii, din lucruri în bani, *ex re in pecuniam*, sau din bani în lucruri, când această prefacere era spre folosul ei, *si hoc mulieri utile sit*¹⁾. „Când este spre folosul femeii, dice Andr. Donici (§ 13, capit. 33), atuncea și din bani în lucruri se pot preface, cum și din lucruri în bani la darea zestrei“.

Critica sistemului Codului Calimach.

Este însă de observat că, în toate aceste cazuri, soții ne având nici-un control, puteau să-și cheltuiască dota pretextând numai un motiv legal. Era destul ca bărbatul să invoace unul din motivele legale pentru ca să nu aibă nici-o răspundere. „Pentru pricinile pomenite în paragraful de mai sus, dice art. 1642 din Codul Calimach, și bărbatul, dacă cu primirea femeii aș cheltuit, ori aș înstrăinat parte din zestre, sau și toată zestrea, nu se învinovățește în urmă despre aceasta“.

Art. 1642
C. Calimach.

Cu un asemenea sistem la ce mai folosea inalienabilitatea, dacă ea putea fi înlăturată prin simpla voință a părților? Sistemul legii actuale este deci cu mult preferabil, pentru-că, de bine de rău, soții găsesc o garanție în autorisarea justiției.

Codul Caragea.

De aceea, această autorisare era cerută în Codul Caragea. Iată, dispozițiile acestui Cod: „Muerea când va voi să-și pue la cin politicesc pre bărbatul său, sau când va voi să desrobească, ori să scoată de la închisoare, ori să tămăduiască pre el, ori pre copilul ei, ori să mărite vr'o copilă a sa, este volnică să vîndă lucrul de zestre al ei prin adeverirea judecăței“ (Art. 34, partea III, capit. 16). În fine, art. 15 din același Cod (*loco cit.*) adaogă: „că mama e slobodă să înzestreze fata cu zestrea sa“²⁾.

Dreptul actual.

În dreptul actual, casurile excepționale în care imobilul dotal poate fi înstrăinat, adică: atât dăruit, vîndut cât și ipotecat, sunt prevădute de art. 1250, 1251 și 1253.

¹⁾ L. L. 26, 27, Dig., *De jure dotium*, 23. 3; L. 21, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4. Veđi *supră*, p. 149 și 267. Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1886, p. 509. Veđi și art. 33 C. Caragea (partea III, capit. 16).

²⁾ Cpr. Trib. Ilfov și C. București, *C. judiciar* din 1892, No. 12, p. 10 și *Dreptul* din 1884, No. 40. Veđi și *supră*, p. 165.

Art. 1250.—Femeea poate, observând formalitățile prescri-se prin art. precedent ¹⁾, să *dea* ²⁾ imobilul său dotal :

1° Pentru căpătuirea copiilor săi din o căsătorie anterioară;

2° Pentru căpătuirea copiilor comuni ambilor soți. (Art. 186, 199, 201, 1251 C. civ. Art. 1555, 1556 C. fr.)

Art. 1251.—Când femeea înstrăinează o avere dotală cu permisiunea justiției, în caz de refus de autorisare din partea bărbatului, acesta conservă de drept folosința lucrului înstrăinat. (Art. 199, 201, 1250 C. civ. Art. 1555 parte finală C. fr.)

Art. 1253.—Imobilul dotal poate, asemenea, *consimțind femeea* ³⁾, a se înstrăina cu permisiunea justiției și după formele vindărilor publice :

¹⁾ Adecă cu autorisarea bărbatului, sau permisiunea justiției. Veđi *infră*, p. 282, nota 2.

²⁾ Cuvîntul a *da*, care figurează în art. 1250, este luat în sensul cu-vîntului a *da*. Sensul cu-
1253. A *înstrăina*, însemnează nu numai a vinde, dar și *Controversă*.
a *ipoteca*, a *zalogi*, după cum se exprimă Codul Caragea. Cpr. Guillouard, IV, 2000, 2009. Planiol, III, 1559. Baudry, III, 391. Baudry et Surville, III, 1706, 1711. T. Huc, IX, 461 și 470. Laurent, XXIII, 523. Rodière et Pont, III, 1794, 1806. Aubry et Rau, V, § 537, p. 585 și 592. Odier, III, 1284. Troplong, IV, 3352. Vigié, III, 548. Seriziat, *op. cit.*, 152, p. 205 urm. Jouitou, I, 240. Dépina, *op. cit.*, p. 236, 237. Marcadé, VI, art. 1555, 1556, No. IV, p. 67. Tessier, I, p. 379. Duranton, XV, 492. Pand. fr., *Mariage*, II, 10279 urm., 10353 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1695 urm. și 1745 urm. Jurisprudența este tot în acest sens. Veđi D. P. 89. 2. 111. Sirey, 89. 2. 166. D. P. 91. 1. 264. Sirey, 91. 1. 62. Cpr. și Cas. rom. Bulet. S-a I, 1881, consid. de la p. 903. Bulet. 1885, consid. de la p. 238. C. București, *Dreptul* din 1884, No. 63, consid. de la p. 510, coloana 2. Cpr. și C. Iași, *Dreptul* din 1897, No. 34 (ultimul considerent). —Veđi însă Colmet de Santerre, VI, 228 bis IV. Tailhade, nota în Sirey, 57. 2. p. 658 urm. (asupra unei decizii în sensul de mai sus a Curței din Pau). In sensul părerii lui Colmet de Santerre și a lui Tailhade, că : cuvîntul a *da*, care se vede în art. 1250, n'ar cuprinde facultatea de a vinde și de a ipoteca imobilul dotal, s'aũ pronunțat mai multe Curți de apel, a căror decisiuni sunt citate în Pand. fr., *vº cit.*, 10277—10278 și în Répert. Sirey, *vº Dot*, 1693 și 1694. Cpr. în acest din urmă sens : C. București, *Dreptul* din 1875, No. 3. Veđi și *infră*, p. 286, text și nota 3.

³⁾ Cuvintele : „consimțind femeea“ lipsesc din textul fr. Ele sunt, în adevăr, inutile, și chiar cuprind o inexactitate ;
căci imobilul dotal fiind al femeii, ea trebuie să-l înstrăineze, bărbatul neputînd să-l vindă sau să-l ipotece fără concursul ei. Cpr. Marcadé, VI, art. 1558, No. VI, *in fine*, p. 79. Veđi și *infră*, p. 287, nota 1. *Inexactitate de text.*

1° Spre a scoate de la închisoare pe bărbat sau pe femei;
2° Spre a procura alimente familiei în casurile prevăzute prin art. 185, 187 și 188 de la titlul despre căsătorie;

3° Spre a plăti datoriile femeii sau ale celor ce au constituit dota, când acele datorii au dată anterioară ¹⁾ căsătoriei (art. 1171, 1182 C. civ.);

4° Spre a face reparații mari neaparate pentru conservarea *imobilelor* ²⁾ dotale (art. 546, 1243 C. civ.);

5° În fine, când acel imobil se stăpânește în indivisiune cu alții și este recunoscut că nu se poate împărți (art. 736, 1388 urm. C. civ.);

În caz când licitațiunea pentru cauza aici expresă ar fi provocată de o a treia persoană, în puterea art. 728 și 1388, consimțimentul femeii pentru înstrăinarea imobilului dotal nu este neaparat ³⁾.

În toate casurile, ceea ce prisosește din prețul vânzării peste trebuințele recunoscute, va rămânea dotal și se va întrebuița spre cumpărare de alte imobile, de se poate. (Art. 1558 C. fr.)

Deoseb. de redacție de la Codul fr.

¹⁾ Textul francez dice : „când acele datorii au o dată *certain* anterioară *contractului de căsătorie*“, iar nu anterioară *căsătoriei*, după cum se exprimă textul nostru. Vezi consecințele aceste schimbări de redacție *infra*, p. 298 urm.

Altă deoseb. de redacție de la C. fr.

²⁾ Textul fr. dice *imobilului* dotal. Textul nostru este mai exact, pentru-că, cu adevărat, este vorba în specie de vânzarea unui imobil dotal pentru repararea altuia.

³⁾ Acest alineat lipsește din Codul francez, și este adăos de legiuitorul nostru.

Codul italian. Art. 1405.

Art. 1250, 1251 și 1253 nu există în Codul italian, judecătoria având, după art. 1405 din acest Cod, facultatea de a autorisa înstrăinarea fondului dotal în toate casurile în care, după aprecierea lor suverană, ar exista o necesitate sau o utilitate evidentă, *nei soli casi di necessità od utilità evidente*. Iată, cum T. Huc (*Le C. civ. ital. et le C. Napoléon*, I, p. 262, 263), aprobă această inovație : „Il n'y a pas d'inconvénient à étendre beaucoup, dans une telle matière, les pouvoirs du juge. L'intervention de l'autorité judiciaire, dégagée d'entraves, apportera dans l'application un heureux tempérament à la rigueur du principe de l'inaliénabilité. Les tribunaux seront nécessairement les organes des besoins sociaux, et leur jurisprudence, toujours fondée sur l'appréciation des faits particuliers, pourra sauvegarder le principe sans compromettre les intérêts individuels“.—Un alt autor, Dépinay (*Le régime dotal*, p. 434) dice, de asemenea : „La loi italienne a jugé inutile une nomenclature forcément incomplète et toujours arbitraire des cas exceptionnels d'aliénation de la dot ; et, en soumettant toutes les questions d'espèce à l'indépendance et à l'impartialité de la justice, elle a réalisé un grand progrès sur les dispositions du code civil français“.

Casurile de înstrăinare prevădute de art. 1250 și 1251, în care autorisarea bărbatului poate fi înlocuită prin cea a justiției.

Capătuirea copiilor comuni, sau născuți din o casatorie anterioară.

După art. 1250, imobilul dotal poate fi înstrăinat, adică: dăruit, vândut sau ipotecat¹⁾, pentru căpătuirea copiilor comuni, sau născuți din o căsătorie anterioară. Această excepție la principiul inalienabilității dotei nu există în dreptul roman, unde femeia trebuia să-și păstreze dota ca să se poată căsători din nou. O asemenea excepție își avea însă ființă în dreptul nostru anterior²⁾, și este foarte explicabilă existența ei în dreptul actual, în care garanțiile regimului dotal au de scop conservarea patrimoniului familiei tocmai în interesul copiilor.

Codul spaniol are un alt sistem. El permite, fără nici-o restricție, înstrăinarea dotei nepreteluite, pe care el o declară proprietatea femeii (art. 1360). Femeia poate să-și înstrăineze dota cu autorisarea bărbatului, dacă este majoră; cu cea a justiției, a episcopului și a consiliului de familie, dacă este minoră (art. 1352, 1361).

Codul spaniol din 1889.

Codul portughez din 1867 (art. 1149), mai zelos însă de a păstra intactă dota femeii, nu permite înstrăinarea imobilelor dotale, de cât în anume cazuri, care, cu mici deosebiri, sunt tot acele prevădute de Codul nostru și de acel francez.

Codul portughez din 1867. Art. 1149.

1) Veđi *supră*, p. 279, nota 2. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1879, No. 39.—S'a decis chiar că femeia poate renunța la ipoteca sa legală înscrisă asupra averii bărbatului pentru garantarea dotei sale mobiliare, în toate casurile în care fie contractul de căsătorie, fie legea deroagă de la principiul inalienabilității dotei, precum este în cazul prevădut de art. 1250. C. București și Cas. rom., *Dreptul* din 1884, No. 37 și Bulet. S-a I, 1884, p. 763. *Dreptul* din 1895, No. 70. Cas. fr. D. P. 45. 1. 197. Pand. fr., II, 10284. T. Huc, IX, 461, p. 548. Odier, III, 1284, *in fine*. Guillaouard, IV, 2000, *in fine*. Este adevărat că art. 1281 dispune că femeia nici într'un caz nu poate renunța la ipoteca legală ce ea are asupra imobilelor bărbatului său (veđi *supră*, p. 264, nota *in fine*), însă aceasta se înțelege în casurile în care dota este inalienabilă. Puterea conferită femeii de a înstrăina bunurile sale dotale pentru căpătuirea copiilor săi se poate, în adevăr, exercita prin toate mijloacele directe sau indirecte, care tind a înlesni această căpătuire.

Renunțarea femeii la ipoteca legală.

2) Veđi *supră*, p. 277.

Fie că este vorba de copii comuni, fie de acei născuți din altă căsătorie; pentru ambele casuri, femeea are nevoie de autorizarea bărbatului¹⁾, sau la caz de refus din partea lui, ori de interdicția sau absența lui, de aceea a justiției, care păstrându-și toată libertatea sa de apreciere, va putea, după împrejurări, să încuviințeze, sau să refuze cererea femeii. Cum că autorizarea justiției poate, în ambele casuri, înlocui pe cea a bărbatului, aceasta nu se poate contesta în dreptul nostru; căci art. 1250, vorbind de ambele categorii de copii, ne trimete la art. precedent (1249); or, acest text vorbește atât de autorizarea bărbatului, cât și de cea a justiției²⁾.

Art. 1251.

În ambele ipoteze, adevărat fie vorba de copii comuni, fie de copii născuți din o căsătorie anterioară, de câte ori autorizarea nu se dă de bărbat, ci de justiție, în locul lui, femeea nu poate dispune de cât de nuda proprietate, folosința rămânând bărbatului. Motivul acestei dispozițiuni este lesne de priceput. Ea nu este de cât o aplicare a principiului în baza căruia nime nu poate fi deposedat de dreptul său fără voia lui (art. 481). Justiția poate prea bine să autorise pe femeie a înstrăina lucrul său, nu însă și lucrul altuia; or usufructul dotei aparține bărbatului (art. 1243). Pentru ca bărbatul să-și peardă usufructul pe care i-l dă legea, trebuie să consimtă și el la înstrăinare, și aceasta se va întâmpla de câte-ori el va autorisa pe femeie a-și căpătaii copiii³⁾.

Sensul cuvânt: copii.
Controversă.

Copiii, în folosul cărora art. 1250 permite înstrăina-

Deoseb. de redacție de la Codul francez.

- 1) Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1896, No. 83. C. judiciar din 1896, No. 30. C. București, *Dreptul* din 1879, No. 39.
- 2) În Codul francez, autorizarea justiției poate înlocui pe cea a bărbatului numai în privința copiilor născuți din o căsătorie anterioară (art. 1555), nu însă și în privința copiilor comuni; căci, în privința acestor din urmă, art. 1556 nu vorbește de cât de autorizarea bărbatului. Cpr. Planiol, III, 1562. Pand. fr., *Mariage*, I, 2151 și II, 10205, precum și autoritățile citate acolo. Poate că legiuitorul nostru nu-și a dată samă de această modificare, însă ea rezultă din împrejurarea că art. 1555 și 1556 fr. au fost întrunite într'un singur text (art. 1250), care, pentru ambele categorii de copii ne trimete la art. 1249, unde încă odată se vorbește atât de autorizarea bărbatului cât și de cea a justiției. Cpr. și Nacu, III, p. 92, No. 125.
- 3) Acest principiu este aplicabil și în casurile prevăzute de art. 1253. Veđi *infra*, p. 287, nota 1.

rea fondului dotal, nu sunt numai copiii proprii diși ai femeii, dar și copiii copiilor ei, adică nepoții ei¹⁾. „*Liberorum appellatione nepotes et pronepotes, ceterique qui ex his descendunt, continentur*“²⁾. „Sub nume de fii său de copii, dice art. 62 din Codul Calimach (42 C. austriac), se înțeleg asemenea toate rudeniile cele din linia coboritoare“ ; și art. 966 din același Cod (763 C. austriac) mai spune încă odată : „Sub numire de fii său copii, se înțeleg și nepoți și ceilalți pogoșitori“³⁾.

Art. 62 și 966
C. Calimach.

Prin cuvântul *căpătuire* (în textul fr. *établissement*), nu trebuie să înțelegem numai înzestrarea copilului, cu ocazia căsătoriei, ci ori-ce stabilire profesională, prin care copilul este pus în pozițiune de a dobîndi o carieră, o profesiune, etc., și a avea o existență independentă de aceea a părinților săi (cpr. art. 186). Ast-fel, cumpărarea unui fond de comerț⁴⁾ ori industrial, său punerea copilului în pozițiune

Sensul cuvântului căpătuire.

¹⁾ Cpr. Troplong, IV, 3348. Baudry, III, 391. Guillouard, IV, 1993. Jouitou, I, 249. Tessier, I, p. 376, text și nota 574. Odier, III, 1278. T. Huc, IX, 460, p. 546. Baudry et Surville, III, 1704. Rodière et Pont, III, 1792. Seriziat, 154. Aubry et Rau, V, § 537, p. 585. Pand. fr., v^o cit., II, 10210. Répert. Sirey, *Dot*, 1689. C. Nimes, *Pand. Périod.* 91. 1. 126.—*Contrà* : Benoît, I, 225. Cpr. și Nacu, III, p. 90, No. 117. I. C. Apostol, *op. cit.*, p. 96.

Art. 1250 este aplicabil nu numai copiilor legitimi, dar și acelor adoptați (Guillouard, IV, 1994 ; Baudry et Surville, *loco cit.* ; Répert. Sirey, *Dot*, 1691 ; Rodière et Pont, III, 1792 ; C. București, *Dreptul* din 1901, No. 42), și chiar copiilor naturali ce mama ar fi avut înainte de a se căsători. —*Contrà* (în privința copiilor adoptați) : Nacu, III, p. 89 și 90.

Copii adoptați și naturali.

²⁾ L. 220, Pr., *ab initio*, Dig., *De verb. significatione*, 50. 16. Veși și L. 15, Dig., *De pollicitationibus*, unde se dice : «*Inter liberos nepotem quoque ex filia contineri, divus Pius rescripsit*». Mai veși încă L. 6, Dig., *De testamentaria tutela*, 26, 2 ; L. 48, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3, etc.

³⁾ Veși și art. 826 din Codul Calimach (681 C. austriac), unde se dice : „Dacă au diș cine-va..... las la copii mei, atunci se întinde legatam și la nepoți, și la ceilalți pogoșitori ai lui“. Cpr. art. 2068 Cod. german. Veși t. IV a Coment. noastre, p. 57, text și nota 1 ; p. 235, text și nota 2 ; p. 278, n. 4 ; p. 303 ; p. 488, etc. De asemenea, sub numele de *părinți*, se înțeleg, în genere, toate rudeniile din linia suitoare, precum : bunii, bunele și ceilalți ascendenți, fără nici-o deosebire de partea bărbătească său femească (art. 62 și 966 C. Calimach).

Codul Calimach și Dreptul străin.
Cod. german.

⁴⁾ Cpr. Trib. Lyon, *Pand. fr.*, *Mariage*, II, 10219.

de a putea exercita o artă, o profesiune, un meșteșug, etc., ar fi o căpătuire în sensul art. 1250¹⁾.

Cheltuelile făcute de părintii pentru educațiunea copiilor.

Cheltuelile făcute de părinte pentru educațiunea copilului nu constituiesc în genere o căpătuire sau o stabilire în sensul art. 1250. Lucrul s'ar schimba, însă, de câte ori ar fi vorba de o instrucție specială care ar da copilului imediat o carieră, precum ar fi: cheltuelile făcute pentru a menține pe un tânăr în școala militară, sau în altă școală a Statului, pentru a-l face să urmeze la Universitate, etc.²⁾

Casul în care instrăinarea ar fi fost frauduloasă.

Rămâne însă bine înțeles că instrăinarea, pentru a fi validă, trebuie să aibă în realitate de cauză căpătuirea copilului; căci ea ar fi nulă dacă cauza ar fi simulată, adică: dacă instrăinarea nu ar fi fost făcută în realitate în folosul copilului, ci, de exemplu: spre a procura bărbatului mijloace ilicite³⁾.

¹⁾ Cpr. Baudry, III, 391. T. Huc, IX, 460. Jouitou, I, 241. Laurent, XXIII, 522. Guillouard, IV, 1995. Planiol, III, 1563. Pand. fr., II, 10212 urm. Répert. Sirey, *Dot.*, 1664 urm. Rodière et Pont, III, 1793. Troplong, IV, 3350. Aubry et Rau, V, § 537, p. 585. Benoit, I, 222, p. 300 urm. Seriziat, 146, p. 200. Tessier, I, p. 376 urm. Dépinay, *op. cit.*, p. 234 urm. Nacu, III, p. 89. C. Nimes, Sirey, 60. 2. 341 și *Pand. Périod.* 91. 2. 126. Cas. fr. D. P. 92. 1. 620. Sirey, 92. 1. 574. Sirey, 38. 1. 442. C. Agen, Sirey, 50. 2. 338.

Femeea n'ar trebui însă să fie autorizată a-și instrăina dota spre a face o donațiune unui copil care fusese mai înainte căpătuit și inzestrat (cpr. C. Toulouse, Sirey, 84. 2. 113; D. P. 84. 2. 81; Cas. fr. Sirey, 64. 1. 174. D. P. 64. 1. 209), sau pentru a reconstitui un stabiliment care ar fi în pericol de a se perde (cpr. C. Rouen, D. P. 99. 2. 132. Sirey, 99. 2. 157). Legea presupune, în adevăr, în art. 1250 un stabiliment nou. Cpr. Planiol, *loco cit.* Jouitou, I, 244. Guillouard, IV, 1996. T. Huc, IX, 460, *in fine.*

Chestie de fapt.

²⁾ Cpr. Guillouard, IV, 1995. Rodière et Pont, III, 1793. Dépinay, *op. cit.*, p. 235. Répert. Sirey, *Dot.*, 1678 urm. Pand. fr., II, 10243 urm.—Chestiunea de a se ști dacă cheltuelile făcute sunt din acele prevădute de art. 1250 și pot, ca atare, să motiveze instrăinarea fondului dotal, este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de instanțele de fond. Cpr. Guillouard, IV, 1997. Laurent, XXIII, 522. Pand. fr., *v^o cit.*, 10258 urm. Répert. Sirey, *Dot.*, 1665 urm. Cas. fr. D. P. 59. 1. 298. Sirey, 59. 1. 665.

³⁾ Dépinay, *loco cit.* Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10260 urm. Troplong, IV, 3359. Cpr. Cas. fr. D. P. 56: 1. 102.

Cel de al treilea împrumutător sau dobânditor al imobilului femeii, care ar fi prestat soților concursul său, la fraudă, spre a sustrage dota femeii de la adevarata ei menire, ar fi responsabil ¹⁾. Dacă terțiul a fost însă de bună credință, el nu este obligat a supraveghea ca suma împrumutată sau plătită de dînsul să servească în realitate la căpătuirea copilului, mai cu samă dacă căpătuirea nu se face prin căsătorie, pentru-că asemenea supraveghe-re este în specie cu neputință ²⁾.

Femeea chiar avînd bunuri parafernale, poate să-și instrăineze și să oblige bunurile sale dotale pentru căpătuirea copiilor ei; căci art. 1250 îi conferă acest drept în mod absolut, iar nu într'un mod subsidiar, după epuizarea bunurilor sale parafernale ³⁾.

De câte-ori o mamă, care are atât avere dotală cât și parafernală, a înzestrat pe un copil al ei, dota promisă în bani poate fi executată asupra bunurilor ei dotale, dacă, după aprecierea tribunalelor, ea a înțeles să afec-teze aceste bunuri înaintea acelor parafernale ⁴⁾, soluția contrară ne fiind admisibilă de cât la caz de îndoială ⁵⁾.

Instrăinarea pentru stabilirea și căpătuirea copiilor se poate produce sub forma unei împărțeli făcute conform art. 794 urm. din Codul civil ⁶⁾, și chiar prin o instituție

Responsabi-
litatea ter-
țiului achisi-
tor în caz
de fraudă.

Casurile în
care femeea
are avere
parafernală.

Formele sub
care se poa-
te face in-
străinarea.

¹⁾ Pand. fr., *Mariage*, II, 10331. Guillouard, IV, 2004. Cas. fr. Sirey, 74. 1. 353. D. P. 74. 1. 417.

²⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 92. 1. 620. Sirey, 92. 1. 574. T. Huc, IX, 460. Jouitou, I, 245. Cpr. și Guillouard, IV, 2004. Veți și alte casuri de imposibilitate, *infrà*, p. 291.—*Contrà*: Aubry et Rau, V, § 537, p. 587. Benech, *op. cit.* 133, p. 297 urm.

³⁾ Cpr. Guillouard, IV, 2003. Aubry et Rau, *loco cit.* Pand. fr., *vº cit.*, 10308 urm. Répert. Sirey, *Dot.*, 1733 urm. Nacu, III, p. 90. Cas. fr. și C. Toulouse, D. P. 52. 1. 88. Sirey, 52. 1. 299. D. P. 53. 2. 93. Sirey, 52. 2. 594.—Veți însă Tessier, I, p. 437 urm.

⁴⁾ Cpr. C. Iași, *Dreptul* din 1897, No. 34. Aubry et Rau, V, § 537, p. 587.

⁵⁾ Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 588, și decisiile citate de acești autori.

⁶⁾ Cas. fr. C. Riom și Toulouse, D. P. 64. 1. 209. D. P. 90. 2. 199 și 327. T. Huc, IX, 447 și 460, p. 546. Guillouard, IV, 1851. Aubry et Rau, V, § 537, p. 558, nota 6. Genty, *Partages d'ascendant*, No. 14, p. 133. Répert. Sirey, *Dot.*, 1167. Pand. fr., *vº cit.*, II, 9491 urm. Tessier, I, p. 366. Veți și *suprà*, p. 244, nota 5.

contractuală, cu-toate-că asemenea dispoziții nu pot să aibă de obiect bunurile dotale ¹⁾. (Veđi *supră*, p. 244).

Instituție
contractuală.

Aceasta lasă a se presupune că instituția contractuală este admisă în legislația noastră, și în adevăr, în acest sens se pronunță jurisprudența ²⁾.

Art. 1253.

Osebit de cazul prevădută de art. 1250, în care imobilul dotal poate fi înstrăinat cu autorizarea bărbatului, sau în lipsa lui, cu încuviințarea justiției, art. 1253 mai permite înstrăinarea și în alte casuri, însă numai cu încuviințarea justiției, și după formele vinđărilor publice.

Casurile de înstrăinare prevădute de art. 1253, în care se cere numai autorizarea justiției.

Regule comune tuturor casurilor de înstrăinare prevădute de acest text.

Art. 1253 prevede *cinci* casuri în care fondul dotal poate fi înstrăinat, adecă: vîndut sau ipotecat ³⁾, cu autorizarea justiției ⁴⁾ și cu îndeplinirea unor anume formalități.

De câte-ori înstrăinarea imobilului dotal este cerută

-
- 1) Trib Dolj și Cas. fr. *Dreptul* din 1893, No. 60. Sirey, 87. 1. 320. Répert. Sirey, *Dot.*, 1168, 1171. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 9498. Guillouard, IV, 1853. T. Huc, VI, 456 și IX, 460. Veđi și t. IV-a Comentariilor noastre, p. 760, nota 4.
  - 2) Cas. rom. și C. Craiova, *Dreptul* din 1896, No. 83 și *C. judiciar* din același an, No. 46. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 46. V. Tr. nostru în limba fr. p. 179, nota 1 și p. 496; t. IV, p. 751 urm.; t. V, p. 117, nota 3.
  - 3) Vom aplica, deci, în specie, cele șise *supră*, p. 279, text și nota 2, în privința art. 1250. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 84. Pand. fr., *Marriage*, II, 10352 urm. Répert. Sirey, *Dot.*, 1745 urm. și autoritățile citate acolo. Baudry et Surville, III, 1711. T. Huc, IX, 470. Marcadé, VI, art. 1558, *in fine*, p. 79. Veđi și André, *Régime dotal dans la pratique*, 123.—*Contrà*: Colmet de Santerre, VI, 230 bis XIII. Taulier, V, p. 523.—S'a decis chiar că autorizarea dată de tribunal, pentru înstrăinarea imobilului dotal, implică în sine autorizarea de a ipoteca acel imobil. Cas. rom. și C. Craiova, Bulet. 1890, p. 752 și *Dreptul* din 1890, No. 11.—*Contrà*: T. Huc, IX, 470, p. 560.
  - 4) Autorizarea justiției este necesară astă-dă, chiar dacă ar fi vorba de un imobil constituit dotă sub legea veche, care nu cerea asemenea formalitate; pentru-că principiul nere-troactivității nu se aplică în materie de procedură. Trop-long, IV, 3492. Cpr. C. Iași, București și Cas. rom. *C. judiciar* din 1898, No. 28. *Dreptul* din 1899, No. 3; *C. judi-*

de femei¹⁾, în baza art. 1253, autorisarea dată de justiție trebuie să fie specială și prealabilă²⁾, pentru-că numai ast-fel tribunalele pot să îndeplinească rolul de protecțiune ce le-a încredințat legea³⁾. Ele nu vor autorisa înstrăinarea de cât în casurile excepționale admise de lege⁴⁾, și chiar în aceste cazuri, ele rămân libere de a nu o încuviința, dacă ea nu este neaparată, sau dacă femeea are avere parafernala suficientă pentru a-și satisface nevoile⁵⁾.

Tribunalul competent spre a autorisa înstrăinarea său

ciar din 1902, No. 2. Veđi asupra acestui principiu incontestabil, Beudant, *Cours de dr. civ. fr.*, I, *Introduction*, 141. Veđi și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 33.

¹⁾ Numai femeea, în adevăr, are dreptul de a cere înstrăinarea, fiind-că imobilul este al ei. Soluția admisă de Curtea din Riom, care a decis că cererea de înstrăinare poate fi făcută numai de bărbat (D. P. 88. 1. 49), este deci inadmisibilă. Bărbatul va trebui însă să consimtă și el, pentru-că usufructul este al lui. Deci, dacă el refuză consimțimintul său la înstrăinare, femeea nu va putea să înstrăineze de cât nuda proprietate. Ceea ce art. 1251 spune în privința căpătuirii copiilor femeii, este, deci, aplicabil și în specie, pentru-că bărbatul nu poate fi lipsit de usufructul său legal fără consimțimintul său. Cpr. Laurent, XXIII, 524. Guillouard, IV, 2007. Colmet de Santerre, VI, 230 bis I. Pand. fr., II, 10340 urm. T. Huc, IX, 470. Baudry, III, 390. Répert. Sirey, *Dot*, 1769. Veđi și *suprà*, p. 282.

²⁾ O autorisare posterioară n'ar putea, deci, să valideze o înstrăinare anterioară radical nulă. Aceasta rezultă din înșiși termenii art. 1255, cari nu permit înstrăinarea de cât *cu autorisarea justiției*. (Cpr. art. 997 Pr. civ. fr.) Veđi Guillouard, IV, 2006. Pand. fr., II, 10344 urm. și 10644 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1777. Benoit, I, 239. Aubry et Rau, V, § 537, p. 592. C. Nîmes, Sirey, 57. 2. 100.

³⁾ Pand. fr., II, 10333 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1776. Guillouard, IV, 2006. Aubry et Rau, V, § 537, p. 592. Planiol, III, 1567. T. Huc, IX, 470. C. Agen, D. P. 92. 2. 253. Sirey, 93. 2. 81.

⁴⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 1742. Cpr. Baudry et Surville, III, 1699. Cas. fr. Sirey, 90. 1437. Veđi și *suprà*, p. 259, text și nota 4.—Instrăinarea trebuie să fie, de asemenea, strict limitată la cazul pentru care ea a fost permisă. Répert. Sirey, *vº cit.*, 1743. Planiol, III, 1568. Cpr. Cas. fr. Sirey, 95. 1. 490. C. Nîmes, D. P. 92. 2. 146.

⁵⁾ Cpr. Pand. fr. *vº cit.*, II, 10338.—Tribunalele n'ar avea însă, după unii, nevoie de a verifica dacă femeea are destulă avere parafernala spre a întimpina cheltuelile proiectate. T. Huc, XI, 470, p. 559. În ori-ce caz, Curtea de Casație nu are nici-

Autorisarea nu poate fi posterioară înstrăinării.

Trib. compe-
tent spre a
autorisa în-
străinarea.
Controversă.

ipotecarea imobilului dotal, în casurile determinate de art. 1253, este, după părerea generală, acel al domiciliului părinților, iar nu acel al situațiunii imobilului, pentru-că acest tribunal este în poziție de a cunoaște mai bine situațiunea bănească a soților, și prin urmare, dacă instrăinarea cerută este, sau nu, trebuitoare ¹⁾).

Trib. compe-
tent pentru
facerea vân-
dărei.

În cât privește însă vîndarea imobilului dotal, ea se va face, dacă justiția a încuviințat-o, la tribunalul situațiunii imobilului, conform dreptului comun (art. 495 Pr. civ.) ²⁾; căci este de observat că, pe când în cazul art. 1250, modul de instrăinare e lăsat la discreția soților ³⁾, de astă dată vîndarea trebuie să se facă prin mezat public, pentru ca imobilul să nu se vîndă cu un preț derisoriu. Vîndarea de bună voe ar fi deci lovită de o nulitate, pe care femeea sau moștenitorii ei ar putea s'o invoace mai târziu ⁴⁾).

un control în această privință. Cpr. Cas. fr. Sirey, 88. 1. 289. D. P. 88. 1. 49. *Pand. Périod.* 87. 1. 219.

¹⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 8. Cas. fr. Sirey, 80. 1. 19. Rodière et Pont, III, 1829. T. Huc, IX, 482. Joutou, I, 250. Duranton, XV, 503 și 517. *Pand. fr.*, 10369 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1770 urm. Guillaouard, IV, 2052. Seriziat, 179, p. 258. Aubry et Rau, V, § 537, p. 592. Roussilhe, *Tr. de la dot*, 420, p. 317, text și nota 1. —*Contră*: Trib. Vlașca, *C. judiciar* din 1902, No. 74. Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 320, 321 (numai în privința reparațiilor mari). Cpr. Cas. rom. și Cas. fr. *Dreptul* din 1903, No. 19 și D. P. 99. 1. 39.—Curtea de casație din Franca a decis că autorisarea dată de un alt tribunal de cât acel al domiciliului părților n'ar fi nulă, dacă tribunalul a fost indus în eroare prin însu-și faptul lor. Sirey, 99. 1. 93.

²⁾ Veți însă Duranton (XV, 503), după care vîndarea s'ar putea face înaintea tribunalului care a dat autorisarea.

³⁾ Veți *supră*, p. 263, text și nota 2.

⁴⁾ Marcadé, V, art. 1558, No. VI, p. 78.—Dobinditorul imobilului dotal va trebui, deci, să vegheze ca vîndarea să se facă conform legei, adică: prin licitație publică. El va trebui, de asemenea, să se asigure că jurnalul care încuviințează instrăinarea sau ipotecarea imobilului dotal să fie dat în mod regulat și ca soții să se găsească în unul din casurile prevădute de lege, fără a se mulțemi întru aceasta cu aprecierea justiției; căci el ar fi responsabil de erorile de drept, nu însă și de acele de fapt comise de tribunal. Marcadé, *loco cit.* Este cam straniu, ce e dreptul, ție acest autor, ca un profan să fie silit a avea mai multă prudență și lumină de cât însă-și justiția, însă nu avem ce face, a-

Ordonanța de adjudecare ce se va da cu ocaziunea acestei vîndări nu este supusă recursului în casație, ea putînd fi atacată numai pe cale de acțiune principală, nefiind vorba în specie de o vîndare silită, ci de o vîndare voluntară. Jurisprudența Curței de casație, în privința vîndărilor voluntare, este de mult stabilită în acest sens. Ultima sa decizie, în această privință, este din 19 Iunie 1902 1).

Ordonanța de adjudecare nu e supusă recursului.

Prețul imobilului dotal, înstrăinat conform celor mai sus expuse, va fi primit de persoanele arătate prin hotărîrea de autorizare spre a-l primi. Dacă jurnalul, care încuviințează înstrăinarea sau ipotecarea imobilului, nu arată cui trebuie să se facă plata, dobînditorul fondului său împrumutătorul banilor va face un act de prudență ca să nu facă plata până ce tribunalul nu va arăta prin un nou jurnal pe persoanele care trebuie s'o primească²⁾. Dobînditorul imobilului va trebui deci, în principiu, să se asigure că acest preț a fost în realitate întrebuințat la destinația prevădută prin hotărîrea care a încuviințat vîndarea. El are deci, în principiu, responsabilitatea pe care o are de-

Persoanele care primesc prețul imobilului dotal.

ceasta fiind atât spiritul cât și litera legii. Cpr. în același sens: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 84. Laurent, XXIII, 534. Guillouard, IV, 2015. Jouitou, I, 273 urm. T. Huc, IX, 482. Rodière et Pont, III, 1868. Troplong, IV, 3493, 3495, 3499. Aubry et Rau, V, § 537, p. 593, 594. Colmet de Sarterre, VI, 230 bis X. Sincholle, *Inaliénabilité de la dot mobilière et immobilière* (1867), 226. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10430 urm. Trib. Lombez, Sirey, 93. 2. 97. C. Lyon, D. P. 85. 2. 187. Veđi și t. VII a Comentariilor noastre, p. 483, text și nota 2.

Din cele mai sus expuse rezultă că dacă tribunalul a fost indus în eroare prin fraudă, actul nu va putea fi atacat de femea, terții nefiind responsabili de greșelele de fapt ale tribunalului. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10440 urm. Troplong, IV, 3495. Guillouard, IV, 2016 și autorii citați în t. VII a Coment. noastre, p. 483, nota 2, *in fine*. Veđi și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 84. Cas. rom. *Dreptul* din 1896, No. 17, și Bulet. S-a II, 1896, consid. de la p. 238.

1) Veđi *C. judiciar* din 1902, No. 54. Veđi în această privință adnotația noastră, publicată în *C. judiciar* din 1903, No. 26 (asupra unei decizii a Curței din Craiova).

2) Cpr. Pand. fr., *Marriage*, II, 10403. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 1755. Aubry et Rau, V, § 537, p. 593. Guillouard, IV, 2012, *in fine*.

bitorul banilor dotali, în caz de stipularea unei clauze de întrebuițare prin contractul de căsătorie¹⁾.

Supraveghe-
rea întrebui-
țării
banilor
prinși din
înstrăinarea
fondului
dotal.
Controversă.

Dobinditorul, sau creditorul ipotecar al imobilului dotal, a cărui vânzare sau ipotecare a fost încuviințată de justiție, n'ar fi deci liberat dacă el n'ar face plata după modul arătat în hotărîre și ar fi expus la o acțiune în revocare a înstrăinării, sau a face plata din nou. Obligația sa de a supraveghea întrebuițarea banilor, la destinația hotărîată de justiție, rezultă din aplicarea regulilor generale în materie de validitatea plăței²⁾.

¹⁾ Veđi *supră*, p. 39, 156 și 272, text și nota 4.—Dacă prețul prins din vânzare întrece trebuințele soților ast-fel cum ele au fost recunoscute de justiție, acest prisos va fi dotal și va fi întrebuițat în cumpărare de imobile în folosul femeii (art. 1253, § ultim), care imobile n'ar fi însă după unii, dotale, pentru că alineat. final al art. 1253 declară dotal numai prisosul rămas din prețul vânzării, nu însă și achizițiunea făcută cu acest prisos. (Cpr. Tessier, I, p. 236, text și nota 401. Veđi și *infra*, p. 307, text și nota 3). Dobinditorul imobilului înstrăinat este obligat, sub a sa răspundere, a supraveghea această întrebuițare. Cpr. C. Iași, C. judiciar din 1899, No. 17. Répert. Sirey, *Dot*, 1762. Guillouard, IV, 2014. Aubry et Rau, V, § 537, p. 593. Marcadé, VI, art. 1558, No. VI. Odier, III, 1314. Rodière et Pont, III, 1848. Seriziat, *op. cit.*, 172 p. 250. Benech, *op. cit.*, 132.—Veđi însă Duranton (XV, 516), după care dobinditorul imobilului n'ar fi obligat a garanta întrebuițarea prisosului care a întrecut trebuințele soților.

Dacă dobinditorul imobilului n'a supravegheat întrebuițarea prisosului, el va fi de bună samă expus a plăti acest excedent din nou. Aceasta este recunoscut de toți autorii. Femeea n'ar putea, însă, cere din această cauză anularea înstrăinării, pentru-că inexecutarea unei obligații accesorii și accidentale nu poate să infirme validitatea unei înstrăinări, atunci când partea principală a prețului a fost întrebuițată la destinația sa. Veđi în acest sens: Guillouard, Aubry et Rau, *loco cit.* Benech, *op. cit.*, 134. T. Huc, IX, 482, *in fine*. Planiol, III, 1571.—*Contră*: Marcadé, Seriziat, *loco cit.*

²⁾ Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 10400 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1756 urm. Guillouard, IV, 2012. Laurent, XXIII, 531. Colmet de Santerre, VI, 230 bis XI. Robert, *De l'emploi et du remploi sous le régime dotal*, 90. Planiol, III, 1570. Aubry et Rau, V, § 537, p. 593. Benech, *op. cit.*, 132, p. 293 urm. Troplong, IV 3487. Dépinay, *op. cit.*, p. 242. Cas. fr. și C. Lyon, D. P. 98. 1. 56. D. P. 99. 1. 271. Sirey, 1900. 1. 197. D. P. 97. 2. 230. Sirey, 98. 2. 142. C. Nîmes, D. P. 79. 2. 55. Sirey, 79. 2. 182. C. București, *Dreptul* din 1884, No. 37.

Este adevărat că Curtea de casație a admis soluția contrară, sub cuvînt că „nicăiri legea nu obligă pe împrumutător să supravegheze întrebuințarea banilor și că nu se poate, sub sancțiunea nulității, adăoga o îndatorire pe care legea n'o pune, etc.“¹⁾ Această soluție este însă, cel puțin după părerea generalmente admisă, contrară adevăratelor principii, după care, sub regimul dotal, cei de al treilea sunt responsabili de neîntrebuințarea banilor, acesta fiind singurul mijloc de a împedica răsipirea dotei.

Sunt însă, o recunoaștem, casuri excepționale în care întrebuințarea supravegherei banilor împrumutați sau proveniți din vîndarea imobilului dotal este foarte anevoiasă și adesea-ori chiar cu neputință. Femeea se împrumută, de exemplu, spre a-și căpătuî copiii (art. 1250)²⁾, spre a procura alimente familiei (art. 1253, 2°). Cum are să supravegheze acel care împrumută banii, întrebuințarea lor? Lucrul este cu neputință³⁾. De aceea, se admite atît de doctrină cît și de jurisprudență că de câte-ori tribunalele vor constata o imposibilitate de fapt, ele nu vor de-

Casurile în care supravegherea este cu neputință.

1) Veđi *Dreptul* din 1903, No. 19. Mai veđi încă *Dreptul* din 1896, No. 17 și Bulet. Cas. 1896, p. 235 și 1352. Cpr. și Trib. Vlașca, *C. judiciar* din 1902, No. 74. D. Tăzlăoanu, *Dreptul* din 1897, No. 82, p. 685. Tribunalul din Perpignan a decis, de asemenea, că terțiul nu este dator a supraveghea întrebuințarea banilor, de cît în cazul cînd hotărîrea, care a permis instrăinarea, i-a pus asemenea îndatorire. Veđi D. P. 99. 2. 28. Cpr. și Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1896, No. 48.

2) Veđi *supră*, p. 285.

3) Dacă presupunem, din contra, că s'a autorisat vîndarea sau ipotecarea imobilului dotal pentru plata de datorii său cere de reparații mari (art. 1253, 3° și 4°), cumpărătorul imobilului sau împrumutătorul banilor poate foarte bine să plătească pe creditorii, sau să dea banii treptat treptat antreprenorului, ori lucrătorilor însărcinați cu reparațiile. În această din urmă privință s'ar putea însă une-ori ivi o imposibilitate de fapt, cînd, de exemplu, ar fi vorba de reparații multiple ce ar urma a se face la mai multe imobile dotale, situate în diferite localități. Dacă o asemenea imposibilitate ar fi constatată judecătorește, se înțelege că, raționalmente vorbind, nu s'ar putea cere de la împrumutătorii său dobînditorii imobilului dotal supravegherea întrebuințării banilor dați de dinșii. Cpr. Cas. fr. și C. Lyon, Sirey, 99. 1. 119. D. P. 98. 1. 56. D. P. 97. 2. 239. Sirey, 98. 2. 142.

Casurile în care supravegherea este cu putință.

clara pe terțiu responsabil de neîntrebuințarea banilor la scopul hotărît¹⁾. *Impossibileum nulla est obligatio.*

Aceste considerații generale odată expuse, ne vom ocupa acum în parte despre fie-care caz de înstrăinare prevădută de art. 1253.

a) Scoaterea bărbatului sau a femeii de la închisoare.

Imobilul dotal poate fi înstrăinat, cu autorizarea justiției, dăce art. 1253, 1°, pentru scoaterea bărbatului, sau a femeii de la închisoare²⁾.

Constrîngerea corporală.

Acest paragraf nu poate avea nici-o aplicare în dreptul nostru, unde constrîngerea corporală pentru datorii nu există, fiind-că legea din 24 Septembrie 1864 s'a născut moartă, de oare-ce ea n'a fost nici-odată aplicată³⁾. Toți autorii sunt, în adevăr, unanimi pentru a decide că acest paragraf se referă numai la închisoarea pentru datorii, iar nu pentru pedepse pronunțate în baza Codului penal⁴⁾.

¹⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1884, p. 763. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 84, și din 1903, No. 25. C. București, *Dreptul* din 1890, No. 40. Cas. fr. și C. Lyon, D. P. 98. 1. 56. Sirey, 99. 1. 119. D. P. 97. 2. 230. Sirey, 98. 2. 142. Répert. Sirey, *Dot*, 1757 urm. Planiol, III, 1570, *in fine*. Pand. fr., II, 10405. Guillouard, IV, 2013. Colmet de Santerre, VI, 230 bis XI. Aubry et Rau, V, § 537, p. 593, nota 130. Robert, *op. cit.*, 91.—Veđi însă C. București, *Dreptul* din 1884, No. 37.

Dreptul vechiu.

²⁾ Cpr. art. 1641, § 1 C. Calimach; art. 34, partea III, capit. 16 C. Caragea, citate textual *supră*, p. 277 și 278. L. 20, *in medio*, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3 (*supră*, p. 277). „Femea dacă va lua bani în datorie pentru ca să scoată pe bărbatul său de la închisoare, va plăti“, dăce Codul lui Andr. Donici (capit. 8, § 10).

³⁾ Constrîngerea corporală, această rămășiță a barbariei, după expresia nemerită a unui jurisconsult italian, Lomonaco (v. Laurent, *Dr. civ. international*, IV, 69, p. 147), exista în Codul lui Andr. Donici (v. t. VI a Coment. noastre, tabla analitică, *vis Constrîngere corporală*, și articolul ce am publicat în *C. judiciar* din 1900, No. 3). Constrîngerea corporală are și astă-đi partizanii ei, și sunt unii cari ar vedea-o cu plăcere introdusă în legile noastre. Veđi, în această prîvință, studiul interesant publicat de amicul și colegul nostru de la București, Dl. I. Tanoviceanu, în *Curierul judiciar* din 1903, No. 63—66.

⁴⁾ Planiol, III, 1564, 1°. T. Huc, IX, 471. Pand. fr., *Mariage*, II, 10452 urm. Guillouard, IV, 2021. Baudry et Surville, III, 1714 urm., și toți autorii.

Astă-și el ar putea fi aplicat, cel mult, în casuri foarte rare în care bărbatul ar fi deținut de tâlhari, pirați sau inimici, etc. ¹⁾.

Autorii mai aplică încă acest text la cazul când bărbatul sau femeea ar fi pierdut libertatea, prin reducere în sclăvie. Această ipotesă nu se mai poate însă întâmpla astăzi; căci robia, pe care Codul Calimach, de și o admite, o declară împotriva firescului drept al omului (art. 27) ²⁾, nu mai există nici într'o țară ³⁾.

Reducerea în sclăvie.

b) Procurarea de alimente familiei.

Imobilul dotal poate fi înstrăinat, cu permisiunea justiției, spre a procura alimente *familiei*, adică: copiilor (art. 185), părinților (art. 187), socrului și soacrei (art. 188) și chiar înșiși soților (art. 195, 196), de și legea se referă, din cauza unei lacune regretabile, numai la art. 185, 187 și 188; pentru-că soții fac și ei, necontestat, parte din familie ⁴⁾.

¹⁾ Veđi Joutou, I, 253. Baudry, III, 393. Baudry et Surville, III, 1714. Rodière et Pont, III, 1796.—Femeea, care cu dota ei ar răscumpara libertatea bărbatului său, ar avea drept la o despăgubire. Joutou, I, 254. Bellot des Minières, *Régime dotal et Commun. d'acquêts*, II, 1460, p. 440.

²⁾ „*Servitus est constitutio juris gentium, qua quis alieno domino contra naturam subjicitur*“ (Instit., *De jure personarum*, I, 3, § 2).

³⁾ La Cuba, robia a fost desființată de abia la 1877. În unele colonii ale Franței, ea a existat până la 1848 (v. Beudant, *Cours de dr. civ. fr.*, I, p. 5, No. 2). Nu trebuie, deci, să ne mirăm dacă ea a existat la noi până la 1855, când o lege, promulgată sub Gr. Ghica vodă, a pus în principiu că: „Toți acei cari vor călca pământul Moldovei sunt oameni liberi“. Veđi această lege neuitată în Colecția Pastia, p. 1008. Veđi și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 124, nota 1. Iată, cum se exprimă, în această privință, anafora Divanului general pentru întărirea acestei legi: „Divanul găsește de a sa datorie a vă arăta, prea Înaltate Doamne, că cu mândrie s'aū norocit a vota în această glorioasă și sfintă cauză, și că nu are îndoială că acest act național este obștește simțit și prețuit, iar Înalt. voastre vă păstrează o pagină memorabilă în analele țarei“.

Desființarea robiei.

⁴⁾ Cpr. Baudry, III, 394. Baudry et Surville, III, 1719. F. Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1558, No. 17, 18. Laurent, XXIII, 526. Guillouard, IV, 2024. Marcadé, VI, art.

- Copiii femeii născuți din o căsătorie anterioară. Imobilul dotal ar putea, de asemenea, fi înstrăinat spre a se da alimente copiilor femeii născuți din o căsătorie anterioară, după cum prevede anume art. 1641 § ultim din Codul Calimach, și bărbatul n'ar putea cere ca, în privința lor, numai nuda proprietate să fie înstrăinată, pentru-că el căsătorindu-se cu o văduvă care avea copii, a știut prea bine că ea are obligațiunii față de acești copii ¹⁾.
- Copiii adopți și naturali ai femeii. Instrăinarea va putea, de asemenea, fi autorizată pentru copiii adoptați ai femeii (art. 314) ²⁾, și chiar pentru copiii ei naturali recunoscuți ³⁾, nu însă pentru copiii anteriori ai bărbatului, cari sunt străini pentru femeie ⁴⁾.
- Luarea măsurilor necesare p. a se asigura întrebuințarea banilor. Instrăinarea prevădută de art. 1253, 2° presupune că soții n'au alte mijloace, căci dacă ei n'ar fi în lipsă, tribunalele, de bună samă, nu o vor încuviința ⁵⁾.
- Tribunalele pot, de câte-ori încuviințează cererea femeii, să ordone măsurile ce cred de cuviință pentru a face ca banii să fie întrebuințați la destinația lor. Ele însărcinează adesea-ori în Franța pe un terțiu cu misiunea de a face întrebuințarea pentru care s'a permis instrăinarea ⁶⁾.

1558, No. II. Troplong, IV, 3448. Rodière et Pont, III, 1798. Planiol, III, 1564. Pand. fr. *Mariage*, II, 10476. Répert. Sirey, *Dot.*, 1821 urm. Tessier, I, p. 418. Aubry et Rau, V, § 537, p. 588, 589. Duranton, XV, 510. Apostol, *op. cit.*, p. 105. Cas. fr. Sirey. 99. 1. 173. C. Grenoble, *Curierul judiciar* din 1903, No. 54.

- ¹⁾ Rodière et Pont, III, 1798.—Cpr. Guillouard, IV, 2029. Aubry et Rau, V, § 537, p. 589, text și nota 118. Acești din urmă autori admit instrăinarea fondului dotal pentru alimentarea copiilor anteriori ai femeii, însă nu în baza § 2, ci în baza § 3 a art. 1253.
- ²⁾ Rodière et Pont, *loco cit.* Pand. fr., *Mariage*, II, 10535.
- ³⁾ Copilul natural întrând, în adevăr, în familia mamei, are toate drepturile copilului legitim. Veđi t. I, partea II a Coment. noastre, p. 78 și 297. În Codul fr., chestiunea este controversată. Veđi Baudry et Surville, III, 1719. Art. 221 din Codul Calimach (166 C. austriac) prevede anume că fiul nelegiuit poate să ceară de la părinții săi (prin urmare și de la tată) cheltuelile pentru hrana, creșterea și căutarea boalelor sale, potrivit cu starea lor. Cpr. art. 1708 urm. Cod. german. Și copiii *nelegiuiți*, adică incestuoși și adulterni, aveaă dreptul la alimente (art. 948 C. Calimach).
- ⁴⁾ Rodière et Pont, *loco cit.*, p. 361. Pand. fr., II, 10532.
- ⁵⁾ Rodière et Pont, III, 1798, p. 362, nota 1. Duranton, XV, 510. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10539 urm.
- ⁶⁾ Cpr. Pand. fr. II, 10542 urm. Troplong, IV, 3451 urm.—Postul nostru elev, Dl. I. C. Apostol (*op. cit.*, p. 106) ăice

Prin cuvîntul *alimente* trebuie să înțelegem tot ceea ce este necesar pentru susținerea vieții omului, după poziția sa socială ¹⁾. „*Legatis alimentis, dicea legea romană, cibaria et vestitus et habitatio debetur, quia sine his ali corpus non potest*“ ²⁾.

Sensul
cuvînt: ali-
mente.

Ast-fel, expresiunea *alimente* cuprinde nu numai hrana, ci și locuința, îmbrăcămintea, încălzitul, cheltuelile de boală (*valetudinis impendia*)³⁾, și chiar cheltuelile ne-

că aceasta ar fi o injurie pentru o femeie care ar fi o bună gospodină. Practica de toate ăile dovedește însă că a-rare-ori legea își atinge scopul; căci mai totdeauna motivele invocate de femeie nu sunt de cât un pretext spre a-și putea răsipi averea sa. Tribunalele pot, deci, să ia măsurile de ocrotire ce le ar crede de cuviință, și ele nu le vor lua, de bună-samă, de cât atunci când vor fi necesare. Dacă femeia cât îi va plăcea că măsura luată de justiție este jignitoare pentru dînsa; ea va găsi într'însa o protecțiune atât în contra bărbatului ei cât și în contra propriei sale inexperiențe.

- ¹⁾ Cpr. Trib. Ilfov și Iași, *Dreptul* din 1903, No. 25. *C. judiciar* din 1903, No. 59. *C. Grenoble, C. judiciar* din 1903, No. 54. Troplong, IV, 3449. Guillouard, IV, 2025 urm. Tessier, I, p. 418. Rodière et Pont, III, 1798. „Măsura în care cine-va trebuie să dea întreținerea, altuia, dice art. 1610 din Codul german, se determină după poziția socială a aceluia care se găsește în nevoe (întreținerea conformă rangului său, *standesmäßiger Unterhalt*).“ Art. 1610 C. german.
- ²⁾ L. 6, Dig., *De alimentis vel cibaribus legatis*, 34. 1. Veđi și L. 43, 44, 234, § 2, Dig., *De verb. significatione*, 50. 16. „Întreținerea cuprinde toate nevoile vieții“, dice art. 1010 din Codul german. „*Der Unterhalt umfasst den gesamten Lebensbedarf*“. „În legatum de hrană, dice art. 813 din Codul Calimach (672 C. austriac), se cuprind: hrana, îmbrăcămintea și locuința“. Cpr. art. 846 C. italian, unde se dice: „Legatul de alimente cuprinde hrana, îmbrăcămintea, locuința și celelalte lucruri necesare pentru viața legatarului. El se poate chiar întinde, după împrejurări, și la instrucțiunea potrivită cu condiția lui socială: *e può anche estendersi, secondo le circostanze, all'istruzione conveniente alla sua condizione*“.
Codul german. Codul italian și Calimach.
- ³⁾ L. 45, Dig., *De usufructu*, 7. 1. Cpr. Cas. rom. și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1882, No. 29 și Bulet. S-a 1, 1882, p. 171. Trib. Iași, *C. judiciar* din 1903, No. 59. *C. Caen, Sirey*, 45. 2. 585. Planiol, I, 3042. T. Huc, II, 188. Tessier, I, p. 418. Pand. fr., II, 10478 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1830. Veđi și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 80. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1876, No. 18.

cesare pentru creșterea și educarea copiilor¹⁾. Educațiunea este pânea sufletului, dice Troplong.

Plata
de alimente
pentru tre-
cut.
Controversă.

Art. 1253, încuviințând înstrăinarea fondului dotal, spre a procura alimente familiei, se decide de unii că această înstrăinare nu poate să aibă loc, în principiu, pentru a se plăti alimentele procurate înainte de cerere: *nemo vivit in præteritum*²⁾, afară de cazul când alimentele consumate ar fi fost procurate nu mult înainte de cerere³⁾.

Recursul fe-
meii contra
bărbatului.
Controversă.

Femeea, care a înstrăinat imobilul ei dotal pentru creșterea copiilor comuni, are recurs în contra bărbatului, de câte ori acest din urmă dobîndește, mai în urmă, avere? Afirmativa este admisă de unii, pentru-că creșterea și educațiunea copiilor, fiind în sarcina bărbatului, femeea a plătit în realitate datoria lui⁴⁾.

După alții⁵⁾, însă, femeea n'ar avea nici-un recurs contra bărbatului, ea avînd numai dreptul de a înceta cu cheltuelile gospodăriei îndată ce el este în putință de a le susține singur.

¹⁾ Laurent, XXIII, 526. Troplong, IV, 3450. Rodière et Pont, III, 1798. Marcadé, VI, art. 1558, No. II. Thiry, III, 518. Aubry et Rau, V, § 537, p. 588. Tessier, *loco cit.* Pand. fr., II, 10483 urm. Répert. Sirey, *Dot.*, 1831 urm. T. Huc, IX, 472. Jouisou, I, 255. Baudry et Surville, III, 1718. Nacu, III, p. 96. Cas. belg. *Pasicrisie belge*, 72. 1. 7. C. Paris, *Pand. Périod.* 86. 2. 58. Cas. fr., D. P. 87. 1. 473. Sirey, 91. 1. 62. Trib. Vlașca, C. *judiciar* din 1902, No. 74. „Intreținerea cuprinde, dice art. 1610 din Codul german, cheltuelile educațiunei și acele necesare la pregătirea unei profesii: *die Kosten der Erziehung und der Vorbildung zu einem Berufe*“. Veđi și art. 846 din Codul italian, tradus *suprà*, p. 295, nota 2. S'a decis că justiția poate autorisa înstrăinarea imobilului dotal chiar pentru căutarea sănătăței unuia din soți. Trib. Gorj, *Dreptul* din 1889, No. 14. Trib. Iași, C. *judiciar* din 1903, No. 59. Veđi *suprà*, p. 260, text și nota 3.

²⁾ Cpr. Jouisou, I, 255. Guillouard, IV, 3027. Baudry et Surville, III, 1718, p. 422. Pand. fr., II, 10514 urm.—*Contrà*: Troplong, IV, 3450. Rodière et Pont, III, 1798. Pand. fr., II, 10520 urm. C. Alger, D. P. 96. 2. 344. Ast-fel, s'a decis că împrumutul contractat asupra bunurilor dotale, în interesul educațiunei unui copil, este valid, chiar când autorisarea tribunalului ar fi intervenit în urma contractărei împrumutului. Cas. fr. D. P. 91. 1. 264. *Pand. Périod.* 91. 1. 80.

³⁾ Guillouard, *loco cit.* Pand. fr., II, 10514 urm.

⁴⁾ Cpr. Guillouard, IV, 2029. Troplong, IV, 3456. Pand. fr., II, 10536 urm. Marcadé, VI, art. 1558, No. II. C. Nîmes, Sirey, 42. 2. 475. Cpr. și Baudry et Surville, III, 1720.

⁵⁾ Jouisou, I, 255, p. 285 urm. Cpr. art. 1642 C. Calimach.

După ultimul sistem, se face următoarea distincțiune : Femeea nu are nici-un recurs, de câte-ori banii proveniți din înstrăinarea fondului dotal au fost întrebuințați direct la plata cheltuelilor educațiunei și creșterei copiilor, pentru-că, pe de o parte, bărbatul nu s'a îmbogățit în detrimentul dotei; iar pe de alta, femeea a achitat o datorie care era în sarcina ei, după art. 185 și 194. Recursul femeii ar fi, din contra, admisibil de câte-ori bărbatul s'a înavuțit în detrimentul dotei femeii ¹⁾.

În fine, vom adăoga, înainte de a trece la o altă ordine de idei, că facultatea conferită de lege de a înstrăina fondul dotal pentru a procura alimente familiei, este personală femeii, și că furnisorii neplătiți nu pot dobîndi de la justiție dreptul de a-l înstrăina, după cum creditorii aceleia care are drept la o pensie alimentară, nu pot să exercite drepturile lui, în baza art. 974 ²⁾.

c) Plata datoriilor anterioare cesatoriei.

Fondul dotal poate, în al treilea loc, fi înstrăinat, tot cu permisiunea justiției, spre a plăti datoriile femeii, sau ale constitutorului dotei, *când acele datorii au o dată (certă) ³⁾ anterioară căsătoriei*, fără însă a fi nevoie ca da-

¹⁾ T. Huc, IX, 472, *in fine*, p. 562.

²⁾ Cas. fr. D. P. 98. 1. 296. Sirey, 98. 1. 353. Cpr. și Sirey, 67. 1. 256. D. P. 67. 1. 179. *Dreptul* din 1898, No. 7. Baudry et Surville, III, 1720, *in fine*. Planiol, III, 1564.—Veđi însă C. Alger (decisie casată), D. P. 96. 2. 343.

³⁾ Cuvîntul *certă*, care lipsește din text, este subînțeles, sau omis din o greșală de redacție; căci, alt-fel, femeea n'ar avea de cât să facă datorii în timpul căsătoriei, antidatând titlurile obligațiilor sale, sau simulând chiar obligațiuni pe care nu le-ar contracta în realitate, spre a-și putea înstrăina dota și a înlătura legea cu cea mai mare ușurință. Nu se cere însă ca datoria să fie constatată prin act autentic. Cpr. Guillaouard, IV, 2034. Pand. fr., II, 10574. C. Montpellier, Sirey, 79. 2. 65. D. P. 79. 2. 217.

Se controversează însă chestiunea de a se ști dacă data certă, prescrisă de acest text, poate să fie constatată prin alte mijloace de cât acelea arătate de art. 1182. Părerea generală, și de bună-samă cea mai juridică, este aceea care pune în principiu că art. 1182 este aplicabil în specie; pentru-că, pe de o parte, legiuitorul nu avea nici-o rațiune de a se depărta de la acest text, iar pe de alta,

Applic. art.
1182.
Controversă.

toria să fie lichidată, legea ne prescriind această condiție ¹⁾,

Paragraful 3 al art. 1254 a fost explicat prin anticipație *supră*, p. 251 urm., unde am vorbit despre drepturile creditorilor anteriori căsătoriei asupra bunurilor dotale. Vom avea, deci, puține cuvinte de spus asupra lui.

Creditorii anteriori căsătoriei având ca garanție bunurile pe care femeea și le-a constituit dotă, legea dă acestei din urmă dreptul de a cere ca justiția să învoiască înstrăinarea fondului dotal, spre a-și plăti pe creditorii săi anteriori, pentru a înlătura urmărirea silită din partea acestor creditori ²⁾. Art. 1253, 3° nu este de cât aplicarea unui principiu cunoscut: *Bona non intelliguntur nisi deducto œre alieno*.

Deoseb. de
la Codul
francez.

Aici este însă locul de a observa o deosebire însemnată de la Codul francez. În adevăr, pe când textul

această soluție este conformă interpretărei restrictive potrivită cu dispozițiile derogatorii de la principiul inalienabilității dotei. Cpr. Guillouard, IV, 2034. Jonitou, I, 260. Pand. fr., II, 10569 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1894, Marinier, *Revue pratique*, t. VIII, anul 1857, p. 281. C. Riom și Caen, D. P. 87. 2. 207. *Pand. Périod.* 87. 2. 188. *Pand. Périod.* 92. 2. 57.—*Contrà*: Troplong, IV, 3467. C. Montpellier și Aix, Sirey, 65. 2. 95. și 56. 2. 53. Trebuie să recunoaștem, însă, că art. 1182 n'ar fi aplicabil dacă ar fi vorba de o datorie comercială, pentru-că acest text nu este aplicabil actelor sub semnătură privată cuprindând convențiunii sau operațiunii comerciale. Guillouard, IV, 2035. Jonitou, I, 261. Troplong, IV, 3466. Aubry et Rau, V, § 537, p. 590. Répert. Sirey, *Dot*, 1895. Pand. fr., *Marriage*, II, 10572 urm. Veđi și t. VII a Coment. noastre p. 178.

- ¹⁾ Ast-fel, dacă înainte de căsătorie, femeea ar fi fost condamnată a da o socoteală, sau s'ar fi recunoscut ea însăși de bună credință debitoarea unei socoteli, lichidarea acestei socoteli, în urma celebrărei căsătoriei, n'ar împedica dota de a fi înstrăinată pentru plata acestei socoteli, sub condiție, bine înțeles, ca lichidarea să fie sinceră și ca datoria să nu fi fost anume exagerată în scopul fraudulos de a putea înstrăina dota. Cpr. Rodière et Pont, III, 1802. Guillouard, IV, 2036. Tessier, I, p. 427 și 428, text și nota 648. Pand. fr., *Marriage*, II, 10577. Répert. Sirey, *Dot*, 1896.
- ²⁾ Dispoziția art. 1253, 3°, care prevede înstrăinarea voluntară din partea femeii a imobilului dotal, pentru plata datoriilor sale anterioare căsătoriei implică deci ideea că creditorii au o acțiune asupra acestor bunuri și că, prin urmare, ei le pot urmări și vinde în timpul căsătoriei. Cas. rom. *Dreptul* din 1900, No. 71. *C. judiciar* din 1901, No. 8 și Bulet. 1900, p. 1153 (decisie la care am luat și noi parte).

conrespunđător francez cere, pentru ca dota să poată fi înstrăinată, ca datoria să aibă o dată certă *anterioară contractului de căsătorie*, textul nostru cere ca ea să fie anterioară *căsătoriei*; de unde ar părea să rezulte că dota ar putea fi înstrăinată spre a se plăti datoriile femeii posteroare contractului matrimonial, destul este ca ele să fie anterioare actului de celebrare a căsătoriei civile. În acest sistem, care pare să rezulte din înșiși termenii legii, datoriile contractate de femei în intervalul de timp care se strecoară între încheierea contractului matrimonial și celebrarea căsătoriei, interval care câte-odată este foarte scurt, dar care une-ori poate fi cât de lung, pot fi plătite cu dota inalienabilă a femeii, dacă aceste datorii au dată certă; pe când în Codul francez, această soluție este inadmisibilă, cel puțin după teoria generalmente admisă, fiind-că acolo textul cere ca datoriile să fie anterioare *nu căsătoriei, ci contractului de căsătorie*.

Se susține, cu-toate-acestea, că soluția din dreptul nostru trebuie să fie tot acea din dreptul francez, și că prin *căsătorie* nu trebuie să înțelegem actul de celebrare a căsătoriei, ci convenția matrimonială care precedează căsătoria¹⁾.

Curios lucru! Textul fr. vorbește de *contractul de căsătorie*, și totuși se susține de unii că prin aceste cuvinte legiuitorul înțelege actul de celebrare al căsătoriei; iar textul nostru vorbește de acest din urmă act, și se susține că el a înțeles a vorbi de contractul matrimonial care precedează căsătoria. Ori-care ar fi deci termenii întrebunțați de legiuitor, doctrina și jurisprudența sunt în totdeauna nemulțemite și discută mereu asupra sensului legii, vedând o controversă acolo unde discuție nu încapă. De aceea, unii au scris o mulțime de volume pentru a explica un Cod, care nu are mai mult de 2000 și câteva articole²⁾.

Credem că, în legea noastră, discuție nu încapă și că prin cuvîntul *căsătorie*, care figurează în art. 1253, 3° tre-

¹⁾ Veđi I. C. Apostol, *op. cit.*, p. 111.

²⁾ Codul francez are 2280 de articole, iar al nostru, numai 1914. Codul portughez are 2538 de articole, iar noul Cod german, 2385, la care trebuie să adăogăm legea de întroducere (*Einführungsgesetz*), care are și ea 218 articole. Codul Calimach are 2032 de articole, pe când Codul austriac are numai 1502, etc.

bue să înțelegem actul de celebrare al căsătoriei, iar nu contractul matrimonial, care determină raporturile bănești ale soților. Motivele pe care ne întemeiem sunt următoarele: Până în ziua celebrării căsătoriei imobilul dotal este alienabil; or, dacă el este alienabil în momentul contractării datoriei, el poate ori și când fi urmărit de creditor; de unde rezultă că soții îl pot înstrăina, se înțelege cu permisiunea justiției și cu formele legale, pentru a înlătura urmărirea silită a creditorilor. Femeea putând, necontestat, înaintea celebrării căsătoriei, să vîndă imobilul său, terțiului, către care ea s'a obligat, de și acest imobil ar fi fost declarat dotal prin contractul ei de căsătorie, nu vedem pentru ce terțiul n'ar avea asupra acestui imobil dreptul de gagiū de care se vorbește în art. 1718. Să nu să dică că prin obligarea imobilelor sale dotale, în timpul strecurat între încheerea contractului matrimonial și celebrarea căsătoriei, femeea ar schimba convenția sa matrimonială; căci aceste convenții nu au existență legală de cât din ziua celebrării căsătoriei.

Dacă, cu tot textul francez, care, precum am vedut mai sus, este alt-fel redactat de cât în Codul nostru, s'aū găsit autori ¹⁾ cari să susțină că prin *contractul de căsătorie* nu se înțelege contractul bănesc al soților, ci *actul de celebrare a căsătoriei*; apoi, cu atât mai mult această soluție este admisibilă la noi, unde textul este formal, de și ar fi fost poate mai logic ca dotalitatea să

¹⁾ Autorii cari se pronunță în acest sens în Franța sunt următorii: Cubain, *Droit des femmes*, 395, p. 246 (ed. din 1842). Boileux, *Comment. sur la Code Napoléon*, V, art. 1558, p. 447 (ed. a 6-a, 1866). Toullier D., VII, partea II, 340 urm. Bellot des Minières, *Régime dotal*, II, 1512, p. 461 urm. și *Contrat de mariage*, IV, p. 132 urm. Lyon-Caen, nota în Sirey, 79. 2. 75. Bernard, *Cours somm. de dr. civ.*, III, p. 94, text și nota 1. Cpr. și Baudry et Surville, III, 1676. Dintre decisiile care au adoptat acest mod de a vedea, vom cita numai pe cele mai recente. Veđi C. Rouen și Caen, Sirey, 67. 2. 109 și Répert. Dalloz, *Supplém.*, *Contrat de mariage*, 1320, nota 1. D. P. 90. 2. 137. Cpr. și Cas. fr. D. P. 92. 1. 53. Sirey, 93. 1. 294. Autorii de mai sus, pentru a ajunge la acest rezultat, care pare contrar textului francez, se întemeiază pe art. 1409, 1410 și 2194 din Codul francez, argument care nu poate fi invocat la noi, unde aceste texte au fost eliminate.

aibă, în privința creditorilor, efect retroactiv până în ziua transcrierii contractului matrimonial; cu atât mai mult că, în legea noastră, s'a înființat mijloace de publicitate care nu există în cea franceză, terții având posibilitatea de a lua cunoștință despre convenția care cârmuește raporturile bănești ale soților. Legiuitorul ne ținând însă samă de aceste considerații, ori-cât de puternice ar fi, a găsit cu cale să se exprime alt-fel de cât se exprimă textul francez; trebuie deci să ne supunem: *dixit lex*. Așa dar, conchidem că, în legislația noastră, femeea va putea cere înstrăinarea fondului dotal și justiția o va putea încuviința pentru a plăti datoriile contractate de dinsa în urma contractului de căsătorie și înainte de celebrarea civilă a căsătoriei.

Aceeași soluție este admisibilă și în privința datoriilor care ar resulta din însu-și contractul matrimonial, pentru-că aceste datorii sunt *anterioare căsătorii* ¹⁾.

Până acum am vorbit numai de creditorii femeii. Legea permite însă acestei din urmă de a-și înstrăina dotala nu numai pentru plata creditorilor săi, dar și pentru plata creditorilor aceluia care i-a constituit dotala. De astă dată, însă, datoriile acestuia trebuie să fi dobândit dată certă *înaintea contractului de căsătorie*, iar nu înainte de căsătoriei, pentru-că nu poate să fie vorba de a plăti pe creditorii dăruitorului, atunci când titlul creanței lor este posterior donațiunei; de-vreme-ce ei nu aū putut să aibă ca garanție niște bunuri care, în momentul când aū contractat, eșise definitiv din patrimoniul debitorului lor. Iată, deci, că ajungem la conclusia firească că legiuitorul nostru a făcut foarte rău de a schimbat textul francez; căci dacă schimbarea făcută se potrivește într-o cât-va în privința datoriilor femeii, ea nu se mai potrivește în privința datoriilor constituitorului dotei.

Dacă femeea nu plătește de bună voe pe creditorii chirografari ai acestuia, ei vor rămânea păgubași, ne având dreptul de a urmări în mâinile femeii, bunurile dăruite, ci numai de a exercita acțiunea pauliană, acțiune care cu

¹⁾ Accastă soluție este admisă și în Codul francez. Veđi Jouitou, I, 260. Guillaouard, IV, 2033. Pand fr., *Marriage*, II, 10561 urm. și autoritățile citate acolo. Répert. Sirey, *Dot*, 1888 urm.

greu va putea isbuti, fiind-că pentru a atinge usufructul bărbatului, ei trebuie să dovedească complicitatea lui ¹⁾).

Motivele art.
1253, 3°.

Care să fie oare cauza pentru care legiuitorul să fi permis femeii de a-și înstrăina dota spre a plăti pe niște creditori, cari nu aũ nici-o acțiune afară de acea pauliană, asupra bunurilor primite de dînsa de la constituitor ? Nici-un motiv serios nu există în această privință. Tot ce se poate dice este numai că legea n'a voit să oblige pe femeie a rămânea înzestrată cu banii creditorilor constituitorului dotei ²⁾).

Dreptul
creditorilor
privilegiați
sau ipotecari
ai constituitorului.

Când am ȃis că creditorii constituitorului dotei, anteriori contractului de căsătorie, nu aũ dreptul de a urmări bunurile dăruite, în mânia femeii, afară de exercițiul acțiunii pauliane, am înțeles a vorbi despre creditorii chirografari ; căci acei cari aveau un privilegiu, sau o ipotecă asupra bunurilor constituite dotă, vor putea necontestat să le urmărească în mânia femeii, ca în mâna ori cărui detentor al lor, în basa art. 1790 ; și femeia are interes de a-i plăti spre a înlătura o urmărire silită din partea lor.

Casul în care
plata datoriilor
constituitorului
aũ fost puse în
sarcina femeii,
prin contractul
de căsătorie.

Se poate întâmpla ca contractul matrimonial să fi pus în sarcina femeii plata datoriilor constituitorului dotei ;

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 186 urm.—Am ȃis că creditorii chirografari ai constituitorului dotei nu aũ dreptul de a urmări în mânia femeii imobilele debitorului lor. Această soluție nu suferă nici-o îndoială de câte-ori constituirea dotei cuprinde un imobil determinat. (Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 187). Cât pentru cazul în care constituitorul dotei ar fi dăruit femeii toate bunurile sale, sau o parte din aceste bunuri, am vȃduț, cu toată controversa ce există asupra acestui punct în Franța, că se poate foarte bine susține la noi, că donatarul (în specie femeia înzestrată), este obligată a plăti datoriile dăruitorului. Veđi t. IV sus citat, p. 187 urm. Dacă această teorie este adevărată, atunci femeia, în caz de o constituire de dotă universală sau cu titlu universal, are interes de a plăti pe creditorii chirografari ai constituitorului dotei, pentru a înlătura ori-ce urmărire din partea lor.

²⁾ Cpr. T. Huc, IX, 476. „Plata datoriilor constituitorului, dice Colmet de Santerre (VI, 230 bis IV), care este adesea-ori tatăl, sau un alt ascendent, interesează de aproape onoarea familiei, și acest interes moral este superior celui al conservațiunii dotei“. Cpr. și Marcadé, VI, art. 1558, No. III, p. 72 urm.

în asemenea caz, nu mai este vorba de plata datoriilor acestuia din urmă, ci de plata a înseși datoriilor femeii ¹⁾).

Din împrejurarea că dota inalienabilă poate fi înstră-
 inată, spre a se plăti pe creditorii fie chiar chirografari
 ai constituitorului ei, se deduce că justiția poate autoriza
 înstrăinarea fondului dotal spre a se plăti datoriile unei
 succesiuni, la care femeea ar fi fost chemată în urma în-
 cheerei contractului matrimonial, *chiar dacă datoriile ar fi*
posterioare acestui contract, dacă ele au dobândit însă dată
 certă înainte de deschiderea moștenirii ²⁾.

Plata datoriilor unei moșteniri, venită femeii în urma încheierii contractului matrimonial.

d) Facerea de reparații mari la imobilul dotal.

Femeea mai poate încă să-și înstrăineze fondul ei dotal, tot cu autorizarea justiției și prin licitație publică, spre a face reparații mari neaparate pentru conservarea imobilelor dotale; ceea ce însemnează că ea poate fi autorizată a vinde un imobil dotal spre a repara pe altul, sau, la caz când există numai un imobil dotal, a vinde o parte din el spre a repara pe cealaltă.

Este vorba, în specie, numai de reparațiile mari, adecă Art. 546.
 prevădute de art. 546, la titlul usufructului; căci reparațiile usufructuare necesare imobilului sunt în sarcina bărbatului (art. 1243, § 1) ³⁾.

¹⁾ Cpr. T. Huc, *loco cit.*—Unii autori susțin, însă, că acesta este singurul caz în care femeea poate să-și înstrăineze dota inalienabilă, spre a plăti datoriile constituitorului, interesul moral despre care am vorbit în nota precedentă ne fiind, după acești autori, suficient spre a face excepție la principiul inalienabilității, Cpr. în acest din urmă sens: Laurent, XXIII, 527. Guillouard, IV, 2031. Rodière et Pont, III, 1801. Aubry et Rau, V, § 537 p. 589, text și nota 119. Odier, III 1296, etc.

²⁾ Veți Pand. fr., *Marriage*, II, 10581 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1901 urm. și autoritățile citate acolo. T. Huc, IX, 477. Guillouard, IV, 2037. C. Limoges, Sirey, 89. 2. 166. D. P. 89. 2. 111.—Veți însă C. Toulouse, Sirey, 51. 2. 411.

³⁾ Ast-fel, sunt în sarcina bărbatului, ca usufructuar: reparațiile ușilor, ferestrelor, scârilor, sobelor, tapisarea și vopsitul odăilor, etc.—Reparația zidului exterior al casei, atins de egrasie, sau facerea unui grilagiū este, din contra, o reparație mare de conservare, și prin urmare, este în sarcina femeii. De asemenea, privesc tot pe femei: cheltuielile făcute de bărbat pentru introducerea gazului, a apei, Reparațiile care cad în sarcina bărbatului, ca usufructuar.

Reparații-
le trebuie
să fie in-
dispensa-
bile.

Aceste reparații trebuie să fie absolut *indispensabile*, iar nu numai *folositoare*, chiar dacă ar fi de natură a mări valoarea fondului. Dispoziția art. 1253, care autorisă înstrăinarea fondului dotal pentru reparații mari, fiind excepțională, trebuiește restrînsă în limitele ei ¹⁾.

Judecătorii cari autorisă înstrăinarea trebuie să arăte că este vorba de o reparație mare, în sensul art. 546 C. civ. și că această reparație este necesară la conservarea imobilului, puțin importă cauza care a făcut această reparație necesară, fie vechimea, casul fortuit, sau lipsa de întreținere. În acest din urmă caz, însă, reparațiile sunt în sarcina bărbatului, pentru-că el avea obligațiunea de a întreține imobilul în bună stare ²⁾.

Autorisarea necesară pentru înstrăinarea dotei, în ca-

---

luminei electrice, etc. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 78, și C. *judiciar* din același an, No. 76.—Bărbatul este obligat a face și reparațiile cele mari, care devin necesare în timpul folosinței sale, având însă drept la despăgubiri. Cpr. C. București, decizia *supră*, cit. Répert. Sirey, *Dot*, 1908. Veți și *supră*, p. 225, *ad notam*, nota 2, 6°, și p. 232.

¹⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 1914 urm. Pand. fr., II, 10626 urm. Guillouard, IV, 2041. Troplong, IV, 3474. Jouitou, I, 262. Laurent, XXIII, 528. Rodière et Pont, III, 1804. Marcadé, VI, art. 1558, No. VI. Planiol, III, 1564, 4°.—Ast-fel, s'a decis că înstrăinarea nu trebuie să fie permisă spre a face *imbunătățiri* ori-cât de folositoare ar fi, de pildă: clădiri noue, plantațiuni, destelînări (*défrichements*), etc. (cpr. C. Agen, D. P. 92. 2. 253. Sirey, 93. 2. 81).—Veți însă Cas. fr. D. P. 98. 1. 367.—S'a decis însă că fondul dotal poate fi înstrăinat pentru a replanta o vie distrusă de filoxeră (cpr. Cas. fr. D. P. 99. 1. 39; Sirey, 99. 1. 93); pentru a plăti cheltuelile separației de bunuri dobîndite de femei, de exemplu: onorariile avocaților cari au aparat bunurile dotale, fiind-că această separare are de obiect conservarea dotei. Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 10617 urm. Cas. fr. Sirey, 88. 1. 289. D. P. 88. 1. 49. Guillouard, IV, 2039. Troplong, IV, 3471. Rodière et Pont, III, 1805.—*Contră*: C. Agen, Sirey, 38. 2. 49. Pand. Chron., II (anii 1830—1844), 2. p. 121, nota a. Cpr. și T. Huc, IX, 480. Baudry et Surville, III, 1723, p. 433. În ori-ce caz, imobilul dotal n'ar putea fi înstrăinat spre a plăti cheltuelile făcute cu ocazia procesului de divorț, pentru-că asemenea acțiune nu are de scop conservarea dotei (cpr. C. Pau, Sirey, 89. 2. 164. D. P. 89. 2. 110, decizie dată în privința separației de trup).

²⁾ Veți Répert. Sirey, *Dot*, 1913.

sul prevădută de art. 1253, 4°, ca și în celelalte cazuri excepționale prevădute de acest text ¹⁾, trebuie, în principiu, să preceadă înstrăinarea, pentru-că alt-fel controlul justiției ar fi cu neputință ²⁾. Singura excepție ce se poate aduce acestui principiu, ar fi în cazul unei absolute urgențe, precum ar fi, de exemplu: cazul în care o furtună ar fi descoperit imobilul dotal, sau ar fi dărâmat în parte un zid, etc. ³⁾.

e) Instrăinarea pentru cauza de indivisiune.

În fine, imobilul dotal poate fi înstrăinat, cu permisiunea justiției, când femeea îl stăpânește în indivisiune cu alții, fie chiar cu bărbatul său ⁴⁾, și este recunoscut că nu se poate împărți ușor și fără pierdere, după cum se exprimă art. 1388 ⁵⁾: *si commode dividi non potest* ⁶⁾; *si divisio sine cujusquam injuria fieri non potuerit*; *Si divisio tam difficilis est, ut pars impossibilis videatur*.

În aceste cazuri, justiția va putea autoriza înstrăina-

1) Veđi *suprà*, p. 287.

2) Cpr. Pand. fr., II, 10644 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1924 urm. Guillouard, IV, 2042. T. Huc, IX, 478. C. Toulouse, Sirey, 56. 2. 611. D. P. 56. 2. 273.—*Contra*: Troplong, IV, 3475. C. Rouen, Sirey, 42. 2. 541, și Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 3679, nota 4.

3) Veđi T. Huc, IX, 478. Baudry et Surville, III, 1723. Guillouard, *loco cit.* Pand. fr., II, 10646. Cpr. C. Bordeaux și Cas. fr. D. P. 91. 1. 264. D. P. 98. 1. 367.

4) Bărbatul ca și ceilalți terții nefind, în adevăr, obligat a rămânea în indivisiune, femeea are interes de a substitui înstrăinarea imobilului, procedurii mai lungi și mai costisitoare a acțiunii în împărțeală. Cpr. Guillouard, IV, 2044. T. Huc, IX, 481. Jouitou, I, 265. Aubry et Rau, V, § 537, p. 594, text și nota 136. Pand. fr., *Mariage*, II, 10656. Répert. Sirey, *Dot*, 1932. Baudry et Surville, III, 1725. Dépinay, *op. cit.*, p. 254. C. Rouen și Grenoble, D. P. 54. 2. 236. D. P. 56. 2. 61. Sirey, 54. 2. 265. Sirey, 55. 2. 91.—Veđi însă Rodière et Pont, III, 1807.

5) Cpr. Guillouard, IV, 2045. Laurent, XXIII, 529. Benoit, I, 243, p. 344, 345. Odier, III, 1301. Rodière et Pont, III, 1807. Vigié, III, 562. Planiol, III, 1564, 6°. T. Huc, IX, 481. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 137. Baudry et Surville, III, 1725. Répert. Sirey, *Dot*, 1933 urm. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10658. C. Pau, Sirey, 68. 2. 299.

6) *Instit., De officio judicis*, 4, 17, § 5.

rea întregului imobil comun, iar nu numai partea indivisă ce femeea ar avea în acest imobil, înstrăinarea acestei părți ne putând fi autorizată de cât pentru celelalte cauze prevădute de art. 1253¹⁾).

Deoseb. de redacție de la Codul fr.

În ori ce caz, art. 1253, 5° prevede ipotesa în care atât femeea dotală cât și terții coproprietari cu dînsa, sunt de acord pentru a înstrăina imobilul care nu poate fi ușor împărțit; căci dacă ei nu sunt de acord și unul din ei pornește o acțiune în împărțeală, cerând vindarea imobilului indivis, femeea dotală nu are nevoie de o autorizare specială. Aceasta este atât de evident în cât legiuitorul putea să se scutească de a o mai spune. Textul nostru o spune însă anume în paragraful penultim al art. 1253, și aceeași soluție este admisă și în Franța, unde nici-o dispoziție expresă nu există în această privință²⁾).

Presupunând acum că vindarea imobilului comun a fost permisă de justiție, în baza art. 1253, 5°, și că licitația lui a avut loc, trei ipotese se pot presenta: Imobilul a fost, în adevăr, adjudecat saū asupra femeii, saū asupra unui terțiu, saū asupra bărbatului.

Casul în care imobilul s'a adjudecat asupra femeii.

Dacă femeea a devenit adjudecatara lui, fie prin ea însăși și direct, fie prin bărbatul ei, ca mandatar, întregul imobil îi aparține, însă acest imobil nu este în întregimea lui dotal (afară de cazul în care ea și-ar fi constituit dotă și bunurile ei viitoare)³⁾; fiind-că dota nu poate fi mărită

¹⁾ Aubry et Rau, V, § 537, p. 595, text și nota 139. Répert. Sirey, *Dot*, 1931.—*Contrà*: Rodière et Pont, III, 1808. Cpr. și Pand. fr., *Mariage*, II, 10659.

²⁾ Cpr. Guillouard, IV, 2043. Marcadé, VI, art. 1558, No. V, p. 77. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 138. Laurent, XXIII, 529.

Aplic. art. 1737, 3° și 1741.

³⁾ Dar chiar în acest caz, se admite că imobilul, cu-toate-că e dotal, va fi grevat de privilegiul copărtașului (art. 1737, 3°, 1741). Licitarea echivalând, în adevăr, cu împărțeala, calitatea de femeea dotală nu poate s'o sustragă de la garanția înființată de art. 1737, 3° pentru asigurarea executărei împărțelei. Cpr. Guillouard, IV, 2047, *in fine*, Dépinay, *op. cit.*, p. 255. Baudry et Surville, III, 1680 și 1727. Pand. fr., *Mariage*, II, 10585, 10662 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1935. C. Limoges, D. P. 61. 2. 71. Sirey, 61. 2. 330. Cas. fr. *Pand. Périod.* 96. 1. 47. D. P. 96. 1. 16. Sirey, 97. 1. 65. C. Montpellier și Riom, Sirey, 95. 2. 179. *Pand. Périod.* 1903. 2. 124. Veđi și *suprà*, p. 246.

în timpul căsătoriei. Imobilul nu va fi dotal de cât pentru fracțiunea care aparține a mării înainte femeii ; ceea ce prisosește peste această parte rămâne parafernă¹⁾.

Dacă imobilul a fost adjudecat asupra unui terțiu, femeia va primi partea sa în bani, și această sumă, care este dotală, va fi întrebuințată conform ultimului paragraf al art. 1253.

În fine, ultima ipotesă este cea în care imobilul comun s'a adjudecat personal asupra bărbatului. În asemenea caz, imobilul va fi proprietatea lui, femeia primindu-și partea sa în bani, cari bani se vor întrebuința la cumpărarea unui alt imobil, de se poate. Cu alte cuvinte, vom aplica în privința bărbatului soluția mării sus expusă, aplicabilă ori-cărui terțiu în genere, care ar fi devenit proprietarul imobilului stăpânit în indivisiune²⁾.

Am expus casurile în care imobilul dotal poate fi înstrăinat cu permisiunea justiției. Art. 1253, § ultim adăogă că, în toate aceste cazuri, ceea ce prisosește din prețul vîndărei peste trebuințele recunoscute de justiție, rămâne dotal și se va întrebuința spre cumpărare de alte imobile, dacă este cu puțință. Această dispoziție a fost explicată *suprà*, p. 290, nota 1, unde am vedut că, după unii, imobilele cumpărate cu acest prisos n'ar fi dotale, pentru-că paragraful final al art. 1253 declară dotal numai ceea ce prisosește din prețul vîndărei, nu însă și achizițiunea făcută cu acest prisos³⁾.

1) Guillaouard, IV, 1759, 2047. Marcadé, VI, art. 1558, No. V, p. 77. Baudry et Surville, III, 1727. Pand. fr., *Mariage*, II, 10662. Répert. Sirey, *Dot*, 1935. Veđi și *suprà*, p. 143, nota 2.

2) Această soluție este admisă de unii autori chiar în Franța (cpr. Odier, III, 1309), cu-toate-că acolo majoritatea autorilor, prin aplicarea art. 1408 de la titlul comunităței, rezervă femeii dreptul, la desfacerea căsătoriei, și chiar înainte, de a-și lua imobilul înapoi, restituind prețul bărbatului (*retrait d'indivision*, *droit d'option*), sau de a-și primi numai partea de preț la care ea are drept (veđi autorii citați în Pand. fr. II, 10661). La noi, unde art. 1408 fr. lipsește, numai ultima soluție este cu puțință.

3) Cpr. Tessier, *Tr. de la dot*, I, p. 236, text și nota 401. Odier, III, 1313.—*Contrà* : Troplong, IV, 3488. Benech, *op. cit.*, 131, p. 290, 291. Această din urmă părere ni se pare cea mării juridică. Veđi *suprà*, p. 161, text și nota 2, și p. 290, nota 1.

Schimbul imobilului dotal.

Art. 1254.—Imobilul dotal poate fi schimbat cu consimțimintul femeii, pe alt imobil, de valoare cel puțin de patru cincimi din valoarea sa, justificându-se autorisațiunea justiției, și după o prețuire prin experți numiți din oficiu de tribunal.

În acest caz, imobilul primit în schimb va fi dotal; adăusul în bani ce s'ar putea lua pe lângă imobilul primit, va fi asemenea dotal, și se va întrebuița spre cumpărare de imobile, de se poate. (Art. 1405 urm. C. civ. Art. 211 urm. Pr. civ. Art. 1559 C. fr.)

Schimbul imobilului dotal poate să fie adesea-ori folositor ambilor soți. El nu jignește în nimic interesele femeii, întru cât fondul dobândit, în locul celui dotal, tot dotal este. De aceea legea îl permite, însă sub anume condițiuni, chiar dacă el n'a fost încuviințat prin contractul de căsătorie ¹⁾. (Veși *suprà*, p. 262).

Dreptul
vechiu.

Schimbul imobilului dotal era admis și în vechea noastră legislație ²⁾, unde imobilul dotal putea fi chiar schimbat în contra unor bunuri mișcătoare, dacă aceasta era spre folosul femeii, și *hoc mulieri utile sit* (L. 26, Dig, *De jure dotium*, 23. 3) ³⁾.

¹⁾ S'a decis că atunci când bunurile dotale ale unei femei măritate au fost schimbate de soți, în virtutea facultății ce ei își rezervase prin convenția lor matrimonială, prescripția acțiunii în anulare a acestui schimb pentru neîndeplinirea formelor legale, este suspendată în favoarea femeii, în tot timpul căsătoriei; o atare acțiune fiind de natură a se resfrînge în contra bărbatului (art. 1880). F. Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 2256, No. 18. C. Pau, Sirey, 40. 2. 452 și Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 3719, nota 2. Veși *infra*, explic. art. 1880.

Dr. vechiu fr. ²⁾ În vechiul drept francez, schimbul imobilului dotal era din contra oprit. Veși Roussilhe, *Tr. de la dot*, 394, p. 292 și autorii citați în Pand fr., *Mariage*, II, 10671.

Dreptul
nostru an-
terior.

³⁾ Cpr. Andr. Donici, capit. 33, § 13 și art. 1643 C. Calimach; art. 33, partea III, capit. 16 C. Caragea, texte citate *suprà*, p. 267, n. 2 și p. 149, n. 3. Veși și art. 35 C. Caragea, *loco cit.*, unde se dice că: „Muerea, când lucrul de zestre al ei se va întâmpla a fi netrebnic, sau mai mult de pagubă de cât de folos, este volnică, prin adevărea judecății, să-l dea schimb pre alt ceva, sau să-l vîndă și să cumpere lucru de trebuință și mai de folos“. Legea ne cerënd, în această privință, o vîndare publică, s'a decis că ar fi validă vîndarea unui imobil constituit dotă sub Codul Caragea, făcută sub imperiul Codului nou, nu prin licitație publică, ci în mod

Prima condiție cerută pentru ca schimbul să poată avea loc astă-dî este consimțimîntul femeii. Aceasta se înțelege de la sine, fiind-că imobilul este al ei ¹⁾. Consimțimîntul bărbatului nu este mai puțin necesar, fiind-că el are usufructul imobilului dotal, și acest consimțimînt nu poate fi înlocuit prin acel al justiției ²⁾.

Necesitatea consimțimîntului femeii și al bărbatului.

Dacă femeea este minoră, consimțimîntul ei nu e suficient; mai trebuie încă o deliberare a consiliului de familie omologată de tribunal (art. 401 și 430) ³⁾.

Casul în care femeea ar fi minoră.

A doua condiție cerută de art. 1254 este ca schimbul să fie folositor soților, ceea ce se apreciază în mod suveran de instanțele de fond. Cele de mai multe ori, imobilul primit în schimb va fi producător de un mai mare venit ⁴⁾, sau va fi mai ușor de administrat, pentru-că ar fi vecin cu un alt imobil al femeii ⁵⁾.

Folosul ce trebuie să a-ducă schimbul.

A treia condiție cerută de art. 1254 este ca valoarea imobilelor schimbate să fie aproape aceeași, sau ca

Valoarea ce trebuie să aibă imobilul primit în schimb.

voluntar, de femei și soțul său, cu simpla autorizare a tribunalului, spre a-și cumpăra efecte care să producă dobîndă. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1893, p. 568 și *C. judiciar* din 1893, No. 62.

¹⁾ „*Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest*“. L. 11, Dig., *De div. regulis juris antiqui*, 50. 17.

²⁾ Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10672, și autorii citați acolo.—*Contra*: Taulier, *op. cit.*, V, p. 327. „Schimbul poate să aibă loc, dice acest autor, fără consimțimîntul personal al bărbatului. Folosința imobilului dotal trebuie însă să-i fie rezervată și intrarea în posesiune a schimbătorului este ast-fel amănată până la desfacerea căsătoriei sau separația de bunuri“. In ori-ce caz, se admite că consimțimîntul bărbatului nu este necesar când el este în imposibilitate de a-l manifesta, sau când femeea a dobîndit separația de bunuri. Rodière et Pont, III, 1813. *Répert. Sirey, Dot*, 1985. T. Huc, IX, 483, p. 574.

³⁾ Taulier, *loco cit.* Rodière et Pont, III, 1813. Pand. fr., II, 10673. *Répert. Sirey, Dot*, 1986. Seriziat, *op. cit.*, 174, p. 253. T. Huc, IX, 483. C. Pau, Sirey, 40. 2. 451.

⁴⁾ Nu se cere, însă, ca noul imobil primit de femei în schimb să aibă un venit mai mare de cât acela pe care ea îl dă în schimb. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1882, p. 698.—Dacă imobilul primit în schimbul aceluși dotal are o valoare mai mare de cât acest din urmă, valoarea în plus se consideră ca avere parafernala a femeii, și ca atare, până la concurența ei, este valabilă ipoteca constituită de dînsa, cu autorizarea bărbatului. C. București, *Dreptul* din 1891, No. 11.

⁵⁾ Cpr. Rodière et Pont, III, 1814. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10674.

noul ori nouele imobile ¹⁾ să aibă cel puțin valoarea de patru cincimi a celui vechiu ²⁾, după o prețeluire făcută prin experți, rinduiți de tribunal din oficiu.

Necesitatea
unei exper-
tise.

Expertisa este, deci, o condiție obligatorie a schimbului imobilului dotal, de și judecătorii nu sunt legați prin disele experților ³⁾: *Dictum expertorum nunquam transit in rem judicatam.*

Experții ⁴⁾ numiți *din oficiu* de tribunal, iar nu după arătarea părților, conform dreptului comun (art. 212 Pr. civ.), își vor da părerea asupra ambelor imobile care fac obiectul schimbului, pentru-că numai ast-fel se poate ști dacă valoarea imobilului, ce femeea urmează a primi în schimbul celui vechiu, are valoarea fixată de lege.

Schimbul
între bărbat
și femeie.
Controversă.

Imobilul dotal poate fi schimbat nu numai cu un alt

- ¹⁾ De și legea vorbește *de un alt imobil* la singurیت, totuși este generalmente admis că imobilul dotal poate fi schimbat contra mai multor imobile, situate în locuri deosebite, și ne făcând parte din aceeași exploatare, dacă această împrejurare n'ar împedeca schimbul de a fi folositor soților. Cpr. Rodière et Pont, III, 1815. Pand. fr., II, 10677.
- ²⁾ De aici rezultă că, astă-dă, imobilul dotal nu mai poate fi schimbat contra unor lucruri mobile, precum era permis altă dată (v. *suprà*, p. 308). Cpr. Rodière et Pont, III, 1815. Marcadé, VI, art. 1559, p. 80. Répert. Sirey, *Dot*, 1989. Pand. fr., II, 10675.—El ar putea însă fi schimbat contra unei servituți (art. 471), nu însă contra unui usufruct, din cauză că usufructul se poate stinge prea ușor. Pand. fr., II, 10679 urm. Rodière et Pont, III, 1815.—Veđi însă Seriziat (*op. cit.*, 177, p. 257), care nu admite schimbul imobilului contra unei servituți.
- ³⁾ Rodière et Pont, III, 1817. Guillouard, IV, 2051. Troplong, IV, 3505. Aubry et Rau, V, § 537, p. 597. Pand. fr., II, 10685. Seriziat, *op. cit.*, 182, p. 262.—*Contrà*: Taulier, V, p. 329.—Expertisa numai atunci ar putea să nu fie necesară când schimbul dotal ar fi permis prin însu-și contractul de căsătorie, pentru-că schimbul având loc, în specie, în baza convenției matrimoniale, regulele art. 1254 nu mai sunt aplicabile în cazul de față. Cpr. Guillouard, IV, 2051. Pand. fr., II, 10686. Répert. Sirey, *Dot*, 1995. C. Pau, Sirey, 40. 2. 452, și Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 3719, nota 2.
- ⁴⁾ Contrar art. 213 din Pr. civ., experții vor trebui să fie în număr de trei, unul singur ne fiind suficient. Rodière et Pont, III, 1817. Seriziat, 182, p. 262.—*Contrà*: C. Grenoble, 10 Martie 1868. Pand. fr., *Mariage*, II, 10690. Répert. Sirey, *Dot*, 1993.

imobil al unui terțiu ¹⁾, dar chiar cu un immobil al bărbatului ²⁾, dacă condițiile prescrise de lege sunt îndeplinite, dispoziția art. 1307 ne fiind aplicabilă în specie; căci art. 1409, după care regulile de la vinzare se aplică și la schimb, se referă la condițiile generale asupra consimțimintului, transcrierii, răspunderii în caz de evicțiune, etc. ³⁾. Și pentru aceasta nu este nevoie ca între soți să se închee un act autentic ⁴⁾.

¹⁾ Art. 1254 presupunând cazul unui schimb real între două imobile aparținând la doi proprietari deosebiți, de aici rezultă că soții n'ar putea, nici chiar cu autorisarea justiției, prin o operație pe nedrept calificată schimb, să facă d'intr'un immobil dotal al femeii un immobil parafernă, sau *vice-versa*. Cpr. Massé, nota în Sirey, 61. 1. 10. Veđi și *supră*, p. 268, text și nota 4.—Veđi însă C. București, consid. transcris *infra*, p. 314. Femeea n'ar putea, de asemenea, să primească, în schimbul unei părți a fondului dotal, construcțiile rădicate pe cealaltă parte a fondului, făcând ast-fel ca o parte din fondul dotal să devie parafernă. În adevăr, construcțiile rădicate asupra fondului dotal devenind dotale prin încorporație (art. 488), terții constructori având numai o creanță personală contra femeii, neurmăribilă asupra bunurilor dotale (veđi p. 147, 148), schimbul este cu neputință, ne existând în specie două valori deosebite. Cpr. Guillouard, IV, 2055. Pand. fr., *Mariage*, II, 10682. Cas. fr. D. P. 60. 1. 393. Sirey, 61. 1. 10 (cu nota lui Massé).

Antipricon.

²⁾ Acest schimb (*antipricon*) era admis și în dreptul nostru anterior. Veđi *supră*, p. 149.—După Curtea de casație antipriconul nu se putea face de cât cu consimțimintul femeii. Veđi *supră*, *loco cit.*, nota 3.—*Contră*: Nacu, III, p. 11.

³⁾ Veđi în acest sens: Cas. rom., Trib. și C. Iași, C. Galați, Trib. Ialomița, etc. *Dreptul* din 1889, No. 43 și Bulet. 1889, p. 525. *Dreptul* din 1883, No. 8 și 16. *Dreptul* din 1888, No. 79, și din 1889, No. 43. *Dreptul* din 1890, No. 68. C. București, C. *judiciar* din 1899, No. 2. Trib. Prahova, *Dreptul* din 1902, No. 80. C. Limoges, D. P. 62. 2. 201. În același sens: Guillouard, IV, 2056. Pand. fr., *Mariage*, II, 10683. Répert. Sirey, *Dot*, 1991. Alex. Degré, *Dreptul* din 1891, No. 36, p. 283. Planiol, *Revue critique*, anul 1888, p. 272 urm. Nacu, III, p. 314. Jouitou, I, 80.—*Contră*: Cas. rom. Bulet. S-a I, 1885, p. 751, și *Dreptul* din 1886, No. 3. C. Pau și Bordeaux, D. P. 86. 2. 44. Sirey, 87. 2. 113. Sirey, 1901. 1. 65 (și nota lui Lyon-Caen). Baudry et Surville, III, 1733. T. Huc, IX, 483. Baudry et Saignat, *Vente*, 229, p. 186. Veđi asupra acestei controverse, Traatatul nostru în limba franceză, p. 103, 104 și observația ce am publicat, asupra unei sentințe a trib. Tutova, în C. *judiciar* din 1901, No. 80, p. 673. Veđi și t. IV a Coment. noastre, p. 789, nota 1.

⁴⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, anul 1899, p. 260.

În fine, ultima condiție cerută de art. 1254, pentru ca schimbul imobilului dotal să poată avea loc, este autorisarea justiției.

Trib.
competent.

Tribunalul competent este, în această privință, acel al domiciliului soților ¹⁾. Acest tribunal va verifica numai utilitatea, iar nu și necesitatea schimbului, valoarea imobilelor, etc. Cheltuiala schimbului este în sarcina femeii ²⁾.

Inalienabili-
tatea imo-
bilului
dobândit în
schimb.

Dacă formalitățile legale au fost îndeplinite, imobilul primit în schimb devine dotal, prin urmare, este inalienabil, însă poate și el, la rîndul lui, fi schimbat din nou cu un alt imobil, și așa mai departe.

El devine dotal pentru tot, dacă valoarea sa este egală sau inferioară imobilului dat de femeie. Dacă valoarea sa este mai mare, el nu este dotal de cât până la concurența valorii celui dintâi, afară de cazul când femeia și-ar fi constituit dotă și bunurile sale viitoare. Dacă pentru a se complecta valoarea primului imobil, s'ar da-tori femeii o sumă de bani (*une soulte*), această sumă este dotală și va fi întrebuințată în cumpărare de alte imobile, dacă aceasta este cu puțință ³⁾.

Cât pentru regulile ce urmează a fi aplicate în privința întrebuințării excedentului prețului, ele sunt acele expuse *suprà*, în privința întrebuințării, în diferitele ipoteze prevădute de art. 1253.

Transcrierea
schimbului.
Controversă.

Dar aci se presintă o chestiune controversată. Schimbul imobilului dotal este supus formalității transcrierei? Negativa este admisă de unii, pentru-că, pe de o parte, această formalitate nu se vede prescrisă de art. 1254, iar pe de alta, pentru-că o formalitate de păzit sub pedeapsă de nulitate nu poate fi înființată prin analogie ⁴⁾.

¹⁾ Guillouard. IV, 2052. Seriziat, *op. cit.*, 179. Duranton, XV, 517. Pand. fr., II, 10691. Répert. Sirey, *Dot.*, 1997.

²⁾ Guillouard, IV, 2054. Pand. fr., *Mariage*, II, 10703 urm.

³⁾ Chestiunea de a se ști dacă imobilele cumpărate cu această sultă sunt, sau nu, dotale este controversată. Troplong (IV, 3505) se pronunță cu drept cuvînt în favoarea dotalității, iar Odier (III, 1319) și Tessier (I, No. 51, p. 263) în sens contrar. Veđi și *suprà*, p. 307, text și nota 3.

⁴⁾ Cpr. Alex. Degré, *Dreptul* din 1891, No. 40 și *Scr. juridice*, I, p. 427 urm. Apostol, *op. cit.*, p. 123 urm. C. București, *Dreptul* din 1889, No. 27 (decisie casată). Dl. Nacu nu se ocupă de loc de această chestiune, de și ea are o mare însemnătate practică. *De minimis non curat prator!*

Această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă, pentru-că de și formalitatea transcrierii nu este anume prevădută de art. 1254, totuși ea rezultă din art. 1230 C. civ. și 721 urm. Pr. civ. În adevăr, este cu neputință ca un imobil să devie dotal, fără ca terții să nu fie vestiți despre aceasta¹⁾. „Considerând, dice Curtea din București, că art. 1229, 1230 C. civ. și 716 Pr. civ. supun modificările aduse convențiilor matrimoniale, la aceleași formalități ca și înseși acele convenții; că dacă aceste articole vorbesc de modificările aduse convențiilor matrimoniale, înainte de celebrarea căsătoriei, este că dota ne putând fi, în virtutea art. 1236 C. civil, nici constituită, nici adăogată în timpul căsătoriei, în regulă generală aceste modificări nu pot avea loc de cât înaintea celebrării căsătoriei; dar de aci nu rezultă că dacă modificările s'ar aduce în timpul căsătoriei, când legea le încuviințează, precum este și schimbul prevădut de art. 1254 C. civ., că aceste modificări ar fi scutite de formalitățile cerute de suscitările articole; căci un imobil ne putând avea caracterul dotalității față cu părțile și cu terțiile persoane de cât atunci când convenția prin care el se constituie ca dotal se află trecută în registrul prevădut de art. 708 și 721 Pr. civ.²⁾, urmează neapărat, pentru ca imobilul pus

¹⁾ Naște însă întrebarea: ce trebuie să se transcrie? De sigur contractul de schimb, care, după Curtea de casație, nu are nevoie de a fi autentic. Veți Bulet. Cas. S-a 1, 1899, p. 260. După art. 724 bis din Pr. civ. se pot transcrie, în adevăr, și actele sub semnătură privată. Credem însă că ar fi bine să se transcrie și jurnalul tribunalului prin care se autorisă schimbul.

²⁾ În materie de schimb se cer, deci, două transcrieri: cea din art. 708 Pr. civ., privitoare la ori-ce convenție matrimonială în genere, și cea de drept comun, prevădută de art. 721 Pr. civ. Tribunalul de Ilfov a decis de curind, în majoritate (*Dreptul* din 24 Aprilie 1903, No. 32), că transcrierea de drept comun, făcută în registrul situațiunei imobilului este suficientă, însă părerea minorității (a d-lui judecător M. A. Balș), foarte bine motivată, conformă cu cea a Curței, este cu mult mai juridică; pentru-că, prin schimbul imobilului dotal, se aduce o prefacere convenției matrimoniale primitive, și știm că ori-ce prefacere de asemenea natură este supusă la aceleași formalități ca și înseși convențiile matrimoniale (art. 1229, 1230 C. civ. și 716 Pr. civ.). Or, aceleași motive există atât în cazul când convenția matrimonială pri-

în locul aceluî dotal să devină dotal, ca să fie trecută această modificare în sus arătatele registre ale tribunalului, și dar să se îndeplinească dispozițiile citatelor articole 1229 și 1230 C. civ., art. 708, 716 și 721 Pr. civ.; considerând că art. 1254 C. civ., ca excepție la principiul inalienabilității imobilului dotal prevăzut de art. 1248 C. civ., permite schimbul cu un alt imobil, în condițiile arătate în acest art., și în acest caz, declară imobilul primit în schimb ca dotal; că, de și acest art. prevede, ca condițiuni, numai consimțământul femeii și autorizarea justiției, justificându-se utilitatea schimbului cu un alt imobil de o valoare cel puțin de patru cincimi cât a imobilului dotal, constatată această valoare prin experți numiți din oficiu, fără însă de a prevedea expres și obligația ca asemenea operațiuni să se transcrie în registrul respectiv al tribunalului imobilului luat în schimb; totuși obligația îndeplinirii acestei formalități rezultă virtualmente din cuprinsul acestui articol, combinat cu art. 1248 C. civ.; căci înstrăinarea prin schimb a imobilului dotal se permite numai sub condițiunea ca imobilul primit în schimb să fie considerat și să rămână dotal; ceea ce însemnează că trebuie a se îndeplini în privința lui formalitatea legală, atât pentru stabilirea calității de dotalitate în privirea soților, cât și pentru încunoștiințarea celor de al treilea pentru transformarea stărei imobilului luat în schimb; și aceste formalități, în privința soților, sunt cele prevăzute de art. 708 Pr. civ., iar în privința celor de al treilea, transcrierea actului de schimb, sau a jurnalului tribunalului, *în caz când femeea dotală substituie un imobil parafernăl altui dotal*¹⁾, în registrul respectiv, conform art. 1230 C. civ., 721, 722 și 723 Pr. civ., etc.²⁾.

mește o prefacere înainte de căsătorie, cât și în urma celebrării ei. A se vedea, în această privință, motivele foarte temeinice date de Dl. judecător M. A. Balș, în minoritatea menționată.

- ¹⁾ Asupra acestui considerent facem rezervele noastre, de-oarece am vădut *suprà* p. 311, nota 1, că femeea nu poate să facă dintr'un imobil parafernăl un imobil dotal, și *vice-versa*.
- ²⁾ *Dreptul* din 1891, No. 11. În același sens: Cas. rom., C. Galați, Trib. Ilfov, etc., Bulet. S-a 1, 1889, p. 932 și *Dreptul* din 1889, No. 27. Bulet. 1890, p. 1372. *Dreptul* din 1890, No. 5 și 26. *Dreptul* din 1891, No. 1. Bulet. S-a 1, anul 1898, p. 1171, și anul 1899, p. 260, etc.

Așa dar, numai sub condiția transcrierii, imobilul primit de femeie în locul aceluși vechi devine dotal, și numai ast-fel este validă înstrăinarea sub-sequentă a imobilului primitiv dotal, în locul căruia s'a făcut schimbul¹⁾.

Cine va putea însă să invoace lipsa transcrierii? În regulă generală numai cei de al treilea (art. 723 Pr. civ.). De astă dată, însă, acest drept îl are și femeia. Aceasta rezultă din art. 1255, care dă drept femeii saū moștenitorilor ei de a cere revocarea înstrăinării fondului dotal, de câte-ori această înstrăinare a avut loc fără îndeplinirea condițiilor mai sus expuse; or, transcrierea este, după cum am vădut, una din condițiile validității schimbului imobilului dotal. „Considerând, dice Curtea din București, că din dispozițiile art. 1290, 1295 C. civ., 716 și 723 Pr. civ. rezultă că, în principiu, transcripțiunea este constituită în folosul terților, așa că lipsa ei n'ar putea fi invocată de cât numai de aceștia, nu însă și de parte saū succesorii lor; însă, prin excepție, art. 1255 C. civ. dă drept și femeii saū moștenitorilor sei și bărbatului a cere nulitatea schimbului, în caz când nu s'ar fi îndeplinit formalitățile necesare pentru validitatea schimbului, între care formalități este și cea a transcripției“²⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă că femeia este în drept, dacă schimbul n'a fost transcris, să ceară revocarea lui și să revendice primul imobil dotal din mâna ori-cărui detentor, acțiunea femeii ne putând fi respinsă chiar dacă i s'ar putea imputa neglijență, dol saū rea credință, ea putând fi responsabilă în aceste cazuri numai de daune³⁾.

Această soluție presupune însă că imobilul dat de cel de al treilea în schimb a fost grevat, înainte de transcriere, de o sarcină; căci dacă asemenea sarcină nu exista, lipsa transcrierii nu poate fi invocată de femeie, ea fiind totdeauna în termen de a cere îndeplinirea acestei formalități. „Considerând, dice Curtea noastră supremă, că lipsa

Persoanele care pot invoca lipsa transcrierii.

Dreptul femeii în această privință.

1) Nu este însă de esența transcripțiunii ca actul să fie trecut în întregimea lui în registrele tribunalului, ci este suficient, în spiritul legii, ca din modul cum s'a făcut transcrierea, să reasă pentru cei interesați indicațiunile necesare în privința mutațiunilor operate asupra imobilului. Trib. Prahova, *Dreptul* din 1902, No. 80.

2) *Dreptul* din 1891, No. 11, p. 86, coloana 1.

3) Veđi decisiile citate *supra*, p. 314, nota 2.

de transcriere a schimbului în registrul respectiv al tribunalului, formalitate de alt-fel substanțială pentru validitatea schimbului, nu poate să atragă nulitatea lui, întru-cât imobilul primit în locul aceluși dotal, de la data schimbului și până în prezent, nu a fost grevat de nici-o sarcină din partea terților, și femeea poate încă cere cu succes transcrierea acestui schimb; că o asemenea soluție este conformă principiului că nime nu se poate plînge pe nedrept la justiție, dacă nu este vătămat în interesele sale, etc.“¹⁾

Sancțiunea principiului inalienabilității fondului dotal.

Art. 1255.—Dacă, afară de casurile excepționale mai sus arătate, femeea²⁾ sau amîndoi soții împreună înstrăinează imobilul dotal, femeea sau moștenitorii săi pot face a se revoca înstrăinarea, *în curs de zece ani după desfacerea căsătoriei*³⁾.

Femeea va avea același drept *în curs de zece ani*⁴⁾ după separațiunea patrimoniilor. Bărbatul va putea și el însuși să facă a se revoca alienațiunea în timpul căsătoriei, rămânând cu toate-acestea supus la daune-interese către cumpărător, dacă nu va fi declarat în contract că imobilul vîndut este dotal. (Art. 207, 952, 1084, 1164, 1167, 1190, 1242, 1248, 1256 urm. 1878, 1900 C. civ. Art. 1560 C. fr.)

Dr. roman.

La Romani, înstrăinarea fondului dotal era *radical nulă*, bărbatul putînd să-l revendice, de-oare-ce el era proprietarul lui⁵⁾.

Dreptul actual.
Nulitate relativă.

Această soluție era admisă și în proiectul primitiv al Codului fr. Iată, în adevăr, cum era conceput art. 169 din proiect: „Dacă, afară de casurile excepționale mai sus expuse, femeea sau bărbatul, sau amîndoi împreună înstrăinează fondul dotal, înstrăinarea va fi *radical nulă*“⁶⁾.

¹⁾ Bulet. S-a 1, 1899, p. 261.

²⁾ Textul fr. dice: femeea, *sau bărbatul*, sau amîndoi împreună.

³⁾ Textul fr. dice că femeea sau moștenitorii ei pot face a se revoca înstrăinarea *după desfacerea căsătoriei, fără ca să li se poată, în timpul ei, opune vr'o prescripție*“.

⁴⁾ Textul francez dice că femeea va avea același drept *în urma separațiunei de bunuri*.

⁵⁾ Cpr. L. 30, *De jure dotium* și L. 13, § 3, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5. Veđi și L. 1, § 5, Dig., *De exceptione rei vendite et tradite*, 21. 3.

⁶⁾ Veđi Locré, *Législ. civile*, p. 226 și 259. Fenet, *Trav. préparat. ou motifs du C. civil*, XIII, p. 590. Veđi și Pand. fr., *Mariage*, II, 10727.

Deoseb. de redacție de la Codul fr.

În urma discuțiilor urmate înaintea Tribunalului, textul a fost schimbat, și nulitatea a devenit *relativă* din absolută ce era din capul locului ¹⁾; de unde rezultă că numai femeea saū moștenitorii ei ²⁾ și bărbatul, în timpul căsătoriei, o pot propune, iar nu terții cărora înstrăinarea le ar aduce vr'un prejudiciu. Nulitatea este, de asemenea, susceptibilă de confirmare (art. 1167 și 1190) și se prescrie prin *dece ani* (art. 1900).

Prima consecință a caracterului relativ a nulității înstrăinării fondului dotal, făcută în afară de casurile prevădute de lege, este că dobânditorul acestui fond nu poate cere anularea înstrăinării, pentru-că, precum am spus-o de mai multe ori, această nulitate nu rezultă din indisponibilitatea bunurilor dotale, ci din incapacitatea femeii măritate (cpr. art. 952) ³⁾.

Tot ce poate face terțul achisitor, care, în urma încheerii contractului, a descoperit că fondul dobândit de dînsul era dotal, este să rețină prețul, dacă acest preț este încă datorit (art. 1364) ⁴⁾.

Dobânditorul imobilului dotal n'ar putea propune anularea achizițiunei sale nici chiar atunci când dotalitatea

Consecințele
relativității
nulității.

Aplic. art.
1364.

¹⁾ Cpr. Trib. Suceava și C. București, *Dreptul* din 1886, No. 18, și din 1901, No. 84. C. Pau, Bordeaux, și Cas. fr. D. P. 89. 2. 112. Sirey, 91. 2. 235. D. P. 94. 1. 407. Guillouard, IV, 1882. Baudry, III, 404. Colmet de Santerre, VI, 232 bis I. Laurent, XXIII, 502. T. Huc, IX, 486. Planiol, III, 1529. Apostol, *op. cit.*, p. 130, și toți autorii.

²⁾ „*Heredi quoque mulieris idem auxilium præstabitur, quod mulieri præstabatur*“ L. 13, § 3, Dig., *De fundo dotali*, 23. 5.

³⁾ Veđi *suprà*, p. 239 urm.—Cpr. Guillouard, IV, 1883. Baudry, III, 407. Baudry et Surville, III, 1799. T. Huc, IX, 486. Vigié, III, 529. Planiol, III, 1529. Laurent, XXIII, 501, 502. Odier, III, 1337. Rodière et Pont, III, 1883. Colmet de Santerre, VI, 232 bis II. Marcadé, VI, art. 1560, No. I. Troplong, IV, 3521. Aubry et Rau, V, § 537, p. 562. Joutou, I, 203 urm. Tessier, II, p. 4, text și nota 687. Seriziat, 195, p. 279, 280. Pand. fr., *Mariage*, II, 10729 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2348 urm. Cpr. C. Montpellier, D. P. 1899. 1. 353. Veđi și Cas. fr. D. P. 94. 1. 407. Sirey, 95. 1. 218.

⁴⁾ Planiol, III, 1529, *in fine*. Pand. fr., II, 10745 urm. Rodière et Pont, III, 1883. Guillouard, IV, 1884, *in fine*. Aubry et Rau, V, § 537, p. 562. Baudry, III, 407, *in fine*. Dépinay, *op. cit.*, p. 258.

imobilului înstrăinat n'ar fi fost declarată de soți ¹⁾, sau când ei ar fi declarat că imobilul este parafernă, pe când în realitate el era dotal ²⁾.

Casul în care soții ar fi întrebuințat monopere frauduloase. Art. 960.

Dar dacă soții sau măcar unul din ei nu s'au mărginit a face declarații mincinoase, pe care terțiul era dator să le controleze, ei a întrebuințat monopere dolosive spre a induce pe acest din urmă în eroare, terțiul achizitor va putea cere anularea contractului, pentru-că consimțimintul său n'a fost de astă dată liber (art. 960) ³⁾.

Casul în care bărbatul a înstrăinat fondul dotal ca al său propriu.

Ce trebuie să decidem în caz când bărbatul ar fi înstrăinat fondul dotal ca al său propriu? Chestiunea este controversată; însă vom decide și de astă dată că dobînditorul imobilului dotal nu are acțiunea în anulare, pentru-că art. 1255 nu-i conferă această acțiune nici într'un caz ⁴⁾.

Creditorii bărbatului.

O altă consecință a caracterului relativ a nulității înstrăinării este că acțiunea în anulare nu poate nici într'un caz fi exercitată de creditorii bărbatului, pentru-că, de și el are exercițiul acestei acțiuni, în timpul căsătoriei, totuși nu este vorba, în specie, de o acțiune bănească, ci de o acțiune eminentamente personală, pe care el o exercită în calitate de cap al familiei și care, ca atare, după art. 974, îi este exclusiv personală ⁵⁾.

Creditorii chirografari ai femeii. Controversă.

Aceeași soluție este generalmente admisă în privința creditorilor chirografari ai femeii, chiar anteriori căsătoriei, pentru-că acțiunea lor ar fi contrară scopului regimului dotal, sub care inalienabilitatea fondului dotal a fost

¹⁾ Pand. fr., II, 10736 urm. și autorii citați în nota 3 p. 317.

²⁾ Guillouard, IV, 1884. Troplong, IV, 3521. Pand. fr., II, 10741. Répert. Sirey, *Dot*, 2360. Baudry et Surville, III, 1799, p. 546.—*Contră*: Rodière et Pont, III, 1883.

³⁾ Pand. fr., II, 10742. Répert. Sirey, *Dot*, 2359. Odier, III, 1339. Troplong, IV, 3523. Guillouard, IV, 1885. T. Huc, IX, 486. Baudry et Surville, III, 4799, p. 546.

⁴⁾ Troplong, IV, 3522.—*Contră*: Pand. fr., II, 10744 și autorii citați acolo. Acești autori conferă, în asemenea caz, acțiunea în anulare terțiului achizitor, prin aplicarea principiilor de la vinđarea lucrului altuia (art. 1599 C. fr., eliminat de legiuitorul nostru).

⁵⁾ Cpr. Guillouard, IV, 1887. Odier, III, 1329. Colmet de Santerre, VI, 232 bis V. Rodière et Pont, III, 1872. Troplong, IV, 3530. Marcadé, VI, art. 1560, No. V. Aubry et Rau, V, § 537, p. 562. Pand. fr., II, 10748. Répert. Sirey, *Dot*, 2363. Planiol, III, 1532. T. Huc, IX, 487, *in fine*.—Cât pentru moștenitorii bărbatului, nu mai rămâne îndoială că ei nu au nici-un drept, pentru-că el însuși ne putând să

stabilită în interesul exclusiv al familiei, iar nu în acel al creditorilor ¹⁾).

Cât pentru creditorii posteriori căsătoriei, ei nu au acțiunea revocatorie sau în anulare, pentru-că ei n'ar avea nici-un drept asupra fondului dotal, chiar dacă el ar reîntra în patrimoniul femeii. Creditorii femeii posteriori căsătoriei.

Dar dacă această chestiune este controversată în privința creditorilor chirografari, nici-o controversă nu mai e cu putință în privința creditorilor cari ar avea o ipotecă asupra fondului dotal, constituită fie înainte de căsătorie, fie în urma căsătoriei, în casurile în care acest fond este alienabil. Acești creditorii având, în adevăr, un drept real asupra fondului dotal, trebuie să-l poată urmări în ori-ce mână ar trece și să-l facă să reentre în patrimoniul femeii, din care el nu putea să easă ²⁾.

Din caracterul relativ al acțiunii în nulitate a înstrăinării fondului dotal, se trage concluzia că înstrăinarea acestui fond poate fi garantată de un terțiu și chiar de bărbat ³⁾, sau de femeie ⁴⁾. Garantarea înstrăinării fondului dotal.

exercite acțiunea de cât în timpul căsătoriei, căsătoria este desfăcută prin moartea sa.

¹⁾ Chestiunea este însă foarte controversată. Vezi autoritățile citate într'un sens și în altul în t. V a Coment. noastre, p. 209, nota 3, și la autoritățile citate acolo, *adde*: în favoarea acțiunii creditorilor: Odier, III, 1336. Pand. fr., *Mariage*, II, 10751 urm. T. Huc, IX, 487, *in fine*. Planiol, III, 1533. C. Bordeaux, D. P. 1902. 2. 244; iar în contra dreptului creditorilor, vezi C. Paris, D. P. 1902. 2. 284. Répert. Sirey, *Dot*, 2372 urm. Cubain, *Droit des femmes*, 378. p. 234.—După Jouitou (I, 206, p. 229 urm.), creditorii chirografari ai femeii n'ar putea să ceară revocarea înstrăinării de cât atunci când ea ar fi fost făcută în fraudă drepturilor lor (art. 975). Vezi și distincțiunea propusă de Rodière et Pont (III, 1873).

²⁾ Cpr. Marcadé, VI, art. 1560, No. V. Guillouard, IV, 1888. Aubry et Rau, V, § 537, p. 563, text și n. 26. Pand. fr., *Mariage*, II, 10755. Répert. Sirey, *Dot*, 2370. Dépinay, *op. cit.*, p. 258.

³⁾ Cpr. Rodière et Pont, III, 1876. Guillouard, IV, 1900. Troplong, IV, 3517, *in fine*, și *Cautionnement*, 87. Ponsot, *Cautionnement*, 55. T. Huc, IX, 488. Baudry et Surville, III, 1804. Aubry et Rau, V, § 537, p. 561, text și nota 20. Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 7, text și nota 689. Pand. fr., *Mariage*, II, 10758 și *Caution-Cautionnement*, 184. Laurent, XXVIII, 147. C. Grenoble, Sirey, 48. 2. 55. D. P. 48. 2. 52.—*Contră*: Merlin, Répert. *v^o Dot*, § 8, No. V.

⁴⁾ Cpr. Guillouard, IV, 1903. Baudry et Surville, III, 1804.

Confirmarea
din partea
femeii.

În fine, vom vedea mai la vale că nulitatea care rezultă din înstrăinarea fondului dotal poate fi acoperită prin confirmarea femeii, atunci când incapacitatea sa nu mai există, adică : în urma desfacerei căsătoriei. (Veđi *infra*, p. 325 urm.)

Persoanele
care pot e-
xercita ac-
țiunea.

Până acum ne am ocupat numai despre acei cari nu pot exercita acțiunea în anulare. Persoanele care o pot exercita sunt, după art. 1255, bărbatul, însă numai în timpul căsătoriei, femeea și moștenitorii ei.

Acțiunea
bărbatului.

Bărbatul având, în timpul căsătoriei, administrația bunurilor dotale (art. 1242), poate, *cât timp ține căsătoria*, dacă n'a intervenit o separație de patrimonii ¹⁾, să ceară revocarea înstrăinării fondului dotal, consimțită în afară de casurile permise de lege, fie că înstrăinarea a fost autorisată de justiție, fie că ea a fost consimțită de dînsul

Colmet de Santerre, VI, 232 bis XXI. Rodière et Pont, III, 1880. Aubry et Rau, V, § 537, p. 572, text și nota 51. C. Bordeaux, Sirey, 91. 2. 235 (și nota lui Lacoste).—*Contrà* : T. Huc, IX, 488.

Bărbatul este garant al vinđărei, conform dreptului comun (art. 1337), chiar dacă el n'a promis asemenea garanție. Aceasta lasă a se presupune că el a intervenit în contractul de vinđare, fie-că el a înstrăinat singur imobilul, fie că l-a înstrăinat împreună cu femeea, fără a declara dotalitatea lui. Cpr. Baudry et Surville, III, 1805, p. 560 și 1813. T. Huc, IX, 487. Albert Wahl, nota în Sirey, 97. 4. p. 33, col. 1. Planiol, III, 1536.

Cât pentru femeea vinđătoare, ea nu datorește, după părerea generalmente admisă, garanția *de drept* (art. 1337), ci numai acea *de fapt*, adică : dacă a promis-o prin contract, și în asemenea caz, numai bunurile sale parafernale sunt obligate. (Veđi *infra*, p. 321, nota 2). Cpr. Baudry et Surville, *loco cit.*, p. 561. Vigié, III, 536. Jouitou, I, 219. Rodière et Pont, III, 1880. Aubry et Rau, V, § 537, p. 572, nota 51. Guillouard, IV, 1922. Ricci, *Diritto civile italiano*, VII, 42. Cas. fr., C. Pau, și Montpellier, D. P. 46. 1. 332. Sirey, 46. 1. 865. D. P. 51. 1. 193. Sirey, 51. 1. 465. Sirey, 56. 2. 286. Sirey, 69. 2. 49. Cas. Napoli, Sirey, 97. 4. 33.—Veđi însă, Taulier, V, p. 336. Planiol, III, 1536. A. Wahl, nota citată în Sirey, 97. 4. 33.

¹⁾ Legea spune, în adevăr, în mod implicit că dreptul bărbatului încetează prin separația de patrimonii, de-vreme-ce, în urma ei, acțiunea aparține femeii. Cpr. Laurent, XXIII, 505. Arntz, III, 400. Planiol, III, 1532. Jouitou, I, 187. Baudry, III, 410. Troplong, IV, 3528. Pand. fr., II, 10767, și toți autorii.

și de soția sa ¹⁾, fiind însă responsabil de daune de câteori n'a declarat terțiilor că imobilul înstrăinat este dotal.

Trecem acum la acțiunea femeii. Ea este în drept a Act. femeii. provoaca anularea înstrăinării, chiar dacă a figurat ca vîndătoare în act, pentru-că ea nu are capacitatea de a înstrăina, și concursul său la actul de înstrăinare n'o poate obliga. Femeea poate exercita acțiunea revocatorie, chiar dacă ea a garantat în mod expres înstrăinarea; obligația sa nu va putea, însă, în asemenea caz, fi executată de cât asupra bunurilor sale parafernale ²⁾.

1) Pand. fr., II, 10760 urm. Jouitou, I, 187. C. Grenoble, Sirey, 33. 2. 427.—Bărbatul ar fi în drept a cere revocarea înstrăinării, în timpul căsătoriei, chiar când el ar fi obligat a garanta pe terțiul achisitor, adecă când ar fi luat parte la înstrăinare, sau ar fi luat anume obligația de garanție. Acțiunea sa n'ar putea fi respinsă prin maxima cunoscută: *Quem de evictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio*, pentru-că atacând înstrăinarea, el nu lucrează în numele său personal, ci în calitate de administrator al bunurilor dotale. Nu se poate, deci, respinge acțiunea sa prin o excepție trasă din obligația sa personală. Veđi în acest sens: Aubry et Rau, V, § 537, p. 565, text și nota 31. Rodière et Pont, III, 1871. Troplong, IV, 3525, 3526. Guillouard, IV, 1895. Baudry, III, 408. Colmet de Santerre, VI, 232 bis XIX. Pand. fr., II, 10759. Planiol, III, 1534. C. Pau, Sirey, 59. 2. 404.—*Contrà*: Odier, III, 1345.

Acțiunea bărbatului ar putea, însă, fi respinsă prin aplicarea maximei. *Quem de evictione tenet actio*, etc., când el fiind personal obligat la garanție, n'ar mai exercita acțiunea în calitate de administrator al bunurilor dotale, ci în calitate de moștenitor al femeii. Cpr. Pand. fr., II, 10764. Guillouard, IV, 1899. Odier, III, 1345, 1347. Troplong, VI, 3552. Marcadé, VI, art. 1560, No. IV. Aubry et Rau, V, § 537, p. 566, text și nota 35.—Aceeași excepție ar fi opozabilă femeii, când ea ar cere anularea înstrăinării, în calitate de moștenitoare a bărbatului. Guillouard, IV, 1898. Pand. fr., *vº cit.*, II, 10790 urm. și autoritățile citate acolo.

2) Femeea avînd, în adevăr, libera dispoziție a bunurilor sale parafernale, poate, în mod valid, să le oblige atît prin obligația de garanție contractată de dînsa, cât și prin oricare altă cauză; căci a declara nulă asemenea garanție ar fi a întinde beneficiul dotalității la bunurile sale parafernale, ceea ce este inadmisibil. Veđi în acest sens: Guillouard, IV, 1903. Colmet de Santerre, VI, 232 bis XXI. Rodière et Pont, III, 1880. Odier, III, 1346. Aubry et Rau, V, § 537, p. 572, text și nota 51. Planiol, III, 1536. Bau-

Ea fiind incapabilă de a-și înstrăina fondul dotal, este de asemenea incapabilă de a se obliga să respecte această înstrăinare. Acțiunea ei nu va putea, deci, nici într'un caz fi respinsă prin aplicarea maximei: *Quem de evictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio*¹⁾).

Femeea nu poate, însă, exercita acțiunea în anulare de cât atunci când bărbatul pierde acest drept, adică: în urma desfacerei căsătoriei, sau a separației de bunuri. Cât timp bărbatul administrează dota femeii, acțiunea nu-i aparține de cât lui²⁾).

De câte-ori fondul dotal a fost înstrăinat numai de bărbat, sau de femeie, cu concursul lui, femeea are, după părerea generală, două drepturi deosebite: 1° acela de a cere revocarea înstrăinării; și 2° acela de a cere ca bărbatul său moștenitorii lui s'o despăgubească de valoarea

Drepturile
ce are femeea
în contra
bărbatului
său.
Controversă.

dry et Surville, III, 1804. Tessier, II, p. 78. Pand. fr., II, 10936 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 1255 urm. C. Bordeaux, Sirey, 91. 2. 235 (și nota lui Lacoste).—*Contra*: Marcadé, VI, art. 1560, No. IV. Jouitou, I, 219, p. 245 urm. Troplong, IV, 3543. 3544. Massé-Vergé, IV, § 670, p. 235, nota 19. Roland de Villargues, Répert. t. VIII, v^o *Régime dotal*, 239. Cubain, *Dr. des femmes*, 367, p. 227, 228. C. Limoges, Riom și Agen, D. P. 45. 2. 148 și 150. Sirey, 45. 2. 28. Sirey, 48. 2. 602. D. P. 49. 2. 6.

1) Aubry et Rau, V, § 537, p. 565, text și nota 32. Guillouard, IV, 1896. Odier, III, 1346. Colmet de Santerre, VI, 232 bis XXI. Pand. fr., *Mariage*, II, 10769. Répert. Sirey, *Dot*, 2387 urm. Planiol, III, 1534.

2) Guillouard, IV, 1894. Odier, III, 1331. Baudry, III, 410. Troplong, IV, 3451. Laurent, XXIII, 505. Jouitou, I, 186. Seriziat, *op. cit.*, 184, p. 265. Planiol, III, 1532. Rodière et Pont, III, 1871. Colmet de Santerre, VI, 232 bis IV. Aubry et Rau, V, § 537, p. 565, text și nota 30. Tessier, *op. cit.*, II, p. 75 urm. No. 86, text și nota 761. Pand. fr., *Mariage*, II, 10771 urm.—Veđi însă Toullier D., VII, partea II, 228. C. Rouen, Sirey, 40. 2. 70, și C. București, *Dreptul din 1884*, No. 16. După această din urmă părere, femeea ar putea, chiar în timpul căsătoriei și înaintea separației de bunuri, să ceară anularea înstrăinării fondului dotal, cu autorisarea bărbatului, soluție contrară atât textului și spiritului art. 1255, cât și chiar art. 1242, § 2. „Considerând, ăice Curtea din Galați (*Dreptul din 1890*, No. 26), că femeea saă moștenitorii ei pot cere revocarea înstrăinării în curs de ăece ani după desfacerea căsătoriei, prin urmare și înainte de această desfacere...” Eroare foarte mare, căci am arătat că, în timpul căsătoriei, numai bărbatul are acțiunea în anulare.

imobilelor înstrăinate. Femeea poate să aibă interes a se întoarce în contra bărbatului său, în loc de a cere anulara ori revocarea înstrăinării, de câte-ori imobilul înstrăinat a perit, sau a fost degradat prin faptul dobânditorului lui, devenit insolubil, sau atunci când acest imobil ar fi perdut prin alte împrejurări din valoarea sa ¹.) „Această opțiune a femeii a fost contestată, dice Planiol (III, 1531), fiind-că art. 1560 (al nostru 1255) nu vorbește de dînsa; acțiunea contra bărbatului rezultă însă din dreptul comun, și tăcerea textelor nu poate să lipsească pe femei de beneficiul ei“. Această opțiune între acțiunea revocatorie și cea în despăgubire contra bărbatului, a fost recunoscută de Curtea de casație din Franța și în dreptul roman ²).

Acțiunea în anulare introdusă de femei este admisibilă, chiar dacă înstrăinarea i-ar fi folosit personal, rămânând ca dobînditorul imobilului s'o acționeze în repetiție, conform art. 1164 ³).

Aplicarea
art. 1164.

¹) Veđi Aubry et Rau, V, § 537, p. 563, text și nota 27. Guilouard, IV, 1891. Baudry, III, 413. Planiol, III, 1531. Jouitou, I, 225, 227 urm. Dutruc, *Sépar. de biens*, 447 urm., p. 315 urm. Cubain, *Dr. des femmes*, 375, p. 231, 232. Rodière et Pont, III, 1874. T. Huc, IX, 486, p. 579. Benech, *op. cit.*, 111 urm. p. 248 urm. Troplong, *Hypoth.*, II, 612 urm., p. 504 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 10780 și numeroasele decisii citate acolo. Répert. Sirey, *Dot*, 2429 urm. Cpr. și Trib. Riom, *Pand. Périod.* 87. 2. 421.—*Contra*: Grenier, *Hypoth.*, I, 260. Taulier, *op. cit.*, V, p. 338. Seriziat, *op. cit.*, 194, p. 275 urm. Benoit, *Tr. de la dot*, I, 261, p. 369 urm. Bellot des Minières, *Contrat de mariage*, IV, p. 164 urm.

²) Veđi Sirey, *Recueil général*, t. VI (anii 1819—1821), 1, p. 475, coloana 3. Veđi și Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 3811, nota 1. Iată textul pe care se întemeiază Curtea supremă din Franța: „*Voluntus itaque eam (mulierem) in rem actionem in hujusmodi rebus quasi propriis habere, et hypothecariam omnibus anteriorem possidere: ut sive ex naturali jure ejusdem mulieris res esse intelligantur, sive secundum legum subtilitatem ad mariti substantiam pervenisse videantur, per utramque viam, sive in rem, sive hypothecariam, ei plenissime consulatur...*“ L. 30, in medio, Cod., *De jure dotium*, §. 12. Veđi însă Benoit, *Tr. de la dot*, I, 261, p. 371, care contestă că din acest text ar rezulta pentru femei o acțiune ipotecară asupra bunurilor bărbatului. Cetească ori-cine acest text și va vedea cât de greșită este interpretarea dată de acest autor.

³) Cpr. Cas. fr. Sirey, 47. 1. 180. D. P. 47. 1. 209. Pand. fr., *Mariage*, II, 10794. Veđi și *infrà*, p. 331.

Casul în care femeea a participat la fraudă.

De câte-ori femeea a participat la fraudă sau la simulația care înconjoară înstrăinarea fondului dotal, acțiunea ei nu va fi admisă, dacă concursul ei la act intru-nește caracterul unui delict sau unui quasi-delict¹⁾; ea fiind însă admisibilă în cazul contrar.

Casul în care bărbatul este solvabil.

Acțiunea revocatorie din partea femeii este admisibilă chiar dacă bărbatul ei ar fi solvabil, pentru-că această acțiune nu este o acțiune subsidiară, ci o acțiune principală²⁾.

Trib. competent.

Femeea, a cărui imobil dotal a fost înstrăinat în afară de casurile prescrise de lege, saŭ fără îndeplinirea formelor legale, nu are de cât două acțiuni: acțiunea în revocare sau în anulare a înstrăinării, și acțiunea în despăgubire contra bărbatului său; ea nu poate să ceară plata din nou de la dobânditorul imobilului³⁾.

Acțiunea prin care femeea cere revocarea sau anularea înstrăinării fondului dotal și apoi revendicarea acestui fond din mâna terțiului dobânditor⁴⁾, este de competența tribunalului situației imobilului, iar nu de cea a tribunalului domiciliului dobânditorului acestui imobil⁵⁾.

Acțiunea moștenitorilor femeii.

După art. 1255, moștenitorii femeii au aceleași drepturi ca și dînsa, contra terțiului dobânditor al imobilului dotal⁶⁾, și trebuie să asimilăm moștenitorilor pe reprezentanții femeii (*les ayants cause*) cari au dobîndit în mod regulat bunurile dotale ale femeii în urma desfacerei căsătoriei. Ast-fel, s'a decis că cumpărătorul imobilului dotal, în urma desfacerei căsătoriei, fiind investit cu plenitudinea drepturilor de proprietate care aparțineau femeii vîndătoare, este în drept a contesta validitatea ipotece-

1) Știm, în adevăr, că femeea răspunde, chiar cu dota ei inalienabilă, în privința delictelor și quasi-delictelor ei. Veđi *supră*, p. 80, 245 și 260, 261. Cpr. și C. Gabrielescu, *Gaz. Craiovei* din 14 Februarie 1890, No. 6.

2) Cpr. Pand. fr., II, 10799. Tessier, *op. cit.*, II, p. 3, text și nota 685.

3) Pand. fr., *Mariage*, II, 10822.

4) Veđi *infra*, p. 327, nota 5.

5) Pand. fr., 10828 și autoritățile citate acolo.

6) Ce trebuie să decidem în caz când moștenitorii femeii sunt în același timp și moștenitorii bărbatului? Veđi în această privință distincțiunea făcută de autori, în Pand. fr., *Mariage*, II, 10830 urm.

lor care au fost constituite fără drept asupra acestui imobil, în timpul căsătoriei ¹⁾.

Care sunt finele de neprimire sau excepțiile ce pot fi opuse acțiunii în revocare sau în anulare a înstrăinării fondului dotal? Confirmarea înstrăinării, prescrierea acțiunii, și excepția de garanție. Despre aceasta din urmă ne-am ocupat *suprà*, p. 321, nota 1. Vom trata deci aici numai despre confirmare și prescripție.

Mai întâi de toate, în cât privește confirmarea, nu mai încapе îndoială că ea nu poate să emane de la bărbat, pentru-că el ne fiind proprietarul imobilului dotal, nu poate să-l înstrăineze nici direct, nici indirect, prin efectul unei confirmări ²⁾.

În cât privește pe femei, nici-o confirmare nu este de asemenea, cu putință, în timpul căsătoriei, pentru-că, în acest timp, imobilul fiind inalienabil, el nu poate fi înstrăinat nici direct, nici indirect ³⁾.

Tot pentru aceleași motive, confirmarea nu poate să aibă loc în urma separației de patrimonii; căci, după cum știm, inalienabilitatea nu încetează prin faptul acestei separări ⁴⁾.

În urma desfacerei căsătoriei, însă, fie prin moartea bărbatului, fie prin divorț, femeia poate să confirme înstrăinarea imobilului dotal; căci fiind vorba, în specie, precum am vădut, de o nulitate relativă, ori-ce nulitate de acest fel poate să dispară prin efectul confirmării. Inalienabilitatea având, în adevăr, de temelie incapacitatea femeii și această incapacitate încetând prin desfacerea căsătoriei, nimic nu se mai opune ca femeia, redevenită ca-

¹⁾ Cpr. C. Pău, D. P. 61. 2. 149. Pand. fr., *vº cit.*, II, 10833.

²⁾ Laurent, XXIII, 510. Guillouard, IV, 1906. Pand. fr., *Mariage*, II, 10835. Répert. Sirey, *Dot*, 2518.

³⁾ Guillouard, Laurent, *loco cit.* Colmet de Santerre, VI, 232 bis XXII. Aubry et Rau, V, § 537, p. 566. T. Huc, IX, 489. Planiol, III, 1537. C. Limoges, D. P. 80. 2. 255. Sirey, 79. 2. 232. Cas. fr. D. P. 67. 1. 475. Sirey, 68. 1. 121. Cas. rom., C. Galați, Bulet. S-a I, 1891, p. 300 și *Dreptul* din 1890, No. 26. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 54.

⁴⁾ Veđi *suprà*, p. 248 urm. Cpr. și Cas. rom. *C. judiciar* din 1901, No. 85. Aubry et Rau, Guillouard, *loco cit.* Pand. fr., II, 10837. Planiol, III, 1537. C. Riom, D. P. 49. 2. 140. Sirey, 49. 2. 147.

pabilă, să poată confirma înstrăinarea neregulat făcută în timpul incapacității sale ¹⁾.

Confirm.
prin testa-
ment.

Confirmarea, care ar resulta din testamentul femeii, făcut în timpul căsătoriei, se consideră ca posterioară căsătoriei, fiind-că testamentul nu-și produce efectele sale de cât la moartea ei ²⁾.

Casurile în care fondul dotal este declarat alienabil prin conv. matrimonială.

Confirmarea înstrăinării fondului dotal este cu putință în timpul căsătoriei, de câte-ori contractul matrimonial declară fondul dotal alienabil (art. 1252). In asemenea caz, însă, nu poate să fie vorba de cât de confirmarea înstrăinării făcută de bărbat, căci înstrăinarea la care ar fi participat și femeea este validă *ab initio* ³⁾. De câte ori, deci, înstrăinarea imobilului dotal emană numai de la bărbat, și femeea declară că voește s'o mențină, există o adevărată confirmare, iar nu o nouă vinđare ⁴⁾.

Cum poate să aibă loc confirmarea.

Dreptul de confirmare, pe care îl are femeea, îl aŭ și moștenitorii ei ⁵⁾. Confirmarea poate, conform dreptului

¹⁾ Pand. fr., II, 10839. Répert. Sirey, *Dot*, 2525 urm. Guillouard, IV, 1907. Odier, III, 1358 urm. Troplong, IV, 3565. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 566. Colmet de Santerre, VI, 322 bis XXII. Rodière et Pont, III, 1882. Baudry, III, 413. T. Huc, IX, 489. Tessier, II, No. 84, p. 44 urm. Cas. fr. D. P. 59. 1. 323. Sirey 60. 1. 35. Cpr. Trib. Suceava și C. București, *Dreptul* din 1886, No. 18 și din 1901, No. 84.

²⁾ Guillouard, IV, 1908. Tessier, II, p. 45. Troplong, IV, 3566. Odier, III, 1247. Planiol, II, 1295 (ed. a 2-a). Baudry, II, 1245, *in fine*. Rodière et Pont, III, 1769. T. Huc, IX, 489, p. 582. Pand. fr., II, 10841. Répert. Sirey, *Dot*, 2530 urm. Apostol, *op. cit.* p. 139. C. Riom, D. P. 57. 2. 180. Sirey, 57. 2. 602. C. Caen, Sirey, 88. 2. 171. D. P. 88. 2. 299. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 54, text și nota 4.

³⁾ Pand. fr., II, 10842. Guillouard, IV, 1907. Cas. fr. D. P. 70. 1. 331. Sirey, 70. 1. 199.

⁴⁾ Cpr. Guillouard, IV, 1909. Pand. fr., II, 10863.—Veđi însă Laurent (XXIII, 511) și Jouitou (I, 215, p. 242) cari ved în consimțimintul femeii o nouă vinđare, așa că dreptul de proprietate n'ar fi transmis achisitorului de cât prin al doilea contract, fără efect retroactiv de la data primului contract.

⁵⁾ Pand. fr., II, 10844. T. Huc, IX, 489, p. 582. Curtea din Bordeaux a decis, pentru cazul când s'ar conferi creditorilor femeii dreptul de a cere anularea înstrăinării fondului dotal (veđi asupra acestei controverse *suprà*, p. 319, text și nota 1) că confirmarea din partea femeii saŭ a moștenitorilor ei nu împedică acțiunea creditorului, care ar fi introdus acțiunea sa înainte de intervenirea confirmarei. Veđi

comun, să aibă loc atât expres cât și tacitamente. Confirmarea expresă va trebui să întrunească condițiile prescrite de art. 1190, iar cea tacită va consista în executarea voluntară a actului de înstrăinare a fondului dotal (art. 1167) ¹⁾.

Faptul din partea femeii de a primi dobânda prețului înstrăinării va putea fi considerat, după împrejurări, ca o executare voluntară de natură a acoperi nulitatea înstrăinării ²⁾, judecătorii fondului având puterea discreționară de a aprecia împrejurările de fapt din care poate să resulte confirmarea tacită a înstrăinării fondului dotal ³⁾.

Confirmarea expresă, sau tacită, consolidează dreptul de proprietate al terțiului achisitor, a cărui titlu devine inatacabil cu *efect retroactiv*. Ea conferă femeii dreptul de a cere de la cumpărător prețul înstrăinării, dacă acest preț n'a fost încă plătit, sau de la bărbat, dacă acest din urmă l-a primit fără a-l fi întrebuințat ⁴⁾.

Dacă femeea a lasat să treacă de cece ani de la desfacerea căsătoriei, există din partea ei o ratificarea tacită.

Prescripția este, în adevăr, o excepție care se poate invoca de terțiul achisitor, sau de moștenitorii lui, contra acțiunii în anulare sau în revocare a înstrăinării fondului dotal ⁵⁾. Termenul acestei prescripții este în totdeauna de

Sirey, 91. 2. 233, 234. Această soluție este însă criticată. Vezi Répert. Sirey, *Dot*, 2522.

¹⁾ Guillouard, IV, 1908. Aubry et Rau, V, § 537, p. 567. Pand. fr., *Mariage*, II, 10845 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2529 urm. T. Huc, IX, 489.

²⁾ Guillouard, Aubry et Rau, *loco cit.* Rodière et Pont, III, 1882. Pand. fr., II, 10854. Répert. Sirey, *Dot*, 2347 urm. T. Huc, IX, 489.—Cu toate-acestea, chestia este controversată, și unii ved în totdeauna în acest fapt o confirmare tacită (Seriziat, *op. cit.* 193, p. 273 urm. Tessier, II, p. 59, text și nota 749), iar alții, din contra, nu ved în acest fapt o confirmare din partea femeii (Benoit, I, 258, p. 364 urm.). Soluția intermediară, pe care am enunțat-o mai sus, este singură juridică.

³⁾ Pand. fr., II, 10857. Vezi și t. VII a Coment. noastre, p. 56. Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1900, No. 53 și *Dreptul* din același an, No. 51. *Dreptul* din 1901, No. 84.

⁴⁾ Cpr. Planiol, III, 1357, *in fine*.

⁵⁾ Femeea, ca să poată exercita acțiunea în revendicare a imobilului dotal, este ținută ca mai întâi să ceară anularea înstrăinării, când i se poate opune prescripția acțiunii

acțiune în anulare

dece ani (art. 1255, 1900), fie că înstrăinarea emană de la ambii soți, fie numai de la femei, autorisată ori neautorisată ¹⁾, fie că ea emană numai de la bărbat. Art. 1255 conferind, în adevăr, femeii în toate cazurile, fie că înstrăinarea este opera ei, fie a bărbatului, o acțiune în anulare, iar nu o acțiune în revendicare, art. 1900 este aplicabil în toate cazurile ²⁾.

Casul în care bărbatul a înstrăinat fondul dotal ca al său propriu. Prescripția de dece ani este aplicabilă chiar în cazul când barbatul ar fi înstrăinat fondul dotal *ca al său propriu*, pentru-că calitatea luată de dînsul în actul de înstrăinare, nu schimbă acțiunea femeii, care tot o acțiune în anulare rămâne ³⁾.

Punctul de plecare al prescripției. Cunoscînd prescripția aplicabilă în specie, cată acum să determinăm punctul ei de plecare. Chestiunea este și de astă-dată controversată în Franța; căci, pe când unii susțin că, în caz de separație de patrimonii, prescripția de dece ani curge de la această separare ⁴⁾, soluție care era admisă și la Romani ⁵⁾; alții, din contra, admit că această prescripție nu curge de cât de la desfacerea căsă-

în anulare, prevădută de art. 1255 și 1900 C. civ. C. București. *Dreptul* din 1901, No. 47.

- 1) Guillouard, IV, 1910. *Pand. fr.*, *v^o cit.*, 10864 și autoritățile citate acolo. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 79, 80.
- 2) Marcadé, VI, art. 1560, No. V. Aubry et Rau, V, § 537, p. 567, text și nota 39, și autorii citați în t. VII a Coment. noastre, p. 80, nota 4. Cu-toate-acestea, chestiunea este foarte controversată în Franța, și unii nu aplică prescripția de dece ani, de câte-ori fondul dotal a fost înstrăinat numai de bărbat, ci prescripția de *trei-dece de ani*, pentru-că bărbatul vîndînd în specie lucrul altuia, acțiunea pe care o are femeia spre a-și lua înapoi imobilul său pe nedrept înstrăinat, n'ar mai fi o acțiune în anulare. Veđi autorii citați în t. VII a Coment. noastre, p. 80, nota 3. Veđi asupra acestei controverse, *Pand. fr.*, *Mariage*, II, 10870 urm. și Répert. Sirey, *Dot*, 2555 urm.
- 3) Marcadé, *loco cit.* Guillouard, IV, 1912. Cu-toate-acestea, există controversă și în această privință. Veđi autorii citați în t. VII a Coment. noastre, p. 81, nota 1. Mai veđi încă *Pand. fr.*, *v^o cit.*, 10872. Répert. Sirey, *Dot*, 2558 urm. *Apostol*, *op. cit.*, p. 130, 131.
- 4) Veđi autorii citați în t. VII a Coment. noastre, p. 90, nota 5, la cari trebuie să adăogăm: Planiol, III, 1635.
- 5) L. 30, Cod., *De jure dotium*, 5. 12. Veđi t. VII a Coment. noastre p. 91, nota 1.

toriei, conform art. 1900¹⁾). La noi, controversa este înlăturată prin termenii expresi ai art. 1255; după care femeea și moștenitorii sei²⁾ sunt în drept a exercita acțiunea în anulare sau în revocare a fondului dotal timp de zece ani de la desfacerea căsătoriei, sau *de la separarea de patrimonii*.

Dar, chiar dacă s'ar admite că separația de patrimonii ar face prescripția cu putință, aceasta se va întâmpla foarte a-rare-ori, de oare-ce, în cele mai multe cazuri, prescripția va fi în suspensie din alte motive. În adevăr, prescripția ne curgând în contra femeii măritate, de câte-ori acțiunea sa este de natură a se resfringe contra bărbatului, trebuie, după o teorie, să înlăturăm toate casurile în care bărbatul a luat parte la înstrăinare³⁾;

Casurile în care prescripția este în suspensie.

¹⁾ Veđi autoritățile citate în t. VII a Coment. noastre, p. 91, nota 2. Cpr. Baudry et Surville, III, 1807 și 1872.

²⁾ Prescripția de zece ani curge de la separația de patrimonii nu numai în privința femeii, dar și în privința moștenitorilor sei, dacă ea a murit înainte de expirarea termenului de zece ani de la separația de patrimonii. A admite, în adevăr, în privința acestor din urmă, că prescripția ar curge numai de la desfacerea căsătoriei, ar însemna a le conferi un drept mai mare de cât avea autorul lor. C. București, *Dreptul* din 1901, No. 47. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 80, nota 2. Cpr. Apostol, *op. cit.*, p. 140.

Dacă femeea a exercitat acțiunea, fie în timpul căsătoriei, fie în urma desfacerei ei, moștenitorii nu mai au nici un drept, hotărîrea pronunțată față de femeie, având față de dînșii autoritatea lucrului judecat. Dacă, în urma desfacerei căsătoriei, femeea a murit în decursul termenului prescripției pentru exercițiul acțiunii, adică înainte de expirarea termenului de zece ani, însă fără a o fi exercitat, moștenitorii o vor putea exercita în restul termenului ce a mai rămas a curge de la moartea ei și până la împlinirea termenului de zece ani, până când și femeea ar fi putut s'o exercite.

³⁾ Cpr. Planiol, III, 1636. Tessier, *op. cit.*, II, p. 105, nota 799. După această teorie, acțiunea femeii contra terțiului detentor al imobilului dotal pe nedrept înstrăinat, se va resfringe în contra bărbatului nu numai atunci când el a luat parte la actul de înstrăinare ca covîndător, dar și atunci când el s'ar fi mărginit a autorisa pe soția sa. Această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă, chiar în cazul când bărbatul ar fi tras foloase personale din prețul înstrăinării imobilului, pentru-că *aliud est vendere, aliud vendenti consentire* (L. 160, Pr., Dig., *De regulis juris antiqui*, 50. 17). În adevăr, în asemenea caz, femeea, iar nu cumpă-

căci acțiunea pornită de femeie dând terțiului evins un recurs în contra bărbatului, ea va fi imprescriptibilă, cu toată separația de bunuri. Trebuie înlăturat, de asemenea, cazul în care femeia a înstrăinat fondul dotal singură, fără nici-o autorisare; căci, în asemenea caz, existând două cauze de anulare: inalienabilitatea dotei pe de o parte, și lipsa de autorisare, pe de alta, prescripția, în privința acțiunii în anulare, care ar rezulta din această din urmă cauză, nu va începe a curge de cât de la desfacerea căsătoriei (art. 1900) ¹).

Prescripția n'ar putea, deci, începe a curge de la separația de patrimonii, de cât atunci când n'ar exista nici-o altă cauză de anulare străină de inalienabilitate și când terțiul dobânditor n'ar avea nici-un recurs de exercitat în contra bărbatului, adică, în casuri foarte rare.

Trebuie, însă, să observăm că faptul din partea femeii de a nu fi exercitat acțiunea în termenul de zece ani de la separarea de patrimonii, nu-i închide dreptul de a o exercita în termenul de zece ani de la desfacerea căsătoriei; căci prescripția de zece ani fiind o confirmare tacită, această confirmare nu se poate produce în timpul căsătoriei, (vezi *suprà*, p. 325), când știm că imobilul dotal este inalienabil, chiar în urma separației de patrimonii. Soluția contrară ar putea da loc la fraude care ar periclita averea dotală. În adevăr, femeia n'ar avea de cât să-și înstrăineze, în înțelegere cu bărbatul, fondul dotal, simulând, apoi, o separare de patrimonii și tăcând zece ani de la această separare, pentru ca înstrăinarea să devie inatacabilă. Or, asemenea soluție n'a putut fi admisă de un legiuitor care voește ca dota imobiliară să nu poată fi înstrăinată de cât în anume casuri și cu anumite formalități. Art. 1255 ar fi putut, deci, foarte bine să nu permită femeii de a exercita acțiunea în anulare în urma separației de patrimonii, ci numai în urma desfacerei că-

rătorul imobilului dotal are acțiune contra bărbatului, din cauza folosului ce el l-a tras din această înstrăinare. Nu se poate, deci, susține că acțiunea femeii se va resfringe în contra bărbatului, adică va determina punerea lui în cauză în instanța pornită de dinsa. Cpr. Valette, *Mélanges de dr., de jurisprud. et de législation*, I, p. 20, *ad notam*. Vezi și *suprà*, p. 259.

¹) Cpr. Planiol, III, 1636. Valette, *op. cit.*, I, p. 19, nota 1. Baudry et Surville, III, 1807, p. 566.

sătoriei; căci atunci ne mai fiind dotă, ori-ce confirmare, fie expresă, fie tacită, devine cu putință.

Ne a mai remas, pentru a termina comentariile art. 1255, de a determina efectele acțiunii în revocare sau în anulare. Efectele acțiunii în anulare.

Efectul direct și cel mai însemnat al acțiunii în anulare organizată de art. 1255, este de a obliga pe debitorul imobilului dotal a-l restitui *cum omni causa*, adică: cu toate adaosele firești ce el a putut să primească prin aluviune, etc. ¹⁾ Restituirea imobilului dotal.

În privința fructelor, vom aplica dispoziția art. 485. Deci, dacă achizitorul imobilului a fost de bună credință, adică dacă n'a cunoscut dotalitatea imobilului ce l-a cumparat, fructele vor fi ale sale, în tot timpul cât va ținea ignoranța sau eroarea sa. Dacă el n'a cunoscut viciul achiziției sale de cât prin cererea în anulare introdusă contra lui, el nu va restitui fructele de cât din ziua cererii, și aceasta ori-cine ar fi autorul ei: bărbatul, femeea, sau moștenitorii femeii ²⁾. Restituirea fructelor. Art. 485.

Achizitorul evins are și el dreptul la restituirea prețului ce l-a plătit, însă întinderea acestui drept variază după cum el îl cere de la bărbat, sau de la femeie. Dacă bărbatul este acela care exercită acțiunea în anulare, el trebuie să-i restituiească prețul întreg. Dacă însă femeea exercită acțiunea, în urma desfacerei căsătoriei sau separației de patrimonii, ea nu este, în principiu, obligată a-i restitui prețul. Ea nu-l va restitui de cât dacă s'a folosit de acest preț și în măsura folosului tras de dînsa (art. 1164); și încă și atunci, obligația ei nu poate fi urmărită Drepturile achizitorului. Restituirea prețului.

¹⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 2443. Pand. fr., *Mariage*, II, 10883 urm. Anularea înstrăinării se va restrînge asupra terțiilor subachizitorii, cari ar fi dobîndit imobilul dotal de la achizitorii precedenți, și aceasta prin aplicarea regulii: *Resolutio jure dantis, solvitur jus accipientis*. Cpr. C. Aix, 8 Iulie 1890, Pand. fr., *loco cit.*

²⁾ Guillaouard, IV, 1916. Aubry et Rau, V, § 537, p. 570. Pand. fr., II, 10886 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2443 urm. și autoritățile citate acolo. În cât privește modul de a se aprecia buna sau reaua credință a achizitorului, atât în privința bărbatului cât și a femeii, veți Pand. fr., II, 10896 urm. Répert. Sirey *vo cit.*, 2456 urm. Jouitou, I, 195, p. 215, 216.

asupra bunurilor ei dotale, ci numai asupra bunurilor parafernale. Această soluție se impune prin interesul superior al conservării dotei. Ea este, pe de altă parte, conformă principiului că terțiul care n'a putut deveni creditorul femeii dotale incapabile, de cât în limitele în care ea s'a înavușit, nu poate, ca ori-ce alt creditor al femeii dotale, pentru o cauză posterioară căsătoriei, să aibă acțiune de cât asupra bunurilor sale parafernale ¹⁾.

Dreptul terțiului de a fi despăgubit de cheltuelile făcute de dînsul.

În cât privește cheltuelile făcute de terțiul achisitor al imobilului dotal, el le poate cere toate de la bărbatul vîndător, dacă este de bună credință. Față cu femeea, el nu va fi însă despăgubit de cât în limitele plus-valutei aduse imobilului dotal ²⁾, fără a putea nici într'un cas exercita dreptul de retenție asupra imobilului, atît în cazul cînd el are drept la restituirea prețului, cât și la cheltuelile făcute de dînsul, sau la daune ³⁾.

Daunele ce pot fi datorite achisitorului.

Ultimul cap de cerere al terțiului achisitor a imobilului dotal, este relativ la daunele ce poate să-i datorească bărbatul sau femeea.

- ¹⁾ Guillouard, IV, 1917. Jouitou, I, 220. Troplong, IV, 3548. Colmet de Santerre, VI, 232 bis XX. Rodière et Pont, III, 1880. Odier, III, 1351. Benoit, I, 260. Tessier, II, p. 89. No. 87. Planiol, III, 1536, *in fine*. Aubry et Rau, V, § 537, p. 571. Pand. fr., II, 10794 și 10900 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2462 urm. Cas. fr. și C. Pau, D. P. 55. 1. 326. Sirey, 55. 1. 481. D. P. 68. 2. 237. Sirey, 69. 2. 69. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1881, p. 824 și Bulet. 1882, p. 62. Veđi și *supră*, p. 323, text și nota 3.—Achisitorul are drept la restituirea prețului, cînd dovedește că acest preț a folosit femeii, chiar dacă el a fost de rea credință, afară de cazul cînd el ar fi cumpărat imobilul pe riscul și pericolul său. Pand. fr., II, 10907.
- ²⁾ Guillouard, IV, 1919. Pand. fr., *Mariage*, II, 10913. Jouitou, I, 220. Baudry, III, 411. Aubry et Rau, V, § 537, p. 571. Marcadé, VI, art. 1560, No. III, p. 93. Rodière et Pont, III, 1880, *in fine*. C. Pau și Montpellier, D. P. 68. 2. 237. Sirey, 69. 2. p. 49 și 69. Cas. Neapol, Sirey, 97. 4. 33 (cu nota lui A. Wahl).
- ³⁾ Planiol, III, 1535. Cas. fr. D. P. 49. 1. 330. Sirey, 50. 1. 283. Répert. Sirey, *Dot*, 2503 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 10946 urm. Troplong, IV, 3533, 3555. Guillouard, IV, 1925. Odier, III, 1355. Aubry et Rau, V, § 537, p. 569, text și nota 44. Jouitou, I, 232, p. 247. Glasson, *Dr. de rétention*, p. 72, 73. Vigié, III, 536.—*Contrà*: Rodière et Pont, III, 1877. Nicolas, *Étude sur le dr. de rétention*, 158. Toullier D., VII, partea II, 234. Duranton, IV, 382. Tessier, II, p. 94, nota 779, la finele paginei. Cas. Neapol, Sirey, 97. 4. 33.

Bărbatul poate să-î datorească daune de câte-ori el a vîndut imobilul dotal în numele său personal, sau a garantat vîndarea făcută de femeie ¹⁾, dacă a promis că femeea va confirma. Art. 1255 dispunînd, în partea sa finală, că bărbatul este supus la daune-interese cătră cumpărător, de câte-ori el n'a declarat în contract că imobilul vîndut este dotal, *a fortiori*, el va fi supus acestei obligații, dacă a făcut declarația mincinoasă că înstrăinarea imobilului vîndut era permisă prin contractul de căsătorie ²⁾.

Daune datorite de bărbat.

El nu va datori însă daune de câte-ori a declarat prin contract că imobilul vîndut era dotal (argument *a contrario* din art. 1255) ³⁾, sau când va dovedi că terțiul cumpărător cunoștea de aiurea, *aliunde, extrinsecus*, dotalitatea imobilului cumpărat de dînsul ⁴⁾.

În ceea ce privește pe femeie, este evident că ea nu poate fi condamnată la daune cătră terțiul achisitor al imobilului dotal, dacă ea n'a luat parte la înstrăinare. Și chiar în caz când ea ar fi luat parte la această înstrăinare, poziția sa fiind mai avantajoasă de cât cea a bărbatului, ea nu este supusă la daune prin faptul că n'ar fi declarat în contract dotalitatea imobilului vîndut ⁵⁾.

Daune datorite de femeie.

Pentru ca ea să datorească daune terțiului achisitor, trebuie să presupunem că ea s'a făcut față de dînsul culpabilă de dol sau fraudă ⁶⁾, sau că a garantat vîndarea, ceea ce știm că poate să facă ⁷⁾.

1) Bărbatul datorește daune cumpărătorului, în caz de a fi garantat vîndarea făcută de femeie, chiar dacă ar fi declarat prin contract dotalitatea imobilului înstrăinat, asemenea declarație înriurind numai asupra întinderii daunelor la care el ar putea fi condamnat. Cpr. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 570, nota 46. Guillouard, IV, 1920. Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10921.—*Contrà* : C. Pau, Sirey, 59. 2. 404.

2) Guillouard, IV, 1991. Aubry et Rau, V, § 537, p. 571. Pand. fr., *Mariage*, II, 10917 și autoritățile citate acolo.

3) Pand. fr., *v^o cit.*, II, 10920.

4) Guillouard, IV, 1921. Troplong, IV, 3535. Colmet de Santerre, VI, 232 bis XVIII. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 571, nota 47. Pand. fr., II, 10925 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2482 urm.—*Contrà* : Marcadé, VI, art. 1560, No. III. Rodière et Pont, III, 1879. Benoit, *op. cit.*, I, 267, p. 392 urm. Baudry, III, 409. Jouitou, I, 189, p. 211 urm. T. Huc, IX, 487, p. 580.

5) Cpr. Baudry, III, 411. Vigie, III, 536.

6) Cpr. Répert. Sirey. *Dot*, 2496.

7) Veđi *suprà*, p. 319, text și nota 4.

În cazul întâi, fiind vorba de un delict saŭ quasi-delict, daunele vor putea fi urmărite asupra fondului dotal¹⁾, iar în cazul al doilea, numai asupra bunurilor parafernale²⁾.

Condiția dotei mobiliare în timpul căsătoriei.

Până acum ne-am ocupat numai despre dota imobiliară și am vădut că ea este, în principiŭ, inalienabilă. Ce trebuie să decidem în privința dotei mobiliare?

Dreptul roman.

Mai întâi, în cât privește dreptul roman, răspunsul nu poate fi îndoelnic. În adevăr, nu numai că sunt mai multe texte care nu prevăd de cât inalienabilitatea fondurilor dotale³⁾, dar încă sunt altele care permit înstrăinarea dotei mișcătoare⁴⁾, de câte-orî bărbatul este solvabil⁵⁾: căci, în caz contrar, femeea a cărei dotă mișcătoare fusese înstrăinată avea, în momentul restituirii ei, o acțiune utilă în revendicare⁶⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă, că, afară de cazul de insolvabilitate a bărbatului, zestrea mișcătoare putea, în dreptul roman, să fie înstrăinată⁷⁾. Este adevărat că

1) Veđi *supră*, p. 324, text și nota 1; p. 245, text și n. 4; p. 260, 261, etc.

2) Veđi *supră*, p. 321, nota 2.

3) Veđi L. unică, § 15, *in medio*, Cod., *De rei uxorię actione*, 5. 13, unde se ăice: „*Fundum dotalem, non solum hypothecę titulo dare, nec consentiente muliere, maritus possit, sed nec alienare*“. Auth. *Sive a me*, § 1, Cod., *Ad. S. Cons. Velleianum*, 4. 29: „*Multo magis idem in dotibus locum habet, ut non aliquid immobile pro ea alienetur vel obligetur*“. *Insitit.*, II, 8, Pr. „*Etiam in eas res que in provinciali solo posite sunt, interdicta alienatio vel obligatio*“. Veđi și parafraza grecească a profesorului Theofil, asupra Institutelor lui Justinian, II, tit. 8, p. 243 urm. a traduc. Frégier (Paris, 1847).

4) Veđi L. 3, Cod., *De jure dotium*, 5. 12.—L. L. 1 și 7, Cod., *De servo pignori dato manum.*, 7. 8. Aceste legi permit bărbatului de a libera sclavii dotali, și știut este că robii se consideraŭ ca lucruri (*moventia*). Cpr. *Instit. De empt. et venditione*, III, 23, § 3.—L. 32, § 2, Dig., *De legatis*, 31, II. Codul Caragea pune, de asemenea, țigani pe același rënd cu dobitoacele (art. 27, partea III, capit. 17). Veđi și art. 30 din acelaș Cod, *loco cit.*

5) L. 1, Cod. *De serco pignori dato manumisso*, 7. 8.

6) L. 30, Cod., *De jure dotium*, 5. 12.

7) Veđi Puchta, *Pandekten* (ed. a 10-a, 1866), § 417. Thibaut, *System des Pandektenrechts* (ed. a 9-a, 1846), § 448, text și

Bartole a susținut contrarul, întemeindu-se pe legea 30, Cod., *De jure dotium*, 5. 12; însă această eroare a celebrului jurisconsult italian a fost combătută cu succes, încă din secolul al 16-a, de către Cujacius ¹⁾.

În dreptul vechiŭ francez, unele parlamente, precum era acel din Dijon, admiteau principiile dreptului roman, iar altele, precum acel din Paris, întindeau inalienabilitatea și la dota mobilă ²⁾.

Dreptul
vechiŭ fran-
cez.

În cât privește dreptul nostru anterior, dota mobilă era, de asemenea, alienabilă.

Dr. vechiŭ
român.

Codul Caragea prevede în termeni generali că : „nici bărbatul, nici muerea nu pot în principii să vîndă zestrea, sau s'o zălojească, sau să o dăruească“ (partea III, capit. 16, § 32); cu-toate-acestea, s'a decis, cu drept cuvînt, că acest text nu se referă de cât la *imobilul dotal*. „Considerând, dice Curtea supremă, că, pentru aplicarea puținelor dispozițiuni ale Codului Caragea, putem recurge la dreptul roman Justinian ast-fel precum e în legislația bizantină, care a avut o aplicație imediată în țările române; că regulile dreptului roman Justinian sunt că bărbatul poate înstrăina tot ce i s'a dat ca zestre, afară de imobilele dotale (veđi Cod., 5, 12, *De jure dotium*; Dig., 23. 5 și Cod. 5. 23, *De fundo dotali*), dispoziții care sunt reproduse și în Basilicale (*lib. 29, tit. 1, capit. 110 și tit. 1, capit. 110 și tit 6*); că, afară de acestea, aplicarea continuă a dispozițiilor Codului Caragea din partea III, capit. 16, § 26 urm. a fost în sensul dreptului roman, adecă că : numai *imobilul dotal* este inalienabil; că această aplicare se confirmă și prin circul. departamentului dreptăței din 2 Ianuarie 1848, și 14 Ianuarie 1849 ³⁾; că dispozițiile Co-

Codul
Caragea.

nota a. Demangeat, *Condition du fonds dotal*, p. 12 urm. Accarias, *Pr. de dr. romain*, I, 315, p. 829 urm. (ed. a 4-a, 1886). Tessier, *Tr. de la dot*, I, nota 499, p. 289 urm. (ed. din 1835). Planiol, III, 1574. Baudry et Surville, III, 1822. Répert. Sirey, *Dot*, 2138. Van Wetter, *Cours de dr. romain*, II, § 546. G. May, *Éléments de dr. romain*, p. 323, nota 2 (ed. a 3-a, 1894). Aubry et Rau, V, § 537 bis, *ab initio*, p. 597. Duranton, XV, 543, 544. Troplong, IV, 3202—3210. Guillouard, IV, 2058, etc.

¹⁾ Veđi Planiol, III, 1574. Baudry et Surville, III, 1822.

²⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1823. Planiol, III, 1575.

³⁾ În privința Moldovei, veđi circul. Minist. drept. din 19 Sept. 1846 pentru regula ce trebuie a se păzi la întărirea

Dreptul
vechiŭ al
Moldovei.

dului Caragea aŭ a fi înțelese ast-fel: că numai *imobilul dotal* e inalienabil, aceasta rezultă și din analogia și combinarea § 26, 27, 28, 32; apoi, din împrejurarea că în § 31 urm. legiuitorul C. Caragea se ocupă numai de lucrurile dotale nemișcătoare, și în fine, din § 33—35 a aceluiaș Cod, care nu se pot înțelege de cât numai în privința *imobilelor dotale*, etc.“¹⁾

Așa dar, în dreptul roman și în legislația noastră anterioară, dota mobilă era alienabilă.

Dreptul actual.

Această soluție este admisibilă și astăzi, de câte ori dota se compune din mobile corporale, și nu suferă nici-o îndoială în casurile în care bărbatul a devenit proprietarul dotei, fie că ea consistă în bani sau alte lucruri fungibile care se remit lui, fie că ea consistă în mobile corporale prețeluite fără nici-o rezervă prin contractul de căsătorie (art. 1245); căci, în asemenea casuri, el devenind proprietarul dotei, prin înstrăinarea ei, el nu face de cât să exercite dreptul său de proprietate (art. 480)²⁾.

Urmăr. dotei mobiliare de creditorii bărbatului.

Bărbatul putând, în aceste casuri, să înstrăineze dota mobilă de bună voe, se înțelege că și creditorii lui o vor putea urmări, el rămânând obligat de a restitui, femeii, lucruri de aceeași cantitate, calitate și valoare sau prețul estimațiunii, această creanță a femeii fiind garantată prin o ipotecă legală (art. 1281, 1754 urm.)

Casurile în care dota mobilă a rămas proprietatea femeii.

Dota mișcătoare este alienabilă, chiar când ea a rămas proprietatea femeii; căci, pe lângă că art. 1248 nu declară inalienabil de cât fondul dotal, apoi, art. 1249 din Codul civil, care nu există în Codul francez, permite fe-

de vechilimele din partea femeilor pentru înstrăinarea *de fonduri de zestre* (Colecția, II, p. 713.) Veți în aceeași Colecție, p. 781 urm., ofisul circul. din 5 Iulie 1847, prin care se oprește pe femei de a-și înstrăina zestrele (nemișcătoare), cât timp se află căsătorite.

1) Bulet. S-a I, 1881, p. 498. În acelaș sens: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1881, No. 22. Apostol, *op. cit.*, p. 76 urm.—Veți însă, Ar. Pascal și Al. Giani, *Gaz. Tribunalelor*, anul 1861, No. 2, p. 15; No. 19, p. 154; No. 23, p. 190, și No. 24.

2) Cpr. Jud. ocol. Birlad, *C. judiciar* din 1902, No. 4 (cu observ. noastră). Veți și *suprà*, p. 220. Répert. Sirey, *Dot*, 2147. Baudry et Surville, III, 1820. Colmet de Santerre, VI, 233 bis V.

meei de a înstrăina dota sa mișcătoare, cu autorisarea bărbatului său a justiției¹⁾.

Iată, în adevăr, cum se exprimă acest text:

Art. 1249.—Dota mobilă care, după distincțiunea art. 1245 și 1246, este proprietatea femeii, nu poate fi alienată de aceasta de cât cu autorisația bărbatului, său, la caz de refuz din partea acestuia, cu permisiunea judecăței. (Art. 199, 201, 1245, 1246, 1248, 1250 urm. C. civ.)

A întinde, în adevăr, la mobile inalienabilitatea, pe care art. 1248 n'o prevede de cât în privința *imobilului dotal*, ar însemna, după cum foarte bine dice cartea de judecată sus citată a judecăt. ocolului Birlad, a înființa prin interpretare o incapacitate, care nu poate să resulte de cât din lege. Dota mobilă, fiind în toate casurile alienabilă, de aici urmează că ea va putea fi urmărită de creditorii femeii, fie anteriori, fie posteriori căsătoriei²⁾.

Dacă bărbatul va fi de acord cu femeea, ei vor putea să înstrăineze dota mobilă și să răsipească prețul de câte-orî părțile n'au declarat-o inalienabilă, ceea ce ele sunt libere de a face, în basa libertății convențiilor matrimoniale (art. 1224)³⁾. Dacă bărbatul refuză autorisarea sa, justiția nu va încuviința de bună-samă înstrăinarea ei, de cât în casuri necesare, sau cel puțin utile,

¹⁾ Cpr. în acest sens: Cas. rom. și C. Iași, Bulet. S-a I, 1884, p. 763. *Dreptul* din 1894, No. 32. Veđi și *supră*, p. 221.

²⁾ Cpr. Jud. ocol. Birlad, *C. judiciar* din 1902, No. 4.—Ea n'ar putea însă fi urmărită de creditorii bărbatului, de și chestiunea este, în această privință, controversată. Veđi *supră*, p. 205.

Dota mobilă este, de asemenea, prescriptibilă. Această soluție este admisă în Franța, chiar de jurisprudență, de și ea declară dota mobilă inalienabilă. Veđi Guillouard, IV, 2068. Leroux de Bretagne, *Nouv. Tr. de la prescription*, I, 642, p. 429. Troplong, IV, 3233, 3569, 3571. Tessier, *Quest. sur la dot*, 136, p. 181, 182. Marcadé, VI, art. 1561, No. 1, p. 96. Répert. Sirey, *Dot*, 2294 urm.—Veđi însă Rodière et Pont, III, 1895.

În fine, știm că dobîndile dotei, se prescriu conform art. 1907, prin *cincă* ani. Veđi *supră*, p. 185, text și nota 4, și la autoritățile citate acolo, *alde*: Pand. fr., v^o *Prescription civile*, 2370. Répert. Sirey, *eod. v^o*, 1794 și *Dot*, 251 urm.

³⁾ C. București, *Dreptul* din 1876, No. 18, p. 142. Veđi și *supră*, p. 193, nota 3, 221 și 276, text și nota 4.

Aplic. art. 1907 la dobîndile dotei.

nei soli casi di necessità od utilità evidente, după cum se exprimă art. 1405 *in fine* din Codul italian.

Dreptul fran-
cez. În Franța, această chestiune este foarte controversată, însă majoritatea autorilor se pronunță în favoarea alienabilității, pentru-că inalienabilitatea fiind o excepție de la dreptul comun, această excepție trebuie mărginită la cazul anume prevădută, adecă la *fondul dotal*¹⁾. Jurisprudența se pronunță însă invariabil pentru inalienabilitate, încă de la 1819²⁾, și cu-toate-că doctrina se pronunță, precum am spus mai sus, în sens contrar, unii nici nu se mai încearcă a răsturna această stare de lucruri. „*Il serait oiseux*, dice T. Huc (IX, 450), *de chercher à s'exprimer contre un mur*“.

Dreptul
nostru.

La noi, nici-o discuție nu poate să existe în această privință față cu termenii expresi ai art. 1249. „Acest text al Codului român, dice Planiol (III, 1578), care și de astă dată se referă la părerea noastră, a fost anume scris pentru a curma controversa care există, în această privință, în Franța“.

Despre separația de bunuri său de patrimonii³⁾.

Considerații generale și istorice.

În secția de față ne vom ocupa numai de separația de bunuri judecătorească. Această separație de bunuri său

¹⁾ Veși în acest sens: Thiry, III, 519. Planiol, III, 1576 urm. T. Huc, IX, 450. Baudry, III, 420. Baudry et Surville, III, 1825 urm. Arntz, III, 897. Guillouard, IV, 2058. Laurent, XXIII, 540 urm. Troplong, IV, 3225 urm. Odier, III, 1329.—*Contrà*: Massé, *Dr. comm.*, II, 1320. Rodière et Pont, III, 1772 urm. Tessier, I, p. 288 urm. Benoit, I, 206. Taulier, V, p. 278. Veși asupra acestei controverse, de care legiuitorul nostru ne-a ferit: Répert. Sirey, *Dot.*, 2137 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 10975 urm. Fuzier-Herman, *C. civil annoté*, III, art. 1554, No. 181 urm.

²⁾ Cpr. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 90. 2. 230. Cas. fr. D. P. 80. 1. 431. Sirey, 80. 1. 360. Veși și numeroasele decisiți citate în Pand. fr., *Mariage*, II, 10978.

³⁾ Veși asupra acestei instituții, împrumutată de la dreptul roman, Dutruc, *Tr. de la sépar. de biens judiciaire* (1853).

Nu trebuie să confundăm această separație de bunuri, care aduce o schimbare regimului matrimonial adoptat de soți din capul locului, cu separația de bunuri său de patrimonii de la titlul moștenirii, prin care creditorii defunctului (art. 781) și legatarii (art. 1743) pot să dobândească de la justiție ca bunurile și datoriile defunctului să rămână

Separ. de
bunuri în
materie de
moșteniri.

de patrimonii ¹⁾, este o măsură de protecțiune conferită Definiție.

deosebite de bunurile și datoriile moștenitorului, pentru ca ei să fie plătiți din bunurile defunctului, cu precădere, înaintea creditorilor personali ai moștenitorului. Prin această separație, se restabilesc lucrurile în starea în care ele ar fi fost, dacă defunctul n'ar fi încetat din viață. Cu alte cuvinte, creditorii defunctului nu primesc pe moștenitor ca debitor, ci continuă a avea de datornic tot pe *de cujus*. Veți asupra acestei instituții, care-și trage origina sa din dreptul roman, unde ea a fost introdusă, din timpuri imemorabile, prin edictul pretorului (L. 1, Pr., Dig., *De separationibus* 42. 6), t. III. a Coment. noastre, p. 570 urm.—Asupra chestiunii foarte controversate de a se ști dacă această separație de patrimonii este un adevărat privilegiu, în sensul juridic al cuvântului, după cum au hotărît Curtea din București, C. din Craiova și Curtea de casație, în secțiuni unite (v. *Dreptul* din 1900, No. 64; *C. judiciar* din 1902, No. 7 și 48; *Dreptul* din 1902, No. 66), sau un drept *sui generis*, după cum hotărîse mai întâi Curtea de casație, în unire cu concluziile noastre (Bulet. Cas. S-a I, 1899, p. 1239 urm. *Dreptul* din 1899, No. 31; *Dreptul* din 1900, No. 64 și *C. judiciar* din 1900, No. 65), veți observația ce am publicat în *C. judiciar* din 1902, No. 7, p. 62 urm. Această observație este un studiu complet asupra materiei, și cetitorii vor găsi acolo autoritățile române și străine care se pronunță într'un sens și în altul. Mai veți încă asupra acestei chestiuni, încă odată foarte controversată atât în doctrină cât și în jurisprudență, t. III a Comentariilor noastre, p. 591, nota 2. Veți și o sentință foarte strîns motivată a Trib. Dolj, dată sub presid. D-lui C. Niculescu, publicată în *Dreptul* din 1890, No. 82 și în *Revista judiciară* din Galați, sub direcția D-lui C. N. Toneanu, No. 8 din 1 Ianuarie 1891. Veți și Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, I, 871 urm. D. Negulescu, *Teoria privilegiilor și ipotecelor*, partea I, p. 44, No. 58.

- 1) Expresiunea *separație de patrimonii* nu este în toate cazurile potrivită în legea noastră, pentru-că, în Codul nostru, ne existând regimul de comunitate din Codul fr., unde, cu adevărat, averea comună a soților se confundă cu patrimoniul bărbatului, el avînd chiar dreptul de a dispune de dînsa (art. 1421 C. fr.): la noi, averea femeii nu se confundă în realitate cu cea a bărbatului, de cât atunci când dota ei consistă în bani, sau în lucruri mobile prețeluite (art. 1245), sau în imobile prețeluite cu declarațiunea că prețeluirea constituie o vîndare (art. 1246). Cu-toate-acestea, legiuitorul a adoptat pentru toate casurile, chiar pentru acele în care averea femeii este deosebită de cea a bărbatului, expresiunea „separație de bunuri sau de patrimonii“. Cpr. Nacu, III, p. 122, No. 204. Inexactitate de text.

femeii dotale ¹⁾, pentru a-și salva interesele sale, de câte ori daraverile bărbatului sunt în așa stare în cât dota ei este în pericol (art. 1256). Un autor, Bruneman ²⁾, dice că, sub regimul dotal, separația de bunuri ar putea să se numească: sechestrarea dotei. Ea rezultă dintr'o hotărîre judecătorească, care, după cererea femeii, deosebește cu totul interesele bănești ale soților.

Origina separației de patrimonii.

Această instituție proteguitoare își are origina sa în dreptul roman, unde femeia putea, chiar în timpul căsătoriei, *etiam constante matrimonio*, să ceară restituirea anticipată a dotei sale, când bărbatul era rău administrator și răsipitor: *si dotem ita dissipaturus est (maritus), ut non hominem frugis oportet* ³⁾; *si male res maritus gubernet* ⁴⁾; când el era redus la sărăcie: *ubi adhuc matrimonio constituto, maritus ad inopiam sit deductus* ⁵⁾, și chiar atunci când mijloacele sale devenise neîndestulătoare pentru res-

Casul în care femeia nu are de cât bunuri parafernale.

¹⁾ Femeia, care n'ar avea de cât bunuri parafernale, n'ar putea, deci, cere separația de patrimonii. Dacă bărbatul a primit însă capitaluri de ale ei, ea va avea necontestat o acțiune în contra lui. Femeia, care ar fi incredințat bărbatului administrația averii sale, va înlătura ori-ce pericol, revocându-i mandatul ce i-a dat în această privință. Dutruc, *op. cit.*, 57, p. 52. Rodière et Pont, III, 2092.

Casul în care femeia ar fi separată de bunuri prin convenție.

Sub regimul de separare de bunuri convenționale, însă, care ar limita drepturile de administrație și de folosință ale femeii numai la o porțiune din bunurile sale, aceasta din urmă ar avea interes a cere și a dobîndi de la justiție ca separația judiciară să fie substituită regimului ce ea adoptase din capul locului. T. Huc, IX, 261, p. 301 și No. 402, *in fine*. Guillaouard, III, 1673, *in fine*. Baudry et Surville, III, 1536, p. 128. Joutou, II, 631. Benoit, *Tr. des biens parapher-naux*, 136, p. 247 urm. (ed. din 1846). Bellot des Minières, *Régime dotal*, III, 2068. Cas. fr. D. P. 59. 1. 315.

Casul în care femeia ar fi adus dotă numai munca sa comertului ei.

Femeia ar putea cere separarea de patrimonii, chiar dacă ea n'ar fi adus dotă de cât industria sa sau comertul ei, pentru a împedica pe bărbat de a răsipi produsul muncii sale, sau de a-l sustrage de la urmărirea creditorilor lui. Cubain, *Dr. des femmes*, 469, p. 282 (ed. din 1842).

²⁾ Asupra legii 27, Cod., *De jure dotium*, 5. 12. Vezi Dutruc, *op. cit.*, 429, p. 302.

³⁾ L. 22, § 8, *in medio*, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3.

⁴⁾ Nov. 97, capit. 6, Pr., text citat *infrà*, p. 341, n. 3.

⁵⁾ L. 29, *ab initio*, Cod., *De jure dotium*, 5. 12.

tituirea dotei : *ex quo evidentissime apparuerit mariti facultates ad dotis exactionem non sufficere* ¹⁾).

Și pentru ca femeea să aibă acest drept, nu era nevoe ca ea să aștepte ruina completă a bărbatului, după cum pe nedrept pare a crede Toullier ²⁾, ci era de ajuns ca bărbatul să fi început numai a face un rău us de averea femeii, *viro inchoante male substantia uti*, după cum se exprimă Novella 97, capit. 6, *De collatione dotis inope moriente marito*, Pr., *in fine* ³⁾).

În dreptul vechi francez, separația de patrimonii era, de asemenea, admisă de câte-ori daraverile bărbatului mergeau rău, *cum maritus vergit ad inopiam* ⁴⁾.

Dreptul
vechiu fr.

Iată, acum și dispozițiile din dreptul nostru anterior : „Dacă femeea va vedea pe bărbat scăpătând, dice art. 1621 din Codul Calimach, poate cu cuvînt de amanet să oprească averea lui în loc de zestre, de daruri nuntești și de exopricale, pentru ca să se hrănească pe sine și pe bărbat și pe ai lor copii comuni, de vor avea ; *însă nu are voe să înstrăineze ceva dintr'aceste, trăind bărbatul, și fără învoire*“.

Codul Cali-
mach.
Art. 1621.

Codul Caragea are următoarea dispoziție. „Țiind căsătoria, nu e slobodă muerea să-și ia zestrea de la bărbat, afară numai : când el se va dovedi răsipitor și cheltuitor, sau îngreuiat cu datorii ; atunci poate muerea, cu *mijlocul judecăței* ⁵⁾, să-și ia zestrea, sau să ceară siguranța ei ; și când biserica va osebi pre muere de bărbat pentru un

Codul Ca-
ragea.

¹⁾ L. 24, Pr., Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3.

²⁾ Toullier D., VII, partea I, 21, p. 27.

³⁾ Iată textul acestei Novelles, la care facem alusie : „*Quia enim dedimus mulieribus electionem, etiam constante matrimonio, si male res maritus gubernet, et accipere eas, et gubernare, et secundum decentem modum, et sicuti nostra constitutio dicit : si quidem suae potestatis, et perfectae aetatis mulier est, sibimet culpam inferat, cur mox viro inchoante male substantia uti non percepit, et non auxiliata est sibi : (sic enim habitura erat in collationis ratione proprias res undique, et sine deminutione, et in ea minus tanto collationem facere)*. Nov. 97, cap. 6, Pr., *in fine*.

⁴⁾ Roussilhe, *Tr. de la dot*, 474, p. 364. Pothier, *Tr. de la communauté*, III, 520. Dutruc, *op. cit.*, 53.

⁵⁾ După acest Cod, separația nu putea deci să fie voluntară, ci numai judiciară, ca și astăzi (art. 1258).—*Contra* : Nov. 140 a lui Justinian. Veđi și *infrà*, p. 358.

curs de vreme, cu nădejde de împăcat¹⁾, și atunci poate să-și ceară siguranța zestrei“ (art. 36—38, partea III, capit. 16).

Codul Andr.
Donici.

In fine, art. 22, capit. 33 din Codul lui Andr. Donici dispune că: „Dacă bărbatul va cădea sub datoriile grele, sau în altă primejdie de vinovăție, dintre care se va hotări să i se ia averea și tot ce are, sau va cădea sub datorie a visteriei țării, să nu se răpească averea lui, până când femeea nu-și va deosebi și nu-și va lua zestrea ei, și apoi ceea ce va rămânea, aceea se va lua“.

Dreptul ro-
man.

Dreptul roman făcea, precum am văzut, admisibilă separația de patrimonii pentru două cauze deosebite: răsipirea dotei și desordinea daraverilor bărbatului, care putea să facă ca el să nu aibă destule bunuri pentru a asigura restituirea ei. Art. 1256 este redactat în același spirit. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest text:

Art. 1256.—Dacă dota este în pericol de a se pierde, și desordinea daraverilor bărbatului este ajunsă la așa grad, în cât este îndoios că averea sa ar putea fi îndestulă pentru veri-ce acțiune ce femeea ar putea să aibă la timpul cuvenit, în contra averii bărbatului, ea va putea urmări separarea patrimoniilor. (Art. 914, 1233, 1257 urm. C. civ. Art. 628 urm. Pr. civ. Art. 21 C. com. Art. 1443, 1563 C. fr.)

Anul de încercare în materie de divorț.

Dreptul de apel în asemenea materie.
Controversă.

¹⁾ Această deosebire vremelnică a bărbatului de femeie, de care vorbește aici Codul Caragea, nu este de cât anul de încercare, pe care judecătorii de la prima instanță îl pot da și astăzi soților, în materie de divorț, când cererea de despărțenie este făcută pentru motive de violență, asprime, sau injurii grave (art. 241, 242 C. civ.). Chestiunea de a se ști dacă aceste sentințe ale tribunalelor sunt, sau nu, supuse apelului, este controversată atât la noi cât și în Franța (vezi Pand. fr., *Divorce*, 2239, 2240; Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 246, No. 29; Répert. Sirey, *Divorce*, 2603). Curtea noastră supremă a admis altă dată apelul, întemeindu-se pe dreptul comun (*Dreptul* din 1887, No. 8; cpr. și C. Nacu, I, p. 447 urm.) și de abia acum de curând (6 și 25 Iunie 1903) a consacrat adevăratele principii, admitând, de astă dată, că sentințele tribunalelor, prin care se acordă soților anul de încercare, nu sunt supuse apelului (*Dreptul* din 7 Sept. și 23 Octombrie 1903, No. 54 și 67; vezi și *C. judiciar* din același an, No. 80), soluție pe care noi am susținut-o de mult. Vezi observațiile ce am publicat în *Dreptul* din 1893, No. 73, în *C. judiciar* din 1900, No. 13, și în *C. judiciar* din 1903, No. 80. În același sens: C. Galați, *Dreptul* din 1903, No. 55. Vezi și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 149.—*Contra*: C. București, *C. judiciar* din 1903, No. 80 (decisie casată).

Causele care pot să provoace din partea femeii separarea de bunuri sau de patrimoniul.

După art. 1256 C. civ., femeia poate cere separația de patrimoniul: 1° când dota ei este în pericol și 2° când desordinea daraverilor bărbatului este ajunsă în așa grad, în cât este îndoială că averea sa ar putea fi îndestulă pentru restituirea ei ¹⁾. Femeia este în drept a cere separația de patrimoniul, când soțul este căzut în grele datorii, chiar dacă averea sa dotală ar consta în imobile, iar acea mobilă ar fi asigurată prin o ipotecă (art. 1281, 1753 urm.), căci ea are interes a înlătura urmărirea veniturilor dotei sale ²⁾.

Femeia poate exercita acest drept, chiar dacă a părăsit domiciliul conjugal fără autorizarea bărbatului ³⁾. Părăsirea domiciliului conjugal.

¹⁾ Cpr. Trib. Buzeu, *Dreptul* din 1902, No. 9.—Femeia care nu are încă o dotă actuală, ci numai o speranță de dotă, dacă nu este vorba de o speranță vagă și prea depărtată, poate, de asemenea, cere separarea de bunuri, de câte-ori daraverile bărbatului ar pune această dotă viitoare în pericol. Dutruc, *op. cit.*, 77, p. 68. Planiol, III, 1172. Marcadé, V, art. 1443, No. 1, *in fine*, p. 590. Cpr. Trib. Imperiului german și Trib. Genève, Sirey, 88. 4. 1. Sirey, 90. 4. 8. S'a decis că femeia are *a fortiori* același drept când dota ce i s'a constituit nu este încă exigibilă. C. Bordeaux, D. P. 48. 2. 192. Cpr. Laurent, XXII, 222.

²⁾ C. Iași, *Dreptul* din 1890, No. 6.

³⁾ Odier, I, 375. Troplong, II, 1335. Laurent, XXII, 237. Aubry et Rau, V, § 516, p. 393, 394. Guillouard, III, 1098. Rodière et Pont, III, 2111. Demolombe, IV, 103. Marcadé, V, art. 1443, No. I, p. 589. Dutruc, *op. cit.*, 48, p. 41 urm.—*Contrà*: Benoit, *op. cit.*, I, 297, care citează în acest din urmă sens o decizie a Curței din Turin.

După părerea noastră, femeia poate, în procesul de divorț, părăsi domiciliul conjugal, fără autorizarea justiției. Cpr. în acest sens: Trib. Birlad, *Dreptul* din 1885, No. 66. C. Iași, *Dreptul* din 1887, No. 69. C. București, *Dreptul* din 1879, No. 45 (Trib. Ilfov se pronunțase în sens contrar, *Dreptul*, *loc cit.*). *Dreptul* din 1900, No. 74 și C. judiciar din 1900, No. 85 (cu observ. noastră). Trib. Neamț și Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 30. *Dreptul* din 1902, No. 5 (sentință infirmată de Curte, *Dreptul*, *loc cit.*). B. M. Missir, *Dreptul* din 1876, No. 14. D. Tazlăoanu, *Dreptul* din 1897, No. 82, p. 684. Chestia este însă controversată, și Curtea de casație s'a pronunțat în sens contrar: (*Dreptul* din 1887, No. 72 și Bulet. Cas. 1886, p. 159). V. și C. București,

Punerea în pericol a dotei viitoare a femeii.

Părăsirea domiciliului conjugal din partea femeii în materie de divorț, fără autorizarea tribunalului. Controversă.

Periclitarea dotei. Chestie de fapt. Dacă dota este, sau nu, în pericol, aceasta este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de instanțele de fond. Judecătorii fondului pot, deci, să nu vadă un pericol real, chiar dacă acte de urmărire ar fi fost îndreptate contra bărbatului, precum ei pot, din contra, să declare dota periclitată, chiar dacă bărbatul n'ar fi fost încă obiectul unei urmăriri ¹⁾.

Faptele care pun în pericol dota femeii. Cele de mai multe ori, dota va fi pusă în pericol prin relele purtări sau reaua administrație, prin datoriile ori actele de răsipire ale bărbatului ²⁾; și separația de patrimonii va fi admisibilă chiar dacă desordinea daraverilor lui n'ar proveni din culpa lui, ci din o cauză străină, precum: falimentul unui debitor al lui, pagubele cauzate prin un foc, o inundație, etc. ³⁾, și chiar din cauza chel-

Dreptul din 1902, No. 5, p. 43. Veți elementele acestei controverse în adnotația ce am publicat în *C. judiciar* din 1900, No. 85; în t. I, partea II a Coment. noastre, p. 191 urm. Veți și *Tr. nostru* în limba franceză, p. 120, 121.

Readucerea femeii în domiciliul bărbatului, manu militari.

Cât pentru chestiunea de a se ști dacă bărbatul poate, în timpul căsătoriei, să readucă pe femeea sa în domiciliul conjugal, *manu militari*, veți t. V a Comentariilor noastre, p. 486, *ad notam*, unde se arată controversa. Veți în această privință și observația ce am publicat în *C. judiciar* 1900, No. 58.

- ¹⁾ Cpr. Baudry et Surville, II, 912. Dutruc, *op. cit.*, 98. Guilouard, III, 1036. T. Huc, IX, 266. Thiry, III, 369. Rodière et Pont, III, 2096. Aubry et Rau, V, § 516, p. 392, 393. Cas. rom. Bulet. S-a II, 1880, p. 5. Cas. fr., Sirey, 47. 1. 508. D. P. 47. 1. 197.—Dar dacă tribunalele de fond determină în mod suveran faptele pe care se întemeiază separația de bunuri, Curtea de casație este în drept de a califica aceste fapte, atribuindu-le adevăratul lor caracter. Dutruc, *op. cit.*, 98, p. 86.
- ²⁾ Reaua administrație a averei bărbatului, actele sale de răsipire, și chiar urmărirea din partea creditorilor săi n'ar fi, însă, o cauză de separare de câte-ori bunurile sale ar fi induslătoare pentru a asigura drepturile femeii, dacă el îngrijește, bine înțeles, în mod cuviincios de gospodăria și familia sa. Indată însă ce capitalul este atins, indată ce veniturile dotei nu mai sunt afectate la destinația lor, femeea este în drept a cere separația de bunuri, ori-care ar fi cauza destrăbălării sale; pentru-că, din acest moment dota femeii este în pericol. Cpr. Odier, I, 373. Dutruc, *op. cit.*, 61, 62, p. 56, 57. Veți și *infra*, p. 345, text și nota 3.
- ³⁾ Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 510. Baudry et Surville, *loco cit.* Colmet de Santerre, VI, 91 bis VIII și IX. T. Huc, IX, 263. Laurent, XXII, 220. Rodière et Pont,

tuelilor exagerate ale femeii, pe care el n'a știut să n'a voit să le împedice ¹⁾).

Insolvabilitatea bărbatului trebuie însă să fie *posterioară căsătoriei*; căci dacă bunurile lui erau neîndestulătoare în momentul celebrării căsătoriei, prelungirea acestei situații în urma căsătoriei, fără nici-o agravare n'ar putea servi de basă cererei în separare ²⁾.

Intrebuințarea veniturilor dotei, la o altă destinație de cât la trebuințele casnice, poate încă fi o cauză de separare de patrimonii ³⁾. Tot ast-fel ar fi și faptul din partea bărbatului de a lăsa bunurile femeii neproductive ⁴⁾; de a abusa de dreptul său de administrație, făcând, de exemplu, o exploatare prea întinsă a pădurilor dotale ⁵⁾; de a nu da siguranțele promise prin contractul de căsătorie, sau de a nu înlocui pe acelea care nu mai au ființă ⁶⁾, etc. In toate aceste cazuri, în adevăr, și în altele de asemenea natură, dota femeii este în pericol.

Isolvabilitatea bărbatului trebuie să fie posterioară căsătoriei.

Intrebuințarea veniturilor dotei la o altă destinație de cât la trebuințele casnice, etc.

III, 2094. Guillouard, III, 1080 și 1089. Dutruc, *op. cit.*, 79, p. 69. Planiol, III, 1166. Aubry et Rau, V, § 516, p. 392. Marcadé, V, art. 1443, No. 1. Troplong, II, 1333. Odier, I, 373. C. Dijon, Sirey, 97. 2. 21.

1) Dutruc *op. cit.*, 81, p. 70. Rodière et Pont, III, 2094. Odier, I, 373, *in fine*. Troplong, II, 1334. Cubain, *Dr. des femmes*, 466, p. 281. Marcadé, V, art. 1443, No. 1, p. 589. T. Huc, IX, 263. Guillouard, III, 1096. C. Dijon, Sirey, 97. 2. 21. —Veđi însă Troplong, II, 1334.

2) Planiol, III, 1166. Baudry et Surville, II, 907. Dutruc, *Sépar. de biens judiciale*, 82. Troplong, II, 1329. Laurent, XXII, 227. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 404. Cubain, *Dr. des femmes*, 467, p. 281. Guillouard, III, 1087. Rodière et Pont, III, 2098. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 392, nota 12. T. Huc, IX, 266. Cas. fr. D. P. 51. 1. 272. Sirey, 51. 1. 509.

3) Cpr. C. Dijon, Sirey, 97. 2. 21. C. Orléans, D. P. 90. 2. 38. Dutruc, *op. cit.*, 59, p. 53 urm. T. Huc, IX, 263. Guillouard, III, 1076. Laurent, XXII, 214. Troplong, II, 1315. Veđi și *suprà*, p. 344, nota 2.

4) Cpr. C. Dijon și Orléans, Sirey, 97. 2. 21. D. P. 90. 2. 38. T. Huc, IX, 263, p. 303.—Aceeși soluție ar fi admisibilă în cazul în care dota ar fi fost întrebuințată a plăti datorile contractate de femeie, sau de bărbat, dacă acest din urmă n'ar avea avere suficientă pentru a asigura restituirea capitalului. C. Orléans, D. P. 90. 2. 38. T. Huc, IX, *loco cit.*

5) Dutruc, *op. cit.*, 74, p. 66.—*Contrà*: C. Riom, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 1658, nota 1.

6) Rodière et Pont, III, 2099.

Darea unei cauțiuni. Bărbatul n'ar putea, în principiū, să respingă cererea femeii, oferind de a garanta restituirea dotei prin darea unei cauțiuni¹⁾.

Falimentul bărbatului. Controversă. În Franța, chestiunea de a se ști dacă falimentul său insolabilitatea bărbatului, intervenite în cursul căsătoriei, atrage de drept separarea de patrimonii, și prin urmare, restituirea dotei (art. 1271), sau dacă aceste fapte sunt numai de natură a autorisa pe soție a cere separația, este controversată. După unii, falimentul și insolabilitatea bărbatului ar da numai drept femeii de a cere separarea, aceste fapte punând dota ei în pericol²⁾; iar după alții, aceste împrejurări ar atrage de drept separarea, și deci, obligația de a restitui dota³⁾.

Art. 790 C. com. Această din urmă soluție ni pare singură juridică în legislația noastră. În adevăr, art. 790 din Codul de comerț dispune că: „În caz' de faliment al bărbatului, femeea reia imobilele dotale cu dreptul de a percepe veniturile, precum și imobilele parafernale care-i aparțineau în momentul căsătoriei, etc.“.

Art. 791 C. com. Apoi, art. 791 din același Cod dispune că: „Femeea va relua, asemenea, imobilele dobândite de dînsa și în numele ei, cu banii provenind din înstrăinarea bunurilor care-i aparțineau în momentul căsătoriei, sau care i-au parvenit în urmă prin unul din modurile arătate în art. precedent, etc.“ Din aceste două texte, combinate cu art. 719 (714, 715 vechi) rezultă cu prisosință că falimentul bărbatului dă naștere la restituirea dotei⁴⁾.

¹⁾ Cas. fr. D. P. 47. 1. 125. Cpr. Dutruc, *op. cit.*, 74, p. 66. Troplong, II, 1328.

²⁾ Guillaud, III, 1090. Laurent, XXII, 230. Baudry et Surville, II, 913. Répert. Sirey, *Faillite*, 616. Cpr. și Cuzziari, *Il codice de commercio ital. commentato*, VII, 519, p. 335. Această soluție a fost admisă și de tribunalul de Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 47.—*Quid juris*, în caz când falimentul său insolabilitatea bărbatului ar fi anterioare căsătoriei? Veđi Rodière et Pont, III, 2107.

³⁾ Rodière et Pont, III, 2106. Troplong, II, 1395.

⁴⁾ Cpr. C. N. Toneanu, *Falimentele*, 156, p. 192. Nacu, III, p. 140, No. 235. D. G. Maxim, *C. judiciar* din 1897, No. 14. Veđi și Thaller, *Des faillites en droit comparé*, II, p. 131 (ed. din 1887). „Considerând, ăice Curtea din Galați, că femeea, fără îndoială, este creditoare cu dota sa și ar fi a prejudicia în mod grav și a face chiar să-și peardă dota,

În caz de declararea bărbatului în stare de faliment, cererea în restituirea dotei se va introduce contra sindicului (art. 717 C. com.), punându-se însă și pe bărbat în cauză, pentru-că, după cum foarte bine dice Curtea din Bordeaux, bărbatul este contradictorul natural și neapărat al femeii într'o cerere de asemenea natură¹⁾.

Dar, dacă falimentul său insolvabilitatea bărbatului atrage de drept obligația sa de a restitui dota, starea de smintire și chiar interdicția lui nu este în genere prin ea însăși o cauză suficientă de separare, chiar atunci când tutela n'ar fi fost încredințată femeii, ci unui străin, dacă, bine înțeles, dota nu este în pericol și dacă afacerile bărbatului nu sunt în desordine. Femeea ar putea, însă, cere separarea de patrimonii, dacă epitropul bărbatului ar fi un rău administrator²⁾.

Introducerea
acțiunii con-
tra sindicu-
lui.
Controversă.

Starea de
smintire și
interdicție a
bărbatului.
Controversă.

dacă ar trebui a-i cere să facă mai întâi formalitățile de separația patrimoniilor, și apoi să vie la masa falimentului; căci aceste formalități sunt foarte întârziitoare, pe când formalitățile falimentului sunt urgente; prin urmare, până s'ar termina cu separația patrimoniilor, mai în totdeauna falimentul ar fi terminat; deci, femeea nu ar mai avea ce lua pentru dota sa, etc." (C. judiciar din 27 Noiembrie 1903, No. 78).

1) C. Bordeaux, Sirey, 92. 2. 77. În același sens: C. Paris și Trib. Imperiului german, Sirey, 80. 2. 17 (cu nota lui Lyon-Caen). Sirey, 88. 4. 1. Sirey, 91. 2. 84. Veđi și Cas. fr. D. P. 97. 1. 17. Sirey, 96. 1. 37. Baudry et Surville, II, 904. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, VII, 234 și *Pr. de dr. comm.*, II, 2682; nota 1. Dutruc, *op. cit.*, 111, p. 96. Ruben de Conder, *Dictionn. de dr. comm.*, v^o *Faillite*, 199. Rousseau et Laisné, *Dictionn. de procéd.*, v^{is} *Sépar. de biens*, 82, 83. Répert. Sirey, *Faillite*, 885. Thaller, *Tr. élément. de dr. comm.*, 1566. Cpr. Cesărescu și Dan, Codul de comerț cu noua lege a falimentelor; nota c. asupra art. 717, p. 48.—Cu toate-acestea, chestiunea este controversată, și după un prim sistem se susține că cererea femeii trebuie să fie îndreptată numai în contra bărbatului (Massé, *Dr. comm.*, II, 1199; Geoffroy, *Code pratique de la faillite*, p. 24); iar după un alt sistem, numai în contra sindicului, rămânând însă bărbatului dreptul de intervenție (Boistel, *Pr. de dr. comm.*, 913. Bravard et Demangeat, *Dr. comm.*, V, p. 124 urm. C. Paris, D. P. 76. 2. 224. Sirey, 77. 2. 52). Ambele aceste sisteme sunt însă inadmisibile, întru cât cel d'întăiu tăgăduște într'un mod absolut drepturile masei creditorilor, iar cel de al doilea tăgăduște caracterul *personal* al acțiunii în separare de patrimonii.

2) Cpr. Thiry, III, 368. Baudry et Surville, II, 914. Baudry,

Interdicția
legală.
Controversă.

În cât privește interdicția legală, care rădică bărbatului administrația bunurilor sale (art. 13, 16 C. pen.), chestiunea este, de asemenea, controversată. Unii ar voi ca interdicția legală ca și contumacia bărbatului să fie prin ele înse-le o cauză de separare, pentru-că în ambele casuri, există o culpă din partea lui, de care n'ar fi drept ca femeea să sufere¹⁾. Credem însă mai nemerit și în asemenea caz de a conferi femeii dreptul de a cere separația de patrimonii numai atunci când curatorul bărbatului ar fi un rău administrator, și cu adevărat ar periclita dota ei. Nici-o rațiune nu există, în adevăr, de a se face deosebire între interdicția judiciară și cea legală²⁾.

Sgârcenia
bărbatului.

Sgârcenia saŭ avariția bărbatului nu poate fi o cauză de separare de bunuri, pentru-că ea nu pune dota femeii în pericol. Ea ar putea însă constitui o insultă gravă de natură a permite femeii să ceară divorțul, mai ales dacă bărbatul nu-i dă cele trebuitoare³⁾.

III, 174 bis. T. Huc, IX, 265. Laurent, XXII, 231, 232. Guillaouard, III, 1093. Dutruc, *op. cit.*, 95, 96. Rodière et Pont, III, 2105. Aubry et Rau, V, § 516, p. 393. C. Paris și Amiens, Sirey, 70. 2. 142. D. P. 70. 2. 102. Sirey, 82. 2. 222.—*Contrà*: Starea de smintire a bărbatului autorisă cererea în separare de patrimonii: Chardon, *Puissance maritale*, 311, p. 167 (ed. belg. din 1843). Trib. Paris, D. P. 68. 3. 23. Sirey, 68. 2. 121. D. P. 70. 3. 79. Veđi și D. de Folleville, *Contrat de mariage*, 411, p. 444—461, care, într'o lungă disertație, se încearcă a dovedi că interdicția judecătorească a bărbatului este prin ea însă-și o cauză de separare, fie că tutela a fost încredințată femeii, fie unui al treilea, și în acest sens s'a pronunțat tribunalul din Paris. Cpr. în același sens: Demangeat, *Revue pratique*, anul 1861, t. XI, p. 250 urm. (critica unei sentințe în sens contrar a trib. din Reims, din 8 fevr. 1861). După Dl. Nacu (III, p. 141), interdicția bărbatului ar atrage pentru dînsul pierderea de drept a administrațiunei averei dotale.

Contumacia
bărbatului.

- 1) Rodière et Pont, III, 2105, *ab initio*. D. de Folleville, *op. cit.*, 412 urm., p. 461 urm.
- 2) Cpr. Baudry et Surville, II, 916. Guillaouard, III, 1094, 1095. Laurent, XXII, 232, *in fine*. T. Huc, IX, 265. Aubry et Rau, V, § 516, p. 393, text și nota 17.—Veđi însă în privința contumaciei bărbatului, Laurent (XXII, 233), care contestă dreptul femeii de a cere separația de bunuri, sub cuvînt că n'ar exista nici-un pericol, bunurile bărbatului, la caz de contumacie, fiind încredințate unei administrații publice (cpr. art. 476 Pr. pen.)
- 3) Cpr. Baudry et Surville, II, 918.

Ce trebuie să decidem în cazul când s'ar fi rînduit bărbatului un consiliu judiciar? Trebuie să distingem: Dacă acest consiliu a fost rînduit pentru-că bărbatul este răsipitor (art. 458 urm.), dota femeii putînd fi în pericol, ea va putea cere separarea de patrimonii; pe când aceeași soluție nu mai este admisibilă, cel puțin în termeni generali, atunci când bărbatul este numai slab de minte, *mente captus* (art. 445), judecătorii avînd însă dreptul de a aprecia în fapt dacă, în asemenea caz, dota femeii este, sau nu, în pericol ¹⁾).

Absența bărbatului este încă o cauză de separare, de câte-ori ea se datorește faptului său ²⁾ și aceasta chiar dacă el ar fi lasat bunuri suficiente pentru a asigura restituirea dotei, căci este just ca, în asemenea caz, femeia să-și poată relua administrația bunurilor sale, pe care ea o încredințase bărbatului ³⁾.

Lipsa de întrebuințare din partea bărbatului a banilor dotați, conform contractului de căsătorie, n'ar fi însă prin ea însă-și o cauză de separare, dacă bărbatul este un bun administrator și posedă bunuri suficiente, care asigură restituirea dotei ⁴⁾.

Cine poate cere separarea de patrimonii.

Art. 1257.—Numai femeia poate să ceară separațiunea patimoniilor. Creditorii personali ai femeii nu o pot cere de cât cu consimțimintul său.

Cu-toate-acestea, în caz de faliment său de insolvabilitate a bărbatului, creditorii femeii pot exercita drepturile acesteia până la suma la care se rădică creanțele lor. (Art. 974, 1256, 1258, 1261, 1264 C. civ. Art. 628—637 Pr. civ. Art. 21 C. com. Art. 1446 C. fr.)

1) Cpr. Baudry et Surville, II, 915.

2) Un caz, în care absența n'ar fi imputabilă bărbatului, ar fi acela în care el ar fi fost făcut prizonier în resboi. În asemenea caz, femeia își va relua numai administrația provisorie a bunurilor sale, restituind-o bărbatului la întoarcerea lui. Rodière et Pont, III, 2103.

3) Rodière et Pont, *loco supra cit.*

4) Dutruc, *op. cit.*, 85, p. 73. Benech, *De l'emploi et du remploi de la dot*, 24, p. 42 urm. Benoit, *op. cit.*, I, 281. Troplong, II, 1332, și IV, 3119. Guillouard, III, 1083. Cubain, *Dr. des femmes*, 466. Pand. fr., *Mariage*, II, 8952. Jouitou, I, 310.—*Contrà*: Toullier D., VII, partea I, 31. Rodière et Pont, III, 2099. Veđi *suprà*, p. 155, text și nota 6, și p. 271, text și nota 3.

Bărbatul nu poate cere separația de bunuri. Numai femeea poate cere separația de patrimoniu; bărbatul nu are acest drept¹⁾. Cererea sa ar fi, în adevăr, lipsită de interes, pentru-că beneficiul separării este o măsură de protecțiune conferită femeii contra bărbatului.

Acțiunea femeii. Femeea poate exercita acest drept, cu-toate-că ea ar fi părăsit domiciliul conjugal²⁾, și cu-toate-că cererea sa anterioară ar fi fost, în această privință, respinsă, dacă a doua cerere se întemeează pe fapte posterioare³⁾.

Renunțarea din partea femeii. Ea nu poate nici într'un caz renunța la dreptul de a cere separarea, pentru-că aceasta ar însemna a-și înstrăina dota în mod indirect, ceea ce ea nu poate să facă⁴⁾.

Controversă. Casul în care femeea ar fi interzisă. Dacă femeea este interzisă, separarea va fi urmărită de tutorul său, care nu va avea pentru aceasta nevoie de autorisarea consiliului de familie⁵⁾.

Bărbatul fiind însă de drept tutorul femeii sale interdise (art. 451), acesta nu va putea și în cele mai multe cazuri nu va voi să exercite acțiunea în separare. În asemenea caz, nu vedem alt mijloc de a eși din încurcătura de cât de a se rîndui femeii un tutor *ad hoc*, care

1) Odier, I, 374. Rodière et Pont, III, 2109. Thiry, III, 369. Planiol, III, 1162. Cubain, *Dr. des femmes*, 474, p. 283, și toți autorii.—Legea suedeză din 15 Sept. 1862 conferă, din contra, acest drept și bărbatului V. La Grasserie, *Codes suédois, Introduc.*, No. 30, p. 54.

2) Veđi *suprà*, p. 343, text și nota 3.

3) Rodière et Pont, III, 2118. Dutruc, *op. cit.*, 46, p. 40. Guillaouard, III, 1098 bis.—Dacă însă a doua acțiune se întemeează pe aceleași fapte pe care se întemeează prima acțiune, judecătorii vor respinge din oficiu a doua cerere, pentru-că este de principiu că excepția lucrului judecat trebuie să fie invocată din oficiu în materiile, în care legea nu admite consimțimîntul părților, precum este în caz de separație de patrimoniu. Pand. fr., *Chose jugée*, 1519. T. Huc, VIII, 333, p. 429. C. Rouen, D. P. 75. 2. 213. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 455, nota 2.

Femeea mai poate încă cere din nou separația de patrimoniu, de câte-oră a intervenit o hotărîre, care a anulat prima separație. Trib. Iași, *Dreptul* din 1901, No. 38.

4) Cpr. Dutruc, *op. cit.*, 50. Benoit, *op. cit.*, I, 298.—*Contrà*: Pigeau, *Pr. civ.*, II, p. 496 (ed. din 1826). Femeea s'ar putea însă dezista de la cererea introdusă contra bărbatului, și asemenea dezistare va fi motivată de o schimbare survenită în poziția bărbatului. Veđi *infra*, p. 361.

5) Rodière et Pont, III, 2119. Dutruc, *op. cit.*, 41.

va urmări separarea contra bărbatului. Alt-fel dota ei s'ar perde ¹⁾).

Femeea străină este și ea în drept a cere separarea de bunuri, înaintea tribunalelor române, dacă legea personală a soților nu se opune la admiterea unei asemenea măsurii de protecțiune, care necontestat intră în competența naturală a legiuitorului național ²⁾. Femeea străină.

Regulele de procedură și de publicitate vor fi neapărat aplicate și femeilor străine, care vor cere separarea de patrimonii înaintea tribunalelor române ³⁾.

Rămâne însă bine înțeles că dispozițiile legii străine, care ar fi contrare ordinii publice interne din România, n'ar produce nici-un efect în țara noastră. Ast-fel ar fi, de exemplu, dispoziția care permite separația de bunuri voluntară d'între soți ⁴⁾. Separația de bunuri voluntară. Inadmisibilitate.

S'a decis că femeea poate să continue instanța în separare de patrimonii, începută în timpul căsătoriei, chiar în urma pronunțării divorțului, fără ca să i se poată opune nici lipsa de interes, nici alte fine de neprimire întemeiate pe textul său spiritul legii. „Considerând, dice Curtea din București, că nici-o dispoziție de lege și nici-un principiu de drept nu împiedică pe soție de a continua instanța în separare de patrimonii, chiar după ce căsătoria a fost declarată desfăcută; că scopul separațiunii de patrimonii este de a permite soției să-și salveze dota, când starea de desordine a afacerilor bărbatului o pune în pericol; că acest pericol poate fi tot atât de mare, dacă nu și mai mare încă, când între bărbat și femei este deschisă și o instanță de divorț; că tot ce legea voește este ca femeea, care va dovedi justiției că dota sa este în pericol și că solvabilitatea bărbatului e îndoioasă, să poată îndeplini formalitățile prescise de lege, să obțină cât mai Continuarea instanței de separare în urma pronunțării divorțului.

¹⁾ Cpr. Dutruc, *op. cit.*, 43, p. 38 urm.

²⁾ Despagnet, *Pr. de dr. internat. privé* (ed. a 3-a, 1893), 334, p. 647. Cpr. și Rodière et Pont, III, 2110. T. Huc, IX, 406.

³⁾ Baudry et Surville, II, 925. Rolin, *Pr. de dr. internat.*, III, 1105.

⁴⁾ Despagnet, *loco cit.* Vincent et Pénaud, *Dictionn. de dr. international, Sépar. de biens*, No. 19. Baudry et Surville, II, 921. *Reichsgericht* (C. de cas.) din Leipzig, *J. Clunet*, anul 1886, p. 730. Sirey, 86. 4. 9.—*Contrà*: L. Beauchet (profesor la Nancy), nota în Sirey, *loco cit.* Veđi și *infrà*, p. 363.

în grabă restituirea averii ei dotale; că, de și obligația de restituire rezultă pentru bărbat și din desfacerea căsătoriei, această restituire se poate face însă în termene mult mai lungi, pe care femeia nu este obligată să le suporte, când a dovedit, pe căile legale și în condițiile cerute de lege, că este în drept a cere restituirea imediată a dotei sale; că, ast-fel fiind, femeia poate să continue instanța în separare de patrimonii, chiar după ce divorțul a fost pronunțat, fără ca să i se poată opune nici lipsa de interes, nici alte fine de neprimire întemeiate pe textul său spiritul legii; că ar fi, din contra, contrar și textului și spiritului legii a sili pe femei să aștepte, în asemenea condițiuni, expirarea termenelor de restituire care ar permite soțului să facă iluzorie ori-ce restituire“, etc.¹⁾

Dreptul creditorilor femeii. Dreptul de a cere separarea de patrimonii fiind un drept eminamente personal al femeii (art. 974)²⁾, nu poate fi exercitat de creditorii ei, fără consimțământul său (art. 1257); pentru-că acțiunea lor ar fi de natură a tulbura relațiile d'între soți și a da publicității secretul afacerilor bărbatului³⁾. Odată însă ce creditorii au dobândit consimțământul femeii⁴⁾, ei au o acțiune utilă, fiind, în asemenea caz, mandatarii ei, însă-și femeia lucrând prin intermediarul lor.

Continuarea act. femeii de către creditorii. Dar, dacă creditorii femeii nu pot exercita acțiunea contra voinței ei, *invita muliere*⁵⁾, după expresia lui

¹⁾ Vezi *Dreptul* din 1902, No. 9. *Idem*: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 47.

²⁾ V. T. V a Coment. noastre, p. 208, text și nota 1.

³⁾ Această dispoziție este criticată de unii (Laurent, XXII, 201; Pand. fr., *Failite*, 3800), și aprobată de alții (Guillouard, III, 1101). Această din urmă părere ni se pare mai întemeiată.

⁴⁾ Legea nearătând formele acestui consimțământ, el va putea fi constatat atât prin un act autentic, cât și prin un act sub semnătură privată, un consimțământ pur verbal fiind în ori-ce caz inadmisibil (art. 1191). Rodière et Pont, III, 2116.—Femeia n'ar mai putea revoca consimțământul său, cel puțin în cazul în care creditorii ar fi renunțat, în vederea acestui consimțământ, la alte urmăriri, de care n'ar mai putea beneficia cu aceleași foloase. Rodière et Pont, *loco cit.*—*Contrà*: Troplong, II, 1393. Dutruc, *op. cit.*, 36 urm., p. 32 urm.

⁵⁾ „*Invitus agere vel accusare nemo cogatur*“, dice legea romană (L. unică Cod., *Ut nemo invitus agere*, etc., 3. 7).

Formele în care femeia trebuie să-și dea consimțământul.

Godefroy, ei ar putea foarte bine să continue instanța începută de dînsa, în cazul când ea ar fi murit, în cursul instanței ¹⁾.

Aceeași soluție este admisă și în privința moștenitorilor femeii ²⁾, în baza principiului: „*Actiones quae morte vel tempore pereunt, semel inclusae iudicio, salvae permanent*“.

Art. 303 din Codul civil face aplicarea acestei regule la acțiunile în reclamație de stat, care de și, în principiu, nu trec la moștenitori, totuși sunt transmisibile, în data ce au fost exercitate de acei în drept. Art. 303.

Am dis că, în principiu, creditorii femeii nu pot cere separația de patrimonii, fără consimțimîntul ei. Această regulă suferă excepție în caz de faliment sau de insolabilitate a bărbatului. Drepturile creditorilor fiind, în adevăr, în aceste cazuri compromise, legea vine în ajutorul lor, permițându-le de a exercita drepturile femeii până la concurența sumei creanțelor lor (art. 1257, § 2).

Casurile în care creditorii femeii pot cere separația de patrimonii.

Falimentul se va dovedi prin hotărîrea tribunalului de comerț (art. 701 C. com.), creditorii ne fiind admiși a stabili că bărbatul este în încetare de plăți, cu-toate-că n'a fost încă formal declarat falit ³⁾; iar insolabilitatea va fi dovedită fie prin urmărirea bunurilor bărbatului, fie prin discuțiunea tuturor bunurilor sale mobile și imobile ⁴⁾.

Creditorii, cari exercită drepturile femeii, nu au nevoie, în principiu, de a pune pe aceasta din urmă în cauză ⁵⁾.

Ce trebuie să decidem în cazul când femeea, fiind comerciantă, ar fi fost declarată falită. Creditorii ei, reprezentați prin sindic, nu vor putea, nici în asemenea caz, să ceară separarea patrimoniilor, fără consimțimîntul ei, pentru-că

Casul în care femeea ar fi fost declarată falită.

¹⁾ Baudry et Surville, II, 903.

²⁾ Rodière et Pont, III, 2117. Troplong, II, 1394. Thiry, III, 369. Baudry et Surville, II, 902. Guillouard, III, 1100. Marcadé, V, art. 1446, No. 2. Colmet de Santerre, VI, 95 bis I. D. de Folleville, *op. cit.*, I, 397. Massé-Vergé, IV, § 649, p. 139, nota 4. Laurent, XXII, 200. Aubry et Rau, V, § 516, p. 388. Planiol, III, 1163. Dutruc, *op. cit.*, 39, p. 34 urm.—*Contrà*: C. Douai, Trib. Calvi și C. Bastia, Sirey, 31. 2. 243. D. P. 72. 1. 260. Sirey, 73. 1. 79.

³⁾ Baudry et Surville, II, 897.

⁴⁾ Baudry et Surville, *loco cit.* T. Huc, IX, 274. Troplong, II, 1396. Dutruc, *op. cit.*, 41, p. 37. Rodière et Pont, III, 2115. Laurent, XXII, 202. Guillouard, III, 1102.

⁵⁾ T. Huc, IX, 274. Guillouard, III, 1104.

textul art. 1257 este absolut și nu suferă altă excepție de cât cea prevădută de paragraful 2 al acestui text. Această soluție rezultă nu numai din art. 1257 C. civ., dar și din art. 717 (713 vechiu) din Codul de comerț, după care judecătorul-sindic nu poate exercita acțiunile *care privesc drepturile exclusiv personale ale falitului* ¹⁾. Or, în specie, este vorba de un drept exclusiv personal femeii (art. 1257).

De aci rezultă că judecătorul-sindic nu va putea cere separarea de patrimoniul *nici în numele femeii falite*, acest drept aparținând numai ei ²⁾. Sindicul are numai dreptul de a interveni, spre a ocroti interesele masei creditorilor, și el va trebui să fie pus în cauză, pentru ca hotărîrea dobîndită de femeie să fie oposabilă masei credale ³⁾.

Contra cui se poate exercita acțiunea în separare ?

Singurul contradictor al femeii fiind bărbatul, acțiunea în separare se va urmări în contra lui. Dacă bărbatul este interzis sau pus sub un consiliu judiciar, acțiunea va fi urmărită, în primul caz, contra epitropului, iar în casul al doilea, contra bărbatului asistat de consiliul său ⁴⁾.

Dacă bărbatul va muri în cursul instanței, acțiunea se va continua contra moștenitorilor lui ⁵⁾.

Dacă bărbatul a fost declarat în stare de faliment, cererea în separare se va introduce contra sindicului, punându-se însă și pe bărbat în cauză ⁶⁾.

1) Cpr. Pand. fr. *v^o Faillite*, 3799.

2) Osebit de această acțiune, mai sunt și altele, pe care falitul le poate exercita singur. Ast-fel sunt, de exemplu: acțiunea în anularea căsătoriei sale; acțiunea în divorț, în tăgăduire de paternitate, în destituire din tutelă, în interdicție, în darea unui consiliu judiciar, în revocarea unei donațiuni pentru ingraturitate, etc. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, VII, 230, 230 bis. Cpr. C. Paris, D. P. 74. 5. 262, No. 33. Sirey, 73. 2. 267.

3) Lyon-Caen et Renault, *op. cit.*, VII, 230 bis, p. 178.—D-nii Cesărescu și Dan sunt deci greșiți când afirmă (*op. cit.*, nota c. asupra art. 717, p. 48), că sindicul poate exercita, *în numele femeii falite*, acțiunea în separare de patrimoniul.

4) Baudry et Surville, II, 904.—Femeia fiind, însă, epitropa bărbatului său interzis (art. 452), va face a i se rindui un tutor *ad hoc*, care va apăra pe bărbat. Baudry et Surville, *loco cit.*

5) Baudry et Surville, *loco cit.* Rodière et Pont, III, 2117.

6) Veți *suprà*, p. 347, text și nota 1, unde se arată controversa.

Drepturile conferite creditorilor bărbatului în caz de separație de patrimonii.

Art. 1261.—Creditorii bărbatului pot interveni în instanță spre a contesta cererea pentru separarea patrimoniilor. (Art. 974, 1257 C. civ. Art. 247 urm., 633 Pr. civ. Art. 1447 C. fr. *in fine*).

Art. 1264.—Creditorii bărbatului pot ataca separațiunea de patrimonii, pronunțată și chiar executată cu fraudă în contra drepturilor lor. (Art. 975, 1259 C. civ. Art. 21 C. com. Art. 1447 C. fr. *ab initio*).

Art. 633 Pr. civ.—După expirarea termenului de trei luni a ultimei afișări, creditorii bărbatului nu vor mai putea interveni, spre a ataca hotărârea asupra despărțirii averilor (Art. 631, 632 Pr. civ. Art. 1261, 1264 C. civ. ¹⁾).

Separația de patrimonii este foarte periculoasă pentru creditorii bărbatului, fie că femeea are venituri însemnate cu care ei ar putea fi plătiți, fie că cauza separației n'ar fi serioasă. De aceea, legea le conferă două mijloace de apărare: 1° Dreptul de intervenție în instanță spre a împedica admiterea separației ²⁾; și 2° dreptul de a o anula, de câte-ori ea a fost admisă în fraudă drepturilor lor. Ei nu pot însă cere direct separația de patrimonii, pentru-că nici bărbatul nu are acest drept. ³⁾.

Ei pot interveni în procesul de separare, la prima instanță, bine înțeles (art. 248 Pr. civ.) ⁴⁾, spre a contesta cererea făcută de femeie (art. 1261).

Creditorii femeii nu au dreptul de a interveni în instanță spre a opri separația, ei având interes la separarea patrimoniilor d'între soți, pentru-că, prin această se-

Dreptul de intervenție al creditorilor bărbatului.
Creditorii femeii.

¹⁾ Art. 678 din noul Proiect de revizuire reproduce această dispoziție, fără nici-o schimbare. După vechiul text modificat, termenul era de *un an*, ca și în procedura fr. (art. 872, 873).

²⁾ Pentru a împedica separația de patrimonii, creditorii vor trebui să dovedească că dota femeii nu este în pericol, sau că bunurile bărbatului ajung pentru a asigura drepturile eventuale ale femeii. Dutruc, *op. cit.*, 146, p. 119. Cpr. C. Besançon, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 1731, nota 1.

³⁾ Veđi *suprà*, p. 350, text și nota 1.

⁴⁾ În Franța, intervenția poate să aibă loc și în apel. (Cpr. art. 466 C. fr.). Planiol, III, 1197. T. Huc, IX, 275. Rodière et Pont, III, 2138. Garsonnet, *Pr. civ.*, VI, § 1359, p. 463 (ed. 1-a).

parare, femeea redobîndește libera administrație a avutului său (art. 1265)¹⁾.

Dacă creditorii actuali, cu termen, sau eventuali, puțin importă²⁾, au intervenit în instanță, ei fiind părți în proces, pot, în această calitate, să facă apel, recurs, etc., putînd fi condamnați la cheltueli, dacă intervenția lor a rămas fără rezultat³⁾.

Art. 974. Dacă bărbatul nu face opoziție, apel, recurs, etc., creditorii săi pot să exercite acest drept, în numele lui, de și ei n'au intervenit în instanță (art. 974)⁴⁾.

Art. 1264. Dacă creditorii bărbatului n'au intervenit în instanță, și dacă hotărîrea de separare a fost dată și executată în fraudă drepturilor lor, ei pot s'o atace și s'o anuleze, dovedind fraudă (art. 1264), adică : prejudiciul lor pe de o parte, și colusiunea soților pe de alta⁵⁾. Acest drept nu aparține de cât terțiilor ; căci părțile nu pot desființa hotărîrea de separare de cât prin mijloacele următoare : opoziție, apel, recurs, revisuire și contestație la urmărire, iar nu și prin o acțiune în anulare pentru fraudă sau simulație⁶⁾.

Dacă bărbatul este declarat în stare de faliment, acțiunea va fi exercitată de sindic, în numele masei creditorilor⁷⁾.

Art. 633 Pr. civ. Prin derogare însă de la dreptul comun, creditorii bărbatului nu mai pot exercita această acțiune după expirarea termenului de trei luni de la ultima afișare, pre-

¹⁾ Cpr. Dutruc, *op. cit.*, 149, p. 120. Troplong, II, 1402.

²⁾ Creditorii de cari vorbesc art. 1261 și 1264 nu sunt, în adevăr, numai acei actuali, ci și acei a căror drepturi sunt condiționale, cu termen, etc. Troplong, II, 1401. Benoît, I, 301. Rodière et Pont, III, 2138. T. Huc, IX, 275. Guillaouard, III, 1123. Laurent, XXII, 266. Dutruc, *op. cit.*, 146. Baudry et Surville, II, 965.

³⁾ T. Huc, IX, 275.

⁴⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 203 și 247, nota 4. Veđi și t. VII, p. 543. Cpr. Baudry et Surville, II, 931. T. Huc, IX, 275. Guillaouard, III, 1124. Laurent, XXII, 265. Aubry et Rau, V, § 516, p. 394. Veđi și *infra*, p. 361, nota 2.

⁵⁾ Dutruc, *op. cit.*, 240. Baudry et Surville, II, 964 bis.—Frauda poate, în specie, fi dovedită atât prin presumpțiuni cât și prin marturi. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 74.

⁶⁾ Cas. rom. Bulet. 1892, p. 1092.

⁷⁾ Baudry et Surville, II, 964 bis. Dutruc, *op. cit.*, 148, p. 120. Veđi și *suprà*, p. 347.

vădută de art. 632 Pr. civ. (art. 633 Pr. civ.). Legiuitorul a scurtat în mod considerabil termenul dreptului comun, care este de trei-deci de ani, pentru a nu se lăsa prea mult timp în incertitudine poziția soților¹⁾.

Prescripția specială, statornicită de art. 633 Pr. civ., nu se aplică însă de cât atunci când se atacă însăși hotărârea intervenită asupra separației de patrimonii, adică: aceea parte a dispozitivului, care declarând pe soți separați de bunuri, modifică raporturile juridice d'între ei și schimbă statul personal al femeii în modul prevădută de art. 1265 C. civ.; iar nu și în cazul când se atacă numai lichidarea pretențiilor femeii ca prejudiciabile intereselor creditorilor. În adevăr, dacă hotărârea de separare nu trebuie să rămână prea mult timp în incertitudine, fiind-că ea statuează asupra capacității soților și modifică contractul de căsătorie, aceleași motive nu mai există când este vorba de o simplă lichidare, când nu se mai atacă însăși hotărârea, ci numai modul seǖ de executare. În asemenea caz, creditorii bărbatului au *trei-deci de ani* conform dreptului comun (art. 1890), spre a exercita acțiunea lor²⁾.

Prescripția derogatorie de la dreptul comun, statornicită de art. 633 Pr. civ. nu este, de asemenea, aplicabilă de câte-ori creditorii atacă hotărârea pentru lipsă de formalități, sau pentru-că n'a fost executată după modul prescris de art. 1262. Vom vedea, în adevăr, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că creditorii au *trei-deci de ani* spre a exercita acțiunea lor³⁾.

Casul în care se atacă lichidarea pretențiilor femeii. Aplicarea art. 1190.

Alt caz în care art. 633 Pr. civ. nu este aplicabil.

¹⁾ Planiol, III, 1198. Guillouard, III, 1154. Laurent, XXII, 270. Dutruc, *op. cit.*, 242, p. 186.

²⁾ Cas. rom. Bulet. S-a 1, anul 1873, p. 176 urm. C. Riom și Grenoble, Sirey, 45. 2. 499. Sirey, 51. 2. 613. C. Paris, Sirey, 58. 2. 565. Planiol, III, 1198, *in fine*. Guillouard, III, 1154. Rodière et Pont, III, 2163. Troplong, II, 1400. Arntz, III, 707. Dutruc, *op. cit.*, 243 urm., p. 187 urm. Baudry et Surville, II, 966. Garsonnet, *Pr. civ.*, VI, No. 1359, p. 467 (ed. 1-a). Carré-Chauveau, *Lois de la procéd.*, VI, partea II, *Quest.* 2969, p. 723. Laurent, XXII, 271. Aubry et Rau, V, § 516 p. 395, text și nota 23.—Veđi însă Duranton, XIV, 413, și decisiile citate de acest autor.

³⁾ Veđi *infra*, explic. art. 1262, p. 374, unde se arată controversa. Veđi în acest sens: Thiry, III, 373. Troplong, II, 1370. Dutruc, *op. cit.*, 222—224, etc.

Formele și procedura separației de patrimonii.

Art. 1258.—Separațiunea patrimoniilor nu se poate face de cât prin judecată; veri-ce separațiune între bărbat și femei, făcută de bună voe, în timpul căsătoriei, este nulă. (Art. 1256, 1257, 1259 urm. C. civ. Art. 628 urm. Pr. civ. Art. 1443 C. fr.)

Art. 1260.—Confesiunea bărbatului nu va putea face probă, chiar dacă nu s'ar afla creditorii. (Art. 1204, 1258 C. civ. Art. 870 Pr. civ. fr.)

Art. 1259.—Cererea pentru separațiunea patrimoniilor nu se va socoti formată de cât după ce o va fi autorisat presidentul tribunalului (Art. 865 Pr. civ. fr. Art. 628 Pr. civ. rom.)

Atât acea cerere, când ar fi autorisată, cât și hotărîrea ce ar interveni, vor trebui să fie publicate, după formele și la epocile prescise în Codicele de procedură, sub pedeapsă de nulitate, care va putea fi opusă atât de creditorii bărbatului cât și de însu-și bărbatul. (Art. 207, 1228, 1258, 1261, 1264 C. civ. Art. 628 urm. Pr. civ. Art. 21 C. com. Art. 7 L. asupra înscrierei firmelor, din 18 Martie 1884. Art. 1445 C. fr.)

Separ.
judecătorească.

Separația de patrimonii nu poate avea loc de cât prin hotărîre judecătorească; ori-ce separație voluntară este nulă (art. 1258)¹⁾. O asemenea separație ar fi, în adevăr, contrară principiului imutabilității convențiilor matrimoniale. (Veđi *supră*, p. 87 urm.) Ea constituie, cu adevărat, o schimbare, chiar când este pronunțată de justiție; însă, în asemenea caz, necesitatea ei este în mod solemn constatată judecătorește; pe când separația de bună voe n'ar fi de cât un mijloc spre a frauda pe creditorii bărbatului, lipsindu-i de venitul bunurilor dotale, fără ca aceștia să poată interveni, spre a înlătura o separație făcută în frauda drepturilor lor²⁾.

Dreptul
vechiu anterior.

De aceea, separația judecătorească era admisă atât în Cod. Caragea³⁾, cât și în vechiul drept francez⁴⁾. „La justice peut seule faire des séparations, dice Denizart, parce qu'un acte volontaire, dans une matière de droit public, telle

1) Separarea de bunuri nu poate fi pronunțată sub o condiție, fiind-că, în asemenea caz, ar deveni facultativă pentru soți, ceea ce imutabilitatea convențiilor matrimoniale și interesul terțiilor nu permit. Dutruc, *op. cit.*, 23, p. 23. C. Rouen, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 1703, nota 2.

2) Laurent, XXII, 198.

3) Veđi *supră*, p. 341, text și nota 5.

4) Veđi Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 514.

qu'une séparation, est absolument sans effet" ¹⁾. „La séparation de biens, dice un al autor ²⁾, blesse la foi des traités, déroge au droit public et compromet les droits des tiers. La séparation de biens est une nécessité pénible et extrême: il ne faut l'accorder qu'après le plus mûr examen et pour des raisons graves et irrésistibles. C'est pourquoi la société n'est rassurée contre la rupture du pacte matrimonial, qu'autant que c'est la justice qui la prononce“.

Intervenția justiției se justifică, deci, în deajuns, de și ea este criticată de unii. „Creditorii bărbatului ar fi putut în ori-ce caz, dice T. Huc (IX, 261, *in fine*), să atace o separație frauduloasă, în baza art. 975 C. civ., și ar fi fost foarte suficient de a se organiza o publicitate ca aceea care există în privința convențiilor matrimoniale“.

Ori-cum ar fi, legea oprind, pentru considerații de ordine publică, ori-ce separație de bună-voe, se înțelege că ori-ce convenții sau transacții intervenite în această privință între soți, fie ele chiar omologate de justiție și executate de femeie ³⁾, vor fi nule și neavenite ⁴⁾, chiar dacă ea s'ar face cu consimțimîntul creditorilor.

Sancțiunea la care soții ar supune o separație de bunuri voluntară, ar fi, nulă ca și însăși separația, pentru-că o convenție ilicită nu poate da loc la o obligație validă (cpr. art. 1067, 1297 C. civ.) ⁵⁾.

Ast-fel, s'a decis cu drept cuvînt că nulitatea separației de bunuri va atrage pe acea a clausei penale stipulate contra soțului care n'ar executa convenția ⁶⁾.

¹⁾ Veđi Dutruc, *op. cit.*, 3.

²⁾ Troplong, II, 1326, *in fine*, p. 612, 613.

³⁾ Cas. Palermo, Sirey, 86. 4. 31. Baudry et Surville, II, 920, *in fine*.

⁴⁾ Separația de patrimoni de bună voe, fiind considerată ca neavenită, nu are nevoie de a fi anulată în justiție, iar contractul matrimonial pe care soții au voit să-l schimbe își păstrează toată eficacitatea sa, atât în privința terțiilor cât și chiar față cu soții. Baudry et Surville, II, 922. Guillouard, III, 1110. Rodière et Pont, III, 2093. Aubry et Rau, V, § 515, p. 386.

⁵⁾ Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 259, text și nota 1. Cpr. art. 344 C. german, tradus în t. VI, p. 259, nota 2.

⁶⁾ C. Caen, Répert, Dalloz, *Contrat de mariage*, 1713, nota 2. Dutruc, *op. cit.*, 24, p. 23.

De asemenea, dispoziția testamentară, prin care femeea ar opri pe moștenitorii sei de a ataca actul, care ar stabili o atare separație, n'ar da nici-o putere acestui act¹⁾.

Art. 1260.

Art. 1260, după care mărturisirea, și prin urmare, și refuzul jurământului²⁾ bărbatului nu fac nici-o probă în asemenea materie, și aceasta chiar dacă bărbatul n'ar avea nici-un creditor, nu este de cât o consecință a prohibiției separărei voluntare. În adevăr, a admite mărturisirea bărbatului ar fi a autorisa o separație de bună voe³⁾.

Dovedirea faptelor p. care se cere separația de patrimonii.

Femeea va trebui, deci, să dovedească faptele alegate de dînsa, conform dreptului comun, adecă: atît prin proba scrisă, cât și prin marturi, la nevoe, cu-toate-că această din urmă dovadă va fi foarte rar invocată⁴⁾.

„Le juge, dice Pothier⁵⁾, ne doit ordonner la séparation qu'après que la femme aura fait la preuve des faits qui servent de fondement à sa demande, c'est-à-dire, du mauvais état des affaires de son mari, qui met sa dot en péril. C'est ce que la coutume enseigne par ces termes: *Les séparations se doivent faire avec connaissance de cause, et information préalablement faite . . .* Quand même le mari aurait, par ses défenses, avoué les faits qui servent de fondement à la demande de la femme, le juge ne doit pas moins exiger que la femme en fasse la preuve; car les séparations ne devant pas se faire du consentement des parties, il est nécessaire, pour éviter la collusion qui pourrait être entre le mari et la femme, *que les faits*

¹⁾ Dutruc, *op. și loco supra cit.*

²⁾ T. Huc, VIII, 359 și IX, 261, p. 301. Thiry, III, 371, 4°, p. 404. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 335 și 365. Veđi și *infra*, p. 367.

³⁾ Baudry et Surville, II, 891.

⁴⁾ Cpr. Guillouard, III, 1118. Garsonnet, *Pr. civ.*, VI, No. 1354, p. 443 (ed. 1-a). „Nu este în totdeauna necesar, dice Pothier (*op. cit.*, VII, 516), a se asculta marturi, dovada putându-se adesea-ori face mai bine prin acte scrise de cât prin marturi. . . . Cele de mai multe ori nu va fi necesar de a se asculta marturi, actele produse de femeie fiind adesea-ori îndestulătoare spre a stabili starea rea a afacerilor bărbatului, care pune dota femeii în pericol. Ast-fel sunt, de exemplu: procesele-verbale de urmărire ale averei bărbatului; hotărîrea prin care el este declarat falit; hotărîrile dobîndite în contra lui pentru sume considerabile, etc.“

⁵⁾ Pothier, VII, *op. cit.*, 516, p. 278.

*qui servent de fondement à la femme, soient justifiés autrement que par l'aveu du mari*¹.

Bărbatul nu poate deci, înainte de a se fi pronunțat tribunalul, să consimtă (*acquiescer*) la admiterea separației de bunuri ¹).

Consimt.
bărbatului.

El ar putea însă să nu facă opoziție, apel, recurs, etc., contra hotărîreii care ar admite separația ²), precum și să se deziste de la opoziția, apelul, etc., ce ar fi interjectat. Intervenția justiției garantează, în adevăr, în mod suficient interesul terților, și ar fi absurd de a se invoca prohibiția separațiilor de bună voe, pentru a împedica pe bărbat, care putea să nu facă apel, de a se dezista de la apelul său, sau de a renunța la dreptul de a face apel ³).

Dezistarea
bărbatului.

Pe baza acestor principii, se decide în genere, de și chestiunea este controversată, că se poate renunța la apel sau recurs în casație, în materie de divorț ⁴).

Renunțarea
la apel în
materie
de divorț.
Controversă.

¹) Baudry et Surville, II, 923.

²) Am văzut însă, că, în asemenea caz, creditorii lui pot face opoziție, apel, etc., în numele debitorului lor (art. 974). Veți *supră*, p. 356.

³) Cpr. T. Huc, IX, 267, *in fine*. Guillaouard, III, 1112. Baudry et Surville, II, 923. Dutruc, *op. cit.*, 25 urm., p. 23 urm. Aubry et Rau, V, § 515, p. 387.—Veți însă Carré-Chauveau, *Lois de la procéd.*, VI, partea II, *Quest. 2932 quater*, p. 689. Și femeea ar putea să se deziste de la acțiunea sa, cu consimțimintul bărbatului. Carré-Chauveau, *loco cit.* p. 688. Dutruc, *op. cit.*, 51. Am văzut însă *supră*, p. 350, că femeea nu poate să renunțe de mai înainte la dreptul de a cere separația de patrimonii, pentru-că asemenea renunțare ar constitui o înstrăinare indirectă a dotei sale.

⁴) Cas. rom. Bulet. S-a II, 1879, p. 611. C. Aix; Répert. Dalloz, *v^o Acquiescement*, 189, nota 2. Veți și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 183, 184. În același sens: Aubry et Rau, V, § 493, p. 192, text și nota 15. Dutruc, *op. cit.*, 25, p. 23 urm. Laurent, III, 248. (Autorii Suplementului se pronunță însă în sens contrar. V. Laurent, *Supplém.*, I, 694). V. Filotti, *Despre divorț*, p. 297. Nacu, I, 448. Acest din urmă autor se mărginește a spune că a fost în totdeauna de această părere, fără a da însă nici-un argument. O simplă afirmație într'o chestie controversată, ca aceea care ne preocupă, nu este de natură a convinge pe nime.—*Contră*: Demolombe, IV 488. Willequet, *Divorce*, p. 174, No. 8. Chardon, *Puissance maritale*, 346, p. 180 (ed. belgiană). Trib. și C. Iași, *Dreptul din 1886*, No. 7. *Dreptul din 1903*, No. 63 (cu observ. noastră). Majoritatea Curței (compusă din

Separația voluntară fiind nulă și neavenită, de aci rezultă că, dacă în urma unei asemenea separații, bărba-

trei judecători, contra a doi) decide prin această din urmă decizie că, materia căsătoriei și a divorțului interesând ordinea publică, nu se poate renunța la dreptul de apel pe care îl are soțul în contra căruia s'a pronunțat divorțul, în asemenea materie ori-ce transacție fiind cu neputință. Majoritatea Curței uită, însă, că acest sistem se întemeiază în Franța pe art. 307 din Codul civil, care proibă ori-ce separație voluntară. Or, acest text fiind relativ la separația de trup, pe care legiuitorul nostru n'o cunoaște, lipsește în Codul nostru. Din momentul ce divorțul a fost admis prin o hotărîre judecătorească, nu se poate dice că, din cauza renunțării la dreptul de apel, acest divorț ar fi rezultatul consimțimintului mutual al soților. Cât pentru ordinea publică ea este în mod suficient garantată prin examinarea cauzei de către judecătorii primei instanțe. „Considerând, dice foarte bine Curtea din Aix, prin decisia mai sus citată, că mulțemirea (*l'acquiescement*) care rezultă din executarea voluntară a unei hotărîri, face ca partea care a executat-o să nu mai poată ataca acea hotărîre pe calea apelului, și că acest principiu de echitate se aplică în privința hotărîrilor care pronunță separarea de trup (deci și divorțul), ca și în privința celorlalte hotărîri; că, de și mulțemirea ce s'ar da asupra unei cereri de separare de trup, n'ar putea fi acceptată de primii judecători ca basă a sentinței lor, spre a nu se omologa o separare de trup voluntară, totuși lucrurile sunt cu totul alt-fel când este vorba de a se mulțemi cu o hotărîre dată în cunoștință de cauză, după administrarea probelor legale; că asemenea hotărîre este, ca ori-ce alta, susceptibilă de a dobîndi autoritatea lucrului judecat, și prin aceleași mijloace; că de și este vorba de o materie care interesează ordinea publică, totuși apelul nu este privitor de cât la dreptul privat al părții, care poate să-l exercite sau să renunțe la el; că dacă partea poate să dea o mulțemire tacită asupra hotărîrei, lăsând să treacă termenul de apel, nimic nu se opune la o renunțare directă, care ar resulta din executarea voluntară făcută în lăuntru termenului de apel; că această renunțare nefiind de cât un omagiū adus înțelepciunii primilor judecători, nu lovește întru nimic ordinea publică, etc.“.

Din împrejurarea că soțul contra căruia s'a pronunțat divorțul, poate renunța la dreptul de apel (*acquiescei*), rezultă că el se poate în mod valid dezista de la apelul ce ar fi făcut în termenul legal. Această soluție este generalmente admisă și în Franța, cu-toate-că art. 249 din legea de la 1886 oprește *l'acquiescement*, adecă: mulțemirea dată pe o hotărîre care a admis divorțul, pentru-că altă ceva este

Dezistarea
de la apel
în materie
de divorț.
Admisibilitate.

tul a restituit dota femeii, această restituire nu-l eliberează în principiu, și femeea va putea cere din nou plata, ținându-se samă bărbatului numai de sumele cu care ea s'ar fi îmbogățit. Rigoarea principiilor vine în favoarea acestei soluțiuni ¹⁾.

Din împrejurarea că legiuitorul condamnă separațiile voluntare ca contrare ordinii publice, rezultă că dispoziția legii străine, care ar permite o asemenea separare, n'ar produce nici-un efect în România ²⁾.

Separ. de
bunuri vo-
luntară.
Inadmisibi-
litate.

Dispoziția legii române, fiind, pe de altă parte, o regulă de protecțiune privitoare la capacitatea persoanelor, va urmări pe Români în străinătate (art. 2, § 2) ³⁾.

Venim acum la formele și procedura separației de patrimonii. Femeea nu va putea intenta asemenea cerere contra bărbatului, de cât în urma autorizării presidentului tribunalului civil ⁴⁾, conform art. 1259 C. civ. și 628

Procedura
separației de
patrimonii.
Art. 1259.

renunțarea la apel și altă ceva desistarea de la un apel regulat făcut; una fiind privitoare la fondul dreptului iar cealaltă, numai la procedură. (Veți în acest sens: Fremont, *Divorce*, 331 și 649; Goirand, *Idem*, p. 199; Vraye et Gode, *Divorce*, I, 350, p. 318 urm., ed. a 2-a; Curet, *Code du divorce*, 296; T, Huc, II, 387; Dalloz, *Nouveau C. civ. annoté*, I, art. 249, No. 29, etc.).—Dl. Nacu (I, p. 448, No. 58) citează în sens contrar o decizie a unei Curți de apel, pe care n'o cunoaștem și care ar fi publicată în *Dreptul* din 1897. Am căutat acea decizie în toată colecția diarului, însă n'am găsit-o nicăiri. După ce distinsul nostru coleg face prea puține citații, apoi și acelea ce le face nu sunt exacte.

¹⁾ Cpr. Dutruc, *op. cit.*, 8 urm., p. 13 urm. Guillouard, III, 1111. T. Huc, IX, 262. Aubry et Rau, V, § 515, p. 386, text și nota 18. Baudry et Surville, II, 922, Répert. Sirey, *Communauté conjugale*, 1690. Répert. Dalloz, *Supplément, Contrat de mariage*, 624. C. Lyon, D. P. 99. 2. 49.—*Contra*: Laurent, XXII, 198. Cpr. și Troplong, II, 1341 urm.

²⁾ Veți *suprà*, p. 351.—Veți însă Baudry et Surville, II, No. 943, p. 107, nota 2, după cari soții străini separați de patrimonii, de bună voe, în străinătate, conform legii străine, ar putea invoca, în România, sentința străină, îndeplinind condițiile de publicitate prescise de legea română (art. 1259, 1262).

³⁾ Baudry et Surville, II, 921. A. Rolin, *Pr. de dr. internat. privé*, III, 1106 (ed. din 1897).

⁴⁾ Tribunalul competent este acel al domiciliului bărbatului (art. 58 Pr. civ.), fiind vorba, în specie, de o acțiune personală. Ori-ce alt tribunal este deci incompetent, și a-
Tribunal
competent.

Pr. civ. 1). Aceasta este o derogare de la art. 197 urm., după care femeea, în genere, se autorisă de bărbat, și numai în lipsa lui de justiție. Această derogare se întemeiază probabil pe împrejurarea că bărbatul ar fi refuzat autorizarea sa. Autorizarea se acordă de president, iar nu de complectul tribunalului 2). Ea nu poate fi refuzată femeii, fiind-că separația de patrimoniul este un drept al ei 3). Presidentul îi va acorda deci autorizarea, făcându-i însă observațiile ce va crede de cuviință (art. 628 Pr. civ.). De aici rezultă că femeea trebuie să presinte cererea în persoană; alt-fel presidentul n'ar putea să-i dea sfaturile ce ar găsi de cuviință 4). Ce sfaturi pot însă fi date unei femei a cărei dotă este în pericol?... Asemenea formalitate poate să aibă un sens în materie de divorț (cpr. art. 219, 221 C. civ.) cu-toate-că, și în asemenea caz, sfaturile presidentului rămân mai totdeauna fără nici-un rezultat. Ea

ceastă incompetență fiind *ratione materie*, ar putea fi opusă și de creditorii bărbatului, cu-toate-că acesta ar fi consimțit a se judeca la alt tribunal de cât acel al domiciliului său. Guillouard, III, 1115. Dutruc, *op. cit.*, 100, p. 86 urm. Rodière et Pont, III, 2126. Baudry et Surville, II, 924. Planiol, III, 1174.

Tribunalul vacanțelor mari este competent de a judeca acțiunile în separare de patrimoniul, dacă, bine înțeles, publicitatea prescrisă de lege a fost îndeplinită (art. 631, § 2 Pr. civ.), asemenea cereri având un caracter eminamente urgent. Cpr. Baudry et Surville, II, p. 78, nota 2.—*Contrà*: C. Douai, Sirey, 98. 2. 191. D. P. 97. 2. 11. Cererea de separare de patrimoniul nu poate, nici într'un caz, fi judecată de arbitri (art. 340 Pr. civ.). Dutruc, *op. cit.*, 21, p. 21, 22.

- 1) Acțiunea care ar fi intentată fără o autorizare prealabilă ar fi, deci, radical nulă. Rodière et Pont, III, 2123.
- 2) Autorizarea presidentială este suficientă spre a abilita pe femeea chiar minoră de a introduce cererea de separare, și nu este nevoie să i se rinduiască un curator. Asistența curatorului nu este necesară de cât pentru executarea hotărârii de separare; în care caz, curatorul este rinduit de consiliul de familie. Troplong, II, 1351. Baudry et Surville, II, 927 bis, p. 82. Toullier D. VII, partea I, 43. Cpr. Demolombe, IV, 135.—*Contrà*: Pigeau, *Pr. civ.*, III, p. 493.
- 3) Rodière et Pont, III, 2123. Troplong, II, 1350. Thiry, III, 371. Guillouard, III, 1114. Laurent, XXII, 240. Baudry et Surville, II, 927 bis. T. Huc, IX, 267. C. Lyon; Sirey, 36. 2. 463.
- 4) Rodière et Pont, III, 2124.

Competința
trib. de va-
canțe.
Controversă.

nu are, însă, nici-un sens în materie de separare de patrimoni¹⁾.

Ori-cum ar fi, legea o prescrie. Dacă cererea femeii este respinsă, ea nu are nevoie de o nouă autorisare spre a face apel sau recurs²⁾, și condițiile de publicitate, prescrise pentru regularitatea cererei, în prima instanță, despre care vom vorbi îndată, n'au nevoie de a fi reînolite în apel.

Femeea nu are, de asemenea, nevoie de o nouă autorisare pentru a urmări executarea hotărîrii de separare³⁾.

Cererea pentru separarea de patrimoni⁴⁾, sub pedeapsă de nulitate, care va putea fi opusă atât de creditorii bărbatului, cât și de însu-și bărbatul (art. 1259 C. civ.)⁵⁾.

Publicitatea
cererei fe-
meei.

Faptul că cererea femeii n'ar fi arătat toată averea do-

¹⁾ Cpr. T. Huc, IX, 267, p. 307.

²⁾ Rodière et Pont, III, 2141. Baudry et Surville, II, 927 bis. Dutruc *op. cit.*, 106. Carré-Chauveau, *Pr. civ.*, VI, partea II, *Quest.* 2931, p. 684, Cas. fr. D. P. 67. 1. 321. Sirey, 67. 1. 315.—Spre a putea însă sta în judecată, fie ca reclamantă, fie ca părită, femeea are nevoie de o autorisare pentru fie-care grad de jurisdicție. C. Iași, *Dreptul* din 1883, No. 18 (cu observ. noastră). Laurent, III, 149 urm. T. Huc, II, 243, 261. Chestiunea de a se ști dacă femeea poate fi autorisată a urmări un proces până la fine, este controversată. Veđi t. I, partea II a Coment. noastre, p. 114 urm.

³⁾ Laurent, XXII, 240. Baudry et Surville, II, 927 bis.

⁴⁾ Iată cum se exprimă aceste texte :

Art. 629 Pr. civ.—Îndată ce cererea pentru despărțirea averilor se va face (și trebuie adaos : și va fi autorisată de president conform art. 1259 C. civ.), grefierul va fi dator a lipi în sala ședințelor un extract de pe cerere. Acel extract va cuprinde : Data cererei ; numele, pronumele, profesia și locuința soților ; cantitatea și arătarea averii dotale, după petiție, potrivit foaei dotale. Art. 629 Pr. civ.

Art. 630 Pr. civ.—Acest extract se va afișa la ușa tribunalei, la primărie și la camera de comerț, și se va publica cu cheltuiala femeii, în unul din jurnalele localității, sau dacă acea localitate nu are jurnal, în unul din ale localității vecine.—După art. 675 din noul Proiect de revizuire al Codului de procedură civilă, publicarea se face și în Monitorul oficial. Art. 630 Pr. civ.

⁵⁾ Femeea nu poate, deci, invoca nulitatea, pentru-că ea este în culpă că nu s'au îndeplinit formalitățile prescrise de lege. Rodière et Pont, III, 2137. Veđi și *infra*, p. 369.

tală, nu dă loc la nulitatea separației, dacă, la înfățișare, femeea a înglobat toată averea sa dotală și dacă s'a îndeplinit publicitatea prescrisă de lege ¹⁾.

Art. 21 C.
com.

Și cererea de separare de patrimonii între soți, dintre care unul este comerciant, trebuie să fie publicată conform art. 10 din Codul de comerț (art. 21 *ab initio*, C. com.). Ambele publicități au menirea de a vesti pe creditorii bărbatului despre cererea femeii.

Art. 631, § 2
Pr. civ.

Hotărîrea de fond asupra cererii de separare de patrimonii nu se va putea pronunța de cât o lună cel puțin după afișarea și publicarea acelei cereri (art. 631, § 2 Pr. civ. și 21, § 2 C. com.). Acest termen este înființat în favoarea creditorilor bărbatului, pentru ca ei să poată interveni în instanță, conform art. 1260 C. civ., spre a combate cererea femeii.

Art. 631, § 1
Pr. civ.

Art. 631, § 1 din Pr. civ. recunoaște femeii dreptul de a lua, cu autorizarea tribunalului de astă dată, iar nu numai cu aceea a presidentului, măsurile asigurătoare și conservatoare ce ar crede de cuviință pentru asigurarea dotei sale, de exemplu: un sechestrul asigurător asupra averii mobiliare a bărbatului ²⁾, etc.

¹⁾ C. Iași, *Dreptul* din 1890, No. 6.

²⁾ Vezi Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 32. Cpr. Baudry et Surville, II, 928.—Bărbatul avînd dreptul de administrație în cursul instanței de separare (art. 1263), poate percepe, în acest timp veniturile dotei, cu îndatorire însă de a le restitui, din cauza efectului retroactiv al separării (art. 1263 *ab initio*). Vezi *infra*, p. 378. Femeea poate, însă, odată cu intentarea cererii de separare, să ia măsuri pentru a împedica din partea soțului perceperea acestor venituri. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 26. Sentința de separare, în caz când dota femeii este mobilă și prețeluită, nu poate însă avea de efect înființarea unui privilegiu pentru femeie, față cu creditorii diligenți, cari de și în urma cererii de separare, însă mai înainte de urmărirea femeii, ar fi înființat un sechestrul asigurător asupra averii mobiliare a soțului; de-oare-ce legea nu recunoaște un atare privilegiu separației de patrimonii. Prin efectul retroactiv a hotărîrei de separare, legiuitorul s'a referit la fructele și dobîndile imobilelor dotale și la actele de dispoziție pe care le-ar face bărbatul în urma cererii de separare, moment din care el perde acest drept și conservă numai pe acel de administrație. Deci, soțul nu poate să cedeze soției sale, în executarea hotărîrei de separare, lucrurile sechestrate de un

În urma publicării cererii conform dispozițiilor mai Art. 1260 C. sus arătate, femeea trebuie să dovedească faptele pe care civ. se întemeiază, conform dreptului comun, cu restricția pe care am expus-o mai sus, după care nu se admite în specie nici mărturisirea bărbatului, nici refuzul său de a presta jurământul decisoriu (art. 1260 C. civ.); pentru-că prin asemenea mărturisiri, exprese sau tacite, s'ar ajunge la o separare de bună voe, nepermisă de lege (art. 1258)¹⁾.

Hotărîrea primei instanțe²⁾, care declară desfăcute Publicitatea hotărîrei de separare. patrimoniile d'între bărbat și femei, se publică și ea, la rîndul ei, după formele și la epocile prevădute de Procedura civilă (art. 632 Pr. civ.)³⁾. Neîndeplinirea acestei formalități face ca hotărîrea de separare să nu fie opozabilă celor de al treilea⁴⁾.

Art. 21, § 3 din Codul de comerț dispune, în privința Art. 21, § 3 C. com.

alt creditor, femeea ne putînd, în asemenea caz, de cât să concureze cu creditorul sequestrant asupra averii urmărite. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1885, No. 85.

1) Veđi *supră*, p. 360.

2) Decisia confirmativă a Curței nu este supusă la aceleași condiții de publicitate, la care e supusă acea a primei instanțe, a cărei publicitate este suficientă pentru a aduce separarea de bunuri la cunoștința celor interesați. Garsonnet, *Pr. civ.*, VI, § 1359, p. 463. Carré-Chauveau, *Lois de la procéd.*, VI, partea II, *Quest.* 2956, p. 717—Veđi însă art. 21 C. com., după care hotărîrea *definitivă* trebuie să fie publicată.

3) Iată cum se exprimă Procedura civilă, în această privință :

Art. 632 Pr. civ.—După hotărîrea asupra despărțirii Art. 632 Pr. civ. averilor d'între soți, se va scoate un extract, care se va afișe de patru ori, din trei în trei luni, în sala ședințelor tribunalului care a pronunțat-o, la tribunalul comercial, la camera de comerț, precum și în sala primăriei comunei unde bărbatul își are domiciliul, făcîndu-se prima afișare până în termen de 25 zile de la data pronunțării hotărîrei.—Femeea nu va putea să înceapă executarea hotărîrei de cât din ziua de când s'a îndeplinit formalitățile sus menționate, și potrivit art. 1262 C. civ.

Art. 677 din noul Proiect de revisuire a Procedurii civile mai prevede încă și publicarea prin Monitorul oficial.— Apoi, paragraful ultim al acestui text este ast-fel redactat : „Femeea nu va putea să înceapă executarea hotărîrei de cât din ziua când s'a îndeplinit formalitățile sus menționate pentru prima publicare a extractului, și conform art. 1262 C. civ.”

Art. 677 din noul Proiect de revis. a Proc. civ.

4) Cas. rom. *Dreptul* din 1884, No. 37. Bulet. 1884, p. 147.

comercianților, următoarele : „Dacă se admite separațiunea, hotărîrea *definitivă* va trebui să fie publicată tot în același mod (adecă conform art. 10 C. com.), în termen de o lună ¹⁾ de la data ei. În lipsa acestei publicațiuni, creditorii comerului soțului pot opune, ori-când interesul lor o cere, nulitatea separațiunei pronunțate și să atace restituirea drepturilor dotale ale femeii, dacă a avut loc. Deosebit de aceasta, ei pot să exercite acțiunea ce le acordă art. 975 C. civ., când separațiunea ar fi fost făcută în fraudă drepturilor lor“.

Scopul
acestei pu-
blicități.

Această publicitate are un scop îndoit : 1° Prevenirea creditorilor bărbatului, cari s'ar crede în drept de a contesta separația de patrimonii, conform art. 1264 C. civ. și 633 Pr. civ. ; 2° Prevestirea terțiilor, cari ar voi să contracteze cu soții, despre schimbarea adusă situațiunei lor bănești.

Această dispoziție este necontestat impusă tuturor Românilor separați de patrimonii, prin o sentință străină, precum și străinilor separați prin o sentință emanată de la tribunalele române. Asupra acestor puncte nu poate fi nici-o îndoială ²⁾.

Aplic. pu-
blicității,
hotărîrilor
pronunțate
în străina-
tate.

Jurisprudența admite, de asemenea, cu oare-care nuanțe, că hotărîrile de separare pronunțate de tribunalele străine nu pot fi aduse la îndeplinire în România de cât îndeplinindu-se publicitatea cerută de legea noastră, și a-

¹⁾ Pentru soții necomercianți, termenul este de *două-deci-și-cinci zile* de la pronunțarea ei (art. 632 Pr. civ.). Afișarea se face la tribunalul și camera de comerț. chiar când bărbatul nu este comerciant (art. 632 Pr. civ.), spre a vesti pe comercianții, cari sunt presupuși a frecuenta aceste localuri, despre schimbarea situațiunei bănești a soților, în urma desfacerei patrimoniilor lor.

Legiuitorul comercial nevorbind de cazul încetării separării de patrimonii și a restabilirii regimului matrimonial adoptat de soți din capul locului, regulile edictate în C. civ., sunt aplicabile și comercianților (art. 1270 C. civ. 634 urm. Pr. civ.). Cpr. Gr. Maniu, *Dr. comercial*, I, 54, *in fine*, p. 72.

²⁾ Vezi A. Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. internat. privé*, III, p. 540.—Numai sub această condițiune a publicității, hotărîrea pronunțată în străinătate va avea efect retroactiv în România (art. 1263), publicitatea cerută în interesul creditului public fiind o condiție esențială a retroactivității. Baudry et Surville, II, 977 bis. Rolin, *Pr. de dr. internat. privé*, III, 1107.

ceasta ori-care ar fi legea care ar cărmui interesele bănești ale soților, fie legea română, fie aceea străină¹⁾; pentru-că această publicitate interesează de aproape creditul public, și știut este că asemenea dispozițiuni se impun tuturor²⁾.

Art. 1259 din Codul civil pronunță nulitatea, în caz de neindeplinirea acestor formalități, și nulitatea poate fi opusă atât de bărbat cât și de creditorii lui; nici într'un caz însă de femeie. (Veđi *supră*, p. 365, nota 5).

Executarea hotărîrii de separare.

Art. 1262.—Separațiunea patrimoniilor, de și pronunțată de judecată, va fi nulă, dacă, în curs de o lună³⁾ de la pronunțarea hotărîrii și în urma publicațiilor de care se face mențiune la art. 1259, nu se va fi început executarea hotărîrii.

1) Dacă această teorie este adevărată, tribunalele române nu vor putea acorda *exequaturul* unei sentințe străine, care ar fi pronunțat o separare de bunuri, de cât îndeplinindu-se în resorturile lor publicitatea prescrisă de legea română. Cpr. Baudry et Surville, II, p. 107, nota 1. Rămâne însă bine înțeles că *exequaturul* nu va fi necesar de cât atunci când ar fi vorba de a se face acte de executare contra bărbatului, care ar avea avere în România; căci, în privința capacității femeii, hotărîrea străină își va produce efectele sale în România *de plano*, fără a fi investită cu formula executorie, de judecătoria română, de și chestiunea este controversată. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 460, text și nota 2. Cpr. T. Huc, IX, 406, p. 83. Cpr. și Trib. Covurliu, *C. judiciar* din 1903, No. 85 (cu observația noastră).

2) Veđi în acest sens: Trib. Paris și Cas. fr. *Pand. Périod.* 87. 2. 390. *Pand. Périod.* 93. 5. 25. D. P. 93. 1. 89. Sirey, 93. 1. 369 (cu nota lui Pillet). C. Orléans și Besançon, D. P. 94. 2. 488. Sirey, 94. 2. 145. *Pand. Périod.* 96. 5. 4. D. P. 95. 2. 529. Sirey, 95. 2. 94. Mai veđi încă: Trib. Bruxelles, Genève și Paris, *J. Clunet.* anul 1881, p. 99. *J. Clunet*, 1887, p. 116. *Pand. Périod.* 97. 5. 47 și *J. Clunet*, 1896, p. 170. În același sens: Baudry et Surville, *Revue critique de législat. et de jurisprudence*, anul 1896, p. 219 și anul 1894, p. 261 urm. Rolin, *Pr. de dr. internat. privé*, III, 1107. T. Huc, IX, 406.—Veđi însă: Weiss, *op. cit.*, III, p. 542. De Boeck (profesor la Bordeaux), nota în D. P. 95. 2. 529, 530.

3) După art. 1444 din Codul fr., executarea hotărîrii trebuie să înceapă în cinci-spre-dece zile de la pronunțarea hotărîrii (dans la quinzaine qui a suivi le jugement), iar după art. 1419 din Codul italian, în șese-deci zile, *fra sessanta giorni successivi alla sentenza.* Deoseb. de redacție de la Codul fr. și italian.

Acea executare se va face prin plata reală a drepturilor femeii, în măsura averii bărbatului, constatată prin act autentic, sau prin urmăriri începute și neîntrerupte. (Art. 1171, 1307, 1259 C. civ. Art. 632 Pr. civ. Art. 1444 C. fr.)

Separăția de patrimonii nu este încă definitivă, de și ea a fost admisă prin o hotărîre judecătorească, care s'a publicat conform legei. Separăția este nulă și neavenită, dacă hotărîrea care o admite nu se execută de femeie în termen cel mult de o lună de la pronunțarea ei ¹⁾.

S'a decis, însă, în contra termenilor expresi ai textului, că sorocul de o lună, prevădut de art. 1262, nu începe a curge de cât din momentul ce hotărîrea a dobîndit autoritatea lucrului judecat, iar nu de la data pronunțării ei. „Considerând, țice Curtea noastră supremă, că în sistemul legei noastre, nici-o hotărîre nu se poate executa dacă n'a dobîndit autoritatea lucrului judecat; că nu are putere de lucru judecat de cât o hotărîre care se dă de o Curte sau un tribunal, ce judecă în ultimul resort, sau de un tribunal, care judecă în primul resort, dacă părțile au lăsat să treacă termenul de apel, sau să se perime apelul; că executarea, în termen de o lună de la data pronunțării hotărîrei, este imposibilă și din cauză că se poate face apel îndată după pronunțarea hotărîrei, și hotărîrea atacată cu apel se consideră ca neavenită până ce se pronunță și instanța de apel; că, dar, termenul pentru îndeplinirea formalităților prescrise de art. 1262 C. civ. nu poate să înceapă a curge de cât din momentul când hotărîrea a dobîndit autoritatea lucrului judecat; căci acesta este sensul art. 1262 C. civ. citat, care se dovedește pe calea interpretărei logice, și acest înțeles trebuie să fie menținut chiar când el s'ar depărta de la sensul literal al legei, etc.“ ²⁾. Toți autorii aplică însă textul *ad litteram*, făcînd să curgă termenul de executare de la pronunțarea hotărîrei ³⁾, și aceasta chiar în privința hotărîrilor pronun-

¹⁾ Judecătorii fondului sunt datorii să se pronunțe asupra faptului dacă hotărîrea de separare a fost, sau nu, executată în termenul de drept de lege, când acest fapt este propus în instanță; căci, alt-fel, decizia ar cuprinde o omisiune esențială, și ca atare, ar fi casabilă. Cas. rom. C. judiciar din 1900, No. 13, și Bulet. 1900, p. 79.

²⁾ Bulet. S-a II, 1884, p. 498.

³⁾ Cpr. C. Galați, Dreptul din 1901, No. 84.

tate în lipsă ¹⁾. Se admite însă că, dacă în acest termen, s'ar produce o opoziție sau un apel, înainte de a se fi început executarea, hotărîrea nu se va mai putea executa de cât în urma respingerei opoziției sau apelului. Termenul de o lună (în Franța de *cinci-spre-dece zile*) va curge, în acest caz, de la respingerea opoziției sau apelului ²⁾. Această soluție se întemeiază pe principiul că opoziția și apelul sunt suspensive de executare. Aceste principii sunt necontestat aplicabile separației de patrimonii, fiind obștește recunoscut că hotărîrile de separare de patrimonii sunt supuse căilor ordinare și extraordinare de reformare, conform dreptului comun ³⁾.

Sunt însă cazuri în care textul nu-și poate primi aplicare. Ast-fel, în caz de faliment al bărbatului, femeea a cărei creanță dotală nu este garantată prin o ipotecă, a bărbatului, nu poate cere de la bărbatul său de cât suma reprezentând cotele concordatate, și numai la epocile fixate prin concordat ⁴⁾. În ori-ce caz, executarea hotărîrei de separare de patrimonii nu poate fi îndreptată, cât timp ține falimentul bărbatului, de cât în contra sindicului ⁵⁾.

Așa dar, în principii, separația de patrimonii este nulă și neavenită, dacă, în termenul defipt de lege, femeea n'a executat drepturile care rezultă pentru dinsa din separare, în măsura averii bărbatului și dacă această executare nu se constată prin un act autentic, la caz când bărbatul ar plăti de bună voe ⁶⁾. Executarea complectă fiind însă adesea-ori cu neputință într'un termen atât de scurt, femeea trebuie cel puțin să fi început urmărirea contra bărbatului și această urmărire să nu fi fost întreruptă ⁷⁾.

Declararea în stare de faliment a bărbatului.

Nulitatea separației la caz de neexecutarea hot. în termenul defipt de lege.

¹⁾ Cpr. Guillaouard, III, 1141. Troplong, II, 1359. Aubry et Rau, V, § 516, p. 398, text și nota 33.

²⁾ Baudry et Surville, *loco cit.* Garsonnet, *Pr. civ.*, VI, § 1352, p. 464 (ed. 1-a). Carré-Chauveau, *op. cit.*, VI, partea II, *Quest.* 2944 și 2957.

³⁾ Baudry et Surville, *loco cit.*, p. 111, nota 2. Garsonnet, *op. și loco supra cit.*

⁴⁾ Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 48. Veđi asupra casului când bărbatul este declarat în stare de faliment, Baudry et Surville, II, 947.

⁵⁾ Trib. superior din Colonia, Sirey, 1901. 4. 31. Veđi și *suprà*, p. 347.

⁶⁾ Veđi *infrà*, p. 373, nota 2.

⁷⁾ Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1901, No. 84.—Dacă urmărirea a fost, sau nu, întreruptă, aceasta este o chestie de fapt,

Restit. trusoului.

Restituirea trusoului femeii, făcută în termenul de-
fapt de lege, se consideră ca un început de executare¹⁾.

Comanda-
ment pre-
alabil, soma-
ție, etc.

Când urmărirea poate fi considerată ca începută?
Se consideră, în genere, ca început de executare ori-ce act
care tinde a constrînge pe bărbat a executa hotărîrea.
Ast-fel ar fi, de exemplu : un comandament prealabil, o so-
mație, etc.²⁾

Este destul ca somația adresată soțului pentru resti-
tuirea dotei să fi fost făcută bărbatului în termenul legal,
de și ea ar fi fost comunicată de portarei după expirarea
acestui termen, fiind-că femeia nu poate suferi dintr'o
întârziere ce nu-i este imputabilă³⁾.

Comunic.
hotărîrei. In-
ceput de
executare.
Controversă.

Dar, dacă o somație extra-judiciară se consideră ca
un început de executare, comunicarea hotărîrei nu are, în
genere, acest caracter, ea fiind considerată ca un act pre-
alabil executărei⁴⁾.

Motivele
derogării
de la
dreptul
comun.

Această dispoziție este o derogare însemnată de la
dreptul comun, după care o hotărîre judecătorească poate
fi executată timp de trei-zeci de ani, din ziua de când ea
a dobîndit autoritatea lucrului judecat (art. 404 Pr. civ.)⁵⁾.
Motivul acestei derogări este că întârzierea femeii de a
aduce hotărîrea la îndeplinire ar dovedi neseriositatea ce-
rerei ei și colusiunea între soți. „Les séparations, dicea
un vechi autor, Bourjon, sont presque toujours des épou-
vantails dont se servent les débiteurs injustes pour écarter

care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului.
Thiry, III, p. 407, No. 371. Guillouard, III, 1140. Baudry
et Surville, II, 957. Planiol, III, 1179, *in fine*. T. Huc, IX,
268. Cas. fr. D. P. 85. 1. 207. Sirey, 88. 1. 23. Sirey, 31.
1. 161 și 359.

¹⁾ Cpr. Baudry et Surville, II, 954.—Veđi însă Laurent, XXII,
253. Guillouard, III, 1135. Cas. fr. D. P. 58. 1. 108. Sirey,
59. 1. 513.

²⁾ Cas. rom. Bulet. 1892, p. 1092. C. București, *Dreptul* din
1902, No. 9.

³⁾ C. București, *loco supra cit.*

⁴⁾ C. Rouen, Sirey, 63. 2. 128. D. P. 63. 2. 75. Thiry, III,
371, p. 407. Laurent, XXII, 257. Marcadé, V, art. 1444,
1445, No. III, p. 593, 594. Troplong, II, 1363. Benoit,
I, 311. Dutruc, *op. cit.*, 195, p. 150 urm.—*Contrà* : Cas. fr.
Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 1828, nota 1. Cpr. Pla-
niol, III, 1180.

⁵⁾ Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 577.

leurs créanciers, et mettre leurs meubles à couvert de la poursuite de ces derniers“. Iar pe de altă parte, Berlier, oratorul guvernului, dicea, la rîndul său: „Ce mot de *séparation de biens* ne pouvait être prononcé sans rappeler les fraudes qui se sont trop souvent pratiquées à ce sujet,“ 1).

Legea cere ca executarea de bună voe 2) să fie constatată prin un act autentic, pentru ca să fie dovedit cu certitudine că această executare a avut loc în termenul statornicit de lege (o lună de la pronunțarea hotărîrii), certitudine care n'ar rezulta dintr'un act sub semnătură privată, chiar avînd dată certă 3), din cauza ușurinței cu care asemenea acte pot fi anti-datate 4).

Necesitatea
unui act
autentic.

Dovada restituirei dotei n'ar fi, deci, suficientă, dacă ea n'ar fi constatată prin un act autentic, și partea care invoacă separația de bunuri n'ar putea să defere adversarului său jurămîntul decisor asupra faptului restituirei dotei 5).

Sancțiunea art. 1262 este nulitatea separației. Neîndeplinirea formalităților prescrise de art. 1262, de la care părțile nu se pot sustrage 6), făcînd ca separația de patrimonii să fie considerată ca inexistentă 7), și femeea privită ca cum n'ar fi eșit nici-odată de sub scutul regimului dotal, de aici urmează că ori-ce act de dispoziție a femeii, în privința imobilului dotal, urmat după pronunțarea separațiunei, este nul și fără nici-un efect 8).

Sancțiunea
art. 1262.

Nu este vorba, în specie, de o nulitate de procedură,

Nulitate de
fond.

1) Cpr. Marcadé, V, art. 1444, 1445, No. II, p. 592.

2) Numai separația de patrimonii nu poate fi voluntară (art. Hot. de se-
1258); hotărîrea poate fi executată de bună voe, însă subparare poate
îndoita condiție: 1° Ca femeea să-și primească în realitate fi executată
dota ei, în măsura averii bărbatului și înlăuntrul termenu- de bună voe.
lui de o lună; 2° ca plata să fie constatată prin act auten-
tic (art. 1262). Baudry et Surville, II, 949. T. Huc, IX, 268,
in fine.—Chitanța dată prin portărei este un act autentic
în înțelesul legii. T. Huc, *loco cit.* Guillaouard, III, 1136.
Laurent, XXII, 253. Cas. fr. D. P. 47. 1. 322.—Veđi însă
Baudry et Surville, II, 950. Dutruc, *op. cit.*, 190.

3) Baudry et Surville, II, 949.—Veđi însă Troplong, II, 1360.

4) Cpr. Thiry, III, 371. 6°, p. 406. Baudry et Surville II, 949.

5) Trib. superior din Colonia, Sirey, 1901. 4. 31.

6) Cpr. Trib. superior din Colonia, Sirey, 94. 2. 25.

7) Veđi însă T. Huc, IX, 269, după care separația ar fi nu-
mai anulabilă.

8) Cas. rom. Bulet. S-a II, anul 1878, p. 7.

ci de o nulitate de fond, care, prin urmare, nu are nevoie de a fi opusă *in limine litis*. Ea poate fi propusă ori în ce stare s'ar afla cauza, deci și în apel, chiar în urma morței bărbatului ¹⁾).

Inaplic.
art. 633
Pr. civ.

Ca ori-ce nulitate, ea poate fi invocată timp de trei-deci de ani, art. 633 Pr. civ. nefiind aplicabil în specie ²⁾).

De și această nulitate trebuie să fie admisă de justiție, ea nu are nevoie de a fi invocată într'o instanță specială, putând foarte bine fi propusă în mod incidental, sub forma unei excepții, cât timp executarea hotărârii de separare poate fi urmărită ³⁾).

Persoanele
care pot
propune nu-
litatea.

Această nulitate poate, mai întâi, fi propusă de terții interesați, în favoarea cărora ea a fost înființată; prin urmare, de creditorii bărbatului anteriori hotărârii de separare, cât și chiar de acei posteriori, după unii ⁴⁾).

Dreptul
bărbatului
de a opune
nulitatea.

Ea poate de asemenea fi opusă de bărbat, în contra femeii; căci el fiind în drept a o combate în cursul instanței, nu face de cât să-și continue apărarea, propunând nulitatea ⁵⁾).

¹⁾ Baudry et Surville, II, 958, p. 132, și autoritățile citate acolo. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 420, p. 474.

²⁾ Baudry et Surville, *loco cit.* T. Huc, IX, 269. D. de Folleville, *op. cit.*, I, 420. Guillouard, III, 1145. Aubry et Rau, V, § 516, p. 400. Troplong, II, 1370. Odier, I, 387, 392. — Battur (*Commun. entre époux*, II, 643, ed. din 1829), crede că nulitatea ar putea fi propusă numai în timp de *dece ani*, însă art. 1900 este inaplicabil în specie, acest text ne aplicându-se, după termenii lui, de cât *la anularea unei convențiuni*. Aubry et Rau, *loco cit.* Odier, I, 392, *in fine*, p. 367.

³⁾ Baudry et Surville, *loco supra cit.* Garsonnet, *Pr. civ.*, VI, p. 461, § 1358. Cpr. Cas. fr. Sirey, 81. 1. 69. Veđi și Trib. Iași, *Dreptul* din 1901, No. 38.

Creditorii
posteriori
separării.

⁴⁾ Rodière et Pont, III, 2159. — Creditorii cari au dobândit un titlu posterior hotărârii de separare, nu vor putea, însă, propune nulitatea, de cât în numele bărbatului (art. 974), și în numele lor propriu numai atunci când absența de publicitate sau tardivitatea executării este rezultatul unui concert fraudulos între soți, în vederea obligațiilor ce bărbatul își propune de a contracta în viitor. Alt-fel, creditorii posteriori n'ar avea nici-un interes. Cpr. T. Huc, IX, 269. Baudry et Surville, II, 960 bis. D. de Folleville, *op. cit.*, I, 420, p. 472. Laurent, XXII, 260. Guillouard, III, 1146, 1147. Troplong, II, 1368. C. Orléans, D. P. 94. 2. 448. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1884, No. 16 (motive).

⁵⁾ Thiry, III, 371, p. 407. Baudry et Surville, II, 961, 962. Guillouard, III, 1148. Rodière et Pont, III, 2159. Troplong,

S'a decis că nulitatea poate fi propusă și de debitorul bărbatului, spre a refusa de a plăti datoria femeii, căreia bărbatul ar fi cesionat această datorie, drept plata dotei sale ¹⁾.

Debitorul
bărbatului.

În cât privește, însă, chestiunea de a se ști dacă femeia poate invoca nulitatea contra bărbatului, de și ea este mai delicată, pentru-că neexecutarea provine din faptul și neglijența ei, totuși se decide, în genere, că nulitatea poate fi propusă și de dînsa, asemenea nulitate fiind considerată ca de ordine publică, pentru-că ea are de scop înlăturarea fraudelor ²⁾.

Dreptul fe-
meii de a
opune nulita-
tea.
Controversă.

Femeia poate propune nulitatea, cu-toate-că, în unele acte, ea ar fi luat calitatea de femeie separată de bunuri ³⁾.

Nulitatea nu poate însă fi invocată de soți contra terțiilor, cari ar fi contractat de bună credință cu bărbatul său cu femeia, în vederea unei separațiuni pe care ei o credeau sinceră. Este, în adevăr, de principiu că nime nu-și poate face un titlu din fraudă sa ⁴⁾. *Nemini fraus sua patrocinari debet.*

Invocarea
nulității, de
soți, contra
terțiilor.
Controversă.

II, 1371. Laurent, XXII, 261. Colmet de Santerre, VI, 92 bis VIII. Aubry et Rau, V, § 516, p. 399, text și nota 37. Odier, I, 387. T. Huc, IX, 269. C. Besançon, D. P. 95. 2. 530.—*Contrà*: Dutruc, *op. cit.*, 227. Carré-Chauveau, *op. cit.*, VI, partea II, *Quest.* 2957 bis, p. 718. A. Wahl, nota în Sirey, 97. 4. 27, coloana 3.

¹⁾ Trib. superior din Colonia, Sirey, 97. 4. 25.—*Contrà*: A. Wahl, nota în Sirey, *loco cit.*, p. 27, col. 3.

²⁾ Veđi în acest sens: Thiry, III, 371 *in fine*, p. 407. Troplong, II, 1373. Rodière et Pont, III, 2159. D. de Folleville, *op. cit.*, I, 420 bis. Guillaouard, III, 1149. Aubry et Rau, V, § 516, p. 399, text și nota 38. Colmet de Santerre, VI, 92 bis IX. Baudry et Surville, II, 961, 962. Cpr. și Planiol, III, 1182. Cas. fr. D. P. 59. 1. 108. Sirey, 59. 1. 513. Trib. superior din Colonia, Sirey, 1901. 4. 31. Veđi și Sirey, 97. 4. 25.—*Contrà*: Trib. Iași și C. București, *Dreptul* din 1901, No. 38 și 47. T. Huc, IX, 269, p. 312. Laurent, XXII, 262. Odier, I, 387. Arntz, III, 704. Dutruc, *op. cit.*, 227 urm. A. Wahl, nota în Sirey, 97. 4. 27. Acești din urmă doi autori refuză, după cum am veđut în nota precedentă, dreptul de a invoca nulitatea, chiar bărbatului. Veđi în același sens: Benoit, I, 315, p. 463.

³⁾ Trib. superior din Colonia, Sirey, 1901. 4. 31.

⁴⁾ Rodière et Pont, III, 2159.—Veđi însă Guillaouard, III, 1150. Aubry et Rau, V, § 516, p. 399. Cpr. și Laurent, XXII, 263.

Acoperirea
nulițăei
prin o exe-
cutare tar-
divă, sau
prin o re-
nunțare
din partea
celor în
drept.

Efectele
anulărei
separației.
Controversă.

Cu-toate-că nulitatea care rezultă din art. 1262 este, în genere, considerată ca absolută și interesând ordinea publică ¹⁾, totuși se admite de unii că ea poate fi acoperită, atât prin executarea tardivă a hotărîrii, cât și prin o renunțare expresă sau tacită din partea celor în drept de a o propune ²⁾.

Presupunând acum că separația de patrimonii a fost anulată după cererea uneia din părțile interesate, chestiunea este de a se ști dacă separarea se va considera ca anulată *erga omnes*, sau numai față cu persoana care a dobîndit anularea? Unii aplică, în specie, principiile relativității lucrului judecat ³⁾, iar alții consideră separația ca anulată *erga omnes*. Această din urmă soluție ni se pare cea mai juridică. Poziția femeii nu poate fi, în adevăr, de cât una și aceeași. Ea nu poate fi separată față de bărbatul său și neseperată față de terții ⁴⁾. De aceea am și vădut că hotărîrea care pronunță separația de patrimonii își produce efectele sale *erga omnes* ⁵⁾.

În fine, vom adăoga, pentru a termina acest capitol, că nulitatea hotărîrii de separare, pentru lipsă de publicitate, aparține aceluiași persoane și este supusă regulilor la care este supusă acțiunea întemeiată pe inexecutare sau executarea neregulată a sentinței de separare ⁶⁾.

Efectele separației de bunuri pronunțată de justiție.

Înainte de a arata efectele hotărîrii, care pronunță separarea, în privința capacității femeii, trebuie să vedem mai întâi momentul de când hotărîrea începe a-și produce

¹⁾ Cpr. Trib. superior din Colonia, Sirey, 1901. 4. 31. C. Paris. Sirey, 55. 2. 433. D. P. 56. 2. 247.

²⁾ C. Orléans și Besançon, D. P. 94. 2. 448. D. P. 95. 2. 530. C. București, *Dreptul* din 1884, No. 16, și din 1901, No. 47. Cpr. și T. Huc, IX, 269. Garsonnet, *Pr. civ.*, VI, § 1358, p. 461. Aubry et Rau, V, § 516, p. 400. Laurent, XXII, 259. Arntz, III, 704. Odier, I, 387. Guillouard, III, 1149, 1151.

³⁾ Guillouard, III, 1156. Baudry et Surville, II, 962 bis. Cas. fr. Sirey, 75. 1. 292. D. P. 76. 1, 450.

⁴⁾ Veđi în acest din urmă sens : Carré-Chauveau, *op. cit. Supplément*, t. X, p. 156, No. 325, *Quest.* 2958 bis. Cpr. C. Paris, D. P. 56. 2. 247. Sirey, 55. 2. 433.

⁵⁾ Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 565.

⁶⁾ Baudry et Surville, II, 963 bis.

efectele sale. Despre aceasta se ocupă art. 1263, iar despre efectele hotărîrii de separare (capacitatea femeii) se ocupă art. 1265 urm.

1°. Momentul de când hotărîrea își produce efectele sale.

Art. 1263.—Hotărîrea, care a pronunțat separarea patrimoniilor, are efect din ziua când s'a format cererea, fără însă ca aceasta să se întindă și la actele de administrație ale bărbatului, făcute în urma cererii și mai înainte de hotărîre. (Art. 1256 C. civ. Art. 1445, § 2 C. fr.)¹⁾

Știm că hotărîrile judecătorești sunt *declarative* și *constitutive* de drepturi²⁾.

Hotărîrile *declarative* sunt acelea care constată existența unui drept sau unui fapt preexistent. Ast-fel, dacă presupunem că un copil natural cercetează maternitatea, ceea ce este permis de lege în anumite condițiuni (art. 308 C. civ.), hotărîrea care-i admite reclamația nu crează filiațiunea, ci o declară și o constată numai. Tot ast-fel, hotărîrea care pronunță revocarea unei donațiuni pentru survenire de copii, în urma donațiunei, constată numai această revocare, care se îndeplinește de drept (art. 836). Același fenomen juridic se petrece și în o acțiune în revendicare.

Hot. declarative.

Hotărîrile *constitutive* sunt acelea care crează un drept, sau o stare oare-care. Ast-fel sunt, de exemplu: hotărîrile care pronunță interdicția, divorțul, care declară pe un comerciant în stare de faliment, etc.

Hot. constitutive.

Hotărîrile declarative de drepturi își produc, în genere, efectul lor din ziua cererii în judecată³⁾; pe când hotărîrile constitutive de drepturi nu produc, din contra, efecte, de cât din ziua pronunțării lor.

Hotărîrea care pronunță separația de patrimonii este o hotărîre constitutivă, iar nu declarativă, fiind-că crează pentru soți o stare cu totul alta de cât aceea, pe care ei o admiseseră prin contractul lor matrimonial. Ca atare, deci, asemenea hotărîre ar fi trebuit să nu aibă efecte, după

Caracterul hot. de separație.

1) Textul fr. nu se ocupă despre actele de administrație, așa Deoseb. de că. în Franța, chestia este, în privința lor, controversată. la textul fr. Veđi *infră*, p. 379, nota 3.

2) Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 547, *ad notam*, și p. 565.

3) Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 663, text și nota 6.

dreptul comun, de cât din ziua pronunțării ei. Art. 1263, prin derogare de la această regulă, dispune însă că hotărîrea, care pronunță separația de patrimonii își produce efectele sale, se înțelege atât în privința soților cât și în privința terțiilor¹⁾, din ziua de când femeea și-a format cererea sa, sau mai bine dis, din ziua de când această cerere a fost comunicată bărbatului²⁾.

Motivele
efectului re-
troactiv al
hotărîrei.

Motivul acestei derogări este lesne de priceput. Instanța de separare putînd să ție mai mult timp, din cauza șicanelor bărbatului³⁾, acesta ar fi putut compromite averea femeii prin contractarea de nouă datorii. Efectul retroactiv al hotărîrei pînă în ziua cererei, va garanta, deci, pe femeie și va sustrage bunurile ei de la urmărirea creditorilor bărbatului.

Ast-fel, prin efectul separației de patrimonii, venitul imobilului dotal de unde era proprietatea bărbatului și putea fi urmărit de creditorii seî, deducîndu-se sumele ne-

Retroactivitatea hotărîrei în privința terțiilor.
Controversă.

¹⁾ Retroactivitatea n'ar avea, în adevăr, nici-un interes pentru femeie, dacă ea ar trebui să respecte actele făcute cu terții de bărbatul seî, care ar întrece limitele unor acte de administrație. Apoi, măsurile de publicitate prescrise de lege în scop de a aduce cererea de separare la cunoștința terțiilor, dovedesc încă intenția legiuitorului de a face ca hotărîrea să aibă efect retroactiv și în privința lor. Cpr: Arntz, III, 718. Marcadé, V, art. 1448, 1449, No. 1. T. Huc, IX, 271. Thiry, III, 374. Troplong, II, 1389. Odier, I, 417. Rodière et Pont, III, 2178. Vigié, III, 280. Guillouard, III, 1162. Baudry et Surville, II, p. 156, nota 2. Aubry et Rau, V, § 516, p. 400, text și nota 45. Duranton, XIV, 414. Taulier, *Th. raisonnées du C. civ.*, V, p. 128. Répert. Sirey, *Commun. conjugale*, 1693.—*Contrà*: Bellot des Minières, *Contrat de mariage*, II, p. 130, 131 (ed. din 1824), după care retroactivitatea n'ar fi opozabilă terțiilor de bună credință, ci numai acelor cari ar fi fost de conivență cu bărbatul. Cpr. și Pigeau, *Pr. civ.*, II, p. 541.

²⁾ Baudry et Surville, II, 971. Rodière et Pont, III, 2158. Marcadé, V, art. 1448, 1449, No. 1, p. 599. C. Bordeaux și Trib. Troyes, Sirey, 81. 2. 76 și 220.

³⁾ „Cette dissolution de la communauté, dice Pothier (*Tr. de la communauté*, VII, 521, p. 282), était une justice due à la femme dès le jour qu'elle l'a demandée, dont l'effet ne doit pas être retardé par la procédure qu'il faut faire pour parvenir à la sentence de séparation, que les chicanes du mari font souvent durer un très long temps avant que de parvenir à la sentence“.

cesare la cheltuelile casnice (veđi *supră*, p. 229 și 255), intră în patrimoniul soției, și nu mai poate fi urmărit de creditorii bărbatului¹⁾; iar bărbatul va trebui să restituie fructele și veniturile percepute de dînsul în urma cererei de separare, deducându-se bine-înțeles, partea contributivă a femeii la sarcinile căsătoriei²⁾. Femeea poate, odată cu cererea ei și cu învoirea justiției, să ia măsuri conservatorii pentru a asigura această restituire (art. 631, § 1, Pr. civ.). Veđi *supră*, p. 366, text și nota 2.

Am vedut că hotărîrea de separare are efect retroactiv și în privința terților. Legiuitorul nostru, curmând însă controversa care există, în această privință, în Franța³⁾, dispune că actele de administrație făcute de bărbat, se înțelege de bună credință și fără fraudă, în urma cererei și mai înainte de hotărîre, sunt valide; pentru-că, alt-fel, administrația bunurilor femeii ar fi rămas în suspensie până ce ar fi luat-o femeea.

Validitatea actelor de administrație, făcute de bărbat în cursul instanței de separare.

Actele făcute în acest interval de bărbat, în fraudă drepturilor femeii, vor putea însă fi atacate de aceasta din urmă (art. 975)⁴⁾. Unii ar voi chiar, în această privință, ca prejudiciul femeii să fie suficient, fără ca ea să mai aibă nevoie de a dovedi fraudă⁵⁾.

Art. 975.

Așa dar, actele de administrație, precum contractele de închiriere sau arendare a averii dotale, pe un period cel mult de *cinci ani*, făcute de bărbat, în timpul instanței de separare, rămân valide și în urma separației de patrimonii, sau desfacerei căsătoriei.

¹⁾ C. Galați, *Dreptul* din 1901, No. 84. Cas. fr. D. P. 45. 1. 267. Sirey, 46. 1. 554. Cpr. T. Huc, IX, 273, *in fine*. Odier, I, 420. Aubry et Rau, V, § 516, p. 401. Troplong, II, 1389, *in fine*. Rodière et Pont, III, 2178. Laurent, XXII, 342. Guillouard, III, 1166. Arntz, III, 720.

²⁾ Aubry et Rau V, § 516, p. 401.

³⁾ Unii, în adevăr, recunosc bărbatului dreptul de a face acte de administrație în timpul procesului de separare (Marcadé, V, art. 1448, 1449, No. 1, *in fine*, p. 600; Arntz, III, 719; Planiol, III, 1189; Colmet de Santerre, VI, 94 bis II; Guillouard, III, 1170; Rodière et Pont, III, 2177); iar alții îi contestă acest drept (Laurent, XXII, 348 urm.).

⁴⁾ Guillouard, III, 1170. Aubry et Rau, V, § 516, p. 402. Cas. rom. Bulet. S-a 1, anul 1879, p. 812.

⁵⁾ Laurent, XXII, 348, p. 364.

Iată, cum se exprimă, în această privință, art. 1268 :

Art. 1268.—Inchirierea sau arendarea ce face bărbatul de averile dotale ale femeii pe mai mult de *cinci ani*¹⁾, nu sunt obligatoare, în caz de separație de patrimonii, sau de desfacerea căsătoriei, pentru femeie, sau pentru moștenitorii săi, de cât până la împlinirea de cinci ani de la începutul lor, sau până la împlinirea veri-cărui period cincenal următor în care se află părțile, la epoca separațiunii de patrimonii, sau a desfacerei căsătoriei. (Art. 427, 534, 1256 urm. C. civ. Art. 1429 C. fr.)

Din acest text, explicat prin anticipație, *suprà*, p. 207 urm., rezultă că bărbatul nu poate, în calitatea sa de administrator legal, să închirieze sau să arendeze imobilele dotale ale femeii pe un period mai lung de cinci ani (în Cod. fr. *noué ani*), nici chiar cu consimțimântul ei²⁾; pentru-că, numai în această limită, contractul de închiriere sau arendare se consideră, în legea noastră, ca un act de administrație.

Nulitate
relativă.

Contractul care ar fi fost încheiat de bărbat pe un period mai lung de cât cinci ani va putea fi anulat, independent de ori-ce fraudă, însă numai de femeie sau moștenitorii săi, nulitatea, în specie, fiind relativă³⁾.

Contracte
frauduloa-
se.

Femeea sau moștenitorii săi vor putea, de asemenea, cere anularea contractelor frauduloase, conform dreptului comun, chiar dacă ele ar fi fost încheiate numai pe un period de cinci ani⁴⁾.

Vilitatea prețului nu este, în genere, o cauză de anulare, dacă nu există fraudă la mijloc⁵⁾.

Contractul ar putea însă fi anulat, independent de ori-ce fraudă, când prețul stipulat de bărbat ar consista

Cod.
Caragea.

1) În Codul fr. *noué ani*.—„Inchirierea sau arendarea contractată de bărbat pentru lucrul de zestre, dice art. 9 lit. c, partea III, capit. 4 din Codul Caragea, nu va putea avea tărie, de cât numai pe cât va ținea căsnicia și până la desfacerea ei prin bisericescă hotărîre“.

2) Veđi *suprà*, p. 208.—În Franța, sub regimul dotal, se decide însă contrariul. Cpr. Planiol, III, p. 327, nota 1 (ed. a 2-a). Guillouard, II, 691. T. Huc. IX, 191, și toți autorii.

3) Veđi *suprà*, p. 208.

4) Guillouard, II, 789.

5) Guillouard, *Contrat de mariage*, II, 790, și *Louage*, I, 64. Laurent, XXII, 145. Troplong, *Contrat de mariage*, II, 1030, și *Louage*, II, 144. Rodière et Pont, II, 924.

într'o *alea*, așa că femeea ar putea fi păgubită, când ar relua administrația averii sale ¹⁾).

În privința reînnoirii contractelor de închiriere sau arendare, Codul nostru are următoarea dispoziție :

Art. 1269.—Reînnoirea de arendare sau de închiriere a averilor dotale, făcută de bărbat înainte expirării contractului, cu mai mult de *doi ani* ²⁾ pentru bunurile rurale și cu mai mult de *un an* ³⁾ pentru case, rămâne fără efect pentru femei, sau moștenitorii seî, dacă, în momentul separațiunei de patrimonii, sau a desfacerei căsătoriei, încă n'a început a se pune în lucrare. (Art. 1268, 1419 C. civ. Art. 1430 C. fr.)

În cât privește reînnoirea contractelor de închiriere sau arendare, legea lasă o latitudine oare-care bărbatului. Ea îi permite, în adevăr, de a reînnoi contractul *doi* ani sau *un* an înainte de expirare, după cum este vorba de bunuri rurale, sau urbane. Reînnoirea care ar fi fost făcută înainte acestei epoce, n'ar produce nici-un efect în privința femeii, sau moștenitorilor ei, afară de cazul când vechiul contract ar fi expirat și acel nou ar fi fost pus în lucrare în momentul separației de patrimonii, sau desfacerei căsătoriei. Din cele mai sus expuse rezultă că femeea poate să fie obligată, cel mult, pentru *șapte* ani în privința bunurilor rurale, și *șase* ani, în privința bunurilor urbane ⁴⁾).

În fine, este de observat că dispozițiile relative la Art. 1419. contractele de închiriere sau arendare a averilor dotale ale femeilor măritate, se aplică și la contractele de închiriere sau de arendare a averilor minorilor (art. 1419 C. civ.) ⁵⁾.

²⁾ Efectele separării de patrimonii. Capacitatea ce femeea dobândește prin separare, în privința administrației averii sale.

Până acum ne-am ocupat despre epoca la care hotărîrea de separare își produce efectele sale. Acum ne vom ocupa despre capacitatea ce femeea dobândește prin separația de patrimonii.

¹⁾ Guillaouard, *loco cit.*

²⁾ În Codul fr. *trei* ani.

³⁾ În Codul fr. *doi* ani.

⁴⁾ Cpr. Planiol, III, 1059, *in fine*.

⁵⁾ Veđi *suprà*, p. 208, nota 1.

Art. 1265.—Femea care a câștigat separațiunea de patrimoniu, dobîndește libera administrațiune a avutului său. Ea poate dispune de averea sa mobilă și chiar a o înstrăina; dar nu poate înstrăina imobilul (dotal) fără consimțimîntul bărbatului, său, la caz de refus, fără autorisarea judecăței. (Art. 197 urm., 1270, 1285, 1769 C. civ. Art. 1449 C. fr.)

Dreptul
vechiu
francez.

În dreptul vechiu francez, cel puțin în provinciile de drept scris, separația de bunuri avea de efect de a face pe femei să iasă cu totul de sub puterea bărbatului și de a redeveni capabilă. „*Facta separatione, mulier non est amplius in potestate mariti*“, dicea Dumoulin, iar Loisel, în Institutele sale cutumiere, se exprimă în termenii următori: „*Femme séparée de biens, autorisée par justice, peut contracter et disposer de ses biens, comme si elle n'était pas mariée* 1).

În provinciile cărmuite de cutume, femea separată de bunuri avea numai libera administrație a avutului său; pentru actele de dispoziție, ea trebuia să aibă autorisarea bărbatului ei 2). Această soluție, admisă de redactorii Codului francez, a trecut și în dreptul nostru.

Casul în
care soții
ar fi adop-
tat un re-
gim de co-
munitate.

În Franța, separația de bunuri atrage disolvarea comunității, dacă soții sunt căsătoriti sub acest regim. Se înțelege că această soluție va fi admisă și la noi, dacă soții au adoptat un regim de comunitate, ceea ce știm că ei sunt liberi de a face, în baza principiului libertății convențiilor matrimoniale 3).

Dar, ne vom ocupa mai pe larg despre efectul separațiunii, sub regimul dotal, care este cel mai obicinuit la noi, și pe care unii îl consideră, pe nedrept, ca regimul legal său de drept comun 4).

Separația
nu desfiin-
tează inca-
pacitatea
femeii.

După art. 1265, femea care a câștigat separația de bunuri, dobîndește *libera administrație* a avutului său, însă separația nu face să dispară autoritatea bărbatului. Cu alte cuvinte separația de patrimoniu lasă să subsiste in-

1) Cpr. Baudry et Surville, III, 1497. Vezi și Planiol, III, 1440. Troplong, II, 1047.

2) Cpr. art. 234 din Cutuma Parisului, art. 196 din noua cutumă a Orleanului, etc. Vezi Troplong, II, 1409 și 1412 urm.

3) Vezi *supra*, p. 8, text și nota 2. Cpr. Judec. Ocol. II Ploesti. C. *judiciar* din 1903, No. 72 (cu observația noastră).

4) Vezi *supra*, p. 28 urm.

capacitatea femeii, așa cum această incapacitate exista înainte. (Cpr. și art. 1285).

De aceea am și vădut că imobilul dotal rămâne inalienabil și în urma separației de patrimonii. Această soluție, pe care am discutat-o *suprà*, p. 248 urm. rezultă între altele și din art. 1878 ¹⁾, după care separația de patrimonii face ca imobilul dotal să devie prescriptibil, nu însă alienabil ²⁾.

Această expresie „libera administrație“, ce se vede în art. 1265, pe care o reproduce și art. 1424 din Codul italian ³⁾, pare să denote că femeea separată are puteri mai întinse de cât acelea ce le conferă o administrație ordinară. În adevăr, acești termeni pot fi opuși aceloră ce legea îi întrebuițează când vorbește de minorul emancipat, căruia ea nu-i dă de cât dreptul de a face acte *de o pură administrație* (art. 427, § 2) ⁴⁾.

Comparație între art. 1265 și 427, § 2.

Femeea poate face, în mod valid, fără autorisarea bărbatului, toate actele de administrație. Ast-fel: ea poate să-și închirieze sau să-și arendeze imobilele sale pe un period cel mult de cinci ani ⁵⁾; să resilieze contractele în-

Actele ce femeea separată poate face fără autorisarea bărbatului.

¹⁾ Veđi explic. acestui text, *suprà*, p. 256 urm.

²⁾ Cpr. Trib. Ilfov (motive), *Dreptul* din 1889, No. 8, consid. de la p. 64.

³⁾ „*La moglie separata di beni, ne ha la libera amministrazi-one*“.

⁴⁾ Cpr. Thiry, III, 378. Laurent, XXII, 293. T. Huc, IX, 277, 278. Guillouard, III, 1177.—Ast-fel, libera administrație ar cuprinde oare-care acte privitoare la *capitaluri*, precum ar fi, de exemplu: primirea unui capital exigibil, când debitorul ar voi să se libereze, ceea ce minorul emancipat nu poate să primească (art. 428); întrebuițarea unui capital la cumpărare de imobile sau valori mobiliare, etc.—Veđi însă Planiol, III, 1445, *in fine*, care interpretă cuvîntul *liber* ce figurează în art. 1265, în sens că femeea administrează patrimoniul ei, fără autorisarea bărbatului și fără a putea fi împedicată de dînsul.

⁵⁾ Dreptul ce aparține femeii separate de a-și închiria sau arenda imobilele sale, în limitele unui act de administrație, fiind absolut, femeea poate să împedice pe bărbat de a-și stabili domiciliul conjugal în imobilul ce ea voește a închiria, sau a-l constrînge a-și schimba domiciliul, dacă el a fost stabilit în acest imobil. Bărbatul n'ar putea, prin opunerea sa, să împedice pe femeie de a-și administra averea așa cum ea înțelege. Guillouard, III, 1179. T. Huc, IX, 277. Planiol, III, 1446. C. Caen și Bordeaux, Sirey, 51. 2 721.

cheiete de dînsa, sau de bărbat, înainte de separare¹⁾; să iea în chirie mobilele sau imobilele altuia²⁾; să concedeze exploatarea unei păduri, dacă pădurea n'a fost privită de părți ca o parte a fondului³⁾; să iea sau să reînnoiască o

D. P. 52. 2. 127. Sirey, 82. 2. 68 și Répert. Dalloz, *Supplément. Contrat de mariage*, p. 126, nota 1.

Isgonirea
bărbatului
din imobilul
femeii,
după cere-
rea ei.
Controversă.

S'a decis chiar că, de câte-ori soții nu sunt căsătoriți sub regimul dotal, sau sunt separați de bunuri, femeia care cere divorțul, poate isgoni cu putere pe bărbat din domiciliu, dacă casa în care este stabilit acest domiciliu este a femeii. Trib. Iași, *Dreptul* din 1903, No. 20. Această soluție, de și admisă în mare parte de doctrina și jurisprudența franceză (Cpr. Laurent, III, 258 și *Supplém.*, I, 724, p. 496; Demolombe, IV, 457; Planiol, III, 624; Beudant, *Cours de dr. civ.*, II, 412; Répert. Sirey, *Divorce*, 1159 urm.; Pand. fr., *eod. vº*, 1861 urm.; Cas. fr. și C. Paris, Sirey, 92. 1. 68; D. P. 92. 1. 124; *Pand. Périod.* 93. 1. 75; D. P. 95. 2. 231; Sirey, 95. 2. 192, etc.), ni s'a părut inadmisibilă, mai ales în legea noastră, unde lipsește art. 878 din Pr. fr., pe care se întemeiază mai cu samă acest sistem. Veți în acest din urmă sens: C. Limoges, D. P. 49. 2. 46 și Sirey, 48. 2. 655. Trib. regional super. din Colonia, *Pand. Périod.* 87. 5. 30. C. Nacu, *Dr. civ.*, I, 69, p. 452. Veți și observația critică ce am publicat asupra suscității sentințe a trib. din Iași, în *Dreptul*, *loco cit.*

1) Guillaouard, III, 1182. T. Huc, IX, 277. Baudry et Surville, III, 1500.—Dacă contractul de locațiune a fost încheiet de femeie pe mai mult de cinci ani, el nu este nul, ci numai reducibil la cinci ani, după cererea femeii, moștenitorilor ei, sau a bărbatului. Guillaouard, III, 1180. Laurent, XXII, 294. T. Huc, IX, 277. Baudry et Surville, III, 1500. Veți și *suprà*, p. 208.—Femeia neseeparată n'ar putea însă, fără autorisarea bărbatului, să închirieze un imobil pentru un timp cât de scurt, chiar în cursul procesului de divorț. C. Nancy, D. P. 97. 2. 436.

2) Guillaouard, III, 1183. T. Huc IX. 277. Baudry et Surville, III, 1500 bis.

3) Trib. Prahova și C. București, *Dreptul* din 1882, No. 79 și 82. Veți *suprà*, p. 226.—Această chestiune este însă indolnică, pentru-că dreptul de exploatare a unei păduri se consideră în genere ca o vinzare. Baudry et Surville, III, 1500, p. 67. De aceea se refușă, în genere, femeii dreptul de a conceda, unui terțiu, fără autorisarea bărbatului, facultatea de a extrage din imobilele sale: minerale, peatră, fosfate, etc. T. Huc, IX, 277, *in fine*. Guillaouard, III, 1185. Baudry et Surville, III, 1500, p. 67. C. Douai și Bordeaux, D. P. 73. 2. 92. Sirey, 79. 2. 293.

inscripție ipotecară; să opereze transcrierea unui act; să facă reparațiile de întreținere la imobilele sale, etc; să urmărească și să primească veniturile ei sub dare de chitanță¹⁾; să dispună de veniturile ei după cum înțelege²⁾, sub îndatorire, însă de a contribui, după puterea mijloacelor sale și ale bărbatului, la cheltuelile casnice și la creșterea copiilor comuni (art. 1266). Ea are, deci, nu numai administrația, dar și *folosința* acestei averi, după cum o are, conform art. 1285, în privința averii parafernale, folosința care până atunci aparținea bărbatului (art. 1142, § 2 și 1243, § 1)³⁾.

Ea poate, după teoria generalmente admisă, să urmărească în justiție și să primească capitalurile sale mobiliare, dând chitanță de primirea lor, de și minorul emancipat nu are acest drept (art. 428), pentru-că ea are *libera* administrație a avutului său⁴⁾.

Ea poate să șteargă ipoteca, ce garantează creanța a cărei plată o primește⁵⁾.

Ea poate să convertească, în titluri la purtător, titlurile nominative de obligațiuni sau acțiuni industriale ce

Primirea
unui capital
mobiliar.

Ștergerea
unei ipoteci.

Convertirea
titl. la pur-
tător.

Controversă.

¹⁾ Guillouard, III, 1186. Thiry, III, 378. T. Huc, IX, 278.—Ea poate să lese pe bărbat a lua veniturile înainte, după cum poate să confere acest drept unui mandatar străin. Guillouard, *loco cit.* Puterile bărbatului sunt, în asemenea caz, revocabile, ca ori-ce mandat în genere (art. 1552, 1°), fiind obligat a da socoteală femeii de fructele percepute (art. 1286, 1541). Guillouard, III, 1187, 1188. Laurent, XXII, 289 urm. Femeea n'ar putea însă să renunțe în totul sau în parte, în favoarea bărbatului, la dreptul de administrație ce-i conferă legea. Laurent, XXII, 291.

²⁾ Guillouard, III, 1190. Thiry, III, 378.

³⁾ Veđi *supră*, p. 221 urm.

⁴⁾ Veđi *supră*, p. 383, t. și nota 4. Cpr. Guillouard, III, 1191. Rodière et Pont, III, 2189. T. Huc, IX, 278. Baudry, III, 186. Baudry et Surville, III, 1502. Laurent, XXII, 295. Aubry et Rau, V, § 516, p. 403, text și nota 55. Troplong, II, 1423. Thiry, III, 378. Odier, I, 398.—*Contrà*: Battur, *Commun. des biens entre époux*, II, 504 și 651.—Rămâne însă bine înțeles că femeea minoră nu va putea, în mod valid, primi capitalurile sale de cât cu asistența bărbatului, în calitate de curator, sau, la caz de refus din parte-î, cu aceea a justiției. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 55.

⁵⁾ Guillouard, Aubry et Rau, *loco cit.* Laurent, XXII, 296. Demolombe, IV, 154.

i-ar aparține, pentru-că asemenea convertire nu întrece limitele unui act de administrație ¹⁾).

Observ. clauzelor din contract. Hotărîrea de separare nu scutește însă pe femei, mai cu samă în ceea ce privește primirea banilor dotali, de a observa clauzele cùprinse în contractul matrimonial ²⁾).

Femeea nu poate dispune cu titlu gratuit de averea sa mobilă și chiar a o înstrăina. Controversă. Venim acum la actele de înstrăinare. Femeea separată de bunuri, dice art. 1265, poate dispune de averea sa mobilă și chiar a o înstrăina. S'a susținut de unii că cuvîntul a dispune s'ar referi la înstrăinările cu titlu gratuit, iar expresiunea a înstrăina, la înstrăinările cu titlu oneros; de unde s'a dedus că femeea separată de bunuri are capacitatea de a dispune cu titlu gratuit de averea sa mobilă, adecă de a o dărui ³⁾).

Această soluție este, însă, cu drept cuvînt, respinsă de majoritatea autorilor, în baza art. 199, care oprește pe femei de a-și dărui averea sa parafernală, fără autorizarea bărbatului. Art. 1265 permite, ce e dreptul, înstrăinarea averii mobiliare, însă vom vedea că aceasta se înțelege numai ca o consecință a dreptului de administrație; și o donație nu poate nici într'un caz fi considerată ca un act de administrație. Femeea n'ar putea deci dărui, fără autorizarea bărbatului, nici sumele care provin din economiile sale (Cpr. C. Paris, D. P. 52. 2. 22). Ea nu va putea, deci, face de cât darurile și presentele obicinuite, care se fac la zile onomastice, la serbători, etc. ⁴⁾).

¹⁾ Guillouard, III, 1197. T. Huc, IX, 278. Laurent, XXII, 304. D. de Folleville, *op. cit.*, I, 431 bis. Cas. fr. Sirey, 76. 1. 344. D. P. 78. 1. 181.—*Contrà*: Lyon-Caen, nota în Sirey, 69. 2. 321 urm. Cpr. Planiol, III, 1447, care observă că această facultate conferită femeii îi dă mijlocul de a dispune, de fapt, de valorile sale mobiliare, înstrăinându-le de la mână la mână. Cpr. Répert. Sirey, *Sépar. de biens*, 666 urm.

²⁾ T. Huc, *loco cit.* Cpr. Cas. fr. Sirey, 89. 1. 161.

³⁾ Veți Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, V, p. 147. Delvincourt, *Cours de C. civil*, II, 200, No. 5 (ed. din 1834). Guilhon, *Donations*, 125.

⁴⁾ Cpr. Planiol, III, 1454. T. Huc, VI, 86 și IX, 279. Thiry, III, 379. Arntz, III, 713. Odier, I, 403. Baudry, III, 186. Guillouard, III, 1193. Laurent, XI, 153, și XXII, 307. Trolong, II, 1204 și 1420. Dutruc, *op. cit.*, 333. Colmet de Sannerre, VI, 101 bis IV. Marcadé, III, 496, și V, art. 1449, No. III și IV. Rodière et Pont, III, 2192. Aubry et Rau, V, § 516, p. 410, text și nota 79. Baudry et Surville, III,

Dar, femeea separată de bunuri poate dispune cu titlu oneros într'un mod absolut de averea sa mobilă, chiar dacă înstrăinarea n'ar fi cerută în interesul administrației? Această chestiune este controversată. O parte din doctrină, aplicând textul art. 1265 *ad litteram*, decide că art. 199, fiind modificat, în această privință, prin art. 1265, femeea separată de bunuri are într'un mod absolut capacitatea de a înstrăina averea sa mobilă, fără nici-o autorizare¹⁾. Jurisprudența și o mare parte din doctrină consideră, însă, și cu drept cuvânt, înstrăinările mobiliare făcute de femeea separată și neautorizată ca valide, numai întru cât sunt necesare administrațiunei sale²⁾.

Acest sistem, dice Troplong (II, 1418) este simplu, echitabil și moral; el împacă de minune dreptul comun și art. 199 C. civ. cu dispoziția art. 1265. Femeea nu va putea deci vinde mobilele sale corporale sau incorporale (*lex non distinguit*) de cât în vederea și interesul actelor de administrație. Intr'un cuvânt, înstrăinarea va fi validă de câte-orî ea va avea caracterul unui act de administra-

Instrăinările
cu titlu o-
neros.
Controversă.

1498, p. 58. Valette sur Proudhon, *État des personnes*, I, p. 463. Grenier, *Donations*, I, 109 și 111 (ed. Bayle-Mouillard, din 1844). Demolombe, IV, 150, și XVIII, 444. C. Paris, D. P. 52. 2. 22. Sirey, 51. 2. 337. D. P. 74. 2. 224. Veđi și t. IV a Coment. noastre, p. 36.

¹⁾ Thiry, III, 379, *in fine*. Laurent, XXII, 301 urm. Odier, I, 404. Rodière et Pont, III, 2190, 2191. Aubry et Rau, V, § 516, p. 403, text și nota 56. T. Hue, IX, 279 urm. Colmet de Santerre, VI, 101 bis III. Planiol, III, 1453. Vigié, III, 300. Seriziat, *Régime dotal*, 325, 326 și 339. V. Répert. Sirey, *Sépar. de biens*, 686 urm. Trib. Paris, Sirey, 72. 2. 208.

²⁾ Veđi în acest din urmă sens: Baudry et Surville, III, 1498. Joutou, *op. cit.*, II, 511. D. de Folleville, I, 430. Marcadé, V, art. 1449, No. III, p. 601. Troplong, II, 1417 urm. Demolombe, IV, 155. Dutruc, *op. cit.*, 332 urm., p. 245 urm. Guillaouard, III, 1193, 1194. Massé-Vergé, IV, § 649, p. 145, nota 36. Cas. fr. Sirey, 63. 1. 257. D. P. 63. 1. 41. Sirey, 86. 1. 97. D. P. 86. 1. 294. C. Lyon, Aix, Paris, Alger, etc. *Pand. Périod.* 89. 2. 286. Sirey, 90. 2. 130. Sirey, 93. 2. 275, etc.—Aprecierea judecătorilor de fond este suverană de câte-orî este vorba de a se determina dacă actul prin care femeea s'a obligat este, sau nu, un act de administrație. Dacă însă judecătorii de fond au examinat actul și i-au dat calificarea legală, Curtea de casație exercită controlul său asupra acestei calificări. Baudry et Surville, III, 1499. Cpr. Cas. belg. Sirey, 1903. 4. 29. Cas. fr. Sirey, 94. 1. 395. D. P. 94. 1. 555.

ție înțeleaptă și normală. Rațiunea, pe de o parte, și art. 199 C. civ., pe de alta, se opun la înstrăinarea absolută a averii mobiliare a femeii fără nici-o limită. Acestea ni se par adevaratele principii.

Critica Codu-
lui.

Cu-toate-acestea, soluția Codului este criticată din punct de vedere legislativ, de unii juriconsulți, cari ar voi ca femeea separată de bunuri să aibă o capacitate mai mare de cât o are astă-di¹⁾.

Dobindirea
de imobile.
Controversă.

Din sistemul mai sus expus rezultă că femeea separată de bunuri n'ar putea, dacă nu este autorisată conform legii, să cumpere, chiar plătind pe șin, și nici chiar la mezzat public, alte imobile în locul acelor înstrăinate²⁾. Ea n'ar putea să dobîndească imobile sau chiar mobile, pentru o sumă care, față cu averea sa, ar depăși limitele unui act de administrație³⁾.

Plasarea ca-
pitalurilor
într'o rentă
viageră.
Controversă.

Ea n'ar putea să-și plaseze capitalurile sale într'o rentă viageră, pentru-că asemenea operație este un act prin care creditorul rentei își înstrăinează capitalul spre a-și mări venitul⁴⁾.

Proiect de
reformă.

1) Veđi Guillaouard, III, 1195.—Un proiect de lege a și fost depus, în această privință, înaintea Senatului francez, în anul 1884, spre a se da femeii separate de bunuri o deplină capacitate; însă acest proiect a fost înlăturat în urma observațiilor Consiliului de Stat. Veđi Planiol, III, 1443.—

Ante-proiectul de re-
visuire a lui
Laurent.
Art. 1491.

În Ante-proiectul de revizuire a lui Laurent, femeea separată de bunuri are folosința bunurilor sale; ea are dreptul de a le administra și de a dispune de ele, fără concursul bărbatului (art. 1491). Reforma este, după cât vedem, radicală, și în concordanță cu principiile acestui Proiect, după care puterea maritală și incapacitatea femeii măritate nu-și mai au ființă. Femeea separată rămâne deci capabilă, după cum era și înainte de separație. Veđi Laurent, *Avant-projet de révision*, t. V, p. 89 urm.

2) Cas. rom. Bulet. 1900, p. 1510 și *C. judiciar* din 1901, No. 11 (decisie la care am luat și noi parte).

3) Veđi Guillaouard, III, 1194, *in fine*. Cpr. Cas. fr. D. P. 86. 1. 294. Sirey, 86. 1. 97 (cu nota lui Labbé în sens contrar).—Veđi însă Trib. Vannes, *Pand. Périod.* 89. 2. 250. Demolombe, IV, 157. Aubry et Rau, V, § 516, p. 404.—Nu se poate, însă, în mod serios contesta femeii dreptul de a-și plasa economiile sale. Planiol, III, 1459.

4) Cpr. Guillaouard, III, 1196. Baudry et Surville, III, 1503. Demolombe, IV, 158. Dutruc, *op. cit.*, 345, p. 256.—*Contrà*: Laurent, XXII, 298. Troplong, II, 1422. Aubry et Rau, V, § 516, p. 404, nota 59. Planiol, III, 1459. Baudry, III, 186. Trib. Paris, D. P. 71. 3. 109. C. Paris, D. P. 93. 2. 256.

Femeea, după cum am vedut, nu poate să dăruiască nici imobilele, nici mobilele sale ¹⁾; ea nu poate să garanteze pe un terțiu, pentru-că fidejusiunea nu poate nici într'un caz fi considerată ca un act de administrație ²⁾.

Femeea separată nu poate accepta o donațiune, fără consimțimintul bărbatului (art. 199), nu numai din cauza sarcinilor ce ar putea să cuprindă donația, dar mai cu samă din cauza caracterului compromițetor ce ar putea să aibă, din punct de vedere moral, liberalitatea acceptată de dînsa ³⁾.

Ea nu poate primi sau lepada o succesiune, un legat

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 386.

²⁾ Guillaouard, III, 1204, și *Cautionnement*, 46. Baudry et Surville, III, 1506. Baudry et Wahl, *Cautionnement*, 936. Laurent, XXII, 318. C. Poitiers, D. P. 59. 2. 72. Sirey, 58. 2. 620. C. Besançon, Sirey, 80. 2. 101—Veđi însă în sens contrar decisiile citate și criticate, cu drept cuvint, de Laurent (*loco cit.*)—După Codul Ipsilant, femeea nu putea da garanție nici pentru bărbatul său. „Chezășia muerei și zălogirea lucrurilor de zestre ce se va face pentru bărbatul său, să nu să fie în samă și să nu aibă tãrie“ (capit. pentru chezășie). Veđi și Pravila lui Matei Basarab (glava 266), unde se ȃice : „Și care muiare va vrea să scrie în carte unelele ei pentru datoria bărbatului ei, sau și ea să între chezașă, aceasta nici-o puteare, nici-o adeverință n'are, nici se bagă în seamă în măcar de o va face odată, de două și de mai multe ori, și sau de se va face chezașă la datorie domnească, sau la alt cine-va, tot nu se cunoaște acea prinoare, pentru-că așa iaste ca și cum nu s'ar fi făcut nici-o dată cartea și lucru ca acela“. Codul lui Andr. Donici (§ 35, capit. 33) are, în această privință următoarea dispoziție : „Femeea de va și iscãli în zapisul de datoria bărbatului ei și va pune averea și zestrurile sale amanet, sau singurã va intra chezașă pentru bărbat, nu se ține în seamă, de cât numai când se va dovedi că la ale sale trebuințe, s'au cheltuit banii. Iar de va intra singurã chezașă pentru datoria altuia, iar nu a bărbatului ei, nu se ajutã din pravilã“. Astã-ȃi, femeea ar putea, din contra, garanta pe bărbatul său și chiar pe un terțiu, însă cu autorisarea bărbatului.

³⁾ Guillaouard, III, 1205. T. Huc, IX, 284. Laurent XXII, 316. Marcadé, V, art. 1449, No. III, p. 601. Aubry, et Rau V, § 516, p. 409, 410. Baudry et Surville, III, 1506, p. 78. D. de Folleville, I, 435, p. 493.—Ceea ce am ȃis, în privința donațiunii este aplicabil, pentru identitate de motive, și legatelor particulare. Baudry et Surville, *loco cit.* Répert. Sirey, *Sépar. de biens*, 717.

Fidejusiune.
Controversã.

Acceptarea
unei
donațiuni.

Accept. unei
succesiuni.

Dreptul
nostru an-
terior.
Codul lui
Ipsilant și
Prav. lui
Matei Ba-
sarab, etc.

universal, sau cu titlu universal, fiind-că nu este vorba, în specie, de un act de administrație ¹⁾.

Imprumut. Ea nu se poate împrumuta de cât pentru trebuințele unui act de administrație ²⁾.

Societate, transacție, compromis, etc. Ea nu poate, fără autorizare, să contracteze o societate cu un terțiu ³⁾; să facă transacții asupra drepturilor sale imobiliare (art. 1706) ⁴⁾; să facă un compromis, nici

¹⁾ Baudry et Surville, *loco cit.* T. Huc, IX, 284. Guillouard, III, 1192. Laurent, XXII, 315. Aubry et Rau, *loco cit.*—

Femeea ar putea, însă, să proceda singură la inventarul unei succesiuni mobiliare, acesta fiind un act pur conservator. Baudry et Surville, *loco cit.* Guillouard, III, 1198. II. Dutruc, *op. cit.*, 342.—Veți însă Rolland de Villargues, *Répert.*, v^o *Inventaire*, 92.

Inventarul unei succesiuni mobiliare.

Impărțeala unei moșteniri mobiliare. Controversă.

Cât pentru chestiunea de a se ști dacă femeea poate singură să procedă la împărțeala unei succesiuni mobiliare, chestia este controversată. Veți pentru afirmativă: Guillouard, III, 1198; Troplong, II, 1421; Aubry et Rau, V, § 516, p. 404; Colmet de Santerre, VI, 101 bis V; Duranton, VII, 128; Chabot, *Successions*, II, art. 818, No. 9, p. 250 (ed. Belost-Jolimont, din 1839); iar pentru negativă, veți Baudry et Surville, *loco cit.*, p. 79. Dutruc, *op. cit.*, 340 urm., p. 253 urm. Labbé, Sirey, 1888, p. 1. coloana 2 (*Bullet. bibliographique*, dare de samă a t. III a Contractului de căsătorie a lui Guillouard). Cpr. și Planiol, III, 1448.

²⁾ Guillouard, III, 1206. T. Huc, IX, 281, 284. Planiol, III, 1458. Laurent, XXII, 317. Colmet de Santerre, VI, 101 bis X. Demolombe, IV, 164. C. Paris, D. P. 57. 2. 209. C. Caen, D. P. 45. 2. 110. Sirey, 45. 2. 301.

³⁾ Guillouard, III, 1207, și *Société*, 34. Laurent, XXII, 319. T. Huc, IX, 284. Baudry et Surville, III, 1506, p. 78. Baudry et Wahl, *Société*, 50. Lyon-Caen et Renault, *T. de dr. comm.*, I, 254.—Autorizarea de a face comerț n'ar înlocui pe acea specială de a contracta o societate. Baudry et Wahl, *loco cit.* Massé, *Dr. comm.*, II, 1121. (Cpr. art. 15 C. com.). Femeea poate contracta o societate cu bărbatul seî? Veți *supra*, p. 92, nota 2, și *infra*, rubrica: *Despre separația de bunuri contractuală*, p. 411, 412.

Transacții în privința actelor de administrație. Controversă.

⁴⁾ Guillouard, III, 1208.—Ea va putea însă să transigă în privința actelor sale de administrație. Planiol, III, 1455. Demolombe, IV, 159. Duranton, XVIII, 409. Troplong, *Transactions*, 51. Laurent, XXII, 306, și XXVIII, 337. Baudry et Wahl, *Transactions*, 1230. Marbeau, *Transactions*, 94. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 404. Thiry, IV, 273. T. Huc, IX, 284 și XII, 291. Colmet de Santerre, t. VI, 101 bis V și t. VIII, 279 bis VI. Guillouard, *loco cit.*—Veți însă Guillouard, *Transactions*, 49, care părăsind prima sa opinie, susținută în t. III al Contractului de căsătorie, susține de astă dată că

chiar asupra contestațiilor privitoare la drepturile sale mobiliare, fiind-că pentru aceasta ea trebuie să pledeze înaintea arbitrilor, și am vădut că ea nu poate sta în judecată fără autorisare ¹⁾.

Femeea nu poate juca la Bursă ²⁾; nu poate nici într'un caz vota concordatul bărbatului său (art. 849 C. com.) ³⁾. Ea nu poate renunța la ipoteca sa legală (art. 1281, 1760) ⁴⁾.

Femeea, chiar separată de bunuri, nu poate contracta un angajament teatral fără autorisarea bărbatului ⁵⁾.

femeea separată de bunuri nu poate să facă nici-o transacție, nici chiar în privința bunurilor sale mobiliare. Mai veđi încă în acest din urmă sens: P. Pont, *Petits contrats*, II, 515. Accarias, *Transactions*, 111.

- ¹⁾ Cpr. Guillouard, III, 1209. Demolombe, IV, 160. Planiol, III, 1458. Laurent, XXII, 323. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 410.—*Contrà*: Boitard, *Pr. civ.*, II, 1178, p. 715 (ed. a 15-a). După acest din urmă autor, femeea separată ar putea, fără nici-o autorisare, să facă un compromis asupra drepturilor sale mobiliare, pe care ea poate să le înstrăineze.—

Femeea comerciantă ar putea însă face un compromis, fiind că ea are capacitatea de a se obliga și de a sta în judecată, fără nici-o autorisare, pentru tot ce privește comerțul său (art. 16 C. com.). Boitard, *op. și loco cit.*, p. 714.

- ²⁾ T. Huc, IX, 284. Planiol, III, 1458. A juca la Bursă însemnează, în adevăr, a specula și a se obliga. Prin urmare, sumele plătite de o femeie separată de bunuri, neautorisată pentru operațiuni de bursă, aceleia căruia ea dăduse mandat de a juca în numele ei, sunt supuse repetiției. Cas. fr. D. P. 63. 1. 40. Sirey, 63. 1. 257.
- ³⁾ Această chestiune este însă controversată în Franța. Veđi Baudry et Surville, III, 1867.—Înainte de modificarea Codului de comerț, prin legea din 1895, jurisprudența admitea pe femeie a participa cu creanța sa dotală la deliberarea concordatului. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1882, No. 85, și din 1889, No. 70 și 83. Cas. rom. Bulet. 1890, p. 743. C. Galați, *C. judiciar* din 1903, No. 78 (cu observ. noastră). Principiul contrar a fost admis prin legea din 1895, pentru-că femeea, după cum se exprimă expunerea de motive a acestei legi, e presupusă favorabilă falitului și pentru-că, prin importanța creanței sale, ea determină adesea-ori majoritatea. Veđi Cesărescu și Dan, *Codul de comerț cu noua lege a falimentelor*, nota asupra art. 849, p. 209.
- ⁴⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1867, p. 659. Veđi și *suprà*, p. 264, *ad notam*, și 281, nota 1.
- ⁵⁾ Demolombe, IV, 165.—Veđi și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 102.—În acest caz, autorisarea bărbatului nu poate fi înlocuită prin cea a justiției, bărbatul fiind

Jocuri de bursă, votarea concordatului, etc.
Contractarea unui angajament teatral.
Controversă.

Compromis.
Controversă.

Femeea comerciantă.

Starea în
judecată.

Femeea separată de bunuri nu poate sta în judecată, nici ca reclamantă, nici ca pârîtă¹⁾, fără autorisarea băr-

singur păzitorul cinstei și numelui său. Demolombe, IV, 248 *ter.* Baudry, I, 641. Répert. Sirey, *Autorisation de femme mariée*, 334 urm. Laurent, III, 135. T. Huc, II, 263. Guillaouard, *Louage*, II, 702. Constant, *Code des théâtres*, p. 262. Lecan et Paulmier, *Législ. et jurisprud. des théâtres*, 240. Aubry et Rau, V, § 472, p. 144. Beudant, *Cours de dr. civ. fr.*, I, 332, *in fine*, p. 463.—*Contrà* : Baudry et Wahl, *Louage*, II, 1230 (ed. I-a) și 1663 (ed. a 2-a). Baudry et Fourcade, *Personnes (Mariage)*, II, 2295. Trib. și C. Paris, D. P. 68. 2. 28. Sirey, 68. 2. 65. *Pand. Périod.* 94. 2. 56. Trib. Iași, *Dreptul* din 1897, No. 50 (afacerea Teodorini).—Veți asupra acestei controverse, *Pand. fr.*, v^o *Acteurs*, 93 urm. Veți și observația ce am publicat în *Dreptul* din 1901, No. 37, p. 304, nota 4. Sentința sus citată a trib. din Iași este publicată și în *J. Clunet*, anul 1899, p. 196 urm.

Opere literare, științifice, artistice, etc.

Aceeași soluție este admisibilă în privința operelor literare sau științifice ce femeea ar voi să publice; în privința expunerii operelor sale de artă; în privința examenelor ce ea ar voi să treacă, ca medic, ca moașă, etc. Cpr. T. Huc, *loco cit.* Delalande, *Revue pratique*, t. 45, anul 1878, p. 192. Trib. Paris, Sirey, 87. 2. 117. Veți și *Pand. fr.*, *Mariage*, I, 2159 urm. și *Propriété littér., artistique et industrielle*, 372 urm.—În favoarea acestui sistem se poate, la noi, trage argument din art. 15 C. com., după care, de câte ori este vorba de a se autorisa pe femei de a face comerț, autorizarea bărbatului nu poate fi înlocuită prin aceea a justiției *de cât la caz de interdicția sau absența bărbatului*. Legiuitorul comercial tace cu intenție asupra casului când bărbatul refuză de a da autorizarea, eliminând § 3 de sub art. 13 din Codul italian, după care justiția poate autorisa pe femei, de câte ori bărbatul refuză de a o autorisa. Din eliminarea acestui text rezultă că legiuitorul nostru a voit să facă pe bărbat stăpân, de câte ori el este de față și se găsește în posibilitate de a-și manifesta consimțământul asupra chestiunii de a se ști dacă femeea trebuie, sau nu, să fie autorizată a face comerț. Cpr. Trib. Iași, *Dreptul* din 1897, No. 50. C. N. Toneanu, *Dr. comm.*, 57, p. 64, 65. Maniu, *Idem*, I, p. 65. Tot în acest sens se pronunță și unii autori în Franța (veți Thaller, *Tr. de dr. comm.*, 101; Baudry, I, 641; Mourlon, I, 783; Marcadé, I, 739, p. 534, 535; Oudot, *Droit de famille*, p. 105, ed. Demangeat, din 1867; Bédaride, *Commerçants*, 113, p. 165 urm.; Bravard-Demangeat, *Dr. com.*, I, p. 97 urm. Pardessus, *Idem*, I, 63), de și chestiunea este controversată. (Veți Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, I, 250).

Art. 15
C. com.

¹⁾ Această chestiune nu mai este astăzi controversată în Codul nostru, de și art. 197 prevede că femeea nu poate porni

batului, sau a justiției, ori-care ar fi natura acțiunii ce ea ar exercita : mobiliară sau imobiliară, chiar când această acțiune ar fi relativă la administrația bunurilor sale ; pentru-că a pleda nu însemnează a administra ¹⁾.

Este adevărat că art. 197 din Codul nostru, cu deosebire de la acel francez, nu vorbește de femeea separată de bunuri, însă incapacitatea femeii rezultând din căsătorie, autorisarea bărbatului său a justiției se cere pentru

judecată. Este, în adevăr, astă-dî obștește recunoscut că acest text conține o traducere vicioasă a expresiunii franceze : *ester en jugement (stare in judicio)*. (Cpr. art. 1285). Veđi în acest sens : Cas. rom. Bulet. 1872, p. 41. Bulet. 1878, p. 202. *Dreptul* din 1879, No. 16. Bulet. 1881, p. 155 și 428. *Dreptul* din 1881, No. 36. *Dreptul* din 1884, No. 7. Bulet. 1888, p. 173 și 178. Bulet. 1890, consid. de la p. 625. Bulet. 1899, p. 1346. C. București, *Dreptul* din 1879, No. 26. Trib. Iași și Ilfov, *Dreptul* din 1883, No. 26. *Dreptul* din 1888, No. 71, etc.—*Contră* : Cas. rom. Bulet. 1877 (S-a II), p. 386. *Dreptul* din 1878, No. 6. Bulet. 1883, p. 850. *Dreptul* din 1884, No. 29. Veđi și t. I a Coment. noastre, p. 107, 108. Veđi și C. Nacu (*Dr. civ. român*, I, 166, p. 403), care interpretează art. 197 tot în sensul nostru.

Dispoziția legislativă, după care femeea măritată neautorisată nu poate sta în judecată, fiind absolută și atârănând, ca toate legile relative la starea și capacitatea persoanelor, de statutul personal, urmărește pe femeea măritată română și în străinătate (art. 2, *in medio* C. civ.) ; de unde rezultă că o hotărîre străină, pronunțată în contra unei femei române, care a stat în judecată într'o țară fără străină (în specie în Anglia), fără a fi autorisată, nu poate fi investită cu formula executorie de judecătoria români. Veđi *supră*, p. 13, nota 2, și *infra*, explic. art. 1285.

Autorisarea prescrisă femeilor măritate, fiind de ordine publică, lipsa unei asemenea autorisări poate fi propusă în ori-ce stare a procesului, și chiar pentru prima oară înaintea Curței de Casație. Cas. fr. Sirey, 89. 1. 425. D. P. 94. 1. 248. Sirey, 94. 1. 237. Cas. rom. Bulet. 1875, p. 154 și 163. Bulet. 1876, p. 132. Bulet. 1888, p. 173 și 178. Bulet. 1899, p. 1347. Guillouard, III, 1210, *in fine*. Dutruc, *op. cit.*, 358.—*Contră* : Cas. rom. Bulet. 1877, p. 56. Bulet. 1883, p. 1172.

Dreptul internațional în privința autorisării femeii măritate.

Autoris. maritală interesează ordinea publică.

¹⁾ Art. 52 (51 vechiu) din Pr. civ. germană dispune, din contra, că capacitatea de a sta în judecată nu este restrînsă prin calitatea de femeie măritată. „*Die Prozessfähigkeit einer Frau wird dadurch, dass sie Ehefrau ist, nicht beschränkt*“.

Art. 52 Pr. germană.

Această capacitate n'o are, la noi, de cât femeea comerciantă (art. 16 C. com.).

Art. 16 C. com.

fie-care femei măritată în genere, puțin importă regimul sub care soții sunt căsătoriți ¹⁾.

Casul în care se urmărește un imobil ipotecat al femeii.

Femeea are nevoie de autorizare, spre a putea sta în judecată, chiar atunci când s'ar urmări imobilul său ipotecat; căci autorizarea ce bărbatul a dat soției sale spre a-și ipoteca imobilul său, nu implică și pe aceea de a sta în judecată pentru înstrăinarea aceluși imobil ²⁾.

Dreptul femeii separate de a se obliga fără autorizare.

Controversă.

Femeea separată de bunuri poate să se oblige fără autorizarea bărbatului său a justiției? Vechea jurisprudență a Curței de casație din Franția permitea altă dată femeii de a se obliga sub ori-ce titlu, până la concurența averei sale mobiliare ³⁾; ceea ce la prima vedere ar părea logic. În adevăr, femeea putând să dispună de mobilele sale prin o înstrăinare directă, de ce n'ar putea să dispună de ele indirect, prin obligațiile sale? Acest raționament este însă departe de a fi logic; căci înstrăinarea indirectă, consimțită prin obligațiile femeii, este mai periculoasă, de-oare-ce debitorul nu-și dă samă, în momentul contractării, de consecințele obligației sale. De aceea, Curtea de casație din Franța, în dorința de a apăra pe femei, și-a schimbat jurisprudența, punând, de astă dată, în principiu că dreptul de a înstrăina nu atrage pe acel de a se obliga, și că femeea nu se poate obliga de cât în limitele administrației sale ⁴⁾; de unde rezultă că obligațiile contractate în afară de administrația sa nu pot fi executate nici chiar asupra mobilelor sale, pe care ea poate

¹⁾ Cpr. Cas. rom. Secții-unite, Bulet. 1888, p. 178. Cas. fr. D. P. 45. 1. 33. Sirey, 45. 1. 45. Thiry, III, 381. Baudry et Surville, III, 1507. Laurent, XXII, 322. T. Huc, II, 242 și IX, 278. Guillaouard, III, 1202, 1209, 1210. Planiol, III, 1460. Dutruc, *op. cit.*, 357. Boudant, *Cours de C. civ.*, I, p. 455. Aubry et Rau, V, § 516, p. 410. Baudry et H. Fourcade, *Personnes*, II, 2183. Répert. Sirey, *Sépar. de biens*, 732 urm. Veți și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 108.—*Contrà*: Cas. rom. Bulet. 1878, p. 353.

²⁾ Cas. rom. Bulet. 1899, p. 1347. Bulet. S-a II, 1881, p. 156 și *Dreptul* din 1881, No. 36.—În urmărirea silite, femeea măritată se consideră, însă, ca autorizată când se comunică bărbatului toate actele de procedură. Cas. rom. Bulet. S-a II, 1882, p. 839, și *Dreptul* din 1882, No. 63. Veți pag. 216.

³⁾ Veți Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 1971, pag. 412, *ad notum*. Sirey, *Recueil général*, Seria I, t. VI (anii 1819—1821), 1. p. 74, colona 2.

⁴⁾ Veți decisiile citate în Répert. Dalloz, *loco cit.*, No. 1971.

să le înstrăineze în mod direct, nu însă și indirect prin obligații nevalide ¹⁾).

De câte-ori, însă, femeea s'a obligat în mod valid, în vederea administrațiunei sale, ea este obligată, ca ori-ce debitor ordinar, cel puțin după majoritatea autorilor, *asupra tuturor bunurilor sale*, iar nu numai asupra mobilelor sale; de oare-ce creditorul ei are drept gagiū întregul ei patrimoniu, *chiar și imobilele sale* (art. 1718), cu-toate-că ea nu poate să dispună de dînsule. Altă-ceva este, în ade-văr, a se obliga, și altă-ceva a dispune de averea sa ²⁾).

Până acum ne-am ocupat despre averea mobiliară a Instrăinarea femeii separată de bunuri, precum și despre actele ce ea imobilelor. poate, sau nu poate face. În cât privește imobilele sale, ea nu le poate înstrăina, nici chiar cu titlu oneros, de cât cu autorisarea bărbatului, sau a justiției ³⁾).

Ea nu le poate greva de ipotecă, sau servituți, de Poteci, ser- cât tot cu această autorisare, fiind-că asemenea sarcini con- vituți, etc. stitutesc o înstrăinare parțială ⁴⁾).

Ea nu poate, fără autorisare, să constituie asupra u- Anticresă.

1) Thiry, III, 382. D. de Folleville, *op. cit.*, I, 439, 439 bis, p. 496 urm. Demolombe, IV, 163 urm.

2) Veți în acest sens: Planiol, III, 1457. Thiry, III, 383. Baudry, III, 187. Colmet de Santerre, VI, 101 bis XII. Guillouard, III, 1199. Laurent, XXII, 314. Demolombe, IV, 161. Rodière et Pont, III, 2193. Valette sur Proudhon, *État des personnes*, I, p. 463. Duranton, II, 492. T. Huc, IX, 281, *in fine*. D. de Folleville, I, 437 bis, p. 496. Vigie, III, 303. Baudry et Surville, III, 1505, p. 77. Aubry et Rau, V, § 516, p. 409, text și nota 78, care revin asupra primei lor opinii, susținută în edițiile precedente. Belot de Minières, *Contrat de mariage*, II, p. 153, și III, p. 374 (ed. din 1824). Chardon, *Puissance maritale*, 157, p. 83 urm. (ed. belgiană).—*Contrà*: Marcadé, V, art. 1449, No. III, p. 602, 603. Odier, I, 413. Massol, *Sépar. de corps*, p. 305, No. 20 (ed. a 2-a, din 1875). Zachariæ (ed. Massé-Vergé), IV, § 649, p. 150.

3) Prin excepție, însă, femeea comerciantă poate, în interesul Art. 16 C. com. comerciului său, să înstrăineze și să ipotece toată averea sa, fără nici-o autorisare specială, în baza autorisărei generale ce are de a face comerț. Bunurile dotale sunt însă supuse regulelor edictate de Codul civil (art. 16 C. com.).

4) Baudry et Surville, III, 1498, p. 56. Guillouard, III, 1203. Laurent, XXII, 324. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 438.

nua din imobilele sale, o anticresă, pentru-că anticresa este o adevărată desmembrare a proprietății, din cauza dreptului de retenție ce ea conferă (art. 1700)¹⁾.

Responsab.
bărbatului p.
lipsa de în-
trebuințare.
Art. 1267.

Cât timp femeea nu este separată de bunuri, bărbatul este administratorul averii dotale (art. 1242). De câte-ori se vinde unul din imobilele sale, în casurile în care înstrăinarea imobilelor dotale este permisă, bărbatul primind prețul vînderei, este obligat să facă întrebuințarea lui. În urma separării de bunuri, însă, femeea putînd să primească capitaluri mobiliare, poate să primească prețul vînderei și să-l întrebuințeze după cum crede de cuviință. Bărbatul n'ar fi trebuit, deci, să fie, în asemenea caz, responsabil. Cu toate-acestea, art. 1267 îl declară responsabil de lipsa de întrebuințare în anumite casuri. Iată, cum se exprimă acest text :

Art. 1267.—În caz de separațiune de patrimonii, bărbatul nu este răspundător pentru întrebuințarea ce ar putea face femeea cu prețul imobilului său înstrăinat prin autorisațiunea judecătorești, afară numai dacă este probat că prețul a fost primit de dînsul, sau s'a întrebuințat în folosul său.

Dacă, însă, vîndarea imobilului femeii s'a făcut cu consimțimîntul său, ori numai în prezența sa²⁾, el este răspundător de neîntrebuințarea prețului, dar nu răspunde nici-odată de utilitatea întrebuințării lui. (Art. 1265 C. civ. Art. 1450 C. fr.)

¹⁾ Baudry et Surville, III, 1498, p. 57. Baudry et Loynes, *Nantissement, Privil. et hypoth.*, I, 171. Guillouard, III, 1203, și *Nantissement*, 254. Troplong, *Nantissement*, 519, și *Contrat de mariage*, II, 1420; *in fine*. Dutruc, *op. cit.*, 346, p. 257. Rodière et Pont, III, 2104. Aubry et Rau, IV, § 437, p. 715. P. Pont, *Petits contrats*, II, 1224. Laurent, XXVIII, 533. F. Herman, IV, art. 2085, No. 6. Répert. Sirey, *v^o Antichrèse*, 43.—Vezi însă în sens contrar : C. Rouen, Sirey, 77. 2. 241. Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 715, nota 2 (decisie criticată de autori).

S'a decis, cu drept cuvînt, că imobilul dotal nu poate face obiectul unui contract de anticresă, acest contract constituind un adevărat act de dispoziție. Vezi *suprà*, p. 245, nota 1.

Deoseb. de
redacție de
la Codul fr.

²⁾ După textul conrespundător fr. (art. 1450, § 2), bărbatul răspunde de lipsa de întrebuințare, dacă vîndarea a avut loc în prezența sa, și cu consimțimîntul său (*en sa présence et de son consentement*). Textul nostru declară pe bărbat responsabil dacă vîndarea s'a făcut cu consimțimîntul lui, ori numai în prezența sa. Vezi *infra*, p. 398 consecințele acestei schimbări de redacție.

Bărbatul nu este, în principiu, responsabil de lipsa întrebuițării prețului provenit din vîndarea unui imobil a femeii, dacă el a refuzat de a autorisa vîndarea. El devine însă responsabil: 1° Când a luat parte la contract; 2° când se dovedește că a primit prețul vîndărei; 3° sau că acest preț a fost întrebuițat în folosul său propriu.

Bărbatul răspunde de lipsa de întrebuițare, când el a autorisat vîndarea, sau când vîndarea, fără a fi autorisată de dînsul, s'a făcut în prezența lui.

Câte-va cuvinte numai asupra fie-cărei din aceste două ipoteze.

Prima ipotesă.—*Bărbatul n'a autorisat vîndarea.* În caz când vîndarea a fost autorisată de justiție, bărbatul nu devine, după cum am văzut, responsabil de cât în două cazuri excepționale: când el a luat parte la vîndare, sau când a primit prețul, ori s'a folosit de el.

Pentru ce bărbatul este responsabil când a luat parte la vîndare? Marcadé dice că bărbatul, în asemenea caz, e presupus a fi primit prețul ¹⁾. Unde este însă legea care edictă asemenea presumpțiune? Nicăiri. Bărbatul este deci responsabil, în asemenea caz, pentru-că el intervine în administrația femeii; de unde rezultă că bărbatul nu s'ar putea scuti de responsabilitate, cerënd a dovedi că prețul vîndărei a fost primit de femeie, ei va trebui să dovedească că prețul a fost în realitate întrebuițat: plătindu-se, de exemplu, niște datorii ale femeii ²⁾.

În caz când bărbatul a primit prețul vîndărei, el trebuie să facă întrebuițarea, și dacă n'o face, de sigur că este în culpă, și prin urmare, responsabil.

Acei cari pretind că bărbatul a primit prețul, trebuie să dovedească alegațiunea lor (art. 1169). Proba poate fi făcută, atît din partea femeii sau a moștenitorilor ei, cât

Art. 1169.

1) Marcadé, V, art. 1450, No. 1, p. 605. Cpr, Mourlon, III, 199. Guillouard, III, 1212, p. 150. Arntz, III, 714.

2) T. Huc, IX, 284, p. 335. Guillouard, III, 1213. Laurent, XXII, 332. Aubry et Rau, V, § 516, p. 406, 407, text și nota 73. Rodière et Pont, III, 2206, 2207. Troplong, II, 1451.—*Contra*: Marcadé, V, art. 1450, No. I și II. Benech, *De l'emploi et du remploi de la dot*, 148, p. 393. Dutruc, *op. cit.*, 390, p. 279.

și din partea terților, prin ori-ce dovadă, prin urmare, chiar prin presumpțiuni și marturi¹⁾.

Cât pentru cazul în care prețul ar fi folosit bărbatului, responsabilitatea lui nu este de cât consecința marelui principiu: că nime nu se poate înavuți în detrimentul altuia. (Cpr. L. 206, Dig., 50. 17 și L.14, Dig., 12. 6).

A doua ipotesă.—Bărbatul a autorizat vânzarea. În asemenea caz, el este responsabil de lipsa de întrebuintare, chiar dacă n'a fost față la vânzare, destul este ca el s'o fi autorizat. Această chestiune, foarte controversată în Franța, nu mai poate fi supusă discuției la noi, unde textul nostru nu mai presintă aceste două condițiuni în mod cumulativ, după cum le presintă textul francez, și după cum am observat *supră*, p. 396, nota 2²⁾. Această soluție este admisă de majoritatea autorilor chiar în Franța³⁾, și era admisă și în vechiul drept francez⁴⁾.

Ea este singură rațională, fiind-că bărbatul n'ar avea de cât de a se sustrage de la vânzare, pentru a se pune la adăpost de la ori-ce responsabilitate.

Cum bărbatul se poate pune la adăpost de la ori-ce responsabilitate.

Bărbatul, care autoriză vânzarea, poate să pună responsabilitatea sa la adăpost, impunând cumpărătorului întrebuintarea prețului. Aceeași obligație poate fi impusă și de tribunal, când el autoriză vânzarea în locul bărbatului. Cumpărătorul este, în asemenea caz, responsabil de lipsa de întrebuintare, această întrebuintare fiind o condiție a înstrăinării⁵⁾.

Bărbatul mai poate încă pune responsabilitatea sa la adăpost, oprind plata prețului în mâinile cumpărătorului⁶⁾.

¹⁾ Guillouard, III, 1214. Laurent, XXII, 327. Rodière et Pont, III, 2212. Aubry et Rau, V, § 516, p. 407, text și nota 74. Jouisou, *op. cit.*, II, 622.

²⁾ Este de observat că leginitorul nostru n'a admis de astă dată părerea lui Marcadé (V, art. 1450, No. 1, p. 605); căci, după acest din urmă autor, bărbatul n'ar fi responsabil, dacă vânzarea n'ar fi avut loc în prezența lui, cu-toate-că ar fi autorizat-o. Cpr. și Planiol, III, 1462, *in fine*.

³⁾ Veți Guillouard, III, 1212. Colmet de Santerre, VI, 102 bis III. Rodière et Pont, III, 2207. Benech, *op. cit.*, 145. Troplong, II, 1447. Aubry et Rau, V, § 516, p. 406, nota 72.

⁴⁾ Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 605.

⁵⁾ Guillouard, III, 1217. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 408.

⁶⁾ Pothier, *op. cit.*, VII, 605. Guillouard, III, 1217, *in fine*. Benech, *op. cit.*, 148, *in fine*, p. 393. Rodière et Pont, III, 2216, *in fine*.—Veți însă Baudry et Surville, III, 1528.

În diferitele cazuri, în care bărbatul este responsabil de lipsa de întrebuințare, el nu răspunde de utilitatea întrebuințării (art. 1267, *in fine*). Datoria bărbatului este, în adevăr, de a lumina pe femei asupra întrebuințării banilor; el nu poate însă s'o împedice de a face o întrebuințare rea, pentru-că nu poate să intervie în administrația femeii.

Bărbatul nu răspunde, în principiu, de utilitatea întrebuințării.

El n'ar fi responsabil de utilitatea întrebuințării, de cât dacă ar fi făcut-o singur și fără nici-un mandat din partea femeii. În asemenea caz, el n'ar răspunde ca bărbat, ci ca *negotiorum gestor* ¹⁾.

Casurile în care bărbatul răspunde de utilitatea întrebuințării.

De și art. 1267 nu vorbește de cât de vîndarea imobilelor, totuși se decide că responsabilitatea bărbatului ar avea loc, pentru identitate de motive, și atunci când el ar interveni la o vîndare mobilă, sau ar autorisa-o, pentru-că n'ar fi relativă la acte de administrație ²⁾. (Veđi *supra*, p. 387).

Vîndarea mobilă. Controversă.

În fine, pentru a termina cu art. 1267, vom observa că acest text se aplică atît în caz de separație contractuală, cât și în caz de parafernălități; căci femeia separată prin convenția matrimonială, ca și aceea care are avere parafernă, nu este mai puțin supusă înrîuririi bărbatului de cât aceea separată judecătorește ³⁾.

Aplicarea art. 1267 la separația contractuală și la parafernălități. Controversă.

¹⁾ Guillaud, III, 1215. Troplong, II, 1453. Aubry et Rau, V, § 516, p. 407. Benech, *op. cit.*, 148, p. 394. T. Huc, IX, 284, *in fine*. Duranton, XIV, 429.

²⁾ Guillaud, III, 1216. T. Huc, IX, 284, *in fine*. Jouitou, II, 620. Rodière et Pont, III, 2214.—*Contrà* : Dutruc, *op. cit.*, 397, p. 281.

³⁾ Marcadé, V, art. 1450, *loco cit.*, No. III, p. 607, și VI, art. 1538, No. 1. Arntz, III, 714, *in fine*. Benech, *op. cit.*, 146, p. 390. Troplong, II, 1459, 1460, și III, 2295. Guillaud, III, 1675, și IV, 2177. Laurent, XXIII, 446. Thiry, III, 505. T. Huc, IX, 403, *in fine* și 504, *in fine*. Rodière et Pont, III, 2010, 2015. Répert. Sirey, *Dot*, 3068 urm. Aubry et Rau, V, § 532, p. 519, și § 541, p. 640. Planiol, III, 1666. Baudry et Surville, III, 1480, *in fine*, 1529. Baudry, III, 338. Dutruc, 458. Cas. fr. Sirey, 52. 1. 401. Sirey, 53. 1. 351. C. Riom, D. P. 66. 2. 140. Sirey, 66. 2. 341.—*Contrà* : Benoit, *Tr. des biens paraphernaux*, 238. Seriziat, *Régime dotal*, 347, p. 458. Odier, II, 988, și III, 1472. Fuzier-Herman, *Revue pratique*, anul 1874, t. 38, p. 533. Jouitou, *op. cit.*, II, 617 și 623. Veđi asupra acestei controverse : Pand. fr., *Mariage*, II, 11680 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 3068 urm.

Și apoi, femeea care are avere parafernală, este ca și cum ar fi separată de bunuri, cu această deosebire că parafernalityatea este opera contractului, pe când separația de bunuri este opera justiției.

Contribuirea femeii separate de bunuri la sarcinile căsătoriei.

Art. 1266.—În urma separațiunii patrimoniilor, femeea este datoare să contribuie, după puterea mijloacelor sale și ale bărbatului, la sarcinile casei și la creșterea copiilor comuni. Ea este datoare să întîmpine aceste sarcini în totul numai cu al său, dacă bărbatului nu i-a mai rămas nimic. (Art. 185, 194, 1265, 1270, 1284 C. civ. Art. 1448 C. fr.)

Separația de patrimonii lăsând să subsiste legătura căsătoriei și sarcinile care decurg din ea, legea obligă pe femeea să contribuie la aceste sarcini, după puterea mijloacelor sale și ale bărbatului. Dacă bărbatul nu mai are nimic, ea este datoare să întîmpine sarcinile căsătorești în totul numai cu averea sa¹⁾, suportând, de exemplu, toate cheltuelile relative la o locuință comună²⁾. Aceasta nu este de cât o consecință a art. 194, după care soții își datoresc unul altuia sprijin și ajutor.

Judecătorii chemați a se pronunța asupra separației de patrimonii, vor statua, deci, *ex æquo et bono* și asupra porțiunii contributive a femeii, după împrejurările fiecărei cauze, art. 1284 ne fiind aplicabil în specie³⁾.

Hotăririle intervenite în asemenea materie, ca și cele date în privința pensiilor alimentare⁴⁾, având un caracter provisor, nu au autoritatea lucrului judecat, și pot fi modificate, dacă a intervenit o schimbare fie în averea personală a femeii, fie în cea a soțului său⁵⁾.

Caracterul provisor al hotărîrilor date în asemenea materie.

¹⁾ De câte ori femeea separată este însărcinată cu întreținerea trebuințelor casnice, din cauza ruinei bărbatului, ea poate să revendice și să sustragă de la urmărirea creditorilor lui, hainele și rufele copiilor minori. Jurisprudența și doctrina îi acordă acest drept, fiind-că, la caz de perirea lor, ea trebuie să le înlocuească. Guillouard, III, 1225. Baudry et Surville, III, p. 42, nota 2. C. Caen, Sirey, 51. 2 719. D. P. 52. 2. 183.

²⁾ Baudry et Surville, III, 1486.

³⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 51. 1. 272. Sirey, 51. 1. 509.

⁴⁾ Vezi t. V a Coment. noastre, p. 306, n. 1, și t. VII, p. 491.

⁵⁾ Baudry et Surville, III, 1485, p. 42. Guillouard, III, 1219. Laurent, XXII, 278. Planiol, III, 1439. Rodière et Pont, III, 2182.

Se întâmplă adesea-ori ca bărbatul să nu aibă mijloace suficiente pentru creșterea și educarea copiilor. În asemenea caz, sarcina întreagă apasă asupra femeii, chiar pentru perioada anterioară cererii de separare, fiind-că este vorba de o datorie personală fie-căruia din soți, născută din faptul căsătoriei ¹⁾.

Perioada anterioară cererii de separare.

Cât pentru chestiunea de a se ști dacă femeea dărește, sau nu, cheltuelile necesare la întreținerea casei, pentru perioada anterioară separării, ea se decide în genere în Franța, în sens negativ, fiind-că ar fi vorba, în specie de o datorie a comunității de care femeea ar fi scutită, prin efectul renunțării sale ²⁾.

Perioada anterioară separării.

Am vedut că, după art. 1266, femeea separată este obligată, față de bărbatul său, de a contribui la cheltuelile casnice și a creșterii copiilor, și la nevoe, chiar de a suferi singură aceste cheltueli. Naște însă întrebarea: Femeea trebuie să verse sumele necesare în mâinile bărbatului, sau terții creditorii au acțiune contra ei? Chestiunea este vii discutată. După un sistem, bărbatul poate să ceară ca femeea să verse în mâinile lui sumele necesare la întimpinarea cheltuelilor, fără ca el să poată însă pretinde vr'o siguranță de la dînsa. Bărbatul, primind sumele contributorii ale femeii, le va întrebuița la destinația lor; iar dacă femeea refuză de a le plăti, el va putea urmări averea ei ³⁾.

Remiterea sumelor contributorii ale femeii în mâinile bărbatului. Controversă.

- ¹⁾ Cas. rom. Bulet. 1890, p. 781. C. Agen, D. P. 51. 2. 228. Sirey, 52. 2. 18. Planiol, III, 1434. T. Huc, II, 199 și IX, 276. Laurent, XXII, 278, 279. Guillouard, III, 1220. Dutruc, *op. cit.*, 302. Aubry et Rau, V, § 516, p. 404, nota 61. —Veđi însă C. Galați, *Dreptul* din 1890, No. 52. Baudry et Surville, III, 1491.—In caz de trimeterea copiilor în străinătate la studii, cheltuelile de creștere cuprind și pe acelea necesare pentru căutarea sănătății lor, la caz de boală (*valetudinis impendia*). Trib. Ilfov și Cas. rom., *Dreptul* din 1882, No. 29 și Bulet. 1881, p. 172. Cpr. Planiol, I, 2159.
- ²⁾ Planiol, III, 1434. Guillouard, III, 1221. Baudry et Surville, III, 1486, *in fine*. T. Huc, IX, 276.
- ³⁾ Cpr. T. Huc, IX, 276. Planiol, III, 1435, 1436, 1438. Laurent, XXII, 284. Baudry et Surville, III, 1487 urm. Tropolong, II, 1435. Dutruc, *op. cit.*, 296 urm. S'ar putea însă întâmpla ca bărbatul să distragă de la adevărata lor destinație sumele plătite lui de femeie. Pentru acest caz, o jurisprudență, criticată de unii, aprobată de alții, permite

După unii, bărbatul ar putea chiar să fie împuternicit de justiție a primi direct o parte din veniturile femeii, sau a administra totul ori parte din bunurile ei, dacă ea refuză de a plăti partea ei contributivă¹⁾.

Unde este însă legea care împuternicește pe un creditor a-și însuși averea debitorului său?²⁾

După un alt sistem, se susține că terții creditorii au acțiune directă contra femeii și că ea n'ar putea să refuze de a-i plăti, sub cuvânt că partea ei contributivă ar fi rămas în mâinile bărbatului³⁾.

Pentru ca terții să se poată adresa direct la femeie, trebuie ca ea să-și fi luat o obligație personală către dinșii. Alt-fel este greu de a admite acțiunea terțiilor contra ei. Art. 1266 dice, în adevăr, că femeia este datoare să *contribue* la sarcinile casei și la creșterea copiilor comuni, ceea ce presupune că bărbatul lucrează și contractează singur; căci insolvabilitatea sa nu-i rădică dreptul de cap al familiei. După rigoarea principiilor, femeia va plăti deci sumele necesare în mâinile bărbatului, fără ca să-i poată însă abandona administrația și folosința bunurilor sale⁴⁾, rămânând ca justiția s'o autorise a face direct plata către creditorii, când purtările bărbatului ar fi de natură a nu-i inspira destulă încredere.

Casul când, în urma plăței integrale a femeii, bărbatul ar fi redobândit avere.

Dacă, după ce femeia a plătit un timp oare-care toate cheltuelile casnice, din cauza insolvabilității bărbatului, acest din urmă a dobândit avere, contribuția femeii va fi schimbată pentru viitor, după cum am văzut *supra*, p. 400; însă, pentru trecut, femeia nu va putea exercita nici-o repetiție contra bărbatului, fiind-că ea a plătit datoria ei proprie, iar nu aceea a bărbatului⁵⁾.

tribunalelor de a autorisa pe femeie a întrebuița ea însă-și banii la destinația cuvenită. Cpr. Planiol, III, 1437. Guillouard, III, 1223. Rodière et Pont, III, 2185. Aubry et Rau, V, § 516, p. 405. Troplong, II, 1435. Odier, I, 401, și decisiile citate de acești autori.

1) Guillouard, III, 1226, și decisiile invocate de acest autor.

2) Cpr. T. Huc, IX, 276, p. 323.

3) Aubry et Rau, V, § 516, p. 405. Guillouard, III, 1222. Troplong, II, 1440.

4) Baudry et Surville, III, 1492. Cpr. Guillouard, III, 1187.

5) Guillouard, III, 1227. Laurent, XXII, 280. Rodière et Pont, III, 2213. Troplong, II, 1456. Baudry et Surville, III, 1493. Massé-Vergé, IV, § 649, pag. 147, nota 41. Aubry et Rau, V, § 516, p. 404. C. Riom, Sirey, 54. 2. 607. D. P. 55. 2. 358.

În fine, vom adăoga că, întru cât contribuția femeii n'a fost determinată de justiție, ea nu va putea fi compensată cu dobîndile dotei datorite de bărbat; datoria dobîndilor este, în adevăr, lichidă, pe când partea contributivă a femeii nu are încă acest caracter ¹⁾.

Compen-
sarea con-
tribuției
femeii cu
dobîndile
dotei.
Controversă.

Incetarea separației de patrimonii și restabilirea regimului primitiv.

Art. 1270.—Separațiunea de patrimonii între bărbat și femeie poate înceta, și regimul creat prin contractul de căsătorie poate fi restabilit cu consimțimîntul ambelor părți.

Această restabilire nu se poate face de cât prin tribunal, după formele prescise în Codicele de procedură.—În acest caz, toate sunt puse în starea de mai înainte, ca și cum n'ar fi fost separațiune, fără însă a se atinge întru nimic efectul actelor făcute de femeie în urmarea art. 1265, 1266 și 1267.

Veri-ce convențiune prin care soții ar modifica regimul creat prin contractul lor de căsătorie este nulă. (Art. 1223 urm., 1226 urm., 1228 urm., 1232, 1256 urm. C. civ. Art. 634—637 Pr. civ. Art. 7 L. asupra înscrierii firmelor, din 18 Martie 1884. Art. 1451 C. fr. *modificat*).

Art. 634 Pr. civ.—Despărțirea averilor între bărbat și femeie poate înceta, și regimul creat prin contractul de căsătorie poate fi iarăși restabilit prin consimțimîntul ambelor părți (Art. 628 urm., 635 urm. Pr. civ. Art. 1270 C. civ.)

Art. 635 Pr. civ.—Spre acest sfîrșit, bărbatul și femeia vor da o petiție la tribunalul care a pronunțat separația, și vor cere unirea averilor. (Art. 634 Pr. civ. Art. 1270 C. civ.)

Art. 636 Pr. civ.—Părțile se vor prezenta *in persoană* la tribunal, și declararea verbală a voinței lor se va constata în procesul-verbal al ședinței. Tribunalul va pronunța apoi hotărîrea pentru unirea averilor. Această hotărîre se va publica în extract potrivit art. 630, ca și acea pentru despărțirea averilor. (Art. 634, 635, 637 Pr. civ. Art. 1270 C. civ.)

Art. 637 Pr. civ.—Unirea averilor nu va vătăma întru nimic drepturile dobîndite de cei de al treilea în timpul despărțirii averilor, potrivit art. 1265, 1266 și 1267 din Codul civil. (Art. 634—636 Pr. civ. Art. 1270 C. civ.)

Separația de patrimonii, statornicită prin hotărîre judecătorească, nu este nestrămutată pentru soți. Ea fiind un remediū contra unui pericol care poate să fie trecător,

¹⁾ Guillaouard, III, 1228. Baudry et Surville, III, 1495. Trolong, II, 1437. C. Bordeaux, Sirey, 45. 2. 580. D. P. 45. 4. 470 —*Contrà*: C. Riom, Sirey, 45. 2. 580, nota 2. Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 1957.

femea poate renunța la beneficiul ei, și ambii soți sunt liberi, dacă ei cred de cuviință, de a restabili regimul cel adoptat din capul locului.

Dr. vechi
fr.

Această soluție era admisă și în vechiul drept francez. „Le retour à la loi du contrat de mariage étant favorable, dice Pothier ¹⁾, lorsque les parties, en se mariant, ont, par une convention ou expresse, ou implicite, établi entre elles une communauté, laquelle, pour de justes raisons, a été dissoute par une sentence de séparation, il est au pouvoir des parties de se départir, par un consentement mutuel, de cette séparation judiciaire, et de rétablir leur communauté, en remettant leurs biens ensemble“.

Formele
restabilirei
regimului
primitiv.

Pentru a restabili însă regimul matrimonial primitiv, consimțimîntul femeii nu este suficient, nici acel al bărbatului singur, ci trebuie consimțimîntul ambilor soți ²⁾, consimțimîntul mutual a bărbatului și a femeii, după expresia lui Pothier ³⁾, constatată în forma solemnă ⁴⁾ de tri-

Art. 123
C. Calimach.

¹⁾ Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 523, p. 283.—Art. 199 din Cutuma Orleanului permitea în termeni expresi restabilirea comunității. Cpr. Dutruc, *op. cit.*, 468, p. 341. Cpr. L. 3, Dig., *De divorciis et repudiis*, 24, 2, și L. 19, Dig., *Soluto matrimonio*, 24, 3, după care, în urma divorțului, femeia se putea reîntoarce la bărbat.—Codul Calimach permitea, de asemenea, după pronunțarea divorțului, împacarea soților. „Dacă despărțiții soți împăcându-se, vor voi să se unească iarăși, dice art. 123 din Codul Calimach (118 C. austriac), nu se opresc, și se socotește una și aceeași însoțire, ca și când n'ar fi fost despărțiți“. Se controversază însă chestiunea de a se ști dacă împacarea soților putea să rezulte dintr'o simplă convețuire, sau dacă trebuia să se săvîrșească din nou căsătoria, de autoritatea bisericească. Veđi t. I, partea II, p. 217. Această dispoziție, foarte înțeleaptă, există și astăzi în noua lege, care a restabilit divorțul în Franța. Cpr. art. 118 C. austriac, art. 1747 C. saxon, art. 242 din Ante-proiectul de revizuire a lui Laurent, etc.—*Contră*: art. 277 C. civ. actual. Codul german nici nu oprește, dar nici nu permite în termeni expresi împacarea soților despărțiți.

²⁾ Hotărîrea de separare, creând pentru părți o stare de lucruri nouă, constituie pentru fie-care din ei un drept căștigat, așa că trebuie o renunțare din partea lor pentru ca ei să poată fi lipsiți de efectele juridice ale acestui drept. Guillaouard, III, 1229, *in fine*. Laurent, XXII, 354. Colmet de Santerre, VI, 103 bis III.

³⁾ Pothier, *op. cit.*, VII, 526, p. 285.

⁴⁾ Forma solemnă are de scop înlăturarea contestațiilor și a

bunal și adus la cunoștința terțiilor prin publicitate. Această publicitate nu e supusă nici-unui termen ¹⁾.

Părțile trebuie să se prezinte în acest scop, *in per-soană*, înaintea tribunalului care a pronunțat separația; tribunalul ia act de voința lor și dă o sentință, prin care se declară patrimoniile din nou unite. Această hotărîre se publică în extract ca și hotărîrea de separare.

Dacă este vorba de un comerciant, încetarea separației se menționează și în registrul firmelor (art. 7 L. asupra înscrierii firmelor din 18 Martie 1884).

Prin efectul sentinței pronunțate de tribunal, în urma cererii părților, lucrurile sunt puse în starea de mai înainte, ca și cum separația judiciară n'ar fi avut loc. Separația de patrimonii este, deci, ștearsă cu efect retroactiv. Se respectă însă, față de terții, actele făcute de femei în limitele capacității sale, sub regimul intermediar de separare (art. 1270, § 3 C. civ. și 637 Pr. civ.). Și nici nu se putea alt-fel; căci era cu neputință de a se anula actele făcute de femei în virtutea dreptului de liberă administrație ce-i conferă legea. „Aceste contracte fiind făcute în mod valid, țice Pothier ²⁾), n'ar fi drept ca restabilirea comunității să le poată atinge“.

Vechiul regim matrimonial nu poate fi restabilit de soți, de cât așa cum era din capul locului, ei ne putând să-i

fraudelor, după cum a țis tribunul Siméon înaintea corpului legislativ. Pothier (op. cit. 525) țice, de asemenea, că actul public este cerut pentru a înlătura procesele la care ar da loc chestiunea de a se ști dacă faptele invocate pentru restabilirea regimului primitiv sunt, sau nu, suficiente.

¹⁾ Publicitatea ne fiind cerută de cât în interesul terțiilor, de aici rezultă că restabilirea regimului primitiv este valid numai între părți, dacă s'a observat toate prescripțiile legii, ea ne fiind însă opozabilă terțiilor, față de care soții tot separați rămân. Guillaud, III, 1232. Laurent, XXII, 356. Rodière et Pont, III, 2230. Dutruc, *op. cit.*, 478. Baudry et Surville, II, 985. Baudry, III, 190. F. Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1451, No. 4. D. de Folleville, I, 446, p. 507. T. Huc, IX, 286, *in fine*. Aubry et Rau, V, § 516, p. 411, text și nota 83. Bellot des Minières, *Contrat de mariage*, II, p. 171.—*Contra*: Troplong, II, 1468. Massé-Vergé, IV, § 649, p. 151, nota 67.

²⁾ Pothier, *op. cit.*, VII, 528, p. 285. „*Demeure néanmoins bon et valable*, țicea art. 199 din Cutuma Orleanului, *ce qui a été contracté pendant la séparation*“.

Proced. des-
ființării se-
par. de pa-
trimonii.

Art. 7 L.
din 18 Mar-
tie 1884.

Efectele
sentinței
de restabi-
lire a regi-
mului pri-
mitiv.

Scopul
formei so-
lemne.

Consecin-
țele lipsei
de publi-
tate.
Controversă.

aducă nici-o schimbare și nici să adopte un alt regim. Ori-ce convenție, prin care soții ar modifica regimul matrimonial, este nulă în baza principiului imutabilității convențiilor matrimoniale. În asemenea caz, nulitatea nu atinge numai claușa modificatoare a vechiului contract matrimonial, după cum susțin unii, ci întreaga convenție care desființează separațiunea și restabilește vechiul regim adoptat de soți din capul locului; așa că soții vor continua a fi separați de bunuri¹⁾. În adevăr, contractul de căsătorie, ca și actele care au de rezultat modificarea sa confirmarea lui, fiind acte cu titlu oneros, este știut că, în asemenea contracte, condiția ilicită este nulă și desființează convenția care atârnă de dînsa (art. 1008)²⁾.

Casul în care ar interveni o nouă cerere de separare.

Vechiul regim matrimonial, restabilit prin voința părților, este definitiv și irevocabil, după cum era la începutul căsătoriei, dacă nu intervine o nouă cauză de separare. În caz când ar interveni o asemenea cauză, care ar pune din nou dota femeii în pericol, ea ar putea să facă o nouă acțiune, prin care să ceară iarăși ca justiția să deosebească patrimoniul ei de acel al bărbatului³⁾.

Neaplicarea art. 1270 la separ. contractuală.

În fine, vom observa că art. 1270 nu se aplică la separația contractuală, principiul imutabilității convențiilor

¹⁾ D. de Folleville, *op. cit.*, I, 447 bis, p. 508. Guillouard, III, 1234. Baudry et Surville, II, 983. Baudry, III, 191. Laurent, XXII, 358. Thiry, III, 387. Arntz, III, 724. Troplong, II, 1470. Colmet de Santerre, VI, 103 bis VI. Glandaz, *Encyclopédie du droit*, v° *Communauté*, 299. T. Huc, IX, 286. Dutruc, *op. cit.*, 485 urm., p. 354 urm. Mourlon, III, 204. Planiol, III, 1202. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, III, 5800.—*Contra*: Rodière et Pont, III, 2235. Aubry et Rau, V, § 516, p. 411, text și nota 84. Duranton, XIV, 431. Odier, I, 424. Massé-Vergé, IV, § 649, p. 251, nota 59. Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 142. Accollas, III, p. 116, 117. Duvergier asupra lui Toullier, VII, partea I, p. 113, nota a. Marcadé, V, art. 1541, No. III, p. 610 urm. Cpr. Pothier, *op. cit.*, VII, 529.

Aplic. art. 1008 la donațiuni.

²⁾ S'a decis, cu drept cuvînt, că art. 1008 este aplicabil și donațiunilor. Trib. Dorohoiu, *C. judiciar* din 1904, No. 1 (cu observ. noastră). Cas. rom. și C. București, *C. judiciar* din 1902, No. 18 (cu observ. noastră). Meitani, *Dreptul* din 1901, No. 82. Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 95, și t. VI, p. 41.

³⁾ Cpr. Guillouard, III, 1236. Baudry et Surville, II, 988 bis. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 448, p. 509.

lor matrimoniale opunându-se, în timpul căsătoriei, la modificarea regimului de separație contractuală ¹⁾.

Despre separația de bunuri contractuală.

Până acum ne am ocupat numai despre separația de bunuri judiciară. Această separare poate fi însă și contractuală, adică : să rezulte din convenția părților, care sunt libere de a adopta ori-ce regim ar crede de cuviință, prin urmare, și acel al separației de bunuri ²⁾. Și am vedut chiar, cu toată controversa ce există în această privință, că, în lipsă de contract matrimonial, separarea de bunuri, pe care unii o numesc regim de parafernalitate ³⁾, este regimul legal sau de drept comun în legea noastră ⁴⁾, ceea ce se vede admis și în alte țări, de exemplu : în Rusia ⁵⁾, în Serbia, etc. ⁶⁾.

„Acest regim, dice un autor ⁷⁾, este singurul în ar-

¹⁾ Veđi *infra*, p. 411.

²⁾ Veđi *supra*, p. 23 text, și nota 5. Art. 914 din Codul nostru civil vorbește chiar de femeia separată de bunuri *prin contractul de căsătorie*.—Codul francez are mai multe dispoziții asupra separației contractuale (art. 1536—1539), pe când Codul nostru trece sub tăcere acest regim matrimonial, ne vorbind de cât de regimul dotal. Cpr. Trib. Covurluiú, *Dreptul* din 1903, No. 81. Această lacună regretabilă există atât în Codul italian cât și în acel neerlandez. Veđi Laurent, *Avant-projet*, V, p. 169. Art. 914.

³⁾ Baudry et Surville, între alții, numesc separația contractuală, *parafernalitate generală* (t. III, 1482, p. 38). In cât privește analogia ce există între separarea de bunuri și parafernalitate. Veđi Guillouard, IV, 1701 și 2168. Jouitou, *Régime dotal*, I, 5 și II, 623. Veđi și *supra*, p. 29, 124, etc.

⁴⁾ Veđi *supra*, p. 26 urm. Cpr. asupra dreptului nostru : Baudry et Surville, I, 71, p. 68, și III, 1477, p. 35 ; Dépinay, *Régime dotal en France*, p. 450. Ambii autori, ocupându-se de dreptul românesc, ni-aú făcut distinsa onoare de a se referi la Comentariile noastre.

⁵⁾ Veđi *supra*, p. 30, nota 1.

⁶⁾ Veđi Dépinay, *op. cit.* p. 455. „In lipsa unui contract de căsătorie, dice art. 771 din Codul civil sîrbesc de la 1844, fie-care din soți își păstrează dreptul seú asupra lucrurilor ce-î aparțin“. Art. 771 C. civ. sîrbesc.

⁷⁾ T. Huc, IX, 401, p. 477.—Veđi însă Laurent (XXIII, 442, p. 439), care se exprimă în termenii următori : „Dacă comunitatea este în armonie cu raporturile intime ce căsătoria stabilește între bărbat și femeie, trebuie să recunoaștem că separația de bunuri este în opoziție cu însă-și natura că-

monie cu adevărata natură a căsătoriei, care consistă nu în strivirea unei individualități în folosul celeilalte, ci în folosul reciproc a două individualități juridicește egale. Acest respect reciproc este cea mai bună garanție față cu ceea ce se numește *uniunea sufletelor*¹⁾. Aceste cuvinte fac aluzie la definiția dată de primul Consul Bonaparte, care a dis: „*Le mariage est l'union des âmes*“.

Drepturile
femeii sub
regimul de
separ. con-
tractuală.

Sub separația contractuală, ca și sub acea judiciară, femeia va avea administrația și folosința averii sale¹⁾, întru cât aceste drepturi n'ar fi fost mărginite prin contractul matrimonial²⁾.

La desfacerea căsătoriei, fie-care soț își va primi averea sa înapoi.

Bărbatul nu are nici-un drept la administrația averii femeii, dacă contractul matrimonial nu-i conferă asemenea drept.

Casurile în
care bărbatul adminis-
trează ave-
rea femeii.

Se poate însă întâmpla ca bărbatul să administreze, averea femeii, fie în virtutea unui mandat expres al ei, fie fără voința ei. În aceste cazuri, bărbatul va da samă femeii atât de capitalurile primite de dînsul, cât și de dobîndile și fructele percepute³⁾. (Cpr. art. 1286).

Dreptul conferit bărbatului de a administra averea femeii nu-l face usufructuarul acestei averi; de unde rezultă că veniturile femeii sunt la adăpost de urmărirea creditorilor personali ai bărbatului⁴⁾.

sătoriei. Când soții sunt divisați în interesele lor este de temut ca legătura sufletelor să se slăbească“. Veđi și Baudry et Surville, III, 1478. „A pune totul în comun este încă ceea ce este mai bine“, dic acești din urmă autori. Cpr. și Guillouard, III, 1672. Tot de această părere este și Glasson, citat *suprà*, p. 26, nota 4.

Art. 1536
C. fr.

¹⁾ Art. 1536 din Codul francez este formal în această privință.

²⁾ În caz când drepturile de folosință și de administrație ale femeii ar fi fost reduse în parte, ea va avea interes a cere separarea de bunuri judiciară. Veđi *suprà*, p. 340, nota 1.

³⁾ Guillouard, III, 1683. Troplong, III, 2298 urm. Marcadé, VI, art. 1539, p. 14.—Pentru cazul când femeia, fără a da mandat bărbatului, i-ar lăsa folosința bunurilor sale, art. 1539 din C. fr., dispune că bărbatul nu datorește de cât *fructele existente* în momentul restituirei, legea presupunând că cele care nu mai au ființă au fost întrebuințate la susținerea sarcinilor căsătoriei. Această dispoziție nu este în armonie cu principiile mandatului; ea este însă conformă raporturilor intime ce există între soți.

⁴⁾ Guillouard, III, 1683. C. Dijon, D. P. 74. 5. 104, No. 15.—

Sub regimul de separare, fie-care din soți fiind proprietarul și administratorul averii sale, se înțelege că fiecare își va plăti datoriile sale, creditorii ne putând să urmărească de cât bunurile debitorului său.

Ce trebuie să decidem în caz când mobilele ambilor soți au fost amestecate la un loc? Chestiunea este controversată. După unii, creditorii ar putea urmări toate bunurile, fără nici-o deosebire¹⁾. În favoarea acestui sistem se trage argument din art. 1510 fr., care la noi lipsește.

După un alt sistem, singur admisibil în legea noastră, creditorii cari vor voi să urmărească bunurile debitorului lor, vor trebui să dovedească că aceste bunuri sunt proprietatea acestui debitor, și în cazul de față, ne existând o confușiune de drept, ci numai de fapt, proba se va putea face prin toate mijloacele de drept²⁾.

În caz de faliment al bărbatului, totul este presupus a aparține lui (presumția muciană)³⁾, și aceasta, ori-care ar fi regimul matrimonial al soților; femeia poate însă să dovedească contrarul, și în această privință, toate mijloacele de probă sunt permise, prin urmare, atât marturiile cât și presupțiile. Femeia poate, în adevăr, să fi dobândit avere prin munca și economiile sale, ceea ce nu se poate dovedi prin acte scrise⁴⁾. Din cauza înlesnirii ce

Casurile în care mobilele ambilor soți au fost amestecate.

Controversă.

Art. 792 C. com.

Doved. averei femeii prin toate mijloacele.

Controversă.

În cât privește veniturile dotale, se admite însă că ele pot fi urmărite de creditorii bărbatului, însă numai pentru porțiunea pe care tribunalele, în suverana lor apreciere, n'o afectează la sarcinile căsătoriei. Veți *suprà*, p. 229, 255 și 378, 379.

¹⁾ Arntz, III, 886. Aubry et Rau, III, § 532, p. 520, text și nota 8. Thiry, III, 506. Guillouard, III, 1677. Cpr. și Baudry et Surville, III, 1540, p. 135.

²⁾ Laurent, XXIII, 448.

³⁾ Veți în privința acestei presupțiuni, pe care legiuitorul n'a admis-o în C. civil, *suprà*, p. 127 urm. și t. VII, p. 306 urm.

⁴⁾ Veți în acest sens: Arntz, III, 886. Baudry et Surville, III, 1540, p. 138. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, VIII, 894. Thaller, *Dr. comm.*, 1741. Renouard, *Faillites et banqueroutes*, II, 299 (ed. din 1857). Alauzet, *Comment. du C. de comm.*, VIII, 2793 (ed. a 3-a, 1879). Rousseau et Defert, *Code annoté des faillites*, p. 379, No. 28 (ed. din 1879). Gadrat, *Tr. des faillites*, p. 381. Répert. Sirey, *Faillite*, 3931 urm. Cesărescu și Dan, *C. de comerț cu noua lege a falimentelor*, nota asupra art. 792, p. 130 urm. Calamandrei, *Del fallimento*, I, art. 782, No. 440. Cuzzi, *Il Codice di*

legea acordă femeii pentru a face această dovadă, judecătorii nu vor admite proba testimonială de cât cu o mare rezervă ¹⁾).

Dreptul
femeii de
a se obliga
în vede-
rea admi-
nistrației
sale.

Ca și femeea separată judecătorește, acea separată prin contract se poate, deci, obliga în vederea administrațiunii sale, fără autorizarea bărbatului său a justiției, și obligațiile sale, contractate în mod valid, vor putea fi urmărite de creditorii ei nu numai asupra mobilelor, dar și asupra imobilelor sale. *Qui s'oblige oblige le sien* (art. 1718) ²⁾.

Acte de
înstrăinare.

În afară de actele de administrație, ea nu poate înstrăina mobilele și imobilele sale, de cât cu autorizarea bărbatului, sau a justiției (art. 199); pentru-că incapacitatea femeii măritate este regula comună, iar capacitatea, excepțiunea ³⁾.

commercio italiano commentato, VII, 529, p. 339. Vidari, *Corso di diritto commerciale*, VIII, 8043 (ed. a 4-a). C. București, *Dreptul* din 1898, No. 39. Cas. Neapoli, considerente reproduse de Cuzzeri, *loco cit.* Trib. și C. Paris, *Pand. Périod.* 93. 2. 130. Veđi și D. P. 68. 2. 29. Sirey, 67. 2. 309.

Cu-toate-acestea, cheștiunea este controversată, și unii ar voi ca dovada femeii să nu se poată face de cât prin acte scrise (Massé, *Dr. comm.*, II, 1336; Laroque-Sayssinel et Dutruc, *Formul. des faillites et banqueroutes*, II, 1421; C. Nancy, D. P. 46. 2. 69. Sirey, 42. 2. 129); iar alții merg și mai departe, punând în principiu că dovada femeii nu poate resulta de cât dintr'un act autentic. Veđi în acest din urmă sens: Bioche, *Dictionn. de Pr. civ. et comm.*, v^o *Faillite*, 1142. Esnault et Planquette, *Tr. des faillites et banqueroutes*, III, 585 (ed. din 1881). Bédarride, *Faillites et banqueroutes*, III, 1006, p. 96. Boulay-Paty et Boileux, *Tr. des faillites*, II, 903 (ed. din 1854). Ruben de Couder, *Dictionn. de dr. comm.*, v^o *Faillite*, 927. Bravard et Demangeat, *Tr. de dr. comm.*, V, p. 529 (ed. a 2-a, 1891).

¹⁾ C. Paris, *Pand. Périod.* 93. 2. 130. Alauzet (*loco cit.* în nota precedentă).

²⁾ Veđi *suprà*, p. 394.

³⁾ În codul italian, capacitatea femeii măritate este, din contra, regula generală și incapacitatea, excepțiunea. Proiectul lui Miglietti propusese chiar desființarea autorizației maritale. însă această reformă, împrumutată de la legislația austriacă, care era aplicabilă în Lombardia, a rădicat protestări unanime. Stefani-Nicolasi a dis, între alții, că desființarea autorizării maritale ar constitui o lovitură directă adusă familiei, și că menținerea ei este o necesitate de ordine publică. Veđi T. Huc et Orsier, *Le Code civil italien et le*

Codul ita-
lian în pri-
vința inca-
pacității
femeii mă-
ritate.

Ea nu poate sta în judecată, nici chiar în privința Starea în ju-
actelor de administrație sau de folosință, de cât cu auto-
risarea bărbatului său a justiției, pentru-că femeia mări-
tată, ori-care ar fi regimul ei matrimonial, este în genere
incapabilă de a pleda fără autorizare (art. 197, 1285) ¹⁾.
decată.

Intr'un cuvînt, în lipsă de dispoziții legislative care
să reguleze, în Codul nostru, separația contractuală ²⁾,
vom aplica în cea mai mare parte dispozițiile de la se-
parația judiciară, pentru-că ambele constituiesc unul și a-
celași regim ³⁾. Legiuitorul francez este foarte laconic și
al nostru tace chiar cu desăvîrșire asupra separației con-
tractuale, tocmai din cauză că ambii au înțeles ca să se aplice
acestei din urmă regulile de la separația judiciară ⁴⁾.

Pe baza acestor principii am și vedut că art. 1267 ⁵⁾ Aplic. art.
de la separația judiciară este aplicabil și separației con-
tractuale ⁵⁾.
1267.
Controversă.

Dar dacă separația contractuală și cea judiciară nu
formează, în principii, de cât unul și același regim, există
însă oare-care deosebiri între aceste două separații.
Deoseb. în-
tre separ.
judiciară
și cea con-
tractuală.

Ast-fel, separația judiciară poate să nu fie de cât
provisorie, soții avînd facultatea de a o revoca și de a
se reîntoarce la regimul lor primitiv (art. 1270 C. civ. și
634 urm. Pr. civ.); pe cînd separația contractuală ține
din contra cât timp ține și căsătoria, principiul imutabilită-
ții și irevocabilității convențiilor matrimoniale opunîndu-se,
în specie, la aplicarea art. 1270 C. civ. și 634 urm. Pr. civ.) ⁶⁾.

Tot din principiul irevocabilității convențiilor matri-
moniale mai rezultă încă că soții, cari au adoptat separa-
ția prin contractul lor de căsătorie, nu pot să contracteze
Contrac.
unei socie-
tăți între
soți.
Controversă.

Code Napoléon, I, p. 66, No. 10.—Betie de cuvinte și ni-
mic mai mult! Vezi t. I, partea II a Coment. noastre, p. 97.

1) Vezi *suprà*, p. 392 urm.

2) Vezi *suprà*, p. 407, nota 2.

3) Cpr. Benech, *op. cit.*, 146, p. 390. Laurent, XXIII, 443,
446, și *Avant-projet*, V, p. 170. „Separarea de bunuri con-
vențională, dice art. 1564 din acest Proiect, este cărmuită
de principiile stabilite pentru separarea de bunuri judiciară“.

4) Cpr. Baudry, III, 338.

5) Vezi *suprà*, p. 399, text și nota 3.—Chestia este însă con-
troversată.

6) Cpr. Planiol, III, 1428. Baudry et Surville, III, 1482. Bau-
dry, III, 337. Jouiton, *Régime dotal*, II, 623. Massé-Vergé,
IV, § 665, p. 217, text și nota 2. Guillouard, III, 1673.
Thiry, III, 504. Vezi și *suprà*, p. 406, 407.

între ei o societate civilă sau comercială ; căci, prin asemenea societate, ei ar schimba convenția lor primitivă ¹⁾.

Contribuirea
femeii la
sarcinile că-
sătoriei.
Deoseb. de
redacție de
la Codul fr.

In ce măsură femeia separată de bunuri, prin contractul ei matrimonial, trebuie să contribuiască la sarcinile căsătoriei ? In Codul francez, art. 1537 dispune că fiecare din soți contribuie la sarcinile căsătoriei după convențiile cuprinse în contractul matrimonial, iar în lipsa unei asemenea convenții, femeia contribuie cu a treia parte din veniturile sale. Ce trebuie să decidem la noi, unde acest text a fost eliminat cu întreaga secție care se ocupă de separația contractuală ? In Codul nostru, fiind două dispoziții : cea de la separarea judiciară (art. 1266) și cea de la averea parafernala (art. 1284), naște întrebarea : Care dispoziție este aplicabilă în specie, în cazul, bine înțeles, în care soții n'ar fi regulat partea lor contributivă prin contractul matrimonial, ceea ce ei sunt liberi de a face ²⁾.

Dispoziția art. 1266, după care femeia trebuie să contribuie potrivit mijloacelor sale și ale bărbatului la sarcinile căsătoriei, de și echitabilă, nu este fără inconveniente ; căci veniturile soților nefiind fixe și putând varia, aceste schimbări vor necesita în fiecare an socoteli și complicațiuni. Este adevărat că și dispoziția art. 1284, care fixează partea contributivă a femeii la a treia parte din veniturile ei, în caz când toată averea ei este parafernala, este arbitrară și poate une-ori conduce la o mare inegali-

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 92, nota 2, 390, nota 3, și la autoritățile citate acolo, *adde* : Guillouard, I, 229 și III, 1233, 1686. Baudry et Saignat, *Vente*, 230.

²⁾ Din împrejurarea că soții pot, prin contractul de căsătorie, să fixeze partea lor contributivă la sarcinile căsătoriei, se deduce în Franța că ei pot conveni că femeia nu va contribui de loc la aceste sarcini. Cpr. C. Metz, D. P. 59. 2. 130. Sirey, 59. 2. 49. Aceasta lasă, însă, a se presupune că mijloacele bărbatului ajung la întimpinarea cheltuelilor casnice ; căci alt-fel ar fi contrar ordinii publice de a se stipula că bărbatul și copiii vor trăi în miserie, cu-toate-că femeia ar avea destulă avere spre a le veni în ajutor. Cpr. Guillouard, III, 1680. Laurent, XXIII, 449. T. Huc, IX, 402. Baudry et Surville, III, 1485. Rodière et Pont, III, 1994. Pand. fr., *Mariage*, I, 7486, și II, 11710, 11711 urm. Aubry et Rau, V, § 522, p. 519, 520. Jouitou, II, 487, 488. Boileux, *op. cit.*, p. 515. Odier, III, 1458.

tate; totuși această dispoziție ni se pare mai nimerită pentru cazul de separare de bunuri contractuală; căci determinarea unei proporțiuni fixe va face cele de mai multe ori ca soții să reguleze ei singuri partea lor contributorie prin contractul matrimonial; ceea ce de fapt, va înlătura ori-ce dificultate. În adevăr, precum am spus-o de mai multe ori, femeia care are numai avere parafernă, este ca și cum ar fi separată de bunuri, bunurile ei parafernale fiind, în principiu, supuse la aceleași reguli la care sunt supuse bunurile ei sub regimul de separare¹⁾. La aceasta, o recunoaștem, s'ar putea însă opune că separarea judiciară și cea contractuală fiind unul și același regim, cu oare-care mici deosebiri²⁾, s'ar putea foarte bine aplica în specie art. 1266 de la separarea judiciară; în cât ne găsim în fața a două soluțiuni, care ambele ar părea juridice.

Ori-cum ar fi și ori-care ar fi textul ce s'ar aplica în specie, fie art. 1266, fie art. 1284, femeia va remite partea ei contributorie în mâinile bărbatului, care va plăti cheltuelile necesare la creșterea și educarea copiilor, și ea nu va putea fi autorisată, în principiu, de a plăti direct pe furnizorii casei, bărbatul având singur direcțiunea gospodăriei³⁾. Această soluție este regretabilă, dice Laurent (XXIII, 451), însă ea rezultă din lacuna legii, și nu aparține nici interpretului, nici judecătorului de a o modifica. Dacă, în Codul francez, interpreții găsesc că legea este defectuoasă; apoi, ce să dicem la noi, unde ea este încă și mai păcătoasă!

Soluția mai sus expusă este singură juridică, pentru-că furnizorii casei se plătesc în genere de bărbat de și direcțiunea gospodăriei aparține, în principiu, femeii⁴⁾,

Remiterea
părții con-
tributorie a
femeii în
mâinile băr-
batului.
Controversă.

¹⁾ Veđi *supră*, p. 29, 124, text și nota 1 și p. 408 urm.

²⁾ Veđi *supră*, p. 411.

³⁾ Laurent, XXIII, 451. Cpr. Baudry et Surville, III, 1488. T. Huc, IX, 402. Jouitou, II, 496 urm. Troplong, IV, 3700. Veđi și *supră*, p. 401 urm.—*Contra*: Guillouard, III, 1682 și IV, 2178. Marcadé, VI, art. 1537, No. II, p. 13.

⁴⁾ Art. 1356 din Codul german dispune anume că femeia este aceea care are dreptul și obligația de a conduce gospodăria comună: „*Die Frau ist berechtigt und verpflichtet das gemeinschaftliche Hauswesen zu leiten*“.

Art. 1356
C. ger-
man.

din cauza spiritului său de economie, à cause de sa vertu économique, după expresia fericită a lui Montaigne 1).

Casurile în care femeea este presupusă a avea mandat tacit de la bărbatul său.

Femeea nu este presupusă a avea mandat tacit de la bărbatul său de cât pentru cheltuelile zilnice ale casei, pentru întreținerea și îmbrăcăminte ei personală; și aceasta încă cu condiție ca cheltuelile făcute de dînsa să nu fie excesive 2). „Obligation de la femme, dice presidentul Lamoignon, faite sans l'autorisation du mari . . . de victuailles et provisions ordinaires de la maison, pour marchandises de drap, linge et autres effets servant à l'usage nécessaire et ordinaire, est valable“ 3).

Bărbatul este, deci, în principiu, obligat a plăti toate lucrurile trebuitoare femeii, precum și gospodăriei casnice, luate de dînsa pe credit, dacă, încă odată, cheltuelile făcute de dînsa nu sunt prea mari 4). Art. 321, partea II, tit. I din vechiul Cod general prusac (*Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten*) avea o dispoziție expresă în această privință 5).

1) Cpr. Troplong, II, 741.

2) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 320, *ad notam* și t. VIII, *suprà*, p. 221, nota 3. Veđi, pe lângă autoritățile citate acolo: C. Craiova și București, *Dreptul*, din 1896, No. 34 și *C. judiciar* din 1903, No. 62. *Dreptul* din 1889, No. 36. Pothier, VII, *Puissance du mari*, 49, și *Tr. de la communauté*, 574, *in fine*. T. Huc, IX, 159 și XII, 13, p. 23. Planiol, II, 2240 bis, și III, 288, 1099. Baudry et Wahl, *Mandat*, 444. Guillouard, *Mandat*, 49, și *Contrat de mariage*, II, 866. Odier, I, 251. Rodière et Pont, II, 792. P. Pont, *Petits contrats*, VIII, 849. Arntz, III, 652, și IV, 1460. Demolombe, IV, 169, 170. Laurent, XXII, 105 urm., 112, și XXVII, 386 urm. Vigié, III, 168. Répert. Sirey, *Commun. conjugale*, 941. *Pand. fr.*, v^o *Mariage*, 1850; 1851, și *Mandat*, 254 urm. Colmet de Santerre, VI, 63 bis III. Troplong, II, 741, etc.

3) Veđi Guillouard, II, 865, p. 335.

4) Cheltuelile făcute de femeie trebuie, în adevăr, să fie potrivite cu poziția și averea bărbatului, căci dacă ar fi altfel, mulți bărbați ar fi ruinați de soțiile lor. Cpr. Cas. fr. C. Aix, Paris, etc. D. P. 91. 1. 158. *Pand. Périod.* 92. 2. 314. D. P. 96. 2. 133 și 495. T. Huc, IX, 152. Planiol, III, 1100, *in fine*.—Bărbatul nu va putea însă să susție, că cumpărăturile făcute de femeie sunt excesive, atunci când el a recunoscut datoria. Baudry et Wahl, *Mandat*, 484.

5) „*Hat die Frau zu gewöhnlichen Haushaltungsgeschäften oder Nothdurften, Waaren, oder Sachen auf Borg genommen: so muss der Mann dergleichen Schuld als die seinige anerkennen*“.

Bărbatul n'ar putea, însă, fi condamnat a plăti datoriile contractate de femei, în urma părăsirii domiciliului conjugal, mai ales când el ar fi plătit pensia alimentară la care fusese condamnat ¹⁾.

Datoriile contractate în urma părăsirii domiciliului conjugal.

El ar putea să oprească pe femei de a mai face cheltuelile casnice, însă pentru aceasta el trebuie să vestească pe furnisori prin notificări directe și individuale ²⁾, un simplu anunț publicat prin ziare nefiind în genere suficient în această privință. Judecătorii fondului sunt însă, în orice caz, suverani apreciatori a împrejurărilor fie-cărei cauze ³⁾.

Oprirea femeii de a mai face cheltuelile casnice.

SECȚIUNEA III

Despre restituțiunea dotei

Istoric.—Dreptul roman și dreptul vechiu.

Dota, fiind adusă bărbatului spre a-l ajuta la susținerea sarcinilor căsătoriei (art. 1233), trebuie să fie restituită femeii, sau reprezentanților ei, de câte-ori aceste sarcini au încetat: *Cessante causa, cessat effectus* ⁴⁾.

Acest principiu a fost cu timpul admis și la Romani ⁵⁾, însă, din capul locului, bărbatul supraviețuitor nu avea nicio obligație de restituire: „*Dotis causa perpetua est, dice Paulus; et cum voto ejus qui dat ita contrahitur, ut semper apud maritum sit*“ ⁶⁾. De câte-ori femeea muria în cursul căsătoriei, bunurile sale dotale nu se reîntorceau la moștenitorii ei. Dota *profectitia* se întorcea la ascen-

Dreptul roman anterior lui Justinian.

¹⁾ C. Craiova, *Dreptul din 1896*, No. 34. C. Besançon, Sirey, 67. 2. 48. Cpr. și C. Paris, D. P. 91. 2. 257. Guillouard, II, 870.—*Contră*: Cas. fr. Sirey, 44. 1. 662.

²⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 90 1. 115. D. P. 91. 1. 158.

³⁾ Cpr. C. Douai, Sirey, 47. 2. 24. D. P. 47. 2. 60. Planiol, III, 1100.

⁴⁾ Această acțiune este personală contra bărbatului său moștenitorilor săi. Ea fiind însă și ipotecară, poate, după împrejurări, să fie exercitată și în contra terțiilor, din cauza ipotecei legale ce femeea are asupra bunurilor bărbatului (art. 1281, 1754 urm.). Troplong, IV, 3638.

⁵⁾ „*Soluto matrimonio, solvi mulieri dos debet*“. L. 2, Pr., *ab initio*, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3.—Vezi asupra împrejurărilor care aduceau restituirea dotei la Romani, *suprà*, p. 277.

⁶⁾ L. 1, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

dentul care o dăduse ¹⁾, afară de o parte, pe care tatăl o reținea pentru copiii săi ²⁾; iar dota *adventitia*, adecă care emana de la altul de cât de la tată, aparținea bărbatului, și ea nu se reîntorcea la constitutor de cât în baza unei stipulațiuni exprese, în care caz, dota lua numele de *dos receptitia* ³⁾.

În caz de supraviețuire a femeii, dota ei îi era restituită, pentru-ca să se poată căsători din nou ⁴⁾.

Dacă amîndoi soții muriau în același moment, dota *adventitia* și chiar acea *profectitia*, în caz de moarte a ascendentului constitutor, rămânea la moștenitorii bărbatului ⁵⁾.

Cât pentru cazul în care căsătoria era desfăcută prin divorț, fără culpa femeii, dota fie *profectitia*, fie *adventitia*, se restituia de bărbat însă-și femeii, dacă era *sui juris* (*actio rei uxoriæ*), sau tatălui ei, dacă ea era sub puterea părintească. Prin excepție, însă, tatăl nu putea să ceară dota prin acțiunea *rei uxoriæ* de cât împreună cu fiica sa (*adjuncta filiae persona*) ⁶⁾.

Dreptul
Justinian.

Justinian, generalisând obligația de restituire a dotei, șterge toate aceste deosebiri, obligând pe bărbat a o restitui, la desfacerea căsătoriei, fie femeii, fie moștenitorilor ei; și pentru a asigura drepturile femeii, acest Impărat îi conferă, pe de o parte, o ipotecă legală asupra bu-

¹⁾ »*Dos a patre profecta, ad patrem revertitur . . . Quod si pater non sit, apud maritum remanet*«. Ulpiani Regul., VI, De dotibus, § 4, in medio.

²⁾ Calculul acestei părți a dat loc la grave dificultăți. Vezi Pellat, *Textes sur la dot*, p. 7 urm. (ed. din 1847).

³⁾ »*Adventitia autem dos semper penes maritum remanet, praeterquam si is, qui dedit, ut sibi redderetur stipulatus fuerit; quæ dos specialiter receptitia dicitur*«. Ulpiani Reg., loco cit., § 5.

⁴⁾ *Fragm. Vatic.*, § 116.

⁵⁾ »*Si eodem momento temporis vir et uxor decesserit, Labeo ait, in heredem viri pro portione dotis dandam hanc actionem, quoniam id ipsum dotis nomine ad eum pervenerit*«. L. 32, § 1, Dig., De religiosis, et sumptibus funerum, etc., 11. 7.

⁶⁾ »*Divortio facto, si quidem sui juris sit mulier, ipsa habet actionem, id est, dotis repetitionem. Quod si in potestate patris sit, pater, adjuncta filiae persona, habet actionem rei uxoriæ, nec interest adventitia sit dos, an profectitia*«. Ulpiani Regul., De dotibus, VI, § 6.

murilor bărbatului ¹⁾, iar pe de alta, un privilegiu care îi permitea de a fi plătită cu preferință, chiar înaintea creditorilor anteriori căsătoriei: *licet fuerint anteriores* ²⁾.

Codul Calimach conferă și el femeii o ipotecă *tăcută* C. Calimach. asupra bunurilor bărbatului (art. 1640, 1667) ³⁾, obligându-l la restituirea dotei, după deslegarea cununiei prin moarte saŭ din alte pricini (art. 1649 urm.); și dreptul femeii era garantat prin un privilegiu: „Făcându-se concurs de creditori asupra averii bărbatului, se protimiște zestrea nu numai mai întâi de cât creditorii cei de mai înainte, ci și de cât cei în urmă, măcar și amantari de vor fi“ (art. 1646) ⁴⁾.

Codul Caragea conferă, de asemenea, femeii care are C. Caragea. un act dotal înscris în condica foilor de dotă, dreptul de a se despăgubi de creanțele sale dotale din întreaga avere a bărbatului, cu preferință asupra creditorilor ipotecari posteriori căsătoriei. „Zestrea se protimiște celor cu zălog după nuntă împrumutători“, dice art. 23, partea III, capit. 8 din acest Cod ⁵⁾.

Codul Caragea mai conferă încă un privilegiu copilului înzestrat asupra averii înzestrătorului: „Zestrea ce

¹⁾ Veđi L. unică, Cod, *De rei uxorie actione*, etc., 5. 13.

²⁾ L. 12, Cod., *Qui potiores in pignore habrantur*, 8, 18. Această lege celebră este cunoscută sub numele de legea: *Assiduis*, pentru-că începe prin acest cuvint. Înaintea lui Justinian, femeea avea numai un „*privilegium inter personales actiones*“ (L. 74, Dig., *De jure dotium*, 23. 3).

³⁾ Veđi *supră*, p. 237, nota 5.

⁴⁾ Veđi și Codul lui Andr. Donici, § 19, capit. 33, citat *supră*, Codul Andr. Donici. p. 237, nota 5. Paragraful 26 (capit. 33) din același Cod adaugă: „Femeea, fiind căsătorită, de va vedea pre bărbat cum că răsipește zestrea ei, poate să miște jalobă, și zestrea ei câtă va fi lipsit, se va împlini dintre ale bărbatului, măcar să fie și zălogite pentru datoriile lui: *căci se protimiște mai întâi femeea să-și scoată zestrea ei*“. Veđi L. 12, Cod., 8. 18, citată în nota precedentă. Cpr. și Harmenopol, I, 13, *de mulieribus*, § 25, unde se dice: „*Mulier in dote prioribus mariti creditoribus pæfertor*“.

⁵⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1889, p. 153.—S'a decis că acest privilegiu îl aveaŭ și femeile străine căsătorite în România. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1874, p. 44. Veđi *infra*, explic. art. 1754 urm., unde vom vedea că chestiunea de a se ști dacă ipoteca legală a femeii atărnă de statutul personal, saŭ de acel real, este foarte controversată.

se făgăduiește se protimisește a se plăti mai întâi de cât cei ce au împrumutat pre făgăduitor în urma făgăduielei zestrei; adevă : aceea ce se înzestrează iea zestrea, și apoi se răfuesc împrumutătorii celui ce s'a făgăduit" (art. 17, partea III, capit. 16).

Pravila
lui Matei
Basarab.

Privilegiul femeii își avea ființă și în pravila lui Matei Basarab, chiar față cu o datorie domnească : „Muiarea are prețuire de tot omul căruia-i iaste dator bărbatul, ca ea să-și iea întâi zeastrele ei" (glava 266). Dacă bărbatul, fiind căsătorit de mai multe ori, datoria mai multe dote, femeia cea d'întâi avea preferință : „Un om aŭ luat o muiare, și deacă aŭ murit, aŭ luat a doua, și aŭ luat și cu muiarea cea de întâi zeastre, și cu cea de a doua : și aŭ murit bărbatul, iar moșteanii amîndurora muerilor acum ei cer și caută să iea bucatele, adevă zeastrele de în bucatele celui mort bărbat. Și de aceasta poruncește această Pravilă împărătească ca întâi să dea zeastrea cea de întâi, după aceea, a doua, de vor prisosi bucate, etc." (glava 268).

După această pravilă, femeia adulteră își perdea nu numai dota, dar și darurile ce-i făcuse bărbatul : „Nu-și va pierde numai zeastrele muiarea ceea ce va fi făcut preacurvie, ci încă își va pierde și darurile câte i-aŭ fost dăruit bărbatul, și acelea toate le va lua înapoi," (glava 215).

O dispoziție identică există și în pravila lui V. Lupu¹⁾.

Codul
Calimach.
Art. 124, 130.

Codul Calimach dispune, de asemenea, că : „Dacă desfacerea însoțirii s'aŭ pricinuit de cătră femeie, va opri bărbatul toate cele ce are ea de la dînsul, și câștigă venitul

¹⁾ Capit. *ab initio* : „Când își va pierde zeastrele muiarea ce va fi făcut preacurvie, și când nu le va pierde".—Atât după această pravilă, cât și după aceea a lui Matei Basarab (glava 215), femeia văduvă, care se împreuna trupește cu alt bărbat înainte împlinirii unui an de la moartea bărbatului, își perdea zestrea, care se lua de Ispravnicii ce bărbatul lăsase ca să fie socotitori casei, iar dacă împreunarea avea loc după expirarea unui an, femeia nu-și perdea zestrea, ci numai darurile și hainele primite de la bărbat, care se luau pe sama Domniei.—Femeia care se căsătoriea înainte împlinirii anului de jălire era pedepsită : „Aceasta de multe ori se află la Dumnezezeștele canoane de spune, că încă muiarea care nu umple anul cel de jale, ci se mărită de ia alt bărbat, aceea are și certyare saŭ pedepsă". (Prav. lui Matei Basarab, glava 261, *in fine*).

zestrei ei, de are copii cu dinsa : *iar neavând copii, o căștigă cu proprietate desăvârșită*“ (art. 130). Art. 124 din același Cod dispune, de asemenea, că : „Precurva, după ce se va dovedi prin judecată, se închide în monastire, și bărbatul, având copii cu ea, dobîndește zestrea ei numai în venit, iar ne având copii, o ia în desăvârșită stăpînire“¹⁾.

Asemenea pedepse nu mai există în dreptul actual, și femeea are drept, în anumite cazuri (art. 1271), la restituirea dotei, chiar dacă ar fi fost condamnată pentru adulter²⁾, iar bărbatul n'ar putea s'o rețină, sub cuvînt că ea ar fi necesară subsistenței sale³⁾.

Dreptul femeii nu mai este însă, astăzi, garantat

Dreptul actual.

¹⁾ Cpr. Codul Caragea, partea III, capit. 16, art. 42 și 43. Veđi și Harmenopol, IV, 15, *De solutione matrimonii*, etc., § 13, unde se ȳice : „*Si vir se putet uxorem convincere posse adulterii, oportet eum prius accusare mulierem aut etiam adulterum ; atque si illa accusatio vera esse probetur, tunc facto divorcio, vir praeter donationem propter nuptias habeat et dotem . . . , Si ex eodem coniugio liberos habet, jubemus et dotem et aliam mulieris substantiam, secundum statutas antea leges, liberis reservari*“. Veđi și *Ulpiani Regul.*, *De dotibus*, VI, § 12, care ne arată că a șeasa parte din dotă se reținea pentru infrațiunii grave la bunele moravuri (*morum nomine graviorum*), iar a opta parte, pentru infrațiunii ușoare (*morum nomine leviorum*). Numai adulterul era considerat ca o infracțiune gravă. *Graviores mores sunt adulteria tantum*.

²⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1877.

³⁾ Acest drept al bărbatului (*beneficium competentiae*) exista din contra la Romani ; căci el nu era obligat a restitui dota de cât în așa măsură în cât să nu rămăe cu totul sărac (L. unică, Cod, *De rei uxoriae actione*, 5, 13 ; L. 20, Dig., *De re iudicata*, 42. 1 ; L. 12 și 14, § 1, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3). Cpr. asupra acestui beneficiu, pe care îl avea bărbatul, și care astăzi nu mai există : Rodière et Pont, III, 1930. Troplong, IV, 3615. Tessier, II, p. 229, No. 119. Baudry et Surville, III, 1877.—Acest *beneficium competentiae* era admis de Codul lui Andr. Donici. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest Cod (§ 24, capit. 33) : „Dacă bărbatul, fiind sărac, chip nu va fi de unde să easă toată zestrea, care aceasta prin cercetarea judecătorilor dovedindu-se fără îndoire, atuncea să se lăse parte și bărbatului dintru ale sale, pentru ca să nu rămăe de istov lipsit de hrana vieții ; și această urmare se păzește și către tatăl fetei și către rudeniile cele din sus, care au făgăduit zestre, dând foae, cum și către fiii bărbatului ce sunt să se împărtaşească din moștenirea lui câtă se va afla. Această însă

Beneficium competentia.

Dr. roman și dr. nostru anterior.

prin un privilegiu ¹⁾, ci numai prin o ipotecă legală supusă inscripției, despre care vom vorbi mai la vale.

Art. 409
Pr. civ.

Femeea poate, însă, urmări restituirea dotei sale, până la jumătatea pensiei, lefei sau recompensei naționale a bărbatului său (art. 409 Pr. civ.) ²⁾.

Imprejurările care atrag restituirea dotei.

Art. 1271.—Obligațiunea de a restitui dota ieia naștere saū prin desfacerea căsătoriei, saū prin separațiunea de patrimoniu,

facere de bine din praviță cătră bărbat se hotărește, când se va dovedi că el nu a împrăstieat averea înadins pentru ca să nu rămăe în stare de a răspunde zestrea (*si non dolo malo versatus est*, după cum se exprimă L. unică, Cod, *De rei uxorie actione*, 5. 13, § 7), saū când se va dovedi că femeea, trăind împreună cu dînsul, s'aū jăluit de istrăvirea zestreii sale, și el n'aū urmat a conteni desfrânarea: deci, precum s'aū dis, această facere de bine se dă din praviță bărbatului și fiilor moștenitori ai sei; iar de va trece moștenirea lui la alții străini, precum și la frați, atuncea iarăși se mișcă jalobă asupra acelora, cerându-se împlinirea lipsei zestreii.—Codul Calimach dispune, prin art. 1656, că: „Bărbatul, părinții lui și fiii din aceasta a lui însoțire, fiind apucați ca să întoarcă zestrea, să osîndesc pentru că le-ar fi prin putință, adecă nu li se ieau cele trebuincioase pentru hrana lor, iar ceialalți moștenitori se osîndesc ca s-o plătească întregă”.—Pravila lui Matei-Basarab nu cunoaște acest beneficiu; căci, după această praviță (glava 265), „bărbatul de va fi și sărac, zestrea care aū luat-o o plătește”.

Femeea nu are nici-un privilegiu p. asigurarea restituirii dotei.

¹⁾ Art. 1572 din Codul fr. prevede anume că femeea și moștenitorii sei n'aū nici-un privilegiu, pentru restituirea dotei, asupra creditorilor a căror ipotecă ar fi fost înscrisă înainte ea. De și acest text a fost eliminat de legiuitorul nostru, totuși soluția este aceeași, în basa principiului că privilegiile sunt de drept strict și nu pot să resulte de cât din lege. Or, legea nu conferă nicăiri femeii un privilegiu pentru restituirea dotei sale. Cpr. asupra acestui principiu incontestabil, Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, I, 306. Veđi și Trib. Vlașca, *C. judiciar* din 1903, No. 86 (cu observ. noastră). Tot în basa acestui principiu, trib. de Prahova a decis, cu drept cuvint, că privilegiul stabilit de art. 1729, 2°, în privința creanțelor relative la cheltuelile de înmormintare, nu se poate întinde la creanța ce văduva are în contra succesiunii soțului său pentru abitațiunea și hainele de doliu (art. 1279). Veđi *C. judiciar* din 1903, No. 72. Cas. fr. D. P. 97. 1. 280. Sirey, 97. 1. 438. Veđi și *infra*, p. 458.

²⁾ S'a decis că această urmărire poate fi făcută nu numai de

său prin absența unuia dintre soți¹⁾. (Art. 98 urm., 106 urm., 209, 211 urm., 1256 urm. 1292 C. civ.)

Bărbatul său moștenitorii săi sunt obligați a restitui dota, femeii, său moștenitorilor ei, în următoarele împrejurări:

1⁰ Când căsătoria este desfăcută, fie prin moarte, fie prin transcrierea hotărârii de divorț (art. 209)²⁾. In adevăr, dota fiind menită a ajuta pe bărbat la susținerea sarcinilor căsătoriei (art. 1233), ea nu mai are nici-un scop odată ce căsătoria este desfăcută³⁾. Desfacerea căsătoriei.

2⁰ Când justiția a declarat patrimoniile dintre soți separate, prin o hotărâre rămasă definitivă (art. 1256 urm)⁴⁾. Dota se restituie, în asemenea caz, pentru-că, prin această separație, femeia își redobîndește libera administrație a avutului său, din cauză că averea ei era în pericol în mâinile bărbatului (art. 1265). Căsătoria subsistând însă și în urma separației de patrimonii, femeia, cu-toate-că și primește dota înapoi, trebuie să contribuie la sarcinile căsătoriei și la creșterea copiilor, în măsura fixată de art. 1266. Separația de patrimonii.

Nu numai căsătoria subsistă în urma separației de patrimonii, dar chiar însuși regimul dotal, pe care soții îl adoptase prin contractul lor matrimonial. De aceea am și vădit că imobilul dotal rămâne inalienabil, chiar în Inalienabilitatea fondului dotal în urma separației de patrimonii.

soția înzestrată, ci și de moștenitorii ei, și aceasta chiar în privința pensiilor militarilor dobîndite în timpul războiului, în baza legii din 4 Ianuar 1878. Trib. Ilfov și C. București, *C. judiciar* din 1904, No. 11, și *Dreptul* din același an, No. 12.

- 1) Acest text nu există în Codul fr. și este adăos de legiuitorul nostru. Soluția admisă de dînsul este însă admisă și în Franța, în baza principiilor generale. Cpr. Guillouard, IV, 2119. Aubry et Rau, V, § 540, p. 624. Arntz, III, 605.
- 2) Hotărârile care pronunță divorțul nu și produc, în adevăr, efectul lor de cât din momentul transcrierii lor. Trib. Covurlui, *Dreptul* din 1895, No. 77. Trib. Bar-sur-Seine, Sirey, 99. 2. p. 285. *Pand. Périod.* 1900. 2. 126 și *C. judiciar* din 1900, No. 40. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 98. 2. 143. T. Huc, II, 398. Beudant, *Cours de dr. civil. fr.*, II, 409, p. 59 și 422, *in fine*, p. 81. Planiol, III, 607. Veți și t. VII, p. 92, n. 1.
- 3) Veți *suprà*, p. 415.—Casul anulării unei căsătorii putative trebuie asimilat, din punctul de vedere al restituirii dotei, aceluia a desfacerei căsătoriei. Baudry et Surville, III, 1877, *in fine*, p. 675.
- 4) Trebuie însă să observăm că, în asemenea caz, restituirea dotei are un caracter provisor, pentru-că de câte-ori femeia va renunța la beneficiile separărei, îndeplinind formalitățile prescrise de lege (art. 1270 C. civ., 634 urm. Pr. civ.),

urma separării patrimoniilor dintre soți ¹⁾, el devenind numai prescriptibil (art. 1878).

Absența u-
nuia din soți.
Art. 109.

3° Restituirea dotei mai are încă loc în caz de absență declarată a unuia din soți, fiind-că, după art. 109, toți acei cari au drepturi subordonate morței absentului, pot să le exercite în mod provisor, sub îndatorirea de a da cauțiune ²⁾.

Falimentul
bărbatului.
Controversă.

4° În fine, dota poate fi cerută de femeie sau moștenitorii ei, în caz de faliment al bărbatului, fără ca ea să mai aibă nevoie de a mai provoca separația de patri-monii. Această soluție, singură juridică, după părerea noastră, de și chestiunea este controversată, rezultă din combinarea art. 719, 790 și 791 C. com. ³⁾.

Acestea sunt casurile în care dota poate fi cerută de la bărbat sau de la moștenitorii lui.

Restituirea
dotei făcută
de bărbat
în afară de
casurile
prevădute
de lege.

Dacă ea ar fi fost restituită în timpul căsătoriei, înaintea de a se întâmpla unul din evenimentele mai sus expuse, bărbatul ar fi expus a o plăti din nou, afară de cazul când restituirea anticipată ar fi folosit femeii, sau când ea ar poseda încă, în momentul exigibilității dotei, obiectele sau valorile restituite în timpul căsătoriei ⁴⁾.

Restit. dotei
p. căpătui-
rea unui
copil.

Bărbatul este însă în drept să restituie femeii, în timpul căsătoriei, o parte din dota ei, pentru ca ea să poată cu această dotă înzestra un copil. În asemenea caz, bărbatul nu poate fi tras din nou la răspundere ⁵⁾.

bărbatul va lua dota înapoi. Cpr. Baudry et Surville, III, 1880, *in fine*, p. 677.

¹⁾ Veđi *supră*, p. 248 urm.; p. 325, text și nota 4, și p. 383.

²⁾ Cpr. Guillouard, IV, 2119. Pand. fr., *Mariage*, II, 11303. Répert. Sirey, *Dot*, 2646. Aubry et Rau, V, § 540, p. 624. Baudry et Surville, III, 1881. Baudry et H. Fourcade, *Personnes*, I, 1184. Joutou, I, 408. T. Huc, I, 423, și IX, 493. Nacu, III, p. 141, No. 237. Planiol, III, 1642.

³⁾ Veđi *supră*, p. 346, text și nota 4, unde se arată controversa.

⁴⁾ Guillouard, IV, 2120. Rodière et Pont, III, 1931. Troplong, IV, 3618. Aubry et Rau, V, § 540, p. 624. Tessier, II, p. 229. Pand. fr., *Mariage*, II, 11305. Répert. Sirey, *Dot*, II, 2650. Benoit, II, 119. T. Huc, IX, 493. Planiol, III, 1642. Baudry et Surville, III, 1876, p. 673. Nacu, III, p. 141, No. 238. Cpr. C. Pau și Cas. rom. Sirey, 67. 2. 41. Bulet. Cas. S-a I, 1892, consid. de la p. 947, și Bulet. 1891, p. 215. Veđi și C. Craiova, *Dreptul* din 1890, No. 59. Cas. rom. și C. Iași, *C. judiciar*, din 1904, No. 8 și 22. Veđi și *infra*, p. 436.

⁵⁾ Pand. fr., *Mariage*, II, 11310. Cpr. Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1892, No. 12, p. 10.

Bărbatul ar putea fi scutit de obligația de restituire prin contractul de căsătorie, dacă femeea i-ar fi lăsat dota în usufruct său în deplină proprietate, pentru cazul când el ar supraviețui femeii ¹⁾.

Scutirea
bărbatului
de a resti-
tuiti dota.

Femeea ar putea chiar să renunțe pur și simplu, prin contractul de căsătorie, la restituirea dotei sale. Această dispoziție constituind însă o donațiune indirectă făcută bărbatului, este supusă reducțiunii, în caz când ar întrece partea disponibilă ²⁾.

Renunțarea
femeii la
restituirea
dotei.

Femeea ar mai putea scuti pe bărbat de obligația de restituire a dotei, dispunând de dinsa în favoarea lui, prin testament, se înțelege tot în limitele părții disponibile. Am vădut, în adevăr, că de și fondul dotal este, în principiu, inalienabil, în timpul căsătoriei, totuși femeea poate dispune de dînsul prin testament ³⁾.

Disponerea
de dota fe-
meei, în
favoarea
bărbatului,
prin testa-
ment.

În fine, bărbatul va fi scutit de obligația de restituire, când acțiunea femeii sale a moștenitorilor ei ar fi prescrisă. Această acțiune se prescrie prin trei-zeci de ani din ziua în care restituirea trebuie să se facă, adică: din ziua desfacerei căsătoriei sale separării de patrimonii, pentru bunurile care urmează a fi restituite în natură, sau din ziua expirării termenului acordat bărbatului, prin art. 1273, pentru celelalte bunuri, sau în fine, din ziua hotărâtă prin contractul matrimonial, dacă acest contract cuprinde convenții speciale în această privință ⁴⁾.

Prescrierea
act. în resti-
tuire.

Cui trebuie să se restituie dota ?

Dota se restituie în genere femeii, sau moștenitorilor ei, dacă ea este săvârșită din viață. (Cpr. art. 1655 C. Calimach).

¹⁾ Pand. fr., *Mariage*, II, 11311. Rodière et Pont, III, 1929. Cpr. L. unică, § 6, Cod., *De rei uxoriæ actione*, 5, 13, care validează pactul prin care dota era atribuită bărbatului, pentru cazul când el ar fi supraviețuit femeii, cu-toate-că L. 16, Pr., Dig., *De pactis dotalibus*, 23, 4, pare a opri ori-ce stipulație prin care se împedică restituirea dotei. „De se vor așeza ca, murind muerea fără moștenitori, să moștenească bărbatul toată zestrea muerei, sau o parte, să urmeze în tocmăi de pe așezămînt“, dice Codul Caragea (partea III, capit. 16, art. 24).

²⁾ Cpr. Pand. fr., *op. cit.*, II, 11313. Tessier, II, p. 228. Benoit, II, 118. Rodière et Pont, III, 1929.

³⁾ Vezi *suprà*, p. 244, nota 2 și p. 246.

⁴⁾ Rodière et Pont, III, 1929. Baudry et Surville, III, 1908. F. Herman, III, art. 1564, No. 11. Répert. Sirey, *Dot.*, 2752. Troplong, IV, 3638. Marcadé, VI, art. 1564, 1565, No. 1,

- Casul în care femeea este minoră. Dacă, în momentul desfacerei căsătoriei, sau separației de patrimonii, femeea este încă minoră, ea nu va putea să-și primească dota de cât cu asistența unui curator ¹⁾.
- Art. 316, 317 și 825. Dota se va restitui însă constituitorului ei în casurile art. 316, 317 și 825, adică: când dăruitorul ar fi stipulat dreptul de reîntoarcere a bunurilor constituite dotă ²⁾.
- Deoseb. de la Codul fr. În Codul francez, dota mai poate încă fi restituită constituitorului, în caz de reîntoarcerea legală a bunurilor dăruite (*retour successoral*), ceea ce la noi este cu neputință, fiind-că art. 747 din C. fr., care stabilește acest drept, a fost eliminat de legiuitorul nostru, ca și de acel italian ³⁾.

Cine trebuie să restituie dota ?

Dota se restituie, în principiu, de bărbat, în a cărui mâni ea se găsește, sau de moștenitorii lui, dacă el este săvârșit din viață ⁴⁾. (Cpr. art. 1655 C. Calimach). „Când murind bărbatul, are muerea lipsă de zestre, dice Codul Caragea (partea III, cap. 16, art. 40), atunci averea lui să împlinească atâta lipsă câtă îi lipsește, împotriva pravelor ce sunt pentru zestre“.

Casul în care dota a fost primită de altul de cât de bărbat.

Bărbatul răspunde de dotă, chiar dacă el n'ar fi primit-o, fiind-că ar fi consimțit s'o primească altul, de exemplu: tatăl său ⁵⁾.

in fine, p. 100. Jouitou, *Régime dotal*, I, 428. Guillouard, IV, 2127. C. Aix, Sirey, 36. 2. 463 și Répert. Dalloz. *Contrat de mariage*, 4133, nota 1.

- ¹⁾ Baudry et Surville, III, p. 281, nota 1 (ed. a 2-a). Répert. Sirey, *Dot*, 2671. Pand. fr., *Mariage*, II, 11334. Rodière et Pont, III, 1932. Cpr. Trib. Dorohoiu, *C. judiciar* din 1903, No. 77, și L. 28, Cod., *De jure dotium*, 5. 12 — Femeea majoră nu are însă nevoie, în caz de separație de patrimonii, de autorisația bărbatului, spre a cere restituirea dotei. Jouitou, I, 429, p. 478. Pand. fr., II, 11519. Veđi și *infra*, p. 442, nota 3.
- ²⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1832. Répert. Sirey, *Dot*, 2670.
- ³⁾ Veđi t. III a Coment. noastre, p. 286. Veđi asupra originii și explicării dreptului *de retour successoral*, studiul interesant a colegului nostru, Em. N. Antonescu (București, 1900).
- ⁴⁾ Cpr. Guillouard, IV, 2129. Répert. Sirey, *Dot*, 2660 urm. Pand. fr., *Mariage*, II, 11315 urm. Troplong, IV, 3613. Baudry et Surville, III, 1883. Rodière et Pont, III, 1920. Tesier, II, p. 255. Aubry et Rau, V, § 540, p. 624.
- ⁵⁾ Cpr. Jouitou, I, 419. Troplong, IV, 3613, și autorii citați în nota precedentă. Veđi și C. Montpellier, D. P. 48. 2. 73. Sirey, 48. 2. 592. Cpr. L. 19, Dig., *De jure dotium*, 23. 3. L. 59, Dig., *loco cit.* L. 22, § 12, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3.

În ipotesa în care dota ar fi fost primită de un terțiu, cu consimțimîntul bărbatului, femeia nu are, în principiu, o acțiune directă contra acestui terțiu, pentru-că, în calitatea sa de mandatar al bărbatului, acest terțiu nu este obligat de cât față de mandantele său. Femeia n'ar putea, deci, să acționeze pe acest terțiu în restituire de cât în baza art. 974, ca creditoare a bărbatului. Pentru ca femeia să aibă o acțiune directă contra acestui terțiu, primitor al dotei, trebuie să presupunem că el a garantat restituirea ei ¹⁾.

Casul în care dota a fost primită de un terțiu cu consimțimîntul bărbatului.

Cuî incumbă dovada primirei dotei, și în ce consistă această dovadă ?

Dovada primirei dotei incumbă femeii sau moștenitorilor ei, cari cer restituirea dotei (art. 1169).

Ei trebuie să dovedească : ¹⁰ că a existat o dotă ; ²⁰ că bărbatul a primit-o ²⁾ ; căci dacă s'ar constata că n'a primit-o, el n'ar putea fi condamnat la nici-o restituire ³⁾.

Existența dotei se va dovedi prin înfățișarea convenției matrimoniale ⁴⁾.

Cât pentru dovedirea bunurilor din care consistă dota, nici-o dificultate nu se presintă în privința imobilelor. Proprietatea imobilelor dotale va fi stabilită prin titluri sau posesiune, conform dreptului comun ⁵⁾.

În privința mobilelor, femeia le va dovedi prin inventarul ce bărbatul a trebuit să facă înainte de a intra în folosință (art. 540) ⁶⁾, sau prin actul estimativ, care a

¹⁾ Veđi autorii citați *suprà*, p. 424, nota 4.

²⁾ Veđi L. 1, Cod., *De dota cauta non numerata*, §, 15, unde se ȃice : „*Dotem numeratio, non scriptura dotalis instrumenti facit ; et ideo non ignoras ita demum te ad petitionem dotis admitti posse, si dotem a te re ipsa datam probatura es*“.

³⁾ Cas. rom. *Dreptul* din 1902, No. 13.—Bărbatul nu are, de asemenea, nici-o restituire de făcut când dota, care consista într'o creanță insolubilă, s'a pierdut fără neglijența lui. Cas. rom., *C. judiciar* din 1904, No. 8.

⁴⁾ În cât privește dotele constituite sub legea veche, dovada se va putea face, între părți, atât prin marturi cât și prin presumpțiuni, transcrierea prescristă de Regulamentul organic nefiind prescristă de cât în privința terțiilor. Veđi *suprà*, p. 69, și 75, nota 1. Veđi și t. VII p. 244, text și nota 4.

⁵⁾ Baudry et Surville, III, 1886.—După unii, proprietatea imobiliară ar putea fi dovedită prin marturi și presumpțiuni. Veđi autoritățile citate în t. VII a Coment. noastre, tabla de materii, v^o *Proprietate*.

⁶⁾ Veđi *suprà*, p. 230.

Doved. dotei constituită sub legea veche.

trebuie să se facă conform art. 827, de câte-ori dota a fost constituită de un terțiu ¹⁾).

Dacă bărbatul n'a făcut inventarul prescris la titlul usufructului (art. 540), femeea va putea dovedi ființa mobilelor prin marturi și presumpțiuni ²⁾).

Dovedirea primirei dotei de către bărbat.

Dovedirea primirei dotei se face în mod deosebit, după cum dota emană de la însăși femeea, sau de la un terțiu, rudă ori străin.

Casul în care însăși femeea și-a constituit dota. Controversă. Dacă femeea însăși și-a constituit dota, dovada trebuie, în opinia generalmente admisă, să se facă conform dreptului comun, adecă: prin chitanța bărbatului, dată fie în contractul de căsătorie ³⁾, fie a parte; mărturii nefind

¹⁾ Veđi *supră*, p. 230, text și nota 5.

²⁾ Baudry, III, 433. Odier, III, 1417. Planiol, III, 1646. Vigié, III, 598. Pand. fr., II, 11462. Guillouard, IV, 2141. Aubry et Rau, V, § 540, p. 627, 628. Cas. fr. D. P. 87. 1. 75. Pand. *Périod.* 88. 1. 396. Sirey, 89. 1. 319. Veđi și *supră*, p. 231, text și nota 2.—Aceeși soluție este generalmente admisă în privința oricăruia usufruct în genere. Veđi Baudry, I, 1361. Planiol, I, 1726. Genty, *Usufruit*, 179. T. Huc, IV, 212. Thiry, I, 642. Arntz, I, 996. Demolombe, X, 472. Demante, II, 441 bis III. Aubry et Rau, II, § 229, p. 671 (ed. a 5-a). C. Pau, Sirey, 88. 2. 117. Cpr. și Trib. Tecuciú, care a admis în totul concluziile noastre. Atât sentința tribun. cât și resumatul nostru de concluzii sunt publicate în *C. judiciar* din 1903, No. 63.—Veđi însă Laurent, VI, 503.

³⁾ Bărbatul care a dat chitanța în contractul matrimonial, că a primit dota, ar putea însă să dovedească că n'a primit-o în realitate, sau că a primit numai o parte. Veđi *supră*, p. 46 urm. și 73.

Casul în care contractul matrimonial prevede că celebrarea căsătoriei va fi considerată ca o chitanță de primirea dotei. Controversă.

Se întâmplă câte-odată că contractul matrimonial prevede prin o anume clausă, că celebrarea căsătoriei se va considera ca o chitanță, soții fiind ast-fel scutiți de redactarea unei chitanțe care să constate plata dotei. S'a decis că asemenea stipulație dovedește în mod irevocabil plata dotei, echivalând cu o probă scrisă. (Cpr. C. Caen și Dijon, Sirey, 45. 2. 536; D. P. 55. 5. 106; D. P. 62. 2. 174; Sirey, 63. 2. 34). Această soluție este însă nedreaptă. De aceea, atât doctrina cât și jurisprudența cea mai recentă decid, cu drept cuvint, că bărbatul poate dovedi prin oricare mijloace că n'a primit în realitate dota, asemenea clausă având numai de efect statornicirea unei presumpțiuni în favoarea constituitorului de a dovedi liberarea sa prin prezentarea u-

admiși, când este vorba de o sumă mai mare de 150 lei, de cât în casurile când există un început de probă scrisă ¹⁾, sau când chitanța bărbatului ²⁾ a fost perdută prin o cauză de forță majoră neprevădută (art. 1191, 1198 ³⁾).

Acest sistem nu este însă admis de toți autorii; căci, după unii, proba testimonială și presumpțiile ar fi în totdeauna admisibile, chiar în cazul când femeea și-ar fi constituit însăși dota, sub cuvînt că ea nu s'ar bucura de destulă libertate spre a dobîndi o chitanță sau chiar un început de probă de la bărbatul-său, din cauza înrîuririi firești ce acest din urmă exercită asupra soției sale ⁴⁾.

Adevărul este, însă, că marturiile și presumpțiile nu sunt admisibile de cât în cazul când dota ar fi fost constituită de un terțiu, pentru-că, cu adevărat, în asemenea caz, femeea a fost pusă în imposibilitate de a-și procura o do-

Casul în care dota a fost constituită de un terțiu.

nei chitanțe în regulă. Această presumpție fiind însă numai *juris tantum*, poate fi combătută și dărămată de barbat. Că-lusa prevădută în contractul matrimonial nu poate, în adevăr, să aibă puterea unei probe neclintite, pentru-că ea a fost scrisă într'un moment pe când dota era încă datorită, și în genere, nu se face dovada unui fapt înaintea îndeplinirii lui. Cpr. Planiol, III, 863 și *Revue critique*, anul 1883, p. 670. Baudry et Surville, III, 1899, p. 702. Pand. fr., *Mariage*, II, 11432 urm. T. Huc, IX, 11 și 497. C. Paris, *Pand. Périod.* 90. 2. 207. D. P. 91. 5. 137. C. Nancy, D. P. 97. 2. 46.

- 1) Curtea din București a considerat mulțemirea dată de bărbat, pe actul dotal, ca un început de probă de natură a fi complectat prin jurămîntul supletoriu. Veđi *Dreptul* din 1890, No. 74.
- 2) Chitanța bărbatului poate fi atât autentică cât și sub-semnatură privată. În dreptul vechiu fr., chitanța bărbatului trebuia să fie autentică. Veđi Baudry et Surville, III, p. 702, nota 1. Guillouard, IV, 2140, *in fine*. Aubry et Rau, V, § 540, p. 627.
- 3) Planiol, III, 1644. Guillouard, IV, 2140. Odier, III, 1417. Colmet de Santerre, VI, 241 bis IV. Nacu, III, 142, No. 239. Baudry, III, 432. Baudry et Surville, III, 1899. Mourlon, III, 430. Benoît, II, 132, p. 280. T. Huc, IX, 498, *in fine*. Pand. fr., *Mariage*, II, 11423 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2673 urm., 2676. Aubry et Rau, V, § 540, p. 627, text și nota 14. C. Caen, Sirey, 75. 2. 201 (cu nota lui Labbé).
- 4) Veđi în acest sens: Rodière et Pont, III, 1917. Troplong, IV, 3633. Tessier, II, p. 249. Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 353. Cas. fr., D. P. 87. 1. 75. *Pand. Périod.* 88. 1. 396. Sirey, 89. 1. 319. Trib. Annecy, *Pand. fr., Mariage*, II, 11425.

vădă scrisă despre primirea dotei de cătră bărbat, fiindcă totul s'a petrecut între dînsul și constitutorul ei ¹⁾.

Succesiunile dotale venite femeii în timpul căsătoriei.

Aceeași regulă se aplică și succesiunilor dotale, culese de femei în timpul căsătoriei (în caz de constituire de dotă a bunurilor viitoare), pentru-că, de și, în asemenea caz, dota a fost constituită de femei, totuși nu ea o predă bărbatului, și deci, nu poate să ia chitanța de la dînsul ²⁾.

Dovedirea dotei față de creditorii bărbatului.

Dovada primirei dotei poate fi făcută de femei sau de moștenitorii ei, conform principiilor de mai sus, nu numai față de bărbat sau de moștenitorii lui, ci și față de creditorii lui, rămânând acestora dreptul de a dovedi, fie chiar prin marturi și presumpții, simulația actelor invocate de femei ³⁾.

Bărbatul poate dovedi că n'a primit dota.

Bărbatul ar putea și el dovedi că n'a primit dota, cu-toate-că ar fi declarat în contractul matrimonial că ar fi primit-o. Aceasta nu însemnează a preface o convenție matrimonială, ci a stabili că una din enunțările ei este mincinoasă ⁴⁾.

Bărbatul, fiind însă parte contractantă, nu va putea face dovada simulației, adecă a neprimirei dotei, prin marturi și presumpțiuni, de cât atunci când va avea un început de probă scrisă ⁵⁾.

Art. 1277.

Regula mai sus expusă, după care femeea sa moștenitorii ei trebuie, când cer restituirea dotei, să dovedească că ea a fost primită de bărbat, suferă o excepție însemnată, prevădută de art. 1277.

- 1) Planiol, *loco cit.* T. Huc, IX, 497. Laurent, XXIII, 561. Mourlon, III, 426. Guillaud, IV, 2131. Pand. fr., *o cit.*, II, 11364 urm. Répert. Sirey, *Dot.*, 2689. Nacu, III, p. 142, No. 240. Aubry et Rau, V, § 540, p. 625. Baudry et Surville, III, 1899. Rodière et Pont, III, 1917. C. Caen, D. P. 55. 2. 152. Sirey, 55. 2. 273. Cpr. Cas. fr. D. P. 68. 1. 155.
- 2) Planiol, III, 1644, *in fine*, Répert. Sirey, *Dot.*, 2690. Nacu, *loco cit.*, No. 241. Cas. fr. D. P. 87. 1. 75. Pand. *Périod.* 88. 1. 396. Sirey, 89. 1. 319.
- 3) Cpr. Aubry et Rau, V, § 540, p. 628. Baudry et Surville, III, 1899, *in fine*.
- 4) Veți *suprà*, p. 46.
- 5) Veți *suprà*, p. 46, 47 și 73.—Tribunalul de Gorj este, deci, greșit când pune în principiu (veți *Dreptul* din 1887, No. 86) că bărbatul nu poate dărîma, de cât prin înscrierea în falș, mențiunea din contractul matrimonial că dota ar fi fost plătită.

Art. 1277.—Dacă căsătoria a ținut zece ani de la implinirea termenilor puse pentru plata dotei, femeia sa moștenitorii săi o vor putea repeta de la bărbat, la epoca restituțiunii¹⁾, fără să fie datorii a proba că el a primit-o.—Bărbatul nu se va putea apăra de îndatorirea de a o restitui, de cât dacă va proba că a făcut cuvenitele diligențe spre a și-o procura, și că acelea au rămas fără efect. (Art. 1200, 1202, 1275 C. civ. Art. 1569 C. fr.)

După acest text, a cărui origină o găsim în L. 33, Dig., *De jure dotium*, 23. 3 și în Novela 100 a lui Justinian, femeia, moștenitorii și chiar creditorii ei (art. 974²⁾), de și, în privința acestor din urmă, chestiunea este controversată, pot cere dota de la bărbat, sau de la creditorii lui³⁾, la epoca restituirei ei, fără a fi nevoiți a dovedi primirea ei, bărbatul fiind presupus că a primit-o. Pentru aceasta trebuie, însă, ca căsătoria să fi ținut *zece ani* și ca acest laps de timp să fi expirat înaintea evenimentului care a motivat restituirea.

Acești zece ani nu curg din ziua celebrării căsătoriei, ci din ziua de când dota a devenit exigibilă, textul fiind expres în această privință⁴⁾.

Dacă dota urma a fi plătită în mai multe termene succesive, sorocul de zece ani va curge, pentru fie-care

Origina
art. 1277.

- 1) Textul fr. dice: *in urma desfacerei căsătoriei*. Textul nostru este mai bine redactat, pentru-că cuprinde toate împrejurările care dau loc la restituirea dotei. (Art. 1271). Cpr. art. 1145 din Codul civil portughez.
- 2) Guillouard, IV, 2139. Baudry et Surville, III, 1894. T. Huc, IX, 497. Tessier, I, p. 160, text și nota 282. Seriziat, 282, p. 388. Pand. fr., *Mariage*, II, 11380. Répert. Sirey, *Dot*, 2731. F. Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1569, No. 21.—*Contrà*: Odier, III, 1423. Toullier D. VII, partea II, 277. Jouitou, I, 417, p. 468. Veți și distincțiunile făcute de Rodière et Pont, III, 1923.
- 3) Pand. fr., *Mariage*, II, 11381. Répert. Sirey, *Dot*, 2730. Baudry et Surville, III, 1895. Rodière et Pont, III, 1923. Guillouard, IV, 2139. T. Huc, IX, 497. F. Herman, *op. și loco cit.*, No. 22. C. Nîmes, Sirey, 66. 2. 315 și Répert. Dalloz, *loco cit.* No. 22. C. Nîmes, Sirey, 66. 2. 315 și Répert. Dallöz, *Supplément, Contrat de mariage*, 1498, nota 2. Creditorii bărbatului nefind, în adevăr, de cât reprezentanții lui, pot să-i urmărească averea sa, respectând însă obligațiile ce-i incumbă în baza legii, sau a convențiunii.
- 4) Cpr. Trib. Tutova, *Dreptul* din 1884, No. 77. Laurent, XXIII, 563. Répert. Sirey, *Dot*, 2709.

Deoseb. de
redacție de
la Codul fr.

fracțiune, din ziua fixată pentru fie-care plată parțială¹⁾.

Dacă dota a fost constituită sub o condiție oare-care, termenul de dece ani va curge numai de la îndeplinirea condiției, pentru-că numai atunci dota poate fi cerută²⁾.

Casul în care femeea s'a înzestrat însă-și
Controversă.

După unii, dispoziția statornicită de art. 1277 ar fi aplicabilă în toate casurile, fie că dota ar fi fost constituită de un al treilea, străin sau rudă cu femeea, *fie chiar de însă-și femeea*, care s'ar fi înzestrat ea singură, *de suo*, textul ne făcând nici-o deosebire³⁾.

Această părere este însă inadmisibilă, pentru-că, după cum foarte bine dice Curtea din București, nu s'ar înțelege ca femeea să facă răspundător pe bărbat pentru lipsa de diligență față de dînsa și să-i impute faptul că el n'ar fi îndreptat o urmărire contra ei. Apoi, femeea ar fi obligată a plăti, pe de o parte, ceea ce reclamă pe de alta, întru cât prescripția nu curge între soți în timpul căsătoriei (art. 1881). Femeea fiind debitoarea dotei înainte de a fi creditoarea ei, art. 1277 nu poate să fie aplicabil de câte-ori ea și-a constituit însă-și o dotă⁴⁾. Această

- 1) Répert. Sirey, *Dot*, 2709, 2710. Pand. fr., *v^o cit.*, 11387. Guillouard, IV, 2135. T. Huc, IX, 498. Marcadé, VI, art. 1569, No. 1. Laurent, XXIII, 563. Rodière et Pont, III, 1928. Baudry et Surville, III, 1889, p. 690. Aubry et Rau, V, § 540, p. 625, nota 9.—*Contrà*: Toullier, VII, partea II, 276 (Duvergier nu împărtășește însă părerea lui Toullier, *loco cit.* p. 197, nota b).
- 2) Rodière et Pont, *loco cit.* Pand. fr., II, 11390. Répert. Sirey, *Dot*, 2709, și autorii citați în nota precedentă.
- 3) Cpr. Planiol, III, 1645. Duranton, XV, 566. Massé-Vergé, IV, § 673, p. 257, nota 9. Troplong, IV, 3658. C. Nîmes și Caen, Sirey, 66. 2. 315 și Répert. Dalloz, *Supplément, Contrat de mariage*, 1498, nota 2. D. P. 77. 2. 133. Sirey, 75. 2. 201. Pand. Chron., V, anii 1870—1877, 2. p. 171. Trib. Gaillac, *Gaz. Palais*, 84. 2. 222.—Vezi și distincțiunea făcută de Rodière et Pont, III, 1925.
- 4) Cpr. în acest sens: C. București, *Dreptul* din 1890, No. 74. C. Aix, D. P. 1899. 2. 333. Mai vezi încă Sirey, 58. 2. 47. D. P. 58. 2. 140. Sirey, 61. 2. 513. D. P. 61. 2. 149. Sirey, 78. 2. 111, etc. Tot în acest sens se pronunță și o mare parte din doctrină: Vezi Pand. fr., *Mariage*, II, 11461. Répert. Sirey, *Dot*, 2699. Baudry, III, 432. Baudry et Surville, III, 1896. Moulon, III, 430 bis, și *Revue critique*, t. III, p. 430. Nacu, III, p. 144, No. 242. Guillouard, IV, 2133, 2136. T. Huc, IX, 498. Odier, III, 1422. Laurent, XXIII, 564. F. Herman, III, art. 1569, No. 15. Berriat St. Prix, *Notes*

nterpretare se confirmă și prin origina art. 1277, împrumutată de la vechea jurisprudență a parlamentelor, care tot astfel înțelegea lucrurile : « *Nec enim quisquam iudex propriis auribus audiet mulierem dicentem, cur patrem, qui de suo dotem promisit, non urserit ad exsolutionem : nullo minus, cur ipsam non convenerit* », dice legea 33, *in medio*, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.

Așa dar, în caz când femeea s'a înzestrat însăși, ea nu va putea să invoace dispoziția art. 1277 pentru a fi scutită de a stabili primirea dotei de către bărbat, acest text nefiind, după rigoarea principiilor, aplicabil, de cât în cazul când dota a fost constituită de un terțiu, în care caz bărbatul este declarat responsabil față de femeie, pentru că a neglijat de a urmări plata dotei. Nu este deci vorba, în specie, de o presumpțiune de plată a dotei, după cum pe nedrept afirmă Curtea de casație ¹⁾, ci de o pedeapsă edictată în contra bărbatului pentru negligența sa.

Dispoziția art. 1277 nu este însă absolută ; căci dacă femeea, moștenitorii și chiar creditorii ei, pot cere de la bărbat dota constituită de cei de al treilea, fără a avea nici-o dovadă de făcut, legea rezervă bărbatului, moștenitorilor sau creditorilor săi dovada contrară, aceștia putând să stabilească că bărbatul n'a primit nimic și că el nu este în culpă, de vreme ce a făcut cuvenitele diligențe spre a obține dota, măsuri care au rămas infructuoase. Tribunalele vor aprecia natura faptelor, și nu este numai de cât nevoe ca bărbatul să fi intentat o acțiune având de obiect plata dotei, încercările făcute sub alte forme fiind suficiente ²⁾.

Dreptul ce
art. 1277
rezervă
bărbatului.

élément. sur le Code civil, III, 6270. Taulier, *Théorie raisonnée du C. civil*, V, p. 355, 356. Marcadé, VI, art. 1569, No. 2. Aubry et Rau, V, § 540, p. 627, text și nota 16. Tessier, I, p. 156, lit. B. Seriziat, *Régime dotal*, 285. Bellot des Minières, *Contrat de mariage*, IV, p. 256, 257 (ed. din 1825). Colmet de Santerre, VI, 241 bis IV. Joutou, I, 418. Sincholle, *Revue critique*, anul 1864, t. XXIV, p. 134 urm. Labbé, nota în Sirey, 75. 2. 201, etc. Veđi și t. VII a Comment. noastre, p. 282.

¹⁾ Veđi Bulet. Cas. S-a 1. 1895, consid. de la p. 1169.

²⁾ Cpr. Planiol, III, 1645. Laurent, XXIII, 563. Guillaouard, IV, 2137. Troplong, IV, 3663. Rodière et Pont, III, 1926. Marcadé, VI, art. 1569, No. 1. T. Huc, IX, 497. Colmet de Santerre, VI, 241 bis II. Baudry et Surville, III, 1891, p. 692. Nacu, III, p. 144, No. 243. Vigié, III, 600. Aubry

Se înțelege că cuvintele diligente, rămase fără efect, trebuie să se dovedească de bărbat, de moștenitori sau creditorii săi¹⁾.

Falimentul
sau insolva-
bilitatea
constituitorul
dotei.

Mai mult încă, bărbatul va fi scutit de ori-ce restituire, chiar în lipsa ori-căreia măsură luată de dînsul pentru plata dotei, dacă el va dovedi că constituitorul ei era falit sau insolubil înaintea expirării celor zece ani prevăduți de lege, sau în momentul când dota ar fi putut fi cerută²⁾, sau a murit în cursul celor zece ani, lăsând de moștenitoare pe femeia înzestrată³⁾.

Inaplicarea
art. 1277
celor de
al treilea
constituitor
ai
dotei.

În fine, vom observa că dispoziția statornică de art. 1277 nu folosește de cât femeii și moștenitorilor săi. Cei de al treilea constituitori ai dotei sau moștenitorii lor⁴⁾, vor trebui să facă dovada liberării lor, conform dreptului comun, și bărbatul va avea *trei-deci de ani* spre a cere dota de la dîșșii⁵⁾.

et Rau, V, § 540, p. 626, nota 11. Répert. Sirey, *Dot*, 2721.
—*Contrà*: Toullier D., VII, partea II, 276. Benoit, II, 134 p. 289. Bellot des Minières, *op. cit.*, IV, p. 261.

¹⁾ Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1895, No. 67. Bulet. Cas. S-a I, anul 1895, p. 1167.

²⁾ Pand. fr., *Marriage*, II, 11400 urm. Guillouard, IV, 2138. Baudry et Surville, III, 1891. Rodière et Pont, III, 1927. T. Huc, IX, 497. Seriziat, 286. Troplong, IV, 3664. Répert. Sirey, *Dot*, 2722 urm. Aubry et Rau, V, § 540, p. 626. C. Poitiers, D. P. 82. 2. 224.—*Contrà*: Toullier D., VII, partea II, 276.

³⁾ T. Huc, IX, 497. Guillouard, IV, 2136. Rodière et Pont, III, 1922. F. Herman, III, art. 1569, No. 17. Aubry et Rau, V, § 540, p. 626, nota 10. C. Riom și Nimes, Sirey, 58. 2. 47. Sirey, 78. 2. 111.—*Contrà*: C. Nimes, Sirey, 66. 2. 315. Répert. Sirey, *Dot*, 2704.

⁴⁾ Obligația contractată de constituitor de a plăti dota trece, deci, ca ori-ce obligație, la moștenitorii săi. Cas. fr. D. P. 91. 1. 316. *Pand. Périod.* 90. 1. 157. Sirey, 90. 1. 296. „Jaloba pentru zestrea, făgăduită prin tocmeală și prin foaea de zestre, ște Codul lui Andr. Donici (§ 23, capit. 33), trece și asupra moștenitorilor celui ce o au făgăduit, cu cererea împreună de toate rodurile, dobîndile și păgubirile“. Veđi și art. 1655 din Codul Calimach, unde se ște: „Driturile și îndatoririle cererei și a întocmirii zestreii trec și la moștenitorii bărbatului și a femeii“.

⁵⁾ Cpr. Pand. fr., *Marriage*, II, 11375 urm. Baudry, III, 431. Baudry et Surville, III, 1893. Guillouard, IV, 2134. Troplong, IV, 3665. Tessier, I, p. 154 urm. Rodière et Pont, III, 1923. Berriat St. Prix, III, 6269. Marcadé, VI, art.

Cod. Calimach și
Andr. Donici.

Art. 1277 nu stabilește, deci, o prescripție specială în favoarea constitutorului dotei, ci, precum am spus mai sus, numai o răspundere a bărbatului, față cu femeea, pentru neglijența lui de a urmări plata dotei.

Codul lui Andronachi Donici (capit. 33, § 15) înființează, din contra, o adevărată prescripție de zece ani în favoarea constitutorului dotei: „Bărbatul pentru zestrea ce este să iea în bani¹⁾, pre cari nu i-au luat, poate până în zece ani să miște jalobă, și dreptatea zestreii se împlinește, iar tăcând în curgerea acestor ani, nu mai este slobod a mișca jalobă de cerere“. Acest text este traducerea Nov. 100, capit. 1, § 1, *ab initio*, unde se dice că: „*Si autem neque intra decennium queratur, taciturnitate mariti auferimus querelam: neque ei post decennium hoc agere sinemus*“; ceea ce ar însemna că, dacă dota n'a fost cerută în cei zece ani, bărbatul n'o mai poate cere după acest termen, din cauza tăcerii sale. Este însă de observat că această Novelă nu se interpretează într'un mod uniform de parlamente, în vechiul drept francez²⁾.

Codul
lui Andr.
Donici.

Andronachi Donici, în textul sus-citat, reproduce interpretarea greșită, pe care unii autori o dădeau altă dată Novelei lui Justinian³⁾. Troplong dovedește însă foarte bine că scopul acestei Novele n'a fost de a înființa o pre-

1569, No. 1. Benoit, I, 122, p. 155 urm. Odier, III, 1421. Colmet de Santerre, VI, 241 bis III. Aubry et Rau, V, § 540, p. 626. Jouitou, *op. cit.*, I, 417. Arntz, III, 906. Vigîe, III, 600. Massé-Vergé, IV, § 673, p. 258, nota 9, *in fine*. Toullier D., VII, partea II, 277. F. Herman, III, art. 1569, No. 14. Répert. Sirey, *Dot.*, 2698. Merlin, Répert. v^o *Dot.*, § 3 No. 8, *in fine*, t. V, p. 220 colona 2 (ed. din 1827).

- 1) Va să dică această dispoziție nu se aplica de cât dotei mișcătoare. Această soluție este admisibilă și astăzi, unde se decide generalmente că art. 1277 nu se aplică dotei nemiscătoare, nici creanțelor născute cu ocazia acestei dote. Veđi Baudry et Surville, III, 1892. Répert. Sirey, *Dot.*, 2728. Taulier, *op. cit.*, V, p. 355. Seriziat, *op. cit.*, 281.—*Contră*: Rodière et Pont, III, 1924. Pand. fr., *Marriage*, II, 11384.
- 2) Veđi Baudry et Surville, III, 1888. Répert. Sirey, *Dot.*, 2694, 2695.
- 3) Tot Andr. Donici admite, însă, prescripția de 30 sau 40 ani pentru moștenitorii aceluia cari cer dota. „Dacă acel ce are dreptate ca să ceară zestrea înapoi se va întâmpla să moară, vor cere moștenitorii lui, însă până la 30 de ani, sau 40 fiind pornită jalobă“. (art. 27, capit. 33, *despre zestre*).

Codul
Caragea.

scriptie de dece ani, contra bărbatului, ci numai de a re-
glementa excepțiunea *non numeratæ pecuniæ*, în raporturile
sale cu chitanța dotei ¹⁾. De aceea, interpretarea dată de
Andr. Donici n'a fost admisă în Codul Caragea. Acest
Cod prevede, în adevăr, că : „Când bărbatul, lenevindu-se,
nu se va porni în cursul paragrafei ca să-și ceară prin
judecată zestrea cea făgăduită, și făgăduitorul va scăpata,
bărbatul este dator ; iar de se va porni, nu este dator“
(art. 20, partea III, capit. 16). Și art. următor adaogă :
„Când bărbatul va lăsa zestrea cea făgăduită la făgădui-
torul să umble cu dobîndă, și va scăpata făgăduitorul, băr-
batul este dator“. Bărbatul este, deci, responsabil de ne-
glijența sa, de-oare-ce el restituie dota pe care n'a pri-

¹⁾ Iată, cum se exprimă acest autor (IV, 3655, p. 740) : „Cette
nouvelle de Justinien a été le sujet de beaucoup d'erreurs.
Plusieurs interprètes se sont imaginés que l'empereur avait
soumis l'action du mari, pour réclamer la dot, à une pres-
cription décennale. Ils n'ont pas vu qu'il ne faisait que
réglementer l'exception *non numeratæ pecuniæ* dans ses
rapports avec les quittances de dot, exceptions qui, du reste,
étaient en usage, chez les Romains, pour toutes sortes de
quittances en toute matière. Ils n'ont pas vu que Justinien
n'avait voulu qu'une seule chose : limiter dans la main du
mari ou même lui enlever tout à fait cette exception pri-
vilégiée, qui, par cela seul qu'elle avait été opposée, obligeait
le créancier, porteur d'une reconnaissance, à prouver que
l'argent contenu dans cette reconnaissance avait été versé
par lui. Comment Justinien, si attentif à multiplier les
privilèges des femmes, aurait-il laissé intact ce privilège
du mari contre elle ?

„Mais, ne l'oublions pas ! la nouvelle 100 ne parle pas le
moins du monde du cas où le contrat de mariage ne porte
pas quittance de la dot ; elle n'a garde de dire qu'en pa-
reil cas l'action du mari périra par dix ans“.

Un alt autor, Denizart (*Décis. nouv.*, v^o *Dot*, § 11, No. 2),
nu este mai puțin explicit : „C'est une erreur généralement
reconnue aujourd'hui, dice el, de croire que le délai de dix
ans entraîne libération des constituants et établit une pré-
sompction irréfragable que le mari a reçu la dot. Il est é-
vident que les lois romaines n'ont aucun rapport à l'action
qu'a le mari directement pour se faire payer de la dot par
ceux qui l'ont constituée. Il serait, en effet, étonnant que
la dot étant si favorisée par les lois, l'action qui en naît
pût périr par un laps de dix ans, tandis que les actions,
dans les matières ordinaires, ne périssent que par un si-
lence de trente ans“.

mit-o, pentru-că n'a făcut la timpul oportun deligențele cuvenite. In Codul Calimach, nu găsim nici-o dispoziție în această privință.

Acesta este art. 1277 din Codul civil. Precum vedem, el este bogat în controverse și încă probabil nu le-am discutat pe toate.

El fiind o derogare de la dreptul comun, nu se aplică de cât regimului dotal ¹⁾, și încă și sub acest regim, el nu se aplică bunurilor dotale dobândite de femei în cursul căsătoriei ²⁾, nici bunurilor parafernale ³⁾.

Acest text, reprodus în unele legiuri străine, de exemplu: în Codul italian (art. 1414) ⁴⁾ în Codul portughez de la 1867 (art. 1145) ⁵⁾, nu'și mai are astăzi rațiunea de a fi, pentru-că bărbatul este de multe ori pus în pozițiune de a nu putea urmări pe constituitorul dotei, tocmai din cauza liberalității sale sau a înrudirei care-l unește cu soția sa.

Art. 1277 este rezultatul unei erori, și în ori-ce caz, a unei interpretări greșite a textelor din dreptul roman, care tăgăduesc bărbatului excepția *non numeratæ dotis*, de câte ori căsătoria a ținut de ce ani (Nov. 100 și L. 3, Cod., *De dote cauta non numerata*, 5. 15), însă presupun în același timp existența unui act dotal (*instrumentum dotale*) constatător a primirei dotei de către bărbat. Excepțiunea *non numeratæ pecuniæ* permițând bărbatului de a cere de la femei un suplement de probă, cu drept cuvînt

1) Guillaud, IV, 2139—1. Rodière et Pont, II, 1322. Répert. Sirey, *Dot*, 2713. Pand. fr., *Mariage*, II, 11415. Aubry et Rau, V, § 523, p. 470, text și nota 28. Baudry et Surville, III, 1892, p. 694. C. Dijon, Sirey, 88. 2. 239.

2) T. Huc, IX, 498. Cpr. și Cas. fr. D. P. 87. 1. 75. *Pand. Périod.* 88. 1. 396. Sirey, 89. 1. 319.—Veđi însă Baudry et Surville, III, 1892, p. 695, 696.

3) Baudry et Surville, III, 1892, p. 694.

4) Art. 1414 din Codul italian reproduce textul francez, declarând însă că această dispoziție nu se aplică de câte ori femeea este însă-și debitoarea dotei: *se la moglie è la debitrice*, curmând ast-fel controversa pe care am examinat-o, *suprà*, p. 430.

5) Această dispoziție nu mai figurează însă în Codul spaniol de la 1899, în Codul german, etc. Cât pentru Codul neerlandez, știm că el nici nu pomenește măcar de regimul dotal. (Veđi *suprà*, p. 116, 117).

Aplic. art. 1277 numai regimului dotal.

Critica art. 1277.

Art. 1414 C. italian.

această facultate a fost restrînsă. În dreptul modern, însă, posesorul unui act scris, care constată primirea unei sume de bani, ne fiind obligat a dovedi numărarea banilor prin o altă probă deosebită de actul care constată primirea ei, chitanța bărbatului ar constitui pentru femei o dovadă complectă, fără ca să se mai aștepte zece ani. Compilerii Codului francez au întins, deci, fără cuvînt o regulă stabilită în folosul femeii, investită cu un act care constată plata dotei, la ipoteza în care femeea nu produce nici-o chitanță ¹⁾. Iată, pentru ce art. 1277 ar fi trebuit să fie eliminat din legea noastră, după cum el a fost eliminat din Codul spaniol și din alte legislațiuni, cu-toate-că el se vede reprodus în Ante-proiectul de revizuire a lui Laurent ²⁾.

Momentul când trebuie să se facă restituirea dotei.

Am vădut că restituirea dotei trebuie să se facă la desfacerea căsătoriei, sau la separația de patrimonii (art. 1271). Femeea dotală neputînd, prin actele și obligațiile sale, să-și compromită dota, ori-ce restituire anticipată, care nu i-ar fi folosit, făcută în timpul căsătoriei, afară de cazul separării de patrimonii, ar fi considerată ca nulă și neavenită ³⁾.

Termenul restituirei.

Naște însă întrebarea: Restituirea dotei trebuie să se facă imediat, sau bărbatul are vr'un termen în această privință?

Dreptul roman.

La Romani, în legislația lui Justinian, dota care con-

¹⁾ Cpr. Merlin, Répert., *Dot*, § 3, No. 8, t. V, p. 219. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le Code civil*, III, 6268.

Ante-proiectul de revizuire a lui Laurent. Art. 1612, 1613.

²⁾ Iată, cum se exprimă art. 1612 din acest Cod: „Femeea care cere restituirea dotei, trebuie să dovedească că bărbatul a primit-o.—Paragraful 2 al acestui text reproduce, fără nici-o schimbare de redacție, art. 1569 din Codul francez (al nostru 1277). Art. 1613 din Ante-proiect adaogă însă: „Dacă bunurile au fost constituite dotă de însă-și femeea, ea trebuie să facă dovada primirei dotei după dreptul comun.—Dacă dota a fost constituită de un terțiu, femeea poate să dovedească primirea ei prin marturi și presumpțiuni⁴⁾. Acest text curmă deci controversa pe care am examinat-o *suprà*, p. 427, 428.

³⁾ Veđi *suprà*, p. 422. Cpr. și Cas. rom. *C. judiciar* din 1904, No. 8.—Femeea nu-și va primi deci dota a doua oară dacă se va stabili că prima restituire i-a folosit. *C. Iași, C. judiciar* din 1904, No. 22. Femeea nu are, de asemenea, nici-un recurs de exercitat contra bărbatului său moștenitorilor lui, de cîte ori dota a fost înstrăinată, conform legei, în timpul căsătoriei, pentru cauză de alimente. Troplong, IV, 3455, 3456.

sista în mobile, sau în lucruri încorporale, trebuia să fie restituită în termen de un an de la desfacerea căsătoriei, iar acea care consta în imobile, trebuia să fie restituită imediat ¹⁾).

În dreptul actual, legea distinge între cazul când D^{reptul ac-} dota consistă în imobile sau mobile, care au rămas proprie-^{tual.} tatea femeii (art. 1272), și acel în care dota consistă în bani sau în alte mobile prețeluite, care au devenit proprietatea bărbatului (art. 1273). În privința celor dintâi, restituirea se face îndată; iar în privința celor de al doilea, restituirea se face într'un an din momentul când obligația a luat naștere.

Art. 1272.—Dacă dota consistă în imobile, sau în mobile, care, după cele legiuite în art. 1245 și 1236, au rămas în proprietatea femeii, bărbatul sau moștenitorii săi pot fi constrinși a o restitui îndată ce obligațiunea de restituire a luat naștere. (Art. 1245, 1246, 1271, 1273 urm. C. civ. Art. 790 urm. C. com. Art. 1564 C. fr.)

Art. 1273.—Dacă dota consistă în bani, sau în alte *imobile* ²⁾, care au fost trecut în proprietatea bărbatului, conform art. 1245 și 1246, obligațiunea de restituire are termen de un an din momentul de când a luat naștere.

Această obligațiune, în caz de separațiune de patrimonii, va trebui să fie plătită sau asigurată îndată, fără nici-o distincțiune. (Art. 209, 1245, 1246, 1271, 1274 urm. C. civ. Art. 1565 C. fr.) ³⁾

După aceste texte, de câte-ori, în momentul în care se naște obligația de restituire, dota consistă în obiecte, mobile sau imobile, a căror proprietate a rămas femeii,

1) L. unică, Cod., § 7, *De rei uxorie actione*, etc. 5. 13.—Înainte lui Justinian, însă, dota care consta în lucruri determinate prin genul lor trebuia să fie restituită în unul, doi, sau trei ani, în fracțiuni egale, iar celelalte se restituiau imediat: „*Dos, si pondere, numero, mensurave contineatur, annua, bima, trima die reddetur; nisi si, ut praesens reddatur, convenerit. Reliquae dotes statim redduntur.*„ *Ulpiani Regul., De dotibus*, VI, § 8. Veđi și art. 34, Capit. 33 din Codul lui Andr. Donici, citat *infră*, p. 438, nota 1.

2) Textul fr. dice și alte *mobile*. Trebuia ăis: alte mobile și imobile prețeluite, cu declarația că prețeluirea face vânzare.

3) Alineatul al doilea de sub art. 1273 lipsește atât în Codul fr, cât și în acel italian (art. 1410), și este adaos de legiuitorul nostru. Soluția admisă de acest text este însă generalmente admisă și în Franța. Veđi *infră*, p. 439, text și nota 5.

restituirea trebuie să se facă îndată, pentru-că bunurile se găsesc în mâna bărbatului său a moștenitorilor lui ¹⁾).

Deci, dacă în momentul când dota trebuie să se restituie, lucrurile care o constituiau nu mai există sau sunt deteriorate, ele nu se vor restitui de loc și pierderea lor va privi pe femeie, sau vor fi restituite în starea în care se găsesc, afară de cazul când desființarea sau deteriorarea lor ar fi imputabile culpei sau neglijenței bărbatului; în care caz el va fi responsabil (art. 1274, § 1). „Cere-rea pentru întoarcerea zestrei nu are loc, dice art. 1657 din Codul Calimach, dacă zestrea s'aუ prăpădit din întâmplătoarele încunjurări“, adică: prin caz fortuit sau forță majoră ²⁾).

De câte-ori, din contra, femeia este creditoarea bărbatului, fie a unei sume de bani, fie a unei cantități de lucruri consumtibile, sau fungibile ³⁾, fie a unor mobile prețeluite (art. 1245), și chiar a unor imobile prețeluite cu declarațiunea expresă că prețeluirea face vîndarea (art. 1246), etc. ⁴⁾, restituirea nu este obligatorie pentru băr-

Art. 1650 C.
Calimach.

¹⁾ „Lucrurile cele nemișcătoare ale zestrei, dice art. 1650 din Codul Calimach, se dau înapoi fără prelungire, după deslegarea cununiei, cum și țigani și cele de sineși mișcătoare, după obiceiul pămîntului; iar cele mișcătoare și cele netrupești, până la termenul de un an; iar de se va prelungi întoarcerea lor peste acest hotărît termen, se pretind rodurile, veniturile și dobîndile lor de la vremea deslegării cununiei“. Veđi și Codul lui Andr. Donici (§ 34, capit. 33), unde se dice: „Pentru lucrurile zestrei ce se dau cu număr și se cîntăresc, pentru acele se poate face așteptare până la un an de zile, iar celelalte îndată se dau înapoi“.

Art. 121, 124,
130 și 1657
C. Calimach.

²⁾ După Codul Calimach, obligația de restituire mai înceta încă de câte-ori căsătoria era desfăcută prin vinovăția femeii (art. 121, 124, 130 și 1657 lit. b. C. Calimach), lucru ce astă-đi nu mai este admis. Veđi *supră*, p. 419.

³⁾ De și art. 1273 nu vorbește de cât de bani, totuși nu mai începe îndoială că el se aplică și atunci când dota consistă în alte lucruri consumtibile, sau fungibile, pentru-că bărbatul a devenit proprietarul lor (art. 526). Veđi *supră*, p. 192. Cpr. Thiry, III, 521, *in fine*. Baudry et Surville, III, 1901, p. 707. Marcadé, VI, art. 1564, 1565, No. 1, p. 100. Guillaouard, IV, 2125. Rodière et Pont, III, 1911. Jouitou, I, 389. Pand. fr., *Mariage*, II, 11354. Troplong, IV, 3636. Répert. Sirey, *Dot*, 2741, și toți autorii.

⁴⁾ Bărbatul are termenul de un an nu numai în privința lucrurilor asupra cărora el a devenit proprietar, dar încă și

bat său moștenitorii lui, de cât în termen de un an de când obligația de restituire a luat naștere, și aceasta pentru ca bărbatul său moștenitorii lui să aibă timpul necesar spre a-și procura banii său lucrurile care urmează a fi restituite ¹⁾.

Beneficiul acestui termen nu poate însă fi invocat de terțiul detentor al dotei, ci numai de bărbat ²⁾. Și însuși bărbatul nu-l poate invoca de cât sub regimul dotal ³⁾.

În toate cazurile în care bărbatul a devenit proprietarul dotei și în care el nu datorește lucrurile în natură, ci valoarea sau prețul lor, în caz când au fost prețeluite, riscul și pericolul lor este în sarcina bărbatului, și perderea lor fortuită nu-l liberează ⁴⁾.

Dar dacă bărbatul se bucură de termenul de un an, în privința lucrurilor a căror valoare sau preț îl datorește, aceasta este numai în cazul când dota se restituie în urma desfacerei căsătoriei prin moarte sau despărțenie, nu însă și în cazul de separare de bunuri; căci, în asemenea caz, dota femeii fiind în pericol, pericolul ar deveni și mai mare, dacă s'ar mai da un termen bărbatului. În caz de separare de bunuri, bărbatul trebuie să restituie dota îndată, sau să asigure plata ei. Textul nostru este formal în această privință (art. 1273, § 2), și aceeași soluție este generalmente admisă și în Franția, cu toată lipsa unui asemenea text ⁵⁾.

în privința acelor pe care el a putut în mod valid să le înstrăineze, în virtutea dreptului său de administrație, precum ar fi de exemplu: imobilele rămase proprietatea femeii, pe care însă contractul de căsătorie le declară alienabile, fără nici-o clausă de întrebuițare și care ar fi fost în adevăr vindute. Cpr. Marcadé, *loco cit.* Aubry et Rau, V, § 540, p. 635, text și nota 48. Répert. Sirey, *Dot.*, 2742. Baudry et Surville, *loco cit.* Guillouard, IV, 2125.

1) Femeea sau moștenitorii ei nu pot, deci, înaintea expirării termenului de un an, să ceară restituirea dotei, fie de la bărbat, fie de la moștenitorii lui. Femeea poate, însă, fără a aștepta expirarea acestui termen, să lichideze pretențiile sale în justiție, dacă ele nu sunt lichide, să facă acte conservatorii, etc. Pand. fr., *Mariage*, II, 11355, 11356. Rodière et Pont, III, 1914. Seriziat, *Régime dotal*, 246, p. 336.

2) Arntz, III, 908, *in fine*.

3) T. Huc, IX, 493, p. 593.

4) Planiol, III, 1647.

5) Veđi T. Huc, IX, 493, p. 593. Thiry, III, 521. Baudry, III, 436. Baudry et Surville, III, 1902. Guillouard, IV, 2124.

Casurile în care bărbatul pierde termenul de un an.

Mai mult încă, chiar în casurile în care bărbatul are drept la termenul de un an, statornicit de art. 1273, el va pierde beneficiul acestui termen în casurile art. 1025, sau când ar fi falit (art. 719 C. com. 1)

Necelebrarea căsătoriei.

Bărbatul care ar fi primit dota, nu va putea, de asemenea, invoca termenul de un an de câte-ori căsătoria n'a avut loc și este cert că ea nu se va mai celebra. În asemenea caz, dota va fi restituită fără nici-o întârziere 2).

Fructele dotei.

Bărbatul va restitui, în asemenea caz, nu numai lucrul constituit dotă, dar și fructele produse de acest lucru, pentru-că aceste fructe fiind destinate la susținerea sarcinilor căsătoriei, viitorul soț nu se poate folosi de ele, întru-cât asemenea sarcini n'au existat 3).

Mărirea sau micșorarea termenului de un an.

Termenul de un an, statornicit de art. 1273, poate fi mărit sau micșorat prin contractul matrimonial. Chestiunea de a se ști când dota urmează a fi restituită, fiind în adevăr, o chestiune de interes privat, soții pot s'o reguleze prin convenția lor, așa cum înțeleg, conform principiului libertății convențiilor matrimoniale, înscris în art. 1223 și 1224 4).

Darea unei cauzi din partea bărbatului.

Art. 1273 acordând bărbatului său moștenitorilor săi, de câte-ori dota nu urmează a fi restituită *in specie*, un termen pentru a se libera, fără a prescrie nici-o garanție, femeea sau moștenitorii săi n'ar putea, afară de cazul unei stipulațiuni contrare înscrisă în contractul de căsătorie, să ceară ca bărbatul său moștenitorii lui să dea o cauziune

Planiol, III, 1654. Arntz, III, 908. Troplong, IV, 3637. Rodière et Pont, III, 1913. Répert. Sirey, *Dot*, 2748. Pand. fr., *Mariage*, II, 11347. Odier, III, 1387.—Vezi însă Colmet de Santerre, VI, 236 bis III.

- 1) Guillouard, IV, 2126. Aubry et Rau, V, § 540, p. 636. Baudry et Surville, III, 1903. Pand. fr., *Mariage*, II, 11353. Odier, III, 1387, *in fine*. Rodière et Pont, III, 1912.
- 2) Répert. Sirey, *Dot*, 2749. Benoit, *Tr. de la dot*, I, 19, p. 33.
- 3) Benoit, *loco cit.* Cpr. L. 7, § 1, Dig., *De jure dotium*, 23. 3.
- 4) Guillouard, IV, 2126. Rodière et Pont, III, 1916. Répert. Sirey, *Dot*, 2743. Pand. fr., II, 11348 urm. Aubry et Rau, V, § 540, p. 635. Baudry et Surville, III, 1905. Tessier, I, p. 90, nota 150, și II, p. 256, lit. A.—*Contrà*: Benoit, II, 129, p. 277, care întemeindu-se pe unele texte din dreptul roman (L. 14, 15 și 16, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4), admite că s'ar putea stipula restituirea dotei înaintea expirării termenului de un an, fără a se putea stipula restituirea ei mai târziu. Opinia acestui autor a rămas însă izolată.

pentru a asigura restituirea dotei ce ei urmează a restitui peste un an ¹⁾.

Obiectul restituirei și starea în care bărbatul trebuie să restituiască bunurile dotale.

Art. 1274, § 1.—Dacă mobilele a căror proprietate a rămas a femeii, au perit prin us și fără culpa bărbatului, acesta nu va fi dator să întoarcă de cât pe cele rămase și în starea în care se vor afla. (Art. 528, 998, 999, 1245 C. civ. Art. 1566, § 1 C. fr.)

Art. 1275.—Dacă dota cuprinde obligațiuni sau constituțiuni de rentă, care au perit în totul sau în parte, fără neglijența bărbatului, acesta nu va fi responsabil, ci se va libera restituind *contractele* ²⁾. (Art. 527, 1243, 1639 urm. C. civ. Art. 1567 C. fr.)

Art. 1276.—Dacă dota cuprinde un uzufruct, bărbatul sau moștenitorii săi vor fi obligați să restituie numai dreptul de uzufruct, nu și fructele din timpul căsătoriei. (Art. 517 urm., 525, 527, 1243 C. civ. Art. 1568 C. fr.)

Bărbatul trebuie să restituiască toate bunurile dotale: imobilele, mobilele, banii, acaretele ³⁾, și chiar trusoul femeii, dacă el a fost prețeluit fără declarație că prețeluirea nu face vânzare (art. 1245) ⁴⁾; într'un cuvînt, tot ce a primit

¹⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 2744. Guillaouard, IV, 2127. Aubry et Rau, V, § 540, p. 636. Baudry et Surville, III, 1904. Pand. fr., *Mariage*, II, 11358. Benoit, II, 128. Rodière et Pont, III, 1911, nota 2.—După legea 24, Dig., *Solutio matrimonio*, 24, 3, bărbatul care nu restituia dota imediat era, din contra, obligat a da cauciune. Principiul pus de această lege nu se mai aplică însă astăzi.

²⁾ Sau mai bine *dis titlurile*, după cum observă toți autorii, Cpr. Planiol, III, 1648. T. Huc, IX, 495. Marcadé, VI, art. 1567, 1568, p. 102.

³⁾ Creanțele femeii, fiind un capital, bărbatul care le-a încasat trebuie să le restituie, el neavînd drept de cât la venitul lor. Dacă debitorii au devenit insolabili, fără nici-o neglijență din partea bărbatului, el se va libera restituind titlurile creanțelor (art. 1275). S'a decis că bărbatul căsătorit cu o străină nu este responsabil de creanțele dotale ale femeii, când aceasta din urmă și-a primit însăși banii fără concursul bărbatului, în virtutea legii sale de origină, lege care cărmuia aceste creanțe din cauza situațiunii lor. Vezi decisiile citate de Rodière et Pont, III, 1903, p. 446, nota 2. Pand. fr., *Mariage*, II, 11503 urm.

⁴⁾ Vezi *suprà*, p. 185 și 203.

Restituirea
creanțelor
dotale.

ca dotă. Dota femeii fiind, în adevăr, în mâinile lui un deposit, ori ce depositar este în genere supus restituirei (art. 1591) ¹⁾.

Cheltuelile
p. căutarea
sănătății
femeii
privesc pe
bărbat.

Bărbatul trebuie să restituie, dice Curtea din București, tot ce a primit cu titlu de dotă. Cheltuelile necesitate de îngrijirea sănătății soției, nu pot stinge sau micșora obligația de restituire, de-oare-ce bărbatul este dator să subvie tuturor sarcinilor căsătoriei, fără ca femeea să fie obligată a contribui la aceste sarcini cu mai mult de cât cu venitul dotei sale ²⁾. (Vezi *infra*, p. 445).

Atât femeea cât și moștenitorii ei au, în această privință, o acțiune (acțiunea în restituire), care se prescrie prin trei-deci de ani (vezi *supra* p. 423), femeea neputându-se pune în posesiunea bunurilor, la caz de refuz din partea bărbatului, fără intervenția justiției ³⁾.

Accesoriile
dotei.

Dota trebuie să fie restituită cu toate accesoriile ei, cu toată sporirea ei, dice art. 1649 din Codul Calimach. Ast-fel, dacă este vorba de un fond rural, nu se va restitui numai fondul, ci și uneltele de agricultură, vitele și toate lucrurile care serviau la exploatarea lui și care își aveau ființă în momentul constituirei dotei.

Dacă este vorba de o usină sau fabrică (vezi *supra*, p. 194, nota 2), se va restitui tot ceea ce femeea a adus pentru exploatarea acestei usini, sau fabrici, precum : mașini, unelte, etc. ⁴⁾.

Aluviune.

Imobilul dotal se va restitui cu toate creșterile și îmbunătățirile ce el a primit, fie prin un eveniment a naturei, de exemplu : prin aluviune ⁵⁾, fie prin mâna omului, rămânând însă ca bărbatul să fie despăgubit, de femeie, de toate

¹⁾ Cpr. Troplong, IV, 3614.

²⁾ C. București, *Dreptul*, din 1902, No. 13. Judec. Ocol. II Ploești, *C. judiciar* din 1904, No. 19. Répert. Sirey, *Dot*, 2823. Benoit, II, 261, p. 464. — In vechiul drept francez, jurisprudența Parlamentelor nu era uniformă asupra acestui punct. Vezi Benoit, *loco cit.* Roussilhe, *Tr. de la dot*, 561, p. 411.

³⁾ Rodière et Pont, III, 1907. Pand. fr., *Mariage*, II, 11516 urm. — De câte-ori restituirea are loc în urma separației de bunuri, femeea poate să-și ceară dota, cu fructele sau procentele ei (art. 1278), fără autorizarea bărbatului, hotărârea de separare echivalând cu o autorizare. Pand. fr., II, 11519. Juoitou, I, 429, p. 478. Vezi și *supra*, p. 424, nota 1.

⁴⁾ Rodière et Pont, III, 1906, in fine. Répert. Sirey, *Dot*, 2774 urm. Benoit, II, 173. Seriziat, 235. T. Huc, IX, 494.

⁵⁾ Vezi *supra*, p. 147 și 229.

cheltuelile făcute în privința reparațiilor *necesare*, iar a acelor *utile*, numai în limitele plus-valutei adusă fondului ¹⁾. Cât pentru înfrumusețările aduse fondului (cheltueli voluptoare) ²⁾, bărbatul nu are în, principiu, drept la nici-o despăgubire, el putând numai să le rădice, dacă aceasta se poate face fără stricăciune (art. 539) ³⁾, și dacă femeea nu preferă să le păstreze, plătindu-le bărbatului (L. 9, Dig., *De impensis in res dotales factis*, 25. 1) ⁴⁾.

Bărbatul nu are însă, nici într'un caz, după părerea noastră, dreptul de a reține fondul dotal până la plata cheltuelilor ce i se cuvin, pentru-că dreptul de retenție Dreptul de retenție. Controversă.

¹⁾ Se controversează însă chestiunea de a se ști dacă construcțiile făcute de bărbat, pe fondul dotal, sunt sau nu dotale. Veđi *suprà*, p. 147, 148. Păreră generală este că ele devin dotale și că bărbatul nu dobîndește un drept de coproprietate asupra imobilului pe care el a făcut construcțiuni. C. Iași, C. judiciar din 1904, No. 9. Veđi *suprà*, p. 147, n. 3 și 225, *ad notam*, 5°.—*Contrà* : Cas. Palermo, Sirey, 92. 4. 33.

²⁾ Știm, în adevăr, că impensele sau cheltuelile ce bărbatul poate face fondului dotal, sunt, utile, necesare, sau voluptoare. „*Impensarum species sunt tres: aut enim necessariae dicuntur, aut utiles, aut voluptuosae.—Necessariae sunt impensae quibus non factis dos deterior futura est: veluti si quis ruinosas aedes refecerit.—Utiles sunt quibus non factis quidem deterior dos non fuerit; factis autem, fructuosior dos effecta est: veluti si vineta et oliveta fecerit (plantații de vii sau maslini).—Voluptuosae sunt quibus neque omissis deterior dos fieret; neque factis, fructuosior effecta est: quod evenit in viridariis et pictoriis, similibusque rebus*“. Ulpiani Regul., IV, *De dotibus*, § 14—17 și L. 1 urm., Dig., *De impensis in res dotales factis*, 25. 1. Veđi t. III a Comentariilor noastre, p. 540, 541; t. V, p. 337 urm. și t. VII, p. 280 urm., nota 1. Cheltuelile ce bărbatul poate face în privința fondului dotal.

³⁾ Codul portughez (art. 1163) este formal în această privință. Acest text conferă bărbatului sau moștenitorilor lui dreptul de a fi despăgubiți de îmbunătățirile necesare sau utile aduse fondului dotal, însă numai până la concurența plus-valutei dobîndite de imobil în momentul restituirei. Art. 1163 Cod. portughez.

⁴⁾ Cpr. Aubry et Rau, V, § 540, p. 629. Pand. fr., *Mariage*, II, 11469. Répert. Sirey, *Dot*, 2824 urm. Benoit, II, 217 urm., p. 408 urm. Tessier, II, p. 193 urm. Odier, III, 1425 urm. Rodière et Pont, III, 1908 urm. Jouitou, I, 334 urm. Troplong, IV, 3594, 3595. Guillouard, IV, 2148 urm. Baudry et Surville, III, 1916. Veđi *suprà*, p. 225, nota 1, 6°; p. 232 și t. VII a Coment. noastre, p. 280, 281, *ad notam*. Cpr. Cod. Andr. Domici, Capit. 33, § 18 și 28.

fiind un drept excepțional, nu poate fi exercitat de cât în casurile în care legea îl conferă anume. Or, nici-un text nu-l acordă bărbatului ¹⁾.

Compensație.
Controversă.

Tot ce se poate admite este că bărbatul va putea să compenseze cheltuelile la care el are drept cu dota alie-nabilă ce datorește soției sale. (Cpr. L. 7, § 5, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3) ²⁾).

Imputarea
cheltuelilor
de înmormin-
tăre asu-
pra dotei.

Bărbatul va putea, de asemenea, să impute asupra dotei ce el trebuie să restituie, cheltuelile de înmormintă-re ale femeii, pentru-că nimic nu este mai just, după cum dice o lege din Digeste ³⁾, ca femeile să fie înmormintate cu bunurile ce ele le lasă la moartea lor ⁴⁾.

¹⁾ Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 281, nota *in fine*; t. V, p. 340 urm.; t. VI, p. 17 și 61. Veđi asupra acestei controverse: Pand. fr., *Mariage*, II, 11472 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2838 urm. și *Rétention (dr. de)*, 70 urm. Guillouard, IV, 2152 și *Dr. de rétention*, 79. Nacu, III, p. 149.

²⁾ Cpr. Troplong, IV, 3639. Guillouard, IV, 2153. Répert. Sirey, *Dot*, 2841. Pand. fr., II, 11475 urm. Odier, III, 1432. C. București, *C. judiciar* din 1900, No. 76, și *Dreptul* din același an, No. 78. Veđi *supră*, p. 224, și t. VII, p. 281, *ad notam*.—Veđi însă Aubry et Rau, V, § 540, p. 630, cari nu admit compensația de cât în privința cheltuelilor necesare.

În cât privește compensația dintre creanțele dotale ale femeii și datorile proprii ale bărbatului, când creditorul seü este în același timp debitorul femeii, veđi *supră*, p. 210, 211 și t. VI, p. 754. Unii admit compensația facultativă, chiar în privința capitalurilor creanțelor dotale, ceea ce noi n'am admis (veđi t. VI, p. 754), iar alții n'o admit cu drept cuvint, de cât în privința dobânđilor ajunse la scadență, care aparțin bărbatului. (Veđi t. VI, p. 754, text și nota 3). Cpr. Jouitou, I, 402. Veđi și *supră*, p. 210, nota 5.

³⁾ L. 16, Dig., *De religiosis*, etc., 11. 7. Veđi și L. 18 și 19, Dig., *loco cit.*, unde se dice: „*Impensa enim funeris æs alienum dotis est. Ideoque etiam dos sentire hoc æs alienum debet*”.

⁴⁾ Veđi în acest sens: Roussilhe, *Tr. de la dot*, p. 128, nota 1 și p. 412, No. 561, *in fine*. Benoit, II, 256. Tessier, II, p. 192, 193. Toullier, D. VII, partea II, 351. Merlin, Répert., *Dot*, § 3, No. 4. Trib. Argeș, *C. judiciar* din 1902, No. 31. Art. 1654 din Codul Calimach și 1968 din Codul german sunt formale în această privință.—*Contră*: Judec.ocol. II Ploesti și Trib. Prahova, *C. judiciar* din 1904, No. 19 (cu observ. noastră). Scriban, *C. judiciar* din 1904, No. 23.

Cheltuelile de înmormintă-re trebuie să fie proporționate cu averea și poziția socială a defunctului, *pro facultatibus et dignitate defuncti* (L. 12, § 5 și L. 14, § 6, Dig., 11. 7. (art. 1729, 2°). Cpr. Benoit, II, 257, *in fine*, p. 462. Bau-

Compensația
între crean-
țele dotale
și datorile
bărbatului.
Controversă.

Prin cheltueli de înmormintare se înțeleg numai acele necesare la transportarea și îngroparea cadavrului, *sine quibus funus duci non possit*, nu însă și acele pentru rădicarea unui monument, pentru doliul văduvei, etc.¹⁾

Ce se înțelege prin cheltueli de înmormintare.

Cât pentru cheltuelile ocașionate cu boala femeii, am vădut *suprà* p. 442, că bărbatul nu este în drept a le imputa asupra dotei, pentru-că ele constituiesc o sarcină a căsătoriei, afară poate de casul când ele ar fi prea mari²⁾.

Cheltuelile de boală.

Bărbatul va putea, însă, să impute asupra dotei toate sumele ce el ar dovedi legalmente că i-au fost sustrate de cătră femeea sa (art. 307 C. pen.) (Cpr. Benoit, II, 262, 263).

Art. 307 Cod. pen.

Bărbatul trebuie să restituie bunurile dotale, după cum usufructuarul său moștenitorii săi trebuie să restituiescă bunurile supuse usufructului, adecă: în starea în care ele se găsesc în momentul când încetează folosința sa, nedeteriorate prin faptul său culpa lui³⁾. Soluția admisă, în această privință, de art. 1274, § 1 cu privire la mobile, este, pentru identitate de motive, aplicabilă și imobilelor⁴⁾.

Starea în care bărbatul trebuie să restituie bunurile dotale.

Perderea sau deteriorarea lucrului prin us și vetus-

dry et Loynes, *Privil. et. hypothèques*, I, 320. T. Huc, XIII, 30. Guillouard, *Privil. et. hypoth.*, I, 203, 207. Vallette, *Idem*, p. 27. Aubry et Rau, III, § 260, p. 212 (ed. a 5-a). Trib. și C. Genève, Sirey, 85. 4. 24. Sirey, 86, 4. 7. Trib. și C. Paris, Sirey, 87. 2. 40. D. P. 87. 2. 119. *Pand. Périod.* 90. 2. 41, etc.

1) Benoit, II, 258, p. 462. Baudry et Loynes, *op. cit.*, I, 319. Guillouard, *op. cit.*, I, 205. Planiol, II, 2556. T. Huc, XIII, 30. Répert. Sirey, *Dot.*, 2822. Aubry et Rau, III, p. 211. Laurent, XXIX, 358. Thiry, IV, 355. Troplong, *Privil. et hypoth.*, I, 135. Trib. Paris. D. P. 75. 3. 8.—Veđi însă Thézard, *Privil. et hypoth.*, 374. P. Pont, *Idem*, I, 73. Veđi și *infrà*, p. 458.

2) Veđi Roussilhe, *op. cit.*, p. 412, nota 1.

3) „Dacă vre-un lucru dintru ale zestreii, ȑice Codul lui Andr. Donici (§ 29, capit 33), se va afla prefăcut și schimbat sau stricat prin viclesugul bărbatului, femeea va incredința judecata prin jurămint, de nu va fi altă dovadă, și va împlini dreptul seü“.

C. Andr. Donici.

Responsabilitatea complectă a bărbatului său a moștenitorilor săi nu are loc de cât până în ȑina când restituirea trebuie să se facă. Dacă femeea nu cere la timpul oportun restituirea dotei, moștenitorii bărbatului nu sunt responsabili de degradările sau perderile survenite din cauza neglijenței, ci numai din cauza dolului lor. Répert. Sirey, *Dot.*, 2803. Cpr. L. 9 Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3.

4) Guillouard, IV, 2145. Répert Sirey, *Dot.*, 2794.

tate constituie un caz fortuit care liberează pe bărbat¹⁾.

Restit. imo-
bilelor.

Art. 1272 presupune că restituirea imobilelor dotale se face în natură afară de casul, bine înțeles, când aceste imobile ar fi fost prețeluite, adăogându-se că prețeluirea face vîndare (art. 1246); în care caz, bărbatul devenind proprietarul lor, nu poate datori de cât prețul lor.

Contractul matrimonial ar putea, cu-toate-acestea, permite femeii de a cere imobilul în natură în locul prețului lui, în caz când imobilul n'ar fi fost înstrăinat de bărbat, în timpul căsătoriei²⁾.

Restit. mo-
bilelor.

Tot astfel, în privința mobilelor, care n'au devenit proprietatea bărbatului, adecă : care n'au fost prețeluite, sau care au fost prețeluite, cu declarația că prețeluirea lor nu face vîndare (art. 1245), bărbatul le va restitui în natură³⁾.

¹⁾ Guillaouard, IV, 2145. Répert. Sirey, *Dot*, 2795. Troplong, IV, 3642. Tessier, II, p. 276. Veđi și *infra*, p. 448, nota 1.

²⁾ Pand. fr., II, 11465. Benoit, II, 152, p. 313.—Alegerea va aparține bărbatului, dacă ea a fost făcută în favoarea lui. Dacă nu s'a stipulat nimic în această privință, bărbatul va restitui ce-i va conveni mai bine, sau imobilul în natură, sau prețul lui; căci de câte-orî obligația consistă în a presta cutare sau cutare lucru, alegerea aparține debitorului. Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 142, 143. Cpr. L. 10, § 6, Dig., *De jure dotium*, 23, 3, unde se țece : „*Si res in dotem date fuerint, quamvis aestimate, verum convenerit, ut aut aestimatio, aut res praestentur : si quidem fuerit adjectum, utrum mulier velit, ipsa eliget, utrum malit petere rem an aestimationem. Verum si ita fuerit adjectum, utrum maritus velit, ipsius erit electio ; aut si nihil de electione adjiciatur, electionem habebit maritus, utrum malit res offerre, an pretium earum ; nam et cum illa, aut illa res promittitur, rei electio est, utram praestet*“. Mai veđi încă L. 25, Pr., Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. Cpr. art. 1218 C. Calimach, 906 C. austriac. Veđi și art. 262 din Codul german unde se țece că, la caz de indoială, alegerea aparține debitorului : „*So steht das Wahlrecht in Zweifel dem Schuldner zu*“.

³⁾ Bărbatul răspunde, în privința acestor lucruri, ca și în privința celorlalte ce el trebuie să restituie în natură, de câte orî el este în culpă, însă el nu răspunde de deprecierea adusă valorilor mobiliare prin cursul timpului.—Deprecierea n'ar fi putut fi înlăturată, în specie, de cât prin vîndarea lucrurilor care constituiau dota, vîndare pe care bărbatul nu putea să o facă, întru cât el nu era proprietarul lor. Soluțiunea nu mai este însă aceeași în casul când lucrurile mobile asupra cărora femeea și-ar fi rezervat proprie-

Dacă dota consistă într'o sumă de bani, bărbatul va restitui o sumă egală, în monetă având curs în momentul restituirei, ori-care ar fi fost, în timpul căsătoriei, variațiunea monetelor primite de dînsul. Ast-fel, în caz de micșorare în valoare, în timpul căsătoriei, a monetelor primite, restituirea se va face după valoarea ce ele aveau în momentul contractului (art. 1578).¹⁾ „*In nummis non tam corpora ipsa quæ solventur considerantur, quam quantitas quæ ex his efficitur*“.

Casul în care dota consistă într'o sumă de bani.

Dacă dota are de obiect alte lucruri fungibile, care n'au fost prețeluite, bărbatul va restitui o cantitate egală de lucruri de aceeași specie și calitate. Dacă aceste lucruri au fost prețeluite, însă fără declarație că prețeluirea face vîndare, el va restitui prețul lor²⁾.

Lucruri fungibile neprețeluite.

Am vădut că, de câte-ori dota are de obiect un corp cert și determinat, restituirea trebuie să se facă în natură, în starea în care obiectul se găsește, și că bărbatul nu răspunde de perderea sau deteriorările întâmplante fără culpa sa și neglijența lui³⁾.

tatea ar fi consistat în lucruri consumtibile, precum : vinuri, grâne sau alte produse ; căci asemenea lucruri nefiind menite a fi păstrate, bărbatul, în calitatea sa de administrator al dotei, era dator să le întrebuițeze, sau să le vîndă la timpul oportun. Seriziat, 258, p. 350.

Se admite, de asemenea, că bărbatul va trebui să dea samă de produsele în care consista dota, care au fost consumate în casă, pentru-că el le-a primit cu această îndatorire. El nu se folosește de cât de dobînda valorii acestor produse, și această dobîndă este reprezentată prin dobînda capitalului ce el ar fi cheltuit pentru a-și procura aceste produse. Veți Seriziat, 259, p. 351.

¹⁾ Pand. fr., II, 11484. Tessier, II, p. 204, 205, text și nota 967. Benoit, II, 135, p. 290, care citează în acest sens vechea jurisprudență a Parlamentelor.

²⁾ Thiry, III, 522.

³⁾ Un caz de forță majoră, care ar scuti pe bărbat de obligația de restituire, ar fi, de exemplu : acel în care el ar fi fost evins de un terțiu din imobilul dotal. Benoit, II, 158, p. 318.—Bărbatul va restitui însă valoarea imobilului, dacă el a dobîndit-o de la constituitorul dotei prin acțiunea în garanție (art. 1240). Veți L. 16, Pr., Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Cpr. Benoit, *loco cit.*—Faptul, însă, din partea bărbatului de a nu fi exercitat acțiunea în garanție, pe când constituitorul dotei era solvabil, ar constitui o culpă din partea lui și l-ar face responsabil.

De câte-ori lucrurile care constituiau dota sunt restituite în natură, femeea va trebui să dovedească că ele au fost deteriorate prin culpa sa sau negligența bărbatului; altfel bărbatul ar fi presupus în culpă, ceea ce nu rezultă de nicăiri. Dacă bărbatul este în imposibilitate de a înfățișa lucrurile în natură, sau le înfățișează deteriorate, el trebuie să dovedească că lucrurile au perit ori s'au deteriorat fără culpa lui, pentru-că debitorul trebuie în totdeauna să dovedească stingerea obligației sale ¹⁾).

Dacă lucrurile au perit prin culpa bărbatului, sau au fost vândute, valoarea ce se va restitui femeii va fi în genere acea din momentul restituirei, iar nu din momentul peirei sau vîndărei; pentru-că cu această sumă femeea este păgubită în realitate, afară de cazul când obiectul perit sau vîndut ar avea în ochii femeii un preț de afecțiune, care i-armări valoarea; în care caz judecătorii ar putea să acorde femeii o despăgubire mai mare, proporționată cu culpa bărbatului. Regula de mai sus ar suferi, de asemenea, excepție de câte ori bărbatul ar fi scos din vîndarea obiectului un preț superior valorii ce acest obiect ar fi avut în momentul restituirei; căci nu trebuie ca culpa bărbatului să devie pentru dînsul un mijloc de câștig ²⁾).

Art. 1275.

De câte-ori dota consistă în creanțe sau rente, care au perit în totul ori în parte, fără negligența bărbatului, acesta nu are nici-o răspundere și se liberează restituind titlurile constitutive ale acestor creanțe sau rente ³⁾. A-

¹⁾ Rodière et Pont, III, 1898. Pand. fr., *Mariage*, II, 11496. Guillaud, IV, 2145.—Sunt însă cazuri excepționale în care dovada peirei lucrului este gata făcută. Ast-fel, de exemplu: dacă femeea reclamă, după cinci-șeci de ani de căsătorie, o trăsură, cai, hamuri, etc., care fusese constituite dotă, este evident că aceste lucruri au perit cu timpul și că bărbatul nu le mai poate înfățișa după atîta timp. Pentru ca bărbatul să fie în asemenea caz responsabil, femeea va trebui să dovedească că aceste lucruri au perit prin culpa sa sau negligența lui. Rodière et Pont, *loco cit.*, p. 441, nota 1. Seriziat, 257, p. 347. Répert. Sirey, *Dot*, 2795. Vezi și *suprà*, p. 446, text și nota 1.

²⁾ Rodière et Pont, III, 1898, p. 441.

³⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1895, p. 1167.—Titlurile trebuie să fie restituite în toate cazurile, chiar dacă creanța sau renta a perit cu totul, pentru-că neprezentarea titlului ar putea

ceasta nu este de cât o consecință a principiului mai sus expus, după care bărbatul, de câte-ori este obligat a restitui dota în natură, trebuie s'o dea în starea în care se găsește. Perderea privește, în asemenea caz, pe femeie, pentru-că ea rămâne proprietara creanțelor sau rentelor care n'au fost prețeluite. (Veđi *suprà*, p. 193, nota 2).

Această soluție nu mai este, deci, aplicabilă de câte-ori creanțele sau rentele constituite dotă au fost prețeluite, fără declarație că prețeluirea nu face vîndare; căci bărbatul devenind în asemenea caz proprietarul lor, trebuie să restituie prețul estimațiunii, rămânîndu-i însă recursul în garanție contra femeii, dacă stabilește că creanțele aduse dotă erau fictive, sau emanaū de la niște debitori insolvabili¹⁾.

Bărbatul își va acoperi responsabilitatea stabilind insolvabilitatea totală sau parțială a debitorului²⁾, rămânînd ca femeia să dovedească, la rîndul ei, că în momentul solvabilităței, bărbatul era în culpă pentru-că a neglijat de a urmări pe debitori la timpul oportun³⁾.

să facă a se presupune că bărbatul l-a remis debitorului, primind banii de la dînsul. Judecătorii ar putea, însă, să-l scutească de ori-ce responsabilitate, dacă ei ar putea dobindi convingerea că plata n'a avut loc și că bărbatul a distrus titlurile. Presumpția fiind însă, în asemenea caz, contra bărbatului, el va trebui să dovedească că n'a primit banii. Rodière et Pont, III, 1903, *in fine*. Pand. fr., II, 11500. Répert. Sirey, *Dot*, 2815.

1) Pand. fr., *Marriage*, II, 11509. Répert. Sirey, *Dot*, 2811. Guillaouard, IV, 2146. T. Huc, IX, 493, p. 592. Rodière et Pont, III, 1903. Baudry, III, 424. Aubry et Rau, V, § 540, p. 631, nota 31.

2) Bărbatul, căruia nu i se poate imputa nici-o neglijență, nu este, deci, responsabil de insolvabilitatea terțiilor debitori ai femeii. El nu răspunde, de asemenea, de o scădere neprevădută a fondurilor publice, nici de o reducțiune sau o conversiune a rentelor asupra Statului. Baudry et Surville, III, 1918, p. 731. Répert. Sirey, *Dot*, 2812. Troplong, IV, 3649. Fuzier-Herman, III, art. 1567, No. 3.—Dacă conversiunea, în loc de a aduce o pagubă femeii, îi aduce din contra folos, acest folos va mări capitalul ei dotal, de câte ori dota a rămas proprietatea ei, folosul ne convenindu-se bărbatului de cât atunci când dota a devenit proprietatea lui. Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1889, p. 156.

3) T. Huc, IX, 495, p. 596. Guillaouard, IV, 2146. Laurent, XXIII, 569. Colmet de Santerre, VI, 239 bis I. Baudry, III, 424. Pand. fr., *Marriage*, II, 11501.

Casul în care dota consistă într-o rentă.

În caz de a se fi constituit dotă o rentă, barbatul fiind asimilat unui usufructuar, este în drept a percepe veniturile ei, fără a fi obligat la nici-o restituire (art. 1276), afară de titlul rentei (art. 1275 1).

Efecte publice.

Dacă dota consistă în efecte publice, bărbatul nu are dreptul de cât la cupoanele acestor efecte.

Prin aplicarea acestui principiu, s'a decis cu drept cuvînt că bărbatul, pe timpul cât a ținut căsătoria, n'are dreptul de cât la valoarea cupoanelor obligațiilor emise în baza legii rurale din 1864. Aceste obligații ne fiind, în adevăr, de cât echivalentul pierderii ce proprietarul fondului a suferit pentru totdeauna prin desființarea clăcei, dijmei și alte sarcini ale clăcașilor, aparțin femeii căreia ele fusesse constituite dotă, și deci, trebuie să fie restituite de bărbat la desfacerea căsătoriei, sau separarea de patrimonii 2).

Art. 1276.

Ultima aplicație a principiului că bărbatul trebuie să restituie lucrurile dotale în starea în care se află în momentul restituirii, o găsim în art. 1276. După acest text, de câte-ori dota consistă într'un usufruct ce femeia avea asupra unor lucruri străine 3), bărbatul trebuie să restituie însu-și dreptul, iar nu fructele percepute în timpul căsătoriei, rămânînd însă ca, în privința fructelor ultimului an, să se aplice art. 1280. El avînd drept la aceste fructe, în calitate de usufructuar al dotei (art. 1243), se va libera restituind numai dreptul care le-a produs 4).

1) T. Huc, IX, 495, *in fine*, p. 496.

2) Cas. rom. și C. București, *Dreptul* din 1902, No. 13.

3) Acesta este cazul constituirii unui usufruct, acel al bărbatului, asupra unui alt usufruct. T. Huc, IV, 187. Veți și t. II a Coment. noastre, p. 548.

4) Veți *suprà*, p. 134, *ad notam*. O dispoziție identică exista și în dreptul roman. Veți L. 7, § 2, Dig., *De jure dotium*, 23. 3 și L. 4, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4.

Ce trebuie să raporteze descendentul, căruia i s'ar fi dăruit un usufruct asupra unui imobil.

În baza aceleiași principiu se decide în genere că, în caz de a se fi dăruit de un ascendent, descendentului său, un usufruct asupra unui imobil ce aparținea celui dintăi, descendentul care va veni împreună cu alți frați la moștenirea dăruitorului, nu va raporta de cât însu-și dreptul de usufruct, iar nu fructele percepute de dînsul, nici chiar acele ajunse la scadență în momentul deschiderii moștenirii. Veți în acest sens: Baudry et Wahl, *Successions*, III, 2823. Thiry, II, 206, p. 207. T. Huc, V, 365. Planiol, III, 2260. p. 653 (ed. a 2-a). Vigié, II, 356. Laurent, X, 630 și *Supplément*, III, 464. Demolombe, XVI, 444. Aubry et Rau, VI, § 631, p. 634, nota 46. Fuzier-Herman. *C. civ. annoté*, art.

Cât pentru fructele percepute înainte celebrării căsătoriei, ele nu aparțin bărbatului, ci măresc dota. Art. 1276 nu scutește, în adevăr, pe bărbat de obligația de restituire de cât în privința fructelor din timpul căsătoriei¹⁾.

Soluția dată de lege în privința usufructului, este aplicabilă, pentru identitate de motive, la cazul când s'ar fi constituit dotă o rentă viageră (art. 527)²⁾. Art. 527

Art. 1276 presupune că dota consistă într'un drept de usufruct. Deci, dacă ea are de obiect nu dreptul de usufruct, sau renta viageră, ci fructele care urmează a fi percepute, considerate *principaliter* ca un capital, aceste fructe constituind în asemenea caz însă-și dota, vor trebui să fie restituite de bărbat, el ne având dreptul de cât la dobândile lor³⁾. Casul în care dota consistă în dreptul de a percepe fructe.

Dacă dota consistă în obligația constituitorului de a hrăni și întreține pe soți în timpul căsătoriei, bărbatul sau moștenitorii lui n'au nimic de restituit, afară poate Casul în care dota consistă în oblig. de a hrăni și întreține pe soți.

856, No. 12 urm. Baudry, II, 261. Marcadé, III, 343 (art. 856). Arntz, II, 1546. Proudhon, *Usufruit*, IV, 2396, p. 488 (ed. din 1836). Chabot de l'Allier, *Successions*, II, p. 487 (ed. din 1839, revădută de Belost-Jolimont). Le Sellyer, *Successions*, III, 1521. Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, II, art. 856, No. 11 urm. Massigli, *Revue critique de législ. et de jurisprudence*, t. 16 (anul 1887), p. 359. Pand. fr., *Successions*, II, 10353 urm. Labbé, nota în Sirey, 1886, 2. p. 145 și în Sirey, 1887. 1. p. 193. Flurer, nota în D. P. 1887. 1. 129. Cas. fr. *Pand. Périod.* 89. 1. 402. D. P. 90. 1. 30. Sirey, 92. 1. 379. C. Palermo, Sirey, 1903. 4. 3 și C. *judiciar* din 1903, No. 61 (cu observ. noastră). Veđi și t. III a Comentarilor noastre, p. 512, nota 3. Această soluție era admisă și în vechiul drept francez. Veđi Pothier, *Successions*, VIII, p. 163.

¹⁾ Seriziat, *Régime dotal*, 275, p. 376.

²⁾ Rodière et Pont, III, 1905. Guillaouard, IV, 2147. Odier, III, 1394. Troplong, IV, 3654. Pand. fr., II, 11512.

Art. 1276 se aplică, de asemenea, la cazul când dota ar consta într'un drept de us sau de abitațiune. Deci, dacă aceste drepturi s'au stins înainte îndeplinirii evenimentelor care aduc restituirea dotei, ele sunt pierdute pentru femeie, bărbatul ne având nimic de restituit. Répert. Sirey, *Dot*, 2817. Casul în care dota ar consta într'un drept de uz sau abitațiune.

³⁾ Pothier, VII, *Tr. de la commun.*, 292. Marcadé, VI, art. 1567, 1568, pag. 102. Rodière et Pont, III, 1661, 1904. Troplong, IV, 3652. Tessier, II, p. 278, nota 1079. Répert. Sirey, *Dot*, 2818. Pand. fr., *vº cit.*, 1514. T. Huc, IV, 187. Cpr. L. 4, Dig., *De pactis dotalibus*, 23. 4.

de cazul în care, prin contractul matrimonial, s'ar fi prețluit alimentele datorite de constitutor ¹⁾).

Casurile în care dota consistă în dreptul de a se folosi de o închiriere, o proprietate literară, etc.

Se poate întâmpla ca dota să consistă în dreptul de a se folosi de o închiriere sau arendare ²⁾, de o proprietate literară ³⁾ sau, de un alt drept vremelnic, susceptibil de a lua sfârșit în timpul folosinței bărbatului. În cazul întâmplării unui asemenea eveniment în timpul căsătoriei, dreptul de folosință al bărbatului se va stinge pentru lipsă de obiect, și el nu va fi supus nici-unei restituiri ⁴⁾.

Drepturile speciale ale femeii.

Aceste drepturi sunt de două feluri: În primul loc, art. 1274 § 2 și 3 conferă femeii dreptul de a-și lua ru-

¹⁾ Répert. Sirey, *v^o cit.*, 2819. Troplong, IV, 3653.

²⁾ De câte-ori usufructul este stabilit asupra închirierii unei case sau arendării unei moșii, se decide că dreptul usufructuarului nu se mărginește la quasi-usufructul lucrurilor fungibile, adică: la dreptul de a se folosi de fructele casei sau moșiei, sub condițiunea de a restitui lucruri de asemenea natură, sau prețul lor. Usufructuarul are, în asemenea cas, dreptul la toate fructele casei sau moșiei, fără a fi obligat la nici-o restituire. Deci, dacă închirierea sau arendarea, asupra căreia usufructul este constituit, încetează în cursul usufructului, locatarul sau arendașul care, în specie, înlocuește pe nudul proprietar, nu va avea drept la nici-o restituire. Cpr. T. Huc, IV, 186, p. 236. Baudry et Chauveau, *Des biens*, 580, 599. Laurent, VI, 379. Aubry et Rau, II, § 230, p. 685, text și nota 20 (ed. 5-a), p. 482 din ed. a 4-a. Proudhon, *Usufruit*, I, 367. Dalloz, *Nouv. C. civ. annoté*, I, art. 588, No. 6, 7. Massé-Vergé, II, § 308, p. 134, nota 12 *in fine*. Répert. Dalloz, *Supplément, Usufruit*, 128. Cas. fr. și C. Montpellier, D. P. 59. 1. 279. Sirey, 59. 1. 421. D. P. 57. 2. 166. Sirey, 57. 2. 695. Veđi și t. II a Coment. noastre, p. 570.—*Contra*: Demolombe, X, 330. Duranton, III, 372. C. Caen, Sirey, 69. 2. 18 și Répert. Dalloz, *Supplém., Usufruit*, p. 698, nota 1. Aceste autorități consideră, fără cuvint, fructele ce urmează a fi percepute, în exploatarea unei închirieri sau arendări, ca obiectul și substanța usufructului; pe când, din contra, ceea ce face, în specie, obiectul usufructului este însu-și dreptul de închiriere sau de arendă.

Proprietate literară.

³⁾ Pentru cazul special în care un autor ar fi constituit dotă ficei sale o operă literară, musicală sau artistică, veđi în privința dreptului de folosință și obligației de restituire a bărbatului, Benoit, II, 181 urm., p. 352 urm.

⁴⁾ T. Huc, IX, 496.

fele, vestmintele și alte obiecte destinate la uzul său personal. În al doilea loc, art. 1279 conferă femeii supra-veșuitoare dreptul la hainele de doliu și la abitațiune în cursul anului de doliu, dându-i, după alegerea ei și după cum va găsi mai avantajos, dreptul de a cere, pentru cursul aceluși an, sau dobîndile ori fructele dotei sale, sau alimente din succesiunea bărbatului ei defunct. Ne vom ocupa în deosebiri despre fie-care din aceste drepturi.

1° Dreptul femeii de a-și lua rufele, vestmintele și celelalte obiecte destinate uzului său personal.

Art. 1274, § 2 și 3.—Cu-toate-acestea, femeia va avea facultatea, în ceea ce privește rufele, vestmintele și alte obiecte de întrebuințarea sa personală, să ia pe cele ce servesc la uzul său actual, fără a distinge dacă chiar acelea au fost constituite ca dotă, sau dacă au fost făcute în timpul căsătoriei¹⁾.

Asemenea, și în cazul când acelea au fost constituite estimate, femeia va avea facultatea a lua în natură lucrurile care servesc la interesul său actual, sau a cere estimățiunea celor constituite ca dotă, rămânând să se prindă acea sumă în restul dotei de restituit. (Art. 528, 1245 C. civ. Art. 303 C. com. vechi, 793 C. com. nou. Art. 1566, § 2 C. fr.)

Art. 1274, § 1 dispune, după cum am văzut, că lucrurile dotale a căror proprietate au rămas a femeii se restituiesc de bărbat în starea în care se găsesc, nestrucate prin faptul sau culpa lui; dispoziție care se aplică atât la mobile cât și la imobile, de și acest text vorbește numai de mobile²⁾. Art. 1274,
§ 1.

În baza acestui principiu, femeia ar fi trebuit să-și ia rufele și vestmintele sale în starea în care ele s'ar găsi în momentul restituirii dotei, adică, cele de mai multe ori fără nici-o valoare, din cauză că ar fi usate prin întrebuințare. Cât pentru rufele sau hainele cumpărate de bărbat în timpul căsătoriei, în baza obligației ce-i incumbă de a-și întreține femeia (art. 196), ele a fi trebuit să rămână la bărbat, de-oare-ce el este proprietarul lor³⁾. Art. 1274, § 2.

¹⁾ Acest alineat nu există în Codul fr., și este adăos de legiuitorul nostru, însă aceeași soluție este generalmente admisă și în Franța. Vezi *infra*, p. 454, text și nota 1.

²⁾ Cpr. Guillaouard, IV, 2145. Vezi și *supra*, p. 445.

³⁾ Iată, ce găsim în această privință, în pravila lui Matei Basarab (glava 263): „Muiarea de va avea niscare haine, sau Prav. lui
Matei Basarab.

Pentru motive de umanitate și de bună cuviință, legea permite însă femeii de a lua toate rufele, hainele și obiectele destinate la usul său actual, adică: de care ea se servia în momentul când dota trebuia să-i fie restituită, fără a se distinge dacă ele făceau parte din dotă, sau au fost cumparate de bărbat în timpul căsătoriei, și fără a avea nici-o plată de făcut, textul nostru (art. 1274 § 2) fiind formal în această privință ¹⁾).

Art. 1274, §
ultim.

Dacă presupunem cazul că rufele și hainele constituite dotă au fost prețeluite prin contractul matrimonial, fără a se adăoga că prețeluirea nu face vindare, bărbatul ar fi putut, după dreptul comun să păstreze pe acelea de care femeea se servia în momentul când dota trebuia să fie restituită, sub singura îndatorire de a plăti femeii prețul estimațiunei hainelor și rufelor ce fusese constituite dotă (art. 1245) ²⁾. Legiuitorul, însă, pentru aceleași motive, permite și de astă dată femeii de a lua în natură rufele și hainele care servesc la usul său actual, sau a cere prețul estimațiunei acelor constituite dotă, rămânând ca în caz când ea ar reținea lucrurile care servesc la usul său actual, valoarea acestor lucruri să fie imputată asupra prețului ce-i este datorit și dedusă din acest preț. Ar fi fost nedrept, în adevăr, ca femeea să poată cere, pe de o parte, prețul estimațiunei, iar pe de alta, să rețină rufele și hainele de care ea se servia în momentul

---

alte scule și lucruri, și murindu-i bărbatul, nu va spune cu mărturii credincioase unde le-au aflat, și de unde le are, și de unde le-au adus, arată-se lucrul ca o mărturie adevărată. Că ca o stăpână a casei ce au fost, le are de în sculele și bucatele bărbatului său. Drept aceea, să fie ale copiilor acea câștigare și moștenire a aceluși bărbat al ei de odinioară; să le ție ca pe niște bucate ale lor: *sau de va și trăi bărbatul și se vor afla aceale haine și scule la mâinele ei, atunci, de va vrea, i le ia bărbatul*“.

¹⁾ Aceeași soluție este generalmente admisă și în Franța, cu toate-că § 2 al art. 1274 nu există în Codul francez. Vezi Aubry et Rau, V, § 540, p. 631, nota 29. Pand. fr., II, 11559. Répert. Sirey, *Dot*, 2850. Marcadé, VI, art. 1566, p. 101. Baudry, III, 427. Baudry et Surville, III, 1825. Laurent, XXIII, 568. Guillouard, IV, 2161. Rodière et Pont, III, 1899, 1900. Seriziat, 261. T. Huc, IX, 494, p. 595. —Vezi însă Duranton, XV, 558.

²⁾ Vezi *suprà*, p. 203 și 441.

când dota trebuia să-i fie restituită; căci, în asemenea caz, ea ar fi primit de două ori același lucru¹⁾.

Art. 1274, § 2 și 3 fiind o dispoziție derogatorie de la dreptul comun, este de strictă interpretare. Ca atare, privilegiul de care se bucură femeia nu aparține nici moștenitorilor, nici creditorilor ei²⁾. Drept personal femeii.

El aparține însă femeii, dacă ea nu renunță la dînsul³⁾, ori-care ar fi evenimentul care ar aduce restituirea dotei, pentru-că legea nu distinge⁴⁾.

Dacă bărbatul a fost declarat falit, femeia nu mai poate însă astăzi să exercite facultatea ce-i dă legea de a-și lua hainele și rufele ce servesc la usul său actual, sub condițiunea ca valoarea lor să se scadă din prețul ce are a primi de la bărbatul său: căci art. 793 din Codul de comerț actual nu mai reproduce dispoziția finală din art. 560 a Codului comercial francez, pe care o reproducea art. 303 din vechiul Cod de comerț, și după care sindicii puteau să dea femeii, cu voea judecătorului comisar, hainele și pânzeturile destinate la trebuințele ei⁵⁾. Comparație între vechiul și noul Cod comercial.

În fine, trebuie să observăm că art. 1274 nu este aplicabil la rufele și hainele care ar proveni din averea parafernala a femeii; căci acestea trebuiesc în ori-ce caz restituite femeii sau moștenitorilor ei, fie că au fost, sau nu, dobîndite în timpul căsătoriei⁶⁾. Averea parafernala a femeii.

¹⁾ Cpr. L. 10, Dig., *De jure dotium*, 23. 3, citată *suprà*, p. 197, nota 4 și 203.

²⁾ Baudry, III, 429. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 533, *in fine*, p. 594. Guillouard, IV, 2162. Seriziat, 262. Pand. fr., II, 11575, 11577. Répert. Sirey, *Dot*, 2857 urm. Colmet de Santerre, VI, 238 bis. T. Huc, IX, 494. Baudry et Surville, III, 1925, p. 741 și 743. C. Pau, D. P. 87. 2. 178. Rodière et Pont, III, 1902. Acești din urmă autori (*loco cit.*, nota 3) recunosc însă creditorilor femeii dreptul de a exercita acest drept în numele ei. Veđi și Joutou (I, 414, p. 463, 464), care recunoaște acest drept și moștenitorilor femeii.

³⁾ Cpr. Baudry et Surville, III, 1925, *in fine*, p. 742. C. Rouen, D. P. 47. 2. 27.

⁴⁾ Baudry, III, 429. Baudry et Surville, III, 1925, p. 742. Seriziat, 261. Rodière et Pont, III, 1900. Répert. Sirey, *Dot*, 2856.—Veđi însă Duranton, XV, 558.

⁵⁾ Cpr. Nacu, III, p. 150, 151, No. 255.

⁶⁾ Répert. Sirey, *Dot*, 2860. Pand. fr., *Mariage*, II, 11578. Rodière et Pont, III, 1899.

Sensul cuvintelor: rufe, vestminte, etc.

Alineatul 2 al. art. 1274 vorbind de *rufe, vestminte și alte obiecte ce servesc la usul actual al femeii*, iar alineatul 3 vorbind în termeni mai generali, de *lucrurile destinate la usul său actual*¹⁾, naște întrebarea: Ce trebuie să înțelegem prin aceste expresiuni? În Franța se decide în genere că prin *linges și hardes* se înțeleg albiturile, rochiile și toate hainele ei, dantelele, care nu sunt de cât un accesoriu a hainelor, etc., într'un cuvînt: *la garderobe*. În aceste expresiuni nu intră însă cerșafurile patului, fețele de masă, caii, trăsurile, bijuteriile, afară de acele pe care femeea le purta dîlnic, precum este de exemplu: inelul ei de logodnă, etc.²⁾

La noi, însă, unde textul nu este atît de restrictiv ca în Codul francez, femeea va putea lua, afară de hainele și rufele ei, și alte obiecte destinate la usul său personal, chestiunea fiind lăsată la aprecierea tribunalelor, care, de bună samă, vor avea în vedere rangul și poziția ce soții ocupă în societate. Ast-fel, cine va putea tăgădui dreptul femeii de a-și lua ceasornicul ei, care este mai mult un obiect de utilitate de cât de lux?³⁾ Cine îi va putea tăgădui dreptul de a-și lua așternutul patului, șervetele, fețele de

Dreptul străin.

¹⁾ Textul fr. (1566, § 2) vorbește numai de *linges et hardes*. Codul italian (art. 1411, § 2) vorbește de albituri (*la biancheria*) și de lucrurile care servesc la îmbracarea ordinară și necesară a femeii (*e ciò che serve all'ordinario e necessario suo abiagiamento*). Codul spaniol dispune că trebuie să se dea femeii, fără nici-o imputare asupra dotei, patul ei ordinar, cu toate accesoriile lui, precum și rufele și hainele destinate la usul său ordinar (art. 1374).

²⁾ Vezi Baudry et Surville, III, 1925, p. 710. Répert. Sirey, *Dot*, 2861, și *Commun. conjugale*, 2370 urm. Pand. fr., II, 11580 urm. Troplong, IV, 3646. Seriziat, 261, p. 352 și 265, p. 356; 266, p. 360. Guillaouard, IV, 2163. Laurent, XXIII, 2 și 107. Odier, I, 574. Rodière et Pont, III, 1901. Jouitou, I, 415. C. Lyon, D. P. 47. 2. 78. Sirey, 47. 2. 56.

³⁾ Curtea din Aix (Sirey, 32. 2. 435 și Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 3342, nota 42) face o distincție foarte judicioasă în privința juvaerelor date de bărbat femeii pentru usul ei dîlnic (*ad utendum*) și acele care i-a fost date pentru a-și servi de podoabă sau ornament (*ad ornatum*), atribuire pe cele dintâi femeii și lăsând pe cele de al doilea bărbatului. Cpr D. de Folleville, *op. cit.*, I, 533 bis, p. 593. Vezi și C. Iași, *C. judiciar* din 1904, No. 22.

masă, blidele, prosoapele și alte obiecte necesare vieții omului ? ¹⁾).

În ori-ce caz, dispoziția art. 1274 nu este aplicabilă prezenturilor de nuntă și liberalităților care au precedat căsătoria, pentru-că nu se pot desființa darurile manuale făcute în mod valid de logodnic ²⁾).

2° Dreptul femeii supravețuitoare la abitațiunea și hainele de doliu.—Dreptul de opțiune al femeii văduve.

Art. 1279.—Dacă căsătoria se desface prin moartea bărbatului, femeia are alegerea de a cere, pentru cursul anului de doliu, sau dobîndile ori fructele dotei sale, sau alimente din succesiunea bărbatului său.

În toate casurile, abitațiunea în cursul aceluși an și vestimintele de doliu trebuiesc a se procura femeii din succesiunea bărbatului său. (Art. 1274 C. civ. Art. 1570, § 2 C. fr.)

- ¹⁾ Cpr. D. de Folleville, *op. și loco supra cit.* Vechile cutume franceze variaū la infinit în privința obiectelor ce femeia putea să ia de la bărbat; căci, pe când unele nu-î lăsaū de cât rochia sa de mireasă, *ne nuda abiret*, altele voiaū ca ea să nu poată lua cea mai bună rochie, și nici să poată fi constrinsă a lua pe cea mai rea. Cutuma din Tours, mai liberală de cât altele, îi dădea: „*un lit garni, une de ses meilleures robes et l'autre moyenne, tant d'hiver que d'été*“. Veđi D. de Folleville, *op. cit.*, 532, p. 593. În ultimele timpuri, însă, femeia care supravețuise bărbatului, era în drept să-și ia toate lucrurile destinate la usul său, ori-care ar fi fost valoarea lor. „*La femme, qui a survécu à son mari, ęice Roussilhe (Tr. de la dot, 182, p. 132, ed. Saccase din 1856), reprend non seulement tout ce qu'elle lui a apporté en dot, mais encore tous les habits que son mari lui a achetés pour son usage, pendant le mariage, ou qu'elle s'est faits elle même, quoiqu'aux dépens des biens de son mari, et cela, quand même elle en aurait fait au delà du nécessaire. Il en est de même à l'ęgard de ce que son mari lui a donné pour ornement et parures, pierreries, diamants, croix d'or ou autres bijoux*“. Acest autor adaogă însă (*op. cit.*, 183, p. 133) că atunci când femeia muria cea dintăi, moștenitorii săi nu puteaū să ceară de la bărbat de cât ceea ce avea în timpul căsătoriei, iar nu și hainele de nuntă; inelele și juvaerele ce-î ęumparase bărbatul. Femeea era, deci, mai bine tratată de cât moștenitorii ei.
- ²⁾ Trib. Nimes, *Pand. fr., Mariage*, II, 11582. Veđi și minoritatea C. Iași, *C. judiciar* din 1904, No. 22. „Logodnicul de va dărui logodnicei sale lucruri pre care în urmă, după însoțire, le va aduce în casa bărbatului ei, nu le poate înstrăina bărbatul, fiind-că sunt drepte ale femeii“, ęice Andr. Donici (§ 6, capit. 32).

Dreptul
vechiū fr.

Art. 1279 conferă femeii supraviețuitoare trei drepturi distincte: 1° Dreptul la hainele de doliu; 2° dreptul la abitațiune în cursul anului de doliu; și 3° dreptul de opțiune între dobîndile sau fructele dotei sale, în cursul aceluși an, și alimente din succesiunea bărbatului său defunct.

Negaranta-
rea creanței
femeii prin
un privilegiu

Această creanță, acordată femeii în contra succesiunii bărbatului, nu este garantată prin privilegiul conferit prin art. 1729, § 2, ne fiind vorba în specie de o cheltuială de înmormintare¹⁾.

Creanța femeii nu este garantată nici prin ipoteca ei legală, pentru-că, după cum vom vedea mai la vale, cu toată controversa ce există în această privință, această ipotecă nu asigură de cât dota ei alienabilă²⁾.

Femeea neîn-
zestrată.
Dreptul de
opțiune:
Controversă.

Prima dificultate la care art. 1179 a dat loc este asupra chestiunii de a se ști dacă femeia care nu a adus nici-o dotă bărbatului, are, sau nu, dreptul de opțiune prevădută de acest text.

Cum că femeia nu are, în asemenea caz, dreptul de a cere dobîndile sau venitul dotei, nu mai încapă nici-o îndoială, fiind-că presupunem lipsa totală de dotă. Dar, are ea, în asemenea caz, dreptul la alimente? O carte de judecată a judec. ocol. II din Ploești, infirmată de trib. Prahova³⁾, rezolvă chestiunea în mod negativ, și această soluție este, în adevăr, admisă de unii autori și în Franța. „Astă-di, dice Merlin, femeia care n'a adus nici-o dotă, are drept la abitațiune și la vestminte în cursul anului de doliu; ea n'ar putea însă să ceară alimente. Aceasta re-

¹⁾ Cpr. Trib. Prahova, *C. judiciar* din 1903, No. 72. Cas. fr., D. P. 97. 1. 280. Sirey, 97. 1. 438. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 95. 2. 221. Grenier, *Hypothèques*, II, 301. T. Huc, XIII, 30, *in fine.* 26. Planiol, II, 2556. Martou, *Privil. et hypoth.*, II, 357. Thézard, *Idem*, 374, p. 490. Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, I, 321. Guillaouard, *Idem*, I, 206. Valette, *Idem*, p. 27 urm. Troplong, *Idem*, I, 136. Thiry, IV, 355. Laurent, XXIX, 358. Aubry et Rau, III, § 260, p. 211 (ed. a 5-a). Veđi și *suprà*, p. 420, nota 1.—*Contra*: P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 73. Rodière et Pont, *Contrat de mariage*, III, 1950. Durantón, XIX, 48.

²⁾ Veđi *infrà*, explic. art. 1754 urm. și studiul ce am publicat în *Dreptul* din 1904, No. 14.

³⁾ Veđi *Curierul judiciar* din 1903, No. 72 (judecător Ștef. Scriban).

sultă din alternativa statornicită de art. 1570, § 2 (al nostru 1179)¹⁾.

Nu putem admite acest mod de a vedea. În adevăr, dreptul la alimente nu poate fi considerat ca o liberalitate a bărbatului, ci ca un omagiū adus memoriei sale și un drept propriū al femeii.

Legiuitorul n'a voit ca văduva unui bărbat bogat să întrerupă de o dată și fără nici-o tranziție obiceiurile ce contractase în timpul căsătoriei. Legea îi vine în acest scop în ajutor, organizând o protecțiune care se impune prin starea ei socială. Or, motivele sunt aceleași, fie că femeea are, sau nu are dotă. S'ar părea chiar că sărăcia femeii este un titlu mai mult în favoarea ei, și legea trebuie să-i vie cu atât mai mult în ajutor cu cât nevoile ei sunt mai mari. Femeea va avea, deci, drept la alimente, fie că ea are parafernă²⁾, fie ea ea nu are absolut nimic.

„Considerând, dice cu drept cuvînt tribunalul de Covurluiū, într'o afacere în care am luat noi înși-ne parte ca avocat, că din împrejurarea că art. 1279 acordă femeii dreptul de a alege între dobinđile dotei sale și alimente, pentru anul de doliū, nu trebuie a se deduce, după cum se pretinde, că alimentele n'ar fi susceptibile de a se reclama de cât în cazul când optarea este posibilă, adecă când femeea a fost înzestrată; căci a se interpreta legea în acest sens, ar fi a se ajunge la straniul rezultat că tocmai femeea lipsită de dotă și care, deci, ar fi în cea mai mare nevoie, să nu poată reclama alimente, pe când femeea dotată ar avea acest drept, ceea ce este inadmisibil;—că spiritul legii e că femeea are în ambele casuri dreptul la alimente, și dacā art. 1279 C. civ. vorbește de optare între acest drept și veniturile dotei, aceasta o face pentru a împedica cumulul lor, iar nu în scopul de a stabili din posibilitatea acestei optări, condițiunea de existență a aceluī drept;—că însăși facultatea de a opta ce se acordă

¹⁾ Merlin Répert., v^o *Viduité (droit de)*, § 1, No. III, *in fine*, p. 549 (ed. din 1828). În același sens: Rodière et Pont, III, 1949. Baudry, III, 440. Baudry et Surville, III, 1931, p. 748. T. Huc, IX, 499. Pand. fr., *Mariage*, II, 11615.

²⁾ Duranton, XV, 573. Rodière et Pont, III, 1955, cari revin asupra primei lor opiniuni. Meitani, *Dreptul din 1902*, No. 64.—*Contra*: Répert. Sirey, *Dot*, 2915. T. Huc, IX, 499.

femeii, presupune că veniturile ei nu i-ar fi suficiente pentru trai și că ea va putea găsi avantaje mai mari, reclamând în locul lor alimente; așa că posibilitatea ce i se dă de a primi alimente, pentru o valoare superioară acelor venituri, dovedește că legiuitorul nu a considerat alimentele ca o compensație a veniturilor dotale, ci într'un scop moral le-a recunoscut în favoarea femeii spre a-i menține, cel puțin în cursul anului de doliu, aceeași poziție materială pe care o avea când soțul său era în viață, și a-i evita ast-fel necesitatea de a căuta aiurea resursele necesare existenței sale¹⁾.

Când femeea are dotă, ea poate cere, în cursul anului de doliu, *saū* alimente de la moștenitorii bărbatului, *saū* dobîndile ori fructele dotei sale. Dacă fructele *saū* dobîndile dotei constituite în bani sunt insuficiente, ea va exercita dreptul său cerînd alimente, care vor fi proporționate cu averea bărbatului²⁾. Acest drept de opțiune aparține și femeii minore, fiind vorba în specie de un act de administrație³⁾. El ar aparține, după unii, chiar femeii care s'ar fi căsătorit înaintea expirării celor dece luni de văduvie prevădute de art. 210 C. civil⁴⁾.

¹⁾ *Dreptul* din 1899, No. 47 (considerente redactate de d-l G. V. Buzdugan). În același sens: Cas. rom. *Dreptul* din 1881, No. 24 și Bulet. S-a I, anul 1880, p. 213. Trib. Prahova, *C. judiciar* din 1903, No. 72. C. Caen, *Répert. Dalloz, Contrat de mariage*, 4205, p. 270, în notă. Seriziat, *Régime dotal*, 290, p. 397, 388. Benoit, *Tr. de la dot*, II, 141, p. 301. Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 361. Rolland de Villargues, *Répert.*, v° *Régime dotal*, t. VIII, § 6, No. 354. Maleville, *Analyse raisonnée de la discussion du C. civ.*, asupra art. 1570. *Répert. Sirey, Dot*, 2913. Meitani, *Dreptul* din 1902, No. 64, etc.

²⁾ „Considerând, dice tribunalul de Covurluiș, că alimentele ce poate pretinde femeea nu se reduc numai la strictul necesar, ci se dau în raport cu traiul și condiția socială ce ea a avut în timpul pe când soțul său era în viață⁴⁾. *Dreptul loco cit.* —Alimentele cuprind și cheltuelile de boală (*valitudinis impendia*). Cpr. Rodière et Pont, III, 1954. Veđi și *suprà*, p. 295, text și nota 3.

³⁾ Cpr. Rodière et Pont, III, 1956. Baudry et Surville, III, p. 749, nota 2. *Répert. Sirey, Dot*, 2917. *Pand. fr., Mariage*, II, 11612.

⁴⁾ Rolland de Villargues, *op. și loco cit.*, 355.—După Codul Calimach, femeea bărbatului vrednic de jălire, care se mărită înaintea împlinirii anului jălirei, nu numai că era lip-

Opțiunea femeii, odată exercitată, este irevocabilă, chiar dacă lucrul ales de dinsa are mai puțină valoare de cât acel abandonat ¹⁾).

În toate cazurile, adică : ori-care ar fi soluția la care s'ar opri femeea, fie-că ea ar cere alimente, fie-că ea ar prefera să ceară veniturile sau dobândile dotei ei, abitațiunea, în cursul anului de doliu, și hainele de doliu se vor procura femeii din succesiunea bărbatului. „*La femme ne doit pas pleurer le mari à ses dépens*“, dice un vechi proverb judecătoresc, citat de Troplong (IV, 3670).

Dreptul femeii la abitație și la hainele de doliu.

Dacă femeea a murit în cursul anului de doliu, fără a-și exercita dreptul său, acest drept nu se transmite moștenitorilor săi ²⁾. Femeea nu poate, de asemenea, să vîndă sau să cedeze dreptul său altuia ³⁾.

Personalitatea dreptului.

Tot ast-fel, creditorii femeii n'ar putea să poprească în mâinile moștenitorilor bărbatului, banii cari i s'ar cuveni pentru hainele de doliu ⁴⁾. (V. t. V a Coment. noastre, p. 204).

sită de toate câștigurile nuntești, cum și de bunurile lăsate ei prin testament de cătră bărbat, dar încă era pedepsită și se considera ca *necinstită* împreună cu noul ei bărbat (art. 147). Văduva care, având copii, se mărita înaintea expirării unui an de la moartea bărbatului, nu putea scăpa de *necinste* și de pedeapsă de cât luând voea stăpânirei (adecă a Domnului), și lăsând fiilor ei, în deplină proprietate, jumătate din toată averea sa și toate câștigurile sale nuntești (art. 149). Veți în această privință monografia noastră, asupra art. 210 C. civ., publicată în *C. judiciar* din 1900, No. 63, p. 503. Cpr. L. 15, Cod., *Ex quibus causis infamia irrogatur*, 2. 12. L. 1, Cod., *De secundis nuptiis*, 5. 9. Veți și Nov. 39, capit. 2, *ab initio*.

1) Rolland de Villargues, *loco cit.*, 353. Guillouard, *Contrat de mariage*, IV, 2166. Baudry et Surville, III, 1931, p. 749. Rodière et Pont, III, 1957. Benoit, II, 142, p. 302. Répert. Sirey, *Dot*, 2922. Seriziat, *op. cit.*, 291, și toți autorii.

2) T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 50 și 120.

3) Benoit, *op. cit.*, II, 145. Répert. Sirey, *Dot*, 2909.—Dacă femeea nu voește să se folosească de abitațiunea ce-i dă legea, ea nu poate cere valoarea acestei abitațiuni în bani. Répert. Sirey, v^o și *loco cit.* Valoarea hainelor de doliu poate însă fi cerută în bani. Rodière et Pont, III, 1951. Seriziat, *op. cit.*, 299. Taulier, *op. cit.*, V, p. 369.

4) Cheltuelile pentru doliul femeii vor fi proporționate condițiunei sociale a soților și averii lăsate de bărbat, tribunalele având în această privință o putere discreționară de apreciere. Troplong, IV, 3671. Guillouard, IV, 2164.—Dreptul la hainele de doliu, ca și acel al abitațiunei, cuprinde tot ce

O asemenea urmărire ar putea fi pentru femei un pretext spre a nu purta doliul bărbatului, cu toate-că doliul șede bine la multe femei. „*Un deuil est souvent pour une femme une bonne fortune*“, a șis unde-va Théophile Gautier.

Dreptul de
abitațiune al
femeii.

Pe lângă hainele de doliu ale ei și ale familiei sale, femeea mai are încă dreptul de a locui în casa bărbatului în tot timpul anului de doliu. *In domo mariti lugere debet mulier*, țice o veche maximă. Dacă nu este cu puțință ca ea să continue a locui în aceeași casă, ea are drept la o indemnitate spre a-și procura o locuință potrivită cu poziția sa socială¹⁾.

Femeea are drept la această locuință, ori-care ar fi averea ei personală, și chiar dacă bărbatul său i-ar fi lăsat un legat, fie cât de însemnat.

Casul când
casa, în
care locuiau
soții, a fost
lăsată fe-
meii.

Acest principiu n'ar suferi excepție de cât atunci când casa în care locuiau soții, în timpul căsătoriei, ar fi fost legată femeii, în usufruct sau în deplină proprietate. „Considerând, țice cu drept cuvint tribunalul de Covurluiu, în sentința mai sus citată, că, în ce privește dreptul la abitațiune, acest avantaj este asigurat reclamantei prin efectul testamentului soțului său, care i-a legat usufructul casei în care soții locuiau; că, în această privință, testatorul n'a făcut de cât a uni voința sa cu aceea a legii, pentru a asigura soției sale aceeași situațiune pe care ea o avea când el se găsia în viață; în cât se poate spune că folosința acestui imobil, nu poate, drept vorbind, constitui o liberalitate, de cât după expirarea anului de doliu“²⁾.

este necesar nu numai femeii, dar familiei și chiar slugilor sale, memoria defunctului urmând a fi onorată conform a-verei și rangului său social. Benoit, *op. cit.*, II, 144, 146. Rodière et Pont, III, 1952.

¹⁾ Cpr. Planiol, III, 1656, *in fine*. Cas. fr. D. P. 91. 1. 225, Sirey. 92. 1. 380. C. București, *Dreptul* din 1891, No. 53.

²⁾ Veți *Dreptul* din 1899, No. 47. Cpr. în același sens: Guil-louard, IV, 2165. Aubry et Rau, V, § 540, p. 633. Baudry et Surville, III, 1929, p. 746. T. Huc, IX, 499. F. Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1570, No. 17.—*Contrà*: C. București, *Dreptul* din 1885, No. 6. Soluția este aceeași când soții locuiau într'o casă care era proprietatea femeii. Aceasta va continua a locui în aceeași casă, în mijlocul amintirilor care-i sunt scumpe. Baudry et Surville, *loco cit.* Cpr. și Cas. fr., decizie citată în nota precedentă.

Am văzut că, după art. 1279, femeea dotală nu poate cumula dobîndile sau fructele dotei cu alimentele ce i s'ar cuveni din averea bărbatului. Ea trebuie să aleagă una sau alta (art. 1279, § 1). Chestiunea este însă de a se ști dacă femeea săracă, adică, care nu are dotă, sau care are o dotă mică față cu averea lăsată de bărbat ¹⁾, poate, sau nu, cumula alimentele la care ea are drept cu porțiunea de moștenire ce i se cuvine, în baza art. 684 C. civ. ²⁾.

Dreptul femeii sărace. Cumulul alimentelor cu partea ei de moștenire.

Credem că cumulul este cu puțință, pentru-că dreptul consacrat de art. 684, în privința femeii sărace, este cu totul deosebit de acel consacrat prir art. 1279. Singurul cumul oprit este acel al alimentelor cu fructele sau dobîndile dotei ³⁾.

Despre fructele și dobîndile dotei și despre împărțirea fructelor în ultimul an al căsătoriei.

Art. 1278.—Dobîndile și fructele dotei sunt de drept datorite de bărbat sau de moștenitorii săi, din ziua evenimentului care a dat naștere la obligațiunea restituirei ⁴⁾. (Art. 1088, 1241, 1271, 1279 C. civ. Art. 1570, § 1 C. fr.)

¹⁾ Chestiunea de a se ști dacă o femeie este, sau nu, săracă, este o chestie de fapt lăsată la suverana apreciere a instanțelor de fond, așa că femeea chiar înzestrată ar putea fi considerată ca săracă, dacă dota ei este minimă față cu averea lăsată de bărbat. Veđi decisiile și autorii citați în Tr. nostru în limba franceză, p. 162, nota 2.

²⁾ Cum că dreptul ce art. 684 C. civ. conferă femeii sărace este un drept de moștenire, iar nu un drept de creanță în averea bărbatului, după cum pe nedrept hotărise trib. Ilfov, și C. din București (v. *Dreptul* din 1889, No. 61 și din 1890, No. 37), aceasta nu se mai discută astă-đi. Veđi Cas. rom. și C. Iași, Bulet. 1888, p. 578 și *Dreptul* din 1893, No. 12. *Dreptul* din 1890, No. 34. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1900, No. 80 (cu observ. noastră). Cas. rom. *Dreptul* din 1901, No. 45, și *Curierul judiciar* din același an, No. 47 (cu observ. noastră). C. Craiova, *Curierul judiciar*, din 1902, No. 36. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 28. Veđi t. III a Coment. noastre p. 470, *ad notam*, și Tr. nostru în limba franceză, p. 165.—S'a decis că dreptul femeii, fiind un drept personal, nu poate fi exercitat de creditorii săi (Trib. Argeș, sentință aprobată de Dl. Iulian Teodorescu, *C. judiciar* din 1904, No. 18), însă această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 206.

Art. 684. Drept de moștenire.

³⁾ Veđi în acest sens : C. Galați și Trib. Covurluiu, *Dreptul* din 1899, No. 38 și 47.—*Contră* : C. Iași, *Dreptul* din 1890, No. 34.

⁴⁾ Textul fr. ăice : *din ziua desfacerei căsătoriei (depuis le jour*

Art. 1280.—Când sarcinile căsătoriei încetează pentru bărbat ¹⁾, fructele imobilelor dotale se împart între bărbat și femeie, sau între moștenitorii lor, în proporțiunea timpului cât a durat bucurarea bărbatului de dotă în cursul celui din urmă an.—Anul începe din ziua când s'a celebrat căsătoria ²⁾. (Art. 484, 524, 525, 1271, 1278 C. civ. Art. 1571 C. fr.)

Ori-care ar fi cauza care ar aduce obligația de restituire a dotei, moartea bărbatului său a femeii, pronunțarea divorțului sau separația de bunuri ³⁾, bărbatul său moștenitorii lui dătoresc femeii sau moștenitorilor ei dobîndile și fructele dotei de drept, adecă, fără nici-o somație sau cerere în judecată, și aceasta prin derogare de la art. 1088, din ziua în care dota a trebuit să fie restituită ⁴⁾. „Intoarcerea zestrei după deslegarea cununiei

Deoseb. la
redacție
de la C. fr.

de la dissolution), și se controversează în Franța chestiunea de a se ști dacă, în caz de separare de bunuri, dobînda curge din ziua cererii în separare (art. 1263), sau din ziua pronunțării hotărîrii de separare (v. Guillouard, IV, 2155. Pand. fr., 11521 urm. Planiol, III 1651). Textul nostru curmă această controversă, după Marcadé (VI, art. 1570, No. 1, p. 104). „Ori-care ar fi cauza care ar da loc la restituirea dotei, țice acest autor, *desfacerea căsătoriei sau separația de bunuri*, fructele și dobîndile sunt tot-deauna datorite de drept, din ziua care a dat naștere la această obligație, fără nici-o cerere din partea femeii sau a moștenitorilor ei“.

- 1) Sau mai bine țis : când folosința bărbatului încetează.—Textul francez țice și de astă dată : *la desfacerea căsătoriei*, însă autorii aplică cu drept cuvînt această dispoziție și în caz de separație de bunuri. Veđi Seriziat, 305, p. 415. Berriat St. Prix. *Notes élément. sur le C. civ.*, III, 6277. Guillouard, IV, 2157. Troplong, IV, 3678. Aubry et Rau, V, § 540, p. 634, nota 41. Pand. fr., II, 11530. Répert. Sirey, *Dot*, 2877. Proudhon, *Usufruit*, V, 2696. Baudry, III, 439, *in fine*. Baudry et Surville, III, 1642, *in fine*.
- 2) Sau mai bine țis : din ziua aniversară, ori corespunđătoare a celebrării căsătoriei, după cum se exprimă art. 1416 din Codul italian. „*L'anno si computa dal giorno corrispondente a quello del matrimonio*“. Anul începe din ziua celebrării căsătoriei numai când ea a durat un an întreg. Cpr. Berriat St. Prix, *op. cit.*, III, 6280. Veđi și art. 1652 C. Calimach, citat textual *infrà*, p. 467, nota 1, *in fine*.
- 3) Veđi *suprà*, p. 463, nota 4.
- 4) De la data desfacerei căsătoriei, sau de la separația de patrimoni, bărbatul nu mai este decî în drept a percepe veniturile dotei, fiind-că dobîndile și fructele ei sunt de drept datorite de dinsul din această ți. Cas. rom. Bulet. 1893, p. 877, punctul 4.

prin moarte, sau din alte pricini, dice art. 1649 din Codul Calimach, se face ori în înșiși lucrurile de zestre, fiind de față, dimpreună cu toată sporirea lor¹⁾, și rodurile și veniturile luate înaintea cununii, sau după deslegarea ei²⁾. (Veđi și art. 1650 din același Cod)

În caz de absență a unuia din soți, dobînda curge în folosul femeii sau a moștenitorilor, din ziua trimeterei în posesiune provisorie a bunurilor soțului absent³⁾. Absența unuia din soți.

Am văduț însă că femeea supravețuitoare are alege-rea de a cere, pentru cursul anului de doliu, sau dobîndile ori fructele dotei sale, sau o pensie alimentară din succesiunea bărbatului său defunct (art. 1279, § 1). Art. 1279, § 1.

Cuvintele „dobîndile ori fructele dotei“ presupun că dota este susceptibilă de a produce un venit. Deci, trusoul femeii, care nu are natura și destinația ce are dota în genere, rămâne în categoria creanțelor ordinare, pentru care dobîndile nu curg, afară de o stipulație contrară, de cât din ziua cererii în judecată (art. 1088)⁴⁾. Trusoul femeii.

Dobîndile dotei, ca ori-ce dobîndi în genere (art. 1907), se prescriu prin cinci ani din momentul lichidării lor⁵⁾. Aplic. art. 1907.

¹⁾ Veđi *supră*, 442.

²⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1863, p. 21.

³⁾ Pand. fr., II, 11524. Aubry et Rau, V, § 540, p. 632. Arntz, III, 909.

⁴⁾ Pand. fr., II, 11525. Répert. Sirey, *Dot*, 256 și 2865. C. Rouen, D. P. 47. 2. 27. Veđi și autoritățile citate *supră*, p. 185, nota 2.

⁵⁾ Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1901, No. 45 și *C. judiciar* din același an, No. 35, p. 277. Leroux de Bretagne, *Nouv. tr. de la prescription*, II, 1243. Guillouard, *Prescription*, II, 676. T. Huc, IX, 495. F. Herman, *Nouv. C. civ. annoté*, IV, art. 2277, No. 55. Aubry et Rau, VIII, § 774, p. 434. Troplong, *Prescription*, II, 1025, p. 613. Répert. Sirey, *Dot*, 2864 și *Prescription*, 1794. Veđi asupra art. 1907 adnot. noastră publicată în *C. judiciar* din 1903, No. 16.—Aceeasi soluție este admisă în privința dobîndilor datorite de constituitorul dotei (art. 1241). Veđi *supră*, p. 185, text și nota 4 și p. 337, nota 2, *in fine*.—S'a decis însă că pentru a putea invoca prescripția statornicită de art. 1907, trebuie a fi de bună credință. Ast-fel, bărbatul, căruia legea îi impune îndatorirea de a restitui dota, n'ar putea pretinde că a fost de bună credință când, după desfacerea căsătoriei, a încasat cupoanele efectelor constituite dotă. C. București și Cas. rom. *Dreptul* din 1901, No. 45; *C. judiciar* din 1901, No. 35 și din 1903, No. 18.

Inaplic. art.
1278 ave-
rei parafer-
nale.

Dispoziția art. 1278, fiind excepțională și derogatorie de la dreptul comun (art. 1088), nu se aplică de cât la dota propriu zisă, nu însă și la averea parafernala. În privința acestei averi, bărbatul nu va datori dobânda de cât din ziua cererii femeii sau a moștenitorilor ei ¹⁾.

Casurile în
care disposi-
ția art. 1278
nu prezintă
nici-o difi-
cultate.

Dispoziția art. 1278 nu prezintă nici-o dificultate de câte-ori dota consistă în o sumă de bani, sau în rente ori creanțe, care au rămas proprietatea femeii și pe care ea sau moștenitorii ei urmează să le primească în urma evenimentului care a provocat restituirea dotei. Nici-o dificultate, de asemenea, în privința celorlalte fructe civile ajunse la scadență în cursul căsătoriei, precum: chiriiile caselor, arendile moșiilor, etc. (art. 523); căci aceste fructe socotindu-se dobândite și cu și, se vor cuveni bărbatului în proporțiune cu durata usufructului său, adică, a căsătoriei (art. 525). Așa, de exemplu: dacă folosința bărbatului a ținut un an și jumătate, ea încetând după ce bărbatul a perceput câștiul imobilului femeii pe al doilea an întreg, câștiul anului întâiu va aparține bărbatului, fiind-că în acel an el era usufructuarul dotei. Cât pentru câștiul perceput de dînsul pe al doilea an întreg, când folosința lui a încetat la mijloc, el îl va păstra pe atâtea zile cât a durat folosința lui, adică, până în ziua morții femeii, transcrierii hotărîrei de divorț, sau cererii de separație de bunuri, dacă ea a fost în mod definitiv admisă de justiție (art. 1263). Restul câștiului va fi restituit de bărbat, femeii, pentru-că, în calitate de usufructuar al dotei, el n'a putut să dobîndească fructele civile de cât și cu și, până în ultima și când el a fost usufructuar (art. 525).

Casurile în
care chestia
se complică.

Chestiunea se complică însă când dota consista într'un fond, moșie, livadă, vie, etc., care a rămas proprietatea femeii și care n'a fost dat în arendă. Dacă s'ar fi aplicat, în specie, regulile de la usufruct, bărbatul ar fi dobândit în mod irevocabil toate fructele naturale sau industriale ²⁾, percepute în timpul căsătoriei, ne avînd nici-un

¹⁾ Veđi, *infra*, p. 485.

Ce se înțele-
ge prin fruc-
te naturale și
industriale?

²⁾ Fructele naturale propriu zise (*merè naturales*), sunt acelea ce pămîntul produce de la sine, fără nici-o cultură, precum: buruenile, earba, fânul, spinii, etc. În această categorie intră și sporul animalelor sau prășila, adică: puii animalelor și produsul lor, precum: lâna, brânza, laptele, mierea, etc. Pelea, coarnele și carnea vitei nu se consideră însă ca fructe. „*Caro et corium mortis pecoris in fructu*

drept la acele prinse de rădăcini și neculese de dinsul în momentul restituirei dotei (art. 524).

Art. 1280, a cărui dispoziție întunecoasă și rău redactată este împrumutată de la dreptul roman ¹⁾, cuprinde

non est“ (L. 30, Dig., *Quibus modis ususfructus amittitur*, 7, 4).—Fructele industriale sunt acelea ce pământul produce, cu ajutorul muncii omului, precum : grâul, sacara, porumbul, verdețurile, etc. Veși t. II a Coment. noastre, p. 471. Veși și Roussilhe, *Tr. de la dot.*, 337, p. 249, 250. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 205.

Peștele ce se pescuește într'un iaz este însă considerat ca fruct, pentru-că peștii cei mici ce se lasă în iaz se reproduc și permit peste câți-va ani de a se pescui din nou. Cpr. Pothier, *op. cit.*, 204 și *Tr. du douaire*, VI, 196. Roussilhe, *op. cit.*, 336.—Același lucru vom dice despre copacii pădurilor, pentru-că seminceriile cari se lasă cresc și sunt și ei, cu timpul, supuși tăerei. Pothier, Roussilhe, *loco cit.* În privința arborilor bătrâni nepuși în tăere regulată și acelor desrădăcinați prin accident, sau căduți de bătrînețe, veși *suprà*, p. 227, 228. Cpr. Roussilhe, *op. cit.*, 337, p. 249.

Petrele care se scot dintr'o carieră nu se consideră ca fructe, pentru-că nu renasc altele în locul acelor care se scot, ci însuși fondul se epuizează. Veși Pothier, *op. cit.*, 204, *in fine* și *Tr. du douaire*, VI, 196. Roussilhe, *op. cit.*, 336. Comoara găsită într'un fond nu este, de asemenea, un fruct al pământului. Veși *suprà*, p. 228.

În cât privește casurile în care dota ar avea de obiect o mină, o carieră, veși *suprà*, p. 225, 226.

¹⁾ „*Novissimi anni, in quo matrimonium solvitur, fructus pro rata temporis portione utrique parte debere adsignari*“. L. unică, Cod, *De rei uxoriae actione*, 5. 13.—L. 7, Pr., și § 2, *in fine*, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3 dice, de asemenea, că bărbatul nu câștigă fructele de cât în proporțiune cu timpul cât ține căsătoria, restul fiind supus restituirei. Mai veși încă și L. 7, § 1, Dig., *loco cit.* Aceeași soluție era admisă și în vechiul drept francez, după cum atestă Despeisses, citat de Guillaouard (IV, 2156). Veși și Roussilhe, *op. cit.*, 343, p. 252 urm.—„La întoarcerea zestrei, dice Codul lui Andr. Donici (capit. 33, § 30), se va face socoteala pentru rodurile anului celui de pe urmă, analogisindu-se anii din ziua ce a primit bărbatul zestrea, cum și de la ziua ce era să se întoarcă zestrea, și împreună cu zestrea se vor da și rodurile“. Veși și art. 1651 din Codul Calimach, unde se dice : „Rodurile și veniturile zestrei a anului celui de pe urmă, se împart după analogia lunilor și a zilelor acestui an, dacă nu s'ar fi alcătuit mai înainte într'alt chip pentru aceste“ ; și art. 1652 din același Cod. adaogă : „Dacă zestrea

Peștele din iaz.

Petrele dintr'o carieră.

Comoară.

Mină, carieră.

Dreptul roman și dreptul vechi francez.

Cod. Andr. Donici.

Codul Calimach. Art. 1651.

însă o derogare însemnată de la regulele dreptului comun. În adevăr, după acest text, pe care n'am parvenit a-l înțelege de cât după multă trudă, fructele naturale proprii dise, sau industriale ale ultimului an a căsătoriei, sunt dobândite de soții căsătoriți sub regimul dotal ¹⁾ *di cu di*, iar nu prin perceperea sau separarea lor de pământ, ca în materie de uzufruct ordinar (art. 524). De câte-ori, deci, folosința bărbatului nu va înceta în ziua aniversară a celebrării căsătoriei²⁾, și acesta este cazul cel mai comun, căsătoria va fi durat un număr oare-care de ani, *plus o fracțiune*. Bărbatul nu va avea, în asemenea caz, drept de cât la fracțiunea corespondentă a recoltei din anul în care folosința sa a încetat, restul din această ultimă recoltă aparținând femeii. Deci, dacă întreaga recoltă a ultimului an a fost percepută de bărbat, el va restitui o parte dintr'însa femeii; dacă, din contra, femeea a perceput recolta, din cauză că ea fost coaptă în urma încetării folosinței bărbatului, ea va restitui o parte din acea recoltă, bărbatului, pentru timpul cât el a fost usufructuar³⁾.

s'a dat bărbatului mai înainte de cununie, se socotește anul cel de pe urmă a căsătoriei, de la ziua cununiei, iar dacă s'a dat după cununie, se socotește din ziua trădărei⁴⁾.

¹⁾ Această regulă nu se mai aplică în Codul francez sub regimul de comunitate, sub care fructele naturale sau industriale sunt dobândite de bărbat prin *perceperea lor*, conform art. 524. Această soluție rezultă din art. 1401, 2° fr., care vorbește de fructe *percepute*. Codul fr. nu s'a depărtat deci de la dreptul comun, adecă de la art. 524, de cât în privința regimului dotal. Cpr. Thiry, III, 524. Mourlon, III, 434. Baudry, III, 437. Laurent, XXIII, 572. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, p. 203.

²⁾ Dicem în ziua aniversară sau corespondentă a celebrării căsătoriei, iar nu din ziua celebrării căsătoriei, după cum se exprimă art. 1280, *in fine*, pentru-că anul începe din ziua celebrării căsătoriei numai când ea a durat un singur an. Veți *suprà*, p. 464, nota 2.

Casul în care fondul a produs mai multe recolte într'un an.

³⁾ Se poate întâmpla ca un fond să fie ast-fel cultivat în cât se producă mai multe recolte într'un an. În asemenea caz, se vor adiționa toate produsele anului, pentru a se constitui venitul aceluși an, și acest total se va împărți în mod proporțional între bărbat și femeie, conform regulei satornicite de art. 1280. Colmet de Santerre, VI, 243 bis IV. Veți și Rodière et Pont, III, 1940, *in fine*. Se mai poate încă întâmpla ca bărbatul să perceapă asupra unui bun de-

Să lămurim această chestie prin un exemplu: ¹⁾:
¹⁰ Căsătoria a fost celebrată la 1 Iulie 1890, iar folosința bărbatului a încetat la 31 Decembre 1900; căsătoria a ținut deci 10 ani și jumătate. Recoltele percepute de bărbat în cei dece ani ai căsătoriei sunt ale lui, fără nici-o obligație de restituire, pentru-că în acest timp el avea usufructul dotei și sarcinile căsătoriei. Presupunând însă că el a perceput și a unspre-decea recoltă, adecă a întregului an 1900, în care el n'a fost usufructuar de cât timp de șese luni, fiind-că, în ipotesa noastră, folosința lui a încetat la 31 Decembre 1900; el va trebui să restituie femeii jumătate din a unspre-decea și ultimă recoltă.

²⁰ Căsătoria a fost celebrată la 1 Ianuarie 1890, iar folosința bărbatului a încetat la 30 Iunie 1900; căsătoria a ținut deci 10 ani și jumătate. Bărbatul nu are nici-o obligație de restituire cătră femeie pentru cele dece recolte percepute în cei dece ani ai căsătoriei, tot pentru motivele mai sus expuse că el era usufructuar. Presupunând însă că toată ultima recoltă a anului 1900 (a unspre-decea) a fost percepută de femeie, ea va restitui jumătate dintr'însa bărbatului pentru cele șese luni din anul 1900, cât timp a durat căsătoria, și prin urmare, usufructul bărbatului ²⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă că răfuiala dintre

---

terminat mai mult de cât o recoltă într'un an. De exemplu: el dă via dotală în arendă, după ce a cules roada. Presupunând că aceasta s'ar întâmpla în primul an al căsătoriei, când s'a și născut pentru dînsul obligația de a restitui dota, în asemenea caz, bărbatul nu va putea să păstreze în același timp o parte proporțională a recoltei în natură și o parte din prețul arendei, cu toată soluția contrară care ar părea să rezulte din L. 7, § 1, Dig., *Soluto matrimonio*, 24. 3, ci numai o parte din recoltă; pentru-că prețul arendei represintă recolta din anul viitor. Cpr. Baudry et Surville, III, 1642, p. 287, 288.

- 1) Toți autorii dau, în această privință, câte un exemplu, însă ei sunt atât de întunecoși în explicările ce le dau, în cât cu greu îi poate pricepe cine-va.
- 2) Aceasta se înțelege în privința bunurilor aduse în momentul căsătoriei. Cât pentru recoltele produse de bunurile dotale venite femeii, în timpul căsătoriei, fie-care din ele va fi atribuită anului matrimonial în curs în momentul în care ea a fost percepută. Baudry et Surville, III, 1642, p. 287. Répert. Sirey, *Dot*, 2883.

bărbat și femei, prescrisă de art. 1280, nu are loc de cât pentru ultimul an de căsătorie, în care folosința bărbatului a încetat prin unul din evenimentele prevădute de lege (art. 1271): moarte, divorț, sau separație de patrimoniu (de absență nu mai vorbim, acesta fiind un caz foarte rar în practică). Toți anii îndepliniți, cu începere din ziua celebrării căsătoriei, nu dau loc la nici-o răfuială. În privința acestor ani, totul este consumat; bărbatul, în calitate sa de usufructuar al dotei, a perceput fructele și le-a dobândit în mod irevocabil¹⁾. Singurul an care se ia în considerație este acel din urmă, în care bărbatul a avut drept la fructe numai pentru o fracțiune, și împărțea între dînsul și femei nu se face de cât în privința acestei fracțiuni. Această observație este de mare interes în interpretarea art. 1280.

Deducerea
cheltuelilor
de cultură
făcute de
bărbat.

O altă observație importantă, pe care trebuie s'o facem, este că înainte de a se procedea la împărțirea fructelor, între bărbat și femei, trebuie să se deducă cheltuelile de cultură făcute de bărbat; căci nu există fructe de cât în urma deducerii cheltuelilor care le a produs²⁾. Repartiția proporțională, pe care o voește art. 1280, nu se face deci de cât asupra prețului net, deducându-se cheltuelile din produsul brut al recoltei. Aceasta nu este de cât aplicarea regulii generale statornicită de art. 484, la care art. 524 nu face excepție de cât în privința usufructului ordinar. Or, acest din urmă text fiind inaplicabil regimului dotal, regula art. 484 își reia, sub acest regim, toată puterea sa³⁾.

¹⁾ Cpr. C. Riom, Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 4193, nota 3. Pand. fr., *Mariage*, II, 11533. Seriziat, 302, p. 410.

²⁾ „*Fructus eos esse constat, qui deducta impensa supererunt*“. L. 7, Pr., Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3. Veđi și L. 36, § 5, Dig., *De hereditatis petitione*, 5, 3, unde se dice: „*Fructus intelliguntur deductis impensis que querendorum; cogendorum, conservandorumque eorum gratia fiunt*“.

³⁾ Veđi *supra*, p. 223, 224 și 226, nota, 7°. Cpr. Guillaouard, IV, 2159. Odier, III, 1408. Troplong, IV, 3677. Colmet de Santerre, VI, 243 bis VII: Aubry et Rau, V, § 540, p. 635. Rodière et Pont, III, 1941. 1942. Griveau, *Régime dotal*, p. 89. Dépinay, *Idem*, p. 127. T. Huc, IX, 500. Arntz, III, 910. Baudry, III, 438. Pand. fr., II, 11538. Répert. Sirey, *Dot*, 3893, 3894. Durantou, XV, 449. Jouitou, I, 424, p. 474. Tessier, II, p. 159 și 172. Benoit, II, 196, p. 396. Proud-

Art. 1280 derogând, precum am văzut, de la regulile generale în materie de usufruct, aplică fructelor naturale și industriale soluția de la fructele civile, în cât un autor, Proudhon, a putut dice că fructele naturale și industriale sunt *civilisate*, adecă, considerate ca civile ¹⁾.

Soluția admisă de art. 1280 este cu mult mai echitabilă de cât aceea admisă de art. 524. Ea este conformă cu noțiunea dotei: fructele dotei fiind, în adevăr, menite a susține sarcinile căsătoriei, nimic mai just de cât ca bărbatul să le dobîndească în proporțiune cu timpul pentru care el a suportat aceste sarcini: „*Dotis fructum ad maritum pertinere debere æquitas suggerit; cùm enim ipse onera matrimonii subeat, æquum est eum etiam fructus percipere*“ ²⁾. Justificarea art. 1280.

Această dispoziție, inutilă pentru fructele civile, ajunse la scadență în timpul căsătoriei, față cu dispoziția art. 525, după care fructele civile se socotesc dobîndite și cu di, și se cuvin usufructuarului, în proporțiune cu durata usufructului său ³⁾, era necesară pentru fructele naturale propriu dise său industriale, care, după art. 524, se dobîndesc prin perceperea sau deslipirea lor de lucrul care le-a produs, după cum se exprimă art. 480 din Codul italian.

Regula art. 1280 se aplică ori-când folosința bărbatului încetează, fie chiar în cursul primului an ⁴⁾.

Ea se aplică nu numai în caz de desfacerea căsătoriei, după cum dispun Codul francez și acel italian (art. 1416), sau când sarcinile căsătoriei încetează pentru bărbat, după cum se exprimă textul nostru, ci în toate casurile în care dota urmează a fi restituită. De aceea, am observat, *suprà*

hon, *op. cit.*, V, 2698, p. 148. F. Herman, III, art. 1571, No. 7.—*Contrà*: Seriziat, 306, p. 415, 416. Taulier, V, p. 375 urm. Veđi și Baudry et Surville, III, 1642, p. 286, care nu acordă bărbatului dreptul la despăgubire de cât pentru recolta ultimului an.

- 1) Dintre toți autorii, Proudhon este acela care dă cele mai multe desvoltări asupra art. 1280. Veđi *Tr. des droits d'usufruit, usage personnel et habitation*, V, 2694—2737, p. 143—202 (ed. a 2-a, din 1836).
- 2) L. 7, Pr., Dig., *De jure dotium*, 23. 3. Veđi și *suprà*, p. 221, text și nota 3.
- 3) Cpr. T. Huc, IV, 500, p. 603.
- 4) Guillouard, IV, 2157.

p. 464, nota 1, că textul, pentru a fi exact, trebuia să dică: *In casurile când folosința bărbatului încetează, sau: în casurile când bărbatul este obligat a restitui dota, etc.* ¹⁾.

Această regulă se aplică la toate speciile de fructe: fructe naturale și industriale, fructe produse de imobile sau mobile, de și textul nu vorbește de cât de imobile ²⁾.

Produse pe-
riodice.

Ea se aplică, deci, la prăsilă sau puii animalelor (*fetus jumentorum*) (L. unică, § 9, Cod, *De rei uxoriæ actione*, 5. 13 ³⁾, lâna oilor ⁴⁾, etc., pe care legea romană le consideră cu drept cuvânt ca fructe; la produsele periodice care nu se percep în fie-care an, ci numai la câți-va ani, precum sunt: pădurile puse în tăere regulată, produsul pescuitului dintr'un iaz, etc. ⁵⁾.

Codul por-
tughez și
spaniol.

- 1) Cpr. Aubry et Rau, V, § 540, p. 634, text și nota 41.—Cu toate-acestea, art. 1621 din Ante-proiectul de revisuire re-produce, fără nici-o schimbare, art. 1571 din Codul francez.
- 2) Fructele nedeslpite de lucru și veniturile *tuturor bunurilor dotale*, dice art. 1162 din Codul portughez, se împart între bărbat și femeie sau moștenitorii lor, în proporție cu timpul cât a ținut căsătoria în ultimul an⁴. Art. 1380 din Codul spaniol dice că împărțeala fructelor și a veniturilor se face conform regulelor stabilite pentru încetarea usufructului.
- 3) Veți *supră*, p. 222. Cpr. Guillouard, IV, 2158. Aubry et Rau, V, § 540, p. 633, nota 40. Rodière et Pont, III, 1946. Baudry, III, 439. Baudry et Surville, III, 1642, p. 287. Pand. fr., *Mariage*, II, 11540. Répert. Sirey, *Dot*, 2876. Fuzier-Herman, III, art. 1571, No. 4. Colmet de Santerre, VI, 423 bis II. T. Hue, IX, 500. Troplong, IV, 3674. Arntz, III, 910. Thiry, III, 524, *in fine*. Berriat St. Prix, *op. cit.*, III, 6285.
- 4) „*Non solum autem de fundo, sed etiam de pecore idem dicemus, ut lana oriunt, fetusque pecorum præstaretur*“. L. 7, § 9, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3.
- 5) Veți *supră*, p. 226. „*Et in pluribus annis idem dici potest, ut in silva cædua*“. L. 7, § 7, Dig., *Solutio matrimonio*, 24. 3. Ast-fel, dacă este vorba de o pădure care se exploatează la fie-care de ce ani, bărbatul care ar fi suportat sarcinile căsătoriei timp de 15 ani, va avea drept la o tăere întreagă și la jumătatea celeilalte tăeri, făcută, sau care urmează de acum înainte să fie făcută. Cpr. Baudry, III, 439. Planiol, III, 1650, *in fine*. T. Hue, IX, 500, p. 603. Guillouard, IV, 2158. Laurent, XXIII, 574. Pand. fr., II, 11535. Répert. Sirey, *Dot*, 2889 urm. Marcadé, VI, art. 1571, No. II. F.-Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1571, No. 3. Odier, III, 1407. Tessier, II, p. 172, nota 897. Vigié, III, 613. Griveau,

Impărțeala între bărbat și femei nu va avea însă loc de câte-ori nu este vorba de produse periodice asimilate fructelor, după regulile de la usufruct. Ast-fel, în privința pădurilor nesupuse unei tăeri regulate și periodice, bărbatul nu va putea cere o parte proporțională din plus valuta dobândită prin creșterea arborilor în ultimul an a căsătoriei, femeia folosindu-se singură de mărirea valorii fondului dotal¹⁾.

Produse ne-periodice.

Unii autori aplică dispoziția art. 1280 numai fructelor care urmează a fi percepute, atribuind în toate cazurile pe acele percepute, bărbatului. Ast-fel, dacă căsătoria n'a ținut de cât o lună, în care bărbatul a perceput o recoltă întreagă, această recoltă îi va aparține în întregime, având drept și la a două-spre-zecea parte din recolta următoare. De asemenea, presupunând că căsătoria celebrată la 1 Octombrie 1902, a fost desfăcută la 2 Octombrie 1903, și că în acest timp bărbatul a perceput două recolte, cu-toate-că căsătoria n'a ținut de cât un an și două zile, el nu numai că va păstra cele două recolte întregi, dar va avea încă drept și la o parte din recolta a treia, pentru cele două zile cât a ținut căsătoria peste un an²⁾.

Aplic. art. 1280 atât la fructele percepute cât și la acele care urmează a fi percepute. Controversă.

Această soluție este însă generalmente respinsă de doctrină, ea fiind atât nerațională, cât și chiar contrară textului și spiritului art. 1280. În adevăr, acest text nu distinge între fructele percepute și acele care urmează a fi percepute. Apoi, fructele unui an având menirea de a subveni la nevoile proprietarului până la recolta următoare, nu se poate pricepe cum bărbatul ar putea să păs-

---

Régime dotal, p. 90. Mourlon, III, 438. Rodière et Pont, III, 1940. Colmet de Santerre, VI, 243 bis III. Aubry et Rau, V, § 540, p. 634, 635, text și nota 45. Proudhon, *op. cit.*, V, 2735 urm., p. 197 urm. Seriziat, 303, p. 413, 414.—Veți însă Troplong, IV, 3675. Massé-Vergé, IV, § 673, p. 259, 260, nota 18, *in fine*.

¹⁾ Cpr. Guillaud, IV, 2158, *in fine*. Pand. fr., II, 11537. Répert. Sirey, *Dot*, 2892. T. Hué, IX, 500, *in fine*. C. Lyon, D. P. 46. 2. 140. Sirey, 46. 2. 260.

²⁾ Seriziat, 302, p. 410, 412. Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, V, p. 372 urm.

treze pentru dînsul recolta unui an întreg, atunci cînd căsătoria n'ar fi ținut, de exemplu, de cât o lună, lăsând pe femei său pe moștenitorii săi fără nici-un mijloc de existență pentru restul anului ¹⁾).

SECȚIUNEA IV

Despre averea parafernală ²⁾.

Am vădut *suprà*, p. 25, că, sub regimul dotal, bunurile femeii se împart în bunuri dotale și extra-dotale său parafernale. Parafernalityatea nu poate, deci, să existe de cât sub regimul dotal ³⁾.

Această distincțiune între bunurile femeii, pe care o admiteau și legile noastre anterioare ⁴⁾, este împrumutată de la dreptul roman ⁵⁾.

Art. 1658
C. Calimach.

„Exoprica său paraferna ⁶⁾, dice art. 1658 din Codul

¹⁾ Veđi în acest din urmă sens : Pand. fr., *Mariage*, II, 11532. Répert. Sirey, *Dot*, 2881. Baudry, III, 437. Duranton, XV, 453. Rodière et Pont, III, 1938. Benoit, II, 197, 198, p. 367 urm. Proudhon, *op. cit.*, V, 2713, 2715. Marcadé, VI, art. 1571, No. 1, p. 104, 105. Aubry et Rau, V, § 540, p. 634, text și nota 43.

²⁾ Veđi asupra acestei materii, pe lângă ceilalți autori obicinuți citați : Benoit, *Tr. des biens paraphernaux*, 1 vol. de 400 pag. (ed. din 1846). Marcadé se mulțumește de a reproduce textele, consacrand întregei secțiunii numai *cinci* rînduri de comentarii. Dacă ne-am mărgini și noi la niște noțiuni elementare, am ajunge foarte curînd la mult doritul sfîrșit, pe care probabil nu-l vom atinge nici-odată.

³⁾ Cpr. Troplong, IV, 3688.

⁴⁾ Veđi art. 1658 urm. C. Calimach : art. 44 urm. partea III, capit. 16, C. Caragea, etc.

⁵⁾ L. 9, § 3, *De jure dotium*, 23. 3 ; L. 31, § 1, Dig., *De donationibus*, 39. 5 ; L. 8, Cod., *De pactis conventis*, 5. 14 ; L. 17, Cod., *De donationibus inter virum et uxorem*, 5. 16. Veđi și Harmenopol, 4, 12, *de paraphernis*.

⁶⁾ Cuvîntul *paraferna* este grecesc (παρὰ ἐξουχίαν, *extra dotem*). Galiî numiau bunurile parafernale *peculium*, după cum ne atestă Ulpian (L. 9, § 3, Dig., *De jure dotium*, 23. 3). Veđi și L. 31, § 1, Dig., *De donationibus*, 39. 5. Scriitorul Aulus-Gellius ne arată cu mult înaintea lui Ulpinian ce se înțelegea la Romani prin bunuri parafernale : „*Quando mulier dotem marito dabat, tum, quæ ex suis bonis retinebat, neque ad virum transmittabat, ea recipere dicebatur : sicuti nunc quoque in venditionibus, quæ excipiuntur neque veneunt*“.

Calimach, se numesc acele lucruri, care femeea afară de zestre le aduce în casă, și care va câștiga în vremea căsătoriei din moștenire, sau legatum, sau daruri, sau prin alte chipuri legiuite“; iar Codul Caragea dispune că: „Toată averea mișcătoare sau nemișcătoare, câtă are mu-
 erea afară din zestrea ei, exoprică se ăice“ (art. 44, par-
 tea III, capit. 16) ¹⁾.

Cod.
Caragea.

Art. 1283.—Toată averea femeii care nu este dotală, este parafernală, sau avere extra-dotală. (Art. 1234, 1284 urm. C. civ. Art. 1574 C. civ.)

Toate bunurile care nu sunt cuprinse în constituirea de dotă, nici subrogate prin întrebunțare sau schimb u-
 nor bunuri dotale, sunt deci parafernale, așa că paraferna-
 litatea este regula generală, iar dotalitatea o excepție ²⁾.

Din definiția pe care legea o dă bunurilor dotale re-
 sultă că dacă soții au stipulat regimul dotal, nestipulând
 nici-o constituire de dotă, toate bunurile femeii sunt pa-
 rafernale, așa că vom avea un regim dotal fără dotă ³⁾,
 soluție care era admisă și la Romani ⁴⁾.

Regim
dotal fără
dotă.

În asemenea caz, adopțiunea regimului dotal, sub care
 toate bunurile femeii sunt parafernale, produce efectele u-
 nei separațiuni de bunuri contractuale ⁵⁾. De aceea, am

¹⁾ Cpr. Trib. Rîmnicu-Sarat, *Dreptul* din 1898, No. 57.

Tot ast-fel se exprimă și art. 1283 din Codul actual:

²⁾ Cpr. Planiol, III, 1657. Troplong, I, 144, și IV, 3003. Veđi și *supră*, p. 24 și 124.

³⁾ Guillouard, IV, 1701 și 2167. Répert. Sirey, *Dot*, 2930. Duranton, XV, 336. Rodière Pont, III, 1664. Aubry et Rau, V, § 533 bis, p. 527. Baudry, III, 443. Boileux. *Comment. sur le C. Napoléon*, V, p. 513. Fuzier-Herman, *Le régime dotal sans dot*, *Revue pratique*, anul 1874, t. 38, p. 530 urm. Jouitou, I, 5, Seriziat, 16, p. 18. Marcadé, VI, art. 1540, 1541, No. I, p. 18.

⁴⁾ L. 1, Cod, *De dotis promissione et nuda pollicitatione*, 5. 11. —În Franța, sub regimul de comunitate, regula este contrară. Sub acest regim, toate bunurile femeii sunt dotale, și ca atare, supuse folosinței bărbatului, afară de cazul unei convenții contrare. (Cpr. art. 1530 și 1574 C. fr.)

⁵⁾ Cpr. Répert. Sirey, *Dot*, 2931. Pand. fr., II, 11623.—Veđi *supră*, p. 29 și autorii citați p. 124, nota 1, la care trebuie să adăogăm: Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 383. Arntz, III, 912. Jouitou, I, 5, și II, 623, etc. Veđi și *supră*, p. 399.

și susținut că regimul legal său de drept comun nu poate fi altul, în legislația noastră, de cât acel al separațiunii de bunuri ¹⁾).

Imobilele cedate femeii în plata unor creanțe dotale.

Din împrejurarea că toată averea femeii care n'a fost constituită dotă este parafernala, rezultă că imobilele cedate femeii sub regimul dotal în plata unor creanțe nedotale, sunt parafernale, chiar dacă constituirea de dotă ar cuprinde toate bunurile femeii, acele prezente și viitoare ²⁾).

Art. 794 urm.

De asemenea, dacă presupunem că femeea, în momentul contractului de căsătorie, era coproprietară în indivisiune asupra unui imobil, care a fost exclus din constituirea dotală, și că acest imobil i-a fost mai târziu atribuit în întregimea lui, prin împărțeala făcută de un ascendent al său (art. 794 urm.), el se consideră ca parafernala sa extra-dotala, și în consecință, poate fi ipotecat de femeie și urmărit de creditorii săi ³⁾).

Dobândirea de bunuri prin donație sa legat.

În fine, bunurile dobândite de femeie în timpul căsătoriei, prin donație sa legat, sub condițiune ca ele să nu fie dotale, sunt parafernale, chiar în cazul când constituirea de dotă ar cuprinde și bunurile viitoare, pentru că terții, fie rude sa străini, nu sunt legați prin constituirea de dotă a tuturor bunurilor viitoare ale femeii. Art. 1236 oprește, în adevăr, numai mărirea dotei, în timpul căsătoriei, nu însă și micșorarea ei ⁴⁾).

Presumția muciană.

De câte ori femeea dobîndește, cu titlu oneros, avere mobilă sa imobilă, ori plasează capitaluri, atât bunurile dobândite cât și banii sunt proprietatea ei și constituiesc bunuri parafernale, fără ca ea să aibă nevoie de a dovedi originea lor; căci celebra presumpție din dreptul roman, a lui *Quintus Mucius Scevola*, admisă și în dreptul nostru anterior ⁵⁾), după care tot ce dobîndia femeea în timpul căsătoriei era presupus a fi dobîndit cu banii bărbatului, dacă ea nu dovedea sorgintea acestei achizițiuni (*unde ha-*

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 26 urm.

²⁾ Cas. fr. D. P. 92. 1. 531. Pand. Périod. 93. 1. 120. Pand. fr., II, 11628. Veđi și *suprà*, p. 157.

³⁾ C. Caen, Sirey, 69. 1. 265. Pand. fr., II, 11627.

⁴⁾ Planiol, III, 1502 și 1658. T. Huc, IX, 429.—Chestiunea este însă controversată. Veđi *suprà*, p. 145, nota 3, unde se arată autoritățile într'un sens și în altul.

⁵⁾ Veđi *suprà*, p. 127, nota 3.

buit), nu mai există în dreptul actual de cât în materie comercială, la caz de faliment al bărbatului (art. 792 urm. C. com.¹). Și această soluție este adevărată chiar în privința femeilor căsătorite sub legea veche, dacă achizițiunea a avut loc sub legea actuală²).

După rigoarea principiilor, această presumpție nu va mai putea fi admisă astă-zi de cât în privința achizițiunilor făcute sub legea veche, de femei căsătorite tot sub aceea lege³).

Cât pentru bunurile dobândite sub legea actuală de o femeie căsătorită chiar sub legea veche, ele aparțin femeii și sunt parafernale, dacă bărbatul său moștenitorii săi nu dovedesc, fie chiar prin simple presupțiuni de fapt, că ea n'a avut mijloace și că achizițiunea făcută de dînsa a fost plătită cu banii bărbatului. A face asemenea dovadă nu însemnează a reinvia vechia presumpție romană, care numai ca presumpție legală este înlăturată în dreptul actual⁴).

Beneficiile realizate de femeia dotală într'un comerț autorizat de bărbatul său sunt tot parafernale, cel puțin în caz de o constituire de dotă mărginită numai la bunurile prezente⁵). Cât pentru cazul în care femeia și-ar fi constituit dotă și bunurile sale viitoare, chestiunea este foarte controversată⁶).

Tot parafernala este și despăgubirea ce compania de asigurare ar plăti femeii pentru distrugerea prin foc a

Beneficiile
realizate
de femeie
într'un
comerț.

Despăg.
dată de
o comp. de
asigurare.

- 1) Veđi în privința textelor din Codul de comerț, Nacu, III, p. 156 urm. Motivul presupțiunei admise de Codul comercial nu mai este de astă-dată înlăturarea ori-cărei bănueli de câștiguri ilicite sau necinstite din partea femeii, ci împedecarea fraudei dintre femei și bărbat, pentru ca acest din urmă să nu-și poată sustrage averea de la creditorii săi. Veđi și *suprà*, p. 128, nota 4.
- 2) C. Iași, *Dreptul* din 1903, No. 23 și *C. judiciar* din același an, No. 40 (cu observ. noastră). Veđi *suprà*, p. 129, 130.
- 3) Chestiunea este însă controversată. Veđi asupra acestei faimoase controverse, *suprà*, p. 127—130 și t. VII a *Comment. noastre*, p. 306 urm.
- 4) Cpr. *Répert. Sirey, Dot.*, 847, 2941, și *Commun. conjugale*, 3321. *Cas. fr. D. P.* 77. 1. 214. *Sirey*, 77. 1. 148. Veđi autoritățile citate *suprà*, p. 128, nota 5.
- 5) Veđi *suprà*, p. 143, 144.—*Contru*: Benoit, *Tr. des biens paraphernaux*, 13, p. 27 urm.
- 6) Veđi *suprà*, p. 144, 145.

unui imobil dotat, de și chestiunea este și de astă-dată controversată ¹⁾).

Bunurile
rezervate
de femeie
conform
art. 1242.

Clausa prin care femeia și-ar fi rezervat, pe fie-care an, conform ultimului alineat al art. 1242, o parte din veniturile sale, nu rădică însă acestor venituri caracterul lor de dotalitate, și nu le face parafernale, de-oare-ce primirea lor de către femeie nu le schimbă menirea ce ele au de a fi întrebuințate la susținerea sarcinilor căsătoriei ²⁾).

Caracterul
distinctiv al
bunurilor pa-
rafernale.

Ceea ce distinge bunurile parafernale de acele dotale este, pe de o parte, că ele se administrează de femeie care are și folosința lor, iar pe de alta, că ele pot fi înstrăinate de dînsa, cu autorizarea bărbatului său a justiției (art. 1285).

Administrația, folosința și alienabilitatea bunurilor parafernale.

Art. 1285.—Femeia are administrarea și folosința averii sale parafernale. Ea nu poate aliena acea avere, nici a sta în judecată pentru dînsa, de cât cu autorizațiunea bărbatului, său, la caz de refuz din partea acestuia, cu permisiunea judecăței. (Art. 197, 199, 201, 1265, 1284 C. civ. Art. 1576 C. fr.)

1° Administrația averii parafernale.

Dreptul
roman.

La Romani, femeia avea asupra bunurilor parafernale drepturile cele mai întinse. Ea putea, fără concursul bărbatului, să le administreze, să exercite acțiunile privitoare la ele, și să le înstrăineze atât cu titlu oneros cât și cu titlu gratuit ³⁾).

Codul Cali-
mach și Ca-
ragea.

Această soluție, admisă și de vechea jurisprudență franceză, trecuse și în dreptul nostru anterior: „Femeia are neîngrădită proprietate asupra exopricei ei, ăice art. 1659 din Codul Calimach; așa dar poate să dispozeze slo-

¹⁾ Veđi *supră*, p. 143, nota 2 și 161.

²⁾ Veđi *supră*, p. 218, 219.

³⁾ „*Hac lege decernimus, ut vir in his rebus quas extra dotem mulier habet, quas, Græci paraphernam dicunt, nullam, uxore prohibente, habeat communionem, nec aliquam ei necessitatem imponat*“. L. 8, ab initio, Cod, *De pactis conventis tam super dote*, etc., 5. 14. Și această lege adaogă, in partea sa finală: „*Nulla modo, muliere prohibente, virum in paraphernis se volumus immiscere*“.

bod după a ei voință și plăcere în viață, și prin voința cea de pe urmă“; și art. 1660 din același Cod adaogă: „Bărbatul nu are nici-o putere asupra exopricei femeii, fără învoirea ei“. Tot cam ast-fel se exprimă și Codul Caragea, : „Câtă exoprică știută¹⁾ bărbatului are muerea, toată ca niște lucruri ale sale o stăpânește ea desevirșit, și este volnică să facă cu dînsa ce va vrea, adecă: s'o închirieze, s'o zălogească, s'o împrumute și s'o dăruiască“ (art. 46, partea III, capit. 16).

Astă-di, după art. 1285, femeia are numai administrația și folosința parafernei sau exopricei sale, și aceasta chiar în cazul când contractul de căsătorie ar fi stipulat o societate de achizițiuni (art. 1287 urm.²⁾. Dreptul actual.

Femeia nu poate însă să dispue de dînsa, nici să stea în judecată în procesele privitoare la ea, fără autorisarea bărbatului, sau a justiției³⁾.

Cu alte cuvinte, în această din urmă privință, se aplică în totul dreptul comun (art. 197, 199, 201⁴⁾).

Nu mai femeia autorisată a face comerț are o capacitate neîngrădită, în privința bunurilor sale parafernale (art. 16 C. com.). Art. 16 C. com.

Femeia are folosința averii sale parafernale, dice art. 1285. Asupra acestui drept nu avem nici-o observație de făcut. Dreptul de folosință cuprinde pe acel de a percepe fructele și de a dispune de ele. Avem, de asemenea, Dreptul de folosință și administrație al femeii.

1) Legea dice câtă exoprică e știută bărbatului, pentru-că aceea neștiută lui, se consideră ca a sa proprie (art. 45 *loco cit.*), în baza presumpției muciane. Veđi *supră*, p. 127, nota 3.

2) Veđi *Répert. Sirey, Dot.*, 2954 uom.—Femeia poate însă, în toate casurile, să confere, prin contractul de căsătorie, bărbatului, administrația bunurilor sale parafernale (art. 1286), rezervându-și numai folosința lor, sau *vice-versa*, să-și reserve administrația, conferind folosința bărbatului. (Cpr. art. 1580 C. fr.). „Femeia poate, dice art. 1661 din Codul Calimach, să lase bărbatului său numai ocărmuirea exopricei, păstrându-și întrebuințarea rodurilor și a veniturilor, ori să lase și această întrebuințare în mâna lui“. S'ar putea chiar în mod valid stipula că femeia nu va putea să-și închirieze imobilele sale parafernale sau să primească restituirea unui capital, fără asistența și consimțimentul bărbatului său. Cpr. *Répert. Sirey, Dot.*, 2956.

Art. 1661 C. Calimach.

3) Veđi *supră*, p. 392 urm. și p. 411.

4) Veđi *supră*, p. 392—394.

puțin de dis asupra dreptului de administrație al femeii; pentru-că capacitatea ei, în această privință, se regulează după principiile care cârmuesc pe femeea separată de bunuri (art. 1265) ¹⁾.

Actele pe
care femeea
le poate
face singură.

Ast-fel, femeea va putea să închirieze sau să arendeze bunurile sale parafernale, se înțelege pe un period cel mult de cinci ani; să cultive sau să facă a se cultiva fondurile sale; să-și primească capitalurile sale mobiliare; să-și perceapă fructele și dobîndile; să șteargă o ipotecă ²⁾; să vîndă recoltele sale și mobilele supuse stricăciunii (*quæ tempore depereunt*) (cpr. art. 707) ³⁾; să-și dea capitalurile sale parafernale cu dobîndă; să facă toate actele conservatorii, etc. ⁴⁾.

1) Guillaouard, IV, 2176. Troplong, IV, 3691. Thiry, III, 527. Marcadé, VI, art. 1574, p. 107. Aubry et Rau, V, § 541, p. 639. Odier, III, 1448. Seriziat, 325, p. 438 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 2958 urm. Pand. fr., II, 11665 urm. Jouitou, I, 5. Veđi și *supră*, p. 382 urm.

Ștergerea
unei ipoteci.
Controversă.

2) Unii autori contestă, însă fără cuvint, dreptul femeii de a procede singură la radiarea unei ipoteci, pentru-că asemenea radiare ar constitui o înstrăinare, pe care femeea n'o poate face fără autorisarea bărbatului. Cpr. în acest din urmă sens: Odier, III, 1452. Benoit, *Tr. des biens paraphernaux*, 20, p. 38 urm.

3) Cpr. Odier, III, 1450. Benoit, *op. cit.*, 21, p. 43 urm. Veđi și *infră*, p. 488.

Același drept și aceeași obligație o are și episcopul (cpr. art. 304 C. Calimach; art. 18, capit. 28, C. Andr. Donici; art. 3 Cod. Ipsilant, capit. *Pentru epitropi*; art. 7 C. Caragea, *Pentru obșteasca epitropie*; Regul. organic, anexa No. 5, capit. VIII, etc.). Veđi t. II a Comentariilor noastre, p. 160 urm.

4) Veđi Troplong, IV, 3691. Répert. Sirey, *Dot*, 2959 urm. Pand. fr., II, 11666 urm.—Femeea nu poate însă, fără autorisare, să-și angajeze veniturile sale viitoare (Répert. Sirey, *v^o cit.*, 2971), nici să primească o donațiune, chiar dacă în actul de danie s'ar prevedea că averea dăruită să fie parafernală; pentru-că art. 199 C. civ. o oprește de a dobîndi avere cu titlu oneros sau *gratuit*, fără autorisarea bărbatului sau a justiției (art. 201). Répert. Sirey, *Dot*, 2972. Benoit, *op. cit.*, 28, p. 70 urm. Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 125.—S'a decis însă că autorisarea bărbatului poate să fie posterioară acceptărei donațiunii de către femeie. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1877, p. 305.—Femeea nu va putea dobîndi nici mobile, nici imobile, chiar cu bani pe șin, dacă achiziția întrece limitele unui act de administrație. Guillaouard, IV, 2176, *in fine*.

Ea poate, de asemenea, ca și femeea separată de bunuri, să-și înstrăineze mobilele sale parafernale și să le oblige în limitele dreptului de administrație ce-i dă legea ¹⁾.

Se poate întâmpla ca femeea să administreze însă și averea sa parafernala, sau să însărcineze cu această administrație pe un terțiu, ori pe bărbatul ei ²⁾. Cele de mai multe ori bărbatul va fi acela care va fi însărcinat cu administrația parafernei femeii. În asemenea caz, bărbatul fiind un mandatar, se înțelege că el este supus tuturor îndatoririlor, pe care legea le impune mandatarilor în genere (art. 1539), și nu mai era nevoie de nici-o dispoziție în această privință. Cu-toate-acestea, art. 1286, spunând un lucru de prisos, care rezultă din principiile de la mandat, se exprimă în termenii următori:

Casul când bărbatul administrează paraferna femeii.

Art. 1286.—Dacă femeea dă bărbatului său procuratiune ca să administreze averea parafernala ³⁾, bărbatul va avea cătră femeea sa toate obligațiunile unui mandatar. (Art. 1539 urm. C. civ. Art. 1577 C. fr.)

¹⁾ Pand. fr., II, 11677. Cpr. și Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1889, p. 308. Trib. Prahova, *Dreptul* din 1889, No. 3. Guillaouard, IV, 2176, *in fine*. Veđi și *supra*, p. 394 urm. și 410.

²⁾ După art. 1660 din Codul Calimach, exista o presumpție de mandat când femeea nu se împotrivia actelor făcute de bărbat. Mandatul femeii ar putea și astăzi fi tacit (art. 1533 C. civ.). Cpr. art. 1578 din Codul fr., care lasă a se presupune un asemenea mandat tacit. Veđi C. București, *Dreptul* din 1891, No. 18 și din 1885, No. 47, p. 374. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1884, No. 44. În cât privește dovedirea mandatului, veđi t. V a Coment. noastre, p. 319, nota și t. VII, p. 250, nota 3. Cpr. Répert. Sirey, *Mandat*, 264 urm. Pand. fr., *cod. v.*, 359 urm. Baudry et Wahl, *Mandat*, 501 urm. Guillaouard, *Mandat*, 61 urm. P. Pont, *Petits contrats*, I (t. VIII), 871 urm. T. Huc, XII, 16. Planiol, II, 2242.

³⁾ Textul conrespunđător italian (1428) și acel fr. (1577) adăogă: „cu sarcina de a-i da socoteala de venituri“ (*avec charge de lui rendre compte des fruits*); de unde rezultă că, în Codul fr. și în acel italian, de câte-ori mandatul dat bărbatului nu prevede obligația de a da socoteala de venituri, el nu este supus acestei îndatoriri, femeea fiind presupusă a fi imputernicit pe bărbat a întrebuița veniturile parafernei la trebuințele casei, sau chiar la nevoile sale personale (cpr. Troplong, IV, 3707; Odier, III, 1482), dacă ea nu l-a obligat anume la darea socotelilor, ceea ce ea este liberă să facă. (Cpr. C. Metz, D. P. 59. 2. 130. Sirey, 59. 2. 49). Această gravă derogare de la principiile mandatu-

Deoseb. de la Codul fr.

Bărbatul, mandatar al femeii sale, va trebui deci să-și mărginească actele în limitele mandatului său (art. 1537)¹⁾; să dea socoteală de tot ceea ce a primit în numele femeii (art. 1541)²⁾, fiind responsabil după principiile de la mandat (art. 1540). „Dacă muerea va da exoprica ei în mâinile bărbatului ca s'o cârmuiască, dice Codul Caragea (art. 47, partea III, capit. 16), trebuie bărbatul să îngrijească de ea ca de însi-și lucrurile sale; iar de nu, ori-ce i se va întâmpla din nepurtarea lui de grijă saū din vicleșug, este dator“.

Cod.
Caragea.

Revocarea
mandatului.

Dacă femeia a dat mandat bărbatului său în timpul căsătoriei, nici un principiu nu se opune la revocarea acestui mandat (art. 1552, 10, 1553)³⁾.

Art. 1664
C. Calimach.

„Dacă ocârmuind bărbatul exoprica, se vedește primejdie, dice art. 1664 din Codul Calimach, poate femeia

lui, după care mandatarul trebuie să dea socoteală (art. 1541), n'a fost admisă de legiuitorul nostru; așa că, la noi, un mandat pur și simplu dat de femeie bărbatului său, nu-l scutește de obligația dăreii socotelilor. Dacă femeia voește ca bărbatul să întrebuițeze toate veniturile paraferei saū numai o parte din ele la trebuințele lui personale, ea n'are de cât s'o spună anume; căci, dacă n'a spus-o, bărbatul va da socoteală ca ori-ce mandatar în genere.

- 1) «*Sin autem mandatum susceperit, licet maritus sit, id solum exequi debet, quod procuratio emissa præscripserit*». (L. 21, in fine, Cod, *De procuratoribus*, 2. 13).
- 2) Cpr. Trib. Ilfov și C. București, *Dreptul* din 1884, No. 44; din 1891, No. 18.—Veți însă C. București, *Dreptul* din 1891, No. 56. Cpr. și Cas. rom. Bulet, S-a 1, 1885, ultimul considerent, p. 520.
- 3) Pentru a revoca mandatul dat bărbatului, femeia nu are nevoie de autorisarea acestui din urmă, fiind-că revocarea, ca și constituirea mandatului, este un act de administrație, iar nu de instrăinare. Cpr. Bellot des Minières, *Régime dotal et Commun. d'acquêts*, III, 2708. Benoit, *Tr. des biens paraphernaux*, 138.—Nu este suficient ca femeia să declare mandatul bărbatului revocat, ci mai trebuie încă să notifice acestui din urmă revocarea. Această notificare nu va putea însă fi opusă terțiilor de bună-credință, cari ar fi contractat cu bărbatul, în necunoștința revocării mandatului său (art. 1554, 1557). Revocarea n'are nevoie de a fi expresă, ea putându-se deduce și din împrejurări (Benoit, *op. cit.*, 139 urm). Terțiu încetează de a fi de bună-credință prin cunoștința ce ei au de revocarea mandatului, chiar dacă această revocare n'ar fi fost încă notificată mandatarului. Bellot, *loco cit.*, 2711. Benoit, *op. cit.*, 150.

să iea iară-și ocîrmuirea ei, de și i-ar fi lăsat-o mai înainte de apururea“.

Dacă mandatul a fost dat bărbatului prin însu-și contractul de căsătorie, el este irevocabil, pentru-că convenția matrimonială nu poate fi schimbată în urma celebrării căsătoriei¹⁾. (Vezi *supră* p. 87 urm.) Femeea, la caz de rea administrație din partea bărbatului, nu va putea cere de cât separația de patrimonii. Este adevărat că art. 1256, care îi conferă acest drept, nu vorbește de cât de *dotă*; însă acest cuvînt trebuie interpretat *lato sensu*. El cuprinde nu numai dota propriu zisă, dar încă toate bunurile a căror administrație a fost încredințată bărbatului în virtutea unei convenții matrimoniale²⁾.

Casul când mandatul a fost conferit prin contractul de căsătorie.

La revocarea mandatului, la separația de patrimonii, sau la desfacerea căsătoriei, bărbatul va da socoteală nu numai de veniturile ce a încasat, deducându-se partea contributivă a femeii la sarcinile căsătoriei (art. 1284), dar și de capitalurile parafernale care ar fi în mâinile lui³⁾.

„Când bărbatul va întoarce muerei sau moștenitorilor ei, zestrea, dice Codul Caragea (art. 48, partea III, capit. 16), dator este să întoarcă și toată exoprica, afară numai din câte a vîndut ea, ori a dăruit, ori s'a stricat, nu din neîngrijirea sau viclesugul lui, ci din pricina vremii, ori din altă întâmplare neapărată“. Art. 1668 din Codul Calimach are, în această privință, următoarea dispoziție: „După deslegarea cununiei, cere femeea sau moștenitorii ei exoprica ei cu jalbă de împuternicire sau de deposit“⁴⁾.

Codul Caragea.

Art. 1668 C. Calimach.

Bărbatul avea asupra exopricii drepturile și îndatoririle unui mandatar, când primise asupra-și ocîrmuirea ei cu învoirea femeii, iar acelea ale unui depositar, când exoprica fusese adusă în casa bărbatului, fără a i se trăda însă și ocîrmuirea (art. 1666 C. Calimach).

Art. 1666 Cod. Calimach.

¹⁾ Cpr. Troplong, IV, 3712. Odier, III, 1479. Boileux, *op. cit.*, V, p. 519. Benoit, *op. cit.*, 135, p. 247.

²⁾ Boileux, *op. cit.*, V, p. 519, 520. Troplong, IV, 3712. Benoit, *op. cit.*, 136. Taulier, *Th. raisonnée du C. civ.*, V, p. 386.—*Contrà*: Odier, III, 1479, p. 412.

³⁾ Cpr. C. Iași și București, *Dreptul* din 1885, No. 54, și din 1891, No. 18.

⁴⁾ Cătimea exopricii se dovedea prin un inventar iscălit de bărbat și încredințat de marturi vrednici de credință (art. 1663 C. Calimach).—Curtea din Iași a decis că existența averii parafernale poate fi dovedită și prin deferirea jurămîntului decisor. *Dreptul* din 1885, No. 54.

Art. 1663 Cod. Calimach.

Casul în care mandatul dat, bărbatului, ar fi tacit.

Până acum am presupus cazul unui mandat expres dat de femeie, bărbatului, fie prin contractul de căsătorie, fie în timpul căsătoriei. Se poate însă întâmpla ca femeia să dea un mandat tacit bărbatului ei de a-i administra paraferna sa, subsemnând, de exemplu, acte de administrație alături de dînsul, mandat pe care-l presupune atât art. 1660 din Codul Calimach (veđi *supră*, p. 481, nota 2)¹⁾, cât și art. 1578 din Codul francez. Acest din urmă text dispune că, în asemenea caz, bărbatul nu este ținut a restitui de cât fructele existente, iar nu și acele consumate până în momentul restituirei, pe care bărbatul este presupus a le fi întrebuințat, cu consimțimîntul femeii, la nevoile casnice. În dreptul nostru, acest text fiind eliminat, bărbatul va restitui toate fructele existente în momentul restituirei, deducînd însă și de astădată partea contributivă a femeii la nevoile casnice (art. 1284)²⁾.

Casul în care bărbatul s'ar fi folosit de paraferna femeii în contra voinței sale.

Ultima ipotesă prevădută de art. 1579 din Codul fr., este aceea în care bărbatul s'ar fi folosit de bunurile parafernale ale femeii, în contra voinței ei (*malgré l'opposition constatée de la femme*)³⁾. Pentru un asemenea caz, acest text, eliminat de legiuitorul nostru, considerînd pe bărbat ca un posesor de rea credință, dispune că el trebuie să restituie atât fructele existente cât și acele consumate. Aceeași soluție este, de bună samă, admisibilă și la noi, cu atât mai mult cu cât am admis-o și în cazul unui simplu mandat tacit din partea femeii.

Casul prevădut de art. 1580 C. fr.

În fine, art. 1580 din Codul fr., iarăși eliminat de legiuitorul nostru, aplicînd averii parafernale ceea ce art. 1243 dice în privința bunurilor dotale, dispune că bărba-

Art. 1665 C. Calimach.

¹⁾ Codul Calimach, pe lângă mandatul ce femeia putea să dea bărbatului, mai permitea încă acestui din urmă, prin art. 1665 de a cere ca ocărnuirea exopricei să fie incredințată ori lui, ori unei a treia persoane, atunci când femeia nu era destoinică de a o administra însă-și, sau o întrebuințată rău. În ori-ce caz, rodurile și veniturile exopricei trebuiau să fie întrebuințate în folosul femeii și a familiei ei.

²⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1884, No. 44.

³⁾ Opoziția femeii nu are nevoie, în Franța, de a fi făcută prin un act judiciar, ea putînd să rezulte din ori-ce probă scrisă care denotă rezistența ei și usurparea bărbatului. Arntz, III, 913. Troplong, IV, 3714. Benoît, *op. cit.*, 225, p. 364 urm. Odier, III, 1493. Cas. fr. D. P. 62. 1. 367.—*Contra*: Toullier, D, VII, partea II, 364. Cubain, *Droit des femmes*, 463, p. 278.

tul care se folosește de bunurile parafernale ale femeii este ținut de toate obligațiile usufructuarului. Acest principiu este aplicabil și la noi, în baza regulilor generale, de și art. 1580 a fost eliminat. Aceasta nu însemnează însă că bărbatul este obligat a face inventar și a da cauțiune (art. 540, 541), ci numai că trebuie să se folosească ca un bun proprietar ¹⁾.

Bărbatul nu are dreptul a fi despăgubit de cheltuelile de cultură și arătură. El nu are drept la nici-o despăgubire, chiar dacă n'ar fi cules recolta pregătită de dînsul ²⁾.

Aceeași soluție este admisibilă și în privința cheltuelilor voluptuoare ³⁾.

În cât privește însă impensele necesare, el are dreptul la o despăgubire integrală, iar în privința acelor utile, numai până la concurența plus-valutei fondului parafernă ⁴⁾.

În fine, bărbatul nu datorește dobîndă pentru ceea ce femeia parafernă are de primit de la dînsul de cât din ziua cererii femeii să a moștenitorilor săi (art. 1088), pentru-că art. 1278 nu se aplică de cât bunurilor dotale ⁵⁾.

Dacă bărbatul a înstrăinat fără mandat bunul parafernă al femeii, aceasta are o acțiune contra terțiilor de-tentori, pentru-că s'a vîndut lucrul ei, și această acțiune ea o va putea exercita chiar în timpul căsătoriei, bine înțeles, cu autorizarea bărbatului său a justiției ⁶⁾.

Bărbatul nu poate, deci, fără un mandat expres, să înstrăineze exoprica femeii. Art. 1662 din Codul Calimach este formal în această privință. „Bărbatul nu are voe, dice acest text, să cheltuiască sau să înstrăineze exoprica femeii, fără înscris și de marturi încredințată învo-

¹⁾ T. Huc, IX, 505. Répert. Sirey, *Dot.*, 3001. Boileux, V, p. 523.

²⁾ T. Huc, IX, 505. Guilloard, IV, 2188. Répert. Sirey, *Dot.*, 3005 urm. C. Grenoble, Sirey, 32. 2. 61.

³⁾ Répert. Sirey, *Dot.*, 3007. Guilloard, IV, 2188.—Veți însă C. Aix, Sirey, 75. 2. 42. Veți și *supră*, p. 443.

⁴⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1886, No. 52. T. Huc, IX, 505. Répert. Sirey, *Dot.*, 3008 urm. Guilloard, IV, 2189. Veți și *supră*, p. 443 (în privința îmbunătățirilor aduse fondului dotal).—Veți însă Cas. fr. Sirey, 81. 1. 76.

⁵⁾ T. Huc, IX, 505, *in fine*. Guilloard, IV, 2194. Répert. Sirey, *Dot.*, 3093. C. Limoges, Sirey, 35. 2. 103 și Répert. Dalloz, *Contrat de mariage*, 4267, nota 3. Veți și *supră*, p. 466.

⁶⁾ Troplong, IV, 3717. Odier, III, 1499. Répert. Sirey, *Dot.*, 3054, 3090.

irea ei, fiind ea în vîrstă legiuită“. Aceasta ne aduce a vorbi de înstrăinarea bunurilor parafernale.

2° Instrăinarea bunurilor parafernale.—Actiuni în justiție.

Bunurile parafernale, fie aduse de femei la căsătoria sa, fie dobîndite de dînsa mai târziu prin moștenire, donațiune, sau din propriile sale economii¹⁾, sunt în principiu alienabile (art. 1285). Ele pot deci fi urmărite de creditorii femeii fie anteriori, fie din timpul căsătoriei²⁾. Ele pot, de asemenea, fi înstrăinate, de bărbat în baza unui mandat special (art. 1536) și de femei, cu autorisarea bărbatului, sau a justiției (art. 1285)³⁾.

1) Cpr. Rodière et Pont, III, 2002. Pand. fr., *Mariage*, II, 11693 urm.

2) Cpr. Répert. Sirey, *Dot*, 3050, 3051. Pand. fr., *Mariage*, II, 11728 urm. Rodière et Pont, III, 2007 urm.—Creditorii bărbatului nu pot însă urmări veniturile acestor bunuri, pentru-că ele aparțin tot femeii (art. 1285). Cas. rom. Bulet. 1893, p. 541.

Autoris.
bărbatului.

3) Autorisarea dată de bărbat, femeii, de a înstrăina un bun parafernă, cuprinde în sine autorisarea de a primi și prețul acestei înstrăinări. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1880, p. 205.—Autorisarea bărbatului poate fi și tacită și să resulte din concursul dat de bărbat la actul de înstrăinare (art. 199). Cpr. Trib. Covurlui, *C. judiciar* din 1897, No. 26. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1885, p. 513. Autorisarea tacită nu poate însă să resulte din simpla cunoștință a înstrăinării, pe care o avea bărbatul. C. București, *Dreptul* din 1889, No. 3. T. Huc, II, 951. Planiol, III, 284. Mai mult încă, femeia s'ar socoti neautorisată, cu-toate-că ea ar fi fost sfătuită și îndemnată de bărbat la înstrăinare, dacă el n'a luat parte la această înstrăinare. Mourlon, I, 795. Veđi și t. I, partea II a Coment. noastre, p. 110 urm.—Autorisarea bărbatului, când este scrisă, nu are nevoie de a fi autentică. Cas. rom. Bulet. S-a II, 1875, p. 373. Marcadé, I, 735. T. Huc, IX, 250. Planiol, III, 283. Beudant, *Cours de dr. civ.*, I, 328. Laurent, III, 119. Baudry, I, 636. Répert. Sirey, *Autoris. de femme mariée*, 382. Demolombe, IV, 194.—Autorisarea bărbatului trebuie să fie specială pentru fie-care act de înstrăinare. C. București, *Dreptul* din 1888, No. 3.

Autoris.
justiției.

Autorisarea bărbatului poate fi înlocuită prin aceea a justiției, însă numai după ce bărbatul a fost interpelat de a-i da o asemenea autorisare (art. 624 urm. Pr. civ.) (cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1890, No. 43), și numai după ce el refuză autorisarea sa fără nici-o cauză bine-cuvîntată. Cas. rom. Bulet. 1867, p. 414. Veđi asupra casuri-

Femeea ar putea, ce e dreptul, să le declare inalienabile, în baza libertății convențiilor matrimoniale ¹⁾, însă asemenea clausă nu va fi în genere opozabilă terților, ea fiind obligatorie numai pentru bărbat ²⁾.

Clausă pură și simplă de inalienabilitate a bunurilor parafernale va fi, de bună-samă, foarte rară. Cele de mai multe ori femeea va stipula că bunurile ei parafernale nu vor putea fi înstrăinate de cât sub condiția de a se în-trebuința prețul lor. Stipularea întrebunțării prețului bunurilor parafernale.

O asemenea clausă nu numai că nu va imprima bunurilor parafernale caracterul dotalității, dar admitând încă că ea ar fi destul de precisă spre a fi opozabilă terților, înstrăinarea făcută fără îndeplinirea întrebunțării prescise n'ar fi nulă, ci numai plata; așa că terțul va fi silit să plătească din nou prețul achizițiunii sale ³⁾.

---

lor în care femeea poate în genere să recurgă la autorisarea justiției, t. I, partea II a Coment. noastre, p. 120 urm. Répert. Sirey, *Autoris. de femme mariée*, 229 urm.

- 1) Validitatea unei asemenea clause nu suferă nici-o îndoială, femeea putând să aibă interes la conservarea bunurilor sale parafernale ca și acelor dotale. Aceste bunuri nu vor fi, în asemenea caz, alienabile, de cât în casurile în care și bunurile dotale pot fi înstrăinate. Bărbatul ne având însă folosința bunurilor parafernale, ele vor putea fi urmărite de creditorii femeii anteriori căsătoriei. Rodière et Pont, III, 2023. Répert. Sirey, *Dot*, 3043.

Inalienabilitatea bunurilor parafernale nu poate rezulta de cât din o clausă precisă. Ea n'ar putea fi dedusă din condiția de întrebunțare impusă prin contractul matrimonial. Rodière et Pont, III, 2024.

S'a decis, cu drept cuvânt, că și dota mobilă poate fi declarată inalienabilă. Cas. rom. *C. judiciar* din 1904, No. 12. Vezi și *suprà*, p. 337, text și nota 3.—*Contrà*: Trib. Ilfov (sentință casată), *C. judiciar, loco cit.*

- 2) Guillouard, IV, 1275. Aubry et Rau, V, § 541, p. 639. Pand. fr., II, 11660 urm. Répert., Sirey, *Dot*, 3042 urm.—Vezi însă Benoit, *op. cit.*, 9, p. 18, 19, după care bunurile parafernale, declarate inalienabile ar deveni dotale. Vezi și Rolland de Villargues, Répert, v^o *Paraphernaux*, § 1, No. 7. Această din urmă soluție este însă inadmisibilă, pentru-că, după cum știm, inalienabilitatea nefind de esența regimului dotal (art. 1252), stipularea ei nu este suficientă spre a su-prima caracterul dotalității bunurilor care au fost declarate inalienabile. Cpr. Répert, Sirey, *Dot*, 3042.
- 3) Guillouard, IV, 2175. T. Huc, IX, 504. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 639. Répert. Sirey, *Dot*, 3047. Pand. fr., II, 1662.

Aplic. art.
1267.

Din analogia care există între femeea dotală eu privire la bunurile sale parafernale, și aceea separată de bunuri, se deduce cu drept cuvânt că art. 1267, care determină casurile în care bărbatul este responsabil pentru lipsa de întrebuințare sau de reîntrebuințare, se aplică la cea dintâi ca și la cea de a doua ¹⁾.

Deoseb. de
redact. de la
Codul fr.

Cu-toate-că femeea are, după art. 1285, nevoie de autorizarea bărbatului său a justiției, pentru a putea înstrăina *averea* sa parafernală, se admite însă în Franța, că ea poate să-și reserve, prin contractul matrimonial, dreptul de a înstrăina mobilele sale parafernale fără nici-o autorizare, asemenea clausă ne fiind nulă de cât în privința *imobilelor* (argument din art. 1538, eliminat de legiuitorul nostru) ²⁾. Soluția contrară ne pare singură juridică în legislația noastră ; căci, pe lângă că nu avem textele pe care se întemeiază sistemul opus, apoi art. 1285 nu distinge între mobile și imobile, iar pe de altă parte, asemenea clausă ar vătăma drepturile bărbatului de cap al familiei și al asociațiunii conjugale (art. 1224). Dacă femeea ar putea să-și reserve dreptul de a dispune de mobilele sale, nimic n'ar împedica-o de a-și reserva asemenea drept și în privința imobilelor, și cu chipul acesta ea s'ar sustrage de sub autoritatea bărbatului, ne mai fiind supusă nici-unui control ³⁾.

Înstrăinările
ce femeea
poate să fa-
că singură.

Femeea parafernală nu va putea, deci, singură să facă, precum am vădut, de cât acele înstrăinări care se consideră ca acte de administrație. Ast-fel, ea ar putea, fără nici-o autorizare, să-și vîndă recoltele și obiectele supuse stricăciunii, să facă vîndările și cumpărăturile necesare la folosința și întreținerea bunurilor sale. În cât privește însă capitalurile sale, ea nu poate contracta nici-o înstrăinare și nici-o obligație, fără autorizarea bărbatului, sau a justiției ⁴⁾.

Darea unui
mandat,
bărbatului.

Femeea are nevoie de autorizare nu numai pentru a-și înstrăina însă-și bunurile sale parafernale, dar încă și pentru a da un mandat, fie chiar bărbatului său, în scop

Cas. fr. D. P. 57. 1. 207. Sirey, 57. 1. 575. D. P. 58. 1. 371. Sirey, 59. 1. 19.

¹⁾ Vezi *suprà*, p. 399, text și nota 3, unde se arată controversa.

²⁾ Rodière et Pont, III, 2006, 2025. Pand. fr., II, 11679.

³⁾ Cpr. Benoit, *op. cit.*, 21, p. 43 urm. Odier, III, 1449.

⁴⁾ Cpr. Odier, III, 1450. Vezi și *suprà*, p. 480.

de a realiza această înstrăinare. Autorisarea ce bărbatul ar da mai în urmă prin facerea înstrăinărilor prevădute prin mandat, n'ar valida acest mandat, care din capul locului era nul¹).

Dispoziția care statornicește incapacitatea femeii măritate fiind necontestat o lege de statut personal²), urmărește pe femeia româncă pretutindeni, așa că ea va avea nevoie, conform legii române, de autorisare, chiar dacă s'ar afla într'o țară în care femeia este recunoscută pe deplin capabilă.

Și *vice-versa*, femeia capabilă după legea sa personală, va putea înstrăina, fără nici-o autorisare, bunurile sale în România³). Acest principiu a fost susținut și de

Drept internațional.
Statut personal.

¹) Cas. fr. Sirey, 64. 1. 224. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1891, p. 1123. Cpr. Pand. fr., II, 11697.—*Contrà* : C. Chambéry, Sirey, 61. 2. 282 (decisie casată).

²) Veți Aubry et Rau, I, § 31, p. 135, nota 10 (ed. a 5-a). Baudry et H. Fourcade, *Personnes*, II, 2406 (ed. a 2-a). Weiss, *Tr. th. et pratique de dr. internat. privé*, III, p. 505 urm. Despagnet, *Pr. de dr. internat. privé*, 258, p. 520 (ed. a 3-a). Laurent, *Dr. civil internat.*, V, 61 urm. P. Fiore, *Diritto internazionale privato* (ed. ital. din 1874), 158, p. 129. Veți și alte autorități citate în adnotația ce am publicat în *Dreptul* din 1903, No. 27, p. 227, nota 12.

³) Veți autoritățile citate în adnotația noastră din *Dreptul loco cit.*—*Contrà* : Merlin, care a revenit asupra opiniunii ce susținuse înainte (veți p. 490, nota 2). Merlin susține în această a doua a sa părere, că autorisarea bărbatului fiind de ordine publică și interesând bunele moravuri, femeia măritată care, după legea ei personală, ar fi capabilă, n'ar putea să invoace această lege într'o țară, ca a noastră, în care incapacitatea ar fi legea comună. Legea femeii, în această teorie, va trebui să cedeze înaintea legii teritoriale. Această soluție este inadmisibilă, pentru-că incapacitatea femeii măritate ne atingând ordinea publică internațională, legea personală a soților singură are calitatea de a măsura întinderea capacității sau incapacității, și de a determina efectele sale. În adevăr, ori-care ar fi cauza incapacității femeii măritate, fie că ea ar avea de scop protecțiunea femeii, fie supremația bărbatului, în ori-ce caz, ea nu are în vedere de cât interesele private fie ale femeii, fie ale bărbatului. Or, numai legea națională a soților are căderea de a determina măsura în care aceste interese trebuie să fie apărate. Țara în care femeia măritată contractează, fiind desinteresată în cauză, legea teritorială nu are calitatea de a se substitui acelei străine. Acestea

Merlin¹⁾, însă marele jurisconsult s'a dedis după 40 de ani²⁾, ceea ce justifică cuvintele lui Laurent că dreptul este un ocean de îndoeli³⁾. „*C'est à cette opinion que je me suis rangé, il y a quarante ans, dice Merlin ; mais de nouvelles réflexions me l'ont fait abandonner*“.

Câți nu-și închipuiesc că dreptul este ușor. Ce aberațiune ! Nu există știința mai vastă. Ajungând la sfârșitul vieții, tocmai atunci te convingi că nu știi nimic, sau aproape nimic !

Femeea căsătorită sub legea veche.

Din cele mai sus expuse rezultă că femeea căsătorită sub legea veche, care avea capacitatea de a-și înstrăina paraferna sa, fără nici-o autorizare, nu va putea s'o înstrăineze astă-dî de cât conformându-se legii actuale⁴⁾.

Autor. necesară femeii spre a putea sta în judecată.

Venim acum la autorizarea necesară femeii, spre a putea sta în judecată, cu privire la bunurile sale parafernale. În această privință nu avem nimic de adaos la cele expuse *suprà*, p. 392 urm., relativ la femeea separată de bunuri.

Vom observa însă și aici că incapacitatea de a sta în judecată, care apasă asupra femeii măritate, o urmărește chiar în țările în care femeea este capabilă. Și *vice-versa*, femeea străină capabilă, după legea sa personală, de exemplu : o femeie elenă⁵⁾, va putea sta în judecată în România, fără nici-o autorizare.

sunt adevăratele principii, și ele se găsesc foarte bine formulate într'o consultație anonimă, publicată în *diarul de drept internațional* a lui Clunet (anul 1880, p. 187). Jurisprudența a făcut nenumărate aplicațiuni a acestui principiu. Vezi monografia noastră sus-citată din *Dreptul, loco cit.*

1) Merlin, *Répert. Autoris. maritale*, p. 613 urm. (ed. a 5-a din 1817).

2) Merlin, *op. cit.*, *Effet rétroactif*, p. 545.

3) Laurent *Dr. civ. internat.*, V, 64, p. 134.

4) Cpr. Troplong, IV, 3690. Grenier, *Hypothèques*, I, 262. Pand. fr., *Mariage*, II, 11698. C. Limoges, *Répert. Dalloz, Contrat de mariage*, 2055, nota 1, col. 2.

Dr. grecesc în privința capacității femeii măritate.

5) În Grecia, în adevăr, femeea măritată majoră nu mai are astă-dî nevoie de autorizarea bărbatului său pentru a sta în judecată, ea având gestiunea și libera administrațiune a bunurilor sale parafernale. Cpr. C. de apel mixtă din Alexandria (Egipt), *J. Clunet*, anul 1902, p. 898 și anul 1895, p. 186.—Femeea minoră, emancipată prin căsătorie, rămâne însă sub curatoria tatălui său, și în lipsa acestuia, sub acea a

Prescrierea bunurilor parafernale.

Art. 1877.—Prescripțiunea curge în contra femeii măritate, în privința averii sale parafernale, chiar și dacă aceea se afla sub administrațiunea bărbatului, cu rezervă însă, pentru cazul acesta, de acțiunea recursorie a femeii contra bărbatului. (Art. 1243, § 2, 1283, 1286, 1878 urm. C. civ. Art. 2254 C. fr.)¹⁾

Imobilul dotal este, în principiu, imprescriptibil, din cauza inalienabilității lui, el ne devenind prescriptibil de cât în cele trei cazuri excepționale prevădute de art. 1878²⁾. Art. 1878.

Bunurile parafernale fiind din contra alienabile, consecința neaparată este că ele sunt prescriptibile în folosul terțiilor, prescripția ne fiind suspendată, în timpul căsătoriei, de cât în folosul bărbatului (art. 1881). Art. 1881.

Prin urmare, terții cari vor poseda în condițiile prescise de lege bunurile parafernale ale femeii, vor dobîndi proprietatea lor prin usucapiune. În caz, însă, când adminis-

bărbatului, până la majoritatea ei (art. 98 și 102 L. din 17 August 1861).

Grecia nu este singura țară în care femeia măritată este recunoscută capabilă. Această capacitate mai există încă în Austria, în Germania (art. 52, § 2 Pr. civ. v. *supră*, p. 393, nota 1), în Anglia și chiar în Rusia. Rusia, cea incultă și înapoiată, a întrecut, în această privință, multe din legislațiile pretinse civilisate. Veđi în privința Rusiei, Trib. Paris, *J. Clunet*, anul 1895, p. 622 și anul 1897, p. 888, iar în privința Angliei, veđi legile moderne citate de Surville et Arthuys, *Cours élément. de dr. internat. privé*, 295, p. 311 (ad. a 3-a). Cpr. și Despagnet, *Pr. de dr. internat. privé*, p. 520.—După *Common Law*, personalitatea femeii era, din contra, afară de oare-care excepții, contopită în aceea a bărbatului. Drept. englez, rusesc, etc.

¹⁾ Textul conrespundător francez dispune că prescripția curge contra femeii măritate, cu-toate-că ea nu este separată prin contractul de căsătorie sau judecătorește, în privința bunurilor a căror administrație aparține bărbatului, rămânând însă ca femeia să exercite recursul său contra acestuia din urmă. În Ante-proiectul de revisiune a lui Laurent, art. 1877 (2254) este eliminat, ca și în Codul italian, însă acest text este tacitamente menținut, prescripția curgând contra tuturor persoanelor neexceptate de lege. Or, Ante-proiectul ne admitând altă excepție în favoarea femeii măritate de cât aceea privitoare la înstrăinarea fondului ei dotal (art. 2355), ea rămâne supusă dreptului comun. Veđi Laurent, *Avant-projet de révision*, VI, p. 255, No. 2. Deoseb. de redacție de la Codul fr.

²⁾ Veđi explicarea acestui text *supră*, p. 255 urm.

trația acestor bunuri era încredințată bărbatului, el fiind în culpă de a fi lăsat să se îndeplinească prescripția, femeea va avea recurs în contra lui (art. 1243, § 2 și 1877).

Prescripția va curge, *a fortiori*, contra femeii separate de patrimonii, în privința bunurilor a căror administrație îi aparține (art. 1265), ea ne având, în asemenea caz, nici-un recurs în contra bărbatului său ¹⁾.

Art. 1879.

Nu este însă supusă prescripției, pe cât timp ține căsătoria, acțiunea în anulare a femeii contra actelor făcute de dînsa, fără autorisarea bărbatului, sau a justiției, în casurile în care legea declară acea autorisare obligatorie (art. 1879 și 1900). Prescripția nu curge, deci, în folosul acelorora cari ar deținea bunurile unei femeii ne autorisate ²⁾.

Art. 1880.

Nu este, de asemenea, supusă prescripției, iarăși pe cât timp ține căsătoria, și aceasta ori-care ar fi regimul matrimonial al soților, nici-o acțiune a femeii care ar putea să se resfrîngă în contra bărbatului, de ar fi exercitată de femeie contra unei a treia persoane (art. 1880). Veđi *suprà*, p. 259.

De exemplu: Bărbatul a înstrăinat un imobil parafernal al femeii; aceasta este în drept a ataca vîndarea, însă cumpărătorul avînd, în specie, recurs contra bărbatului, care a vîndut lucrul altuia (adecă a femeii), acțiunea femeii se resfrînge în contra bărbatului și prescripția ei este suspendată în tot timpul căsătoriei ³⁾, fiind-că,

¹⁾ Cpr. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civ.*, III, 9244.

²⁾ Art. 1879 nu există în Codul fr. Cu-toate-acestea, soluția este în Franța aceeași. Ea rezultă, în adevăr, din art. 1304 fr. (al nostru 1900), după care termenul acțiunii în anulare nu curge, pentru actele făcute de femeea măritată neautorisată, de cât din ziua *desfacerei căsătoriei*. Aceasta nu este însă un caz de suspensie a prescripției, după cum pe nedrept susține Leroux de Bretagne (*Nouv. tr. de la prescription*, I, 636 și II, 1155 urm.) și Marcadé (*Prescription*, art. 2252, No. VI, p. 161); pentru-că art. 1900 nu oprește cursul unei prescripții începute, ci oprește prescripția de a începe a curge, fixând punctul ei de plecare în urma desfacerei căsătoriei. Cpr. Guillouard, *Prescription*, I, 120. Laurent, XXXII, 60. Mourlon, III, 1898. Aubry et Rau, II, § 214, p. 493, nota 10 (ed. a 5-a). Berriat St. Prix, *op. cit.*, III, 9245.

³⁾ Cpr. Nacu, III, p. 854, No. 78. Baudry et Tissier, *Pres-*

cele de mai multe ori, femeea va fi pusă în poziție de a nu exercita asemenea acțiune, spre a nu tulbura liniștea casei ¹⁾).

Dispoziția art. 1880, după care prescripția este suspendată în timpul căsătoriei, în casurile în care acțiunea femeii s'ar putea resfringe în contra bărbatului, se aplică chiar femeii separate de bunuri. Art. 1880 face deci excepție la art. 1878 ²⁾.

Aplic. art. 1880 femeii separate de bunuri.

cription, 437. Planiol, I, 1482, *in fine* (ed. a 2-a). Thiry, IV, 609, p. 533, 534. Mourlon, III, 1900.

Dacă presupunem că bărbatul n'a vindut, ci a dăruit lucrul femeii, chestiunea este de a se ști dacă donatarul va prescrie în contra ei? Răspunsul trebuie să fie afirmativ, în cazul unei donațiuni ordinare, pentru-că dăruitorul nefiind, în principiu, supus obligației de garanție (art. 828), acțiunea în revendicare a femeii nu se resfringe în contra bărbatului. El va fi însă negativ în cazul unei donațiuni *dotis causa*, dacă ea a fost făcută în favoarea căsătoriei donatarului, pentru-că, în specie, dăruitorul răspundând de evicțiune (art. 1240 explicat *suprà*, p. 179 urm.), acțiunea în revendicare, pe care ar exercita-o femeea în contra donatarului, s'ar resfringe în contra bărbatului, donatarul fiind în drept a-l chema garant în cauză. Mourlon, III, 1901.

Casul în care bărbatul, în loc de a vinde, ar fi dăruit lucrul femeii.

- ¹⁾ Acțiunile femeii care se resfring în contra bărbatului sunt, precum am văzut, acele care ar supune pe acest din urmă unui recurs în garanție din partea acelorora în contra cărora femeea le-ar exercita.

Dacă aceste acțiuni s'ar putea prescrie, în timpul căsătoriei, unul din următoarele cele două lucruri s'ar putea întâmpla: sau femeea le-ar exercita, și în asemenea caz, liniștea casei ar fi tulburată; sau ea nu le-ar exercita de frică de a irita pe bărbat în contra ei, prin faptul că l-ar supune unei acțiuni în garanție, și în asemenea caz, interesul ei ar fi sacrificat. Această alternativă fiind periculoasă pentru femeie, legea n'a putut s'o tolereze; de aceea prescripția este în suspensie *in tot timpul cât ține căsătoria*. Cu alte cuvinte, femeea fiind dominată prin temerea ce-i inspiră bărbatul său, sau prin afecțiunea legitimă ce ea are pentru dînsul, se consideră ca fiind în imposibilitate morală de a acționa pe bărbat, de câte-ori interesul ei este în conflict cu acel al bărbatului. Cpr. Mourlon, III, 1899.

- ²⁾ Aubry et Rau, II, § 214, p. 494, nota 14. Répert. Sirey, *Prescription*, 945. F. Herman, IV, art. 2256, No. 10. Troplong, *Prescription*, II, 778. Baudry et Tissier, *Idem*, 442. Marcadé, *Prescription*, art. 2252 urm., No. V, p. 160. Laurent, XXXII, 59. Leroux de Bretagne, *Nouveau tr. de la prescription*, I, 634, p. 423. Troplong, *Prescription*, II, 778 urm. Vazeille, *Prescription*, I, 292, p. 322 urm. (ed. din 1832).

Contribuirea femeii, cu bunurile ei parafernale, la sarcinile căsătoriei.

Art. 1284.—Dacă toată averea femeii este parafernala și dacă, în contractul de căsătorie, nu este convențiune care să determine porțiunea contributivă a femeii, la sarcinile căsătoriei, femeia va contribui cu a treia parte din veniturile sale. (Art. 185, 759, 1266 C. civ. Art. 1575 C. fr.)

Dreptul de folosință, pe care art. 1285 îl conferă femeii, are o limită, pe care o determină art. 1284. Femeia trebuie, în adevăr, dacă toate bunurile sale sunt parafernale (caz în care regimul dotal există numai de nume), și dacă în contractul matrimonial nu se determină porțiunea ei contributivă la sarcinile căsătoriei¹⁾, să contribuiască la aceste sarcini cu *a treia parte* din veniturile sale²⁾.

Femeia separată de bunuri prin contract.

Codul francez admite aceeași soluție în privința femeii separate de bunuri prin contract (art. 1537). Legea noastră nu are nici-o dispoziție în această privință, pentru-că întreaga secțiune care tratează de separația de bunuri contractuală a fost eliminată din Codul nostru; în

Ce se înțelege prin sarcinile căsătoriei?

¹⁾ Art. 1266 vorbește de sarcinile casei și de creșterea copiilor comuni. Prin sarcinile casei sau ale căsătoriei trebuie să înțelegem, în adevăr, alimentele soților, cheltuelile necesare pentru creșterea, educarea și întreținerea copiilor. etc. Cpr. Rodière et Pont, III, 1997. Cheltuelile de echipament a unui copil, care ar fi militar (art. 759) intră încă în sarcinile căsătoriei. În aceste sarcini mai intră încă cheltuelile de nuntă și prezenturile obicinuite (cpr. art. 759). fie ele făcute unui copil, sau nurorei. Benoit, *op. cit.*, 67. Bellot des Minières, *Régime dotal et Commun. d'acquêts*, III, 2643.—Odată însă ce copiii au părăsit casa părintească, cheltuelile pentru întreținerea lor nu mai sunt în sarcinile casei. Benoit, 68, p. 134. Bellot, *op. cit.*, 2645. Cât pentru cheltuelile trusoului, ele nu intră în sarcinile casei, și femeia nu este obligată a contribui la furnisarea lui, dacă el întreține valoarea îmbrăcămintelor și prezenturilor obicinuite. Benoit, 67, p. 134. Bellot, *op. cit.*, III, 2644.

²⁾ Este vorba în specie de venitul *net*, deducându-se toate sarcinile, cheltuelile de cultură, impositelile, cheltuelile de administrație, dobânzile datoriilor, rentelor, etc., care grevează bunurile parafernale. Jouitou, II, 490. Benoit, *op. cit.*, 74. Odier, III, 1467. Pand. fr., II, 11717.—Trebuie să observăm că partea contributivă a femeii nu va reprezenta în totdeauna aceeași sumă, pentru-că veniturile pot varia de la un an la altul. Cpr. Jouitou, II, 491. Odier, III, 1468. Benoit, *Tr. des biens paraphernaux*, 74, p. 139.

cât nu se știe dacă, în această privință, trebuie să se aplice art. 1284, sau art. 1266 de la separația de bunuri judiciară. (Vezi *suprà*, p. 412 urm).

Din art. 1284 rezultă o deosebire însemnată între femeea care are numai bunuri parafernale și aceea care, pe lângă parafernă, are o dotă cât de minimă; căci, în acest din urmă caz, ea nu contribuie cu nimic din paraferna ei la sarcinile căsătoriei, afară de cazul când ar exista o convenție contrară. Ea constituindu-și, în adevăr, unele bunuri în dotă, este presupusă a fi limitat contribuția sa la venitul acestor bunuri, bărbatul fiind, pe de altă parte, considerat că s'a mulțumit cu venitul acestor bunuri pentru întimpinarea sarcinilor casei și a gospodăriei ¹⁾.

Aceeași soluție este aplicabilă în cazul când femeea n'ar avea o dotă actuală, ci numai una viitoare, dacă din convenția matrimonială nu rezultă o intenție contrară a bărbatului, sau când dota promisă orî plătită ar fi perit în totul chiar fără culpa bărbatului ²⁾.

O altă condiție necesară pentru ca art. 1284 să-și primească aplicație este ca contractul matrimonial să nu cuprindă nici-o convenție care să determine porțiunea contributivă a femeii la sarcinile căsătoriei; căci dacă ar exista o asemenea convenție, ea se va executa în totul, fie că ea ar mări sau micșora partea contributivă a femeii, fixată de art. 1284 ³⁾.

Femeea s'ar putea chiar obliga a contribui până la concurența tuturor veniturilor sale parafernale. Asemenea clausă ar fi perfect validă, ea echivalând cu aceea care ar atribui folosința bunurilor parafernale, bărbatului, rezervând numai administrațiunea lor femeii. Același rezultat se va produce, de fapt, independent de orî-ce convenție, de câte ori insolvabilitatea bărbatului va face ca femeea să sufere toate sarcinile casei ⁴⁾.

Se admite chiar că soții pot, prin contractul lor ma-

Casul în care ar exista o convenție în privința contribuției femeii.

¹⁾ Cpr. Pand. fr., *Mariage*, II, 11706. Rodière et Pont, III, 1992. Odier, III, 1464. Troplong, IV, 3699. Benoit, *op. cit.*, 57, p. 120 urm. Jouitou, II, 482. T. Huc, IX, 503.

²⁾ Pand. fr., II, 11707. Rodière et Pont, III, 1992.—*Contrà*: Boileux, *Comment. sur le C. Napoléon*, V, p. 515 (ed. a 6-a, 1866).

³⁾ Pand. fr., II, 11708. Jouitou, II, 483. Rodière et Pont, III, 1993. Guillouard, IV, 2178.

⁴⁾ Cpr. Jouitou, II, 484. Pand. fr., *Mariage*, II, 11709.

trimonial, conveni că femeea nu va contribui de loc la sarcinile căsătorești, atunci când mijloacele bărbatului a-jung la întimpinarea acestor sarcini ¹⁾).

Casul în care bărbatul ar fi insolubil.

Dacă bărbatul ar deveni însă insolubil în timpul căsătoriei, femeea va contribui *de suo* la tot ce este necesar familiei, pentru-că nici-o convenție ante-nupțială n'o poate sustrage de la îndeplinirea datoriilor ei (art. 185). Aceasta nu însemnează a modifica convenția matrimonială în cursul căsătoriei, ci a-și îndeplini o obligație legală care, prin concursul unor împrejurări de fapt, își primește efectele sale ²⁾).

Partea contributorie a femeii trebuie să fie plătită înainte, pentru-că este menită a servi la cheltuelile zilnice ³⁾).

Bărbatul are contra femeii, spre a o sili la plată, aceleași acțiuni pe care ori-ce creditor le are contra debitorului său ⁴⁾).

Tribunalele, la caz de contestație, vor fixa evaluarea veniturilor din care femeea datorește o parte, ce trebuie să plătească și termenile la care trebuie să se facă plata ⁵⁾).

Femeea nu va putea în genere fi obligată de cât până la concurența veniturilor sale, afară de casul în care ea ar fi înțeles a contribui la sarcinile căsătoriei pentru o parte care ar întrece aceste venituri ⁶⁾).

¹⁾ Veți *supră*, p. 412, nota 2.

²⁾ Cpr. Pand. fr., II, 11714 urm. Jouitou, II, 486. Benoit, *op. cit.*, 71, p. 137. Laurent, XXIII, 450. Guillouard, III, 1681.—Sunt autori cari susțin că soții pot chiar, în timpul căsătoriei, să modifice prin convențiile lor partea contributorie stipulată prin contractul de căsătorie. Veți Seriziat, 332, 445 urm. Această soluție este însă cu drept cuvint respinsă de majoritatea doctrinei. Cpr. Odier, III, 1457. Jouitou, II, 485.

³⁾ Jouitou, II, 492. Pand. fr., *Mariage*, II, 11719. Seriziat, 335 urm. Benoit, *op. cit.*, 69.

⁴⁾ Jouitou, II, 493. Rodière et Pont, III, 1995. Pand. fr., II, 11722. Benoit, 61, p. 127.—In caz de contestație asupra punctului de a se ști dacă femeea a plătit, sau n'a plătit bărbatului partea ei contributorie, nu se cere, în principiu, ca femeea să dovedească liberarea ei prin chitanța bărbatului, ea putând face această probă prin toate mijloacele posibile. Această soluție se justifică prin calitatea părților. Jouitou, II, 494. Cubain, *Droit des femmes*, 456, p. 276. Pand. fr., *Mariage*, II, 11720.

⁵⁾ Jouitou, II, 495. Seriziat, 335, 336. Odier, III, 1467. Pand. fr., II, 11721.

⁶⁾ Cubain, *op. cit.*, 454, p. 275.

Hotărârile pronunțate de tribunale în această privință pot fi modificate, ca și în materie de alimente ¹⁾, după împrejurări, adecă, după cum venitul femeii s'a mărit sau s'a micșorat ²⁾.

Modific. hotărârilor date în această privință.

Partea contributivă a femeii la sarcinile căsătoriei se va remite în mâinile bărbatului, singur însărcinat de a subveni la nevoile casnice și de a regula cheltuelile necesare. Femeia nu va putea, în principiu, fi autorizată a plăti direct pe furnisori ³⁾.

Despre societatea de achizițiuni adaosă regimului dotal ⁴⁾.

Legiuitorul nostru a exclus regimul de comunitate ca regim legal, părțile fiind însă libere de a-l adopta prin convenția lor matrimonială ⁵⁾. El nu reglementează de

¹⁾ Veși în privința hotărârilor de alimente, t. V a Coment. noastre, p. 306, nota 1 și t. VII, p. 491, text și nota 4.

²⁾ Baudry et Surville, III, 1485, *in fine*. Laurent, XXII, 278, p. 287. Rodière et Pont, III, 2182. Guillouard, III, 1219.

³⁾ Veși *suprà*, p. 413, unde se arată controversa.

⁴⁾ Art. 1287—1293, pe care o să le explicăm sub rubrica de față, figurează în Codul nostru sub rubrica: *Dispoziții particulare*, tradusă după Codul francez, unde un singur text (art. 1581) regulează întreaga materie, trimetând la art. 1498 și 1499 de sub titlul comunității legale (*communauté réduite aux acquêts*). Pe lângă autorii ce obicinuit cităm, se poate consulta asupra acestei materii: D. de Folleville, *De la société d'acquêts jointe au régime dotal*, monografie publicată în *Revue pratique*, anul 1875, t. 39, p. 213—239. Tessier, *Tr. de la société d'acquêts* (ed. a 2-a revădută de Deloynes, 1 vol. 1881). Piolet, *Étude sur la commun. réduite aux acquêts* (1 vol. 1877). Bellot des Minières a consacrat acestei materii un volum întreg de peste 400 pagini. Veși *Régime dotal et Communauté d'acquêts*, t. IV, No. 2762 urm.

Deoseb. de redacție de la C. fr. și Bibliografie.

⁵⁾ Veși *suprà*, p. 8, text și nota 2 și p. 23.—Art. 1433 din Codul italian oprește, din contra, pe soți de a stipula altă comunitate de cât cea de achizițiuni. Această regulă, făcând parte din statutul personal, urmărește pe Italienii pretutindeni, chiar în țările în care această dispoziție n'ar avea ființă. Cpr. P. Fiore, *Diritto internaz. privato*, 328, p. 423 (ed. ital. din. 1874), p. 502 a trad. Pradier-Fodéré (ed. din 1875). Despagnet, *Pr. de dr. internat. privé*, 332, p. 644 (ed. a 3-a). Veși și Surville, *Revue critique*, anul 1886, p. 256.—*Contrà*: Cas. fr. și C. Aix, Sirey, 57. 1. 247. D. P. 57. 1. 102. Sirey, 56. 2. 222. Veși asupra acestei controverse, Pand. fr., *Mariage*, II, 14215, 14216.

Codul italian și dreptul internațional.

cât regimul dotal, însă art. 1287 permite soților de a combina acest din urmă regim cu acel al comunității¹⁾, așa că femeia să se poată folosi în același timp de garanțiile excepționale ale regimului dotal și de eventualitatea beneficiilor ce poate să aducă comunitatea²⁾. Pentru această trebuie o anume stipulație. Ea nu este însă sacramentală și poate să rezulte din diferitele clause ale contractului³⁾.

Art. 1287.—Supunându-se regimului dotal, soții pot, cu toate-acestea, să stipuleze o societate de achizițiuni ale cărei efecte sunt cele următoare. (Art. 1288 urm. Art. 1581 C. fr.)

Această inovație a legiuitorului este departe de a fi fericită; căci, pe de o parte, societatea sa comunitatea de achizițiuni, străină de moravurile noastre, nu s'a aclimatizat de aproape patru-deci de ani de când avem

¹⁾ Soții ar putea, în baza principiului libertății convențiilor matrimoniale, să stipuleze o societate sa comunitate de achizițiuni, fără a adopta regimul dotal. Cpr. Nacu, III, p. 162, 163, No. 280.

Origina regimului comunității de achizițiuni. Drept. străin.

²⁾ Regimul *mixt* al comunității de achizițiuni adaos regimului dotal, este de origină franceză. Acest regim era foarte întrebuițat în unele provincii de drept scris, și mai cu samă în acele din resortul parlamentului din Bordeaux. Veți Tessier, *op. cit.*, p. 1 urm. Répert. Sirey, *Dot*, 3094. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 552. Rodière et Pont, II, 1215. Planiol, III, 1684. T. Huc, IX, 350. Thiry, III, 439. Bellot des Minières, *Régime dotal et Commun. d'acquêts*, IV, 2765. Guillouard, III, 1444. Cpr. L. 16, § 3, Dig., *De alimentis vel cibariis legatis*, 34. 1. Acest regim este regimul de drept comun în Spania (art. 1315, § 2 C. spaniol) și în alte țări. Veți *suprà*, p. 26. Cpr. Guillouard, I, 59. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 553 bis, p. 615.—Comunitatea de achizițiuni există și în noul Cod germam sub numele de *Erruungenschaftsgemeinschaft* (art. 1519 urm.), însă nu ca regim accesorii, ci ca regim principal. Veți Er. Lehr, *Tr. élément. de droit civil germanique*, I, 1214, p. 310.

³⁾ T. Huc, IX, 506. Répert. Sirey, *Dot*, 3095. D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 557 urm. Planiol, III, 1683. Thiry, III, 439. Guillouard, III, 1447. Vigié, III, 387. Répert. Sirey, *Commun. conjugale*, 2472. Arntz, III, 797. Troplong, III, 1855. Rodière et Pont, II, 1222. Laurent, XXIII, 125 urm. Aubry et Rau, V, § 522, p. 447, text și nota 2. Cas. fr. D. P. 53. 1. 242. Sirey, 53. 1. 313.—Veți însă: Merlin, Répert., *vº Réalisation*, § 1 și 2. Toullier D. VII, partea I, 317.

Codul civil¹⁾, iar pe de altă parte, textele care compun această secțiune sunt incomplete și lasă loc la multe discuțiuni teoretice, dacă nu și practice.

Ori-cum ar fi, societatea sau comunitatea de achizițiuni este admisă în legea noastră și soții o pot stipula, fie ca un accesoriu a regimului dotal, fie ca un regim a parte²⁾.

Comunitatea de achizițiuni este în totdeauna o societate civilă, chiar dacă în contractul matrimonial s'ar prevedea că ea are de obiect exploatarea unui stabiliment comercial, de exemplu: a unui fond de comerț³⁾. Societate civilă.

În această societate, bunurile soților se împart în două: bunurile care rămân proprii ale soților, și acele care formează activul societății. Bunurile proprii ale femeii pot fi dotale, parafernale și comune. Cum se împart bunurile soților.

Bunurile dotale imobiliare sunt, în principiu, inalienabile, imprescriptibile și neurmăribile, iar bunurile parafernale sunt alienabile, prescriptibile și urmăribile, după regulile mai sus expuse⁴⁾. Condiția bunurilor dotale și parafernale.

Bărbatul are administrația și folosința celor dintâi (art. 1242, 1243), iar femeia, acelor de al doilea (art. Administr. și folosința bunurilor parafernale. Controversa.

- 1) Comunitatea de achizițiuni se stipulează însă foarte des în Franța, mai cu samă în unele provincii din Sud, unde am văzut (*suprà*, p. 498, nota 2) că ea era tradițională. Cpr. C. Bordeaux, D. P. 97. 2. 137. Veđi și Planiol, III, 1686, care ne arată că, în anul 1898, din 10112 contracte dotale, 4560, adică aproape jumătate au stipulat o societate de achizițiuni. La noi, nu cunoaștem nici-un caz, și nu putem cita nici-o hotărîre judecătorească în această privință.
- 2) Veđi *suprà*, p. 498, nota 1.
- 3) T. Huc, IX, 352.—După Troplong (III, 1853), societatea de achizițiuni ar fi o persoană morală; chestiunea de a se ști dacă societățile civile constituesc, sau nu, o persoană juridică este însă foarte controversată. Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 333, nota 1 și t. VI, p. 756, nota 2. Veđi asupra acestei chestiuni: D. Negulescu, *Contractul de societate și personalitatea morală* (București, 1900). Cpr. Corneliu Botez, monografie publicată în *C. judiciar* din 1903, No. 25. Acești autori se pronunță, cu drept cuvînt, în contra personalității morale a societăților civile. Cpr. în același sens: Trib. Putna, *Dreptul* din 1893, No. 39. Guillaouard, *Société*, 25. 70 și 362.—*Contra*: Nacu, III, p. 380. Planiol, II, 1956. Veđi asupra acestei controverse, Pand. fr., *Sociétés*, I, 1713 urm.
- 4) Cpr. Planiol, III, 1688. Thiry, III, 528. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civ.*, III, 6320.

1285); pentru-că regimul dotal, este acel principal, societatea de achizițiunii nefiind de cât un accesoriu. „*Supunându-se regimului dotal*, dice art. 1287, soții pot cu-toate-acestea să stipuleze o societate de achizițiuni“¹⁾.

Bunurile
proprii ale
soților.

Bunurile proprii ale soților sunt acelea ce ei le aveau în momentul celebrării căsătoriei. Toate imobilele, creanțele și datoriile existente la această epocă privesc deci respectiv pe fie-care din soți (art. 1288).

Sunt, de asemenea, proprii ale soților mobilele existente la epoca căsătoriei sau dobândite de dinșii cu tilu gratuit mai în urmă, dacă au fost constatate printr'un inventar regulat, adecă, făcut conform formelor legale (art. 1289)²⁾. Aceste soluții rezultă din art. 1288 și 1289.

¹⁾ Cpr. Planiol, III, 1689, 1690. T. Huc, IX, 506, 507. Baudry, III, 444 bis. Rodière et Pont, III, 2034. Répert. Sirey, *Dot*, 3109. Odier, III, 1516. Troplong, III, 1899, 1900. Jouitou, II, 662. Guillouard, IV, 2196 urm.—*Contrà*: Laurent, XXIII, 591. Colmet de Santerre, VI, 252 bis I. D. de Folleville, *Revue pratique*, t. 39, anul 1875, No. 46, p. 222 urm. Teoria acestor din urmă autori, după care stipularea unei societăți de achizițiuni ar rădica femeii administrarea și folosința bunurilor sale parafernale, combătută chiar în Franța, nu poate fi admisă la noi, pentru-că ea se întemeiază pe unele dispoziții de la regimul comunității, care n'a fost admis de legiuitorul nostru. N'ar trebui să credem, în adevăr, că prin faptul că s'a permis soților de a combina regimul dotal cu acel al comunității, s'ar fi admis toate regulele de la comunitate.

²⁾ La această regulă, după care soțul rămâne proprietar al mobilelor aduse de dinsul, sau dobândite în timpul căsătoriei prin acte cu titlu gratuit, se face însă o excepție în privința mobilelor care se consumă *primo usu* (cpr. art. 1540 C. german), și aceluia care au menirea de a fi vândute, precum: produsul unei cariere sau unei mine. Aceste mobile intră în comunitate, care, la lichidarea societății, va datori valoarea lor soțului, sau moștenitorilor lui. Cpr. Guillouard, III, 1472, 1473. Rodière et Pont, II, 1275, 1277. Aubry et Rau, V, § 522, p. 457. Thiry, III, 440, *in fine*. Laurent, XXIII, 148.—Vezi, însă, în privința lucrurilor menite a fi vândute, Laurent, XXIII, 150.

Aceeași soluție este generalmente admisă în privința mobilelor pe care femeia le-a dat bărbatului prețeluite, fără a fi declarat în contractul matrimonial că prețeluirea nu face vîndare (art. 1245). Aubry et Rau, *loco cit.* Rodière et Pont, II, *loco cit.* D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 576 bis, p. 634 urm. T. Huc, IX, 361.—Vezi însă

Art. 1288.—Soții cari stipulează în contractul lor de căsătorie o societate de achisițiuni, păstrează fie-care pe sama sa datoriile sale actuale și viitoare și mobilele respective prezente și viitoare. (Art. 1287, 1289 C. civ. Art. 1498, § 1 C. fr.)

Art. 1289.—Dacă mobilele existente la epoca căsătoriei, sau care au căzut unuia din soți mai în urmă ¹⁾, n'au fost constatate prin inventar regulat, ele vor fi socotite ca achisițiuni. (Art. 1288, 1290 C. civ. Art. 1499 C. fr.)

Lucrurile dobândite de soți prin donațiune, succesiune ab intestat sau testament nu intră în comunitate, dacă dăruitorul sau testatorul n'a manifestat o voință contrară ²⁾, pentru-că aceste bunuri nu sunt rezultatul muncii sau industriei lor, după cum se exprimă art. 1290 ³⁾.

Nu fac, de asemenea, parte din societate sau comunitate lucrurile dobândite în mod fortuit de soți, precum : Comoara atribuită soțului, fie ca gășitor, fie ca proprietar ⁴⁾; sumele câștigate la loterie ⁵⁾, sau la tragere la sorți a unor obligații; acele câștigate la jocuri de noroc, pentru-că aceste beneficii nu sunt rezultatul unei munci. Toate

Guillouard, III, 1474. Laurent, XXIII, 149. C. Bordeaux, Sirey, 86. 2. 206.

- 1) Se înțelege cu titlu gratuit. Cpr. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civ.*, III, 5984.
- 2) Clauza prin care dăruitorul sau testatorul ar fi dispus ca bunurile dăruite sau legate să intre în comunitate va fi deci executată. Cpr. Delsol. *C. Napoléon expliqué*, III, p. 76 (ed. 1-a).
- 3) T. Huc, IX, 353, *in fine*. Troplong, III, 1877. Nacu, III, p. 163, No. 282. C. Chambéry, Sirey, 80. 2. 53. D. P. 80. 2. 196.
- 4) Thiry, III, 440. Laurent, XXIII, 141. Guillouard, III, 1459. Colmet de Santerre, VI, 161 bis VII. Rodière et Pont, II, 1245. Aubry et Rau, V, § 522, p. 449. Marcadé, V, art. 1498, 1499, No. II, p. 676. Répert. Sirey, *Commun. conjugale*, 2542. Arntz, III, 798. Planiol, III, 106. T. Huc, IX, 354.—*Contrà*: Troplong, III, 1871. Duranton, XV, 12.
- 5) Aceasta presupune însă că biletul care a câștigat aparține soțului înainte de căsătorie, sau a fost dobândit în urmă de dînsul, cu titlu gratuit; căci, dacă ar fi vorba de un bilet de loterie cumpărat în timpul căsătoriei, suma câștigată ar aparține comunității. Cpr. Planiol, III, 1006. Odier, II, 687. Troplong, III, 1872. Aubry et Rau, V, § 522, p. 449, nota 9. T. Huc, IX, 354. Baudry, III, 254. Cpr. Trib. Nantes, Sirey, 91. 2. 71.—Veđi însă Rodière et Pont, II, 1247. Pothier, *Communauté*, VII, 323. Répert. Sirey, *Communauté conjugale*, 2538. Veđi și Guillouard, III, 1460. Laurent, XXIII, 134.

aceste sume rămân deci proprietatea soțului care le-a dobândit ¹⁾).

Despăgubirea primită de unul din soți de la autorul unui delict sau quasi-delict. Controversă.

În privința despăgubirii ce unul din soți ar primi din cauza unui accident, de la autorul responsabil al acelui accident, chestiunea este controversată. După unii, această despăgubire ar aparține comunității, pentru-că ea reprezintă activitatea și munca soțului, pe care accidentul le-a distrus și micșorat ²⁾).

La aceasta se răspunde însă, cu drept cuvânt, că activitatea era proprie soțului și că comunitatea nu câștiga de cât produsul ei. Despăgubirea acordată în specie, fie pe cale judecătorească, fie de bună voe, nu va intra deci în comunitate ³⁾).

Despăgubirea emanată de la o companie de asigurare. Controversă. Art. 1290.

Aceeași soluție este aplicabilă în cazul plăței unei despăgubiri de către o companie de asigurare, pentru-că această despăgubire este echivalentul daunei suferite de soț. Soțul va păstra deci indemnitatea, rămânând ca comunitatea să fie despăgubită de premiile ce ar fi plătite ⁴⁾).

Nu a mai rămas, deci, pentru a se forma activul comunității sau societății de cât *economii* ce fie-care din soți a făcut din veniturile bunurilor a căror folosință îi

1) Cpr. Planiol, III, 1006. T. Huc, IX, 354. Marcadé, V, art. 1498, 1499, No. II, p. 676.—Cu-toate-acestea, chestiunea este controversată. Unii, în adevăr, atribuesc în genere comunității sumele câștigate la jocuri de noroc (cpr. Aubry et Rau, V, § 522, p. 449, text și nota 8; Odier, II, 687; Baudry, III, 254; Troplong, III, 1872; Colmet de Santerre, VI, 161 bis V), iar alții disting jocurile de noroc propriu zise de acele care cer o istetișe oare-care, atribuind numai pe aceste din urmă comunității. Cpr. în acest din urmă sens: Rodière et Pont, II, 1248. Veți asupra acestei controverse, Répert. Sirey, *Commun. conjugale*, 2532 urm. Veți asupra jocurilor de noroc în genere, adnotația ce am publicat în *C. judiciar* din 1904, No. 8.

2) Veți D. de Folleville, *Contrat de mariage*, I, 594 urm., p. 650 urm.

3) Planiol, III, 1007. Répert. Dalloz, *Supplément, Contrat de mariage*, 957.

4) Planiol, *loco cit.* Répert. D., *Supplém., v^o cit.*, 958.—*Contrà*: D. de Folleville, *op. cit.*, 594, p. 651. Piolet, *Étude sur la commun. réduite aux acquêts*, p. 64.

În cât privește despăgubirile plătite soților de o companie de asigurare pe viață, veți D. de Folleville, *op. cit.*, 597 urm., p. 652 urm.

aparține (art. 1290) ¹⁾ și beneficiile realizate de amândoi soții împreună, sau de fie-care din ei în parte prin industrie, adică : prin munca lor, fie ea materială sau intelectuală, prin exercițiul unei profesii sau unui meșteșug, etc.

Art. 1290.—Toate câte soții vor câștiga prin industria lor, sau amândoi împreună, sau fie-care în parte ; toate fructele și veniturile averii dotale și acelei parafernale, care se vor economisi, vor forma fondul comun al acestei societăți. (Art. 1288, 1289, 1291 urm. C. civ. Art. 1498, § 2 C. fr. *modificat*).

Așa dar, intră în comunitate : produsul a ori-cărei munci a soților, și aceasta ori-care ar fi natura produsului său numele ce i s'ar da : salariu, onorariu, beneficii, remunerații, etc. ²⁾ Produsul muncii soților.

Aceasta se aplică chiar produselor care nu au caracterul periodic al fructelor, precum : operele literare, musicale, artistice, științifice, și invențiile făcute de soți în timpul căsătoriei ³⁾. Opere literare, artistice, etc.

Mai intră încă în comunitate : toate bunurile dobândite de soți *cu titlu oneros*, în timpul societății conjugale ⁴⁾, precum și recompensele sau gratificațiile date unuia din soți pentru răsplătirea serviciilor aduse de dînsul ⁵⁾. Recompense, gratificări primite de unul din soți.

Am văzut cum se compune activul comunității. Cât pentru pasivul ei, el este destul de restrîns. Societatea ne avînd, în adevăr, usufructul bunurilor soților, nu este ținută la plata datoriilor conrespunzătoare, care sunt o sar- Compunerea pasivului comunității.

¹⁾ Planiol, III, 1691. T. Huc, IX, 507, p. 612.

²⁾ Planiol, III, 1004.

³⁾ Planiol, *loco cit.* T. Huc, IX, 353. Répert. Sirey, *Commun. conjugale*, 2497 urm. Guillouard, III, 1455. Rodière et Pont, II, 1242. Colmet de Santerre, VI, 161 bis IV. Baudry, III, 254. Aubry et Rau, V, § 522, p. 448. Marcadé, V, art. 1498, 1499, No. II. Vigié, III, 390.—In cât privește însă operele sau descoperirile făcute înainte de căsătorie, ele nu intră în comunitate. Ast-fel, manuscrisele needitate în ziua celebrării căsătoriei, sunt și rămân proprietatea soțului. Répert. Sirey, *vo cit.*, 2498, 2499 și autorii *supra* citați.

⁴⁾ T. Huc, IX, 353, p. 421. Thiry, III, 440.—Veți însă distincțiunile făcute, după jurisprudență, de Planiol, III, 1692.—Din cele mai sus expuse rezultă că, cele de mai multe ori, activul comunității se compune numai din mobile, afară de cazul când soții ar putea face destule economii ca să cumpere imobile. Cpr. Planiol, III, 1008.

⁵⁾ Aubry et Rau, V, § 522, p. 448. Troplong, III, 1873. Rodière et Pont, II, 1250. Marcadé, V, art. 1498, 1499, No.

cină a fructelor. Aceste datorii cad în sarcina respectivă a fie-cărui din soți, pentru bunurile a căror folosință îi aparține. Ele sunt în sarcina bărbatului, în privința bunurilor sale și acelor dotale, și în sarcina femeii, în cât privește bunurile parafernale.

Nu intră, deci, în pasivul comunității de cât datoriile corespunzătoare cu bunurile ce ea dobîndește, și anume: acele care au de obiect achizițiunea sa și conservarea bunurilor dobîndite cu titlu oneros și a valorilor comune ¹⁾.

Administrația bunurilor care compun societatea de achizițiuni.

Cine administrează averea comună în timpul căsătoriei? Nu se știe, pentru-că legiuitorul nostru este cu desăvîrșire mut în această privință. Dacă am aplica principiile Codului fr. de la comunitate, ar trebui să decidem că numai bărbatul are dreptul de administrație. „Bărbatul administrează singur bunurile comunității, dice art. 1421 din Codul francez. El poate să le înstrăineze, să le vîndă și să le ipotece fără concursul femeii“. Cu sistemul acesta am aplica însă regulile de la comunitate, pe care legiuitorul nostru nu le-a admis. Comunitatea de achizițiuni fiind o societate, fie-care asociat va avea dreptul de administrație ²⁾.

De fapt, însă, bărbatul va fi mai în totdeauna acela care va administra, cu consimțimîntul expres sau tacit al femeii. Dacă femeea ar voi însă să administreze și ea, și bărbatul s'ar opune, ea ar putea cere separarea de patrimoniului, care admitîndu-se de judecată, va da loc la încetarea și lichidarea societății.

Creditorii comunității vor putea să urmărească drepturile lor asupra bunurilor comune. Acest punct nu suferă

II, p. 676, 677. Veți și decisiile citate de Dalloz, Répert. *Contrat de mariage*, 2592.

1) Cpr. Planiol, III, 1693. Répert. Sirey, *Commun. conjugale*, 2670 urm. Thiry, III, 441. T. Huc, IX, 358. Troplong, III, 1889, 1890.—Datoriile contractate pentru trebuințele casnice, creșterea și educarea copiilor sunt, de asemenea datorii ale societății. Troplong, *loco cit.* Thiry, III, 441.

2) Cpr. Nacu, III, p. 165, No. 283.—„Societatea de achizițiuni între soți, ast-fel cum o definește Codul, dice Troplong (III, 1853), a fost în totdeauna cărmuită, afară de oare-care excepții, de regulile societăților ordinare“.

nici-o îndoială. În Franța, ei mai pot încă să urmărească creanțele lor și asupra bunurilor bărbatului, ca și sub regimul de comunitate în genere ¹⁾.

Creditorii bărbatului pot, de asemenea, în Codul francez, să urmărească bunurile comune, fiind-că acolo bărbatul administrând comunitatea, o obligă neapărat ²⁾.

Aceeași soluție va fi de bună-samă admisă și la noi, de câte-ori comunitatea a fost administrată de bărbat. Creditorii acestuia nu vor avea însă nici-o acțiune contra femeii, de câte-ori ea nu s'a amestecat în administrație și nu s'a obligat personal către ei, chiar dacă ar fi vorba de cheltuelile comune ³⁾.

Încetarea și lichidarea societății de achizițiuni.

Art. 1291.—La încetarea sarcinilor căsătoriei, fondul comun de care se face mențiune în art. precedent, se va împărți pe jumătate între soți, sau între moștenitorii lor, după regulile și cu urmările stabilite pentru împărțeala succesiunilor. (Art. 728 urm., 1280, 1290, 1292, 1293 C. civ. Art. 1474, 1476 C. fr. *modificate*).

Art. 1292.—Împărțeala nu se face de cât după restituțiunea dotei, și după ce amândoi soții vor lua din fondul comun sumele ce-și datoresc reciproc. (Art. 1271 urm., 1291, 1293 C. civ. Art. 1498, § 2 C. fr. *modificat*).

Art. 1293.—În caz când amândoi soții vor avea, pentru drepturi ale lor personale, a prelua valori din fondul comun, femeea sau moștenitorii săi vor trece înaintea bărbatului. (Art. 1292 C. civ. Art. 1471 C. fr., *modificat*).

Societatea de achizițiuni încetează prin aceleași cauze care aduc restituirea dotei, adică : desfacerea căsătoriei, separația de patrimonii și absența unuia din soți (art. 1271) ⁴⁾.

¹⁾ Cpr. Thiry, III, 442.

²⁾ Cpr. Planiol, III, 1693.

³⁾ Planiol, *loco cit.*, in fine. Trib. Paris, D. P. 88. 2. 263.

⁴⁾ În cât privește chestiunea de a se ști dacă dota poate fi cerută de femeie în caz de faliment al bărbatului, vezi *suprà*. p. 346 și 422. Art. 1543 din Codul german dispune că comunitatea de achizițiuni încetează atunci când decizia care pronunță falimentul bărbatului a dobândit autoritatea lucrului judecat : „Die Errungenschaftsgemeinschaft endigt mit der Rechtskraft des Beschlusses, durch den der Konkurs über das Vermögen des Mannes eröffnet wird“.

Art. 1291.

Când această societate încetează, ea se lichidează conform art. 1291 urm. Mai întâi, femeea își primește dota ei înapoi, și apoi, fie-care soț își iea din fondul comun averea sa proprie; iar ceea ce rămâne se împarte în părți egale între soți, sau moștenitorii lor, după regulile și urmările stabilite în privința împărțirii moștenirilor. Când soții sunt capabili, împărțea se face de bună voie, de câte-ori ei se înțeleg. Dacă nu există înțelegere, sau dacă unul din ei este absent, ori incapabil, împărțea se face prin justiție (art. 733, 747).

Art. 1292.

Femeea are, în această privință, un privilegiu asupra bărbatului, transmisibil la moștenitorii ei, și anume: acel de a-și exercita preluările sale, fie dotale, fie parafernale, înaintea lui (art. 1292), ceea ce poate fi avantajos de câte ori sumele cuvenite femeii sunt superioare masei de împărțit. Autorii justifică această preferință a femeii, împrumutată de la vechiul drept francez¹⁾, prin supremația pe care o exercită bărbatul în timpul căsătoriei, sub regimul comunității. Legiuitorul a voit, deci, să dea o compensare femeii pentru autoritatea pe care el o acordă bărbatului sub acest regim²⁾.

Deoseb. de
la C. fr.

În Codul francez, femeea mai are încă o preferință, împrumutată iarăși de la dreptul vechiu³⁾, pe care legea noastră n'a mai reprodus-o, și anume: aceea de a-și exercita preluările ei, de ori-ce natură ar fi, asupra bunurilor proprii ale bărbatului, în caz de insuficiență a bunurilor comunității (art. 1472 C. fr.)⁴⁾.

Din împrejurarea că, în dreptul nostru, femeea poate și ea să administreze comunitatea și s'o oblige prin actele ei, se înțelege că ea nu poate să renunțe la această comunitate de achizițiuni, în urma încetării ei, pentru-că ea nu se poate sustrage de la obligațiile contractate de dînsa, sau de bărbat, în numele ei⁵⁾.

¹⁾ „Le mari ne peut, dit Pothier (*Communauté*, VII, 610), pour les créances qu'il a contre la communauté, se venger que sur ce qui reste des biens de la communauté, après que la femme a prélevé sur les dits biens ce qui lui est dû par la communauté“.

²⁾ Vezi Troplong, III, 1626.

³⁾ Cpr. Pothier, *op. și loco supra cit.*

⁴⁾ Vezi asupra motivelor acestui privilegiu al femeii, Troplong, III, 1654.

⁵⁾ În Franța, femeea poate, din contra, să renunțe la comu-

În ori-ce caz, comunitatea de achizițiuni făcând parte dintr'un contract cu titlu oneros, ceea ce unul din soți primește din această comunitate nu poate fi considerat ca un dar, și nu poate fi discutat de moștenitorii rezervatari ai celuilalt soț.

De asemenea, partea ce se cuvine fie-căruia din soți din comunitate, conform art. 1291, ne putând fi considerată ca un beneficiu care ar rezulta din convenția matrimonială, soțul în contra căruia s'ar fi pronunțat divorțul nu poate fi depărtat de la dreptul ce el are în averea comună, conform art. 280 C. civ. „Pronunțarea divorțului nu are de efect, dice cu drept cuvânt Curtea de casație, revocarea dreptului ce soțul are în comunitate“ ¹⁾. Dota ce bărbatul ar fi constituit femeii este însă un adevărat beneficiu (*un avantaj*, după cum se exprimă art. 280) supus revocărei, conform acestui text, în caz de a se fi pronunțat divorțul în contra femeii ²⁾.

Inaplicarea
art. 280
Cod. civ.

Despre siguranțele femeilor măritate.—Ipoteca legală ³⁾.

La titlul contractului de căsătorie, legiuitorul nu are, în privința garanțiilor femeii măritate, de cât o singură dispoziție, și anume: art. 1281. Celelalte dispoziții privitoare la această materie fac parte din titlul al XVIII al Cărței a III-a, care se ocupă despre privilegiu și ipotecă. Vom explica însă aceste texte de îndată, pentru ca cetitorul să poată avea materia contractului de căsătorie complect tratată la un loc.

Mai întâi vom transcrie textele respective, și apoi le vom explica pe fie-care în parte.

nitatea de achizițiuni, dacă ea nu s'a amestecat în administrația bunurilor comune (art. 1453, 1454 C. fr.), pentru-că ea nu poate, în contra voinței sale, să fie grevată de obligațiile contractate de bărbat, fără participarea ei.

¹⁾ Cas. rom. Bulet. 1897, p. 10 și *Dreptul* din 1897, No. 26. Cpr. C. Rouen, Sirey, 99. 2. 241. Veđi și Nacu, III, p. 167, No. 289. Baudry et Chauveau, *Personnes (Divorce)*, III, 283. T. Huc, II, 404. Planiol, III, 659.

²⁾ Cas. rom., decizia citată în nota precedentă.

³⁾ Veđi asupra acestei materii: Le Baron, *Étude sur l'hypothèque* Bibliografie. *que légale de la femme mariée* (1 vol., 1880). Lahovary, *Conditions d'existence de l'hypothèque légale de la femme mariée* (thèse pour le doctorat, Paris, 1880).

Art. 1753, § 1.—Drepturile și creanțele, care se asigură de lege prin o ipotecă, sunt : 1° Ale femeilor măritate asupra bunurilor bărbatului ¹⁾. (Art. 1242 urm., 1281, 1754—1761 C. civ. Art. 2121, § 1 C. fr.)

Art. 1754.—Femeea va avea o ipotecă specială asupra bu-

Ipotecile legale ale minorilor, interdișilor, Statului, comunelor, etc.

1) Acest text măi prevede încă, între ipotecile legale : 2° pe acele ale minorilor și interdișilor, asupra bunurilor epitropului (art. 1762—1767 C. civ.) : 3° pe acele ale Statului, comunelor și stabilimentelor publice, asupra bunurilor percepătorilor și administratorilor *centrali* (textul conrespunzător fr. dice : *contabili*, adică, cari manipulează banii publici și sunt justiciabili de Curtea de compturi).

Ipoteca legală a legatarilor.
Art. 902, § 2.
Controversă.

Acest text uită însă de a vorbi de ipoteca legală pe care o aŭ legatarii particulari asupra imobilelor moștenirii, ipotecă împrumutată de la dreptul roman și de la vechiul drept francez (v. Pothier, *Don. testamentaires*, VIII, 288, 289, p. 305), și care este consacrată prin art. 902, § 2 din Codul civil, în scopul de a se asigura executarea ultimei voințe a testatorului . . . *ut omnibus modis voluntati ejus satisfiat* (cpr. L. 1, *in fine*, Cod, *Communia de legatis*, etc., 6. 43. ; v. și *Instit.*, II, *De legatis*, 20, § 2, *in fine*). Veđi asupra acestei ipotecă, pe care unii o tăgăduesc fără cuvint (Aubry et Rau, III, § 264, *in fine*, p. 353, 354, ed. a 5-a, și VII, § 722, p. 493, text și nota 24 ; Thiry, IV, 515 ; Nacu, III, p. 693, No. 201. Trib. imp. german, Sirey, 87, 4. 19), t. IV a Coment. noastre p. 598 urm., și la autorii citați acolo, *adde* : Guillaouard, *Privil. et hypoth.*, II, 691 ; Colmet de Santerre, IV, 162 bis III ; Baudry et Colin, *Don. et testaments*, II, 2487 urm. ; Baudry, II, 611 ; F. Herman, III, art. 1017, No. 35 urm. ; și IV, art. 2121, No. 4 ; Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, II, 966 ; T. Huc, VI, 343 ; Planiol, III, 2792 urm. ; Thézard, *Privil. et hypothèques*, 124 ; P. Pont, *Idem*, I, 424 ; C. Bordeaux, D. P. 89. 2. 7. Sirey, 90. 2. 124.—Rămâne însă bine înțeles că această ipotecă legală nu apără pe legatari de cât în contra creditorilor personali ai moștenitorului, în caz de insolvabilitate a acestui din urmă, ea neconferindu-le nici-un drept de preferință contra creditorilor moștenirii : *Nemo liberalis nisi liberatus*. Cpr. Planiol, III, 2797. T. Huc, VI, 343, *in fine*. C. Bordeaux, D. P. 64. 2. 220.—Această ipotecă poate fi invocată de legatarii de naționalitate străină ca și de acei de naționalitate română, fără a se distinge dacă testamentul a fost făcut în țară saŭ în străinătate. Cpr. Pand. fr., *Privil. et hypoth.*, II, 15282. Vincent et Pénaud, *Dictionn. de dr. international*, v° *Testament*, 146. Milhaud, *Pr. du dr. internat. privé dans leur application aux privil. et hypoth.*, p. 161. 163.—Veđi însă Laurent, *Dr. civ. internat.*, VII, 399.

nurilor ce sunt afectate prin contractul de căsătorie pentru asigurarea *dotei alienabile*¹⁾.

Ipoteca se va inscrie de bărbat înaintea celebrării căsătoriei, și nu va avea efect de cât de la data acelei inscripțiuni.

Inscripțiunea va putea fi cerută și de femeie²⁾. (Art. 1242 urm., 1249, 1252, 1281, 1753 § 1, 1755 urm., 1778, 1779 C. civ. Art. 796 C. com. Art. 64, § 1, 3 și 4 L. belgiană din 16 Decembrie 1851).

Art. 1755.—Prin contractul de căsătorie se vor specialisa imobilele ipotecate, obiectele garantate și suma până în concurența căreia se va putea lua inscripțiune ipotecară. (Art. 1224 urm., 1756 urm. C. civ. Art. 65 L. belg. cit.)

Art. 1756.—In lipsă de stipulațiuni exprese de ipotecă în contractul de căsătorie, sau când garanțiile determinate prin acest contract nu vor fi îndestulătoare, femeia va putea, în timpul căsătoriei, în virtutea autorisațiunei date de către presidentul tribunalului domiciliului său, și până la concurența sumei *dotei alienabile*³⁾, să ceară inscripțiune ipotecară asupra unuia sau mai multor imobile anume determinate ale bărbatului său. (Art. 93, 1224 urm., 1755, 1757, 1778, 1779 C. civ. Art. 66 L. belg. cit.)

Art. 1757.—Femeia va putea încă, chiar în caz de convențiune contrară, dar cu autorisațiunea presidentului tribunalului domiciliului său, să ceară în timpul căsătoriei, inscripțiuni ipotecare asupra imobilelor bărbatului său, pentru ori-ce preten-

- 1) Textul corespunzător belgian dice : „pentru asigurarea dotei și convențiilor sale matrimoniale“. Atât art. 1754 cât și art. 1281, 1756 și 1761 nu vorbesc de cât de *dota alienabilă*. Art. 1757 dispune, însă, că femeia poate, în timpul căsătoriei, să ia, cu autorisarea presidentului tribun., inscripțiuni asupra imobilelor bărbatului său, pentru ori-ce pretențiuni ar putea avea în contra lui în virtutea foaiei sale dotale. Veți și art. art. 1753, care vorbește de *drepturile și creanțele femeii* în genere.
- 2) Art. 64 din legea belgiană, de la care acest text este împrumutat, mai are încă un alineat, care a fost eliminat de legiuitorul nostru și care se exprimă în termenii următori : „La femme pourra également stipuler, dans son contrat de mariage, une hypothèque spéciale pour garantir des reprises de toute nature, même conditionnelles ou éventuelles, qu'elle pourra avoir à exercer contre son mari“. Acest text a dat loc la discuțiuni în Belgia, unii susținând că este vorba în specie de o ipotecă convențională, iar alții de o ipotecă legală. Veți *infră*, p. 512, nota 1.
- 3) Textul belgian (art. 66) dice : *până la concurența sumei fixată de president*. La noi, nu presidentul determină suma, ci însăși femeia. Veți *infră*, p. 523.

Deoseb. de redacție de la textul belgian.

Altă deoseb. de la textul belgian.

*fiuni ar putea avea în contra lui, în virtutea foaiei sale dotale*¹⁾. (Art. 5, 93, 1756, 1758, 1778, 1779 C. civ. Art. 67 L. belg.)

Art. 1758.—Inscripțiunile luate în virtutea art. 1756—1757, vor arăta special fie-care imobile și vor determina sumele pentru care sunt cerute acele inscripțiuni. (Art. 1754, 1759 urm., 1780 C. civ. Art. 68 L. belg.)

Art. 1759.—În toate cazurile determinate mai sus, în care femeea măritată are drept de a cere inscripțiunea de ipotecă asupra bunurilor imobile ale bărbatului, dacă ea nu va exercita acest drept, îl va putea exercita în numele ei *acel ce a constituit dota*²⁾, și în lipsa acestuia, chiar procurorul de prima instanță al domiciliului femeii³⁾. (Art. 1754 urm. C. civ. L. p. atrib. Minist. public din 29 Octombrie 1877. Art. 69, 70 L. belg.)

Art. 1760.—Femeea nu va putea renunța nici într'un caz, în favoarea bărbatului său, la inscripțiunile luate în virtutea art. precedente. (Art. 5, 1281, 1754 C. civ. Art. 71 L. belg.)

Art. 1281.—Femeea are ipotecă legală, supusă cu-toate-acestea la inscripțiune, asupra imobilului bărbatului său, pentru dota cea alienabilă. În nici-un caz, femeea nu va putea renunța la această ipotecă, sub pedeapsă de nulitate⁴⁾. (Art. 5, 197, 199, 207, 1242 urm., 1249, 1252, 1753, 1754 urm., 1760 C. civ. Art. 64, § 1 și 71 L. belg.)

Art. 1761.—Bărbatul va putea contesta valoarea *dotei alienabile*, pentru care s'a luat inscripțiune de femeie după săvârșirea căsătoriei⁵⁾. În cazul acesta, tribunalul va decide într'un

Deoseb. de redacție de la textul belgian.

¹⁾ Textul corespunzător belgian ține că femeea poate lua inscripție asupra bunurilor bărbatului său pentru ori-ce cauze de recurs ea ar putea să aibă contra lui, precum sunt: acelea care ar rezulta din obligații subscrise de dînsa, din înstrăinarea bunurilor sale personale și din donațiuni sau succesiuni ce i s'ar cuveni⁴⁾.

Altă deoseb. de redacție de la textul belgian.

²⁾ Textul belgian (art. 69) nu vorbește de constitutorul dotei, ci de rudele și afiniți soților până la al treilea grad inclusiv, cărora se dă drept de a lua inscripția ipotecară. Autorii observă însă că rudele a-rare-ori vor usa de facultatea ee le conferă legea, pentru a nu înăspri relațiile dintre soți. Cpr. Martou, III, 927.

Altă deosebire.

³⁾ După textul belgian (art. 70), inscripția se poate lua nu numai de procuror, dar și de judecătorul de pace. Apoi, textul adaogă că ea se poate în totdeauna lua de bărbat.

⁴⁾ Acest text nu există în legea belgiană. El este o repetiție mai energică a art. 1754 și 1760.

Altă deosebire.

⁵⁾ Textul corespunzător belgian (art. 72) are următoarea dispoziție: „Le mari pourra demander que l'hypothèque inscrite pour raison des reprises de la femme soit réduite

mod sumariu asupra contestațiunei, numind *experti pentru estimatiunea dotei alienabile*, și ascultând raportul lor, precum și concludsiunile procurorului. (Art. 1756 urm. C. civ. Art. 211 urm. Pr. civ. Art. 2 L. p. atrib. Minist. public, din 29 Octombree 1877. Art. 72 L. belg.)

Am vădut că, la Romani, femeea măritată avea nu numai o ipotecă legală, dar încă un privilegiu, care îi permitea de a fi plătită cu preferință, chiar înaintea creditorilor anteriori căsătoriei : *licet fuerint anteriores*¹⁾.

Astă-di, acest privilegiu nu mai există ; însă femeea are o ipotecă legală asupra imobilelor bărbatului, supusă specialisării și inscripțiunei, pentru siguranța dotei sale alienabile (art. 1281 și 1754)²⁾.

Această ipotecă a fost înființată de legiuitor din cauza imposibilităței morale în care adesea-ori se găsește femeea de a stipula o garanție de la bărbatul său atât înainte de căsătorie cât și în timpul căsătoriei³⁾.

Legea belgiană, prin art. 64, § 2 permite viitoarei soții de a stipula, prin contractul de căsătorie, o ipotecă asupra imobilelor viitorului ei bărbat, determinate prin acest contract. Legiuitorul nostru a eliminat acest paragraf din art. 1754, însă posibilitatea stipulării unei asemenea ipotecă rezultă din art. 1756. Deci, dacă s'ar întâmpla ca femeea să stipuleze o ipotecă prin contractul de căsătorie, ceea ce ea poate să facă în baza art. 1756, și vom vedea mai la vale că ea poate să aibă interes a stipula o asemenea ipotecă, ipoteca n'ar mai fi legală, ci

Stipularea
unei ipotecă
convențio-
nale.

aux sommes que la femme peut avoir à réclamer, et restreinte aux immeubles suffisants pour les garantir“. Apoi, textul belgian nu dispune facerea unei expertise, ci luarea avisului a trei din rudele cele mai apropiate ale femeei, sau, în lipsa de asemenea rude, a trei persoane cunoscute că au avut relații de prietenie cu femeea, sau cu familia sa.

- 1) Veđi *supră*, p. 416 urm. Tot acolo se arată și starea dreptului nostru anterior.
- 2) Tribunalul de Ilfov a decis, prin o sentință pronunțată sub legea veche, că și Codul Caragea conferă femeei o adevărată ipotecă asupra averii nemișcătoare a bărbatului ei (veđi *Gaz. Tribunalelor* din 13 Decembre 1861, No. 42, p. 346) ; adevărul e însă că Codul Caragea conferă femeei un privilegiu, iar nu o ipotecă. Veđi *supră*, p. 417.
- 3) Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, II, 973. T. Huc, XIII, 177.

convențională, și în asemenea caz, ea n'ar mai putea fi redusă conform art. 1761¹⁾.

Casul unei
căsătorii
putative.
Art. 183,
184.

Ipoteca legală, având isvorul ei în căsătorie, se înțelege că ea nu va avea loc de cât atunci când căsătoria va fi validă. Ipoteca poate însă să rezulte din o căsătorie putativă, dacă femeea a fost de bună credință (art. 183, 184)²⁾. Ea subsistă în urma separației de patrimonii, până ce femeea își primește dota înapoi³⁾.

Casul în
care căsătoria
a fost
celebrată
în străinătate.

Ipoteca legală va avea loc chiar dacă căsătoria între doi Români sau între un Român și o străină ar fi fost celebrată în străinătate⁴⁾.

- 1) Cpr. Thiry, IV, 474. Martou, *Privil. et hypoth.*, III, 894, 895, 939 (ed. din 1863). Arntz, IV, 1764. „Considerând, dice Curtea din București, că drepturile de preferință rezultând dintr'o ipotecă pot lua naștere sau în virtutea unei convențiuni, sau în virtutea legii: de aici ipotecă convenționale și ipotecă legale (*Dreptul* din 1884, No. 33. consid de la p. 261, col. 1).—*Contrà*: Laurent, XXX, 381 urm. Delbecque *Comment. législatif sur la révision du régime hypothécaire*, 344, p. 256.—După acești din urmă autori, ipoteca femeii ar fi în totdeauna legală. Ce fel de ipotecă legală este aceasta, când ea rezultă din convenția părților?...
- 2) Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, II, 974. Aubry et Rau, III, § 264 ter. p. 369 (ed. a 5-a). Guillouard, *Privil. et hypoth.*, II, 753. Thézard, *Privil. et hypoth.*, 87. Pand. fr., *Privil. et hypoth.*, I, 4733. Le Baron, *Etude sur l'hypoth. légale de la femme mariée*, 1737. P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, art. 2121, No. 427, p. 421.
- 3) În Franța, se decide însă că ipoteca legală a femeii subsistă chiar în urma primirei dotei, pentru creanțele nouă ce ea ar putea să dobindească contra bărbatului său. Cpr. Aubry et Rau, III, § 564 ter, p. 369, nota 5 (ed. a 5-a). Guillouard, *Privil. et hypoth.*, II, 752. Baudry et Loynes, 973.
- 4) Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 368 și V, § 468, p. 127. Thézard, *op. cit.*, 88. Baudry et Loynes, II, 975. Guillouard, *op. cit.*, II, 754. Répert. Sirey, *Hypothèque*, 254. Demolombe, III, 226. Troplong, *Privil. et hypoth.*, II, 513 bis.—În Franța se controversază chestiunea de a se ști dacă pentru ca ipoteca să existe trebue, sau nu, ca actul de celebrare a căsătoriei săvârșită în străinătate să fie transcis, la reîntoarcerea soților în țară, în actele stărei civile. La noi, această controversă nu mai are ființă, fiind-că, după legea noastră, căsătoria săvârșită în străinătate nu e supusă la formalitatea prevădută de art. 171 din Codul francez, numai contractul matrimonial bănesc fiind supus acestei transcrieri (art. 720 Pr. civ.). Veđi *suprà*, p. 78, nota 1, și t. I, partea II-a a Coment. noastre, p. 36.

Alta este însă chestiunea de a se ști dacă femeea străină, căsătorită fie în țară, fie în străinătate, are sau nu, o ipotecă legală asupra imobilelor ce bărbatul seü ar avea în România. Chestiunea este curmată în Belgia în sensul afirmativ, prin art. 2 din dispozițiile adiționale ale legii din 16 Decembre 1851¹⁾.

Ipoteca legală a femeii străine. Drept. internațional. Controversă.

La noi, însă, chestiunea este controversată, ca și în Franța. După un sistem, femeea străină va avea, în toate cazurile, o ipotecă legală asupra bunurilor ce bărbatul seü ar avea în România, prin aplicarea art. 2, § 1 C. civ., după care imobilele aflătoare în România sunt supuse legilor române, când ele se posedă de străini. Ipoteca legală, ca și celelalte drepturi reale de care poate fi grevat un imobil, ar face deci parte din statutul real²⁾.

După un alt sistem însă, mult mai juridic, femeea va avea o ipotecă legală în România numai atunci când legea sa personală (adecă acea a bărbatului) va admite această siguranță. Ipoteca legală a femeii atârnă, deci, după această teorie, de statul personal al soților³⁾.

¹⁾ Acest text, pe care legiuitorul nostru nu l-a tradus, a dat însă loc, în Belgia, la o altă controversă: căci unii conferă femeii străine o ipotecă în toate cazurile (cpr. Martou, *op. cit.*, IV, 1693), iar alții i-o recunosc numai atunci când asemenea ipotecă este admisă de legea sa personală. Veđi în acest din urmă sens: Arntz, IV, 1780. Laurent, XXX, 253.

²⁾ Rodière et Pont, *Contrat de mariage*, I, 193. P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 433, p. 424 urm. Troplong, *Privil. et hypoth.*, II, 513-ter. Tessier, *Tr. de la dot*, II, p. 285 urm. Raynal, *conclusii* în Sirey, 62. 1. 673 și în D. P. 62. 1. 204. Veđi și decisiile citate în Pand. fr., *Priv. et hypoth.*, II, 15216.—Cpr. și Cas. rom. Bulet. S-a I, 1874, p. 44 (soluție admisă în privința privilegiului consacrat de Codul Caragea). Veđi *suprà*, p. 417, nota 5.

³⁾ Veđi Tratatul nostru în limba franceză, p. 97. Cpr. Demangeat, *Condition des étrangers*, 82. Demangeat asupra lui Foelix, *Dr. internat.*, I, p. 151 urm., nota b. Valette, *Privil. et hypoth.*, No. 139, p. 275 urm. (ed. din 1846). Cubain, *Dr. des femmes*, 679. Laurent, I, 116 și XXX, 253; *Dr. internat.*, VII, 375 și 396. Colmet de Santerre, IX, 81 bis II. Despagnet, *Pr. de dr. internat. privé*, 416, p. 748 urm. (ed. a 3-a). Va-reilles-Sommières, *Synhtèse du droit internat. privé*, II, 898 bis. Rapetti, *Condition des étrangers*, p. 121. Répert. Sirey, *Hypothèque*, 272. Surville et Arthuys, *Cours élément. de dr. internat. privé*, 385 (ed. a 3-a). Baudry et Loynes, *Privil. et*

Ipoteca minorilor.

Aceeași soluție este admisibilă și în privința ipotecei conferite minorilor și interdișilor (art. 1753, § 2, 1762—1767¹⁾).

Specializarea și înscrierea ipotecei ce ar avea femeile și minorii străini.

Rămâne însă bine înțeles că atât ipoteca femeii măritate străine cât și cea a minorilor și interdișilor străini va fi supusă specializării și înscripțiunii prevădute de legea noastră, chiar dacă după legea lor națională ea ar fi ocultă, pentru-că publicitatea este prescrisă în interesul celor de al treilea și, deci, interesează ordinea publică. Statutul personal va fi, deci, în această privință, înfrânat de statutul teritorial²⁾.

Creanțele femeii garantate prin ipoteca legală (art. 1281, 1754, 1757, 1761).

Care sunt creanțele femeii pe care le garantează ipoteca legală? Art. 64 din legea belgiană, pe care legiuitorul nostru a trunchiat-o, dispune că ipoteca asigură dota și convențiile sale matrimoniale. (Cpr. și art. 2135, 20 C. fr.) Prin *dota* legiuitorul belgian înțelege toate bunurile aduse de femeie întru susținerea sarcinilor căsătoriei, iar prin *convenții matrimoniale*, toate drepturile și avantajele ce femeia a putut să stipuleze în contractul ei matrimonial³⁾.

hypoth., II, 976. T. Huc, XIII, 237 urm. Weiss, *Pr. de dr. internat. privé.*, p. 418, 518 și 617. *Idem*, *Tr. de dr. internat. privé.*, II, p. 213, și III, p. 339 și 560. P. Fiore, *Diritto internaz. privato*, 231, p. 322 (ed. ital.), p. 388 a trad. Pradier-Fodéré. Bard, *Pr. de dr. internat. privé.*, p. 233, No. 162. Esperson (profesor la Universitatea din Pavia), *J. Clunet*, anul 1881, p. 216, No. 12. Veđi și nota anonimă asupra unei decizii a Curței din Modena, publicată în *J. Clunet*, anul 1878, p. 54 urm.—Unii nu acordă dreptul la ipoteca legală de cât atunci când ea este recunoscută în baza unui tratat internațional (cpr. Guillaouard, *Privil. et hypoth.*, II, 692 urm.; Aubry et Rau, I, § 78, p. 516 urm., ed. a 5-a), însă această teorie n'a găsit favoare de cât în jurisprudența franceză, care distinge între străinii având exercițiul drepturilor civile și acei cari nu-l au, adecă, între acei domiciliați și acei nedomiciliați în Franța (v. autoritățile citate în Pand. fr., *vº cit.*, 15223 urm.), distincție care la noi nu este admisibilă, fiindcă toți străinii au exercițiul drepturilor civile (art. 11 Constit. și 11 C. civ.).

¹⁾ Veđi t. II a Coment. noastre, p. 154.

²⁾ Cpr. Laurent, I, 116 și *Dr. internat.*, VII, 398. Veđi și t. II a Coment. noastre, p. 154, nota 2.

³⁾ Cpr. Thiry, IV, 475.

În Franța, se decide în genere că *ori-ce creanță* ce femeea măritată dobîndește în această calitate contra bărbatului său este garantată prin ipoteca legală (argument din art. 2121, al nostru 1753, care vorbește de *drepturile și creanțele* ce se asigură de lege prin ipoteca legală¹⁾.

Dreptul francez.

La noi, chestiunea este îndoelnică, de și art. 1753 vorbește, în termeni generali, de *drepturile și creanțele femeii*, pentru-că în alte texte (1281, 1754, 1757, 1761), nu se vorbește de cât de *dota alienabilă*.

Dreptul nostru. Controversă.

S'a decis, pe de o parte, că art. 1753 ne făcând nici-o distincție și admitînd în termeni generali că femeea măritată are, *pentru asigurarea drepturilor și creanțelor sale*, o ipotecă legală asupra bunurilor bărbatului, de aci urmează ca toate creanțele ei, precum: dota, clauza de întrebuintare, câștigurile nupțiale, bunurile parafernale, etc. sunt garantate prin această ipotecă²⁾.

¹⁾ Cpr. Baudry et Loynes, *op. cit.*, II, 980. Guillouard, II, 756. Laurent, XXX, 333. Planiol, II, 2819 urm. T. Huc, XIII, 178 urm.—Plecând de la această idee, jurisprudența franceză decide că ori-ce creanță a femeii contra bărbatului său este, în principiu, garantată prin ipoteca sa, ori-care ar fi sorginea obligației bărbatului, contractuală, delictuală, sau legală (Cas. fr. D. P. 94. 1. 57; Sirey, 94. 1. 281), și ori-care ar fi lucrul datorit, lichid sau nelichid, exigibil sau neexigibil (Cas. fr., Sirey, 91. 1. 157; D. P. 91. 1. 201; *Pand. Périod.* 91. 1. 302). „Considerând, dice decisia sus citată a Curței de Casație din Franța, că din termenii generali ai art. 2121 (1753 C. rom.) rezultă că ipoteca legală ce femeea are asupra bunurilor bărbatului, pentru asigurarea drepturilor și creanțelor sale, le garantează pe toate fără excepție, sub ori-ce titlu femeea le-ar cere.—Veđi însă restricțiile făcute de Aubry et Rau (III, § 264 ter. p. 317, ed. a 4-a, p. 370, ed. a 5-a).

²⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1885, p. 519 și *Dreptul* din 1885, No. 59. Veđi în același sens: Al. Degré, *Scr. juridice*, III, p. 165. Cerban, *Dreptul* din 1900, No. 40. C. Nacu (*Dreptul civil român*, III, p. 698), care dice că ipoteca asigură *ori-ce creanță de ori-ce natură ce ar avea femeea contra bărbatului său*. Într'un alt tratat (*Compar. C. civil român cu Codul Napoléon*, partea II, București, 1901, p. 129, No. 184), același autor dice însă că ipoteca legală a femeii *nu-i garantează de cât zestrea ei*. Unde este adevérul? Autorul să bine-voiască a împăca aceste două păreri diametralmente o-puse.—Trebue să observăm cu această ocaziune că d. Nacu, în primul său tratat care, de altmintrelea, cuprinde obser-

S'a decis însă, pe de altă parte, că ipoteca legală nu garantează de cât creanțele dotale, nu însă și ori-ce altă acțiune ce femeea măritată ar putea să aibă, în această calitate, în contra bărbatului său, nici averea sa parafernală¹⁾. „Considerând, dice Curtea din București, că legiuitorul nostru tratând în art. 1746 urm. despre ipotecă în general, venind la ipotecele legale, în art. 1753, prevede care sunt acele ipotecă și asupra căror bunuri ele se exercită; că argumentul tras din expresiunile generale întrebuintate de art. 1753 nu este întemeiat; căci legiuitorul,

vații judicioase, scrie și pronunță ca toată lumea, român; pe când în tratatul său de drept civil, apărut mai în urmă a părăsit această ortografie, scriind peste tot locul român. Se vede că autorul și-a luat de seamă că cuvântul român este mai rumănesc. *Méfiez-vous de la première impression, c'est la bonne!*

De și nu este aci locul de a ne ocupa de cartea D-lui Nacu, totuși vom observa în treacăt că acest autor este mai în totdeauna atât de laconic în cât mai nici odată nu poți să-i afli părerea. El nu ține nici-o socoteală de jurisprudență, fiindu-i lene de a o cerceta, și mărginindu-se a trimete la colecția lui Christescu, fără a-și da osteneala de a controla și completa decisiile citate de fostul grefier de la Casație. O carte, fie chiar cât de elementară, trebuie să cuprindă toate chestiile celebre și să semnaleze macar controversa, dacă nu să între în amănuntele ei. Ei bine, în Comentariile distinsului nostru coleg de la București, multe din chestiile cele mai importante sunt trecute sub tăcere. Se vede că autorul s'a grăbit, dând la lumină notele sale scrise cu deci de ani înainte. Știința dreptului făcând însă pe și ce merge progres, nu se poate ca să nu ținem nici-o samă de acest progres. Comentariile lui Baudry și a lui Planiol sunt elementare, ca și cartea d-lui Nacu, și cu-toate-acestea găsim în ele, cel puțin semnalate, dacă nu discutate, toate sau aproape toate chestiile care divid doctrina și jurisprudența.

Art. 1640,
1667 C. Calimach, și
dr. francez.

¹⁾ Codul Calimach conferă femeii o ipotecă tăcută nu numai pentru dota (art. 1640), dar și pentru paraferna ei (art. 1667). Doctrina și jurisprudența franceză admit și astă-zi că paraferna femeii este garantată prin ipoteca legală. Cpr. Cas. fr. Sirey. 94. 1. 281. T. Huc, XIII, 177. Aubry et Rau, III, § 264 ter, p. 372 (ed. a 5-a). P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 439. Baudry et Loynes, *op. cit.*, II, 996. Valette, *op. cit.*, 136, p. 247. Laurent, XXX, 349. Colmet de Santerre, IX, 105 bis VIII. Guillaouard, *Privil. et hypoth.*, II, 782. Bellot des Minières, *Régime dotal et Commun. d'acquêts*, III, 2530.

în acest text, nu are drept scop de cât a arăta care sunt persoanele ce pot beneficia de o ipotecă legală, și care sunt bunurile asupra cărora aceste ipotecă pot avea loc, iar nici de cum a arăta că femeile măritate aū o ipotecă legală pentru ori-ce creanță ar fi având contra soțului; că ceea ce face și mai evidentă această intențiune a legiuitorului nostru sunt dispozițiile categorice ale art. 1754 —1757, care, ocupându-se despre siguranțele femeilor măritate, arată nu numai formalitățile cum aceste inscripțiuni pot fi luate, dar și că creanțele pentru care femeile măritate aū o ipotecă legală, pentru care pot cere o inscripție ipotecară, sunt acele rezultând din contractul lor dotal, și până la concurența *dotei alienabile*; că această intenție a legiuitorului reesă asemenea din art. 1815, care prevede siguranța femeii măritate sub legea veche; că, dacă s'ar admite că legiuitorul nostru a voit a asigura femeea măritată cu o ipotecă legală pentru ori-ce creanță, și dacă art. 1753 ar cuprinde acest principiu general, atunci ar trebui să presupunem că art. 1754 și urm. nu sunt de cât o inutilă repetiție și, în ori-ce caz, o contradicție flagrantă a principiilor puse în art. 1753, etc.¹⁾.

La care din aceste două soluții trebuie să ne oprim? Credem, după matură reflexie, că numai dota alienabilă a femeii este garantată prin ipoteca legală, iar nu și ori-ce acțiuni ce ea ar putea să aibă în contra bărbatului. Aceasta rezultă din diferitele texte mai sus enunțate, în care se vorbește numai de dotă. Art. 1753, § 1 nu are de scop, după cum foarte bine observă Curtea din București prin considerentele mai sus reproduse, de a determina drepturile și acțiunile femeii pe care le garantează ipoteca legală, ci numai de a enumera, și încă în mod incomplect, ipotecele legale. Este adevărat că art. 1757, întrebunțând termenii mai generali, dă drept femeii de a lua, cu autorizarea presidentului tribunalului, în timpul căsătoriei, o inscripție ipotecară asupra bunurilor bărbatului său *pentru ori-ce pretențiunii ar putea avea în contra lui*, însă nu trebuie să perdem din vedere că acest text se grăbește a adăoga: *în virtutea foaei sale dotale*, prin urmare, tot numai în privința dotei sale, paraferna ne figurând în foaea

¹⁾ Veđi *Dreptul* din 1884, No. 33, consid. de la p. 261, col. 1. Cpr. și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1889, No. 36.

dotală, de-oare-ce ea nu are nevoie de a fi stipulată (art. 1283). Art. 1757 este, deci, în armonie cu celelalte texte care vorbesc numai de dotă. Este cu neputință de a da femeii, prin interpretare, o siguranță la care legiuitorul nu s'a gândit, pentru-că garanțiile pe care le conferă legea sunt de strictă interpretare. Siguranța pe care legiuitorul a înțeles a o da femeii este deci slabă și necompletă. Ea nu există chiar de loc, nici în privința dotei, când bărbatul nu are avere imobiliară, pentru-că astă-dî mobilele nu mai pot fi lovite de ipotecă, ca în dreptul roman (art. 1751) ¹⁾.

Stipularca
unei ipoteci
convențio-
nale.

Femeea, dacă este prevădătoare, poate însă completa garanția imperfectă, pe care i-o dă legea, în cazul când bărbatul are avere imobiliară, stipulând o ipotecă convențională prin contractul său matrimonial (art. 1756), atât în privința parafernei cât și a altor drepturi eventuale ce ea ar putea să aibă mai târziu. Iată, deci, interesul femeii de a stipula o ipotecă convențională, cu-toate-că ea are o ipotecă legală. (Vezi *suprà*, p. 511) ²⁾.

Creanțele p.
care femeea
nu are ipo-
otecă legală.

Așa dar, femeea care are numai bunuri parafernale, nu are ipotecă legală, de și ea ar fi adoptat regimul dotal. Femeea, având chiar dotă, nu are ipotecă pentru alimintele ce i se datoresce de bărbatul său ³⁾; pentru

¹⁾ Cpr. Planiol, II, 2818.

Dr. străin.

²⁾ În Codul neerlandez, femeea nu are ipotecă legală. Art. 1220, § 2 din acest Cod îi permite însă de a stipula o ipotecă convențională. Același sistem este admis de Laurent în Ante-proiectul de revizuire (art. 2256). Ipoteca legală a femeii este, de asemenea, necunoscută în Anglia (v. Weiss, *Tr. de dr. internat. privé*, III, p. 560), în Austria, în Germania, în Rusia (cpr. T. Huc, XIII, 177), etc. Codul italian (art. 1969, 4°) conferă femeii o ipotecă legală asupra bunurilor bărbatului său, însă numai pentru dota ei și pentru câștigurile dotale (*per la dote e per i lucrî dotali*).

³⁾ Cpr. C. Besançon, Sirey, 95. 2. 28. Thézard, *op. cit.*, 90, p. 134. Troplong, *op. cit.*, II, 418 bis. André, *Régime hypoth.*, 632, 8°.—*Contra*: Aubry et Rau, III, § 264 ter, p. 371, text și nota 8 bis (cari revin asupra opiniunii susținute în ed. a 4-a). Baudry et Loynes, II, 931. Laurent, XXX, 346. T. Huc, XIII, 177, p. 222. Martou, III, 891. Colmet de Santerre, IX, 105 bis XVI. Guillaouard, II, 774. Vigié, III, 1341. C. Dijon, Douai și Cas. fr., Sirey, 95. 2. 25 și 269. D. P. 94. 2. 25 și 334. D. P. 98. 2. 105. Sirey, 95. 1. 348 și D. P. 97. 1. 553 (cu nota lui L. Michel). C. din Amiens, Sirey, 98. 2. 68. Cas. belg. Sirey, 91. 4. 30.

abitațiunea, hainele de doliu și alimentele ce i se datoresc în cursul anului de văduvie (art. 1279)¹⁾; pentru obligațiile delictuale sau quasi-delictuale ale bărbatului, etc.²⁾.

Femeea nu va fi garantată prin ipoteca sa legală de cât în privința dotei sale alienabile și a fructelor și dobândilor acestei dote (art. 1278)³⁾; căci dacă bărbatul a înstrăinat dota ei inalienabilă, femeea nu are nevoie de ipoteca legală, înstrăinarea fiind revocabilă (art. 1255)⁴⁾.

Garantarea
dotei
alienabile.

Din împrejurarea că femeea nu are, în legea noastră, o ipotecă legală, de cât pentru garantarea dotei sale alienabile, rezultă că ea nu are nici-un recurs ipotecar de exercitat de câte-ori toate bunurile sale sunt parafernale, de și ea ar fi adoptat regimul dotal, sau de câte-ori este măritată sub regimul de separație de bunuri, sau, ceea ce revine la același lucru, de câte-ori soții n'au încheiat nici-un contract matrimonial⁵⁾.

Bunurile bărbatului lovite de ipoteca legală (art. 1754, 1755, 1756—1758).

În Codul francez, ipoteca femeii este generală și se întinde asupra bunurilor imobiliare ale bărbatului, *sur les*

- 1) Benoit, *Tr. de la dot*, II, 25. P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 437.—*Contrà*: Baudry et Loynes, *op. cit.*, II, 986. Guillouard, II, 772. Aubry et Rau, III, § 264 ter, p. 379, text și nota 25 (ed. a 5-a). Martou, III, 889. Laurent, XXX, 345. Thézard, *op. cit.*, 91, *in fine*, p. 136.
- 2) De exemplu: bărbatul a administrat rău dota femeii. El a lăsat să se strice imobilul dotal sau să se îndeplinească prescripția (art. 1243). Femeea are o acțiune în contra lui, însă pentru aceasta ea este un simplu creditor chirografar.
- 3) Troplong, *op. cit.*, II, 418 ter. Baudry et Loynes, II, 982, *in fine*. Martou, III, 884, p. 13. Guillouard, II, 763. P. Pont, I, 436. Gr. Vulturescu, *Dreptul* din 1904, No. 5, p. 35, col. 2. C. Bordeaux, Sirey, 52. 2. 102. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1880, No. 17. Vezi și studiul ce am publicat în *Dreptul* din 1904, No. 14.
- 4) Cpr. Laurent, XXX, 339.—Femeea are, în asemenea caz, o acțiune în despăgubire contra bărbatului, însă această acțiune nu este garantată prin ipoteca legală.
- 5) Cpr. Martou, III, 894, *in fine*, p. 19. Laurent, XXX, 338.—În Franța, se decide, din contra, că ipoteca legală există sub toate regimurile matrimoniale. Vezi Aubry et Rau, III, § 264 ter, p. 369 (ed. a 5-a). Guillouard, *op. cit.*, II, 752. Baudry et Loynes, II, 973. P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 429, etc.

biens du mari, dice art. 2121 din C. fr., și art. 2122 adaogă că creditorul care are o ipotecă legală poate să exercite dreptul său asupra tuturor imobilelor ce aparțin debitorului, *chiar și asupra acelor ce vor putea să-i aparțină mai târziu*, adică, asupra bunurilor sale viitoare; de unde s'a dedus că ipoteca femeii lovește nu numai bunurile dobândite de bărbat în timpul căsătoriei, *dar și pe acelea ce el le-ar dobândi în urma desfacerii căsătoriei* 1).

Specialisa-
rea ipotecei
legale.

Legiuitorul nostru, imitând pe acel belgian și ținând samă de trebuințele creditului public, care reclama această modificare, n'a mai admis ipoteca *generală*, în sensul pe care o consacră Codul francez. El a admis o ipotecă *generală* în acest sens că dreptul femeii se exercită asupra *imobilului* (art. 1281) sau *imobilelor* bărbatului (art. 1754). Ipoteca este, însă, *specială* în sensul că trebuie să fie specializată prin contractul de căsătorie (art. 1754, 1755), sau în timpul căsătoriei (art. 1756, 1757, 1758). Această specializare are de scop mărghinirea inscripției femeii la imobilele necesare spre a-i conferi o garanție completă. Femeea poate, însă, să ceară o inscripție suplimentară, sau chiar o primă inscripție asupra bunurilor dobândite de bărbat în urma celebrării căsătoriei. În acest sens bunurile viitoare ale bărbatului sunt supuse ipotecei femeii; însă pentru aceasta ele trebuie să fi intrat în patrimoniul lui, fie cu titlu gratuit, fie cu titlu oneros 2). Bărbatul n'ar putea, deci,

1) Cpr. Planiol, II, 2748, 2824 bis. Baudry et Loynes, II, 1000. Aubry et Rau, III, § 264, p. 348 (ed. a 5-a). Guillouard, II, 695, 790. P. Pont, I, 509. Valette, *Privil. et hypoth.*, 137, p. 247 urm. C. Lyon, D. P. 69. 1. 276. Sirey, 69. 1. 345.

Art. 796 C.
com.

2) Imobilele dobândite de bărbat în timpul căsătoriei, *fie cu titlu oneros*, fie cu titlu gratuit, sunt deci lovite de ipoteca legală, și femeea poate lua inscripție asupra lor. Legea comercială face însă excepție de la acest principiu, excludând, la caz de faliment, imobilele bărbatului dobândite *cu titlu oneros*, ele fiind presupuse a fi dobândite cu bunurile creditorilor. Cpr. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, VIII, 903. T. Huc, XIII, 181. Baudry et Loynes, II, 983. Planiol, II, 2823, 2827. Degré, *Scr. juridice*, III, p. 166. Iată, în adevăr, cum se exprimă art. 796 din Codul de comerț: „Dacă bărbatul era comerciant la epoca celebrării căsătoriei, sau dacă ne având atunci vr'o profesiune determinată, a devenit comerciant în anul următor, ipoteca legală pentru dota fe-

să ceară ca inscripția să fie luată asupra unor bunuri care de acum înainte au să între în patrimoniul lui¹⁾.

Dacă, în momentul contractului de căsătorie, bărbatul are un imobil în indivisie cu altul, partea bărbatului este lovită de ipotecă. Aceeași soluție este admisibilă în privința imobilelor ce bărbatul ar avea în tovărășie cu alții, dacă, bine înțeles, este vorba de o societate care nu conștie o persoană morală, de exemplu : o societate civilă (vezi *suprà*, p. 499, nota 3) sau o asociație în participare (art. 253 C. com.); căci dacă ar fi vorba de o societate comercială, pe care legea o proclamă persoană morală (art. 78 C. com.), imobilul nu aparține bărbatului, ci persoanei morale sau juridice²⁾.

Dacă bărbatul are în patrimoniul lui un imobil supus unei condiții suspensive sau resolutorie (art. 1770), acest imobil va fi lovit de ipoteca legală, și femeia va putea lua o inscripție asupra lui, însă dreptul ei va fi în suspensie până la îndeplinirea condiției, sau va fi desființat prin îndeplinirea ei³⁾.

mei nu se întinde, în nici-un caz, asupra bunurilor dobândite de bărbat în timpul căsătoriei prin orice alt *testamentară*, sau *donatiune*.—În casurile sus-țise, femeia nu poate exercita nici-o acțiune asupra masei falimentului, pentru avantajile derivând din contractul de căsătorie, și creditorii nu vor putea să se prevaleze de avantajile derivând din același contract în favoarea bărbatului“. Cpr. asupra părții finale a acestui text, Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, VIII, 908 urm.

Ultimul aliniat al acestui text pare a presupune că ipoteca legală garantează, în regulă generală, mai mult de cât dota alienabilă a femeii. Cu-toate-acestea, rămânem, în această privință, nestrămutat în convingerea contrară, pe care am expus-o *suprà*, p. 515 urm.

¹⁾ Cpr. Laurent, XXX, 364.

²⁾ Cpr. Laurent, XXX, 365.

³⁾ Cpr. Laurent, XXX, 367.—Ce se va întâmpla în caz când imobilul dăruit bărbatului s'ar reîntoarce la dăruitor în baza art. 825? Ipoteca legală a femeii fi-va menținută asupra acestui imobil, după cum hotărăște expres art. 952 din Codul fr. (eliminat de legiuitorul nostru), sau această ipotecă fi-va desființată conform principiului : *Resolutio jure dantis, solvitur jus accipientis*? Vezi t. IV a Coment. noastre, p. 240, 241, unde această chestie este pe larg discutată.

Specializarea și înscrierea ipotecii legale (art. 1754, 1755, 1756, 1757).

Deoseb. între sistemul le-gei fr. și acel al legii noastre. In Codul francez, ipoteca femeii este nu numai generală, dar și ocultă, căci ea își are ființă independent de ori-ce inscripție (art. 2135 C. fr.). Acest sistem, desastros atât pentru cei de al treilea cât și mai cu samă pentru bărbat, a cărui credit este cu desăvîrșire micșorat, a fost cu drept cuvînt părăsit de legiuitorul nostru, care, reproducînd principiile legii belgiane, din 16 Decembre 1851, a admis atât publicitatea cât și specializarea ipotecii ¹⁾. In adevăr, pentru ca ipoteca femeii să poată fi înscrisă, ea trebuie mai întăi să fie *specializată*. Aceasta însemnează că suma creanțelor dotale trebuie să fie determinată și să indice imobilele asupra căror inscripția urmează a fi luată (art. 1754, 1755, 1756, 1758, 1774), ipoteca ne avînd rang de cât din ziua acestei inscripții (art. 1754, § 2, 1778) ²⁾.

Specializarea se face prin contractul de căsătorie, în casurile art. 1754 și 1755, și în timpul căsătoriei, în casurile art. 1756 și 1757.

Specializarea prin contractul de căsătorie. In cât privește dota ce femeea aduce în momentul căsătoriei sale, nu există nici-o dificultate, căci contractul matrimonial va arăta, în ce consistă această dotă și care este suma până la concurența căreia trebuie să se ia inscripție asupra cutărui său cutărui imobil al bărbatului (art. 1754, 1755).

Bunurile dobîndite de femeie în timpul căsătoriei. Cât pentru dota pe care femeea poate s'o dobîndească în timpul căsătoriei, prin donațiuni sau succesiune ab intestat ori testamentară (art. 1235), chestiunea este mai grea. După părerea pe care o credem cea mai juridică, femeea nu va putea lua inscripție, în privința donațiunilor și moștenirilor ce ar primi în timpul căsătoriei, de cât conform art. 1757, cu autorisarea presid. tribunalului ³⁾.

Femeea va determina, în asemenea caz, ca și în acel art. 1756, ea însă-și suma până la concurența căreia in-

Legea timbrului.

¹⁾ Ipotecile legale sunt apărate de ori-ce taxă de înregistrare (art. 44, § ultim L. timbrului din 1900). După acest text din legea timbrului, ipotecile convenționale sunt, din contra, supuse taxei de înregistrare de 50 bani la sută de lei.

²⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1880, No. 18.

³⁾ Cpr. Laurent, XXX, 378, 388, *in fine*, 394.

scripția va fi luată ¹⁾, ipoteca ne având rang de cât de la data acestei inscripții ²⁾.

În timpul căsătoriei, specializarea se face în casu-^{Specializarea} rile art. 1756 și 1757. Aceste texte presupun că con-^{în timpul că-}tractul de căsătorie n'a specializat ipoteca, pe care legea sătoriei. o conferă femeii pentru asigurarea dotei sale alienabile, sau că garanțiile determinate prin contract sunt insuficiente, permițând, în asemenea caz, femeii de a cere o primă inscripție sau o inscripție suplimentară, în virtutea autorizării presidentului tribunalului domiciliului bărbatului, care este și acel al femeii (art. 93) ³⁾. Este însă de observat, în această privință, că nu presidentul tribunalului specializează ipoteca, ci însăși femeea; căci art. 1756 a modificat textul corespunzător belgian (66), după care presidentul fixează suma până la concurența căreia inscripția urmează a fi luată. (Vezi *suprà*, p. 509, nota 3).

La noi, presidentul trebuie să se mărginească pur și simplu a da autorizarea, pe care o cere femeea prin o simplă suplică.

Dacă presidentul refuză autorizarea cerută de femeie, ^{Art. 66 bis} încheierea sa poate fi atacată cu apel înaintea tribunalului ^{Pr. civ.} din care presidentul face parte (art. 66 bis Pr. civ.) ⁴⁾.

Această autorizare a presidentului nu este prescrisă sub pedeapsă de nulitate, așa că terții și creditorii ipote-

¹⁾ În Belgia se decide că presidentul fixează, prin ordonanța sa, suma pentru care femeea trebuie să iea inscripție (argument din art. 66 modificat prin art. 1756 din Codul nostru). Vezi *suprà*, p. 509, nota 3. Cpr. Martou, III, 923.

²⁾ În Codul fr., ipoteca femeii are rang din ziua primirei succesiunii sau donațiunii (art. 2135, § 3).

³⁾ Femeea, care a dobândit autorizarea presidentului tribunalului, nu are nevoie de a lua inscripția în persoană. Ea poate da mandat pentru aceasta, unui terțiu, și chiar bărbatului ei, însă mandatul va trebui să fie autentic (argum. din art. 1781). Vezi C. București, *Dreptul* din 1880, No. 17. Cas. rom. C. Focșani și București, Bulet. S-a 1, 1881, p. 238. Bulet. 1885, p. 36. *Dreptul* din 1881, No. 84; din 1882, No. 12 și 43; din 1884, No. 2; din 1886, No. 50.—*Contrà*: Cas. rom. și C. Craiova, *Dreptul* din 1880, No. 13 și din 1882, No. 43.

⁴⁾ În Belgia, chestiunea este controversată. Unii, în adevăr, admit apelul (Laurent, XXX, 397; Thiry, IV, 481; Arntz, IV, 1769), iar alții nu-l admit (Martou, III, 918).

cară înscrisă după femeie, n'ar fi în drept să anuleze înscrisura ei pentru neobservarea acestei formalități¹⁾.

· Persoanele
imputernici-
te a lua în-
scrisura ipot.
în locul fe-
meii. Art.
1759.

S'ar putea întâmpla ca femeia să nu ia măsurile prescrise de art. 1756 și 1757, fie din neglijență, fie pentru a nu compromite creditul bărbatului. Pentru a înlătura acest inconvenient, art. 1759 conferă dreptul de a lua înscrisura ipotecară constituitorului dotei, fie el rudă sau străin. Constituitorul dotei nu are, însă nevoie, pentru aceasta de autorizarea presidentului tribunalului, întru cât textul nostru n'o prescrie²⁾.

Ministerul
public. L. din
29 Oct. 1877.

Art. 1759 mai conferă încă dreptul de a lua înscrisura ipotecară și procurorului tribunalului, drept pe care acest funcționar nu-l mai are astăzi, în urma legii din 29 Octombrie 1877, care modifică atribuțiile ministerului public. Dreptul procurorului ar putea fi admis, cel mult, atunci când femeia este minoră.

Luarea în-
scrisurii în
urma desfa-
cerei căsă-
toriei.

S'a decis că nici constituitorul dotei, nici chiar femeia nu pot lua înscrisura ipotecară în urma desfacerei căsătoriei, fie prin moartea bărbatului, fie prin pronunțarea divorțului³⁾, și ceea ce ne-a făcut și pe noi să admitem altă dată această soluție este că art. 1754 vorbește de înscrisura luată înainte de căsătorie, iar art. 1736 și 1757, de aceea luată în timpul căsătoriei⁴⁾.

Astăzi, însă, după matură reflexie, credem că nimic nu s'ar opune la luarea înscrisurii din partea femeii, în termenul de trei luni de la moartea bărbatului, prevădută de art. 1780. Acest text îndreptățind, în adevăr, pe acei interesați de a cere înscrierea privilegiilor și ipotecelor lor și după moartea debitorului, în termenul de trei luni, dispoziția lui fiind generală, se aplică și la ipotecile legale și nu exclude și nici nu putea exclude pe femeia măritată, întru cât ipoteca ei subsistă după moartea bărbatului și

¹⁾ Arntz, IV, 1769, *in fine*, și C. din Gand (decisie citată de acest autor).

Deoseb. de
la textul bel-
gian.

²⁾ Cpr. C. București și Galați, *Dreptul* din 1893, No. 24 și C. judiciar din 1895, No. 41.—Textul belgian conferă acest drept rudelor și afnilor soților până la gradul al treilea inclusiv, obligându-i de a se conforma dispozițiilor de mai sus, adică de a cere autorizarea presidentului. Vezi *supra*, p. 510, nota 2.

³⁾ Trib. Prahova și C. București, *Dreptul* din 1893, No. 52.

⁴⁾ Vezi Tratatul nostru în limba franceză, p. 96.

tocmai atunci are să-î devie folositoare, pentru-că moartea bărbatului aduce pentru moștenitorii lui obligația de restituire a dotei (art. 1271)¹⁾.

Femeea poate să-și ia inscripția ipotecară, chiar în urma începerii urmării silite a imobilului bărbatului, până la adjudecarea lui definitivă²⁾.

Inscripția, o dată luată de femeie, nu are însă nevoie de a fi reînviată cât timp ține căsătoria, chiar dacă ea ar ținea mai mult de cinci-spre-dece ani³⁾ și dacă ar interveni o separație de patrimonii.

Inaplicarea
art. 1786.

Aceasta este o favoare acordată femeii măritate ca și celorlalte persoane care se bucură de o ipotecă legală (art. 1786, § 2). Dacă căsătoria a ținut însă *cinci-spre-dece* ani, sau mai mult, femeea este datoare să reînviască inscripția în anul care a urmat desfacerea ei. Dar dacă căsătoria a ținut de pildă numai de cece ani, femeea nu este datoare a o reînvi în al unspredecelea an. Acesta este sensul § 2 al. art. 1786⁴⁾.

Inscripția ipotecară a femeii poate fi luată nu numai de femeie și de constituitorul dotei, dar și de însuși viitorul bărbat, înainte a celebrării căsătoriei, (art. 1754).

Luarea in-
scripției de
cătră bărbat.
Art. 1754.

S'a decis chiar, cu drept cuvînt, că bărbatul poate

1) Veđi în acest sens: Cas. rom. Bulet. 1890, consid. de la p. 1256. Bulet. 1895, p. 171. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1897, No. 62, și din 1899, No. 10. Arntz, VI, 1773 bis. Acest din urmă autor crede însă că femeea ar avea nevoie de autorisarea presidentului tribun. chiar în urma morței bărbatului. S'ar putea însă foarte bine susține că femeea fiind, în asemenea caz, capabilă, nu are nevoie de nici-o autorisare pentru a-și conserva dreptul său, cu atât mai mult cu cât tot Arntz ne spune (IV, 1769, *in fine*) că autorisarea presidentului nu este prescrisă sub pedeapsă de nulitate, și că terții nu pot invoca neîndeplinirea acestei formalități. Veđi *suprà*, p. 523, 524.

2) Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1890, p. 1252.

3) Codul nostru voește ca inscripția ipotecară să fie reînviată după 15 ani. După art. 2154 din Codul fr., inscripția păstrează privilegiul său ipoteca de cece ani, iar după art. 2001 din Codul italian, *trei-deci de ani*.

4) Cpr. Arntz, IV, 1851. Laurent, XXXI, 108. Nacu, III, p. 753, No. 325.—Curtea de Casație este, deci, greșită când aplică art. 1786 femeii măritate, *vorbind de perimarea ipotecăteei în timpul căsătoriei* (Bulet. 1890, consid. de la p. 1255, 1256), căci ipoteca nu se perimă nici-odată în timpul căsătoriei, ori-cât timp ar ținea această căsătorie.

lua inscripția și în timpul căsătoriei, în calitate de mandatar legal al soției¹⁾). Este adevărat că art. 1759 din Codul nostru nu reproduce dispoziția finală a art. 70 din legea belgiană, care conferă, în ori-ce caz, bărbatului dreptul de a lua inscripție *de son chef*, însă această dispoziție este inutilă, după cum observă autorii belgieni²⁾), pentru-că nimic n'ar putea să împedice pe bărbat de a-și îndeplini obligația, pe care i-o impune legea de a nu lăsa pe femeea sa fără garanție. Bărbatul, pentru a lua o inscripție pe averea sa, în numele femeii și în timpul căsătoriei, nu are nevoie de a avea un mandat autentic de la soția sa, după cum hotărîse Curtea din București, prin decizia de mai sus, care a fost cu drept cuvînt casată, pentru-că el este administratorul dotei, și a asigura această dotă este necontestat a face un act de administrație.

Reducerea ipotecei legale conferită femeii (art. 1761).

Ca și tutorul (art. 1764), bărbatul poate să ceară reducerea ipotecei legale a femeii, de câte-ori ea este excesivă³⁾, și aceasta fie că inscripția a fost luată de femeie, fie de constituintorul dotei (art. 1759), fie chiar de însuși bărbatul, dacă se stabilește că el s'a înșelat asupra valorii dreptului pe care el a voit să-l garanteze. Astfel, bărbatul ar putea să ceară reducerea sumei pentru care s'a luat inscripția, sau radierea acestei inscripții de pe un imobil al său, atunci când ipoteca a fost înscrisă pe mai multe imobile și unul singur ajunge pentru garantarea drepturilor femeii⁴⁾).

Dacă siguranța acordată femeii, în loc de a deveni excesivă, a devenit cu totul inutilă, din cauză, de exemplu, a facerei unei întrebuițări a banilor dotali, acceptată de femeie⁵⁾, bărbatul va putea cere și dobîndi libe-

¹⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1880, p. 108, și *Dreptul* din 1880 (anul al VIII-lea), No. 13.—*Contra*: C. București (decisie casată), *Dreptul*, *loco cit.*, No. 17.

²⁾ Cpr. Martou, *op. cit.*, III, 929.

³⁾ De exemplu: dota femeii a fost micșorată prin înzestrarea unui copil al ei. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1884, No. 40.

⁴⁾ Cpr. Thiry, IV, 487, p. 424.

⁵⁾ Cpr. Thiry, IV, 487, p. 423.

rarea imobilelor sale de ori-ce ipotecă ¹⁾. Această dispoziție este foarte rațională; căci legea nu poate să ceară altă ceva de cât garantarea cu suficiență a drepturilor femeii; ea nu poate să meargă până a distruge, fără nici-o cauză bine-cuvîntată, creditul bărbatului.

Bărbatul n'ar putea, însă, cere reducerea ipotecei stipulate prin contractul de căsătorie, ori-cât de excesivă ar fi; căci, în specie, nefiind vorba de o ipotecă legală, ci de o ipotecă convențională, care derivă din voința ambelor părți, această ipotecă nu poate fi desființată nici în totul nici în parte prin voința unilaterală a uneia din ele ²⁾.

Dreptul de a reduce ipoteca femeii poate fi exercitat și de creditorii bărbatului, fiind vorba în specie de un drept eminamente bănesc, iar nu de un drept exclusiv personal bărbatului (art. 974) ³⁾. Reducerea se va cere de la justiție. Tribunalul competent este acel în registrele căruia ipoteca a fost înscrisă, adică, acel al situațiunii imobilului (art. 1780).

Femeea nu are nevoie de a consimți la această reducere, după cum prescrie art. 2144 din Codul francez, însă ea va trebui să fie pusă în cauză de bărbat ⁴⁾. Tribunalul judecă contestația bărbatului în mod sumar și de urgență, în urma unui raport de expertisă ⁵⁾, cu drept de apel la Curte, dacă suma în litigiu comportă apel ⁶⁾.

Conclușiile ministerului public nu mai sunt cerute astă-di, în urma legii din 29 Octombrie 1877, afară de cazul când femeea ar fi minoră ⁷⁾.

Nereducerea ipotecei convenționale.

Dreptul creditorilor bărbatului de a reduce inscripția. Art. 974.

Procedura reducerii.

L. din 29 Oct. 1877.

- ¹⁾ Cpr. Martou, III, 938. Laurent, XXX, 406.—Aceeși soluție este generalmente admisă și în privința tutorului. Martou, II, 855 bis. Laurent, XXX, 317.
- ²⁾ Thiry, IV, 474, *in fine*, 487, p. 424. Arntz, IV, 1777. Martou, III, 939. Veđi și *supră*, p. 512, text și nota 1.
- ³⁾ Martou, III, 940.
- ⁴⁾ Martou, III, 943. Arntz, IV, 1778.—*Contra*: Laurent, XXX, 407.—Dacă s'ar admite pentru femeie posibilitatea de a ceda rangul ei unui terțiu (veđi *infră*, p. 528 urm.), și acest terțiu va trebui să fie pus în cauză. Martou, III, 943 bis.
- ⁵⁾ Părerea experților nu leagă nici într'un caz pe tribunal. *Dictum expertorum nunquam transit in rem iudicatam*. Veđi *supră*, p. 310.
- ⁶⁾ Martou, III, 950. Laurent, XXX, 410.
- ⁷⁾ Imprejurarea că procurorul ar fi luat conclusiuni nu se consideră în genere ca o cauză de nulitate. *Quod abundat non viciat*. Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1882, p. 438. Alex.

Reducerea ordonată de tribunal nu este irevocabilă în sensul că ea nu împiedică luarea unei noue inscripții, de câte-ori luarea unei asemenea inscripții a devenit necesară pentru femeie¹⁾.

Imposibilitatea pentru femeie de a putea renunța la ipoteca sa legală (art. 1281 și 1760).

Art. 1281. *Sub pedeapsă de nulitate, dice art. 1281, femeia nu poate renunța nici într'un caz la ipoteca legală, pe care i-o conferă legea. Legiuitorul, în adevăr, nu și-ar fi atins scopul, dacă asemenea renunțare din partea femeii ar fi fost permisă, pentru-că, în cele mai multe cazuri, garanția sa ar fi devenit ilusorie, din cauza înrîuririi pe care o exercită bărbatul.*

Art. 1760. Dar art. 1281 nu este singura dispoziție ce Codul nostru are în această privință. Legiuitorul mai adăoga încă că femeia nu poate renunța la dreptul ce ea are de a lua o inscripție ipotecară în timpul căsătoriei (art. 1757), nici la inscripțiile luate fie de dinsa, fie de alte persoane în numele ei (art. 1760).

Renunțarea în favoarea unui terțiu. Controversă. Din împrejurarea că, în art. 1760, se prevede că femeia nu poate renunța la inscripția sa ipotecară în favoarea bărbatului său, s'a dedus că ea poate să renunțe la inscripția luată în favoarea unui terțiu²⁾.

Curtea de casație n'a admis însă acest mod de a vedea, și a pus cu drept cuvînt în principiu că femeia nu poate renunța la rangul său, nici chiar în favoarea celor de al treilea, și aceasta chiar dacă ar fi separată de bunuri. „Considerând, dice Inalta Curte, că este de esența regimului dotal de a asigura conservarea dotei femeii; că în acest scop legiuitorul, după ce prin art. 1248, declară inalienabilă averea dotală prevădută în acel articol, re-

Degré, *Dreptul* din 1879, No. 22.—*Contrà*: Cas. rom. Bulet. 1890, p. 630. Bulet. 1891, p. 102. Bulet. 1892, p. 54. Bulet. 1893, p. 988. Tocilescu, *Pr. civ.*, I, partea II, 293. Veđi asupra acestei controverse, Tr. nostru în limba franceză, p. 303.

¹⁾ Martou, *op. cit.*, III, 951. Laurent, XXX, 411.

²⁾ C. Iași (decisie casată), *C. judiciar* din 1901, No. 85 și *Dreptul* din 1902, No. 8. Această soluție este admisă și în Belgia (argument din expunerea de motive a comisiunii speciale). Cpr. Arntz, IV, 1774. Thiry, IV, 488. Laurent, XXIII, 500, și XXXI, 328 urm. Martou, III, 930 urm.

cunoaște prin art. 1281, femeii, dreptul de a lua o ipotecă asupra imobilelor bărbatului pentru dota cea alienabilă și edictează, sub pedeapsă de nulitate, că femeia nu poate în nici-un caz să renunțe la această ipotecă; că din termenii generali în care este conceput acest text, rezultă că femeia nu numai că nu poate conveni a nu lua o ipotecă în averea imobiliară a bărbatului, dar nici după ce a luat-o, nu poate renunța la dînsa; că, afară de aceasta, a se lăsa femeii facultatea de a putea renunța la ipoteca ce a luat și pe care legiuitorul a primit-o ca garanție a conservării dotei, ar fi a merge în contra scopului ce legiuitorul și-a propus când a admis regimul dotal ca convenție matrimonială; Considerând că din termenii art. 1760, care declară că „femeia nu poate renunța nici într'un caz în favoarea bărbatului său, la inscripțiunile luate, etc.“, nu se poate deduce că dînsa poate renunța în ori-ce caz în favoarea unui al treilea, fie la inscripțiunea luată, fie la ipoteca sa; căci din momentul ce citatul articol 1281 rădică femeii facultatea de a renunța la ipoteca sa, și dar și la inscripțiunea ce ar putea s'o facă să aibă efect, urmează că această ipotecă este privită de legiuitor ca incesibilă, și deci, ea nu poate face obiectul unei renunțări de cât în casurile când legea deroagă de la principiul inalienabilității¹⁾.

Soluția admisă de Curtea de Casație este singură juridică, întru-cât ea face ca garanția femeii să nu devie ilusorie. Este, în adevăr, de principiu că ceea ce legea oprește de a se face pe calea directă este oprit și pe calea indirectă. Dacă ar fi alt-fel, bărbatul n'ar avea de cât să se înțeleagă cu un terțiu, în favoarea căruia femeia va putea în totdeauna renunța, și ast-fel proibiția legii ar fi înlăturată cu cea mai mare înlesnire.

Dar dacă femeia nu poate, în principiu, renunța nici în favoarea bărbatului, nici în favoarea terțiilor, la ipoteca legală pe care i-o conferă legea, această renunțare este cu putință când este vorba de căpătuirea copiilor (art. 1250), de procurarea de alimente familiei (art. 1253), etc.²⁾. In-să-și Curtea de Casație, atât prin decisia mai sus arătată

Casurile în care femeia poate renunța la ipoteca sa legali.

¹⁾ Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1901, No. 85, și *Dreptul* din 1902, No. 79.

²⁾ Vezi *suprà*, p. 281, nota 1.

cât și prin alte decisiî anterioare, pune, în adevăr, în principiu că se poate renunța la ipoteca legală în casurile în care dota este declarată alienabilă ¹⁾.

Siguranța femeilor căsătorite sub legea veche.—Dispoziție transitorie.

Art. 1815.—Femeile căsătorite până la promulgarea acestei legi, vor fi datoare, în curs de un an de la această epocă, a cere înscripțiune asupra imobilelor bărbaților pentru asigurarea dotei lor, conform regulilor prescrise prin acest Codice. (Art. 1754 urm., 1778, 1779, 1780 urm. C. civ.) ²⁾.

Art. 1815 prevădând că femeile căsătorite până la promulgarea Codului actual, sunt datoare, în curs de un an de la această epocă, să ia o înscripție asupra imobilelor bărbaților lor, pentru asigurarea dotei lor, conform regulilor prescrise de Codul nou, naște întrebarea: Care este înțelesul acestei dispozițiuni, ce de bună samă nu este aplicabil femeilor despărțite în momentul punerii în aplicare a Codului actual ³⁾. Această dispoziție transitorie are de obiect dărâmarea drepturilor dobândite în puterea legii vechi, sau conservarea lor?

Păstrarea precăderii conferită de C. Caragea asupra bunurilor mișcătoare ale bărbatului.

Mai întâi de toate, în cât privește precăderea conferită de Codul Caragea, sub imperiul său, *asupra bunurilor mișcătoare* ale bărbatului, se decide, cu drept cuvînt, că acest drept rămîne neatins, așa cum era sub Codul Caragea; căci art. 1815 nu vorbește de cât de asigurarea zestrei asupra imobilelor bărbatului ⁴⁾.

Precăderea conferită asupra imobilelor bărbatului. Controversă.

În cât privește însă dreptul de preferință asupra imobilelor bărbatului, chestiunea este viî controversată. Prima opinie susține că femeia măritată sub legea veche, care n'a luat înscripțiunea prevădută de art. 1815, în ter-

¹⁾ Veđi considerentul final reprodus *supră*, p. 529. Veđi și Bulet. Cas. S-a 1, anul 1884, consid. de la p. 765. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1895, No. 70. C. *judiciar* din 1895, No. 37, și *Dreptul* din 1884, No. 37. Gr. Vulturescu, *Dreptul* din 1904, No. 5.

²⁾ Acest text a mai fost odată explicat în tomul I, partea I a Coment. noastre, p. 53 urm.

³⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1874, p. 279.

⁴⁾ Veđi în acest sens: B. M. Missir, *Dreptul* din 1880, No. 5.

menul fatal de un an, perde dreptul de ipotecă legală sau de precădere acordat de legile vechi¹⁾.

După un alt sistem se susține, însă, că art. 1815 n'a avut de scop să atingă întru nimic drepturile dobândite sub legea veche, nici să le supună la vr'o formalitate pentru conservarea lor; căci textul se mulțumește pur și simplu a prescrie luarea inscripției ipotecare în termenul de un an, fără a prevedea nici-o sancțiune la caz de neurmărire²⁾. Art. 1815 ar fi creat, deci, numai un nou avantaj femeilor măritate sub C. Caragea, dându-le dreptul de a dobândi o ipotecă ca și în C. Calimach; un drept de urmărire asupra imobilelor bărbatului, pe lângă privilegiul ce ele aveau numai între acțiuni. Cu alte cuvinte, femeile măritate sub Codul Caragea, își păstrează dreptul lor de precădere, fie că au luat, în termenul prescris de lege, fie că nu au luat inscripția ipotecară prevădută de art. 1815. Prin urmare, și într'un caz și în altul, femeile măritate sub legea veche, care vor avea o foaie dotală, adevărată și înscrisă potrivit Regulamentului organic, vor avea un drept de precădere asupra creditorilor ipotecari ai bărbatului, cari ar fi luat o inscripție chiar în urma promulgării Codului civil; singura deosebire este că, în cazul când s'a luat inscripția prescrisă de art. 1815, femeia are și un drept de urmărire, pe când dacă ea n'a luat asemenea inscripție, dreptul ei de precădere există, ca și sub Codul Caragea, fără nici-un drept de urmărire³⁾.

¹⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1872, p. 326. Bulet. 1879, p. 273, și *Dreptul* din 1879, No. 29. C. Galați, *Dreptul* din 1887, No. 87 (decisie casată). Trib. Gorj, C. judiciar din 1903, No. 58 (sentință infirmată de Curtea din Craiova). Ionescu-Dolj, *Curierul judiciar* din 1898, No. 25. Cpr. și Protopopescu-Pache, *Dreptul* din 1875, No. 60. D. C. Popescu, care revine asupra primei sale opinii. *Dreptul* din 1887, No. 87, și *Dreptul* din 1882, No. 32.

²⁾ Art. 4 din dispozițiile transitorii ale legii belgiane, asupra reviderii regimului ipotecar, din 16 Decembrie 1851, prevede formal că, în caz de a nu se fi luat inscripția cerută în termen de un an, toate ipotecile și privilegiile din legile anterioare nu-și produc efectul lor de cât din ziua inscripției tardive, dispoziție care nu s'a reproduș de legiuitorul nostru, de și el a admis în mare parte sistemul ipotecar belgian.

Deoseb. de redacție de la textul belgian.

³⁾ Veți în acest sens: Cas. rom. Bulet. S-a II, 1871, p. 215. *Dreptul* din 1875, No. 60, și Bulet. S-a I, 1875, p. 67 și

Femeile căsătorite sub Codul Calimach.

Ce trebuie să decidem în privința femeilor căsătorite în Moldova, sub regimul Codului Calimach, care aveau o ipotecă legală, și prin urmare, și dreptul de a urmări imobilele bărbatului în mâinile terțiilor achizițorii ¹⁾?

Conservarea acestei ipotecă este ea supusă la luarea unei inscripțiuni în termen de un an de la promulgarea Codului actual? Nu se poate da nici-un răspuns pozitiv în această privință. Din cele mai sus expuse ar rezulta, în adevăr, că legiuitorul, când a conceput art. 1815, a uitat cu desăvârșire Codul Calimach, ne aducându-și aminte de cât de Codul Caragea.

Lipsa unei inscripțiuni.

Ori-cum ar fi și ori-care a fi sensul art. 1815, el este, după noi, lipsit de sancțiune. Nu se poate dice, în adevăr, că sancțiunea ar rezulta în mod implicit și virtual din însuși textul legii; căci dacă s'ar admite că faptul neluării unei inscripțiuni din partea femeii, în termenul de un an, ar aduce, ca consecință, pierderea dreptului constituit sub legea veche, s'ar lovi în drepturile câștigate a tuturor femeilor măritate sub acea lege, fără un anume text, ceea ce nu se poate admite din partea unui legiuitor, care a căutat în totdeauna să ocrotească drepturile femeilor măritate. Faptul neluării unei inscripțiuni, în termenul fatal prescris de lege, nu aduce, deci, nici-o pagubă femeii, față de bărbatul său; căci față cu dînsul ea își conservă în totdeauna drepturile dobîndite sub legea veche. Dacă ea n'a luat această inscripție în termenul de un an, ea va putea s'o ia și mai târziu, însă inscripția, în asemenea caz, nu va produce efectele admise de legea nouă, față cu cei de al treilea, de cât din momentul luării sale. Aceasta este și ideea legii belgiane, pe care legiuitorul nostru a reprodus-o în parte ²⁾.

În resumat, art. 1815 este o enigmă. Textul lui este

---

195. *Dreptul* din 1879, No. 48 și 49. Bulet. 1879, p. 988. *Dreptul* din 1887, No. 87, și Bulet. 1887, p. 901. Bulet. 1889, p. 153. Trib. Ilfov și Olt, *Dreptul* din 1880, No. 14, și din 1882, No. 62. C. București, *Dreptul* din 1876, No. 26, și din 1884, No. 12. C. *judiciar* din 1901, No. 54, și *Dreptul* din 1901, No. 32. Cpr. și C. Craiova (decisie prin care se confirmă o sentință a trib. de Gorj). *Dreptul* din 1903, No. 12. Veđi și B. M. Missir, *Dreptul* din 1880, No. 1 și 5.

¹⁾ Veđi *supră*, p. 237, nota 5 și p. 417.

²⁾ Laurent, XXXI, 615.

atât de necomplet și de rău redactat, în cât nu putem ști care a fost intențiunea legiuitorului. De aceea, el a și dat loc la discuțiunii fără sfârșit.

A P E N D I C E

Despre ipovolon (văduvărit) și contra-zestre.

Am terminat de explicat textele pe care legiuitorul actual le consacră contractului de căsătorie. Este însă cu neputință de a părăsi această materie, fără a dice câte-va cuvinte despre ipovolon ¹⁾ și contra-zestre; căci despre teoretre am vorbit de mai multe ori până acum ²⁾.

Ipovolonul, despre care vorbesc art. 1678—1681 din Ipovolon. Codul Calimach și Codul lui Andr. Donici, capit. 34 ³⁾, nu

¹⁾ Despre ipovolon, am mai vorbit *suprà*, p. 111, text și n. 1.

²⁾ Veđi *suprà*, p. 112, 113. Mai veđi încă t. IV a Coment. noastre, p. 787, *ad notam*, și Tratatul nostru în limba franceză, p. 107. Veđi asupra teoretrelor, în dreptul german (*Morgengabe*), pe lângă autorii citați *suprà*, p. 112, nota 3: Zachariæ, *Geschichte des griechischen-römischen Rechts* (trad. Lauth), § 14, p. 36; Ginoulhiac, *Hist. du régime dotal*, etc. p. 202 urm.

³⁾ Veđi și Harmenopol, 4, 13, *De hypobolo*.—Iată, cum se exprimă, în această privință, Codul lui Andr. Donici: „Pentru ipovolon în împărăteștile pravili nu se cuprinde, ci este după o deosebită novelă a Impăratului Leon, care iarăși nu se află în rîndul celorlalte novele, și se înțelege că acea novelă nu s'aũ făcut de cât spre schimbarea și prefacerea obiceiurilor celor vechi; căci arată cum că ipovolon nu este alta, de cât o parte din averea bărbatului, pre care prin tocmeală o supune bărbatul cătră zestrea ce aduce femeea lui în casa lui; deci, scrie novela aceea, că dacă se va întâmpla să moară bărbatul, la întoarcerea zestreii să se dea ipovolon pre cât aũ fost tocmală. Iar de nu aũ fost tocmală, atuncea să se socotească o a treia parte pre cât aũ fost zestrea, și să se scoată din averea bărbatului, care acea a treia parte, de nu vor fi copii, să o câștige femeea desăvirșit, rămăind dreaptă a ei; iar de aũ rămas, atuncea să iea numai rodurile, păstrănd-o pentru copii. După această novelă aũ urmat în pămîntul Moldovei după vreme hotăriri de judecăți la jalobele văduvelor, dăndu-se ipovolon din averea rămasă a bărbatului o a treia parte pre cât aũ fost zestrea, însă iarăși alte hotăriri de judecăți aũ urmat după vreme, de s'aũ scos o a treia parte nu pre cât s'aũ aflat zestrea, ci pre cât s'aũ aflat averea bărbatului, fiind mai puțină și fără asemănare cătră mărimea zestreii“.

Codul lui
Andr. Do-
nici.

era în vechile moravuri grecești de cât un present de nuntă. El devenise apoi o donație *propter nuptias*, și în fine, în dreptul bisantin, un câștig pentru văduva supraviețuitoare, care îi măria dota. (Cpr. art. 1230 C. austriac). Femeea care supraviețuia bărbatului ¹⁾ primia din averea acestui din urmă a treia parte, în lipsa unei convenții speciale, care parte îi măria dota ei; de aceea această parte a fost numită: *augmentum dotis* ²⁾.

Femeea care precedea îngreunată în anul jălirei, perdea ipovolonul ³⁾.

Teoretre. Femeea a cărui bărbat se săvîrșise din viață avea drept la ipovolon, fie că ea fusese femeie fecioară sau văduvă când se măritase; pe când teoretrele se cuvineau numai femeilor fecioare (art. 1683 urm. C. Calimach). „*Virgo, ob virginittatis honorem, theoretrum habet, dice Harmenopol, vidua autem id non habet, sed pactum hypobolon et arrhabonem*“ ⁴⁾.

Contra-zestre. Nu trebuie să confundăm ipovolonul, despre care am vorbit mai sus, cu *contra-zestre*, despre care se ocupă art. 1669—1677 din Codul Calimach.

Art. 1669 C. Calimach. Contra-zestrea era o liberalitate ante-nupțială pe care bărbatul, sau alt cine-va în numele lui, o făcea femeii, și pe care ea o dobîndea la moartea bărbatului. „Contra-zestre, dice art. 1669 din Codul Calimach, este

¹⁾ Numai femeea care supraviețuia bărbatului avea drept la ipovolon. „*Hypobolon non statim post nuptias ratum est, sed virum oportet ante uxorem decessisse, ut sic illud substantiam capiat . . . Muliere ante virum mortua, locum non habet hypoboli exactio, sed solum theoretrum datur ei, quae virgo erat*“ (Harmenopol, *De hypobolo*, 4, 13, § 2 și 4).

²⁾ Vezi Troplong, *Contrat de mariage*, I, *préface*, p. 91 urm. „Dacă dându-se zestre nu s'au dat contra-zestre, nici s'au alcătuit ceva pentru aceasta, dice art. 1678 din Codul Calimach, atuncea va lua femeea, pe lângă zestre, și o a treia parte pe cât face cătimea ei, din averea mortului bărbat, cu nume de ipovolon“. Vezi și Codul lui Andr. Donici, citat *suprà*, p. 533, nota 3. Cpr. C. Iași, *Dreptul* din 1890, No. 36. Femeea care avea copii, avea numai usufructul ipovolonului. Nuda proprietate aparținea copiilor (art. 1680 C. Calimach și art. 1, capit. 35 C. Andr. Donici, *suprà* citat).

³⁾ Andr. Donici, capit. 34, § 2. Vezi și *suprà*, p. 111, nota 1, în fine. Vezi pentru mai multe detalii asupra ipovolonului (*περί υποβόλων*), I. A. B. Mortreuil, *Hist. du dr. byzantin*, II, p. 463 urm. (Paris, 1844).

⁴⁾ *Manuale legum sive Hexabiblos* (*Προκειμενον νομων*), 4, 13, § 3.

o deosebită alcătuire, prin care bărbatul, sau alt cine-va în numele lui, dă femeii daruri privitoare către zestrea ei¹⁾; și nota explicativă adăosă la acest text dispune că: „Contra-zestre s'au numit în vremea veche darul înaintea nunței (*ante nuptias*), pentru-că se da înaintea cununiei; iar împăratul Iustinian slobozind ca să se facă și după cununie, au numit-o darul pentru nuntă (*propter nuptias*); însă unii din cei mai noi l-au numit mai potrivit *contra-zestre*, pentru-că se dă împotriva zestreii²⁾. (Instit., *De donationibus*, 2, 7, § 3).

Contra-zestrea nu putea nici-odată să emane de la femeie, ci numai de la bărbat¹⁾. Prin acest contract, care se putea face și în vremea căsătoriei, fără a se putea însă atinge prin el drepturile celor de al treilea și ale moștenitorilor rezervatari (art. 1671 C. Calimach), bărbatul oferia o dotă, femeii, așa precum femeia aducea o dotă în casa bărbatului. „*Donatio propter nuptias*, dice Cujas, *est contractus quo quis dotem contrariam uxori offert*“²⁾.

În vremea căsătoriei, femeia nu avea nici posesiunea, nici proprietatea, nici venitul contra-zestrei, ci numai dreptul de amanet asupra ei (art. 1672 C. Calimach³⁾). După moartea bărbatului, însă, văduva care, ne având copii, se căsătorie în urma expirării anului jălirii, dobîndia contra-zestrea în deplină proprietate, și numai în usufruct când ea avea copii minori, perdînd-o de tot, în caz când se mărita înaintea expirării unui an de la moartea bărbatului (art. 147, 150, 151 și 1675 C. Calimach).

În caz de a muri femeia, fără copii, înaintea bărbatului, moștenitorii ei nu aveau nici-un drept la contra-zestre. Dacă femeia lăsa copii în viață, aceștia aveau drept la nuda proprietate a contra-zestrei, iar bărbatul, numai la usufructul ei (art. 1677 C. Calimach).

¹⁾ Cpr. Troplong, *Contrat de mariage*, préface, p. 79. Vezi și art. 1669 C. Calimach. „*Hæc (donatio) fit a solo sponso*“, dicea Vinnius (asupra Instit., *De donationibus*, 2, 7, § 3).

²⁾ Cpr. Troplong, *op. cit.*, p. 79.

³⁾ După art. 1673 din Codul Calimach, bărbatul nu putea să înstrăineze, nici să ipotece imobilele care compunea contractul-zestrea, fără voea scrisă a femeii, adevărită de marturi și întăritura stăpânirii sau a judecătoriei, pentru motive bine-cuvîntate; bunurile mișcătoare ale contra-zestrei puteau însă fi înstrăinate de dînsul.

Art. 1671 C.
Calimach.

Art. 147, 150,
151, 1672,
1675 C. Cali-
mach.

Art. 1677 C.
Calimach.

Art. 1673
C. Calimach.

Art. 959, 960,
1677 C. Ca-
limach.

Femeea neînzestrată nu avea drept să ceară contra-zestrea; ca văduvă saracă, ea avea drept numai la o parte în usufruct său în deplină proprietate din averea bărbatului (art. 959, 960 și 1677 C. Calimach ¹⁾).

Contra-zestrea cădând cu timpul în desuetudine, a fost înlocuită la popoarele moderne prin prezenturile de nuntă (*munera sponsalitia*) ²⁾.

¹⁾ Cpr. art. 684 din Codul actual.

²⁾ Cpr. Troplong, *op. cit.*, p. 79 urm., și *Don. et testaments*, IV, 2340, 2518. Veđi și t. IV a Coment. noastre, p. 744, nota 4.

Restituirea prezenturilor de nuntă.
Aceste prezenturi se restituiesc atunci când, din o cauză sau alta, căsătoria proiectată nu are loc. Cpr. art. 5, capit. 30 C. Andr. Donici; art. 68 C. Calimach; art. 6, p. arta IV, capit. 2 C. Caragea; art. 1247 C. austr.; art. 1301 C. german; art. 1583, 1586 C. saxon; art. 122, II, 1, *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten*, etc. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 363, *ad notam*, și p. 387, nota 2. Cpr. cele dișe *suprà*, p. 85, nota 2 și p. 137, text și nota 2. Veđi și *Pravila lui Matei Basarab*, glava 177, pentru arvunile logodnelor, precum și glava 270, pentru darurile ce se fac înaintea nunței.

TITLUL V
Despre vîndare
Considerații generale.

Între contractele cu titlu oneros, cel mai de căpetenie și mai usual este necontestat astăzi vîndarea. Acest contract n'a fost însă cel întâi întrebuintat între oameni.

Din capul locului, transacțiile omenеști au început prin schimb. Acel care avea lucruri ce nu-i trebuiau, ceda altuia parte din aceste lucruri, spre a dobîndi altele care-i erau necesare ¹⁾. „Vîndarea își trage origina sa din schimb, dice o lege romană ²⁾; căci, altă dată, ne existând monedă, nu exista un cuvînt deosebit pentru a se distinge marfa de preț. Întâmplându-se adesea-orî ca cui-va să-i lipsească tocmai din lucrurile ce altul avea în prea mare cantitate, acel care avea prea mult din unele lucruri le schimba cu altele care-i lipsiau. Fiind însă cam greu ca două persoane să aibă lucruri din acelea ce le trebuiesc reciproc, s'a ales o materie avînd o valoare publică, fixă și determinată, menită a reprezenta toate lucrurile, în scop de a se preîntîmpina dificultățile care resultaу din schimb. Această materie, investită cu marca autorității publice, a servit la transmiterea proprietății mai mult prin valoarea ce i s'a dat, de cât prin însăși substanța materiei. De atunci ambele materii nu se mai numesc mărfuri, ci una se numește prețul celeilalte“.

1) Poetul Homer ne arată că, în timpurile eroice, soldații își procuraу vin, cu pei de bou, cu fer, cu sclavi și alte lucruri :

Εὐθεν ἀρ οἰνίζοντο κερηκρομωοντες Ἀχαιοί,
Ἄλλοι μὲν χαλκῶ, ἄλλοι δ' αἰθωνί σιδήρῳ,
Ἄλλοι δὲ ρινοίς, ἄλλοι δ' αὐτοῖσι βροσσίν,
Ἄλλοι δ' ἀνδραποδεσσίν.

(Instit., *De emptione et venditione*, 3, 23, § 2).

2) „*Origo emendi vendendique a permutationibus cœpit*, etc.“. L. 1, Pr., Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. De aceea Codul Calimach (art. 1398 urm.) și acel austriac (1045 urm.) se ocupă mai întâi despre schimb și apoi despre vîndare.

Ferul și arama au fost primele metale menite a servi de contra-valoare produselor naturii și a muncii omului. Acela care avea o cantitate oare-care din aceste metale, necesare atât la fabricarea armelor cât și a uneltelor de muncă, ușor putea să dobândească în schimbul lor obiectele trebuitoare vieții sale.

Mai târziu, alte metale, mai scumpe și mai trainice, servesc de contra-valoare în materie de schimb. Acestea sunt: aurul și argintul.

Din capul locului, pentru a dobândi un lucru ce-ți este necesar, trebuie să dai o cantitate oare-care din aceste metale. Cu timpul, însă, și cu dezvoltarea comerțului și a civilizației, se caută a se da fragmentelor de metal o formă determinată, menită a înlesni tranzacțiile omenești, și pentru a se garanta atât materia cât și greutatea ei, aceste bucăți de metal se investesc cu marca autorității publice.

Ast-fel s'a născut moneda metalică, care, pentru o înlesnire și mai mare, a fost mai târziu înlocuită prin hârtie. De acum înainte, metalul dat în schimbul unei mărfi n'are să se mai aprecieze după greutate, ci după numărul bucăților de metal. Contractul nu va mai fi un schimb, ci va fi o vânzare și o cumpărare, după rolul fie-cărei părți. Vîndătorul va fi acela care va înstrăina marfa, iar cumpărătorul, acela care va da prețul în bani.

Codul lui
Andr. Donici.

„În vremea veche până a nu se afla moneda între oameni, dice Codul lui Andr. Donici (§ 1, capit. XI), se urma schimbându-se lucruri pentru lucruri, iar după ce s'au aflat moneda, apoi au luat numele lor vânzare și cumpăratură. Deci, vânzarea și cumpăratura este una din tocmelele sau contracturile cu îndatoririle acele care urmează după dreptatea neamurilor, precum este și împrumutarea, schimbătura, năimirea, învoiala și altele asemenea, adevă: se alcătuește cu bună primire despre amîndouă părțile și prin bună credință“.

Vînzarea nu împiedică însă contractul de schimb de a exista și în viitor. El își va avea ființa de câte-ori părțile vor dispune, una în favoarea celeilalte, de obiecte care le convin. Și dacă valoarea unuia din obiectele schimbate este mai mare de cât valoarea celuilalt, inegalitatea va fi compensată în bani prin o *sultă*.

CAPITOLUL I

Despre natura și forma vîndărei.—Definiție.

Art. 1294.—Vîndarea este o convențiune prin care două părți se obligă între sine, una a transmite celei-lalte proprietatea unui lucru, și aceasta a plăti celei dintăi prețul lui. (Art. 942 urm., 947, 971, 1295, 1313 C. civ. Art. 60 urm. C. com. Art. 1582 C. fr. modificat) ¹⁾.

Vîndarea este astă-đi un contract sinalagmatic, consensual și comutativ (art. 947) ²⁾, prin care una din părți

Definiție.

¹⁾ Textul francez, reproducend definiția romană (L. 30, § 1, *Deoseb. de redacție de la Codul fr. De actionibus empti et venditi*, 19, 1), pe care o da și Pothier (*Vente*, III, 1), ăice că : „Vîndarea este o convenție prin care o persoană se obligă a *preda un lucru (à livrer une chose)*, die *Sache zu übergeben*, după cum se exprimă art. 433 din Codul german *) ; însă această definiție fiind criticată de toți autorii, legiuitorul nostru a voit s'o îndrepte și s'o pue în armonie cu noul principiu, după care, astă-đi, proprietatea se strămută prin simplul efect al consimțimintului. Nici definiția dată de Codul nostru nu este însă exactă ; căci nu trebuia ăis că vîndătorul *se obligă a transmite cumpărătorului proprietatea lucrului vîndut*, ci că vîndătorul *transferă chiar proprietatea lucrului vîndut* pentru un preț, pe care cumpărătorul se obligă a-l plăti în bani. Cpr. Marcadé, VI, art. 1582, 1583, No. II, p. 145. Nacu, III, p. 171.

Art. 1447 din Codul italian ăice că vîndarea este un contract prin care o parte se obligă a da un lucru, *a dare una cosa*, iar cealaltă a plăti prețul lui. Această definiție este cam vagă și se apropie de cea dată de Codul Calimach, care ăice că : prin tocmla cumpărării și a vîndărei, *se dă* cui-va un lucru pentru o hotărîtă sumă de bani numerați de dînsul (art 1410, conrespunđător cu art. 1053 *ab initio* din Codul austriac).

Art.1447
C. italian.

Textul fr. mai are încă un alineat, eliminat atăt la noi căt și în Codul italian, prin care se ăice că : „Vîndarea poate fi făcută prin act autentic sau privat“. Acest text fiind de prisos și putend chiar să facă să se creadă că vîndarea trebuie să fie constatată prin un act scris, legiuitorul nostru l-a eliminat cu drept cuvînt. Cpr. Laurent, XXIV, 126, p. 129.

Altă deoseb. de redacție de la C. fr.

*) După acest text, vîndătorul nu se obligă numai a preda lucrul vîndut cumpărătorului, ci încă a-i procura proprietatea acestui lucru : *das Eigentum an der Sache zu verschaffen*. Planiol (II, 1353), critică însă această definiție, pentru-că una din aceste două obligații este secundară.

²⁾ Vîndarea este un contract comutativ în regulă generală ; căci, în unele casuri, ea poate fi un contract aleator, de

(vîndătorul) transferă celeilalte, adică, cumpărătorului, proprietatea lucrului vîndut și toate drepturile ce el le avea asupra acestui lucru ¹⁾, pentru prețul pe care acest din urmă se obligă a-l plăti în bani, vîndătorului. Cu alte cuvinte,

exemplu : Vîndarea peștelui ce voiî prinde cu năvodul (*la vente d'un coup de filet, captus piscium*) (cpr. art. 1427, 1710 C. Calimach), sau a vînatului ce voiî ucide (*captus avium* L. 8, § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1), etc. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 111. Cpr. Thiry, III, 350. Baudry et Saignat, *Vente*, 3, *in fine*.

Nu se poate, în principiu, ca cine-va să-și cumpere lucrul său propriu.

¹⁾ Cpr. Cas. rom. *Dreptul* din 1899, No. 61.—Scopul contractului de vîndare fiind transferarea proprietăței lucrului vîndut, de aci rezultă că vîndarea este nulă de câte-ori cumpărătorul era proprietarul lucrului pe care l-a cumpărat. „*Suae rei emptio non valet, sive sciens, sive ignorans emi*“. L. 16, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. Veđi și L. 1, § 10, Dig., *De oblig. et actionibus*, 44. 7. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 8. Guillaouard, *Vente*, I, 169. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 336. V. Trib. din Bruges (motive), Sirey, 1903, 4, 16, și *Dreptul* din 1904, No. 5 (cu observ. noastră). Veđi t. V a Coment. noastre, p. 112, nota 3. Pothier observă însă (*loco cit.*, No. 9) că se poate ca cine-va să-și cumpere propriul său lucru, pentru cazul cînd acest lucru ar înceta de a-i mai aparține. „*Existimo posse me id quod meum est sub conditione emere, quia forte speratur meum esse desinere*“. L. 61, Dig., *loco cit.*

Nu se poate, în principiu, ca cine-va să-și iea în chirie lucrul său propriu.

După cum nu se poate ca cine-va să cumpere lucrul său propriu, tot ast-fel nu se poate ca cine-va să-și iea în chirie lucrul său. „*Qui rem propriam conduxit, existimans alienam, dominium non transfert, sed inefficacem conductionis contractum facit*“. L. 20, Cod., *De locato et conducto*, 4. 65).—L. 15, Dig., *Depositum, vel contra*, 16. 3, exprimă aceeași idee cînd ăice : „*Qui rem suam conducit, aut precario rogat, nec precario tenetur, nec ex locato*“. Cpr. Pothier, *Louage*, IV, 21. Trib. Bruges, *Dreptul* din 1904, No. 5 (cu observația noastră).

Ast-fel, dacă presupunem că am luat cu chirie propria mea casă, neștiind că ea devenise proprietatea mea prin deschiderea unei moșteniri, pe care n'o cunoșteam, nu există în specie un adevărat contract de locațiune : deci, dacă locatorul era de rea credință, voiî putea cere înapoi căștiurile ce i-am plătit fără cauză. Dacă, din contra, el a fost de bună credință, nu voiî putea cere înapoi căștiurile plătite, ci va trebui să-i plătesc pe acele datorite pană la încetarea bunei sale credințe, pentru-că aceste căștiuri fiind fructe civile (art. 523), se dobîndesc în deplină proprietate de cătră posesorul de bună credință. Cpr. Duranton, XXII, 29.

Se poate însă ca cine-va să iea în chirie sau în arendă

vîndarea consistă în strămutarea proprietății unui lucru, pentru o sumă de bani, numită preț¹⁾.

Strămutarea proprietății se îndeplinește prin efectul imediat și instantaneu al consimțimintului. Se poate însă ca vîndătorul să se oblige a transmite mai în urmă proprietatea, cumpărătorului. Aceasta se va întîmpla de câte ori el a vîndut un lucru pe care nu-l are actualmente, dar pe care îl va dobîndi mai târziu, sau când părțile au convenit ca proprietatea lucrului vîndut să rămână încă un timp oare-care pe capul vîndătorului. (Vezi *infra*, p. 543).

Părțile ar putea chiar, în baza principiului libertății convențiilor (art. 969), să facă și astăzi o vîndare romană, obligându-se a procura cumpărătorului numai pacinica posesiune a lucrului vîndut. Cu alte cuvinte, nu este de esența, ci numai de natura vîndărei ca vîndătorul să transmită cumpărătorului proprietatea lucrului vîndut²⁾.

În dreptul roman, vîndătorul nu se obliga, deci, de cât a preda lucrul și a garanta cumpărătorului pacinica lui posesiune: „*Hactenus tenetur venditor, ut rem emptori habere liceat, non etiam ut ejus faciat*“³⁾.

propriul său lucru, de câte-ori el nu are asupra acestui lucru exercițiul tuturor drepturilor care rezultă din plina proprietate, din cauza unui drept real, sau a unui drept personal stabilit în folosul unui terțiu. Ast-fel, după ce am închiriat casa mea altuia, pot să ieș cu chirie un apartament de la locatarul meu. Tot ast-fel, aș putea lua în chirie sau în arendă lucrul meu asupra căruia cine-va ar avea un drept de usufruct. N'aș putea însă să ieș în chirie sau în arendă lucrul asupra căruia aș avea plenitudinea drepturilor de proprietate și de folosință. Cpr. Arntz, IV, 1121. Pand. fr., *Bail en général*, 97. Duranton, XXII, 31. Troplong, *Louage*, I, 97, etc.

1) Vîndarea nu strămută însă proprietatea la cumpărător, de cât atunci când acesta acceptă obiectul vîndut cu intențiune de a deveni proprietarul lui (*animus domini*). Cas. belg. D. P. 1902. 2. 235.

2) Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 11, p. 8.

3) L. 30, § 1, *in medio*, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1. —Art. 1411 din Codul Calimach (1053, *in medio* C. austriac) prevede că tocmai cumpărării și a vîndărei, ca și acea a schimbului, se socotește între acele titluri prin care se câștigă proprietatea. Proprietatea nu se strămută însă în acest Cod (art. 570, 572, 576, 1412, 1425, 1454), ca și în celelalte legiuiri vechi (cpr. art. 12 și 13 C. Caragea, partea III, capit. 2; —§ 2, 4, 6, 9 capit. 11 și § 6, capit. 10 C. Andr.

Casurile în care proprietatea nu se transmite prin efectul consimțimintului.

Se poate și astăzi consimți o vîndare romană.

Dreptul roman.

Casurile în care cine-va ar putea să-și iea în chirie lucrul său propriu.

Dreptul vechi.

Contract
consensual.

Vîndarea este un contract *consensual*. Ea este perfectă între părți prin simplul lor consimțimînt, adică : prin acordul lor asupra lucrului vîndut și a prețului stipulat, cu-toate-că lucrul n'a fost încă predat și prețul încă nu s'a numerat, și cu-toate-că nu s'a încheiat nici-un act scris în această privință¹⁾. Aceasta o spune art. 1295, § 1.

Art. 1295, § 1.—Vîndarea este perfectă între părți și proprietatea este de drept strămutată la cumpărător, în privința vîndătorului, îndată ce părțile s'aû învoit asupra lucrului și asupra prețului, de și lucrul încă nu se va fi predat și prețul încă nu se va fi numerat. (Art. 644, 971, 1294, 1406 C. civ. Art. 1583 C. fr.)

Casul în care lucrul vîndut nu este determinat în individualitatea sa.

Strămutarea proprietăței prin efectul consimțimîntului lasă, însă, a se presupune că lucrul vîndut este determinat nu numai în specie, dar și în individualitatea sa, *in ipso individuo*²⁾; căci dacă lucrul n'ar fi determinat de cît în specie, *in genere* (art. 964), precum ar fi, de exemplu, în cazul în care s'ar fi vîndut un cal sau o casă, fără a se arăta anume: care cal, sau care casă, sau în cazul când s'ar fi vîndut mărfuri sau produse după greutate, număr sau măsură (art. 1300)³⁾, proprietatea nu s'ar stră-

Dr. străin.

Donici, citate în t. V a Coment. noastre, p. 163, nota 3), de cît prin tradiție. Veđi în privința tradiției, necesară în dreptul nostru anterior, t. V citat, p. 162 urm.

Principiile dreptului roman, consacrate de dreptul nostru anterior, sunt admise și astăzi în unele legiuiri străine, de exemplu : în Codul austriac (art. 425, 427, 1053, 1084), în Codul german (art. 929 urm.), în Codul olandez (art. 639), 667, 668, 671, 1495), în Codul spaniol de la 1889 (art. 609, 1095, 1462—1464), în Codul Republicei Argentine (art. 577), în Codul elvețian asupra obligațiilor (art. 199), în Codul civil al principatului Muntenegro (art. 834—839), etc.

¹⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1900, p. 788 (decisie la care am luat și noi parte). Bulet. 1899, p. 498. Bulet. 1897, p. 531. Bulet. 1896, p. 22. Cas. fr. D. P. 98. 1. 527. *Pand. Périod.* 99. 1. 140. C. București, *Dreptul* din 1891, No. 14. Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1894, No 20, și din 1903, No. 17. Judec. Ocol. II Galați, *Dreptul* din 1904, No. 23.

Art. 444
Pr. civ.

Pentru lucrurile mișcătoare care se vînd prin licitație, art. 444 din Pr. civ. cere, însă, ca lucrul să se predea îndată adjudecatorului și el să numere prețul la fața locului. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 7.

²⁾ În cît privește chestiunea de a se ști când un lucru este cert și determinat în individualitatea sa, veđi t. V a Coment. noastre, p. 167, nota 2.

³⁾ Cpr. C. Iași, *Dreptul* din 1902, No. 28 (cu observ. noastră). Veđi *infra*, explic. art. 1299, 1300.

muta de cât prin tradiție, sau prin o nouă convenție care ar determina lucrul și l-ar specialisa ¹⁾.

Aceeași soluție este admisibilă în vîndările alternative ²⁾, sau în vîndarea unui lucru viitor care urmează a fi fabricat de vîndător cu materialul lui (*vente à livrer*) ³⁾.

În fine, proprietatea nu se strămută îndată prin efectul consimțimîntului, când convenția părților este formală în această privință; căci ele pot foarte bine deroga de la principiul înscris în art. 971 și 1295, § 1 ⁴⁾. Art. 715 din Codul civil portughez este formal în această privință ⁵⁾.

Dacă s'a vîndut lucrul altuia, convenția și chiar tradiția nu pot strămuta proprietatea, pentru-că spre a strămuta proprietatea trebuie a fi proprietar: *Nemo dat quod non habet*. Strămutarea proprietății nu se va putea în-

¹⁾ Veđi t. V citat, p. 17, t. și n. 2; p. 126 și 167. Veđi și t. III, p. 208. Cpr. Marcadé, VI, art. 1582, 1583, No. II, p. 145. T. Huc, VII, 74 și X, 11. Baudry et Saignat, *Vente*, 12. Planiol, I, 1310 (ed. a 2-a). Troplong, *Vente*, I, 48.

²⁾ Cât timp, în adevăr, vîndătorul poate preda, iar cumpărătorul poate să ceară unul sau altul din lucrurile promise, nici unul din ele n'a devenit proprietatea acestuia din urmă, pentru-că nu se cunoaște încă lucrul ce i se va da. Strămutarea proprietății nu se va îndeplini de cât atunci când obiectul vîndărei va fi determinat prin opțiunea ce se va face. Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 12, în fine, p. 9.

³⁾ Cpr. Planiol, I, 1310.—Jurisprudența și doctrina fac aplicația acestui principiu în privința vîndărei unui vas, care rămâne proprietatea constructorului până la predarea lui (cpr. Planiol, *loco cit.*; Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, V, 152 urm.), și în privința comandei unui portret, care rămâne proprietatea artistului ce l-a făcut, cât timp el nu l-a predat încă (cpr. C. Paris și Cas. fr. D. P. 98. 2. 465. D. P. 1900. 1. 497). Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 328, 329, *ad notam*.

⁴⁾ Cpr. C. Iași, și Judec. Ocol. II București, *Dreptul* din 1888, No. 13, consid. de la p. 101, și *C. judiciar* din 1902, No. 16. Planiol, I, 1310. T. Huc, VII, 115. Guillouard, *Vente*, I, 6. Baudry et Saignat, *Vente*, 11 și autorii citați în t. V a Coment. noastre, p. 167, nota 1.

⁵⁾ Veđi traducerea acestui text în t. V a Coment. noastre, p. 167. Cpr. art. 455 din Codul german care prevede ipotesa când vîndătorul unui lucru mobil și-a rezervat proprietatea până la plata prețului vîndărei (*wenn sich der Verkäufer einer beweglichen Sache, das Eigentum bis zur Zahlung des Kaufpreises vorbehalten hat*). Art. 455 C. german.

Vîndarea alternativă,
etc.

Casurile în care părțile au derogat de la dispozițiile
legei.

Vîndarea lucrului
altuia.

Vîndarea unui vas,
unui portret,
etc.

deplini, în asemenea caz, de cât prin usucapiune, sau prin efectul art. 1909, în privința mobilelor corporale¹⁾).

Dovedirea
vîndărei.

Am dis că vîndarea este un contract *consensual*²⁾, *consensu peragitur emptio* (L. 1, § 2, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1). Actul scris nu este, în adevăr, necesar, nici pentru existența și nici pentru dovedirea ei. În lipsă de un act scris, vîndarea se va putea deci dovedi conform dreptului comun, adecă: prin marturi și presumpțiuni, dacă este vorba de o sumă mai mică de 150 lei, iar pentru sume mai mari, prin mărturisire, jurămint, și prin marturi sau presumpțiuni, în casurile excepționale în care această dovadă

Vîndarea
condițio-
nală.

- 1) Planiol, I, 1310, *in fine*.—Dacă vîndarea este supusă unei condițiuni (art. 1296), strămutarea proprietății de la vîndător la cumpărător nu se va realiza de cât prin îndeplinirea condiției. Veți *infra*, explic. art. 1296.

- 2) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1902, No. 65.

Contr. de lo-
cațiune.

Și contractul de locațiune este un contract consensual, însă acest contract nu are de obiect transmiterea proprietății, ci numai a posesiunii lucrului închiriat sau arendat pe un timp determinat (art. 1420). Cpr. Cas. rom. Bulet. Cas. 1883, p. 954. C. Galați, *Curierul judiciar* din 1902, No. 53. T. Huc, X, 5. De aceea, vom vedea mai la vale că se poate foarte bine da în chirie sau în arendă lucrul altuia. Cpr. de pe acum asupra acestei chestiuni controverstate, Trib. din Bruges (Belgia), Sirey, 1903, 4. p. 15, 16 și *Dreptul* din 1904, No. 5 (cu observația noastră).

Din cele mai sus expuse rezultă că contractul prin care Statul sau o comună concedează cui-va dreptul de a percepe taxele ce i se cuvin după lege, pe un timp oare-care, nu constituie o vîndare, ci o locațiune, întru cât nu proprietatea, ci folosința numai a acestor drepturi este concedată pe un timp determinat. Cas. rom. Bulet. 1883, p. 954. C. Iași, *C. judiciar* din 1904, No. 27. Cpr. Baudry et Wahl, *Louage*, I, 37, 145 și II, 3123, p. 837 (ed. a 2-a). Guillaouard, *Louage*, I, 168. Troplong, *Id.*, I, 93. Din contra, trebuie considerat ca o vîndare, iar nu ca o simplă locațiune, actul prin care se concedează cui-va dreptul de a extrage cărbuni, petre sau alte materii de pe proprietatea sa, pentru un timp determinat, mai cu samă atunci când prețul stipulat consistă într-o sumă fixă plătită pe fie-care an, ci pentru toată durata concesiunii. Cpr. Cas. rom. Bulet. 1881, p. 907. C. București, *Dreptul* din 1904, No. 27. T. Huc, X, 5 și 275. D. Negulescu, *Dreptul* din 1904, No. 8, p. 59, col. 2.—Veți însă Cas. belg. Sirey, 1903, 4. 29 și *C. judiciar* din 1904, No. 34. Troplong, *Louage*, I, 93. Guillaouard, *Louage*, I, 14. Cpr. și art. 1414 din Codul civil.

este admisibilă ¹⁾). Aceasta, bine înțeles, în privința vânzărilor civile, căci în privința acelor comerciale, proba testimonială și a presumpțiilor este în totdeauna admisibilă, după aprecierea judecătorilor (art. 46 C. com).

Art. 493 din Codul de comerț, făcând excepție de la acest principiu, dispune că : „Ori-ce înstrăinare sau cesiune totală ori parțială a proprietății sau folosinței unui vas trebuie făcută prin act scris“. Părerea generală este însă, în Franța și în Italia, că actul scris nu este cerut în specie *ad solemnitatem*, ci numai *ad probationem* ²⁾).

Art. 493 C.
com.
Controversă.

Dar dacă încheierea unui act scris fie autentic, fie

De asemenea, contractul prin care se cedează altuia dreptul de a face puțuri pe o proprietate, spre a extrage păcură, nu constituie o locațiune, ci o adevărată vânzare. Cas. rom. Bulet. 1884, p. 525.

Concesiunea dreptului de a tăia o pădure, de a culege fructele din o livadă, de a exploata o mină, de a dărâma o casă spre a lua materialul, etc., este de asemenea o vânzare, însă *mobiliară*. Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1876, p. 424. C. *judiciar* din 1899, No. 23 și *Dreptul* din 1899, No. 55. C. Iași, C. *judiciar* din 1898, No. 36 și din 1900, No. 16. Trib. B. Sarat, *Dreptul* din 1884, No. 4. Cas. fr. D. P. 99. 1. 246. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, I, 111. Demolombe, IX, 160. Laurent, V, 426 urm. Veți și t. II a Coment. noastre, p. 384, nota 2, *in fine*.

¹⁾ Cpr. Planiol, II, 1355. Thiry, III, 547. Guillouard, *Vente*, I, 7, *in fine*. Laurent, XXIV, 126, 127. Bédarride, *Achats et ventes*, 338. Marcadé, VI, art. 1582, No. V, p. 147. T. Huc, X, 2. Baudry et Saignat, *Vente*, 18, 185. Nacu, III, p. 173, și toți autorii. C. București, *Dreptul* din 1891, No. 14. Judec. Ocol. Trotuș, C. *judiciar* din 1902, No. 52. Cpr. Cas. fr. D. P. 98. 1. 527. *Pand. Périod.* 99. 1. 140. Trib. Paris (în privința vânzărilor contractate prin telefon), D. P. 1903. 2. 113.

²⁾ Lyon-Caen Renault, *Tr. de dr. comm.*, V, 109. Bravard et Demangeat, *Tr. de dr. comm.*, IV, p. 20 (ed. din 1886). Desjardins, *Tr. de dr. comm.*, I, 72. Dufour, *Droit maritime*, II, 488. Baudry et Saignat, *Vente*, 19. Répert. Dalloz, *Supplém.*, *Droit maritime*, 162. Prospero Ascoli, *Il Codice di commercio italiano commentato*, VI, asupra art. 483, No. 59, p. 47. Vidari, *Corso de diritto commerciale*, V, 4833, ed. a 4-a (1896).—*Contrà*: Guillouard, *Vente*, I, 7. Delamarre et Lepoitvin, *Tr. th. et pratique de dr. comm.*, V, 89 (ed. din 1860—1864). Veți observ. ce am publicat în *Dreptul* din 1902, No. 28, p. 225, asupra unei decizii a Curței din Iași.

Casul în care părțile au subordonat validitatea vânzării încheierei unui act. privat ¹⁾, nu este necesar pentru ca vânzarea să fie existentă între părțile contractante, ele pot foarte bine să convingă că vânzarea nu va deveni perfectă de cât prin încheierea unui act. In asemenea caz, consimțimintul verbal al părților asupra lucrului și asupra prețului ne fiind de cât un proiect, ele pot să se dedice până la redactarea actului. Pentru a produce acest rezultat contrar dreptului comun, trebuie însă ca voința părților de a subordona existența vânzării redactării unui act scris, să fie în afară de orice discuție și îndoială; căci simplul fapt de a prevedea că se va încheia un act scris nu va întârzia formarea vânzării și crearea obligațiilor ce rezultă din ea, până la redactarea actului ²⁾.

Casul în care părțile au încheiat o zdelcă.

Câte-odată părțile constată vânzarea dintre ele prin un act sub semnătură privată, impropriu numită *zdelcă* (proiect), convenind că acest act va fi înlocuit mai târziu prin un act autentic. Contractul este, în asemenea caz, perfect din momentul încheierei actului sub semnătură privată, și refuzul uneia din părți de a încheia un act autentic nu-i rădică această perfecțiune, afară de casurile, bine înțeles, în care părțile ar fi manifestat o voință contrară ³⁾.

Aplicarea principiilor de mai sus la imobile.

Principiul că vânzarea nu este un act solemn, și că actul scris ce se redactează servește numai de probă este aplicabil și în privința imobilelor, soluție admisă și în dreptul nostru anterior ⁴⁾; însă, în caz de vânzări imobiliare,

- ¹⁾ Actul sub semnătură privată nu face probă despre vânzare de cât dacă este investit cu semnătura pretinsului vânzător. Cas. fr. D. P. 1902. 1. 491. Știm, în adevăr, că actul sub semnătură privată nu devine perfect de cât prin semnătura manuscrisă a părților. Vezi t. VII a Coment. noastre, p. 170, 171 și 188.
- ²⁾ Baudry, et Saignat, *Vente*, 186. Thiry, III, 547. Duvergier, *Vente*, I, 166, 167. Guillonard, *Vente*, I, 8, 9. Colmet de Santerre, VII, 3 bis I și II. Aubry et Rau, IV, § 345, p. 293, text și nota 21. T. Huc, X, 2. Laurent, XV, 446 și XXIV, 128.—Vezi observația ce am publicat, asupra unei decizii a C. din Iași, în *Dreptul* din 1902, No. 28, p. 225.
- ³⁾ Baudry et Saignat, *op. cit.*, 187. Laurent, XXIV, 130 și autorii citați în nota precedentă. Cpr. C. Angers, D. P. 66. 2. 89. Sirey, 66. 2. 169.
- ⁴⁾ Vezi *infra*, p. 547, text și nota 1, *in fine*.

părțile încheie obicinuît un act scris, spre a-l putea transcrie¹⁾; căci altfel vîndarea, de și validă *inter partes*²⁾, n'ar fi o-
posabilă terțiilor³⁾; de unde rezultă că din doi cumpără-
tori succesivi ai aceluiași imobil, acela va fi proprietar
care va fi transcris mai întăi contractul seû, chiar dacă

¹⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1903, No. 79. Prin transcri-
ere se înțelege, în dreptul nostru, copia literală și inte-
grală a titlului în registrele tribun. situației imobilului. C.
București, *loco cit.*—*Contrà*: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1902,
No. 80. Veđi *suprà*, p. 315, nota 1.

După art. 724 bis din Pr. civ., putendu-se transcrie și
actele sub semnătură privată, părțile nu aũ numai de cât
nevoe de a recurge la forma autentică, cu-toate-că aceasta
este mult mai prudent. Dacă actul este autentic, un sin-
gur exemplar ajunge; dacă este sub semnătură privată, el
trebuie să fie făcut în atâtea exemplare câte părți sunt cu
interes contrar (art. 1179 C. civ.)

Art. 724 Pr.
civ. și 1179
C. civ.

S'a decis, cu drept cuvînt, că o vîndare imobiliară este
perfectă și validă din momentul ce părțile s'aũ invoit asu-
pra lucrului și a prețului, cu-toate-că actul care o constată
n'a fost subscris și de cumpărător, dacă se stabilește că vo-
ința vîndătorului de a vinde și a cumpărătorului de a cum-
para rezultă din faptul că vîndătorul a subscris actul, și
cumpărătorul a cerut transcrierea lui. Cas. rom. Bulet.
1896, p. 20 urm.

Art. 1314 din Codul italian prescrie sub pedeapsă de
nulitate, *sotto pena di nullita*, un act public saũ sub semnă-
tură privată „pentru convențiile care transferă proprietatea
imobilelor, saũ a altor bunuri ori drepturi susceptibile de
ipotecă, afară de dispozițiile relative la rentele asupra
Statului“.

Art. 1314 C.
italian.

În cât privește dreptul nostru anterior, art. 6, partea
III, capit. 2 din Codul Caragea dispune că: «Vîndarea ce-
lor mișcătoare, să se facă și înscris și fără scrisoare, iar
a celor nemiscătoare și a țiganilor, numai înscris». S'a
decis, însă, că actul scris este cerut numai în privința
terțiilor, părțile putend să dovedească vîndarea *chiar imo-
biliară*, prin toate mijloacele de probă. Cas. rom. Bulet.
1894, p. 35, și Bulet. 1895, p. 27. *Dreptul* din 1894, No. 17
și *C. judiciar*, din acelaș an, No. 7. Veđi t. V a Coment.
noastre, p. 163, nota 1. Aceeași soluție era admisă și în pri-
vința Codului Calimach, unde art. 577 vorbește de un *în-
scris întărit de judecatorie saũ stăpînire*. Veđi t. V citat, p.
165, text și n. 1.

Dreptul nos-
tru vechiũ.

²⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 170, nota 3. Cpr. Trib. Ro-
man, *C. judiciar* din 1900, No. 30.

³⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1891, No. 14.—Lipsa tran-
scrierei nu poate fi invocată de cât de terțiile persoane. Ju-
dec. ocol. Galați, *Dreptul* din 1904, No. 23.

celalalt s'ar găsi în posesiunea imobilului¹⁾, afară de cazul când s'ar stabili că a doua vîndare a fost rezultatul unei simulațiuni sau a unei fraude urzite între vîndător și cumpărătorul ulterior, contra primului achisitor²⁾.

Aceasta rezultă din art. 1295, § 2, care are următoarea cuprindere :

1) Cpr. Trib. Tutova și Vilcea, *Dreptul* din 1885, No. 65 și *C. judiciar* din 1897, No. 45.—Veți și t. V a Coment. noastre, p. 170, text și nota 3. Cpr. Planiol, I, 1350 (ed. a 2-a). Baudry et Barde, *Oblig.*, I, 393.—In asemenea caz, însă, vîndătorul va putea fi condamnat la daune cătră primul achisitor, care n'a transcris actul lui. Trib. Paris, 26 Nov. 1889. Veți Baudry et Barde, *op. și loco cit.*, nota 2.—Posesiunea lucrului nu strămută proprietatea față cu terții de cât în privința mobilelor corporale, și acestea numai atunci când ei sunt de bună credință (art. 972 și 1909). Cpr. C. Craiova, *C. judiciar* din 1901, No. 2. Veți t. V a Coment. noastre, p. 172 urm. Cpr. art. 3, capit. 12 din Codul lui Andr. Donici, unde se ȳice: „Când doi oameni vor cumpăra tot pre un lucru, acel ce-l va lua mai întăi, acela il stăpănește“. Cpr. și art. 34, 35 C. Caragea (partea III, capit. 4). După Andronachi Donici (art. 2, capit. 12), în privința imobilelor, acel care le cumpăra mai întăi, plătind prețul și luând zăpisul vîndărei, avea protia. Aceeași soluție era admisă și în Codul Caragea (art. 36, partea III, capit. 4).

Art. 723 Pr.
civ.

2) Achisitorul unui imobil, care a transcris titlul său, se poate deci prevala de lipsa transcrierii unei achisițiuni anterioare, chiar dacă el a avut cunoștința despre dînsa, acest drept încetănd pentru el numai când ar fi existat fraudă din partea lui, concertată cu vîndătorul contra primului achisitor. Noul text al art. 723 din Pr. civ. este astă-ȳi formal în această privință. Sub Procedura veche, chestiunea era controversată (veți t. IV a Coment. noastre, p. 192, nota 2; p. 207, t. și n. 1 și t. V, p. 171, t. și n. 1); însă atăt jurisprudența cât și o mare parte din doctrină erau tot în acest sens. Veți Cas. rom., C. Craiova și București. Bulet. 1889, p. 898 și *Dreptul* din 1889, No. 78; Bulet. 1890, p. 1292; Bulet. 1894, p. 95; *Dreptul* din 1890, No. 24, p. 190 (ultim. considerent); Cas. fr. *Pand. Périod.* 94. 1. 249; Sirey, 94. 1. 585 (cu nota lui Lyon-Caen); D. P. 94. 1. 342.—*Contra*: Trib. Ilfov și Vilcea, *Dreptul* din 1889, No. 69, și *C. judiciar* din 1897, No. 45. Veți și alte autorități citate într'un sens și în altul în t. V a Coment. noastre, p. 171, nota 1.

Până acum am presupus că doi dobînditori ai aceluiași imobil au transcris titlul lor de proprietate în diferite timpuri. Ce trebuie să decidem în caz când ei l'ar fi transcris în aceeași ȳi? Chestiunea este controversată. Veți t. V a Coment. noastre, p. 171, nota 2.

Art. 1295, § 2.—În materie de vîndare de imobile, drepturile care rezultă din vîndarea perfectă între părți, nu pot a se opune, mai înainte de transcripțiunea actului, unei a treia persoane, care ar avea și ar fi conservat, după lege, oare-care drepturi asupra imobilului vîndut. (Art. 818, 819, 1801—1803 C. civ. Art. 721—724 Pr. civ.)¹⁾.

Obligația de a transcrie contractul de vîndare, impusă de art. 1295, presupune că același imobil a fost succesiv cumpărat de mai multe persoane de la același vîndător; căci dacă un imobil a fost vîndut la doi cumpărători de către doi vîndători diferiți, cari ambii pretindeau a fi proprietari, în asemenea caz, nu mai poate fi vorba de efectele transcrierei, fiind-că ea nu regulează de cât relațiile juridice dintre persoanele deținînd drepturile lor de la același autor; ci este chestiunea de a se ști care dintre vîndătorii imobilului înstrăinat era în drept de a-l vinde; de oare-ce transcrierea unui imobil de la o persoană ce nu este proprietară acelui imobil, nu poate conferi acestei persoane dreptul de proprietate. Deci, cumpărarea emanată de la adevăratul proprietar, prin act cu dată certă, de și netranscris, este valabilă, iar nu aceea emanată în urmă de la altă persoană, cu act transcris în regulă, care nu era însă adevăratul proprietar al imobilului vîndut²⁾.

Despre speșele (cheluelile) vîndărei.

Art. 1305.—Speșele vîndărei sunt în sarcina cumpărătorului, în lipsă de stipulațiune contrară (Art. 1105, 1317, 1341, § ultim., 1357 C. civ. Art. 551 Pr. civ. Art. 22, § 5, 23, § 5 și 45, § 2 L. timbr. din 27 Fevruar 1900. Art. 1593 C. fr.)

Cumpărătorul fiind interesat ca achiziția făcută de dînsul să fie constatată prin un act în regulă, toate cheltuețile vîndărei, adică: timbrul fix, pe care se scrie actul, precum și taxa de înregistrare, care, după legea actuală este de 3 0/0³⁾, sunt în sarcina lui, părțile fiind însă libere de

- 1) Acest text a mai fost odată explicat, împreună cu celelalte texte relative la transcriere, în t. V a Coment. noastre, p. 168 urm.
- 2) Cpr. Cas. rom. Bulet. 1897, p. 1084, 1085 și *Curierul judiciar* din 1897, No. 37.
- 3) Câte-o dată părțile ascund o parte din preț spre a plăti o taxă mai mică. Această fraudă este prevădută și pedepsită de legea timbrului (art. 85), contravenție care se prescrie

a deroga de la această regulă, în totul sau în parte¹⁾.
 Art. 551 P r. Art. 551 din Pr. civilă, prin aplicarea acestui prin-
 civ.

prin trei ani (art. 91 L. timbr.). În caz de a se descoperi asemenea fraudă, atât cumpărătorul cât și vîndătorul sunt contravenienți. Cas. rom. Bul. 1895, p. 691.—S'a decis chiar că tribunalele pot face o prețeluire pentru a constata dacă prețul stipulat între părți nu este mai mic de cât valoarea reală a lucrului vîndut. Cpr. Cas. rom. Bult. 1888, p. 23. Constatarea că lucrul s'a vîndut cu un preț mai mic, n'ar fi însă de nici-o utilitate, dacă nu se constată nici-o fraudă din partea părților.

(¹⁾ În cheltuelile vîndărei intră și plata onorariului convenit persoanei care a redactat actul. — În Franța se decide, în genere, că notarul care redactează actul de vîndare are, în privința cheltuelilor și a onorariului său, dreptul de a le cere în solidar atât de la cumpărător cât și de la vîndător (art. 1551), întru cât el se consideră ca mandatar al ambelor părți. Cpr. T. Huc, X, 38, p. 63. Planiol, II, 139. Marcadé, VI, art. 1593, No. I. Guillouard, *Vente*, I, 197 IV. Cas. fr. Sirey, 90. 1. 416. D. P. 91. 1. 272.—La noi, onorarul redactorului actului se va plăti de partea care l-a însărcinat cu această redactare.—În orî ce caz, redactorul actului va avea drept la o răsplată oare-care, mai cu samă dacă el este un avocat; onorarul lui, în lipsa unei convenții speciale, se va aprecia de justiție, pentru-că mandatul nu este prin esența, ci numai *prin natura* sa, gratuit, mai cu samă când este vorba de un profesionist care trăește din munca sa. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 158, nota, și la autoritățile citate acolo, *adde*: Cas. fr. D. P. 91. 1. 22. D. P. 96. 1. 561. Sirey, 97. 1. 269. Cas. rom. Bulet. 1900, p. 36 și *Dreptul* din 1900, No. 19. Baudry, III, 908. P. Pont, *Petits contrats*, I, 884. „Acel care trăește din profesiunea sa. ăice acest autor, nu are nevoie de a stipula un onorariu, când este însărcinat a face un act privitor la această profesiune“. Cpr. și Guillouard, *Mandat*, 11 și 13. Baudry et Wahl, *Idem*, 729, 750. T. Huc, XII, 19. Planiol, II, 2235. Pand. fr. *Mandat*, 1223. Veđi art. 1348, 1361 C. Calimach (1004, 1013 C. austriac), art. 662 C. german, etc.

Dreptul
 avocatului
 la un ono-
 rariu.

Reducerea
 onorariului
 stipulat de
 părți.
 Controversă.

Dacă onorarul avocatului a fost stabilit de părți, se admite, în genere, de și chestiunea este controversată, că judecătorii n'ar putea să-l reducă sub cuvînt că ar fi exagerat, de-oare-ce aceasta ar constitui o violare a convenției, care este legea părților (art. 969). Veđi în acest sens: Laurent, XXVII, 347, și XXVIII, 23. Planiol, II, 2236. Baudry et Wahl, *Mandat*, 738. Domenget, *Mandat*, 152. Répert. Sirey, *Mandat*, 624 urm. Pand. fr. *Mandat*, 1253 urm. T. Huc, XII, 19, p. 32. Arntz, IV, 1466. Baudry, III, 908. Aubry et Rau, IV, § 414, p. 649, Massé-Vergé, V, § 754, p. 49, nota 11.

cipiū, pune toate cheltuelile vîndărilor silite imobiliare în sarcina cumpărătorului, adecă a adjudecatarului 1).

În fine, vom vedea că, în lipsă de stipulație contrară, Art. 1317. și cheltuelile pentru rădicarea lucrului vîndut sunt tot în sarcina cumpărătorului, numai acele ale predărei fiind în sarcina vîndătorului 2).

Cas. belg. D. P. 86. 2. 257. Sirey. 89. 4. 22. C. Paris, D. P. 95. 2. 445. Glasson, nota în D. P. 90. 2. 281. Lyon-Caen, nota în Sirey, 87. 2. 202. Flurer, nota în D. P. 86. 2. 257.—*Contrà* : Cas. rom. Bulet. 1897, p. 705 și *C. judiciar* din 1897, No. 22. Judec. ocol Zeletin (Tecuciū), *C. judiciar* din 1901, No. 67. Cas. fr. Sirey, 97. 1. 394. *Pand. Périod.* 97. 1. 387, și anul 1898. 1. 16. D. P. 96. 1. 561. Cas. belg. și Trib. Bruxelles, Sirey, 90. 4. 4. *Pasicrisie belge*, 97. 3. 71, și numeroasele decisiū citate de Badry et Wahl, *Mandat*, p. 354, nota 4 și în *Pand. fr.*, *Mandat*, 1254. Troplong, *Mandat*, 632. Guillouard, *Idem*, 164, 166. P. Pont, *Petits contrats*, I, 1109. Ruben de Couder, *Dictionn. de dr. comm.*, v^o *Mandat*, 58 urm. Veđi asupra acestei converse, F. Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 1998, No. 40 urm. Dalloz, *Supplément*, v^o *Agent d'affaires*, 5 urm. *Pand. fr.*, *Mandat*, 1253 urm. *Répert. Sirey*, *Mandat*, 601 urm.

Singurul caz în care tribunalele ar putea să reducă onorarul stipulat, este acela în care, în suverana lor apreciere, ele ar decide că mandatul n'a fost executat de cît în parte (cpr. Guillouard, *Mandat*, 164 : Laurent, XXVIII, 27 : *Pand. fr.*, v^o *cit.*, 1286 urm. : C. Paris, D. P. 70 2. 6. Sirey, 71, 2. 149).—Curtea din Montpellier și din Amiens (Sirey, 94. 2. 508 ; D. P. 94. 2. 212 ; D. P. 95. 2. 450) au decis, de asemenea, că tribunalele pot reduce onorarul mandatarilor, de câte-ori se constată că ei au comis o culpă gravă, și *a fortiori*, dol. Cpr. *Pand. fr.*, v^o *cit.*, 1271 urm. *Répert. Sirey*, *Mandat*, 594. Baudry et Wahl, *Mandat*, 747. Guillouard, *Idem*, 164. — Mai mult încă, avocatul care n'a pledat, așa cum se obligase, va trebui să restituie onorarul primit. Baudry et Wahl, *op. cit.*, 743. Garsonnet, *Pr. civ.*, I, p. 410, nota 29. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 387, n. 2.

Casurile în care justiția ar putea reduce onorarul mandatarului.

- 1) Înaintea modificărei Procedurii civile, prin legea din 1900, jurisprudența Curței de Casație punea taxele de înregistrare în sarcina debitorului, fiind-că ele se rețineau din preț, soluție care se aplica și la vîndările silnice pentru eșire din indivisiune. Veđi decisiile citate în t. VI a Coment. noastre, p. 524, nota 1.—Veđi însă în sens contrar : Cas. rom., Bulet. S-a II, 1900, p. 1100 și *C. judiciar* din 1900, No. 68 (decisie la care am luat și noi parte).
- 2) Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 524 și *infra*, explic. art. 1317.

Elementele esențiale contractului de vânzare.

Consimțimint, lucru și preț.

Din art. 1294 și 1295 § 1, pe care le am examinat mai sus, rezultă că trei elemente sunt neapărate pentru existența ori-cărei vânzări: 1° *Consimțimîntul* părților (*consensus*), fără de care nu poate să existe contract (art. 948, 953 urm.); 2° un *lucru* (*res*) care se vinde, fără de care contractul ar fi lipsit de obiect; și în fine, 3° un *preț* (*pretium*) promis sau plătit actualmente, care formează obiectul obligației cumpărătorului. Prețul poate fi plătit nu numai de cumpărător, dar și de altul în locul lui¹⁾. „Cele neapărate înființării a unui lucru de cumpărare și de vânzare, dice art. 1413 din Codul Calimach, sunt: Bună învoirea a ambelor părți; un lucru a căruia negociație nu este oprită, și prețul cumpărării“.

Capacitatea părților contractante.

La aceste elemente trebuie să mai adăugăm un alptreilea, și anume: *Capacitatea părților*. Lipsa acestui element nu împiedică însă vânzarea de a se forma, ci permite numai părții incapabile de a cere anularea contractului, în condițiile care vor fi expuse mai la vale.

1° *Consimțimîntul*.

Vânzarea, fiind un contract, nu poate să aibă ființă fără consimțimîntul părților (art. 948). Ca în toate contractele, consimțimîntul trebuie să emane de la o persoană capabilă, și să fie rezultatul unei voinți spontanee și libere, adecă, să nu fi fost dat din eroare²⁾, surprins prin dol sau fraudă, sau smuls prin violență.

Acest consimțimînt trebuie să existe în privința lucrului care face obiectul vânzării (art. 1295, § 1)³⁾, în privința prețului (art. 1295, § 1)⁴⁾, în privința însă-și na-

1) Cpr. Planiol, II, 1382, și decisiile citate de acest autor.

2) Eroarea ar putea aduce anularea vânzării numai când ar fi existat asupra uneia din condițiile substanțiale ale vânzării. Cpr. Bédaride, *Achats et ventes*, 92 urm. Vezi t. V a Coment. noastre, p. 48 urm.

3) Ast-fel, vânzarea n'ar avea ființă dacă vîndătorul înțelegea a vinde un lucru, iar cumpărătorul a cumpara altul. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 34, Bédaride, *Achats et ventes*, 48. „*Nul-lam esse venditionem puto, quotiens in materia erratur*“. L. 9, § 2, în fine, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.—Eroarea asupra calităților substanțiale a lucrului ar vicia consimțimîntul ca și eroarea asupra însu-și lucrului. Arntz, III, 919. Vezi t. V a Coment. noastre, p. 49 urm.

4) N'ar exista deci vânzare, dacă vîndătorul a înțeles a vinde

turei contractului (art. 954)¹⁾, și în privința modalităților sub care contractul a fost încheiat²⁾.

Din împrejurarea că vîndarea nu are ființă de cît atunci când ambele părți au voit să închee acest contract, rezultă că nu există vîndare, ci un alt contract de câte-ori părțile, sub aparența unei vîndări, au făcut o convenție care exclude voința de a vinde și de a cumpăra. Pothier citează ca exemplu contractul numit *mohatra*³⁾.

Contractul mohatra.

Ast-fel, dacă am declarat că-ți vînd biblioteca mea cu preț de 3000 lei, plătitorii într'un an, iar d-ta îmi declari în același timp că-mi revîndi aceeași bibliotecă cu 2000 lei pe șin, contractul dintre noi nu este de cît un împrumut cu 50 % pe an, pentru că, în realitate, îți dau acum 2000 lei pentru 3000, pe care ai să mi-i plătești într'un an⁴⁾.

Tot ast-fel, dacă ți-am vîndut moșia mea pentru un

Donație deghisată.

lucru pentru un preț mai mare de cît acela pentru care cumpărătorul și-a dat consimțimîntul seü. Dacă, însă, cumpărătorul a consimțit a cumpăra pentru un preț mai mare de cît acela pentru care a consimțit vîndătorul, vîndarea există pentru prețul consimțit de vîndător. Motivul dat de Pothier (*Vente*, III, 36) că : cumpărătorul care consimte a cumpăra un lucru mai scump, consimte a fortiori a-l cumpăra mai eștin, este admisibil și astă-đi. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 21. Bédarride, *op. cit.*, 86.

- 1) Consimțimîntul trebuie să intervie asupra însă-și vîndărei dice Pothier (*loco. cit.*, 37) ; de unde rezultă că nu există vîndare dacă unul a înțeles să vîndă, iar celalalt să iea cu chirie ; fiind-că nu se poate dice că acel care a înțeles să iea un lucru cu chirie pentru un preț, ar fi înțeles să-l cumpere pentru același preț. Cpr. Pothier, *op. și loco cit.* Bédarride, *Achats et ventes*, 84. „*Si in ipsa emptione dissentiant, emptio imperfecta est*“. L. 9, Pr., Dig., *De contrahenda emptio*, 18. 1.
- 2) Cpr. Arntz, III, 919. Thiry, III, 532. Bédarride, *op. cit.*, 87 urm.
- 3) De la cuvîntul arăbesc *mokhatra*, care însemnează șansa, risc. „Le *mohatra*, dice Pascal, est quand un homme qui a affaire de dix pistoles, achète d'un marchand des étoffes pour trente pistoles, payables dans un an, et les lui revend à l'heure même pour vingt pistoles comptant“.
- 4) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 38. Marcadé, VI, ar 1582, 1583, No. IV, p. 147. Baudry et Saignat, *Vente*, 22, p. 14.

preț pe care n'am să-l primesc nici-odată, nu există în specie vîndare, ci o donație deghisată ¹⁾.

Despre consimțimînt în vîndările făcute prin corespondență.

Ca toate contractele, vîndarea se formează prin o ofertă sau propunere, făcută fie de vîndător ²⁾, fie de cumpărător, și acceptată în condițiile în care este făcută. Până la acceptare ne existînd contract, *duorum in idem placitum consensus*, autorul ofertei poate s'o retragă ³⁾. În urma acceptărei, existînd însă contract, acest contract nu mai poate fi desființat de cît prin voința comună a părților (art. 969, § 2).

Pentru ca acceptarea să producă aceste efecte, ea trebuie să fie conformă ofertei, căci dacă ea se deosebește asupra unui punct esențial al vîndărei, nu există acord de voințe, și prin urmare, nici contract.

Vîndări făcute prin corespondență.

Aplicarea regulilor relative la consimțimînt a dat loc la mai multe dificultăți în privința vîndărilor ce se fac prin corespondență, telegraf și telefon. Chestiunea este, în adevăr, de a se precisa momentul cînd se formează

Validitatea
donațiilor
deghisate.
Controversă.

¹⁾ Atît jurisprudența cît și o parte însemnată din doctrină recunosc, în principiu, validitatea donațiilor deghisate sau ascunse sub forma unui contract cu titlu oneros, dacă ele sunt făcute între persoane capabile, fără fraudă și fără prejudiciul celor de al treilea. Cpr. C. Iași, București și Craiova, *C. judiciar* din 1901, No. 77, și *Dreptul* din 1903, No. 45 și din 1896, No. 81. Trib. Brăila, *Dreptul* din 1897, No. 53. Cas. fr. D. P. 97. 1. 584. Sirey, 97. 1. 235. *Pand. Périod.* 97. 1, 197, și *Dreptul* din 1896, No. 79.—Am combătut însă din toate puterile această soluție, care permite de a se calca legea și de a se înlătura prescripțiile ei prin o minciună. Veđi observ. ce însoțește decizia menționată a C. din Iași, în *C. judiciar*, loco cit.: Mai veđi încă t. IV a Coment. noastre, p. 161 urm., t. V, p. 270, nota 2, și Tr. nostru în limba franceză, p. 450.

²⁾ În cît privește chestiunea de a se ști dacă și până la ce punct comerțianții sunt legați prin trimetere de circulanți, prospecturi, prețuri curente sau chiar expunerea mărfurilor în magazie cu etichete indicînd prețul lor, veđi Baudry et Saignat, *Vente*, 46—56. Bédarride, *Achats et ventes*, 109 urm.

³⁾ Ast-fel, dar, cît timp oferta n'a fost acceptată, ea poate fi retractată, după cum ea poate fi acceptată cît timp n'a fost retractată. Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 27. p. 17.

ză contractul, și momentul până când oferta poate fi retractată.

Această chestiune, foarte controversată, care se pune nu numai în privința vîndărei, ci în privința tuturor contractelor ce se pot forma prin corespondență, a fost examinată, cu toate detaliile ce comportă, în t. V a Coment. noastre, p. 38 urm., la care ne mărginim a trimite pe cettitor, găsind de prisos de a mai reveni astăzi asupra ei ¹⁾.

Despre promisiunile de vîndare.

Art. 1589 din Codul francez dispune că : „Promisiunea de vîndare echivalează cu vîndarea (*vaut vente*), când există consimțimîntul reciproc a ambelor părți asupra lucrului și asupra prețului“.

Toți autorii recunosc că acest text nu înțelege a vorbi de cât de promisiunile său făgăduințele sinalagmatice de vîndare, adecă : de cele care consistă în făgăduința reciprocă de a vinde și de a cumpara ²⁾.

Acest text dănd însă loc la discuțiunii fără sfîrșit, și fiind, după cum foarte bine dice T. Huc ³⁾, expresiunea unei vechi controverse din dreptul cutumier francez, redactorii Codului nostru l'aū eliminat cu drept cuvînt, ca și acei a Codului italian.

Principiile generale sunt, în adevăr, suficiente pentru a rezolvi toate dificultățile la care pot să dea loc promisiunile de vîndări.

În lipsa art. 1589 din Codul fr., vom decide, decî, că făgăduința de a vinde său de a cumpăra conferă părților dreptul reciproc de a cere executarea contractului, dacă ele aū fost de acord asupra lucrului și asupra prețului, și că de cîte-orî una din ele s'a pus, prin culpa sa,

- ¹⁾ Cpr. asupra acestei chestiuni : Baudry et Barde, *Oblig.*, I, 37 urm. Baudry et Saignat, *Vente*, 31—45. Bédarride, *Achats et ventes*, 100 urm. Troplong, *Vente*, I, 21 urm.
- ²⁾ Cpr. T. Huc, X, 26. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 58. Marcadé, VI, art. 1589, No. V urm., p. 167 urm.—În căt privește promisiunea unilaterală de vîndare, singura despre care se ocupă Pothier (*Vente*, III, 476 urm.), veđi Baudry et Saignat, *Vente*, 63 urm. Troplong, *Vente*, I, 114 urm. Marcadé, VI, art. 1589, No. II. Thiry, III, 533, p. 546.
- ³⁾ T. Huc, *Le Code civil italien et le C. Napoléon*, I, p. 266, No. 1.

în pozițiune de a nu-și putea executa făgăduința, ea va fi supusă cătră cealaltă la daune.

Ast-fel, dacă am promis să cumpăr un corp cert și determinat, dând și arvună, și apoi nu mă țin de cuvânt, persoana care mi-a făgăduit să-mi vindă lucrul determinat, poate să se mulțumească cu arvuna dată, fără a mai cere executarea contractului proiectat, și în asemenea caz, eu voi pierde arvuna, conform art. 1298. Vindătorul rămâne însă liber de a mă obliga la executarea contractului, în care caz, arvuna ce am dat va fi imputată asupra prețului, rămânând însă să-i plătesc, în asemenea caz, daunele ce i-aș fi cauzat prin neexecutarea contractului la timp. Cu alte cuvinte, art. 1297 și 1298 fiind generale, se vor aplica nu numai la executarea unei tocmești desăvârșite, dar și la convențiile proiectate numai ¹⁾.

Cât pentru promisiunea de a vinde, care n'a fost acceptată de partea cealaltă, ea constituind o simplă policiție (*solius offerentis promissio*), nu va produce nici-un efect ²⁾.

Despre arvună (art. 1297, 1298).

Codul francez nu vorbește despre arvună de cât într'un singur text (art. 1590), cu ocazia promisiunii de vindare, dicând că fie-care parte poate să revie asupra convenției sale, aceea care a dat arvună perdând-o, iar aceea care a primit-o, restituind-o îndoit ³⁾.

Față cu acest text, care pare a presupune că arvuna are un caracter de dedicere (*arrha penitentialis*), de câte ori părțile n'au considerat-o ca un semn confirmativ a săvârșirii contractului (*arrha confirmatoria*), autorii nu sunt de acord asupra efectelor arvunei date cu ocaziunea

¹⁾ Cpr. C. Craiova, *Dreptul*, din 1895, No. 37, consid. de la p. 308, col. 2, *in fine*. Veți și t. VI a Coment. noastre, p. 293, nota 6.

²⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1899, p. 1137 și *Dreptul* din 1899, No. 83. Arntz, III, 920. Baudry et Saignat, *Vente*, 64. Baudry, III, 454. Veți tabla analitică a t. V a Coment. noastre, v^o *Policiție*.

C. Caragea. ³⁾ „De se va face vindare cu arvună, dice Codul Caragea (art. 31, partea III, capit. 2), și se va căi vindătorul, dă înapoi arvuna și mai plătește încă atât; iar de se va căi cumpărătorul, o perde“.

unui contract de vîndare. Pentru a curma această discuțiune, legiuitorul nostru a eliminat acest text, înlocuindu-l prin art. 1297, care este o creațiune a legii noastre, și prin art. 1298, care, în partea sa finală, reproduce art. 1217, § 2 din Codul italian.

Ambele aceste texte au fost explicate în t. VI a Coment. noastre, p. 287 - 300, în cât putem fi scutit de a mai reveni astă-dî asupra lor¹⁾.

2° *Despre lucrurile care pot face obiectul vîndărei.*

Al doilea element necesar la formarea vîndărei este *lucrul vîndut*. Nu se poate, în adevăr, concepe o vîndare, după cum nu se poate concepe orî-ce obligație în genere fără de un lucru care să-i servească de obiect. „*Nec emptio, nec venditio, sine re quae veniat, potest intelligi*“²⁾.

Orî-ce lucruri pot fi vîndute, afară de acele care nu sunt în comerț, sau a căror vîndare este oprită prin o anume lege.

Pentru-ca un lucru să poată fi vîndut nu este, deci, necesar ca vîndarea lui să fie permisă, ci este destul ca ea să nu fie oprită.

Art. 963.—Numai lucrurile ce sunt în comerț pot fi obiectul unui contract. (Art. 476, 478, 571, 573, 965, 1156, 1248, 1310, 1844 C. civ. Art. 409 Pr. civ. Art. 1128 C. fr.)

Art. 1310.—Toate lucrurile care sunt în comerț pot să fie vîndute, afară numai dacă vre-o lege a oprit aceasta. (Art. 476, 478, 571, 573, 963, 965, 1248, 1518, 1844 C. civ. Art. 409 Pr. civ. Art. 1598 C. fr.)

Art. 1311.—Dacă, în momentul vîndărei, lucrul era perit în totul, vîndarea este nulă. Dacă era perit numai în parte, cumpărătorul are alegerea între a se lăsa de contract, sau a pretinde reducerea prețului. (Art. 948, 962, 1030, 1032 C. civ. Art. 1601 C. fr.)

¹⁾ Mai veđi încă asupra arvunei, studiul ce am publicat în *Curierul judiciar* din 1900, No. 35, 36, precum și observația din același diar, anul 1902, No. 36, asupra unei decizii a Curței din Galați. Veđi și Cas. rom. Bulet. 1893, p. 103, și *C. judiciar* din 1893, No. 44. Cpr. și N. M. Pârvulescu, articol publicat în *C. judiciar* din 1903, No. 51.

²⁾ L. 8, Pr., Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 109.

Lucrurile care sunt în comerț sunt acelea care pot circula din mână în mână și deveni o proprietate privată, *quas quis habere, vel possidere, vel persequi potest*, dice legea romană ¹⁾).

Doă condiții sunt neapărate pentru ca un lucru să fie în comerț: 1° El trebuie să fie susceptibil de proprietate privată; și 2° să poată trece din proprietatea unuia în aceea a altuia.

Lucruri comune tuturor.

Unele lucruri sunt prin însăși natura lor afară din comerț și nesusceptibile de proprietate privată. Ast-fel sunt: lucrurile care nu vor putea să existe sau care au încetat de a exista; lucrurile care nu aparțin nimănui, și a căror uz e comun tuturor (art. 647), *res communia omnium*, precum: Aerul, lumina, marea, apa curgătoare, etc. ²⁾).

Domeniul public, etc.

Alte lucruri, care ar putea fi de folos oamenilor, sunt scoase din comerț pentru-că legea le afectează la utilitatea obștească, precum sunt: Acele care fac parte din domeniul public ³⁾ (cpr. art. 476, 478) ⁴⁾, sau a căror vîndare este oprită din considerații de ordine publică, precum sunt: Substanțele veninoase, care, după legile și regulamentele în ființă, nu pot fi vîndute de cât de farmaciști ⁵⁾, și animalele bolnave sau bănuite de o boală contagioasă (art. 174 L. asupra poliției sanitare și veteriuare din 28 Mai 1882) ⁶⁾.

¹⁾ L. 34, § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

²⁾ Veđi t. III a Coment. noastre, p. 210.

³⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 118.

Drumurile de fer.

⁴⁾ Drumurile de fer, construite sau concesate de Stat, fac și ele parte din domeniul public (art. 1 L. din 26 Martie 1870 asupra poliției și exploatărei căilor ferate în România). Cpr. Trib. Ilfov, *Curierul judiciar* din 1896, No. 5.

⁵⁾ Veđi t. V citat, p. 119, text și nota 1. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 90, p. 62, 63.

⁶⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 93. 1. 20, și *C. judiciar* din 1892, No. 12, p. 11, col. 1. D. P. 94. 1. 119. C. Nancy, D. P. 95. 2. 187. T. Huc, VII, 71, și X, 58, *in fine*. Baudry et Saignat, *Vente*, 90, p. 62. Planiol, II, 1373. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 119, text și nota 2.—Legea fr. din 31 Iulie 1895 declară nulă vîndarea animalelor atinse sau bănuite numai de o boală contagioasă. Cpr. C. Paris, D. 1903. 2. 494.

L. asupra poliției vînatului din 1891. Art. 14, 4°.

Nu poate, de asemenea, fi vîndut vînatul în timpul în care vîntoarea nu este permisă (art. 14, 4° L. asupra poliției vînatului din 2 Noembrie 1891). Cpr. Planiol, II, 1373, 2°. Baudry, III, 497.

Mai sunt încă afară din comerț lucrurile asupra cărora Statul, prin o anume lege ¹⁾, și-a rezervat monopolul vîndărei și fabricațiunei lor, precum: Tutunul, chibriturile, pulberea, cărțile de joc, hîrtia de țigară (L. din 18 Martie 1900), etc. ²⁾.

Lucrurile a-supra cărora Statul și-a rezervat monopolul.

Unele lucruri sunt scoase din comerț numai în mod relativ, adecă, numai pentru unele persoane determinate.

Ast-fel, imobilele rurale nu pot fi dobîndite de *străini* (art. 7, § 5 Constit.) ³⁾; și prin *străini* trebuie să înțelegem chiar pe Românii din alte State, cât timp corpurile legiuitoare nu le-au recunoscut calitatea lor de Români, conform art. 9 din Constit. ⁴⁾.

Imobilele rurale. Art. 7 Const.

Pămînturile date țăranilor prin legea rurală din 1864 nu sunt, de asemenea, scoase în mod absolut din comerț,

Pămînturile clăcașilor.

S'a decis de curînd, de Curtea de Casație (3 Decembre 1903), că comite o contravenție la legea vînatului acela care, în locuri său în timpul când vînatul este oprit, e surprins vînând iepurii cu ogari, iar nu cu arme, întru cât vînătoarea iepurilor se poate face nu numai cu arme, ci și prin mijlocul ogarilor. Veđi *Curierul judiciar* din 1903, No. 85.

Trebuie să observăm cu această ocaziune că art. 7 din legea sus-citată a poliției vînatului nu permite vînatului de a urmări fiarele rănite pe proprietatea altuia: de unde rezultă că comite delictul prevăduț de art. 14, ¹° acela care urmărește pe proprietatea altuia animalul rănit de dînsul, fie chiar de moarte. În Franța, soluția contrară este generalmente admisă. Cpr. *Répert. Sirey, Chasse*, 396. Veđi și decizia Curței superioare din Luxemburg, publicată și adnotată de noi în *Dreptul* din 1899, No. 74.

Art. 7 din L. asupra poliției vînatului.

¹⁾ O lege este, în adevăr, în totdeauna neapărată pentru constituirea unui monopol în folosul Statului. Cpr. T. Huc, IV, 63, p. 84.

²⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 119.

³⁾ S'a decis că prin pămînt rural trebuie să se înțeleagă tot ce este cuprins și depinde de o comună rurală, fie clădire sau loc de cultură. C. București (af. N. Basilescu cu Bucureștii-Noi), *C. judiciar* din 1903, No. 85. Veđi și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 169.—Veđi însă N. Basilescu, *C. judiciar* din 1902, No. 13 și *Dreptul* din 1902, No. 39 urm.—S'a decis, însă, că sus-citatul text din Constituție nu oprește de a se arenda străinilor terenuri rurale, pe termene îndelungate, pentru înființarea unui stabiliment industrial. C. Galați, *C. judiciar* din 1902, No. 53.

Ce se înțelege prin pămînt rural.

⁴⁾ Veđi în acest sens: Cas. rom. Secții unite, *Curierul judiciar* din 1903, No. 79 (cu observ. noastră). *Dreptul* din 1903, No. 68. Cas. S-a I, Bulet. 1891, p. 1082 urm. și *Dreptul* din

pentru-că ele pot fi înstrăinate către comună sau alți săteni neimproprietăriți ¹⁾, nu însă către femei, care sunt incapabile de a dobîndi asemenea pămînturi ²⁾.

Uz și abita-
ție, pensii,
lefurî, etc.

Maî sunt încă afară din comerț uzul și abitațiunea (art. 571, 573 C. civ.) ³⁾; pensiile de retragere, recompensele naționale și lefurile eclesiasticilor, militarilor și tuturor funcționarilor plătiți de Stat, comună sau județ, care

1891, No. 72. C. București și Trib. Suceava, *C. judiciar* din 1903, No. 32. D. Comșa, *C. judiciar, loco cit.*—*Contrà*: Cas. Secții unite, *C. judiciar* din 1902, No. 1 (soluție criticată de noi, asupra căreia însă-și Curtea de Casație a revenit).

- ¹⁾ De și chestiunea este controversată (veđi decisiile citate în t. V a Coment. noastre, p. 124, nota 1 și în t. VII, p. 126, nota 1), se decide totuși, în genere, că scopul art. 132 din Constituție n'a fost de a modifica legile anterioare din 1864 și din 1879, ci de a da inalienabilităței, proclamată prin aceste legi, un caracter constituțional, prelungind termenul fixat pentru această stare de inalienabilitate, încă pe 32 ani, adecă, până la 7 Iunie 1916. Veđi decisiile citate în t. V și VII, *loco cit.*, la care trebuie să adăogăm alte hotărîri posterioare. Cpr. Cas. rom., *C. judiciar* din 1901, No. 7 și din 1903, No. 34. Trib. Roman, *C. judiciar* din 1903, No. 34, unde se găsesc publicate și alte hotărîri relative tot la pămînturi clăcășești, toate acestea cu nota foarte interesantă a d-lui Ionescu-Dolj. Veđi și observația ce am publicat asupra unei sentințe a trib. de Muscel, în *Curierul judiciar* din 1902, No. 50.

Neurmărirea pămînturilor clăcășești pentru datorii.

Dar dacă pămînturile clăcășești pot fi înstrăinate către săteni sau comună, ele nu mai pot astă-đi fi urmărite și vindute după cererea Statului, către care săteanul ar fi rămas dator pentru contribuții (art. 42 L. jud. de ocoale din 1896). Veđi t. V a Coment. noastre, p. 125. Cpr. în acest sens: Cas. rom., trib. Olt și Muscel, *C. judiciar* din 1901, 27 și *Dreptul* din 1901, No. 34. *C. judiciar* din 1902, No. 50 și din 1902, No. 34. Veđi și circ. Minist. de justiție, publicată și adnotată de noi, în *Curierul judiciar* din 1903, No. 6.

- ²⁾ Cas. rom. (13 Februar 1904), *Dreptul* din 1904, No. 26.—*Contrà*: C. Galați, *Dreptul, loco cit.*—In cât privește pe preoții de la sate, veđi t. V a Coment. noastre, p. 123, n. 2.
- ³⁾ Interdicția de a ceda dreptul de uz și de abitațiune, avënd de obiect interesul proprietarului lucrului grevat de aceste drepturi, și neinteresând nici într-o privință ordinea publică, nimic n'ar împedica cedarea acestor drepturi, dacă proprietarul ar consimți la aceasta. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 111. Veđi și t. II a Coment. noastre, p. 663, 664.

nu pot fi cedate nici în totul nici în parte (art. 409 Pr. civ. ¹⁾)

Această dispoziție, fiind o derogare de la dreptul comun, nu poate fi aplicată nici în privința cesiunii, nici în privința urmăririi lefurilor celorlalți funcționari plătiți de o casă publică, precum ar fi: Aceea a Eforiei spitalelor civile²⁾.

Neaplic. art. 409 Pr. civ. funcționari-
lor unei
case pu-
blice.

¹⁾ Dispoziții aproape identice există în Franța și în alte țări. Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 115. Planiol, II, 1608, *in fine*. T. Huc, X, 205.—Prin abrogarea ultimului alineat din art. 409 Pr. civ. (L. din 31 Ianuarie 1901), militarii sunt asimilați celorlalți funcționari publici, în privința urmăririi lefurilor și pensiunilor lor, de unde înainte acestea puteau fi urmărite până la o pătrime pentru ori-ce datorii.

Trebue să observăm cu această ocazie, că, prin legea L. proprietarilor, din 20 Martie 1903 asupra drepturilor proprietarilor rezultatând din contracte de închiriere și de arendare (art. 22), se permite urmărirea, pentru plata chiriei sau arendeii, ca creanța privilegiată, în rangul stabilit de Codul civil, a lefurilor funcționarilor civili, militari și eclesiastici ai Statului, județelor, comunelor, și a ori-căror altor instituțiuni publice sau private, precum și a recompenselor naționale și a ori-căror altor creanțe alimentare, până la a treia parte.

Art. 22.

S'a decis, cu drept cuvînt, că această dispoziție se aplică și la creanțele născute înaintea punerii în aplicare a acestei legi, și aceasta pentru motivul că legea citată nu înființează un privilegiu în folosul proprietarului, pentru ca să se poată dice că acest privilegiu nu poate să existe de cât în viitor, ci repune în comerț un bun care mai înainte, după art. 409 Pr. civ., nu se putea urmări. V. Trib. Iași, *Curierul judiciar* din 1904, No. 25 (cu observ. noastră).

Înainte de această lege, pensiile de retragere, recompensele naționale și lefurile funcționarilor publici, plătiți de Stat, comună sau județ, nu puteau fi urmărite de cât până la o treime, pentru datorii către Stat, nu însă către comună sau județ (cpr. C. București, *C. judiciar* din 1901, No. 36), penalități prevădute de lege, precum și pentru creanțele privilegiate prevădute de art. 1729 C. civ.; până la jumătate, în ce privește plata dotei soției legiuite, precum și pentru alimentele acordate de lege numai soției și copiilor, nu însă și părinților. Cas. rom. și C. Galați, V. *C. judiciar* din 1902, No. 33 și 50. Cpr. Em. Dan, *Curierul judiciar* din 1902, No. 59, p. 487.

²⁾ Cpr. C. București, *Dreptul*, din 1903, No. 68.—*A fortiori*, Funcționari Creditorilor. deci, funcționarii unei societăți particulare, precum este: Creditul funciar (rural sau urban), nu beneficiază de această lege excepțională. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1884, No. 34.—*Contrà*: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1888, No. 65.

Indemnita-
țile primite
de unii func-
ționari.

Ea nu este, de asemenea, aplicabilă indemnitațiilor pe care unii funcționari, de exemplu, acei, ai căilor ferate, primesc pentru locuință¹⁾, și după părerea noastră, nici diurnei deputaților și senatorilor²⁾.

Fondul do-
tal.
Art. 1252.

Cât pentru fondul dotal, el nu este în mod absolut scos din comerț, fiind-că părțile sunt libere de a permite înstrăinarea lui prin contractul de căsătorie (art. 1252). Inalienabilitatea fondului dotal nu mai este deci astă-zi de ordine publică, precum era la Romani³⁾.

Numele unei
persoane.—
Fond de co-
merț.

După dreptul comun, numele unei persoane nu poate să facă obiectul unei vânzări. În materie comercială, însă, soluția contrară este admisă. Vânzarea unui fond comercial sau industrial cuprinzând toate accesoriile care servesc la exploatarea lui: Unelte, mașine, secrete de fabricare, etc.⁴⁾, va cuprinde, deci, în genere, și numele (firma) comerciantului său fabricantului, afară, bine-înțeleș, de cazul când părțile ar fi stipulat în mod expres contrarul⁵⁾.

Portărei.
Art. 28 L.
din 16 Mar-
tie 1902.

Aceeași soluție era admisă mai înainte și în privința portăreilor, cari nu erau plătiți cu o retribuție fixă, ci numai cu o remisă din sumele ce încasau. *C. judiciar* din 1896, No. 38.—Astă-zi, portăreii fiind plătiți de Stat (art. 28 urm. din legea de la 16 Martie 1902), art. 409 din Pr. civ. le este aplicabil în toate privințele.

¹⁾ Cpr. Cas. rom. și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 84 și *Curierul judiciar* din 1903, No. 51. Cpr. G. A. Rîmniceanu, *Curierul judiciar*, loco cit.

²⁾ Vezi L. din 9 Decembrie 1884, prin care se stabilește o indemnitate de 25 lei (astă-zi 20 lei), pe fie-care zi, senatorilor și deputaților.

³⁾ Vezi t. V a Coment. noastre, p. 123, și *suprà*, p. 261 urm.

⁴⁾ Cumpărarea unui fond de comerț cu intențiune de a-l specula, constituie un act de comerț. Vezi Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, I, 175, 176.

⁵⁾ Bédarride, *Achats et ventes*, 18.—Se decide, în genere, de și chestiunea este controversată (vezi asupra acestei controverse, Répert. Sirey, *Fonds de commerce*, 151 urm.), că comerciantul său fabricantul, care-și vinde fondul său altuia, chiar fără nici-o rezervă, se obligă prin aceasta însuși a nu crea în numele său, fie prin sine, fie prin altul, rudă sau străin (cpr. C. Paris, D. P. 90. 2. 283), un stabiliment similar, cel puțin în vecinătatea cumpărătorului și pentru timpul cât tribunalele îl vor aprecia, în lipsa unei stipulații în această privință; pentru-că, prin asemenea procedare, vîndătorul ar împedica pe cumpărător de a se folosi de lucrul vîndut, pe când el este, din contra, prin natura contrac-

Oblig. com-
merciantu-
lui care-și
vinde fon-
dul său de
a nu crea
un stabili-
ment simi-
lar. Contro-
versă.

Clientela unui avocat, unui medic sau unui alt profesionist, n'ar putea însă, în principiu, să formeze obiectul unei vânzări sau unei cesiuni, pentru-că, în privința profesiunilor libere, este vorba de o încredere personală, pe care clientela o are în persoana care exercită acea profesiune.

Clientela unui avocat, unui medic, etc.

Nimic nu s'ar opune, însă, ca un medic, un avocat, etc., să se oblige a nu-și mai exercita profesiunea sa într'un loc anume determinat, și a ceda ast-fel clientela sa unei alte persoane, care ar întruni condițiile prescrise de lege spre a putea exercita o asemenea profesiune, recomandând această persoană clienților săi, închirindu-i și locul în care cedentii își exercitău profesiunea lor ¹⁾.

Pensiile alimentare pot fi cedate sau vândute? Nici-o dificultate în privința pensiilor constituite cu titlu oneros sau gratuit în folosul unei persoane către care constituintorul nu avea nici-o obligație. Art. 408 din Pr. civ. oprește, în adevăr, într'o limită oare-care, urmărirea și sechestrarea pensiilor alimentare, nu însă și cesiunea lor. Titularul unei pensii, sau a unei rente viagere, declarată chiar neurmăribilă, va putea, deci, în mod valid să cedeze veniturile viitoare ale pensiei sau rentei, sau chiar însuși dreptul său ²⁾.

Cedarea pensiilor alimentare. Controversă.

La Romani, o transacțiune asupra alimentelor nu se Dr. roman.

tului, obligat a-i garanta această folosință. Interdicția pentru vânzător de a deschide un comerț similar este, în cazul de față, o urmare firească a contractului, și una din condițiile executării lui. Veđi în acest sens: Bédarride, *op. cit.*, 19. Guillaud, *Vente*, I, 330 urm. Aubry et Rau, IV, § 335, p. 369. T. Huc, X, 112. Vigié, III, 724. Baudry et Saignat, *Vente*, 364. Baudry, III, 541. Cas. fr., C. Lyon și Paris, Sirey, 98. 1. 120. Sirey, 95. 2. 302. Sirey, 96. 2. 234. D. P. 93. 2. 25.—*Contrà*: Laurent, XXV, 185. C. Angers, D. P. 69. 2. 168. Sirey, 70. 2. 7.

- 1) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 121.—In cât privește funcțiunile publice, starea civilă a persoanelor și alte lucruri scoase din comerț, veđi t. V citat, p. 120 urm.
- 2) Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 114. T. Huc, II, 222 și *Tr. de la cession et de la transmission des créances*, I, 184, p. 263. Laurent, XXIV, 469. Troplong, *Vente*, I, 227, p. 300 urm. și *Contrat de mariage*, II, 411. Odier, *Contrat de mariage*, I, 88. Rodière et Pont, *Contrat de mariage*, I, 426.—*Contrà*: Duvergier, *Vente*, I, 214, p. 258 (ed. din 1835). Aubry et Rau, IV, § 359, p. 422, 423, text și nota 18. Planiol, I, 3051.

putea face de cât sub autoritatea pretorului: „*Divus Marcus oratione in senatu recitata effecit, ne aliter alimentorum transactio rata esset, quam si auctore pretore facta*“ (L. 8, Pr., Dig., *De transactionibus*, 2. 15).

Alimentele datorite ex jure sanguinis.

Cât pentru alimentele datorite *ex jure sanguinis*, chestiunea este mai delicată. Părerea generală este, în adevăr, în această din urmă privință, că titularul pensiunii nu poate s'o cedeze altuia, pentru-că legea dându-i-o spre a putea trăi, el nu poate să-i schimbe destinația în vederea căreia i-a fost acordată ¹⁾.

Bilete circulare de drum de fer.

Ce trebuie să decidem în privința biletelor circulare sau de dus și întors ce companiile de drum de fer, sau Statul, eliberează călătorilor? Aceste bilete fiind personale și incesibile, nu pot fi vândute de posesorii lor, pentru-că dreptul de a fi transportat pe căile ferate este personal călătorului, căruia biletul a fost eliberat ²⁾.

Bilete de teatru.

Aceeași soluție este admisibilă în privința biletelor de favoare pentru intrarea într'un teatru, dacă pe bilet se face mențiune că el nu poate fi vândut altuia ³⁾.

Folosința legală.

Controversă.

Folosința legală a părintelui usufructuar (art. 338 urm.) nu poate, de asemenea, fi cedată altuia, pentru-că această folosință nu este un adevărat usufruct, un drept real, o desmembrare a proprietății, ci mai mult un drept de familie inerent puterii părintești, care, ca atare, este scos

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *loco cit.*, p. 85. Larombière, *Oblig.*, I. art. 1128, No. 27. Aubry et Rau, *loco cit.* Troplong, *loco cit.* și *Transactions*, 95. Répert. Sirey, *Aliments*, 342 urm. Laurent, XXIV, 469. Demolombe, IV, 78. C. Paris, D. P. 92. 2. 339.—*Contrà*: T. Huc, II, 222 și *Tr. de la cession*, I, 184. 185, p. 264 urm. Veđi t. I, partea II a Coment. noastre, p. 90.—Se admite însă că titularul pensiei sau rentei ar putea să cedeze creditorilor veniturile ei pentru plata furniturilor de alimente efectuate sau viitoare, fiind-că creditorii cari au procurat alimente debitorului lor, pot să urmărească pensia lui alimentară (art. 408 Pr. civ.). Veđi Aubry et Rau, *loco cit.* Demolombe, IV, 78. Baudry et Saignat, *loco cit.*, p. 85. Baudry, I, 610 bis. Guillaouard, *Vente*, I, 175. Répert. Sirey, *Aliments*, 351. C. Pau, D. P. 62. 2. 14. Sirey, 62. 2. 228.

²⁾ Cpr. T. Huc, X, 59. Baudry et Saignat, *Vente*, 113. Baudry, III, 497. Planiol, II, 1372. C. Paris, Sirey, 90. 2. 171. D. P. 91. 2. 33.

³⁾ T. Huc, *loco cit.* Baudry et Saignat, *op. cit.*, 113, *in fine*. Judec. de pace Paris, Sirey, 93. 2. 62.

din comerț¹⁾. Este adevărat că altă dată am susținut contrarul²⁾, însă acum după o mai matură reflexie, părerea opusă ni se pare mult mai juridică, pentru-că usufructul trecând în asemenea caz la cesionar, cu toate sarcinile lui, neapărat că acesta ar fi obligat a crește și întreține copilul în locul părintelui usufructuar, ceea ce ar constitui o situație anormală și ceea ce face foarte îndoielnică soluția pe care o admisesem atunci când am examinat această chestiune pentru prima oară. Acest argument, pe care îl dă Planiol (I, p. 712, nota 2) este foarte serios și ne-a sdruncinat, o mărturisim, în convingerea noastră de altă dată.

Aceeași soluție este admisibilă în privința usufructului pe care bărbatul îl are asupra bunurilor dotale a femeii sale (art. 1243)³⁾. Art. 1243.

Pentru ca un lucru să poată face obiectul unei vânzări nu este de ajuns ca vânzarea lui să nu fie oprită, ci mai trebuie încă ca el să existe în momentul contractului, sau cel puțin să poată exista fizicament ori legalmente⁴⁾; căci dacă lucrul a încetat de a exista în acel moment, sau n'a avut nici-odată ființă, vânzarea este nulă sau mai bine dis *inexistentă* (art. 1311, § 1). Art. 1311.

Cu - toate - acestea, convenția, de și nulă, ar putea une-ori da loc la daune, după distincțiunile următoare: Casurile în care convenția, de și nulă, ar putea da loc la daune.

10 Dacă ambele părți au ignorat perirea lucrului său scoaterea lui din comerț, vânzarea nu are ființă, ne

¹⁾ Veđi în acest sens : Planiol, I, 2177 urm. (ed. a 2-a). T. Huc, III, 188 urm. Mourlon, I, 1056. Thiry, I, 506. Baudry, I, 980. Demolombe, VI, 527. Demante et Colmet de Santerre, II, 129 bis II. Valette sur Proudhon, *État des personnes*, II, p. 267. Duranton, IV, 486. Aubry et Rau, VI, § 550 bis, p. 84. Vigié, I, 661. Boudant, *Cours de dr. civil fr.*, II, 746, p. 393. Trib. Paris și C. Bordeaux, *Pund. Périod.* 93. 2. 189. D. P. 93. 2. 362. Veđi și observația ce am publicat în *Curierul judiciar* din 1903, No. 7, asupra unei cărți de judecată a judec. Ocol. I din Galați (R. C. Benișache).

²⁾ Veđi t. II a Coment. noastre, p. 44, text și nota 2. Cpr. în acest din urmă sens : Laurent, IV, 328. Proudhon, *Usufruit*, I, 125 și 221. Duvergier, *Vente*, I, 213, p. 257. Arntz, I, 658. Genty, *Tr. de l'usufruit*, 331. Chardon, *Puissance paternelle*, 108, p. 39 (ed. belg.), etc.

³⁾ Veđi *supră*, p. 224, nota 5, 2°, și p. 229.

⁴⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 110.

existând nici-o obligație de daune din partea vre-uneia din părți; 2° dacă vîndătorul cunoștea singur perirea lucrului, pe care o ignora cumpărătorul, el va restitui prețul ce ar fi primit, plătind și daune acestuia din urmă (art. 998)¹⁾; dacă, din contra, cumpărătorul cunoștea perirea lucrului, pe care o ignora vîndătorul, acest din urmă va avea drept la daune, nu însă la preț, fiind-că vîndarea n'a existat; 4° dacă, în fine, ambele părți au avut cunoștință de perirea lucrului, nu există nici vîndare, nici obligație de daune din partea nimănui²⁾.

Compensa-
rea dolului.

În cele două ultime cazuri, cumpărătorul nu va putea cere restituirea prețului, pe care el l-ar fi plătit, pentru-că el nu l-a plătit din eroare, ca să se poată aplica art. 992. Cumpărătorul plătind, în specie, ceea ce el știea că nu datorește, este presupus a fi făcut o liberalitate vîndătorului, *donasse videtur*³⁾. Dacă atât cumpărătorul cât și vîndătorul știeau de perirea totală a lucrului, trebuie să admitem în specie compensarea dolului, de și dreptul actual nu consacră maxima: *Dolus cum dolo compensatur*. (L. 57, § 3, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1)⁴⁾.

Perirea lu-
crului nu-
mai în
parte.

Am presupus până acum că lucrul vîndut era perit în totul în momentul contractului. Dacă el era perit numai în parte, aceasta este o altă ipotesă prevădută de partea finală a art. 1311.

După acest text, cumpărătorul are, în asemenea caz, contrar dreptului roman⁵⁾, alegerea, sau de a se lăsa de contract, sau de a primi partea lucrului rămasă în ființă, cerënd reducerea prețului, care se va face prin experți. Legea actuală a conferit, în asemenea caz, cumpărătorului

¹⁾ Cpr. L. 57, § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

²⁾ Cpr. Arntz, III, 945. Thiry, III, 536.

³⁾ Cpr. L. 57, § 2, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

⁴⁾ Arntz, III, 945, *in fine*. Thiry, III, 536, p. 549. Troplong, *Vente*, I, 253. Duranton, XVI, 183.—*Contrà*: Duvergier, *Vente*, I, 239. Baudry et Saignat, *op cit.*, 98. Marcadé, VI, art. 1601, No. 1.

Dr. roman.

⁵⁾ După legea 57, Pr., Dig., *loco cit.*, cumpărătorul nu avea alegerea, ci era obligat a respecta vîndarea (*coartandus erat emptor venditionem adimplere*) dacă, în momentul contractului, jumătate sau o parte mai mică din casa vîndută era distrusă prin foc: „*Sin dimidia pars, vel minor quam dimidia crusta fuerit*”.

un drept de opțiune, pentru-că consimțimîntul său fiind viciat prin eroare, numai el poate să știe dacă croarea sa este esențială, adecă, dacă fără dînsa n'ar fi cumpărat lucrul, sau l-ar fi cumpărat cu un preț mai redus. Legea ne făcînd nici-o distincțiune, cumpărătorul este în drept a se lepăda de contract, chiar dacă partea din lucru perită ar fi minimă ¹⁾, însă bine înțeles apreciabilă, față cu întregimea lui ²⁾.

Dreptul de opțiune al cumpărătorului nu va fi admis de cât atunci când ambele părți sau măcar cumpărătorul ignorau, în momentul contractului, pierderea parțială.

Dacă însă ambele părți, sau chiar numai cumpărătorul avea cunoștință, în momentul contractului, de perirea parțială a lucrului vîndut, acest din urmă nu se va putea lepăda de contract. Cumpărătorul care știea în ce stare se găsea lucrul cumpărat de dînsul, ar fi presupus că a înțeles să-l cumpere așa cum se găsea. El va trebui deci,

¹⁾ In caz de evicțiune parțială a lucrului vîndut, art. 1347 nu Art. 1347.

permite, din contra, cumpărătorului de a resilia contractul de cât atunci când partea evinsă are o așa însemnătate, în cât cumpărătorul n'ar fi cumpărat lucrul fără acea parte. Rațiunea acestei deosebiri este lesne de priceput. În caz de evicțiune, contractul și-a primit executare, iar în cazul art. 1311, este numai vorba de a se ști dacă el se va executa. Ușor se poate, deci, înțelege pentru ce legea a admis cu mai multă ușurință resilierea unui contract care nu există încă, de cât acea a unui contract existent. Resilierea acestui din urmă contract pentru evicțiunea unei părți neînsemnate ar fi adus adesea-orî o mare tulburare în societate, din cauza drepturilor pe care cumpărătorul a putut să le confere terțiilor înainte de evicțiune. Iată pentru ce nu s'a admis resilierea, în specie, de cât pentru evicțiunea unei părți însemnate a lucrului vîndut. Cpr. Planiol, II, 1515. Colmet de Santerre, VII, 71 bis I. Guillouard, *Vente*, I, 370. Vigié, III, 747, nota 1. Veđi și *infra*, explic. art. 1347.

²⁾ T. Huc, X, 70. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 99, p. 69. Baudry, III, 499. Guillouard, *Vente*, I, 168. Laurent, XXIV, 90. Planiol, II, 1367. Marcadé, VI, art. 1601, No. II, p. 219.—Veđi însă Troplong, *Vente*, 1, 252. Duvergier, *Vente*, I, 237, p. 284. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 336, nota 20. Cas. fr. D. P. 56. I. 254. Sirey, 56. 1. 819. După aceste din urmă autorități, vîndarea ar putea fi menținută, contra voinței cumpărătorului, dacă partea perită din lucru ar fi fără nici-o importanță, față de întregimea lui.

în asemenea caz, să execute vîndarea și să plătească prețul întreg ¹⁾).

Dispoziția art. 1311 este aplicabilă chiar în caz când s'ar fi vîndut, pentru un preț unic, mai multe obiecte din care unul ar fi perit înaintea contractului ²⁾).

Vîndări comerciale.
Art. 62 C. com.

Cestiunea de a se ști dacă art. 1311 este, sau nu, aplicabil vîndărilor comerciale, este controversată în Franța ³⁾. La noi, art. 62 din Codul de comerț lăsa a se înțelege că textul suscitât este străin de vîndările comerciale, dacă bine înțeles, vîndarea a fost făcută în condițiile arătate de acest text. ⁴⁾)

Vîndarea lucrurilor viitoare.

Validitatea unei vîndări nu atîrnă în totdeauna de existența *actuală* a lucrului vîndut; căci și lucrurile viitoare pot face obiectul unei vîndări. ⁵⁾) Pentru a se cunoaște însă efectele acestei vîndări, trebuie a se vedea dacă există o vîndare a unor lucruri pe nădejde, după cum se exprimă art. 1427 și 1710 din Codul Calimach (veđi *supră*, p. 540, *ad notam*) o *emptio spei*, de exemplu, vîndarea peștelui ce voiú prinde cu năvodul său a vînatului ce voiú ucide, sau o *emptio rei speratae*, de exemplu, vîndarea unei recolte viitoare, sau puii ce animalul meu va fata (*fructus et partus futuri*) ⁶⁾). În cazul întâi, vîndarea este

¹⁾ Arntz, III, 946. Marcadé, *loco cit.* Baudry et Saignat, *op. și loco cit.* T. Huc, *loco cit.*

²⁾ Cpr. Guillouard, *op. cit.*, I, 168—1.—Veđi însă Troplong, *op. cit.*, I, 254. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 236. Acești din urmă autori subordonă dreptul cumpărătorului condițiunei ca obiectele să fie de așa natură, în cât unele n'ar fi fost cumpărate fără celelalte.

³⁾ Veđi pentru afirmativă: Troplong, *Vente*, I, 255, iar pentru negativă: Bédarride, *Achats et ventes*, 27 (argum. din lucrările pregătitoare).

⁴⁾ Cpr. C. N. Toneanu, *Tr. de dr. com.*, I, 167, p. 139.

Cestiunea unei creanțe viitoare.

⁵⁾ Pe baza acestor principii s'a decis, cu drept cuvînt, că și o creanță viitoare poate face obiectul unei cesiuni sau vîndări. Pentru aceasta, creanța trebuie însă să aibă ființă în momentul cesiunei, dacă nu în forma ei definitivă, cel puțin în germene; căci alt-fel n'ar mai exista o creanță, ci numai o eventualitate sau un proiect de creanță, care, ca atare, n'ar putea face obiectul unei cesiuni. C. Iași, *Curierul judiciar* din 1904, No. 20 (cu observația noastră).

Art. 1709 C. Calimach.

⁶⁾ „Acel ce făgăduște un preț cuviincios pentru o hotărîtă sumă din viitoarele roduri, încheie obicinuit contract de cumpărare și vîndare“, dice art. 1709 din Codul Calimach (1275 C. austriac). Cpr. L. 8, Pr., Dig., *De contr. emptione*, 18. 1, și L. 75, § 4, Dig., *De verborum obligationibus*, 45. 1.

un contract aleator, și obligația cumpărătorului de a plăti prețul există, cu-toate-că vîndătorul n'ar prinde nici-un pește și n'ar ucide nici-un animal; pe când în cazul al doilea, adică, a vîndării unui lucru viitor (*res futura* sau *sperata*), vîndarea este condițională și ne îndeplinindu-se condiția, nu se datorește nici prețul ¹⁾.

Cum se va distinge dacă părțile au înțeles a cum-para și a vinde un lucru viitor (*res futura*, *res sperata*), sau o speranță numai, *o alea*, *o spes*? Chestie de interpretare și de fapt. La caz de îndoială, convenția se va interpreta în contra vîndătorului și în favoarea cumpărătorului (art. 983 și 1312, § 2)²⁾.

Art. 983 și
1312, § 2.

O moștenire deschisă poate încă face obiectul unei vîndări ³⁾.

Moșt.
deschisă.

Nu se poate însă face învoire asupra unei moșteniri nedeschise încă, nici chiar cu consimțimîntul aceluia despre a cărui moștenire este vorba (art. 965, § 2, 702 și 1226 C. civ.); pentru-că asemenea tocmele (pacte succesoriale) sunt, după cum se exprimă art. 1632 din Codul Calimach, în *protiva moralului, care de multe-ori aduc și un sfîrșit primejdios*: „*Quia hujus modi pactiones odiosae esse videntur et plene tristissimi et periculosi eventus*“ (L. 30, *in medio*, Cod, *De pactis*, 2. 3.)⁴⁾

Moșteniri
viitoare.
Pacte succe-
sorale.

Se poate însă promite lucrul altuia, pentru că făgăduitorul nu are de cât să-l dobîndească spre a-l preda cumpărătorului ⁵⁾. Aceasta ne aduce a vorbi despre vîndarea lucrului altuia, chestiune plină de dificultăți.

Promiterea
lucrului al-
tuia.

Despre vîndarea lucrului altuia (art. 1599 din Codul fr., eliminat de legiuitorul nostru).—Controversă.

Art. 1599 din Codul francez dispune că vîndarea lucrului altuia este nulă, și cu-toate-acestea, autorii discută mereu chestiunea, fiind departe de a se înțelege între ei.

¹⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 111 urm.

²⁾ Veđi t. V a citatelor Comentarii, p. 112, text și nota 2.

³⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III. 525. T. Huc, VII, 72. Veđi art. 1399—1401 C. civ. și 1711 C. Calimach; art. 1278 urm. C. austriac, etc.

⁴⁾ Veđi t. III a Coment. noastre, p. 362 urm. și t. V, p. 114 urm. Cpr. C. București, *Dreptul* 1900, No. 46. Acolo se arată dreptul nostru anterior și dreptul străin în această privință.

⁵⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 112, text și nota 3.

D-l Ionescu-Dolj, într'o adnotație asupra unei sentințe a tribunalului din Tecuciū, arată foarte bine sistemele care s'au propus, în această privință, în Franța¹⁾.

Ce trebuie să decidem în legislația noastră, unde art. 1599 din Codul francez n'a mai fost reprodus? Chestiunea nu este fără dificultăți, și aproape aceleași discuțiuni care s'au ivit în Franța s'au produs și la noi.

O asemenea vânzare este ea nulă, în sens de *inexistentă*; *anulabilă*, sau numai *resolubilă*?

Am susținut altă dată²⁾ că vânzarea lucrului altuia este, conform dreptului anterior³⁾ și dreptului roman, validă între părți, și nulă în privința proprietarului, care

1) Veđi *Curierul judiciar* din 1901, No. 1 Veđi și studiul d-lui G. Meitani, publicat în *Dreptul* din 1903, No. 10. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 117, p. 92 urm.

2) Veđi t. III a Coment. noastre, p. 503, nota 2, și t. IV, p. 182 și 226.—Veđi însă t. VI, p. 261, nota 1.

Dreptul ve-
chiū și drep-
tul străin.

3) „Poate cine-va să vindă, ăcea Pothier, nu numai lucrul său, dar chiar și lucrul altuia, fără consimțimintul proprietarului său“. Pothier, *Vente*, III, 7. «Se strică vânzarea și cumpărătura, ăcea Codul Caragea (art. 44, § 9, partea III, capit. 2), când lucrul ce se vinde, străin fiind, se va cere prin judecată și se va lua». După acest text, vânzarea lucrului altuia nu era deci nulă, ci numai *anulabilă*, în caz când cumpărătorul era evins de adevăratul proprietar. Art. 1240 din Codul Calimach (923 Codul austriac) prevede că: «Acel ce înstrăinează ca un lucru drept al său, un lucru străin, rămâne răspundător pentru aceasta». Codul lui Andr. Donici pare a declara nulă vânzarea lucrului altuia. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest Cod (§ 6, capit. 10): «In privința tocmelelor este trebuință cel ce voește ca să dea un lucru înstăpânirea altuia, să fie la mâna sa și la puterea sa spre a-l înstrăina și a-l da; iar ne fiind la puterea sa, tocmaia este în zadar, precum: când va vinde sau va zălogi cine-va lucrul altuia“. Art. 1459 din Codul italian dispune că vânzarea lucrului altuia este nulă, adăogând însă că nulitatea nu poate fi propusă de vindețor: „*La nullità non si può mai opporre dal venditore*“. Cât pentru Codul german, el nu declară nulă vânzarea lucrului altuia, cu-toate-că ea este lipsită de efecte, cât timp proprietarul lucrului n'a aprobat-o. Veđi Saleilles, *Etude sur la théorie générale de l'obligation d'après le premier projet de Code civil pour l'Empire allemand* (ed. a 2-a, Pichon, 1901), No. 152, p. 163.— În Ante-proiectul de revizuire a lui Laurent, art. 1599 este eliminat ca și în Codul nostru.

poate să revendice lucrul său, vîndut de altul, chiar de la un cumpărător de bună credință ¹⁾.

Acum, însă, după o mai matură reflexie, credem că vîndarea unui corp cert și determinat, care, în momentul vîndărei aparține altuia, este nulă la noi, ca și în Franța, cu toată eliminarea textului francez din Codul nostru, pentru lipsă de cauză (art. 966). Cumpărătorul avînd, în adevăr, de scop dobîndirea proprietății lucrului cumpărat, proprietatea nu poate fi strămutată, vîndătorul ne fiind proprietarul lucrului vîndut. *Nemo dat quod non habet* (L. 54, Dig., 50, 17). Vîndarea este deci nulă, în sens de *inexistentă*, pentru lipsă de cauză, cauza ne fiind alt-ceva de cât scopul principal ce părțile și-au propus prin contract ²⁾.

¹⁾ „*Rem alienam distrahere quem posse nulla dubitatio est; nam emptio est et venditio, sed res emptori auferri potest*“. (L. 28 Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1). Veđi și L. 30, § 1. Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

²⁾ Cpr. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1894, No. 68. Judec. ocol Mizil, *C. judiciar* din 1904, No. 5. Boissonade, *Avant-projet de C. civil pour l'Empire du Japon*, II, p. 58 și 74. Marcadé, VI, art. 1582, 1583, No. 1. *in fine*, p. 144, și art. 1599, No. I, p. 206. Mourlon, III, 515. D. de Folleville, *Essai sur la vente de la chose d'autrui*, p. 63 urm. Acollas, III, p. 261. Planiol, II, 1416, 1422. Leligeois, *Revue critique*, anul 1869, t. 35, p. 20 urm. D. A. Donici, *Dreptul*, No. 46 din 1892. Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 261, nota 1; t. V, p. 123, nota 1 și p. 131.—Cu-toate-acestea, chestiunea este foarte controversată și, după unii, vîndarea lucrului altuia ar fi numai *anulabilă*, și ca atare, susceptibilă de confirmare sau ratificare (cpr. Cas. rom., Bulet. 1899, p. 1371, și *C. judiciar*, No. 26 din 1900; Cas. fr. D. P. 91. 1. 313; C. Bordeaux, Sirey, 83. 2. 176; Baudry et Saignat, *Vente*, 117; T. Huc, X, 64 urm.; Guillouard, *Vente*, I, 182; Laurent, XXIV, 115, 116; Troplong, *Vente*, I, 238), iar după alții, ea ar fi *resolubilă*, în sensul art. 1020 urm., numai din partea cumpărătorului (Cas. rom., Bulet. 1885, consid. de la p. 372, și Bulet. 1900, p. 50; *Dreptul* din 1900, No. 46; Al. Degré, *Dreptul*, *loc. cit.*, și *Dreptul* din 1875, No. 21; Trib. Tecuci, *Dreptul* din 1892, No. 66; Trib. Neamț, *C. judiciar* din 1902, No. 52, considerente redactate de dl. Ș. Scriban; Jonescu-Dolj, notă în *C. judiciar*, No. 1 din 1901; Meitani, *Dreptul*, No. 10 din 1903; Cerban, *Dreptul*, No. 33 din 1898; C. Nacu, III, p. 174, 175). Acest sistem se susține în Franța mai cu samă de Colmet de Santerre (VII, 28 bis VI). Textul francez ăice însă că vîndarea lucrului altuia este nulă, iar nu *resolubilă*. După unii, temeiul nulității vîndărei lu-

Vîndarea lucrului altuia era validă la Romani și în dreptul nostru anterior, pentru-că ea nu era un act de înstrăinare, ci un contract producător numai de obligații. A vinde, nu însemna, în adevăr, altă dată a înstrăina, ci a se obliga numai a transmite posesiunea pacinică cumpărătorului (vezi *suprà*, p. 541). Astă-di, vîndarea fiind din contra o înstrăinare, ușor se poate înțelege că art. 1599 din Codul francez nu este de cât o consecință a acestui principiu, și soluția, după cum se observă de unii, ar fi fost tot aceeași în Franța, chiar în lipsa unui asemenea text. „Chiar dacă art. 1599 n'ar exista în Cod, dice Daniel de Folleville ¹⁾, regulile fundamentale ale dreptului ar impune aceeași soluție“. Marcadé dovedește foarte bine acest lucru, și știut este că în cele mai multe cazuri, acest autor a servit de călăuză redactorilor Codului nostru ²⁾.

Codul spaniol din 1889.

Este adevărat că acest text este eliminat și din Codul spaniol din 1889, și că acolo se decide, în genere, că vîndarea lucrului altuia este validă ³⁾, însă aceasta provine din împrejurarea că acest Cod, fidel vechilor principii, nu admite transferarea proprietății prin simplul efect al consimțimentului, ci numai prin săvîrșirea tradiției (art. 609) ⁴⁾.

crului altuia ar fi eroarea pentru cumpărător asupra calității persoanei vîndătorului (cpr. Baudry, III, 504; Trib. Tecuciù, *C. judiciar* din 1901, No. 1), iar după alții, eroarea asupra substanței lucrului (A. Rășcanu, *Dreptul*, No. 65 din 1892; T. Huc, X, 65). Toate aceste neînțelegeri ne întăresc și mai mult în convingerea că vîndarea lucrului altuia este *inexistentă* pentru lipsă de cauză (art. 966); de unde rezultă că inexistența va putea fi propusă, în orice caz, nu numai de vîndător și cumpărător, dar și de ori-ce persoană interesată, și viciul ce rezultă din această inexistență nu poate fi acoperit nici prin confirmare, nici prin o prescripție oarecare. Cpr. T. Huc, X, 64, p. 93. Laurent, XXIV, 115. Aceste consecințe neapărate nu sunt însă admise de toți partizanii inexistenței. Cpr. Marcadé, VI, art. 1599, No. III, V și VI. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 356, text și nota 51.

¹⁾ *Essai sur la vente de la chose d'autrui*, p. 15.

²⁾ Vezi *Trat. nostru* în limba franceză, p. 197, 198, 433, 498 urm.

³⁾ Vezi Levé, *Code civil espagnol*, p. 23, 24 a Introducerei.

⁴⁾ Trebuie să observăm cu această ocazie că, de și art. 1495 din Codul civil neerlandez dispune că proprietatea lucrului vîndut nu este transmisă cumpărătorului, *de cât prin trădarea lui* (cpr. art. 639, 667, 668, 771 din același Cod; vezi *suprà*, p. 542, *ad notam*), totuși art. 1507 din acest Cod proclamă nulitatea vîndărei lucrului altuia: „*Koop en verkoop van eens anders goed is nietig*“.

Codul neerlandez.

Este deci natural ca, în o asemenea legislație, în care cumpărătorul nu devine proprietar, ci un simplu creditor a lucrului vîndut, până la trădarea lui, vîndarea lucrului altuia să fie perfect validă; pe când aceeași soluție nu mai poate fi admisă la noi, din cauza caracterului modern pe care îl are vîndarea. (Vezi *supră*, p. 542).

Vîndarea lucrului altuia este deci *nulă* în sens de inexistență. Aceeași soluție este aplicabilă și schimbului lucrului altuia ¹⁾.

Schimbul lucrului altuia.

Dar dacă vîndarea lucrului altuia, adică: contractul care are de scop transferarea proprietății, trebuie, în principiu, să fie declarat nul, la noi ca și în Franța, în baza regulilor fundamentale ale dreptului, cine-va se poate foarte bine obliga în mod valid a-și procura un lucru străin și a-l ceda altuia. În asemenea caz, debitorul și-a promis propriul său fapt, iar nu faptul altuia și a contractat o obligație de a face, care, ne executându-se, se va preface în daune (art. 1075) ²⁾.

Validitatea oblig. de a-și procura un lucru străin, spre a-l ceda altuia.

Pentru ca vîndarea sa fie declarată nulă, trebuie, după cum am văzut mai sus, ca ea să aibă de obiect un corp cert și determinat, mobil sau imobil, care, în momentul contractului, nu aparține vîndătorului. Vîndarea va fi deci perfect validă, de câte-ori va fi vorba de un lucru determinat numai *in genere* (art. 964).

Validitatea vîndării unui lucru determinat in genere.

Ast-fel, dacă ți-am vîndut 100 de saci de grâu, sau de porumb, vîndarea este validă, de și nu am aceste produse în posesiunea mea, pentru-că din însăși natura lucrului vîndut rezultă că amîndoi am înțeles a face o vîndare productivă de obligații, adică, a-ți transmite proprietatea produselor vîndute, pe care mi le voi procura ori-cum și de la ori-cine voi putea, iar nu a-ți transmite de îndată proprietatea produselor vîndute; aceasta fiind chiar cu neputință, lucrul vîndut fiind determinat numai în specia sa, *in genere*. Produsele vîndute ne aparținînd deci nimă-

¹⁾ Guillaud, II, 922. Planiol, II, 1660. T. Huc, X, 245. Duvergier, II, 413. Laurent, XXIV, 619. Troplong, *Échange et louage*, I, 23. C. Bordeaux, Sirey, 83. 2. 176.

²⁾ Cpr. Boissonade, *op. cit.*, II, p. 58. Laurent, XXIV, 105. Arntz, III, 952. Thiry, III, 537. Baudry. III, 105. Baudry et Saignat, *Vente*, 116. Planiol, II, 1418. T. Huc, X, 61. Acollas, III, p. 260, 261.

nui, n'am vîndut lucrul altuia ; prin urmare, vîndarea este validă, fie ea civilă, sau comercială ¹⁾. Acestea sunt, după părerea noastră, principiile care cărmuiesc, la noi, vîndarea lucrului altuia.

¹⁾ Cpr. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, III, 105. Thaller, *Dr. comm.*, 829, *in fine*. Baudry, III, 501. Thiry, III, 537. Laurent, XXIV, 104. Acollas, III, p. 268. Guillouard, *Vente*, I, 188. Planiol, II, 1418. Arntz, III, 951. Colmet de Santerre, VII, 28 bis I. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 357.

Vîndări comerciale.

Principiul nulității, sau mai bine zis a *inexistenței* vîndărei lucrului altuia se aplică deci, în legea noastră, și în materie comercială. Majoritatea autorilor francezi, întemeindu-se pe cuvintele pronunțate de Tribunal Grenier, în Corpul legislativ, admit validitatea vîndărei lucrului altuia în materie comercială, rămânând ca vîndătorul să-și procure lucrul vîndut spre a-l preda cumpărătorului. (Troploug, *Vente*, I, 232 ; Acollas, III, p. 268 ; Guillouard, *Vente*, I, 194 ; Duvergier, *Vente*, I, 223 ; Aubry et Rau, IV, § 351, p. 357 ; Laurent, XXIV, 104 ; Bédarride, *Achats et ventes*, 21 urm. ; Boistel, *Dr. comm.*, 453 ; Alauzet, *Idem*, II, p. 107.—*Contră* : Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, I, 636, și *Tr. de dr. comm.*, III, 105 ; Bravard-Demangeat, *Tr. de dr. comm.*, II, p. 464, text și nota 3 (ed. a 2-a) ; Baudry et Saignat, *Vente*, 123).

Art. 59 C. com. italian.

Validitatea vîndărei lucrului altuia, în materie comercială este consacrată în mod expres prin art. 59 din Codul de comerț italian ; „*La vendita commerciale della cosa altrui è valida, dice acest text ; essa obbliga il venditore a farne l'acquisto e la consegna al compratore, sotto pena del risarcimento dei danni*“. Acest text, fiind eliminat din Codul nostru comercial, nu putem dice că vîndarea unui corp cert și determinat care ar aparține altuia, ar fi validă în materie comercială, pentru-că, în materie comercială ea și în materie civilă, vîndătorul trebuind să transmită proprietatea cumpărătorului, el nu poate să dea ceea ce nu are. În acest sens, vîndarea lucrului altuia este nulă și în materie comercială. Tot ce se poate dice este, precum am observat mai sus, că atât în materie civilă, cât și în materie comercială, vîndarea este perfect validă, de câte-ori ea nu are de obiect un corp cert și determinat, mobil sau imobil, ci un *genus* (art. 964).

Aplic. principiilor de mai sus la lucrurile mobile.

Principiul nulității vîndărei unui corp cert și determinat aparținând altuia, se aplică nu numai la imobile, dar și la mobile (cpr. Laurent, XXIV, 110), și chiar la vîndarea unui vas (Cas. fr. D. P. 70. 1. 127), ne fiind nici-o rațiune de a distinge între aceste două categorii de lucruri. Acest principiu fiind însă modificat, în privința mobilelor, prin art. 1909, se decide generalmente în Franța, că cumpărătorul de bună-credință a unui lucru mișcător străin, nu poate să

Chestiunea închirierii lucrului altuia este, de asemenea, controversată. După unii, pentru a putea da un lucru cu chirie, trebuie a fi saŭ proprietarul lui, saŭ a avea folosința lui, saŭ în fine, a fi însărcinat cu administrația lui. Acel care nu are nici-un drept asupra lucrului, n'ar putea deci să transmită folosința lui, după cum nu poate transmite nici proprietatea ¹⁾.

Inchirierea
lucrului al-
tuia.
Controversă.

La aceasta se răspunde însă că închirierea lucrului altuia este validă între părți, pentru-că închirierea nu este un contract translativ de proprietate, ci un contract productiv numai de obligații; or, nici-o regulă de rațiune și de drept nu se opune la contractarea unei obligații cu privire la lucrul altuia, afară, bine înțeles, de daunele la care ar putea să dea loc inexecutarea obligației ²⁾. Închirierea lucrului altuia este deci validă, pe de o parte, în baza principiului libertății convențiilor, iar pe de alta, în baza dreptului recunoscut ori-cărui contractant de a promite faptul altuia, principiu consacrat în Franța prin

propună nulitatea vîndărei, pentru-că el devenind proprietarul lucrului vîndut, în baza art. 1909, nu are nici dreptul, nici interesul de a provoca nulitatea vîndărei, de cât în casurile excepționale în care el ar fi expus la o acțiune în revendicare din partea adevăratului proprietar. (Cpr. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 357, text și nota 56).—Această soluție ar putea fi contestată la noi, pentru-că, în sistemul legiuirii noastre, cumpărătorul de bună credință a unui lucru mobil corporal devenind, conform art. 1909, proprietar prin *prescriptia instantaneă* (veđi Cas. rom., Trib. Ilfov și C. Craiova, Bulet. Cas. 1894, p. 953; *Dreptul* din 1894, No. 71, și din 1896, No. 33; *C. judiciar* din 1901, No. 2; veđi t. V a Comment. noastre, p. 174, nota 1, p. 175, 382 și 383; t. VI, p. 263, *ad notam*), uime nu se poate prevala în contra lui de o prescripție pe care el nu înțelege și nu voește s'o invoace: ast-fel că, la noi, s'ar putea decide că el are în toate casurile acțiunea în anulare. Cpr. Laurent, XXIV, 110 și XXXII, 541.

¹⁾ Veđi în acest sens: Laurent, XXV, 56. T. Huc, X, 287. Duvergier, *Louage*, I, 82 și 531. Championnière et Rigaud, *Tr. des droits d'enregistrement*, IV, 3097. Duranton, XVII, 34.

²⁾ Cpr. Guillouard, *Louage*, I, 52. Baudry et Wahl, *Louage*, I, 96 (ed. 1-a) și 125 (ed. a 2-a). Colmet de Santerre, VII, 159 bis II. Répert. Sirey, *Buil en général*, 179. Troplong, *Louage*, I, 98. Trib. Bruges (Belgia), Sirey, 1903, p. 15, 16 și *Dreptul* din 1904, No. 5 (cu observația noastră). Veđi *suprà*, p. 544, nota 2.

art. 1120 din Codul civil, și care există și la noi, de și acest text n'a fost reprodus în Codul nostru ¹⁾.

Casul când locatorul are asupra lucrului un drept real sau personal.

Dar, dacă această chestiune este controversată, nu mai rămâne îndoială că se poate da în chirie sau în arendă lucrul altuia, atunci când locatorul are asupra lucrului un drept real sau personal. Ast-fel, usufructuarul poate, să închirieze altuia lucrul supus usufructului (art. 534); locatarul principal poate să subînchirieze, de câteori această facultate nu i-a fost interzisă (art. 1418)²⁾, etc.

Închirierea unui lucru indivis.

Cât pentru închirierea sau arendarea lucrului indivis, de cătră proprietarul în indivisiune, chestiunea este iarăși controversată ³⁾.

30 Despre prețul vânzării.

Al treilea și ultimul element necesar pentru existența unei vânzări este prețul ⁴⁾: „*Sine pretio nulla est venditio*“, dice Ulpian ⁵⁾: „Vânzarea cea fără de preț nu se ține nici într'o samă“, dice Andr. Donici (§ 16, capit. 11) ⁶⁾.

¹⁾ Veși t. V a Coment. noastre, p. 99, 100. Cpr. art. 1174 Cod. Calimach (881 Cod. austriac).

²⁾ Cpr. Arntz, IV, 1122.

³⁾ Veși pentru negativă: Guillaouard, *op. cit.*, I, 54: Répert. Sirey, *Bail*, 192 urm.: Pand. fr., *Bail en général*, 104: Laurent, XXV, 44: Thiry, IV, 9: Duranton, XVII, 35: Trop-Long, *op. cit.*, I, 100: Aubry et Rau, IV, §, 364, p. 466: Duvergier, *Louage*, I, 87: iar pentru afirmativă, veși Baudry et Wahl, *Louage*, I, 101 (ed. 1-a), și 132 (ed. a 2-a). Tribunalul de Tutova, admitând primul sistem, a decis de curind (2 Decembre 1903), că în cazul arendărei unui imobil indivis de unul din coproprietari, coproprietarii cari nu au luat parte la acest contract, pot cere anularea lui. Veși *Curierul judiciar* din 1904, No. 29.

⁴⁾ Sub denumirea de preț se înțelege tot ce a intrat în mâna vânzătorului, fie cu titlu de preț principal, fie cu titlu de dobândă, presenturi (*pots-de-vin, épingles*), etc. Cpr. Trop-Long, *Vente*, I, 161.

⁵⁾ L. 2, § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1 și Instit., 3, 23, *De emptione et venditione*, § 1, *ab initio*.

⁶⁾ Această regulă este absolută și n'ar primi excepție de cât atunci când lucrul ar fi fost predat și primit înainte de a se fi convenit asupra prețului. Cum s'ar putea, în adevăr, anula vânzarea, dacă după primirea lucrului, cumpărătorul l-ar fi vândut și el la rîndul lui, predându-l altui cumpărător. Cpr. Bédarride, *Achats et ventes*, 77.

Prețul trebuie să aibă trei calități, dice Pothier (*Vente*, III, 17): El trebuie să consiste într'o sumă de bani, să fie serios și determinat, sau cel puțin, să poată fi determinat. „Prețul lucrului vândut, dice art. 1415 din Codul Calimach, trebuie să fie *în bani adevărat, iar nu iconomicos, hotărît și drept*“¹⁾.

Calitățile ce trebuie să intrunească prețul.

Ne vom ocupa despre fie-care calitate în parte, transcriind mai întâi textele pe care Codul le consacră acestei materii.

Art. 1303.—Prețul vîndărei trebuie să fie serios și determinat de părți. (Art. 964, 1294, 1304 C. civ. Art. 60 C. com. Art. 1591 C. fr.)

Art. 1304.—Cu-toate-acestea, determinarea prețului poate fi lăsată la arbitrarul unei a treia persoane. (Art. 1303 C. civ. Art. 61 C. com. Art. 1592 C. fr.)²⁾

Art. 60 C. com.—Vîndarea făcută pe un preț nedeterminat în contract este valabilă, dacă părțile au convenit asupra unui mod de a-l determina în urmă. (Art. 61 C. com. Art. 1303 C. civ. Art. 60 Cod. com. ital.)

Art. 61 C. com.—Vîndarea făcută pe adevăratul preț sau pe prețul curent este asemenea valabilă. În acest caz, prețul se determină conform dispozițiilor art. 40³⁾.

1) „*Der Kaufpreis muss in barem Gelde bestehen, und darf weder unbestimmt, noch gesetzwidrig sein*“, dice art. conrespunzător (1054, *in fine*) din Codul austriac. Art. 1057 C. austriac.

2) Textul conrespunzător francez (1592) și acel italian (1454) adaogă: „Dacă terțiul nu voește sau nu poate fixa prețul, nu există vîndare“. Cpr. art. 1417, 1418 C. Calimach (1056, 1057 C. austriac). Acest alineat a fost eliminat de legiuitorul nostru, lucrul înțelegându-se de la sine, pentru-că vîndarea este, în asemenea caz, supusă unei condiții (cpr. Instit., III, 23, § 1 și L. 15, Cod, *De contr. emptione*, 4, 38), care ne îndeplinindu-se, face ca vîndarea să nu existe. Cpr. Marcadé, VI, art. 1592, No. II, pag. 180. Arntz, III, 962. Thiry, III, 539. Durantou, XVI, 110. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 135. Duvergier, I, 162. Guillaouard, I, 105. Laurent, XXIV, 74, 75. Troplong, I, 155. Veți și t. VI a Coment. noastre, p. 33. Codul italian mai adaogă încă că se poate conveni ca prețul să rezulte dintr'o mercurială certă și determinată. Cpr. art. 40 și 61 C. com. Codul fr. și italian.

3) *Art. 40 C. com.*—Când urmează a se hotări adevăratul preț sau prețul curent al productelor, mărfurilor, transporturilor, navlului, al primelor de asigurare, cursul schimbului al e- Art. 40 C. com.

Determinarea prețului poate fi încredințată unei a treia persoane desemnată în contract, sau rămasă a se alege în urmă.

Când persoana desemnată sau aleasă nu voește sau nu poate primi, părțile trebuie să procedă la o nouă numire.—Dacă părțile nu se invoesc, numirea se face de justiție. (Art. 40, 60 C. com. Art. 1304 C. civ. Art. 60 Cod. com. ital.)

1° Prețul trebuie să consistă în bani.

Prețul vîndărei trebuie să consistă în bani; căci dacă el ar consista într'un lucru, contractul n'ar mai fi o vîndare, ci un schimb¹⁾. Schimbul este, în adevăr, un contract prin care părțile își dau respectiv *un lucru pentru altul* (art. 1405). Acest principiu n'a suferit nici-odată îndoială, de și el nu este formal înscris în lege. El a fost în totdeauna admis²⁾; de aceea art. 1294 dice că cumpărătorul este obligat a plăti prețul; or, a plăti nu însemnează, în specie, a da un lucru oare-care, pentru-că atunci n'ar mai exista nici-o deosebire între vîndare și schimb.

Dacă prețul a fost fixat în bani, contractul rămîne tot o vîndare, cu-toate-că cumpărătorul s'ar fi liberat mai în urmă dând un alt lucru; căci *încheierea* convențiunei, iar nu executarea ei este aceea care-i dă caracterul ei propriu³⁾.

---

fectelor publice și al titlurilor industriale, el să ia după listele bursei, sau după mercurialele locului unde contractul a fost încheiat, sau în lipsă, după acelea ale locului celui mai apropiat, sau după ori-ce alt-fel de probă. (Art. 38 Cod. com. ital.). Veți asupra acestui text: Dumitrescu, *Codul de comerț comentat*, I, p. 443 urm. (L. Alcalay, 1904).

1) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 30. Baudry et Saignat, *Vente*, 128. Thiry, III, 539. Troplong, *Vente*, I, 147. Duvergier, *Idem*, I, 147. Guillouard, I, 92. Planiol, II, 1374. Bédarride, *Achats et ventes*, 45. T. Huc, X, 34, și toți autorii. Veți și *suprà*, p. 538.

2) „*Pretium in numerata pecunia consistere debet*“. Instit., *loc cit.*, § 2, *ab initio*.—Prețul trebuie să fie stipulat în monede avînd curs legal în țară, *qua pecunia debet habere auctoritatem*. El poate însă fi stipulat în hîrtie monedă, în acțiuni, efecte publice, cambii sau alte bilete negociabile. Cpr. Bédarride, *op. cit.*, 45. El poate, de asemenea, fi stipulat într'o rentă. Baudry et Saignat, *Vente*, 128, *in fine*. Arntz, III, 959. Planiol, II, 1374. Thiry, III, 539. Laurent, XXIV, 69. T. Huc, X, 34, și toți autorii.

3) Cpr. Arntz, III, 959. Thiry, III, 539. Marcadé, VI, art. 1591, 1592, No. I, *in fine*, p. 179. Bédarride, *Achats et ventes*, 48.

Dacă prețul consistă parte în bani și parte în alte lucruri, caracterul convențiunii se va determina după importanța sumei saŭ lucrului stipulat ¹⁾.

Dacă prețul consistă jumătate în bani și jumătate în alt lucru, se presupune că părțile aŭ înțeles să facă o vânzare ²⁾.

Din împrejurarea că prețul trebuie să consistă în bani, *moneta, nummis, pecunia numerata*, rezultă că convenția nu întrunește condițiile unei vânzări de câte-ori cumpărătorul s'ar fi obligat a da un lucru apreciabil în bani, de exemplu: produse cotate la bursă ³⁾, saŭ s'ar fi obligat a hrăni și îngriji pe cedente toată viața lui, saŭ un timp determinat. În cazul întâi ar exista un schimb, iar în cazul al doilea, o obligație de a face, și prin urmare, un contract nenumit ⁴⁾.

Prețul fixat într'o sumă de bani poate însă fi convertit prin același act într'o obligație impusă cumpărătoru-

¹⁾ Cpr. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 336. Arntz, III, 939. T. Huc, X, 34. Guillouard, I, 94—1. Bédarride, *Achats et ventes*, 49, și *Tr. du dol et de la fraude*, III, 993. Nacu, III, p. 175. „Când tocmindu-ne, dăm lucru pe bani numai, saŭ pe lucru numai, dar prețuit în bani, saŭ și pe bani și pe lucru mai puțin la preț de cât bani, saŭ de o potrivă, atunci această tocmală se numește vânzare“, ȳice Codul Caragea (art. 1, partea III, capit. 2).—„Dacă cumpărătorul unui lucru aŭ dat pentru dînsul nu numai bani, ci împreună și alt lucru, ȳice art. 1416 din Codul Calimach (1055 C. austriac), atunci de vor covîrși banii obicinuitul preț a lucrului dat cu bani, saŭ de vor fi de o potrivă cu prețul, se socotește tocmala aceasta cumpărare: iar dacă obicinuitul preț a lucrului va covîrși suma banilor, atuncea se socotește schimb“.

²⁾ Cpr. Duranton, XVI, 118. Arntz, III, 959. T. Huc, X, 34. Guillouard, *Vente*, I, 94—1.

³⁾ T. Huc, X, 34. Guillouard, *Vente*, I, 93. Baudry et Saignat, *Vente*, 128, p. 107.—*Contrà*: Duranton, XVI, 129. Marcadé, VI, art. 1591, 1592, No. 1.

⁴⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.*, p. 108. T. Huc, X, 34. Guillouard, I, 95. Laurent, XXIV, 70. Cpr. și Trib. Gex, Sirey, 68. 2. 258, col. 2.—*Contrà*: Troplong, *Vente*, I, 148. Cas. rom. Bulet. 1891, p. 1337. Bulet. 1892, p. 1095. C. Bordeaux și Colmar, Sirey, 50. 2. 113. D. P. 50. 5. 462. D. P. 58. 2. 44. C. Nîmes, *Pand. Périod.* 92. 2. 58. Cpr. și Cas. fr. Sirey, 86. 1. 66. C. Liège, *Pasicrisie belge*, 81. 2, 343.

lui de a întreține pe vîndător cu cele trebuitoare existenței sale ¹⁾).

2° Prețul trebuie să fie serios.

Prețul trebuie să fie serios (*verum*), sau *real*, iar nu *simulat* sau *fictiv*, nu *iconomicos*, după cum se exprimă art. 1415 din Codul Calimach (1054, *in fine* C. austriac), nici *derisorii* ori *ridicol*.

Casul în care prețul este simulat.

Prețul este serios de câte-ori el se stipulează cu intenția de a fi plătit și cerut ²⁾). Dacă el este simulat sau fictiv, nu există vîndare. Ast-fel, nu există vîndare dacă prețul a fost restituit cumpărătorului prin însuși contractul de vîndare, ci o donațiune ³⁾). Dacă însă remiterea prețului s'a făcut în urma contractului, acesta este un nou contract care n'ar împedica existența vîndărei din capul locului ⁴⁾).

Casul în care cumpărătorul ar fi insolubil în momentul contractului

Prețul ar fi serios chiar dacă cumpărătorul ar fi insolubil în momentul contractului, pentru-că vîndătorul a putut să aibă încredere în restabilirea creditului cumpărătorului. Soluția contrară n'ar putea fi admisă de cât atunci când din împrejurări ar resulta că prețul stipulat nu trebuia să fie cerut ⁵⁾).

Prețul nu trebuie să fie derisorii.

Prețul nu trebuie să fie *derisorii*, ceea ce însemnează că el trebuie să fie, în genere, în proporție cu lucrul vîndut. Ast-fel, de exemplu, n'ar exista vîndare dacă mi s'a vîndut o moșie cu *un ban* (*uno nummo*) ⁶⁾). Părțile sunt însă libere de a determina valoarea lucrului vîndut și în consecință prețul lui, așa cum ele înțeleg. Prețul

¹⁾ Cpr. C. Amiens, D. P. 96. 2. 46.

²⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 60. 1. 503. Sirey, 61. 1. 237. Planiol. II, 1379. T. Huc, X, 34. Guillouard, I, 95. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 129.

³⁾ „*Quum in venditione quis pretium rei ponit, donationis causa non exacturus, non videtur vendere*“. L. 36, Dig., *De contr. emptione*, 18. 1.

⁴⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 18, *in fine*. Thiry, III, 539. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 129. „*Non autem pretii numeratio, sed conventio perficit sine scriptis habitam emptionem*“. L. 2, § 1. Dig., *loco cit.*

⁵⁾ Cpr. T. Huc, X, 34.

⁶⁾ Cpr. Pothier, *op. cit.*, 19, p. 10. Laurent, XXIV, 81. Marcadé, VI, art. 1591, 1502, No. III. Nacu, III, p. 176.

poate fi superior și chiar inferior valorii lucrului vîndut. Aceasta este o consecință a libertății economice și schimbului între oameni ¹⁾.

Nu trebuie, deci, să confundăm *vilitatea* prețului cu *neseriositatea* lui, pentru-că, pe cînd *neseriositatea* prețului aduce inexistența vîndărei, *vilitatea*, din contra, nu împedică vîndarea de a-și avea ființă ²⁾. „*Si quis, donationis causa, minoris vendat, venditio valet; quotiens vero vilioris pretio res donationis causa distrahitur, dubium non est venditionem valere*“ ³⁾. Aceasta este mai cu samă adevărat la noi, unde *vilitatea* prețului nu autorisă nici într'un caz pe vîndător a cere anularea vîndărei pentru *lesione* ⁴⁾.

De aci rezultă că este validă vîndarea unui imobil, atunci cînd prețul lui consistă într'o rentă anuală mai mică de cît venitul lui, pentru-că, în specie, există un preț care este *serios* ⁵⁾. Cu-toate-acestea, chestiunea este foarte controversată în această privință și însăși Curtea de casație a variat asupra ei. Aceasta a și făcut pe unul

Consecințele vilității prețului.

Casul în care prețul unui imobil consistă într'o rentă anuală mai mică de cît venitul lui. Controversă.

¹⁾ Cpr. T. Huc, X, 34, 35. Planiol, II, 1375. C. Craiova, *Dreptul* din 1897, No. 15, consid. de la p. 118, col. 2.

²⁾ Cpr. Pothier, *op. cit.*, 20 urm. Troplong, *Vente*, I, 150. Planiol, II, 1380. Thiry, III, 539. Arntz, III, 960. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 129, p. 109, 110. Guillouard, I, 96. Laurent, XXIV, 82 urm. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1886, No. 40.

³⁾ L. 38, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

⁴⁾ Cpr. art. 1674 urm. din Codul fr., eliminate de legiuitorul nostru.

⁵⁾ Cpr. Troplong, *op. cit.*, I, 150. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 131. Marcadé, VI, art. 1591, 1592, No. III, p. 181 urm. Massé-Vergé, IV, § 675, p. 271, nota 24. C. Dijon, Sirey, 65. 2. 141.—*Contra*: Laurent, XXIV, 85 urm. Duvergier, *Vente*, I, 148 urm. Guillouard, *Idem*, I, 97. Planiol, II, 1381. Colmet de Santerre, VII, 14 bis III. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 336, nota 26. Cas. fr. D. P. 96. 1. 36.

*elle même*¹⁾. Dacă asemenea critică a putut fi adresată Curței de casație din Franța, apoi, cu atât mai mult ea ar putea avea loc la noi, unde prea puține chestiuni n'au fost decise într'un sens sau în altul. Aceasta a și făcut pe un om de spirit, căruia într'un proces i se opunea o jurisprudență a Curței de Casație, să dică: Intoarceți fila Buletinului ce aveți în mână, adăogând: „*La Cour souvent varie, bien fol est qui s'y fie!*“²⁾.

3° Prețul trebuie să fie determinat sau, cel puțin, să poată fi determinat prin clausele contractului.

Prețul trebuie să fie cert și determinat, dice art. 1303³⁾, bine înțeles de ambele părți, iar nu numai de una din ele⁴⁾, nici de tribunale⁵⁾.

Prețul odată hotărît de părți, nu mai poate, sub nici-un cuvînt, fi micșorat de judecători⁶⁾. Cât timp, deci, fixarea lui atîrnă încă de la voința unei din părți, nu există vîndare, pentru-că nu există încă consimțimînt și legătură juridică⁷⁾. Părțile pot însă adopta ori-ce mod de determinare ar crede de cuviință (cpr. art. 60 C. com.), destul este ca ele să fie legate prin modul convenit între ele. Ast-fel, ele pot să-l determine, fixându-l la o sumă hotărîtă, sau referindu-se la un fapt care nu atîrnă de voința lor; de exemplu: Îți vînd cutare imobil pentru prețul ce el mă costă; sau

1) Troplong, *Vente*, I, 150, p. 194.

2) Veđi Tratatul nostru în limba franceză, p. 432, 433.

3) „*Sed et certum pretium esse debet*“. Instit., § 1, *ab initio, De emptione et venditione*, 3, 23.

4) Ast-fel, vîndarea n'ar fi validă, dacă fixarea prețului ar fi fost lăsată la arbitrarul cumpărătorului; de exemplu: Îți vînd cutare lucru pentru prețul ce vei voi să-mi dai . . . *quanti velis, quanti æquum putaveris, quanti æstimaveris, habebis emptum* (L. 35, § 1, Dig., *De contr. emptione*, 18. 1). Cpr. T. Huc, X, 37. Troplong, *Vente*, I, 151. Larombière, *Oblig.*, II, art. 1174, No. 8. Laurent, XXIV, 73. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 33, 34.

5) Baudry et Saignat, *op. cit.*, 134. Arntz, III, 962.

6) Cpr. Cas. rom. Bulet. 1879, p. 483. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 158.

7) Cpr. Arntz, III, 961. Baudry et Saignat, *Vente*, 132. T. Huc, X, 36. C. Pau, D. P. 89. 2. 62.

îți vînd o cantitate de produse cu prețul cu care ele sunt cotate astă-đi la bursă (art. 61 C. com.)¹⁾.

De asemenea, se poate vinde un lucru pentru suma ce ai actualmente în casa d-tale de fer²⁾, *quantum pretii in arca habeo* (L. 7, § 1, Dig., *De contr. emptione*, 18. 1)³⁾; pentru-că de și, în asemenea caz, prețul este necunoscut de una din părți, totuși el este cert. „*Magis ignoratur, quanti emptus sit, quam in rei veritate incertum est*“⁴⁾.

Vîndarea făcută pentru prețul ce ai în casa de fer.

Vîndarea ar fi însă nulă, dacă ea ar fi făcută pentru prețul ce lucrul *valorează*, afară de cazul când ar fi vorba de lucruri care au un curs, precum sunt, de exemplu, produsele, etc.⁵⁾

Vîndarea făcută pentru prețul ce lucrul valorează. Nulitate.

Tot nulă ar fi și vîndarea făcută *pentru prețul ce mi se va oferi*, fiind-că cumpărătorul ar putea interpune o persoană care să ofere un preț foarte mic, pe când vîndătorul ar putea din contra să interpue pe altă persoană, care ar oferi un preț prea mare. O asemenea vîndare ar fi deci un izvor de fraude⁶⁾.

Vîndarea făcută pentru prețul ce se va oferi. Nulitate.

¹⁾ Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1901, No. 69. Thiry, III, 539. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 132. Guillouard, I, 109. Marcadé, VI, art. 1591, 1592, No. II, p. 180. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 338. T. Huc, X, 36.

²⁾ Arntz, III, 961. Troplong, *Vente*, I, 152. Duranton, XVI, 106.—Dacă nu ai nimic în ladă, vîndarea este inexistentă. Duranton, XVI, 106, *in fine*.

³⁾ „*Si itaque valet venditio pro pretio certificabile per relationem, dicea Casaregis, ideo ea valere debet si facta fuit pro pretio quo res aliis empti, vel quanti habeo in tali arca, vel quanti communiter vendatur*“. Veđi Bédarride, *Achats et ventes*, 50, p. 83.

⁴⁾ L. 7, § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

⁵⁾ Arntz, III, *loco cit.* Troplong, I, 152. Duranton, XVI, 106. Guillouard, I, 110. T. Huc, X, 36, 37.—Veđi însă Bédarride, *Achats et ventes*, 71. Pothier (*Vente*, III, 26) credea din contra, că prețul este determinat cu suficiență când lucrul se vînduse *pentru prețul ce el valora*, acest preț urmând, în asemenea caz, a fi conform voinței părților, determinat de experți. Această soluție este inadmisibilă în dreptul actual, pentru-că astă-đi prețul nu mai poate fi determinat de un terțiu, de cât atunci când acest terțiu este arătat prin convenția părților. Cpr. C. Dijon, D. P. 93. 2. 168. Sirey, 94. 2. 144.

⁶⁾ Pothier, *op. cit.*, 27. Troplong, I, 153. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 338, 339.—Veđi însă Guillouard, I, 111. Bédarride, *Achats et ventes*, 74 urm. Delamarre et Lepoitvin, *Tr. th. et pratique de dr. comm.*, III, 94. Duvergier, I, 160.

Un proprietar sau un arendaș ar putea, însă, să-și vîndă recolta sa *cu prețul cu care o vor vinde și vecinii lui*¹⁾.

Art. 1304.

Cu-toate-că prețul în genere se determină de înseși părțile contractante, totu-și art. 1304 adaogă (cpr. și art. 61 C. com.) că determinarea lui poate fi încredințată unuia, și trebuie să adaogăm *chiar mai multor experți*²⁾, rînduiți în genere de părți, fie prin însuși contractul de vîndare, fie chiar mai târziu (cpr. art. 61 C. com.)³⁾, și de tribunale numai atunci când părțile le-aũ însarcinat cu această alegere⁴⁾.

1) Pothier, *op. cit.*, 28 și Bugnet, *loco cit.*, p. 13, nota 1. Troplong, I, 154. Bédarride, *Achats et ventes*, 51.

2) Această soluție este admisă de toți autorii (Planiol, II, 1386; Marcadé, VI, art. 1592, No. II, p. 180; T. Huc, X, 37; Troplong, I, 155, p. 203, nota 4; Bédarride, *Achats et ventes*, 56; Duvergier, *Vente*, I, 154; Baudry et Saignat, *op. cit.*, 134, *in fine*), cu-toate-că Grenier, oratorul Tribunalului, a dis că părțile nu pot alege de cît un singur arbitru. Aceasta dovedește că trebuie să primim *sub beneficiu de inventar* afirmările oratorilor guvernului.—Art. 1418 din Codul Calimach (1057 C. austriac) prevede anume că hotărîrea prețului poate fi încredințată mai multor persoane.

3) Veđi Pothier, *op. cit.*, 25. Bédarride, *op. cit.*, 57 urm. Guillouard, I, 100. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 337. T. Huc, X, 37.—*Contra*: Troplong, I, 157.—Dacă părțile își execută obligația lor, numind experții, așa cum s'aũ obligat, vîndarea există numai de la această numire, fără ca ea să aibă efect pînă în ziua convenției. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 138.—Dacă una din părți refuză de a numi experții, așa cum făgăduise, tribunalul nu poate, după părerea generală, cu toată opinia contrară a lui Duvergier (*Vente*, I, 153), să rînduiască experții, însă partea care refuză de a-și îndeplini obligația sa de a face, va putea fi condamnată la daune, după unii, în baza art. 1075 (Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 138; Guillouard, I, 100, 101; Arntz, III, 962; Planiol, II, 1386; Laurent, XXIV, 76), iar după alții, în baza art. 998 (T. Huc, X, 37, p. 60.—*Contra*: C. Bordeaux și Dijon, Sirey, 78. 2. 287. D. P. 79. 2. 38. Sirey, 82. 2. 238. Sirey, 94. 2. 144. D. P. 93. 2. 168).

4) Tribunalele nu pot, deci, cel puțin în materie civilă, să numească pe acești experți de cît atunci când părțile le-aũ conferit acest drept, ele conformându-se în totul acestei convențiuni. Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 139. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 337, text și nota 29. Troplong, I, 156. Guillouard, I, 102.—Veđi însă Laurent (XXIV, 75), care contestă acest drept judecătorilor, chiar când convenția părților ar fi formală în această privință, sub cuvînt că ei nu

La Romani, fixarea prețului de experți era foarte controversată între cele două tabere adverse. Labeon și Cassius nu voiau ca fixarea lui să fie lăsată la arbitrarul unei a treia persoane; pe când Ofilius și Proculus erau de părere contrară. (Gaius, *Instit.*, III, § 140). Iustinian consacră cu drept cuvînt această din urmă soluție ¹⁾, care a trecut fără dificultăți în Codul actual.

Dreptul roman.

Persoanele rinduite de părți spre a fixa prețul, numite arbitri sau experți, sunt niște adevărați mandatarî, de și rolul lor nu se mărginește de astă dată numai la reprezentarea părților, și judecătorii nu pot, sub nici-un cuvînt, să modifice sau să reforme prețeluirea făcută de dinșii ²⁾, după cum ei nu pot să modifice prețul hotărît de inse-și părțile ³⁾.

Rolul experților.

Părțile n'ar putea, de asemenea, să atace prețeluirea făcută de experți, ca exagerată sau insuficientă (cpr. L. 15, Cod., *De contrahenda emptione*, 4. 38), afară de cazul când ar exista fraudă, adecă, colusiune între ei și una din părți ⁴⁾.

Dacă experții nu se înțeleg, nu voesc sau nu pot fixa prețul, nu există vîndare, pentru-că nu se îndeplinește condiția suspensivă sub care ea a fost făcută ⁵⁾. Textul

Casul când experții nu fixează prețul.

pot consimți convențiuni în locul părților. Art. 61 din Codul de comerț, permite justiției, în privința vîndărilor comerciale, de a numi direct experții, dacă părțile nu se înțeleg asupra lor.

Art. 61 C. com.

¹⁾ *Instit.*, § 1, *De emptione et venditione*, III, 23, și L. 15, Cod., *De contrahenda emptione et venditione*, 4. 38.

²⁾ Cpr. T. Huc, X, 37, p. 59. Baudry, III, 464. Planiol, II, 1385. C. Bastia și Nancy, Sirey, 92. 2. 201. Sirey, 84. 2. 158.

³⁾ Veți *suprà*, p. 582, text și nota 6.

⁴⁾ Cpr. Thiry, III, 539, p. 554. Arntz, III, 963. Guillaouard, I, 207. Planiol, II, 1385. Bédarride, *Achats et ventes*, 73 și *Tr. du dol et de la fraude*, III, 974 urm.—Veți însă Laurent, XXIV, 78.

⁵⁾ Veți *suprà*, p. 577, nota 2.—Aceeasi soluție era admisă și la Romani: „*Sin autem ille qui nominatus est, vel noluerit, vel non potuerit pretium definire, tunc pro nihilo esse venditionem, quasi nullo pretio statuto*“. *Instit.*, § 1, *De emptione et venditione*, 3, 23. Art. 1417 și 1418 din Codul Calimach (1056, 1057 C. austriac) declară, de asemenea, tocmai ca nefăcută când experții nu voesc sau nu pot să se înțeleagă.

Art. 1417, 1418 Cod. Calimach.

In materie comercială, însă, vîndarea nu este nulă la vînd. comercială.

nostru n' o spune, după cum o spune acel francez, însă aceasta rezultă din natura convenţiei, care este, precum am spus, condiţională. (Veđi însa art. 61 C. com.)

Valoarea
după care
experţii pot
fixa preţul.

Dacă experţii, numiţi de părţi prin contract, fixează preţul, conform însărcinării ce li s' a dat, ei vor trebui să-l fixeze după valoarea ce lucrul vîndut avea în momentul vîndărei, pentru-că de atunci vîndarea își are ființă¹⁾.

Dacă însă experţii aũ fost rînduiţi de justiție, în virtutea însărcinării părților, sau chiar de părți, însă nu prin contractul de vîndare, ci mai în urmă, ceea ce știm că se poate (veđi *suprà*, p. 584, text și nota 3), fixarea prețului se va face după valoarea ce lucrul avea în momentul numirii lor, pentru-că numai atunci vîndarea a devenit perfectă²⁾.

Drept vorbind ar fi trebuit ca vîndarea să nu existe de cât din momentul în care experții și-aũ îndeplinit misiunea lor, fixând prețul, pentru-că până atunci contractul era lipsit de unele din condițiile sale substanțiale. Se admite cu-toate-acestea, în genere, că vîndarea își produce efectele sale din ziua convenției părților, pentru-că determinarea prețului de arbitri sau experți se consideră ca o *condiție* de la care părțile fac să atârne convenția lor, condiție, care când se îndeplinește, are, după dreptul comun, efect din ziua în care obligația a fost contractată (art. 1015). De aici rezultă că proprietatea se consideră ca transferată de la vîndător la cumpărător din ziua convenției, și că riscul și pericolul lucrului vîndut este din acea zi în sarcina cumpărătorului³⁾.

CAPITOLUL II

Cine poate cumpăra sau vinde.

Capacitatea părților contractante.

Afară de cele trei elemente necesare vîndărei, pe care le-am examinat mai sus : *Consensus, res, și pretium*, păr-

caz de nefixarea prețului de către experți, ci părțile, și în lipsa lor, justiția numește alți arbitri (art. 61 C. com). Această regulă, specială pentru vîndările comerciale, nu este aplicabilă în materie civilă.

- 1) Baudry et Saignat, *Vente*, 140. Guillouard, I, 106. Duvergier, I, 157.—*Contrà*: Troplong, *Vente*, 1, 160.
- 2) Baudry et Saignat, *loco supra cit.*
- 3) Cpr. Planiol, II, 1384.

şile mai trebuie încă să fie capabile. Capacitatea se distinge însă de celelalte trei condiţii întru aceasta, că lipsa ei nu este un obstacol la formarea contractului, ci numai o cauză de anulare. Capacitatea nu este o regulă specială a vîndărei, ci o regulă generală aplicabilă tuturor contractelor în genere. După art. 949, ori-ce persoană este capabilă de a contracta, dacă legea n'o declară incapabilă. Art. 1306 aplică această regulă generală vîndărei.

Art. 1306.—Pot cumpăra şi vinde toţi (aceia) cărora (aceasta) nu le este oprit prin lege. (Art. 113, 390, 475, 949 urm., 1248, 1307 urm., 1518 C. civ. Art. 7, § 5 Constit. Art. 409, 514, 542 Pr. civ. Art. 10, 12, 15, 16, 724 urm. C. com. Art. 143 C. pen. Art. 1594 C. fr.)

Capacitatea fiind regula generală, iar incapacitatea, o excepţie, pot cumpăra şi vinde toţi aceia cărora legea nu le-a interzis anume acest drept. Singurele persoane incapabile sunt, deci, acelea cărora legea le-a rădicat capacitatea printr'un text pozitiv. Ast-fel, pentru ca străinii să fie incapabili de a cumpăra imobile rurale, a trebuit un text pozitiv care să declare că dreptul de a dobîndi asemenea imobile este un drept politic (art. 7 Const.)¹⁾.

Nu ne vom ocupa aci despre acei cari sunt în genere incapabili de a contracta, această materie fiind studiată la titlul obligaţiilor, în t. V a Coment. noastre, p. 24 urm.

Persoanele incapabile în genere de a contracta, pre-

¹⁾ Cpr. C. Galaţi, *Dreptul* din 1898, No. 73.—Veđi, în privinţa acestei incapacităţi, tabla analitică a vol. V, v^o *Străini* şi trimeteretele indicate acolo.—In cât priveşte chestiunea de a se şti ce se înţelege prin *imobile rurale*, veđi *supră*, p. 559, nota 3. Cpr. şi Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1904, No. 45. Românii din alte State se consideră ca străini, cât timp nu li s'a recunoscut calitatea de corpuri legiuitoare, conform art. 9 din Constit. Ei nu pot, deci, până atunci dobîndi imobile rurale (veđi *supră*, p. 559, nota 4), nici a fi advocaţi (Cas. rom., *C. judiciar*, din 1903, No. 79), etc.

Convenţia prin care un străin ar cumpăra un imobil rural, fiind radical nulă, părţile se pot sustrage de la executarea ei, cumpărătorul putënd să ceară preţul înapoi de la vîndător, care l-ar fi primit. Jud. ocol. VI Bucureşti, *Curierul judiciar* din 1902, No. 16, p. 139. Cpr. şi Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1904, No. 45.—S'a decis însă că, în urma dobîndirii naţionalităţii române, străinul care cumparase un imobil rural, pe când era incapabil, poate să confirme vîndarea. C. Galaţi, *Dreptul* din 1904, No. 45. Această soluţie este însă foarte îndoelnică.

cum : minorii, interdicții, etc., nu sunt incapabile de a fi legate prin obligațiile ce rezultă din cumpărare și vîndare, ci numai de a accepta singure aceste obligațiuni. Ele pot însă să cumpere și să vîndă, însă unele, precum : minorii și interdicții, numai prin reprezentantul lor legal, iar altele, precum : minorii emancipați și femeile măritate, numai cu autorizarea unor anumite persoane, menite a le complecta capacitatea lor. Contractul, odată făcut cu îndeplinirea formelor legale, obligă pe incapabili ca și pe acei capabili, cari au contractat prin ei înșiși.

Persoane
morale.

Ceea ce am dis în privința persoanelor fizice se aplică și persoanelor morale, precum : Statul, comunele, județele, stabilimentele publice, etc. Ele sunt obligate prin contractul de vîndere-cumpărare, dacă au contractat prin reprezentantul lor legal, cu îndeplinirea formelor legiuite.

Sunt însă anume persoane, de alt-fel capabile, cărora legea le interdicte în mod absolut contractul de vîndere-cumpărare. Acestea sunt incapacitățile de care se ocupă capit. de față. Unele persoane sunt oprite de a putea vinde (art. 1248), altele, de a cumpăra (art. 390, 1308, 1309, art. 7, § V Constit., art. 409 Pr. civ.); altele, în fine, de a cumpăra și vinde (art. 1307)¹).

Vom începe cu acest din urmă text.

Art. 542 Pr.
civ.

¹) După art. 542 Pr. civ., debitorul urmărit nu poate concura, adecă, nu poate deveni adjudecatar al bunului urmărit, *nici direct, nici prin persoane interpuse*, soluție admisă și în Franța. Cpr. Planiol, II, 1414. Cas. fr. D. P. 91. 1. 200.

Art. 514 Pr.
civ.

Pe lângă aceasta, după art. 514 Pr. civ., debitorul este oprit de a înstrăina immobilul urmărit în urma transcrierii comandamentului (după textul vechi, în urma primei afișări), *ori-ce înstrăinare fiind nulă de drept*. Tribunalul din Vaslui a decis că acest text nu oprește ipoteca, ci numai vîndarea. (Vezi *C. judiciar* din 1901, No. 7, cu observația noastră critică). Textul este însă general și oprește *ori-ce înstrăinare*, fie totală, fie parțială, fie directă, fie indirectă, prin urmare nu numai vîndarea, dar ipoteca, constituirea de dotă (cpr. Cas. rom. Bulet. S-a II, 1875, p. 255), constituirea unui usufruct, unei servituți, și a ori-cărui alt drept care ar micșora gagiul creditorilor. Immobilul urmărit, cu alte cuvinte, este isbit de indisponibilitate de la data transcrierii comandamentului; căci alt-fel creditorii n'ar mai fi avut nici-o siguranță. Soluția tribunalului este deci greșită. Dl. G. G. Mironescu aprobă în totul critica ce am

Despre vîndările dintre soți.

Art. 1307.—Vîndarea nu se poate face între soți de cît pentru cauză de lichidațiune, și anume :

1° Când, în caz de separațiune de patrimonii, unul dintre soți dă celuilalt, drept plata unei datorii, o avere a sa (art. 1262) :

2° Când bărbatul cedă femeii, chiar neseperate, (o parte) din averea sa, pentru o cauză legitimă, precum : pentru un imobil ce era dator să-i cumpere cu bani dotali, sau pentru o sumă ce-i datoră (art. 1247, § 1) ;

3° Când femeea cedă bărbatului sîu, (o parte) din avutul sîu propriu, drept plata unei sumi promise bărbatului ca dotă.

În toate casurile, moștenitorii rezervatari ai părților contractante au drept de a ataca asemenea operațiuni, dacă ele ascund beneficii indirecte. (Art. 841 urm., 939, 940 C. civ., 1595 C. fr.)

Vîndările sînt în principiu oprite între soți 2), ele ne fiind permise de cît pentru cauză de lichidațiune, în cele trei casuri limitativ determinate de art. 1307, pe care le vom examina mai la vale ; și aceasta pentru a se împedica colusiunea dintre soți, în fraudă terțiilor persoane 3).

făcut hotărîrii trib. din Vaslui (Revis. Cod. de proced. civ., p. 168, nota 219), și Curtea de casație s'a pronunțat tot în sensul nostru (Bulet. S-a I, 1886, p. 15). Veți și t. VII a Coment. noastre, p. 185, nota 1.

1) Cuvintele „o parte”, necesare de alt-fel, lipsesc din text. Tare a mai fost legiuitorul nostru în gramatică, de oare-ce nici nu știe să se exprime.

2) Nu numai vîndările directe, dar și acele făcute prin persoane interpuse sînt oprite, de și art. 1307 n'o spune anume, după cum o spune art. 1308, pentru-că alt-fel legea ar putea fi înlăturată cu cea mai mare ușurință. Este, în adevăr, de principiu că nu se poate face pe cale indirectă ceea ce legea oprește de a se face *recta via*. Autorii admit această soluție în privința proibițiilor statornicite de art. 1309, de și acest text nu vorbește de interpunere de persoane. Veți *infra*, p. 606.

3) „Considerând, ăce Curtea din București, că, în principiu, vîndarea nu se poate face între soți din cauza înlesnirii ce ei ar avea de a-și face mutualmente, prin mijlocul unor vîndări simulate, liberalități care ar depăși cotitatea disponibilă, sau ar împrima acestor donațiuni un caracter de irevocabilitate oprit de lege, sau ar sustrage ori ar micșora garanțiile creditorilor vre-unuia din soți, făcînd a trece bunurile sale în patrimoniul celuilalt, etc.” Dreptul din 1882, No. 13. „Considerând, ăce trib. de Prahova, că scopul legiuitorului, cînd a creat proibițiunea art. 1307, a fost ca soții, prin vîndări simulate, să nu-și creeze unul altuia beneficii care ar fraudă pe creditorii, făcînd să treacă gagiul lor comun în patrimoniul celuilalt soț, fără ca so-

Vîndări
indirecte.

„Bărbatul nu e volnic a vinde muerei, nici muerea, bărbatului“, dice Codul Caragea (art. 4, partea III, capit. 2). Atât Codul actual cât și Codul Caragea se depărtează deci de la dreptul roman, care permitea vîndările de bună credință între soți ¹⁾.

Critica soluției admise de Codul italian.

Codul italian, călăuzindu-se de principiile dreptului roman, recunoaște de bune vîndările dintre soți, de câteori ele au fost autorizate de justiție (art. 136). Această inovație este însă departe de a fi fericită; căci mai toate vîndările dintre soți fiind bănuite de fraudă, justiția va fi pusă în trista poziție de a viola secretul familiilor, pe care legiuitorul a voit să-l ocrotească, și de a anula cele de mai multe ori actele pe care ea însăși le-a aprobat ²⁾.

Dreptul vechiu.

Mult mai bună este deci soluția Codului nostru și a Codului Caragea, care era primită și de unele cutume franceze: „*Gens mariés*, dice art. 410 din cutuma Normandiei, *ne peuvent céder, donner ou transporter l'un à l'autre quelque chose que ce soit, ni faire contrats ou confessions, par lesquels les biens de l'un viennent à l'autre, en tout ou en partie*“. *Gens mariés, constant leur mariage, ne peuvent contracter au profit l'un de l'autre*“, dice cutuma din Nivernais ³⁾.

Vîndări publice.

Codul actual a admis, cu drept cuvînt, această din urmă soluție, ocrotind ast-fel pe terții în contra fraudelor care ar fi fost inevitabile. Aceste fraude ne putînd însă să se producă de cât în vîndările voluntare, nimic n'ar împedica pe unul din soți de a cumpăra de bună cre-

țul vîndător să fi umplut golul, primind în schimb un preț echivalent“. *C. judiciar* din 1903, No. 3. Cpr. Trib. Prahova și Cas. rom. *Dreptul* din 1882, No. 14 și 84. Bulet. Cas. S-a I, anul 1882, p. 1028. Veđi și Baudry et Saignat, *Vente*, 201, p. 164 urm. T. Huc, X, 40. Thiry, III, 541. Arntz, III, 931. Planiol, II, 1436. Troplong, *Vente*, I, 178. Laurent, XXIV, 31. Guillouard, I, 146. Marcadé, VI, art. 1595, No. 1.

¹⁾ L. 7, § 6, *in medio*, și L. 31, § 4, Dig., *De donat. inter virum et uxorem*, 24. 1.

²⁾ Cpr. T. Huc, *Le Code civil italien et le Code Napoléon*, I, p. 266 urm.

³⁾ Cpr. Pothier, *Tr. des donations entre mari et femme*, VII, 78, p. 479. Toullier-Duvergier, VI, partea II, 41. Troplong, *Vente*, I, 178.

dință la mezat public imobilul celui alt soț, care s'ar vinde după cererea creditorilor săi ¹⁾).

Se admite, de asemenea, că prohibițiunea prevădută de art. 1307 nu se aplică la vîndările consimțite *între viitorii soți*, chiar în intervalul care s'ar strecura între contractul de căsătorie și celebrarea căsătoriei. Această vîndare nu este, în adevăr, făcută *între soți*, ci între două persoane necăsătorite, care, până în momentul săvîrșirii căsătoriei, pot să-și facă liberalități irevocabile ²⁾).

Dispoziția art. 1307, care oprește vîndările dintre soți nu este consecința unei reguli generale, ci din contra, o derogare de la dreptul comun, care permite în genere contractele cu titlu oneros între soți, soluție care era admisă și la Romani ³⁾. Aceasta rezultă: ¹ Din însuși textul art. 1307, care edictând o incapacitate, este ca atare, de strictă interpretare (cpr. art. 949, 950); ² din alte texte, precum este art. 1286, care permite mandatul între soți; ³ din art. 940, care pronunță nulitatea donațiunilor deghisate sau ascunse sub forma unui contract cu titlu oneros. Acest text n'ar avea alt-fel nici-un sens, pentru-că pronunțarea acestei nulități nu era necesară, dacă contractele cu titlu oneros ar fi oprite între soți ⁴⁾. Din cele mai

Vîndările
dintre vii-
torii soți.

Disp. art.
1307 con-
stitue o de-
rogare de
la dreptul
comun.

¹⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1879, N. 28. C. Rouen, D. P. 93. 2. 24. Sirey, 93. 2. 78. Baudry et Saignat, *Vente*, 202. T. Huc, X, 40. Guillouard, *Vente*, I, 148. Fuzier-Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 1595, No. 5 urm. Troplong, *op. cit.*, I, p. 248, nota 2.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 203. Guillouard, I, 147. Aubry et Rau, IV, p. 349, 350, nota 20, § 351. Fuzier-Herman, IV, art. 1595, No. 3. C. Bordeaux, Sirey, 34. 2. 281. S'ar putea însă întâmpla ca asemenea vîndare să aducă o schimbare contractului de căsătorie încheiat de viitorii soți. În asemenea caz, nu mai rămâne nici-o îndoială că vîndarea ar fi nulă, pentru-că ea n'ar îndeplini cerințele prescrite de art. 1229. Guillouard, *loco cit.* și *Contrat de mariage*, I, 256. Veđi *supră*, p. 99 urm.

³⁾ Cpr. L. 12, Dig., *De praescriptis verbis*, 19. 5;—L. 7, § 6, Dig., *De don. inter virum et uxorem*, 24. 1;—L. 16, § 3, Dig., *De alimentis vel cibariis legatis*, 34. 1.—L. 9, § 3, Dig., *De jure dotium*, 23. 3;—L. 28, § 13, Dig., *De liberatione legata*, 34. 3, etc. Veđi Demolombe, IV, 237, *ab initio*. Guillouard, *Vente*, I, 145, p. 165.

⁴⁾ Cpr. Vigié, III, 683. Guillouard, *loco cit.* Laurent, XXIV, 31. Demolombe, IV, 237 urm. T. Huc, X, 40 și 48. Baudry, III, 489 bis. Baudry et Saignat, *Vente*, 228. Duvergier,

sus expuse rezultă că schimbul este permis între soți¹⁾. Și donațiunile sunt permise între soți, însă asemenea donațiuni sunt revocabile (art. 937) și reductibile, după cererea moștenitorilor rezervatari (art. 939)²⁾. Sunt însă oprite donațiunile și testamentele *mutuale*, făcute *prin unul și același act* (art. 938)³⁾, transacțiunile, care, după cum observă majoritatea autorilor, sunt mai periculoase de cât vânzările și pot mai bine să ascundă donațiuni indirecte⁴⁾. Sunt, de asemenea, oprite contractele de societate, de și în această privință, chestiunea este controversată⁵⁾.

Soarta vânzării din-
tre soți, fă-
cute în con-
tra legii.
Controversă.

Presupunând acum că soții au făcut între ei o vânzare, în contra dispozițiilor exprese ale art. 1307, naște întrebarea : Care va fi soarta unei asemenea vânzări ? Chestiunea este controversată⁶⁾; însă nu mai rămâne îndoială că ea va fi nulă, în sensul de *anulabilă*, în toate cazurile. În adevăr, două ipoteze pot să se prezinte : 1° Sau părțile au înțeles să facă o adevărată vânzare, și în asemenea caz, ea este nulă, dacă nu intră în nici-una din excepțiile admise de lege. Nulitatea, ce e dreptul, nu este expres pronunțată de art. 1307, însă ea rezultă, în specie, din formula prohibitivă întrebuițată de lege. Vânzarea *nu se poate face între soți*, dice art. 1307, *de cât în cazurile următoare* : prin urmare, ea este oprită în toate celelalte cazuri. Or, ceea ce este oprit nu poate fi făcut în mod valid.

Vente, I, 176. Planiol, *Revue critique*, anul 1888, p. 273 urm. Nacu, III, p. 191, No. 38.

¹⁾ Cpr. Trib. Prahova, *Dreptul* din 1902. No. 80, și *C. judiciar*, din 1903, No. 3. Veđi și *suprà*, p. 310 urm.—*Contrà* : Baudry, III, 489 bis. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 229. C. Pau, D. P. 86. 2. 44. Sirey, S7. 2. 113.—Schimbul imobilului total este supus transcripției. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1903. No. 79, și *C. judiciar* din 1898, No. 10. Veđi și *suprà*, p. 312 urm., precum și articolul ce am publicat în *Dreptul* din 1903, No. 83.

²⁾ Veđi t. IV a Coment. noastre, p. 748 urm.

³⁾ Veđi t. IV citat, p. 402 urm.

⁴⁾ Cpr. Guillaouard, *Transactions*, 51. Troplong, *Idem*, 53. Marbeau, *Idem*, 101. Rolland de Villargues, *Répert.*, v^o *Transaction*, 23. Accarias, *De la transaction*, 53. P. Pont, *Petits contrats*, II, 527.—*Contrà* : T. Huc, XII, 292.

⁵⁾ Veđi *suprà*, p. 92 și 411, 412.

⁶⁾ Veđi diversele sisteme arătate de Baudry et Saignat, *Vente*, 226.

2° Sau părțile au înțeles să facă o donațiune, și ea este nulă și în asemenea caz, fie prin aplicarea art. 940 § 2, care declară nule donațiunile *deghisate* dintre soți, adică, ascunse sub forma unui contract cu titlu oneros ; fie prin aplicarea art. 1307, care oprește vânzările dintre soți, ei ne putând, în adevăr, să ascundă liberalitatea lor sub forma unui contract cu titlu oneros pe care legea îl oprește. Vânzarea este deci în ori-ce caz nulă, sau mai bine zis *anulabilă*, pentru-că viciul care se opune la validitatea ei este incapacitatea părților, și știut este că viciul care rezultă din incapacitate nu împiedică contractul de a se forma, ci permite numai anularea lui. Asemenea vânzare nu poate deci valora nici ca donațiune ascunsă sau deghisată ¹⁾).

Din împrejurarea că vânzarea dintre soți, care n'ar fi fost făcută în casurile excepționale și limitativ permise de lege, este numai *anulabilă*, iar nu *inexistentă*, rezultă că

Confirmarea
vânzării a-
nulabile.

¹⁾ Veți în acest sens : Cas. rom., C. București și Trib. Prahova, *Dreptul* din 1882, No. 13, 14 și 84. Veți și C. Paris, Sirey, 98. 2. 17. Baudry et Saignat, *Vente*, 226. Thiry, III, 543. Marcadé, VI, art. 1595, No. IV. Laurent, XXIV, 41. Colmet de Santerre, VII, 22 bis I. Planiol, II, 1438, 1441. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 351, 352. Guillouard, *Vente*, I, 165. T. Huc, X 47. Nacu, III, p. 194, No. 46.—Veți însă Toulhier, D. VI, partea II, 41. Duvergier, *Vente*, I, 183. Trop-Long, *Vente*, I, 185. Arntz, III, 937. După acești din urmă autori, vânzările dintre soți, făcute în afară de casurile excepționale prevăzute de lege, ar putea, după împrejurări, valora ca donațiuni deghisate, revocabile din partea soțului dăruitor (art. 937), și reductibile din partea moștenitorilor rezervatari (art. 939). Curtea noastră supremă răstoarnă însă, cu drept cuvânt, acest sistem prin următoarea argumentare : „Considerând că nu putem să dăm vânzărilor făcute în afară de cele trei cazuri excepționale admise de lege, caracterul unor donațiuni ascunse sau deghisate sub forma unui contract cu titlu oneros, donațiuni valabile ca atare și numai reductibile la cotitatea disponibilă, după cererea moștenitorilor rezervatari ; căci actele nule nu pot să producă absolut nici-un efect juridic ; că, în adevăr, ca să se poată ascunde o donațiune sub forma unei vânzări, trebuie ca actul de vânzare să fie valabil ca atare ; or, în cazul de față, vânzarea fiind nulă, dispăre ori-ce formă, fie chiar și aparentă, ori-ce umbră sub care s'ar putea ascunde o donațiune“, etc. (*Dreptul* din 1882, No. 84 și Bulet. S-a I, anul 1882, p. 1028). Cpr. și Trib. Tutova, *Curierul judiciar* din 1901, No. 80.

ea poate fi confirmată, în urma desfacerei căsătoriei. Anularea trebuie să fie cerută în termen de zece ani de la desfacerea căsătoriei (art. 1881 și 1900); alt-fel, vîndarea ar fi confirmată tacitamente ¹⁾).

Persoanele
care pot cere
anularea vîndării.
Controversă.

Ne-a mai rămas acum să examinăm încă un punct. Cine poate să ceară anularea vîndării făcute în afară de casurile excepționale permise de art. 1307? Unii nu acordă această acțiune de cât soțului vîndător, moștenitorilor și creditorilor săi ²⁾, ceea ce ar părea logic, pentru-că motivele de anulare nu există de cât în privința acestor persoane. Adevărul este însă că acțiunea trebuie să aparție nu numai soțului vîndător, dar și soțului cumpărător, prin urmare, moștenitorilor și creditorilor săi. În adevăr, legea, când oprește vîndarea dintre soți, nu distinge între vîndare și cumpărare (*emptio-venditio*). Soțul cumpărător fiind tot atît de incapabil de a cumpăra, pe cât soțul vîndător este incapabil de a vinde, incapacitatea are același caracter față de amîndoi. Soțul cumpărător, de câte-ori va avea interes, va putea deci cere anularea vîndării ca și soțul vîndător. Amîndoi soții avînd dreptul de a exercita acțiunea, se înțelege că acest drept va aparține atît creditorilor (art. 974) cât și moștenitorilor lor, fără a se distinge dacă acești din urmă sunt rezervatari sau nereservatari.

Acestea sunt adevaratele principii: „Considerînd, dice Curtea din București, că, dacă prin art. 1307 C. civ., s'a dat moștenitorilor rezervatari a părților contractante dreptul de a ataca vîndarea dintre soți pentru cauză de lichidațiune, în cele trei casuri excepționale, prin aceasta nu s'a exclus cătuși de puțin dreptul soților, moștenitorilor de ori-ce categorie, *rezervatari sau nereservatari*, și chiar creditorilor de a cere nulitatea ori-cărei vîndări făcute între soți, chiar și în alte casuri de cât acele cuprinse în sus citatul text, etc.“ ³⁾.

¹⁾ Veđi T. Huc, X, 47. Colmet de Santerre, VII, 22 bis 1. Vigié, III, 688. Planiol, II, 1439. Baudry et Saignat, 226, p. 183. Arntz, III, 937. Judec. ocol. Dorohoiu, C. jud. din 1904, No. 55.

²⁾ Laurent, XXIV, 42. Guillouard, *Vente*, I, 165.

³⁾ Veđi *Dreptul* din 1882, No. 13. Trib. Prahova și Cas. rom. *Dreptul* din 1882, No. 14 și 84. Trib. Tutova, C. judiciar, din 1901, No. 80. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 227. T. Huc, X, 47. Planiol, II, 1440. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 352,

Excepțiile admise de art. 1307.

Legiuitorul, după ce a oprit vîndările între soți, aduce însuși trei excepții la acest principiu, care nu se referă la o vîndare propriu (disă, ci la o *datio in solutum* ¹⁾).

Prima excepție (art. 1307, 1°).

Prima excepție prevede cazul în care unul din soți fie bărbatul, fie femeea, cedează celuiilalt, în caz de separație de patrimonii, drept plată a unei datorii, o avere a sa, fie mobilă, fie imobilă (*lex non distinguit*)²⁾.

Seperția de bunuri atrage mai în totdeauna după ea o lichidare care constituie pe unul din soți debitorul celuiilalt. În asemenea caz, soțul debitor poate, în loc de

nota 31.—Este adevărat că Curtea de casație, prin o decizie din 1886 (Bulet. S-a I, 1886, p. 690), a decis că moștenitorii colaterali nu au, în cazul art. 1307, acțiunea în anulare, pentru-că ei nu sunt rezervatari, însă această decizie face o greșită aplicare a principiilor de drept.

- 1) Cpr. Planiol, II, 527 și 1442. T. Huc, X, 40, și toți autorii. — „Darea unui lucru în plată sau drept plată (*datio in solutum*) este, țice Pothier (*Vente*, III, 600), un act prin care un debitor dă un lucru creditorului său, care consimte a-l primi, în locul unei sume de bani sau a unui alt lucru ce i se datorește. Acest act samănă cu vîndarea, căci lucrul dat drept plată înlocuește pe acel vîndut, iar suma pentru care el este dat, înlocuește prețul“ ; de aceea L. 4. Cod, *De evictionibus*, 8, 45, țice : „*Nam hujusmodi contractus vicem venditionis obtinet.*“ Cu alte cuvinte: *Dare in solutum est vendere.* (Cpr. Pothier, *op. cit.*, 600). „Obligația se stinge, țice art. 364 din Codul german (v. t. VI a Coment. noastre, p. 431, nota 2), când creditorul primește drept plată un alt lucru de cât acel datorit“. Veți și art. 1414 din Codul austriac, citat în t. VI a Coment. noastre, p. 485, nota 6. Despre *datio in solutum*, ne am ocupat odată (t. VI, p. 485 urm.), și nu avem nevoie de a reveni asupra ei. Cpr. și Baudry et Saignat, *Vente*, 194, p. 158 urm. Guillouard, I, 67 urm. Darea unui lucru drept plată altuia, sau a unei sume de bani, presupune în totdeauna liberul consimțimint a țelului căriiua acest lucru este oferit, el ne putënd nici într'un caz fi obligat a-l primi (art. 1100). Cpr. T. Huc, X, 40, *in fine*. Planiol, II, 522. Veți și t. VI a Coment. noastre, p. 486.
- 2) Baudry et Saignat, *Vente*, 222. Guillouard, *Vente*, I, 159. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 351.

Datio in solutum.

Art. 364 C. german.

banii, să dea celuilalt, un lucru ¹⁾). Acesta era singurul caz prevădută de Pothier.

Pentru ca acest mod de plată, impropriu numit vânzare, să poată avea loc, nu este destul ca să existe între soți o instanță de separare, ci trebuie ca această separație să fi fost pronunțată de justiție ²⁾).

O dată însă separația admisă de justiție, *datio in solutum* este permisă, chiar dacă ea n'a fost precedată de o lichidare, dacă, bine înțeles, datoria ce se plătește nu este îndoelnică, și plata n'a fost făcută în fraudă creditorilor soțului plătitor ³⁾).

Dacă hotărîrea care a admis separația n'a fost publicată conform art. 1259, *datio in solutum* făcută de unul din soți, celuilalt, n'ar fi opozabilă creditorilor aceluia care ar fi făcut-o ⁴⁾).

În urma încetării separației de bunuri, conform art. 1270, *datio in solutum* permisă de art. 1307 n'ar mai fi cu putință; cea făcută în timpul separației ar fi însă menținută, pentru-că soții erau atunci capabili de a o face ⁵⁾).

¹⁾ S'a decis că, în specie, existând o transmitere de proprietate, această transmitere, având analogie cu vânzarea, este supusă taxei de înregistrare prevădută de legea timbrului. Cas. rom. Bulet. 1892, p. 452 și 1893, p. 301. Cpr. T. Huc, X, 44, *in fine*. C. Botez, *Legea asupra taxelor de timbru și înregistrare, p. 114 (Botoșani, 1904)*. Dacă bunul cedat drept plată este un imobil, actul va trebui să fie transcris. T. Huc, *loco cit.*

²⁾ Cpr. Guillouard, *Vente*, I, 151. Baudry et Saignat, *Vente*, 207. Laurent, XXIV, 34.—Vezi însă C. Bourges, Sirey, 67. 2, 233. D. P. 68. 2. 23.—Nu s'ar putea, de asemenea, valida o *datio in solutum* făcută înainte de separare, sub condiție că această separare va avea loc mai în urmă. Baudry et Saignat, *loco cit.*—*Contra*: Guillouard, *loco cit.* C. Grenoble D. P. 65. 2. 181. Sirey, 65. 2. 332.

³⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 208. Guillouard, I, 151, *in fine*. Creditorii soțului plătitor vor putea, deci, ataca plata prin acțiunea pauliană, de câte-oră ea va fi făcută în fraudă drepturilor lor (art. 975). Cpr. T. Huc, X, 41. Guillouard, I, 152.—Plata care ar fi frauduloasă va fi anulată în întregime ei, iar nu numai pentru ceea ce întrece creanța femeii, fiind-că după art. 966, actul care are o cauză ilicită nu poate să producă nici-un efect. Cpr. Guillouard, *loco cit.* Baudry et Saignat, 222. Cas. fr. D. P. 78. 1. 291. Sirey, 78 1. 165.—Vezi însă T. Huc, X, 41, *in fine*. Cpr. și C. București, *Curierul judiciar* din 1903, No. 70.

⁴⁾ Cpr. T. Huc, X, 41, *in fine*. Cas. fr., Sirey, 93. 1. 369.

⁵⁾ Baudry et Saignat, *Vente*, 210.

A doua excepție (art. 1307, 2°).

A doua excepție e privitoare la cazul când *datio in solutum*, făcută de bărbat, femeii, chiar neseperate, are o cauză legitimă.

Când se poate însă dice că există o cauză legitimă? Legea indică, *exempli gratia*, două cazuri în care cauza este legitimă, și anume: 1° Când bărbatul n'a întrebuințat banii dotați ai femeii, sau banii proveniți din vîndarea unui imobil a ei, la cumpărarea unui alt imobil (vezi *suprà*, p. 149 urm. și 266 urm.)¹⁾; și 2-a când el are să-i dea o sumă de bani.

Din împrejurarea că legiuitorul citează aceste două cazuri ca exemple, iar nu ca o enumerare limitativă, ceea ce rezultă din cuvîntul *precum*, care figurează în text, n'ar trebui să se conchidă că bărbatul ar trebui să facă o *datio in solutum*, femeii sale, de câte-ori el este debitorul ei, fără nici-o condiție; căci datoria lui trebuie să fie exigibilă²⁾ și susceptibilă de a conferi femeii o acțiune imediată contra bărbatului.

Ast-fel, bărbatul n'ar putea să cedeze o avere femeii sale cu titlu de restituire de dotă, pentru-că dota nu poate în mod valid fi restituită înainte de desfacerea căsătoriei, sau de separația de patrimonii; ori ce restituire anticipată, fiind nulă (vezi *suprà*, p. 422, 436), n'ar exista în specie o cauză legitimă³⁾.

¹⁾ Jurisprudența și doctrina nu admit însă, în asemenea caz, *datio in solutum* de cât atunci când întrebuințarea este obligatoare pentru bărbat, nu însă și atunci când ea este pur facultativă, pentru-că, în asemenea caz, bărbatul ne avînd nici-o datorie, nu poate să fie vorba de stîngerea ei. Cpr. Cas. fr. și C. Douai, D. P. 89. 1. 60. *Pand. Périod.* 89. 1. 28. Sirey, 90. 1. 22. D. P. 95. 2. 515. Planiol, II, 1445. T. Huc, X, 43. Guillouard, I, 54. Bufnoir, nota în Sirey, 83. 1. 473.—Vezi însă C. Nancy, Sirey, 86. 2. 87. Baudry, III, 483.

²⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 73. 1. 464. *Pand. Périod.* 89. 1. 28. Trib. Tarascon, *Pand. Périod.* 91. 2. 25. Planiol, II, 1443. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 216.—Vezi însă Trib. Prahova, *C. judiciar* din 1903, No. 70. Vezi și decisiile citate de Guillouard, I, p. 175, nota 3. Cpr. Laurent, XXIV, 38. T. Huc, X, 44, p. 73.

³⁾ Cpr. Cas. fr. și C. Lyon, D. P. 89. 1. 375. Sirey, 90. 1. 22. D. P. 99. 2. 49. Planiol, II, 1443. T. Huc, X, *loco cit.* Baudry et Saignat, *op. cit.*, 215. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 350.

De asemenea, bărbatul n'ar putea să cedeze averea sa, femeii, pentru ca ea să plătească datoriile lui către alte persoane. Bărbatul este în asemenea caz debitor, însă el nefiind debitorul femeii sale, *datio in solutum* ce el i-ar face n'ar avea o cauză legitimă ¹⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă că chestiunea de a se ști dacă, într'un caz anume determinat, există, sau nu, o cauză legitimă de a se admite o *datio in solutum*, făcută între doi soți, constituie o chestie de drept, care, prin urmare, cade sub controlul Curței de casație, fiind vorba în specie de interpretarea art. 1307 și de aplicarea acestui text la faptele constatate de judecătoria fondului ²⁾.

A treia excepție (art. 1307, 3°).

A treia excepție formulată de art. 1307 este specială femeii. Ea prevede cazul în care femeea ar ceda bărbatului său, o avere a sa, fie mobilă, fie imobilă, drept plata unei sume promisă ca dotă. Imobilul ast-fel dat bărbatului, drept plata dotei, nu va fi dotal; el va deveni proprietatea bărbatului, după cum ar fi devenit și suma promisă, dacă ar fi fost plătită în bani (art. 1247) ³⁾.

Cesiunea permisă femeii ar putea, de asemenea, să aibă loc de câte-ori femeea și-ar fi constituit dotă o creanță contra unui terțiu, care nu s'ar putea încasa din cauza insolvabilității debitorului. Femeea s'ar libera ast-fel de obligația de garanție pe care o datorește bărbatului său, în baza art. 1240 ⁴⁾.

Dispoziția excepțională a art. 1307, 3° n'ar fi însă aplicabilă în caz când femeea ar voi să se libereze de bărbatul său, pentru o datorie străină de constituția dotală, fiind-că ori-ce excepție este de strictă interpretare ⁵⁾.

¹⁾ Cas. rom. *Dreptul* din 1903, No. 21, și *C. judiciar*, din același an, No. 70. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 214, *in fine*.

²⁾ Cas. rom., decizie citată în nota precedentă. Guillouard, II, 155. F.-Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 1595, No. 32. T. Huc, X, 42, *in fine*, p. 70. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 212, *in fine*.

³⁾ T. Huc, X, 45. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 219.

⁴⁾ T. Huc, Baudry et Saignat, *loco cit.*, III, 484, *in fine*. Marcadé, VI, art. 1595, No. III.

⁵⁾ Guillouard, I, 162. Marcadé, VI, art. 1595, No. III, p. 190, 191. Troplong, *Vente*, I, 182. Duvergier, *Idem*, I, 182. Thiry, III, 542, *in fine*. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 351, nota 26.

Art. 1307, după ce enumeră cele trei cazuri excepționale în care vîndarea saŭ mai bine ȃis *datio in solutum* este permisă între soȃi, adaogă: „In toate casurile, moștenitorii rezervatari ai pãrȃilor contractante (adecã a bãrbatului și a femeii) au dreptul de a ataca asemenea operaȃiuni, dacã ele ascund beneficii indirecte“. Aceasta nu este de cãt aplicaȃiunea dreptului comun. *Datio in solutum* fãcutã de bãrbat, femeii, saŭ de femeie, bãrbatului, nu va fi decı menȃinutã de cãt în limitele pãrȃei disponibile. Pentru ca *datio in solutum* sã fie reductibilã, moștenitorii rezervatari vor trebui sã dovedeascã cã lucrul dat de unul din soȃi drept platã, celuilalt, valora mai mult de cãt creanȃa ce urma a fi stınsã ¹⁾).

Despre tutori, mandatarı, administratorii stabilimentelor publice, etc.

Art. 1308. — Sub pedeapsã de nulitate, nu se pot face adjudecãtari nici direct, nici prın persoane interpuse:

- 1° Tutorii, ai averei celor de sub a lor tutelã (art. 390) ²⁾;
- 2° Mandatarii, ai averei ce sunt însărcinaȃi sã vındã;
- 3° Administratorii, ai averei comunelor saŭ stabilimentelor încredinȃate îngrijirei lor;
- 4° *Oficianȃii publici*, ai averei Statului ale cãror vındãri se fac printr'ınșii. (Art. 390, 812, 940 urm., 1539 C. civ. Art. 142 C. pen. Art. 1596 C. fr.)

Art. 208 L. vãmilor, din 15 Iunie 1874.— Agenȃii vãmilor vor fi oprıȃi, sub pedeapsã de destituire, de a se face adjudecãtari a obiectelor confiscate care se vor vinde de vamã.

Incapacitãȃile prevẽdute de art. 1308 existãu și în dreptul roman ³⁾. Mai mult încã, la Romani, funcȃionarii

¹⁾ Cpr. Planiol, II. 1444.

²⁾ **Art. 390, partea finalã.**— Tutorul nu poate nici a cumpãra bunurile minorului, nici a le lua în arendã, nici a primi cesiunea vre-unui drept, saŭ a vre-unei creanȃe în contra pupilului seŭ. (Art. 1308, 1° C. civ. Art. 450 C. fr.)

Art. 390,
partea fi-
nalã.

³⁾ „*Tutor rem pupulli emere non potest. Idemque porrigendum est ad similia, id est: ad curatores, procuratores, et qui negotia aliena gerunt*“. L. 34, § 7, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. Cpr. Harmenopol, III, 3, § 22. Veȃi și § 13, Capit. 28 din Codul lui Andr. Donici, unde se ȃice: „Epitropul nu poate sã cumpere din lucrurile copilului, nici curatorul, nici procuratorul“. Veȃi t. II a Coment. noastre, p. 187, nota 1

provinciali nu puteau să facă, în provinciile în care ei erau stabiliți, alte cumpărături de cât acele necesare la trebuințele ordinare ale vieții, *nisi victus quotidiani causa*¹⁾; iar militarii erau incapabili de a dobândi imobile în provinciile în care erau în garnisoană²⁾.

Aceste prohibițiuni au rămas și astăzi în picioare în privința tutorilor, mandatarilor însărcinați cu vindarea unei averi, etc.

Motivele
art. 1308.

Motivele acestei dispozițiuni sunt lesne de justificat : „*On n'a pas voulu mettre l'intérêt personnel aux prises avec le devoir*“, a zis raportorul Faure, în raportul său către Tribunal. Persoanele enumerate în art. 1308 nu pot să cumpere bunurile de care trebuie să îngrijească, pentru că dacă ar fi alt-fel, ele ar fi putut pune interesul lor personal mai pre sus de cât datoria ce le incumbă.

Care sunt aceste persoane ?

Tutori.

Prima prohibiție este privitoare la tutori. Ei nu pot, în principiu, să cumpere bunurile minorilor sau interdișilor ce le administrează, nici de bună voe, nici la mezat public, nici direct, nici prin persoane interpuse³⁾.

Cotutori,
tutori ad
hoc, etc.

Această prohibiție se aplică cotutorilor, tutorilor *ad hoc* și tutorilor de fapt (*protutori*, art. 347)⁴⁾, adminis-

Veți și L. 46, Dig., *loco cit.*, unde se zice : „*Non licet ex officio quod administrat quis emere quid vel per se, vel per alienam personam*“.

¹⁾ L. 6, § 3, *in fine*, Dig., *De officio proconsulis*, 1. 16.

²⁾ „*Qui officii causa in provincia agit, vel militat, prædicia comparare in eadem provincia non potest; præterquam si paterna ejus a fisco distrahantur*“. L. 62, Pr., Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

Casurile excepționale în care tutorul poate cumpăra bunurile minorului sau interdișului.

³⁾ Prin excepție, însă, tutorul ar putea să cumpere bunurile asupra căror el ar fi coproprietar în indivisiune cu minorul, sau asupra cărora el ar avea un drept real, de exemplu, un drept de usufruct (cpr. C. Montpellier, D. P. 63. 2. 30), o ipotecă (cpr. C. Aix, D. P. 72. 2. 53 ; Sirey, 72. 2. 247. Cas. rom. Bulet. S-a II, 1876, p. 305), etc. Cpr. Guilouard, I, 120, 121. T. Huc, X, 49. Laurent, XXIV, 45. Demolombe, VII, 753, 754. Arntz, I, 750, și III, 939. Baudry, III, 490. Planiol, II, 1431. Mourlon, I, 1202. Baudry et Saignat, *Vente*, 233. Thiry, I, 588. Vigié, III, 674 și toți autorii. Veți și t. II a Coment. noastre, p. 187, text și nota 2.—Minorul va fi, în asemenea caz, reprezentat prin un tutor *ad hoc* (art. 747).

⁴⁾ Cas. rom. Bulet. 1897, p. 1331, și *Dreptul* din 1898, No. 4. C. Craiova, *Dreptul* din 1900, No. 22.—*Contra* : C. București, *Dreptul* din 1897, No. 49 (decisie casată).

tratorului provisor rînduit unui alienat, conform art. 32 din legea asupra alienațiilor, de la 15 Decembre 1894, și după unii, chiar tatălui administrator legal, în timpul căsătoriei (art. 343) 1).

1) Veđi autoritațile citate în t. II a Coment. noastre, p. 34, 35, text și nota 1, unde se arată controversa. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 236. Demolombe, VI, 440, 441.—*Contra*: Laurent, IV, 316. Aubry et Rau, I, § 123, p. 786, text și nota 44 (ed. a 5-a). Garsonnet, *Pr. civ.*, IV, § 686, p. 202 (ed. I-a). C. Bordeaux, D. P. 52. 5. 550. Sirey, 52. 2. 304.

Tutorul este oprit nu numai de a cumpăra, dar încă de a lua în chirie sau în arendă bunurile minorului său interzisului. Această prohibiție, la noi, este absolută (art. 390), pe când în Franța, consiliul de familie poate să autorise pe subrogatul tutor a închiria epitropului imobilele nevirsnicului (art. 450, § ultim). Cpr. Mourlon, I, 1202. Veđi și t. II a Coment. noastre, p. 187. Art. 390.

Tutorii mai sunt încă opriti de a primi cesiunea vreunei creanțe în contra pupilului (art. 390, *in fine*), căci dacă creditorii minorului consimt a perde ceva asupra drepturilor ce au în contra minorului său interzisului, acest câștig trebuie să profite incapabilului, iar nu tutorului său.

Pentru ca această prohibiție să fie aplicabilă, trebuie însă ca dreptul cedat să confere, în momentul cesiunei, o creanță în contra minorului său interzisului: căci n'ar fi suficient ca asemenea acțiune să ia naștere prin un eveniment posterior, precum ar fi, de exemplu, în cazul în care minorul ar fi acceptat o moștenire, la care renunțase mai întâi în mod regulat (art. 406, 701). În asemenea caz, cesiunea făcută tutorului, înainte de revenire asupra renunțării minorului, ar fi validă, tutorul având un drept câștigat. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 239, p. 195. Laurent, XXIV, 52. C. Nîmes, D. P. 51. 2. 245. Veđi t. II a Coment. noastre, p. 188, nota 2.

Numai cesiunile *cu titlu oneros* fiind oprite, în principiu, de aci rezultă că tutorul ar putea foarte bine să dobîndească un drept sau o creanță în contra minorului său interzisului, prin moștenire ab intestat, legat sau donațiune. Cpr. Baudry et Saignat, *loco cit.* Aubry et Rau, I, § 116, p. 732 (ed. a 5-a). Demolombe, VII, 760, 761. Thiry, I, 588, *in fine*. Planiol, I, 2490. Mourlon, I, 1204. Veđi și t. II a Coment. noastre, p. 188, t. și n. 3.—*Contra*: Novela 72, cap. 5 (în privința tuturor modurilor de dobîndire prin acte între vii), *aut per donationem, aut per venditionem, aut alio quolibet modo*. Unii aplică și astă-đi termenii acestei novele. Veđi Zacharię (ed. Massé-Vergé), I, § 224, p. 446. Demante et Colmet de Santerre, II, 206 bis V. Dobîndirea unei creanțe în contra minorului prin moștenire, donațiune, etc. Controversă.

Curator,
consiliu judiciar, etc.

Ea nu se aplică însă curatorului minorului emancipat, consiliului judiciar¹⁾, consiliului îngrijitor rînduit mamei (art. 345), etc. Aceste persoane n'ar putea însă să-și dea asistența lor în actele în care ele ar fi personal interesate: *Nemo in re sua auctor esse potest*²⁾; de unde rezultă că ele n'ar putea cumpăra de bună voe bunurile minorului emancipat, sau răsipitorului, ori aceluși slab de minte, ci numai la mezat public³⁾.

Mandatar.

Paragraful 2 al art. 1308 declară pe mandatarii incapabili de a cumpăra bunurile ce ei sunt însărcinați a vinde⁴⁾; de unde rezultă că acei însărcinați cu gestiunea

Dobîndirea unui drept în contra minorului, prin efectul subrogației. Controversă.

Tutorul ar putea, de asemenea, să dobîndească un drept în contra minorului său interzisului, prin efectul subrogației, fie legale, fie convenționale, de și în această din urmă privință chestiunea este controversată (veđi t. II a Coment. noastre, p. 189, nota 1 și Aubry et Rau, I, § 116, p. 732, nota 6, ed. a 5-a), de câte-ori el a plătit din banii sei propria o datorie a epitropisitului său, pentru-că subrogația ne-dându-i dreptul de a cere de cât ceea ce el a plătit în realitate, nici-o speculație nu este cu putință în specie. Cpr. T. Huc, III, 386, și *Tr. de la cession*, I, 261. Planiol, I, 2490. Thiry, I, 588. Baudry, I, 1074. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 240. Laurent, XVIII, 12 și XXIV, 53. Demolombe, VII, 774. și XXVII, 332. Marcadé, II, 247. Aubry et Rau, I, *loco cit.* Valette, *Explic. sommaire*, p. 242, și Valette sur Proudhon, II, p. 400, 401. Art. 390 ar deveni însă aplicabil îndată ce s'ar dovedi că subrogația ar ascunde o cesiune deghisată. Cpr. Thiry, Aubry et Rau, *loco cit.* Laurent, XXIV, 53. Mourlon, I, 1205, și *Subrogation*, p. 29, 32. Veđi și t. II a Coment. noastre, p. 189, nota 1, *in fine*.

- 1) Cpr. Thiry, III, 544. Guillouard, *Vente*, I, 124. T. Huc, X, 49, și *Tr. de la cession*, I, 262, *in fine*. Marcadé, VI, art. 1596 No. 1. Planiol, II, 1430. Laurent, XXIV, 46. Baudry, III, 490. Garsonnet, *Pr. civ.*, IV, § 686, p. 202. Cas. fr. D. P. 87. 1. 490. Veđi și t. II a Coment. noastre, p. 35 și p. 190, 191, unde se arată controversa.—*Contrà*: În privința curatorului, Mourlon, III, 508, *in fine*.
- 2) Cpr. Thiry, III, 544. Guillouard, *Vente*, I, 124. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 348. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 238.
- 3) Arntz, III, 939.
- 4) T. Huc (X, 50) observă, cu drept cuvînt, că proibiția privitoare la mandatarii se aplică numai la cumpărările prin mezat public: căci nimic nu împedică pe mandante de a vinde de bună voe, mandatarului, bunurile ce acest din urmă era însărcinat a vinde. Cpr. C. Bordeaux, D. P. 94 2. 476.—Veđi însă Baudry et Saignat, *op. cit.*, 241, p. 19. 6.

saŭ administrația bunurilor mandantului, pot să le cumpere ¹⁾.

Incapacitatea de a cumpăra nu lovește numai pe man- Mand. legali.
datarii convenționali, dar și pe acei legali saŭ judecătorești.

Ast-fel, curatorul unei succesiuni vacante nu poate să Curat. unei
cumpere bunurile acestei succesiuni, pe care el trebuie să succes. va-
le vîndă în interesul aceloră căroră moștenirea se cuvine ²⁾. cante.

Sindicul nu poate să cumpere bunurile falitului ³⁾. Sindic.

Portărelul și funcționarii polițienesci nu pot să cum- Portărei.
pere bunurile cu a căror vîndare sunt însărcinați, în basa
unei hotărîri definitive ⁴⁾.

Funcționarii vamali nu pot să cumpere lucrurile ce Funcț. va-
ei vînd (art. 208 L. vămilor din 1874). mali.

Judecătorii tribunalului și grefierii nu pot să cum- Judecătorî,
pere imobilele la a căror adjudecare ei proced ⁵⁾, etc. grefierî.

Cât pentru moștenitorul beneficiar, el administrând Moșt. bene-
în interesul său propriu și avînd interes ca bunurile moș- ficia.ă.
tenirei să nu să vîndă cu un preț derisoriu, poate să le Controversă.
cumpere, de și el reprezintă pe creditorî ⁶⁾.

Paragraful 3 al art. 1308 declară pe administratorii Administra-
a averei comunelor și a stabilimentelor publice incapabili de torî publicî.
a cumpăra bunurile încredințate îngrijirei lor ⁷⁾.

¹⁾ Guillouard, *Vente*, I, 125. Laurent, XXIV, 47. T. Huc, X, 50. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 348, nota 14. Planiol, II, 1430. Baudry et Saignat, *Vente*, 242. Cas. fr. D. P. 63. 1. 142. Sirey, 63. 1. 310.

²⁾ Baudry et Saignat, *op. cit.*, 243. T. Huc, X, 50. Duvergier, *Vente*, I, 191. Thiry, III, 544. Nacu, III, p. 200, No. 59.

³⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 245. Garsonnet, *Pr. civ.*, IV, § 686, p. 204, 205. Veđi art. 457, *in fine*, C. german.

⁴⁾ Cpr. Nacu, III, p. 200, No. 58, *in fine*.

⁵⁾ Nacu, *loco cit.*—„Intr'o vîndare silită, acel care ordonă saŭ Art. 456 C.
dirijează vîndarea, ȳice art. 456 din Codul german, împreună german.
cu auxiliarii lui și acel care închee procesul-verbal, nu pot să
cumpere nici pentru ei, direct, nici prin persoană interpusă,
nici pentru altul, ca mandatar, *weder für sich persönlich, oder
durch einen Anderen noch als Vertreter eines Anderen*“.

⁶⁾ T. Huc, X, 50. Baudry et Saignat, 244. Guillouard, I, 125 și 129. Planiol, II, 1431. Duvergier, *Vente*, I, 190. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 349, nota 16. C. Alger, D. P. 90. 2. 106. Sirey, 92. 2. 13.—*Contră* : Thiry, III, 544. Nacu, III, p. 200, 201, No. 60. C. Pau, Sirey, 45. 2. 476.

⁷⁾ Codul nostru n'a admis nici-o dispensă în această privință. Cod. olandez și ita-
precum aŭ admis art. 1596 din Codul neerlandez și art. lian.
1457 din Codul italian.

Miniștri,
efori, pre-
fecți, etc.

Ast-fel, Ministrul de domenii n'ar putea cumpăra un bun al Statului; un efor n'ar putea cumpăra bunurile Eforiei; prefectul n'ar putea cumpăra bunurile județului, etc.

Primarii și
ajutoarele
lor, consili-
erii comu-
nali.

În cât privește comuna, numai aceia cari administrea-
ză bunurile ei sunt incapabili de a le cumpăra. Aceștia,
în organizația noastră comunală, sunt: primarii și ajutoa-
rele lor. Cât pentru consilierii comunali, ei ne având nici-
o administrație, pot să cumpere bunurile comunei. Art.
24 din legea comunală, de la 31 Iulie 1894, îi oprește însă
de a îndeplini vre-un serviciu sau vre-o funcțiune retri-
buită de comună, precum și de a lua parte, direct sau in-
direct, la ori-ce întreprindere sau furnitură pentru comună.

Ofițeri pu-
blii.

În fine, paragraful ultim al art. 1308 dispune că ofi-
țerii publici nu pot să cumpere bunurile Statului ale că-
ror vânzări se fac printr'înșii. Această incapacitate nu
există pentru funcționarii cari nu proced la vânzare¹⁾.

Sanctiunea
art. 1308.

Vânzările făcute contrar prohibițiilor statornicite de art.
1308 sunt nule, nulitatea fiind de astă dată chiar expres
pronunțată de lege. Și nulitatea va avea loc, fie că vânzarea
este direct făcută în folosul persoanelor prevădute de acest
text, fie prin persoane interpuse.

Interpune-
rea de per-
soane.
Chestie de
fapt.

Dacă există sau nu interpunere de persoane străine,
aceasta este o chestie de fapt, care se apreciază în mod
suveran de judecătorii fondului; căci presumpțiile stabilite
de art. 812 și 941 nu sunt admisibile în specie²⁾. Acel
care cere anularea vânzării pentru motivul că cumpă-
rătorul aparent a cumpărat pentru un incapabil, trebuie să
dovedească această interpunere de persoane (art. 1169³⁾, do-
vada putându-se face prin ori-ce probă, atât prin marturi
cât și prin presumpțiuni⁴⁾.

Nulitate
relativă.

Nulitatea care rezultă din violarea art. 1308 este re-
lativă⁵⁾. Fiind însă că această nulitate rezultă din o pro-

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 249.

²⁾ T. Huc, X, 52. Laurent, XXIV, 49. Arntz, III, 950. Bau-
dry, III, 491. Baudry et Saignat, *Vente*, 252. Guillouard, I,
130. Troplong, *Vente*, I, 193. Duvergier, *Vente*, I, 193. Au-
bry et Rau, IV, § 351, p. 349, nota 17. Marcadé, VI, art.
1596, No. III, și toți autorii.

³⁾ Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1897, No. 15.

⁴⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 252, p. 203. Veđi p. 606, n. 3.

⁵⁾ Din acest caracter al relativității rezultă că vânzarea, care
este numai *anulabilă* din partea celui interesat, poate fi
confirmată de dînsul fie expres, fie tacitamente. Această

Confirm.
vânzării
anulabile.

ibiție a legei mai mult de cât din o incapacitate, ea nu poate fi propusă de acela care a călcat legea, ci numai de proprietarul a cărui bun a fost înstrăinat, pe care legea înțelege a-l apăra ¹⁾.

Despre magistrați și auxiliarii lor.

Art. 1309.—Judecătorii și supleanții, membrii ministerului public și avocații nu se pot face cesionari de drepturi litigioase, care sunt de competența Curței de apel în a cărei circumscripție își exercită funcțiunile lor, sub pedeapsă de nulitate, spese și daune-interese. (Art. 1084 urm., 1402—1404 C. civ. Art. 140 Pr. civ. Art. 1597 C. fr. ²⁾).

Proibiția art. 1309 exista și la Romani în privința Dreptul roman în privința avocaților. avocaților: „Proconsulul trebuie să asculte pe avocați cu răbdare, însă cu un spirit pătrunzător (*sed cum ingenio*), așa ca el să nu fie desprețuit de dinșii. El nu trebuie să sufere pe acei cari se indeletnicesc cu pricini răle, sau cari cumpără drepturi litigioase. El nu trebuie să permită

confirmare nu este însă cu puțință de cât atunci când cauza proibiției a încetat și când vîndarea a devenit cu puțință. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 250, *in fine*, p. 203. Cpr. art. 458 din Codul german. „Validitatea unei vîndări făcută în contra legei și a transmisiunii obiectului vîndut, ȳice acest text, atărnă de confirmarea aceluî interesat la vîndare, în calitate de debitor, de proprietar sau de creditor“.

1) Thiry, I, 588. Demolombe, VII, 755. Vigié, III, 674. T. Huc, III, 386, și X, 52, *in fine*. Planiol, II, 1432. Marcadé, *loco cit.* Baudry et Saignat, *op. cit.*, 250. Aubry et Rau, IV, § 351, p. 149. Troplong, *Vente*, I, 194. Guillouard, I, 131. Laurent, XXIV, 50. Cas. fr. D. P. 77. 1. 497. Sirey, 78. 1. 22.

2) Textul conrespunzător fr. (1597) ȳice că: Judecătorii, supleanții lor, magistrații cari îndeplinesc funcțiunile ministerului public, grefierii, portăreii (*les huissiers*), *avoués*, apărătorii officioși (ast-felse numeauă avocații în Franța, în momentul decretărei titlului vîndărei) și notarii, nu pot să devie cesionari de procese, drepturi și acțiuni litigioase, care sunt de competența tribunalului (Codul italian ȳice: de competența Curței, tribunalului sau judecătoriei de ocoale, *della pretura*), în resortul căruia ei își exercită funcțiunile lor, sub pedeapsă de nulitate, cheltueli și daune-interese“. Cpr. art. 1458 din Codul italian, care, pe lângă persoanele de mai sus, vorbește și de agenții de afaceri, *i procuratori o patrocinatori*.

Deoseb. de redacție de la Codul francez.

a pleda de cât acelora cari au fost învoiți prin edictul său¹⁾.

In privința judecătorilor.

In privința judecătorilor, de și nu avem nici-un text pozitiv, totuși se crede că ei nu puteau cumpăra drepturi litigioase²⁾.

Dreptul actual.

Codul nostru, împins de o considerație de moralitate și de ordine publică, oprește pe funcționarii arătați în mod limitativ în art. 1309 de a cumpăra *drepturi litigioase*, care sunt de competența Curței de apel, în a cărei circumscripție ei își exercită funcțiunile lor, și aceasta sub pedeapsă de nulitate, cheltueli și daune-interese.

Cumpărări făcute prin persoane interpuse.

Se înțelege că și cumpărările indirecte, făcute prin persoane interpuse, vor fi nule, de și legea n'o spune a-nume de astă dată, după cum o spune în textul precedent, pentru-că este de principiu că nu se poate face pe cale indirectă ceea ce legea oprește pe calea directă³⁾.

Motivele art. 1309.

Motivele acestei dispozițiuni sunt lesne de priceput: „Les ordonnances, dice Portalis în expunerea de motive, înaintea corpului legislativ, ont toujours prohibé aux juges de se rendre cessionnaires d'actions et de droits litigieux: Cette disposition est la sauvegarde des justiciables. *Un juge est établi pour terminer les contestations des parties, et non pour en trafiquer*“. „Si cette incapacité n'existait pas, a dis pe de altă parte tribunalul Faure, în raportul său către Tribunal, il serait à craindre que ces différentes personnes, armées de leur titres d'acquisition, n'inquiétassent les plaideurs par leur influence ou tout autre moyen, et ne les forçassent à faire en leur faveur des sacrifices con-

Art. 1172
C. Calimach.

¹⁾ L. 9, § 2, Dig., *De officio proconsulis*, l. 16.—Legea 15, Cod., *De procuratoribus*, l. 13, consideră cumpărarea unui proces de către un avocat, ca contrară bunelor moravuri, *contra bonos mores*. „Este fără tărie, dice art. 1172 din Codul Calimach (879 C. austriac), tocmai aceea prin care un avocat se va tocni ca să iea o hotărâtă plată, *sași va cumpăra pricina de gilceavă încredințată lui*“.

²⁾ „În vechia Romă, dice Portalis în expunerea de motive a art. 1309, guvernatorii nu puteau dobîndi nimic în întinderea provinciilor lor, și tot așa și magistrații în întinderea jurisdicțiunii lor“. Fenet, *Tr. préparatoires ou motifs du C. civ.*, XIV, p. 117.

³⁾ Veți *supră*, p. 589, nota 2. Cpr. Guillaouard, *Vente*, I, 144. Troplong, *Idem*, 202. Duranton, XVI, 140.—Chestiunea de a se și dacă există sași nu interpunere de persoane, este o chestie de fapt. Veți *supră*, p. 604.

sidérables, pour se débarrasser d'adversaires aussi dangereux" ¹⁾).

Funcționarii cari nu pot cumpăra nici direct, nici indirect, prin persoane interpușe, *drepturi litigioase*, adecă supuse unei contestații actuale sau eventuale ²⁾, sunt :

¹⁾ Veđi Fenet, *op. și loco cit.* Guillouard, *Vente*, I, 132. Laurent, XXIV, 56. Troplong, *Vente*, I, 195. Veđi și I. Tanoviceanu, *Dreptul* din 1901, No. 15, p. 118, col. I. „Considerând, ȳice Curtea din București, cã edictãnd dispoziția din art. 1309 C. civ., legiuitorul a voit sã impiedice pe magistrați și advocați de a abusa de influența ce au, în virtutea funcțiunii ce ocupã sau a profesiunii ce exercită, spre a satisface dorința de speculã și de cupiditate“. *Dreptul* din 1901, No. 30, și *Curierul judiciar* din același an, No. 40.

²⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1875, p. 48. Bulet. 1900, p. 315, și *Curierul judiciar* din 1900, No. 36. Cas. fr. Sirey, 81. 1. 59. C. București, *Dreptul* din 1901, No. 30, și *Curierul judiciar* din același an, No. 40 (considerent reproduc la finele notei). Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 31, nota 1.—In ipoteza art. 1402, 1403 C. civil, privitoare la retractul litigios, pentru ca un drept sã poatã fi considerat ca *litigios*, trebuie ca, în momentul chiar când se face vânđarea, sã existe proces sau contestație asupra fondului. Cas. rom., *loco cit.* Baudry et Saignat, *Vente*, 917 urm. T. Huc, X, 239. Planiol, II, 1653. Guillouard, *Vente*, II, 881 urm. Veđi *infrã*, explic. art. 1402, 1403.

Proape toți autorii sunt de acord pentru a decide că definiția dreptului litigios, datã de art. 1403, în materie de retract litigios, nu este aplicabilã când este vorba de interpretarea art. 1309, simpla eventualitate sau posibilitate a unei contestații serioase fiind de astã datã suficientã, judecãtorii fondului având în această privințã o latitudine de apreciere. Veđi Baudry et Saignat, *Vente*, 263. T. Huc, X, 54. Laurent, XXIV, 58. Arntz, III, 942. Guillouard, *Vente*, I, 133, 134. Marcadé, VI, art. 1597, No. II. Thiry, III, 545. Vigie, III, 680. Mourlon, III, 710. Troplong, *Vente*, I, 200. Duvergier, *Idem*, I, 199. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 453. Aceasta era și teoria lui Pothier (*Vente*, III, 583), care ȳicea cã drepturile litigioase sunt acelea ce sunt contestate sau *pot* fi contestate, fie cã procesul este început, fie cã el este numai iminent. „Considerând, ȳice Curtea din București, prin decisia mai sus citatã, cã sub denumirea de drepturi litigioase trebuie cuprinse nu numai drepturile care sãnt în proces, dar și acele asupra cãrora se poate naște o contestație serioasã : cu alte cuvinte, fie cã dreptul este contestat, fie cã el poate fi contestat“.—Veđi însã C. Craiova (*Dreptul* din 1890, No. 76), care aplicã și în specie definiția datã de art. 1403. Veđi în acest din urmã sens : Planiol, II, 1434, p. 447, nota 1 (ed a 2-a).

Ce se înțelege prin drepturi litigioase. Art. 1309. Controversã.

Persoanele care nu pot cumpăra drepturi litigioase.

Prezidenții și judecătorii tribunalelor, Curților de apel, Curței de casație, Curței de compturi; judecătorii de ocol și ajutorii lor, judecătorii sindici (art. 731 urm. C. com.), și chiar judecătorii tribunalelor musulmane: membrii ministerului public, avocații ¹⁾ și chiar apărătorii de pe lângă judecătoriile de ocoale ²⁾.

Sentință rămasă definitivă.

Dar dacă, prin *drept litigios*, trebuie să înțelegem, în specie, contrar art. 1403, ori-ce drept care ar putea fi supus unei contestații serioase asupra fondului, dreptul n'ar mai fi litigios, dacă el a fost consfințit prin o sentință rămasă definitivă, cu-toate-că ea ar trebui să fie adusă la îndeplinire prin executarea silită, care ar da loc la contestații din partea debitorului. Cpr. Troplong, *Vente*, I, 201. C. Riom, D. P. 81. 2. 37.

¹⁾ Această incapacitate se aplică avocatului care ar fi cerut ștergerea sa din baroul în care era înseris, dacă, de fapt, se constată că acel avocat nu și-a strămutat domiciliul și continuă a pleda înaintea instanțelor judecătorești ce pot fi chemate a se pronunța asupra drepturilor cesionate. C. din Iași, *Curierul judiciar*, din 1901, No. 14.

²⁾ Cpr. C. București și Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1903, No. 86, și *Dreptul* din 1904, No. 1. Majoritatea Curței, înfirmând asupra acestui punct, sentința tribunalului, a decis că apărătorilor numai acele drepturi litigioase le sunt interdișe care sunt de competența judecătoriei pe lângă care ei sunt autorizați să profeseze.

S'a decis că profesiunea de apărător pe lângă judecătoriile de ocoale, exercitată în baza art. 123 din legea judecătorilor de pace, constituie o profesiune liberă, și ca atare, dă drept acestor apărători de a figura ca alegători în col. I, cu dispensă de cens. Cas. rom. *C. judiciar* din 1902, No. 9. Incetul cu incetul se eludează legea, și în curind apărătorii vor fi proclamați avocați. S'a vorbit de o lege asupra avocaților: s'a și lansat, chiar în această privință, un *ballon d'essai* (proiectul Ministrului Stătescu), asupra căruia veți observațiile foarte judicioase a D-lui Em. Dan. în *C. judiciar* din 1903, No. 14 urm.: însă nimic nu s'a făcut până acum. Tot ce s'a făcut spre a se da baroului prestigiul de care are nevoie este de a se obliga pe avocați să pledeze în robă. A se vedea în *Curierul judiciar* din 1904, No. 4 și 5, precum și în *Dreptul* din același an, No. 3, discuțiile aprinse la care a dat loc roba avocaților. Se înșală acei cari cred că prin roba, de care atârnă o bucată de blană de iepure, s'a dat avocatului prestigiul ce-i lipsia și o garanție clienților. Cu robă, sau fără robă, avocatul tot ce era mai înainte va rămânea, dacă nu se va face nimic spre înălțarea prestigiului său și îmbunătățirea soartei

Nu sunt însă opriți de a cumpăra drepturi litigioase : Jurații, grefierii, portăreii, și toți acei pe care legea nu-i oprește anume ; și lor nu li se poate aplica asemenea prohibiție, pentru-că excepțiile sunt de strictă interpretare.

Persoanele chiar prevădute de art. 1309 sunt oprite de a cumpăra drepturi litigioase, numai dacă aceste drepturi sunt de competența Curței de apel în a cărei circumscripție aceste persoane își exercită funcțiunea saŭ profesiunea lor ¹⁾ ; de unde rezultă că un judecător de la tribunalul saŭ Curtea din Iași ar putea în mod valid cumpăra un drept litigios de competența unei alte Curți ²⁾.

Se decide chiar de unii că un judecător al Curței de apel ar putea cumpăra un drept litigios de competența, în ultim resort, a tribunalului care cade sub jurisdicția Curței din care cumpărătorul face parte ³⁾.

Sancțiunea prohibițiunii prevădută de art. 1309 este Sanct. art. 1309. Nulitate.

sale : *Poale lungi, minte scurtă !* Noi propunem ca, pe lângă robă, avocații să fie obligați a purta și un brâu (roș, albastru saŭ portocaliŭ) ca să aibă ce târai ; astfel se va putea justifica, pentru unii din ei, ȳicetoarea : *târâe-brâu*.

- 1) Pentru ca prohibiția prevădută de art. 1309 să fie aplicabilă, dreptul trebuie să fie litigios în sensul cerut de acest text (veđi *supră*, p. 607, nota 2), în momentul cesiunei, ne fiind suficient ca acest drept să dea loc mai târziu la un proces, dacă asemenea proces nu era de prevădut în momentul cesiunei.

Pe lângă aceasta, mai trebuie încă ca cesionarul să exercite, în resortul Curței competente, una din funcțiile saŭ profesiile prevădute de art. 1309.

Ast-fel, dacă o persoană, după ce a cumpărat un drept litigios la care nimic nu se opunea, a devenit mai în urmă avocat saŭ magistrat în resortul Curței competente de a judeca litigiul, acest fapt, posterior cesiunei, n'o face să-și peardă validitatea sa. Cu alte cuvinte, validitatea saŭ nevaliditatea cesiunei se apreciază după momentul în care ea a fost făcută. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 265. Laurent, XXIV, 61. Répert. Dalloz, *Vente*, 1993, 1994.

- 2) Cât pentru judecătorii Curței de casație și a Curței de comp-Judecătorii C. de Casație și C. de compturi.
turi, ei exercitându-și jurisdicția lor asupra întregii țări (art. 104 Constit.), nu pot cumpăra nici-un drept litigios. Cpr. Vigié, III, 678.
- 3) Guillouard, *Vente*, I, 138. Marcadé, VI, art. 1597, No. 1.—*Contrà* : Aubry et Rau, IV, § 389 *quater*, p. 452, text și nota 3. Laurent, XXIV, 57. T. Huc, X, 54. Baudry, III, 492. Baudry et Saignat, *Vente*, 260.

nulitatea cesiunii făcută în disprețul legii, textul fiind formal în această privință.

Natura nulității.
Controversă.

Care este însă natura acestei nulități? Unii o consideră ca o nulitate *relativă*, fie în interesul debitorului, fie în interesul debitorului și a cedentului, însă în ori-ce caz numai în baza unor interese private; de unde se deduce că nulitatea nu poate fi opusă de cât de acei în favoarea cărora ea a fost introdusă, adică: de cedent și de debitorul dreptului cedat¹⁾.

Această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă, nulitatea fiind *absolută și de ordine publică*. În adevăr, între motivele care au edictat proibiția art. 1309, unele interesează ordinea obștească; căci dacă, pe de o parte, legiuitorul a voit, cu adevărat, să apere pe cedente și pe debitorul cedat în contra influenței și lăcomiei magistratului său avocatului, nu mai puțin adevărat este că el a înțeles, pe de altă parte, să asigure justiției și auxiliarilor ei respectul și demnitatea ce li se cuvin. „*Justiția este instituită pentru a termina contestațiile dintre părți, iar nu pentru a face din ele o negoțitorie, un trafic*“, a dis Portalis în expunerea de motive. (Vezi *suprà*, p. 606).

Din cele mai sus expuse rezultă că nulitatea va putea fi propusă de ori-ce parte interesată: nu numai de cedente și de debitorul cedat, în favoarea cărora proibiția a fost edictată, dar și de însuși cesionarul în culpă, această soluție rezultând din natura și caracterul nulității. Nu se va aplica deci, în specie, adagiul: *Nemo ex delicto suo actionem consequi debet*. Prin urmare, dacă cesionarul acționează pe debitorul cedat, acesta va putea să-i opue nulitatea cesiunii, iar acțiunea cesionarului va fi respinsă, și el va fi condamnat la cheltueli și chiar la daune; datoria cedată nu va fi însă stinsă, ea continuând a aparține cedentului, cesiunea fiind nulă. Dacă cedentul cere de la cesionar prețul cesiunii, acesta va putea să-i opue nulitatea, restituind titlurile creanței care i-ar fi fost remise și putând cere înapoi prețul cesiunii ce ar fi plătit. Cesionarul va putea însă fi condamnat la daune²⁾.

¹⁾ Baudry, III, 495. Baudry et Saignat, *Vente*, 266. Demolombe, XXIX, 69. Duranton, XVI, 145. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 453, text și nota 9. Planiol, II, 1435. Colmet de Santerre, VII, 24 bis III. Vigié, III, 681.

²⁾ Cpr. în acest din urmă sens: Thiry, III, 546. Laurent,

Cât pentru ministerul public, nu mai rămâne îndoială că el nu are, mai cu seamă la noi, dreptul de a cere nulitatea ¹⁾.

Minister public.

Din cele mai sus expuse mai rezultă încă că acțiunea în nulitate va putea fi exercitată timp de trei-deci de ani de la data cesiunii, nici-o confirmare ne fiind cu putință în specie, nici acea expresă, nici acea tacită ²⁾.

Neconfirmarea cesiunii.

În fine, trebuie să observăm că acțiunea în nulitate, exercitată fie de cedente, fie de cesionar, ar împiedica exercițiul retractului litigios din partea cedatului, în caz când ar exista proces asupra fondului în momentul cesiunii (art. 1403) ³⁾.

Ultima chestiune care ne a mai rămas de discutat este aceea de a se ști dacă trebuie, sau nu să considerăm ca o cesiune de drepturi litigioase, proibită ca atare de art. 1309, pactul așa dis de *quota litis*, prin care cesionarul (un avocat) ar dobîndi un drept litigios, cu îndatorirea de a-l face sa fie recunoscut de justiție, pentru o parte din acest drept ce i se abandonează : o jumătate, a treia parte, etc., în caz când procesul va fi câștigat ⁴⁾.

Pactul de quota litis. Controversă.

XXIV, 63. Guillaouard, *Vente*, I, 140. Duvergier, *Idem*, I, 200. Marcadé, VI, art. 1597, No. III, p. 200. Larombière, IV, art. 1304, No. 55. Mourlon, III, 707, *in fine*. T. Huc, X, 55, și *Tr. de la cession*, I, 264.

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 266, p. 215. T. Huc, X, 55.

²⁾ Cpr. T. Huc, Larombière, *loco cit.* Guillaouard, I, 140, *in fine*.—Se decide însă de unii autori că o cesiune lovită de nulitate, ca contrară art. 1309, ar putea fi confirmată în urma încetării funcțiunii care se opunea la validitatea ei, precum ar fi, de exemplu, în cazul în care judecătorul care cumpărase dreptul litigios ar fi demisionat, sau ar fi trecut la un tribunal care nu este chemat a judeca procesul. Veși t. VII a Coment. noastre, p. 46, *ad notam*, unde se arată controversa.

³⁾ Cpr. T. Huc, X, 55, *in fine*.—Cât pentru chestiunea de a se ști dacă cesionarul oprit de art. 1309 ar putea să invoace beneficiul celor trei excepții prevădute de art. 1404, ea este controversată. Unii admit afirmativa, pentru-că, în cele trei casuri prevădute de art. 1404, cesiunea este legitimă și exclude ori-ce idee de speculă, iar alții admit negativa pentru-că, cu toată legitimitatea cesiunii, debitorul cedat este expus a suferi influența cesionarului magistrat sau avocat din resortul Curței chemate a judeca litigiul. Cpr. Mourlon, III, 709.

⁴⁾ Se numește, în adevăr, pact de *quota litis* convenția aceea

Această chestie nu se pune pentru acei cari, ca noi, cred că asemenea pact este lipsit de efecte, fiind-că se întemeiază pe o cauză ilicită (art. 966)¹⁾, ci numai pentru acei cari susțin validitatea lui.

S'a dis că art. 1309 nu poate fi aplicat în specie, pentru-că nu există un preț în bani care urmează a fi plătit de cesionar²⁾. La aceasta se răspunde însă cu drept cuvînt că, de și pactul de *quota litis* nu este o vîndare

---

prin care titularul unui drept tratează cu un terțiu, care, pentru o parte din ceea ce va dobîndi în justiție, se însărcinează a face, cu cheltuiala sa, urmărirea necesare. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 268. Laurent, XXIV, 60. Marcadé, VI, art. 1597, No. II, p. 199.

- 1) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 147 urm.—Cu-toate-acestea, validitatea acestui pact se susține atît în Franța (cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 268; Guillaouard, *Idem*, I, 139), cît și mai cu samă la noi (cpr. decisiile citate în t. V suscitată, p. 148, nota 3 și I. Tanoviceanu, *Dreptul* din 1901, No. 15, 16 și 17, care se vede că nu vorbește de astă dată ca profesor, ci pledează ca avocat, *pro domo*). Acest autor reproduce în *Curierul judiciar* din 1903, No. 78, un document din 1820, în care d-sa vede un pact de *quota litis*. Și fiind că vorbim de distinsul nostru coleg de la București, Dl. I. Tanoviceanu, vom observa în treacăt că acest autor pe nedrept ne-a acusat (în *Dreptul* din 1901, No. 17, p. 133, col. 2) că am reproduș argumentele date în această privință de Alex. Capitolin, *fără a-l cita*. D-sa greșește, în adevăr, când ne acuză *de plagiat*, pentru-că Capitolin este citat în t. V a Coment. noastre, p. 148, nota 4, tocmai acolo unde ne ocupăm de pactul de *quota litis*, și probabil că fără această citație, pe care savantul nostru contradictor n'a vîdut-o, *sau mai degrabă se face a nu o fi vîdut*, nici nu ar fi avut de unde să știe că Capitolin s'a ocupat de această chestie controversată. Degré ne acuză altă dată că facem prea multe citații, iar Dl. Tanoviceanu ne acuză că nu facem destule. Amicii noștri, cari, sub cuvînt de incurajare, caută a ne da în cap și a desprețui munca noastră, sunt prea pretențioși, și nu mai știm cum să-i mulțumim. Să ne slăbească cu pretențiile lor absurde, căci se vede cît colo din ce spirit sunt pornite. Dacă nu le place cum scrim, n'au de cît să facă mai bine. Se vor feri însă probabil de acest lucru, pentru-că este mai ușor de a critica de cît a se pune pe muncă. Nu face nimic; aceasta nu ne va împedica de a merge înainte, cît timp vom avea un strop de cerneală, un condei și puțința de a-l ținea în mână.
- 2) Duvergier, *Vente*, I, 201. Laurent, XXIV, 60. Aubry et Rau, IV, § 345, p. 323, nota 12.

propriu disă, totuși el constituie o *datio in solutum*, de vreme ce, pentru un serviciu prestat, se dă mandatarului său locatarului de serviciu, drept plata serviciilor sale, o parte din câștigul procesului; or, știm că *datio in solutum* este asimilată vîndărei (art. 1307); deci, art. 1309 este aplicabil pactului de *quota litis*¹⁾.

CAPITOLUL III

Despre lucrurile ce se pot cumpăra și vinde.

Art. 1310—Art. 1311.—Veđi explicarea acestor texte, *supră* p. 557 urm.

Despre diversele modalități ale vîndărei.

Vîndarea este susceptibilă de modalitățile tuturor contractelor în genere. Ea poate să fie pură și simplă, condițională, cu termen, alternativă, etc. 2).

Iată, în adevăr, cum se exprimă art. 1296, care, în această privință, ne trimete la principiile generale.

Art. 1296.—Vîndarea se poate face sau pură, sau sub condițiune³⁾. (Art. 1004 urm., 1022 urm., 1302 C. civ.)

Ea poate avea de obiect două sau mai multe lucruri alternative. (Art. 1026 urm., 1033 C. civ.)

În toate cazurile, efectele sale sunt regulate după principiile generale ale convențiilor. (Art. 942 urm. C. civ. Art. 1584 C. fr.)

¹⁾ Veđi în acest sens : Baudry et Saignat, *Vente*, 268, p. 217. Guillaouard, *Idem*, I, 139, p. 160. Marcadé, VI, art. 1597, No. II, p. 199. Troplong, *Vente*, I, 196. C. Douai, Sirey, 43. 2. 411, și Répert. Dalloz, v^o *Vente*, 2010, p. 472, nota 1.

²⁾ „Deosibite chipuri, obicinuite sau lăaturalnice tocmele sunt, Art. 1438 C. Calimach. dăce art. 1438 din Codul Calimach : a) Cumpărarea și vîndarea ce se face cu condiția cercărei ; b) vîndarea cu condiție de hotărît termen, dacă până atuncea se va găsi alt cumpărător cu mai bun preț ; c) însărcinarea pentru vîndarea unui lucru cu hotărît preț ; d) tocma la pentru obținerea vîndărei, dacă prețul lucrului nu se va plăti la termenul tocmit“.

³⁾ Se înțelege sub o condiție suspensivă, sau resolutorie, după cum o spun anume art. 1584 din Codul fr. și art. 1449 din Codul italian. Condiția resolutorie este chiar subînțeleasă de câte-orî una din părți refușă de a-și îndeplini obligațiile sale (art. 1020, 1365 C. civ., 67 C. com.).

Vîndare
condițională.
Art. 1010.

Vîndarea poate fi condițională, însă condiția nu trebuie să atârne numai de voința uneia din părți (*ad merum arbitrium*); de exemplu: *dacă vîndătorul său cumpărătorul va voi, si voluerit* (L. 7, Pr. Dig., *De contr. emptione*, 18. 1); cîci, în asemenea caz, ea ar fi nulă (art. 1010)¹⁾.

Vîndarea este însă bună, dacă condiția atîrnă de voința unei a treia persoane, pe care părțile o aleg drept arbitru. Ast-fel, ar fi validă vîndarea făcută sub condiția ca prețul să fie determinat de o a treia persoană (art. 1304)²⁾.

Condiție
suspensivă.

Cînd condiția este suspensivă, vîndarea este bună în acest sens că o parte nu se poate dedice fără consimțimîntul celeilalte³⁾; însă, sub alte raporturi, ea nu devine perfectă de cît prin îndeplinirea condiției⁴⁾.

Pendente conditione, proprietatea nu este încă transferată cumpărătorului⁵⁾, și vîndătorul rămînînd tot proprietar, riscul și pericolul lucrului vîndut este pe sama lui. El are în acest timp drept la fructe⁶⁾, putînd chiar să vîndă lucrul unei alte persoane; însă acest nou cumpărător nu va putea opune dreptul său cumpărătorului condițional, dacă acesta a avut prudența de a transcrie actul său, înaintea chiar de îndeplinirea condiției.

Consecințele
care rezultă
din efectul
retroactiv
al condiției.

Dacă condiția se îndeplinește, proprietatea este strămutată la cumpărător, cu efect retroactiv, din momentul contractului (art. 1015); de unde rezultă următoarele consecințe:

¹⁰ Dacă este vorba de un imobil, cumpărătorul a putut să transcrie actul său înaintea îndeplinirii condiției, în care caz el va putea să opună dreptul său de proprietate altor achizitori cari ar fi dobîndit, în urma lui.

¹⁾ Cpr. Troplong, I, 50. Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 32.— În cît privește celelalte condiții potestative, care anulează vîndarea, veđi t. VI citat, p. 32 urm.

²⁾ Veđi *suprà*, p. 584 explic. art. 1304 și t. VI, p. 33.

³⁾ Cpr. Troplong, *Vente*, I, 54.

⁴⁾ „*Conditionales autem venditiones, tunc perficiuntur quum impleta fuerit conditio*“. L. 7, Pr., Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. Veđi și L. 8, Pr., Dig., *De periculo et commodo rei venditæ*, 18, 6, unde se ăice: „*Quod si sub conditione res venierit, si quidem defecerit conditio, nulla est emptio*“.

⁵⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Curierul judiciar* din 1903, No. 17. Troplong, *Vente*, I, 54. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 142.

⁶⁾ L. 32, § 1, Dig., XXX, *De legatis* II.

drepturi asupra aceluiași imobil de la vîndător, *pendente conditione* :

2° Prețul fiind datorit încă din ziua contractului, vîndătorul a putut, înainte de îndeplinirea condiției, să-l cedeze unui terțiu ;

3° Strămutarea proprietății fiind îndeplinită din ziua contractului, taxele datorite fiseului se vor percepe conform legii în vigoare la acea epocă, iar nu conform acelei care ar fi în vigoare în momentul îndeplinirii condiției.

4° Riscurile lucrului vîndut, rămân însă, cu-toate-acestea, pe sama vîndătorului, până la îndeplinirea condiției (art. 1018). Legea n'a împins, în adevăr, ficțiunea retroactivității până a face pe cumpărător să sufere pierderea fortuită a unui lucru asupra căruia el nu era încă proprietar ¹⁾.

Dacă, în loc de o condiție suspensivă, presupunem că vîndarea a fost făcută sub o condiție resolutorie, ca în cazul art. 1372 urm., în care s'a stipulat ceea ce legiuitorul impropriu numește un pact de răscumpărare ²⁾, vîndarea este perfectă de îndată, iar proprietatea este strămutată, cu toate consecințele ei, de la vîndător la cumpărător.

Condiție resolutorie.

Îndeplinindu-se însă condiția, strămutarea proprietății este ștearsă cu efect retroactiv, cumpărătorul fiind presupus că n'a fost nici-odată proprietar ; de unde rezultă că toate drepturile reale conferite de dînsul asupra lucrului vor fi desființate, în baza regulii cunoscute: *Resolutio jure dantis, solvitur jus accipientis*.

Vîndătorul fiind presupus că n'a încetat nici-odată de a fi proprietar, a putut, din contra, să confere terțiilor drepturi reale asupra lucrului vîndut, în tot timpul dintre vîndare și îndeplinirea condiției resolutorie. Prețul fiind presupus a nu fi fost nici-odată datorit, va trebui să fie restituit de vîndător, care l-ar fi primit, și în caz de a nu-l

¹⁾ Cpr. asupra tuturor acestor consecințe, care rezultă din aplicarea dreptului comun, Baudry et Saignat, *Vente*, 142, p. 121.

²⁾ Dicem că expresiunea pact de răscumpărare este inexactă, după cum observă Pothier (III, 411) și toți autorii după dînsul, pentru-că în cazul art. 1372 urm., cumpărătorul nu-și revinde lucrul din nou, ci prima vîndare este resiliată în folosul vîndătorului. Veđi *infra*, explic. art. 1372 urm. De aceea, vom vedea că unui autori califică această convenție de *retract convențional*.

fi primit, cesiunea lui, ce el ar fi făcuto unui terțiu, ar fi nulă.

Din cele mai sus expuse, care nu sunt de cât aplicarea principiilor generale în materie de condiție, ușor se poate vedea că, în vîndările condiționale, strămutarea proprietății este în incertitudine.

Vîndarea alternativă.

Vîndările alternative lasă și ele, cu-toate-că existența lor nu este în suspensie, proprietatea în incertitudine. În adevăr, asemenea vîndare avînd de obiect unul *sau* altul din două ori mai multe lucruri, numai opțiunea cumpărătorului sau vîndătorului va determina lucrul vîndut. Până la această opțiune nu se poate dice că proprietatea este strămutată, fiind-că nu se cunoaște încă lucrul care face obiectul contractului ¹⁾.

Clausa *addictio in diem*.

Se poate întîmpla ca părțile să convină că vîndarea va fi desființată dacă, într'un termen determinat, care nu poate fi mai lung de cinci ani (art. 1373), vîndătorul va găsi un alt cumpărător care să-i ofere condiții mai avantajoase de cât cel întăi (clausă cunoscută la Romani sub numele de : *addictio in diem*). Dacă un asemenea cumpărător se prezintă, primul cumpărător putea să împedice rezoluția vîndărei, oferind el însu-și condițiile propuse de al doilea cumpărător. Vîndătorul era dator, în acest scop, să prevină pe cumpărătorul primitiv despre oferta făcută de al doilea cumpărător : „*Necesse autem habebit venditor, meliore conditione allata, priorem emptorem certiore facere, ut si quid aliud adjicit, ipse quoque adjicere possit*“²⁾.

Această soluție, admisă de Pothier (III, 452), este admisibilă și astăzi. Efectele acestei clause fiind acelea

1) Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 143. Veđi *supră*, p. 543, nota 2, și t. VI a Coment. noastre, p. 140, 141.

2) L. 8, Dig., *De in diem addictione*, 18. 2. Veđi asupra acestei clause, Maynz, *Cours de dr. romain*, II, § 249, p. 377 (ed. a 5-a, 1890). „Dacă cumpărarea și vîndarea dice art. 1453 din Codul Calimach (1083 C. austriac), se face sub condiție ca vîndătorul, dacă în curgerea unui hotărît termen, va arăta un cumpărător mai bun, să aibă voe să protimisească pe acesta, atuncea lucrarea tocmelei se prelungește până la împlinirea condiției, dacă lucrul vîndut nu s'a trădat încă“. Și art. 1455 din același Cod (1085 C. austriac) adaogă : „Vîndătorul are voe să judece de este mai bun acel noú cumpărător ; el poate să protimisească pe al doilea cumpărător, macar de și ar voi să dea cel dintăi un preț mai mare“.

a unei condiții resolutorie ordinare, vîndătorul își va lua lucrul seŭ de la primul cumpărător, liber de drepturile reale constituite de acesta pe cînd era proprietar, spre a-l da noului cumpărător, care-î oferă condiții mai avantajoase, dacā primul cumpărător nu voește a da vîndătorului aceleași foloase ¹⁾.

O altā clausă stipulată astă-đi mai des de cāt aceea precedentă, pe care o admite anume art. 1439 și urm. din Codul Calimach (1068 urm. C. austriac), sub numele de dritul de înapoi cumpărare ²⁾, cunoscutā la Romani sub numele de *pactum protimeseos* ³⁾, este aceea prin care vîndătorul își rezervă dreptul de a-și relua lucrul vîndut, cu preferință înaintea altuia, în caz cînd cumpărătorul primitiv se va decide a-l revinde. Dacā cumpărătorul, cāl-cîndu-și obligația luată față de vîndător, a vîndut lucrul unei alte persoane, vîndătorul nu va putea să evingā pe noul cumpărător, ci va avea numai o acțiune în daune contra cumpărătorului seŭ ⁴⁾.

Pactul de preferință (protimeseos).

Nu trebuie să confundăm *pactul protimeseos* cu o instituție împrumutată de la dreptul roman bizantin, cunoscută sub numele de: *Dreptul de protimisis* sau *protimisire*, care a jucat un mare rol în legiuirile noastre abrogate ⁵⁾.

Protimisis.

1) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 454. Guillouard, I, 59. Aubry et Rau, IV, § 352, p. 359.

2) Veđi art. 1444—1450 din Codul Calimach (protimisirea din tocmală).

3) Veđi asupra acestui pact, Maynz, *op. cit.*, II, § 249, p. 373, 2°. Windscheid, *Lehrbuch des Pandectenrechts*, II, § 388, 2°, p. 603 urm. (ed. Kipp, 1900).

4) Guillouard, *Vente*, I, 60. Duvergier, II, 13, p. 24. Aubry et Rau, IV, § 352, p. 359. Laurent, XXIV, 17 și 135. Troplong, I, 132. Trib. Albi și C. Toulouse, Sirey, 80. 2. 322. D. P. 81. 2. 220. C. Agen, Sirey, 69. 2. 141.—*Contrā*: Larombière, *Oblig.*, I, art. 1138, No. 16. T. Huc, X, 189. C. Riom, Sirey, 44. 2. 343. D. P. 45. 2. 58.

5) Veđi Codul Ipsilant, capit. *Pentru protimisis*; Codul Cara-Dr. vechiŭ. gea, partea III, capit. 2, capit. *Pentru vîndări*, art. 7—11; Codul lui Andr. Donici, § 17, capit. 11, *Despre vîndări*, și capit. 25, *Despre protimisis*; Codul Calimach, art. 1432—1437. Veđi și hrisovul lui Al. Mavrocordat, § 3, publicat în *Uricariul*, t. I, partea 2, p. 78. Mai veđi încā răspunsul Divanului Moldovei, din 1782, cātă guvernul Bucovinei, *Uricariul*, t. XI, p. 257, punctul 8. Veđi în privința dreptului roman bizantin, de unde ne vine această instituție, Harmenopol, Πρρχ=1207

Acesta era un drept real de preemțiune sau preferință, care aparținea unor rude și vecinilor unui vîndător de imobile¹⁾. Când un proprietar voia să vîndă un imobil, el trebuia decî mai întîi să-l ofere rudelor, care erau preferate, pentru ca bunul să nu iasă din familie, și vecinilor cari aveau interes a-și mări proprietatea lor; căci vîndarea era validă numai dacă rudele, răzășii (împreună părtași) sau vecinii nu-și exercitau dreptul lor de preferință. Dacă vîndătorul nu se conforma legei, și vindea direct la străini, rudele sau vecinii puteau, într'un anume termen, să revendice imobilul, plătind însă prețul lui. Acesta era dreptul de protimisis, care a fost desființat dincolo de Milcov, prin legea din 15 Martie 1849²⁾.

L. din 1 Mai
1836.

„Căderea de protimisis, dice art. 1 din această lege, la vîndări de lucruri nemiscătoare și țigani, se desființează de acum înainte“. Pentru orașul Brăila, dreptul de protimisis fusese desființat prin o lege anterioară, din 1 Mai 1836, care a dat drept și străinilor de a cumpăra locuri în acel oraș, însă prin știrea stăpînirii și cu condiție ca, pen-

υποων, *De emptione et venditione in quo et de protimesi*, III, 3. Cpr. asupra dreptului roman, P. Negulescu, *op. cit.*, *infra*, nota 2, p. 175 urm. Zachariæ von Lingenthal, *Geschichte des griechischen-römischen Rechts*, § 58, Πρωτιμισις.

Vechiul dr.
german.

Acest drept, care putea să rezulte nu numai din lege, dar și din convenția părților (vezi documentul din 1824 ce am publicat în *C. judiciar* din 1904, No. 48), a existat și în vechiul drept german (*Näherrecht*, *Nachbarrecht*, dreptul de vecinătate). Vezi P. Negulescu *op. cit.*, *infra*, nota 2. Cpr. art. 96, 504 urm., 514, 1094—1104, 2034 urm. din Codul german actual.

Vechiul dr.
francez.

El a existat și în dreptul vechi francez, sub numele de *retrait lignager*. Vezi Pothier, *Coutume d'Orléans*, I, p. 559 urm. și *Tr. des retrait*, III, p. 260 urm. Mai vezi încă: Jobbè Duval, *De la condition résolutoire et du retrait lignager*; P. Violet, *Hist. du dr. civ. fr.*, p. 559. Glasson, *Pr. élément. de l'histoire du droit français*, p. 278 (Paris, 1904).

- ¹⁾ Dreptul protimisisului nu avea însă loc la vîndările făcute prin licitație (art. 1437 C. Calimach). Vezi și Andr. Donici, § 6, capit. 25, unde se dice: „La cele vîndute prin legiuită publică, cum și la cele vîndute prin soltan mezat săvîrșite prin hareci, cererea de protimisis a răscumpărării se închide“. Codul Caragea (art. 48, partea III, capit. 2) dice, de asemenea: „In vîndările ce se fac cu mezat, protimisis nu se dă, ci acel ce adaogă mai mult la preț, acela cumpără“.
- ²⁾ Cpr. Nacu, III, p. 179 urm., No. 12. P. Negulescu, *Studii de istoria dreptului român.*, p. 171 urm. Vezi de același autor:

tru câte se ating de aceste proprietăți, să fie și străinii cumpărători supuși la toate ca și pămîntenii, și după ce mai întăi vor da înscris că se supun atât personal cât și întru ceea ce se atinge de proprietățile lor, întru toate lucrările, pravilelor pămîntești, după toată puterea lor¹⁾.

În fine, vom semnala încă o clausă, care de și a-ra-
re-ori este stipulată, totuși este licită, și anume: aceea cu-
noscută sub numele de *pactum displicentiae*, prin care una
saū alta din părți își rezervă dreptul de a desființa con-
tractul, dacă vîndarea mai târziu nu-i va conveni, *si intra
certum tempus res displiquisset* (L. 3, Dig., *De contrahenda
emptione*, 18. 1; L. 6, Dig., *De rescindenda venditione*, 18.
5; L. 3, Dig., *Quibus modis pignus vel hypoteca solvitur*, 20.
6, etc)²⁾. Părțile trebuie să hotărască, în asemenea caz, ter-
menul în care contractul va putea fi resiliat. Acest termen
nu poate fi mai lung de cât *cinci* ani (anal. din art. 1373)³⁾.

Aceste principii generale expuse, ne vom ocupa rînd
pe rînd despre câte-va modalități speciale ale vîndărei.
Legea se ocupă despre vîndările făcute cu gramada (art.
1299), după greutate, număr saū măsură (art. 1300), des-
pre vîndările subordonate gustărei, *ad gustum* (art. 1301);
despre vîndările făcute pe încercate (art. 1302); și în fine,
despre vîndările cu pact de răscumpărare, despre care legiu-
torul se ocupă cu ocazia resilierii vîndărei (art. 1371 urm.),
pentru-că această convenție cuprinde o adevărată condiție
resolutorie.

*Despre vîndările făcute cu gramada (en bloc), saū după gre-
utate, număr, ori măsură.*

Unele lucruri se vînd cu gramada, *cu hurta*, după cum
se exprimă art. 1248 din Codul Calimach, iar altele după
greutate, număr ori măsură. Trebuie să distingem aceste
vîndări, pentru-că ele nu produc toate aceleași efecte.

*Étude sur la protimis dans l'ancien droit roumain, Nouvelle
Revue hist. de dr. fr. et étranger, anul 1899, No. 2.*

¹⁾ Veđi t. I, partea I a Coment. noastre, p. 162, 163.

²⁾ Veđi și alte legi citate de Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 323, p. 316, nota 1. Veđi asupra acestui pact, Windscheid, *op. cit.*, I, § 93, nota 3 (ed. Kipp, din 1900). Mainz, *op. cit.*, II, § 249, p. 380, 7°.

³⁾ Cpr. Aubry et Rau, IV, § 352, p. 359. Guillouard, *Vente*, I, 61.—Veđi însă T. Huc, X, 13.

Art. 1299.—Dacă s'a'au vîndut mărfuri cu gramada, vîndarea este perfectă, de și mărfurile n'a'au fost încă cântărite, numărate sau măsurate ¹⁾. (Art. 1300 C. civ. Art. 1586 C. fr.)

Art. 1300.—Dacă însă mărfurile nu s'a'au vîndut cu gramada, ci după greutate, după număr, sau după măsură, lucrurile vîndute rămân în riscul-pericolul vîndătorului până ce vor fi cântărite sau măsurate; dar aceasta nu împiedică pe cumpărător de a cere și a dobîndi, în caz de neexecutare, sau predarea lucrurilor vîndute, sau daune-interese, dacă se cuvine. (Art. 1018, 1075, 1156, 1295, 1299, 1320 C. civ. Art. 62 C. com. Art. 1585 C. fr.)

Vîndarea se dice cu gramada, *en bloc* (*per aversionem*) ²⁾, de câte-ori nu este loc la numărare, cântărire sau măsurare pentru a se determina fie lucrul vîndut, fie prețul vîndărei. De exemplu: Îți vînd cu prețul unic de 10000 lei tot grîul său porumbul ce am în coșerele mele; tot vinul ce am în crama sau în pivniță; toată recolta unui an de pîe o moșie ³⁾, etc.: „*Si omne vinum, vel oleum, vel frumentum, vel argentum, quantumcumque esset, uno pretio venierit*“ ⁴⁾.

Caracteri-
sarea vîndă-
rei cu gra-
mada.

Ceea ce caracterizează, deci, vîndarea cu gramada este că atât lucrul cât și prețul sunt determinate în mo-

¹⁾ Din împrejurarea că art. 1299 vorbește la fine de cântărire, numărare sau măsurare, cuvinte care nu existau în proiectul primitiv al textului, nu rezultă că aceste operații sunt necesare în caz de vîndarea unor mărfuri cu gramada. Cpr. Arntz, III, 970.

²⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 310.—„*Res aversione vendita est, dice Cujacius, quae confusè et acervatim, pretio insimul dicto, non in singulas res constituto, vendita est*“. Veđi Troplong, *Vente*, I, 92, *ab initio*.

³⁾ Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1891, No. 47, și din 1902, No. 74.

⁴⁾ L. 35, § 5, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.—Tot vîndare cu gramada ar fi și vîndarea pentru un preț hotărît, a unei părți din mărfurile ce se găsesc în cutare loc, sau în mod general, a unei părți din un *genus limitatum*. Astfel ar fi, de exemplu, vîndarea a o jumătate din cărbunii ce am în magasia mea, a unui șfert din produsele ce am în coșere, etc. Asemenea vîndare ar fi perfectă de îndată, atât în privința strămutărei proprietăței, cât și în privința riscurilor, așa că cumpărătorul ar deveni imediat proprietar *pro indiviso* cu vîndătorul, în măsura fracțiunei ce-i este vîndută, și riscurile ar fi în mod proporțional în sarcina unuia și a altuia. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 153. Guillaouard, *Idem*, I, 31, Colmet de Santerre, VII, 7 bis V. Veđi și T. Huc, X, 16.

Vîndarea
unei părți
din un ge-
nus limita-
tum.

mentul contractului. Vîndarea unei totime determinate de lucruri, pentru un preț unic, se socoate făcută cu gramada, chiar cînd s'ar arăta cantitatea vîndută; de exemplu: Îți vînd pentru 1000 lei tot griul său porumbul ce am în coșer, care conține atîta hectolitri 1).

În asemenea casuri, atît prețul cît și obiectul vîndut fiind determinate, vîndarea este perfectă din momentul contractului și își produce toate efectele sale, atît în privința strămutărei proprietății cît și a riscurilor lucrului vîndut (art. 1299) 2). Riscurile sunt, în adevăr, pe sama cumpărătorului din momentul ce vîndarea este perfectă: „*Nam perfecta emptione, periculum ad emptorem respiciet* 3). Și vîndarea este perfectă, cînd este pură și simplă, îndată ce lucrul vîndut și prețul sunt determinate 4): „*Et si id quod venierit, appareat quid, quale, quantum sit, sic et pretium et pure venit, perfecta est emptio*“ 5).

Lucrurile se petrec însă cu totul alt-fel, cînd mărfurile nu se mai vînd cu gramada, ci după greutate, număr, sau măsură. În asemenea casuri, lucrul sau prețul nefiind determinate în momentul contractului, se înțelege că vîndarea este numai producătoare de obligații 6), ea ne fiind însă perfectă, atît în privința strămutărei proprietății cît și a riscurilor lucrului vîndut. De aceea, art. 1300 dice că lucrul vîndut rămîne în riscul-pericolul vîndătorului pînă la cântărire sau măsurare 7).

Art. 1300.

1) Cpr. Thiry, III, 549. Baudry et Saignat, *Vente*, 153.—Singurul efect ce ar putea să producă arătarea cantității vîndute ar fi că, la caz de lipsă, vîndătorul să completeze sau să sufere o micșurare proporțională din preț. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 309. Troplong, *Vente*, I, 92 și 326. Baudry et Saignat, *loco cit.* Arntz, III, 970, *in fine*.

2) Cpr. Cas. rom. Bulet. Secția II, 1882, p. 215. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 7.

3) L. 8, Pr., Dig., *De periculo et commodo rei vendite*, 18. 6.

4) Veđi *supră*, p. 542.

5) L. 8, Pr. Dig., *loco cit.*

6) În adevăr, cu-toate-că vîndarea făcută după greutate, număr sau măsură nu este perfectă, totuși ea produce o legătură de drept între părți în acest sens, că fie-care din ele poate să constrîngă pe cealaltă a o executa, sau a plăti daune-interese (art. 1300, *in fine*). Cpr. C. București, *Dreptul* din 1889, No. 31.

7) Cpr. Cas. rom. și C. București, Bulet. S-a I, 1889, p. 855, și *Dreptul* din 1889, No. 31. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1903, No. 7.

Proprietatea lucrului vîndut. Legea nu vorbește de proprietatea lucrului vîndut, însă se înțelege că ea rămîne tot pe capul vîndătorului, până la îndeplinirea operațiilor care au de scop determinarea lucrului, sau prețului ¹⁾.

Casurile în care există vîndare după greutate, număr, sau măsură. Vîndarea se scotește după greutate, număr, sau măsură, în următoarele casuri:

1° Când se vînd atâtea măsuri pentru un preț unic; de exemplu: Îți vînd 100 vedre de vin cu un preț total de 500 lei; în această vîndare, prețul este determinat; lucrul este însă nedeterminat, și el nu se va determina de cât la cotirea vinului;

2° Când se vînd atâtea măsuri ce cumpărătorul urmează a lua dintr'o cantitate mai mare, cu preț de atîta pentru fie-care măsură. De exemplu: Îți vînd 100 litruri de vin din butoiul ce am în pivniță, cu 1 leu litrul. Lucrul vîndut nu este nici de astă dată determinat, ci numai prețul;

3° Când se vinde o totime de lucruri determinată, cu preț de atîta pentru fie-care măsură. De exemplu: Îți vînd toată recolta moșiei mele, cu preț de atîta pentru fie-care hectolitru. Aici lucrul vîndut este determinat; prețul total nu este însă determinat și nu se va determina de cât la măsurare ²⁾.

¹⁾ Cpr. Planiol, II, 1363. Baudry et Saignat, *Vente*, 150. Bédarride, *Achats et ventes*, 124 urm.—In cât privește condițiile în care trebuie să se facă numerarea, cântărirea sau măsurarea, pentru ca vîndarea să devie perfectă, se va observa înainte de toate convenția părților, dacă ele au prevădut ceva în privința modului, locului și timpului, cum și unde trebuie să se facă aceste operații. Dacă ele n'au prevădut nimic în această privință, se vor aplica principiile generale. Ast-fel, în cât privește cântărirea, numărarea sau măsurarea, ele se vor face la locul unde lucrul urmează a fi predat. În privința timpului, această operație va putea fi cerută îndată ce însă-și predarea lucrului a devenit exigibilă. Operația cântării, numărării sau măsurării nu-și va produce, în principiu, efectele sale de cât dacă va fi contradictorie. Cpr. Trib. Péronne, D. P. 93. 2. 93. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 152.

Art. 1730, § 1. ²⁾ Presupunînd că asemenea vîndare a fost făcută de un arendaș, recolta vîndută rămînînd încă proprietatea lui până la cântărire sau măsurare, proprietarul o va putea urmări până atunci pentru arenda datorită, cu precădere înainte cumpărătorului, exercitînd privilegiul prevădut de art. 1730, § 1 C. civ. Veți C. Iași, *Dreptul* din 1902, No. 28 (cu observația noastră). Cpr. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1893, No. 41. Veți și C. Focșani, *Dreptul* din 1884, No. 43.

Se susține însă de unii că, în ultima ipotesă, adică: când măsurarea sau cântărirea mărfurilor vindute nu are de scop determinarea lucrului, ci stabilirea prețului total, vânzarea ar fi perfectă din momentul contractului, pentru că ea ar fi socotită ca făcută cu gramada (art. 1299)¹⁾.

Adevărul e însă că, în acest caz, vânzarea nu trebuie considerată ca făcută cu gramada, ci după număr, măsură, sau greutate; căci dacă lucrul este determinat, prețul este nedeterminat și nu se va determina de cât prin cântărire sau măsurare. Proprietatea va fi, deci, de îndată strămutată către cumpărător; riscurile vor rămânea însă pe sama vîndătorului până la cântărire sau măsurare²⁾.

Despre vîndările subordonate gustărei (ad gustum).

Art. 1301.—În privința vinului, oloiului și a altor asemenea lucruri, care, după obicei, se gustă mai înainte de a se cumpăra, vânzarea nu există până ce cumpărătorul nu le-a gustat și n'a declarat că-i convin. (Art. 1587 C. fr.)

La Romani, vânzarea vinului, oloiului și a altor substanțe, care, după obicei, se gusta mai înainte de a se cumpăra, era imediat perfectă, afară de cazul când din contract sau din alte împrejurări resulta că aceste lucruri au fost cumpărate sub condițiunea de a fi gustate, *ut degustarentur*; în care caz, vânzarea nu devinea perfectă de cât atunci când cumpărătorul le gusta și declara că-i convin³⁾.

Astăzi, în privința mărfurilor, care, după obicei, se

¹⁾ Veđi Guillaouard, *Vente*, I, 30. Duvergier, I, 90. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 341, text și nota 43. C. Nimes, Sirey, 71. 2. 214. D. P. 72. 5. 464, No. 25. Cas. fr. D. P. 1902. 1. 190. Sirey, 1902. 1. 519. Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1901, No. 69, și *Curierul judiciar* din același an, No. 78. *Dreptul* din 1902, No. 74.

²⁾ Veđi în acest din urmă sens: Pothier, *Vente*, III, 308. Planiol, II, 1363. T. Huc, X, 18. Baudry et Saignat, *Vente*, 148. Troplong, *Vente*, 1, 90. Laurent, XXIV, 139. Arntz, III, 970. Thiry, III, 549. Colmet de Santerre, VII, 7 bis II. Marcadé, VI, art. 1586, No. 1. Cpr. și C. Galați, *Dreptul* din 1891, No. 47. C. Bordeaux, D. P. 89. 2. 11. Sirey, 91. 2. 5.

³⁾ L. 4, § 1, Dig., *De periculo et commodo rei venditæ*, 18. 6. Veđi și L. 34, § 5, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

gustă, vîndarea nu devine, în principiu, perfectă de cât prin gustarea și aprobarea lor. Clauza gustărei nu are, deci, nevoie de a fi stipulată ca la Romani, ea fiind subînțeleasă în privința lucrurilor pe care cine-va le cumpără pentru usul seü personal ¹⁾.

Renunțarea
cumpărăto-
rului la
gustare.

Cumpărătorul este însă liber de a renunța la gustare, atît în mod expres cât și tacitamente. Această renunțare poate să rezulte din însăși termenii contractului, din natura lui, sau din împrejurările în care el a fost încheiat ²⁾.

Locul unde
se face Gus-
tarea.

Dacă cumpărătorul n'a renunțat la facultatea ce-i dă legea, gustarea se va face conform convenției părților. În lipsa unei convenții, ea se va face conform usurilor locale; iar în lipsă și de usuri, ea se va face la locul unde lucrul vîndut se găsește în momentul vîndărei (art. 1319), și în termenul fixat de convenție sau de lege pentru predarea lui ³⁾.

Când se
face gusta-
rea.

Gustarea mărfurilor vîndute se va face în genere înainte de predarea lor. Ea se poate însă face și în urma predărei, într'un termen mai lung sau mai scurt, după împrejurări. În urma acestui termen, însă, cumpărătorul este presupus a fi acceptat marfa, și va trebui să plătească prețul ei ⁴⁾.

Aplic. art.
1301 la vîn-
dările co-
merciale.
Controversă.

¹⁾ Art. 1301 nu se aplică, deci, în genere, cel puțin după unii, vîndărilor comerciale, în care marfa vîndută trebuie să fie de bună calitate, spre a plăcea consumatorilor, care calitate poate fi constatată prin experți. Cpr. Arntz, III. 966. Thiry, III, 550. Laurent, XXIV, 145. Troplong, *Vente*, I, 99, 100. Duvergier, *Idem*, I, 104. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 335, nota 15. Bédarride, *Achats et ventes*, 140 urm. Marcadé, VI, art. 1587, 1588, No. II, p. 157.—*Contrà*: Guillouard, *Vente*, I, 39. Baudry et Saignat, *Idem*, 159. Colmet de Santerre, VII, 8 bis V. T. Huc, X, 21.

²⁾ Cpr. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 335, text și notele 15 și 16. Planiol, II, 1362. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 160. Laurent, XXIV, 145, 146. Bédarride, *op. cit.*, 139, 150, 151.

³⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 162. Guillouard, I, 40. T. Huc, X, 20. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 335. C. Besançon, D. P. 63. 2. 10. Sirey, 63. 2. 42.—Veđi însă aceeași Curte, D. P. 63. 2. 11. Sirey, 63. 2. 42.—După Laurent (XXIV, 147), locul unde trebuie să se facă gustarea ar fi o pură chestie de fapt.

Deoseb. între dr. roman și dr. actual.

⁴⁾ T. Huc, X, 20, p. 36.—La Romani, în lipsa unui termen stipulat de părți, gustarea putea să aibă loc ori și când,

Ce se va întâmpla când cumpărătorul nu va gusta marfa cumpărată, sau gustând-o, va declara că nu-i convine? Art. 1301 răspunde categoric că vîndarea *nu există*. Vîndarea ne avînd ființă, nu se poate dice, așa precum pe nedrept susțin unii ¹⁾, că, în specie, ar exista o vîndare sub condiție suspensivă. „Nu există vîndare, a dis Portalis, în expunerea de motive, cât timp cumpărătorul n'a gustat și n'a agreat marfa cumpărată, pentru-că până atunci nu există un adevărat consimțimînt din partea sa, ²⁾.

Ne existînd vîndare, proprietatea nu este strămutată la cumpărător, iar riscul rămîne tot pe sama vîndătorului ³⁾. Există însă o făgăduință de vîndare unilaterală. În adevăr, vîndătorul obligându-se a vinde, trebuie să pună marfa vîndută la dispoziția cumpărătorului pentru ca el s'o poată gusta; căci, alt-fel, acest din urmă ar avea drept la daune. Cât pentru cumpărător, el nu este încă legat, și consimțimîntul său nu se va da de cât la gustare ⁴⁾, el avînd dreptul de a refusa lucrul, după ce l-a gustat, fără ca vîndătorul să poată controla aprecierea sa prin o expertisă, cel puțin atunci când lucrul a fost cumpărat pentru usul personal al cumpărătorului ⁵⁾, și fără ca să se poată oferi acestuia alte lucruri. Dar dacă cumpărătorul, renunțînd la dreptul de a gusta, a dis că cumpără marfa de bună calitate, această calitate poate fi apreciată de experți ⁶⁾.

după voința cumpărătorului: „*Quare si dies degustationis adjectum non erit, quandoque degustare emptor poterit*“.

- 1) Veđi Duvergier, *Vente*, I, 96, 97, p. 96 urm.
- 2) Baudry et Saignat, *Vente*, 156. Guillouard, I, 36.—Această soluție este aplicabilă chiar în caz când lucrul vîndut ar fi fost individualizat, când, de exemplu: s'ar fi vîndut un poloboc de vin din cutare pivniță. Imprejurarea că s'ar fi vîndut, în specie, un corp cert și determinat, nu împiedică această soluție. Baudry et Saignat, *loco cit.* Guillouard, I, 37.—*Contra*: Colmet de Santerre, VII, 8 bis II.
- 3) Baudry et Saignat, *loco cit.* Guillouard, I, 36.
- 4) Baudry et Saignat, 157. Guillouard, I, 36, 40. Troplong, *Vente*, I, 102. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 335.—Veđi însă Bugnet asupra lui Pothier, *Vente*, III, p. 127, nota 1, *in fine*, care dice că nici cumpărătorul n'ar fi legat prin asemenea vîndare.
- 5) Cpr. Guillouard, I, 38. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 159.
- 6) Guillouard, *Vente*, I, 41. Duvergier, *Idem*, I, 109. Baudry et Saignat, 163.

Casul când cumpărătorul nu gustă marfa, sau gustând-o, nu-i convine. Controversă.

Vîndarea
după mustre.

Dacă vîndarea a fost făcută după muștră, *ad specimen* (*sur échantillon*), *nach Probe, oder nach Muster*, după cum se exprimă art. 494 din Codul german ¹⁾, este suficient ca marfa să fie conformă acestei mustre. Cumpărătorul nu va putea, deci, s'o refuze de cât dacă ea nu este conformă mustrei date de vîndător, acest punct fiind de natură a fi apreciat de experți ²⁾.

Vîndătorul este acela care trebuie să dovedească conformitatea mărfurilor cu muștra, dacă el n'a fost scutit de aceasta prin o clausă derogatorie ³⁾.

Dacă lucrurile predate de vîndător nu sunt conforme mustrei date de dînsul, cumpărătorul este liber de a cere resilierea vîndărei, sau înlocuirea mărfurilor predate cu altele conforme cu muștra ⁴⁾.

Vîndarea
prin conres-
pondență.

Se întîmplă adesea-orî, în materie comercială, ca o vîndare după mustre să se facă prin conrespondență. În asemenea caz, contractul nu se consideră format de cât atunci când acceptarea definitivă a cumpărătorului a ajuns la cunoștința expeditorului mustrei. Deci, dacă termenul necesar pentru a răspunde a trecut, fără ca destinatarul mustrei să facă cunoscut acceptarea sa, vîndătorul este liber de a dispune de marfa vîndută, și judecătorii fondului, suverani apreciatori a împrejurărilor, pot să decidă că oferta vîndătorului n'a fost acceptată și că, deci, contractul nu s'a putut forma din cauza lipsei de răspuns a persoanei căreia mustrele fuseseră trimise ⁵⁾.

Art. 494
C. german.

¹⁾ „Intr'o vîndare după muștră sau model, țice art. 494 din Codul german, se presupune că vîndătorul a garantat calitățile mustrei sau modelului“.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 160, p. 138. T. Huc, X, 22. Arntz, III, 968.

³⁾ T. Huc, X, *loco cit.*, p. 38. Arntz, III, 968.—Se poate întîmpla ca muștra produsă de cumpărător să nu fie identică acelei date de vîndător. Dacă muștra adevărată a fost în mod fraudulos substituită alteia, de către cumpărător, ceea ce trebuie să dovedească vîndătorul, muștra va fi eliminată din desbateri. T. Huc, *loco cit.*

⁴⁾ T. Huc, *loco cit.* Veți și Guillaouard, *Vente*, I, 435. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, III, 115 bis.

⁵⁾ Cas. fr. și C. Besançon, Sirey, 98. 1. 434. Veți asupra contractelor formate în genere prin conrespondență, telegraf, telefon, etc., t. V a Coment. noastre, p. 38 urm.— În materie civilă, dovada unei vîndări încheiată prin telefon, nu poate

Vîndarea făcută după mostre poate fi asimilată vîndărei pe încercate, în acest sens că și eficacitatea contractului este subordonată conformității mărfii cu mustrele. Lipsa de conformitate între marfă și mostră, aducînd nulitatea vîndărei, de aci rezultă că vîndarea după mostre este, în realitate, condițională ca și cea pe încercate. Condiția care, în vîndările pe încercate, este cele de mai multe ori suspensivă, este însă resolutorie în vîndarea făcută după mostre ¹⁾.

Vîndarea după mostre este condițională. Controversă.

Despre vîndările făcute pe încercate (à l'essai)²⁾.

Art. 1302.—Vîndarea făcută pe încercate este totdeauna presupusă condițională, până la încercare. (Art. 1017, 1018, 1296 C. civ. Art. 1588 C. fr.)

Vîndarea pe încercate este aceea prin care cumpărătorul își rezervă dreptul de a încerca lucrul înainte de a-l cumpăra în mod definitiv. Sunt, în adevăr, lucruri pe care cine-va nu le cumpără de cât după ce le-a încercat, de exemplu : un cal³⁾, un ceasornic, o mașină⁴⁾, un câne

fi făcută prin marturi, dacă nu există un început de probă scrisă. Trib. Paris, D. P. 1903. 2. 113. Veți, în privința dovedirii vîndărei, *suprà*, p. 544 urm.

- ¹⁾ Cpr. Bédarride, *Achats et ventes*, 169 bis, p. 243.—Veți însă Arntz (III, 968), care ține că asemenea vîndare este pură și simplă.
- ²⁾ Veți Pothier, *Vente*, III, 264—266. Art. 1451, 1452 C. Calimach (1080, 1081 C. austriac).—Textul fr. ține că : „Vîndarea pe încercate este totdeauna presupusă făcută *sub condiție suspensivă*“. Ea poate însă fi făcută și sub o condiție resolutorie, și Pothier o prezintă chiar, după un fragment din *Digeste* (L. 3, *De contr. emptione*, 18. 1), ca făcută sub o condiție resolutorie (Pothier, *Vente*, III, 264); ceea ce se va întîmpla foarte rar, după cum foarte bine observă Marcadé (VI, art. 1587, 1588, No. III, p. 158). Cpr. Planiol, II, 1360. Baudry, III, 474. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 166. Guillouard, I, 43. Troplong, I, 107. Duvergier, I, 99. Laurent, XXIV, 149. Colmet de Santerre, VII, 9 bis. T. Huc, X, 23. Massé-Vergé, IV, § 575, p. 269, n. 13. C. Poitiers, D. P. 74. 2. 30. Veți și *infra*, p. 629.
- ³⁾ Vîndarea de cai se face în totdeauna pe încercate. Cpr. Trib. Paris, *Pand. Périod.* 1902. 2. 192. „*Si mulas tibi dedero, ut experiaris, et si placuissent, emeris*“. L. 20, § 1, *ab initio*, Dig., *De præscriptis verbis*, 19. 5.
- ⁴⁾ Pothier, *Vente*, III, 264. Troplong, *Idem*, I, 105. Duvergier, *Vente*, I, 100.

de vinat, o trăsură, etc. De câte-ori este vorba de o vîndare pe încercate, vîndătorul trebuie, deci, să permită cumpărătorului de a examina și încerca lucrul vîndut ¹⁾).

Deosebire între vîndarea ad gustum și aceea făcută pe încercate.

Ea se deosebește de vîndarea *ad gustum* prin aceea că facultatea pentru cumpărător de a încerca lucrul și de a-l refuza, dacă nu-i place (*si displicuerit*), nu rezultă în genere din natura lucrului vîndut, ci dintr'o stipulație expresă.

Imprejurările din care poate să rezulte dreptul de încercare.

Se decide însă, cu-toate-acestea, prin interpretarea presupusă a voinței părților, că dreptul de încercare poate să rezulte, în afară de ori-ce stipulație, din un uz constant, din împrejurări, și une-ori chiar din însă-și natura lucrului vîndut. Ast-fel, dacă am însărcinat pe un croitor să-mi facă un rînd de haine, sunt presupus a-mi fi rezervat facultatea de a le cerca și de a le cumpăra definitiv numai dacă hainele vor fi potrivite. Art. 981 dispune, în adevăr, că clauzele obicinuite dintr'un contract se sub-înțeleg, de și nu sunt exprese într'însul ²⁾).

Intre reserva ce cumpărătorul ar fi stipulat în mod expres de a nu primi lucrul ce nu i-ar plăcea, și aceea care ar rezulta din împrejurările cauzei, există însă oare-care deosebiri; căci, în primul caz, refuzul cumpărătorului va fi absolut și la adăpost de ori-ce discuție, pe când în cazul al doilea, el nu va putea refuza lucrul de cât dacă are defecte considerabile, sau nu conrespunde trebuințelor sale ³⁾).

Altă deosebire între vîndarea pe încercate și aceea ad gustum. Controversă.

Vîndarea pe încercate s'ar mai deosebi încă, după unii, de aceea *ad gustum* prin aceea că vîndătorul ar putea cere o expertisă, spre a dovedi că lucrul refuzat de cumpărător întrunește toate calitățile cerute pentru usul la care el este destinat. Această deosebire ar rezulta din

Art. 495, § 2 C. german.

¹⁾ Iată, cum se exprimă, în această privință, art. 495, § 2 din Codul german: „*Der Verkäufer ist verpflichtet, dem Käufer die Untersuchung des Gegenstandes zu gestatten*“.

²⁾ Cpr. Guillouard, *Vente*, I, 44. Duvergier, *Idem*, I, 100. Baudry et Saignat, *Vente*, 164. Arntz, III, 967. T. Huc, X, 23. C. Paris, D. P. 78. 2. 211. Sirey, 79. 2. 86.—Aceași soluție este admisibilă în privința dinților ce cine-va și-ar face pe măsură la un dentist, în privința cumpărării unei vaci cu lapte, etc. Cpr. T. Huc, X, 23.

³⁾ Cpr. Boissonade, *Projet de C. civ. pour l'Empire du Japon*, III, p. 204, No. 162.

împrejurarea că art. 1302 nu vorbește, ca art. 1301, de agrearea cumpărătorului ¹⁾. Adevărul e însă că chestiunea de a se ști dacă lucrul convine sau nu cumpărătorului este o chestie de intenție, pe care judecătorii fondului o rezolvă în mod suveran, după împrejurările fiecărei cauze ²⁾.

Art. 1302 dice că vîndarea pe încercate este presupusă condițională, de unde rezultă că existența vîndărei și efectele ei sunt în suspensie până la încercare, riscurile anterioare încercărei privind pe vîndător (art. 1018) ³⁾.

Consecințele împrejurărilor că vîndarea pe încercate este condițională.

Cele de mai multe ori condiția va fi suspensivă, însă nimic n'ar împedica pe părți de a face din condiția încercărei o condiție resolutorie ⁴⁾. Vîndarea ar face, în asemenea caz, pe cumpărător proprietar imediat, sub o condiție resolutorie, și riscurile, până la rezoluție, l-ar privi pe dînsul. La caz de îndoială, condiția va fi considerată ca suspensivă, iar nu ca resolutorie, după cum prevede anume art. 495 din Codul german ⁵⁾, pentru-că nu este natural de a se presupune că cumpărătorul a înțeles să iea pe riscul seî un lucru ce i s'a dat numai spre încercare ⁵⁾.

Condiția suspensivă sau resolutorie.

În căsurile obicinuite, adică, când vîndarea pe încercate se consideră ca făcută sub o condiție suspensivă, cumpărătorul n'a fost nici-odată proprietarul lucrului vîndut, dacă el l-a refuzat, în urma încercărei, sau dacă încercarea a devenit cu neputință din cauza perirei lucrului; căci, în ambele ipoteze, condiția nu s'a îndeplinit.

Îndeplinindu-se însă condiția, prin faptul că cumpărătorul ar păstra lucrul după ce l-a încercat, el va fi considerat ca proprietar încă din ziua contractului (art. 1015, *ab initio* ⁶⁾); de unde rezultă că cumpărătorul va putea să

Art. 1015.

1) Cpr. Aubry et Rau, IV, § 349, p. 335. Laurent, XXIV, 148.

2) Baudry, III, 373. Baudry et Saignat, *Vente*, 164, p. 140. Arntz, III, 967. T. Huc, X, 23. Planiol, II, 1360.

3) Cpr. Marcadé, VI, art. 1588, No. III, p. 158. Boissonade, *op. cit.*, III, p. 205, No. 163.

4) Vezi *supra*, p. 627, nota 2.

5) „Der Kauf ist in Zweifel unter der aufschiebenden Bedingung Art. 495 C. german.

6) În timpul perioadei de încercare, cumpărătorul care ar avea lucrul în posesiunea sa, spre a-l încerca, trebuie să vegheze la conservarea lui și să răspundă de daunele ce acest lucru ar cauza altuia (art. 1000). Cpr. T. Huc, X, 23, p. 40.

opună dreptul său creditorilor vîndătorului, cari ar urmări lucrul în urma vîndărei, sau masei creditorilor vîndătorului, dacă el ar fi falit. Cumpărătorul ar putea cere ca creditorul urmăritor sau sindicul să-i dea posibilitatea de a face încercarea spre a aduce ast-fel îndeplinirea condiției sub care el a cumpărat ¹⁾).

Lucrurile care pot fi vîndute pe încercate

Vîndarea pe încercate este relativă mai cu samă la unele mobile corporale, însă nimic n'ar împedica pe părți de a stipula o asemenea clausă și în privința unui imobil, art. 1302 nefăcînd nici-o distincție în această privință ²⁾).

În asemenea caz, cumpărătorul va trebui să facă a se transcrie actul de vîndare, înainte de încercare; căci, alt-fel, dreptul său de proprietate n'ar fi opozabil terțiilor cari ar fi dobîndit drepturi reale, asupra aceluiași imobil, de la vîndător ³⁾).

Termenul în care trebuie să se facă încercarea.

Câte-odată însă-și convenția fixează un termen în care urmează a se face încercarea. În lipsa unei asemenea convenții, termenul va fi fixat de judecători la stăruința vîndătorului ⁴⁾).

Cumpărătorul este obligat a face încercarea, fie prin sine însu-și, fie prin un mandatar ales de dînsul ⁵⁾; căci, la din contra, vîndătorul ar putea cere resilierea contractului și daune (art. 1021), sau executarea lui.

Dacă cumpărătorul a fost declarat decădut din dreptul de a mai face încercarea și recunoscut de proprietar definitiv, riscurile vor fi din acest moment pe sama lui ⁶⁾).

¹⁾ Baudry et Saignat, *op. cit.*, 167.

²⁾ De exemplu: Dorind să cumpăr un pămînt destinat la o cultură specială, voesc mai întăi să încerc dacă el se potrivește la această cultură.

³⁾ Baudry et Saignat, *op. cit.*, 168.

⁴⁾ Pothier, *Vente*, III, 265. Guillouard, I, 45. Duvergier, I, 103. Troplong, I, 109 urm. Baudry et Saignat, 169. Cpr. art. 496 C. german.—La Romani, termenul în care trebuia să se facă încercarea era de șese-deci zile, *sexaginta dies* (L. 31, § 22, Dig., *De ceditio edicto*, 21. 1).

⁵⁾ Încercarea nu are nevoie de a fi făcută în prezența vîndătorului. Baudry et Saignat, 170.—În caz de moarte a cumpărătorului, dreptul și obligația de a face încercarea făcînd parte din patrimoniul său, va trebui să se facă de moștenitorii săi. Baudry et Saignat, 171. Guillouard, I, 46. Troplong, I, 112. T. Huc, X, 23, *in fine*.

⁶⁾ Baudry et Saignat, 169.—Se susține chiar că riscurile ar trece la cumpărător prin o simplă punere în întărdiere din

CAPITOLUL IV

Despre obligațiunile vîndătorului

SECȚIUNEA I

Dispoziții generale.

Art. 1312 și urm. nu se ocupă de toate obligațiile vîndătorului, ci numai de acele principale (art. 1313), pentru-că obligațiile care derivă din contractul de vîndare pot să varieze în infinit după termenii contractului.

Art. 1312.—Vîndătorul este dator să explice îndatoririle ce înțelege a lua asupra-și.

Veri-ce clausă obscură saū îndoioasă se interpretă în contra vîndătorului. (Art. 977 urm., 983 C. civ. Art. 1602 C. fr.) ¹⁾

N'ar trebui să credem că paragraful 1 al art. 1312 este o dispoziție specială aplicabilă numai contractului de vîndare; căci acel care contractează orî-ce obligație, este dator să explice îndatoririle ce înțelege a lua asupra-și ²⁾. Din acest punct de vedere, alineatul 1 al art. 1312 este deci de prisos.

Cât pentru paragraful 2 al acestui text, el este o derogare de la art. 983, după care, la caz de îndoială, convenția se interpretă în favoarea aceluia care se obligă, adică, a debitorului. Derogare de la art. 983.

După acest din urmă text, contractele îndoelnice ar fi trebuit să fie interpretate când în contra vîndătorului,

---

partea vîndătorului de a procede la încercare (cpr. Guillouard, *Vente*, I, 45; Duvergier, I, 104, *in fine*). Nici-un principiu nu justifică însă această soluție.

¹⁾ Acest text a mai fost odată explicat în t. V a Comentariilor noastre, p. 298 urm. El este aproape textual extras din Domat. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest autor (*Lois civiles*, II, tit. 2, S-a 11, § 13): „Le vendeur est obligé d'expliquer clairement et nettement quelle est la chose vendue, en quoi elle consiste, ses qualités, ses défauts, et tout ce qui peut donner sujet à quelque erreur ou malentendu; et s'il y a dans son expression de l'ambiguïté, de l'obscurité, ou quelque autre vice, l'interprétation s'en fait contre lui“.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 282. Duvergier, *Idem*, p. 288, No. 242. Laurent, XXIV, 154.

când în favoarea sa, după cum el ar fi creditor sau debitor. În loc de aceasta, art. 1312, reproducând principiile romane¹⁾, voește ca, în toate casurile, clausele obscure sau îndoelnice să fie interpretate *în contra vîndătorului*.

Această dispoziție tradițională, criticată, nu fără oarecare temei, de unii autori²⁾, se explică prin următoarele considerații: Vîndătorul care, în regulă generală, dictează condițiile contractului (*lex venditionis*)³⁾, cunoaște mai bine de cât cumpărătorul împrejurările privitoare la lucrul vîndut, de exemplu: pericolul evicțiunii, etc., și prin urmare, el trebuie să se exprime clar și lămurit în privința obligațiilor ce contractează; căci ori-ce reticență din partea lui ar deveni suspectă și l-ar constitui în culpă⁴⁾.

Neaplicarea
art. 1312 la
alte con-
tracte.

Art. 1312 fiind, după părerea generală, o derogare de la art. 983, și ca atare o dispoziție excepțională, nu este aplicabil la alte contracte, și nici chiar contractului de locație, cu toată analogia ce există între aceste două contracte⁵⁾.

Maî mult încă, el nu se aplică, chiar în materie de vîndare, de cât la clausele obicnuite ale contractului, iar nu la clausele excepționale ce cumpărătorul ar fi stipulat în interesul său, clause în privința cărora se va aplica dreptul comun, adecă, art. 983⁶⁾.

Dispoziția excepțională a art. 1312 nu se va aplica, deci, de cât atunci când va exista îndoială asupra uneia din clausele constitutive ale vîndărei, de exemplu: asupra

1) Veđi legile citate în t. V a Coment. noastre, p. 298, nota 2.

2) Cpr. Laurent, XXIV, 154, 155. Guillouard, *Vente*, I, 200. Duvergier, *Idem*, I, 242, p. 289.—Veđi însă Marcadé, VI, art. 1602, No. 1, p. 221.

3) „*Qui vend le pot dit le mot*,” ȃcea Loysel, într'un stil original, în Institutele sale cutumiere. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 283, p. 230.

Art. 579 C.
Calimach.

4) Veđi t. V a Coment. noastre p. 298, 299. „Acel ce nu prin danie, ci prin vîndare sau schimbare, dă altuia însu-și al său lucru, dator este a arăta, în vremea tocmelei, toate însărcinările lucrului, scriindu-le și în contract, căci nearătându-le, rămâne el îndatorit a despăgubi pe celalat”, ȃce art. 579 din Codul Calimach.

5) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 299, text și notele 2, 3.

6) Veđi t. V citat, p. 299, și la autoritățile citate acolo în nota 4, adde: Guillouard, *Vente*, I, 203. Troplong, I, 258. Baudry et Saignat, *Vente*, 284. Planiol, II, 1357, *in fine*.

prețului, asupra obligației de garanție sau a celorlalte obligații principale ale vîndătorului¹⁾.

În fine, vom observa că art. 1312, ca și art. 983, nu sunt aplicabile de cât ca un *ultimum subsidium*, după ce judecătorii usînd de toate mijloacele de interpretare prevădute de art. 977 urm., au fost în neputință de a descoperi și de a pătrunde adevărata intenție a părților. Art. 1312 și 983 presupun, în adevăr, că îndoiala nu poate să fie depărtată și că toate regulele de interpretare prevădute de lege au fost neputincioase spre a descoperi intențiunea părților contractante²⁾.

După art. 1313, vîndătorul are două obligații *principale*: aceea de a preda lucrul vîndut (art. 1314 urm.), și de a răspunde de evicțiunea lui (art. 1336 urm.)

Aceste obligații rezultă pentru dînsul din art. 1313, care se exprimă în termenii următori:

Art. 1313.—Vîndătorul are două obligațiuni principale: a preda lucrul, și a răspunde de dînsul. (Art. 969 urm., 1074, 1314 urm., 1336 urm. C. Civ. Art. 1603 C. fr.)

Pe lângă aceste obligațiuni, care sunt *principale*, el mai are încă obligația de a păstra lucrul vîndut până la predare (art. 1074 p. 1.)³⁾, putînd fi constrîns și la obligațiile speciale care ar putea să rezulte din termenii contractului⁴⁾.

Păstrarea
lucrului
până la
predarea
lui.

1) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 299, 300.

2) Veđi t. V citat, p. 297 și 300. Cpr. Thiry, III, 552, p. 567. Arntz, III, 972, *in fine*. Baudry et Saignat, *Vente*, 284. Baudry, III, 507. Marcadé, VI, art. 1602, No. I, p. 221. Planiol, II, 1357. Guillaouard, I, 202. Troplong, I, 257. T. Huc, X, 71. Laurent, XXIV, 156. Duvergier, *Vente*, I, 243. Aubry et Ran, IV, p. 353, p. 360, text și nota 3. Cas. fr. D. P. 57. 1. 407. D. P. 73. 1. 131.

3) „Vîndătorul este dator să păzească, până la termenul trădărei, lucrul vîndut de dînsul, ăce art. 1423 din Codul Calimach (1061 C. austriac), și să-l trădea cumpărătorului“. Obligația păstrărei nu consistă numai în îngrijirea ce vîndătorul trebuie să dea lucrului, ci și în abstențiunea de a aduce lucrului vr'o schimbare prin faptul s'eu. Cpr. Planiol, II, 1453. Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 305.

4) Obligațiile vîndătorului nu pot să rezulte de cât dintr'un text expres de lege, sau dintr'o stipulație particulară a contractului. În lipsa unei asemenea stipulații, el nu are de cât obligațiile ce-i impune legea. Ast-fel, s'a decis cu drept cuvînt că, în lipsa unei clause particulare, vîndătorul unui

Transfera-
rea propri-
etății.

Legea nu vorbește de obligația de a transfera proprietatea lucrului vândut, care altă dată era una din obligațiile cele mai însemnate ale vîndătorului, pentru-că astă-đi, de câte-ori vîndarea are de obiect un corp cert și determinat, proprietatea se strămută prin simplul efect al consimțimîntului (art. 971 și 1295, § 1), iar de câte-ori ea are de obiect un *genus* (art. 964), ea se îndeplinește prin predarea lucrului, despre care avem să vorbim mai la vale.

SECȚIUNEA II

Despre predarea lucrului vîndut.

Prima obligație a vîndătorului consistă în predarea lucrului vîndut. Art. 1314 definește predarea iarăși după Domat¹⁾.

Art. 1314.—Predarea este strămutarea lucrului vîndut în *puterea și posesiunea*²⁾ cumpărătorului. (Art. 1074, 1315 urm. 1322, 1362, 1363, 1420, 1°, 1847 C. civ. Art. 1604 C. fr.)

Inexactitate
de text.

Această definiție este inexactă, căci ea se referă la tradiția translativă de proprietate, ast-fel cum exista în dreptul roman și în dreptul nostru anterior. Astă-đi, în adevăr, proprietatea fiind, precum știm, strămutată prin simplul efect al consimțimîntului, de câte-ori este vorba de un corp cert și determinat (art. 971 și 1295, § 1), predarea nu poate să producă alte efecte de cât de a da cumpărătorului posesiunea lucrului vîndut, pe care el n'o are cât timp acest lucru se găsește în mâna vîndătorului.

teren nu este obligat a procura cumpărătorului scurgerea apelor de ploae, în vederea unei construcții ce el urma a rădica pe acest teren, pentru-că asemenea obligație nu este impusă de lege, și nu fusese în specie impusă nici prin contract. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, p. 232, nota 1. Cas. fr. Sirey, 92. 1. 257. D. P. 92. 1. 264. Cpr. și C. București, *Curierul judiciar* din 1900, No. 46.

Origina art.
1314.

¹⁾ „*La délivrance ou tradition*, dice acest autor (*op. cit.*, tit. II, S-a II, § 5), *est le transport de la chose rendue en la puissance et la possession de l'acheteur*“. Această definiție, care nu mai este exactă astă-đi, se vede reproducă și de art. 1463 din Codul italian.

²⁾ Cuvintele „*puterea și posesiunea*“ care se vîd în text, formează un pleonasm, și unul din aceste două cuvinte era suficient.

Predarea consistă, deci, în dreptul actual, în punerea în posesiune a cumpărătorului¹⁾.

Obligația de a preda lucrul nu există numai în contractul de vindere-cumpărare. Ea există în toate contractele, chiar și în acele constitutive numai de drepturi personale, precum este: închirierea sau arendarea (art. 1420).

În tot Codul civil, ne fiind alte dispoziții privitoare la predarea lucrului, de cât acele prevădute de art. 1315 și urm., se înțelege că ele vor fi aplicabile tuturor contractelor în care această obligație își are ființă, rămânând însă ca ele să fie combinate cu regulile particulare ale fiecărui contract²⁾. Ast-fel, s'a decis că predarea lucrurilor mobile amanetate, conform art. 478 urm. din C. com., se poate face prin remiterea cheilor clădirei în care sunt depuse aceste lucruri³⁾.

Aplicarea art. 1315 urm. la toate contractele în genere.

După ce a definit predarea, legiuitorul, în art. 1315, 1316 și 1318, se ocupă despre modul cum ea se îndeplinește, edictând oare-care reguli, care au un caracter enunțiativ, iar nu limitativ, de-oare-ce părțile sunt libere de a admite modul de predare care le convine.

Cum se face predarea.

Regulele pe care legea le enumeră *exempli gratia* sunt deosebite, după cum este vorba de imobile, de mobile, sau de lucruri incorporale (creanțe).

¹⁾ Autorii definesc astă-și predarea: „Strămutarea lucrului vîndut în folosința și posesiunea cumpărătorului“. Cpr. Laurent, XXIV, 159. Guillouard, *Vente*, I, 205, p. 235. Veđi și Acolas, III, p. 271.—Astă-și, de și tradiția sa predarea lucrului nu mai strămută în genere proprietatea lui, totuși este important de a se ști când vîndătorul și-a îndeplinit obligația, din mai multe puncte de vedere: 1° Pentru a se determina momentul când cumpărătorul trebuie să plătească atît prețul (art. 1322, 1362) cât și dobînda lui (art. 1363): 2° pentru a vedea dacā una din părți este în drept a cere desființarea contractului din cauza neexecutării obligațiilor de cealaltă parte (art. 1021): 3° spre a se putea fixa momentul din care începe pentru cumpărător posesiunea și efectele ei (art. 972, 1847 urm., 1909), etc. Cpr. Arntz, III, 974.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 287. Guillouard, I, 206. Aubry et Rau, IV, § 354, pag. 360, nota 1. Arntz, III, 974, *in fine*.

³⁾ C. București, *Curierul judiciar* din 1901, No. 36.

1° Predarea imobilelor.

Art. 1315.—Obligațiunea de a preda imobilele se îndeplinește, din partea vîndătorului, prin remiterea cheilor, dacă e vorba de o clădire, sau prin remiterea titlului de proprietate. (Art. 1314, 1316 C. civ. Art. 1605 C. fr.)

Inexactitate
de text.

Predarea consistînd, după cum am vîdut, în punerea lucrului vîndut la dispoziția și libera posesiune (*vacua possessio*)¹⁾ a cumpărătorului, art. 1315 cuprinde o inexactitate cînd ăice că predarea unei clădiri se îndeplinește numai prin remiterea cheilor, sau a titlurilor de proprietate, care se cuvin în totdeauna cumpărătorului ca niște accesorii ce sunt a lucrului vîndut (art. 1325); căci une-ori remiterea și a titlurilor și a cheilor n'ar constitui o predare complectă, atunci de exemplu, cînd vîndătorul sau un terțiu ar ocupa imobilul vîndut. Remiterea cheilor și a titlurilor de proprietate nu scutește, deci, pe vîndător de a face tradiția materială a imobilului vîndut²⁾, cumpărătorul fiind în drept în totdeauna a o cere și a expulsa chiar pe vîndător, care ar continua a ocupa imobilul³⁾.

Casurile în
care art.
1315, ast-fel
cum este re-
dactat, este
aplicabil.

Textul art. 1315, ast-fel cum este redactat, nu se aplică de cît la vîndarea unor imobile nedeterminate în individualitatea lor, cînd de exemplu: s'a vîndut unul din mai multe imobile ce vîndătorul are în aceeași uliță. Remiterea cheilor sau a titlurilor de proprietate, care dovedește că vîndătorul era proprietar în momentul contrac-

¹⁾ Cpr. L. 18, § 2, Dig., *De acquirenda vel amittenda possessione*, 41. 2.

Constitutul
posesor.
Art. 573 C.
Calimach.

²⁾ Se poate însă întâmpla ca tradiția să nu aibă loc, chiar atunci cînd imobilul vîndut ar fi posedat de vîndător. Aceasta va avea loc de cîte-ori cumpărătorul s'a înțeles cu vîndătorul ca acest din urmă să continue a posedea imobilul vîndut ca locatar, usufructuar, depositar, împrumutător, etc. Acesta este cazul constitutului posesor, anume prevîdut de art. 573 din Codul Calimach (428 C. austriac). Veđi t. V a Coment. noastre, p. 164, text și nota 2, și t. IV, p. 142, nota 3. Cpr. art. 202 C. federal a obligațiilor. Trebuie însă să observăm că, în asemenea caz, vîndătorul nu va mai posedea lucrul pentru sine, ci pentru cumpărător. Cpr. Marcadé, VI, art. 1604 urm. No. II, p. 225. Baudry, III, 512. Baudry et Saignat, *Vente*, 294. Mourlon, III, 544.

Art. 1464
C. italian.

³⁾ C. Paris, D. P. 94. 2. 140. T. Huc, X, 75.—Art. 1464 din Codul italian este, deci, și el inexact cînd ăice că vînde-

tului, ar fi, în asemenea caz, necesară truterminapen a de imobilul vîndut ¹⁾).

2" Predarea lucrurilor mobile.

Art. 1316.—Predarea lucrurilor mobile se face : saü prin tradiþiunea *realä*, saü prin remiterea cheilor clädirei în care ele se aflä puse : saü prin simplul consimþimînt al pãrþilor, dacä strämütarea nu se poate face în momentul vîndärei, saü, dacä cum-pãrãtorul le avea în puterea sa, la facerea vîndärei, cu vre-un alt titlu. (Art. 972, 1315 C. civ. Art. 1606 C. fr.)

Art. 1316 prevede trei moduri de a preda lucrurile mobile.

¹⁰ *Tradiþia realä*, adecä, remiterea lucrului *de manu ad manum*, saü, dacä este vorba de un lucru avënd un volum ori o greutate considerabilä, o strämütare avënd de obiect punerea lucrului vîndut la dispoziþia vîndëtorului ;

Tradiþia
realä.

²⁰ *Remiterea cheilor clädirei în care se gäseasc lucrurile vîndute.* Aceasta este iaräsi o tradiþie realä, fiind-cä ea pune lucrul vîndut la dispoziþia cumpãrãtorului. Aceastä tradiþie, ne avënd caracterul simbolic de altä-datä, nu are nevoie de a fi fäcutä la faþa locului, dinaintea clädirei în care se gäseasc mãrfurile vîndute ²⁾ ;

Remiterea
cheilor clä-
direi în care
se gäseste
lucrul vîndut.

³⁰ *Consimþimîntul pãrþilor*, în douë casuri determi-
nate : ¹⁰ *Când strämütarea nu se poate face în momentul vîndärei*, de exemplu : lucrul vîndut, fiind în mâna unui terþiü, vîndëtorul dä ordin acestui terþiü de a-l preda cumpãrãtorului ³⁾ ; saü vîndëndu-se o recoltä prinsä de rädäcini, vîndëtorul consimte prin contract ca cumpãrãto-

Consimþimîn-
tul pãrþilor.

torul și-a îndeplinit obligaþia de predare, când el a remis cumpãrãtorului titlurile proprietätei vîndute și cheile, dacä este vorba de o clädire.

1) Cpr. T. Huc, X, 75, p 107.

2) Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 295. Duvergier, *Idem*, I, 248. Thiry, III, 555. Mourlon, III, 540. Marcadé, VI, art. 1604-1607, No. III, p. 225. Aubry et Rau, IV, § 354, p, 361. T. Huc, X, 76. Laurent, XXIV, 163.—La Romani, din con-

Dr. roman.

3) Aceastä tradiþie, ne conferind insä cumpãrãtorului posesiunea *realä* a lucrului vîndut, acela care ar cumpãra lucrul și l-ar primi în realitate în posesiunea sa, cu bunä credinþä, ar fi preferat (art. 972). Cpr. Thiry, III, 555. Troplong, *Vente*. I. 281, p. 372. Baudry, III, 514.

rul să iea în posesiune recolta vîndută ; 2° *când cumpărătorul are lucrul vîndut în posesiunea sa cu un alt titlu*, de exemplu : cu titlu de locatar, usufructuar, depositar, comodatar, etc. În aceste cazuri, predarea nu poate să consistă de cât în intervertirea posesiunii cumpărătorului.

Constitutul
posesor.

La aceste cazuri trebuie să adăogăm pe acela a constitutului posesor, despre care am vorbit *supră*, p. 636, nota 2. Prin o convenție posterioară, vîndătorul continuă a poseda lucrul vîndut, însă de astă dată cu titlu precară, de exemplu : ca locatar, usufructuar, etc. Această tradiție fictivă nu-și produce efectele sale față cu terții, în ochii cărora vîndătorul a păstrat, în urma vîndărei, posesiunea pe care o avea înainte. Prin urmare, dacă în urma primei vîndări, vîndătorul, care a păstrat lucrul în posesiunea sa, l-ar fi vîndut altui achisitor, care, de astă dată, ar fi dobîndit posesiunea *reală* a lucrului, acest de al doilea achisitor va avea precădere față cu cel d'întăiu ¹⁾.

Acestea sunt modurile de predare a lucrurilor mobile prevădute de art. 1316.

Punerea
mărcii pe
lucrul cum-
părat.

Textul ne fiind limitativ, se admite însă că predarea ar rezulta din faptul că cumpărătorul ar pune, cu consimțimîntul vîndătorului, marca sa pe lucrul cumpărat ²⁾ : „*Videri trabes traditas, quas emptor signasset*“ ³⁾ ; din permisia de a exploata pădurea care ar fi fost vîndută spre tăere ⁴⁾ ; din remiterea scrisorei de trăsură a mărfurilor vîndute, care s'ar afla încă în mîna cărăușului însărcinat

1) Cpr. Guillaouard, *Vente*, I, 213. Demolombe, XXIV, 481. Larombière, *Oblig.*, I, art. 1141, No. 9. Arntz, III, 977, *in fine*. Duranton, XVI, 192. T. Huc, X, 77. Laurent, XXIV, 164, 165. Veđi și nota precedentă.—Veđi însă Toullier D., VII, partea I, 40. Cpr. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 362, notele 8 și 9.

2) Cpr. Thiry, III, 555. Guillaouard, *Vente*, I, 210. Baudry et Saignat, 295, p. 242. Duvergier, I, 250. Troplong, I, 283. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 361. Marcadé, VI, art. 1604 urm. No. III, p. 226.

3) L. 14, § 1, Dig., *De periculo et commodo rei venditæ*, 18. 6. —*Contra* : L. 1, § 2, Dig., *loco cit.*, unde se ăice : „*Si dolium (balerea) signatum sit ab emptore, Trebatius ait traditum id videri : Labeo contra. Quod et verum est ; magis enim ne summutetur signari solere, quam ut tradere tum videatur*“.

4) Baudry et Saignat, *op. cit.*, 295, p. 242. C. Besançon, Sirey, 65. 2. 127. Cpr. T. Huc, X, 78.

cu transportarea lor ¹⁾; din remiterea titlurilor de proprietate, dacă asemenea titluri există ²⁾, etc.

3° Predarea lucrurilor încorporale.

Art. 1318.—Tradițiunea lucrurilor încorporale se face : sau prin remiterea titlurilor, sau prin usul ce face cumpărătorul de dinsele, cu consimțimintul vîndătorului. (Art. 1391 urm., 1687, 1833 C. civ. Art. 1607 C. fr.)

Art. 1391.—La strămutarea unei creanțe, a unui drept sau a unei acțiuni, predarea între cedente și cesionar se face prin remiterea titlului. (Art. 1314 urm., 1318, 1392 urm. C. civ. Art. 1689 C. fr.)

Art. 1318 și 1391 au aerul de a nu admite, în privința lucrurilor încorporale, de cât două moduri de predare, și anume : remiterea titlurilor care constată dreptul vîndut, sau lăsarea cumpărătorului de a se folosi de dreptul vîndut (*quasi-tradiție*) ³⁾; însă aceste texte fiind iarăși enunțiative, ca și celelalte două precedente, vîndătorul va putea face predarea prin toate mijloacele de natură a pune pe cumpărător în posesiunea dreptului cedat ⁴⁾.

Spesele predării și ale rădicării.

Art. 1317.—Spesele predării sunt în sarcina vîndătorului, și ale rădicării, în sarcina cumpărătorului, dacă nu este stipulațiune contrară. (Art. 1105, 1305, 1313, 1614 C. civ. Art. 1608 C. fr.)

Am vădut *suprà*, p. 549 urm. că, în lipsa unei stipulații contrare, speșele vîndării sunt în sarcina cumpărătorului (art. 1305). Art. 1317 dispune că speșele predării sunt, în lipsa unei convenții contrare, în sarcina vîndăto-

¹⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.* Guillonard, I, 211. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 361. Troplong, *Nantissement*, 308, 324 urm.

²⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.*

³⁾ De exemplu : Dacă am constituit o servitute asupra fondului meu, în folosul fondului d-tale, predarea din partea mea se va face suferind exercițiul servitutei. Cpr. L. 20, Dig., *De servitutibus*, 8. 1 : L. 1, Cod, *De donationibus*, 8. 54.—Dacă am constituit însă o servitute negativă, consistând în abstențiunea unor fapte (art. 622, *in fine*), predarea va rezulta numai din consimțimint remiterea titlurilor și exercițiul unui act nefiind cu puțință în specie. Cpr. Marcadé, VI, art. 1604—1607, No. III, *in fine*, p. 226.

⁴⁾ Baudry et Saignat, *op. cit.*, 266.

rului, pentru-că predarea cade în sarcina lui¹⁾. Odată ce el și-a îndeplinit însă obligația sa, cumpărătorul trebuie, în lipsa unei convenții contrare, să plătească cheltuelile ridicărei, care cuprind pe acelea ale ambalajului, transportului, drepturile vamale, etc.

Art. 448 C.
german.

„Spesele predărei, precum acele ale măsurărei, cântărirei, sunt în sarcina vîndătorului, dice art. 448 din Codul german; acelea ale trimeterei în alt loc de cât în acel convenit pentru executare, sunt în sarcina cumpărătorului²⁾).

Locul unde și epoca când trebuie să se facă predarea.

Art. 1319.—Predarea trebuie să se facă la locul unde se află lucrul vîndut în timpul vîndărei, dacă părțile nu s'au învoit alt-fel. (Art. 1104, 1121 C. civ. Art. 1609 C. fr.)³⁾

Prin aplicarea art. 1104, art. 1319 dispune că predarea trebuie să se facă, în principiū, la locul unde lucrul vîndut se găsește în momentul vîndărei⁴⁾, dacă părțile nu s'au învoit alt-fel, fie expres, fie tacitamente⁵⁾.

1) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 42.—Cheltuelile predărei cuprîndînd pe acele neapărate pentru ca lucrul vîndut să fie pus la dispoziția cumpărătorului, în aceste cheltueli intră: plata omului trimis de vîndător la cumpărător pentru a-i aduce cheile clădirei în care se găsește lucrul vîndut; cheltuelile cântărirei, măsurărei, etc., în caz de o vîndare făcută după greutate, număr sau măsură (art. 1300), etc. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 44, 45. Baudry et Saignat, *Vente*, 300. Marcadé, VI, art. 1608 urm., No. I, p. 229. Troplong, *Vente*, I, 288. Cpr. L. 10, §1, Dig., *Ad exhibendum*, 10, 4.

Art. 448
C. german.

2) „*Die Kosten der Übergabe der verkauften Sache, insbesondere die Kosten des Messens und Wägens, fallen dem Verkäufer; die Kosten der Abnahme und der Versendung der Sache nach einem anderen Orte als dem Erfüllungsorte fallen dem Käufer zur Last*“.

Origina art.
1319.

3) Acest text este împrumutat de la Domat (*Lois civiles, Contrat de vente*, tit. II, S-a II, § 15). Cpr. Pothier, *Vente*, III, 51, 52.

4) „*Ibi dari debet ubi est*“. L. 38, Pr., Dig., *De judiciis*, 5. 1.

5) Presupunînd, de exemplu, că ți-am vîndut două butoaie de vin ce mi s'au expediat și care sunt pe drum, este evident că, după intenția părților, butoaiele cu vin nu vor fi predate la locul unde ele se găsesc în momentul vîndărei, ci la locul de destinație. Cpr. Thiry, III, 557, *in fine*.—Dacă părțile ar fi ales în mod alternativ mai multe localități pentru predarea lucrului, fără a desemna partea căreia a-

Art. 1319 nu se aplică însă de cât corpurilor certe și determinate, căci numai aceste lucruri au o situație. În privința lucrurilor determinate numai *in genere*, art. 1319 nu mai este aplicabil, fiind-că nu se poate dice că aceste lucruri sunt în cutare loc în momentul contractului. Prin aplicarea art. 1104 (ultimul alineat), care completează art. 1319, vom decide că predarea acestor lucruri se va face la domiciliul debitorului ¹⁾.

Lucrurile la care se aplică art. 1319.

Nici-un text ne fixând momentul când trebuie să se facă predarea, părțile îl vor fixa prin convenția lor. În lipsa unei asemenea convenții, predarea se va face îndată ce vîndarea este perfectă, pentru-că ori-ce debitor trebuie să-și execute imediat obligația, de câte-ori el nu are nici-un termen în această privință.

Momentul când se face predarea.

Pentru ca cumpărătorul să poată cere de la vîndător predarea lucrului vîndut, el trebuie să-și îndeplinească obligația sa, adică, să plătească imediat prețul în întregimea lui, iar nu numai în parte ²⁾, dacă nu i s'a acordat nici-un termen în această privință; căci dacă el nu și-ar îndeplini obligația, nici vîndătorul n'ar fi ținut de a-și îndeplini pe a sa. Aceasta rezultă din art. 1322, care are următoarea cuprindere:

Cumpărătorul care cere predarea lucrului trebuie să plătească prețul.

Art. 1322.—Vîndătorul nu este dator să predea lucrul, dacă cumpărătorul nu plătește prețul și nu are dat de vîndător un termen pentru plată. (Art. 1023, 1361 urm. C. civ. Art. 1612 C. fr.) ³⁾

Această dispoziție este foarte echitabilă, căci ar fi nedrept ca, într'un contract sinalagmatic, una din părți să ceară executarea obligației celeilalte, fără a-și îndeplini ea însă-și obligația sa corelativă, care rezultă din același contract.

partine alegerea, alegerea locului unde trebuie să se facă predarea aparține vîndătorului, fiind-că lui incumbă obligația de predare. Cpr. Marcadé, VI, art. 1608 urm. No. I, p. 230.

¹⁾ Thiry, III, *loco cit.* Baudry et Saignat, *Vente*, 302.

²⁾ Cpr. L. 13, § 8, Dig., *De act. empti et venditi*, 19. 1.—Deci, dacă cumpărătorul s'ar fi săvîrșit din viață, lăsând doi moștenitori, unul din ei n'ar putea să ceară jumătate din lucrul vîndut, oferind de a plăti jumătate din preț. Cpr. Trop- long, *Vente*, I, 311.

³⁾ Art. 1322, ca și art. 1323, este împrumutat de la Pothier, *Vente*, III, 63 și 67.

Dreptul de retenție.

Facultatea conferită vîndătorului de a reține lucrul vîndut, *quodam pignoris jure*¹⁾, până la plata prețului, se numește *drept de retenție*. Acest drept se exercită prin excepția *non adimpletis contractus*²⁾

Vîndătorul este presupus a fi renunțat la dînsul de câte-ori el a acordat cumpărătorului un termen pentru plata prețului, fără a fi stipulat un asemenea termen și în privința predării. El nu poate deci, în asemenea caz, refuza predarea, sub cuvînt că cumpărătorul nu plătește prețul.

Termenul de grație ce cumpărătorul ar fi dobîndit de la justiție (art. 1021, 1101, 1366) nu aduce însă pentru vîndător pierderea dreptului de retenție, pentru-că nu se poate deduce o renunțare din acordarea unui termen care nu emană de la dînsul³⁾.

Falimentul sau insolabilitatea cumpărătorului.

Regula după care vîndătorul nu poate să exercite dreptul său de retenție, de câte-ori el a acordat cumpărătorului un termen pentru plata prețului, suferă excepție atunci când cumpărătorul a fost declarat în stare de faliment, sau a devenit insolubil în urma vîndării. Aceasta rezultă din art. 1323.

Art. 1323.—El (vîndătorul) nu va fi dator să facă predarea, chiar de ar fi și dat un termen pentru plată, dacă de la vîndare încoace cumpărătorul a cădut în faliment sau în nesolvabilitate⁴⁾, în cât vîndătorul se află în pericol de a perde prețul, afară numai dacă cumpărătorul va da cauciune că va plăti la termen. (Art. 1025, 1364, 1652 C. civ. Art. 1613 C. fr.)

După acest text, împrumutat de la Pothier, vîndătorul care a acordat un termen cumpărătorului pentru plata

1) „*Venditor enim quasi pignus retinere potest eam rem quam vendidit*“. L. 13, § 8, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.—Unii admit această idee de gagiū (v. Baudry, III, 517; Mourlon, III, 550; Guillouard, *Vente*, I, 216), iar alții o contestă. Vezi T. Huc, X, 83, p. 117.

2) Cpr. L. 21, Cod, *De pactis*, 3. 2, din care autorii au scos această excepție. Vezi asupra acestei excepții: Planiol, II, 949, 2°, text și nota 1.

3) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 67. Baudry et Saignat, 306. Guillouard, I, 217. Duvergier, I, 271. Thiry, III, 559, *in fine*. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 363, nota 12. Laurent, XXIV, 170. Cas. fr. D. P. 75. 1. 471.

4) Art. 1025 numește starea de insolabilitate: *deconfitură*. Cpr. art. 1673, 2°, 1523, 4°, 1552, 3° C. civ., 128 Pr. civ. Vezi t. VI a Coment. noastre, p. 123, nota 1.

prețului, poate să exercite dreptul de retenție, adecă să refuze de a preda lucrul cumpărătorului, de câte-ori acest din urmă a fost declarat falit sau a devenit insolvabil *în urma vînderei* ¹⁾, pentru-că aceste împrejurări aduc pierderea beneficiului termenului (art. 1025) ²⁾; de unde rezultă că atât nedarea siguranțelor promise cât și micșorarea acelor date vor produce același efect, adecă, vor permite vîndătorului de a nu preda lucrul vîndut, pentru-că, în toate aceste casuri, el este în pericol de a pierde atât prețul cât și lucrul ³⁾. Cumpărătorul falit sau insolvabil poate însă cere imediat predarea lucrului vîndut, sub condițiune de a da cautiune că va plăti la termen.

Falimentul și insolvabilitatea cumpărătorului sunt singurele împrejurări care autorisă pe vîndătorul cu termen de a exercita dreptul de retenție. Doctrina și jurisprudența sunt, în adevăr, de acord pentru a refusa vîndătorului această facultate, de câte ori ar exista numai o îndoială, ori cât de serioasă ar fi, asupra solvabilității cumpărătorului ⁴⁾.

În fine, trebuie să observăm că vîndătorul care ar fi predat lucrul, pe când era în drept să refuze predarea,

Casul când solvabilitatea cumpărătorului este numai îndoialnică.

Perdere dr. de retenție.

- 1) Decî, dacă falimentul său insolvabilitatea cumpărătorului erau anterioare vînderei și vîndătorul le cunoștea, cumpărătorul se va folosi de beneficiul termenului ce vîndătorul i-ar fi acordat în cunoștință de cauză; pentru-că, în asemenea caz, vîndătorul a avut încredere în cumpărător, *fidem emptori secutus est* (Instit., De rerum divisione, 2, 1, § 41). Planiol, II, 1539. Guillouard, I, 218. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 307. T. Huc, X, 84.—Lucrurile ar fi însă cu totul alt-fel, dacă s'ar stabili că cumpărătorul ar fi întrebuintat manopere frauduloase spre a induce pe vîndător în eroare asupra situației sale bănești. Simpla sa tăcere asupra situației sale încurcate ar putea fi considerată, după împrejurări, ca un dol care ar permite vîndătorului de a-i refusa predarea. Cpr. Baudry et Saignat, 307. C. Paris, D. P. 56. 2. 94. Sirey, 56. 2. 287.
- 2) Art. 1323 nu este, decî, de cât o aplicare a art. 1025. Cpr. T. Huc, X, 84. C. Alger, D. P. 93. 2. 532.
- 3) Guillouard, *Vente*, I, 219. Laurent, XXIV, 171. Duvergier, I, 269. T. Huc, X, 84. Planiol, II, 1541. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 397, p. 253. Mourlon, III, 551.
- 4) Planiol, II, 1539. Laurent, XXIV, 172. Baudry et Saignat, *Vente*, 307, p. 253. Guillouard, I, 219. Cas. fr. D. P. 70. 1. 27. D. P. 71. 1. 331. Sirey, 72. 1. 75.

n'ar mai putea cere restituirea lucrului predat, pentru-că, prin predare, el a pierdut în mod definitiv dreptul de retenție ¹⁾.

Consecințele lipsei predării lucrului vândut.

Art. 1320.—Dacă vânzătorul nu face predarea în timpul determinat de ambele părți, cumpărătorul va avea facultatea de a alege între a cere soluțiunea vânzării, sau punerea sa în posesiune, dacă întârzierea nu provine de cât din faptul vânzătorului. (Art. 1021, 1079, 1365 urm. C. civ. Art. 63, 64 C. com. Art. 1610 C. fr.)

Art. 1321.—În toate casurile, vânzătorul trebuie să fie condamnat la daune-interese, dacă urmează vre-o vătămare pentru cumpărător din nepredarea lucrului la timp. (Art. 998, 999, 1020, 1075, 1079, 1081 urm., 1320 C. civ. Art. 63 C. com. Art. 1611 C. fr.)

De câte-ori vânzătorul nu face predarea la locul și în timpul convenit, cumpărătorul are alegerea, după ce l-a pus în întârziere, de a cere sau desființarea contractului, sau executarea lui, prin punerea în posesiune a lucrului vândut (art. 1320). Pentru aceasta trebuie, însă, ca lipsa de predare sau întârzierea ei să fie imputabilă vânzătorului; de unde rezultă că art. 1320 nu va fi aplicabil de câte-ori vânzătorul n'ar fi putut să facă predarea, din cauza unui caz fortuit sau de forță majoră, care nu s'ar datori decî culpei lui ²⁾, și care se

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 307, *in fine*. Cas. fr. Sirey, 77. 1. 369. D. P. 77. 1. 417.

²⁾ Dacă există, sau nu, caz fortuit ori forță majoră, aceasta este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului. Vezi t. VI a Coment. noastre, p. 347, text și nota 4. Cpr. Cas. fr. Sirey, 72. 1. 60. D. P. 72. 1. 186.—Casurile fortuite sau de forță majoră (aceste cuvinte fiind sinonime) sunt numai acele care împiedică în mod absolut predarea, iar nu și evenimentele care o fac mai grea sau mai costisitoare. Ast-fel, o suire a prețului mărfurilor vândute n'ar scuti pe vânzător de a face predarea lor. Cpr. Cas. fr. D. P. 94. 1. 216. T. Huc, X, 81. Baudry et Saignat, 309. Tot ast-fel, nu poate fi considerat ca un caz de forță majoră de natură a scuti pe vânzător de predarea la timp a lucrului vândut, faptul că mărfurile vândute ar fi fost supuse unui impozit sau unui drept de vamă, care nu exista în momentul vânzării. Baudry et Saignat, *loco cit.* Guillaouard, *Vente*, I, 247. Demolombe, XXIV, 556. C. Alger, D. P. 78. 5. 459, No. 21.

va dovedi, conform dreptului comun, de vîndător (art. 1156, 1169) ¹⁾. Acesta este sensul ultimelor cuvinte ale textului: „Dacă întîrzierea nu provine de cît din faptul vîndătorului“.

Dreptul cumpărătorului de a cere rezoluțiunea vîndărei, ne fiind de cît o aplicare a art. 1021 ²⁾, rezoluția nu are loc de drept, ci numai prin justiție, și judecătorii, pot, după împrejurări, să acorde vîndătorului de bună-credință un termen pentru a efectua predarea (art. 1021, 1101) ³⁾. Cît timp o hotărîre rămasă definitivă n'a pronunțat rezoluția contractului, vîndătorul poate să-l execute, făcînd predarea ⁴⁾.

Aplicarea art. 1021. Acordarea unui termen vîndătorului.

În loc de a cere desființarea contractului, cumpărătorul, care plătește prețul la timp, poate să ceară executarea lui, și să fie în genere pus în posesiunea lucrului vîndut *manu militari*, dacă este vorba de un corp cert și determinat. Dacă este vorba de un lucru determinat numai *in genere*, el va cere daune (art. 1075), putînd chiar

Executarea contractului.

S'a decis, de asemenea, că greva lucrătorilor vîndătorului nu este, în genere, un caz fortuit de natură a scuti pe vîndător, de predarea mărfurilor vîndute (cpr. Trib. Hazebrouch și Bruxelles, D. P. 91. 3. 221). O grevă generală, în toate usinile și fabricile care produc mărfurile vîndute, ar putea însă fi considerată ca un caz de forță majoră. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 309, p. 255. Trib. din Nantes și C. Rennes, D. P. 95. 2. 214. Cpr. C. Paris, Sirey, 1904. 2. 168. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 350.

Greva lucrătorilor vîndătorului.

Tot ast-tel, și un răsboi general, care ar intrerupe toate comunicațiile și ar împedica pe vîndător de a face predarea, ar fi neapărat un caz fortuit, care l-ar imputernici a respinge aplicarea art. 1320. Guillouard, *op. cit.*, I, 246-2. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 351, nota 2. Veđi asupra casului fortuit, în genere, t. V a Coment. noastre, tabla de materii, v^o *Caz fortuit*, și t. VI, p. 347 urm.

Răsboi general. Caz fortuit.

- 1) Cpr. Cas. fr. D. P. 95. 1. 212. Duvergier, I, 265.
- 2) Cpr. Cas. fr. Sirey, 87. 1. 24. T. Huc, X, 81. Baudry et Saignat, 309, *in fine*. Guillouard, I, 243. Baudry, III, 518. *in fine*, și toți autorii.
- 3) Thiry, III, 559. Baudry et Saignat, *Vente*, 308. Guillouard, I, 246. Planiol, II, 1456, *in fine*. Troplong, *Vente*, I, 293. Laurent, XXIV, 176. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 363. Arntz, III, 981. Cas. fr. Sirey, 45. 1. 345. D. P. 45. 1. 411. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 90, 91.
- 4) Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 90, text, și nota 1.

fi autorisat de justiție a cumpăra, în socoteala vîndătorului, lucruri de specia acelor vîndute (art. 1077).

În toate casurile, fie că cumpărătorul cere rezoluția, sau executarea contractului, el poate în același timp să ceară daune, de câte-ori dovedește existența unui prejudiciu (art. 1321), aceste daune fiind inadmisibile numai atunci când inexecutarea obligației vîndătorului ar fi rezultatul unui caz de forță majoră neprovocat de dînsul.

Punerea în
întârziere.

Pentru ca consecințele lipsei de predare la timp, determinate de art. 1320, 1321, să poată avea loc, vîndătorul trebuie să fie pus în întârziere (art. 1079, 1081¹).

Formele punerii în
întârziere.

Această punere în întârziere nu este supusă niciunei forme speciale. Ea poate să rezulte din o declarație formală a voinței cumpărătorului de a primi imediat lucrul vîndut, fie această voință exprimată prin o chemare în judecată, fie prin o somație extra-judiciară făcută prin portărei. În materie comercială, se admite chiar că punerea în întârziere poate să rezulte din o scrisoare sau telegramă²).

Casurile în
care nu se
cere punerea în întârziere.

Punerea în întârziere va fi inutilă numai atunci când părțile au stipulat că vîndătorul va fi de drept în întârziere, sau când din împrejurări ar rezulta că predarea nu se poate face în urma termenului fixat de părți (art. 1079)³).

Starea în care lucrul vîndut trebuie să fie predat.

Art. 1324.—Lucrul trebuie să fie predat în starea în care se afla în momentul vîndărei. Din acea zi, toate fructele sunt ale cumpărătorului⁴). (Art. 483 urm., 522—525, 544, 972, 1018, 1441 C. civ. Art. 1614 C. fr.)

1) Pothier, *Vente*, III, 49. Thiry, III, 559. Guillouard, I, 243. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 363. Duvergier, I, 264, p. 310. T. Huc, X, 81. Mourlon, III, 549. Marcadé, VI, art. 1608 urm., No. II, p. 231. Baudry, III, 518. Baudry et Saignat, *Vente*, 308. C. Rouen, Sirey, 82. 2. 217.—*Contrà*: Laurent, XXIV, 174.

2) Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 363. Cpr. Guillouard, *Vente*, I, 244.

3) Cpr. Guillouard, I, 245. Duvergier, I, 264. C. Rennes, Sirey, 76. 2. 268.

Inexactitate
de text.

4) Acest text este rëu redactat; de aceea el este criticat de unii autori. „Paragraful întâi este *de prisos și periculos*, iar paragraful al doilea este *periculos și de prisos*“, dice

Lucrul vîndut trebuie să fie predat în starea în care se găsește în momentul vîndărei, ȳice art. 1324, *ab initio*. Aceasta însemnează că vîndătorul nu are dreptul de a schimba, prin faptul său, în intervalul de timp care se strecoară între vîndare și predare, starea în care lucrul se găsește în momentul contractului; pentru-că cumpărătorul a contractat în vederea stărei de atunci. Legea n'a voit însă să ȳică că schimbările aduse lucrului independent de faptul vîndătorului n'ar fi opozabile cumpărătorului; căci el fiind proprietar din momentul contractului, riscul și pericolul lucrului vîndut îl privește pe dînsul, cel puțin atunci cînd vîndarea este pură și simplă, sau cu termen (art. 971 și 1295). Vîndătorul rîspunde, deci, de perderile sau deteriorările întîmplate în urma vîndărei, din culpa lui (art. 1074, § 2, 1335), nu însă și de acele întîmplate prin caz fortuit (art. 1156). În caz cînd vîndarea ar fi condițională se va aplica art. 1018.

Rîspunde-
rea vîndă-
torului p.
perdere a a-
dusă lucru-
lui prin cul-
pa lui.

Și în sens invers, cumpărătorul s'ar folosi de mărirea lucrului adusă prin o cauză străină de faptul vîndătorului, de exemplu: prin aluviunea care s'ar fi format pe malul imobilului vîndut ¹⁾.

Aluviunea
aparține
cumpărăto-
rului.

Dacă vîndătorul ar fi adus oare-care schimbări lucrului vîndut, care n'ar conveni cumpărătorului, acest din urmă ar putea cere ca lucrul să fie pus în starea în care

Schimbările
aduse lu-
crului vî-
ndut, de
vîndător.

Acollas (III, p. 275). Cu-toate-acestea, Codul italian are o dispoziție identică (cpr. art. 1470). Dreptul roman admitea aceeași soluție. Veđi L. 69, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1;—L. 10, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17;—L. 13, Cod., *De actionibus empti et venditi*, 4. 49. Pentru a fi corect textul ar fi trebuit să fie ast-fel redactat: „Lucrul trebuie să fie predat în starea în care se găsește în momentul predărei, afară de cazul cînd el ar fi fost deteriorat, între vîndare și predare, prin culpa sau faptul vîndătorului, sau a oamenilor de care el rîspunde“. Cpr. Guil-louard, I, 221, *in fine*. Veđi art. 684, *ab initio*, din Ante-proiectul Codului japonez, elaborat de profesorul Boissonade; art. 1664 din Ante-proiectul de revisuire a lui Laurent (t. V, p. 255, 256), etc.

C. italian și
dr. roman.

Indreptarea
redacțiunei
textului.

¹⁾ Baudry et Saignat, *Vente*, 311, 316. Duvergier, *Idem*, I, p. 318, nota 2. Cpr. art. 495 urm. C. civ. Veđi și L. 7, Pr., Dig., *De periculo et commodo rei venditæ*, 18, 6, unde se ȳice: „*Id quod post emptionem fundo accessit per alluvionem, vel perit, ad emptoris commodum incommo-dumque pertinet*“.

Dr. roman.

era în momentul vîndărei; și dacă aceasta n'ar fi cu puțință, să ceară resilierea contractului și daune-interese ¹⁾.

Casurile în care lucrul vîndut este determinat numai în genere.
Art. 1103.

Art. 1324 nu se ocupă de cât de casul când vîndărea are de obiect un corp cert și determinat. De câteori ea va avea de obiect lucruri determinate numai în genere, vîndătorul va trebui să le predea în stare bună, riscurile fiind pe sama lui până la predare. Pe de altă parte, se va aplica în specie art. 1103, după care vîndătorul se va libera predând un lucru de o valoare mijlocie.

Vîndărea făcută după muștră.

În caz de vîndare făcută după muștră (*sur échantillon*), vîndătorul va trebui să predea lucrul conform mustrei; căci altfel, cumpărătorul ar putea refusa de a plăti prețul ²⁾.

Vîndărea unui lucru fabricat de o casă anume determinată.

Dacă s'a vîndut un lucru fabricat de o casă anume determinată, vîndătorul nu va putea preda alt lucru fabricat aiurea, chiar dacă lucrul ar fi de o calitate egală sau chiar superioară, cumpărătorul avînd în totdeauna dreptul de a cere lucrul pe care el l-a cumpărat ³⁾.

Din momentul vîndărei fructele lucrului sunt ale cumpărătorului.

Paragraful 2 al art. 1324 formulează o altă consecință a principiului că cumpărătorul este proprietar din momentul contractului de vîndare: „Din momentul vîndărei, toate fructele sunt ale cumpărătorului“, și această fără a se distinge între fructele naturale, industriale și civile. Fructele se cuvin, în adevăr, proprietarului lucrului ce le-a produs (art. 483) ⁴⁾.

Această soluție nu se aplică, bine înțeles, de cât vîndărilor unor corpuri certe și determinate; căci dacă vîndă-

1) Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 321. Cas. fr. D. P. 74. 1. 74. 1. 435. Sirey, 75. 1. 54.

2) Veți *supră*, p. 626. Cpr. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 312, p. 258.

3) Baudry et Saignat, *op. și loco supră cit.*

4) Cumpărătorul are drept la fructe, fără a fi obligat a plăti vîndătorului cheltuelile de arătură, semănătură, etc., pentru-că aceste cheltueli au fost probabil socotite în valoarea prețului. Planiol, II, 1452. Colmet de Santerre, VII, 46 bis I. Thiry, III, 558.—În caz însă când aceste cheltueli au fost făcute de un terțiu, acest terțiu va putea să le ceară de la noul proprietar, după cum el putea să le ceară de la acel vechi (art. 484), rămânînd însă, în asemenea caz, ca cumpărătorul să ceară de la vîndător ceea ce el a plătit terțiului, pentru-că el luînd lucrul în starea în care se găsea, s'a așteptat, de bună samă, a se folosi de cheltuelile făcute înainte de achizițiunea sa. Colmet de Santerre, Thiry, *loco cit.* Cât pentru casul în care un terțiu ar avea drept la însiși fructele, veți Colmet de Santerre, VII, 46 bis II.

darea ar avea de obiect un lucru determinat numai *in genere*, cumpărătorul n'ar putea avea nici-un drept asupra fructelor unui lucru care n'a devenit proprietatea lui.

Textul art. 1324, fiind conceput în termeni generali, trebuie să decidem că cumpărătorul ar avea drept la fructe din ziua vîndărei, chiar când vîndătorul ar fi stipulat un termen pentru predare, dacă bine înțeles, părțile n'au stipulat contrarul, ceea ce ele sunt libere să facă ¹⁾.

Cui aparțin fructele percepute de vîndător *pendente conditione*, în caz de vîndare condițională, presupunînd bine înțeles, că condiția suspensivă s'a îndeplinit; căci altfel, vîndarea nu-și ar avea ființă? După rigoarea principiilor, ele ar trebui să aparțină cumpărătorului care, prin efectul retroactiv al condiției (art. 1015), este proprietar din ziua contractului. Acesta ar trebui însă să plătească vîndătorului dobînda prețului din ziua vîndărei până la îndeplinirea condiției (art. 1015) ²⁾.

Se decide însă, în genere, că fructele percepute de vîndător *pendente conditione* se compensează cu dobînda prețului, și aceasta va fi în cele mai multe cazuri voința părților contractante care, înainte de toate, va trebui să fie respectată ³⁾.

Art. 1325 completează regulile generale asupra stărei în care lucrul vîndut trebuie să fie predat, prin următoarea importantă dispoziție :

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 313. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1872, p. 54.—În baza acestui principiu, s'a decis, cu drept cuvînt, că adjudecatorul unui imobil, avînd drept a percepe fructele din momentul adjudecării, chiriașul nu poate fi obligat a plăti căștiul în mîinile proprietarului expropriat, afară de cazul când s'ar constata dreptul acestuia de a-l primi. Cas. rom. Bulet. 1890, p. 5. Cpr. Cas. rom. Bulet. 1893, p. 1100.—Veți însă C. Iași, *Dreptul* din 1890, No. 18 și 53.

²⁾ Cpr. Marcadé, VI, art. 1614, No. II, p. 233.

³⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 313, *in fine*, p. 260. Planiol, II, 1452. Veți și Troplong, *Vente*, I, 322. Duvergier, *Vente*, I, p. 321, nota 2. Mourlon, III, 555, *in fine*.

Cît pentru fructele care s'ar găsi prinse de rădăcini în momentul îndeplinirii condiției, ele vor aparține cumpărătorului, care a devenit proprietarul fondului, pentru-că este de principiu că fructele aparțin proprietarului pămîntului, iar nu aceluia care le-a semănat. Cpr. Troplong, *Vente*, I, 322, *in fine*.

Art. 1325.—Obligațiunea de a preda lucrul cuprinde accesoriiile sale și tot ce a fost destinat la usul său perpetuu. (Art. 467 urm., 482 urm., 488 urm., 903, 1396, 1400 C. civ. Art. 1615 C. fr.)

Art. 903.—Lucrul legat se va preda cu accesoriiile necesare în starea în care se găsea la moartea *testatorului*¹⁾. (Art. 1325 C. civ. Art. 1018 C. fr.)

Pothier, în introducția sa generală asupra cutumei din Orléans, No. 47 urm., și în notele sale asupra art. 353, 355 și 356 din această cutumă, ne arată lucrurile care se consideră ca făcând parte integrantă dintr'un fond rural sau urban. Lucrarea bătrînului juriconsult nu se mai potrivește însă cu moravurile timpurilor în care trăim.

Domat se ocupă, de asemenea, de aceste lucruri, examinând ceea ce se consideră ca accesoriiu a unui lucru legat (cpr. art. 903 C. civ. actual)²⁾.

Vom da și noi câte-va exemple împrumutate de la doctrină și de la legile romane, fără a avea pretenția de a enumera toate lucrurile accesorii, cu atât mai mult cu cât chestiunea de a se ști dacă un lucru este, sau nu, un accesoriiu a aceluși vîndut este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului³⁾.

Exemple de lucruri accesorii. Atenanțele casei vîndute.

Ast-fel, vîndarea unei case cuprinde toate atenanțele, precum: grădina, ograda sau curtea, grajdurile (*stabula*), care nu fac un corp a parte deosebit de imobilul vîndut⁴⁾; zăgazarile menite a apăra imobilul de furia unei ape curgătoare sau a mării⁵⁾; podul casei, puțurile, fântânile, rezervoarele de apă⁶⁾, și într'un cuvînt: toate atenanțele și dependențele casei, precum și tot ce este destinat la usul perpetuu, iar nu la usul vremelnic a imobilului vîndut⁷⁾, de exemplu: ușele, ferestrele, broaștele, cheile⁸⁾,

1) În textul oficial se dice din eroare: la moartea *donatorului*. Veđi explic. art. 903, în t. IV a Coment. noastre, p. 547 urm.

2) Cpr. Duvergier, *Vente*, I, 275. Veđi și Merlin, *Répert.* v^o *Accessoires et Achats*, No. 15, p. 105 urm. (ed. a 5-a din 1837). Troplong, *Vente*, I, 323 urm.

3) Marcadé, VI, art. 1615, No. 1. Boileux, *Comment. sur le C. Napoléon*, V, asupra art. 1615, p. 650.

4) Cpr. L. 4, § 1, Dig., *In quibus causis pignus*, etc., 20. 2.

5) L. 52, § 3, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1.

6) L. 38, § 2, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

7) „*Labeo generaliter scribit, ea quae perpetui usus causa in aedificiis sunt, aedificiis esse; quae vero ad praesens. non esse aedificiis*“. L. 17, § 7, Dig., *loco cit.*

8) L. 17, Pr., Dig., *loco cit.*

fonia saŭ lanțul, precum și ciutura menită a scoate apă din fântână ¹⁾, capacul fântânei ²⁾; candelabrele și trichelele pentru instalarea gazului saŭ luminei electrice ³⁾; sobele de fer saŭ de tuciŭ ⁴⁾; toate servituțile active, precum: dreptul de trecere, dreptul de a scoate apă, etc. ⁵⁾; titlurile de proprietate ⁶⁾, etc.

„Cu cumpărătura casei nu se socotesc însă și lucrurile mișcătoare din casă, precum: mese, scaune și altele“, dice Andr. Donici (§ 9, capit. 12), soluție adevărată și astăzi.

C. Andr.
Donici.

Imobilele prin destinație aparțin, de asemenea, ca accesorii, cumpărătorului. Ast-fel, vîndarea unui fond rural cuprinde toate lucrurile așezate de proprietar pe fond

Imobilele
prin destinație.

¹⁾ „*Rota quoque, per quam aqua traheretur, nihilominus aedificii est, quam situla*“. L. 40, § 6, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

²⁾ „*Ut puta puteal; id est, quo puteus operitur*“. L. 13, § 31 și L. 14, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

³⁾ Jud. Ocol. II Iași (Vesp. Erbiceanu), *Curierul judiciar* din 1903, No. 42 (cu observația noastră). C. București, *Dreptul* din 1882, No. 66.—*Contra*: Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1882, No. 9 (în privința becurilor de gaz), sentință reformată de Curte.

⁴⁾ C. București, *Dreptul* din 1882, No. 66.—Sobele care nu fac corp cu dușamelele saŭ cu zidul, nu se consideră însă ca un accesoriu a casei vîndute, chiar dacă țeviile lor sunt virite în zid și întărite cu gips, ciment, var, saŭ alt material, pentru-că această întărire nu are de scop așezarea pe fond a acestor lucruri mobile în perpetuu, ci împedirea acidului carbonic de a se răspândi în apartamente. Cpr. Troplong, *Vente*, I, 323, p. 407.

Sobele care
nu fac corp
cu zidul saŭ
cu dușamelele.

⁵⁾ „*Si aquae ductus debeat per praedium, et jus aquae transit ad emptorem, etiamsi nihil dictum sit; sicut et ipsae fistulae per quas aqua ducitur* (țeviile care conduc apa). L. 47, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. Cpr. art. 470 C. civ.—Țeviile prin care se scurge apa casei aparțin, ca accesorii, cumpărătorului, chiar dacă ele esă afară din imobil: *licet extra aedes sint* (L. 48, Dig., *loco cit*), *quavis longe excurrant extra aedificium* (L. 15, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1).

⁶⁾ Cpr. Troplong, *Vente*, I, 324. Duvergier, I, 277.—Art. 444 Art. 444 C. german. din Codul german obligă pe vîndător a da cumpărătorului informațiile necesare privitoare la situația juridică a obiectului vîndut: când este vorba de un imobil, el trebuie să informeze pe cumpărător despre limitele, drepturile și sarcinile ce-l grevează, dându-i și titlurile necesare pentru stabilirea lor, dacă el are aceste titluri în posesiunea sa, *soveit sie sich in seinem Besitze befinden*.

pentru serviciul și exploatarea lui (art 468), precum : animalele afectate la cultură, instrumentele agricole, semințele date arendașilor, porumbii din porumbărie, iepurii ținuți pe lângă case (*lapinii, les lapins*), stupii cu roiuri; peștele din iaz (heleșteu), nu însă și acel închis într'un rezervor mai mult spre a fi păstrat de cât spre a se înmulți ¹⁾; teascurile, căldările, alambicurile, căzile și vasele, poloboacele pentru vin ²⁾; instrumentele necesare pentru exploatarea ferăriilor, fabricilor de hârtie, de zahar, și altor usine; paele și gunoaele menite a îngrășa pământul, nu însă și acele adunate de vîndător spre a fi vîndute ³⁾; haragii cari servesc la rădicarea viei, cu-toate-că în momentul vîndărei ar fi scoși din pământ și ar fi așezați gramadă, pentru-că menirea lor este de a fi întrebuițați în fie-care an la rădicarea viei ⁴⁾.

Recoltele
prinse de
rădăcini.

Recoltele prinse de rădăcini, nu însă și acele deslipite de pământ ⁵⁾ încă fac parte din fond.

Aluviunea.

De asemenea, aluviunea formată înainte de vîndare pe malul proprietăței vîndute se cuvine cumpărătorului, ca un accesoriu a fondului vîndut ⁶⁾.

Art. 468.

Intr'un cuvînt, vîndarea cuprinde în genere orice lucruri mobile, pe care proprietarul a înțeles să le așeze pe fond pentru totdeauna (art. 468).

Aceste lucruri cuprind în genere : turmele de oi, căr-

¹⁾ Cpr. Troplong, *Vente*, I, 323, p. 409.

²⁾ Cpr. C. Grenoble, D. P. 1900. 2. 44.

³⁾ „*In sterquilinio autem distinctio Trebatii probanda est : ut, si quidem stercorandi agri causa comparatum sit, emptorem sequatur : si vendendi, venditorem ; nisi si aliud actum est*“.
L. 17, § 2, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

⁴⁾ „*Pali qui vineæ causa parati sunt, antequam collocentur, fundi non sunt ; sed qui empti sunt hac mente, ut collocentur, fundi sunt*“.
L. 17, § 11, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1.

⁵⁾ „*Sed et vinum, et fructus perceptos, villæ non esse constat*“.
L. 17, § 1, Dig., *loco cit.*—Nu fac, de asemenea, parte din fond : lemnele tăete, petrele, năsipul și mineralele extrase din cariere și mine, cărbunii (L. 17, § 6, Dig., *loco cit.*), vinul (L. 17, § 1, Dig., *loco cit.*) și altele asemenea. Cpr. Troplong, I, 323, p. 409, 410.

⁶⁾ Baudry et Saignat, *op. cit.*, 316. Guillaouard, I, 270. Veși *suprà*, p. 647, text și nota 1, și *infra*, p. 660.—Veși însă C. Orléans, Sirey, 88. 2. 7.

durile de boi, vaci, porci, etc., care se consideră ca un accesoriu a pământului ¹⁾).

Ast-fel, vîndarea unui vas cuprinde tot ce servește a-l pune în mișcare : cărma, pânzile, catargul, ancorele, (*gubernacula, malus, antemnae, velum*), care sunt ca membrele lui, *quasi membra navis esse* ²⁾). Ea cuprinde chiar șalupa care se întrebuintează spre a merge din port la corabie sau vas ³⁾, etc.

Vîndarea
unui vas
(corabie).

Vîndarea unui fond de comerț cuprinde toate mărfurile care-l compun : cântarul, cumpenele, rafturile și dulapurile în care sunt aședate mărfurile ⁴⁾, firma (*l'enseigne*), etc. ⁵⁾

Vîndarea
unui fond
de comerț.

Presupunînd că proprietarul mai multor imobile, din care unul este situat în fundul unei ogrădi (curți), iar celalalt la uliță, a vîndut imobilul din fundul curței, unui comerciant sau industriaș, cumpărătorul este în drept, chiar în lipsa unei anume stipulațiunii, a pune firma sa la uliță, pe zidul casei, a cărei proprietate și-a rezervat-o vîndătorul, rămânînd însă ca locul și dimensiunea firmei să nu jignească proprietatea ce vîndătorul și-a rezervat la uliță ⁶⁾).

Vîndarea de vin în sticle cuprinde nu numai vinul, dar și sticlele ⁷⁾. De câte-ori un comerciant de vinuri trimete vin unei persoane, care l-a cumpărat, vîndarea cuprinde și poloboacele, în lipsa unei stipulațiunii contrare ⁸⁾).

Vîndarea de
vinuri.

¹⁾ Cpr. Pothier, *Tr. de la communauté*, VII, 43. Troplong, *Vente*, I, 323, p. 410, 411.

²⁾ L. 44, Dig., *De evictionibus*, 21. 2.

³⁾ Troplong, *Vente*, 323, p. 411.—*Contra* : L. 44, Dig., *loco cit.*, unde Alfenus dice : „*Scapham non videri navis esse respondit, nec quidquam conjunctum habere ; nam scapham ipsam per se parvam naviculam esse*“.

⁴⁾ Cpr. L. 13, Pr., Dig., *De instructo vel instrumento legato*, 33. 7.

⁵⁾ Guillouard, *Vente*, I, 231. Troplong, I, 323, p. 411, 412. Ruben de Couder, *Dictionn. de dr. comm.*, v^o *Enseigne*, No. 16. Baudry et Saignat, *Vente*, 320. C. Caen și Rennes, *Sirey*, 54. 2. 398. D. P. 54. 5. 613. *Sirey*, 76. 2. 286. *Sirey*, 81. 2. 133. D. P. 82. 2. 167.—In caz de a se cumpăra numai imobilul în care se exploata comerțul, nu însă și fondul de comerț, firma va rămănea proprietatea comerciantului vîndător al imobilului, care va putea să transpore aiurea industria exercitată de dînsul în imobilul vîndut. Guillouard, *loco cit.* Ruben de Couder, *op. și loco supra cit.* C. Bordeaux, *Sirey*, 80. 1. 260. D. P. 81. 2. 23.

⁶⁾ Guillouard, I, 233. C. Rouen, *Sirey*, 43. 2. 519.

⁷⁾ Cpr. L. 15, Dig., *De tritico, vino, vel oleo legato*, 33. 6.

⁸⁾ Troplong, *Vente*, I, 323, p. 412.

Vîndarea
unui cal.

Vîndarea unui cal de călărie cuprinde șeaua, hamurile, hățurile, etc. dacă în momentul vînderei, el se găsea cu hamurile pe dînsul¹⁾. „*Jumenta... ornata, vendendi causa, ita emptoribus tradentur*“²⁾.

Vîndarea
unei mori,
unei usine,
etc.

Vîndarea unei mori sau a unei usine, care e pusă în mișcare prin apă, cuprinde, în genere, canalul prin care trece apa spre a pune roțile în mișcare³⁾.

Vîndarea
unui tablou,
sau altei o-
pere de
artă.

Vîndarea unui tablou, sau a unei alte opere de artă cuprinde în genere, afară de o rezervă sau de o lege specială, dreptul pentru cumpărător de a reproduce obiectul prin gravură, litografie, fotografie, etc.⁴⁾.

Aplic. Art.
1325 la vîn-
dările pu-
bliche.

Art. 1325, după care obligația de a preda lucrul cuprinde accesoriile sale și tot ce a fost destinat la usul seü perpetuü, se aplică vîndărilor făcute prin adjudecare publică, ca și vîndărilor voluntare, obligația de predare fiind aceeași și într'un caz și în altul⁵⁾.

Regulele relative la predarea cuprinsului și întinderii lucrului vîndut.

Art. 1326.—Vîndătorul este dator să predea cuprinsul lucrului vîndut în măsura determinată prin contract, însă cu modificările mai jos arătate. (Art. 1327 urm. C. civ. Art. 1616 C. fr.)⁶⁾

În regulă generală, vîndătorul trebuie să predea lucrul vîndut în cuprinsul și întinderea arătată în contract, pentru-că prețul a trebuit să fie determinat în vederea acestui cuprins și acestei întinderi. A dice, așa precum dice art. 1326, că vîndătorul este obligat a preda cuprinsul lucrului vîndut în măsura determinată prin contract, este în adevăr, a-l obliga a preda lucrul așa cum l-a vîndut, adică,

¹⁾ Troplong, *loco cit.*—Veđi însă Baudry et Saignat, *Vente*, 324.

²⁾ L. 38, Pr., Dig., *De œdilitio edicto*, 21. 1.

³⁾ Troplong, *loco cit.*, p. 413. T. Huc, X, 87. Cpr. C. Paris, *Pand. Périod.* 1903. 2. 297.

⁴⁾ T. Huc, X, 91. Guillaouard, *Vente*, I, 235, 236. Baudry et Saignat, *Vente*, 323. Cas. fr. Sirey, 42. 1. 485. Sirey, 68. 1. 372. C. Paris, Sirey, 80. 2. 257. D. P. 81. 2. 61.—*Contrà*: Ruben de Couder, *Dictionn. de dr. commercial*, v^o *Propriété artistique*, 118. Veđi asupra acestei controverse: *Pand. fr., Propriété littéraire, artistique et industrielle*, 1828 urm.

⁵⁾ Guillaouard, I, 238. C. Angers, D. P. 77. 2. 79.

⁶⁾ Cpr. L. 40, § 2, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.

a-și îndeplini în mod exact și complect obligația sa. Art. 1326 nu este, deci, de cât aplicarea unui principiu general în materie de contracte; de unde rezultă că obligația de a preda cuprinsul lucrului vândut nu este impusă vîndătorului de cât atunci când cuprinsul a fost anume pus în contract, cu intențiunea de a da cumpărătorului dreptul de a-l cere. Deci, dacă cu toată arătarea cuprinsului lucrului, s'ar constata că lucrul a fost vîndut independent de cuprinsul său întinderea lui, ceea ce ar constitui o vîndare cu gramada (*en bloc*), vîndătorul n'ar fi obligat a preda cuprinsul lucrului, și *vice-versa*, cumpărătorul n'ar fi obligat a plăti un suplement de preț pentru excedentul cuprinsului ¹⁾.

Principiul pus de art. 1326 se aplică fără nici-o dificultate la lucrurile mobile, pentru-că de câte-ori este vorba de lucruri care urmează a fi numărate, cântărite sau măsurate, vîndătorul poate în totdeauna să predea cantitatea promisă; pe când, în materie de imobile, vîndătorul nu poate să dea imobilul de cât în întinderea ce are, fie ea mai mare sau mai mică de cât cea promisă ²⁾.

În privința imobilelor, el suferă însă oare-care modificări, pentru-că în materie de vîndări imobiliare, mai cu samă în privința pămîntului, pe care legiuitorul l-a avut în vedere, cele de mai multe-ori cumpărătorul nu contractează de cât în vederea cuprinsului și întinderii pămîntului vîndut ³⁾. Legiuitorul, în art. 1327 urm., reglementează consecințele care ar putea să rezulte, într'o vîndare, din eroarea asupra întinderii imobilului vîndut.

Art. 1327.—Dacă vîndarea unui imobil s'a făcut cu arătare de cuprinsul său ⁴⁾, și pe atât măsura, vîndătorul este dator să

Aplic. art.
1326 la mo-
bile.

Aplic. art.
1326 la
imobile.

¹⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 256. Duvergier, *Vente*, I, 281, p. 341.

²⁾ Cpr. Guillouard, *Vente*, I, 255. Laurent, XXIV, 188.

³⁾ Dicem că aceasta se va întâmpla cele de mai multe ori, căci se poate foarte bine întâmpla ca părțile să aprecieze prin alte împrejurări valoarea imobilelor vîndute. Părțile au arătat, de exemplu: numelé, situația, vecinătatea lor, etc., fără a dice nimic despre întinderea lor. Se înțelege că, în asemenea casuri, art. 1327 urm. nu sunt aplicabile. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 326. Duranton, XVI, 220.

⁴⁾ Prin *cuprinsul* imobilului vîndut se înțelege aici *întinderea sa superficială*: de unde rezultă că art. 1327 urm. nu au în vedere de cât vîndările de pămînt.

predea cumpărătorului, dacă acesta cere, cuprinsul arătat în contract. Neputând, sau cumpărătorul necerând, vânzătorul este dator să sufere o scădere proporțională din preț. (Art. 1326, 1328 urm., 1347 urm. Art. 1617 C. fr.)¹⁾

Art. 1328.—Dacă, din contra, în cazul art. precedent, s'ar găsi că cuprinsul lucrului e mai mare de cât acel arătat în contract, cumpărătorul poate sau a complini prețul după numărul măsurilor aflate, sau, dacă excedentul cuprinsului aflat se ridică la o a doua-decea parte a cuprinsului declarat în contract, a strica vânzarea. (Art. 1327, 1329, 1334 C. civ. Art. 1618 C. fr.)

Art. 1329.—În toate casurile de vânzare făcută alt-fel de cât pe atât măsura, fie vânzarea de un corp cert și limitat²⁾, fie de mai multe fonduri distincte și separate, fie concepută cu expresiunea măsurii înaintea desemnării obiectului, sau din contra, nici vânzătorul nu are drept la adaos de preț pentru excedent, nici cumpărătorul, la scădere pentru lipsă, de cât în cazul când excedentul sau lipsa prețuște o a doua-decea parte din prețul total al vânzării³⁾. (Art. 1327 urm., 1330, 1333 C. civ. Art. 1619 C. fr.)

Art. 1330.—Dispozițiunile celor trei articole precedente nu se vor aplica de cât în lipsă de stipulațiune contrară între părți. (Art. 969, 1327—1329 C. civ. Art. 1619, *in fine*. C. fr.)

Art. 1331.—Când după art. 1328 și 1329, este caz de a se adăogi prețul pentru excedent de măsură, cumpărătorul are facultatea de a alege: între a strica vânzarea și a împlini prețul. Suplementul prețului se răspunde cu dobândă, dacă cumpărătorul a păstrat imobilul. (Art. 1328, 1329, 1363 C. civ. Art. 1620 C. fr.)

Art. 1332.—În toate casurile când cumpărătorul are drept de a strica vânzarea, vânzătorul este dator să-i restituiască, deosebit de preț, dacă l-a primit, spesele contractului. (Art. 1328 urm., 1341 C. civ. Art. 1621 C. fr.)

Art. 1333.—Dacă s'aun vândut două fonduri printr'un singur contract, drept un singur preț, cu arătarea de măsura fie-cărui, și cuprinsul unuia este mai mic de cât acel declarat, iar al celuilalt mai mare, se va face compensațiune între prețul excedentului și prețul lipsei, și acțiunea vânzătorului pentru adăogire sau a cumpărătorului pentru scădere de preț va fi supusă regulilor mai sus stabilite. (Art. 1327 urm. C. civ. Art. 1623 C. fr.)

¹⁾ Cpr. L. 51, *De contrahenda emptione*. 18. 1:—L. 13, § 14, *Dig., De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

²⁾ Prin un corp cert și limitat, legiuitorul înțelege: un imobil determinat, iar prin expresiile: „fonduri destinate și separate“, mai multe fonduri determinate. Cpr. Acollas, III, p. 277, nota 2.

³⁾ Cpr. L. 38, Pr., *Dig., De actionibus empti et venditi*. 19. 1.

Art. 1334.—Acțiunea vânzătorului pentru complinirea prețului, și a cumpărătorului pentru scăderea prețului, sau pentru stricarea contractului, se prescriu printr'un an din ziua contractului ¹⁾. (Art. 1328, 1331 C. civ. Art. 1622 C. fr.)

Art. 1327 urm., împrumutate în parte de la Pothier ²⁾, regulează întinderea obligației de predare pentru casurile vânzării de imobile cu arătarea cuprinsului lor, fără însă a prevedea toate ipotezele.

Mai multe ipoteze pot să se presinte în practică. Vom vorbi, mai întâi, despre casurile în care întinderea imobilului vândut nu este arătată, casuri despre care legea nu vorbește.

Prima ipotesă.—Vânzarea unui imobil determinat, fără arătarea întinderii lui: de exemplu: Îți vînd cutare moșie a mea din județul Iași, cu preț de 200,000 lei. În asemenea caz, fiind vorba de o vânzare *en bloc, per aversionem*, sunt obligat a-ți preda imobilul așa cum se găsește, fără ca contractul să poată fi resiliat din cauza întinderii mai mare sau mai mică, și fără ca să se poată cere de o parte sau de alta, mărirea sau micșorarea prețului stipulat ³⁾.

A doua ipotesă.—Vânzarea unui imobil determinat, fără arătarea întinderii lui, însă pe atât măsura. De exemplu: Îți vînd locul meu din Iași, strada Muselor, cu 100 lei metrul patrat. În asemenea caz, prețul fiind fixat pentru fie-care metru patrat, nu este cunoscut, pentru-că nu se arată numărul metrilor vînduți. Vânzarea, în asemenea caz, fiind condițională, nu va deveni perfectă de cât prin măsurarea pămîntului vîndut, și până atunci riscul și pericolul lui va fi pe sama mea (vînzător), fiind-că am rămas proprietar până la măsurare ⁴⁾.

Vînzarea unui imobil determinat, fără arătarea întinderii lui.

Vînzarea unui imobil determinat, fără arătarea întinderii lui, însă pe atât măsura.

1) Textul fr. adaogă: sub pedeapsă de decădere (*sous peine de déchéance*). Aceste cuvinte s'au eliminat din textul nostru ca inutile.

2) Pothier, *Vente*, III, 250 urm.—Acollas (III, p. 277, nota 1) observă însă că Pothier este, în această privință, mult mai rațional de cât Codul.

3) Guillouard, *Vente*, I, 258, 259. Marcadé, VI, art. 1616, No. 1 și II. Laurent, XXIV, 187. Duvergier, *Vente*, I, 281. Duranton, XVI, 220. T. Huc, X, 92.

4) Cpr. Marcadé, *loco cit.*, No. II, p. 235. T. Huc, X, 92. Planiol, II, 1457. Baudry et Saignat, *Vente*, 331. *in fine*. Guillouard, I, 261. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 362, nota 21.—Vezi însă, în privința riscurilor, Duvergier, *Vente*, I, 284.

Vîndarea unui număr oare-care de măsuri de luat dintr'o cantitate mai mare.

A treia ipotesă.—Vîndarea unui număr oare-care de măsuri de luat dintr'o cantitate mai mare ; de exemplu : Îți vind cu 100 lei metrul patrat, 100 de metri din lotul de 1000 metri ce am în Dobrogea, pe malul mării. In asemenea caz, proprietatea nu se va strămuta de cât prin măsurare ; până atunci, în adevăr, obiectul vîndut nu este determinat, pentru că nu se cunoaște partea din care pămîntul se va lua. În-tinderea pămîntului vîndut nu poate, în asemenea caz, da loc nici la mărirea, nici la micșorarea prețului¹⁾.

Vîndarea unui imobil determinat, cu arătarea întinderei sale, pentru un preț pe atît măsura, fie că s'a arătat sau nu s'a arătat prețul total. De exemplu : Îți vind via mea de la Nicorești, în întindere de 100 pogoane, cu preț de 300 lei pogonul, fie că s'a dis sau nu, că prețul total este de 30,000 lei (art. 1327, 1328)²⁾. In acest caz, întinderea viei vîndute are mare însemnătate, căci, după toate probabilitățile, părțile aũ trebuit să fixeze prețul în raport cu numărul pogoanelor vîndute. Diferența între întinderea declarată și acea predată în realitate produce, decî, efecte mai mult sau mai puțin energice, după cum ea este în *minus* sau în *plus*.

Art. 1327.

Dacă ți-am predat mai puțin pogoane de cât ți-am vîndut, d-ta ai alegerea : sau de a cere întinderea întregă, sau, dacă preferi, ori cū nu te pun în posesiunea numărului de pogoane vîndute, de a cere o scădere proporțională din preț (art. 1327). D-ta nu vei putea însă, din această cauză, cere resilierea contractului, conform art. 1021, afară de casul când s'ar stabili că n'ai fi cumpărat via, dacă ai fi cunoscut întinderea ei reală ; când, de exemplu, pămîntul ce-ți predaũ n'ar putea servi la destinația în vederea căreia ai făcut cumpăratura³⁾.

¹⁾ Guillaouard, I, 260. Marcadé, *loco cit.*, p. 236, No. II, *in fine*. Baudry et Saignat, *op. cit.*, 331.

²⁾ Imprejurarea că imobilul a fost vîndut cu arătarea întinderei sale și pe atît măsura, nu împedică vîndarea de a fi imediat perfectă, atît în privința riscurilor cât și a transmiterei proprietăței, numai prețul putînd, în asemenea caz, să sufere oare-care modificări, atunci când arătarea întinderei făcută de vîndător ar fi inexactă. Cpr. Baudry et Saignat, 331. Troplong, I, 329. Duvergier, I, 287. Marcadé, VI, art. 1617, 1618, No. III.—*Contrà* : Duranton, XVI, 226.

³⁾ Thiry, III, 561. Guillaouard, *Vente*, I, 277. Duvergier, I, 286. Duranton, XVI, 223. Laurent, XXIV, 191. Marcadé,

Dacă, din contra, ți-am predat mai multe pogoane de cât ți-am vîndut, d-ta îmi datorești un suplement de preț, proporțional cu numărul pogoanelor ce via are mai mult de cât s'a prevădut în contract; căci alt-fel, ai primi fără nici-o plată un număr de pogoane care ar întrece pe acel arătat în contract. Art. 1328.

Dacă însă excedentul întinderei aflate este cu a doua-decea parte mai mare de cât întinderea declarată în contract, d-ta ai alegerea : său de a plăti suplementul prețului, său, dacă nu vrei ori nu poți să-l plătești, de a te desista de la contract, adecă de a cere desființarea lui. Această a doua-decea parte nu se ia în considerație de cât în privința rezoluțiunei contractului; de unde rezultă că dacă excedentul întinderei este mai mic de cât a doua-decea parte, cumpărătorul nu va fi în drept a cere resiliarea contractului, art. 1328 ne dând acest drept de cât atunci când excedentul este de a doua-decea parte, său mai mare. Cumpărătorul va plăti însă și în asemenea caz un suplement de preț, proporțional întinderei care întrece pe acea arătată în contract, pentru-că vîndarea fiind făcută pe atât măsura, prețul trebuie să fie proporțional cu numărul măsurilor predate ¹⁾).

Măsurarea va cuprinde tot ce s'a vîndut, dar nimic mai mult. Ast-fel, ea va cuprinde jumătate din zidurile, gardurile și șanțurile comune, precum și totalitatea acelor care fac parte integrantă din acel imobil; nu vor fi însă cuprinse zidurile, gardurile și șanțurile care aparțin vecinilor, drumurile publice și fluviile care traversează fondul vîndut ²⁾).

Ce trebuie să cuprindă măsurarea.

VI, art. 1617, 1618, No. II, p. 239. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 366, text și nota 30. Arntz, III, 985. Baudry, III, 525, *in fine*. Baudry et Saignat, *Vente*, 330. Accollas, III, p. 278. Mourlon, III, 558. Planiol, II, 1459. T. Huc, X, 94. C. Orléans, D. P. 95. 2. 417.—*Contra* : Troplong, *Vente*, I, 330, 331.

¹⁾ Baudry et Saignat, *Vente*, 329. Baudry, III, 525. Guillouard, I, 263. T. Huc, X, 95. Duvergier, I, 285. Laurent, XXIV, 192. Duranton, XVI, 224. Troplong, I, 336. Colmet de Santerre, VII, 51 bis. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 364, 365, text și nota 23. Vigié, III, 717. Mourlon, III, 557.—*Contra* : Marcadé, VI, art. 1617, 1618, No. I.

²⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 251 urm. Guillouard, I, 269. Baudry et Saignat, 336. Duvergier, I, 236. Troplong, I, 332.

Aluviune.

Aluviunea formată înainte de vîndare pe malul fondului vîndut, fiind un accesoriu a acestui fond (art. 1325), va fi neapărat cuprinsă în măsurătoare ¹⁾.

Cât pentru aluviunea care s'ar fi format în urma vîndărei, însă înainte de predare, ea aparținînd cumpărătorului, în baza art. 495, nu va fi măsurată, pentru că nu exista în momentul când fondul a fost vîndut ²⁾. Cheltuelile măsurării imobilului vîndut sunt în sarcina vîndătorului (art. 1317) ³⁾.

Art. 1329.

A cincea ipotesă.—Vîndarea unui imobil său a mai multor imobile determinate, cu arătarea întinderii lor, însă pentru un preț unic, iar nu pe atît măsura. De exemplu: Îți vînd via mea din Nicorești, în cuprindere de 100 pogoane, cu 20,000 lei. În acest caz, nu se ține socoteală de deficitul, nici de excedentul întinderii care n'ar întrece a doua-decea parte din valoarea imobilului său a imobilelor vîndute, fiind-că prețul n'a fost determinat după măsură, ci *en bloc*. Îndată, însă, ce diferența de întindere în *minus* său în *plus* este de a doua-decea parte, sau mai mare *din prețul total al vîndărei* ⁴⁾, părțile sunt presupuse să fi înțelese ca prețul să fie redus sau mărit (art. 1329).

Vîndări silite.

Art. 1329 se aplică și vîndărilor silite ⁵⁾.

Art 1331.

De câte-ori este loc de a se mări prețul pentru un excedent de măsură, excedent care, după art. 1329, trebuie să fie cel puțin de a doua-decea parte din prețul total al vîndărei, cumpărătorul are alegerea: sau de a cere resilierea vîndărei, sau de a păstra imobilul, plătind suplimentul prețului cu dobînda lui (art. 1331).

Dacă, în loc de mărirea prețului, este din contra loc la micșorarea lui, din cauza unui deficit, care este de a doua-decea parte, cumpărătorul nu va putea, în prin-

¹⁾ Baudry et Saignat, 336. Guillouard, I, 270.—Veđi însă Laurent, VI, 295. Veđi și *supră*, p. 652.

²⁾ Veđi autorii citați în nota precedentă.

³⁾ Veđi *supră*, p. 640, nota 1. Cpr. Guillouard, I, 271. Troplong, I, 334, 345.

⁴⁾ Este de observat că, în art. 1329, diferența de a doua-decea parte se calculează după prețul total al vîndărei, iar nu după întinderea declarată în contract, ca în cazul art. 1328. Veđi motivele acestei deosebiri în Thiry, III, 562 și în Troplong, *Vente*, I, 343.

⁵⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, anul 1870, p. 1.

cipiū, să se desiste de la vîndare, afară de cazul când el ar fi cumpărat imobilul pentru o anume destinație cunoscută de vîndător, la care acest imobil nu poate servi, din cauza lipsei întinderii arătate ¹⁾:

Se poate întîmpla ca mai multe fonduri deosebite și separate să fie vîndute împreună pentru un preț unic, cu arătarea întinderii fie-căruia din ele. De exemplu: Îți vînd, prin unul și același contract, fondul A de 100 pogoane și fondul B de 200 pogoane, ambele cu prețul de 150,000 lei. În asemenea caz, ne existînd de cît un singur preț, nu există de cît o singură vîndare ²⁾. Art. 1333.

Pentru acest caz, art. 1333 decide că dacă există deficit în unul din fonduri și excedent în celalalt, se stabilește o compensație între excedent și deficit, și în urmă, acțiunea în suplement său în micșorarea prețului are loc după regulile mai sus expuse. Această regulă s'ar aplica, după unii, nu numai în cazul când vîndarea s'ar fi făcut pentru un preț *en bloc*, dar și în cazul în care vîndarea mai multor fonduri s'ar face cu un preț pe atît măsura (art. 1327) ³⁾.

Trebue să observăm că în toate casurile în care cumpărătorul usează de facultatea de a resilia vîndarea, vîndătorul trebue să-i restituie, pe lângă preț, dacă l-a primit, speșele contractului (art. 1332), și la nevoie, chiar daune. Vîndătorul este, în adevăr, în culpă că nu s'a asigurat despre întinderea imobilului ce a vîndut și cumpărătorul nu trebue să sufere de eroarea în care l-a indus vîndătorul. Art. 1332.

Părțile pot să deroage de la regulile prevădute în art. 1327 urm. Aceasta rezultă, pe de o parte, din principiul libertății convențiilor (art. 969), iar pe de alta, din art. 1330. Art. 1330.

Convenția derogatorie a părților n'are nevoie de a fi expresă; ea poate fi și tacită, judecătorii putînd s'o de-

¹⁾ Murlon, III, 563. Veđi și *suprà*, p. 658, text și nota 3.

²⁾ Deci, dacă un preț deosebit ar fi fost hotărît pentru fie-care fond, ar exista atâtea vîndări cîte fonduri și prețuri și, în asemenea caz, se vor aplica fie-căreia din aceste vîndări, după împrejurări, regulile mai sus expuse. Thiry, III, 563. Baudry et Saignat, *Vente*, 334, nota 1. Troplong, I, 354, *in fine*.

³⁾ Marcadé, VI, art. 1623, No. II, p. 250 urm. Veđi și Duvergier, *Vente*, I, 295.—*Contrà*: Acollas, III, p. 281. Troplong, I, 356, p. 459, nota 2.

ducă din diversele clause ale actului¹⁾. În caz de îndoială, ei vor aplica însă art. 1327 urm., care constituie dreptul comun. Ast-fel, cuvîntul aproximativ său *circa (en-viron)* ce părțile ar fi adaos înainte sau după arătarea întinderei imobilului vîndut, n'ar constitui o derogare de la regulile prescrise de art. 1327 urm.²⁾

Vîndări
silite.

Dispozițiile art. 1327 urm. se aplică la ori-ce vîndări în genere, la acele silite ca și la acele voluntare³⁾.

Art. 1334.

Pentru ca proprietatea să nu rămână în incertitudine, legea voește ca acțiunile în suplement sau în micșorare de preț, ca și acele în resilierea vîndărei, să fie introduse într'un termen scurt, adecă, într'un an din ziua contractului (art. 1334)⁴⁾, fie că cererea a fost introdusă pe cale de acțiune principală, fie pe cale de excepțiune⁵⁾.

¹⁾ Cas. rom. *C. judiciar* din 1901, No. 52. Cas. fr. D. P. 66. 1. 165. Sirey, 66. 1. 171. Baudry et Saignat, *Vente*, 344.

²⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 354. Baudry et Saignat, *loco cit.* Troplong, I, 340. Duvergier, I, 299. Guillouard, I, 291, 293. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 367.—*Contrà*: Duranton, XVI, 229.

Dacă însă s'ar fi vîndut unul sau mai multe imobile cu arătarea întinderei lor, însă cu adăogirea că nu se garantează această întindere, ori-ce diferență de întindere, fie în *minus* fie în *plus*, nu dă loc nici la micșorarea, nici la mărirea prețului; asemenea clausă avînd de scop de a derogă de la art. 1327 urm. Aubry et Rau, *loco cit.* Marcadé, VI, art. 1623, No. III. Duvergier, I, 305. Troplong, I, 341. Guillouard, I, 299. Laurent, XXIV, 199. Massé-Vergé, IV, § 683, p. 290, nota 32. Trib. Oran, *Pand. Périod.* 1901. 2. 260. Cas. fr. D. P. 68. 1. 485.

Mărirea sau micșorarea prețului n'ar avea loc de cît atunci când vîndarea ar fi fost făcută pe atît măsura: de exemplu: Îți vînd, fără garanția întinderei, 100 metri patrați din cutare teren, cu 100 lei metrul. Efectul clausei de negaranție ar fi, în asemenea caz, de a lipsi numai pe cumpărător de a cere resilierea contractului, în cazul unui excedent de întindere. Cpr. Baudry et Saignat, 343. Laurent, *loco cit.*

³⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1870, p. 1. C. Nîmes și Agen, D. P. 52. 2. 269. S., 53. 2. 339 și 587. D. P. 53. 2. 69. Baudry et Saignat, 345. Guillouard, I, 272. Laurent, XXIV, 198. Duvergier, I, 300. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 367, text și nota 31.—*Contrà*: Troplong, *Vente*, I, 345, p. 447, nota 1.

⁴⁾ Dacă părțile au fixat ziua în care măsurarea trebuie să se facă, termenul de un an nu va începe a curge de cît din acea zi. Cpr. T. Huc, X, 99. Guillouard, I, 282. Duvergier, I, 301. Duranton, XVI, 238. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 368, nota 36.

⁵⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1883, No. 81.

Această prescripție scurtă curge în contra minorilor, interdișilor, și femeilor măritate (argument din art. 1376, 1908)¹⁾.

Termenul de un an se aplică în toate casurile, fie că părțile au rămas în termenii art. 1327 urm., fie că ele au modificat prin convenția lor dispozițiile legii, motivele scurtării termenului acțiunii fiind aceleași și într'un caz și în altul²⁾.

Și acțiunea prin care cumpărătorul cere o scădere proporțională din preț, în cazul art. 1327, adecă, când se predă de vîndător o întindere mai mică de cât aceea promisă este supusă tot prescripției de un an³⁾.

Termenul de un an nu se aplică însă în casurile în care părțile, fixând în actul de vîndare un preț aproximativ, ar conveni între ele de a determina prețul definitiv prin o măsurare ulterioară. Acțiunea uneia din părți pentru a constrînge pe cealaltă la măsurare, se prescrie prin 30 de ani, conform dreptului comun (art. 1890)⁴⁾.

Casurile în care termenul de un an este inaplicabil.

Art. 1334 nu se aplică, de asemenea, vîndărilor mobiliare, de exemplu: la vîndarea unei păduri spre a fi tăiată. Acțiunea pentru excedent sau deficit, în cât privește predarea mobilelor, se prescrie deci prin 30 de ani, ceea ce, în treacăt fie dis, nu se prea explică⁵⁾.

Neaplicarea art. 1334 vîndărilor mobiliare.

¹⁾ Thiry, III, 566. Guillouard, I, 283. Troplong, I, 349. Baudry et Saignat, 339. Baudry, III, 529. Duranton, XVI, 237. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 368. Marcadé, VI, art. 1619-1622, No. V, p. 247. Planiol, II, 1460. T. Huc, X, 100. Arntz, III, 991.—Veđi însă Laurent, XXIV, 202.

²⁾ Guillouard, *Vente*, I, 248. Duvergier, I, 303. Troplong, I, 350. Baudry et Saignat, 339. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 368, text și nota 37. Vazeille, *Prescription*, II, 727, p. 365 urm. (ed. din 1832). Acollas, III, p. 280. Mourlon, III, 566.

³⁾ Cpr. Cas. rom. C. București și Trib. Ilfov, Bulet. 1887, p. 667. *Dreptul* din 1887, No. 67, și din 1881, No. 70.—*Contrà*: Cas. rom. Bulet. 1881, p. 524 (care aplică în specie prescripția de trei-deci de ani).

⁴⁾ Baudry et Saignat, 341. T. Huc, X, 99. Guillouard, I, 287. Laurent, XXIV, 207. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 369. Cas. fr. D. P. 53. 1. 189. Sirey, 53. 1. 693.

⁵⁾ Cpr. T. Huc, X, 99, *in fine*. Arntz, III, 992. Laurent, XXIV, 206. Duvergier, *Vente*, I, 304. Guillouard, I, 288. Troplong, I, 352. Aubry et Rau, IV, § 354, *in fine*, p. 369. Thiry, III, 566. Duranton, XVI, 241.

Scurtarea
sau lungi-
rea terme-
nului de
un an.
Controversă.

În fine, se decide de unii că termenul de un an, fixat de art. 1334 ar putea fi scurtat și chiar prelungit, prin convenția părților ¹⁾.

Această soluție este însă generalmente, și cu drept cuvânt, respinsă, pentru-că ori-ce prescripție este de ordine publică, și părțile nu pot modifica condițiile ei. În acest sens art. 1838 dispune că nu se poate renunța la prescripție de cât după împlinirea ei. Părțile ar putea, deci, să renunțe la beneficiile decăderii stabilite de art. 1334, în urma îndeplinirii ei, fără însă ca ele să poată de mai înainte prelungi termenul statornicit de acest text ²⁾.

Despre riscul și pericolul lucrului vîndut.

Art. 1335.—Pericolul total sau parțial al lucrului vîndut mai înainte de predare, se judecă după regulele generale ale obligațiilor convenționale. (Art. 971, *in fine*, 1018, 1074, § 2, 1156, 1358 C. civ. Art. 66 C. com. Art. 1624 C. fr.)

Acest text ne trimete, în privința riscurilor și a teoriei culpelor la principiile generale ale obligațiilor, pe care le cunoaștem din studiile anterioare ³⁾.

Art. 66 C.
com.

Art. 66 din Codul de comerț dispune, în această privință, că cumpărătorul este obligat să primească mărfurile în starea în care se vor găsi la sosirea lor, însă cu o potrivă scădere de preț. Dacă însă, în timpul călătoriei, mărfurile au suferit așa avarii și au ajuns la destinație atât de deteriorate în cât nu-i pot servi la întrebuintarea pentru care fusese destinate, cumpărătorul poate cere rescilierea contractului.

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 340, *in fine*. Vigié, III, 721.

²⁾ Cpr. Laurent, XXIV, 205. Colmet de Santerre, VII, 55 bis. Mourlon, III, 567. Aubry et Rau, IV, § 354, p. 368. Trop-Long, I, 351.

Asupra chestiunii de a se ști dacă părțile pot, în genere, stipula o prescripție mai lungă de cât cea statornicită de lege, veși t. VII a Coment. noastre, p. 373, nota 2.

³⁾ Veși în privința risco-pericolului lucrului vîndut, t. V a Coment. noastre, p. 185 urm., iar în privința teoriei culpelor, t. VI, p. 305 urm. Cpr. asupra acestor chestiuni: Trop-Long, *Vente*, I, 357 urm. Duvergier, I, 278—280. Em. Antonescu, *Scr. juridice*, II, p. 227 urm. (Teoria riscurilor).

SECȚIUNEA III

Despre răspunderea vîndătorului.

Ne-am ocupat până acum despre prima obligație a vîndătorului, care consistă în predarea lucrului vîndut (art. 1313 urm.)

A doua obligație a vîndătorului consistă în a garanta ¹⁾ pe cumpărător în contra orî-cărei tulburări și evicțiunii (art. 1313, 1336 urm.) ²⁾ și în contra viciilor ascunse ale lucrului vîndut (art. 1352 urm.)

Art. 1336.— Vîndătorul răspunde cătră cumpărător : 1° de *liniștită posesiune*³⁾ a lucrului, și 2° de viciile aceluiași lucru. (Art. 1313, 1320, 1337 urm., 1352 urm. C. civ. Art. 1635 C. fr.)

Răspunderea vîndătorului pentru evicțiune exista și Dr. roman. la Romani, cu-toate-că vîndarea romană nu era translativă de proprietate ⁴⁾, pentru-că vîndarea lucrului altuia era

¹⁾ Cuvîntul *garant*, dacă este să credem pe Loyseau, vine de la un vechiu cuvînt fr. : *garer*, care înseamnă a pune în siguranță. Cpr. Troplong, I, 410. Boileux, V, p. 662, nota 4. Veđi însă Le Sellyer, *Successions*, III, 1819, care atribuie o altă origină cuvîntului : *garanție*.

²⁾ Asupra sensului cuvîntelor : *tulburare* și *evicțiune*, veđi Le Sellyer, *op. cit.*, III, 1832.—Pothier (*Vente*, III, 81) definește foarte bine obligația de garanție pentru evicțiune : „Obligația vîndătorului, ȳice el, nu este complectă prin predarea lucrului vîndut ; el mai r m ne incă, in urma acesteı predări, obligat de a apăra pe cumpărător contra orı-cărei evicțiunii, cu privire la lucrul v ndut“. „Posesiunea (astăđi proprietatea) nu se consideră ca transmisă de v ndetor, ȳice Pomponius (L. 3, Pr., Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1), de câte-orı cine-va poate s'o iea de la cumpărător“. In c t privește garanția pentru viciuri ascunse sau redibitorii (art. 1352 urm.), v. Pothier, *op. cit.*, 202 urm.

³⁾ Această formulă nu mai este exact  in dreptul actual ; căci Inexactitate de text. astăđi, v ndetorul trebuie să garanteze nu numai pacinica posesiune, dar și *proprietatea* lucrului v ndut. Cpr. Thiry, III, 567. T. Huc, X, 101, p. 137. Arntz, III, 993. Guil-louard, *Vente*, I, 295. Planiol, II, 1496. Nacu, III, 120, p. 225.—Nimic n'ar impiedica ins  pe părți de a face și astăđi o vîndare romană, v ndetorul obligându-se a transmite cumpărătorului numai pacinica posesiune a lucrului v ndut, pentru-că transmiterea propriet tei lucrului v ndut nu este de esența, ci numai de natura vîndărei. Veđi p. 541.

⁴⁾ Veđi Dig., *De evictionibus, et dupl e stipulatione*, 21, 2 ;—Cod,

validă (veđi *supră*, p. 572); însă trebuie să observăm că, după legea romană (L. L. 43 și 45, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1), cumpărătorul evins nu avea dreptul de a cere restituirea prețului, ca în dreptul actual (art. 1341, 1342), ci numai repararea exactă a pagubei aduse prin evicțiune, adică, valoarea ce lucrul avea în momentul evicțiunii; așa că dacă în intervalul de la vîndare până la evicțiune, valoarea lucrului scăduse, cumpărătorul dobîndea o despăgubire inferioară prețului ce plătise¹⁾. Motivul pentru care, la Romani, vîndătorul nu restituia prețul, este că vîndarea lucrului altuia era validă, așa că prețul nu era *sine causa* în mâinile vîndătorului²⁾.

Dreptul
vechiu.

Codul Calimach se ocupă despre obligația de garanție (închizășluire) la titlul tocmelelor în genere (art. 1239 urm, conrespundători cu art. 922 urm. din Codul austriac), iar Codul Caragea, la titlul vîndărei (art. 32 urm., partea III, capit. 2).

Document
din 1710.

O hotărîre a Divanului domnesc din timpul Domnului C. Brîncoveanu (19 Martie 1710), publicată și adnotată de Dl. P. Negulescu³⁾, cuprinde următoarea speță care ne dovedește existența obligației de garanție în dreptul nostru anterior: Un neguțitor, Neacșul, cumpărase o țigancă de la un anume Stan. Se descopere însă că această roabă fusese furată de la Stanciu Cârlova care, după zece ani de la comiterea furtului⁴⁾, o revendică de la po-

De evictionibus, §. 45. Veđi asupra acestei materii: K. O. Müller, *Die Lehre des römischen Rechts von der Eviktion* (ed. din 1851, operă neterminată); Marezoll, *Lehrbuch der Institutionen des römischen Rechts*, § 135; Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 391; Labbé, *Revue pratique*. t. 34 (anul 1872), p. 289 urm.

¹⁾ Veđi Labbé, *op. cit.*, p. 289. Arntz, III, 1002.

²⁾ Arntz, *loco cit.*

³⁾ Veđi *Dreptul* din 1901, No. 1.

⁴⁾ Furtul și vîndarea robului altuia erau aspru pedepsite de pravila lui Matei Basarab și a lui Vasile Lupu. Iată, în adevăr, cum se exprimă Matei Basarab, în glava 345, zac. 15: „Cela ce va vinde feciorul altuia său robul altuia. acela de va fi boiaren, să-l bage în ocnă, iar de va fi slugă, ce se ȳice om mai de jos, atunci dintăi să-l poarte de coadele cailor, de acia să-l spînzure; iară de va fi om de afirea, atunci să-ı tae capul.—Dinafară de această cumplită certare ce va lua asupra lui cela ce va vinde feciorul său robul altuia, atunci i se cade însă să dea și prețul ce aū luat,

Prav. lui
Matei Ba-
sarab și V.
Lupu, în
privința
furtului și
vîndărei ro-
bului altuia.

sesorul ei, Neacșu. Judecata dându-i câștig de cauză, Neacșu este obligat să plătească lui Cârlova valoarea roabei furate, rămânând însă lui Neacșu recurs în contra lui Stan, vîndătorul său, pe care, de alt-fel, îl și chiamă în garanție; căci ca vîndător, el era ținut de evicțiune.

A garanta însemnează a asigura, sub responsabilitatea sa, executarea unei făgăduinți. Obligația de garanție consistă în a apăra pe cumpărător de ori-ce pagubă cu privire la lucrul vîndut, și a-l despăgubi când el a suferit o daună ¹⁾.

Ce însemnează a garanta.

Obligația de garanție nu este de esența, ci numai de natura vîndărei, fiind-că, pe de o parte, ea incumbă vîndătorului independent de ori-ce stipulație (art. 1337), iar pe de alta, el se poate sustrage de la această obligație (art. 1338). Obligația de garanție nu este de esența vîndărei de cât în cazul art. 1339, adică, pentru faptele personale ale vîndătorului.

Oblig. de garanție nu este de esența vîndărei.

Garanția este de două feluri: *de drept și de fapt*.

Garanția *de drept*, așa numită pentru-că rezultă din lege (art. 1337), este acea privitoare la proprietatea lucrului său la oare-care calitate neaparente, însă atât de importante, în cât fără ele lucrul n'ar putea servi la usul său firesc.

Garanția de drept.

Garanția *de fapt*, așa numită pentru-că rezultă numai din convenția părților ²⁾, este acea care se adaogă de părți în casurile în care ea nu există, de exemplu: în caz de perirea lucrului prin forță majoră, faptul principelui (vezi *infra*, p. 674, nota 2), viciuri intrenseci a lucrului, etc. ³⁾

Garanția de fapt.

îndoit, părinților său stăpînului aceluși rob vîndut". Pravila lui Vasile Lupu cuprinde o dispoziție identică: Capit. *Pentru furii cari țin drunurile fără arme, pricina a 13-a*. Andronachi Donici permitea, în asemenea caz, stăpînului robului de a-l lua înapoi, de la cumpărător, fără a plăti nimic (§5, capit. 12).

- 1) Cpr. Colmet de Santerre, VII, 58. Boileux, V, p. 662, 663.
- 2) Domat numește cu drept cuvînt garanția de fapt: *convențională*. Vezi Duvergier, *Vente*, I, p. 394, nota 1. Planiol, II, 1518 și 1631. Marcadé, VI, art. 1629, No. V, p. 262.
- 3) O asemenea derogare de la dreptul comun trebuie să fie expresă și formală. O stipulație vagă și generală, prin care vîndătorul ar lua asupra-și ori-ce tulburare sau evicțiune, n'ar fi în genere suficientă pentru ca el să răspundă de faptul principelui său de evenimentele de forță majoră. Duvergier, *Vente*, I, 333.

Efectele buneî sau releî cre-
dinţei a vin-
dătorului. Buna sau reaua credinţă a vîndătorului nu exercită
nici-o înrîurire asupra obligaţiei de garanţie; aceste împre-
jurări se iaş în consideraţie numai în privinţa determi-
nării cuantumului daunelor ¹⁾.

Aplic. oblig. de garanţie la toate oblig. cu titlu oneros. Obligaţia de garanţie nu este specială contractului de
vîndare. Ea îşi are fiinţă în materie de schimb (art. 1409), de *datio in solutum* ²⁾, în contractul de locaţiune,
în transacţiune, în împărţea ³⁾, în constituirea de dotă
(art. 1240) ⁴⁾, în toate transmiţerile cu titlu oneros ⁵⁾, şi
une-orî chiar în contractul de donaţiune (art. 828) ⁶⁾. De
aceea, Codul Calimach se ocupă despre obligaţia de garan-
ţie la titlul tocmeşilor în genere (art. 1239 urm.) ⁷⁾.

Vîndări silnice. Art. 568 Pr. civ. Obligaţia de garanţie există şi în vîndările silnice ⁸⁾,
pentru-că adjudecarea nu poate să transmită adjudecata-
rului mai multe drepturi de cît avea debitorul expropriat
(art. 565 Pr. civ.) ⁹⁾; însă ori-ce cerere de evicţiune totală

¹⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 91. 1. 478. *Pand. Périod.* 91. 1. 260. Sirey, 94. 1. 342. T. Huc, X, 101 şi 131, *in fine.* Guillaouard, I, 296—1. Laurent, XXIV, 225. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 377.

²⁾ Cpr. Aubry et Rau, IV, § 324, p. 221, text şi nota 48. Duvergier, *Vente*, II, 163 şi 286.

³⁾ Laurent, X, 437. Ducauroy, Bonnier et Roustain, II, 791. Colmet de Santerre, III, 222 bis I. Albert Wahl, nota în Sirey, 92, 1. 19, col. 2. T. Huc, X, 101, *in fine.*

⁴⁾ Veđi *suprà*, p. 179 urm.

⁵⁾ Cpr. art. 445 din Codul german şi Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 392.

⁶⁾ Veđi *suprà*, p. 180 şi t. IV a Coment. noastre, p. 183 urm.

⁷⁾ „Dacă cine-va lăsa altuia lucru cu titlul însărcinător, Ńice art. 1239 din acest Cod (922 C. austriac), dator este să chizăşluiască (să garanteze) cum că acest lucru va avea însuşirile cele anume făgăduite sau după obiceiş socotite, şi că va fi de folos şi trebnic, precum cere firea lucrului său închieata tocmală“. În cît priveşte garanţia specială în materie de vîndare, veđi art. 1240 urm. din acest Cod (923 urm. C. austriac).

⁸⁾ În aceste vîndări, ca şi în acele de bună voe, vîndătorul fiind debitorul urmărit, proprietarul imobilului expropriat, de aici rezultă că creditorul urmăritor, care provoacă vîndarea pentru acóperirea creanţei sale, nu este supus garanţiei de evicţiune. C. Iaşi, *Dreptul* din 1904, No. 28.

⁹⁾ Aceeaşi soluţie era în genere admisă şi înainte de modificarea procedurii civile. Veđi decisiile citate în Tratatul nostru în limba franceză, p. 376, nota 1, la care trebuie să adăogăm o decizie a C. din Bucureşti, publicată în *Curie-*

Art. 445
C. german.

Art. 1239
C. Calimach.

saă parțială a bunului adjudecat, se prescrie prin *cinci* ani din momentul executărei ordonanței de adjudecare (art. 568 Pr. civ.) Această prescripție curge în contra absenților, minorilor, interdișilor, etc. Admiterea unei prescripții scurte, care în proiectul redactat de Dl. C. G. Dissescu, era de *dece* ani, are de scop, ȃice expunerea de motive a acestui text, pe de o parte, înlesnirea circulației bunurilor și închierii transacțiunilor, iar pe de alta, asigurarea creditului privat.

Dacă legiuitorul ar fi voit însă să asigure cu adevărat proprietatea imobiliară, el ar fi trebuit să consacre vechiul sistem admis altă dată în Moldova, prin sobornicescul hrisov din 1785, modificat sub Mihail Sturza, la 1839, de obșteasca obicinuită adunare, după care se făceau publicații cu termen de *șese luni* pentru acei de față, și cu termen de *trei ani* pentru acei de peste hotar, în care termen toți acei cari aveau vre-un drept asupra imobilului vîndut trebuiau să-și arăte pretențiile lor, sub pedeapsă de a nu li se mai ține în șamă în urma întăririi definitive a vîndărei ¹⁾.

Sistemul
admis altă
dată în
Moldova.

I. Despre răspunderea vîndătorului pentru evicțiune ²⁾.

Regule generale.

A evinge (*evincere*), ȃice Pothier, este a lua ceva de la cine-va, în virtutea unei hotăriri judecătorești (*vincendo*),

rul judiciar din 1899, No. 14.—In Franța, chestiunea de a se ști dacă obligația de garanție există, saă nu, în vîndările silnice, făcute prin justiție, este foarte controversată, și nu există în această privință mai puțin de *patru* sisteme. Veđi T. Huc, X, 102. Thiry, III, 571, *in fine*. Guillouard, I, 315 urm. Arntz, III, 1000. Troplong, *Vente*, I, 432. Baudry et Saignat, *Vente*, 355 urm.

Dr. fr.
Controversă.

- 1) Veđi sobornicescul hrisov (art. 5 urm.), publicat în Colectia Pastia, p. 173 urm., precum și Andr. Donici, § 17, capit. 11. Mai veđi încă și Codul Calimach, anexa de la fine : Despre licitație (mezat), după obiceiul pămîntului. Veđi și art. 1434 și 1435 din acest din urmă Cod.
- 2) Veđi asupra acestei delicate și grele materii, pe lângă au- Bibliografie. torii obicinuit citați : Labbé, *Des conséquences de l'éviction et du recours en garantie, Revue pratique*, anul 1872, t. 34, p. 289 urm. Moreau, *Fondement de l'exception de garantie, Revue critique*, anul 1887, p. 107 urm., etc.

a-l învinge, a-l da afară : *Evincere est aliquid vincendo auferre*. Evicțiunea este, deci, pierderea totală sau parțială a lucrului vîndut, prin efectul unei hotărîri judecătorești, care recunoaște în folosul unui terțiu, asupra acestui lucru, existența unui drept real, în virtutea unei cauze anterioare vîndărei.

Cauza oblig.
de garanție.

Garanția de evicțiune presupune, deci, că s'a vîndut lucrul altuia. Această vîndare, fiind însă, după cum am văzut, *suprà*, p. 570 urm., nulă în sens de *inexistentă*, pentru lipsă de cauză, cum se poate ca o obligație care nu are ființă să producă efecte atît de întinse? ¹⁾ Adevărul este că obligația de garanție nu isvorăște în acest caz din *vîndare*, ci din *culpa* sau dauna nedreaptă cauzată de vîndător (delict civil sau quasi-delict, după cum el era de bună sau de rea credință) ²⁾, și numai din cauza unui vechiu obicei se dice că obligația de garanție isvorăște din vîndare; în realitate, ea se naște din actul pe care părțile l-au calificat *vîndare*, și căruia însă-și legea n'a putut să-i dea alt nume ³⁾.

Evicțiunea este totală sau parțială.

Art. 1337.—Vîndătorul este de drept obligat, după natura contractului de vîndare, a răspunde către cumpărător de evicțiunea totală sau parțială a lucrului vîndut, sau de sarcinile la care s'ar pretinde supus acel obiect și care n'ar fi fost declarate la facerea contractului. (Art. 787 urm., 1097, 1240, 1341 urm., 1348, 1349, 1351, 1408, 1503, 1799, 1812 urm. C. civ. Art. 112 urm. Pr. civ. Art. 1626 C. fr.) ⁴⁾.

Am văzut că există evicțiune de câte-ori cumpărătorul este obligat, în virtutea unei hotărîri, să abandoneze în totul sau în parte lucrul vîndut, în virtutea unui drept de proprietate sau unui alt drept real exercitat de un al treilea.

¹⁾ Obiecțiunea nu putea să aibă loc în dreptul roman și în dreptul nostru anterior unde, după cum știm, vîndarea lucrului altuia nu era nulă. Asemenea vîndare fiind validă (vezi *suprà*, p. 570, nota 3), ea obliga cu drept cuvînt pe vîndător a preda lucrul și a garanta pe cumpărător contra ori-cărei tulburări sau evicțiuni. Vezi *suprà*, p. 665, 666.

²⁾ Vezi t. V a Coment. noastre, p. 393, text și nota 2, unde se arată deosebirea ce există între delict și quasi-delict.

³⁾ Vezi Boissonade, *Projet de C. civil pour l'Empire du Japon*, III, No. 225, p. 285.

⁴⁾ Cpr. L. L. 1, 2, 19, 47, Dig., *De evictionibus*, 21. 2.

Tot ca evicțiunii se consideră și casurile următoare : Imprejură-

1° Când cumpărătorul, în scop de a înlătura chel-
tuelile unui proces, abandonează de bună voe, chiar înain-
tea pronunțării hotărârii, lucrul cumpărat de el, pentru-că
dreptul terțiului revendicant este atât de evident în cât
ori-ce contestație devine inutilă ¹⁾. Prudența cere însă ca
cumpărătorul să nu delese în genere lucrul, ci să cheme
pe vîndător în garanție spre a fi apărat în contra pre-
tențiilor reclamantului. (art. 1351). Această observație,
foarte înțeleaptă, o face Pothier (III, 95, *in fine*), și toți
autorii o repetă după dînsul.

2° Când cumpărătorul voind să urmărească dreptul
său, acțiunea sa este respinsă prin o excepție a posesoru-
lui lucrului : „*Cum possessor, ab emptore conventus, absolutus*
est“ (L. 16, § 1, Dig., *De evictionibus*, 21. 2) ²⁾.

3° Când cumpărătorul a fost obligat să răscumpere
sarcinile care grevau imobilul vîndut, de exemplu : o ser-
vitude, o ipotecă ³⁾, etc. (L. 29, Pr., Dig., *loco cit.*) ⁴⁾.
(Cpr. art. 436, 439, § 2 C. german).

1) De exemplu : Vîndătorul devenise proprietarul lucrului vîndut în virtutea unei donațiuni, revocată prin survenirea de copii dăruitorului. În asemenea caz, în adevăr, toate drepturile donatarului vîndător, prin urmare, și ale reprezentanților săi, decî și ale cumpărătorului, care este un reprezentant al său cu titlu particular, fiind desființate *ipso jure* (art. 836), vîndătorul nu se poate jălui că cumpărătorul a părăsit de bună voe lucrul vîndut, de care hotărîrea l-ar fi lipsit în mod inevitabil. Cpr. T. Huc, X, 104. Baudry, III, 535. Baudry et Saignat, 350. Guillouard, I, 300. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 373, text și nota 13. Thiry, III, 570. Laurent, XXIV, 216. Arntz, III, 997. Colmet de Santerre, VII, 61 bis I. Mourlon, III, 577. Planiol, II, 1487.

2) Cpr. Arntz, III, 997, 2°.

3) Veđi în privința servituțiilor și ipotecilor, *infra*, explic. art. 1349, p. 697 urm.

4) Cpr. Arntz, III, 997, 3°. T. Huc, X, 104. Colmet de Santerre, VII, 61 bis I. Mourlon, III, 577. Planiol, II, 1487. Thiry, III, 570.—Urmărirea ipotecară îndreptată contra cumpărătorului imobilului ipotecat, căruia i se ascusese această ipotecă, dă decî drept acestui cumpărător să cheme în garanție pe vîndător (cpr. Cas. fr. Sirey, 95. 1. 501) și chiar să ceară, dacă preferă, resilierea vîndărei, în virtutea condiției resolutorie tacite, care este subînțeleasă în ori-ce contract sinalagmatic, în cazul când una din părți nu-și execută obligațiile ce decurg din acel contract (art. 1020,

4° Când cumpărătorul *a non domino*, în urma vîndărei, a devenit moștenitorul, donatarul, sau legatarul ade-văratului proprietar ; căci el nu mai păstrează de astă da-ta lucrul în baza vîndărei, ci în baza noului titlu de moște-nitor, donatar sau legatar a aceluia care putea să-l e-vingă ¹⁾. (Cpr. L. 13, § 15 și L. 29, Pr., Dig., *De ac-tionibus empti et venditi*, 19. 1.—L. 9 și 41, § 1, Dig., *De evictionibus*, 21. 2).

5° Și în fine, de câte-ori un terțiu exercită asupra lucrului vîndut o pretenție manifestată prin o acțiune în justiție (tulburare de drept).

Vîndătorul este, în adevăr, obligat, după cum dispune art. 434 din Codul german, să predea cumpărătorului lu-crul vîndut liber de ori-ce drepturi ce terții ar putea să valorifice contra cumpărătorului ²⁾.

N'ar trebui, în adevăr, să credem că numai evicțiu-nea îndeplinită autorisă pe cumpărător a exercita acțiu-nea în garanție contra vîndătorului ³⁾ ; căci din art. 1336 rezultă că ori-ce tulburare, care împiedică posesiunea cum-părătorului de a fi pacinică, dă loc la garanție.

1021). C. București. *C. judiciar* din 1898, No. 10.—S'a de-cis, de asemenea, că vîndătorul avînd obligația de a declara cumpărătorului sarcinile ce există asupra imobilului vin-dut (art. 1337), și nefăcînd această declarație deșteptătoare, răspunde, conform art. 1340, cătră cumpărător, de ori-ce evicțiune provenită din această cauză, afară numai dacă s'ar proba că independent de vîndător, cumpărătorul, în momentul contractărei, avea cunoștință despre sarcinile e-xistente. Această probă incumbă vîndătorului care, pe baza ei, ar voi să se sustragă de la răspundere pentru evicțiunea urmată. C. București, *Dreptul* din 1898, No. 1. Veți și *Dreptul* din 1893, No. 32.

¹⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 96. Arntz, III, 997, 4°. T. Hue, X, 104, 2°. Colmet de Santerre, VII, 61 bis 1, p. 82. Bau-dry, III, 535. Baudry et Saignat, 350. Laurent, XXIV, 216. Planiol, II, 1487. Duvergier, *Vente*, I, 313. Duranton, XVI, 249. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 374. Troplong, I, 415, p. 512. Mourlon, III, 577, *in fine*. Thiry, III, 570.

²⁾ „*Der Verkäufer ist verpflichtet, dem Käufer den verkauften Gegenstand frei von Rechten zu verschaffen, die von Dritten gegen den Käufer geltend gemacht werden können*“.

³⁾ Decisia Curței de Casație din 1883 (Bulet. S-a 1, 1883, p. 680). care pune în principiu că vîndătorul nu poate fi tras la răs-pundere pentru evicțiune, de cât atunci când cumpărătorul a perdut definitiv lucrul evins, este deci prea absolută.

Nu este vorba, bine înțeles, în specie, de o tulburare de fapt, pe care cumpărătorul poate s'o facă să înceteze prin ori-ce căi legale ¹⁾, ci de o *tulburare de drept*, adică, isvorită dintr'o pretenție asupra lucrului, manifestată prin o acțiune în justiție ²⁾.

De câte-ori cumpărătorul este urmărit în justiție, fie prin o acțiune în revendicare, fie prin o acțiune ipotecară, etc., el poate să cheme ca garant în cauză pe vîndător, spre a-î lua apărarea (art. 112 urm. Pr. civ.). Și el va face foarte bine de a usa de acest drept; căci dacă el ar chema pe vîndător în garanție în urma îndeplinirii evicțiunii (ceea ce este liber de a face), acest din urmă n'ar mai fi responsabil de evicțiune, dacă ar proba că există mijloace suficiente pentru ca cumpărătorul să câștige procesul (art. 1351) ³⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă că cumpărătorul poate să exercite acțiunea în garanție, fie în momentul când el este victima tulburării de drept, fie în urma îndeplinirii evicțiunii. În cazul dintâi, acțiunea în garanție are de scop de a sili pe vîndător a lua apărarea cumpărătorului și a face, dacă este cu putință, ca tulburarea să înceteze: în cazul al doilea, acțiunea are de obiect despăgubirea cumpărătorului de dauna pricinuită prin evicțiune.

Condițiile cerute pentru ca evicțiunea să dea loc la garanție din partea vîndătorului.

1° Pentru ca cumpărătorul să poată exercita acțiunea în garanție contra vîndătorului, trebuie ca evicțiunea să-și

¹⁾ Ceea ce art. 1426 dice, în privința tulburării de fapt, în materie de locație, este, deci, aplicabil prin analogie și la vîndare. Cpr. Laurent, XXIV, 219. Art. 1426.

²⁾ Simpla temere de a fi evins nu constituie deci nici-o evicțiune, nici-o tulburare de natură a deschide pentru cumpărător acțiunea în garanție. Pentru ca să existe tulburare se cere, în adevăr, un act de posesiune din partea tertului, sau o acțiune în justiție. Cunoștința ce ar avea cumpărătorul de pericolul unei evicțiuni, i-ar permite de a suspenda plata prețului (art. 1364), nu l-ar autoriza însă a exercita acțiunea în garanție. Ast-fel, existența unei inscripții ipotecare asupra imobilului vîndut nu autorisă pe cumpărător a exercita acțiunea în garanție, cât timp creditorul ipotecar nu-și exercită acțiunea lor. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 351, p. 290. Laurent, XXIV, 218. C. Douai și Paris, D. P. 92. 2. 541. D. P. 98. 2. 471. Veđi și *suprà*, p. 671, nota 4.

³⁾ Veđi *infra*, p. 680 urm.

aibă cauza ei într'un viciu inerent dreptului vîndătorului¹⁾; pentru-că, în asemenea caz, el nu și-a îndeplinit obligațiile sale.

Caz fortuit.

Ast-fel, garanția n'ar avea loc dacă evicțiunea ar proveni dintr'un caz fortuit, de exemplu: dintr'o lege nouă care ar modifica dreptul de proprietate²⁾.

Nu se poate dice, în asemenea caz, că vîndătorul nu și-a îndeplinit obligațiile sale; căci el a transmis cumpărătorului un drept complet, care n'a fost schimbat sau desființat mai în urmă de cât prin puterea suverană, de care el nu poate fi răspundător³⁾.

Evicțiunea trebuie să provină dintr'o cauză anterioară vîndărei.

²⁰ O a doua condiție cerută pentru ca evicțiunea să dea loc la acțiunea în garanție, este ca ea să provină din o cauză anterioară vîndărei⁴⁾. Aceasta se va întîmpla de câte-orî, în momentul vîndărei, lucrul nu aparținea vîndătorului, fie că el nu i-a aparținut nici-odată, fie că, în acest moment, un terțiu devenise proprietarul lui prin efectul unei prescripții achisitive îndeplinite în favoarea sa⁵⁾.

Art. 442
C. german.

1) Dacă vîndătorul contestă viciul de drept invocat de cumpărător, acesta trebuie să-l dovedească. Codul german o spune anume prin art. 442. „*Bestreitet der Verkäufer den vom Käufer geltend gemachten Mangel im Rechte, so hat der Käufer den Mangel zu beweisen*“. Cpr. Windschleid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 391, nota 10.

Faptul principelui.

2) Aceasta se numia, sub vechiul regim: *faptul principelui (le fait du prince)*. Veți asupra acestui caz de forță majoră, t. VI a Coment. noastre, p. 351, nota 4. Cpr. Mourlon, III, 579. Guillouard, I, 308 urm. Laurent, XXIV, 224. Troplong, I, 423, 465. Duvergier, I, 315. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 475. Cas. fr. D. P. 63. 1. 93. Sirey, 63. 1. 209. Sirey, 66. 1. 327. D. P. 66. 1. 429.

3) Vîndătorul ar putea însă foarte bine, prin o anume convenție, să ia asupra-și cazul fortuit sau faptul principelui (cpr. art. 1156, § 2, 1460), în care caz el va garanta pe cumpărător. Troplong, *Vente*, I, 465.

4) Aceasta rezultă din partea finală a art. 951 și din art. 1074, § 2, după care riscul și pericolul lucrului vîndut este în sarcina cumpărătorului. „*La chose vendue, devant être aux risques de l'acheteur depuis le contrat, dice Pothier (Vente, III, 92), c'est une conséquence qu'il n'ait aucun recours de garantie pour les évictions dont la cause n'est née que depuis le contrat, et qui ne procédent pas du fait du vendeur*“. Cpr. Guillouard, I, 305. Thiry, III, 571.

5) Un alt caz în care evicțiunea ar avea o cauză anterioară vîndărei ar fi acela în care vîndătorul ar fi constituit, ina-

Dar dacă cumpărătorul ar fi evins prin o expropriare pentru cauză de utilitate publică, decretată în urma vîndărei, sau prin o prescripție începută iarăși în urma vîndărei, cauza evicțiunii fiind posterioară, nu ar da loc la acțiunea în garanție ¹⁾.

Cause de evicțiune posterioare vîndărei.

Ce trebuie să decidem în privința unei prescripții începută înainte, însă îndeplinită în urma vîndărei? Răspunsul nu suferă nici-o îndoială. Causa evicțiunii este în specie posterioară vîndărei, și deci, vîndătorul nu va răspunde de evicțiune. Cumpărătorul a devenit în adevăr proprietar, înainte de îndeplinirea prescripției, și el nu avea de cât s-o întrerupă, dacă avea timpul necesar pentru aceasta ²⁾.

Casul unei prescripții începută înainte, însă îndeplinită în urma vîndărei.

Răspunderea pentru evicțiune ar exista însă, cu-toate-că cauza acestei evicțiuni ar fi posterioară vîndărei, atunci când ea ar fi fost produsă prin însuși faptul vîndătorului. De exemplu: Statul vinde oare-care drepturi feudale, pe care mai în urmă le desființează; nu mai încapă nici-o îndoială că, în asemenea caz, el trebuie să restituie prețul ³⁾. Aceeași soluție ar fi admisibilă în caz când vîndătorul ar fi constituit o ipotecă asupra imobilului vîndut, în urma vîndărei, însă înainte de transcrierea actului ⁴⁾.

³⁰ Pentru ca evicțiunea să dea loc la acțiunea în garanție, mai trebuie, în al treilea loc, ca să nu existe o

Existența unei stipulații de ne-garanție.

înte de vîndare, o ipotecă asupra imobilului vîndut, fără a preveni despre aceasta pe cumpărător. T. Huc, X, 105, p. 145. C. Douai, D. P. 92. 2. 541. Veđi și *suprà*, p. 671, text și nota 4.

¹⁾ Thiry, III, 571, p. 579.

²⁾ Thiry, III, 571. T. Huc, X, 105. Laurent, XXIV, 222. Troplong, I, 425. Guillouard, I, 307. Duvergier, I, 314. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 374, 375. Planiol, II, 1491. Baudry et Saignat, I, 354.—*Contrà*. C. Pau, Sirey, 54. 2. 262.—Vîndătorul n'ar răspunde, în asemenea caz, de evicțiune de cât atunci când prescripția începută în urma vîndărei s'ar fi îndeplinit la o epocă atât de apropiată de vîndare, în cât cumpărătorul n'ar fi avut moralmente timpul necesar de a o întrerupe. În asemenea caz, vîndătorul este, în adevăr, în culpă că n'a întrerupt însuși prescripția, sau că n'a prevenit despre aceasta pe cumpărător. Cpr. Planiol, II, 1492 și autorii *suprà* citați. Marcadé, VI, art. 1626 urm., No. II, p. 256 urm.—Veđi însă Laurent, XXIV, 222. Vigié, III, 729.

³⁾ Thiry, III, 571, p. 579. Cpr. Guillouard, I, 305.

⁴⁾ Thiry, *loco cit.*

stipulație contrară. Garanția fiind numai de natura, nu însă și de esența vîndărei (veđi *supră*, p. 667), părțile pot s'o mărească sau s'o micșoreze, sau chiar s'o excludă cu totul (art. 1338)¹⁾. Despre clausele de ne-garanție ne vom ocupa mai la vale. Veđi *infră*, explic. art. 1338.

Art. 1351.

4° În fine, trebuie ca cumpărătorul să nu fi contribuit însu-și la rezultatul evicțiunii. El ar fi contribuit la acest rezultat când n'ar fi pus pe vîndător în cauză, și acest din urmă ar dovedi că erau mijloace suficiente pentru ca cumpărătorul să câștige procesul (art. 1351).

Obligațiile ce rezultă pentru vîndător din garanția ce datorește.

Vîndătorul are trei obligații principale: 1° Acea negativă de a nu tulbura pe cumpărător în posesiunea sa; 2° aceea pozitivă de a apăra pe cumpărător în caz când ar fi atacat; și 3° aceea de a-l despăgubi, în cazul când el ar fi evins. Vom dice câte-va cuvinte despre fie-care din aceste obligații.

1° Obligația negativă de a nu tulbura pe cumpărător.

Vîndătorul nu poate tulbura pe cumpărător în posesiunea sa²⁾. Dacă el ar viola această obligație, făcînd

Art. 1247 C.
Calimach.

1) „Dacă cine-va, știind, aŭ primit lucrul străin, dice art. 1247 din Codul Calimach (922 C. austriac), care în urmă s'aŭ luat prin judecată, nu are drit ca să ceară despăgubirea sa de la trădătorul lucrului, dând asupra lui jalbă de dezbatere, pe care jalbă nu poate s'o pornească nici acel ce anume s'aŭ lepădat de ea“.

Oblig. vîndătorului unui fond de comerț.

2) Pe basa acestor principii se decide, în genere, de și chestiunea este controversată, că acel care vinde un fond de comerț, chiar fără nici-o rezervă, se obligă prin aceasta însă-și a nu crea fie prin sine, fie prin altul, un stabiliment similar celui vîndut. Veđi *supră*, p. 562, text și n. 5. Nu este însă în mod absolut interdiș vîndătorului de a înființa un stabiliment de natura celui cedat; căci el ar putea să creeze un asemenea stabiliment într'un loc depărtat de fondul cedat, sau după un timp destul de îndelungat, care a permis cumpărătorului fondului de a-și însuși clientela fondului cumpărat. Judecătorii faptelor apreciază în această privință, împrejurările cauzei. Cpr. Cas. fr. Sirey, 74. 1. 197. D. P. 76. 1. 70. Veđi Baudry et Saignat, 364. În privința chestiunii de a se ști ce cuprinde vîndarea unui fond de comerț, veđi *supră*, p. 653.

Vînd. unei opere.

Prin aplicarea acelorăși principii se decide că auto-

acte care ar tinde la evicțiune, cumpărătorul i-ar putea opune excepția de garanție. Acesta este sensul regulii cunoscută: *Quem de evictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio*, ceea ce înseamnă că: cine trebuie să garanteze, nu poate să evingă¹⁾.

Vîndătorul n'ar putea să evingă pe cumpărător nici direct, nici indirect, nici chiar în virtutea unei noue calități dobîndite în urma vîndărei. Ast-fel, dacă ți-am vîndut imobilul lui A, acest din urmă va putea singur să exercite acțiunea în revendicare; eu nu am nici într'un caz asemenea acțiune, nici chiar în calitate de moștenitor a lui A, pentru-că eu fiind obligat a te garanta contra evicțiunii, voi fi cu drept cuvînt respins prin această excepție de garanție: *Quem de evictione tenet actio*, etc.²⁾.

Această excepție se va putea opune nu numai vîndătorului, dar și moștenitorilor săi reprezentanților săi, universali puri și simpli³⁾. Numai moștenitorii beneficiari ai

Dobîndirea
unei noue
calități în
persoana
vîndătorului.

Opunerea
excepției
de garanție
moștenito-
rilor puri
și simpli
ai vîndăto-
rului.

rul care ar fi cedat unui editor dreptul de a-i publica scrierile sale, nu poate, afară de o convenție contrară, să publice o nouă ediție a aceleiași opere, cît timp cea dintăi nu este încă vîndută. Veți Baudry et Saignat, 365. Guillouard, I, 338. Renouard, *Tr. des dr. d'auteur*, II, 170. Pand. fr., *Propriété littéraire*, 1884, 1891. Cas. fr. D. P. 47. 1. 83. Sirey, 47. 1. 435.—Autorul care și-a vîndut opera sa nu este, de asemenea, în drept de a reface identic aceeași operă. Prin aceasta el ar viola obligația de garanție ce-i impune legea ca vîndător. Pand. fr., *v^o cit.*, 1890.

- 1) Această maximă, formulată de Denys Godefroy (*ad legem* 17, Dig., *De evictionibus*), este extrasă din L. 17 și 33, Dig., *De evictionibus*, 21. 2: din legile 11, 12 și 24, Cod, *eod. tit.*, 8. 45, precum și din L. 14, Cod, *De rebus alienis non alienandis*, 4. 51. Veți asupra ei: t. II a Coment. noastre, p. 452, nota 2; t. III, p. 393, 631, text și nota 2; p. 639, text și nota 3; t. IV, p. 205; t. VI, p. 206, text și nota 1.—Cpr. asupra acestei celebre maxime: Pothier, *Vente*, III, 89. Baudry et Saignat, 361. Planiol, II, 1473. Guillouard, I, 321. Troplong, I, 420, 446 urm. Boissonade, *Projet de C. civ. pour l'Empire du Japon*, II, p. 221, text și nota m, și adnotațiile de la finele t. II, p. 863, precum și t. III din aceeași operă, p. 238. Cpr. C. Bucur. *Dreptul* din 1897, No. 54.
- 2) Cpr. Cas. rom. și Trib. Vaslui, Bulet. S-a 1. 1881, p. 921. *Dreptul* din 1899, No. 12. Bulet. 1898, p. 1270, și *Dreptul* din 1883, No. 20. Baudry et Saignat, *Vente*, 361 și 407. Colmet de Santerre, VII, 63 bis II. Guillouard, I, 321. T. Huc, X, 108.
- 3) Excepția de garanție nu poate însă fi opusă reprezentanților cu titlu particular a vîndătorului, precum ar fi: un

vîndătorului vor putea, în numele lor personal, să evingă pe cumpărător, pentru-că patrimoniul lor este deosebit de acel al moștenirei. Cumpărătorul va putea însă să recurgă în garanție contra moștenirei beneficiare a vîndătorului ¹⁾.

Opunerea excepției de garanție fidejursorului vîndătorului.

Excepția de garanție este, de asemenea, opozabilă fidejursorului vîndătorului ²⁾ și moștenitorilor săi puri și simpli. Fidejursorul fiind, în adevăr, obligat a executa obligația de garanție contractată de vîndător, nu poate, în această calitate, să evingă pe cumpărător ³⁾.

Indivisibilitatea oblig. și excepții de garanție. Controversă.

Obligația vîndătorului de a nu tulbura pe cumpărător, consistînd *in non faciendo* (art. 1075), este indivisibilă ⁴⁾; ca atare, și excepția de garanție, care isvorăște din această obligație, tot indivisibilă este ⁵⁾; de unde rezultă că această

donatar a bunurilor sale prezente, pentru-că acești reprezentanți, dobîndind numai un bun special și particular, nu sunt ținuți de obligațiile autorului lor. Guillouard, I, 323. Duvergier, I, 349. Troplong, I, 448 urm. Répert. Dalloz, *Supplém., Vente*, 429.

1) Cpr. Pothier, III, 174. Baudry et Saignat, 361, p. 303. Guillouard, I, 321. Demolombe, XIV, 514 și XV, 193, 194. Laurent, X, 98. Ducourroy, Bonnier et Roustain, II, 618. Pand. fr. *Successions*, I, 3561. Baudry et Wahl, *Successions*, II, 1281 (ed. a 2-a). Duranton, VII, 52. Aubry et Rau, VI, § 618, p. 446. Duvergier, I, 350. Marcadé, III, 256, și VI, art. 1629, No. VII, p. 266. Troplong, I, 447. C. Grenoble, Sirey, 36. 2. 47. C. Iași, *Dreptul* din 1886, No. 45.—*Contrà*: C. Riom, Répert. Dalloz, *Successions*, 800, nota 1. Veđi și t. III a Coment. noastre, p. 393, text și nota 1.

2) „*Qui venditioni ad eò consensum dedit, ut se etiam pro evictione obligaverit, exceptione doli mali repellitur*“. L. 11, Cod. *De evictionibus*, 8. 45.

3) Baudry et Saignat, *loco cit.* Arntz, III, 995, *in fine*. Guillouard, I, 324. Duvergier, I, 353. Troplong, I, 461, 462.—Veđi însă Duranton (XVI, 254), care admite evicțiunea din partea moștenitorilor fidejursorului. Marcadé (*loco cit.*, p. 268 urm.) și Troplong (I, 462) combat însă foarte bine părerea lui Duranton.

4) Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 223.

5) Această soluție este astă-đi generalmente admisă atît în doctrină cît și în jurisprudență. Veđi în acest sens: Baudry et Saignat, 362. Baudry, III, 542. Guillouard, I, 344. T. Huc, X, 138 urm. Marcadé, VI, art. 1626 urm., No. VIII. p. 269 urm. Duvergier, I, 355. Colmet de Santerre, VII, 61 bis VII. Laurent, XXIV, 215. Aubry et Rau, IV, § 355. p. 370 urm. Planiol, II, 1474. Cas. fr. Sirey, 94. 1. 401. D. P. 94. 1. 417. *Pand. Périod.* 94. 1. 473.—*Contrà*: Pothier,

excepție poate fi opusă, pentru tot, unuia din moștenitorii puri și simpli ai vîndătorului, care ar tulbura pe cumpărător în posesiunea sa, numai pentru o parte a lucrului vîndut ¹⁾).

2° Obligația pozitivă de a apăra pe cumpărător în caz când el ar fi tulburat.

Vîndătorul are obligația pozitivă de a apăra pe cumpărător de câte-ori el este tulburat prin o acțiune judecătorească întemeiată pe o cauză anterioară vîndărei. Cumpărătorul poate în acest scop să ceară un termen, pentru a chema pe vîndător ca garant în cauză (art. 112 Pr. civ.)²⁾ „Dacă acel ce stăpînește un lucru cu bună credință, dice art. 1249 din Codul Calimach, se va trăge la judecată de cătră un al treilea, carele pune înainte că ar fi avînd drituri asupra lucrului, poate, de va voi, să ceară de la judecătorie ca să se cheme la judecată pe trădătorul aceluî lucru, și să-l apere după orînduiala judecătorească“³⁾.

Cumpărătorul are numai facultatea, nu însă și obligația de a usa de acest drept. El se poate judeca singur, dacă are încredere în dreptatea cauzei sale, și dacă vîn-

Vente, III, 173. Troplong, I, 457. Rodière, *Solidarité et indivisibilité*, 432. Larombière, II, art. 1222, 1223, No. 17 urm. Vigie, III, 735. Acollas, III, p. 284, nota 1. Veđi asupra acestei controverse, Thiry, III, 583, p. 590 urm. și Répert. Dalloz, *Supplément, Vente*, 430.

1) Baudry et Saignat, 364.—Cu-toate-acestea, chestiunea este foarte controversată și nu există în această privință mai puțin de patru sisteme. Veđi Arntz, III, 996.

2) Procedura civilă organizează excepția *dilatorie* de garanție, pe care nu trebuie s'o confundăm cu excepția *civilă* de garanție ce cumpărătorul poate s'o opună vîndătorului care l-ar tulbura, în baza regulii mai sus expuse: *Quem de evictione tenet actio*, etc.

3) Art. 1250 din același Cod (932 austriac) adaogă: „Dacă me-teahna sau lipsa lucrului va fi de acest fel, în cât să nu mai fie prin putință a o lecuî sau a o îndeplini, și prin aceasta va împedica obicinuita întrebuițare a lucrului aceluia, atunci poate vătămaturul să ceară desăvîrșita anulare a tocmelei; iar dacă lipsa, precum de pildă la măsurare sau la numărare, va fi cu putință a se îndeplini, poate cere numai această îndeplinire. Poate însă și în aceste două întâmplări să ceară pricinuita lui pagubă din vremea tocmelei, dacă cealaltă parte va fi întrebuițat vicleșug“.

Art. 112
urm. Pr. civ.

Art. 1249
C. Calimach.

Art. 1351
Cod. actual.

Art. 1250
C. Calimach.

dătorul n'a intervenit singur în proces. Făcând aceasta, cumpărătorul comite însă o mare imprudență; căci, pe lângă că el rămâne singur expus pericolului și cheltuielilor procesului, apoi, el se expune, în cazul când ar perde procesul, a vede pe vîndător, chemat de astă-dată în garanție pe cale principală, opunându-i art. 1351, care are următoarea cuprindere :

Art. 1351.—Dacă cumpărătorul s'a judecat până la ultima instanță cu evingătorul său, fără să cheme în cauză pe vîndător, și a fost condamnat, vîndătorul nu mai răspunde de evicțiune, de va proba că erau mijloace să se câștige judecata. (Art. 1201, 1336 urm. C. civ. Art. 112 urm. Pr. civ. Art. 1640 C. fr.)¹⁾

După acest text, vîndătorul care n'ar fi fost chemat, pe cale incidentală în instanță, spre a apăra pe cumpărător, va putea să respingă acțiunea principală de garanție, dovedind nu eroarea judecătorului, ci apărarea rea sau necomplectă a cumpărătorului, care n'a usat de toate mijloacele ce existau spre a respinge tulburarea terțiului²⁾.

Rămâne însă bine înțeles că, pentru ca vîndătorul să scape de răspundere, nu este de ajuns ca el să susțină că avea excepții peremptorii de opus autorului evicțiunii, ci trebuie să le arăte și să dovedească valoarea lor³⁾.

Chestie de
fapt.

Chestiunea de a se ști dacă existau sau nu mijloace suficiente spre a se câștiga procesul, în caz când vîndătorul n'ar fi fost chemat garant în cauză, este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului, și care ca atare, scapă de controlul Casației⁴⁾.

¹⁾ Cpr. L. 53, § 1, Dig., *De evictionibus*, 21. 2.

²⁾ Cpr. T. Huc, X, 134. Guillouard, I, 314. Troplong, I, 424. Marcadé, VI, art. 1626 urm., No. II, p. 257. Cas. fr. Sirey, 41. 1. 24 și Répert. Dalloz, *Droit civil*, 472, nota 1.—La Romani, eroarea sau nedreptatea judecătorilor erau considerate ca un caz fortuit de care vîndătorul nu era responsabil: „*Si per imprudentiam iudicis, aut errorem, emptor rei victus est, negamus auctori damnum esse debere*“. L. 51, Pr., Dig., *De evictionibus*, 21. 2. Acest principiu nu-și primia însă aplicație de câte-ori vîndătorul fusese pus în cauză (L. 8, § 2, Cod, *De evictionibus*, 8. (45. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 94.

³⁾ Cas. fr. D. P. 85. 1. 401. Sirey, 87. 1. 301. *Pand. Period.* 93. 1. 412. Planiol, II, 1501. T. Huc, X, 134.—Excepția trasă din art. 1351 n'ar putea fi invocată de un terțiu care, nefiind vîndător, avea numai însărcinarea de a primi plata prețului. Cas. fr. D. P. 95. 1. 180. T. Huc, *loco cit.*

⁴⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1887, p. 511. Cas. fr. D. P. 85. 1. 401. Sirey, 87. 1. 301.

Dr. roman.

Ca și excepția de garanție, acțiunea în garanție ce cumpărătorul exercită pe cale incidentală, contra vîndătorului, este indivisibilă, întru atît întru cît ea are de obiect de a obliga pe vîndător a apăra pe cumpărător. Acțiunea în garanție, formulată chiar pe cale incidentală, n'ar mai fi însă indivisibilă, cînd ea ar tinde la despăgubirea daunelor aduse prin evicțiunea cumpărătorului; căci, în asemenea caz, ea tinde la executarea unei obligații care are de obiect o sumă de bani, adecă: un lucru divisibil prin excelență¹.

Indivisibilitatea acțiunii în garanție.

3° Obligația de a repara dauna causată prin evicțiunea îndeplinită

Fie că vîndătorul a fost sau n'a fost pus în cauză, de către cumpărător, el este obligat, dacă nu se găsește în cazul prevădut de art. 1351, să repare paguba cauzată prin evicțiune, de câte-ori această evicțiune este îndeplinită.

Această din urmă obligație este totdeauna divisibilă, pentru-că are de obiect o sumă de bani. Ea se divide deci de drept între moștenitorii vîndătorului, sau acei ai cumpărătorului (art. 1060)².

Casurile în care act. în garanție este divisibilă.

Din cele mai sus expuse rezultă că acțiunea în garanție exercitată pe cale principală, este totdeauna divisibilă, pentru-că are de obiect o despăgubire bănească. Această despăgubire variază după cum cumpărătorul a suferit o evicțiune totală, adecă: a pierdut definitiv întregul lucru vîndut³, sau a suferit o evicțiune parțială.

Prestațiunile datorite de vîndător în caz cînd cumpărătorul a fost evins.

Sub această rubrică vom trata: 1° despre evicțiunea totală (art. 1341—1346); 2° despre evicțiunea parțială (art. 1347, 1348) și în fine, 3° despre evicțiunea parțială

¹) Pothier, *Vente*, III, 105. Baudry et Saignat, 367. Colmet de Santerre, VII, 61 bis VI. Guillaouard, I, 340. Laurent, XXIV, 213. Duvergier, I, 355. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 371, nota 7. Cpr. T. Huc, X, 135 urm.—Veđi însă Duranton, XI, 265 și XVI, 255.

²) Baudry et Saignat, 368. Cas. fr. D. P. 85. 1. 401. Sirey, 87. 1. 301.

³) Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1883, p. 681.

resultând din inexistența servituțiilor active, declarate de vîndător, sau din existența servituțiilor pasive ascunse de dînsul (art. 1349).

1° Evicțiunea totală.

Art. 1341.—Când vîndătorul este răspunzător de evicțiune, cumpărătorul, dacă este evins, are dreptul a cere de la vîndător :

- 1° Restituțiunea prețului (art. 1342) ;
- 2° Fructele, dacă este dator a le întoarce proprietarului care l-a evins (art. 485 urm., 1324) ;
- 3° Spesele instanței deschise de dînsul în contra vîndătorului și cele deschise de evingător în contra sa (art. 1669) ;
- 4° Daunele-interese și speșele contractului de vîndare. (Art. 1020, 1021, 1084 urm., 1305, 1350, 1357, 1402, 1809 C. civ. Art. 1630 C. fr.) ¹⁾.

Art. 1342.—Dacă, la epoca evicțiunii, lucrul vîndut se află de o valoare inferioară, sau a suferit deteriorațiunii ori prin neglijența cumpărătorului, ori prin evenimente independente de cumpărător, vîndătorul nu se poate apăra de a restitui prețul întreg. (Art. 1341, 1343 urm. C. civ. Art. 1631 C. fr.) ²⁾.

Art. 1343.—Dar dacă cumpărătorul a tras foloase din stricăciunile ce a făcut lucrului, vîndătorul are drept a opri din preț o sumă egală cu acele foloase. (Art. 1342 C. civ. Art. 1632 C. fr.)

Art. 1344.—Dacă lucrul vîndut se află, la epoca evicțiunii, de o valoare mai mare, *din orî-ce cauză* ³⁾, vîndătorul este dator

¹⁾ Cpr. L. L. 8, 60, 70, Dig., *De evictionibus*, 21. 2.

„Când va vinde vîndătorul nemîșcător lucru străin, și cu judecată se va cere și se va lua de stăpinul său, țice art. 32, partea III, capit. 2 din Codul Caragea, atunci vîndătorul să fie dator a întoarce cumpărătorului prețul și dobinda banilor, iar cumpărătorul să dea stăpinului rodurile lucrului.—De va îmbunătăți cumpărătorul lucrul acela cu sădiri, atunci stăpinul lucrului să-î plătească cheltuelile îmbunătățirii.—De va clădi cumpărătorul cevași pe lucrul acela, și acea clădire aduce folos, să o cumpere stăpinul, iar de nu aduce, să o rădice cumpărătorul“. Și art. 33 (*loco cit.*) din același Cod adaogă : „De va vinde vîndătorul lucru de prigonire, și dintr'aceea se va întîmpla judecată cumpărătorului, plătește atunci vîndătorul toată cheltuiala judecăței“.

²⁾ Cpr. L. L. 66, 70, Dig., *De evictionibus*, 21. 2 :—L. 45, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

³⁾ Textul francez țice : independent chiar de faptul cumpărătorului (*indépendamment même du fait de l'acquéreur*).

să plătească cumpărătorului, pe lângă prețul vindărei, exceden-
tul valorii în timpul evicțiunii (Art. 1085, 1341, 1348 C. civ.
Art. 1633 C. fr.)¹⁾.

Art. 1345.—Vîndătorul este dator să întoarcă cumpărătoru-
lui, el însuși sau prin evingător, toate spesele necesare, utile și
de întreținere ale aceluia. (Art. 494, 766 urm., 771, 997 C. civ.
Art. 1634 C. fr.)²⁾.

Art. 1346.—Dacă vîndătorul a vindut cu rea credință fon-
dul altuia, el va fi dator să întoarcă cumpărătorului toate spe-
sele ce va fi făcut, chiar și cele de simplă plăcere. (Art. 485,
1085, 1086, 1898 C. civ. Art. 1635 C. fr.)³⁾.

În caz de evicțiune totală, vîndătorul, fie chiar de Restit. pre-
bună credință, trebuie să restituie cumpărătorului primitiv fului. Art.
său sub-achisitorului, dacă acest din urmă exercită acțiunea în 1341, 1°.
garanție⁴⁾, ceea ce vom vedea că poate să facă, prețul ce el
a primit⁵⁾, pentru-că alt-fel el l-ar deținea fără cauză⁶⁾.

¹⁾ Cpr. L. L. 45, 66, Dig., *De evictionibus*, 21. 2;—L. 45, § 1,
Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

²⁾ Cpr. L. 65, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1.

³⁾ Cpr. L. 45, § 1, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

⁴⁾ Sub-achisitorul cu titlu oneros nu are drept de a cere pre-
țul plătit de primul cumpărător, autorul său, ci prețul ce el
însuși a plătit în realitate. Laurent, XXIV, 237. Guillouard, Prețul la
I, 347. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 377, nota 28. Troplong, care sub-a-
I, 496. Duvergier, 1, 371. Planiol, II, 1506. Baudry et chisitorul are
Saignat, 371.—*Contrà*: Pothier, *Vente*, III, 148. Cpr. drept.
Thiry, III, 581, *in fine*. Veți și T. Huc, *Tr. de la cession* Controversă.
et de la transmission des créances, II, 550 urm., p. 246 urm.

⁵⁾ Prețul ce urmează a se restitui cuprinde nu numai suma Ce cuprinde
principală plătită de cumpărător, dar și accesoriile sale, prețul.
precum: dobînda lui, presenturile ce se obținesc pe une-
locuri (*les pots-de-vins, épingles*), etc. Planiol, II, 1505, *in fine*.
Thiry, III, 573. Baudry et Saignat, 370. Mourlon, III, 581,
ab initio. Troplong, I, 161. Veți și *suprà*, p. 576, nota 4.

La Romani, vindărea lucrului altuia fiind validă (veți Deoseb. în-
suprà, p. 570—572), prețul primit de vîndător nu era *sine* tre dr. ro-
causa, în cât la caz de evicțiune, el nu era obligat a resti- man și dr.
tui prețul, ci valoarea ce lucrul avea în momentul evicțiu- actual.
nei (L. 43 și 45, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1).—
În dreptul actual, din contra, restituirea prețului trebuie să
se facă chiar în cazul când cumpărătorul nu are drept la
daune (art. 1340), ori-care ar fi starea și valoarea lucrului
în momentul evicțiunii, chiar atunci când dauna cauzată
cumpărătorului ar fi inferioară prețului (art. 1342). Cpr.
Pothier, *Vente*, III, 118.

⁶⁾ Cpr. C. București, *C. judiciar* din 1899, No. 41. Arntz,

Prețul ce se restituie este acel adevărat.

Prețul care urmează a fi restituit este acel arătat în contract, afară de cazul când el ar fi fost simulat, în care caz cumpărătorul dovedind simulația, va cere prețul adevărat ¹⁾.

Persoanele contra cărora se îndreaptă acțiunea în restituirea prețului.

Acțiunea în restituirea prețului poate fi îndreptată nu numai contra vîndătorului ²⁾, sau moștenitorilor și reprezentanților săi universalî ori cu titlu universal, dar și în contra terțiului cesionar al acestui preț, care nu poate avea mai multe drepturi de cât avea cedentul. Trebuie însă să observăm că acțiunea îndreptată contra terțiului cesionar al prețului nu este o acțiune propriu disă în garanție, pentru-că acest terțiu nu răspunde de vîndarea făcută de cedente, ci o acțiune în repetiție a unui lucru nedatorit ³⁾. Rămâne însă bine înțeles că dreptul ce-l are cumpărătorul de a cere prețul de la cesionarul lui, nu-l împedică de a exercita acțiunea în garanție contra vîndătorului ⁴⁾.

Casul în care prețul consistă într'o rentă viageră.

Restituirea prețului se mărginește la ceea ce a plătit cumpărătorul; de unde rezultă că dacă el a plătit drept preț veniturile unei rente viagere, el nu va avea drept de cât la veniturile plătite, iar nu la suma fixată în contract ca capital ⁵⁾.

Art. 1342.

Prețul se datorește în întregimea lui, chiar dacă în momentul evicțiunii, lucrul ar avea o valoare inferioară acestui preț, pentru-că cumpărătorul are drept la dînsul cu titlu de restituire, iar nu cu titlu de daune. Art. 1342 este expres în această privință, și formula acestui text cuprîndînd în generalitatea sa toate cauzele de micșorare a valorii lucrului, trebuie să-l aplicăm și la cazul când lucrul ar fi perit în parte: de exemplu: o parte din casa vîndută a fost distrusă prin foc, sau o parte din pămîn-

III, 1002. Guillouard, I, 345. Laurent, XXIV, 234. Thiry, III, 573. Cpr. art. 32 C. Caragea, partea III, capit. 2, citat textual *supră*, p. 682, nota 1.

¹⁾ Vigie, III, 741.

²⁾ Soțul care intervine într'un contract de vîndare numai pentru a completa capacitatea soției sale, ne fiind parte contractantă în vîndare, nu datorește restituirea prețului la caz de evicțiune. C. Iași, *Dreptul*, din 1883, No. 72.

³⁾ Baudry et Saignat, 372. Guillouard, I, 348. Laurent, XXIV, 236. Cpr. C. Paris și Rouen, D. P. 48. 2. 86. D. P. 53. 2. 140.

⁴⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.*

⁵⁾ Guillouard, I, 349. Cas. fr. D. P. 51. 1. 193. Sirey, 51. 1. 465.

tul vîndut a fost luat prin puterea apelor (*aquarum magnitudine*), etc. Și într'un caz și în altul, întregul preț trebuie să fie restituit cumpărătorului, pentru-că vîndătorul îl deține fără cauză ¹⁾).

Ast-fel, dacă presupunem că am cumpărat de la d-ta un câmp de 100 fălci și că, după ce 20 de fălci din acest câmp au fost rupte și luate de ape (*vi fluminis*), un terțiu care era proprietar al întregului pămînt, l-a cîștigat prin o hotărîre rămasă definitivă, voiă avea recurs în contra d-tale (vîndătorul meu) pentru întregul preț ce ți-am plătit, iar nu numai pentru suma conrăspunđătoare de 80 de fălci ce mi-a rămas. Această soluție, aprobată de Dumoulin, combătută însă de Pothier, era admisă și de Papinian, în caz de o evicțiune totală: „*Si totus fundus quem flumen diminuerat, evictus sit, jure non diminuetur evictionis obligatio, non magis quam si incuria fundus deterior factus sit*“ ²⁾).

Art. 1342 impune vîndătorului restituirea integrală a prețului, chiar în cazul când lucrul vîndut ar fi pierdut din valoarea sa, din cauza neglijenței cumpărătorului. Acest din urmă era, în adevăr, în drept să fie neglijent cu privire la lucrul pe care îl considera ca al său. *Qui quasi suam rem neglexit, nulli querelae subjectus est* ³⁾).

Mai mult încă, cumpărătorul ar avea drept la integralitatea prețului chiar dacă el ar fi deteriorat lucrul anume. Cumpărătorul considerându-se ca proprietar, avea, în adevăr, dreptul de a face cu lucrul său ceea ce voia. Vîndătorul nu poate să aibă dreptul de a păstra o parte

¹⁾ Baudry et Saignat, 373. Guillouard, I, 351. Boileux, V, p. 686. T. Huc, X, 118. Duvergier, I, 359. Marcadé, VI, art. 1630—1635, No. II, p. 276. Laurent, XXIV, 239. Troplong, I, 489.—Veđi însă Pothier, *Vente*, III, 155.

²⁾ L. 64, Pr., Dig., *De evictionibus*, 21. 2.—Este însă de observat că în legea citată, Papinian, câte-va cuvinte mai sus, dă o soluție contrară, când evicțiunea, în loc de a fi totală, este numai parțială: „*Ex mille jugeribus traditis, ducenta flumen abstulit. Si postea pro indiviso ducenta evincantur, duple stipulatio pro parte quinta, non quarta, prestabitur: nam quod periit, damnum emptori non venditori attulit*“. Această contradicție a lui Papinian a dat loc la dificultăți și la discuțiuni. Cpr. Troplong, I, No. 489, p. 602, nota 5. Labbé, *Revue pratique*. t. 34 (anul 1872), p. 303, nota 1.

³⁾ L. 31, § 3, Dig., *De hereditatis petitione*, 5. 3.

din preț, fiind-că el n'a transmis proprietatea, care era cauza plăței acestui preț¹⁾.

Principiul înscris în art. 1342 suferă însă o restricție, pe care o formulează art. 1343 în termenii următori:

Art. 1343.

„Dar dacă cumpărătorul a tras foloase din stricăciunile ce a făcut lucrului, vîndătorul are drept a opri din preț o sumă egală cu acele foloase“. Deci, dacă presupunem că cumpărătorul a distrus imobilul ce cumpărase, vîndînd materialul, sau a tăet și vîndut toată sau parte din pădurea ce cumpărase și de care acum a fost evins²⁾, sumele de care cumpărătorul s'a folosit vor fi deduse din prețul ce urmează a fi restituit de vîndător, prin aplicarea principiului cunoscut: că nime nu se poate înavuți în detrimentul altuia³⁾. (L. 14, Dig., 12. 6 și L. 206, Dig., 50. 17).

Sumele care se deduc din preț.

Vîndătorul va mai deduce, de asemenea, din preț sumele primite de cumpărător prin anticipație asupra acestui preț, de exemplu: partea din preț ce el a primit de la vîndător pentru lipsa întînderei lucrului vîndut (art. 1327, 1329), sau sumele ce au fost plătite de proprietarul revendicant pentru îmbunătățiri făcute de vîndător; căci alt-fel, cumpărătorul ar primi mai mult de cât a plătit în realitate⁴⁾.

Casul vînd. unui animal. Controversă.

Obligația pentru vîndător de a restitui cumpărătorului întregul preț primit nu există numai în privința bunu-

¹⁾ Din cele mai sus expuse rezultă că, în unele cazuri, cumpărătorul are interes a fi evins. Evicțiunea îl descarcă, în adevăr, de deteriorările aduse lucrului nu numai prin caz fortuit, dar chiar și prin faptul său (art. 1342), deteriorări care ar fi rămas pe sama lui dacă n'ar fi fost evins. Acest rezultat este cam straniu, o recunoaștem, însă el rezultă din principiile admise de lege. Cpr. T, Huc, X, 120 *in fine*. Boileux, *Coment. sur le C. Napoléon*, V, p. 692. Mourlon, III, 581.

²⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 121.

³⁾ Rămâne însă bine înțeles că cumpărătorul singur va fi responsabil, față de proprietarul revendicant, de deteriorările cauzate de dînsul în momentul când el știea că este amenințat de evicțiune. Vîndătorul va trebui, ce e dreptul, să restituie prețul întreg, însă cu acest preț cumpărătorul va despăgubi pe proprietarul revendicant. Deteriorările imobilului vîndut fiind opera cumpărătorului, echitatea cere ca numai el să suferă consecințele lor. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 127. Guillouard, I, 352. Laurent, XXIV, 238.

⁴⁾ Baudry et Saignat. 374. Guillouard, I, 355. Duranton, XVI, 286. T. Huc, X, 119.

rilor a căror durată este perpetuă, precum este o casă, o moșie, ci și în privința lucrurilor care au o durată vremelnică, precum este, de exemplu, un animal domestic ¹⁾).

Aceeași regulă ar fi, după unii, aplicabilă și vîndării unui drept de uzufruct, sau cesiunei unei rente viagere ²⁾.

Restituirea pretului, despre care am vorbit până acum, nu ajunge în totdeauna pentru a despăgubi pe cumpărător de dauna ce-i aduce evicțiunea; de aceea legea permite de a cere, în al doilea loc, restituirea fructelor lucrului vîndut, de câte-ori el este obligat să le întoarcă proprietarului care l-a evins.

Cât timp cumpărătorul este de bună credință, el dobîndește proprietatea fructelor, nefiind obligat a le restitui proprietarului evingător de cât atunci când el a aflat că a cumpărat de la un *non dominus* (485). El are însă, în asemenea caz, dreptul de a le cere de la vîndătorul său, pentru-că se aștepta a se bucura de ele ³⁾.

Există însă un caz în care cumpărătorul nu va putea cere fructele de la vîndător, și anume: când vîndătorul vedînd acțiunea în revendicare, ar fi declarat cumpărătorului că nu-l poate garanta și că este gata a-i plăti toate sumele prevădute de art. 1341. Dacă, în loc de a accepta această ofertă, cumpărătorul se decide a urmări procesul pe răspunderea sa și a contesta drepturile terțului revendicant, fructele percepute de dînsul din ziua declarației vîndătorului nu-i vor fi restituite, cu-toate-că el a fost silit să le remită proprietarului revendicant ⁴⁾.

Vînd. unui uzufruct, etc. Controversă. Restituirea fructelor. Art. 1341, 2°.

Casul în care cumpărătorul nu poate cere fructele de la vîndător.

¹⁾ Guillouard, I, 353. Troplong, I, 494. T. Huc, X, 119. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 377, nota 29.—*Contrà*: Pothier, III, 163. Duvergier, I, 362.

²⁾ T. Huc, *loco cit.*—*Contrà*: Pothier, III, 161, 162. Guillouard, I, 354. Boileux, V, p. 686. Troplong, I, 494, care aplică în asemenea caz regulile de la evicțiunea parțială.

³⁾ Cumpărătorul de bună credință, care nu restituie fructele terțului revendicant, nu are deci nici-o acțiune în această privință, contra vîndătorului său. El nu poate, de asemenea, cere de la vîndător dobînda pretului de cât atunci când lucrul vîndut nu produce fructe; fiind-că lipsa fructelor face ca cumpărătorul să nu aibă nici-o compensare pentru folosința sumei plătite de dînsul drept vîndătorului. Laurent, XXIV, 235. Guillouard, I, 358. Baudry et Saignat, 381. T. Huc, X, 117. Cas. fr. D. P. 59. 1. 125. Sirey, 60. 1. 750.

⁴⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 129. Vigie, III, 743, *in fine*.

Restituirea cheltuelilor procesului. Art. 1341, 3°

Vîndătorul trebuie să restituie cumpărătorului atât cheltuelile procesului de revendicare intentat de adevăratul proprietar, cât și cele ale recursului în garanție, fie că acest recurs a fost exercitat de cumpărător pe cale incidentală, în cursul procesului de revendicare, fie că el a fost exercitat pe cale principală, în urma evicțiunii¹⁾; rămânînd însă ca, în acest din urmă caz, vîndătorul să se folosească de beneficiul art. 1351. Vîndătorul trebuie să sufere cheltuelile ambelor procese, pentru-că ele sunt o consecință a evicțiunii, pe care el o garantează.

Vîndătorul nu va suferi însă cheltuelile procesului, atunci când el fiind chemat în garanție, ar recunoaște de întemeiate pretențiile terțiului revendicant, oferind de a plăti cumpărătorului sumele prevădute de art. 1341, și acesta totuși ar urmări procesul pe răspunderea sa. Cumpărătorul continuând în adevăr, în asemenea caz, procesul pe riscul și pericolul său, este just ca el să sufere cheltuelile lui²⁾.

Restituirea cheltuelilor contractului de vîndare. Art. 1341, 4°

Vîndătorul trebuie, pe lângă cele de mai sus, să restituie cumpărătorului toate spesele său cheltuelile contractului de vîndare, pe care el le-ar fi plătit, precum: taxele timbrului și înregistrării³⁾, plata redactorului actului, etc. În adevăr, cumpărătorul plătind aceste cheltueli pentru a deveni proprietar, trebuie să-i fie restituite de câte-orî vîndătorul nu i-a transmis proprietatea lucrului vîndut.

Daune-interese. Art. 1341, 4°

Dacă toate aceste prestațiuni nu ajung pentru despăgubirea cumpărătorului, el va putea cere de la vîndător și alte daune-interese, care vor varia după împrejurări, și pe care tribunalele le vor acorda conform dreptului comun (art. 1084 urm.). Ast-fel, dacă am cumpărat o casă în vederea unui comerț ce voiam să întreprind în ea, vîndătorul î-mi va plăti, în urma evicțiunii acestei case, cheltu-

1) Cu-toate-acestea, se susține de unii, că dacă cumpărătorul n'a chemat pe vîndător în cauză și s'a judecat singur, spesele procesului sunt în sarcina lui. Cpr. Pothier, III, 128. T. Huc, X, 117. Această soluție este însă contrară art. 1341, care pune spesele procesului în sarcina vîndătorului, fără nici-o distincțiune. Veđi Baudry et Saignat, 376, p. 317. Guillouard, I, 365—1.

2) Cpr. Pothier, III, 129. Vigié, III, 744. Guillouard, I, 366. Duvergier, I, 364, p. 348. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 380. T. Huc, X, 117, p. 166. Laurent, XXIV, 245.

3) Aceste taxe sunt astăzi: 3‰ (art. 45 L. Timbrului, modificată prin L. din 31 Martie 1901).

elile de instalare, de mutare, etc. și chiar câștigul de care am fost lipsit, conform art. 1085, 1086. Daunele care rezultă din neexecutarea vânzării, și care nu sunt anume prevădute prin convenția părților, sunt, după art. 1350, cărmuite de regulele generale ale convențiilor în genere.

Art. 1350.—Chestiunile de daune-interese ce ar rezulta din neexecutarea vânzării și care nu sunt prevădute aici, se vor decide după regulele generale ale convențiilor. (Art. 1020, 1021, 1081—1090, 1341, 4° C. civ. Art. 1639 C. fr.)

Afară de aplicarea dreptului comun, art. 1344—1346 consideră ca daune datorite cumpărătorului evins oare-care prestații speciale. Unele din aceste prestații sunt relative la mărirea valorii lucrului vândut (art. 1344), altele la îmbunătățirile aduse de cumpărător lucrului de care el este lipsit prin evicțiune (art. 1345), iar altele în fine la cheltuielile de simplă plăcere, făcute pentru înfrumusețarea lucrului de care cumpărătorul este evins (art. 1346).

Cumpărătorul nu este nici-odată expus la pagube: el are, din contra, în tot-deauna ocasiunea de a trage foloase din evicțiune. El are în adevăr, pe de o parte, drept la restituirea prețului întreg, de câte-ori lucrul a pierdut din valoarea sa, la epoca evicțiunii, fie chiar prin faptul său neglijența sa (art. 1342); iar pe de alta, pe lângă prețul vânzării, el are drept la excedentul de valoare ce lucrul ar fi dobândit din ori-ce cauză, în momentul evicțiunii (art. 1344)¹⁾.

Ast-fel, dacă presupunem că cumpărând casa d-tale, din București, calea Victoriei, cu 100,000 lei, în momentul evicțiunii valoarea acestui imobil s'a rădicat la 120,000 lei, din cauza deschiderei unui bulevard în apropiere, sau din alte împrejurări; la caz de evicțiune, îmi vei plăti: 1° 100,000 lei, prețul ce ți-am numărat și 2°, 20,000 lei, cu titlu de daune, diferența între valoarea actuală și cea din timpul vânzării²⁾.

Mărirea valorii lucrului.
Art. 1344.

1) Mărirea de valoare care ar rezulta din cauze *posteriore* evicțiunii, nu se ține deci în samă. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 379, nota 34. Baudry et Saignat, 378, *in fine*. T. Huc, X, 121. Guillaouard, I, 360. Cas. fr. Sirey, 64. 1. 73.

2) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 132.—Ce trebuie să decidem în caz când, pe de o parte, lucrul vândut a suferit o micșorare, iar pe de alta, s'a mărit? De exemplu: Fondul vândut este megieș cu o apă, și această apă rupe o bu-

Casul când lucrul a suferit și micșorare și mărire.

Neadmiterea
în specie a
excepției pre-
vedute de
art. 1085.
Controversă.

Această soluție este admisibilă ori-cât de mare ar fi valoarea cu care lucrul ar fi crescut, fără a se distinge dacă vîndătorul este de bună sau de rea credință, și fără a se admite excepția statornicității de art. 1085¹⁾; căci art. 1344 deroagă, în cât privește plus-valuta, în materie de evicțiune, de la art. 1085. Aceasta rezultă din art. 1350, după care numai chestiunile privitoare la daunele *neprevădute la titlul vîndărei* sunt cărmuite de regulile dreptului comun; or, încă odată, art. 1344 rezolvă chestia despăgubirii datorite cumpărătorului evins, în caz de mărirea valorii lucrului vîndut, anterioară evicțiunii²⁾.

Unii ar voi ca, în asemenea caz, cumpărătorul care se îmbogățește prin primirea unei indemnități din cauza creșterii valorii lucrului cumpărat de dînsul, să sufere o parte proporțională din speșele contractului de vîndare³⁾.

Art. 1345,
1346.

În fine, cumpărătorul evins poate cere de la proprietarul care l-a evins, și în subsidiar de la vîndătorul său, o despăgubire pentru impensele sau cheltuelile ce el a făcut lucrului cumpărat de dînsul. Această ipotesă este prevădută de art. 1345, 1346. Legiuitorul distinge și de astă dată impensele sau cheltuelile ce cumpărătorul a putut să facă cu privire la lucrul cumpărat, în *utile, necesare, și voluptuoare* sau de simplă plăcere⁴⁾.

Oblig. pro-
prietarului
evingător.

Proprietarul adevărat care a evins pe cumpărător, poate să fie obligat a restitui acestuia din urmă unele din

cată dintr'însul, dându-i, pe de altă parte, o altă bucată de pămînt prin aluviune. Cumpărătorul va putea cere prețul întreg (art. 1342), însă nu va putea cere despăgubire pentru plus-valuta dobîndită de imobil prin aluviune (art. 1344), ci se va stabili o compensație între valoarea părții din fond perdută și valoarea părții dobîndite prin aluviune. Troplong, I, 490. Baudry et Saignat, 377.

¹⁾ Veđi asupra acestui text, t. VI a Coment. noastre, p. 376 urm.

²⁾ Veđi în acest sens: Bugnet asupra lui Pothier, *Vente*, III, p. 56, nota 1. Boileux, V, p. 594. Thiry, III, 573 bis, *in fine*. Baudry, III, 552. Baudry et Saignat, 378. Arntz, III, 1004. Laurent, XXIV, 246. Duranton, XVI, 295. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 378, nota 33. T. Huc, X, 121. Troplong, I, 507. Massé-Vergé, IV, § 685, p. 298, nota 18. Vigie, III, 745. Planiol, II, 1511.—Guillouard, I, 359. Mourlon, III, 585.—*Contrà*: Pothier, *op. cit.*, III, 132. Duvergier, I, 369. Marcadé, VI, art. 1633, No. V.

³⁾ T. Huc, X, 121. Guillouard, I, 361. Colmet de Santerre, VII, 60 bis II.—*Contrà*: Laurent, XXIV, 247.

⁴⁾ Veđi *suprà*, p. 443, nota 2, și t. VII, p. 280 urm., nota 1.

cheltuelile făcute de dînsul, nu în virtutea unei obligații de garanție, pe care el n'o are, ci în virtutea principiu-lui de echitate că nime nu se poate înavuți în detrimen-tul altuia (art. 494). Recursul cumpărătorului în contra vîndătorului este, din contra, întemeeat pe obligația sa de garanție.

Art. 1345 trebuie interpretat în sensul că cumpărăto-rul poate să ceară despăgubirea sa de la proprietarul care l-a evins, și în subsidiar de la vîndător; recursul în contra vîndătorului nu se înțelege, în adevăr, de cât în lipsa u-nui recurs exercitat în contra proprietarului. Indată ce proprietarul a plătit, vîndătorul nu mai datorește nimic. Acest punct nu suferă nici-o îndoială.

Cumpărătorul poate, deci, cere impensele sale atât de la proprietarul evingător, cât și de la vîndătorul său. O-bligația vîndătorului este mai largă însă de cât aceea a proprietarului; căci el datorește unele impense pe care proprietarul nu le datorește.

În cât privește mai întăi impensele *necesare*, neapă-rate pentru conservarea lucrului, precum ar fi, de exem-plu: refacerea unui zid care amenința ruină și a cărui cădere ar fi atras distrugerea întregii clădiri, proprietarul care-și revendică lucrul său trebuie să le plătească *toate*; căci ele i-au păstrat imobilul său și ar fi trebuit să le facă el însu-și, dacă nu le-ar fi făcut cumpărătorul. Neplata lor ar fi din partea proprietarului o înavuțire nedreaptă. Art. 1345 impune plata acestor impense (*necesare*) și vîndătorului, pentru-că el a adus o daună cumpărătorului, prin faptul că i-a vîndut un lucru ce nu-i aparținea.

Impensele
necesare.

După dreptul comun, proprietarul care-și reia fondul său, restituie impensele *utile* numai în limita plus-valutei adusă fondului, fără a plăti mai mult de cât ele au cos-tat în realitate. Vîndătorul, fiind obligat a repara toată paguba cauzată prin evicțiune, va plăti și el aceste cheltu-eli, dacă nu le plătește proprietarul revendicant, însă în modul următor :

Impensele
utile.

Dacă plus-valuta adusă fondului este mai mică de cât cheltuelile făcute, vîndătorul nu le va plăti de cât până la concurența acestei plus-valute. Obligația vîndătorului este, în asemenea caz, identică cu cea a proprietarului. Cumpărătorul primește, ce e dreptul, mai puțin de cât a

cheltuit; despăgubirea cu-toate-acestea este dreaptă, pentru-că evicțiunea nu-l lipsește în realitate de cât de plus-valuta adusă fondului.

Dacă presupunem că plus-valuta adusă fondului în-trece cheltuiala făcută, proprietarul nu va restitui, în asemenea caz, de cât sumele cheltuite de cumpărător; pe când vîndătorul, fiind obligat a repara toată paguba adusă prin evicțiune, va plăti întreaga sumă la care se rădică plus-valuta, pentru-că aceasta este paguba suferită de cumpărător. Proprietarul revendicant neplătind, în asemenea caz, de cât suma cheltuită de cumpărător, diferența până la suma la care se rădică plus-valuta se va plăti de vîndător¹⁾.

Cheltuelile de
simplă plă-
cere.

Proprietarul revendicant nu plătește nici-odată cheltuelile voluptuoare. Ele nu se plătesc, de asemenea nici de vîndător, *de câte-ori el este de bună credință*. Ele rămân deci pe sama cumpărătorului, care le poate rădica, dacă aceasta se poate face fără stricăciune, *sine detrimento rei* (art. 539). Veđi *supră*, p. 443 și 485. In caz însă când vîndătorul a vîndut cu rea credință un lucru străin, art. 1346 îl obligă chiar la plata impenselor voluptuoare²⁾.

Această soluție ar fi admisibilă, chiar când cumpărătorul ar fi de rea credință, adecă ar ști că vîndătorul nu era proprietarul lucrului vîndut, pentru-că în Codul nostru lipsește art. 1599 din Codul francez care, în partea sa finală, dispune că numai cumpărătorul de bună credință a unui lucru străin are drept la daune.

Dreptul de
retenție.
Controversă.

In fine, vom adăoga, înainte de a trece la efectele evicțiunii parțiale, că cumpărătorul, fie chiar de bună credință, care are drept la cheltuelile necesare și utile făcute de dînsul, nu poate reține lucrul vîndut până la plata acestor cheltueli, pentru-că dreptul de retenție fiind, după părerea noastră, un drept excepțional, nu poate fi exercitat de cât în casurile în care legea îl conferă anume³⁾. Or, nici-un text de lege nu-l conferă cumpărătorului⁴⁾.

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 380, p. 322.

²⁾ Această dispoziție se aplică și la impensele utile, în cazul când suma cheltuită cu aceste impense întrece plus-valuta adusă lucrului. Guillouard, I, 365. Laurent, XXIV, 249.

³⁾ Veđi *supră*, p. 642, casurile în care art. 1322 conferă dreptul de retenție vîndătorului.

⁴⁾ Veđi *supră*, p. 444, text și nota 1 și t. VII, p. 281, nota

2° Evicțiunea parțială.

Art. 1347.—Dacă cumpărătorul este evins numai de o parte a lucrului, și aceasta are în privința totului, o așa însemnătate în cât cumpărătorul n'ar fi cumpărat lucrul fără acea parte, el poate strica vîndarea. (Art. 1020, 1021, 1075, 1311, 1348, 1349 C. civ. Art. 1636 C. fr.) ¹⁾.

Art. 1348.—Dacă, în caz de evicțiunea unei părți a fondului vîndut, nu se strică vîndarea, cumpărătorul are dreptul a cere valoarea în momentul evicțiunii, a părții de care a fost evins, iar nu o parte proporțională din preț, ori de a crescut sau de a scăzut imobilul în valoare de la vîndare în coace. (Art. 1327, 1344, 1347 C. civ. Ar. 1637 C. fr.) ²⁾.

Cumpărătorul poate fi evins nu numai în totul, dar și în parte, ipotesă pe care o prevăd art. 1347 și 1348.

Evicțiunea parțială poate să consistă într'o parte indivisă, de exemplu: jumătate, a treia parte, etc. din lucrul vîndut, sau într'o parte materialmente determinată (*pro regione, pro certa regione*); de exemplu: jumătate, a treia parte, etc. din domeniul care a făcut obiectul vîndărei. În cazul întâi există evicțiune *pro indiviso*, iar în cazul al doilea, evicțiune *pro diviso* ³⁾.

Evicțiunea totală aduce resilierea vîndărei, pentru-că lucrul fiind luat de la cumpărător, contractul nu mai are obiect. De câte-ori însă cumpărătorul nu este evins de o parte a lucrului, fie *pro indiviso*, fie *pro diviso*, rămâne o parte din lucru care poate să facă obiectul vîndărei. Art. 1347 și 1349 permit cu-toate-acestea cumpărătorului, în caz de evicțiune parțială, de a cere resilierea vîndărei, de câte ori partea lucrului de care el este evins are așa însemnătate, în cât fără acea parte el n'ar fi cumpărat lucrul ⁴⁾.

Deoseb. între evicțiunea totală și a- cea parțială.

in fine. Cpr. Aubry et Rau, III, § 256 bis, p. 192 (ed. a 5-a). P. Pont, *Petits contrats*, II, 1312. Cabry, *Dr. de rétention*, 119. Mourlon, *Examen critique et pratique du Comment. de Troplong sur les privilèges*, II, p. 726 urm., No. 230 urm. (ed. din 1855). — *Contra*: T. Huc, X, 122. Guillaouard, *Vente*, I, 369 și *Droit de rétention*, 47 urm.

- 1) Cpr. L. 38, § 14, Dig., *De ceditio edicto*, 21. 1.
- 2) Cpr. L. L. 1, 13, 15, Dig., *De evictionibus*, 21. 2.
- 3) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 139 urm. Duranton, XVI, 300, p. 323. Mourlon, III, 591. Delsol, *Code Napoléon expliqué*, III, p. 156. Planiol, II, 1488. Vezi și Troplong, I, 514.
- 4) Legiuitorul ar fi putut să admită în toate casurile resilierea contractului, de câte-ori cumpărătorul este evins de o

Ast-fel, dacă am cumpărat o păreche de cai din care unul nu aparținea vîndătorului, voiî putea cere resilierea vîndărei și pentru celalalt cal¹). Aceasta nu este de cît aplicarea principului înscris în art. 1020, 1021, după care, în caz cînd una din părți, în specie vîndătorul, nu-și îndeplinește obligația sa, cealaltă parte (cumpărătorul) poate cere resilierea contractului cu daune-interese.

Chestie de
fapt.

Chestiunea de a se ști dacă evicțiunea parțială este destul de însemnată pentru a atrage resilierea vîndărei, este o chestie de fapt pe care judecătorii fondului o apreciază în mod suveran, fără controlul Curței de casație²).

Dacă cumpărătorul cere și dobîndește resilierea vîndărei, el restituie ceea ce-i rămîne din lucru, iar indemnitatea la care el are drept se calculează ca în caz de evicțiune totală. El are deci drept la restituirea prețului, la daune, etc., pentru-că el se găsește în aceeași poziție în care ar fi dacă evingerea ar fi fost totală³).

Art. 1348.

Dacă vîndarea rămîne în picioare, fie pentru-că cumpărătorul nu cere resilierea ei, fie pentru-că el n'a putut s'o dobîndească de la justiție, el are drept la o despăgubire pentru prejudiciul cauzat prin evicțiunea parțială a lucrului vîndut. Art. 1348 dispune că, în acest caz, cumpărătorul are dreptul a cere valoarea părții de care el a fost evins, după o prețeluire din momentul evicțiunii, iar nu în proporțiune cu prețul total al vîndărei, fie-că valoarea lucrului vîndut s'a mărit, saū s'a micșorat⁴).

parte din lucru, fie cît de mică, așa precum el a dispus prin art. 1311, în caz de perire parțială a lucrului vîndut, în momentul vîndărei: însă el n'a făcut-o, pentru a nu arunca perturbația în transacții, din cauza drepturilor ce cumpărătorul a putut să confere terțiilor, înainte de evicțiune. Cpr. Planiol, II, 1515. Guillouard, I, 370. Laurent, XXIV, 250. Colmet de Santerre, VII, 71 bis I. Baudry et Saignat, 383. Veđi *supră*, p. 567, nota 1.

- 1) Cpr. Duranton, XVI, 300. Aceeași soluție este admisibilă și în privința vicțiilor redibitorii. V. *infra*, explic. art. 1355-urm.
- 2) Cas. fr. Sirey, 68. 1. 336. D. P. 69. 1. 365. Thiry, III, 575. Labbé, *Revue pratique*, t. 34 (anul 1872), p. 323, No. 47. Planiol, II, 1515. Guillouard, I, 370. T. Huc, X, 124.
- 3) Colmet de Santerre, VII, 71 bis II. Planiol, II, 1516. Trop-long, I, 513. Thiry, III, 575. Duranton, XVI, 300.
- 4) Art. 1348, depărtându-se de la teoria lui Pothier (III, 139 urm.) și de la principiul care cărmuește daunele-interese, în caz de evicțiune totală (art. 1341, 1342), admite

Această dispoziție, reprodusă întocmai de art. 1493 din Codul italian ¹⁾, aprobată de majoritatea autorilor ²⁾, criticată însă de Troplong și considerată de acest autor ca o distracțiune a legiuitorului ³⁾, este conformă art. 1344, pentru cazul când valoarea lucrului s'a mărit ⁴⁾; ea este însă contrară art. 1342, pentru cazul când valoarea lucrului a devenit mai mică.

Art. 1342 prescrie, în adevăr, restituirea totală a prețului, chiar atunci când lucrul ar fi dobândit o valoare mai mică: pe când art. 1348 nu are în vedere de cât valoarea lucrului, iar nu prețul plătit ⁵⁾.

Ast-fel, dacă lucrul a fost vândut cu 20,000 lei și cumpărătorul a fost evins de o parte echivalentă unei părți a acestui lucru, presupunând că valoarea lucrului întreg a scăzut, în momentul evicțiunii, la 16000 lei, iar cea a părții evinse, la 4000 lei, vîndătorul nu va datori de cât această din urmă sumă.

Rațiunea acestei deosebiri este că, în cazul art. 1342, cumpărătorul fiind evins de întregul lucru, prețul a fost plătit *sine causa*; el trebuie deci să fie restituit în între-

în privința evicțiunii parțiale, regulele dreptului roman (L. 1, 13, 14, 15 și 64, § 3, Dig., *De evictionibus*, 21. 2), asupra cărora veđi Labbé, *Revue pratique*, t. 34 (anul 1872), p. 305 urm.

¹⁾ Conform: art. 1537 C. neerlandez, art. 1684 din Ante-proiectul de revisuire a lui Laurent. In Codul portughez și în acel spaniol, art. 1348 este, din contra, eliminat. Dr. străin.

²⁾ Marcadé, VI, art. 1636, 1637, No. 1, p. 283. Guillaouard, I, 371. Laurent, XXIV, 251. Duvergier, I, 374, 375. Colmet de Santerre, VII, 71 bis II. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 381, nota 41. Acollas, III, p. 299. Vigié, III, 748. Labbé, *Revue pratique* (anul 1872), p. 323 urm.

³⁾ Troplong, *Vente*, I, 516, 517. Cpr. Delsol, *op. cit.*, III, p. 157.

⁴⁾ *Exemplu*: Ast-fel, dacă presupunem că lucrul a fost vândut cu 20,000 lei și că cumpărătorul a fost evins de o pătrime din acest lucru; pentru a se cunoaște despăgubirea lui trebuie să vedem care este valoarea lucrului întreg în momentul evicțiunii. Presupunând că lucrul a dobândit o valoare mai mare, că el valorează, de ex. 24,000 lei, cumpărătorul va avea drept la 6000 lei, adică, la o pătrime din valoarea totală a lucrului, fiind-că și evicțiunea cumpărătorului tot de o pătrime a fost în specie.

⁵⁾ Părțile ar putea însă în mod valid să stipuleze, pentru cazul unei evicțiuni parțiale, restituirea proporțională a prețului, atunci când lucrul ar fi dobândit o valoare mai mică. Planiol, II, 1518, nota 1.

gimea lui, vîndătorul ne putînd să rețină nici-o parte din el; pe cînd, în cazul art. 1348, vîndarea este menținută, plata prețului avînd o cauză; cumpărătorul nu are deci drept, în specie, de cît la despăgubirea prejudiciului ce el suferă; or, acest prejudiciu este valoarea ce el pierde prin evicțiune ¹⁾. Cu-toate-că art. 1348 nu vorbește de cît de restituirea valorii părții evinse, cumpărătorul va mai putea cere încă: 1° fructele ce el datorește proprietarului evingător, din momentul cînd el a aflat cauza evicțiunii; 2° o parte din spesele contractului de vîndare; 3° cheltuielile instanței deschise de dînsul în contra vîndătorului și acelei deschise de evingător în contra sa (art. 1341) ²⁾.

Art. 1348, ne făcînd nici-o distincțiune, se aplică atît la cazul cînd cumpărătorul a fost evins de o parte din lucru, materialmente determinată (*certi loci, pro certa regione*), cît și în cazul în care el a fost evins de o parte indivisă din lucru, de exemplu: o jumătate, o treime, etc. ³⁾.

Vîndări si-
lite.
Controversă.

Art. 1347 și 1348, ne făcînd nici-o distincție, se aplică și vîndărilor silite; căci regulile garanției sunt aceleași pentru toate vîndările în genere ⁴⁾.

3° Evicțiunea parțială rezultînd din inexistența servitutiilor active declarate de vîndător, sau din existența servitutiilor pasive ascunse de dînsul.

Art. 1349.—Dacă imobilul vîndut se află însărcinat de servituți neaparente, nedeclarate de vîndător și de o așa importantă

¹⁾ Cpr. Thiry, III, 575, p. 584. Arntz, III, 1005. T. Huc, X, 125. Laurent, XXIV, 251. Colmet de Santerre, VII, 72 bis I, *in fine*. Guillouard, I, 371. Planiol (II, 1517, text și nota 1) admite această explicație, recunoscînd însă că Codul cuprinde în această privință o antinomie.

²⁾ Pothier, *Vente*, III, 140. Thiry, *loco cit.*, p. 584, 585.

³⁾ Thiry, III, 575, *in fine*. Baudry et Saignat, *Vente*, 384. Guillouard, I, 372. Duvergier, I, 374. Laurent, XXIV, 251. Colmet de Santerre, VII, 72 bis II. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 381, text și nota 40. Vigié, III, 748, *in fine*. T. Huc, X, 125, p. 173. Arntz, III, 1005, *in fine*. Labbé, *Revue pratique*, t. 34 (anul 1872), p. 324 urm., No. 49 urm.—*Contrà*: Duranton, XVI, 300. Veți asupra acestei controverse, Murlon, III, 593—595.

⁴⁾ Baudry et Saignat, *Vente*, 385. Guillouard, I, 374. Duvergier, I, 377. Duranton, XVI, 300. C. Lyon, Sirey, 53. 2. 119. D. P. 54. 2. 194. Cpr. art. 568 din Codul civil japonez, promulgat la 26 Aprilie 1896.—*Contrà*: Troplong, *Vente*, I, 522. C. Agen, Sirey, 68. 2. 67.

în cât se poate presupune că cumpărătorul n'ar fi cumpărat de le-ar fi cunoscut, el poate cere sau stricarea contractului, sau o indemnitate. (Art. 622, 1020, 1021, 1337, *in fine*, 1347, 1348, 1352 C. civ. Art. 1638 C. fr.)¹⁾

Servituțiile sau *șerbirile*, după cum se dicea altă dată²⁾, *Dienstbarkeiten*, după terminologia germană³⁾, sunt niște calități ale fondurilor, *qualitates praediorum*, calități pozitive sau negative, după cum servitutea este activă sau pasivă, care măresc sau micșorează valoarea acestor fonduri.

Cumpărătorul care este lipsit de o servitute activă la care se aștepta după contract, nu dobîndește tot ce trebuia să-i procure contractul și suferă o evicțiune parțială. O asemenea evicțiune suferă și cumpărătorul care, în contra așteptărilor sale, este obligat a suferi asupra fondului cumpărat exercițiul unei servituți⁴⁾.

De aceea art. 1349 dispune că, dacă fondul vîndut

1) „*Quotiens de servitute agitur, victus tantum debet praestare, quanti minoris emisset emptor, si sciisset hanc servitatem impositam*“. L. 61, Dig., *De aedilitio edicto* (despre edictul edilitilor), 21. 1.

2) Veđi art. 616 urm. C. Calimach (472 urm. C. austriac). Codul Caragea numește servituțiile: *robiri* (partea II, capit. 2, pentru robirea lucrurilor).

3) Veđi art. 1018 urm. din Codul german.

4) Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a I, 1887, p. 511.—Existența asupra fondului vîndut a unei servituți ascunse de vîndător, nu mai dă deci astă-đi loc la o acțiune redibitorie, ca în vechiul drept francez (veđi Pothier, III, 201), ci la o acțiune în garanție pentru evicțiune parțială. Art. 1349 nu figurează, în adevăr, în secția următoare care se ocupă de acțiunea redibitorie, ci în secția de față, care se ocupă despre acțiunea în garanție pentru evicțiune. Din cele mai sus expuse rezultă că garanția ce vîndătorul datorește pentru nedeclararea unei servituți se aplică și la vîndările făcute prin autoritatea judecătorească. Art. 1360 care dispune că acțiunea redibitorie nu există în vîndările publice, este deci inaplicabil în specie. Cpr. Baudry et Saignat, 391. Guillaouard, I, 412. Duvergier, I, 382. T. Huc, X, 130.—*Contră*: Troplong, *Vente*, II, 584.

O altă consecință care rezultă din această împrejurare este că vîndătorul de bună credință va fi, ca și acel de rea credință, supus la daune, dacă n'a declarat servituțiile care grevaū fondul vîndut. Art. 1356, relativ la viciile redibitorii, după care numai vîndătorul de rea credință este pasibil de daune, iarăși este inaplicabil în specie. Cpr. Baudry et Saignat, 391, *in fine*.

este însărcinat de servituți *neaparente*, nedecarate de vîndător și de o așa însemnătate în cât se poate presupune că cumpărătorul nu-l ar fi cumpărat, dacă le-ar fi cunoscut, el poate cere saŭ resilierea vîndărei, saŭ o indemnitate, și aceasta tot prin aplicarea art. 1020, 1021.

Codul Caragea și art. 1246 C. Calimach.

„Vîndătorul lucrurilor nemișcătoare dator este să arăte și câte robiri are acel lucru, ȳice Codul Caragea (art. 43, partea III, capit. 2); iar de nu va urma așa, slobod este cumpărătorul să strice vîndarea, saŭ să scadă din preț“. „Trădătorul lucrului, ȳice art. 1246 din Codul Calimach (928, *in fine* C. austriac), este dator să răspundă pentru datorile și neajunsurile însărcinărilor care sunt legate cu lucrul, dacă în alt-fel n'aŭ urmat alcătuire pentru aceste“¹⁾.

Nedecararea din partea vîndătorului a unei servituți *neaparente*, precum ar fi de exemplu: o servitute de trecere care nu s'ar manifesta printr'un semn exterior²⁾, constitue decî din partea sa o reticență culpabilă care-l face responsabil. Cumpărătorul are, în asemenea caz, după principiile mai sus expuse, alegerea între menținerea și resilierea vîndărei. Pentru ca judecătorii să resilieze vîndarea trebuie, ca și în cazul art. 1347, ca ei să decidă în fapt că servitutea *neaparentă*, pe care vîndătorul n'a declarat-o, aduce cumpărătorului o așa pagubă, în cât el n'ar fi cumpărat fondul dacă ar fi cunoscut-o.

Dacă vîndarea este menținută, fie pentru-că cumpărătorul nu cere resilierea ei, fie pentru-că judecătorii, suverani apreciatori ai faptelor, n'o consideră destul de însemnată, el va avea drept la o despăgubire egală prejudiciului suferit, ținându-se socoteală de valoarea fondurilor în momentul evicțiunei (art. 1348).

Servituți aparente.

Cumpărătorul nu are drept la nici-o despăgubire dacă servitutea pe care vîndătorul n'a declarat-o era *aparentă*

¹⁾ Veđi L. 61, Dig., *De œdilitio edicto*, 21. 1, citată textual *suprà*, p. 697, nota 1. Mai veđi încă L. 35 și 39, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1; L. 66, § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1.—Este însă de observat că, la Romani, garanția pentru existența unei servituți pasive nu putea să fie invocată contra vîndătorului, de cât atunci când fondul era vîndut *ut optimus maximus* (adecă liber de ori-ce sarcini). Cpr. Vigié, III, 749. Troplong, I, 527.

²⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 95. 1. 63.

saŭ vizibilă, el fiind presupus că a vędut-o și că a cumpărat fondul în cunoștință de cauză ¹⁾).

El nu are, de asemenea, drept la despăgubire nici chiar în privința servituților neaparente nedeclarate în contract, dacă vîndătorul ar stabili că cumpărătorul a avut cunoștință despre ele ²⁾).

Casul în care cumpărătorul a avut cunoștință despre servituțiile neaparente.

Și în această privință, nu este de ajuns ca cumpărătorul să fi putut cunoaște existența acestor sarcini, ci trebuie ca el să le fi cunoscut în realitate.

Ast-fel, faptul că servitutea nedeclarată ar fi fost transcrisă, conform art. 722 Pr. civ., nu scutește pe vîndător de obligația de garanție ³⁾).

Transcr. servitutei nedeclarate. Controversă.

¹⁾ Pothier, III, 199. Baudry et Saignat, *Vente*, 386. Planiol, II, 1494. Marcadé, VI, art. 1638, No. 1. Guillouard, I, 409. Laurent, XXIV, 270. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 385. Thiry, III, 576. T. Huc, X, 128. Arntz, III, 1006, *in fine*. Mourlon, III, 596. Boileux, V, p. 701. Troplong, I, 526. Duvergier, *Vente*, I, 378.

²⁾ Cpr. C. Limoges, D. P. 93. 2. 537. Cas. fr. Sirey, 65. 1. 381. D. P. 75. 1. 183. Baudry et Saignat, 386. Guillouard, I, 408. Laurent, XXIV, 268. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 384. T. Huc, X, 126. Planiol, II, 1494. Cpr. L. 1, § 1, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

³⁾ Guillouard, I, 410. Aubry et Rau, *loco cit.* Laurent, XXIV, 269. Planiol, II, 1495. T. Huc, X, 126, p. 175. Baudry, III, 557. Vigié, III, 749, p. 401. Baudry et Saignat, 386.—*Contra*: Colmet de Santerre, VII, 73 bis II. Acollas, III, p. 300. Mourlon, *Transcription*, I, 166—168. Flandin, *Idem*, I, 426, p. 305. „Publicitatea legală ce servituțiile au primit prin transcriere, ȳice acest din urmă autor, le aduce la cunoștința cumpărătorului, ceea ce esclude obligația de garanție“. Această părere este inadmisibilă. În adevăr, mai întăi, nu sunt supuse transcrierii de cât servituțiile constituite prin acte între vii, nu însă și acele care rezultă din testament, prescripție și destinația proprietarului. (Cpr. Planiol, II, 1495; Aubry et Rau, III, § 252, *in fine*, p. 151, ed. a 5-a; Baudry et Chauveau, *Des biens*, 1025; Trib. Ilfov, *Dreptul*, din 1903, No. 77 și *C. judiciar* din 1904, No. 46; veđi t. III-a Coment. noastre, p. 144 și 146). Apoi, chiar în privința servituților supuse transcrierii, dispozițiile din Pr. civ. relative la transcriere n'au putut modifica principiile Codului civil, și aceasta cu atât mai mult cu cât transcripția n'a fost stabilită în interesul vîndătorului, ci în acel al cumpărătorului. Dacă teoria de mai sus ar fi adevărată, ar urma că și ipoteca existentă asupra fondului vîndut, pe care vîndătorul n'ar fi declarat-o, ar împiedica

Inaplicarea
art. 1349
la servitu-
țile legale.

Toți autorii recunosc că art. 1349 nu se aplică servituților așa duse naturale și legale, care rezultă din art. 578 urm. și 586 urm., pentru-că acestea nu sunt adevărate servituți, ci niște sarcini inerente proprietății, pe care cumpărătorul este presupus că le cunoaște; vîndătorul nu are deci nevoie de a le declara în contract ¹⁾. Părțile sunt însă libere de a se supune, conform dreptului comun, obligației de garanție și în această privință ²⁾.

Servituțiile de care vorbește art. 1349 sunt deci numai acele care rezultă din faptul omului ³⁾.

Aplicarea
art. 1349
la alte sar-
cini nede-
clarate în
contract.

De și art. 1349 nu vorbește de cât de servituți neaparente, se decide, prin aplicarea art. 1337 care, în termeni generali, vorbește de sarcini nedeclarate în contract, că garanția este datorită pentru ori-ce alte sarcini reale opozabile cumpărătorului, precum ar fi: un drept de usufruct său de uz într'o pădure ⁴⁾, un drept de besmăn, de anticresă, etc. ⁵⁾ și chiar o sarcină care, fără a avea caracterul unui drept real, este opozabilă creditorului, precum ar fi, de exemplu: un contract de locațiune, care ar fi dobîndit dată certă înainte de vîndare ⁶⁾.

Nedeclara-
rea ipotecilor.
Controversă.

Ce trebuie să decidem în privința ipotecilor? Mai întâi, nu începe îndoială că cumpărătorul nu are nici-un recurs în garanție contra vîndătorului, care a declarat prin contract ipotecile ce grevaă fondul vîndut. Evicțiu-

recursul în garanție a cumpărătorului, pentru-că și ipotecile sunt aduse la cunoștința terțiilor prin inscripție (art. 1780 C. civ.): or, această soluție este inadmisibilă.

¹⁾ Baudry et Saignat, 387. Baudry, III, 558. Guillouard, I, 411. Arntz, III, 1006, *in fine*. Laurent, XXIV, 271. Duvergier, I, 378. Boileux, V, p. 702, *in fine*. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 385, text și nota 57. Planiol, II, 1493. Nacu, III, 161, p. 243. Cas. fr. Sirey, 65. 1. 164. D. P. 65. 1. 297. Trib. St. Étienne, *Pand. Périod.* 1904. 2. 200.

²⁾ Cas. fr. *Pand. Périod.* 94. 1. 118. D. P. 94. 1. 43.

³⁾ Veđi t. III a Coment. noastre, p. 132 urm.

⁴⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 42. 1. 559.

⁵⁾ Guillouard, I, 407. Vigié, III, 751. C. Colmar (în privința besmănului). *Répert. Dalloz, Vente*, 1063, nota 1.

⁶⁾ Cpr. T. Huc, X, 126. Planiol, II, 1488. Baudry et Saignat, 388. Guillouard, I, 407. Cas. fr. D. P. 88. 1. 216. Sirey, 87. 1. 409.—S'a decis, de asemenea, că obligația de a păstra în fondul vîndut rămășițele pămîntești a unui precedent proprietar, constituie o sarcină de natură a permite cumpărătorului, căruia ea n'a fost declarată, de a cere resilierea vîndărei. C. Poitiers, Sirey, 65. 2. 235.

nea se datorește, în adevăr, în asemenea caz, cumpărătorului, care este în culpă de a nu fi plătit ipotecile ce grevau fondul și care au fost declarate 1).

Vîndătorul care n'ar fi declarat ipotecile ce grevau fondul vîndut, va fi însă supus recursului în garanție, chiar dacă cumpărătorul ar fi avut cunoștința despre aceste ipotecă. Ipoteca fiind, în adevăr, o sarcină (art. 1746), este cărmuită de art. 1337, partea finală, după care vîndătorul răspunde *de sarcinile nedecarate la facerea contractului*. Cunoștința personală ce cumpărătorul ar fi avut despre aceste sarcini nu dovedește că el a înțeles a renunța la dreptul ce legea îi conferă de a recurge în garanție contra vîndătorului 2), și aceasta fără a se distinge, după cum pe nedrept disting unii autori 3), între cazul în care ipoteca emană de la însuși vîndătorul, sau de la proprietarii anteriori 4). „Detentorul care a plătit datoria ipotecară,

Casul în care cumpărătorul ar fi avut cunoștința despre ipotecile nedecarate. Controversă.

1) Aubry et Rau, IV, § 355, p. 383, nota 51. Troplong, I, 477, p. 590, 591. Guillouard, I, 401. Duvergier, I, 319. T. Huc, X, 107. Arntz, III, 1009. Vigié, III, 758.—Veđi însă Duranton (XVI, 261), care restrînge, fără cuvînt, efectele acestei declarații la ipotecile ce nu emană de la vîndător, ci de la proprietarii anteriori.

2) Art. 439 din Codul german dispune, în această privință, că vîndătorul nu garantează viciurile de drept despre care cumpărătorul a avut cunoștința în momentul încheerii vîndărei, însă adaogă că vîndătorul este obligat a șterge ipotecile, datoriile fonciare (*Grundschuld*), rentele fonciare (*Rentenschuld*) și drepturile de amanet (*Pfandrecht*), chiar cînd cumpărătorul ar avea cunoștința despre aceste sarcini. *auch wenn der Käufer die Belastung kennt*. Veđi și art. 435 din același Cod. Art. 436 prevede însă că vîndătorul unui fond este liber de impositiv și alte sarcini publice, care nu sunt de natură a fi înscrise în registrul fonciar (*Grundbuch*).

Art. 435, 436, 439 C. german.

3) Cpr. Troplong, *Vente*, I, 418.

4) Veđi în acest sens : Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 383, text și nota 50. Guillouard, I, 401—1. Duvergier, I, 319. T. Huc, X, 115, *in fine*. Planiol, II, 1495, *in fine*. Arntz, III, 1009. Vigié, III, 753, 758, *in fine*. Cas. fr. D. P. 99. 1. 223. *Pand. Périod.* 99. 1. 46. Sirey, 1902. 1. 494. Cpr. Cas. fr. Sirey, 95. 1. 501. C. București, *Curierul judiciar* din 1898, No. 10. Veđi și *suprà*, p. 671, nota 4.—*Contrà* : Laurent, XXIV, 261. Boileux, V, p. 680 urm. Marcadé, VI, art. 1626 urm., No. VI, p. 263, 264. Baudry et Saignat, *Vente*, 405. Répert. Dalloz, *Vente*, 804. Acest din urmă sistem era admis și în vechiul drept francez. Veđi Pothier, *Vente*; III, 187. Merlin, *Quest. de droit*. v^o *Garantie*, § 1.

dice art. 1799 din C. civil, sau care a lăsat imobilul ipotecat, sau care a suferit expropriațiunea acestui imobil, are de drept recurs în garanție, contra debitorului principal⁴.

Servituți
aparente
tăgăduite
de vîndător.

Art. 1349 nu obligă, în principiu, pe vîndător la nici-o garanție în privința servituților aparente, asupra cărorora el a păstrat tăcerea. Trebuie să decidem însă, cu toate-acestea, că vîndătorul răspunde de evicțiunea parțială care ar rezulta din o servitute aparentă a cărei existență ar fi fost tăgăduită de dînsul și care ar fi fost prezentată ca o simplă toleranță. Și pentru ca această soluție să fie aplicabilă nu se cere ca vîndătorul să fi tăgăduit în mod pozitiv existența ei, fiind de ajuns ca el să fi vîndut fondul liber de ori-ce sarcini sau servituți¹⁾.

Aplicarea
art. 1349 la
servituțiile
pasive care
ar fi fost de-
clarate de
vîndător și
care nu ar
avea ființă.

De și art. 1349 nu se ocupă de cât de servituțiile pasive care ar greva imobilul vîndut, totuși dispoziția sa se aplică și în cazul când vîndătorul ar fi declarat că există în folosul fondului vîndut o servitute activă, care însă n'ar avea ființă; căci se poate foarte bine întîmpla ca cumpărătorul să fi cumparat fondul tocmai din cauza acestei servituți, a cărei existență a fost afirmată de vîndător²⁾.

Aceeași soluție este admisibilă dacă servitutea activă exista numai în aparență în momentul vîndăreii, cu-toate-că vîndătorul n'ar fi făcut nici-o declarație pozitivă în privința ei. Cumpărătorul a putut, în adevăr, să creadă în existența reală a servituței, care era numai aparentă, și vîndătorul este în culpă de a nu-l fi deșteptat în această privință³⁾.

Modific. re-
gulelor de
mai sus prin
conv. păr-
ților.

Rămâne însă bine înțeles că părțile sunt libere de a modifica, prin convenția lor, această specie de garanție, după cum ele sunt libere de a modifica garanția datorită pentru evicțiunea totală (art. 1338)⁴⁾. Vîndătorul nu se

¹⁾ Cpr. Cas. fr. D. P. 95. 1. 63. Sirey, 95. 1. 414. Baudry et Saignat, 389.

²⁾ Arntz, III, 1006. Baudry et Saignat, 390. T. Huc, X, 129. Nacu, III, 160, p. 242, 243.

³⁾ Veți Guillaouard, I, 406. Baudry et Saignat, 390, *ab initio*. T. Huc, X, 129. Vigié, III, 749. Cas. fr. D. P. 90. 1. 390. Sirey, 92. 1. 360.

⁴⁾ Cpr. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 385, text și nota 60. Baudry et Saignat, 412.

poate însă sustrage de la garanția servituțiilor stabilite de el însuși, de cât aducându-le la cunoștința cumpărătorului (art. 1339) ¹⁾.

Despre garanția de fapt ²⁾.

Am examinat până acum regulile obligației de garanție impuse de lege, independent de convenția părților (garanția de drept). Aceste reguli, nefiind însă de ordine publică, părțile pot să deroage de la ele ³⁾, înlocuind garanția de drept prin cea de fapt, micșorând sau măriind garanția pe care o impune legea vîndătorului. Aceasta rezultă din art. 1338, care are următoarea cuprindere :

Art. 1338.—Părțile pot, prin convențiune, să adauge, să micșoreze, sau să șteargă obligațiunea de a răspunde de evicțiune. (Art. 5, 969, 1339, 1354 C. civ. Art. 1627 C. fr.) ⁴⁾

Clausele, care modifică garanția de drept, pot deci să mărească sau să micșoreze întinderea acestei garanții. (Veđi *supră*, p. 675, 676). Asemenea clause fiind derogatoare de la dreptul comun, sunt de cea mai strictă interpretare ⁵⁾.

¹⁾ Baudry et Saignat, *Vente*, 413.

²⁾ Garanția *de fapt* este, precum știm, aceea care rezultă din convenția părților și care nu este datorită de cât atunci când este promisă (veđi *supră*, p. 667, text și nota 2), iar garanția *de drept*, este aceea care rezultă din lege și care este datorită cu-toate-că contractul nu face nici-o mențiune despre ea. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 559. Troplong, *Vente*, II, 411. Le Sellyer, *Successions*, III, 1860, p. 501, nota 1.

³⁾ Veđi *supră*, p. 667. Este, în adevăr, de principiu că părțile pot, prin convenția lor, să modifice dispozițiile care nu interesează ordinea publică (argum. *a contrario* din art. 5) : „*Regula est juris antiqui, omnes licentiam habere, his, quae pro se introducta sunt, renunciare*“. (L. 29, Cod, *De pactis*, 2. 3). Veđi t. I a Coment. noastre, p. 116 și t. VI, p. 92, nota 2; p. 615, nota 1, și p. 785.

⁴⁾ Cpr. L. 11, § 1 și 18, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1.—L. 23, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17; L. 10, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4.

⁵⁾ Vigié, III, 755, p. 403.—In ori-ce caz, judecătorii fondului interpretă în mod suveran clauza de garanție înscrisă într-un contract de vîndare, întemeindu-se pe intenția părților contractante, cu condiție însă de a nu denatura contractul. Cas. fr. *Pand. Périod.* 1903. 1. 287. Este, în adevăr, de principiu că judecătorii fondului apreciază actele și in-

1° Clausele care măresc garanția de drept.

Pentru a întinde obligația de garanție, o clausă generală nu este suficientă, ci trebuie o clausă expresă care să anunțe lămurit faptele pe care vîndătorul înțelege a le garanta. Ast-fel ar fi, de exemplu; clausa prin care vîndătorul ar garanta că cumpărătorul nu va fi expropriat pentru cauză de utilitate publică; că proprietatea vîndută va aduce un venit de atîta, sau nu va fi nici-odată inundată de ape, etc. Vîndătorul va face foarte bine, în toate aceste cazuri, de a mărgini durata unei asemenea garanții, pentru a nu se expune la o agravare indefinită¹⁾.

Vîndarea unui fond de comerț, cu interdicția de a exercita un comerț similar.

Se întîmplă adesea-ori că vîndătorul unui fond de comerț ia față de cumpărător obligația de a nu exercita un comerț similar, obligație care, după cum am văzut, *suprà*, p. 562, nota 5, rezultă de alt-fel din însă-și natura vîndărei. Asemenea clausă nu creează obligația de garanție, fiind-că ea există de drept în virtutea vîndărei, ci precizează numai întinderea ei. Toți autorii recunosc validitatea unei asemenea clause, chiar și acei cari cred că, prin vîndare, vîndătorul nu și-a interzis dreptul de a exercita un comerț similar. Rămîne însă bine-înțeles că, pentru a fi validă, clausa de a nu exercita un anume comerț sau o anumită industrie trebuie să fie mărginită la un timp sau la un loc determinat; căci o interdicție absolută și nemărginită ar pune o pedică libertății comerțului și industriei, și ca atare, ar fi ilicită²⁾.

tentia părților, interpretând contractele după intenția și voința lor. Cas. fr. *Pand. Périod.* 89. 1. 11. *Pand. fr., r^o Cas. civile*, 741. Cpr. Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1903, No. 84. Veți t. V a Coment. noastre, p. 289, text și nota 1. Curtea de Casație este însă în drept să verifice exactitatea calificărei dată de părți convenției lor, ținînd samă de elementul dominant al contractului, care a fost apreciat în mod suveran de judecătorii fondului. Cas. belg. Sirey, 1903. 4. 29 și *Curierul judiciar* din 1904, No. 34. Veți și *suprà*, p. 387, nota 2, *in fine*.

1) Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 394.

2) Cpr. Baudry et Saignat, 395. Aubry et Rau, IV, § 345, p. 555, text și nota 16 (ed. a 5-a). Guillaouard. I. 380. T. Huc, X, 113. Cas. fr. D. P. 1901. 1. 294. Sirey, 1901. 1. 133. *Pand. Périod.* 1902. 1. 15. Trib. Iași, *C. judiciar* din 1897, No. 12. Veți și alte autorități citate în tom. V a Coment. noastre, p. 143, 144, text și nota 1.

Interdicția stipulată în mod valid de a exercita un comerț sau o industrie similară într'un timp determinat, spre a nu împedica exercițiul dreptului cumpărătorului, va subsista și în urma exproprierei stabilimentului pentru cauză de utilitate publică; căci nu însuși fondul este expropriat, ci clădirea în care comerțul se exercita. Fondul vândut continuând a aparține cumpărătorului, acesta este liber de a strămuta exploatarea lui aiurea ¹⁾.

Expr. p. cauză de utilitate publică.

Când vîndătorul unui fond de comerț a luat o asemenea obligație, ea este opozabilă moștenitorilor săi, pentru că ei găsind în moștenirea autorului lor foloasele vîndărei, trebuie să sufere și sarcinile ei ²⁾.

Obligația vîndătorului de a nu exercita un comerț similar este opozabilă moștenitorilor săi.

Numai acei moștenitori, cari n'ar accepta moștenirea, ar putea să deschidă un comerț similar, ori cât de dăunător ar fi exercițiul acestui comerț pentru cumpărător. Tot ce ar putea face cumpărătorul, în asemenea caz, ar fi de a împedica pe acei moștenitori de a întrebuița aceeași marcă de fabrică și aceeași firmă ³⁾.

2° Clauzele care micșorează garanția de drept.

Art. 1338 permite părților de a desărcina pe vîndător, în totul sau în parte, de obligația legală de garanție. De exemplu: vîndătorul are lucrul vîndut de la un dăruitor care, în momentul donațiunei, nu avea copii, și el stipulează că nu va răspunde de evicțiune pentru cazul când dăruitorul va dobîndi un copil (art. 836). Asemenea clausă este perfect validă (art. 969 și 1338).

Obligația de garanție nefind de esența, ci numai de natura vîndărei, părțile pot chiar conveni că vîndătorul nu va datori nici-o garanție ⁴⁾. Stipulația de ne-garanție

1) Baudry et Saignat, 397. Guillouard, I, 382. C. Paris, Sirey, 70. 2. 112. D. P. 74. 5. 536. No. 13.

2) Baudry et Saignat, 396. Guillouard, *Vente*, I, 381. Cpr. C. Paris, D. P. 94. 2. 93.

3) Baudry et Saignat, *Vente, loco cit.*

4) O asemenea clausă de ne-răspundere figurează în art. 11 L. din 1881 din legea pentru înstrăinarea unor părți din bunurile Statului și rescumpărarea embaticurilor (12 Aprilie 1881). Iată, cum se exprimă textul acestei legi, derogator de la dreptul comun: „Statul nu răspunde de evicțiune nici într'un caz și sub nici-un motiv; el nu garantează nici întinderea, p. instrăinarea unor părți din bunurile Statului.”

(*pactum de non præstanda evictione*) este deci validă astăzi, după cum era și la Romani (L. 10, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4) ¹⁾

Clausa de ne-garanție fiind însă o derogare de la dreptul comun, acest drept se va avea în vedere de câte-ori clauza va fi îndoelnică, fie în privința caracterului, fie în privința întinderii sale. Ea va fi în toate casurile interpretată prin intențiunea comună a părților contractante (art. 977) ²⁾ și într'un mod strict ³⁾.

Această clausă generală de ne-garanție, de și permisă, este mărginită prin două restricții prevădute în art. 1339 și 1340.

Art. 1339.—In nici-un mod vânzătorul nu se poate sustrage de la răspunderea pentru evicțiune, care ar rezulta dintr'un fapt personal al său; verice convențiune contrară este nulă. (Art. 5, 828, 1338, 1340 C. civ. Art. 1628 C. fr.) ⁴⁾

Art. 1340.—Stipulațiunea prin care vânzătorul se descarcă de răspundere pentru evicțiune, nu-l scutește de a restitui prețul, în caz de evicțiune, afară numai dacă cumpărătorul a cunoscut, la facerea vânzării, pericolul evicțiunii, sau dacă a cumpărat pe răspunderea sa proprie. (Art. 1337 urm., 1353, 1392 C. civ. Art. 1629 C. fr.) ⁵⁾

nici calitatea pământului, a pădurei sau a acaretelor aflate pe moșie. Procesele pendente în contra Statului privesc pe cumpărători.—Cumpărătorul este de drept presupus că a cunoscut toate împrejurările moșiei ce a cumpărat; nici-o probă contrară nu se poate admite contra acesteia presumpțiuni“.

Precum vedem, Statul este calare pe situație. Față cu un asemenea text atât de exorbitant, este de mirat că se mai găsesc oameni cari să cumpere moșiile Statului, pe care acesta le a luat de la călugării greci. În adevăr, cine dă bani înțelege să i să dea ceva cert în schimb, iar nu să cumpere mâța în sac, ierte-ni-se expresiunea. Cu-toate-acestea, aceasta este legea la care cumpărătorii se supun. *Lex dura, sed scripta* (L. 12, § 1, *in fine*, Dig., 40. 9).

¹⁾ Cpr. Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 391, text și nota 38. Arntz, III, 1908.

²⁾ Baudry et Saignat, *Vente*, 401. T. Huc, X, 115, p. 161.

³⁾ Veți *suprà*, p. 703.

⁴⁾ Cpr. L. 6, § 9; L. 11, § 18, Dig., *De action. empti et venditi*, 19. 1. Veți și L. 23, *in medio*, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17.

⁵⁾ La Romani, în caz de stipulare de ne-garanție, vânzătorul nu era nici-odată obligat la restituirea prețului, când cum-

După art. 1339, împrumutat de la Domat¹⁾ și aplicabil la ori-ce vîndare în genere, chiar la aceea a unei creanțe²⁾ și a unei moșteniri (art. 1399—1401)³⁾, vîndătorul nu poate, prin nici-o stipulație generală, să se sustragă de la răspundere pentru evicțiunea care ar rezulta dintr'un fapt personal al său. Cu alte cuvinte, vîndătorul, ori-ce ar face, răspunde de evicțiunea rezultând dintr'un drept ce l-ar exercita el însu-și, sau acela în folosul căruia acest drept ar fi fost înființat. (Cpr. și art. 828, § 3, *ab initio*). În acest caz special, garanția nu este numai de natura, ci de însă-și esența vîndărei și nici nu putea fi alt-fel. Legiuitorul consideră, în adevăr, cu drept cuvînt, stipulația generală prin care vîndătorul ar căuta să se sustragă de la garanția ce ar rezulta din faptul său personal ca o convenție prin care el s'ar sustrage de la responsabilitatea rezultând din dolul său⁴⁾; or, știm că: *Illud nulla pactione effici potest, ne dolus praestetur*⁵⁾.

De aceea art. 443 din Codul german dispune că este nulă convenția prin care se desființează sau se restrînge obligația de garanție ce incumbă vîndătorului, din cauza unui viciu a dreptului său, de câte-ori vîndătorul a ascuns acest viciu prin dol, *wenn der Verkäufer den Mangel arglistig verschweigt*⁶⁾.

Art. 443
C. german.

părătorul era evins: „*Evictione secuta, nullam exceptionem emptor habebit quominus pretium solvat*“. L. 68, Pr., *in fine*, Dig., *De evictionibus*, 21. 2.

¹⁾ Cpr. Troplong, I, 477, p. 588, nota 1.

²⁾ Veđi Répert. Sirey, *Cession de créances*, 404 bis. Pand. fr., *cod. v^o*, 1039. Guillouard, II, 849. Laurent, XXIV, 553. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 443. F. Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 1693, No. 59. Baudry et Saignat, 826. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 513. Nacu, III, 266, p. 288.

³⁾ Cpr. Pothier, III, 533. Baudry et Saignat, 887.

⁴⁾ Cpr. T. Huc, X, 109. Baudry et Saignat, 403. Planiol, II, 1475, 1520. Thiry, III, 577. Vigié, III, 756.

⁵⁾ L. 27, § 3, Dig., *De pactis*, 2. 14; L. 1, § 7, Dig., *Depositum vel contra*, 16. 3; L. 23, *in medio*, Dig., 50, 17, etc. Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 306, nota 3 și p. 381: t. V, p. 135, text și nota 3; p. 501, 502, text și nota 1; p. 514, 538, etc.

⁶⁾ Art. 572 din Codul civil japonez, promulgat la 28 Aprilie 1896, dispune că: „Vîndătorul răspunde de evicțiune atât pentru faptele de care a avut cunoștință și pe care nu le-a declarat, cât și pentru drepturile constituite sau cedate în folosul unui terțiu, chiar atunci când, printr'o clausă expresă, el ar fi stipulat că nu datorește nici-o garanție“.

Art. 572 C.
civ. japonez.

Ce se în-
telege prin
fapt per-
sonal.

Prin faptul personal al vîndătorului trebuie să înțelegem ori-ce fapt emanat de la însu-și vîndătorul, de natură a crea un drept în folosul unui terțiu altul de cît cumpărătorul, și oposabil acestuia din urmă.

Exemple de
fapte perso-
nale ale vîn-
dătorului.

Ast-fel, de exemplu, vîndătorul unui fond îl revinde la un al doilea cumpărător, care transcrie actul său înaintea îndeplinirii acestei formalități de către primul cumpărător; sau vîndătorul, după ce vinde imobilul, profită de împrejurarea că contractul de vîndare n'a fost încă transcris și constituie o ipotecă asupra acestui imobil; sau vîndătorul vinde un lucru mobil fără a-l preda, și apoi îl revinde din nou unui al doilea cumpărător de bună credință, care evinge pe primul cumpărător (art. 972); sau, în fine, vîndătorul închiriaza înainte de vîndare, imobilul vîndut, și contractul de locațiune este oposabil cumpărătorului, pentru-că întrunește condițiile prescrise de art. 1441, etc.¹⁾

În toate aceste cazuri, și în altele de asemenea natură, vîndătorul va garanta pe cumpărător, de evicțiune, cu-toate-că prin contractul de vîndare, el s'ar fi sustras de la răspundere pentru faptele sale personale, asemenea clausă fiind nulă după art. 1339.

Un fapt personal din partea vîndătorului poate să mai existe încă atunci când, în urma vîndărei, el a dobîndit un drept asupra lucrului. De exemplu: Fondul vîndut era grevat de o sarcină reală (o ipotecă, o servitute, un drept de uzufruct, etc.), care n'a fost declarată cumpărătorului. Vîndătorul care ar fi dobîndit acest drept real, n'ar putea să-l exercite contra cumpărătorului, fiind-că el trebuie să-l garanteze. Cumpărătorul îi va o-

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 404. V. Huc, X, 108. Laurent, XXIV, 254. Troplong, I, 474. Mourlon, III, 570. Colmet de Santerre, VII, 63 bis I și II. Planiol, II, 1520. Guillouard, I, 397. Vigié, III, 756. Thiry, III, 577.—Nu trebuie însă să considerăm ca personale vîndătorului, cauzele de evicțiune care ar emana de la un al treilea, de exemplu, de la vîndătorul anterior, pe care vîndătorul actual l-ar fi moștenit; de unde rezultă că pentru aceste fapte el nu este obligat de cît în limitele dreptului comun, o clausă generală de ne-garanție putînd să-l sustragă de la ori-ce responsabilitate. Cpr. Guillouard, I, 197, *in fine*. Baudry et Saignat, 406. Troplong, I, 476. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 382. nota 43.

pune, deci, cu succes excepția de garanție: *Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio* ¹⁾).

Nu trebuie însă să exagerăm sensul art. 1339, căci se admite în genere validitatea clausei prin care vîndătorul ar stipula că nu răspunde de cutare fapt al lui personal, anume determinat, care ar fi anterior vîndărei, și pe care el îl aduce la cunoștința cumpărătorului. Vîndătorul unui imobil ar putea, de exemplu, să dică cumpărătorului: relativ la imobilul ce-ți vînd astăzi, am făcut mai înainte cu X cutare contract, și nu răspund de evicțiunea acestuia. O asemenea stipulație, dacă cumpărătorul o primește, ar fi validă, căci el departe de a fi înșălat este din contra prevenit de vîndător. Stipulația fiind, în asemenea caz, lipsită de orî-ce dol, toți autorii o declară validă ²⁾. Ceea ce art. 1339, a cărui termenî sunt prea absoluți, oprește, este deci sustragerea vîndătorului de la obligația de garanție, prin o clausă generală, din cauza faptelor sale personale anterioare vîndărei. Ast-fel, vîndătorul n'ar putea să stipuleze că nu va răspunde de faptele sale personale anterioare contractului, pentru-că, prin acceptarea unei asemenea clause, cumpărătorul nu știe la ce se expune. Vîndătorul n'ar putea, de asemenea, să se sustragă de la răspundere pentru oare-care fapte determinate, chiar posterioare vîndărei. Ast-fel, el n'ar putea în mod valid să stipuleze că nu va răspunde de evicțiune, dacă va vinde același lucru la un al doilea cumpărător care va evinge pe cel dintâi. Asemenea clausă ar fi în contradicție flagrantă cu însu-și contractul, pentru-că el și-ar reserva dreptul de a evinge pe cumpărător, atunci când el trebuie să-î garanteze pacinica posesiune și proprietatea lucrului vîndut ³⁾.

Casurile în care vîndătorul s'ar putea sustrage de la răspundere chiar în privința faptelor sale personale.

Care sunt efectele stipulației de ne-garanție? Ea liberează pe vîndător de daunele prevădute de art. 1341, Art. 1340.

¹⁾ T. Huc, X, 108. Baudry et Saignat, 407. Veđi *suprà*, p. 677.

²⁾ Cpr. Thiry, III, 577, p. 586. Baudry et Saignat, 405. Baudry, III, 560. T. Huc, X, 109, *in fine*. Duvergier, I, 337. Troplong, I, 477. Marcadé, VI, art. 1620, No. V, p. 262, 263. Guillouard, I, 398. Laurent, XXIV, 256. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 382, nota 45. Planiol, II, 1520. Boileux, V, p. 679. Vigié, III, 757. Répert. Dalloz, *Supplément*, *Vente*, 414. Cas. fr. D. P. 65. 1. 181. Sirey, 65. 1. 381.

³⁾ Cpr. Thiry, III, 577, *in fine*.

nu însă și de restituirea prețului (art. 1340). Prețul trebuie, în principiu, să fie restituit, pentru-că el a fost plătit fără cauză ¹⁾. Cât pentru daunele-interese care rezultă din neexecutarea contractului, părțile sunt presupuse a fi renunțat la ele.

Condițiile cerute pentru ca vîndătorul să fie scutit de restituirea prețului.

Pentru ca vîndătorul să fie scutit de restituirea prețului, trebuie după art. 1340: 1° ca cumpărătorul să fi cumpărat pe răspunderea sa proprie ²⁾, à ses risques et périls, după cum se exprimă textul francez, *a suo rischio e periculo*, după cum se exprimă art. 1485 din Codul italian; 2° ca cumpărătorul, la facerea vîndărei, să fi cunoscut pericolul evicțiunii.

Redacția vicioasă a art. 1340.

Art. 1340 este însă rău redactat, căci din termenii seî ar părea să rezulte că două condiții sunt necesare pentru ca vîndătorul să nu restituie prețul, și anume: stipulația de ne-garanție și cumpărarea pe răspunderea cumpărătorului. Or, aceasta nu este adevărat, căci pentru ca prețul să nu fie restituit este de ajuns ca cumpărătorul să fi cumpărat lucrul pe riscul și pericolul său. Contractul fiind în adevăr, în asemenea caz, aleator, prețul după toate probabilitățile, a fost fixat în consecință. El ne fiind deci, în asemenea caz, deținut fără cauză, vîndătorul nu-l va restitui, cu-toate-că nu s'a stipulat o clausă de ne-garanție ³⁾.

Cunoștința ce cumpărătorul avea de evicțiune.

Contractul mai este încă aleator, și prețul nu se restituie de vîndător, când pe lângă stipulația de ne-garanție,

¹⁾ Cpr. C. București, *Curierul judiciar* din 1899, No. 41, T. Huc, X, 114. Planiol, II, 1520. Thiry, III, 578. Baudry et Saignat. *Vente*, 408 și toți autorii.—La Romani, vîndătorul nu restituia prețul, pentru-că vîndărea lucrului altuia fiind validă, acest preț nu era deținut fără cauză de vîndător. Veđi *suprà*, p. 666.

²⁾ Rămâne însă bine înțeles că aceste expresii nu sunt sacramentale, ele putînd fi înlocuite prin echivalenti. Tot ce se cere este ca din intenția cumpărătorului să rezulte că el a înțeles să facă un contract aleator, adică : să cumpere mai mult un *alea* de cât lucrul în sine. Cpr. Duvergier, I, 339.

³⁾ Pothier, III, 186. Guillouard, I, 395. Laurent, XXIV, 258. Thiry, III, 578. T. Huc, X, 114. Baudry, III, 561. Baudry et Saignat, 409. Troplong, I, 417, 482, 483. Colmet de Sarterre, VII, 64 bis II și III. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 384. Marcadé, VI, art. 1629, No. VI, p. 265. Duvergier, I, 339. Duranton, XVI, 262. Vigié, III, 758. Mourlon, III, 573. Planiol, II, 1520, *in fine*. Acollas, III, p. 289. Cas. fr. D. P. 52. 1. 72.

mai există și împrejurarea că cumpărătorul a luat cunoștința de pericolul evicțiunii fie de la vîndător, fie de a-iurea, înainte sau în momentul contractului¹⁾. De astă-dată se cere însă întrunirea a două condiții, și anume: atât stipulația de ne-garanție cât și cunoștința personală a cumpărătorului de pericolul evicțiunii, această cunoștință singură ne fiind suficientă; căci, în lipsa unei stipulații de ne-garanție, el a putut să se aștepte la garanția vîndătorului, cu-toate-că a cunoscut pericolul evicțiunii. Cu alte cuvinte, singura cunoștință a pericolului evicțiunii nu dovedește numai prin ea însăși că cumpărătorul a înțeles să facă un contract aleator și să renunțe la preț. Deci, pentru ca el să nu aibă drept la preț trebuie ca, pe lângă cunoștința ce ar fi avut de pericolul evicțiunii, să existe și o stipulație de ne-garanție din partea vîndătorului.²⁾

Art. 1351.

Ultimul caz în care evicțiunea cumpărătorului nu dă loc nici la daune, nici chiar la restituirea prețului, în care prin urmare, garanția datorită de vîndător încetează, este cazul prevădut de art. 1351, despre care ne-am ocupat *supră*, p. 680 urm., în care evicțiunea se datorește culpei cumpărătorului care, în loc de a pune pe vîndător în cauză pentru ca să fie apărat de dînsul, urmărește singur procesul în revendicare intentat de terții. În asemenea caz, cumpărătorul nu poate cere nimic de la vîndător, nici chiar restituirea prețului, dacă vîndătorul stabilește că avea mijloace suficiente spre a respinge acțiunea revendicantului. Cumpărătorul va suferi, în asemenea caz, consecințele culpei sale neglijenței sale: *Qui sua culpa damnum sentit, sentire non videtur.*

- 1) Cpr. Duranton, XVI, 262, p. 274, nota 1.—S'a decis că prin cunoștința din partea cumpărătorului, cerută de art. 1340, se înțelege o cunoștință contractuală, manifestată în contract, împărțită de ambele părți, iar nu existentă numai în mintea uneia din părțile contractante. C. București, C. judiciar din 1899, No. 41. Cpr. T. Huc, X, 115. Guillouard, I, 389.—Prin urmare, această cunoștință a cumpărătorului nu se poate dovedi de vîndător de cât conform dreptului comun, adică: prin marturi și presumpțiuni numai când valoarea e mai mică de 150 lei. C. București, decizia *supră* citată. C. Orléans, Sirey, 36. 2. 531 și Répert. Dalloz, *Vente*, 1072, nota 2. Duranton, *loco cit.* Guillouard, I, 388.
- 2) Cas. fr. D. P. 94. 1. 43. C. București, decizia citată în nota precedentă, și autorii citați tot acolo. Veți și Nacu, III, 165, p. 244.—Veți însă T. Huc, X, 115.

Casurile în care culpa cumpărătorului îl face să piardă acțiunea în garanție. Iată un alt caz în care culpa cumpărătorului l-ar face să piardă acțiunea în garanție: Cine-va cumpără o creanță ipotecară, stipulând garanția vîndătorului (art. 1397) ¹⁾. Cumpărătorul lasă însă să se perime inscripția ipotecară prin faptul că nu o reînnoește în termenul util (art. 1786). Debitorul constituie alte ipotecă și devine insolubil, în cât cumpărătorul nu-și mai poate realiza creanța sa. Vîndătorul, în asemenea caz, de și garantase solvabilitatea debitorului, este la adăpost de ori-ce răspundere, pentru-că pierderea suferită de cumpărător se datorește, în spece, faptului și neglijenței sale ²⁾.

Prescrierea acțiunii în garanție. Art. 1890. În fine, răspunderea de evicțiune încetează când acțiunea în garanție este prescristă, și ea se prescrie, conform dreptului comun, prin trei-deci de ani (art. 1890) ³⁾.

Naște însă întrebarea: De când începe a curge termenul de 30 de ani? Art. 2257 din Codul francez dispune că prescripția nu curge, în privința unei acțiuni în garanție, cât timp evicțiunea nu are loc, ceea ce înseamnă că prescripția începe a curge din momentul admiterii evicțiunii, adică: de când hotărîrea care a condamnat pe cumpărător a delasa în totul său în parte lucrul, a devenit definitivă ⁴⁾.

Comparatie între art. 2257 C. fr. și 1885 C. rom. Aceeași soluție este admisibilă și la noi, cu toată eliminarea paragrafului din Codul fr. relativ la acțiunea în garanție. În adevăr, acest paragraf a fost eliminat ca de prisos, după observația lui Marcadé, fiind-că cazul relativ la acțiunea în garanție intră în paragraful 1 al art. 1885 (2257 fr.), după care prescripția unei creanțe condiționale nu poate începe de cât din momentul îndeplinirii condiției. Iată, în adevăr, cum se exprimă Marcadé, pe care legiu-

¹⁾ Cpr. art. 438 din Codul german.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 410, *in fine*. Laurent, XXIV, 263.

³⁾ Laurent, XXIV, 264. Guillouard, I, 392. Duranton, X, 305, 306 și toți autorii.

⁴⁾ Veți în acest sens: Leroux de Bretagne, *Nouv. tr. de la prescription*, II, 685. Vazeille, *Prescription*, I, 295 (ed. din 1832). Laurent, XXXII, 23. Duranton, XXI, 333. Guillouard, *Prescription*, I, 135. T. Huc, XIV, 424.—Veți însă Baudry et Tissier (*Prescription*, 393) și Aubry et Rau (II, § 213, p. 484, nota 13, ed. a 5-a), după care acțiunea în garanție, putînd fi exercitată din ziua tulburării, ar deveni prescriptibilă din ziua producerii acestui fapt.

torul nostru se vede că l-a avut și de astă-dată în vedere: „Deux circonstances seulement, la condition et le terme suspendent ici la prescription des créances, et c'est par une rédaction inexacte que notre article en indique trois. Celle qu'il présente en second lieu (adecă acea relativă la acțiunea în garanție) rentre dans la première. Il est clair, en effet, que quand vous êtes obligé de me garantir de telle éviction, si cette éviction a lieu, votre obligation est conditionnelle. Notre article se réduit donc à dire que la prescription est suspendue pour les créances conditionnelles ou à terme, tant que la condition n'est pas accomplie, ou que le terme n'est pas échu¹⁾).

Așa dar, termenul prescripției ordinare nu va curge la noi, ca și în Franța, nici din ziua vîndărei lucrului altuia, nici din ziua tulburărei, după cum pe nedrept susțin unii în Franța, ci din ziua admiterei în mod definitiv a evicțiunei. Dreptul nostru este în această privință conform aceluși francez, și schimbarea de redacție a art. 1885 din Codul nostru nu ne poate conduce la un rezultat contrar²⁾.

Cui aparțin acțiunea și excepțiunea de garanție, și persoanele cărora ele pot fi opuse.

Garanția poate fi cerută pe cale de acțiune sau pe cale de excepțiune.

Pe cale de acțiune: Când cumpărătorul, tulburat prin o acțiune în justiție, cheamă pe vîndător pentru ca să-l apere; sau, când în urma evicțiunei, îl acționează pentru a-i cere prestațiunile prevădute de art. 1341 urm.

Pe cale de excepție: Când acel care tulbură pe cumpărător și care tinde la evicțiune este tocmai acela care trebuie să-l garanteze. Prima datorie a vîndătorului este de a nu tulbura pe cumpărător, căci el trebuie să-i asigure pacinica posesiune și proprietatea lucrului vîndut (art. 1336); de aceea am și vădut că vîndătorul nu poate

¹⁾ Marcadé, *Prescription*, art. 2257, p. 167.

²⁾ Dl. Nacu nu se ocupă de loc de această chestiune nici la acțiunea în garanție pentru evicțiune, nici la titlul prescripției. În cartea distinsului nostru coleg de la București, cetitorul găsește de toate, afară de ceea ce-i trebuie.

să tulbure pe cumpărător nici chiar în virtutea unei noue calități dobândite în urma vîndărei. (Veđi *suprà*, p. 677). Deci, dacã el îl tulburã, cumpărătorul va putea sã-i opunã excepția de garanție: *Quem de evictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio*. (Veđi *suprà*, p. 677.)

Atât acțiunea cât și excepția de garanție sunt indivisibile. (Veđi *suprà*, p. 678).

În principiu, acțiunea în garanție nu se exercită de cît atunci când pretinsul proprietar și-a manifestat pretențiile sale, fie prin un act de posesiune, fie prin o acțiune în revendicare. A garanta însemnează în adevăr a apăra, și numai cine este atacat, poate fi aparat. 1)

Se admite însă, cu-toate-acestea, că cumpărătorul ar putea să acționeze pe vîndător îndată ce s'ar dovedi că i s'a vîndut un lucru străin, de exemplu, prin comunicarea titlurilor de proprietate ale adevăratului proprietar²).

Atât acțiunea cât și excepțiunea de garanție se exercită contra vîndătorului, moștenitorilor său reprezentanților săi univărsali puri și simpli (Veđi, *suprà*, p. 677).

Ele aparțin atât cumpărătorului cât și moștenitorilor său reprezentanților săi univărsali ori cu titlu univărsal.

Ele pot fi exercitate și de reprezentanții cu titlu particular ai cumpărătorului, precum ar fi, de exemplu, un sub-achisitor. Ast-fel, achisitorul particular al cumpărătorului poate, la caz de evicțiune, să recurgă direct și în numele său personal contra vîndătorului originar, chiar dacã el n'ar avea drept la garanție contra propriului său autor, pentru-cã cine transmite cui-va proprietatea unui lucru, o transmite cu toate drepturile și acțiunile care pot să consolideze această proprietate: *cum omni causa*³).

Am vëđut însă *suprà*, p. 683, nota 4, că în asemenea caz, sub-achisitorul nu are dreptul de a cere de la

¹) Guillouard, I, 304. Laurent, XXIV, 218.

²) Guillouard, I, 304, *in fine*.

³) Thiry, III, 580. Laurent, XXIV, 229, 230. Guillouard, I, 320. Colmet de Santerre, VII, 61 bis II. Duvergier, I, 343. Troplong, I, 429, 437. Duranton, XVI, 275, 276. Demolombe, XXV, 141. Larombière, *Oblig.*, I, art. 1166, No. 28. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 376. Baudry, III, 589. Baudry et Saignat, *Vente*, 359. T. Huc, X, 131. Planiol, II, 1498. Cas. fr. D. P. 85. 1. 357. Sirey, 86. 1. 149. C. Bordeaux, D. P. 89. 2. 11. Sirey, 91. 2. 5. Veđi și *suprà*, p. 683.

vîndătorul original prețului plătit de primul cumpărător, ci prețului debursat în realitate de dînsul.

Dacă sub-achisitorul este însă un donatar, nu poate să fie vorba de restituirea prețului plătit de dînsul, pentru-că el n'a plătit nici-un preț. Asemenea achisitor nu va putea cere, de bună samă, de cât prețului plătit de autorul său ¹⁾).

II. Despre răspunderea ²⁾ vîndătorului pentru viciile ascunse ale lucrului vîndut ³⁾.

Regule generale.

Art. 1336 dispune că, independent de evicțiune, despre care ne-am ocupat până acum, vîndătorul răspunde către cumpărător de viciile ascunse sau *redibitorii* (art. 1359) ale lucrului vîndut⁴⁾. Această materie face obiectul art. 1352 urm. din Cod. civ.⁵⁾. Cumpărătorul a fost și de astă-dată înșălat.

¹⁾ Thiry, III, 582.

²⁾ Rubrica Codului fr. este intitulată: despre garanția defectelor lucrului vîndut (*de la garantie des défauts de la chose vendue*), și Aubry et Rau (IV, § 355 bis, p. 386, nota 1) sunt de părere că cuvîntul *responsabilitate* este în specie mai potrivit de cât acel de *garanție*, pentru-că aci, vîndătorul nu este obligat a apăra pe cumpărător, sprijinindu-l contra viciului lucrului. Această idee este foarte bine dezvoltată de Ricardo Fabini, în *Revue trimestrielle de dr. civil*, t. II (anul 1903), p. 280 urm.—Veți însă Guillouard, I, 415, care menține, în specie, expresia: *garanție*. Pothier intitulează, de asemenea, secția a IV-a a capit. I din t. III: *De la garantie des vices rédhibitoires* (No. 202 urm.).

Deoseb. între rubrica noastră și cea din C. fr.

³⁾ Veți asupra acestei materii, pe lângă autorii obicinuit citati: Ricardo Fabini, *Nature juridique de la responsabilité du vendeur pour les vices cachés*, *Revue trimestr. de dr. civil*, t. II, anul 1903, p. 279—333. Saleilles, *Th. générale de l'oblig. d'après le 1-er projet de C. civ. pour l'Empire allemand*, No. 210, urm., p. 230 urm. (ed. a 2-a, 1901). Charlin, *De la garantie à raison des vices* (teză p. doctorat, 1895).

⁴⁾ În cât privește aplicarea acestor principii la vîndările comerciale, veți Vidari, *Corso di diritto commerciale*, III, p. 438 urm., No. 2685 urm. (ed. a 4-a, 1895).

⁵⁾ La Romani, această materie era reglementată cu multe detalii în Digeste, la titlul I, cartea 21, *De ædilitio edicto*, despre edictul edililor curuli, cari erau însărcinați cu privigherea tîrgurilor și a bălciurilor, avînd și o putere de jurisdicție în privința vîndărilor frauduloase de robi și de a-

Dreptul roman.

Casul în care cumpărătorul are acţ. în anulare.

Dacă cumpărătorul a fost indus în eroare asupra însă-şii substanţei lucrului vîndut, el are acţiunea în anulare. Ast-fel, dacă el a înţeles să cumpere un obiect vechiu, a cărui autenticitate i-a fost garantată de vîndător, lipsa acestei calităţi a lucrului nu constituie un viciu ascuns al aceluşi lucru, care să dea loc la o acţiune ce urmează a fi exercitată într'un termen scurt, conform art. 1359, ci o eroare substanţială care atrage anularea vîndărei (art. 954)¹).

Aceeaşi soluţie ar fi admisibilă în cazul când cumpărătorul ar fi înţeles să cumpere un tablou ca fiind opera unui pictor cu renume, a cărui autenticitate o garantase vîndătorul, şi în realitate i s'ar fi dat tabloul unui alt pictor²).

Acţ. în garanţie.

De câte-ori însă cumpărătorul s'a înşalat asupra unei calităţi secundare sau accesorii a lucrului vîndut, el nu va avea acţiunea în anulare de care s'a vorbit mai sus; ci acţiunea în garanţie, afară de cazul când părţile ar fi con-

nimale. Acest titlu din Digeste (asupra căruia vezi Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 393 urm.), se ocupă mai cu samă despre vîndarea robilor, care era marfa cea mai curentă, lucru admis şi la noi altă dată. (Vezi *supră*, p. 666). Despre cai (L. 38, Dig., *loco cit.*) şi alte animale găsim foarte puţine dispoziţii în edictul edililor, însă L. 63 Dig., *loco cit.* prevede că dispoziţiile din acest titlu nu se aplică numai la robii şi la animale, ci şi la alte lucruri.— În privinţa robilor, jurisconsultii romani se întreabă dacă un rob chior, şchiop, ghebos, mut, surd, răios, bălbăit (*balbus et blesus*), cu limba tăiată, căruia îi lipseşte un dinte, sau care are durere de dinţi, care are mai mult de cinci degete la mîni sau la picioare, care miroasă din gură (*cui os oleat*), etc. este sau nu sănătos, şi aceeaşi chestie se pune în privinţa roabei care are de două ori pe lună scurgeri periodice (*quæ bis in mense purgatur*), sau care nu are de loc la regule, afară de cazul când aceasta s'ar întâmpla din cauza virstei (L. 15, Dig., *loco cit.*). Ei răspund că aceste viciuri dau loc la acţiunea redibitorie, sau *quantum minoris*. Aceeaşi soluţie era admisă, când roaba ce se cumpăra era ast-fel conformată în cât nu putea să nască copii. „*Mulierem ita arctam, ut mulier fieri non possit, sanam non videri constat*“ (L. 14, § 7, Dig., *loco cit.*)

- ¹) Vezi t. V a Coment. noastre, p. 50, text şi nota 3. Cpr. C. Paris, Sirey, 90. 2. 133. *Pand. Périod.* 91. 2. 116. Sirey, 77. 2. 325. T. Huc, X, 142, p. 194. Baudry et Barde, *Oblig.*, I, 54, p. 79, text şi nota 2 (ed. a 2-a).
- ²) Cpr. Cas. fr. Sirey, 1902. 1. 317. Baudry et Barde, *op. şi loco cit.*, text şi nota 1. T. Huc, VII, 25. Guillouard, *Vente*, I, 416. Vezi şi t. V a Coment. noastre, p. 50, text şi nota 2.

venit să facă din această calitate o condiție a contractului ¹⁾.

Nu trebuie, deci, să confundăm absența unei calități cu un defect sau viciu al lucrului; căci defectul sau viciul face numai ca lucrul să fie impropriu usului la care era destinat, sau îi micșorează valoarea lui; pe când, în caz de eroare substanțială, cumpărătorul n'a cumpărat lucrul ce a înțeles să cumpere ²⁾.

Pentru ca defectul sau viciul ce are lucrul vândut să angajeze responsabilitatea vîndătorului, nu este de ajuns ca el să lipsească pe cumpărător numai de o plăcere, ci mai trebuie încă ca el să facă lucrul impropriu la întrebuintărea la care era destinat, sau cel puțin să micșoreze în mod simțitor valoarea lui (art. 1352); de unde rezultă că dacă lucrul poate, cu toate defectele sale, fie chiar ascunse, servi la usul la care era destinat, acțiunea în garanție nu va putea să aibă loc ³⁾. „De nu va arăta vîndătorul sminteala lucrului ce vinde, țice Codul Caragea (art. 39, partea III, capit. 2), este slobod cumpărătorul să nu iea lucrul, sau să scadă din preț. Aceasta însă atunci să se facă când lucrul acela, pentru sminteala ce are, rămâne să fie netrebnic sau cu anevoie de întrebuintat; iar altminteri să rămăe vîndătorul nesupărat“.

Defectele sau viciile de care este vorba se numesc *redibitorii* (art. 1359), pentru-că ele pot atrage resilierea vîndărei. „*Redhibere est, facere ut rursus habeat venditor quod habuerit: et quia reddendo id fiebat, idcirco redhibitio est appellata quasi redditio*“ ⁴⁾.

Cuvintele *vicii redibitorii* se aplică mai cu samă la animalele domestice ⁵⁾.

La noi, nici-o dispoziție specială ne existând în privința

¹⁾ Cpr. T. Huc, X, 142, p. 194.

²⁾ Cpr. T. Huc, X. 142. Baudry et Saignat, 414. Planiol, II, 1467. Mourlon, III, 609. Guillouard, I, 416. Ricardo Fabini combate foarte bine părerea autorilor, mai cu samă a lui Giorgio Giorgi (*Teoria delle obbligazioni*, IV, 70), cari ved în teoria viciilor ascunse o consecință a teoriei erorii. Veđi *Revue trimestrielle de dr. civil*, II (anul 1903), p. 300 urm., No. 19 urm.

³⁾ Guillouard, I, 422. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 387, 388. Baudry et Saignat, 417. Planiol, II, 1463. Cpr. C. Caen, Répert. Dalloz, *Vices rédhibitoires*, 229.

⁴⁾ L. 21, Pr., Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1.

⁵⁾ Veđi Rolland de Villargues, Répert., v^o *Rédhibitoire*, t. VII, p. 747.—Despre vîndările de animale care, în Franța, au dat

vîndărilor de animale, răspunderea vîndătorului este cea

loc la mai multe legi speciale (L. din 20 Mai 1838, abrogată și înlocuită astăzi prin cea din 2 Aug. 1884, asupra Codului rural; vezi și L. din 21 Iulie 1881 asupra poliției sanitare a animalelor), vechile noastre legiuiri se ocupau pe larg. Iată, în adevăr, ce găsim, în această privință, în Codul lui Andr. Donicî :

Cod. lui
Andr. Donicî.

„Vîndătorii sunt datorî să spue pricinile vitelor ce le au de vîndare ; căci, de va vinde cine-va vite smreduite de boală, și se va dovedi că au fost prin știința sa, atunci va plăti și paguba ce se va întîmpla cu smreduirea altor vite. Și iarăși vîndându-se vite împărechete, când una va eși cu patimă, amînduē se dau înapoi, care din pravilă are soroc 60 de zile. Cum și dacă vita vîndută se va dovedi că au fost de patimă, și vîndătorul au tăgăduit, dîcînd că este sănătoasă.—Asemenea și cel ce va vinde rob tâlhariu sau nebun, îl iea înapoi, care jalobă se mișcă până în 6 luni, iar de s'au întreat și știind au tăgăduit, atunci va plăti îndoit prețul ce au luat“ (art. 12—15, capit. 11, Pentru vîndări).

Codul Calimach.
Art.
1241—1244.

Codul Calimach are, în această privință, următoarele dispoziții, împrumutate de la art. 924 urm. din Codul austriac : „Dacă o vită va începe a se bolnavi, ori de va peri în curgere de 24 ceasuri după trădarea ei, atunce se socotește, după presumpția iuridică, că au fost bolnavă mai înainte de trădare.—Această presumpție are tărie : a) Când în curgere de opt zile, la porci, se va arăta linți, și la oi, vărsat sau rae, sau, dacă în curgere de două luni de zile, se va descoperi galbază la oi ; b) când la vite albe se va ivi, în curgere de trei-deci zile după trădarea lor, știria vacyilor și veneria buhailor (*wenn bei dem Rindvieche binnen dreissig Tagen nach der Übernahme die Drüsenkrankheit, so genannte Stiersucht, gefunden wird*), dîce art. 925 din Codul austriac ; c) când la cai și la vite de povoară, în curgere de cincispre-dece zile după trădarea lor, se va descoperi răpciugă, buba mînzului, cum și nădușală, sau, dacă în curgere de trei-deci zile, se va descoperi turba cailor, malic, nărav rēu, albeată neagră fără leac (*der schwarze Staar*), pohăeală.—Această iuridică presumpție folosește pe primitorul unei asemenea vite numai atunce când el îndată va înștiința de meteahna sau de boala acestor vite pe trădătorul lor, sau pe factoriul, ori în lipsa lor, pe judecătorul locului, sau pe cei ispitiți întru aceasta, pentru-ca să se caute vita.—Dacă primitorul vitei se va lenevi întru această privighere, se îndatorește să dovedească cum că vita au fost cu patimă mai înainte de a i se trăda ; iar acel ce au dat vita, are totdeauna voe să dovedească că arătata patimă s'au întîmplat după trădarea ei. La această întîmplare se deosebesc vitele cele curate la iarmaroc, după obiceiul pămîntului“ (art. 1241—1244 C. Calimach, 924—927 C. austriac).

determinată de dreptul comun, adecă de art. 1352 urm.¹⁾

Vorbim, bine înțeles, de răspunderea civilă, căci aceea penală este cârmuită de art. 174 din legea poliției sanitare.

L. poliției
sanitare ve-
terinare.

Codul Caragea, ca de obicei, este mai puțin complet decât Codul Calimach, însă are și el câteva dispoziții în această privință „Pentru smintelele cele învederate (cum ochiștricat al unui cal și altele asemenea), nu se învinovățește vinătorul, pentru-că cumpărătorul nu poate pricinui că nu le-a vădūt.—De obște, ori-ce sminteală se va socoti că cumpărătorul putea să o vadă, să o cunoască, sau să o banuiască, nu poate pentru aceasta să pricinuiască.—Când vinătorul va ști sminteala lucrului ce vinde și o va face, și dintr'aceasta se va întâmpla pagubă cumpărătorului, se îndatorește la pagubă; iar când nu o va ști, nu se îndatorește, precum: de va vinde neștine turmă smreduită și se va smredui și alte oi, și altele asemenea“ (art. 40—42, partea III, capit. 2).

C. Caragea.

Codul german cuprinde și el mai multe dispoziții asupra viciilor redibitorii cu privire la animalele domestice (art. 482—492), iar art. 481 din acest Cod declară aplicabile și la vințările de cai, măgari, catiri, boi, vaci, oi și porci, art. 459 urm. relative la viciile lucrurilor în genere, întrucât aceste dispoziții nu sunt contrare acelor relative la viciile animalelor. Veți asupra acestei materii, reglementată cu multe detalii în Codul german, Saleilles, *Étude sur la théorie générale de l'obligation d'après le premier projet de Code civ. pour l'Empire allemand*, No. 210 urm., p. 230 urm.

Codul ger-
man.

După art. 482 din acest Cod, vințatorul nu răspunde de viciile redibitorii principale (*Hauptmängel*), de cât atunci când ele se manifestă în termenele determinate (*Gewährfristen*). Ordonanța imperială asupra viciilor redibitorii ale cailor, care completează textul sus-citat, fixează la 14 zile termenul de garanție pentru fie-care viciu redibitor: *cornaj*, *imobilitate*, *ticnafes* (suspinul său respirația grea), *oftalmia periodică* și *tic*, iar pentru *morvă*, la 15 zile. Veți Stavrescu, *Hipologie* (București, 1900), p. 580, nota 1.

Art. 482
C. german.

¹⁾ Această lacună, care nu mai există astăzi nici în Franța (L. din 2 Aug. 1884), nici în Belgia (L. din 25 August 1885), este însă foarte regretabilă, căci mai cu samă în vințările de animale frauda este la ordinea zilei. „L'achat de certains bestiaux est devenu une chose assez aléatoire, dice Troplong (*Vente*, II, 549, p. 10 și 11), et on y est souvent trompé. *Le commerce des chevaux, surtout n'est que l'art du mensonge et de la fraude mis en pratique*, et les personnes de divers états qui s'en mêlent n'ont aucune honte de rivaliser avec les maquignons de profession pour induire en erreur l'acheteur moins rusé qu'elles“.

tare veterinară (28 Mai 1882), după care acei cari vor fi vîndut sau vor fi pus în vîndare animalele pe care le ştiaŭ sau le bănuiaŭ măcar a fi atinse de boale contagioase ¹⁾, sunt pedepsiţi cu închisoarea de la două până la şase luni şi cu amenda de o sută până la o mie lei ²⁾.

Aplic. art. 1352 urm. la vîndările comerciale, mobiliare, imobiliare, etc.

De altmintrelea, art. 1352 urm. se aplică atît în materie civilă cît şi în materie comercială (art. 70 C. com. ³⁾), la vîndările mobiliare cît şi la acele imobiliare ⁴⁾, soluţie care era admisă şi în dreptul roman ⁵⁾. Ca exemple de vicii ascunse în materie de vîndări imobiliare se poate cita: starea rea a temeliei sau a materialelor întrebuintate, etc. ⁶⁾.

Boalele contagioase la animale. Art. 1 L. din 28 Mai 1882.

- ¹⁾ Boalele animalelor domestice, care trebuiesc considerate ca contagioase şi în contra cărora se aplică legea poliţiei sanitare veterinare, sunt :

Pesta bovină (ciuma vitelor) la toate rumeătoarele : pleuro-pneumonia contagioasă la vitele cornute numai ; variola (vêrsatul) la oi şi capre ; scabia (răia) la cai, măgari, catîri şi oi ; febra aftoasă (durere de gură şi de picioare) la vitele cornute mari şi mărunte şi la porci ; paronichia contagioasă (şchiop sau colnic) la oi şi capre ; morva şi farcinul (râpciuga şi cărtiţa) la cai, măgari şi catîri ; boala veneriană malignă la armăsari şi epe de prăsilă ; febra tifoidă la porci ; rabia (turbarea) şi antraxul (dalac, talan, armurar) la toate animalele domestice (art. 1 L. de poliţie sanitară veterinară din 28 Mai 1882). Cpr. L. fr. din 21 Iulie 1881, modificată prin L. din 31 Iulie 1895, asupra căroră veđi Pabon, *Tr. th. et pratique des justices de paix*, IV, 3769 urm. (Paris, 1904). Legiuitorul n'a lăsat deci la aprecierea judecătorilor boalele care trebuie să fie considerate ca contagioase. Această nomenclatură este limitativă. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 447, p. 387.

- ²⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 119, text şi nota 2. Veđi şi *supra*, p. 558, text şi nota 6.
- ³⁾ Cpr. Guillouard, *Vente*, I, 437.
- ⁴⁾ C. Paris şi Rennes, *Pand. Périod.* 92. 2. 45. D. P. 94. 2. 148. Veđi şi alte decii mai vechi citate de Baudry et Saignat, *Vente*, 425, nota 1. Aubry et Rau, IV, p. 355 bis, p. 388. Duvergier, I, 306. Troplong, II, 548. Marcadé, VI, art 1641—1649, No. 1, p. 286. Laurent, XXIV, 287. Guillouard, I, 438. T. Huc, X, 147. Arntz, III, 1011. Planiol, II, 1464. Vigié, III, 761. Thiry, III, 385. Nacu, III, 170, p. 246. Mourlon, III, 602.—*Contra* : Duranton, XVI, 317.
- ⁵⁾ L. L. 1, Pr.: L. 49 şi 63, Dig., *De edilitio edicto*, 21. 1: L. 4, Cod. *De edilitiis actionibus*, 4. 58.
- ⁶⁾ T. Huc, *loc. cit.*, Guillouard, I, 439. Laurent, XXIV, 287. In cît priveşte chestiunea de a se şti dacă cumpărătorul

Altă-dată se cerea resilierea vîndărei unei case pen-Stafii, năluci,
tru că era locuită de stafii, năluci, strigoii, etc.¹⁾, și Cice-
rone ne vorbește de o casă în odăile căreia ar fi venit șerpi²⁾.
etc.

Legile romane ne dau ca exemple de resiliere de vîndări imobiliare casul în care fondul vîndut, în loc de pășune, ar produce erburî veninoase, de natură a pricinui moartea animalelor, *pestibebes vel lethiferas herbas*³⁾, sau ar da loc la boli molipsitoare, *veluti si pestilens fondus distractus sit*, etc. (L. 49, Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1).

Răspunderea vîndătorului există și în privința vîndă-
rilor de mobile incorporale precum: creanțe, titluri la
purător, etc.

comunității unui zid (art. 598) are recurs în contra vechiului proprietar, când temelia acestui zid nu este bună, sau cînd există alte vicii ascunse, veđi T. Huc, *loco cit.* Baudry et Saignat, 425. Guillouard, I, 439. Demolombe, XI, 374 ter. Laurent, VII, 523. Veđi t. III a Coment. noastre, p. 80.

1) Veđi Pravila lui Matei Basarab, glava 378, *Pentru mortul de se va afla strigoiu, căruia îi dic vircolac, ce trebue să i să facă.*—Pravila ne spune că se făceau rugăciuni și se ceteau molitvele de blestem, pentru ca, cu darul lui Hristos, să fugă dracul de acolo.

2) Cpr. Troplong, *Vente*, II, 548. Aceeași soluție era admisă în privința contractului de locațiune. Cpr. Troplong, *Louage*, I, 197. Duvergier, *Louage*, I, 528. Laurent, XXV, 118. Veđi și adnotația ce am publicat în *Dreptul din 1899*, No. 64, p. 524.

3) L. 4, Cod, *De ædilitiis actionibus*, 4. 58.

4) Cpr. Baudry et Saignat, 426. T. Huc, X, 145.—Ast-fel, jurisprudența consideră cu drept cuvînt ca avînd vicii ascunse de natură a angaja responsabilitatea vîndătorului, titlurile la purtător eșite la sorți (cpr. C. Paris, D. P. 92. 2. 257), sau lovite de proprie, în basa legii din 23 Ianuarie 1883 pentru titlurile la purtător pierdute, distruse, furate, etc. (Cpr. Cas. fr., C. Lyon și Paris, D. P. 94. 1. 258. Sirey, 97. 1. 504. Sirey, 96. 2. 121. D. P. 96. 2. 252). Imprejurarea că titlul la purtător vîndut era pierdut sau fusese furat, este neapărat un viciu ascuns, pentru-că cumpărătorul nu are de unde să afle aceste împrejurări. T. Huc, *loco cit.* Guillouard, *Vente*, I, 429.

S'a decis însă că, după art. 20 din legea din 1883 asupra titlurilor la purtător pierdute, distruse sau furate, particularii, actualii posesori a unui titlu pierdut, nu sunt responsabili dacă au fost de bună credință și dacă îl posedă în virtutea unei negocieri făcută printr'un mijlocitor de schimb sau casă de bancă. Agenților de schimb însă și caselor de bancă, spre deosebire de celelalte persoane, nu li se cere de cât să fie de bună credință, și să se asigure de

Ea nu este însă admisă în privința vânzărilor publice¹⁾.

Art. 1360. Această acțiune (redibitorie) nu există în vânzările publice. (Art. 681 urm., 694, 696 Pr. civ. Art. 1649 C. fr.)²⁾.

Răspunderea vânzătorului pentru viciile ascunse ale lucrului vândut nu mai are loc de câte-ori vânzarea a fost făcută prin o autoritate publică, fie vorba de mobile sau de imobile; pentru-că, în asemenea vânzări, lucrul vândându-se a-rare-ori pe adevărata sa valoare, cumpărătorul este presupus că a înțeles să-l dobândească așa cum se găsește³⁾.

Art. 403 C.
civ., 681
urm. Pr.
civ.

Art. 1360, fiind o excepție de la dreptul comun⁴⁾, este de strictă interpretare. El nu se aplică deci la toate vânzările publice, ci numai la acele pentru care intervenția justiției este neapărată. Ast-fel, el se aplică necontestat la vânzările bunurilor imobiliare ale minorilor și interdișilor, care trebuie neapărat să se facă prin justiție (art. 403 C. civ., 681 urm. Pr. civ.)

Art. 691
urm. Pr. civ.

El nu se aplică însă la vânzările voluntare publice, făcute între moștenitori majori și prezenți pentru eșire din indivisiune (art. 691 urm. Pr. civ.), fiind-că aceștia ar putea face împărțeala între ei și de bună voe.⁵⁾

identitatea titlurilor și a persoanelor de la care le cumpără; de la dinșii nu se cere ca cumpărarea titlurilor să se facă prin mijlocirea unei alte case de bancă, sau alți mijlocitori de schimb; aceste negocieri ei le pot face direct. Prin urmare, dacă o casă de bancă, când a cumpărat un titlu perdut, s'a conformat disului art. 20 din citata lege, și reaua ei credință nu este dovedită, nu poate fi obligată a restitui acel titlu, de cât plătindu-i-se costul lui. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1904, No. 26.

- 1) Textul francez dice: în privința vânzărilor făcute prin autoritatea judecătorească (*par autorité de justice*), iar Codul italian dice: în vânzările judiciare, *nelle vendite giudiziali* (art. 1506).
- 2) „*Illud sciendum est hoc edictum non pertinere ad venditiones fiscales*“. L. 1, § 3, Dig., *De edictio edicto*, 21. 1.
- 3) Cpr. Thiry, III, 585. Guillouard, I, 448.—Unii autori critică însă această dispoziție. Acolas (III, p. 304) dice, între altele, că excepția admisă de art. 1360 nu se justifică prin nimic, de-vreme-ce une-ori cumpărătorii sunt mai înșalați în vânzările publice de cât în acele de bună voe.
- 4) Cpr. Cas. rom. Bulet. anul 1870, consid. de la p. 4.
- 5) Guillouard, I, 449. Thiry, III, 585. Troplong, II, 584, 585. Duvergier, I, 408. Planiol, II, 1464. Baudry et Saignat, 431. T. Huc, X, 157. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 389.

În cât privește vânzările făcute în târguri, bălciuri, iarmaroace, etc., răspunderea pentru viciile ascunse are loc, pentru-că aceste vânzări nu sunt publice.

Condițiile cerute pentru ca viciile lucrului vândut să dea loc la răspunderea vîndătorului.

Art. 1352.—Vîndătorul este supus la răspundere pentru viciile ascunse ale lucrului vîndut dacă, din cauza lor, lucrul nu este bun de întrebuințat după destinația sa, sau întrebuințarea sa e atât de micșorată, în cât se poate presupune că cumpărătorul nu l-ar fi cumpărat, sau n'ar fi dat pe dînsul ceea ce a dat, de i-ar fi cunoscut viciile. (Art. 1336, 1353, 1354 C. civ. Art. 1641 C. fr.)¹⁾

Art. 1353.—Vîndătorul nu e răspundător de viciile aparente și despre care cumpărătorul a putut singur să se convingă. (Art. 1340, 1349, 1354 C. civ. Art. 1642 C. fr.)²⁾

Art. 1354.—El este răspundător de viciile ascunse, chiar și când nu le-a cunoscut, afară numai dacă, în cazul acesta, nu se va fi învoit cu cumpărătorul ca să nu răspundă de vicii. (Art. 5, 1338 urm., 1340, 1355 urm. C. civ. Art. 1643 C. fr.)³⁾

Pentru ca viciile lucrului vîndut să dea loc la răspunderea vîndătorului, se cer următoarele condiții:

1° Viciul trebuie să fi existat în momentul vânzării, căci din acel moment riscul și pericolul lucrului vîndut, privește pe cumpărător (art. 971, partea finală, 1074, § 2 și 1295, § 1). Cumpărătorul este, deci, obligat să dovedească că viciul exista în momentul când lucrul a fost cumpărat. Aceasta lasă însă a se presupune că vânzarea are de obiect un corp cert și determinat; căci dacă ar fi vorba de vânzarea unor lucruri determinate numai *in genere*, cumpărătorul va trebui să dovedească că viciul exista în momentul predării lucrului, care individualizează lucrul vîndut⁴⁾.

Existența viciului în momentul vânzării.

text și nota 14. C. Pau, Paris și Lyon, Sirey, 68. 2. 10. Sirey, 70. 2. 207. D. P. 71. 2. 42. D. P. 84. 2. 147.—*Contrà*: Colmet de Santerre, VII, 86 bis. Vigié, III, 761.

1) Cpr. L. 1, § 8, *ab initio*: L. 7, Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1.

2) Cpr. L. 1, § 6 și L. 14, § 10, Dig., *loco cit.*

3) Cpr. L. 1, § 2; L. 14, § 9; L. 63, Dig., *loco cit.*

4) Baudry et Saignat, *Vente*, 422. T. Huc, X, 143. Dacă este vorba de o vânzare făcută după greutate, număr, sau măsură, viciul va trebui să existe în momentul cântăririi, măsurării,

Casul unei vânzări făcute după greutate, număr, etc.

Vînd. con-
diţională.

Dacă este vorba de o vîndare condiţională, viciul tre-
bue să existe în momentul îndeplinirii condiţiei ¹⁾. Viciul
nu are însă nevoie de a fi atins în acel moment toată gra-
vitatea sa, fiind suficient ca atunci el să existe numai în
principiū (*en germe*), de şi s'a dezvoltat mai în urmă ²⁾.

Viciul tre-
bue să fie
ascuns.

²⁰ Viciul trebuie să fie ascuns (art. 1352, 1353);
căci dacă el era aparent, cumpărătorul l-a cunoscut sau
a putut să-l cunoască ³⁾, el fiind presupus că a cumpărat

sau numărării, iar nu mai târziu: căci de atunci riscul şi
pericolul trece la cumpărător (art. 1300). Cpr. C. Orléans,
D. P. 81. 2. 38.

Casul unei
vîndări cu
gramada.

Dacă vîndarea este cu gramada, cu hurta, după cum se
exprimă Codul Calimach (vezi *supra*, p. 619), viciul trebuie
să existe în momentul contractului. După Codul Calimach,
viciul în asemenea vîndări, nu angaja responsabilitatea vî-
dătorului de cât atunci când lipsia una din calităţile a-
firmate de vîdător sau stipulate de cumpărător. „Dacă
s'a dat lucruri *cu hurta*, în starea precum se află, adică:
fără numărare, măsurare şi fără cântărire, dice art. 1248
din Codul Calimach (930 C. austriac), nu se îndatoreşte dă-
tătorul să răspundă metehnele aflate la acele lucruri, afară
numai când va lipsi însuşirea pe care cu neadevărul au a-
rătat, ori de cătră primitorul lucrului s'aun tocmit“.

Art. 1248
C. Calimach.

¹⁾ T. Huc, X, 143, *in fine*. Arntz, III, 1014.

²⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.* T. Huc, X, 143. Planiol, II,
1463. Cas. fr. D. P. 91. 1. 204. Sirey, 95. 1. 341.

³⁾ Nu este deci nevoie ca vîdătorul să dovedească că cum-
părătorul a cunoscut viciile lucrului: este suficient ca el să fi
putut să le cunoască prin examinarea lucrului (art. 1353).
şi aceasta chiar dacă descoperirea viciului ar fi prezentat
oare-care dificultăţi: căci, la caz de neglijenţă, el va su-
feri consecinţile neglijenţei sale. Guillouard, I, 431. Lau-
rent, XXIV, 284. Duvergier, I, 391. Baudry et Saignat,
418. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 387. C. Nancy şi Pau,
Sirey, 69. 2. 179. Sirey, 75. 2. 176. D. P. 76. 2. 238. Vezi
şi Cas. fr. Sirey, 76. 1. 318. D. P. 77. 1. 155.—*Contră*:
Duranton, XVI, 310.

Inexperienţa cumpărătorului n'ar putea face ca viciul să
fie considerat ca ascuns, dacă el putea fi descoperit de o
persoană mai competentă: căci cumpărătorul este în culpă
că n'a recurs la un om competent spre a examina lucrul
înainte de a-l cumpăra. Pothier, *Vente*, III, 207. T. Huc,
X, 149. Baudry et Saignat, *loco cit.*—Vezi însă C. Bourges,
D. P. 94. 2. 573.

Viciile n'ar fi de asemenea, după unii, ascunse dacă cum-
părătorul trebuia să le prevadă după natura lucrului şi usu-
rile constante. Baudry et Saignat, 420.—Jurisprudenţa a făcut

lucrul așa precum se găsește¹⁾. „Dacă metehnele unui lucru sunt vedute, dice art. 1245 din Codul Calimach (928 C. austriac), atunci nu are loc închizeșluirea (garanția), afară numai dacă s'aũ dat anume făgăduință că lucrul este slobod de toată meteahna și însărcinarea“²⁾. Art. 1245
C. Calimach.

Ast-fel, năravul ce ar avea un boũ de a împunge, iar un cal, de a svîrli, sunt viciuri ascunse care pot da loc la resilierea vîndărei³⁾. Aceeași soluție este admisă în privința năravului ce-l aũ unii cai, iuți peste măsură, de a se spăria fără nici-o cauză⁴⁾. Exemple de
vicii ascunse.

Cumpărătorul unui cal chior saũ șchiop nu poate însă, din această cauză, să resilieze vîndarea saũ să ceară o scădere din preț, dacă el a vedut animalul înainte de a-l cumpăra, pentru-că acest viciũ nu este ascuns, ci aparent⁵⁾. Vicii ne-
ascunse.

aplicarea acestui principiu în materie de vîndare de vinuri (cpr. C. Bordeaux și Cas. fr. D. P. 95. 2. 76. Sirey, 95. 2. 142. D. P. 97. 1. 72. D. P. 97. 1. 158).—Veđi însă T. Huc, X, 149, p. 203.

Viciul ar fi însă considerat ca ascuns, dacă el n'ar putea fi descoperit de cât prin mijlocul unor lucrări neobicevuite. Baudry et Saignat, 419.

1) Ast-fel, lipsa de grosime a unui zid nu poate da loc la resilierea vîndărei imobilului cumpărat, dacă cumpărătorul putea să vadă acest viciũ de construcție. Cas. fr. D. P. 1904. I. p. 173. Sirey, 1904. 1. 240. *Pand. Périod.* 1904. 1. 310.

2) „Vîndătorul nu răspunde de viciul lucrului vîndut când cumpărătorul l-ar fi cunoscut în momentul încheerii contractului“, dice art. 460 din Codul german. „*Der Verkäufer hat einen Mangel der verkauften Sache nicht zu vertreten, wenn der Käufer den Mangel bei dem Abschlusse des Kaufes kennt*“. Veđi și Codul Caragea (art. 41, partea III, capit. 2), reproduc supra, p. 719, *ad notam*. Art. 460.
C. german.

3) „*Bovem qui cornu petit, vitiosum esse plerique dicunt. Item mulas quæ cessum dant*“. L. 43, Pr., Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1.—Tot ast-fel ar fi la cai și năravul numit tic, dacă cumpărătorul nu l-a cunoscut. Cpr. Trib. Chauny, *Pand. Périod.* 1901. 2. 272. Veđi și Troplong, II, 549 urm. Veđi și alte vicii redibitorii relative la cai, semnălate supra, p. 719, nota *in fine*. Cpr. C. Lyon, D. P. 1904. 2. 160.

4) „*Ea quoque jumenta quæ sine causa turbantur, et semetipsa eripiunt, vitiosa esse dicuntur*“. L. 43, Dig., *loco cit.* Veđi și Harmenopol, III, 3, § 64, unde se dice: *Vitiosa etiam est mula et jumenta, quæ sine causa turbantur ac fugiunt*.“

5) Pothier, *Vente*, III, 207. Veđi L. 14, § 10, Dig., *loco cit.* L. 43, § 1, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1. Cpr. Codul Ca-

Pentru ca un asemenea viciu să poată angaja răspunderea vîndătorului, trebuie să presupunem că calul n'a fost vîndut în prezența părților, fiind-că, în asemenea caz, viciul nu era aparent pentru cumpărător¹⁾; sau că vîndătorul a întreprins manopere frauduloase pentru a ascunde infirmitatea animalului vîndut. 2).

Chestie de fapt.

În ori-ce caz, chestiunea de a se ști dacă un viciu este ascuns, și dacă el a fost sau nu cunoscut de cumpărător, este o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului³⁾.

Cumpărarea unui manuscris.

Unele contracte sunt prin natura obiectului lor incompatibile de vicii ascunse, în acest sens că cumpărătorul se poate convinge însuși de starea în care lucrul se găsește. Ast-fel, acel care cumpără un manuscris spre a-l publica e presupus că l-a ceterit sau că a pus pe o persoană competentă să-l cetească; în cât el nu va putea mai târziu să susțină că cartea este rea sau conține doctrine care o împiedică de a fi vîndută⁴⁾.

Art. 1354.

Dacă există vicii ascunse, vîndătorul este responsabil, chiar dacă el ar fi fost de bună credință, adică: n'ar fi cunoscut existența viciilor care făceau lucrul cumpărat netrebnic usului la care era destinat, afară numai dacă, în cazul acesta, el ar fi convenit cu cumpărătorul ca să nu răspundă de viciile lucrului vîndut (art. 1354)⁵⁾.

ragea, art. 40, partea III, capit. 2, text reproduc *supra*, p. 719, *ad notam*.—Cumpărătorul nu va putea, de asemenea, să resilieze vîndarea dacă boala animalului cumpărat se manifestează prin semne externe, pe care el a putut să le vadă. L. 1, § 6 și L. 14, § 10, Dig., *De œdil. edicto*. 21. 1. Cpr. Troplong, *Vente*, II, 554, *in fine*.

¹⁾ Cpr. Mourlon, III, 603.

²⁾ Cpr. C. Paris, D. P. 87. 2. 256. Cas. fr. D. P. 91. 1. 429. T. Huc, X, 143, *ab initio*. Baudry et Saignat, 418, *in fine*.

³⁾ Cas. rom. Bulet. 1897, p. 1326 și C. judiciar din 1898, No. 3. Cas. fr. D. P. 92. 1. 204. Sirey, 95. 1. 341. Guillouard. I, 436. Laurent, XXIV, 284.—Decisia judecătorului de fond ar fi însă casabilă când n'ar face o exactă aplicare a principiilor înscrise în art. 1352, 1353, când de exemplu: s'ar decide că vîndătorul este ținut de un viciu aparent, atunci când nici-o stipulație specială n'ar exista în această pricină. Guillouard, *loco cit*.

⁴⁾ Cpr. T. Huc, X, 149, p. 203. Guillouard, I, 428. Trib. Paris, D. P. 69. 3. 54.—Vezi însă Laurent, XXIV, 483.

⁵⁾ Cpr. Trib. Botoșani, *Curierul judiciar* din 1898, No. 43.

Va să dica vîndătorul poate stipula o clausă de ne-garanție pentru vicii ascunse, însă numai în cazul când el nu le cunoaște; căci dacă le-ar cunoaște, și în loc de a le denunța cumpărătorului, ar stipula o clausă de neresponsabilitate, ar exista din partea lui dol, și acest dol l-ar face responsabil ¹⁾. „*Tunc enim dandum esse de dolo malo replicationem*“ ²⁾. A fortiori, deci, clausa de neresponsabilitate n'ar scuti pe vîndător de răspunderea care ar rezulta din faptele sale personale (art. 1339) ³⁾.

Casurile în care vîndătorul poate stipula o clausă de ne-garanție p. vicii ascunse.

După cum vîndătorul poate, prin o anume clausă, să se sustragă de la responsabilitatea viciilor ascunse, *de câte ori este de bună credință*, tot ast-fel părțile pot să agraveze obligația de garanție, stipulând o garanție de fapt. Ast-fel, dacă un ornicar a vîndut un ceasornic, garantînd mersul lui regulat un timp determinat, această obligație face ca vîndătorul să fie responsabil chiar de defectele aparente care ar împedica ceasornicul de a merge timpul convenit. Deci, dacă ornicul se oprește înaintea timpului determinat, fără culpa cumpărătorului, acest din urmă va putea cere resilierea vînzării ⁴⁾.

Agravarea oblig. de garanție.

³⁰ În fine, pentru ca viciul ascuns să angajeze responsabilitatea vîndătorului se mai cere încă ca acest viciu să facă lucrul vîndut impropriu usului la care era destinat, sau să micșoreze atît de mult valoarea lui, în cât să se poată presupune că cumpărătorul nu l-ar fi cumpărat de loc, sau ar fi dat pe dînsul mai puțin de cât a dat, dacă i-ar fi cunoscut viciile (art. 1352).

Art. 1352.

Din cele mai sus expuse rezultă că nu ori-ce viciu viciul ascuns trebuie să fie important.

- ¹⁾ Pothier, *Vente*, III, 210. Marcadé, VI, art. 1641 urm., No. 1. Baudry et Saignat, 421. Baudry, III, 582. Planiol, II, 1468. Guillouard, I, 453, 463. Troplong, II, 560. Duvergier, I, 400. Thiry, III, 585. T. Huc, X, 150. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 390. Mourlon, III, 603. Répert. Dalloz, *Vices rédhibitoires*, 61.—Soluția ar fi însă cu totul alta, dacă cumpărătorul ar fi cumpărat pe riscul și pericolul său (art. 1340); căci, în asemenea caz, contractul este aleator (art. 1340). Vedi *suprà*, p. 710. Cpr. Troplong, II, 560. Guillouard, I, 477. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 390.
- ²⁾ L. 14, § 9, Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1. Cpr. art. 476 din Codul german.
- ³⁾ Guillouard, I, 453, *in fine*. T. Huc, *loco cit.* și autorii citați *suprà*, în nota 1.
- ⁴⁾ Baudry et Saignat, 424, p. 360. 361. Cpr. Troplong, II, 561.

ascuns aduce resilierea vîndărei sau micșorarea prețului. Pentru a produce acest rezultat, viciul trebuie să fie important ¹⁾, cu-toate-că el nu are nevoie de a face *pentru totdeauna* lucrul impropriu la usul la care era destinat ²⁾.

Chestie de fapt.

În ori-ce caz, chestiunea de a se ști dacă viciul ascuns are, sau nu, o gravitate îndestulătoare spre a determina reclamația cumpărătorului, este o chestie de fapt de suverană apreciere a instanțelor de fond ³⁾.

Acțiunile la care dau loc viciile ascunse.

Art. 1355.—În casurile art. 1352 și 1354, cumpărătorul poate sau a întoarce lucrul și a-și reprimi prețul, sau a opri lucrul și a cere înapoarea unei părți din preț arbitrată prin experti. (Art. 211 urm. Pr. civ. Art. 1349 C. civ. Art. 1644 C. fr.) ⁴⁾

Art. 1356.—Dacă vîndătorul cunoaște viciile lucrului, el este dator, pe lângă restituțiunea prețului, de toate daunele-interese către cumpărător. (Art. 960, § 2, 1084 urm., 1341, 1346, 1575, 1899, § 2 C. civ. Art. 1645 C. fr.) ⁵⁾

Art. 1357.—Dacă vîndătorul nu cunoștea viciile lucrului, el nu poate fi apucat de cât pentru restituțiunea prețului și pentru spesele făcute de cumpărător cu ocasiunea vîndărei. (Art. 960, § 2 1085, 1305, 1341, 1899, § 2 C. civ. Art. 1646 C. fr.) ⁶⁾

Art. 1358.—Dacă lucrul a perit din cauza viciilor sale, vîndătorul e dator a întoarce cumpărătorului prețul și a-l desdauna conform celor două articole precedente.

Dar pierderea lucrului prin caz fortuit va fi pe sama cumpărătorului. (Art. 1083 urm., 1156 C. civ. Art. 1647 C. fr.) ⁷⁾

Acțiunile ce le are cumpărătorul.

De câte-ori se constată că lucrul vîndut avea vicii ascunse, cumpărătorul are astă-dî, după alegerea sa, două acțiuni, ca și la Romani, și anume: una care tinde la restituirea prețului în schimbul lucrului vîndut (*actio redhi-*

¹⁾ Un defect de mică însemnătate nu va fi decî luat în considerație. Cpr. L. 1, § 8, Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1.

²⁾ Guillouard, I, 422. Arntz, t. III, No. 1012. Troplong, *Vente*, II, 556.—*Contra*: C. Montpellier (considerente reproduse de Guillouard și criticate de toți autorii).

³⁾ T. Huc, X, 148, *in fine*. Baudry et Saignat, *Vente*, 417.

⁴⁾ Cpr. L. 25, § 1, Dig., *De exceptione rei iudicate*, 44. 2.

⁵⁾ Cpr. L. 45, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1; —L. 1, Cod, *De ædilitiis actionibus*, 4. 58.

⁶⁾ Cpr. L. 13, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1. Vedî și L. 29, § 3; L. 31, Pr., Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1.

⁷⁾ Cpr. L. 13, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.—L. 47, § 1, Dig., *De ædilitio edicto*, 21. 1.

*bitoria*¹⁾, și alta care tinde la restituirea numai a unei părți din preț, după o estimățiune făcută prin experți, și la păstrarea lucrului (*actio aestimatoria* sau *quanti ori quanto minoris*)²⁾. Acea dintâi tinde la desființarea contractului și la punerea lucrurilor în starea în care erau înainte de vîndare, iar cea de a doua lasă, din contra, să subsiste contractul, cumpărătorul dobîndind cu titlu de despăgubire restituirea unei părți din prețul plătit. In privința vîndărilor de animale, art. 487 din Codul german nu conferă cumpărătorului de cât acțiunea resolutorie³⁾.

Alegerea între aceste două acțiuni, lăsată la aprecierea cumpărătorului, se justifică foarte bine de câte-ori viciul este de așa natură în cât ființa lui ar fi împedicat cumpărarea lucrului, dacă ar fi fost cunoscută; ea nu se mai justifică însă, cel puțin în teorie, de câte-ori este vorba de un viciu care n'ar fi împedicat pe cumpărător de a dobîndi lucrul cu un preț mai mic. Cu-toate-acestea legiuitorul admite, cu drept cuvînt, aceeași soluție în ambele ipoteze, din cauza dificultăților în care cele de mai multe ori s'ar fi găsit tribunalele de a decide dacă viciul ascuns era sau nu suficient spre a aduce resilierea contractului⁴⁾.

1) L. 21, Dig., *De edilitio edicto*, 21. 1.—Acțiunea redibitorie, întemeată pe defectele ascunse ale lucrului vîndut nu aparține de cât cumpărătorului; ea nu poate nici-odată fi exercitată de vîndător. C. Bordeaux, D. P. 89. 2. 10. T. Huc, X, 154.—De câte-ori cumpărătorul o exercită, vîndătorul nu poate să oprească resolvirea vîndărei, oferind o micșorare din preț, și tribunalele n'ar putea să valideze această ofertă in contra voinței cumpărătorului. Thiry, III, 586, p. 595.

2) L. 61, Dig., *loco cit.*—Dacă cumpărătorul, care are dreptul de opțiune între aceste două acțiuni, s'a săvîrșit din viață, fără a fi exercitat dreptul său, lăsând mai mulți moștenitori, aceștia vor trebui să se înțeleagă, înainte de împărțea, spre a exercita cu toții împreună una din aceste două acțiuni. In urma împărțelei însă, acela din moștenitori în lotul căruia va fi picat lucrul cumpărat de autorul comun, va exercita dreptul de opțiune, ca și cum ar fi singur. Cpr. T. Huc, X, 151, p. 206.

3) „*Der Käufer kann nur Wandelung, nicht Minderung verlangen*“, dice art. 487 din acest Cod.—In privința celorlalte lucruri, art. 462 din Codul german conferă însă atât acțiunea redibitorie (*Wandelung*), cât și acțiunea *quanti minoris* (*Minderung*). Art. 462 și 487 C. german.

4) Cpr. Thiry, III, 586. Guillouard, I, 455. Duvergier, I, 397. Laurent, XXIV, 289. Durantón, XVI, 320.

Exercitarea unei din acțiuni în locul celeilalte. Cumpărătorul, având alegere între ambele acțiuni, poate să părăsească pe cea intentată spre a exercita pe cealaltă, cât timp n'a intervenit în cauză o hotărîre saŭ o primire din partea vîndătorului¹⁾. El numai atunci nu va putea să exercite acțiunea redibitorie, cînd s'a pus însu-și în imposibilitate de a restitui lucrul, pentru-că l-ar fi vîndut unui terțiŭ²⁾.

Repararea defectelor lucrului. Cumpărătorul ar putea chiar, în virtutea principiilor generale asupra garanției, să nu exercite nici-una din aceste acțiuni, ci să ceară pur și simplu ca vîndătorul să repare defectele lucrului vîndut, dacā aceasta este cu putință³⁾.

Indivisibilitatea acț. redibitorie. Acțiunea redibitorie este indivisibilă în acest sens că dacā viciul ascuns există numai pentru o parte din lucrul vîndut, acest viciŭ va atrage resilierea întregului contract.

Aceeași soluție este aplicabilă de cîte-ori lucrul vîndut se compune din mai multe părți menite a servi la o destinație comună. Ast-fel, dacā am cumpărat doi cai, saŭ doi boi jugari, și unul din ei avea un viciŭ redibitor ascuns, vîndarea nu va fi resiliată numai pentru calul saŭ boul vicios, ci pentru amîndoi⁴⁾.

¹⁾ Odată însă ce a intervenit o hotărîre asupra exercițiului unei acțiuni, cumpărătorul nu mai poate exercita pe cealaltă; căci exercițiul uneia din aceste două acțiuni închide calea celeilalte. În acest sens se poate dice și astăzi: *Electa una via, excluditur altera*. (Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 530, *ad notam*). „Planè, dice Voët (*ad Pandect., De ædilitio edicto*), si una ex his emptor intra sex menses egerit, altera agere amplius non potest, exceptione rei iudicate repellendus“. Cpr. Troplong, II, 581. T. Huc, X, 151. Guillouard, I, 458. Laurent, XXIV, 290. Thiry, III, 586. Duvergier, I, 409. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 389. Baudry et Saignat, 433. Vigié, III, 763. Cas. fr. D. P. 56. 1. 89. Sirey, 56. 1. 665.

²⁾ T. Huc, *loco cit.* Baudry et Saignat, *loco cit.*

³⁾ T. Huc, X, 151. Baudry et Saignat, 434. Guillouard, I, 457. C. Amiens, Sirey, 76. 2. 225. — *Contrā*: Laurent, XXIV, 291.

⁴⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 226 urm. Guillouard, I, 459. T. Huc, X, 151, *in fine*. Baudry et Saignat, 440. Troplong, II, 577. Duvergier, I, 413. Trib. Versailles și C. Paris, Sirey, 39. 2. 323 și Répert. Dalloz, *Vices rédhibitoires*, 270, nota 1. Veđi și *suprà*, p. 694. „Si jumenta paria simul venierint, et alterum in ea causa fuerit ut redhiberi debeat, iudicium dabimus, quo utrumque redhibeatur“. L. 38, Pr., *in fine*, Dig.,

Soluția ar fi însă cu totul alta, dacă vîndarea ar avea de obiect lucruri menite a fi predate în mod parțial, pe care părțile nu le-ar fi considerat ca indivisibile ¹⁾).

De câte-orî cumpărătorul exercită acțiunea redibitorie, și judecătorii o găsesc întemeiată, vîndarea este desființată și totul este pus în starea de mai înainte, cumpărătorul avînd drept la restituirea prețului, dacă l-a plătit, și a dobîndeii lui din ziua plăței ²⁾).

Efectele acțiunii redibitorii când ea este întemeiată.

El trebuie să restituie vîndătorului lucrul vîndut cu toate fructele și accesoriile lui. În privința obiectelor mobile, chestiunea nu suferă nici-o dificultate.

Restituirea lucrului.

Ce trebuie să decidem însă în privința imobilelor atinse de un viciu redibitor, pe care cumpărătorul le-ar fi grevat de drepturi reale în folosul unui terțiu? După unii, cumpărătorul n'ar putea exercita acțiunea redibitorie de cât în urma degrevării imobilului de drepturile reale constituite asupra lui, pentru-că alt-fel, el n'ar putea restitui vîndătorului imobilul în starea în care l-a primit ³⁾).

Casurile în care imobilul atins de un viciu redibitor ar fi fost grevat de o sarcină reală de către cumpărător. Controversă.

După alții, însă, cumpărătorul n'ar fi obligat a degreva imobilul de sarcinile reale constituite de dînsul, pentru-că această degrevare este o consecință a redibițiunii; așa că, prin singurul efect al hotărîrii care va admite acțiunea redibitorie, care nu este de cât o acțiune resolutorie, ipotecile, servituțile și alte sarcini reale constituite de cumpărător vor cădea prin aplicarea regulii cunoscute: *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis* ⁴⁾).

Cât pentru cazul în care cumpărătorul ar fi înstrăinat cu totul imobilul vîndut, el nu va putea exercita acțiunea redibitorie, ne mai avînd nici-un interes. Desființarea vîndărei nu se va cere, în asemenea caz, de cât de

Casul în care imobilul ar fi fost cu totul înstrăinat.

De œdilitio edicto, 21. 1. Veđi și Andr. Donici, text citat *suprà*, p. 718; nota, unde se dice: „vîndîndu-se vite împărechete, când una va eși cu patimă, amîndouë se dau înapoi“.

- 1) Laurent, XXIV, 292. Guillouard, I, 459, *in fine*. Cpr. Cas. fr. și C. Orléans, D. P. 71. 1. 11. D. P. 81. 2. 38. Veđi și autorii citați în nota precedentă.
- 2) Cas. fr. D. P. 77. 1. 323. T. Huc, X, 151. Baudry et Saignat, 435.
- 3) Troplong, *Vente*, II, 575 și *Hypothèques*, II, 466. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 389.
- 4) Guillouard, I, 465. Larombière, *Oblig.*, II, art. 1184, No. 104. Baudry et Saignat, 435, p. 372. Aceasta este, de bună samă, părerea cea mai juridică.

sub-achisitorul acestui imobil¹⁾; căci, ca și în privința acțiunii în garanție pentru cauză de evicțiune (veđi *supră*, p. 714), sub-achisitorii pot exercita și acțiunea în garanție pentru viciî ascunse, fiind-că acești din urmă au dobândit lucrul *cum omni causa*, adecă: cu toate drepturile ce avea cumpărătorul primitiv²⁾).

Art. 1356,
1357.

Cumpărătorul care exercită acțiunea redibitorie are, pe lângă restituirea prețului, drept la daune? Art. 1356, 1357 disting între cazul în care vîndătorul a cunoscut și acel în care n'a cunoscut viciile lucrului.

După aceste texte, numai vîndătorul *de rea credință* datorește daune-interese³⁾. Aceste daune sunt cărmuite de dreptul comun (art. 1084—1086)⁴⁾. Vîndătorul de bună credință este scusabil. Buna credință se presupune până la dovada contrară (art. 960, § 2, 1899, § 2). Pentru a dobîndi daune-interese, cumpărătorul va trebui, deci, să dovedească reaua credință a vîndătorului, adecă: cunoștința ce el avea de viciile lucrului.

Casurile
când vîndătorul este
presupus că
cunoaște viciile lucrului
vîndut.

Se admite, cu-toate-acestea, că vîndătorul este presupus a cunoaște viciile lucrului vîndut, de câte-ori este vorba de un fabricant care vinde mărfurile fabricate de dînsul; căci el nu poate să nu-și cunoască marfa, sau dacă n'o cunoaște, este o culpă profesională din partea lui, care-l face responsabil: *Imperitia culpæ adnumeratur*⁵⁾).

Această soluție este generalmente admisă, după Pothier, de câte-ori însu-și lucrătorul sau fabricantul vinde lucrurile fabricate de dînsul⁶⁾.

¹⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.*

²⁾ Baudry et Saignat, 432. Guillouard, I, 452. T. Huc, X, 154. Cpr. C. Bordeaux, D. P. 89. 2. 11.

³⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1897, p. 1326 și *Curierul judiciar* din 1898, No. 3.

⁴⁾ Ast-fel, dacă cu știință mi-ai vîndut o vită bolnavă, care a comunicat boala la tot cîrdul meu, imi vei plăti toată paguba ce mi-ai cauzat. De asemenea, dacă mi-ai vîndut o grindă putredă, pe care am încorporat-o unui imobil, care mai în urmă a adus dărămarea lui, imi vei plăti valoarea întregului imobil (L. 13, Pr., Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1). Cpr. Troplong, *Vente*, II, 574, p. 41.

⁵⁾ L. 132, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*. 50. 17.

⁶⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 213. Guillouard, I, 462, 463. Duvorgier, I, 412. Troplong, II, 574. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 389. Thiry, III, 586, p. 595. Baudry et Saignat, *Vente*, 436. Laurent, XXIV, 295. C. Aix, D. P. 73. 2. 55. Sirey, 73. 2. 179.

Ea trebuie să fie admisă și atunci când un comerciant vinde lucruri fabricate de alții, pentru-că, prin profesia lui, el este dator să cunoască marfa ce vinde ¹⁾. Vîndarea
unor lucruri
fabricate de
alții.

Această presumpție va cădea însă înaintea probei contrare; de unde rezultă că dacă comerciantul va dovedi că natura viciilor ascunse era ast-fel în cât i-a fost cu neputință de a le descoperi, el va fi tratat după art. 1357, iar nu după art. 1356 ²⁾.

Dacă vîndătorul era de bună credință, adică, nu cunoștea viciile lucrului vîndut, și prin profesia sa nu era ținut a le cunoaște, el nu poate fi apucat de cât pentru restituirea prețului și speșele făcute de cumpărător cu ocașunea vîndărei, adică: taxele de timbru și înregistrare, și chiar cheltuelile făcute cu ocașunea rădicărei lucrului și transportărei lui la cumpărător ³⁾. El nu datorește însă daune. Oblig. vîndătorului de
bună credință.

S'a decis că, în caz de vîndarea unui cal atins de răpciugă, cheltuelile pricinuite cu ocașia luărei măsurilor sanitare necesare la izolarea boalei, sunt virtual cuprinse în garanția impusă vîndătorului, în folosul cumpărătorului ⁴⁾.

S'a mai decis încă că vîndătorul de bună credință trebuie să restituie cumpărătorului cheltuelile vîndărilor succesive ce acesta a trebuit să plătească sub-achisitorilor ⁵⁾, cheltuelile de drum ce cumpărătorul a trebuit să facă pentru susținerea unui proces ⁶⁾, etc. Aceste soluții sunt însă criticate de unii, și nu fără oare-care temei ⁷⁾.

¹⁾ Baudry et Saignat, 436. Guillouard, I, 463.—*Contrà*: C. Amiens, D. P. 63. 2 27. Sirey, 63. 2. 156.

²⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.*

³⁾ Baudry et Saignat, 437. Guillouard, I, 464.

⁴⁾ Trib. Paris, *Pand. Périod.* 1901. 2. 340. Cpr. art. 488 din Art. 488 C. Codul german. „Vîndătorul trebuie, la caz de desființarea contractului, dice acest text, să restituie cumpărătorului cheltuelile făcute cu hrana, întreținerea, îngrijirea și căutarea animalului, precum și cele ce necesitează uciderea și rădicarea lui (*die Kosten der Fütterung und Pflege, die Kosten der tierärztlichen Untersuchung und Behandlung, sowie die Kosten der notwendig gewordenen Tötung und Wegschaffung des Tieres*).

⁵⁾ Cas. fr. D. P. 48. 1. 187. Sirey, 48. 1. 705.

⁶⁾ Cas. fr. Sirey, 70. 1. 265. D. P. 71. 1. 11.

⁷⁾ Cpr. T. Huc, X, 152. Baudry et Saignat, 437. Laurent, XXIV, 296, 297.—Veți însă Guillouard, *Vente*, I, 464.

Mai mult încă, o Curte de apel a mers până a condamna pe un vîndător *de bună credință* a plăti cumpărătorului o sumă de bani spre a-l indemniza *de câștigul de care fusese lipsit (lucrum cessans)*¹⁾, ceea ce constituie o violare a art. 1357, după care vîndătorul de bună credință nu răspunde de daune²⁾.

Cât pentru plus-valuta care ar resulta din lucrările făcute de cumpărător lucrului cumpărat de dînsul, și care nu are caracterul de daune, vîndătorul, chiar de bună credință de ar fi, trebuie s'o restituie; căci alt-fel, el s'ar înavuți în detrimentul altuia³⁾.

Art. 1358.

Ce se va întîmpla în cazul când lucrul vîndut și predat va peri în mâinile cumpărătorului?

Trebuie să distingem, în această privință, trei ipoteze posibile.

Prima ipotesă: Perderea s'a întîmplat din culpa cumpărătorului. În asemenea caz, ea este pe sama lui, conform dreptului comun⁴⁾.

A doua ipotesă: Perderea s'a întîmplat din cauza relei calități a lucrului (din cauza viciilor sale). În asemenea caz, ea va fi pe sama vîndătorului. Acest din urmă va restitui deci, independent de danne, prețul, cu-toate-că cumpărătorul nu restituie lucrul care nu mai există. Dacă lucrul a perit numai în parte, cumpărătorul va restitui ceea ce va rămânea dintr'însul⁵⁾.

A treia ipotesă: Lucrul a perit prin caz fortuit. În asemenea caz, perderea privește pe cumpărător, pentru-că el este proprietar sub condiție resolutorie, și pentru-că, după regulile ordinare ale acestei condiții, perderea întîmplată *pendente conditione* este pe sama cumpărătorului, care este actualmente proprietar⁶⁾. De aici rezultă că el nu mai

1) C. Rouen, Sirey, 88. 2. 166.

2) Cpr. Baudry et Saignat, 437, p. 375. Guillouard, I, 464, *in fine*, p. 480.

3) Cas. fr. D. P. 52. 1. 65. Sirey, 52. 1. 321. Baudry et Saignat, 437, *in fine*.

4) Cpr. L. 31, § 11, Dig, De *adilitio edicto*, 21. 1.

5) Cpr. Pothier, III, 221. Baudry et Saignat, 439. Troplong, *Vente*, II, 568.

6) Cpr. Colmet de Santerre, VII, 84 bis I. Baudry, III, 566. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 193; t. VI, p. 66 și 79 urm.—Această soluție, contrară dreptului român (cpr. L.

poate exercita nici acțiunea redibitorie, nici acțiunea *quanti-minoris*.

Dacă, însă, cumpărătorul intentase una din aceste acțiuni în momentul pierderii lucrului, el ar putea să continue instanța începută, pentru-că spre a se aprecia legitimitatea unei acțiuni trebuie a se avea în vedere momentul când ea a fost introdusă, nefiind just ca părțile să sufere de o întârziere ce nu le este imputabilă ¹⁾.

Termenul în care trebuie să se exercite acțiunea ce rezultă din viciile redibitorii.

Art. 1359.—Acțiunea pentru vicii redibitorii trebuie să fie intentată de cumpărător în scurt termen, după natura viciului, *obiceiu din partea locului și distanța* ²⁾. (Art. 980 C. Civ. Art. 70 C. com. Art. 1648 C. fr.)

31, § 11 și L. 47, § 1, Dig., *De aedilitio edicto*), este însă criticată de unii, ca având de rezultat de a face pe vîndător să se folosească de un preț, care nu mai corespunde cu nimic. Vezi Guillaouard, I, 479. Laurent, XXIV, 306. Duvorgier, I, 414. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 390, nota 22. Duranton, XVI, 326.—Vezi însă Troplong (II, 568) și Marcadé (VI, art. 1641 urm., No. III, p. 288), cari justifică dispoziția art. 1358, zicînd că în caz de pierirea lucrului prin caz fortuit, cumpărătorul n'a suferit nici-o daună, de vreme ce și un lucru sănătos ar fi perit în aceste împrejurări. Cpr. și Colmet de Santerre, VII, 84 bis I.

1) T. Huc, X, 153, *in fine*. Baudry et Saignat, 439, p. 377. Baudry, III, 566. Colmet de Santerre, VII, 84 bis I, *in fine*. Thiry, III, 586, p. 596.

2) Cuvîntul *distanță*, adaos de legiuitorul nostru, nu are nici un sens. Textul francez vorbește cu drept cuvînt de usul locului unde vîndarea a fost făcută, expresii care s'aun eliminat de legiuitorul nostru.

Deoseb. de redacție de la C. fr.

Art. 1505 din Codul italian are următoarea dispoziție: „Acțiunea redibitorie care isvorăște din viciile lucrului, trebuie să fie exercitată de cumpărător, în anul predărei, dacă este vorba de imobile, în patru-deci de zile, dacă este vorba de animale, și în fine, în cele trei luni de la predare, în privința mobilelor, afară de casurile când usurile particulare ar stabili alte termene mai lungi sau mai scurte“.

Art. 1505 C. italian.

Art. 477 din Codul german dispune că acțiunea redibitorie și în micșorare de preț se prescriu, în privința mobilelor, prin șase luni de la predare (*in sechs Monaten von der Ablieferung*), iar în privința imobilelor, prin un an tot de la predare (*bei Grundstücken in einem Jahre von der Übergabe an*),

Art. 477 C. german.

Dreptul roman.

La Romani, acțiunea redibitorie, se prescrie prin *șase luni*, iar acțiunea *quantî minoris*, printr'un an ¹⁾. In caz de dol din partea vîndătorului, cumpărătorul avea însă acțiunea *ex empto*, care ținea trei-deci de ani.

Codul actual.

Codul actual nu fixează nici-un termen în această privință, dispunînd că acțiunea pentru vicii redibitorii, adică, atât acțiunea redibitorie propriu disă cât și acea *quantî minoris*, trebuie să se exercite într'un termen scurt ²⁾, după natura viciului și obiceiul locului unde s'a încheiat contractul. Ideea principală a art. 1359 este că acțiunea trebuie să se exercite într'un termen scurt, pentru-că viciul este cu atât mai greu de constatat, cu cât a trecut mai mult timp de la vîndare.

Respectarea
usurilor lo-
cate și, în
lipsa lor,
aprecierea
judecăto-
rilor.

Dacă există usuri locale, judecătorul le va respecta, ele constituind o lege pentru părți. In caz contrar, judecătorii fondului au o putere discreționară, după împrejurările cauzei și natura obiectului vîndut, spre a decide dacă acțiunea a fost exercitată în timp util ³⁾.

acest termen putînd fi mărit prin contract. „*Die Verjährungsfrist kann durch Vertrag verlängert werden*“. Vezi și art. 490 din același Cod. Cpr. art. 257 din Codul federal al obligațiilor (Elveția).

¹⁾ „*Tempus redhibitionis sex menses utiles habet... sed quanto minoris agitur, annus utilis est. Sed tempus redhibitionis ex die venditionis currit*“. L. 19, § 6, Dig., *De aedilitio edicto*, 21. 1.

Art. 70.
C. com.

²⁾ Prin aplicarea acestui principiu, art. 70 din Codul de comerț dispune că cumpărătorul unor mărfuri sau produse provenind din o altă piață, este dator să denunțe vîndătorului viciile aparente în timp *de două zile* de la primire, ori de câte-ori un timp mai lung n'ar fi necesar, din cauza condițiunilor excepționale în care se află lucrul vîndut sau persoana cumpărătorului. (Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1900. No. 34).—El este dator să denunțe viciile ascunse ale lucrului în cele dintăi *două zile* de la descoperirea lor.—Odată acest termen expirat, cumpărătorul nu mai poate fi primit a reclama ceva pentru viciile lucrului vîndut. Vezi asupra acestui text, care este identic în Codul italian (art. 70), Luigi Tartufari, *Il Codice di commercio ital. commentato*, I, Partea II, p. 193 urm.

³⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 87. 1. 316. D. P. 88. 1. 300. *Pand. Périod.* 94. 1. 380. D. P. 98. 1. 247. C. Paris, *Pand. Périod.* 92. 2. 45. Baudry et Saignat, 441. Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 390. Acollas, III, p. 304. Guillouard, I, 467, *in fine*. Laurent, XXIV, 301. Duvergier, I, 404, p. 503. Mourlon, III, 608, și toți autorii.

Dacă vîndătorul s'a făcut culpabil de un delict penal, sau de un delict civil, ori de un quasi-delict (art. 998, 999) în fabricarea obiectului vîndut, independent de acțiunile prevădute de art. 1352 urm., cumpărătorul va mai avea încă acțiunea civilă în responsabilitate, care se va prescrie prin același timp, ca și acțiunea publică ¹⁾, sau prin trei-deci de ani, dacă este vorba de un delict sau de un quasi-delict civil ²⁾.

Casurile în care cumpărătorul are și acțiunea civilă în responsabilitate.

Regula art. 1359, după care acțiunea trebuie să fie exercitată într'un termen scurt, nu se aplică numai acțiunii principale, îndreptată de cumpărător contra vîndătorului, dar și acelei *recursorie*, îndreptată de vîndătorul actual contra vîndătorului său primitiv, pentru-că și această acțiune este privitoare tot la viciile ascunse ale lucrului vîndut ³⁾.

Aplicarea art. 1359 și acțiunii îndreptată de vîndător contra vîndătorului său primitiv.

Care este punctul de plecare al termenului prevădut de art. 1359? Chestiunea este foarte controversată, și nu există în această privință mai puțin de cinci sisteme:

Punctul de plecare al prescripției. Controversa.

¹⁰ După unii, termenul prescripției va începe a curge din ziua vîndărei, ori-care ar fi epoca tradițiunii și momentul când viciul ascuns a fost descoperit ⁴⁾.

²⁰ După alții, termenul ar curge din ziua vîndărei, însă cu următoarea restricție: Dacă epoca predărei lucrului a fost amînată prin convenția părților, sau dacă vîndătorul a fost pus în întîrziere de a preda lucrul vîndut, termenul prescripției nu va începe a curge de cât din ziua fixată pentru predare, sau din ziua în care s'a făcut tradiția reală ⁵⁾.

³⁰ După un al treilea sistem, termenul prescripției nu va începe a curge de cât din ziua tradiției lucrului ⁶⁾;

¹⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 508, 509, 560 și 567. Veđi și Tratatul nostru în limba franceză, p. 250, nota 1.

²⁾ T. Huc, X, 156, *in fine*. Guillouard, I, 468. Cpr. C. Lyon și Montpellier, Sirey, 78. 2. 1. D. P. 80. 1. 36. Sirey, 76. 2. 225.

³⁾ Laurent, XXIV, 303. Guillouard, I, 469. Cas. fr. D. P. 72. 1. 129. Sirey, 72. 1. 222.

⁴⁾ Veđi în acest sens: Duvergier, *Vente*, I, 405. Acollas, III, p. 304. Boileux, V, p. 716. Cas. fr. D. P. 65. 1. 260. Sirey, 65. 1. 397.

⁵⁾ Aubry et Rau, IV, § 355 bis, p. 391, text și nota 29. Cpr. art. 257 Cod. federal al obligațiilor, din 1881 (Elveția) și art. 477 din Codul german.

⁶⁾ Troplong, *Vente*, II, 587 urm. Ricardo Fabini, *Revue trimestrielle de dr. civil*, II, (anul 1903), p. 303, *ad notam*.

4° iar după un al patrulea sistem, din ziua descoperirii viciului¹⁾).

5° În fine, ultimul sistem, care pare să rezulte din înșiși termenii art. 1359, lasă la arbitrarul judecătorului de fond dreptul de a stabili, după împrejurări, momentul de când va începe a curge termenul prescripției²⁾).

Fixarea
unui termen
prin con-
venția păr-
ților.

Partile pot, prin convenția lor, să fixeze un termen în care să se exercite acțiunea în garanție pentru vicii ascunse, și dacă ele au fixat asemenea termen, vânzătorul nu garantează viciile care s'ar descoperi în urma expirării lui. Această clausă, ori cât de formală ar fi, nu se aplică însă de cât viciilor pe care el nu le cunoștea în momentul contractului³⁾).

CAPITOLUL V

Despre obligațiunile cumpărătorului.

Pe lângă obligația *principală* a cumpărătorului de a plăti prețul (art. 1361), el mai are și alte obligații accesorii:

Primirea
lucrului
cumpărat.

1° Ast-fel, el este obligat să primiască lucrul cumpărat de dînsul, la locul și în timpul determinat prin contract, sau prin usurile locale (art. 970)⁴⁾; căci dacă nu l-ar primi nici în urma punerii în întârziere ce i-ar face vânzătorul, el ar putea fi condamnat la daune, iar vânzătorul ar putea să useze de dreptul ce-i conferă art.

1) Laurent, XXIV, 302. C. Paris și Nancy, Sirey, 65. 2. 133. D. P. 67. 2. 227. D. P. 98. 2. 441.

2) Cas. fr. D. P. 85. 1. 357. Sirey, 86. 1. 149. Sirey. 87. 1. 167, 316 și 470. D. P. 87. 2. 167. D. P. 98. 1. 248. Guillouard, I, 475.

3) Guillouard, I, 476, și decisiile citate de acest autor.

4) „*Si is qui lapides ex fundo emerit, tollere eos nolit, ex vendito agi cum eo potest, ut eas tollat*“. L. 9, Dig., *De act. empti et venditi*, 19. 1.—„Obligația ce contractează cumpărătorul de a rădica mărfurile ce i-au fost vindute, ȳice Pothier (III, 290), este una din acele obligații care rezultă din însăși natura contractului“.—Dacă contractul nu determină momentul când cumpărătorul trebuie să-și primiască lucrul cumpărat, el îl va rădica îndată după vindare (art. 1424 C. Calimach). Cpr. C. Paris, D. P. 77. 2. 11. Sirey, 77. 2. 254. Guillouard, *Vente*, II, 629. Baudry et Saignat, 593.—Sunt însă lucruri care, după natura lor, nu vor putea fi luate îndată, ci după un termen oare-care. Guillouard, *loco cit.* Aubry et Rau, IV, § 356, p. 394, nota 1. Laurent, XXIV, 309.

1121, adecă, să-l depue în alt loc cu permisia justiției ¹⁾.

Osebit de aceasta, el va putea cere, conform dreptului comun, ca justiția să resilieze vîndarea pentru neexecutarea obligațiilor cumpărătorului (art. 1021 și 1365), putënd chiar în unele casuri, dacă nu cere menținerea contractului (vedi *infra*, p. 741), să se folosească de dispoziția excepțională a art. 1370, care are următoarea cuprindere:

Resilierea
vîndăref.

Art. 1370.—La vîndările de denariate (produse) și de lucruri mobile, vîndarea se va rezolvi de drept și fără interpelațiune, în folosul vîndătorului, după expirarea termenului pentru rădicarea lor. (Art. 1020, 1021, 1025, 1079, 1365, 1730, § 5 C. civ. Art. 67 C. com. Art. 1657 C. fr.) ²⁾

Acest text, foarte avantajos pentru vîndători ³⁾, declară vîndarea resiliată *de drept, fără intervenția justiției, și chiar fără punere în întărziere* ⁴⁾, pentru lipsa din partea cumpărătorului a rădicării lucrurilor vîndute, în termenul convenit ⁵⁾. Această dispoziție excepțională se a-

¹⁾ Cpr. Thiry, III, 588. Planiol, II, 1524. Marcadé, VI, art. 1657, No. 1, p. 299. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 395. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 568 urm.

²⁾ Veđi, în privința art. 1370, cele spuse în t. VI a Coment. noastre, p. 87, nota 1.

³⁾ Motivul acestei dispoziții excepționale este rapiditatea operațiilor comerciale; un vîndător de mărfuri nu poate, în adevăr, să aștepte pe cumpărător ca el să ridice mărfurile cumpărate când îi va plăcea. Pe lângă că vîndătorul are nevoie de magasiile sale spre a pune în ele alte mărfuri, apoi, întărzierea cumpărătorului de a rădica produsele vîndute, ar putea aduce deteriorarea lor. Dispoziția art. 1370 se întemeiază deci pe convenția tacită a părților. Cpr. Pothier, *Oblig.*, II, 672. Planiol, II, 1525. Guillouard, *Vente*, II, 630. Laurent, XXIV, 312. Colmet de Santerre, VII, 102 bis. Baudry et Saignat, 594. Mourlon, III, 623.

⁴⁾ Dl. Nacu (III, p. 256, No. 195, 196 și p. 263, No. 211) greșeste, deci, când ăice că în cazul art. 1370, vîndătorul are dreptul *de a cere* resilierea vîndărei; căci resilierea se îndeplinește *ipso jure*, fără nici-o cerere sau somație din partea sa; alt-fel, acest text n'ar-mai constitui o derogare de la dreptul comun; vîndătorul va fi, ce e dreptul, silit să cheme pe cumpărător în judecată de câte ori el va contesta resilierea de drept, însă justiția nu va pronunța resilierea, ci o va constata numai, putënd chiar, la nevoie, admite și daune. Cpr. Mourlon, III, 624.

⁵⁾ Art. 1370 nu poate, deci, fi invocat de vîndător de cât pentru lipsa rădicării lucrurilor vîndute în termenul hotărît, nu însă și pentru lipsa de plată a prețului, vîndătorul

placă numai la vânzările de produse (*denrées*) și la alte lucruri mobile, precum: efecte publice, valori industriale și altele ¹⁾; și presupune fixarea unui termen prin convenție pentru rădicarea lor; căci dacă nici-un termen n'ar fi fost stipulat în această privință, părțile reintră în dreptul comun ²⁾. Termenul fixat de uz ar echivala cu un termen convențional (art. 970) ³⁾.

Punerea în întârziere de a rădica lucrul nu înlocuiește stipularea unui termen în această privință.

Controversă.

Imprejurarea însă că vîndătorul ar fi pus pe cumpărător în întârziere de a rădica lucrul, și acesta nu s'ar fi conformat somației ce i s'ar fi făcut în această privință, n'ar înlocui stipularea unui termen de rădicare și n'ar face aplicabilă dispoziția excepțională a art. 1370 ⁴⁾.

Indată însă ce s'a stipulat un termen în care lucrurile vîndute trebuie să fie rădicate, după mai multe predări succesive, nerădicarea chiar parțială a unora din lucruri, la termenul hotărît, permite vîndătorului de a invoca dispoziția art. 1370 pentru vîndarea întregă, care formează un tot indivisibil ⁵⁾.

Dispoziția art. 1370 nu poate fi invocată de vîndător,

ne avînd, în asemenea caz, în lipsa unei convenții contrare, de cît dreptul de a cere resilierea contractului (art. 1021, 1365). Art. 1370 fiind, în adevăr, o excepție, nu poate fi întins la alte cazuri neprevădute. Guillouard, I, 635. Baudry et Saignat, 603. Cas. fr. Sirey, 77. 1. 459. D. P. 87. 1. 388.

¹⁾ Guillouard, II, 638. Laurent, XXIV, 314. T. Huc, X, 173. Baudry et Saignat, 595. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, III, 122. C. București, *Dreptul din 1882*, No. 85.

²⁾ Cpr. Guillouard, II, 631, 632. Baudry et Saignat, I, 594. Laurent, XXIV, 312, 315. Planiol, II, 1525. T. Huc, X, 173. Cas. fr. D. P. 80. 1. 133. Sirey, 80. 1. 217.

³⁾ T. Huc, *loco cit.* Guillouard, II, 633. Baudry et Saignat, 598. Laurent, XXIV, 315. Larombière, *Oblig.*, II, art. 1184, No. 50. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, III, 124. C. Dijon, D. P. 72. 2. 193.

⁴⁾ Guillouard, II, 632. Duranton, XVI, 383. T. Huc, X, 173. Laurent, XXIV, 316. Baudry et Saignat, 597. Baudry, III, 580. Lyon-Caen et Renault, *op. cit.*, III, 123. Marcadé, VI, art. 1657, No. II, p. 300. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 395, text și nota 3. Demolombe, XXV, 545. Larombière, *loco cit.* — *Contra*: Arntz, III, 1037. Duvergier, *Vente*, I, 474. Trop-Long, *Vente*, II, 679.

⁵⁾ Guillouard, II, 634. Lyon-Caen et Renault, *op. cit.*, III, 125. Baudry et Saignat, 599. Cpr. Laurent, XXIV, 313. T. Huc, X, 173. Veđi și C. Bourges. Sirey, 45. 2. 425. D. P. 45. 4. 521.

dacă nerădicarea lucrurilor vândute se datorește faptului lui¹⁾.

Acest text nu poate, în ori-ce caz, fi invocat de cât de vîndător, căci cum ar putea cumpărătorul să-și facă o armă din neexecutarea contractului?²⁾

Și chiar însu-și vîndătorul este liber de a nu-l invoca, de câte-ori el voește ca contractul să fie menținut, ceea ce este liber de a face, pentru-că resolvirea vîndărei are loc în interesul lui³⁾.

Dacă vîndătorul va crede însă de cuviință să invoace dispoziția art. 1370, el va restitui prețul, la caz de a-l fi primit⁴⁾, avînd drept la cheltuelile făcute de dînsul, în urma vîndărei, pentru conservarea lucrurilor vîndute, și chiar la daunele ce i-ar fi adus neexecutarea contractului⁵⁾.

În Franța se discută chestiunea de a se ști dacă dispoziția art. 1370 se aplică și în materie comercială, și atât majoritatea autorilor cât și jurisprudența se pronunță în sensul afirmativ⁶⁾. Aceeași soluție a fost admisă și la

Aplic. art. 1370 în materie comercială. Art. 67 C. com.

¹⁾ Guillouard, II, 635. Baudry et Saignat, 601. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, III, 126.

²⁾ Guillouard, II, 636. T. Huc, X, 173, p. 239. Baudry et Saignat, 600. Lyon-Caen et Renault. *op. și loco supra cit.*

³⁾ Cpr. Cas. fr. *Pand. Period.* 1903. 1, p. 325, 326 și *Dreptul* din 1903, No. 85. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 395, nota 4. Boileux, V, p. 741. Baudry et Saignat, No. 594, p. 526 și No. 600. Planiol, II, 1525.

Din cele mai sus expuse rezultă că resilierea de drept, prevădută de art. 1370 nu are loc de cât atunci când contractul n'a primit nici-un fel de executare, nu însă și atunci când el s'a executat în parte. Cpr. Cas. rom. Bulet. 1890, p. 673.—Vîndătorul va avea drept la daune chiar și în cazul când ne usând de dispoziția excepțională a art. 1370, el ar prefera să ceară executarea contractului (art. 1021), însă în asemenea caz, el va trebui să pună pe cumpărător în întârziere de a-și rădica marfa vîndută, legea nescutindu-l de asemenea punere în întârziere de cât atunci când el preferă să considere vîndărea ca resiliată de drept, conform art. 1370. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1889, No. 31.

⁴⁾ Cas. rom. Bulet. 1889, consid. de la p. 856 și Bulet. 1890, consid. de la p. 675. Bulet. S-a II, 1874, consid. de la p. 206.

⁵⁾ Lyon-Caen et Renault, *op. cit.*, III, 127. Laurent, XXIV, 317 și autorii citați în nota precedentă.—În cât privește modul de regulare a acestor daune, vezi C. Douai, D. P. 97. 2. 69.

⁶⁾ Lyon-Caen et Renault, III, 121. Bravard-Demangeat, *Tr. de dr. comm.*, II, p. 474 urm. (ed. a 2-a, 1892). Massé, *Dr.*

Neaplicarea art. 1370 când contractul a fost executat în parte.

noi sub vechiul Cod de comerț¹⁾, pentru-că mai cu samă în materie comercială, resilierea de drept aduce foloase incontestabile, din cauză că vîndătorul poate la fie-care moment să aibă nevoie de magasiile sale, spre a pune alte mărfuri în locul acelor vîndute.

Astă-și, chestiunea nu mai poate fi discutată față cu art. 67 urm. din noul Cod de comerț²⁾.

Am vădut, *suprà*, p. 738, că prima obligație a cumpărătorului este de a primi lucrul cumpărat de dînsul, la locul și în timpul determinat prin contract sau prin usu-rile locului.

²⁰ A doua obligație a cumpărătorului este de a restitui vîndătorului cheltuelile făcute de dînsul, în urma vîndărei, pentru conservarea lucrului (art. 1074, § 1)³⁾.

³⁰ El trebuie să plătească, dacă nu există în această privință o convenție contrară, spesele vîndărei (art. 1305) și cheltuelile rădicărei lucrului cumpărat (art. 1317).

⁴⁰ Dar din toate obligațiile sale, cea mai de căpîtenie este cea de a plăti prețul⁴⁾.

Art. 1424
C. Calimach.

„Cumpărătorul este dator, dice art. 1424 din Codul Calimach (1062 C. austriac), să primească lucrul îndată, sau la tocmitul termen, și să plătească tot-odată și prețul

---

comm., III, 1837. Laurent, XXIV, 312 bis. Troplong, II, 680. Planiol, II, 1525. Thiry, III, 595. Guillouard, III, 637. Baudry et Saignat, 596. T. Huc, X, 173. Duranton, XVI, 380. C. Douai, D. P. 94. 2. 589. D. P. 96. 2. 112.—*Contrà*: Arntz, III, 1036. Pardessus, *Dr. comm.*, II, 288. Delamarre et Lepoitevin, *Idem*, IV, 244 urm. Duvergier, I, 475. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 395, nota 5 (argument din lucrările pregătitoare).

- ¹⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1882, No. 85.
- ²⁾ Veđi asupra art. 67 urm. C. com. t. VI a Coment. noastre, p. 88, *ad notam*.
- ³⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 291. Laurent, XXIV, 310. Thiry, III, 588. Troplong, II, 683, și toți autorii. Veđi și L. 13, § 22, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1; L. 16 Cod, *eod. tit.*, 4. 49.
- ⁴⁾ „Principala obligație ce contractează cumpărătorul prin însă-și natura contractului de vîndare, dice Pothier (III, 278), consistă în obligația de a plăti prețul convenit. Din această obligație a cumpărătorului isvorăște o acțiune ce are vîndătorul (*actio venditi*) de a cere plata lui“.

în bani; căci într'alt chip poate vîndătorul să oprească lucrul " 1).

Plata prețului.

Art. 1361.—Principala obligațiune a cumpărătorului este de a plăti prețul la ziua și la locul determinat prin contract. (Art. 969, 1104, 1322 urm., 1364 urm., 1730, § 5, 1737, § 1, 1740 C. civ. Art. 59, 67 C. com. Art. 1650 C. fr.)²⁾

Art. 1362.—Dacă nu s'a determinat nimic în privința aceasta prin contract, cumpărătorul este dator a plăti la locul și la timpul în care se face predarea lucrului. (Art. 1104, 1319, 1322, 1361 C. civ. Art. 1651 C. fr.)

Când și în ce loc trebuie să se plătească prețul? *In ziua și la locul determinat prin contract*, dice art. 1361. Convenția părților este, în asemenea caz, legea lor (art. 969).

Dacă convenția părților este mută în această privință, cumpărătorul va plăti prețul *la locul și la timpul în care se face predarea lucrului* (art. 1362); în momentul în care se face predarea, pentru-că prin predare, vîndătorul executându-și obligația sa, tot atunci și cumpărătorul trebuie să-și o execute pe a sa³⁾.

În regulă generală, plata făcându-se la domiciliul debitorului (art. 1104, § ultim), prin art. 1362 se deroagă de la această regulă, pentru motivul că predarea și plata făcându-se în același timp, părțile nu pot în același moment să fie în locuri deosebite.

1) Cumpărătorul este obligat, dice art. 433, § 2 din Codul german, să plătească vîndătorului prețul convenit, primindu-și lucrul vîndut". „*Der Käufer ist verpflichtet, dem Verkäufer den vereinbarten Kaufpreis zu zahlen und die gekaufte Sache abzunehmen*".

2) Cpr. L. 13, Pr., § 20 și 21, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1.

3) Art. 1362, când decide că, în lipsa unei convențiuni contrare, prețul se plătește la locul și la timpul în care se face predarea lucrului, presupune că cumpărătorul plătește prețul, însu-și vîndătorului. De câte-orî, deci, contractul obligă pe cumpărător a plăti prețul unei persoane delegate de vîndător, acest text nu mai este aplicabil, ci se va aplica în specie art. 1104, după care prețul trebuie să se plătească la domiciliul cumpărătorului. Cât pentru momentul când trebuie să se facă plata, ea se va face la prima rechiziție a vîndătorului, fiind-că nici-un termen nu s'a acordat în această privință cumpărătorului. Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 501.

Casurile în care nu art. 1362 este aplicabil, ei art. 1104.

Această regulă lasă însă a se presupune că este vorba de o vîndare, a cărui preț trebuie să se plătească în momentul predării, pe șin (*au comptant*); căci de câte-ori va fi vorba de o vîndare pe credit, după cum se exprimă Art. 1425 din Codul Calimach ¹⁾, adică: în care prețul urmează a fi plătit în urma predării, nu se va mai aplica art. 1362, ci regula dreptului comun, după care plata trebuie să se facă la domiciliul debitorului, adică, a cumpărătorului (art. 1104, § ultim) ²⁾.

Altul este însă cazul în care plata și predarea trebuind să se facă de odată, vîndătorul ar consimți a preda lucrul, fără a primi îndata prețul. Vîndătorul, prin acordarea unui termen, a consimțit a nu fi plătit îndata, însă n'a renunțat la dreptul de a primi plata în locul predării ³⁾.

Casurile în care predarea urmează a se face în mod parțial și succesiv.

De câte-ori predarea mărfurilor vîndute se face în mod parțial și succesiv, plata se va face la fie-care predare parțială, dacă aceasta a fost intenția părților contractante ⁴⁾.

Existența unui obicei.

Dacă părțile au contractat într'o localitate în care un obicei constant și cunoscut fixează pentru plata prețului o altă epocă de cât cea arătată de art. 1362, ele vor fi considerate că s'au referit la acest obicei ⁵⁾.

Plata prețului după voința cumpărătorului.

Dacă prețul a fost declarat plătit după voința cumpărătorului (*à la volonté de l'acheteur*), el va fi exigibil îndata, în lipsa altor elemente de apreciere ⁶⁾.

Art. 1425
C. Calimach.

- ¹⁾ „Dacă vîndătorul, fără a lua prețul lucrului, l'a dat cumpărătorului, dice art. 1425 din Codul Calimach (art. 1063 C. austriac), se socotește că a vîndut lucrul *pe credit*, și îndata trece proprietatea lui asupra cumpărătorului“.
- ²⁾ Thiry, III, 589. T. Huc, X, 163. Laurent, XXIV, 320. Duvergier, I, 417. Troplong, II, 594. Baudry et Saignat, 495. Colmet de Santerre, VII, 96 bis. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 396. Guillouard, II, 559. Marcadé, VI, art. 1650—1652, No. 1, p. 289. Arntz, III, 1027. Mourlon, III, 614. C. Besançon, D. P. 91. 2. 140. Trib. superior Carlsruhe, Sirey, 1902. 4. 16.
- ³⁾ Baudry et Saignat, 496: Guillouard, Aubry et Rau, Marcadé, *loco supra cit.*
- ⁴⁾ T. Huc, X, 163. Cpr. Baudry et Saignat, 500. Guillouard, II, 548. Laurent, XXIV, 319.
- ⁵⁾ T. Huc, *loco cit.* Cpr. Baudry et Saignat, 497 urm.
- ⁶⁾ T. Huc, *loco cit.* Guillouard, II, 547.—Vezi însă Baudry et Saignat, 499.

Prețul se plătește în genere în bani, după regulile ordinare în materie de plată.

Plata prețului fiind indivisibilă, vîndătorul nu poate fi silit a-l primi *pro parte* (art. 1101). Deci, dacă cumpărătorul s'a săvîrșit din viață, lăsînd doi moștenitori, unul din ei nu va putea să plătească numai jumătate din preț (cpr. L. 78, § 2, Dig., *De contrahenda emptione*, 18. 1) ¹⁾.

Indivisibilitatea plăteii prețului.

Plata prețului este asigurată vîndătorului prin un privilegiu (art. 1730, § 5, 1737, § 1), prin un drept de revendicare (art. 1730, § 5), și în fine, prin o acțiune în resiliare (art. 1021, 1365).

Garanțiile vîndătorului.

Casurile în care cumpărătorul datorește dobînda prețului.

Art. 1363.—Cumpărătorul datorește dobînda prețului vîndărei pînă la plățirea capitalului, în cele trei următoare cazuri (art. 1331) :

Dacă aceasta s'a cuprins anume în contract (art. 969) ;

Dacă lucrul vîndut și predat produce fructe sau alte venituri (art. 483 urm., 522, 1324 C. civ.)

Dacă cumpărătorul a fost interpelat a plăti (art. 1079, 1088 C. civ.)

În acest din urmă caz, dobînda nu curge de cât din momentul interpelărei. (Art. 1088 C. civ. L. din 9 Decembre 1882. Art. 1652 C. fr.) ²⁾

După art. 1363, aplicabil chiar în materie comercială ³⁾, cumpărătorul nu datorește dobînda prețului de cât în cele trei cazuri următoare: 1° când există o anume convenție în această privință; 2° când lucrul predat cumpărătorului produce fructe naturale sau civile; 3° și în fine, când cumpărătorul a fost pus în întîrziere de a plăti ⁴⁾.

¹⁾ Troplong, *Vente*, I, 311 și II, 595.

²⁾ Cpr. L. 13, § 20, *in fine*, Dig., *loco cit.*; — L. 5, Cod, *De pactis inter emptorem et venditorem compositis*, 4. 54.

³⁾ Art. 1 din Codul de comerț dispune, în adevăr, că acolo unde nu există o dispoziție specială se aplică Codul civil. Cpr. Guillaouard, *Vente*, II, 561. Baudry et Saignat, 520. Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, III, 118. C. Bourges și Colmar, D. P. 47. 2. 32. D. P. 52. 5. 326.

Art. 1 C. com.

⁴⁾ Art. 452 din Codul german dispune că cumpărătorul datorește dobînda prețului vîndărei din momentul în care el are drept la produsele lucrului, dacă nu există un termen pentru plata lui, *sofern nicht der Kaufpreis gestundet ist.* — Harmenopol (III, 3, § 49) dice, de asemenea, că cumpără-

Art. 452 C. german.

Casul când părțile au stipulat anume dobânda prețului.

1° Prima ipotesă nu suferă nici-o dificultate. În adevăr, părțile sunt libere de a stipula quantumul dobânzii și de a o face să curgă din ziua vîndărei, din momentul predărei, sau din ziua termenului stipulat pentru plata prețului¹⁾. Dacă părțile au dispus pur și simplu că se va plăti dobînda, fără a stipula quantumul ei, dobînda va fi aceea legală (L. din 9 Decembre 1882).

Casul când lucrul vîndut produce fructe.

2° Cumpărătorul datorește de drept, în al doilea loc, dobînda prețului, din ziua predărei lucrului vîndut²⁾, de câte-orî acest lucru este de natură a produce fructe naturale sau civile, fără a se distinge dacă lucrul a produs sau nu fructe, dacă cumpărătorul le a perceput, sau nu³⁾, și dacă este vorba de o vîndare făcută cu bani pe șin sau pe credit⁴⁾. Părțile sunt însă libere de a stipula că cumpărătorul nu va datori dobînda prețului, cu-toate-că lucrul vîndut ar fi de natură a produce fructe⁵⁾.

Predarea lucrului vîndut.

Pentru ca dobînda prețului să curgă de drept, nu este de ajuns ca lucrul să fie producător de fructe, ci mai trebuie încă, în genere, ca el să fi fost predat cumpă-

torul datorește dobînda prețului din momentul tradiției: „*Emptor ex tempore rei traditæ usuras pretii debet*“.

- 1) Dacă părțile n'au fixat, prin convenția lor, momentul de când dobînda urmează a curge, ea va curge din momentul vîndărei, pentru-că de atunci cumpărătorul datorește prețul. Baudry et Saignat, 530. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 398.—Veți însă Troplong, II, 601, după care dobînda ar curge din ziua predărei lucrului.
- 2) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1881, No. 70. Aubry et Rau, *loco cit.* Baudry et Saignat, 530.—Dacă însă predarea se făcuse înainte de vîndare, dobînda nu va curge de cât din ziua vîndărei, căci până atunci nu poate să existe un preț al vîndărei. Baudry et Saignat, *loco cit.* C. Angers, D. P. 48. 2. 94.
- 3) Cpr. Baudry et Saignat, 523. Guillouard, II, 563. Colmet de Santerre, VII, 97 bis II. T. Huc, X, 164, p. 225.
- 4) T. Huc, *loco cit.* Guillouard, II, 564. Laurent, XXIV, 333. Troplong, II, 599. Duvergier, I, 420. Duranton, XVI, 340. Arntz, III, 1029. Baudry, III, 571. Baudry et Saignat, 526. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 398, nota 21.—În vechiul drept francez, chestiunea de a se ști dacă cumpărătorul unui lucru producător de fructe datoră sau nu dobînda, atunci când vîndarea fusese făcută pe credit, era controversată. Veți Pothier, *Vente*, III, 286 urm.
- 5) Arntz, III, 1029, p. 521.

rătorului, fiind-că numai prin predare acesta este pus în posesiune de a putea percepe fructele ¹⁾).

Cumpărătorul va datori dobânda prețului, cu-toate-că n'a fost pus în posesiunea lucrului vândut, numai atunci când vîndătorul l-a somat să-l primească, și el nu se con-
Interpelarea cumpărătorului de a primi lucrul.

Din cele mai sus expuse rezultă că dacă lucrul vîndut nu este de natură a produce fructe, precum ar fi, de exemplu: un tablou, o trăsură, o bibliotecă, etc., cumpărătorul va avea folosința lui, fără a plăti dobânda prețului, ceea ce nu este drept și ceea ce face ca dispoziția legii să fie cu drept cuvînt criticată de autori, pentru-că dobînda nu este numai o compensare a fructelor, ci și a folosinței lucrului și a tuturor avantajelor ce el poate să aducă ³⁾. Cu-toate-acestea, legea a admis această soluție nedreaptă, însă vîndătorul va putea să îndrepte inconsecința legii, punînd pe cumpărător în întîrziere de a plăti prețul.

Casurile în care cumpărătorul nu plătește dobînda prețului. Critica legii.

³⁰ In acest caz, dobînda legală a prețului va curge din ziua punerii în întîrziere (art. 1363, § ultim). Prin derogare de la art. 1088, o simplă somație este suficientă, nefiind nevoie în specie de o cerere în judecată. O cerere în judecată, făcută chiar înaintea unui judecător incompetent ar face însă și ea să curgă dobînda prețului, pentru-că o asemenea cerere cuprinde somația de a plăti ⁴⁾).

Casul când cumpărătorul este pus în întîrziere de a plăti prețul. Derogare de la art. 1088.

De câte-ori cumpărătorul datorește dobînda prețului, cursul acestei dobîndi nu este întrerupt nici prin popririle ce creditorii vîndătorului ar face în mâinile cumpărătorului, nici prin necesitatea în care acesta ar fi pus de a plăti pe creditorii cari ar avea ipotecă asupra imobilului vîndut. Numai depunerea prețului la casa de consemnație ar

Depunerea prețului la casa de consemnație.

¹⁾ Baudry et Saignat, 528.—Veđi însă Vigié, III, 770, p. 411, și Thiry, III, 590, după care cumpărătorul ar avea drept la fructe chiar dacă lucrul nu i-ar fi fost predat, pentru-că aceste fructe aparțin proprietarului, adecă, cumpărătorului, îndată ce vîndarea este perfectă.

²⁾ Baudry et Saignat, 525, *in fine*. Troplong, II, 603. Massé-Vergé, IV, § 687, p. 307, nota 10.

³⁾ Cpr. Guillouard, II, 563. Laurent, XXIV, 333. Baudry et Saignat, 522. Arntz, III, 1029. Colmet de Santerre, VII, 97 bis IV. Mourlon, III, 616.

⁴⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 529. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 403.

face să înceteze, pentru cumpărător, obligația de a mai plăti dobînda ¹⁾).

Casurile în care cumpărătorul poate să rețină prețul, suspendînd plata.

Art. 1364.—Dacă cumpărătorul este turburat sau are cuvînt de a se teme că ar fi turburat prin vre-o acțiune, sau ipotecară, sau de revendicare, el poate suspenda plata prețului pînă ce vîndătorul va face să înceteze turburarea, sau va da cauțiune, afară numai dacă se va fi stipulat că plata să se facă chiar de ar urma turburare. (Art. 5, 1322 urm., 1407, 1652 urm., 1659, 1743 C. civ. Art. 1653 C. fr.) ²⁾).

Vechiul
drept fran-
cez.

În vechiul drept francez, cumpărătorul nu putea să suspende plata prețului pentru temerea unei turburări; el nu putea să useze de acest drept de cât în urma unei turburări reale ³⁾). Soluția dreptului actual este, după cum observă toți autorii ⁴⁾, mult mai echitabilă. În adevăr, astăzi, cumpărătorul ar putea suspenda plata prețului ⁵⁾, nu însă și acea a dobîndei lui ⁶⁾, chiar dacă el n'ar fi turburat în realitate, destul este că el să aibă cuvinte suficiente de a se teme de o turburare serioasă; pentru-că el nu se poate expune a perde și lucrul și prețul.

¹⁾ Aubry et Rau, IV, § 356, p. 398. Baudry et Saignat, 531.

²⁾ Cpr. L. 18, § 1, Dig., *De periculo et commodo rei venditæ*, 18. 6.

³⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 280. Troplong, *Vente*, II, 609. Boileux, V, p. 726. Guillouard, II, 550. Marcadé, VI, art. 1653, p. 290, 291.

⁴⁾ Aubry et Rau, IV, § 356, p. 396, nota 10. Guillouard, II, 550, p. 86. Acollas, III, p. 306.

⁵⁾ Acest drept al cumpărătorului ar putea fi exercitat nu numai contra vîndătorului primitiv, dar și în contra terților cesionari ai prețului vîndărei. Guillouard, II, 555. Baudry et Saignat, 507. C. Nancy, Sirey, 73. 2. 70. D. P. 73. 2. 164.

⁶⁾ Art. 1364 fiind în adevăr un text excepțional, este de strictă interpretare. Cpr. Guillouard II, 557. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 397. Troplong, II, 611. Duvergier, I, 422. Baudry et Saignat, 519. Marcadé, VI, art. 1653, No. 1. Cas fr. D. P. 97. 1. 613.—Vezi însă distincția propusă de Laurent, XXIV, 327.—Cumpărătorul nu va mai datori însă dobînda prețului de câte-orî turburarea suferită de dînsul este caracterisată prin o deposedare de fapt. Deposedarea împedîcîndu-l în specie de a se folosi de imobil, se înțelege că el nu datorește dobînda prețului, care nu este de cât un echivalent al acestei folosinți. Cpr. Cas. fr. Sirey, 93. 1. 76.

Dacă există sau nu o temere serioasă de turburare, această este o chestie de fapt care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului¹⁾.

Chestie de fapt.

Art. 1364 citează *exempli gratia* acțiunea ipotecară și cea în revendicare²⁾, însă acestea nu sunt singurele cauze care pot să autorize pe cumpărător a reținea prețul. Ast-fel, s'a decis că cumpărătorul poate suspenda plata prețului, dacă proprietatea imobilului vândut este grevată de o condiție resolutorie a cărei îndeplinire poate să răpească cumpărătorului lucrul ce fusese predat³⁾.

Alte cauze de cât acele prevădute de art. 1364, care pot să autorize pe cumpărător a reținea prețul.

Dacă cumpărătorul ar dobîndi convingerea că vîndătorul nu era proprietarul lucrului vîndut, el ar putea cere nulitatea vîndărei, pentru-că vîndarea lucrului altuia este nulă la noi, în sens de inexistentă, ca și în Franța, cu toată lipsa art. 1599 din Codul francez. (Veți *suprà*, p. 571 urm.)

Nulitatea vîndărei lucrului altuia.

Art. 1364 nu obligă pe cumpărător a consemna prețul, nici nu-i dă dreptul de a cere restituirea lui, la caz de a-l fi plătit⁴⁾, ci-l autorisă numai a-l reține în tim-

Consemnarea prețului din partea cumpărătorului.

1) T. Huc, X, 165. Laurent, XXIV, 321. Guillouard, II, 554. Thiry, III, 591. Marcadé, VI, art. 1653, No. 1, p. 291. Planiol, II, 1528. Arntz, III, 1028. Cas. fr. *Pand. Périod.* 88. 1. 321.

2) Art. 1364 se referă la turburarea ce ar putea să rezulte dintr-o acțiune în revendicare din partea unui al treilea, iar nu la turburarea ce ar putea proveni din însuși faptul vîndătorului, derivând din lipsa vre-unei formalități, a cărei omisiune ar atrage nulitatea vîndărei. C. Iași, *Curierul judiciar* din 1899, Nr. 17.

Ast-fel, s'a decis că cumpărătorul nu poate invoca temerea de evicțiune întemeiată pe cumpărarea unui imobil dotal fără licitație publică, atunci când se constată că imobilul era dotal și că tribunalul dispusese vîndarea lui prin licitație. C. Iași, decizia *suprà cit.*—Pentru ca cumpărătorul să poată invoca temerea de evicțiune, trebuie să presupunem că el nu știea că imobilul ce a cumpărat era dotal. Veți *suprà*, p. 317.

Cumpărătorul n'ar putea, de asemenea, să invoace art. 1364, dacă cu știință a cumpărat un imobil orfanicesc, fără îndeplinirea formelor legale, căci el fiind în culpă, nu poate cere a fi apărat contra propriei sale imprudențe. Guillouard, II, 556, *in fine*. C. Lyon, D. P. 50. 2. 192.

3) Guillouard, II, 554. Laurent, XXIV, 321. Baudry et Saignat, 505. T. Huc, X, 165, p. 226.

4) Pothier, III, 282. Baudry et Saignat, 509. T. Huc, X, 165, p. 227. Troplong, II, 614. Duvergier, I, 430. Planiol, II,

pul cât ține pericolul evicțiunei. El nu-l va consemna de cât atunci când va voi să se libereze; însă, în asemenea caz, banii nu vor putea fi rădicați de vîndător de cât atunci când el va face să înceteze pericolul evicțiunei, sau va da cauțiune ¹⁾).

Renunțarea
la beneficiul
art. 1364.

Art. 1364 ne cuprindînd o dispoziție de ordine publică, părțile pot renunța la beneficiul lui (argum. din ultimele cuvinte ale textului). Această renunțare nu are nevoie de a fi expresă, însă ea trebuie să fie neîndoelnică, pentru-că renunțările nu se presupun ²⁾).

Cumpărătorul nu va putea, de asemenea, să invoace art. 1364 de câte-orî a cumpărat pe riscul și pericolul său ³⁾).

Mijloacele
ce are vîndătorul de
a constrînge
pe cumpărător la
plata prețului.

De câte-orî cumpărătorul este în drept a suspenda plata prețului, vîndătorul are două mijloace la îndemână spre a-l constrînge la plată, și anume: 1° de a face să înceteze pericolul evicțiunei; 2° de a da cauțiune, adecă de a presenta o persoană capabilă și solvabilă (art. 1659 ⁴⁾), care să răspundă de prețul principal, nu însă și de daunele la care vîndătorul ar putea fi condamnat în basa art. 1341 urm. ⁵⁾)

Vîndătorul
nu poate fi
silit a da
cauțiune.

Dreptul de a da cauțiune, fiind o facultate conferită vîndătorului, el nu poate fi silit la aceasta de către cumpărător ⁶⁾).

1530. Thiry, III, 591, *in fine*. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 397. Cpr. C. Paris, D. P. 98. 2. 471.

¹⁾ C. București, *Dreptul*, din 1889, No. 81. Cpr. Baudry et Saignat, 508. Guillouard, II, 551. Laurent, XXIV, 326.—

Cumpărătorul nu mai poate reveni asupra consemnării prețului, dacă ea a fost acceptată de vîndător, sau validată printr'o hotărîre judecătorească. Cpr. Baudry et Saignat, 511.

²⁾ S'a decis că cunoștința din partea cumpărătorului, în momentul contractării, a viciului imputat actului, sau a pericolului de evicțiune, implică din partea lui o renunțare tacită la dreptul de a suspenda plata prețului. C. București, *Dreptul* din 1887, No. 52. Cpr. Guillouard, II, 556. T. Huc, X, 165, p. 227. Thiry, III, 591. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 397. Laurent, XXIV, 324.—Veđi însă Baudry et Saignat, 513.

³⁾ T. Huc, X, 165, p. 227. Guillouard, II, 556, *in fine*. Laurent, XXIV, 323. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 397.

⁴⁾ Cauțiunea ar putea consta și în depunerea unei sume de bani.

⁵⁾ Baudry et Saignat, 515, p. 454. Guillouard, II, 553. Duvorgier, I, 427. Troplong, II, 618. Laurent, XXIV, 329. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 397, nota 12. Thiry, III, 591.

⁶⁾ Guillouard, II, 552. Baudry et Saignat, 515, *in fine*. Lau-

Se poate întâmpla ca pericolul evicțiunii să fie privitor numai la o parte din lucrurile vândute. Cumpărătorul nu va putea atunci reține de cât o parte conrespunzătoare din preț care, la caz de contestație, se va aprecia în mod suveran de judecătorii fondului ¹⁾).

Casul când pericolul evicțiunii e privitor numai la o parte din lucrurile vândute.

S'a decis, cu drept cuvânt, că art. 1364 se aplică numai la vânzările de bună voe, nu însă și la acele silite, pentru-că, după art. 551 din Pr. civ., adjudecatarul trebuie să depună prețul în termenul de o lună, iar după art. 553 din aceeași procedură, ne-depunerea prețului, conform dispoziției de mai sus, atrage revinderea imobilului pe socoteala adjudecatarului ²⁾).

Neaplicarea art. 1364 la vânzările silite.

S'a decis însă că art. 1364 este aplicabil și vânzărilor silite în acest sens că adjudecatarul care este în mod serios amenințat de evicțiune, poate cere depunerea unei cauțiuni din partea creditorului urmăritor ³⁾, însă această soluție este cu drept cuvânt criticată de Degré. Adjudecatarul cumpără deci pe riscul și pericolul său. El trebuie să deschidă ochii în patru, căci alt-fel va deschide punga ⁴⁾).

Consecințele neplăței prețului.—Resilierea vânzării.

Art. 1365.—Dacă cumpărătorul nu plătește prețul, vîndătorul poate cere rezoluțiunea vânzării. (Art. 1020, 1021, 1320, 1366 urm., 1368, 1369, 1370, 1439 partea finală, 1647, 1730, § 5, 1737, § 1, 1885, 1890 C. civ. Art. 67 C. com. Art. 1654 C. fr.) ⁵⁾

De câte-ori cumpărătorul nu-și îndeplinește obligația

rent, XXIV, 328.—Părțile pot, prin convenția lor, să de-roage chiar în mod tacit, de la regula care permite vîndătorului de a cere plata prețului, cu tot pericolul evicțiunii, dând cauțiune. Guillaouard, Baudry et Saignat, *loco supra cit.*

¹⁾ Baudry et Saignat, 518, p. 456.

²⁾ Cas. rom. Bulet. 1888, p. 950 și *Dreptul* din 1888, No. 82. Alex. Degré, *Dreptul* din 1896, No. 43.—Veți însă Cas. rom. Bulet. 1885, p. 433.

³⁾ Bulet. Cas. anul 1890, considerent de la p. 329.

⁴⁾ *Dreptul loco cit.* și *Scrieri juridice*, I, p. 456 urm.

⁵⁾ La Romani, de câte-ori cumpărătorul nu plătește prețul, vîndătorul poate să urmărească plata lui, nu însă și desființarea vânzării. L. 8, Cod, *De contrahenda emptione*, 4, 38. Veți și L. 14, Cod, *De rescindenda venditione*, 4, 44. Veți t. VI a Coment. noastre, p. 83, nota 2. Resilierea nu putea să aibă loc de cât în baza unui pact comisoriu expres (*lex commissoria*), Dig., *De lege commissoria*, 18, 13.

Dr. roman.

de a plăti prețul în întregimea lui ¹⁾ sau dobînda prețului, în casurile în care ea este datorită (art. 1363) ²⁾, vîndătorul care și-a îndeplinit pe a sa ³⁾, are alegerea de a-l constrînge la executarea vîndărei (art. 1021), usîndde privilegiul ce-i conferă legea în această privință (art. 1730, § 5 și 1737, § 1), sau de a cere desființarea contractului prin aplicarea dreptului comun (art. 1021, 1365, ⁴⁾ și aceasta fie că ar fi vorba de imobile sau de mobile ⁵⁾, de o

¹⁾ Vîndătorul este, deci, în drept a cere resilierea vîndărei de câte-ori o parte din preț, ori cât de mică ar fi, îi este datorită. Cpr. Planiol, II, 1558. Guillouard, II, 569. Laurent, XXIV, 337. Troplong, II, 642, text și nota 23.—Dacă cumpărătorul nu mai are însă de plătit de cât o mică parte din preț, judecătorii vor putea să-i acorde un termen spre a-și îndeplini obligația sa (art. 1366). Guillouard, *loco cit.*—Faptul că contractul de vîndare se găsește, în urma vîndărei, în mîna vîndătorului va fi cele de mai multe ori o presumpție că cumpărătorul n'a plătit încă prețul, de și în contract s'a ținut că el este plătit. Judec. ocol. Dorohoiu (Scriban), *Curierul judiciar* din 1904, No. 55.

²⁾ Cpr. Guillouard, II, 580. Baudry et Saignat, 537. T. Huc, X, 166, p. 229.

³⁾ Pentru ca vîndătorul să poată cere resilierea contractului, trebuie ca el să-și fi îndeplinit obligația sa; căci, la caz contrar, cumpărătorul este acela care va putea cere resilierea vîndărei. Cpr. Guillouard, II, 579. Laurent, XXIV, 338. Baudry et Saignat, 546.—Dacă ambii au cerut resilierea, tribunalele vor aprecia care din părți a fost cea dintîi în culpă, pronunțînd resilierea contra părții care a motivat inexecutarea celeilalte. Guillouard, II, 642. Cas. fr. D. P. 77. 1. 345.

⁴⁾ Resilierea contractului, în lipsa unui pact comisoriu expres, necunoscută la Romani, cel puțin în privința contractelor numite (vezi *suprà*, p. 751, nota 5 și t. VI, p. 83, nota 2), care ne vine din vechea jurisprudență franceză (vezi t. VI a Coment. noastre, p. 83, nota 2), își avea ființă și în Codul Calimach: „Dacă o parte nu a împlinit tocmai, ori nici cum, sau nu la termenul și locul cuviincios, sau după chipul tocmii, dice art. 1236 din acest Cod (919 C. austriac), atunci cealaltă parte, afară de cele în legi hotărîte întîmplări, sau anume arătate excepții, are drit să ceară *anularea tocmelii*. sau amărunta împlinire a ei, și despăgubirea sa“. Art. 1318, 1498, 1499, 1517, 1542, 1554, 1603, etc. din vechiul Cod al Moldovei cuprind mai multe aplicațiuni a acestui principiu.

⁵⁾ Planiol, II, 1559. Vigié, III, 780. Baudry et Saignat. 533. Guillouard, II, 570. Colmet de Santerre, VII, 99 bis 1. Demolombe, XXV, 502. Troplong, II, 645. Larombière, *Oblig.*, II,

vîndare civilă sau comercială ¹⁾, cu restricțiile prevădute însă, în această din urmă privință, de art. 814 și urm. din Codul de comerț ²⁾.

Resoluțiunea nu poate însă fi cerută dacă prețul consistă într'o rentă viageră (art. 1647) ³⁾. Art. 1647.

Contractul prin care cumpărătorul s'ar obliga a subveni la toate nevoile vîndătorului și a plăti în momentul morței sale o sumă fixă moștenitorilor sei, nu poate fi considerat ca înființând o rentă viageră ⁴⁾.

Acțiunea resolutorie pentru neplata prețului aparține mai întâi vîndătorului, și în urma morței lui, moștenitorilor sei sau altor reprezentanți cu titlu universal, și chiar legatarului particular, căruia această acțiune ar fi fost Persoanele cărora aparține acțiunea resolutorie.

art. 1184, No. 42. Marcadé, VI, art. 1654, No. 1, p. 292 și toți autorii, afară de Duranton (XVI, 380), a cărui părere a rămas izolată.

Pentru ca vîndătorul să poată însă dobîndi desființarea vîndărei unui lucru mișcător, trebuie ca acest lucru să-și fi păstrat identitatea sa. Așa, de exemplu, dacă cumpărătorul unor bucăți de lemn a făcut cu ele mobile; dacă acel care a cumpărat lână a făcut din ea ștofe, etc., resilierea vîndărei nu mai este cu putință, și vîndătorul nu mai poate cere de cât plata prețului. Baudry et Saiguat, 534. Casul când lucrurile mobile nu și-au păstrat identitatea lor.

Resilierea vîndărei poate însă fi cerută, în caz de imobilizarea lucrurilor mobile prin destinație de către cumpărător (art. 468, 469), de câte-orî lucrul mobil imobilizat și-a păstrat individualitatea sa. Baudry et Saignat, 535. T. Huc, X, 166. Chestiunea este însă controversată. Veți Guillouard, II, 576 urm. Casul unei imobilisări prin destinație. Controversă.

¹⁾ Aubry et Rau, IV, § 356, p. 399. Massé, *Dr. comm.*, III, 1830. Massé-Vergé, IV, § 687, pag. 308, nota 16. Troplong, II, 645. Guillouard, II, 575. Baudry et Saignat, 536.

²⁾ În vîndările silite, însă, vîndătorul nu-și reia lucrul vîndut, ci lucrul se revinde pe socoteala primului adjudecatar, care va plăti diferența de preț între prima și a doua adjudecare, dacă lucrul s'a adjudecat de astă-dată cu un preț mai mic de cât acela care se dăduse la prima adjudecare (art. 557 Pr. Civ.). Cpr. Planiol, II, 1559.

³⁾ Dispoziția art. 1647 nefiind însă de ordine publică, ci fiind întemeiată pe voința presupusă a părților, acestea pot foarte bine, prin o convenție expresă, să permită vîndătorului de a cere resilierea în cazul când renta nu va fi plătită. Guillouard, II, 573. Laurent, XXIV, 339. Arntz, IV, 1458. Baudry, III, 900 bis. Baudry et Saignat, 539. Vigié, III, 782. T. Huc, XI, 355. Cpr. Trib. Langres și Cas. fr. *Pand. Périod.* 91. 2. 28. D. P. 94. 1. 40.—Veți însă Laurent, XVII, 325.

⁴⁾ C. Pau, D. P. 92. 2. 231. T. Huc, X, 166, p. 229.

Vîndări silite. Art 557 Pr. civ.

legată. Ea aparține, de bună samă, și cesionarului căruia vîndătorul ar fi cedat creanța prețului (art. 1396)¹⁾, precum și creditorilor vîndătorului, în baza art. 974²⁾.

Divisibilitatea sau indivisibilitatea acțiunii rezolutorie.

Această acțiune este divisibilă sau indivizibilă? Chestiunea poate să presinte interes de câte-ori există din capul locului mai mulți covîndători sau mai mulți cocumpărători, sau când vîndătorul ori cumpărătorul s'a sevîrșit din viață, lăsând mai mulți moștenitori, sau în fine, când vîndătorul a cedat părți din creanța sa la mai mulți cesionari, ori cumpărătorul a înstrăinat lucrul vîndut, fracționându-l în mai multe părți.

În principiu, acțiunea rezolutorie este divisibilă sau indivizibilă, după dreptul comun. Ea este indivizibilă de câte-ori lucrul vîndut nu poate fi împărțit, fie din cauza însă-și naturei sale (art. 1057), fie din cauza caracterului ce părțile i-au conferit prin contract (art. 1058). În asemenea casuri, lucrul vîndut neputînd fi luat înapoi în parte, unul din covîndătorii sau din moștenitorii ori cesionarii vîndătorului vor fi în drept a cere resilierea pentru tot.

Cele de mai multe-ori, însă, lucrul vîndut va fi divisibil, așa că și acțiunea rezolutorie va fi tot divisibilă, atât din partea vîndătorului cât și din aceea a cumpărătorului³⁾.

Natura acțiunii rezolutorie.—Acțiune reală.

Art. 1368.—Acțiunea vîndătorului pentru rezoluțiunea vîndărei este reală. Cu-toate-acestea, vîndătorul nu se va putea prevala de dreptul său, în contra autorității publice, nici în contra adjudecatarilor în vîndări silite, de cât conformându-se pentru acest din urmă caz regulilor prescrise în procedură. (Art. 59, 565 urm. Pr. civ.)

Dreptul francez.

Chestiunea de a se ști dacă acțiunea rezolutorie este reală, personală sau mixtă, este foarte controversată în Franța⁴⁾.

¹⁾ Guillouard, II, 590. Baudry et Saignat, 542. Troplong, II, 643. C. Paris, D. P. 78. 2. 36.—Acțiunea în resiliere aparține și terțiului care ar fi plătit prețul vîndătorului și care ar fi fost subrogat în drepturile acestui din urmă. Baudry et Saignat, Guillouard, *loco cit.*

²⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.* T. Huc, X, 166, p. 230.

³⁾ Baudry et Saignat, 543, 544. T. Huc, X, 166. Cpr. și Guillouard, II, 574.

⁴⁾ A se vedea diferitele opinii și sisteme arătate în Marcadé, VI, art. 1654—1656, No. V, p. 297 urm. și în Guillouard, II,

Textul nostru declară această acțiune *reală*, de și ea tinde la desființarea unui contract, și aceasta fără nici-o distincțiune, adică: atât când este exercitată contra unui sub-achisitor, cât și chiar contra cumpărătorului primitiv; așa că de câte ori va fi vorba de resilierea vîndării unui imobil, acțiunea va fi în totdeauna introdusă la tribunalul situațiunei imobilului (art. 59 Pr. civ.).

Art. 59 Pr. civ.

Vîndătorul său moștenitorii lui aŭ, deci, acțiunea în contra terțiilor cari aŭ dobîndit drepturi asupra lucrului vîndut și cari nu l-aŭ prescris încă. Această acțiune nu este însă o acțiune resolutorie, ci o acțiune în revendicare ¹⁾, care tot reală ar fi fost, chiar dacă legea n'ar fi spus-o anume. Resultatul ar fi fost deci același, chiar

Acțiune în revendicare.

591. După acest din urmă autor, acțiunea ar fi *mixtă*, când ea ar fi exercitată contra cumpărătorului primitiv, și *reală*, când ar fi exercitată contra unui terțiu detentor. După Acollas (III, p. 308), acțiunea în resiliere ar avea în totdeauna un caracter de *realitate*. T. Huc (X, 166) dice, din contra, că această acțiune este totdeauna *personală*. Cpr. asupra acestei chestiuni: Baudry et Saignat, *Vente*, 563.

- 1) Din împrejurarea că acțiunea exercitată contra terțiului sub-achisitor este o acțiune în revendicare, rezultă că ea nu poate fi exercitată de cât după ce vîndarea va fi mai întâi resiliată, pentru-că imobilul nu poate fi urmărit în mâna terțiului de cât în urma resilierii contractului primitiv. Pentru a simplifica procedura și a economisi cheltuețile, vîndătorul ar putea cere în același timp resilierea vîndării contra cumpărătorului primitiv și delasarea imobilului de cătră sub-achisitor. Acțiunea introdusă direct contra sub-achisitorului n'ar fi însă în principiu admisibilă. Veđi în acest sens: Guillouard, II, 592 și 623. (Părerea acestui autor este prețioasă pentru noi, fiind-că el susține realitatea acțiunei, așa cum ea a fost admisă de legea noastră). *Idem*: Troplong, II, 634. Baudry et Saignat, 563. Duvergier, I, 466. Laurent, XXIV, 359. Demolombe, XXV, 521. Larombière, II, art. 1184, No. 70. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 401, text și nota 38.—*Contră*: Duranton, XXV, 361. Trib. și C. Paris, Sirey, 44. 2. 115 (considerente reproduce de Guillouard).

Pentru ca acțiunea să poată fi introdusă direct contra sub-achisitorului, trebuie să presupunem că acest sub-achisitor a luat cătră vîndător obligația personală de a plăti prețul ce i se datorește, fiind-că, în asemenea caz, el este substituit obligațiilor personale ale cumpărătorului primitiv, și obligat ca și cum ar fi figurat din capul locului în contractul de vîndare. Veđi autorii *suprà* citați.

dacă acțiunea resolutorie ar fi fost personală, așa cum ar fi trebuit să fie în realitate, pentru-că ea se întemează pe inexecutarea obligațiilor personale ale cumpărătorului¹⁾; căci, prin efectul retroactiv a îndeplinirii condiției (art. 1015), vîndătorul fiind presupus că n'a încetat de a fi nici-odată proprietarul lucrului vîndut, ar fi putut să revendice de la terții cari nu l-ar fi prescris încă²⁾; așa că din acest punct de vedere realitatea acțiunii nu aduce nici-un folos vîndătorului.

Punerea în cauză a sub-achisitorului.

Hotărîrea pe care vîndătorul o va dobîndi contra cumpărătorului nu va fi opozabilă terțiului, de cât atunci când acest din urmă a fost pus în cauză. Vîndătorul va face deci foarte bine să introducă acțiunea sa atît în contra achisitorului primitiv cât și în contra sub-achisitorului³⁾.

Restricțiile admise de art. 1368.

Cu-toate-că acțiunea vîndătorului este reală, legea adaugă că el nu poate învoaca rezoluția contra autorității publice, sau contra adjuccatarului în vîndări silnice.

Expropriare p. cauză de utilitate publică.

Prima restricție este privitoare la expropriarea pentru cauză de utilitate publică. Prin expropriare, imobilul vîndut intrînd, în adevăr, în domeniul public, resilierea vîndărei nu poate să-l facă să reintre în domeniul privat al vîndătorului⁴⁾.

Art. 565 Pr. civ.

A doua restricție este referitoare la art. 565 din Pr. civ., după care adjuccarea bunului cumpărat și neplătit, urmată după cererea unui creditor al cumpărătorului, purghează (curăță) imobilul de privilegiile sau ipotecile care-l grevaū când ea a rămas definitivă. Prin adjuccare, vîndătorul perdînd privilegiul ce avea pentru plata prețului ce-i era datorit, perde prin aceasta însuși dreptul de a opune resilierea, adjuccatarului, în privința căruia ordonanța de adjuccare a fost adusă la îndeplinire⁵⁾.

1) Cpr. Planiol, II, 1565.

2) Cu-toate-că acțiunea vîndătorului se resfringe contra terțiilor, totuși el nu-și va lua lucrul înapoi, dacă fiind vorba de un imobil, terțiul l-ar fi usucapiat, sau dacă fiind vorba de un mobil corporal, el l-ar fi dobîndit, de bună credință (art. 1909). Cpr. Planiol, II, 1565, *in fine*. Veți t. VI a Coment. noastre, p. 95.

3) Guillaouard, II, 592, și autoritățile citate de acest autor.

4) Cpr. Nacu, III, p. 261, No. 209.

5) Cpr. Planiol, II, 1568. Veți și D. Negulescu, *Dreptul* din 1904, No. 42.—Executarea ordonanței de adjuccare purghează, deci, imobilul numai de acțiunea resolutorie a vîndătorului.

Art. 565 din Pr. civilă, despre care am vorbit mai sus, pune la adăpost de pericolul resilierii numai pe terții cari au cumpărat la mezat public imobilul vândut, iar nu și pe acei cari au putut să-l cumpere de bună voe. Pentru acești din urmă s'a creat dispoziția art. 1369, împrumutată de la legea fr. din 23 Martie 1855 (art. 7) ¹⁾, a cărui cuprindere este :

Art. 1369.—Acțiunea resolutorie, creată prin art. 1365 ²⁾, este supusă la același mod de conservare ca și privilegiul vinătorului. Ea nu poate fi exercitată, după stingerea acestui privilegiu, cu vătămarea unei a treia persoane, care a câștigat de

debitorului pentru neplata prețului, nu însă și de acțiunea resolutorie întemeiată pe o altă cauză. Purgarea imobilului de acțiunea resolutorie, întemeiată pe neplata prețului, n'a fost însă admisă de legiuitorul nostru de cât pentru creditorii privilegiați sau ipotecari incunoștiințați conform art. 506 și 509 Pr. civ., iar nu și pentru acei față de care această formalitate substanțială n'a fost îndeplinită. Cas. rom., *Dreptul* din 1904, No. 42. C. București, *Dreptul* din 1887, No. 21 și D. Negulescu, *loco cit.*—Vezi însă Cas. rom. *Dreptul* din 1887, No. 21 și din 1889, No. 56. Bulet. Cas. 1887, p. 25 și Bulet. 1889, p. 624.—O decizie recentă a Curței de casație (4 Noembrie 1903), pune în principiu că creditorul fonciar, când urmărește un imobil, în baza legii sale speciale, nu este obligat a încunoștiința despre vânzare pe ceilalți creditori privilegiați sau ipotecari, cari nu au exercitat nici-o urmărire (*Dreptul* din 1903, No. 78 și *C. judiciar* din același an, No. 86) ; însă această soluție este, după părerea noastră, inadmisibilă. În adevăr, nu este suficient, după cum decide Curtea, pentru ca Creditul să fie scutit de această formalitate, ca nici-un text din legea sa specială să n'o prevadă, ci ar trebui un text expres care să-l scutească de îndeplinirea unei atare formalități. Întru cât, deci, legea specială a Creditului nu deroagă de la Procedura civilă, dreptul comun este aplicabil și acestei instituții. Tot în acest din urmă sens se pronunță și Dl. D. Negulescu, *Dreptul* din 1904, No. 42, p. 334, 335.

- ¹⁾ Iată cum se exprimă acest text : „L'action résolutoire étable par l'art. 1654 du C. Napoléon, ne peut être exercée après l'extinction du privilège du vendeur, au préjudice des tiers qui ont acquis des droits sur l'immeuble du chef de l'acquéreur, et qui se sont conformés aux lois pour les conserver“.
- ²⁾ De și art. 1369 se referă numai la art. 1365, totuși este neindeoelnic că el se aplică și în cazul art. 1367, în care resilierea este anume stipulată de părți (pact comisoriu expres), fiind-că și într'un caz și în altul vânzarea se re-

Art. 7. L.
fr. din 23
Martie 1855.

la cumpărător drepturi asupra imobilului vândut, și care s'a conformat legilor ca să păstreze aceste drepturi. (Art. 1365, 1722 urm., 1730, § 5, 1737, § 1. Art. 7 L. fr. din 23 Martie 1855 *asupra transcrierii în materie ipotecară*).

Acțiunea resolutorie nu este supusă unei publicități speciale: ea este unificată cu privilegiul vîndătorului, care se păstrează prin înscriere (art. 1780 urm.); așa că stîngerea privilegiului, fie din cauza neînscrierii lui, fie din cauza nereînnoirii înscrierii (art. 1786), va aduce, față de terții, stîngerea acțiunii resolutorie. Terții doritori de a cumpăra un imobil, vor consulta, deci, registrele tribun. situațiunei imobilului și'l vor cumpăra fără nici-o grijă, îndată ce nu vor vedea înscris privilegiul vîndătorului; căci, din lipsa înscrierii acestui privilegiu, ei vor putea conchi-de la lipsa acțiunii resolutorie, totul făcându-i să creadă că prețul a fost plătit; de vreme ce vîndătorul n'a înscris privilegiul ce-i conferă legea. Dacă ei, din contra, vedînd privilegiul înscris, totuși vor cumpăra imobilul, atunci acțiunea resolutorie îi va atinge, pentru-că au comis imprudența de a cumpăra un imobil care nu era consolidat asupra capului autorului lor.

Inaplicarea art. 1369 la părțile contractante.

Art. 1369 nu se ocupă de cât de terții, nu însă și de părțile contractante, între care acțiunea resolutorie există, cât timp nu este prescrisă, chiar dacă privilegiul vîndătorului s'ar fi pierdut, sau dacă vîndătorul ar fi renunțat la dînsul. „Noua regulă ce propunem, dice expunerea de motive a textului francez, care a trecut neschimbat în legea noastră, nu modifică întru nimic acțiunea resolutorie a vîndătorului față de achisitorul său rămas proprietar al imobilului; ea se aplică numai terțiilor de bună credință, cari au îndeplinit formalitățile necesare la consolidarea drepturilor lor“¹⁾.

Sensul cuvîntului terții.

Prin terții trebuie să înțelegem pe acei cari au dobîndit cu titlu particular, de la cumpărător, drepturi asupra imobilului vîndut, și cari la rîndul lor, au îndeplinit formalitățile necesare spre a face ca drepturile lor să fie opozabile altor persoane.

siliază pentru neplata prețului. Veđi în acest sens: Baudry et Saignat, 584. Guillouard, II, 603. Flandin, *Transcription*, II, 1209. Troplong, *Transcription*, 302. T. Huc, X, 169. C. Paris, Sirey, 75. 2. 332.

¹⁾ Guillouard, II, 595. Baudry et Saignat, *Vente*, 580.

Creditorii ipotecari ai cumpărătorului sunt și ei terții, nu însă și creditorii chirografari, cari nu au nici-un drept special asupra imobilului vândut debitorului lor ¹⁾.

Creditorii ipotecari.

Art. 1369 nu se aplică de cât acțiunii rezolutorie pentru neplata prețului, iar nu și acelei care ar avea de cauză neexecutarea unei alte obligațiuni din partea cumpărătorului. „Acțiunea rezolutorie creată prin art. 1365, dice textul, nu poate fi exercitată, etc.; or, art. 1365 nu vorbește de cât de acțiunea rezolutorie pentru neplata prețului ²⁾. Am vedut însă, *suprà*, p. 757, nota 2, că acest text se aplică și la rezoluția stipulată de părți, de care vorbește art. 1367.

Inaplic. art. 1369 la acț. rezolutorie întemeiată pe alte cauze de cât neplata prețului.

În fine, vom observa că legea franceză nu se mulțumește a supune acțiunea rezolutorie unei publicități indirecte, legând-o cu privilegiul vîndătorului, ci mai prescrie încă, prin art. 4, ca hotărîrea care pronunță rezoluțiunea să fie, în termen de o lună, menționată în marginea actului de transcriere a vîndărei. Terții cari vor consulta actul de transcriere vor fi în același timp vestiți despre resilierea vîndărei. Această dispoziție, de și foarte înțeleaptă, n'a fost reprodusă de legiuitorul nostru.

Art. 4 din legea fr., ne-reprodus în legea noastră.

Modul cum se îndeplinește resilierea.

Resilierea vîndărei pentru neplata prețului nu are loc de drept, în lipsa unei convenții contrare (art. 1367). Ea trebuie să fie cerută și pronunțată de justiție, însă judecătorii au facultatea, dacă vîndătorul nu este în pericol de a pierde și lucrul și prețul, de a acorda un termen cumpărătorului spre a-și îndeplini obligația sa. Art. 1366, aplică la vîndarea imobilelor, principiul general înscris în art. 1021.

Art. 1366.

¹⁾ Baudry et Saignat, 581. T. Huc, XIV, 16, p. 22. Guillouard, II, 595. Troplong, *Transcription*, 290. Mourlon, *Idem*, II, 439 și 811. Flandin, *Idem*, II, 1171, p. 335, 336. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 402. C. Lyon, D. P. 66. 5. 487. Sirey, 66. 2. 196.

²⁾ Baudry et Saignat, 582, 583. Guillouard, II, 600. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 402. Larombière, *Oblig.*, II, art. 1184, No. 16 și 64. Demolombe, XXV, 505. Colmet de Santerre, V, 105 bis VI. Planiol, II, 1570, *in fine*. C. Paris, D. P. 98. 2. 119.

Art. 1366.—Resoluțiunea vîndărei de imobile se pronunță îndată, dacă vîndătorul este în pericol de a perde lucrul și prețul.

Dacă asemenea pericol nu există, judecătorul poate da cumpărătorului un termen, mai mult sau mai puțin lung, după împrejurări, fără să poată da în nici-un caz un al doilea termen. Trecînd acel termen, fără ca cumpărătorul să plătească, se va pronunța rezoluțiunea vîndărei. (Art. 1021, 1101, 1367 C. civ. Art. 1655 C. fr.)

Judecătorii nu sunt decîi obligați a acorda un termen de grație cumpărătorului, ei avînd numai facultatea de a acorda asemenea termen, după împrejurări, cînd vîndătorul nu este în pericol de a perde lucrul și prețul¹⁾.

Casurile în care vîndătorul ar fi în pericol de a perde și lucrul și prețul.

Vîndătorul ar fi în pericol de a perde și lucrul și prețul atunci cînd cumpărătorul ar fi insolubil și cînd lucrul vîndut ar fi un mobil corporal, care dintr'un moment în altul ar putea fi înstrăinat unui terțiu de bună credință, pe care vîndătorul nu l-ar putea urmări²⁾.

Alt exemplu: Cumpărătorul insolubil a început a dărîma clădirea sa sau a tăia pădurea cumpărată, etc.³⁾

Chestie de fapt.

Dacă există sau nu pericol pentru vîndător, aceasta e o chestie de fapt, care se apreciază în mod suveran de judecătorii fondului⁴⁾.

Punerea în întărdiere a cumpărătorului.

În ori-ce caz, legea nu cere, pentru ca judecătorii să poată resilia vîndarea ca cumpărătorul să fie pus în întărdiere prin o somație extra-judiciară, chemarea în judecată fiind o punere în întărdiere destul de energetică⁵⁾.

Vîndări mobiliare. Controversă.

De și art. 1366 nu vorbește de cît de imobile, totuși

¹⁾ Judecătorii sunt, decîi, suverani spre a decide dacă este, sau nu, util de a se acorda cumpărătorului un termen de grație. Cas. rom. Bulet. 1884, p. 31, și Bulet. 1885, p. 475.—În ori-ce caz, nu se poate acorda cumpărătorului de cît un singur termen. Cas. rom. Bulet. 1878, p. 298.—Dacă un termen de grație s'a acordat cumpărătorului prin sentința tribunalului, Curtea refuză cu drept cuvînt de a-i acorda un al doilea termen și resiliază contractul. Cas. rom. Bulet. 1885, p. 477. Baudry et Saignat, 547. Guillaouard, II, 582.

²⁾ Planiol, II, 1561, *in fine*. Baudry et Saignat, 549.

³⁾ Arntz, III, 1032, *in fine*. Mourlon, III, 620.

⁴⁾ Cas. fr. D. P. 81. 1. 242. Sirey, 83. 1. 468. Laurent, XXIV, 341. Guillaouard, II, 582. Baudry et Saignat, 547.

⁵⁾ Cas. fr. D. P. 84. 1. 302. Guillaouard, II, 583. T. Huc, X, 166. Baudry et Saignat, 548. Demolombe, XXV, 527. Larombière, *Oblig.*, II, art. 1184, No. 44, 45. Veđi și T. VI a Coment. noastre, p. 89, text și nota 3.

se admite în genere că judecătorii pot să acorde un termen de grație și în materie de vîndări mobiliare. În adevăr, art. 1021, pe care art. 1366 nu face de cât să-l aplice la imobile, permite acordarea unui termen în toate contractele sinalagmatice în genere, fără a distinge între mobile și imobile ¹⁾).

De fapt, însă, judecătorii a-rare-ori vor acorda un termen în vîndările de lucruri mișcătoare corporale, pentru-că vîndătorul va fi mai în totdeauna în pericol de a perde și lucrul și prețul din cauza ușurinței cu care cumpărătorul ar putea să facă să dispară lucrul, vîndîndu-l unui cumpărător de bună credință, care nu va putea fi urmărit de vîndător.

În privința mobilelor nu trebuie însă să perdem din vedere dispoziția excepțională a art. 1370, pe care am explicat-o *suprà*, p. 739 urm., după care resilierea are loc de drept, în folosul vîndătorului, fără intervenția justiției și fără nici-o punere în întîrziere, de câte-ori un termen a fost fixat pentru rădicarea lucrurilor vîndute, și cumpărătorul a lăsat să treacă acest termen, fără a le rădica. Art. 1370.

Resilierea vîndărei ne avînd loc de drept, ci numai prin o hotărîre judecătorească, cumpărătorul rămîne liber de a plăti prețul, chiar în urma pronunțării resilierii, cât timp sentința care a pronunțat-o n'a rămas încă definitivă ²⁾. Facerea plății până în momentul când hot. a devenit definitivă.

Despre pactul comisorii expres.

Până acum ne am ocupat despre condiția resolutorie *tacită* în contractul de vîndare (art. 1365, 1366), condiție despre care, în contractele sinalagmatice în genere, se o-

¹⁾ Guillaouard, II, 584. Laurent, XXIV, 341. Duvergier, I, 436. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 400, nota 31. Marcadé, VI, art. 1654—1656, No. II, p. 292. T. Huc, X, 167. Baudry et Saignat, 549. C. Paris, D. P. 54. 2. 33.—*Contra*: Tropolong, II, 665.

²⁾ Baudry et Saignat, 550. Baudry, II, 945. Mourlon, III, 620, *in fine*. Planiol, II, 1319. T. Huc, VII, 271. Demolombe, XXV, 515. Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1898, No. 12, și *Bulet.* 1898, p. 214. *Curierul judiciar* din 1899, No. 21, și *Bulet.* 1899, p. 498. Veđi și autoritățile citate în t. VI a *Comment. noastre*, p. 90, nota 1.

cupă art. 1020, 1021¹⁾, și am vedut că vîndătorul poate, din cauza neplăței prețului, să ceară rezoluția vîndărei, soluție admisă în toate contractele sinalagmatiche în genere (cpr. art. 1020, 1021, 1439). Părțile sunt însă libere de a stipula, în locul condiției resolutorie tacite, o condiție resolutorie *expresă*, cunoscută sub numele de *pact comisoriū*, după cum ne atestă Pothier²⁾.

Art. 1367 determină efectele pactului comisoriū în termenii următori:

Art. 1367.—Când la o vîndare de imobile³⁾, s'a stipulat că, în lipsă de plata prețului în termenul defipt, vîndarea va fi de drept resolvată, cumpărătorul poate plăti după expirarea termenului, pre cât timp nu este pus de vîndător în întărdiere printr'o interpelațiune în formă; dar după asemenea interpelațiune, judecătorul nu-i poate da termen. (Art. 1020, 1021, 1079, 1366 C. civ. Art. 1656 C. fr.)

Acest text fiind explicat în t. VI a Coment. noastre, p. 97 urm., ne mărginim a trimite pe cetitori la acest volum⁴⁾.

Efectele rezoluțiunei vîndărei.

Sub această rubrică ne vom ocupa despre efectele rezoluțiunei între părți, și în privința celor de al treilea.

1° Efectele rezoluțiunei între partile contractante.

Resoluția pentru neplata prețului desființează vîndarea, punënd lucrurile în starea de mai înainte, ca și cum

¹⁾ Aceste texte au fost explicate în t. VI a Coment. noastre, p. 82 urm. În cât privește contractul de locațiune, veđi în t. IX a Coment. noastre, explic. art. 1439.

²⁾ „Pactul comisoriū, ăice acest autor (III, 458), este o clausă sau convențiune care câte-odată se prevede în contractul de vîndare, prin care părțile convin că contractul va fi resiliat, dacă cumpărătorul nu va plăti prețul într'un timp anume determinat“.

³⁾ Cu-toate-că acest text nu prevede stipularea unui pact comisoriū de cât în vîndările imobiliare, totuși asemenea pact poate fi stipulat și în vîndările mobiliare, vîndătorul avënd interes de a înlătura în toate casurile dificultățile unei acțiunii resolutorii și incertitudinea ce rezultă din puterea discreționară conferită judecătorului de a acorda un termen cumpărătorului. Cpr. Guillouard, II, 587. Laurent, XXIV, 343. Troplong, II, 667. Duvergier, I, 461. T. Huc, X, 168.

⁴⁾ Cpr. asupra acestei importante materii: Baudry et Saignat, 551 urm. Guillouard, II, 585 urm.

Stipularea
unui pact
comisoriū
în vîndările
mobiliare.

contractul n'ar fi avut nici-odată ființă. Vîndarea fiind desființată atît pentru viitor cît și pentru trecut (art. 1015), vîndătorul este presupus că n'a încetat nici-odată de a fi proprietarul lucrului vîndut, iar cumpărătorul, că nu l-a avut nici odată în patrimoniul său.

Din acest principiu rezultă următoarele importante consecințe:

1° Vîndătorul își reia lucrul înapoi, dacă apucase a-l preda cumpărătorului, restituind aconturile din preț ce primise ¹⁾.

2° Vîndătorul este în drept să ceară fructele percepute de cumpărător, restituind acestui din urmă dobînda prețului ce el ar fi primit, din ziua vîndărei pînă în ziua rezoluțiunii ²⁾.

3° Cumpărătorul va trebui să despăgubiască pe vîndător de deteriorările aduse lucrului prin faptul său, nu însă și prin caz fortuit, avînd și el drept la o indemnitate pentru cheltuelile necesare și utile ce ar fi necesitat conservarea și întreținerea lucrului ³⁾.

4° Cumpărătorul mai poate încă fi condamnat a despăgubi pe vîndător pentru dauna pricinuită prin inexecutarea contractului (art. 1021, 1081) ⁴⁾.

2. Efectele rezoluțiunii în privința terțiilor.

Resoluția vîndărei desființează contractul nu numai în cît privește raporturile dintre părți, dar chiar și în

1) Prețul se restituie de vîndătorul primitiv, plătitorului lui, adică, cumpărătorului primitiv, iar nu cumpărătorului subsequent, care și el, la rîndul lui, ar fi cumpărat același lucru de la primul achisitor, rămînînd ca acest achisitor să se socotească cu sub-achisitorul său. Cpr. Cas. fr. Sirey, 1903. 1. 475.

2) Cpr. Baudry et Saignat, 558. Guillouard, II, 615. Laurent, XXIV, 354.—Dacă lucrul vîndut nu era de natură a produce fructe, vîndătorul nu va restitui dobînda prețului, aceeașă dobîndă fiind echivalentul întrebuițării lucrului pe care a avut-o cumpărătorul și pe care el nu poate s'o restituie. Veđi autorii *suprà* citați.

3) Baudry et Saignat, 559. Guillouard, II, 616 urm.—Cumpărătorul nu poate însă cere nici-o despăgubire pentru lucrările făcute de un terțiu. Guillouard, II, 619.

4) Guillouard, II, 620. Baudry et Saignat, *Vente*, 560.

privința terțiilor. Cumpărătorul fiind, în adevăr, presupus prin efectul retroactiv a îndeplinirii condiției (art. 1015), că n'a fost nici-odată proprietar, n'a putut să transmită altora drepturi pe care el însu-și nu le avea. Toate drepturile reale, precum : înstrăinarea lucrului vîndut, constituirea unei ipotecă, a unei servituți, a unui drept de usufruct, etc., concordate de cumpărător, unui terțiu, vor cădea prin aplicarea regulii cunoscute : *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis*. (Vezi și art. 1380, explicat *infra*, p. 788). Vîndătorul va putea, deci, să revendice lucrul său de la terțul sub-achisitor, și el își va primi lucrul liber de toate drepturile reale constituite de cumpărător ¹⁾. Resilierea primei vîndări aduce deci, pe cale de consecință, anularea tuturor înstrăinărilor ulterioare ²⁾.

Drepturile reale constituite asupra lucrului, de vîndător, în timpul strecurat între vîndare, și rezoluțiune, vor rămănea din contra în picioare, ca unele ce emană de la adevăratul proprietar ³⁾.

Am văzut că drepturile reale consimțite de cumpărător sunt desființate. Ce trebuie să decidem în privința contractelor de arendare sau de închiriere ale imobilului vîndut? Chestiunea este foarte controversată.

După un sistem, se susține că contractul de arendare sau de închiriere este desființat odată cu dreptul acelui care l-a concordat, prin efectul îndeplinirii condiției rezolutorie (art. 1015) ⁴⁾.

Interesul obștesc și chiar a însu-și proprietarului cerînd însă ca bunul să fie administrat, *pendente conditione*, pentru ca el să-l regăsească în bună stare, credem că el

¹⁾ Vezi t. VI a Coment. noastre, p. 95. Guillouard, II, 621. Baudry et Saignat, 561. T. Huc, X, 172, p. 236.— Mobilele corporale nu vor putea însă fi revendicate de la terții posesori de bună credință de cât în casurile excepționale în care revendicarea este admisă în contra lor (art. 1909). Vezi t. VI a Coment. noastre p. 95. Cpr. Baudry et Saignat, 562. Guillouard, II, 626.

²⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 1903. 1. 475.

³⁾ C. Paris, D. P. 89. 2. 215. Guillouard, II, 621. Baudry et Saignat, 561. T. Huc, X, 172, p. 236.

⁴⁾ Vezi în acest sens : Laurent, XVII, 144 și 153 : XXIV, 358, și XXV, 46 și 383. T. Huc, X, 172 și 286. Cpr. C. Paris, Sirey, 65. 2. 42.

Respectarea contractelor de arendare sau de închiriere care nu întrec limitele unui act de administrație. Controversă.

va trebui să respecte contractele de închiriere sau de arendare, consimțite fără fraudă, în limitele unui act de administrație, adecă pe timp de cinci ani cel mult (art. 427, 534, 1268, 1269, 1419), chiar dacă câștiul curent ar fi fost plătit în mâinile cumpărătorului¹⁾. De aceea, contractele de arendare sau închiriere, consimțite pe un period de cinci ani de cătră usufructuar, sunt oposable nudului proprietar. (Veđi și art. 1380, *înfră*, p. 788)²⁾.

Stîngerea acțiunei resolutorie.

Acțiunea resolutorie se stînge în mod definitiv: 1° prin renunțarea vîndătorului; 2° prin prescripție. Ea se stînge, în privința terțiilor, în materie imobiliară, prin stîngerea privilegiului vîndătorului (art. 1369), iar în materie de mobile corporale, prin înstrăinarea făcută în folosul unui sub-achisitor de bună credință, căruia lucrul a fost predat (art. 1909).

1° Renunțarea vîndătorului.

Acțiunea resolutorie, fiind conferită vîndătorului în interesul său particular, se înțelege că el poate să renunțe la dînsa, fie în mod expres, fie în mod tacit.

Renunțarea tacită nu poate însă să resulte de căt din acte neîndoelnice prin care vîndătorul înțelege să abdice de la dreptul său de a resilia contractul, fiind-că renunțările sunt de strictă interpretare și nu se presupun nici-odată³⁾.

Renunț.
tacită.

1) Cpr. Cas. fr. D. P. 54. 1: 357. Sirey, 55. 1. 36. Guillaouard, *Vente*, II, 622, *in fine*.

2) Veđi în acest din urmă sens: Guillaouard, *Vente*, II, 622 și *Louage*, I, 5. Troplong, *Vente*, II, 651, 776, 777, și *Louage*, I, 100, 545 și 546. Aubry et Rau, IV, § 369, p. 497. Duvergier, *Louage*, I, 83 urm. Duranton, XVII, 134. Baudry et Wahl, *Louage*, I, 83 (ed. a 2-a). F. Herman, IV, art. 1709, No. 52. Répert. Sirey, *Bail en général*, 200 urm. Pand. fr. *cod. v^o*, 342. Marcadé, VI, art. 1654 urm. No. IV, *in fine*, p. 297. Nacu, III, p. 279, No. 248. Cpr. și Baudry et Saignat, *Vente*, 565. In căt privește plata căștiurilor, care ar fi fost făcută cu anticipație în mâinile cumpărătorului, a căru drept acum este desființat, soluția este aceeași ca și în privința bărbatului administrator al imobilului doctal. Veđi *supră*, p. 208, 209, și *înfră*, p. 788, nota 1.

3) Ast-fel; urmărirea din partea vîndătorului și vîndarea silită a imobilului înstrăinat, constitue o renunțare ta-

Dacă același imobil a făcut obiectul mai multor vân-dări succesive, renunțarea expresă sau tacită a primului vîndător la acțiunea sa resolutorie nu jignește întru ni-mic acțiunea vîndătorului subsequent ¹⁾).

2° Prescrierea acțiunii resolutorie.

Ca ori-ce acțiune, pe care legea n'a declarat-o im-prescriptibilă, sau pentru care n'a fixat în această privință un anume termen, acțiunea resolutorie pentru neplata prețului se prescrie prin trei-deci de ani, conform drep-tului comun (art. 1890), dacă imobilul a rămas în mînile cumpărătorului sau a moștenitorilor sei.

Inaplic.
art. 1900.

Prescripția de dece ani, statornicită de art. 1900, fi-înd specială acțiunii în nulitate sau în rescisiune, nu poate fi aplicată acțiunii în soluțiune ²⁾).

Aplicarea
art. 1895
urm. și 1909.

Dacă cumpărătorul primitiv a înstrăinat însă imobilul, noul achisitor care ar fi de bună credință, adecă, care n'ar ști că prețul primei vîndări este datorit încă, îl va prescrie prin dece sau două-deci de ani (art. 1895 urm.), putênd să invoace dispoziția art. 1909, de cîte-ori va fi vorba de un mobil corporal ³⁾).

cită la dreptul de a mai cere resilierea contractului. Cpr. C. Toulouse, D. P. 45. 4. 521. No. 15.— Aceeași renunțare ar resulta și din faptul că vîndătorul ar fi consimțit la vîndarea imobilului făcută de cumpărător. Cpr. Baudry et Saignat, 567.— Urmărirea cumpărătorului pentru plata pre-țului nu constituie însă o renunțare la acțiunea resolutorie din partea vîndătorului. Baudry et Saignat, *loco cit.*— *Con-tră* : Pothier, *Vente*, III, 462.

¹⁾ Cas. fr. D. P. 47. 1. 282. Sirey, 47. 1. 587. Sirey, 50. 1. 651. Baudry et Saignat, 568. Guillouard, II, 606.

²⁾ Thiry, III, 596. Baudry et Saignat, 569. T. Huc, X, 171. Troplong, II, 662. Marcadé, VI, art. 1654—1656. No. V, p. 298. Laurent, XXIV, 364. Guillouard, II, 612, și toți autorii.

³⁾ Veți autorii citați în nota precedentă, la care trebuie să a-dăogăm: Demolombe, XXV, 565. Colmet de Santerre, V, 105 bis VI. Larombière, II, art. 1184, No. 109. Duranton, XVI, 364. Leroux de Bretagne, *Prescription*, II, 848. Vazeille, *Prescription*, II, 517 (ed. din 1832). Troplong, *Prescription*, II, 797. Aubry et Rau, IV, § 356, p. 405. C. Toulouse, Sirey, 81. 1. 201. Veți și t. VI a Coment. noastre, p. 96.— *Con-tră* : Coulon, *Quest. de droit*, III, p. 205, *dialogue* 109. C. Paris, Sirey, 42. 2. 119.

CAPITOLUL VI

Sub acest capitol, legiuitorul francez se ocupă, în secția I, despre *resoluția* vîndărei prin exercițiul pactului de răscumpărare (art. 1659—1673), iar în secția a doua, despre *anularea* vîndărei pentru vilitatea prețului (*lesio enormis*) (art. 1674—1685).

Intreaga secțiune a II-a a fost eliminată de legiuitorul nostru, care n'a mai admis resilierea vîndărei pentru lesiune, ori cât de mare ar fi această lesiune, pentru-că asemenea acțiune este contrară spiritului dreptului modern. Această soluție este admisă și în Codul german ¹⁾.

Anularea vîndărei pentru lesiune. Deoseb. de la Codul fr.

Legile noastre anterioare ²⁾, reproducînd în această privință o constituție pe care Justinian o atribue lui Dioclițian (L. 2 și 8, *in fine*, Cod, *De rescindenda venditione*, 4. 44), de și ea este poate posterioară acestui împărat, admiteau din contra lesiunea ca cauză de anulare, în contractele însărcinatoare, adică: cu titlu oneros, atunci când ea era mai mare de jumătate din obicinuital preț al lucrului (*lesio enormis*) ³⁾.

Dreptul vechi.

Capitolul de față nu se ocupă decî, în legea noastră, de cât de soluțiunea vîndărei prin exercițiul pactului de răscumpărare. Art. 1371 ne anunță că legiuitorul are să se ocupe de această materie.

Art. 1371.—Deosebit de cauzele de anulare sau de soluțiune cuprinse în acest titlu, și de cele comune la toate convențiile, contractul de vîndare se poate rezolvi și prin facultatea de răscumpărare ce-și poate rezerva vîndătorul. (Art. 948, 950, 952, 953 urm., 961, 969, 1020, 1021, 1157, 1307—1309, 1311, 1320, 1328, 1331, 1347, 1349, 1355, 1365 urm., 1372 urm. C. civ. Art. 1658 C. fr.)

- ¹⁾ V. t. VII a Coment. noastre, p. 9, nota 3, *in fine*.—Legea Drept internațional.
noastră, ne admitînd lesiunea în materie de vîndare, iar altele din contra admitînd-o, s'a ivit, în dreptul internațional, o vie controversă în privința naturei legii care permite minorilor de a desființa, în unele cazuri, contractul pentru lesiune. Această controversă a fost studiată în t. V a Coment. noastre, p. 97 și în t. VII, p. 41.
- ²⁾ Vezi legile citate în t. VII, *loco cit.* și în Tratatul nostru în limba franceză, p. 242, text și nota 1. Această acțiune se prescrie în Codul Calimach prin patru ani (art. 1957), iar în Codul austriac, prin trei ani (art. 1487).
- ³⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 330 urm.

Despre facultatea saŭ pactul de răscumpărare.

Definiție.

Art. 1372.—Facultatea de răscumpărare este un pact prin care vinđătorul își rezervă dreptul a lua înapoi lucrul vinđut, restituind prețul principal și plătind cele aici mai jos legiuite prin art. 1377. (Art. 923, 1019, 1373 urm., 1377 C. civ. Art. 1659 C. fr.)

Facultatea saŭ pactul de răscumpărare, numit de unii *retract convențional*¹⁾, iar de Codul italian răscumpărare convențională (*riscatto convenzionale*)²⁾, își trage origina sa din legile romane³⁾. El constituie o condiție resolutorie a vinđărei, la care este adaos, iar nu o obligație impusă cum-

- 1) Cpr. Troplong, II, 692. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 407, nota 1. T. Huc, X, 175. Arntz, III, 1041. Veđi și *suprà*, p. 615, nota 2. Un vechiŭ autor din secolul al XVI-lea, Tiraqueau, care a fost consilier la parlamentul din Paris, a scris un tratat intitulat: *De retractu conventionali*.
- 2) Codul fr. numește această convenție: „*faculté de rachat ou de réméré*“ (de la *reemere*, a răscumpăra), iar Codul german: *Wiederkauf* (art. 497 urm.).
- 3) L. 2 și 7, Cod, *de pactis inter emptorem et venditorem*, 4. 54. Mai veđi încă L. 7, § 1, Dig., *De distractione pignorum*, 20. 5;—L. 13, Pr., Dig., *De pigneratitia actione, vel contrà*, 13. 7.

Vinđarea cu pact de răscumpărare este un rău sistem de credit. Ea a putut să aducă serviciŭ altă dată, înainte de organizarea regimului ipotecar modern. Astăzi, ea nu mai are însă aproape rațiune de a fi, și cele de mai multe-ori nu este de cât o sorginte de câștiguri pentru cămătari și servește a ascunde contractul pignoritiv, pe care legea îl proibă (art. 1689, 1701 C. civ., 488 C. com.). Cpr. Planiol, II, 1573, *in fine*. Baudry et Saignat, *Vente*, 606. Baudry et Lorynes, *Privil. et hypoth.*, I, 195 urm. Troplong (II, 692, p. 186) ăice că vinđarea cu pact de răscumpărare aduce o pedică îmbunătățirei proprietăților și progresului agriculturii, iar Glasson (*Éléments de dr. fr.*, I, p. 586, No. 165), că ea presintă pericole grave pentru creditul public, de vreme ce lasă proprietatea în incertitudine. De aceea Codul portughez n'o mai admite (art. 1587). Veđi *infra*, p. 770, 771.

Dacă vinđătorul dovedește că pretinsa vinđare ascunde în realitate un contract pignoritiv, oprit de lege, contractul va fi anulat. T. Huc, X, 175, *in fine*. Este suverană aprecierea judecătorilor de fond, cari decid că o convenție este un adevărat contract cu pact de răscumpărare, saŭ ascunde un contract pignoritiv. Cas. fr. D. P. 73. 1. 185. Sirey, 73. 1. 134.

părătorului de a revinde lucrul. Ast-fel, când vîndătorul își exercită facultatea stipulată de dînsul, nu se îndeplinește o nouă vîndare, sau o *răscumpărare*, după cum impropriu se exprimă legea ¹⁾, ci vîndarea este desființată, și lucrul se reîntoarce la vîndător. În adevăr, art. 1371 dispune că vîndarea *se poate rezolvi* prin facultatea de răscumpărare ce-și poate rezerva vîndătorul; apoi, art. 1372 nu dice că vîndătorul răscumpără lucrul vîndut, ci că el îl *iea înapoi*. Nu există deci două vîndări succesive, ci una singură, care se rezolvă în favoarea vîndătorului ²⁾. Această

¹⁾ Veđi *supră*, p. 615, nota 2.

²⁾ Cpr. Thiry, III, 598. Duvergier, *Vente*, II, 7. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 407, nota 1. Guillouard, II, 646. Laurent, XXIV, 381. Arntz, III, 1041. Colmet de Santerre, VII, 104. Mourlon, III, 632. Marcadé, VI, art. 1659, No. 1, p. 304. Baudry et Saignat, 605. Duranton, XVI, 390, și XIX, 278. T. Huc, X, 175. Planiol, II, 1582, și toți autorii.

Din împrejurarea că, în specie, nu există două vîndări, rezultă că fiscul nu va percepe, la îndeplinirea condiției, o nouă taxă de înregistrare, dar nici va restitui pe acea veche. Duranton, XVI, 67 și 390. Planiol, II, 1582. Baudry et Saignat, 654.

Consecințele care rezultă din împrejurarea că în specie, nu există două vîndări.

Tot din această împrejurare mai rezultă încă că de câteori imobilul se va reîntoarce la vîndător, în virtutea clauzei de răscumpărare, nu este nevoie de o nouă descripție, dacă vîndarea a fost transcrisă din capul locului (veđi *înfră*, p. 772), chiar atunci când luarea imobilului înapoi de către vîndător ar fi fost constatată printr'un act și când el ar fi fost nevoit să se adreseze pentru aceasta la tribunale. Cpr. Flandin, *Transcription*, I, 85. Mourlon, *Idem*, I, 67. Verdier, *Idem*, I, 75, p. 170.

Aceeași soluție este admisibilă în privința exercitărei retractului litigios, atunci când dreptul cedat este un drept real imobiliar. Verdier, *Transcription*, I, 111. Flandin, *Idem*, I, 262. Mourlon, *Idem*, I, 65.—*Contra*: Troplong, *Transcription*, 249. Veđi și *înfră*, explic. art. 1402, rubrica: *Efectele exercitărei retractului litigios*.

Retract litigios.

În fine, trebuie să decidem că cumpărătorul unui imobil cu pact de răscumpărare, care prin efectul exercițiului acestui pact, restituie imobilul fără ca să primească prețul ce a plătit, nu are un privilegiu, pentru asigurarea restituirei acestui preț. Art. 1737 conferă, în adevăr, un asemenea privilegiu, *numai vîndătorului unui imobil al cărui preț nu este plătit*. Or, am vedut că exercițiul pactului de răscumpărare nu este o nouă vîndare, ci resilierea primei vîndări. Legea conferă cumpărătorului o altă garanție, și anume: dreptul de a reținea

Privil. vîndătorului.
Controversă.

teorie este conformă acelei admisă de Pothier, care dice: „Le réméré n'est pas proprement une nouvelle vente que l'acheteur fait au vendeur, mais une simple résolution de la vente qui a été faite. La clause de réméré est une clause *résolutoire*, sous laquelle la vente a été faite, et par laquelle il a été convenu qu'il serait au pouvoir du vendeur de résoudre le contrat, etc“¹⁾. Aceeași soluție era admisă și în dreptul roman²⁾.

Codul portughez. Art. 1586, 1587.

„Vîndarea cu pact de răscumpărare, dice art. 1586 din Codul portughez, este aceea prin care se stipulează că vîndătorul va putea să resilieze contractul și să-și iea înapoi lucrul vîndut, restituind prețul“. Trebuie să observăm că art. 1587 din acest Cod proibă pentru viitor vîndarea cu pact de răscumpărare, în scopul probabil ca

imobilul până la restituirea prețului (art. 1377, *in fine*). Veđi *infra*, p. 785. Cpr. Thiry, IV, 415. Planiol, II, 2894. Mourlon, III, 1345. Boudant, *Suretés personnelles et réelles*, II, 503, p. 9. Nacu, III, 131, p. 643. Répert. Sirey, *Privilege*, 643. Pand. fr., *Privil. et hypothèques*, I, 2283 urm. Répert. Dalloz, *Supplément, Privil. et hypoth.*, 205. Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, I, 580. Guillaouard, *Idem*, II, 470, 471. Martou, *Idem*, II, 546. P. Pont, *Idem*, I, 189 și *Petits contrats*, II, 1303. Troplong, *Idem*, I, 214. Thézard, *Idem*, 278. Laurent, XXX, 3. Aubry et Rau, III, § 263. p. 285 (ed. a 5-a). Glasson, *Dr. de rétention*, p. 117 urm. Colmet de Sauterterre, IX, 51 bis, VII. Grenier, *Hypoth.*, II, 390. André, *Régime hypoth.*, 304. Battur, *Privil., et hypoth.*, I, 65. p. 43 (ed. din 1818).—*Contrà*: Labbé, nota în Sirey, 71. 2. p. 193 urm.

- ¹⁾ Pothier, *Vente*, III, 411. Veđi și *suprà*, p. 615, nota 2.
²⁾ Cpr. Troplong, II, 693.—Duranton (XVI, 389) și Arntz (III, 1041) sunt, deci, greșiți când dic că pactul de răscumpărare (*pactum de retrovendendo*), crează o nouă vîndare între vîndător și cumpărătorul primitiv. „Nu cunosc nici-un text, dice Troplong (*loco cit.*) care să justifice asemenea afirmație“. Cpr. art. 497 C. german.

Dar dacă pactul de răscumpărare (impropriu ast-fel numit) nu cuprinde în realitate o răscumpărare, ci o resolviere a primei vîndări, *est distractus potius quam novus contractus*, după cum se exprimă Pothier (III, 411, *in medio*), părțile ar putea foarte bine să convină ca cumpărătorul să prefere pe vîndător, la caz când el ar voi să revîndă lucrul ce a cumpărat actualmente. O asemenea convenție (*pact de preferență*) este perfect validă, însă nu conferă vîndătorului nici-un drept real, ci numai o acțiune în daune contra cumpărătorului, de câte-ori el călcându-și obligația luată, ar fi vîndut lucrul unui alt cumpărător. Veđi *suprà*, p. 617.

Validitatea pactului de preferență.

proprietatea să nu rămână în incertitudine. (Vezi *suprà*, p. 768, nota 3).

Din cele mai sus expuse rezultă că, în vânzările făcute cu ast-fel de pact, cumpărătorul dobândește o proprietate supusă desființării și că, de câte-ori condiția resolutorie se îndeplinește, vânzarea este presupusă că n'a avut ființă; așa că drepturile reale constituite de cumpărător asupra lucrului vândut sunt desființate, iar acele constituite de vîndător sunt din contra menținute; pentru-că de câte-ori condiția se îndeplinește, cumpărătorul este presupus că n'a fost nici-odată proprietar, iar vîndătorul, că n'a încetat nici-odată de a fi proprietar¹⁾. Atât vîndătorul cât și cumpărătorul sunt deci proprietari condiționali a imobilului vîndut, însă vîndătorul este proprietar sub condiție suspensivă, iar cumpărătorul, sub condiție resolutorie; de unde rezultă că cesiunea făcută de ei trebuie să fie transcrisă, pentru ca terții interesați s'o poată cunoaște²⁾.

Facultatea de răscumpărare, pentru a păstra caracterul condiției resolutorie, trebuie să fie stipulată în însu-și contractul de vânzare. De câte-ori, în adevăr, vânzarea a fost făcută pur și simplu, fără nici-o rezervă, cumpărătorul a devenit proprietar definitiv și vânzarea nu se mai poate resilia cu efect retroactiv. Deci, dacă vîndătorul ar conveni mai în urmă să-și reia lucrul vîndut, această convenție n'ar mai fi o condiție a contractului primitiv, ci o nouă vânzare, care nu va distruge efectele celei dintâi³⁾.

Pactul de răscumpărare poate fi stipulat atât în privința imobilelor cât și a mobilelor (*lex non distinguit*), terții putînd însă să invoace principiul înscris în art. 1909, în

Natura drepturilor cumpărătorului și vîndătorului. Proprietate condițională.

Pactul de răscumpărare trebuie să fie stipulat în însu-și contractul de vânzare.

Art. 1909.

¹⁾ Vezi *suprà*, p. 615, 616. Asupra acestui punct toți autorii sunt de acord. Cpr. Mourlon, *Transcription*, I, 17, p. 32. Verdier, *Idem*, I, 73.

²⁾ Verdier, *Transcription*, I, 73. Mourlon, *Idem*, I, 17, *in fine*, p. 33.—Cât pentru chestiunea de a se ști dacă actul prin care un vîndător *neplătit* cedează drepturile sale unui terțiu trebuie, sau nu, să fie transcris, chestiunea este controversată. Vezi în diferite sensuri: Mourlon, *op. cit.*, I, 18. Verdier, *Transcription*, I, 74. Flandin, *Idem*, I, 390, 391.

³⁾ Guillouard, II, 647. Baudry et Saignat, 608. Laurent, XXIV, 382. Duranton, XVI, 390. Troplong, II, 694. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 407, text și nota 2. T. Huc, X, 176. Marcadé, VI, art. 1659, No. II, p. 305. Thiry, III, 598. și toți autorii.

privața mobilelor corporale dobândite de bună credință ¹⁾).

Transcrierea vîndărei cu pact de răscumpărare.

Dacă vîndarea cu pact de răscumpărare are de obiect un imobil, ea va trebui să fie transcrisă, ca și o vîndare pură și simplă, spre a fi opozabilă terțiilor ²⁾).

Minori și interdiși. Controversă.

Pactul de răscumpărare poate fi stipulat de minori și interdiși (argument din art. 1376) ³⁾, și chiar în privața bunurilor minorilor și interdișilor ⁴⁾. De fapt, însă, a-rare-ori bunurile minorilor și interdișilor vor fi vîndute cu dreptul de răscumpărare, pentru-că, în asemenea vîndări, prețul este mai în totdeauna inferior, și apoi incapabilul ar fi adesea-ori expus a perde lucrul vîndut, din cauza neglijenței reprezentantului seǘ legal ⁵⁾.

Natura dreptului de răscumpărare.

Dreptul de a exercita facultatea de răscumpărare este imobiliar, cînd are de obiect un imobil, și mobil, cînd are de obiect un mobil; căci *jus assumit naturam rei pro qua competit* ⁶⁾.

Transmiterea la moștenitori.

Acest drept este transmisibil moștenitorilor vîndătorului, cu-toate-că în contract nu s'a vorbit despre ei. (L. 2, Cod, *De pactis inter emptorem et venditorem compositis*, 4. 54) ⁷⁾.

Dacă însă din contract ar resulta că părțile aũ voit

¹⁾ Thiry, *loco cit.* Guillouard, II, 651. Laurent, XXIV, 383. Duvergier, II, 15. Baudry et Saignat, 606, 609. Troplong, II, 706, și toți autorii.

²⁾ Flandin, *Transcription*, I, 84, p. 56. Verdier, *Idem*, I, 70. Dacă vîndarea a fost transcrisă, nu mai e însă nevoie de o nouă transcriere, atunci cînd imobilul se reîntoarce la vîndător în virtutea pactului de răscumpărare, pentru-că această reîntoarcere nu constituie o nouă vîndare. Flandin, *op. cit.*, I, 85. Veđi și *suprà*, p. 769, nota 2.

³⁾ In vechiul drept francez, chestiunea de a se ști dacǘ un minor putea să cumpere cu dreptul de răscumpărare, era controversată. Pothier (III, 386) admite afirmativa, în contra lui Fachin (Fachineus), și această părere este admisă și în dreptul modern. Cpr. Duvergier, II, 17. Troplong, II, 701, 707. Guillouard, II, 650.

⁴⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 609.—*Contrà*: Duvergier, II, 17. Massé-Vergé, IV, § 688, p. 314, nota 8. Guillouard, II, 650. Planiol, II, 1574, *in fine*.

⁵⁾ Cpr. Thiry, III, 598, *in fine*.

⁶⁾ Troplong, *Vente*, II, 699.

⁷⁾ Cpr. Pothier, III, 389. Troplong, II, 700. Guillouard, II, 661.—Obligația de a suferi răscumpărarea este, de asemenea, transmisibilă moștenitorilor cumpărătorului, chiar dacǘ ei ar fi minori (art. 1376). Cpr. Troplong, II, 701.

să-l restrângă numai la vîndetor, această convenție va fi respectată ¹⁾).

Pactul de răscumpărare poate fi cedat, căci el nu este un drept personal vîndătorului ²⁾. (Vezi *infra*, p, 799, n. 4). Cedarea pactului de răscumpărare.

El poate, deci, fi exercitat de creditorii vîndătorului (art. 974) ³⁾. Art. 974.

Termenul în care pactul de răscumpărare poate fi exercitat.

Art. 1373.—Facultatea de răscumpărare nu poate fi stipulată cu termen mai lung de *cinci ani*, sub pedeapsă de a fi redus la cinci ani. (Art. 1374 C. civ. Art. 1660 C. fr.) ⁴⁾

Art. 1374.—Termenul, odată deșept de părți, nu se mai poate prelungi *nici de ele înseși* ⁵⁾, nici de judecător. (Art. 1373 C. civ. Art. 1361 C. fr.)

Art. 1375.—Dacă vîndătorul, în termenul prescris, nu începe a exercita dreptul său de răscumpărare, cumpărătorul rămîne proprietar nerevocabil. (Art. 1445 C. civ. Art. 1662 C. fr.) ⁶⁾

Art. 1376.—Termenul curge în contra tuturor persoanelor, chiar în contra minorului, care va putea avea acțiune recursorie în contra cui se va cuveni. (Art. 343, 390, 427 urm. 454, 1876 C. civ. Art. 1663 C. fr.) ⁷⁾

În vechiul drept francez, pactul de răscumpărare putea fi exercitat trei-deci de ani, dacă părțile nu hotărîse un termen mai scurt ⁸⁾. Legiuitorul actual a redus cu

Deoseb. între dr. vechiū fr. și dr. actual.

1) Troplong, *Vente*, II, *loco cit.* Duvergier, II, 18. Cas. fr. D. P. 1904. 1. 152.

2) Pothier, *Vente*, III, 390. Troplong, II, 702. Guillouard, II, 661. T. Huc, X, 181. Baudry et Saignat, 628. Duvergier, II, 18. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 412. Arntz, III, 1048.

3) Troplong, II, 703. Duvergier, II, 18. Guillouard, II, 662. T. Huc, X, 181. Laurent, XXIV, 330. Baudry, III, 590. Baudry et Saignat, 628. C. Grenoble, Sirey, 59. 2. 172.

4) Cpr. L. 2, Cod, *De pactis inter emptorem et venditorem compositis*, 4. 54.

5) Cuvintele: „nici de ele înseși“ lipsesc în Codul fr. Ele sunt adaose de legiuitorul nostru.—Art. 1517 din Codul italian se exprimă în termenii următori: „Termenul fixat este peremptoriū și nu poate fi prorogat“.

6) Cpr. L. 31, § 22, dig., *De aedilitio edicto*, 21. 1.

7) Cpr. L. 38, Dig., *De minoribus*, 4. 4.

8) Veđi Pothier, *Vente*, III, 391 urm.—La Romani, pactul de răscumpărare putea fi stipulat pentru un termen cât de lung (L. 2, Cod, *De pactis inter emptorem et venditorem*, etc. 4.

Art. 1517 C. italian.

Dreptul roman.

drept cuvînt acest termen la *cinci* ani¹⁾, pentru-că alt-fel proprietatea ar fi rămas prea mult timp în incertitudine, ceea ce ar fi fost contrar interesului obștesc²⁾). Motivul este exact, însă pentru a fi logic, legiuitorul trebuia să fixeze acest termen, în privința tuturor condițiilor rezolu-torii în genere, căci toate aceste condiții turbură proprie-tatea și o fac să fie necertă³⁾).

Stipularea
unui termen
mai scurt
de cinci ani.

Părțile pot stipula un termen mai scurt, nu însă mai lung. Dacă ele ar stipula un termen mai lung de cinci ani, convenția n'ar fi nulă, însă termenul este redus de drept la *cinci* ani (art. 1373).

Nestipula-
rea nici-u-
nui termen.

Dacă părțile n'au stipulat nici-un termen, răscumpăra-rea se va putea face în timp de cinci ani, părțile fiind presupuse a fi admis termenul cel mai lung pe care îl per-mite legea.

Neacorda-
rea unui
termen de
grație.

Acest termen nu poate fi prelungit de judecători, cari nu pot acorda termene de grație (art. 1374), pentru-că nu este vorba în specie de înlesnirea debitorului spre a-și

Codul ger-
man. Art.
503.

54).—In lipsa unui termen special, vîndătorul putea să-și exercite dreptul său timp de trei-deci de ani. (Argum. din L. 3, Pr., *ab initio*, Cod, *De prescriptione 30 vel 40 annorum*. 7. 39). Veđi art. 503 din Codul german, unde se ăice că : „Dreptul de răscumpărare (*das Wiederkaufsrecht*) nu poate, în privința imobilelor, să fie exercitat de căt timp de *trei-deci* de ani, iar în privința celorlalte lucruri, *trei* ani. Păr-țile sunt însă libere de a stipula un termen, care să înlocu-iască pe acel legal. „*Ist für die Ausübung eine Frist be-
stimmt, so tritt diese an die Stelle der gesetzlichen Frist.*„ Ter-
menul convențional nu poate însă fi mai mare de *tre-deci*
de ani. Veđi Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code
civil*, § 100. Iată, cum se exprimă acest autor : „*Die vertrags-
mässig ausgemachte tritt an Stelle der gesetzlichen Frist. Bei
dem peremptorischen Ausdruck des Satzes des § 503 ist indess
anzunehmen, dass durch Vertrag die Ausübung des Wieder-
kaufsrechts nicht über die gesetzlich bestimmte Zeit hinaus ver-
längert werden darf.*“

C. japonez.

- 1) Codul japonez din 1896 fixează acest termen la *dece* ani (art. 580).
- 2) La acest motiv, pe care l-au dat, în corpul legislativ, Por-talis și Grenier, autorii mai adaogă un altul, și anume : de-favoarea cu care legea vede vîndarea cu pact de răscum-părare, chiar cînd ea este serioasă. Cpr. T. Huć, X, 176, p. 244.
- 3) Cpr. Guillaouard, II, 652. Laurent, XXIV, 384. Duver-gier, *Vente*, II, 19.

îndeplini obligația sa, ci de îndeplinirea unei condiții de la care atârână proprietatea lucrului vîndut; or, această condiție trebuie să se îndeplinească în termenul stipulat de părți, fără ca judecătorii să poată modifica convenția lor.

Mai mult încă, acest termen, chiar dacă ar fi mai scurt de cinci ani, nu poate fi prelungit prin convenția părților ¹⁾. Neprelungirea termenului de cinci ani.

Asemenea convenție, de și validă între părți, nu este însă opozabilă terțiilor, pentru-că ea constituie o derogare de la actul primitiv (art. 1175) ²⁾. Art. 1175.

Termenul fixat pentru exercițiul pactului de răscumpărare curge din momentul vîndărei, iar nu din momentul predărei lucrului vîndut și a plăței prețului, afară de cazul când părțile ar fi stipulat contrarul ³⁾. Momentul de când curge termenul.

Calcularea termenului se face după regulile dreptului comun. Ziua în care termenul începe (*dies a quo*) nu se numără, ci numai ziua în care termenul expiră ⁴⁾. Ast-fel, dacă presupunem un contract cu pact de răscumpărare făcut în ziua de 1 Iulie 1904, avînd termenul de doi ani, răscumpărarea va putea fi exercitată cel târziu până în ziua de 1 Iulie 1906 inclusiv ⁵⁾. Calcularea termenul. p. exercițiul pactului de răscumpărare.

- 1) Cpr. Cas. rom. Bulet. 1884, p. 427.—După art. 728, coproprietarii unui lucru pot suspenda divisiunea lucrului comun, prin convenția lor, tot pe *cinci* ani, însă acest termen poate, după trecerea lui, să fie reînnoit. Veți t. III a Coment. noastre, p. 438. Art. 728.
- 2) Cpr. Guillouard, II, 654. T. Huc, X, 176, p. 244. Laurent, XXIV, 385. Baudry, III, 588. Baudry et Saignat, 613. Thiry, III, 599. Mourlon, III, 636.
- 3) Baudry et Saignat, 611. Troplong, II, 712. Guillouard, II, 653. T. Huc, X, 176.—Dacă, pe lângă pactul de răscumpărare, vîndărea ar fi supusă unei condiții suspensive, termenul n'ar curge de cât de la îndeplinirea condiției, pentru-că până atunci vîndătorul nu este lipsit de dreptul său de proprietate. Baudry et Saignat, *loco cit.* Guillouard, II, 653. T. Huc, X, 176, *in fine*.
- 4) Ultima zi, în care termenul expiră, intră în computarea lui, chiar dacă cade într'o zi de sîrbătoare. Guillouard, II, 655, *in fine*. Baudry et Saignat, 611. C. Angers și Cas. fr., Sirey, 31. 2. 85. Sirey, 34. 1. 216.
- 5) Guillouard, II, 655. Thiry, III, 599. Laurent, XXIV, 387. Duvergier, II, 23. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 408. Baudry et Saignat, 611. T. Huc, X, 176, p. 245. C. Nîmes, Sirey, 40. 2. 319.

Art. 1375. Dacă vîndătorul, în termenul prescris, nu începe a exercita dreptul său de răscumpărare, cumpărătorul devine *ipso jure* proprietar irevocabil, fără ca să fie nevoie de somație sau de intervenirea unei hotărîri judecătorești ¹⁾. Vîndătorul nu se va adresa la justiție, spre a revendica lucrul, de cît atunci cînd cumpărătorul ar refusa de a-l restitui ²⁾. Asupra acestui punct toți autorii sunt de acord.

Ofertă reală. Controversă. Unde însă chestiunea este controversată, este asupra punctului de a se ști dacă vîndătorul trebuie, sau nu, să facă ofertă reală cumpărătorului și să consemneze suma oferită. Curtea de casație din Franța a decis că, nici-o lege nereglementând modul de exercitare a pactului de răscumpărare, vîndătorul nu are nevoie de a face ofertă reală cumpărătorului, o simplă manifestare a voinței sale, dovedită conform regulilor de drept comun, fiind suficientă în această privință ³⁾. După părerea generală, însă, vîndătorul trebuie să facă cumpărătorului, înaintea expirării termenului, o ofertă sinceră și serioasă ⁴⁾ de a-i restitui prețul cu toate accesoriile lui (art. 1377), o simplă manifestare a voinței sale nefiind suficientă ⁵⁾. Această ofertă nu are însă nevoie de a fi urmată de con-

¹⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. 1897, consid. de la p. 898. *Dreptul* din 1897, No. 77. C. București, *Dreptul* din 1892, N. 47. Duvergier, II, 28. Guillouard, II, 664. Thiry, III, 600. Planiol, II, 1581. T. Huc, X, 177. Mourlon, III, 639, *in fine*, și toți autorii.

²⁾ Cpr. Guillouard, II, 674.

³⁾ Cas. fr. D. P. 56. 1. 132. Sirey, 56. 1. 671. Sirey, 73. 1. 134. D. P. 73. 1. 185. Veți și Cas. rom. Bulet. 1887, p. 777. Cpr. în același sens: Laurent, XXIV, 398 urm. Guillouard, II, 664. Acest sistem este foarte bine combătut de Colmet de Santerre, VII, 118 bis IV.—In cît privește exercițiul retractului litigios, chestiunea este de asemenea controversată. Veți *infra*, explic. art. 1402.

⁴⁾ Atât după doctrină cît și după jurisprudență, nu se cere însă o ofertă reală conform regulilor de la plată, o ofertă verbală, dacă ea poate fi dovedită, fiind suficientă. Cpr. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 408, text și nota 8. Troplong, II, 721 urm. Baudry, III, 589.—*Contra*: Duvergier, II, 27. T. Huc, X, 177, 179.

⁵⁾ Cas. rom. *Dreptul* din 1897, No. 77 și Bulet. S-a I, 1897, p. 898. Baudry, III, 589. T. Huc, X, 177. Thiry, III, 600. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 408. Troplong, II, 721 urm. Duvergier, *Vente*, II, 27.

semnare, potrivit regulilor de la plată; căci, fiind vorba de îndeplinirea unei condiții, această condiție se consideră ca îndeplinită, când acel obligat sub această condiție a împedecat îndeplinirea ei (art. 1014). Or, este evident că cumpărătorul a împedecat îndeplinirea condiției prin refuzul său de a primi oferta făcută de vîndător¹⁾.

Termenul stipulat pentru răscumpărarea lucrului vîndut curge în contra tuturilor persoanelor, chiar și în contra minorilor și interdișilor (art. 1376). Legea presupune că un bun al minorului său al interdișului a fost vîndut cu pact de răscumpărare, ceea ce se va întâmpla a-rareori (veđi *supră*, p. 772), sau că vîndătorul cu un asemenea pact s'a sêvîrșit din viață, lăsând un moștenitor minor ori interdiș. Termenul curge, cu toată minoritatea sau interdicția vîndătorului ori moștenitorului, pentru-că nu este vorba în specie de o prescripție care să fie suspendată conform art. 1876, ci de îndeplinirea unei condiții resolutorie. Art. 1376 rezervă însă, în asemenea caz, recursul minorului său interdișului contra tutorului, care n'ar fi exercitat la timp pactul de răscumpărare. Pentru ca acest recurs să existe, tutorul trebuie să fie însă în culpă, adecă: pe de o parte, să fi avut în patrimoniul minorului banii necesari spre a exercita pactul la timp, iar pe de altă parte, ca incapabilul să fi avut interes la luarea înapoi a lucrului vîndut²⁾.

Art. 1376.

Persoanele contra cărora pactul de răscumpărare poate fi exercitat.

Art. 1381.—Vîndătorul cu pact de răscumpărare poate exercita acțiunea sa în contra *unui al doilea cumpărător*³⁾, chiar și când facultatea de răscumpărare n'ar fi fost declarată în cel de al doilea contract. (Art. 973, 1019, 1770 C. civ. Art. 1664 C. fr.)

¹⁾ Thiry, III, 600. Guillouard, II, 664. Duranton, XVI, 403. Arntz, III, 1046. Duvergier, II, 27. Troplong, II, 720. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 409. Baudry, III, 589.—*Contră*: T. Huc, X, 178.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 612. Troplong, *Vente*, II, 727.

³⁾ Art. 1520 din Codul italian ȃice că vîndătorul are acțiune și în contra *terțiilor achisitori* (*contro i terzi acquirenti*), și această expresie este mult mai exactă, pentru-că vîndătorul poate să revendice lucrul său nu numai *de la al doilea*

Inexactitate de text.

Pactul de răscumpărare poate fi exercitat nu numai contra cumpărătorului primitiv, dar și în contra terților achisitori ai bunului vândut, chiar dacă pactul de răscumpărare n'ar fi fost declarat în contractul lor. Motivul acestei dispoziții este că cumpărătorul având un drept supus desființării, n'a putut să transmită mai multe drepturi de cât avea în realitate (art. 1770).

Vîndătorul va putea să revendice direct lucrul său de la terțiul achisitor, fără a cere mai întâi rezoluțiunea vîndărei contra primului cumpărător, și fără a pune pe acest din urmă în cauză, pentru-că este vorba în specie de o condiție resolutorie expresă, care se îndeplinește de drept¹⁾.

Vîndătorul cu pact de răscumpărare are deci două acțiuni : una personală contra cumpărătorului său, din cauza obligațiilor luate de dînsul, și alta reală (în revendicare) contra terților, cari de și n'aū luat nici-o obligație față de el, totuși sunt ținuți ca detentori a lucrului vîndut. Din faptul că terțiul nu are nici-o obligație personală către vîndător, rezultă că el nu poate fi acționat de acest din urmă de cât atunci când deține imobilul vîndut. Detentorii intermediari, cari nu mai dețin imobilul, nu vor putea deci fi acționați de vîndător²⁾.

De câte-ori vîndătorul exercită acțiunea sa contra unui terțiu detentor, el va trebui să-i restituie prețul ce el (vîndătorul) a primit și tot ce se datorește cumpărătorului în baza art. 1380³⁾.

---

cumpărător, după cum se exprimă textul nostru, dar și de la al treilea, și așa mai departe. Cpr. Colmet de Santerre, VII, 110 bis 1. Guillouard, II, 674. Planiol, II, 1577.

¹⁾ Guillouard, II, 674. Thiry, III, 602. Laurent, XXIV, 410. Troplong, II, 732. Duvergier, II, 61. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 411, text și nota 21. Colmet de Santerre, VII, 110 bis III. Mourlon, III, 641. Baudry et Saignat, 630. Arntz, III, 1047.

²⁾ Baudry et Saignat, 631.

³⁾ Baudry et Saignat, 633.—De câte-ori, deci, prețul plătit de actualul achisitor este mai mare de cât acel plătit de primul cumpărător, terțiul acționat în revendicare va avea recurs pentru diferență contra vîndătorului său, pentru-că el nu primește de la vîndătorul primitiv de cât prețul plătit acestuia. Și *vice-versa*, vîndătorul primitiv va restitui prețul integral primit de dînsul, chiar dacă prețul plătit de achisitorul subsequent ar fi mai mic ; căci dacă achisitorul

Dreptul vîndătorului de a urmări lucrul vîndut în mîinile terțiilor achisitori, nu se aplică propriu Țis de cît în materie imobiliară; căci dacă ar fi vorba de vîndarea unui mobil corporal, terțiul dobînditor de bună credință va putea să invoace prescripția instantanee (art. 1909), spre a respinge acțiunea vîndătorului, care atunci se va reîntoarce contra cumpărătorului său ¹⁾.

Art. 1909.

După unii, și simpla primire a lucrului mobil, de bună credință, ca amanet, ar face inadmisibilă acțiunea vîndătorului ²⁾.

Primirea lucrului ca amanet.

Drepturile vîndătorului și ale cumpărătorului înaintea exercițiului pactului de răscumpărare.

Art. 1378.—Cumpărătorul cu pact de răscumpărare, exercită toate drepturile vîndătorului său. El poate prescrie atît în contra adevăratului proprietar, cît și în contra celor ce ar pretinde că au drepturi săii ipotecii asupra lucrului vîndut. (Art. 557, 649, 1800, 1847, 1890, 1895 C. civ. Art. 1665 C. fr.)

Art. 1379.—El poate opune creditorilor vîndătorului său beneficiul de ordine saii discuțiune. (Art. 974, 1662 urm., 1794 C. civ. Art. 1666 C. fr.)

Prin vîndarea cu pact de răscumpărare, cumpărătorul dobîndește proprietatea lucrului vîndut, însă o proprietate resolubilă; de unde rezultă că el poate să înstrăineze, să ipotece, etc. imobilul vîndut; însă toate drepturile consimțite de dînsul vor cădea la îndeplinirea condiției, adevă: la exercitarea pactului de răscumpărare ³⁾.

Soarta drepturilor reale constituite de cumpărător.

subsequent este supus aceleiași rezoluții la care era supus primul cumpărător, el trebuie să aibă și toate drepturile acestuia, primind tot ce ar fi primit acest din urmă, dacă pactul ar fi fost exercitat în contra lui. Pothier, *Vente*, III, 425. Baudry et Saignat, 633. Troplong, II, 731, 761.

¹⁾ Troplong, II, 730. Laurent, XXIV, 411. Thiry, III, 602, *in fine*. Baudry et Saignat, 632. Duvergier, II, 15. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 411. Marcadé, VI, art. 1664—1666, No. 1, p. 307. T. Huc, X, 182. Arntz, III, 1047. Planiol, II, 1577.

²⁾ Aubry et Rau, Baudry et Saignat, *loco cit.*—*Contra*: Laurent, XXIV, 411.

³⁾ „Cumpărătorul cu pact de răscumpărare care, înaintea exercițiului acestui drept, ar fi făcut acte de dispoziție cu privire la lucrul vîndut, Țice art. 499 din Codul german, Art. 499 C. german.

Constituirea
unei ipotece
din
partea vân-
dătorului.
Controversă.

Vîndătorul fiind proprietar sub o condiție suspensivă ¹⁾, va putea și el să ipotece imobilul vîndut și chiar să-l vîndă altui cumpărător, însă aceste drepturi nu vor rămînea în picioare de cît dacă condiția se va îndeplini, adică : dacă el își va exercita, în termenul desfipt, dreptul ce și-a rezervat (art. 1770) ²⁾. Creditorul ipotecar, pentru a fi sigur, va trebui deci să facă să consimtă la ipoteca sa, atît pe cumpărător cît și pe vîndător, pentru-că nu se știe care din doi va rămînea la urma urmei proprietar.

Drepturile
ce le exercită
cumpărăto-
rul.

Cumpărătorul exercită toate drepturile vîndătorului, pentru-că acesta i le-a transmis prin vîndare. El se folosește de lucru, percepe fructele, face contracte de arendă sau de închiriere (art. 1380, § ultim), etc.

Prescrierea
imobilului
cumpărat.

Dacă presupunem că vîndătorul nu era proprietarul lucrului vîndut, cumpărătorul poate să-l prescrie contra adevăratului proprietar. El poate, de asemenea, să prescrie contra aceluia ce ar pretinde a avea drepturi reale sau ipotecă asupra imobilului vîndut, ceea ce însemnează că el poate să

este obligat a face să dispară drepturile ce el a conferit terțiilor. Se asimilează unui act de dispoziție a cumpărătorului, actul care rezultă din executarea silită sau dintr'o hotărîre judecătorească, sau care este făcut de sindicul unui faliment : „*Einer Verfügung des Wiederverkäufers steht eine Verfügung gleich, die im Wege der Zwangsvollstreckung oder der Arrestvollziehung oder durch den Konkursverwalter erfolgt*“.

¹⁾ Veđi *suprà*, p. 771.

²⁾ Thiry, III, 603. Guillouard, *Privil. et hypothèques*, II, 944 și *Vente*, II, 656, 660. Baudry et Saignat, 635, 641. Duranton, XIX, 278. Troplong, *Privil. et hypothèques*, II, 469 și *Vente*, II, 698. Valette, *Privil. et hypoth.*, pag. 202 urm. T. Huc, X, 183. Duvergier, II, 29. Laurent, XXIV, 392 și XXX, 477. Demolombe, XXV, 411. Martou, *Privil. et hypoth.*, III, 964. P. Pont, *Idem*, II, 639 și 1286. Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, II, 1317. Thézard, *Privil. et hypoth.*, 51. C. Alger, Sirey, 86. 2. 132. C. Bordeaux, Sirey, 72. 2. 227. D. P. 73. 2. 209.—*Contrà* : Grenier, *Privil. et hypothèques*, I, 153. Aubry et Rau, III, § 266, p. 445 (ed. a 5-a), și IV, § 357, p. 412 și 413, text și nota 33 (ed. a 4-a). Cazalens, nota în D. P. 73. 1. 321. Veđi decisiile citate de Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 14 și de Baudry et Loynes, II, p. 416, nota 4—Este de observat că Aubry et Rau, cari nu admit constituirea unei ipotece din partea vîndătorului cu pact de răscumpărare, admit constituirea unei servituți asupra imobilului vîndut, ceea ce neapărat constituie o contradicție flagrantă, ori-cît s'ar încerca savanții adnotatori a lui Zachariæ a justifica această soluție.

facă, prin posesiunea lui, ca fondul să fie liber de aceste sarcini.

Termenul pactului de răscumpărare ne putând fi mai mare de cinci ani (art. 1373, 1374), se înțelege că cumpărătorul nu poate, prin el însuși, să îndeplinească o prescripție de 10, 20 sau 30 de ani; el va putea însă să completeze o prescripție începută, adăogând posesiunea sa la aceea a vîndătorului ¹⁾).

Pentru ca cumpărătorul să poată prescrie prin el însuși, trebuie să presupunem că posesiunea începută de dînsul a fost complectată tot de el, pentru-că vîndătorul n'a exercitat la timp oportun pactul de răscumpărare ²⁾).

Dacă cumpărătorul ar fi urmărit de creditorii ipotecari ai vîndătorului, anteriori vîndărei, el va putea să le opună beneficiul de discuțiune, în calitatea sa de terțiu detentor (art. 1379, 1794). Și fiind-că legea nu face nici-o distincție, el va putea să opună același beneficiu creditorilor chirografari, cari ar voi să exercite pactul de răscumpărare, în locul vîndătorului, în baza art. 974 ³⁾).

Am ȃis că cumpărătorul exercită toate drepturile vîndătorului său, după cum se exprimă art. 1378.

Art. 1445 admite însă o excepție de la acest principiu, în privința expulsărei arendașului său chiriașului.

Art. 1445.—Cumpărătorul cu pact de răscumpărare nu poate să dea afară pe locatar mai înainte de a fi devenit proprietar irevocabil prin trecerea termenului răscumpărărei. (Art. 1375, 1378, 1436, 1441 C. civ. Art. 1751 C. fr.) ⁴⁾

1) Cpr. Thiry, III, 603. Guillouard, II, 657. Laurent, XXIV, 389. Colmet de Santerre, VII, 111 bis II și III. T. Huc, X, 184.

2) Colmet de Santerre, VII, 111 bis II. Guillouard, II, 657. T. Huc, X, 184.

3) T. Huc, *loco cit.* Laurent, XXIV, 390. Guillouard, II, 658. Colmet de Santerre, VII, 112 bis. Thiry, III, 603, *in fine.* Baudry, III, 590. Baudry et Saignat, 637. Mourlon, III, 644.—*Contra*: Troplong, *Vente*, II, 743. Massé-Vergé, IV, § 688, p. 316, nota 22.

4) La Romani, cumpărătorul unui imobil, fie chiar cu pact de răscumpărare, care nu se obligase a respecta contractul de arendă sau de închiriere, putea să expulzeze îndată pe arendaș sau chiriaș, fără a-i datori nici-o despăgubire, ori-care ar fi fost forma arendei sau închirierei". "*Emptorem quidem fundi necesse non est stare colono, cui prior dominus locavit, nisi ea lege emit*". L. 9, Cod, *De locato et conducto*, 4. 65.

Art. 1445.

După acest text, pentru ca cumpărătorul cu pact de răscumpărare să poată expulsa pe arendașul său chiriașul imobilului vândut, trebuie ca el să fi devenit proprietar i-revocabil, adică : ca termenul stipulat de părți să fi trecut, fără ca vîndătorul să-și fi luat imobilul înapoi, și aceasta, după unii, fie-că contractul de arendă sau de închiriere ar avea, sau nu ar avea dată certă ¹⁾).

Condițiile cerute pentru exercițiul pactului de răscumpărare și efectele exercitărei acestui pact.

Art. 1377.—Vîndătorul care voește să exercite pactul sîu de răscumpărare, trebuie să întoarcă prețul în capete, spesele contractului vîndărei, spesele reparațiilor utile ²⁾ până la suma adaosului de valoare produse printr'însele.

El nu poate intra în posesiune de cît după ce a îndeplinit toate aceste obligațiuni. (Art. 494, 766, 991, 997, 1019, 1305, 1345, 1346, 1372 C. civ. Art. 1673, § 1 C. fr.)

Art. 1380.—Cînd vîndătorul reîntră, în urmarea pactului de răscumpărare, în drepturile sale de mai înainte asupra imobilului, acesta îi revine liber de toate sarcinile și ipotecile de care cumpărătorul l-ar fi încărcat. (Art. 769, 830, 1740 urm. 1770 C. civ.)

El este dator însă să execute contractul de închiriere sau de arendă ce ar fi făcut cumpărătorul fără fraudă. (Art. 534, 1372, 1410 urm. C. civ. Art. 1673, § 2 C. fr.) ³⁾

¹⁾ T. Huc, X, 347, *in fine*. Baudry et Wahl, *Louage*, I, 1330. Troplong, *Louage*, II, 525. Duvergier, *Louage*, I, 552. Marcadé, VI, art. 1751, No. 1. Duranton, XVII, 154.—*Contra*: Guillouard, *Vente*, II, 659, și *Louage*, I, 372. Baudry et Saignat, *Vente*, 638. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 412, nota 28.

²⁾ Textul fr. și acel italian (art. 1528) pun în sarcina vîndătorului și cheltuelile făcute de cumpărător pentru reparațiile *necesare*. Textul nostru uită de a vorbi de aceste reparații, pomenind numai de acele *utile*. Cu-toate-acestea, nu mai rămîne nici-o îndoială că vîndătorul va restitui cumpărătorului, conform principiilor generale, *toate* cheltuelile făcute pentru reparațiile *necesare*, fiind-că acest din urmă le-ar fi făcut însu-și, dacă lucrul ar fi rămas în mîna lui. (Cpr. art. 766, 991, 997, 1345, etc. C. civ.) Veđi *infra*, p. 784.

³⁾ În Codul fr. (art. 1673) și în acel italian (art. 1528), art. 1377 și 1380 sunt întrunite într'un singur text.—În Codul italian, ca și în acel francez, vîndătorul este obligat să respecte contractele de arendă sau de închiriere făcute de bună credință de cumpărător, însă textul italian pune ca condiție ca aceste contracte să nu fi fost făcute pe un timp

Cheltuelile
p. repara-
țiile necesare.

Pentru a putea exercita pactul de răscumpărare și a-și relua lucrul înapoi, vîndătorul trebuie să restituie : Art. 1377.

1° Prețul primitiv al vîndărei, chiar dacă cumpărătorul ar fi revîndut lucrul mai scump sau mai eften ¹⁾). Legea nu vorbește de dobînda prețului, și toți autorii țin că vîndătorul nu trebuie s'o plătească, pentru-că ea se compensează cu fructele lucrului, pe care le păstrează cumpărătorul ²⁾). Nimic n'ar împedica însă pe părți de a pune

Restit. prețului primitiv.

mai lung de trei ani (la noi cinci ani) : *parchè s'iano convenue per tempo non maggiore di un triennio.*

Și la Romani, vîndătorul care voia să exercite pactul de răscumpărare, trebuia să întoarcă prețul și impensele făcute de cumpărător. (Argument din L. 14. Dig., *De conditione indebiti*, 12. 6 și L. 13, § 8, Dig., *De actionibus empti et venditi*, 19. 1). Dr. roman.

Când vîndătorul reîntra, în urmarea pactului de răscumpărare, în drepturile sale de mai înainte asupra imobilului vîndut, el îl lua liber de toate sarcinile și ipotecile cu care îl grevasse cumpărătorul, dacă pactul de răscumpărare fusese adaos vîndărei sub forma unei condiții resolutorie (argum. din L. 7, *ab initio*, Cod, *De pactis inter emptorem et venditorem*, etc. 4. 54 și L. 2, *ab initio*, precum și L. 8, Dig., *De lege commissoria*, 18. 3). În caz contrar, vîndătorul putea numai să ceară liberarea lucrului de la cumpărător (argum. din L. 2, Cod, *loco cit.*, 4. 54). Cât pentru contractele de arendă sau de închiriere, făcute de cumpărător, vîndătorul nu era nici-odată obligat a le respecta (L. 9, *ab initio*, Cod, *De locato et conducto*, 4. 65). Veđi *suprà*, p. 781, nota 4.

¹⁾ Cpr. Pothier, III, 425. Guillouard, II, 666. Thiry, III, 604. Baudry et Saignat, 648. T. Huc, X, 188. Planiol, II, 1579. Veđi și *suprà*, p. 778, nota 3.

Părțile ar putea însă să convină că prețul ce urmează a fi restituit va putea fi mai mic și chiar mai mare de cât acel primitiv. Cpr. Pothier, III, 413, 414. Planiol, *loco cit.* Guillouard, II, 648, 649 și 666, *in fine.* Vigié, III, 797. Baudry et Saignat, 648. Colmet de Santerre, VII, 118 bis VI. Duvergier, II, 12. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 407, nota 3. Cas. fr. D. P. 72. 1. 415. Sirey, 73. 1. 252.—*Contrà* : Bugnet asupra lui Pothier, III, p. 173, nota 1. Duranton, XVI, 429. Troplong, II, 696. Thiry, III, 604.

Remâne însă bine înțeles că clauza care ar obliga pe vîndător a restitui o sumă cu mult superioară acelei primite de dinsul, ar putea fi anulată ca cuprîndînd un împrumut deghisat cu clausă penală (art. 2 L. din 20 Februarie 1879). Veđi autorii de mai sus.

²⁾ Cpr. T. Huc, X, 188. Baudry et Saignat, 648. Thiry, III, 604, 605. Troplong, II, 735, 760. Guillouard, II, 669. Pla-

în sarcina vîndătorului dobînda prețului. Această convenție ar fi perfect validă, ordinea publică nefiind interesată în cauză (art. 5 și 969) ¹⁾.

Restit. spe-
selor con-
tractului.

2° Vîndătorul trebuie să restituie, în al doilea loc, cumpărătorului, spesele contractului de vîndare, cheltuelile de timbru, etc. Nu mai este, în adevăr, nici-o rațiune de a lăsa aceste cheltueli în sarcina cumpărătorului (art. 1305), vîndarea fiind desființată.

Restit. chel-
tuelilor ne-
cesare.

3° În fine, vîndătorul trebuie să restituie, cumpărătorului, *toate* cheltuelile necesare făcute pentru conservarea lucrului, de și textul nostru uită de a vorbi despre aceste cheltueli (veți *suprà*, p. 782, nota 2), pentru-că vîndătorul ar fi făcut însuși aceste cheltueli de conservare, dacă lucrul n'ar fi fost vîndut, și el ar fi cheltuit în această privință banii cheltuiți de cumpărător. *Locupletior factus est quatenus propria pecunie pepercit* ²⁾.

Cheltuelile
utile.

Cât pentru cheltuelile *utile*, vîndătorul nu va restitui de cât plus-valuta ce ele aũ adus imobilului (art. 1377) ³⁾.

Cheltuelile
de întreți-
nere.

Legea nu vorbește de cheltuelile de întreținere, și ele, în adevăr, nu trebuiesc restituite, pentru-că sunt o sarcină a folosinței (art. 545, 1447, 1448), pe care a avut-o cumpărătorul ⁴⁾.

Art. 579 C.
japonez.

niol, II, 1579. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 410, text și nota 15. Duranton, XVI, 424. Larombière, *Oblig.*, II, art. 1184, No. 70. Colmet de Santerre, VII, 118 bis V. „Fruitele imobilului sunt presupuse a se compensa cu dobinșile prețului, ȳice art. 579 din Codul japonez, cãnd nu existã o declarație de voință contrarã a părților“.

¹⁾ Veți autorii citați în nota precedentă și Curtea din Agen, Sirey, 60. 2. 167.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 648, p. 579.

³⁾ Cpr. art. 500 Cod. german.—Dacă cumpărătorul, întrebunțând dol, ar fi făcut cheltueli considerabile, spre a împiedica pe vîndător de a exercita pactul de răscumpărare, tribunalele ar putea să-l autorise a-și exercita dreptul său, fără a restitui plus-valuta cumpărătorului, rămânend ca acest din urmă să-și rădice îmbunătățirile făcute și să repună lucrul în starea de mai înainte. Thiry, III, 604. Laurent, XXIV, 404. Baudry, III, 593. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 409, nota 12. Baudry et Saignat, 648, p. 580. Troplong, II, 760, p. 252. Planiol, II, 1579. Veți și Guillouard, II, 668. Cpr. L. 38, Dig., *De rei vindicatione*, 6. 1.—Veți însă Arntz, III, 1055.

⁴⁾ Pothier, III, 423. Thiry, III, 604. Arntz, III, 1055. Baudry et Saignat, 648, *in fine*. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 409.

Cumpărătorul nu are, de asemenea, nici-un drept la cheltuelile voluptoare. El poate însă să le rădice conform dreptului comun (*jus tollendi*), dacă aceasta se poate face *sine detrimento rei* (art. 539) ¹⁾. „Cumpărătorul este în drept să rădice (*wegnehmen*), dice art. 500, *in fine*, din Codul german, construcțiile făcute asupra lucrului ce urmează a fi restituit“.

Cheltuelile voluptoare.

Art. 500 C. german.

Spre a da cumpărătorului o siguranță care să-i garanteze executarea obligațiilor vîndătorului, pentru cazul când el nu le-ar îndeplini îndată, art. 1377, în partea sa finală, îi conferă un drept de retenție ²⁾; căci *vîndătorul nu poate intra în posesiunea lucrului de cât după ce și-a îndeplinit toate obligațiile sale* ³⁾. Cumpărătorul este însă liber de a renunța la garanția ce-i conferă legea și a remite lucrul vîndătorului cu toate-că el nu și-a îndeplinit obligațiile sale de restituire. El devine, în asemenea caz, un simplu creditor chirografar a vîndătorului, pentru-că el nu are, în această privință, nici-un privilegiu asupra lucrului vîndut ⁴⁾.

Dreptul de retenție. Controversă.

În cât privește pe cumpărător, el trebuie să restituie vîndătorului lucrul vîndut, cu toate accesoriile sale, *cum omni causa*, precum: aluviunea și partea de comoară care se

Oblig. cumpărătorului.

nota 13. Planiol, II, 1579, *in fine*. Duvergier, II, 49. Guillouard, II, 667. Laurent, XXIV, 405.

- 1) Pothier, III, 424, *in fine*. Guillouard, II, 667. Baudry et Saignat, 648. Aubry et Rau, IV, *loco cit.*, p. 409, text și nota 14. Thiry, III, 604. Veđi *supră*, p. 443, 485 și 692. Veđi și t. III a Coment. noastre, p. 543.
- 2) Veđi în acest sens: Laurent, XXIV, 406. Troplong, II, 762 urm. Planiol, II, 1580 și 2894. Cabrye, *Dr. de rétention*, 114. Glasson, *Idem*, p. 117 urm. Aubry et Rau, III, § 256 bis, p. 188 (ed. a 5-a). Baudry et Saignat, 649. P. Pont. *Petits contrats*, II, (t. IX), 1303, p. 716.—Veđi însă Guillouard, II, 670 și *Dr. de rétention*, 62, 63. Cpr. și Laurent, XXIX, 288, care de astă-dată părăsește prima sa opinie.
- 3) Cumpărătorul care ar fi fost destul de neglijent pentru a nu cere restituirea imediată a prețului, nu are însă privilegiul vîndătorului, cu toată părerea contrară a lui Labbé, pentru-că exercițiul pactului de răscumpărare nu este o nouă vîndare. ci resilierea primei vîndări. Veđi *supră*, p. 770, nota *in fine*.
- 4) Cpr. Merlin, *Répert.*, *Privil. de créance*, t. 13, p. 256 urm. (ed. a 5-a din 1828). Duvergier, II, 52. Baudry et Saignat, 649.—Veđi însă Labbé, nota în Sirey, 71. 2. 193 urm.

Art. 498 C. german. „Cumpărătorul cu pact de răscumpărare, dice art. 498 din Codul german, trebuie să restituie vîndătorului obiectul cumpărat, cu accesoriile sale, *nebst Zubehör*“.

Nerestit. fructelor.

El nu restituie însă fructele produse de lucru, pentru că, după cum am văzut, aceste fructe se compensează cu dobînda prețului, pe care vîndătorul o păstrează. *Fructus cum usuris compensantur* ²⁾).

Casul când lucrul a fost degradat prin culpa cumpărătorului.

Dacă lucrul vîndut a fost degradat prin culpa saŭ faptul cumpărătorului, el va trebui să despăgubiască pe vîndător de prejudiciul ce el suferă din această cauză ³⁾. Suma ce el va datori din această cauză se va deduce din sumele la care el are drept pentru impensele făcute lucrului. Rămâne bine înțeles că vîndătorul nu va avea

¹⁾ T. Huc, X, 188, *in fine*. Baudry et Saignat, 650, 653. Troplong, II, 766, 767. Duvergier, II, 55. Marcadé, VI, art. 1673, No. II, p. 311 urm. Duranton, XVI, 425. Chardon, *Tr. du droit d'alluvion*, 154, p. 253 urm. (ed. din 1830). Guillouard, II, 671. Laurent, XXIV, 407. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 410, text și nota 16. Thiry, III, 605, p. 613. —*Contra*: Pothier, III, 402, 404. Proudhon, *Tr. du domaine de propriété*, I, 401, p. 433 (ed. din 1839).

Fructele ultimului an.

²⁾ Vezi *supra*, p. 783. Cât pentru fructele ultimului an, atunci când pactul de răscumpărare este exercitat la mijlocul aului, vîndătorul păstrînd dobînda prețului pînă la plată, cumpărătorul va păstra fructele pentru aceeași perioadă. Fructele ultimului an se vor împărți, deci, între vîndător și cumpărător în proporțiune cu timpul în care vîndătorul s'a folosit de preț. Guillouard, II, 672. Laurent, XXIV, 408. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 410, text și nota 19. Duvergier, II, 56, 57. Baudry et Saignat, 651. Marcadé, VI, art. 1673, No. III, p. 312 urm.—Vezi însă Troplong, II, 769 urm. Duranton, XVI, 424.

Art. 498, § 2 C. german.

³⁾ Cpr. art. 498, § 2 Cod. german. „Dacă cumpărătorul cu pact de răscumpărare, înainte de exercițiul acestui pact, dice textul sus-citat, a adus prin faptul său deteriorarea, pierderea saŭ ori-ce altă imposibilitate de a restitui obiectul cumpărat, saŭ a modificat în mod simțitor acest obiect (*oder den Gegenstand wesentlich verändert hat*), el răspunde de dauna care rezultă din aceste fapte (*so ist er für den daraus entstehenden Schaden verantwortlich*). Dacă obiectul a fost deteriorat fără culpa cumpărătorului (*ohne Verschulden des Wiederverkäufers*), saŭ dacă acest obiect nu este modificat în mod simțitor, vîndătorul cu pact de răscumpărare nu poate cere o micșorare a prețului vîndărei“.

drept la nici-o despăgubire pentru degradările aduse lucrului prin caz fortuit sau forță majoră¹⁾.

Pactul de răscumpărare fiind, după cum am văzut Art. 1380.
suprà, p. 768, o condiție resolutorie, exercițiul lui în termenul stipulat, pune lucrurile în starea în care ar fi fost dacă vîndarea n'ar fi avut loc (art. 1019). Dreptul cumpărătorului ca și drepturile reale constituite de dînsul către terții, precum : servitute, ipotecă, usufruct, înstrăinări, etc., sunt desființate. În consecință, vîndătorul își reia lucrul său liber de toate sarcinile cu care cumpărătorul l-ar fi grevat²⁾.

¹⁾ Cpr. Pothier, III, 421. Thiry, III, 605, *in fine*. Baudry et Saignat, 652. Guillouard, II, 673. Laurent, XXIV, 409. Duranton, XVI, 423. Aubry et Rau, IV, § 357, p. 410. Troplong, *Vente*, II, 738, și toți autorii.

²⁾ O altă aplicare a acestui principiu o găsim în art. 830. Art. 830.
Când donațiunea este revocată pentru neindeplinirea sarcinilor sub care fusese făcută, bunurile reintră în mâna dăruitorului libere de ipotecă sau alte sarcini reale constituite către terții, de donatar. Veđi explic. acestui text în t. IV a Comentariilor noastre, p. 244 urm.

În materie de raport, sarcinile reale, precum : usufructul, usul, servituțiile și altele, afară de înstrăinările și ipotecile constituite de descendentul donatar, sunt, de asemenea, desființate odată cu resolvirea dreptului său de proprietate, conform regulii : *Resoluto jure dantis*, etc. (art. 769). Înstrăinările și ipotecile constituite de dînsul sunt însă menținute, întru-cât raportul în natură nu este obligator, de câte-ori descendentul donatar a înstrăinat sau *ipotecat* imobilul dăruit (art. 765). Codul francez nu menține de cât înstrăinările, ipotecile fiind desființate ca și celelalte sarcini reale (art. 859, 860 C. fr.) Această soluție fiind însă criticată de autori (veđi t. III a Coment. noastre, p. 532, nota 2), legiuitorul nostru, ținînd samă de aceste critice întemeiate, și reproducînd art. 1016 din Codul italian, dispune că raportul în natură nu este obligator, când descendentul donatar a înstrăinat sau *ipotecat* imobilul dăruit (art. 765), ceea ce este mult mai conform principiilor de drept ; pentru-că ipoteca fiind astăzi un mijloc puternic de credit, merită cel puțin atîta favoare cît s'a acordat liberei circulațiuni a imobilelor. Veđi t. III a Coment. noastre, p. 530 urm., 536 urm. Cpr. D. Tăzlăoanu, *Dreptul* din 1904, No. 37.

Art. 855, respectă însă, în materie de acțiune în reducțiune, drepturile dobîndite de cei de al treilea de la donatar, de-vreme-ce acest text obligă pe donatarul care a înstrăinat lucrul dăruit, a plăti comoștenitorilor săi în bani, Art 855.

Art. 765,
769.

Aceasta o spune anume art. 1380, și nici nu era nevoie s'o spună, pentru-că aceasta este o consecință a îndeplinirii condiției. Soluția ar fi fost deci tot aceeași, chiar dacă acest text n'ar fi avut ființă, în baza regulei cunoscute: *Resoluto jure dantis, solvitur jus accipientis*. Veđi *supră*, p. 764.

Respectarea contractelor de închiriere făcute de un cumpărător de bună credință.

Vîndătorul este însă dator să respecte contractele de arendă sau de închiriere încheiate de bună credință de cumpărător, *pendente conditione*, și aceasta chiar dacă aceste contracte n'ar avea dată certă, destul este ca ele să fie lipsite de fraudă și să nu întreacă termenul de *cinci ani*; căci numai pentru acest termen contractele de închiriere sau de arendare se consideră, în legea noastră, ca acte de administrație (art. 427, 534, 1268, 1269, 1419) ¹⁾.

Motivele acestei soluții.

Motivul pentru care vîndătorul este obligat a respecta contractele de arendă sau de închiriere, făcute de bună credință, este că el fiind proprietar, *pendente conditione*, avea dreptul de a se folosi de lucrul cumpărat de dînsul, și arendarea sau închirierea nu este de cît un mod de folosință. Apoi, dacă contractele încheiate de dînsul ar fi încetat odată cu resolvirea dreptului său, el n'ar fi găsit nici-un arendaș sau chiriaș care să primească o asemenea situație precară, și însu-și fondul ar fi suferit din această cauză. Vîndătorul trebuie, deci, să respecte contractele încheiate de cumpără-

---

iar nu în natură, partea care ar întrece cîtimea disponibilă, după valoarea ce lucrurile aveau în momentul deschiderii moștenirii, adică, a morței dăruitorului; de unde rezultă că, la caz de insolvabilitate a donatarului, moștenitorii rezervarii vor rămânea păgubași, pentru-că după sistemul legii noastre, care probabil a voit să consolideze proprietatea în mîna terților achisitori, rezervarii nu pot nici-odată să revendice lucrul dăruit de la cei de al treilea. Veđi asupra acestui text, care se deosebește de la Codul francez, t. IV a Coment. noastre, p. 389 urm. Cpr. C. București și Trib. Covurluiă, *Dreptul* din 1884, No. 35 și din 1897, No. 58. *Curierul judiciar* din 1902, No. 64 (cu observ. noastră).

¹⁾ Veđi *supră*, p. 207, 208 și 764.—Plata căștiului pe jumătate an înainte, conform obiceiului pămîntului, va fi respectată. Veđi *supră*, p. 208 și 765, nota 2. Dacă cumpărătorul a arendat sau închiriat pe mai mult de cinci ani, contractul nu este nul, ci numai reductibil la cinci ani. Am vedut, în adevăr, *supră*, p. 208, că această soluție este aplicabilă și contractelor încheiate de bărbat cu privire la bunurile dotale ale femeii sale.

tor, în limitele unui act de administrație. Aceasta o cere chiar interesul său; pentru aceasta trebuie însă ca contractele să fi fost încheiate de bună-credință și să fie serioase, iar nu simulate; căci fraudă este în tot-deauna exceptată: *Fraus omnia corrumpit.*

Despre pactul de răscumpărare privit sub raportul divisibilității și a indivisibilității.

Art. 1382.—Dacă cel ce a cumpărat, cu pact de răscumpărare, o parte nedivisă a unui imobil, s'a făcut adjudecatar al tuturor celorlalte părți ale aceluiași imobil, la licitațiunea provocată în contra sa, va putea obliga pe vîndător, când acesta va voi a exercita dreptul său de răscumpărare, să iea imobilul întreg. (Art. 1383 urm., 1388 urm. C. civ. Art. 1667 C. fr.)

Art. 1383.—Dacă mai mulți au vîndut în unire, printr'un singur contract, un imobil comun, acțiunea de răscumpărare nu se va putea exercita de fie-care de cât pentru partea sa. (Art. 1057, 1385 C. civ. Art. 1668 C. fr.)¹⁾

Art. 1384.—Se va urma tot asemenea când cel ce a vîndut singur un imobil, a lăsat mai mulți moștenitori; nu va putea fie-care moștenitor a exercita acțiunea de răscumpărare de cât pentru partea ce ia în succesiune. (Art. 1060 urm., 1383, 1385 C. civ. Art. 1669 C. fr.)

Art. 1385.—Dar în cazul celor două articole precedente, cumpărătorul poate cere ca toți covîndătorii săi toți comoștenitorii să se înțeleagă spre a lua imobilul întreg; dacă aceștia nu se înțeleg, cumpărătorul va fi scutit de a da numai parte din imobil. (Art. 1065, 1386 C. civ. Art. 1670 C. fr.)²⁾

Art. 1386.—Dacă vîndarea unui imobil al mai multor nu s'a făcut în unire și pentru tot imobilul de odată, ci numai fie-care a vîndut partea sa, fie-care va putea exercita separat acțiunea de răscumpărare, pentru partea ce avea.

Și cumpărătorul nu va putea constrînge pe cel ce o exercită ca să iea imobilul întreg. (Art. 1385 C. civ. Art. 1671 C. fr.)³⁾

Art. 1387.—Dacă cumpărătorul a lăsat mai mulți moștenitori, acțiunea de răscumpărare nu se va putea exercita în contra fie-cărui de cât pentru partea sa, în caz când lucrul cumpărat este încă neîmpărțit, sau împărțit între toți.

1) Cpr. L. 11, § 1; L. 12 și 13, Dig., *De in diem addictione*, 18. 2.

2) Textul fr. dice că, în caz când covîndătorii săi comoștenitorii nu se înțeleg, cumpărătorul *sera renvoyé de la demande*, ceea ce înseamnă că concluziile vîndătorului, care tind la exercitarea parțială, vor fi respinse. Prin urmare, cumpărătorul va deveni proprietar irevocabil. Cpr. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civil*, III, 6667.

3) Cpr. L. 11, § 1 și L. 12, Dig., *loco cit.*

Dar, dacă la împărțeala moștenirii, lucrul cumpărat a cădut numai în partea unuia dintre moștenitori, acțiunea de răscumpărare poate fi intentată în contra aceluia pentru tot. (Art. 777, 786 urm., 1060 urm. C. civ. Art. 1672 C. fr.)¹⁾

Art. 1382.

Cumpărătorul cu pact de răscumpărare a părței indivise a unui fond, care a devenit adjudecatarul întregului imobil, *la licitația provocată contra lui*, poate să oblige pe vîndătorul care ar voi să exercite pactul său de răscumpărare, să ia imobilul întreg.

Astfel, de exemplu, dacă am cumpărat de la X, cu pact de răscumpărare, pentru suma de 10000 lei, a treia parte dintr'un imobil ce-i aparținea, și dacă, în urma licitației provocate de unul din comuniști, am cumpărat pentru 30000 lei întregul imobil, voi putea obliga pe X, când el ar voi să exercite pactul de răscumpărare, ca să-l exercite pentru imobilul întreg, și să-mi plătească atît prețul ce i-am dat pentru partea sa indivisă, cât și acel ce am plătit pentru partea celorlalți (art. 1382).

Scopul art.
1382.

Scopul acestei dispoziții este de a înlătura o nouă indivisiune și o nouă împărțeală între vîndător și cumpărător.

Cumpărând imobilul întreg la o licitație, pe care n'am provocat-o, am usat în adevăr, pe de o parte, de dreptul meu, iar pe de alta, am făcut o cheltuială necesară, păstrând proprietatea condițională a vîndătorului. Prin urmare, dacă el voește să-și exercite pactul de răscumpărare, trebuie să-mi plătească cheltuiala mea, luând imobilul întreg.

Pentru ca să pot însă obliga pe vîndător la aceasta, licitația *trebuie să fi fost provocată în contra mea* (cumpărătorul unei părți indivise); căci dacă aș fi provocat-o eu însu-mi, nu l-aș putea sili a lua imobilul întreg, fiindcă m'am pus eu însu-mi în situația de a dobîndi tot imobilul, spre a păstra partea indivisă ce cumpărasem²⁾.

Art. 1382 nu
poate fi invo-
cat contra
cumpărăto-
rului.

În ipotesa prevădută de acest text, vîndătorul nu poate sili pe cumpărător a suferi pactul de răscumpărare pentru tot, dacă el ar voi să nu-l suferă de cât pentru partea indivisă cumpărată de dînsul sub această condiție. Art. 1382 fiind, în adevăr, introdus în favoarea cumpărătorului, nu poate fi întors în contra lui³⁾.

¹⁾ Cpr. L. 3, § 3, Dig., *Commodati vel contrā*, 13. 6.

²⁾ Thiry, III, 606. Baudry et Saignat, 656, 658. Marcadé, VI, art. 1667, No. 1. Guillouard, II, 680, și toți autorii.

³⁾ Thiry, *loco cit.*

Dacă mai mulți coproprietari au vîndut, cu toții la un loc, printr'un singur contract, și cu pact de rîscumpărare, un fond comun, fie-care din vîndători nu va putea exercita acest pact de cît pentru partea sa (art. 1383)¹⁾.

Tot ast-fel se va urma și cînd vîndătorul unic ar fi lăsat mai mulți moștenitori. Fie-care moștenitor nu va exercita, în asemenea caz, pactul de rîscumpărare, de cît pentru partea sa de moștenire (art. 1384). Facultatea de rîscumpărare fiind în adevăr divisibilă, de câte-ori lucrul vîndut este divisibil²⁾, fie-care nu poate s'o exercite de cît pentru partea sa³⁾. Fiind însă că se poate întîmpla ca cumpărătorul să nu voiască a dobîndi părți indivise dintr'un fond, ci fondul întreg, el poate cere ca toți covîndătorii său toți comoștenitorii să se înțeleagă spre a lua imobilul întreg⁴⁾. Dacă ei nu se înțeleg, cumpărătorul va fi scutit de a da numai parte din imobil (art. 1385), adecă : va deveni proprietar definitiv, rîscumpărarea ne putîndu-se exercita.

Dacă vîndarea unui bun comun n'ar fi fost însă făcută de toți coproprietarii de odată, prin unul și același contract, ci fie-care coproprietar ar fi vîndut partea sa separat, art. 1385 nu mai este aplicabil, și fie-care din ei va putea să exercite rîscumpărarea pentru partea sa (art.

1) *Contrà* : Art. 502 C. german. „Dacă dreptul de rîscumpărare aparține mai multor în comun, ăice acest text, el nu poate fi exercitat de cît pentru tot : „*So kann es nur im Ganzen ausgeübt werden*“. Dacă acest drept este stîns în persoana unuia din acei interesați, său dacă unul din ei nu-l exercită, ceilalți sunt în drept a-l exercita pentru tot : „*So sind die übrigen berechtigt, das Wiederkaufsrecht im Ganzen auszuüben*“.

2) Divisibilitatea pactului de rîscumpărare este admisă de majoritatea autorilor. Cpr. Thiry, III, 606, p. 614. Marcadé, VI, art. 1668 urm., No. I. Laurent, XXIV, 413. Troplong, II, 747. T. Huc, X, 186. Baudry et Saignat, 659. Duvergier, II, 35.—*Contrà* : Guillaud, II, 678. Planiol, II, 1576.

3) Dacă însă facultatea de rîscumpărare ar fi fost stipulată în mod solidar de doi său mai mulți vîndători, fie-care din ei va putea exercita pactul de rîscumpărare pentru tot, rămînd ca ei să se înțeleagă între ei mai în urmă. Troplong, II, 753. Duvergier, II, 36.

4) Rămîne însă bine înțeles că cumpărătorul poate renunța la dreptul ce-i dă legea, consimțînd ca reclamantul să exercite pactul în mod parțial. Laurent, XXIV, 413. Duvergier, II, 35. Baudry et Saignat, 659, *in fine*.

1386). Motivul acestei dispoziții este că, în specie, nu există o singură vîndare a unui tot, ci mai multe vîndări deosebite, fără nici-un raport între ele. Este deci rațional ca, în asemenea caz, fie-care vîndător să poată exercita drepturile care rezultă din contractul său, fără a se preocupa de ceea ce fac ceilalți vîndători.

Art. 1387. După cum facultatea de răscumpărare este divisibilă în privința vîndătorilor și a moștenitorilor vîndătorului, tot ast-fel ea este divisibilă în privința cumpărătorului¹⁾ și a moștenitorilor cumpărătorului.

Ast-fel, dacă am vîndut cu pact de răscumpărare un imobil, la trei persoane: A, B și C, nu voi putea să exercit răscumpărarea în contra fie-căruia din ei, de cât pentru partea lor, fie că lucrul este împărțit sau neîmpărțit între ei. Dacă, prin împărțeală, însă, bunul întreg a picat în lotul unuia din ei, voi putea să exercit pactul de răscumpărare pentru tot, în contra acestui din urmă (art. 1387). Această dispoziție nu este de cât o aplicare a art. 1061.

CAPITOLUL VII.

Despre licitațiune²⁾.

Se numește „licitație“ (de la *liceri, liceor*) vîndarea la mezat a unui lucru comun și indivis, fie el imobil, mobil (art. 513) sau chiar un lucru incorporal³⁾.

¹⁾ Dispoziția art. 1387 se aplică, deci, prin analogie în cazul când mai multe persoane au cumpărat în comun un fond, cu pact de răscumpărare. T. Huc, X, 187. Baudry et Saignat, 665. Duvergier, II, 43. Troplong, II, 758.

²⁾ Veți Codul Calimach, anexa de la fine: *Despre licitație (mezat), după obiceiul pămîntului*.

³⁾ Licitatiunea se aplică, deci, atât la imobile cât și la mobile. Art. 1388 vorbește, în adevăr, de *lucru* în genere. Cpr. Guillouard, II, 730. Duvergier, II, 137. Troplong, II, 875. Baudry et Saignat, 732. Marcadé, VI, art. 1686, No. 1, p. 327. T. Huc, X, 201.—Codul Calimach pare, din contra, a nu aplica regulile de la licitație de cât la imobile. „Este licitație, țice art. 2, lit. b din anexa de la finele Codului: când cine-va de bună voe vroește să vîndă, pentru ori-ce fel de trebuință, un lucru nemîșcător, mergînd la stăpînire, va cere ca să i să dea țidulă domnească pentru vîndarea acestui lucru prin licitație“. Aceeași soluție era admisă și în dreptul vechi francez. Veți Guillouard, II, 730, *ab initio*.

Aplic. regulor licitației la mobile.

Codul Calimach.

Licitația poate să aibă loc pentru un drept de folosință saŭ de uzufruct¹⁾, de us, pentru un drept de închiriere, etc. de exemplu: chiriașul unei mori saŭ a unui han lasă mai mulți moștenitori, cari nu voesc să se folosească în comun de lucrul închiriat; licitația va fi singurul mijloc de a utiliza acest contract²⁾.

Licitația
usului, usu-
fructului,
închirierii,
etc.

Știm că, după art. 728, nime nu poate fi obligat a rămânea în indivisiune, și că *un communist*³⁾ poate ori-când cere împărțea la lucrului comun, chiar în cazul când ar exista convențiuni sau prohibițiuni contrare.

Art 728.

Se poate însă întâmpla ca împărțea la în natură să fie cu neputință; în asemenea caz, lucrul comun se vinde și prețul se împarte între coproprietari. Această vîndare se numește *licitație*.

1) Nu este însă loc la licitație între nudul proprietar și usufructuar, pentru-că între ei nu există indivisiune, după cum greșit susține Proudhon (*Usufruit*, I, 7, p. 8, ed. din 1836), fiind-că lucrul supus uzufructului este în același timp obiectul a două drepturi reale deosebite, dreptul real al nudului proprietar și dreptul real al usufructuarului. Guil-louard, II, 731. Laurent, VI, 368 și X, 232. Demolombe, X, 216 și XV, 490. Duvergier, *Vente*, II, 148. T. Huc, IV, 164 și V, 278. Baudry et Wahl, *Successions*, II, 2157. Vigie, II, 258. Thiry, II, 159. Planiol, nota în D. P. 94. 2. 105. C. Amiens, Nancy și Paris, D. P. 93. 2. 314. Sirey, 97. 2. 133. D. P. 97. 2. 76. D. P. 98. 2. 128. Veđi t. II a Coment. noastre, p. 543, nota 2 și t. III, p. 433, nota 3.

Nu este loc
la licitație
între nudul
proprietar
și usufruc-
tuar.

Se poate însă împărți nuda proprietate, când există mai mulți nuđi-proprietari, precum și uzufructul, când există mai mulți uzufructuari. T. Huc, IV, 164.—Se decide chiar că este loc la împărțea la folosinței saŭ la licitație, de câte ori uzufructul formal asupra unui lucru se găsește în concurs cu uzufructul causal asupra aceluiaș lucru. T. Huc, *loco cit.* Cas. fr. Sirey, 80. 1. 181.

Impărțirea
nudei prop-
rietăți și
a usufruc-
tului.

2) Cpr. Duranton, XVI, 471. Troplong, *Vente*, II, 875.

3) La această regulă, după care un singur coproprietar poate cere vîndarea lucrului comun, se face excepție în privința vaselor, pentru care tribunalul nu este ținut să încuviințeze licitația, de cât atunci când ea este cerută de un număr de coproprietari reprezentând jumătatea proprietății vasu-lui, afară numai dacă părțile n'ar fi convenit alt-fel (art. 505 C. com.). Veđi asupra acestui text, Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, V, 279 urm. Bravard-Demangeat, *Tr. de dr. comm.*, IV, p. 166 urm. (ed. din 1886). Prospero Ascoli, *Il Codice di comm. ital. commentato*, VI, p. 124 urm.

Art. 505 C.
com.

Art. 1388 determină casurile în care licitația are loc.

Art. 1388.—Dacă un lucru comun al mai multora nu se poate împărți ușor și fără a pierde; sau dacă într-o împărțea de bună-voe s'ar afla lucruri pe care nici-unul din împărțitori n'ar putea, sau n'ar voi a lua; vânzarea unor asemenea lucruri se va face cu licitație, și prețul se va împărți între coproprietari. (Art. 728 urm., 736, 1389, 1390, 1737, 3°, 1741 C. civ. Art. 691 urm. Pr. civ. Art. 505 C. com. Art. 1686 C. fr.)¹⁾

Licitația are loc :

1° Când lucrul comun nu poate fi împărțit ușor și fără a pierde (art. 1388, *ab initio*) ;

2° Când el nu poate fi împărțit în natură (art. 736 C. civ). Este vorba, de exemplu, de o casă, de un tablou, de un ceasornic, de o oglindă, etc. ;

3° Când părțile nu se înțeleg (art. 1388, *in fine*) ;

4° Când unul sau mai mulți dintre coproprietari sunt incapabili sau absenți (art. 736, 747).

Dacă există contestație în privința unuia din aceste puncte, tribunalul este acela care decide.

Deoseb. între licitația și împărțea.

Licitația echivalează cu împărțea. Există însă între ele oare-care deosebiri :

În adevăr, într-o împărțea, numai coproprietarii și creditorii lor (art. 974)²⁾ pot interveni; pe când, în licitație, din contra, fie-care din coproprietari poate cere a se chema și persoanele străine. Admiterea lor este chiar de drept, fără nici-o cerere, de câte-ori unul din coproprietari este minor sau interzis³⁾, prezența lor fiind favorabilă, întru-cât prețul ce va eși la licitație va putea fi mai mare. Aceasta o spune anume art. 1389 :

Art. 1389.—Fie-care din proprietari poate cere a se chema la licitație străini; aceștia vor trebui neapărat să se cheme, dacă unul din coproprietari este minor. (Art. 404, 454, 748, 786. C. civ. Art. 1687 C. fr.)⁴⁾

¹⁾ Cpr. L. 55, Dig., *Familiae erciscundae*, 10. 2.—L. 3, *in medio*, Cod, *Communi dividundo*, 3. 37.

²⁾ Vezi t. III a Coment. noastre, p. 445. Cpr. art. 494 Pr. civ.

Interziși.

³⁾ Prezența între colicitanți a unei persoane puse sub consiliu judiciar, sau a unei femei măritate, nu face necesară admiterea străinilor la licitație. Art. 1389 nu vorbește, în adevăr, de cât de minori, cărora numai interziși pot fi asimilați, în baza art. 454. Cpr. Baudry et Saignat, 739.

Dr. roman.

⁴⁾ La Romani, judecătorul putea să cheme totdeauna persoa-

Formele licitației sunt determinate de art. 728—750 C. civ. și de art. 691—701 Pr. civ. Iată, cum se exprimă în această privință art. 1390 din Codul civil.

Formele
licitației.

Art. 1390.—Modul și formalitățile pentru licitațiune sunt arătate la titlul despre succesiuni și în Codul de procedură. (Art. 728—750 C. civ. Art. 494, 691 urm. Pr. civ.)

Care sunt efectele licitației? Spre a răspunde la această chestiune, trebuie să distingem cazul în care unul din codevalmași a devenit adjudecatar, de acela în care licitația a avut loc în favoarea unei persoane străine.

Efectele
licitației.

În cazul întâi, licitația produce efectele unei împărțeli ¹⁾, iar nu acele ale unei vânzări ²⁾.

„Fie-care comoștenitor, dice art. 786 din Codul civil, este presupus că a moștenit singur și imediat toate bunurile ce compun partea sa, *saŭ care i-au cădut prin licitație . . .*“

Art. 786.

Adjudecatarul, fiind ast-fel presupus a fi proprietar din momentul începerii indivisiunii, toate drepturile reale cedate de ceilalți coproprietari, înainte de licitație, sunt desființate, iar prețul licitației este garantat prin privilegiul copărtașilor (art. 1737, 30, 1741), nu însă prin acel al vîndătorului.

Privil. copărtașului.

Dacă, din contra, adjudecatarul este o persoană străină, licitația este o adevărată vânzare, și art. 786 nu mai este aplicabil în specie; de unde rezultă că drepturile reale consimțite de coproprietari, înainte de licitație, sunt menținute ³⁾. Privilegiul vîndătorului, garanția statornicită de art. 1336 urm., etc. vor avea, de asemenea, ființă în specie ⁴⁾.

Casul în care
adjudecatarul este o
persoană
străină.

nele străine la licitație, pentru ca bunurile să nu să vîndă mai jos de cât valoarea lor (argum. din L. 3, Cod, *Communii dividundo*, 3. 37).

- ¹⁾ Aceeași soluție este admisă în privința cesiunii, saŭ vîndărei unei moșteniri, când cumpărătorul este un comoștenitor. Vezi *infra*, explic. art. 1399—1401, p. 847, nota 2.
- ²⁾ T. Huc, X, 202. Thiry, III, 616. Guillouard, II, 735. Planiol, II, 1602. Baudry et Saignat, 740.
- ³⁾ Thiry, III, *loco cit.* Guillouard, II, 735, 736. Baudry et Saignat, 740. Planiol, II, 1602. Troplong, *Vente*, II, 876 și *Privil. et hypoth.*, I, 291, *in fine.* P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 208, 291, *in fine.*
- ⁴⁾ Vezi Giraud, *Revue trimestr. de dr. civil*, anul al III-lea, 1904, p. 515 urm.

11

CAPITOLUL VIII.

Despre strămutarea ¹⁾ creanțelor și altor lucruri incorporale ²⁾.

Legiuitorul, după ce s'a ocupat în articolele precedente, despre regulile vîndărei în genere, tratează în acest ultim capitol despre vîndarea creanțelor ³⁾ și altor drepturi.

Legiuitorul se ocupă în acest capitol :

1⁰ Despre vîndarea unei creanțe (art. 1391—1398);

2⁰ Despre vîndarea unei moșteniri (art. 1399—1401);

¹⁾ Cuvîntul *strămutare* (în textul fr. *transport*, iar în acel italian *cesiune, cessione*), însemnează aci vîndare. Cpr. Marcadé, VI, p. 328.—În Codul Calimach, această materie este reglementată prin mai multe dispoziții (art. 1840—1848 conrespundători cu art. 1392—1399 din Codul austriac). Cpr. art. 398 urm. C. german.

Deoseb. de
redacție de
la C. fr.

²⁾ Trebuie să observăm că rubrica din Codul fr. este intitulată : „despre transportul (adecă vîndarea) creanțelor și altor drepturi incorporale„. Autorii critică însă cu drept cuvînt aceste expresiuni, pentru-că toate drepturile sunt incorporale. Cpr. Thiry, III, 617. Troplong, II, 877. Planiol, II, p. 501, nota 1 (ed. a 2-a). Marcadé (VI, p. 329) dice, între alții, că pleonasmul *drepturi incorporale* ar lăsa a se presupune existența unor drepturi *corporale*, ceea ce este inexact. În consecință, acest autor arată că rubrica trebuie să se exprime astfel : Despre vîndarea creanțelor și altor lucruri incorporale, și legiuitorul nostru îndreptează rubrica în acest sens. Marcadé mai dice încă că rubrica ar fi putut fi intitulată : Despre vîndarea creanțelor și altor drepturi, ast-fel cum se exprimă rubrica Codului italian : „*Della cessione dei crediti o di altri diritti*“. Această intitulare ar fi și mai nemerită, pentru-că, în acest capitol, legiuitorul nu se ocupă numai despre vîndarea creanțelor, ci încă de vîndarea unei moșteniri (art. 1399—1401), care nu este un lucru incorporal, și de vîndarea drepturilor litigioase (art. 1402—1404), care nu este totdeauna o vîndare de lucruri incorporale. Cpr. Baudry et Saignat, 751.

Bibliografie.

³⁾ Veđi asupra acestei materii, pe lângă autorii obicinuit citați : T. Hue, *Tr. th. et pratique de la cession et de la transmission des créances*, 2 vol. (Paris, Pichon, 1891). Regnault, *De la cession de créances* (1 vol., 1874). Plum, *De la cession de créances* (1 vol., 1876). Vaney, *De la cession de créances* (1 vol., 1853). Varambon, *De la cession de créances* (1 vol., 1856). Vaulogé, *De la vente de créances* (1 vol., 1857). Vernet, *De la vente de créances* (1 vol., 1863). Marcadé, *Cession de créances*, *Revue critique*, t. II, p. 717 urm., etc.

30 Și în fine, despre vîndarea drepturilor litigioase (art. 1402—1404).

Vom trata pe rînd fie-care din aceste materii.

I. Vîndarea saŭ cesiunea unei creanțe.

Transmiterea unei creanțe se poate face atît cu titlu oneros, fie prin act autentic, fie prin act sub semnătură privată ¹⁾, cît și cu titlu gratuit ²⁾.

De cîte-ori ea are loc cu titlu oneros, ea este o vîndare, prin urmare, un act nesolemn ³⁾. De aceea, legiuitorul se ocupă despre ea în acest titlu.

Dacă cesiunea ar avea loc cu titlu oneros, însă nu pentru o sumă de bani, ci pentru un lucru oare-care, saŭ

Cesiunea
cu titlu
oneros.

¹⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1888, No. 24. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 147. Pand. fr., *Cession de créances*, 83. Vigié, III, 838. Baudry et Saignat, 779. Troplong, II, 912. —Art. 403 din Codul german dispune, din contra, că creditorul anterior trebuie să dea aceluî nou, și cu cheltuiala acestuia, după cererea sa (*auf Verlangen*), un *titlu autentic* al cesiunei. —La noi, cesiunea se poate face și prin un act sub semnătură privată. Actul autentic nu este prescris de cît pentru acceptarea debitorului (art. 1393). În lipsa unui act scris, cesiunea nu se va putea dovedi prin marturi și presumpțiuni de cît conform regulilor dreptului comun (art. 1191, 1197). Cpr. Vigié, *loco cit.* T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 285. —Dacă s'a redactat un act sub semnătură privată, acest act nu este supus formalității bunului și aprobat, fiind-că art. 1180 nu prescrie îndeplinirea acestei formalități în privința actelor constatând o convenție sinagmatică, precum este în specie. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 285. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 200, nota 2.

Art. 403 C.
german.

Art. 1180.

Cesiunea de creanță nu este, de asemenea, supusă formalității pluralității exemplarelor (art. 1179), când actul constată plata prețului cesiunei. T. Huc, *op. cit.*, I, 285, p. 402.

Art. 1179.

²⁾ Ea poate să fie făcută atît pur și simplu, cît și sub o condiție suspensivă saŭ resolutorie. —Cesiunea unei creanțe poate, deci, fi făcută cu pact de răscumpărare (art. 1371 urm.). T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 272.

³⁾ Cpr. C. Bordeaux, *Pand. Périod.* 1902. 2. 239. —O cesiune de creanță cu titlu oneros nu poate, deci, să existe fără un preț determinat saŭ determinabil după clausele contractului. Trib. Putna, *Curierul judiciar* din 1904, No. 58. Prețul poate fi inferior valorii nominale a creanței. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 266. Cpr. *suprà*, p. 581.

pentru îndeplinirea unui fapt : *do ut facias*, n'ar mai fi o vânzare, ci un schimb ¹⁾.

Cesiune cu
titlu gra-
tuit.

Cesiunea care are loc cu titlu gratuit este o liberalitate și, ca atare, este supusă solemnității contractului de donațiune ²⁾.

Aplic. art.
1393 cesiu-
nilor cu
titlu gra-
tuit.

Legea nu se ocupă în titlul de față de cât de cesiunea unei creanțe, care se îndeplinește pentru un preț. Cu toate-acestea, unele reguli, aședate în acest capitol, se aplică și cesiunilor gratuite. Ast-fel este, de exemplu, regula edictată de art. 1393 ³⁾.

Vîndarea unei creanțe este numită de lege când *strămutare* (art. 1391), când *vîndare* sau *cesiune* (art. 1396) ⁴⁾. Acel care vinde creanța se numește : *cedent* (art. 1391, 1395, 1397); dobînditorul creanței se numește : *cesionar* (art. 1391, 1393, 1395), iar debitorul creanței cedate se numește : *cedatul* sau *debitorul cedat* (*debitor cessus*) *ceduitul* (supusul cesiei), dice art. 1844 din Codul Calimach, *der übernommene Schuldner* (*cessus*), după cum se exprimă textul conrespundător din Codul austriac (art. 1395).

Drepturi
personale.

În capitolul de față legiuitorul înțelege, prin creanță, dreptul care conrespunde unei obligații. Este, deci, vorba în specie de un drept contra unei persoane determinate, contra unui terțiu, iar nu de drepturile reale (*jura in re*), care nu se exercită contra persoanelor, ci asupra unui lucru.

Drepturi
reale.

Art. 1391 urm. nu se aplică deci drepturilor reale, care

¹⁾ Une-orî părțile ascund adevaratul caracter al vîndărei său al schimbului, sub forma unui mandat (*prête-nom*). Mandatarul care și-ar însuși sume ce el fusese însărcinat a incasa, s'ar face culpabil de delictul de abuz de încredere (art. 323 C. pen.). T. Huc, *op. cit.*, I, 275. Rămâne însă bine înțeles că mandatul, care n'ar avea caracterul comercial, n'ar putea fi stabilit de cât conform regulilor dreptului civil. C. Iași, *Curierul judiciar* din 1904, No. 38. Veți și t. VII a Coment. noastre, p. 252, nota 1.

²⁾ Baudry et Saignat, 758, *in fine*. Colmet de Santerre, VII, 135 bis I. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 244, p. 358 și No. 285, *in fine*.

³⁾ Cpr. Thiry, III, 617.

⁴⁾ Legea timbrului supune cesiunile de creanțe și de alte drepturi încorporale, la taxa proporțională de 20 bani la suta de lei, după prețul cesiunii (art. 29, § 1).

L. timbru-
lui.

rămân cârmuite de regulile generale, ci numai acelor personale ¹⁾. (Veđi și *infră*, p. 813).

Se discută însă chestiunea de a se ști dacă aceste texte se aplică tuturor drepturilor personale, și unii decid că ele nu se aplică de cât vîndărilor de creanțe, care au de obiect predarea unei sume de bani, sau a unui lucru mobil determinat numai în specia sa ²⁾.

În principiu, toate creanțele, care fac parte din patrimoniu creditorului, fie pure și simple, fie condiționale, sau cu termen, și chiar eventuale ³⁾, pot face obiectul unei cesiuni, chiar și acele vitoare, dacă au ființă în germen, cu-toate-că ele nu există încă în forma lor definitivă ⁴⁾.

¹⁾ Cpr. Thiry, III, 617, 618. Baudry et Saignat, 752, 753.—Ast-fel, vîndarea unei servituți, unui usufruct, etc. sunt, în privința transmiterii proprietății și în privința obligațiilor respective ale vîndătorului și cumpărătorului, cârmuite de dreptul comun. Colmet de Santerre, VII, 133. Planiol, II, 1604. Guillouard, II, 760. T. Huc, X, 203, 204, p. 272 urm. Laurent, XXIV, 477. Regulele de la cesiunea de creanță nu sunt, de asemenea, aplicabile cesiunilor de drepturi succesoriale. Guillouard, II, 761. Laurent, XXIV, 478. Marcadé, VI, art. 1696—1698, No. V, p. 352. Duvergier, II, 351. Aubry et Rau, IV, § 359, p. 424 și 425, text și nota 25. Cas. fr. *Pand. Périod.* 89. 1. 428.—Art. 413 din Codul german declară, din contra, aplicabile prin analogie la cesiunea celorlalte drepturi, dispozițiile privitoare la cesiunea creanțelor, afară de cazul când legea ar fi dispus alt-fel.

Drepturile personale la care art. 1391 urm. sunt aplicabile.

Creanțele care pot face obiectul unei cesiuni.

Servitute, usufruct, etc.

Drepturi succesoriale.

Art. 413 C. german.

²⁾ Cpr. Aubry et Rau, IV, § 359, p. 425.—*Contrà*: Baudry et Saignat, 754.—Ast-fel, după această din urmă teorie, sintură juridică, art. 1391 urm. ar fi aplicabile cesiunii unui contract de închiriere. Baudry et Saignat, *loco cit.* Laurent, XXIV, 480. Guillouard, *Vente*, II, 194. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 312. Planiol, II, 1608. C. Paris, D. P. 74. 2. 140. Sirey, 85. 2. 335.—*Contrà*: Aubry et Rau, *loco cit.*

Contracte de închiriere. Controversă.

Art. 1391 urm. ar fi, de asemenea, după unii, aplicabile cesiunii unei acțiuni reale, precum ar fi, de exemplu, aceea a acțiunii în revendicare. Duvergier, *Vente*, II, 178. Tropolong, II, 909. Cas. fr. Sirey, 40. 1. 197.—*Contrà*: Baudry et Saignat, 755. Guillouard, II, 760. Laurent, XXIV, 479.

Acțiuni reale. Controversă.

³⁾ Répert. Sirey, *Cession de créances*, 126 urm. Laurent, XXIV, 164. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 175. „*Spem futuræ actionis, dice L. 3, Cod, 8, 54, plena intercedente donatoris voluntate, posse transferri, non immerito placuit*“.

⁴⁾ Cpr. C. Iași, *Curierul judiciar* din 1904, No. 20. Guillouard, II, 742. Veđi și *suprà*, p. 568, nota 5.—Se poate ceda și un drept condițional, precum ar fi, de exemplu, dreptul de a

Cesiunea unei creanțe condiționale.

Proprietarul său locatarul unei clădiri ar putea, de asemenea, să cedeze, înaintea sinistrului, acțiunea în despăgubire ce i s'ar cuveni, în caz de incendiu, de la societatea de asigurare la care asigurase imobilul, aceasta fiind o creanță condițională ¹⁾).

Cedarea acțiunii în revocare a unei donații p. ingratitudine.

Tot ast-fel, dăruitorul ar putea să cedeze acțiunea în revocare a unei donațiuni pentru ingratitudine (art. 831, 832), de câte-ori ea există în patrimoniul său ²⁾); însă creditorii lui n'ar putea să exercite această acțiune, în baza art. 974, acest drept fiind prin excelență personal dăruitorului, *personalisim*, după cum se exprimă vechii autori ³⁾).

Creanța văduvei relativă la doliul, etc.

În cât privește creanța văduvei relativă la doliul său (art. 1279), vezi *suprà*, p. 461; iar în cât privește usufructul legal al părintelui, vezi *suprà*, p. 564, 565.

Creanțele care nu pot fi cedate.

Prin excepție, însă, unele creanțe nu pot fi cedate. Ast-fel sunt, de exemplu: Pensiile de retragere, recompensele naționale și lefile eclesiasticilor, militarilor și tuturor funcționarilor plătiți de Stat, comună sau județ (art. 409 Pr. civ.) ⁴⁾); usul și abitația (art. 571, 573 C. civ.) ⁵⁾); rangul inscripției ipotecare luată de femeie asupra bunurilor bărbatului pentru asigurarea dotei sale alienabile ⁶⁾), etc.

Art. 400 C. german.

Art. 400 din Codul german dispune că o creanță nu poate fi cedată, de câte-ori ea nu poate fi urmărită ⁷⁾).

exercita răscumpărarea (vezi *suprà*, p. 773), însă cesiunea este, în asemenea caz, subordonată îndeplinirii condiției. Guillaud, II, 743. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 122 urm.

¹⁾ Guillaud, II, 747. Laurent, XXIV, 464. Aubry et Rau, IV, § 359, p. 420. Baudry et Sagnat, 761. Cas. fr. și C. Amiens, Sirey, 41. 1. 45 și Sirey, 41. 2. 93.

²⁾ Vezi autorii citați în t. IV a Coment. noastre, p. 268, nota 3, la care trebuie să adăogăm: Molitor, *Oblig. en dr. romain*, III, 1195. T. Huc, VI, 247. Laurent, XIII, 29.

³⁾ Vezi t. IV a Coment. noastre, p. 268, text și nota 1; t. V, p. 208, text și nota 2. Cpr. Molitor, *op. și loco supra cit.* Planiol, III, 2647.—Vezi însă T. Huc, VI, 246 și *Tr. de la cession*, I, 47.

⁴⁾ Vezi *suprà*, p. 560, 561.—În privința pensiilor alimentare, vezi *suprà*, p. 563, 564.

Dr. roman.

La Romani, nu erau cuprinse în patrimoniū și nu puteau fi cedate: *actiones populares*, *actiones vindictam spirantes*, precum: *actio injuriarum*, etc. Vezi Molitor, *Oblig. en dr. romain*, III, 1194.

⁵⁾ Vezi *suprà*, p. 560, text și nota 3.

⁶⁾ Vezi *suprà*, p. 528 urm.

⁷⁾ „*Eine Forderung kann nicht abgetreten werden, soweit sie der*

Nu ne vom întinde mai mult asupra creanțelor care pot sau nu pot fi cedate, pentru-că am aratat *suprà*, p. 558 urm. care sunt în genere lucrurile ce pot face obiectul unei vânđări.

Creanța care se vinde poate să fie constatată prin un act sub-semnătură privată, sau prin un titlu executor (act autentic sau hotărîre judecătorească).

Dacă creanța este constatată printr'un titlu executor, exproprierea debitorului nu poate fi urmărită de cât în urma notificărei titlului executor făcută acestui debitor. Iată, în adevăr, cum se exprimă art. 1833 din Codul civil.

Art. 1833.—Cesionarul unui titlu executor ¹⁾ nu poate urmări expropriațiunea de cât după semnificațiunea făcută debitorului despre cesiunea titlului. (Art. 780, 1391 urm., 1744 C. civ. Art. 371 Pr. civ. Art. 2214 C. fr.)

Acest text a dat loc la oare-care dificultăți ²⁾, care vor fi examinate sub titlul XIX, când ne vom ocupa despre exproprierea silită. Destul este să observăm de-o-camdată că notificarea poate fi înlocuită prin acceptarea autentică și chiar sub semnătura privată a debitorului ³⁾.

S'a decis că, în caz de mai multe cesiuni succesive, ultimul cesionar trebuie să comunice cesiunea făcută în folosul său, iar nu și cesiunile anterioare consimțite de cre-

Casul când ar exista mai multe cesiuni succesive.

¹⁾ Sau mai bine ȳis : a unei creanțe constatate printr'un titlu executor.

²⁾ Cpr. asupra acestor dificultăți, Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, III, 2692. F. Herman, *C. Civ. annoté*, IV, art. 2214, No. 1 urm.

³⁾ Duranton, XXI, 48. Garsonnet, *Pr. civ.*, III, § 538, p. 486 (ed. 1-a). Aubry et Rau, VIII, § 778, p. 468, text și nota 48. Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, III, 2695. T. Huc, XIV, 264, p. 327. Guillouard, *Privil. et hypoth.*, IV, 2202. —Veđi însă Thézard, *Privil. et hypoth.*, 393, p. 516; Colmet de Santerre, IX, 210; P. Pont, *Expropriat. forcée*, 58, cari cer o acceptare făcută numai prin act autentic.—In ori-ce caz, cesiunea nu are nevoie de a fi făcută prin act autentic; căci ea nu este titlul în baza căruia se face urmărirea. Este, deci, suficient ca creanța care servește de basă urmărirei să fie constatată printr'un act autentic. P. Pont, *loco cit.* Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 468, nota 49. Baudry et Loynes, *op. cit.*, III, 2694. T. Huc, XIV, 264. Guillouard, *op. cit.*, IV, 2203. Thézard, *op. și loco cit.* —*Contrà*: Grenier, *Hypoth.*, II, 483. Veđi asupra acestei controverse: F. Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 2214, No. 8.

ditorul primitiv și de reprezentanții săi succesivi ¹⁾; însă această soluție nu este fără dificultăți, pentru-că drepturile cesionarului nu sunt stabilite, dacă acesta nu dovedește în același timp dreptul ce avea cedentul de a-i ceda creanța, ceea ce-l obligă a notifica titlurile tuturor cesionarilor anteriori ²⁾.

Condițiile cerute pentru existența cesiunii de creanță.

Trebue să distingem, în această privință, condițiile cerute între părțile contractante, și acele cerute în privința terțiilor.

1° Condițiile cerute între părți.

Cesiunea de creanță, fiind o adevărată vîndare, este perfectă și-si produce toate efectele sale între părțile contractante, îndată ce ele au căzut de acord asupra lucrului și asupra prețului (art. 1295, § 1). Proprietatea este, deci, strămutată de la vîndător la cumpărător, și noul creditor ia locul celui vechiu, după cum se exprimă art. 398 din Codul german ³⁾ (cpr. art. 1744 C. civ.), înainte de predarea titlului și de plata prețului ⁴⁾.

Remiterea
titlului creanței.

Predarea, care constituie prima obligație a vîndătorului (art. 1313) se va îndeplini prin remiterea titlului creanței (art. 1318, 1391) ⁵⁾, însă această predare nu este

¹⁾ Cas. Palermo, Sirey, 1904, 4. 13.

²⁾ Vezi nota în Sirey, *loco cit.*

³⁾ „*Mit dem Abschlusse des Vertrags, tritt der neue Gläubiger an die Stelle des bisherigen Gläubigers*“.

⁴⁾ Cpr. Planiol, II, 1621, și toți autorii.

⁵⁾ Legea presupune că creanța cedată este constatată printr'un titlu oare-care. În caz însă când n'ar exista nici-un titlu, ceea ce se va întimpla, de exemplu, atunci când cine-va ar ceda acțiunea ce ar avea contra unui terțiu, cedentul va remite cesionarului toate documentele relative la dreptul cedat; căci la caz contrar, cesionarul ar putea cere resilierea contractului. T. Huc, X, 212, p. 282.

Obligația pentru părți de a executa contractul de cesiune este, deci, sancționată prin mijloacele admise de dreptul comun, fie-care din părți putînd cere contra celeilalte, la caz de inexecutare, resilierea contractului (art. 1021, 1365). T. Huc, X, 212, și *Tr. de la cession*, I, 289 urm.

Casul în care creanța cedată nu este constatată printr'un titlu.

necesară pentru perfecțiunea contractului și strămutarea proprietății. „Considerând, dice Curtea noastră supremă, că din cuprinsul art. 1391 reesă că cesiunea de creanță este un contract consensual, și că ea este perfectă între părți și își produce toate efectele sale îndată ce părțile s'au învoit asupra lucrului și asupra prețului; că, prin urmare, remiterea materială a titlului de creanță nu este o condiție esențială a cesiunei, etc.“¹⁾.

Toate regulile de la vîndare, relative la consimțimînt, la lucru și la preț, sunt deci aplicabile și la cesiunea de creanță, dacă nu există nici-o derogare în această privință. „Considerând, dice Curtea de Casație din Franța, că din combinarea art. 1134, 1582 1598, și 1690 (art. 969, 1294 1310, și 1393 C. rom.) rezultă că cesiunea unei creanțe este supusă regulilor generale de la vîndare“²⁾.

Aplicarea regulilor de la vîndare în genere.

Cedentul are privilegiul vîndătorului (art. 1730) care-i asigură plata prețului cesiunei. T. Huc, X, 212; XIII, 90, și *Tr. de la cession*, I, 291. Planiol, II, 2610. Laurent, XXIV, 530. (V. însă t. XXIX, 474). Aubry et Rau, III, § 261, p. 260 (ed. a 5-a). Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, I, 489. Martou, *Idem*, II, 469. Valette, *Idem*, 86, p. 109 urm. Guillouard, *Idem*, I, 386. Troplong, *Idem*, I, 187. Thézard, *Idem*, 355. P. Pont, *Idem*, I, 147. Thiry, IV, 407. Colmet de Santerre, IX, 31 bis II. Boudant, *Suretés personnelles et réelles*, I, 448. Répert. Sirey, *Privilège*, 526, 527. Répert. Dalloz, *Supplément, Vente*, 163. Pand. fr., *Privil. et hypothèques*, I, 1957 și 1969. Cas. fr. Répert. Dalloz, *Privil. et hypoth.*, 338. — *Contră*: Mourlon, *Examen critique du Comment. de Troplong sur les privilèges*, I, 123, p. 328 urm. Persil, *Régime hypoth.*, art. 2102, § 4, No. 4. Veđi și Laurent, XXIX, 474, care se contrađice cu cele spuse în t. XXIV, 530.

1) Cas. rom. C. judiciar din 1894, No. 39, și Bulet. S-a 1, 1894, p. 687. C. Galați, *Dreptul* din 1890, No. 83, consid. de la p. 664, *in fine*. C. Bordeaux, *Pand. Périod.* 1902. 2. 239. Thiry, III, 619. Guillouard, II, 759, 768. Duvergier, II, 175. Laurent, XXIV, 472. Aubry et Rau, IV, § 359, p. 424. Colmet de Santerre, VII, 135 bis I. T. Huc, X, 211, și *Tr. de la cession*, I, 244, 286. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 140, 149 urm. Pand. fr., *cod. v^o*, 285, 288. Marcadé, VI, art. 1689, No. 1. Vigié, III, 838. Mourlon, III, 677. Nacu, III, p. 292, No. 273. Planiol, II, 1621. Baudry et Saignat, 758, 765. Troplong, II, 880, 881. C. Bordeaux, D. P. 97. 2. 316. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 177, text și nota 2.

2) Cas. fr. D. P. 69. 1. 196.

ditorul primitiv și de reprezentanții săi succesivi ¹⁾; însă această soluție nu este fără dificultăți, pentru-că drepturile cesionarului nu sunt stabilite, dacă acesta nu dovedește în același timp dreptul ce avea cedentul de a-i ceda creanța, ceea ce-l obligă a notifica titlurile tuturor cesionarilor anteriori ²⁾.

Condițiile cerute pentru existența cesiunii de creanță.

Trebue să distingem, în această privință, condițiile cerute între părțile contractante, și acele cerute în privința terților.

1° Condițiile cerute între părți.

Cesiunea de creanță, fiind o adevărată vîndare, este perfectă și-și produce toate efectele sale între părțile contractante, îndată ce ele au căzut de acord asupra lucrului și asupra prețului (art. 1295, § 1). Proprietatea este, deci, strămutată de la vîndător la cumpărător, și noul creditor ia locul celui vechi, după cum se exprimă art. 398 din Codul german ³⁾ (cpr. art. 1744 C. civ.), înainte de predarea titlului și de plata prețului ⁴⁾.

Remiterea
titlului creanței.

Predarea, care constituie prima obligație a vîndătorului (art. 1313) se va îndeplini prin remiterea titlului creanței (art. 1318, 1391) ⁵⁾, însă această predare nu este

¹⁾ Cas. Palermo, Sirey, 1904, 4. 13.

²⁾ Vezi nota în Sirey, *loco cit.*

³⁾ „*Mit dem Abschlusse des Vertrags, tritt der neue Gläubiger an die Stelle des bisherigen Gläubigers*“.

⁴⁾ Cpr. Planiol, II, 1621, și toți autorii.

⁵⁾ Legea presupune că creanța cedată este constatată printr'un titlu oare-care. În caz însă când n'ar exista nici-un titlu, ceea ce se va întimpla, de exemplu, atunci când cine-va ar ceda acțiunea ce ar avea contra unui terțiu, cedentul va remite cesionarului toate documentele relative la dreptul cedat; căci la caz contrar, cesionarul ar putea cere resilierea contractului. T. Huc, X, 212, p. 282.

Obligația pentru părți de a executa contractul de cesiune este, deci, sancționată prin mijloacele admise de dreptul comun, fie-care din părți putînd cere contra celeilalte, la caz de inexecutare, resilierea contractului (art. 1021, 1365). T. Huc, X, 212, și *Tr. de la cession*, I, 289 urm.

Casul în care creanța cedată nu este constatată printr'un titlu.

necesară pentru perfecțiunea contractului și strămutarea proprietății. „Considerând, dice Curtea noastră supremă, că din cuprinsul art. 1391 reesă că cesiunea de creanță este un contract consensual, și că ea este perfectă între părți și își produce toate efectele sale îndată ce părțile s'au învoit asupra lucrului și asupra prețului; că, prin urmare, remiterea materială a titlului de creanță nu este o condiție esențială a cesiunei, etc.“¹⁾.

Toate regulile de la vîndare, relative la consimțimînt, la lucru și la preț, sunt deci aplicabile și la cesiunea de creanță, dacă nu există nici-o derogare în această privință. „Considerând, dice Curtea de Casație din Franța, că din combinarea art. 1134, 1582 1598, și 1690 (art. 969, 1294 1310, și 1393 C. rom.) rezultă că cesiunea unei creanțe este supusă regulilor generale de la vîndare“²⁾.

Aplicarea regulilor de la vîndare în genere.

Cedentul are privilegiul vîndătorului (art. 1730) care-i asigură plata prețului cesiunei. T. Huc, X, 212; XIII, 90, și *Tr. de la cession*, I, 291. Planiol, II, 2610. Laurent, XXIV, 530. (V. însă t. XXIX, 474). Aubry et Rau, III, § 261, p. 260 (ed. a 5-a). Baudry et Loynes, *Privil. et hypoth.*, I, 489. Martou, *Idem*, II, 469. Valette, *Idem*, 86, p. 109 urm. Guillouard, *Idem*, I, 386. Troplong, *Idem*, I, 187. Thézard, *Idem*, 355. P. Pont, *Idem*, I, 147. Thiry, IV, 407. Colmet de Santerre, IX, 31 bis II. Boudant, *Suretés personnelles et réelles*, I, 448. Répert. Sirey, *Privilège*, 526, 527. Répert. Dalloz, *Supplément, Vente*, 163. Pand. fr., *Privil. et hypothèques*, I, 1957 și 1969. Cas. fr. Répert. Dalloz, *Privil. et hypoth.*, 338. — *Contră*: Mourlon, *Examen critique du Comment. de Troplong sur les privilèges*, I, 123, p. 328 urm. Persil, *Régime hypoth.*, art. 2102, § 4, No. 4. Veđi și Laurent, XXIX, 474, care se contrađice cu cele spuse în t. XXIV, 530.

1) Cas. rom. C. judiciar din 1894, No. 39, și Bulet. S-a 1, 1894, p. 687. C. Galați, *Dreptul* din 1890, No. 83, consid. de la p. 664, *in fine*. C. Bordeaux, *Pand. Périod.* 1902. 2. 239. Thiry, III, 619. Guillouard, II, 759, 768. Duvergier, II, 175. Laurent, XXIV, 472. Aubry et Rau, IV, § 359, p. 424. Colmet de Santerre, VII, 135 bis I. T. Huc, X, 211, și *Tr. de la cession*, I, 244, 286. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 140, 149 urm. Pand. fr., *cod. v^o*, 285, 288. Marcadé, VI, art. 1689, No. 1. Vigié, III, 838. Mourlon, III, 677. Nacu, III, p. 292, No. 273. Planiol, II, 1621. Baudry et Saignat, 758, 765. Troplong, II, 880, 881. C. Bordeaux, D. P. 97. 2. 316. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 177, text și nota 2.

2) Cas. fr. D. P. 69. 1. 196.

Capacitatea
necesară p.
a face o ce-
siune.

Cesiunea de creanță fiind o vîndare, nu poate să emane de cît de la acei cari aŭ capacitatea de a înstrăina.

Un mandatar însărcinat cu primirea plăței n'ar putea, deci, să cedeze creanța cu a cărei incasare este însărcinat. Bărbatul avînd, însă, libera administrație a dotei și dreptul de a primi capitalurile dotale (art. 1242), poate să cedeze creanța femeii, fără a întrece limitele mandatului său¹⁾.

Cedarea
creanțelor
incapabili-
lor.

În privința incapabililor, creanțele lor nu pot fi cedate de cît de reprezentanții lor legali, cari vor avea a se conforma legii privitoare la înstrăinări. Femeea măritată este, în principiu, incapabilă de a-și înstrăina creanțele sale, fără autorisarea bărbatului, sau a justiției.

În ceea ce privește însă creanțele sale mobiliare, ea le poate ceda de câte-ori are libera administrație a bunurilor sale²⁾.

Comerciantul declarat falit.

Comerciantul declarat falit, nu mai poate, în urma hotărîrei tribunalului, să-și cedeze creanțele sale; pe cînd insolvabilitatea unui necomerciant nu poate să exercite nici-o înrîurire asupra capacității de a-și ceda creanțele sale³⁾.

Capacitatea
p. a deveni
cesionar.

În privința capacității de a deveni cesionar, ea aparține tuturor aceloră cari aŭ capacitatea de a cumpara.

Minor emancipat, răsipitor, etc.

Minorul emancipat și răsipitorul, pus sub consiliu judiciar, trebuie însă să fie asistați, cel întăi de curatorul său, iar cel de al doilea de consiliul său, de câte-ori prețul cesiunii va fi plătit cu un capital; ei neavînd nevoie de nici-o asistență, de câte-ori cesiunea urmează a fi plătită din excedentul veniturilor lor.

Femeea măritată.

Cît pentru femeea neautorisată, ea nu poate să devie cesionară, ea ne avînd asemenea capacitate de cît în caz de separare de bunuri și de parafernalityte⁴⁾.

Ces. de creanță între soți.

Între soți, cesiunea de creanță nu poate să aibă loc de cît în casurile în care este permisă și *datio in solutum* (art. 1307)⁵⁾.

Art. 390.

Epitropul nu poate, de asemenea, să primiască cesiunea vre-unui drept sau vre-unei creanțe, contra minorului

1) T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 248. Demolombe, VII, 597, *in fine*.

2) T. Huc, *op. cit.*, I, 255, p. 369.

3) T. Huc, *op. cit.*, I, 256 urm. Veđi și *infra*, p. 815.

4) T. Huc, *op. cit.*, I, 259, p. 372, 373.

5) T. Huc, *op. cit.*, I, 260, p. 373.

(art. 390, *in fine*); însă, la caz de calcare a acestei dispoziții prohibitive, anularea nu poate fi propusă de cât de minor, pentru-că, cu toată controversa stăruitoare ce există asupra acestui punct ¹⁾, art. 390 edictează mai mult o prohibiție, în interesul exclusiv al minorului, de cât o incapacitate în contra epitropului ²⁾.

Aceeași soluție este aplicabilă în privința prohibiției Art. 1308. statornicite de art. 1308 ³⁾.

2° Condițiile cerute în privința terțiilor.

Art. 1393.—Cesionarul nu poate opune dreptul său la o a treia persoană, de cât după ce a notificat debitorului cesiunea.

Același efect va avea acceptațiunea făcută de debitor într'un act autentic. (Art. 1149, 1171 urm., 1394, 1395, 1687, 1744, 1833 C. civ. Art. 8 și urm. L. p. autentif. actelor din 1886. Art. 1690 C. fr.) ⁴⁾

Art. 1394.—Cu-toate-acestea, verii-ce act saũ hotărîre care constată o cesiune saũ o chitanță de chirie saũ arendă pe *doi ani viitori*, va trebui să fie transcrisă pe registrele oficiului ipotecar. (Art. 1393, 1801 urm. C. civ. Art. 722, § 9. Pr. civ. Art. 2, § 5 L. fr. asupra transcripției în materie ipotecară, din 23 Martie 1855.) ⁵⁾

Art. 1395.—Dacă mai înainte de notificarea cesiunii făcute de cedente saũ de cesionar, debitorului, acesta plătișe cedentului, liberarea sa va fi valabilă. (Art. 1097, 1149, 1393 C. civ. Art. 1691 C. fr.) ⁶⁾

1) Veđi t. II, a Coment. noastre, p. 189, text și nota 2, unde se arată controversa.

2) T. Huc, *op. cit.*, I, 261, p. 373, 374. Veđi *supră*, p. 601, n. 1.

3) T. Huc, *op. și loco supră cit.*—In privința prohibiției edictate de art. 1309, veđi T. Huc, *op. cit.*, I, 264, p. 376 urm. Veđi și *supră*, p. 610.

4) Și la Romani, în ultima stare a legislațiunei, cesionarul nu putea să opună dreptul său, terțiilor, de cât prin semnificarea (*denuntiatio*) cesiunei făcută debitorului, saũ prin acceptarea făcută de debitor prin ori-ce mod. L. 3, Cod, *De novationibus*, 8. 42.—L. 4, Cod, *Quæ res pignori obligari possunt*, etc., 8. 17. Cpr. Maynz, *Cours de dr. roman*, II, § 189, p. 90 (ed. a 5-a). Veđi asupra acestei materii, Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, II, § 329 urm. Saleilles, *Etude de la théorie générale de l'obligation d'après le 1-er projet de C. civ. pour l'Empire allemand*, 88, p. 79 urm. (ed. a 2-a). Molitor, *Oblig. en dr. roman*, III, 1181 urm.

Dr. roman.

5) Veđi asupra dispoziției din legea fr., T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 314. Mourlon, *Transcription*, I, 151, 152.

6) Veđi explic. art. 1395, *infră*, p. 819, 820.

Art. 971 și
1295.

După art. 971 și 1295, § 1 din Codul civil, proprietatea se transmite atât între părți cât și în privința terțiilor prin simplul efect al consimțământului. Art. 1295 § 2 C. civ. și art. 721 urm. din Pr. civ. deroagă însă de la această regulă, în privința proprietății imobiliare și a drepturilor reale imobiliare.

Art. 1393.

Art. 1393 cuprinde o altă derogare în privința creanțelor; căci cumpărătorul creanței (cesionarul) nu poate opune dreptul său celor de al treilea ¹⁾, de cât după ce

Ce se înțe-
lege prin
cei de al
treilea.

¹⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1904, No. 37.—Prin cei de al treilea trebuie să înțelegem aci ori-ce persoane altele de cât părțile (cedentul și cesionarul), sau moștenitorii lor universalii ori cu titlu universal, cari au interes a cunoaște și a contesta cesiunea. Ast-fel, cei de al treilea, în specie, sunt: 1° Debitorul cedat (singurul despre care legea vorbește) care, până la notificarea cesiunii sau până la acceptarea ei printr'un act autentic, este în drept a considera pe cedent ca titularul creanței, și a plăti în minile lui (art. 1395); 2° reprezentanții cedentului cu titlu particular, cari au dobândit drepturi asupra creanței cedate, adică: ceilalți cesionari ai aceleași creanțe; 3° creditorii cărora această creanță a fost constituită amanet și creditorii chirografari ai cedentului, cari având drept siguranță toate bunurile debitorului lor, mobile și imobile (art. 1718), pot, cât timp cedentul sau cesionarul n'a făcut ca dreptul ce rezultă din cesiune să fie opozabil terțiilor, să considere creanța ca făcând încă parte din patrimoniul debitorului lor și s'o urmarească pe cale de poprire. Veți autoritățile citate în t. V a Coment. noastre, p. 177, nota 4, la care trebuie să adăogăm: Guillouard, II, 771 urm. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 299 și II, 385. Murlon, III, 682. Planiol, II, 1624. Vigié, III, 841. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 284 urm.—S'a decis că legatarul particular, fiind considerat ca un terțiu, ca unul ce nu continuă persoana defunctului, ei succedă la un bun determinat, cesiunea unor creanțe datorite de *de cujus* și de moștenitori, pentru-a-i fi opozabilă, trebuie să fie notificată debitorilor, adică, moștenitorilor. Trib. Constanța, *C. judiciar* din 1902, No. 36.—Intr'un cuvânt, se poate dice că calificarea de *terțiu* se aplică aci tuturor acelor a căror drepturi sunt modificate prin faptul cesiunii, exceptându-se pe moștenitorii universalii sau cu titlu universal ai cedentului. Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 285 urm.

Creditorii
chirografa-
ri ai ce-
dentului.

Creditorii chirografari ai cedentului sunt deci terții, pentru-că cesiunea le aduce un prejudiciu. Ei pot, prin urmare, sa invoace lipsa de notificare. Cas. rom. (decisie la care am luat și noi parte). Bulet. 1900, p. 1170; *Curierul judiciar* din

cesiunea a fost notificată debitorului, fie de cesionar, fie de cedent (art. 1395)¹⁾, sau acceptată de debitor printr'un act autentic.

Această formalitate nefiind însă substanțială, ci având

1900, No. 74, și *Dreptul* din același an, No. 71. Cas. fr., Sirey, 95. 1. 69, text și notele 2—3. Pothier, *Vente*, III, 556. T. Huc, X, 222, și *Tr. de la cession*, II, 385. Guillouard, II, 772. Planiol, II, 1624. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 178, *ad notam*.

- 1) C. Iași și București, *Dreptul* din 1883, No. 74 și din 1903, No. 81. Baudry et Saignat, 771. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 178. Arntz, III, 1090. T. Huc, X, 218, p. 290 și autorii citați în T. V a Coment. noastre, p. 180, nota 3.—Notificarea făcută de cedent este chiar mai caracteristică, fiind-că ea echivalează cu un ordin dat debitorului de a plăti noului proprietar al creanței, adică : cesionarului. C. București, *Dreptul* din 1903, N. 81. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 330.

Origina acestei publicități, care este defectuoasă, și în ori-ce caz insuficientă (Veđi t. V a Coment. noastre, p. 177, nota 3 și T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 304), se datorește unei vechi constituții a Impăratului Gordian (L. 3, *De novat.*, Cod, S. 42). Veđi t. V a Coment. noastre, p. 180, text și nota 2 și nota lui A. Wahl, în Sirey, 98. 1. 113, col. 2. Și art. 1844 din Codul Calimach (1395 C. austriac) cerea ca cesiunea să fie adusă la cunoștința *cedentului*, adică : a debitorului cedat. Această formalitate exista și în vechiul drept francez. Veđi Pothier, *Vente*, III, 554. Cpr. Guillouard, II, 770. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 302.

Origina
notificării.

Art. 409 din Codul german are următoarea dispoziție : „Când creditorul a înștiințat pe debitor despre cedarea creanței, acest din urmă poate să-i opue cesiunea notificată, chiar când ea nu s'ar îndeplini sau n'ar produce efecte, *auch wenn sie nicht erfolgt oder nicht wirksam ist*. Este asimilat notificării cazul în care creditorul a dat un titlu de cesiune noului creditor arătat în titlu, când acest din urmă se prevalează de titlu contra debitorului.—Notificarea nu poate să fie retractată de cât cu consimțimintul aceluși arătat ca creditor nou“. După acest Cod, debitorul nu este decădut, în urma cesiunei, de excepțiile ce el putea să opună creditorului în momentul cesiunei. Plata făcută de dînsul creditorului primitiv este validă, dacă ea a fost făcută înainte notificării cesiunei, și dacă creanța este cedată de al doilea, el poate plăti acestui nou cesionar, dacă prima cesiune nu i-a fost notificată. Cpr. Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil*, etc., § 102. Veđi asupra cesiunei de creanță în Codul german, Saleilles, *Étude sur la théorie générale de l'obligation d'après le 1-er projet de Code civil pour l'Empire allemand*, p. 76 urm., No. 84 urm. (ed. a 2-a).

Art. 409
C. german.

de scop numai protecțiunea celor de al treilea, aceștia nu pot invoca lipsa ei de cât atunci când ar suferi din această cauză vre-un prejudiciu. Ast-fel debitorul cedat, singurul terțiu de care legea vorbește, nu poate să invoace lipsa notificărei cesiunei, dacă nu dovedește plata creanței sau stîngerea ei prin alt mod legal ¹⁾.

Art. 1394.

Dacă cesiunea este relativă la o creanță ipotecară sau privilegiată, ori la un contract de chirie sau arendă pe un timp mai lung *de doi ani* (art. 1394), ea va mai trebui încă, pe lângă formalitățile prescrise de art. 1393, să fie transcrisă, în privința terțiilor, în registrele tribunalului situațiunei bunurilor. Legea noastră nu este formală, în această privință de cât în ceea ce privește cesiunea contractelor de arendă sau de chirie pe mai mult de *doi ani* (art. 1394), însă aceeași soluție este aplicabile și în privința cesiunei creanțelor privilegiate sau ipotecară (art. 722 Pr. civ.)²⁾

Formele no-
tificărei.
Domiciliul
real al de-
bitorului.
Controversă.

Notificărea prevădută de art. 1393 se face prin portărei, în persoană sau la domiciliul real al debitorului, iar nu la domiciliul ales³⁾ pentru executarea obligației, fiindcă acest domiciliu este excepțional și nu-și produce efectele sale de cât pentru actele anume determinate de lege (art. 97); nici la reședința sa, afară de cazul când debitorul ar primi notificărea în persoană⁴⁾.

¹⁾ Cas. rom. Bulet. anul 1899, p. 797.

²⁾ Veđi t. V a Coment. noastre. p. 179. Cpr. Nacu, III, p. 292, No. 273. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 312, 313.—Lipsa transcrierei prevădute de art. 1394, poate fi invocată de toți acei cari pot invoca și lipsa de notificare, prin urmare și de creditorii chirografari ai cedentului. Cas. rom. și C. Iași, *Dreptul* din 1899, No. 62 și din 1900, No. 71. *Curierul judiciar* din 1900, No. 74 și Bulet. Cas. 1900, p. 1170 (decisie la care am luat și noi parte).

³⁾ Baudry et Saignat, 769. Guillaouard, II, 774. Aubry et Rau, I, § 146, p. 903 (ed. a 5-a). Duranton, I, 380. Massé-Vergé, I, § 92, p. 128, nota 9. Baudry et H. Fourcade, *Personnes*, I, 1044 (ed. a 2-a). Répert. Sirey, *Cession de créances*, 179 și *Domicile*, 232. Arntz, III, 1090. Thiry, III, 622. T. Huc, I, 393, p. 411 și *Tr. de la cession*, II, 326, precum și autorii citați în t. V a Coment. noastre, p. 181, nota 1.—*Contra*: Demolombe, I, 381. Veđi și t. I, partea I a Coment. noastre, p. 280 și t. V, p. 180, 181.

Art. 74 Pr.
civ.

⁴⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.* Cas. fr. D. P. 74. 1. 489. Sirey, 75. 1. 69.—Veđi însă art. 74 Pr. civ., după care citaiile pot fi înmănate la reședința aceluși chemat în judecată.

Dacă debitorul este domiciliat în străinătate, notificarea i se va face la domiciliul său de acolo ¹⁾.

Debit. domiciliat în străinătate.

Dacă sunt mai mulți debitori conjuncți, notificarea va trebui să fie făcută fie-cărui din ei, pentru-că fie-care nu este debitor de cât *pro parte* ²⁾.

Debitori conjuncți.

Chestiunea este însă controversată, de câte-ori debitorii nu mai sunt conjuncți, ci solidari. Se decide însă că, și în asemenea caz, notificarea se va face tuturor debitorilor, pentru ca fie-care să cunoască cesiunea ³⁾.

Debitori solidari. Controversă.

Dacă debitorul este minor sau interzis, notificarea va fi făcută reprezentantului său legal. Creanța minorului emancipat va fi notificată acestui minor, fără a se mai comunica curatorului său. Acea a persoanei puse sub un consiliu judiciar, va fi comunicată numai acestei persoane ⁴⁾.

Debitor minor sau interzis.

Dacă este vorba de o femeie măritată, care are libera administrație a avutului său, adică, separată de bunuri prin contractul matrimonial, sau prin justiție, notificarea i se va face numai ei.

Femeie măritată separată de bunuri.

Aceeași soluție este admisibilă și în privința femeii dotale, pentru-că comunicarea notificării nu este un act de administrație, spre a fi înmănată administratorului bunurilor ei, adică : bărbatului, ci o simplă declarație de schimbare de creditor, și această declarație trebuie să se aducă la cunoștința debitorului, iar nu la acea a administratorului bunurilor sale ⁵⁾.

Femeie dotală.

Dacă debitorul este o persoană morală, notificarea se face reprezentantului ei, de exemplu : primarului, dacă este vorba de o comună ; prefectului, dacă este vorba de un județ, etc. ⁶⁾.

Persoane morale.

Notificarea se va face debitorului creanței, în persoană sau la domiciliul său real, chiar dacă banii desti-

¹⁾ Baudry et Saignat, 770. T. Huc, *op. cit.*, II, 327. Guillouard, II, 777. Duvergier, II, 186. Troplong, II, 902. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 181.

²⁾ Baudry et Saignat, 772. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 334.

³⁾ T. Huc. *op. și loco cit.* Laurent, XXIV, 503. Molitor, *Oblig. en dr. romain*, III, 1219. Baudry et Saignat, 772.—*Contra* : Guillouard, II, 772. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 427, 428.

⁴⁾ Baudry et Saignat, 773.

⁵⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.*

⁶⁾ Baudry et Saignat, *loco cit.* T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 332. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 185.

nați a o plăți s'ar găsi în mâna unui terțiu, însărcinat cu facerea plăței ¹⁾).

Acte echivalente cu notificarea.

Formalitatea notificărei, prescrisă de art. 1393, nu poate, după părerea generală, fi înlocuită prin acte echivalente ²⁾. Ast-fel, s'a decis că poprirea făcută în mâna debitorului, de noul creditor (cesionarul), n'ar putea să înlocuească notificarea prescrisă de lege ³⁾.

Materie comercială.
Cambii,
cecuri,
warante,
etc.

Formalitatea prescrisă de art. 1393 este, în principiu, aplicabilă și în materie comercială ⁴⁾. Ea nu se aplică însă la cambii, cecuri (art. 365 C. com.), warante (art. 5 L. din 28 Iunie 1881), polițe de încercare (art. 565 C. com), etc., care se transmit prin gir ⁵⁾; nici la titlurile la

¹⁾ Baudry et Saignat, 774.—Veđi însă Guillouard, II, 776 și decisiile citate de acest autor.

²⁾ Guillouard, II, 778.—Veđi însă Trib. Paris, *Pand. Périod.* 90. 2. 16.—Cât pentru chestiunea de a se ști dacă cei de al treilea, cari ar fi luat cunoștință de cesiune prin alte mijloace, pot, sau nu, să invoace lipsa formalității prescrise de art. 1393, veđi t. V a Coment. noastre, p. 181 urm. Cpr. asupra acestei chestiuni controversate: Répert. Sirey, *Cession de créances*, 231 urm. Curtea din Nîmes a decis că neîndeplinirea formalității prescrise de art. 1393, nu poate fi invocată de cât de terții de bună credință. Sirey, 98. 1. 113 (cu nota lui Albert Wahl).

³⁾ Trib. Imperiului german, Sirey, 82. 4. 33. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 175. Guillouard, II, 778. Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 328.

⁴⁾ Veđi autoritățile citate în t. V a Coment. noastre, p. 183, nota 6, la care *junge*: T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 315. C. Rouen, Sirey, 74. 2. 278. Répert. Sirey, *Cess. de créances*, 314 urm.—Veđi însă Pardessus, *Dr. comm.*, II, 323.

⁵⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 183, text și nota 7. Cpr. Baudry et Saignat, 800. Guillouard, II, 791. Beudant, nota în D. P. 78. 1. p. 241, col. 2. Laurent, XXIV, 497. Thiry, III, 626. Mourlon, III, 685. *Pand. fr.*, *Cession de créances*, 375 urm. Répert. Sirey, *cod. v^o*, 312.—Cât pentru cazul în care creața la ordin ce se cedează, ar fi garantată printr'o ipotecă, veđi Troplong, II, 906.

Autorii aplică această soluție nu numai creanțelor comerciale, dar și acelor civile plătitoare purtătorului sau înfățișătorului, fără arătarea numelui creditorului. Această soluție presupune însă validitatea unor asemenea obligații, a nume prevăzute de art. 1842 din Codul Calimach (1393, *in fine*, C. austriac). „Sineturile de datorie cedate de către ceduitor, ăice acest text, pe numele înfățișătorului lor, se mută prin singură trădarea lor“: și, în adevăr, această soluție este generalmente admisă în Franța și în Italia (cpr.

Nevaliditatea creanțelor civile la purtător. Controversă.

purtător (art. 171 C. com.), nici la biletele de bancă, care

Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. commercial*, III, 98, p. 84; Répert. Sirey, v^o *Billet au porteur*, 7; Aubry et Rau, II, § 183, p. 152; Troplong, *Vente*, II, 906; Massé, *Dr. comm.*, IV, 2301; G. Giorgi, *Teoria delle obbligazioni nel diritto moderno italiano*, VI, 255; Vidari, *Corso de diritto commerciale*, III, 2083 urm. (ed. a 4-a); C. Vivante, *Tr. di diritto comm.*, II, 857 și 912; Guillouard, *Vente*, II, 792, 793; Baudry et Saignat, *Vente*, 181; Cas. fr. D. P. 78. 1. 241 și nota lui Bendant; Sirey, 94. 1. 495; Cas. Turin și Roma, Sirey, 99. 4. 13, etc.) și a fost consacrată și la noi de Curtea din Iași (*Dreptul* din 1901, No. 69). Am combătut însă această soluție, și tribunalul de Iași a admis în totul modul nostru de a vedea (*Curierul judiciar* din 1903, No. 31). Toate motivele date de Curte ni s'au părut, în adevăr, inadmisibile.

Măi întâi, argumentul tras din Codul Calimach, pe care Curtea îl consideră ca neabrogat, nu are nici-un temei juridic: căci, în vechiul Cod al Moldovei, ne existând nici-o publicitate menită a garanta drepturile celor de al treilea, ușor se poate explica dispoziția art. 1482, despre care s'a vorbit mai sus. Legiuitorul modern înființând însă o publicitate, de și imperfectă, în materie de cesiune de creanțe, pentru a garanta atât pe debitorul cedat, cât și pe terții interesați, adică: pe diferiții cesionari ai aceleiași creanțe și pe creditorii cedentului, cari ar voi să poprească creanța în mâinile debitorului, nu se poate reinvia o dispoziție dintr'un Cod în care totul era ocult. Codul Calimach este, deci, abrogat ca contrar Codului actual. În sistemul care consideră Codul Calimach ca neabrogat, s'ar reinvia și ipotecile saū garanțiile așa dișe volante, pe care practica judecătorească le admisesese, de și nici-o lege nu exista în această privință, ceea ce este de asemenea inadmisibil. (Veți asupra garanțiilor volante, motivele date de trib. Iași, *Curierul judiciar*, din 1903, No. 31, p. 254).

Tot inadmisibil este și argumentul pe care Curtea îl trage din diferitele texte ale Codului comercial, care admit unele creanțe la purtător saū la înfățișetor.

În adevăr, de și cambia poate deveni un titlu la purtător prin complectarea girului în alb (art. 279, § ultim C. com.); de și cecul și polița de încărcare (*la lettre de voiture*) pot fi emise la înfățișetor (art. 365, 565 C. com.); de și recipisele magasiilor generale saū docurilor și warantele sunt în genere la purtător, simpla iscălitură în dosul recipisei saū a warantului constituind un gir (art. 5 L. din 28 Iunie 1881), și de și acest gir este suficient pentru a transmite dreptul de amanet și de proprietate asupra mărfurilor aflătoare în docuri, fără a mai fi nevoie de îndeplinirea for-

se transmit de la mână la mână prin tradiție¹⁾, nici la cedarea unor drepturi succesoriale²⁾.

malității notificărei cerute de art. 1393; de și titlurile de rentă ale Statului și ale diferitelor societăți de credit, precum și acțiunile societăților comerciale, sunt la purtător (art. 166, 171 C. com.), totuși aceste toate sunt adevărate excepții și derogări de la dreptul comun și, ca atare, nu pot fi întinse la alte cazuri neprevădute de lege. Pentru a proclama principiul validității titlurilor la purtător, nu ajunge, după cum spune Curtea, ca nici-un text să nu le opriască, ci ar trebui un anume text care să le învinuțeze.

Cât pentru ultimul argument pe care îl invoacă Curtea, și care consistă în a ține că formalitățile prescrise de art. 1393 nu interesează ordinea publică, părțile fiind libere de a renunța la ele, el este și mai slab. În adevăr, debitorul cedat poate, în ceea ce-l privește, să renunțe la notificare, însă asemenea renunțare nu poate să producă nici-un efect în privința terțiilor, pe care legea a voit să-i apere pentru considerații analoage cu acele care au determinat transcrierea în materie imobiliară. Or, de sigur, în materie de vânzare imobiliară, nime n'ar îndrăzni să susțină validitatea unei clauze care ar declara vânzarea opozabilă terțiilor fără transcriere. „Orî-ce publicitate, fie cât de incompletă, ține Laurent (*Dr. international*, VII, 230), este de interes general, pentru-că este de interesul societății ca siguranța cea mai deplină să domnească în transacțiile omenești“.

Părțile nu pot, deci, prin convenția lor, să deroage de la o dispoziție edictată în interesul terțiilor care, ca atare, interesează ordinea publică (art. 5). Iată, foarte pe scurt, motivele care ne fac a nu admite soluția consacrată de Curtea din Iași și de majoritatea doctrinei, și a îmbrățișa sistemul opus, care-și are și el partizanii săi. Cpr. în acest din urmă sens: T. Huc, X, 217, și *Tr. de la cession*, I, 322, p. 453, 454. Vavasseur, *Tr. des sociétés civiles et commerciales*, I, 474. C. Limoges, Sirey, 46. 2. 282. D. P. 47. 2. 37. Veți și alte decizii mai vechi, citate în Pand. fr., *Cession de créances*, 395 urm.

¹⁾ Veți t. V a Coment. noastre, p. 183 urm. Baudry et Saignat, 801. Mourlon, III, 685.

²⁾ Cas. rom. Bulet. 1900, p. 512, și *Curierul judiciar* din 1900, No. 37 (decisie la care am luat și noi parte). Cas. fr. Sirey, 91. 1. 106. D. P. 90. 1. 260. *Pand. Périod.* 89. 1. 428. D. P. 58. 1. 414. Sirey, 59. 1. 247. C. Douai, D. P. 92. 2. 27. Cpr. Trib. și C. Rouen, D. P. 95. 1. 33, nota a. Mourlon, III, 696. Arntz, III, 1099. Thiry, III, 632. Planiol, II, 1642. Hureaux, *Revue pratique*, anul 1871, t. 32, p. 64, No. 48. Laurent, XXIV, 478. Duvergier, II, 351. Troplong, II,

Mandatele poștale nu se transmit însă prin gir, ci numai prin o cesiune în regulă ¹⁾).

Mandate poștale.

Cât pentru drepturile reale, precum : usufructul, servituțurile, etc., doctrina este unanimă pentru a decide că art. 1393 nu este aplicabil, fiind-că aceste drepturi se exercită asupra lucrurilor, independent de ori-ce legătură de obligație între acel care deține lucrul și acel cărnia el aparține ²⁾). Aceste drepturi nici nu dau loc la o adeverată cesiune ³⁾).

Drepturi reale. Usufruct, servitute, etc. Inaplic. art. 1393.

În cât privește acțiunile care există contra unui terțiu, precum : acțiunile personale care tind la constatarea unei creanțe mobiliare, acțiunile reale mobiliare sau imobiliare, cesiunea lor este supusă formalității notificărei, ele fiind formal prevădute de art. 1391, la care art. 1393 se referă ⁴⁾).

Cesiunea unei acțiuni existente contra unui terțiu.

În fine, în cât privește cesiunea drepturilor litigioase, veđi *infră*, explic. art. 1402.

Subrogația are o mare analogie cu cesiunea de creanță : însă subrogația nefiind o vîndare, ci o plată ⁵⁾), dis-

Neaplic. art. 1393 la subrogație.

907. Guillouard, II, 761 și 797. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 306. Marcadé, VI, art. 1696 urm., No. V, p. 352. Veđi și *suprà*, p. 799, nota 1.—Această soluție este aplicabilă chiar în privința creanțelor care ar face parte din moștenirea vîndută. Guillouard, II, 761, 866. Laurent, *loco cit.* —*Contră* : Duvergier, II, 351. Veđi și Colmet de Santerre VII, 142 bis III. Baudry et Saignat, 904 urm.

¹⁾ Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 321.

²⁾ Cpr. Laurent, XXIV, 477 și autorii citați *suprà*, p. 799, nota 1.—Dreptul ce rezultă pentru chiriaș sau arendaș din contractul de locațiune sau arendare fiind personal, un drept de creanță (*jus ad rem*), de aci rezultă că dispozițiile art. 1393 sunt aplicabile de câte-ori locatarul sau arendașul a cedat sau transmis altuia, conform art. 1418, drepturile de creanță care resulta pentru dînsul din contract. Thiry, IV, 37, p. 38. Mourlon, *Transcription*, I, 147. Baudry, III, 692. Baudry et Wahl, *Louage*, I, 1052. Guillouard, *Louage*, I, 317. Laurent, XXV, 209. C. Paris, D. P. 74. 2. 140.

Aplic. art. 1393 la cesiunea unui contract de locațiune.

³⁾ T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 132 și 306.

⁴⁾ Cpr. T. Huc, *op. cit.*, I, 307 urm.

⁵⁾ Veđi în privința deosebirilor ce există între subrogație și cesiunea de creanță, t. VI a Coment. noastre, p. 592 urm. Cpr. Planiol, II, 1638. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 576 urm.

Novăție, de-
legație. Con-
troversă.

poziția art. 1393 nu-i este aplicabilă ¹⁾. Ea nu se aplică, de asemenea, novațiunii îndeplinită prin schimbarea creditorului ²⁾, nici delegației, și aceasta chiar în caz când delegația nu descarcă pe debitorul originar ³⁾.

Comunica-
rea copiei
de pe actul
de cesiune.
Controversă.

Nu ar fi suficient, după unii, ca să se notifice debitorului numai faptul cesiunii, ci prudența ar cere ca să-i să lese chiar o copie de pe actul de cesiune, așa precum prescrie anume art. 108 din cutuma Parisului ⁴⁾, mai cu samă dacă debitorul o cere, *si debitor eam peterit* ⁵⁾.

Credem însă, cu-toate-acestea, că notificarea n'ar fi nulă, dacă nu s'ar fi comunicat debitorului asemenea copie. *A fortiori*, deci, nu este nevoie de a i se comunica copie de pe procura, în baza căreia s'ar fi făcut cesiunea, pentru-că ceea ce interesează pe debitor este transmiterea creanței, iar nu condițiile în care ea a avut loc ⁶⁾.

Nefixarea
nici-unui
termen p.
notificarea
cesiunii,
sau accep-
tarea de-
bitorului.

Legea ne fixând nici-un termen pentru notificarea cesiunii, sau acceptarea debitorului, se înțelege că ele vor putea avea loc ori și când, chiar și în urma morții cedentului, sau a încetării plăților sale, destul este ca aceste formalități să se îndeplinească înainte de a se dobîndi drepturi, de alte persoane, asupra creanței cedate ⁷⁾.

¹⁾ Laurent, XVIII, 13, și XXIV, 500. Aubry et Rau, IV, § 321, p. 174 și § 359 bis, p. 432. Guillouard, II, 799. Demolombe, XXVII, 329. Marcadé, IV, 707. Baudry et Barde, *Oblig.*, II, 1521, p. 581 (ed. a 2-a). Baudry, II, 1043. T. Huc, VIII, 48. Colmet de Santerre, V, 189 bis X. Planiol, II, 520. C. Poitiers, Sirey, 97. 1. 394. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 594, 6°.—*Contrà*: Toullier, IV, partea I, 118. Duvergier, *Vente*, II, 237.

²⁾ Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 432. Guillouard, II, 800. Laurent, XXIV, 501.—In cât privește deosebirea între novație și cesiunea de creanță, veđi t. VI a Coment. noastre, p. 669. Cpr. Planiol, II, 1637. T. Huc, *op. cit.*, II, 566 urm.

³⁾ Laurent, Guillouard, *loco cit.*—*Contrà*: Aubry et Rau, *loco cit.* In cât privește deosebirea între delegație și cesiunea de creanță, veđi t. VI a Coment. noastre, p. 697, 698. Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 566 urm.

⁴⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 181, nota 3, unde textul acestei cutume este reprodus.

⁵⁾ Veđi t. V a suscitatorilor Coment., p. 181, text și nota 2, unde se arată controversa. Cpr. asupra acestei controverse, Répert. Sirey, *Cession de créances*, 196 urm.

⁶⁾ Cpr. Guillouard, II, 775, *in fine*. Laurent, XXIV, 485. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 329. Cas. fr. D. P. 95. 1. 33.

⁷⁾ Veđi t. V a Coment. noastre, p. 179. Cpr. T. Huc: *Tr. de la cession*, II, 336.

La caz însă de faliment al cedentului, notificarea sa ^{Falimentul cedentului.} acceptarea vor rămănea fără nici-un efect față cu creditorii săi, dacă ea a avut loc în urma sentinței declarative de faliment (art. 724 C. com.), pentru-că, în urma declarării falimentului, creditorii falitului sunt investiți cu drepturile sale, și masa credală fiind considerată ca o a treia persoană, ar fi daunată prin notificarea făcută de cesionar, sa ^{Insolvabilitatea necomerciantului.} prin acceptarea debitorului cedat ^{lui.} 1).

Insolvabilitatea necomerciantului, căreia legiuitorul îi ^{Insolvabilitatea necomerciantului.} dă une-ori numele de *deconfitură* (art. 1025) ²⁾, nefiind asimilată falimentului, nimic n'ar împedica pe un creditor insolvabil de a ceda creanțele sale și de a notifica cesiunea debitorului său, rămânând însă creditorilor săi dreptul de a ataca cesiunea ca făcută în dauna și în fraudă lor (art. 975 C. civ., 725 C. com.) ³⁾

Notificarea prescrisă de art. 1393, de care am vorbit până acum, poate fi înlocuită prin acceptarea cesiunii ^{Acceptarea debitorului.} făcută de debitor într'un act autentic ⁴⁾, fie prin însuși actul de cesiune, fie printr'un act posterior ⁵⁾. Această acceptare va fi o dovadă și mai bună de cât notificarea, că el a avut cunoștința despre cesiune. Legea prescrie în specie un act autentic, pentru-că acceptarea debitorului înlocuște notificarea, care se face tot prin act autentic, adevă : prin ministerul portăreilor.

1) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 179 și autoritățile citate acolo. Cpr. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 203 urm. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 337.

2) Veđi *supră*, p. 642 nota, 4.

3) Veđi t. V a Coment. noastre, p. 179, nota 2. Guillouard, II, 786. Laurent, XXIV, 493. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 258. Veđi și *supră*, p. 804.

4) Autenticitatea actului, care constată că cesiunea creanței a fost acceptată de debitorul cedat, nefiind prescrisă spre a apăra libera manifestare a voinței acestui debitor, ci numai ca un mod de probă impus cesionarului, în raporturile sale cu terții : de aci rezultă că dacă debitorul a dat cui-va mandat de a accepta cesiunea în numele lui, această procură nu are nevoie de a fi autentică, fiind suficient ca actul de acceptare să fie investit cu forma autenticității. Cas. fr. Sirey, 92. 1. 415. Cpr. T. Huc, X, 220.

5) Se susține chiar că acceptarea poate să precedeze cesiunea ^{Acceptarea anterioară cesiunii.} și să fie făcută în vederea unei cesiuni anunțată de debitor ^{Controversă.} și care urmează a se realiza mai târziu. Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 343.—*Contră* : Baudry et Saignat, 778.

Acceptarea
debitorului
făcută prin
tr'un act sub
semnătură
privată.

Aceasta nu însemnează, însă, că acceptarea ce debitorului ar fi făcut prin un act sub semnătură privată, ar fi lipsită de efecte; căci o asemenea acceptare, insuficientă pentru a face ca cesiunea să fie opozabilă tuturor terţilor, o face necontestat opozabilă debitorului cedat, care nu va mai putea plăti cedentului, în detrimentul cesionarului, fără a se expune la o a doua plată ¹⁾.

Acceptare
verbală sau
tacită.

În cât priveşte raporturile dintre părţi, acceptarea debitorului poate fi verbală sau tacită ²⁾, destul este ca ea să fie dovedită, fie prin mărturisirea debitorului, fie prin alte mijloace; căci îndată ce ea este dovedită, debitorul nu se mai poate prevala de lipsa notificării ³⁾.

Efectele notificării cesiunii, sau acceptării debitorului.

Notificarea cesiunii făcută debitorului, sau acceptarea cesiunii din partea acestui din urmă, printr'un act autentic, face ca cesionarul să fie considerat ca proprietarul creanţei, atât faţă de debitor cât şi în privinţa terţilor; aşa că în urma îndeplinirii a uneia sau a alteia din aceste formalităţi, debitorul poate să plătească datoria sa în mâinile cesionarului.

Casul când
există mai
multe cesi-
uni.

Din cele mai sus expuse rezultă că dintre mai mulţi cesionari ai aceleiaşi creanţe, acela se consideră ca proprietarul creanţei cedate, care a notificat cel întâi, debitorului, cesiunea sa, sau a cărei cesiune a fost acceptată de debitor în condiţiile prescrise de lege, cu-toate-că cesiunea sa ar fi posterioară în dată ⁴⁾.

- ¹⁾ Baudry et Saignat, 776. Colmet de Santerre, VII, 136 bis IV. T, Huc, *Tr. de la cession*, I, 346. Duvergier, II, 216. Troplong, II, 901. Thiry, III, 622, p. 628. Laurent, XXIV, 487. Guillouard, II, 779, 780. Planiol, II, 1627. Mourlon, III, 684. Vigié, III, 840. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 217 urm. Veđi şi t. V a Coment. noastre, p. 180.
- ²⁾ De exemplu: debitorul a plătit cesionarului dobândi, sau o parte din datorie. Faptul plăţii echivalează, de bună samă, cu acceptarea debitorului. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 223.—Acceptarea poate fi făcută cu o anume rezervă, de exemplu: debitorul protestează contra termenilor creanţei, susţinând că ea nu este pură şi simplă, ci condiţională, etc. Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 345. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 221 bis.
- ³⁾ Cpr. Cas. fr. Sirey, 81. 1. 71. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 224.
- ⁴⁾ Planiol, II, 1624. T. Huc, X, 222, şi *Tr. de la cession*, II, 382. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 252. Laurent, XXIV, 504. Trop-

Imprejurarea că titlul creanței ar fi fost remis cesionarului, conform art. 1391, nu schimbă întru nimic soluția de mai sus, pentru-că art. 972 nu se aplică de cât mobilelor corporale ¹⁾.

Inaplic. art. 972.

Dacă ambele notificări au fost făcute în aceeași zi, și dacă ele arată oara la care s'au făcut, cesionarul care va fi notificat cel întâi va fi preferat ²⁾, iar dacă notificările nu arată oara la care au fost înmânate, ambii cesionari vor împărți de o potrivă creanța cedată: *concurso partes fiunt* ³⁾.

Casul în care ambele notificări ar fi fost făcute în aceeași zi.

Aceeași soluție este admisibilă de câte-ori nici-unul din cesionari nu poate justifica anterioritatea cesiunii sale ⁴⁾.

În ori-ce caz, dovada anteriorității notificării se va face după regulile dreptului comun ⁵⁾.

Se poate întâmpla ca cesionarul unei creanțe să fie în conflict cu unul sau mai mulți creditori ai cedentului,

Conflict între cesionar și creditorii cedentului.

long, II, 903. Thiry, III, 624. Arntz, III, 1090. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 431. Baudry et Saignat, 853. Guillouard, II, 804. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 183.

¹⁾ Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 431, text și nota 21. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 383. Cas. fr. Sirey, 50. 1. 194. Veđi t. V a Coment. noastre, p. 176.

²⁾ Art. 1779 de la ipotecă, după care ipotecile înscrise în aceeași zi, au același rang, nu se aplică deci în specie. Cpr. Thiry, III, 624, p. 630. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 382 și 403. Laurent, XXIV, 504. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 431, nota 19. Troplong, II, 903. Arntz, III, 1090.

Inaplic., în specie, a art. 1779.

³⁾ Duvergier, II, 187, 188. T. Huc, *op. și loco cit.* Thiry, III, 624 și autorii citați în nota precedentă. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 183.

În caz de concurs între mai mulți cesionari succesivi ai aceleiași creanțe, care ar fi fost cedată *pro parte* mai multor cesionari, ei o vor împărți de o potrivă (*au marc le franc*). acei anteriori în dată neavând nici-o preferință, dacă titlul lor nu le conferă nici-o precădere. Cpr. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 446, text și nota 81. Guillouard, II, 853. P. Pont, *Privil. et hypoth.*, I, 239. Troplong, *Privil. et hypoth.*, I, 366. Baudry et Saignat, *Vente*, 854.

⁴⁾ T. Huc, X, 222, și *Tr. de la cession*, II, 382, p. 74, care citează în acest sens o sentință a trib. civil din Grenoble, cu data din 25 Decembre 1885.

⁵⁾ Veđi autorii citați în nota 2 și t. V a Coment. noastre, p. 183. Cpr. T. Huc, X, 222, p. 296. Laurent, XXIV, 504. Guillouard, II, 788. Duvergier, II, 188.—Veđi însă C. Paris, D. P. 89. 2. 159.

sie anteriori, sie posteriori cesiunii, puțin importă ¹⁾, cari ar fi făcut o poprire în mâinile debitorului cedat.

Facerea poprirei în urma notificării sau acceptării cesiunii.

Dacă poprirea a fost făcută după ce cesiunea a fost notificată debitorului său acceptată de dînsul, ea nu mai produce nici-un efect, pentru-că suma poprită nu mai aparține cedentului ²⁾.

Facerea poprirei înainte de notificare sau acceptarea debitorului.

Dacă poprirea a fost făcută în mâna debitorului cedat, înainte de notificare sau de acceptarea debitorului, ea este opozabilă cesionarului, care nu mai poate primi banii în urma poprirei efectuate ³⁾.

Intervenirea altor popriri în urma notificării sau acceptării cesiunii. Controversă.

Dar, dacă în urma unei prime popriri, cesionarul a notificat cesiunea, sau ea a fost acceptată de debitor printr'un act autentic, și apoi a intervenit alte popriri din partea altor creditori ai cedentului, cesionarul va veni în urma primei popriri și înaintea celei de a doua, care pentru dînsul este inexistentă, fiind-că, în momentul facerii acestei din urmă popriri, cedentul nu mai era proprietarul creanței, de-vreme-ce cesionarul îndeplinise cerințele art. 1393 ⁴⁾.

Conflict între un creditor amanetar și cesionarul.

Dacă lupta se stabilește între un creditor amanetar și cesionarul creanței, preferența va aparține creditorului

- 1) Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 385. Laurent, XXIV, 517. Guillouard, II, 772, 803. Acești creditori sunt terții în sensul art. 1393, Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 385 și X, 222. Guillouard, *loco cit.* Veși și *supră*, p. 806, nota 1, *in fine*.
- 2) Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 385. Baudry et Saignat, 856. Cas. belg. Sirey, 91. 4. 27. C. Pau, D. P. 89. 2. 159. Veși și T. VI a Coment. noastre, p. 483, nota 1.
- 3) Veși t. V a Coment. noastre, p. 182, 183. Cpr. Pothier, III, 556. Baudry et Saignat, 857. Thiry, III, 624. T. Huc. *Tr. de la cession*, II, 386. Laurent, XXIV, 517. Guillouard, II, 803. Roger, *Saisie-arrêt*, 210. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 287. Colmet de Santerre, VII, 127 bis VIII. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 23.—Asupra chestiunii de a se ști dacă poprirea lovește de indisponibilitate întreaga sumă datorită, veși t. VI a Coment. noastre p. 481 urm., unde se arată, controversa. Veși asupra poprirei, un studiu interesant a D-lui D. Negulescu, publicat în *Dreptul* din 1904, No. 56 urm.
- 4) Cpr. Thiry, III, 624. Baudry et Saignat, 861. Veși și t. V a Coment. noastre, p. 183.—Cu-toate-acestea, chestiunea este controversată. Veși diversele sisteme arătate în Baudry et Saignat, 859, 860 și în T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 392 urm. Cpr. asupra acestei controverse, Pand. fr., *Cession de créances*, 897 urm. Répert. Sirey, *cod.* o°, 511 urm.

amanetar, de câte-ori el a îndeplinit cel întâi formalitățile prescrite de art. 1687, iar în caz contrar, cesionarului creanței ¹⁾.

Efectele lipsei de notificare sau de acceptare din partea debitorului.

Art. 1395.—Dacă, mai înainte de notificarea cesiunii făcută de cedente sau de cesionar, debitorului, acesta plătiese cedentului, liberarea sa va fi valabilă. (Art. 1097, 1149, 1393 C. civ. Art. 1691 C. fr.) ²⁾.

Cât timp cesiunea sau vîndarea creanței n'a fost notificată debitorului, sau acceptată de dînsul, cedentul își conservă drepturile sale, în privința terților, contra debitorului. Cedentul poate, deci, să facă acte conservatorii, să acționeze pe debitor și să primească de la acest din urmă suma datorită de dînsul (art. 1395) ³⁾; și în sens invers, cesionarul nu are nici-o acțiune contra debitorului ⁴⁾.

Se admite însă, în genere, că lipsa de notificare sau de acceptare din partea debitorului, nu împedică pe cesionar de a face acte conservatorii ⁵⁾. Acte conservatorii.
Controversă.

1) Guillouard, II, 805. Laurent, XXIV, 516. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 496.

2) „Datornicul poate, până când nu i se va face cunoscută cesia datoriei, dice art. 1844 din Codul Calimach (1395 C. austriac), să plătească datoria creditorului principal, ori să se invoiască cu dînsul într'alt chip“ Art. 1844
C. Calimach.

3) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 277. Duvergier, II, 204. Troplong, II, 887. Marcadé, VI, art. 1690, No. II. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 434. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 425. Laurent, XXIV, 523. Guillouard, II, 810. Trib. Covurlui, *Dreptul* din 1886, No. 59.—Debitorul poate, deci, după teoria generalmente admisă, să opună cesionarului, chitanța de plată emanată de la cedent, chiar dacă această chitanța n'ar avea dată certă, pentru-că, după părerea generală, art. 1182 nu se aplică la chitanțele care constată o primire de bani. Veđi t. VII a Coment. noastre, 179. Cpr., Pand. fr., *Cession de créances*, 599 și 797. Duvergier, II, 224.—*Contra*: T. Huc, X, 221. Laurent, XXIV, 333. C. București, *Dreptul* din 1903, No. 81. Cpr. și C. Bordeaux, D. P. 49. 2. 108. Art. 1182.

4) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 278, și autoritățile citate acolo.

5) Répert. Sirey, *v^o cit.*, 279. Troplong, II, 894. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 433. Guillouard, II, 806. Cas. fr. și C. Poitiers, *Pand. Périod.* 89. 1. 534. Sirey, 90. 2. 79.—*Contra*: Laurent, XXIV, 518 urm. Duvergier, II, 704. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 422. /

Exemple de
acte con-
servatorii.

Ast-fel, el ar putea să reînnoiască inscripția ipotecară care garantează creanța cedată, să facă o poprire în mâinile debitorului, etc.¹⁾

Cesionarul ar putea chiar, înainte de orî-ce notificare, producînd titlul său, să urmărească pe debitorul cedat și să dobîndească contra lui o condamnare²⁾, cu excepție însă în privința urmăririi imobiliare³⁾.

Despre garanție în materie de cesiune de creanță.

Art. 1392.—Cel ce vinde o creanță, sau verî-ce alt lucru necorporal⁴⁾, este dator să răspundă de existența sa valabilă în folosul său. în momentul vîndărei, de și vîndarea n'ar cuprinde această îndatorire de răspundere. (Art. 789, 1337 urm., 1397, 1398 C. civ. Art. 1693 C. fr.)⁵⁾

Art. 1397.—Vîndătorul său cedentele unei creanțe nu răspunde de solvabilitatea debitorului, de cât dacă s'a îndatorit a-nume la aceasta, și numai până la suma prețului de dînsul primit. (Art. 789, 1398 C. civ. Art. 1694 C. fr.)⁶⁾

Art. 1398.—Cînd (vîndătorul) a primit asupra-și răspunderea pentru solvabilitatea debitorului, această îndatorire se în-

¹⁾ Guillouard, II, 807.

²⁾ Guillouard, II, 808. Aubry et Rau, IV, *loco cit.*, p. 434, n. 38.

³⁾ Veți autorii citați în nota precedentă.

⁴⁾ De exemplu: un efect public (în specie, un bon rural). Cpr. Cas. rom. Bulet. 1877, consid. de la p. 293.—Se decide, de asemenea, că bancherul care vinde său cedează un bilet de bancă fals este responsabil de falsitatea biletului: F. Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 1693, No. 10. Répert. Sirey, *Changeur*, 33. Guillouard, 829. Laurent, XXIV, 542. Cas. fr. D. P. 61. 1. 213. Sirey, 61. 1. 264.—Tot în basa art. 1392 s'a decis că comerciantul care cedează activul casei sale de comerț, este obligat a garanta cesionarului existența acestui activ, în momentul cesiunii. Cas. fr. *Pand. Périod.* 1892. 1. 428.

Art. 437 C.
german.

⁵⁾ Cpr. L. 4, 5, 7, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4. „Vîndătorul unei creanțe său unui alt drept, dice art. 437 din Codul german, răspunde de existență legală a creanței său a dreptului“. *„Der Verkäufer einer Forderung oder eines sonstigen Rechtes haftet für den rechtlichen Bestand der Forderung oder des Rechtes“*.

⁶⁾ „Si nomen sil distractum, Celsus scribit, locupletem esse debitorem, non debere prestare; debitorem autem esse prestare, nisi aliud convenit“. L. 4, Dig., *De hereditate, vel actione, vendita*, 18. 4. Veți și L. 74, § 3, Dig., *De evictionibus*, 21. 2, reproducă *infra*, p. 821, nota 2. Veți și art. 1846 din Codul Calimach (1397 C. austriac).

telege contractată numai, în ceea ce privește solvabilitatea actuală a debitorului, nu și cea viitoare, afară de cazul când se stipulează anume contrarul. (Art. 1133, 1397 C. civ. Art. 1695 C. fr.) ¹⁾.

Garanția de drept.

În vîndarea unei creanțe, ca și în ori-ce vîndare în genere (art. 1337 urm.), și ca în ori-ce contract cu titlu oneros care ar avea de obiect transmiterea unui lucru său unui drept, garanția de drept este totdeauna sub-înțeleasă. Vîndătorul unei creanțe sau a unui alt drept trebuie, deci, afară de cazul unei convenții contrare (*nisi aliud conventit*), să garanteze cumpărătorului existența și validitatea creanței vîndute, și că el este proprietarul ei ²⁾.

Imprejurarea că legea posterioară cesiunii ar desființa dreptul cedat, nu ar atrage răspunderea cedentului ³⁾.

Dacă însă, în loc de a fi cedată cu titlu oneros, creanța a fost cedată cu titlul gratuit, obligația de garanție nu mai există, fiind-că dăruitorul nu garantează, în principiu, pe donatar, de evicțiunea totală sau parțială a lucrului dăruit ⁴⁾, Codul nostru fiind chiar formal în această privință (art 828) ⁵⁾.

Cesiune cu titlu gratuit.
Art 828.

- ¹⁾ „Dacă vîndătorul unei creanțe (*der Verkäufer einer Vorleistung*) garantează solvabilitatea debitorului, dice art. 438 din Codul german, în caz de îndoială, se presupune că este vorba numai de solvabilitatea din momentul cesiunii: „*So ist die Haftung im Zweifel, nur auf die Zahlungsfähigkeit zur Zeit der Abtretung zu beziehen*“.
- ²⁾ Cedentul, trebuind să presteze creanța promisă, garantează deci existența, nu însă și încasarea ei (art. 1392, 1397). „*Qui nomen quale fuit vendidit, duntaxat ut sit, non etiam ut exigi aliquid possit, et dolum prestare cogitur*„. L. 74, § 3, Dig., *De evictionibus, et duplæ stipulation*, 21. 2.
- ³⁾ Ast-fel, s'a decis că acela care, anterior legei Grădișteanu modificătoare a art. 409 și 410 Pr. civ., a cedat o pensie, nu poate fi apucat de cesionar pentru plata valorii acestei pensii; de-oare-ce, în momentul cesiunii, creanța cedată își avea ființă, și împrejurarea că o lege posterioară, cu efect retroactiv, a desființat-o, nu atrage răspunderea cedentului. C. București, *Dreptul* din 1889, No. 4.
- ⁴⁾ Această soluție este admisă și în Franța, cu toată lipsa unui text în această privință. Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 378. Pand. fr., *cod. v^o*, 924. Colmet de Santerre, VII, 139 bis VI. Arntz, III, 1078, *in fine*. Baudry et Saignat, 815.
- ⁵⁾ Veđi *supră*, p. 180 și t. IV a Coment. noastre, p. 183 urm. Art. 828.

Art. 438 C. german.

Art. 828.

Art. 1846 C. Calimach. „Acel ce fără de plată, dice art. 1846 din Codul Calimach (1397 C. austriac), cedează altuia vre-o pretenţie, îi face un dar, şi nu este dator cu nimic mai mult“.

Art. 1240. Soluţia contrară n'ar fi admisibilă de cât atunci când cesiunea cu titlu gratuit ar fi fost constituită cu titlu de dotă (art. 1240) ¹⁾.

Casurile în care cedentul creanţei este responsabil. Cedentul cu titlu oneros ne răspundând de cât de existenţa creanţei în momentul cesiunei, de aci rezultă că el nu este responsabil de cât în cazul următor :

Dacă creanţa nu are de loc fiinţă. S'a decis chiar, în asemenea caz, că vîndarea este inexistentă pentru lipsă de obiect ²⁾.

Creanţa se consideră ca inexistentă când n'a avut fiinţă nici-odată ; când nu aparţinea cedentului ³⁾, sau când era stînsă în momentul vîndărei ⁴⁾.

cerea art. 1077 din Codul italian. Cpr. art. 638 C. spaniol. Veđi şi art. 521 din Codul german, după care dăuitorul nu răspunde de cât de dol şi de negligenţă gravă (*nur Vorsatz und grobe Fahrlässigkeit*), soluţie admisibilă şi la noi, în baza principiilor generale. Cpr. Planiol, II, 1630.

¹⁾ Veđi *supră*, p. 180 urm.

²⁾ C. Alger, 21 Nov. 1888. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 383. Planiol, II, 1629.

³⁾ În caz când creanţa vîndută n'ar aparţinea cedentului, cesiunea ar fi inexistentă, fiind-că s'a vîndut lucrul altuia. Veđi *supră*, p. 570 urm. Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 384. T. Huc, *op. cit.*, II, 488. Planiol, II, 1629.

⁴⁾ Creanţa vîndută era, de exemplu, stînsă în momentul cesiunei prin acţiunea în anulare, compensaţie, prescripţie, etc. (art. 1091). Cpr. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 386 urm. T. Huc, *op. cit.*, II, 482, 483. Planiol, *loco cit.* Veđi în privinţa compensaţiei, L. 23, § 1, Dig., *De hereditate, vel actione vendita*, 18, 4, unde se dice : „*Nominis venditor quidquid vel compensatione, vel exactione fuerit consecutus, integrum emptori restituere compelletur*“.

Nu trebuie, deci, să confundăm creanţa cu titlul (*instrumentum*) care serveşte de probă. Remiterea titlului creanţei în mâinile cesionarului n'ar scuti pe vîndător de obligaţia de garanţie, dacă însă-şi creanţa constatată prin titlul care ar mai avea încă fiinţă, ar fi stînsă prin unul din mijloacele admise de lege (art. 1091). Cpr. Troplong, II, 932.

Acţiunea în garanţie nu mai este însă admisibilă din partea cesionarului, dacă creanţa a perit prin culpa sa, pentru-că el n'ar fi luat la timpul oportun măsuri conservatorii. Pothier, III, 92. Guillouard, II, 831 şi 851. Laurent, XXIV, 544. Troplong, II, 941. Duvergier, II,

Deoseb. între creanţă şi titlul creanţei.

Casul când creanţa ar fi perit prin culpa cesionarului.

Dacă creanța vîndută este garantată prin o ipotecă, nu este suficient ca creanța să aibă ființă, ci mai trebuie încă ca ipoteca să existe în întregimea ei, în momentul contractului, pentru-că garanția de drept se întinde la toate accesoriile creanței, privilegii, ipotecă, etc. (art. 1396) ¹⁾; de unde rezultă că dacă ipoteca a încetat de a exista asupra unei părți din bunuri, cedentul va trebui să garanteze pe cesionar, care n'ar avea întreaga siguranță la care s'a așteptat, și a cărei lipsă ar putea să compromită capitalul ce urmează a-i fi restituit ²⁾.

Casul când creanța cedată este garantată printr'o ipotecă.

Dacă presupunem că creanța cedată nu avea ființă, sau nu era proprietatea cedentului, acest din urmă va restitui cumpărătorului: 1° prețul cesiunii cu dobînda lui; 2° speșele contractului și acele făcute de cesionar cu ocașia urmării debitorului cedat; 3° și în fine, daunele-interese menite a despăgubi pe cumpărător.

Ce trebuie să restituie cedentul.

Cu alte cuvinte, vom aplica în specie dreptul comun în materie de garanție, adică, art. 1341; de unde rezultă că cesionarul va avea drept la dobînda prețului din ziua în care acest preț a fost plătit ³⁾; căci din acea zi el a

Aplic. art. 1341. Controversă.

275 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 391. F. Herman, *Code civ. annoté*, IV, art. 1693, No. 26.

"Dacă pretenția la darea cesiei era sigură, ȳice art. 1847 din Codul Calimaeh (1398, *in fine* C. austriac), iar din întâmplare sau din pricina cesionarului s'aun făcut cu neputință împlinirea ei, atunce nu rămâne răspunđitor ceditorul pentru pagubă". Și art. 1848 din același Cod (1399 C. austriac) adaogă că: "Împlinirea cedatei pretenții se face cu neputință din pricina cesionarului: dacă nu va fi cerut datoră când era cu putință s'o ceară; dacă sosind termenul nu s'aun îngrijit a o scoate; dacă au iertat ce-va datornicului; dacă nu s'aun silit să iea la cuvincioasă vreme siguranța ce încă era cu neputință, și dacă n'aun cerut împlinirea cu dinadins prin judecată".

Art. 1847, 1848 C. Calimach.

- 1) Cpr. Répert. Syrey, *Cession de créances*, 392. Cas. fr. D. P. 59. 1. 125. Sirey, 60. I. 750. Veđi și *infra*, p. 835.
- 2) Troplong, *Vente*, II, 933. Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 485. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 393.
- 3) S'a susținut și decis chiar că cesionarul evins nu are drept la dobînda prețului din ziua efectuării plăței, ci din ziua cererei în judecată, conform dreptului comun, art. 1341 ne vorbind de cât de restituirea prețului. Curtea de casație din Fraunța răspunde însă cu drep cuvînt că însuși textul art. 1341 condamnă acest sistem, de-oare-ce el presupune că cumpărătorul are folosința fructelor, această folosință fiind

fost lipsit de folosința capitalului, pe care l-a plătit în mâ-nile vîndătorului ¹⁾).

Deci, dacă presupunem că o creanță de 20000 lei, care nu aparținea cedentului, a fost vîndută cu 15000 lei, cesionarul, pe lîngă prețul ce a plătit, va mai avea încă drept și la suma de 5000 lei, care represintă beneficiul ce ar fi realizat, dacă cesiunea și-ar fi produs efectele sale (art. 1341) ²⁾).

compensată cu acea a capitalului. Cas. fr. D. P. 59. 1. 125. Sirey, 60. 1. 750. Pand. fr., *Cession de créances*, 995. T. Huc, X, 230, *in fine* și *Tr. de la cession*, II, 491.

¹⁾ T. Huc, X, 230 și *Tr. de la cession*, II, 489 urm. Arntz, III, 1078. Troplong, II, 945. Baudry, III, 635. Baudry et Saignat, *Vente*, 832. Laurent, XXIV, 548. Thiry, III, 629. Marcadé, VI, art. 1693—1695, No. 1, p. 341. Vigié, III, 846. Mourlon, III, 688. Taulier, *Th. raisonnée du C. civil*, VI, p. 184. Pand. fr., *Cession de créances*, 942 urm. Répert. Sirey, *cod. v^o*, 401 urm.

²⁾ Veđi în acest sens : T. Huc, X, 431, și *Tr. de la cession*, II, 492. Laurent, XXIV, 549. Colmet de Santerre, VII, 139 bis V. Baudry et Saignat, 822.—*Contrà* : Guillouard, *Vente*, II, 836. Duvergier, II, 263. Troplong, II, 945. Mourlon, III, 688. Duranton, XVI, 512. Thiry, III, 629, p. 634. Pand. fr., *v^o cit.*, 999, 1000. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 403. F. Herman, IV, art. 1693, No. 50. Această din urmă soluție, după care restituirea cedentului n'ar putea să intreacă suma primită de dînsul ca preț al cesiunei, se întemeiază pe împrejurarea că cumpărătorii de creanțe ar fi reu vîduți de legiuitor. Veđi în Codul lui Justinian, *Mandati vel contrà*, 4, 35, L. 22, cunoscută sub numele de *Per diversas* sau *Lex Anastasiana*, confirmată de Justinian (L. 23, Cod, *loco cit.*), așa numită pentru-că începe prin cuvintele : *Per diversas interpellationes ad nos factas*, și emană de la împăratul Anastasius (*ab Anastasio*). Această considerație este însă lipsită de temei, pentru-că legiuitorul nu vede cu defavoare pe cumpărătorii de creanțe ordinare, ci numai pe acei de drepturi litigioase (art. 1402—1404). Cpr. Laurent, T. Huc, *loco cit.* Aceasta era și părerea lui Dumoulin. Veđi Doublet. *Retrait litigieux*, *Revue pratique*, t. 9 (anul 1860), p. 113. Duvergier, II, 352, p. 438. Vorbind de constituțiile lui Anastasius și a lui Justinian, Dumoulin (Molineus) ăice în adevăr : „*Dictæ leges statutæ sunt contra eos qui pro avaritia vel alios vexandi libidine vile redimunt actiones litigiosas vel dubias*“ (*De usuris*, *Quest.* 62, No. 412, *in fine*).

Garanția de fapt.

Efectele ordinare ale garanției de drept, pe care le am examinat mai sus, pot fi restrînse sau întinse prin voînța părților (art. 1338). Garanția ast-fel modificată se numește garanție de fapt¹⁾.

1° *Clause restrictive* (care micșorează obligația de garanție).—Stipulația care ar avea de obiect restrîngerea garanției de drept, fiind derogatorie de la dreptul comun, nu se presupune nici-odată. Ea nu are însă nevoie de a fi constatată în termeni sacramentali, putînd fi dedusă din împrejurările în care convenția a fost încheiată.

Clausele care micșorează oblig. de garanție.

Dacă părțile au dispus că cesiunea este făcută fără nici-o garanție (art. 1338), această clausă va fi cărmuită de dreptul comun, ceea ce însemnează că, în cazul de inexistență a creanței, vîndătorul este scutit de plata daunelor, nu însă și de restituirea prețului, afară de cazul când convenția părților ar fi expresă în această privință, în care caz cumpărătorul a cumpărat creanța pe riscul și pericolul său (art. 1340)²⁾.

Casul când părțile ar fi stipulat că cesiunea e făcută fără nici-o garanție.

Contractul este, în adevăr, aleator de câte-orî se constată că cesionarul a cumpărat creanța pe riscul și pericolul său, și aceasta chiar în caz când cedentul ar fi afirmat existența creanței.

Aceeași soluție ar fi admisibilă de câte-orî creanța ar fi fost vîndută ca litigioasă, cu clausa de ne-garanție³⁾.

Creante litigioase.

În lipsa unei asemenea clause, cunoștința extra-contractuală⁴⁾ ce cesionarul ar fi dobîndit despre caracterul îndoelnic sau litigios a dreptului cumpărat de dînsul, n'ar scuti însă, în principiu, pe cedent de restituirea prețului, pentru-că este cu neputință ca părțile să fi înțeles a face

Cunoștința extra-contractuală ce cesionarul ar fi dobîndit despre caracterul dreptului.

1) Planiol, II, 1518, 1631. Duvergier, II, 264. Veđi *supră*, p. 667, text și nota 2 și p. 703, nota 2.

2) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 185, 186. Planiol, II, 1632. T. Huc, *op. cit.*, II, 498, 499. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 408 urm. Pand. fr., *v^o cit.*, 1013 urm. Laurent, XXIV, 550. Colmet de Santerre, VII, 139 bis IV. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 443. Guillouard, II, 848. Duvergier, II, 265 urm. Baudry et Saignat, 825. Veđi și *supră*, p. 710.

3) T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 506, *in fine*.

4) Prin cunoștință *extra-contractuală* înțelegem acea dobîndită de cesionar din alte împrejurări de cât din o clausă expresă a contractului.

un contract aleator, în lipsa unei clauze contractuale care să denote această intenție ¹⁾.

Art. 1339.

Clausa de ne-garanție nu produce nici-un efect atunci când evicțiunea provine din faptul cedentului, de oare-ce art. 1339 se aplică la toate vânzările în genere; așa că clauza de ne-garanție nu va împedica pe cedent de a răspunde de faptele sale personale, anterioare sau posteroare cesiunii ²⁾.

În fine, trebuie să observăm că clauza prin care cedentul declară că nu garantează de cât faptele sale personale, echivalează cu o clausă de ne-garanție, însă nu produce efecte mai întinse ³⁾.

Clausele care măresc oblig. de garanție.

²⁰ *Clause care măresc obligația de garanție.*—După cum părțile pot micșora obligația de garanție, tot astfel ele pot s'o mărească, însă de astă-dată trebuie să existe, în această privință, o convenție specială, pentru-că mărirea garanției legale este o derogare de la dreptul comun, ca și micșorarea ei ⁴⁾. La caz de îndoială asupra intenției părților, judecătorii vor aplica textele legii.

Mărirea garanției legale este în genere relativă la solvabilitatea debitorului cedat.

Art. 1397.

În principiu, afară de excepția admisă în materie de împărțeală, prin art. 789 ⁵⁾, vânzătorul său cedentul unei creanțe garantează existența creanței, nu însă și solvabi-

¹⁾ Veđi în acest sens: T. Huc, *op. cit.*, II, 511.—*Contrà*: Marcadé, VI, art. 1693—1695, No. II, p. 341. Répert. Dalloz, *Vente*, 1879. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 443, text și nota 67. Cpr. Duvergier, *Vente*, II, 267.

²⁾ Veđi *suprà*, p. 707, text și nota 2, și *infra*, p. 853, nota 2.

³⁾ Aubry et Rau, *loco supra cit.* Répert. Sirey, *v^o cit.*, 420, 421. Pand. fr., *v^o cit.*, 1044. Duvergier, II, 265. Baudry et Sagnat, 826, *in fine*. Cpr. C. Paris, Sirey, 37. 2. 34.

⁴⁾ Pand. fr., *Cession de créances*, 1054. Répert. Sirey, *eod. v^o*, 423. Cpr. Guillaouard, II, 842.

Art. 789.

⁵⁾ Art. 789 dispune, în adevăr, că moștenitorul care, într-o împărțeală, a cedat comoștenitorului său o rentă pe care un terțiu o datoră autorului comun, răspunde timp de cinci ani de solvabilitatea actuală, nu însă și de aceea viitoare a debitorului rentei. Cpr. Colmet de Santerre, VII, 139 bis VII. Laurent, XXIV, 558. Veđi asupra acestui text excepțional: Baudry et Wahl, *Successions*, III, 3402. T. Huc, V, 458, 459 și *Tr. de la cession*, II, 561, 562. Planiol, III, 2417. Le Sellyer, *Successions*, III, 1859 urm., etc. Cpr. t. III a Coment. noastre, p. 626 urm.

litatea debitorului: *præstat veritatem, non bonitatem nominis*¹⁾. El poate să garanteze această solvabilitate prin o convenție specială²⁾; însă art. 1397, care este aplicabil și în materie comercială³⁾, dispune că cedentul nu va garanta nici-odată solvabilitatea debitorului, *de cât numai până la concurența sumei prețului primit de dînsul* (art. 1397, *in fine*). Cedentul va restitui decî prețul, cheltuelile și alte accesorii, nu însă și diferența între prețul cesiunii și valoarea nominală a creanței cedate⁴⁾.

¹⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a II, 1872, consid. de la p. 103.

²⁾ Independent de cazul unei stipulații exprese, cedentul poate fi obligat a garanta solvabilitatea debitorului cedat în casurile următoare: 1° când, cunoscînd insolvabilitatea debitorului, el a ascuns-o prin manopere dolosive; acțiunea cesionarului ar avea în asemenea caz, de basă, dolul vindeătorului; 2° când cesiunea este făcută unui creditor cu titlu de delegație (art. 1133). Colmet de Santerre, VII, 140 bis V. Répert. Sirey, *v° cit.*, 432.

Casurile în care cedentul poate fi obligat a garanta solvabilitatea debitorului cedat.

³⁾ Guillaouard, II, 840. T. Huc, X, 234 și *Tr. de la cession*, II, 538. Laurent, XXIV, 557. Cas. fr. D. P. 57. 1. 289.

⁴⁾ Dacă debitorul este solvabil numai *pro parte*, cesionarul va avea recurs în contra cedentului, însă numai pentru partea proporțională de folos ce acesta a tras din prețul cesiunii. Troplong, II, 947. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 542.

Se poate întâmpla ca debitorul să devie insolubil prin faptul său culpa cesionarului, de exemplu: acest din urmă liberează pe fidejursorii solvabili cari garantase obligația, sau descarcă pe debitor de ipotecile ce grevați bunurile sale. Insolvabilitatea datorindu-se, în asemenea caz, faptului cesionarului, este just ca el să sufere consecințele faptelor sale. Prin urmare, el a pierdut ori-ce recurs în contra cedentului. Acest punct nu suferă nici-o îndoială. Cpr. Pothier, *Vente*, III, 565. Répert. Sirey, *v° cit.*, 454 urm. Pand. fr., *eod. v°*, 1094 urm. T. Huc, *op. cit.*, II, 545. Troplong, II, 940. Duvergier, II, 275. Baudry et Saignat, 838. Guillaouard, II, 851. Laurent, XXIV, 563. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 444. Veđi și L. 27, Dig., *De evictionibus*, 21. 2, unde se ăice: „*Non tenetur venditor si ex persona emptoris, vel facto, res evicta sit*“. Veđi și art. 1847, 1848 din Codul Calimach, citate *suprà*, p. 823, *ad notam*.

Casul în care debitorul ar fi devenit insolubil prin faptul cesionarului.

Aceeași soluție este admisibilă de câte-ori insolvabilitatea debitorului este rezultatul simplei neglijențe a cesionarului, când, de exemplu: el n'a reînnoit inscripțiile ipotecare în termenul desftpt de lege (art. 1786) (veđi T. Huc, *op. cit.*, II, 546 urm. Troplong, II, 941 și autorii *suprà* citați); și aceasta chiar în caz când cedentul s'a obligat a plăti

Neglijența cesionarului.

Această dispoziție prohibitivă se explică, în teoria generală, prin temerea ce a avut legiuitorul ca cesiunea să nu ascundă o convenție usurară. În lipsa unei asemenea dispoziții, o creanță insolvabilă ar fi putut fi cedată pe un preț de nimic, și stipulația garanției solvabilității ar fi putut asigura creditorului beneficii enorme ¹⁾.

Derogare
de la art.
1397.
Controversă.
Art. 1398.

Din cele mai sus expuse se trage de unii concludia, în Franța, că dispoziția art. 1397 nu este o simplă regulă de interpretare, ci o dispoziție prohibitivă, în baza căreia ori-ce dispoziție contrară ar fi nulă ²⁾.

De câte-ori cedentul său vîndătorul creanței a garantat solvabilitatea debitorului cedat, aceasta se înțelege, afară de cazul unei stipulații contrare, de solvabilitatea actuală, adecă: existentă în momentul cesiunii, iar nu de aceea viitoare (art. 1398).

însu-și creanța. Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 75.—*Contrà*: Troplong, II, 944. Duvergier, II, 280. Veđi asupra acestei controverse, Pand. fr., *Cession de créances*, 1107, 1108.

Prorogarea
termenului a-
cordată de
cesionar.

Prorogarea termenului acordată de cesionar, debitorului, îl face, de asemenea, să peardă recursul său contra cedentului, afară de cazul când s'ar constata că debitorul nu mai era solvabil în momentul exigibilității creanței. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 445. Pand. fr., *v^o cit.*, 1109 urm. Répert. Sirey *ead.* *v^o* 458 urm. Troplong, II, 942. Duvergier, II, 279. Cpr. C. Paris, Sirey. 36. 2. 271.

Casul mai
multor cesi-
uni cu pre-
țuri deose-
bite.
Controversă.

Se poate întâmpla ca aceeași creanță să fi fost succesiv cedată cu prețuri deosebite, garantându-se solvabilitatea debitorului, și în asemenea caz, naște întrebarea: care este prețul pe care ultimul cesionar va putea să-l ceară? Prețul cel mai mare, sau prețul ce el a plătit cedentului său? Chestiunea este controversată. Veđi în diferite sensuri: T. Huc, *op. cit.*, II, 550 urm. Répert. Dalloz, *Supplément, Vente*, 839. Baudry et Saignat, 841. Aubry et Rau, IV, § 355, p. 377, nota 28. Laurent, XXIV, 237. Veđi și autorii citați *suprà*, p. 683, nota 4.

¹⁾ Cpr. Planiol, II, 1635. Colmet de Santerre, VII, 140 bis I. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 428.

²⁾ Planiol, *loco cit.*, Colmet de Santerre, VII, 140 bis II. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 429. Pand. fr., *ead.* *v^o*, 1080.—*Contrà*: Guillouard, II, 839. Laurent, XXIV, 559. Duranton, XVI, 513. Baudry et Saignat, 836. Această din urmă părere, după care părțile ar putea, în baza libertății convențiilor, să deroage de la dispoziția finală a art. 1397, este singură admisibilă la noi, unde usura nu este nici oprită, nici pedepsită.

Dacă cedentul s'a mărginit a dice pur și simplu că *garantează* solvabilitatea debitorului, judecătorii vor decide în fapt, prin interpretarea voinței părților, dacă ele au înțeles, sau nu, ca solvabilitatea actuală să fie garantată.

Casul când cedentul ar fi garantat pur și simplu solvabilitatea debitorului. Controversă.

Dacă voința părților nu poate fi dedusă din termenii actului său din împrejurările cauzei, se decide de unii că clauza de garanție obligă pe cedent a răspunde de solvabilitatea actuală a debitorului, întru cât a garanta o creanță însemnează a certifica bunătatea ei și a mări garanția de drept, care nu e privitoare de cât la existența creanței (art. 1392) ¹⁾.

Cât pentru clauza prin care cedentul ar fi promis *garanția de fapt*, sau garanția *pentru ori-ce turburări sau împedicări*, mai toți autorii recunosc că asemenea clausă a avut în vedere solvabilitatea actuală a debitorului ²⁾.

Clausa garanției de fapt sau pentru ori-ce turburări. Controversă.

Garanția solvabilității actuale poate să aibă loc în privința unei creanțe actualmente exigibilă, cu termen, sau condițională. De câte-ori va fi vorba de o creanță cu termen sau condițională, obligația de garanție nu va putea să rezulte de cât din o stipulație expresă, pentru-că solvabilitatea debitorului, în momentul îndeplinirii termenului său condiției, este necontestat o solvabilitate viitoare ³⁾.

Creanțe cu termen sau condiționale.

¹⁾ Cpr. Troplong, II, 938. Arntz, III, 1081. Thiry, III, 629, p. 635. Duvergier, II, 272. C. Chambéry, Sirey. 78. 2. 209 și Répert. Dalloz, *Supplém., Vente*, 829, t. și n. 1. Cpr. și C. Dijon, D. P. 95. 2. 412.—*Contrà* : Baudry et Saignat, 830. Guillouard, II, 842. Laurent, XXIV, 555. T. Huc, X, 233, p. 312 și *Tr. de la cession*, II, 520. 521. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 443, text și nota 70. După acești din urmă autori, simpla clausă de garanție ar fi o simplă clausă de stil și n'ar adăoga nimic la obligația legală a cedentului, în lipsa unei intenții speciale în această privință. Nu putem admite această soluție, pentru-că nu se poate presupune că părțile au prevedut o anume clausă, fără a dice nimic (art. 978). In caz de îndoială, se va aplica deci art. 1312, după care ori-ce clausă intunecoasă se interpretă în contra vinătorului (cedentului), adecă : în favoarea cesionarului.

²⁾ Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 444. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 441, 442. Pand. fr., *cod. v^o*, 1062, 1063. Répert. Dalloz, *Supplément, Vente*, 830. Troplong, II, 938. T. Huc, *op. cit.*, II, 522, 523. Laurent, XXIV, 556. Arntz, III, 1081. Thiry, *loco cit.* Guillouard, II, 843. Duvergier, II, 272. Colmet de Santerre, VII, 141 bis II.—*Contrà* : Baudry et Saignat, 831. T. Huc, X, 233, *in fine*, și *Tr. de la cession*, II, 531, 532.

³⁾

Discuţiunea
bunurilor de-
bitorului.

De câte-ori cedentul său vîndătorul a garantat solvabilitatea debitorului, cesionarul trebuie să discute mai în-
tîi bunurile acestuia, precum şi fidejusiunea saŭ ipoteca
stabilită pentru siguranţa creanţei, fiind-că numai ast-fel
se poate stabili insolvabilitatea debitorului ¹⁾. Cesionarul
ar putea însă să stipuleze că urmărirea bunurilor de-
bitorului este inutilă, şi că un simplu comandament rămas
infructuos este suficient ²⁾.

Creanţe co-
merciale.

Regulele mai sus expuse se aplică şi cesiunii unei crean-
te comerciale făcută în formele ordinare. (V. *infra*, p. 832).

1) Cedentul nefiind un fidejutor, nu este obligat, afară de ca-
sul unei convenţii contrare, să anticipeze cheltuelile nece-
sare pentru discuţiunea averii debitorului (art. 1664), cesio-
narul fiind obligat a face tot ce este necesar spre a dovedi
insolvabilitatea debitorului, care-i dă dreptul de a recurge
în contra cedentului. Baudry et Saignat, 839. Duranton, XVI,
515, *in fine*. Ideea de fidejusiune este admisă de unii autori şi
a fost une-ori consacrată şi de jurisprudenţă (cpr. Troplong,
II, 948; C. Orléans şi Trib. Montpellier, D. P. 93. 2. 33,
text şi nota a; Sirey, 72. 2. 152); însă ea este greşită.
Cpr. în acest din urmă sens: T. Huc, *Tr. de la cession*, II,
546 urm. Répert. Dalloz, *Supplément, Vente*, 840. Laurent,
XXIV, 563, *in fine*.—Garanţia solvabilităţii debitorului nu
constitue, de asemenea, o garanţie pentru evicţiune, nici
pentru viciile ascunse ale lucrului vîndut, care ar face lu-
cru improperiu la usul la care el este destinat. Ea este un
pact de asigurare, prin care cedentul s'a constituit asigu-
rător, garantând solvabilitatea debitorului cedat. Ea nu
este deci cărmuită de principiile fidejusiunii, saŭ evicţiu-
nei, ci de acelea ale asigurărei. Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II,
518, 540.

2) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 566. Planiol, II, 1634. Pand. fr.
vº cit., 1084. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 444. Lau-
rent, XXIV, 562. Guillouard, II, 850. Duvergier, II, 282. T.
Huc, X, 234, p. 315 şi *Tr. de la cession*, II, 544.

Casurile în
care cesio-
narul este
scutit de dis-
cuţiunea bu-
nurilor de-
bitorului.

Cesionarul nu va fi scutit de discuţiunea bunurilor debito-
rului de cât atunci când acesta ar fi falit (Répert. Sirey, *vº cit.*,
1088; Laurent, XXIV, 562), saŭ când cedentul s'ar fi obligat
a plăti însu-şi creanţa fără nici-o urmărire în contra debi-
torului, saŭ în urma unui comandament rămas fără resul-
tat; pentru-că în asemenea casuri, el este personal obligat.
Cpr. Pand. fr., *vº cit.*, 1089 urm. şi 1093. Répert. Sirey,
cod. vº, 449. Troplong, II, 944 şi 949. Duvergier, II, 280
şi 283. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 444. Baudry et Saignat,
833. T. Huc, X, 234 şi *Tr. de la cession*, II, 535. Cas. fr.
Sirey. 70. 1. 255.

De câte-ori însă este vorba de o creanță la ordin (cambie, cek, etc.), cedată printr'un gir regulat, această cesiune atrage de drept pentru cedent garanția solvabilității actuale și viitoare a debitorului, dacă purtătorul creanței a protestat-o la timp. Girul regulat este deci o cesiune¹⁾, fiind-că strămută proprietatea cambiei, cu toate garanțiile și drepturile ce decurg din ea (art. 277, § 1 Cod. com.)²⁾. Codul de comerț supune însă această ce-

Cesiunea
unei cre-
anțe la
ordin.

¹⁾ Cpr. Pothier, *Contrat de change*, IV, 80, 81. Baudry et Saignat, 842.—Veđi însă T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 587 urm., care ȳice că este o eroare de a considera girul ca o cesiune.

²⁾ Pentru ca girul să producă aceste efecte, trebuie însă ca, pe lângă formele legale, el să fie făcut *înainte de scadență*, căci girul cambiei ajuns la scadență produce numai efectele unei simple cesiuni de creanță (art. 281 C. com.); ceea ce însemnează, pe de o parte, că cedentul unei asemenea cambii nu răspunde de solvabilitatea debitorului, de cât conform principiilor dreptului civil, adecă: dacă s'a obligat anume la aceasta, și numai până la concurența prețului primit de dînsul; iar pe de alta, că debitorul va putea opune cesionarului toate excepțiile ce le-ar fi putut opune girantului, *dacă i-a notificat cesiunea*, art. 349 ne mai fiind aplicabil în specie. Cpr. Gr. Maniu, *Dr. comm.*, II, 298, p. 52. C. N. Toneanu, nota în *Curierul judiciar* din 1902, No. 51, p. 423 și *Curierul judiciar*, din 1901, No. 83, p. 693, col. 2. Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1901, No. 56. Cas. rom. Bulet. 1896, p. 1127.

Art. 281
C. com.

Dar dacă girul după scadență produce numai efectele unei cesiuni civile, totuși acest gir transmite necontestat acțiunea cambială, pentru-că este de principiu că atunci când se transmite cui-va o creanță, i se transmite și accesoriile ei (art. 1396), în care accesorii intră și acțiunea prin care el poate să-și acopere creanța cedată lui. Cpr. Jud. Ocol. 1 Ploești (N. M. Părvulescu), *C. judiciar* din 1902, No. 26 și 51 (această din urmă cu adnotația interesantă a d-lui C. N. Toneanu). Veđi și Vidari, *Corso di diritto commerciale*, VII, 6616 urm. (ed. a 4 a, 1897). Veđi și decisiile ital. citate de Ingaramo, *Repert. generale di massime di giurisprudenza commerciale*, art. 260, No. 7.—*Contrà*: C. Veneția, *Curierul judiciar* din 1904, No. 17, p. 144.

Transmite-
rea acțiunii
cambiale.
Controversă.

În Codul fr., chestiunea de a se ști care sunt efectele girului după scadență este controversată (veđi Lyon-Caen et Renault, *Tr. de dr. comm.*, IV, 135, p. 101 urm.), iar după vechiul Cod de comerț italian (art. 224), girul făcut după scadență se considera *ca o procură*. Legea germană asupra schimbului din 5 Iunie 1869 (*Allgemeine deutsche*

Dr. francez.
Controversă.
Dr. străin.

siune unor condiții speciale, care nu întră în cadrul acestei lucrări.

Cesionarea prin gir înainte de scadență.

Pentru ca cesiunea unei creanțe să fie supusă acestor reguli speciale, nu este de ajuns ca creanța să fie constatată printr'un înscris la ordin, ci mai trebuie încă ca cesiunea să fie făcută prin gir, înainte de scadență. O creanță la ordin poate fi cedată după formele ordinare; însă cesiunea este, în asemenea caz, supusă regulilor sta-tornicite de art. 1391 din Codul civil ¹⁾.

Casul în care o creanță a fost cedată nu-mai în parte.

Am presupus până acum că întreaga creanță a fost cedată. Se poate însă întâmpla ca o creanță să nu fie cedată de cât *pro parte*. Cedentul păstrează, în asemenea caz, proprietatea părții necedate, el fiind în conflict cu cesionarul, în caz când debitorul nu poate plăti întreaga creanță. Legea ne admitând, în asemenea caz, vre-o preferență nici în folosul cedentului, nici în acel al cesionarului, ambii vor fi plătiți în proporțiune cu partea lor respectivă. În Codul nostru, nici chiar subrogantul nu primează pe subrogat pentru ceea ce are a mai lua, într-un-cât art. 1109 Cod. civ. a fost modificat, după observațiile lui Marcadé ²⁾.

Casul în care cedentul ar fi conferit cesionarului un drept de precădere.

Dar dacă nici-o prioritate nu există în specie, nimic n'ar împedica pe cedent de a conferi cesionarului un drept de precădere, care va permite acestuia de a fi preferat cedentului. Cedentul este presupus că a conferit asemenea precădere cesionarului, de câte-ori el s'a obligat a face plata în locul debitorului, sau în urma unei somații făcute acestui din urmă și rămasă fără rezultat, și chiar dacă el a garantat solvabilitatea actuală și viitoare a debitorului. În adevăr, el nu poate, primind o parte din ceea ce poate plăti debitorul, să pună în sarcina cesionarului o parte din insolvabilitatea pe care el a garantat-o ³⁾.

Wechsel-ordnung), distinge între casurile când s'a făcut sau nu s'a făcut protest (art. 16), iar art. 26 din legea belgiană (20 Maiu 1872) asupra polițelor și biletelor la ordine, admite girul cambiei după scadență, însă, în asemenea caz, trasul poate opune cesionarului excepțiile ce el avea contra proprietarului cambiei, în momentul scadenței.

¹⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 842, p. 760. Lyon-Caen et Renault. *Tr. de dr. comm.*, IV, 154. Veđi și *suprà*, p. 830.

²⁾ Veđi t. VI a Coment. noastre, p. 646, nota 5 și p. 650 urm.

³⁾ Baudry et Saignat, 843. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 445, 446, text și nota 80.

Exercitarea și prescrierea acțiunii în garanție.

Acțiunea în garanție, de câte-ori solvabilitatea debitorului este garantată, aparține cesionarului. În caz de mai multe cesiuni succesive, ea aparține ultimului cesionar. Trebuie să observăm, în această privință, că de câte-ori cedentul primitiv este supus garanției, el poate fi acționat de un cesionar ulterior, chiar atunci când cesionarul intermediar n'ar fi supus acestei obligații ¹⁾.

Fie că toți cedentii, sau numai unii din ei, sunt su- Inaplic. art.
974.
puși obligației de garanție, ultimul cesionar va putea să acționeze pe cedentul său, sau pe cedentul primitiv, *omisso medio*: și această acțiune el o va exercita *nomine proprio*, în virtutea dreptului ce-i conferă cesiunea, iar nu ca exercitând, în baza art. 974, drepturile și acțiunile cedentului său imediat ²⁾.

În caz de insolvabilitate a debitorului cedat, constatată prin discuțiunea bunurilor sale (veți *supră*, p. 830), cesionarul va trebui să cheme pe cedent în judecată, pentru ca acest din urmă să fie condamnat la restituirea prețului cesiunii și la daune, dacă este loc, de câte-ori cesiunea va fi constatată printr'un act sub semnătură privată. Cesiunea constatată printr'un act sub semnătură privată.

Dacă cesiunea este constatată printr'un act autentic, cesionarul va putea să-l investească cu formula executorie și să urmărească contra cedentului restituirea prețului, rămânând acestuia din urmă dreptul de contestație, în caz când el ar susține că condițiile, care atrag responsabilitatea sa, nu sunt îndeplinite ³⁾. Cesiunea constatată printr'un act autentic. Controversă.

În ori-ce caz, cesionarul poate, înainte de discuțiunea tuturor bunurilor debitorului principal, să facă o poprire în mâinile debitorilor cedentului, pentru a-și conserva dreptul său, care ar putea fi compromis prin insolvabilitatea debitorului ⁴⁾. Facerea unei popriri din partea cesionarului.

1) Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 555. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 462.

2) T. Huc, *op. cit.*, II, 556. Baudry et Saignat, 841.

3) T. Huc, *op. cit.*, II, 557. Veți și distincțiile făcute de Troplong (II, 950) și de Duvergier (II, 284).—*Contra*: Répert. Sirey, *v^o cit.*, 467. Pand. fr., *cod. v^o*, 1116. Bioche, *Dictionn. de Procéd.*, *v^o Exécution des jugements et actes*, 44.

4) Répert. Sirey, *Cession de créances*, 468. Baudry et Saignat, 840. Guillouard, II, 850.

Regule de competență. Acțiunea în garanție, atunci când cesionarul este obligat să aibă recurs la dînsa, este supusă, în privința competenței, regulilor ordinare ale procedurii ¹⁾.

Indivisibilitatea act. în garanție. Acțiunea în garanție este indivisibilă, dacă din termenii contractului rezultă că intenția părților a fost ca recursul cesionarului să nu poată fi divizat contra cedentilor, așa ca el să nu poată fi expus a primi o plată parțială ²⁾.

Prescrierea acțiunii în garanție. Acțiunea în garanție, care aparține cesionarului, se prescrie prin trei-zeci de ani, conform dreptului comun (art. 1890). Art. 789, după care, acțiunea în garanție, cu privire la insolvabilitatea unei rente, se prescrie prin *cinci* ani (veți *supră*, p. 826, nota 5), fiind o dispoziție excepțională, nu este aplicabil în specie ³⁾.

Acest termen începe a curge din ziua exigibilității creanței, fie că este vorba de garanția de drept, fie de aceea de fapt ⁴⁾.

Despre accesoriile creanței vîndute.

Art. 1396.—Vîndarea saă cesiunea unei creanțe cuprinde accesoriile creanței, precum : cautiunea, privilegiul și ipoteca, etc. (Art. 903, 1106 urm., 1318, 1325, 1652 urm., 1718 urm., 1744 C. civ. Art. 1692 C. fr.) ⁵⁾

¹⁾ T. Huc, *op. cit.*, II, 558 urm. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 469.

²⁾ Répert. Sirey, *v^o cit.*, 471. Pand. fr., *cod. v^o*, 1118. Cas. fr. Sirey, 60. 1. 750.

³⁾ Guillouard, II, 851, *in fine*. T. Huc, X, 234, *in fine*, și *Tr. de la cession*, II, 561. F. Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 1693, No. 56. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 472 urm. Pand. fr., *cod. v^o*, 1120 urm. Laurent, XXIV, 564. Aubry et Rau, IV, § 259 bis, p. 445. Veți și t. III a Coment. noastre, p. 628. Art. 1544 din Codul italian scurtează în mod simțitor acest termen, fixându-l la un an.

⁴⁾ Guillouard, Aubry et Rau, *loco cit.* Répert. Sirey, *v^o cit.*, 477. Pand. fr., *cod. v^o*, 120. T. Huc, *op. cit.*, II, 562.—*Contrà* : Demolombe (XVII, 382), după care, prin aplicarea art. 1885, termenul prescripției n'ar curge de cât din ziua de când insolvabilitatea debitorului cedat a ajuns la cunoștința creditorului.

Dr. roman.

⁵⁾ „*Emptori nominis etiam pignoris persecutio præstari debet, ejus quoque quod postea venditor accepit: nam beneficium venditoris prodest emptori*“. L. 6, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4. Veți și L. 2, § 8, Dig., *loco cit.*, „Ipotecile saă amaneturile care garantează creanța, ăice art.

Art. 1744.—Cesionarii acestor diverse creanțe privilegiate exercită întru toate aceleași drepturi pe care le aveau și acei ce le-au cedat aceste creanțe (Art. 1106 urm., 1325, 1391 urm., 1396, 1833 C. civ. Art. 2112 C. fr.) ¹⁾

Am vădut *suprà*, p. 639 și 802 urm. că, în regulă generală, predarea lucrurilor corporale se face prin remiterea titlurilor, dacă asemenea titluri există (vezi *suprà*, p. 802, nota 5), sau prin usul ce face cumpărătorul de dînsule, cu consimțimîntul vîndătorului (art. 1318, 1391).

Dacă creanța n'a fost cedată de cât în parte, cedentul are și el nevoie de titlul care o constată; însă, în asemenea caz, el va trebui, conform art. 1318, să-l pună la dispoziția cesionarului, de câte-ori acesta va avea nevoie de dînsul, spre a se putea servi de el. El ar putea chiar să predea cesionarului o copie legalisată de pe titlu, păstrînd însu-și originalul, pe care va trebui să-l înfățișeze de câte-ori va fi nevoie (art. 1188, § 1).

Prin aplicarea art. 1318, art. 1396 dispune că cesiunea sau vîndarea unei creanțe transferă cesionarului său cumpărătorului, nu numai principalul creanței, dar și toate accesoriile ei. Privilegiul, ipoteca, amanetul, fidejusiunea, etc., care garantează creanța, sunt accesoriile ei, pentru-că bunătatea sau valoarea unei creanțe atîrnă de siguranța ei. Aceste siguranțe trec, deci, în calitatea lor de accesorii, la cumpărător, în lipsa unei convenții contrare, pentru-că este de principiu că creanța cedată trebuie să între în patrimoniul cesionarului așa cum exista în patrimoniul cedentului. „Considerînd, țice Curtea noastră supremă, că prin efectul vîndărei sau cesiunei, cesionarul este pus în locul și în drepturile cedentului, în tot ce privește creanța cedată și accesoriile ei“ ²⁾. Și cedentul garantează nu numai existența și legitimitatea creanței, dar și

Cedarea creanței numai în parte.

401 din Codul german, precum și drepturile care derivă din fidejusiune (*so wie die Rechte aus einer für sic bestellten Bürgschaft*), trec la noul creditor odată cu cesiunea creanței“.

- ¹⁾ Acest text este inutil, pentru-că este evident că cesionarul exercită creanța cedată în condițiile în care aparținea și cedentului. El nu face de cât a aplica la privilegiul dispoziția art. 1396, care și el nu este de cât o aplicație a art. 1325. Cpr. T. Huc, XIII, 165, p. 206. Berriat St. Prix, *Notes élément. sur le C. civ.*, III, 8514.
- ²⁾ Bulet. Cas., S-a II-a, anul 1872, p. 103.

Art. 401
C. german.

siguranțele accesorii, care, după art. 1396, fac parte integrantă din vânzare ¹⁾).

Dobînda creanței cedate. Con-troversă. Intre accesoriile creanței cedate întră dobînda viitoare și, în lipsa unei convenții contrare, chiar dobînda exigibilă în momentul cesiunii și neplătită cedentului ²⁾).

Avantajele secundare ce rezultă din creanța cedată. Cesionarul se folosește, de asemenea, de avantajele secundare care rezultă din creanța cedată. Ast-fel, cesiunea unui contract de locațiune, în care proprietarul făgăduise chiriașului de a-i vinde imobilul închiriat, autorisă pe cesionar de a cere îndeplinirea acestei obligații, în locul cedentului ³⁾).

Art. 610 Pr. Civ. Tot în basa acestor principii incontestabile, s'a decis că cesionarul unor căștiuri neplătite poate, în basa art. 610 din Pr. civ., să sechestreze averea proprietarului cedat pentru realizarea creanței garantate prin privilegiul statornicit de art. 1730 C. civ. ⁴⁾).

Avantajele ce rezultă din forma autentică a creanței cedate. Cesionarul se folosește, de asemenea, de avantajele ce poate să confere, în privința urmăririi creanței, forma autentică a actului, chiar dacă cesiunea ar fi constatată printr'un act sub semnătură privată. Ast-fel, cesionarul unei creanțe constatate prin un act autentic și executor, poate

¹⁾ Cpr. Guillouard, II, 830. Laurent, XXIV, 546. Colmet de Santerre, VII, 139 bis III. Troplong, II, 933. Duvergier, II, 252 urm. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 442. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 485. Pand. fr., *Cess. de créances*, 982 urm. Veđi și *supră*, p. 823. „Considerând, ăice foarte bine Curtea din Orléans, că, în drept, vânzarea saú cesiunea unei creanțe cuprinde și accesoriile ei, precum: fidejusiunea, privilegiul, ipoteca, etc.; că acel care vinde o creanță trebuie să garanteze existența, în momentul vânzării, nu numai a creanței însă-și, ci și a accesoriului legal saú convențional alipit de această creanță; că această garanție este de natura contractului, etc.“ D. P. 59. 1. 125. Sirey, 60. 1. 750.— Veđi însă Cas. fr. Sirey, 39. 1. 556.

²⁾ Baudry et Saignat, 809, p. 735. T. Huc, *op. cit.*, II, 448. Guillouard, II, 814. Duvergier, II, 221. Duranton, XVI, 507. Répert. Sirey, *Cession de créances*, 338. Pand. fr., *eod. vº*, 701 urm.— *Contra*: Thiry, III, 628, p. 632. Laurent, XXIV, 533. Dl. Nacu (III, 261, *in fine*, p. 286) reproduce numai părerea lui Laurent, atribuind-o și celorlalți autori, ceea ce este o eroare. D-sale i-a fost pe semne lene de a deschide alți autori afară de Laurent.

³⁾ Baudry et Saignat, 811. T. Huc, X, 227, și *Tr. de la cession*, II, 448. Répert. Sirey, *vº cit.*, 339.

⁴⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1887, consid. de la p. 132, 133.

să urmărească exproprierea debitorului, cu-toate-că cesiunea ar fi fost făcută printr'un act sub semnătură privată¹⁾.

Acțiunile în justiție care aparțineau cedentului, pentru a dobîndi executarea creanței, trec necontestat la cumpărător, ele fiind inseparabile de dreptul cedat²⁾.

În cât privește însă acțiunile în soluție sau în anulare, care aparțineau cedentului, chestiunea este foarte controversată.

După un sistem, toate acțiunile și drepturile cedentului privitoare la creanța cedată, trec la cesionar, fără nici-o distincție³⁾.

După un al doilea sistem, iarăși absolut, se susține că, afară de dreptul de a urmări executarea obligației, cesionarul nu are nici-unul din drepturile ce aparțineau cedentului⁴⁾.

După un sistem intermediar, care tinde a fi admis de jurisprudență, se face următoarea distincție: Acțiunea resolutorie pentru neplata prețului, fiind un accesoriu a creanței, trece la cumpărător; pe când acțiunea în anulare sau în rescisiune, care derivă din incapacitate, din un viciu al consimțământului, din contra, n'ar trece la cumpărător, pentru-că ea nu poate fi considerată ca un accesoriu a creanței, de oare-ce nu tinde la executarea, ci la desființarea ei⁵⁾.

Se decide, de asemenea, că nu poate fi considerat ca cedat, odată cu creanța, beneficiul suspendării prescripției, de care cedentul putea să se folosească ca minor, sau sub

Beneficiul suspendării prescripției nu se consideră ca cedat.

¹⁾ Pand. fr., *v° cit.*, 768 urm. Répert. Sirey, *cod. v°*, 353 urm. Duranton, XVI, 509. Thiry, III, 628, p. 632. Troplong, II, 924. Laurent, XXIV, 532, *in fine*. Duvergier, II, 218. T. Huc, X 228, *in fine*, și *Tr. de la cession*, II, 456. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 438, text și nota 45.

²⁾ Répert. Sirey, *Cess. de créances*, 344 urm.

³⁾ Veđi în acest sens: Troplong, *Vente*, II, 916, și *Privil. et hypoth.*, I, 349. Thiry, III, 628. Duvergier, *Vente*, II, 222. Cpr. și Duranton, XVI, 508.

⁴⁾ Marcadé, VI, art. 1692, No. II, p. 338 urm. Laurent, XXIV, 535.

⁵⁾ Veđi în acest din urmă sens: Baudry et Saignat, 812. Colmet de Santerre, VII, 138 bis 1. Guillouard, II, 819 urm. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, 439, text și nota 49. T. Huc, X, 228, și *Tr. de la cession*, II, 449 urm. Répert. Sirey, *v° cit.*, 350 urm.

alt titlu, de exemplu: ca soț, în timpul căsătoriei (art. 1881). Suspendarea prescripției este, în adevăr, un beneficiu inerent persoanei creditorului care, ca atare, nu poate fi cedat¹⁾.

Cesiunea dreptului de răscumpărare.

Aceeași soluție este admisă în privința cesiunii dreptului de răscumpărare. Cesionarul prețului unei vânzări făcute cu facultatea de răscumpărare nu poate, afară bine înțeles de casul unei stipulații contrare²⁾, să exercite această facultate, care aparține numai vîndătorului³⁾.

Creanțe cedate prin gir.

Accesoriile creanței cedate sunt cuprinse nu numai în cesiunile făcute în formele ordinare, dar și în acele făcute prin gir, când este vorba de o creanță la ordin, sau prin remiterea titlului, când este vorba de titluri la purtător. Ast-fel s'a decis, cu drept cuvînt, că persoana devenită printr'un gir regulat, cesionarul unei creanțe la ordin, garantată printr'o ipotecă, se folosește de această ipotecă. Ipoteca fiind, în adevăr, un accesoriu a creanței cedate (art. 1396), forma cesiunii nu are nici-o însemnătate, destul este ca ea să fie făcută conform titlului ce se cedează⁴⁾.

Excepțiile ce debitorul cedat poate opune cesionarului.

Opunerea, din partea debitorului cedat, a excepțiilor ce el putea să opună cedentului.

După cum cesiunea transmite cesionarului creanța cedată, cu toate calitățile care sunt accesoriile sale (art. 1396), tot ast-fel, ea trece în mâinile sale cu viciile ce putea să aibă, și debitorul nu este obligat, față de cesionar, de cât în limitele în care era obligat față de cedent; de unde rezultă că el poate să opună cesionarului toate excepțiile ce ar fi putut opune cedentului, înainte de notificarea sau acceptarea cesiunii⁵⁾.

¹⁾ Cpr. Planiol, II, 1609. Nacu, III, 263, p. 287. Guillouard, II, 821.

²⁾ Știm, în adevăr, că dreptul de a exercita facultatea de răscumpărare, poate fi cedat altuia, acest drept nefiind inerent persoanei vîndătorului, ci făcînd parte din patrimoniul său bănesc. Baudry et Saignat, 628. Veđi si *supră*, p. 799, nota 4.

³⁾ Baudry et Saignat, Aubry et Rau, *loco cit.* Guillouard, II, 820. Nacu, III, 262, p. 286.

⁴⁾ Veđi decisiile citate de Baudry et Saignat, 814, p. 738, nota 3. Troplong, II, 906. Duvergier, II, 212. Marcadé, VI, art. 1692, No. III, p. 339 urm. Nougier, *Lettre de change*, I, 430. Guillouard, *Vente*, II, 815.

⁵⁾ T. Huc, X, 229, și *Tr. de la cession*, II, 466 urm. Laurent,

El poate deci să opună compensația ¹⁾, excepția de dol, ²⁾, lipsa de cauză sau ilicitatea ei (966) ³⁾, prescripția, lucrul judecat ⁴⁾, etc.

Compensație, etc.

În cât privește chestiunea de a se ști dacă debitorul cedat poate opune cesionarului, chitanțele sub-semnătură privată emanate de la cedent, în caz când ele n'ar avea dată certă, vezi *supră*, p. 819, nota 3.

Opunerea chitanțelor emanate de la cedent.

Dacă creanța cedată se găsea în patrimoniul cedentului, cât timp era supusă unei cauze oare-care de rezoluție, ea va fi resolubilă în aceleași condițiuni și în mâinile cesionarului ⁵⁾.

Creanță supusă unei rezoluții.

Mai mult încă, debitorul cedat va putea să exercite contra cesionarului, căruia el a plătit creanța cedată, acțiunile în repetiție ce el ar fi putut să exercite contra cedentului, dacă ar fi plătit în mâinile sale ⁶⁾.

Acțiunea în repetiție.

Debitorul, care ar avea de la creditorul cedent un contra înscris constatănd că creanța cedată era simulată (art. 1175), n'ar putea însă să opună acest act secret cesionarului ⁷⁾.

Neopunerea unui act secret.

Cesionarul n'ar putea de asemenea să invoace, pen-
tru a cere plata de la debitorul cedat, regula statornicită

Neaplic. art. 1909.

XXIV, 536. Aubry et Rau, IV, § 359, p. 425, 426. Pand. fr., *Cession de créances*, 796 urm. Répert. Sirey, *eod. vº*, 359 urm. Massé-Vergé, IV, § 691, p. 330. Thiry, III, 628, p. 633. Cas. fr. *Pand. Périod.* anul 1889, 1. 344, și anul 1890. 1. 119. Sirey, 89. 1. 320. D. P. 90. 1. 121 și 379.

- 1) Pothier, *Vente*, III, 858. Thiry, III, *loco cit.*—„Dacă creditorul a cedat unei a treia persoane pretenția sa ce are să iea de la datornicul său, dice art. 1898 din Codul Calimach (cpr. art. 1442 din Codul austriac, modificat), poate datornicul să pue din improtivă în socoteală pretențiile sale ce are el, ori cătră unul dintre aceștia, sau cătră amîndoi“. Vezi însă în privința compensației art. 1149, explicat în t. VI a Coment. noastre, p. 761 urm.
- 2) Pand. fr., *vº cit.*, 804. Cas. fr. Sirey, 69. 1. 370. D. P. 70. 1. 81.
- 3) Répert. Sirey, *vº cit.*, 362. Pand. fr., *eod. vº*, 798. Cas. fr. și C. Amiens, D. P. 63. 1. 150. Sirey, 63. 1. 303. Sirey, 80. 2. 134.
- 4) Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 476.
- 5) T. Huc, *op. cit.*, II, 470. Répert. Sirey, *vº cit.*, 376.
- 6) Pand. fr., *vº cit.*, 819 și autoritățile citate acolo.
- 7) Duvergier, II, 225. Troplong, II, 921. Répert. Sirey, *vº cit.*, 374. Cpr. Aubry et Rau, IV, § 359 bis, p. 441, text și nota 58.

Art. 1898 C. Calimach.

de art. 1909, pentru-că acest text nu se aplică la mobile încorporale, precum este: un titlu de creanță ¹⁾.

Art. 349 C.
com.

Am vedut că debitorul cedat poate opune cesionarului toate excepțiile, ce le-ar fi putut opune cedentului. Trebuie însă să reamintim că de câte-ori cesiunea are de obiect o creanță la ordin, transmisă printr'un gir regulat, situația debitorului nu mai este aceeași. Favoarea de care se bucură aceste titluri a făcut pe legiuitor să edicteze art. 349 din Codul de comerț, în scop dîce Curtea din București de a imprima cambiei caracterul monedei circulătoare și pentru ca acțiunea cambială să nu sufere nici-o întîrziere sau amînare ²⁾.

După acest text, debitorul unei cambii nu poate opune de cît excepțiile privitoare la forma titlului său lipsa condițiilor necesare pentru exercițiul acțiunii, și excepțiile personale aceluia care exercită acțiunea; iar aceste excepții personale nu pot întîrzi condamnarea la plată, de cît dacă sunt lichide, de o grabnică soluție, și în toate *casurile întemeiate pe o probă scrisă* ³⁾.

Motivele
art. 349 C.
com.

Motivele acestei dispoziții sunt lesne de priceput: „Spre a menține creditul și siguranța cambiilor, dîce Vidari, plata lor nu trebuie să fie împedicată sau interzisă,

- ¹⁾ Pand. fr., *v^o cit.*, 809. Veđi și t. VI a Coment. noastre, p. 474, nota 2.
- ²⁾ Veđi *Curierul judiciar* din 1901, No. 42. Veđi și Guillaouard, II, 826. —N'ar trebui însă să credem că cambia are menirea de a înlocui hîrtia monedă, după cum pe nedrept aű susținut unii; căci ea circulează numai din mână în mână ca moneda. Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 592. Veđi și Vidari (*Corso di diritto commerciale*, VII, p. 293, nota 1, ed. a IV-a), care dîce că este o eroare de a considera cambia ca hîrtie-monedă. Cambia, în adevăr, nu este prin ea însă-și o valoare, ci un titlu. Scopul ei este de a fi, pe de o parte, un puternic instrument de credit, iar pe de alta, de a opera un transport de bani dintr'un loc în altul, fără ca banii să fie expuși unei strămutări efective. Ea înlesnește deci și execută contractul de schimb între oameni.
- ³⁾ Cpr. C. București, *Dreptul* din 1904, No. 55.—Proba testimonială și presumpțiile, orî-cât de puternice ar fi, nu pot înlocui proba scrisă. C. București, *Curierul judiciar* din 1901, No. 42 și *Dreptul* din 1900, No. 70. Prin probă scrisă nu se înțelege în specie și începutul de probă, căci această specie de probă necesitând cercetări și

de cât de cel mai mic număr de excepții;... cu cât s'ar întinde numărul lor, cu atât și plata lor ar deveni mai incertă și mai grea . . . . *imperochè, più se ne estendesse il numero, e più il pagamento loro diventerebbe incerto, se non impossibile addirittura*“ 1).

În consecință, s'a decis că proba testimonială, cerută de debitor pentru reconstituirea unor chitanțe ce acesta pretinde că ar fi avut de la posesorul cambiei și care constatău plata ei parțială, este inadmisibilă, dacă nu este întemeiată pe o probă scrisă, și nu poate întârzia plata cambiei, de și prin aceasta se opunea o excepție personală purtătorului cambiei 2).

De asemenea, debitorul unei cambii nu poate să defere jurământ purtătorului titlului, pentru a dovedi liberarea sa 3), nici să provoace interogatorul lui 4), nici să ceară aducerea registrelor sale 5), etc.

Tot ast-fel, debitorul cambiei nu poate cere conexarea acțiunii cambiale, intentată de posesorul cambiei, cu acțiunea în anulare a acelei cambii intentată de debitorul ei, dacă asemenea excepție nu se întemeiază pe o probă scrisă 6).

S'a decis însă că excepția *de soluto*, opusă acțiunii cambiale, este o excepție privitoare la lipsa condițiilor necesare pentru exercițiul acțiunii, și ca atare, poate să întârzie executarea sau condamnarea, de și nu e întemeiată pe o probă scrisă 7).

Deferirea jurământului decisoriu.

Conexarea acț. cambiale cu acț. în anulare a cambiei.

Excepția de soluto.

instrucțiuni ulterioare, n'ar mai avea caracterul lichid și de grabnică soluțiune cerut de lege în mod imperios. Cas. rom., *Dreptul* din 1903, No. 31.

1) *Corso de diritto commerciale*, VII, 7118, p. 710 (ed. a 4-a).

2) Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1902, No. 77, p. 636.

3) Cpr. C. București, *Curierul judiciar* din 1901, No. 34. Veți și t. VII a Coment. noastre, p. 368.—S'a decis, de asemenea, că partea civilă nu poate, înaintea instanțelor represive, să defere jurământ inculpatului, chiar în urma unei sentințe achitătoare remasă definitivă, pentru stabilirea pretențiilor sale civile. C. Iași și Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1904, No. 38 și 76; *Dreptul* din 1904, No. 60.

4) C. București și Judec. ocol. Ploești, *Curierul judiciar*, din 1901, No. 30 și 34; din 1902, No. 51 (cu nota d-lui Toneanu). C. Craiova, *Dreptul* din 1899, No. 3. Veți și t. VII, p. 368, t. și n. 2.

5) C. Craiova, *Dreptul* 1899, No. 3. Veți t. VII, p. 368, t. și n. 3.

6) Judec. Ocol. Ploești (N. M. Pârvulescu) și Trib. Ilfov, *Curierul judiciar* din 1902, No. 26 și din 1903, No. 73.

7) C. apel Milan, *Curierul judiciar* din 1901, No. 29 (cu nota d-lui C. N. Toneanu).

În fine, tribunalul de Suceava a decis că debitorul acționat pentru plata unei cambii, poate să opună, posesorului, excepția trasă din falșitatea semnăturii sale din nerecunoașterea ei; și această soluție, de și pronunțată în majoritate numai (dl. president Bârsescu fiind de altă părere), este aprobată de Dl. C. N. Toneanu¹⁾.

Dar dacă debitorul cambiei nu poate opune cesionarului ei excepțiile ce ar fi putut opune cedentului, el își păstrează însă recursul său contra acestuia din urmă. Raporturile dintre cedent și cesionar fiind, în adevăr, cârmuite de obligația primitivă, cedentul trebuie să despăgubiască pe debitorul cedat de paguba ce i-a adus prin cesiune²⁾.

II. Vîndarea unei moșteniri sale a unor drepturi succesoriale.

După ce legiuitorul a tratat despre cesiunea drepturilor particulare, relative la unul sau mai multe obiecte, el se ocupă, în art. 1399—1401, despre cesiunea unei universalități de bunuri, și în special, despre cesiunea sa vîndarea drepturilor succesoriale³⁾.

Prin această înstrăinare, moștenitorul vîndător transmite cumpărătorului său cesionarului toate foloasele și toate sarcinile care derivă din calitatea sa, fără a-și impune vre-o garanție în privința emolumentului cedat (art. 1399). Această materie, a cărei loc adevărat era la titlul moștenirilor⁴⁾, este tratată de Codul Calimach în capit. care se ocupă despre tocmla de noroc (art. 1711 urm., 1278 urm. C. austriac), fiind-că această operație are în tot-deauna un caracter aleator, din cauză că pasivul moștenirii cedate poate să fie mai mare de cât activul său.

¹⁾ *Curierul judiciar* din 1902, No. 23. Cpr. Vidari, *op. cit.*, VII, 7123 urm. (ed. a 4-a). Sentința trib. Suceava a fost casată, însă pentru alte motive, și anume: violarea lucrului judecat. Vezi *Dreptul* din 1903, No. 63.

²⁾ Cpr. Guillaouard, *Vente*, II, 826, *in fine*.

L. timbrului.

³⁾ Aceste înstrăinări sunt supuse astă-dî, ca toate vîndările, la taxa de înregistrare de 3% (art. 45, § 4 din legea timbrului, modificat prin L. din 31 Martie 1901). Legea nu distinge între cesiunea averii mobiliare și a celei imobiliare. Trib. Teleorman, *Curierul judiciar* din 1899, No. 33.

⁴⁾ Cpr. Planiol, II, 1640. Vezi și *infră*, p. 846, nota 4.

Art. 1399.—Cel ce vinde o moștenire, fără a specifica cu amănuntul obiectele cuprinse într'însa, nu răspunde de cât de calitatea sa de moștenitor. (Art. 691, 1392, 1400, 1401 C. civ. Art. 1696 C. fr.)¹⁾

Art. 1400.—Dacă (vîndătorul) s'a folosit de fructele vre-unui fond, sau a primit plata vre-unei creanțe ereditare, sau a vîndut lucruri de ale succesiunii, el este dator să întoarcă toate acestea cumpărătorului, dacă nu și le-a rezervat anume la vîndare. (Art. 1399, 1401 C. civ. Art. 1697 C. fr.)²⁾

Art. 1401.—Cumpărătorul este dator și el să întoarcă vîndătorului sumele plătite de acesta pentru datoriile și sarcinile succesiunii, și să-i țină samă de sumele de care era el însuși creditor al succesiunii, dacă nu e stipulațiune contrară. (Art. 1400 C. civ. Art. 1698 C. fr.)³⁾

O moștenire nu poate fi vîndută de cât în urma deschiderei ei, căci alt-fel convenția ar constitui un pact sucesoral oprit de lege (art. 965, § 2, 702 și 1226 C. civ)⁴⁾. *Nulla est viventis hereditas.* „L'homme est hors de prix,

Pacte sucesorale.

¹⁾ Cpr. L. 4 și 13, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4 și L. 1, Cod, *De evictionibus*, 8. 45.

²⁾ Cpr. L. 2, § 1, 3 și 4, Dig., *loco cit.* și L. 78, § 1, Dig., *De verborum significatione*, 50. 16.

³⁾ Cpr. L. 2, § 9, 10 și 18—20, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4. Veđi asupra acestei materii, în dreptul roman : Avenarius, *Der Erbschafts Kauf im röm. Recht* (Leipzig, 1877).

⁴⁾ Veđi *supră*, p. 569, text și nota 4. Cpr. Baudry et Wahl, *Successions*, II, 1006. C. Paris, D. P. 63. 2. 45. Sirey, 63. 2. 56. Aceeași soluție este admisă și în dreptul german. Veđi Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil, vergleichende Darstellung des deutschen und französischen bürgerlichen Gesetzbuchs*, § 130, *ab initio* : „Der Erbschafts Kauf, ăice acest autor, *ist in Übereinstimmung mit dem französischen Recht, nur zulässig über eine bereits anerfallene Erbschaft*“. Această vîndare nu se poate face de cât prin act judecătoresc sau autentic (*bedarf der gerichtlichen oder notariellen Beurkundung*) (art. 2371). De câte-ori un moștenitor vinde partea sa de moștenire, unui al treilea, ceilalți comoștenitori au dreptul de preemțiune : „*So sind die übrigen Miterben zum Vorkaufe berechtigt*“. Termenul pentru exercițiul acestui drept este de două luni. Dreptul de preemțiune trece la moștenitori. „*Das Vorkaufsrecht ist vererblich*“ (art. 2034). Instituția retractului sucesoral (art. 841 C. fr.), care permite moștenitorilor de a opri introducerea străinilor în familie, n'a fost însă admisă de legiuitorul german, după cum n'a fost admisă nici de legiuitorul nostru. Veđi *infra*, p. 848,

Codul german.

a dîs Portalis în frumosul discurs rostit înaintea Corpului legislativ, asupra titlului vîndărei; sa vie ne saurait être un objet de commerce; sa mort ne peut devenir la matière d'une spéculation mercantile. Ces espèces de pactes sur la vie ou sur la mort d'un homme sont odieux et ils peuvent n'être pas sans danger. La cupidité qui spécule sur les jours d'un citoyen est souvent bien voisine du crime qui peut les abréger“.

Am reprodus înadins aceste frumoase cuvinte, pentru-că ele condamnă în termeni nu se poate mai elocinți pactele succesoriale, care erau oprite și în vechia noastră legislație (art. 1032 C. Calimach)¹⁾.

Deci, dacă cine-va, din eroare, a vîndut moștenirea unui om viu, pe care îl credea mort, vîndarea ar fi inexistentă pentru lipsă de cauză (art. 966)²⁾, și cumpărătorul ar putea cere prețul înapoi, dacă a apucat a-l plăti³⁾, și la nevoe chiar daune⁴⁾: *et si quid emptoris interest* (L. 9, Dig., *loco cit.*, 18. 4).

Convențiile care pot fi făcute cu privire la vîndarea unei moșteniri.

Trei feluri de convenții pot fi făcute cu privire la o moștenire :

1° Se poate vinde o moștenire cuvenită cui-va, de exemplu: îți vînd moștenirea cutărei persoane, la care sunt chemat. Această vîndare are de obiect toate drepturile ce am asupra acestei moșteniri, toată masa de bunuri, de drepturi și sarcini ce avea defunctul, fie că bunurile sale exced sarcinile, fie că sarcinile sunt mai mari, puțin importă. În această vîndare, despre care se ocupă art. 1399—1401, eu, în calitate de vîndător, nu garantez de cât calitatea mea de moștenitor, pentru-că contractul nu

și unui autorii regretă pe nedrept această lacună. Vezi Ernst Barre, *op. cit.*, § 103, *in fine*.

- 1) Vezi *suprà*, p. 569. Mai vezi încă asupra pactelor succesoriale, t. III a Coment. noastre, p. 362 urm. și t. V, p. 114 urm.
- 2) „*Si hereditas venierit ejus qui vivit, aut nullus sit, nihil esse acti: quia in rerum natura non sit, quod venierit*“ L. 1, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4.
- 3) „*Si nulla est hereditas de qua actum videatur, pretium duntaxat, et si quid in eam rem impensum est, emptor a venditore consequatur*“ L. 8, *in fine*, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4.
- 4) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 525. Troplong, *Vente*, II, 954.

cuprinde, în specie, de cât drepturile ce am la acea moștenire. Eū nu garantez, deci, nici obiectele ce cuprinde moștenirea, nici quantumul ei.

2° Se poate vinde universalitatea bunurilor care compun o moștenire, cu specificarea lor, de exemplu: după inventar (cpr. art. 1711, 1716 C. Calimach). Asemenea vîndare este cîrmuită de principiile generale. În adevăr, art. 1399 dice că dacă nu s'aū specificat obiectele cuprinse în moștenire, vîndătorul nu rîspunde de cât de calitatea sa de moștenitor; deci, lucrurile se petrec alt-fel cînd obiectele vîndute aū fost specificate cu deamănuntul 1).

Pentru ca vîndarea unui bun determinat al moștenirei să producă efectele unei vîndări ordinare, trebuie ca moștenitorul să fie cu adevărat moștenitor. Se poate însă întîmpla ca moștenitorul vîndător să fie numai un moștenitor aparent, adecă: să fie evins mai tîrziu de un moștenitor mai apropiat; și în asemenea caz, naște întrebarea: care pot fi efectele unei vîndări consimțite de moștenitorul aparent? Chestiunea este foarte controversată; însă nu vom reveni astăzi asupra ei, pentru-că ea a fost studiată în t. VII a Coment. noastre, p. 555, *ad notam*, și în t. VI, p. 475 urm. Se poate, de asemenea, consulta în aceeașă privință, critica ce am făcut unei decizii a Curței de casație, care a admis validitatea înstrăinării pentru un achisitor de bună credință 2).

Vîndarea universalității bunurilor care compun o moștenire.

Vîndarea făcută de un moștenitor aparent. Controversă.

Deoseb. între vîndarea unei moșteniri și a bunurilor unei moșteniri.

1) Nu trebuie, deci, să confundăm vîndarea unei moșteniri sū a drepturilor succesoriale cu vîndarea *bunurilor* care compun această moștenire. Vîndarea moștenirii este, în adevăr,cesiunea unui drept (*nomen juris*), a unui lucru incorporal, prin care vîndătorul transmite cumpărătorului toate drepturile pasive și active, care decurg din calitatea sa de moștenitor, pe care el o garantează (art. 1399), vîndare care poate să aducă cumpărătorului foloase considerabile, sū să nu-i transmită de cât sarcini; pe cînd vîndarea unuia, mai multora sū a tuturor bunurilor care compun o moștenire, este o vîndare ordinară, care produce aceleași efecte ca și cum bunurile ar proveni din altă sorginte. Cpr. Marcadé, VI, art. 1696—1698, No. 1, p. 344, 345.

2) *Curierul judiciar* din 1902, No. 60. Mai veți încă în sensul validității unor asemenea înstrăinări (soluție inadmisibilă după noi), C. Iași și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1893, No. 20 și *Curierul judiciar* din 1903, No. 49, p. 415 (speța, punctul 21). Cpr. Cas. fr. Sirey, 97. 1. 313. D. P. 1900. 1. 33. *Pand. Périod.* 1901. 1. 209.

Vîndarea
dreptului ce
cine-va are
la o moș-
tenire.

3⁰ În fine, se poate vinde pretențiile sau drepturile ce cine-va are la o moștenire. În asemenea caz, vîndarea are de obiect un *alea*. Vîndătorul nu garantează, în asemenea caz, nici calitatea sa de moștenitor, contractul fiind aleator, sau *de noroc*, după cum se exprimă art. 1711 din Codul Calimach (1278 C. austriac)¹).

Dacă există îndoială asupra punctului de a se ști la care din aceste trei vîndări, părțile s'au referit, intenția lor va fi cercetată și apreciată după termenii contractului și celelalte împrejurări ale cauzei²).

Art. 1399—
1401.

Ipotesa prevădută de art. 1399—1401 este, precum am spus, aceea în care cine-va transferă altuia, pentru o sumă de bani³), toate drepturile active și pasive ce el preține a avea într'o moștenire⁴).

Vîndarea unei moșteniri are, deci, de obiect drepturile succesoriale ale vîndătorului, active și pasive, în momentul deschiderii moștenirii. Ceea ce vîndătorul transmite, prin acest contract, nu este deci calitatea sa de moștenitor, care este personală și incesibilă⁵), ci masa bunurilor și datori-

- ¹) Cpr. Pothier, *Vente*, III, 528. Colmet de Santerre, VII, 143 bis II. Répert. Sirey, *Cess. de dr. successifs*, 13 și toți autorii. Veți și L. 10, 11, Dig., *De heredit. vel actione vendita*, 18, 4.—Cu-toate-acestea, cedentul ar putea fi condamnat la daune cătră cesionar, în caz când el ar fi avut, sau ar fi trebuit să aibă cunoștință despre falșitatea pretențiilor sale. Pothier, III, *loco cit.* F. Herman, *C. civ. annoté*, IV, art. 1396, No. 4. Aubry et Rau, IV, § 359 *ter*, p. 447. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 14. Duvergier, II, 312. Guillouard, II, 862. Troplong, II, 958. Cpr. L. 12, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18, 4, unde se dice: „*Hoc autem sic intelligendum est, nisi sciens ad se non pertinere, ita vendiderit; nam tunc ex dolo tenebitur*“.
- ²) Cpr. Thiry, III, 630. Baudry et Saignat, *Vente*, 864. Acollas, III, p. 335. Mourlon, III, 690. Guillouard, II, 863. Duvergier, II, 308 urm. Veți și Marcadé, VI, art. 1696—1698, No. 1, p. 345 urm.
- ³) Moștenirea poate fi cedată cu titlu gratuit, însă, în asemenea caz, ea este supusă formelor donațiilor (art. 813 urm.). Baudry et Saignat, 862. Planiol, II, 1639.
- ⁴) Această materie fiind în relație intimă cu aceea a moștenirilor, ar fi fost mai nimerit ca art. 1399 urm. să facă parte din titlul successiunilor (veți *suprà*, p. 842). Autorii Codului au urmat însă pe Pothier, care se ocupă despre vîndarea unei moșteniri la titlul vîndărei (III, No. 524 urm.).
- ⁵) Pothier, *Vente*, III, 529. Thiry, III, 631. Baudry et Saignat, *Vente*, 862.

ilor defunctului, patrimoniul său activ și pasiv, *universum jus defuncti, emolumentum et onus*. Moștenitorul care a vîndut moștenirea rămîne deci moștenitor (*semel heres, semper heres*); el a încetat însă de a fi proprietarul patrimoniului înstrăinat ¹⁾.

Din împrejurarea că cesionarul unei moșteniri dobîndește întregul patrimoniu, activ și pasiv al defunctului, care se cuvinea moștenitorului vîndător, rezultă că acest contract are în totdeauna un caracter aleator, pentru-că se poate întîmpla ca pasivul să fie mai mare de cît activul. De aceea, am vîdut că Codul Calimach se ocupă despre vîndarea unei moșteniri sub titlul care tratează despre tocma de noroc (art. 1711 urm.) Veđi *supră*, p. 842.

Caracterul aleator al contractului.

Cesiunea cu titlu oneros a unei moșteniri este un contract consensual, nesupus nici-unei forme speciale. Ea este perfectă între părți îndată ce ele sunt de acord asupra prețului și asupra lucrului (art. 1295, § 1). Ea poate fi constatată atît prin un act autentic, cît și sub semnătură privată, legea noastră neprescriind, ca Codul german, un act autentic. (Veđi *supră*, p. 843, nota 4).

Contract consensual.

Efectele cesiunii sau vîndărei unei moșteniri.

Sub această rubrică ne vom ocupa : 1° despre efectele cesiunii între părți ; 2° despre efectele ei în privința terțiilor.

1° Efectele cesiunii moștenirii între părțile contractante.

De câte-orî cesiunea sau vîndarea unei moșteniri este făcută unei persoane străine, adecă : care nu are nici-un drept la moștenire ²⁾, cumpărătorul devine, prin simplul

1) Cpr. Pothier, *loco cit.* Répert. Sirey, *Cess. de dr. successifs*. 6. Duvergier, II, 316. Colmet de Santerre, VII, 142 bis I. Baudry et Saignat, 862. „La cession que fait un successeur, dice Denisart, ne comprend que l'émolument de la succession, mais non le titre de successeur ; car un héritier peut bien faire que tout ce qu'il retirera appartienne a un tiers, mais il ne peut pas faire que ce tiers soit héritier en sa place“. (Collect. de décisions nouvelles, v^o Cession de droits successifs, § 1, No. 3).

2) Când cesiunea moștenirii se face unui comoștenitor, ea e- Art. 786.

efect al consimțimîntului, proprietar pe întreaga moștenire, dacă vîndătorul este unic moștenitor și a înstrăinat toată moștenirea, sau pe partea convenită moștenitorului vîndător, dacă sunt mai mulți moștenitori; și aceasta fără a se distinge între lucrurile corporale și acele incorporale ¹⁾.

Neadmiterea retractului succesoral, prin eliminarea art. 841 din Codul fr.

Cumpărătorul moștenirii ia locul vîndătorului și exercită toate drepturile ce le ar fi putut exercita acest din urmă.

El poate, deci, cere încetarea indivisiunii, acționând pe ceilalți comoștenitori în împărțeală, și acești comoștenitori nu pot să-l depărteze, plătindu-i prețul cesiunii, pentru-că legiuitorul nostru, imitând pe acel italian și pe acel neerlandez, a eliminat art. 841 din Codul francez, care autorisă asemenea excepție, numită în Franța: *retrait successoral* ²⁾.

Eliminarea retractului succesoral este o inovație fericită a legiuitorului nostru.

Inovația adusă de legiuitorul nostru este de astă dată nimerită, pentru-că excepția admisă prin art. 841 din Codul fr. consacră, pe de o parte, o expropriație silită a cumpărătorului, fără nici-o utilitate publică, iar pe de alta, este în contradicție cu principiul modern al libertății transacțiilor. „Retractul succesoral este, dice un autor modern, violarea cea mai brutală a dreptului de proprietate și a libertății convențiilor; . . . el este un drept arbitrar, întemeiat pe motive false, și Codul italian cu drept cuvînt nu l-a mai reprodus“ ³⁾. Prin urmare, bine a făcut le-

chivalează cu o împărțeală și este declarativă, iar nu translativă de drepturi (art. 786). Baudry et Saignat, 867, 873, 911 urm. Aceeași soluție este admisă și în privința licitației. Veți *suprà*, p. 795.

- ¹⁾ Baudry et Saignat, 872. Guillouard, II, 865. Colmet de Santerre, VII, 142 bis III și IV. Nacu, III, 297, pag. 306. Thiry, III, 632, p. 638.—*Contrà*: Laurent, XXIV, 567, după care cesionarul sau cumpărătorul n'ar deveni proprietar de cât prin predarea lucrurilor care compun moștenirea, pentru-că până atunci ele sunt nedeterminate. Tot de această părere era și Pothier (III, 531), însă autoritatea bătrînului jurisconsult nu ne servește la nimic, pentru-că din timpul lui, vîndarea, după cum știm, nu devenia perfectă de cât prin tradiție.
- ²⁾ Retractul succesoral n'a fost admis nici în Codul german, și rîu și fără cale unii autori regretă eliminarea lui. Veți *suprà*, p. 843, nota 4, *in fine*.
- ³⁾ T. Huc, V, 19 și *Le Code civil ital. et le C. Napoléon*, I, p. 232, No. III. Veți în același sens: Acollas, II, p. 266

giuitorul nostru de a desființat această instituție exotică și de alte timpuri, care, dacă altă dată era întru câtva în armonie cu ideea de coproprietate familială și de conservarea bunurilor în aceleași mâni, astăzi nu mai este potrivită cu cerințele economice ale timpurilor moderne.

Pentru a fi însă logic, legiuitorul nostru trebuia să desființeze și *retractul litigios* (art. 1402), căci aceleași motive se opun și la existența acestei instituții. Și apoi, între aceste două retracte există o legătură intimă, după cum observă toți autorii. Desființarea retractului succesoral și a retractului de indivisiune (art. 1404 C. fr.)¹⁾, trebuia, deci, să aducă după sine și desființarea retractului litigios.

Retractul litigios.

Obligațiile vîndătorului unei moșteniri.

Vîndătorul unei moșteniri are, ca ori-ce vîndător în genere, două obligații de îndeplinit : a preda lucrurile vîndute și a răspunde de dîsele (art. 1313).

1° Predarea lucrului vîndut.

Vîndătorul trebuie să predea cumpărătorului tot ce

Predarea lucrurilor vîndute.

și 267. Aubry et Rau, VI, § 621 ter, p. 516, 517, nota 1. Planiol, III, 2444. Baudry et Wahl, *Successions*, III, 2579. Demolombe, XVI, 11 și 13. Pand. fr., *Successions*, 7254. Vigié, II, 305. Laurent, X, 341. Desjardins, *Revue pratique*, t. 30 (anul 1870), p. 534, No. 39. Batbie, *Revue critique*, t. 28 (anul 1866), p. 146. Autorii vechi, precum : Vazeille (*Successions*, I, art. 841, p. 319) și Poujol (*Successions*, II, p. 99) cari apără această instituție, se întemeiază pe discursul lui Chabot care, între altele, a ținut că este de interesul familiilor ca străinii să nu pătrundă secretele lor. Curiositatea de a ști în ce consistă o moștenire, adaogă Merlin, citat de Poujol, ascunde mai în totdeauna un scop răutăcios : *Nemo curiosus nisi malevolus*. „Il importe à la morale et à l'ordre public, țină o decizie a Curței de Casație din Franța din 26 Iunie 1736, que des spéculateurs étrangers ne soient pas associés aux affaires des cosuccessibles“. Veți și Glasson, *Eléments de dr. fr.*, I, 165, p. 592, 593 (ed. a 2-a). Precum vedem, motivele pe care se întemeiază retractul succesoral sunt de o slăbăciune extremă, și el a dispărut cu drept cuvînt din legea noastră. Veți t. III a Coment. noastre, p. 444, nota 4 și Tratatul nostru în limba franceză, pag. 180. Cpr. A. Dobriceanu, *Retrait successoral* (teză pentru doctorat, Paris, 1881).

1) Veți t. V a Coment. noastre, p. 209, nota 2.

provine din moștenire ¹⁾, și chiar lucrurile produse în urma deschiderii succesiunii, precum: puii animalelor (prășila), fructele culese, care există încă în natură, etc.

Restituirea
foloaselor
trase din
moștenire.

El trebuie să-î restituie, în lipsa unei convenții contrare, toate foloasele ce a tras din moștenire, valoarea fructelor consumate sau înstrăinate de dînsul înainte de cesiune ²⁾; capitalurile sau dobîndile percepute, valoarea lucrurilor vîndute și chiar acelor înstrăinate cu titlu gratuit ³⁾; într'un cuvînt, el trebuie să restituie tot ceea ce a primit din moștenire (art. 1400): *omne quod ex hereditate pervenit* (L. 2, § 1, *in fine*, Dig., 18. 4).

Starea în
care lucrurile
trebuesc
predate.

Vîndătorul trebuie să predea lucrurile moștenirii în starea în care ele se găseau în momentul cesiunii ⁴⁾. Valoarea

Hârtii sau
tablouri de
familie.

1) Sunt însă lucruri pe care vîndătorul nu le dă cumpărătorului, chiar în lipsa unei anume convenții. — Ast-fel sunt, de exemplu, lucrurile care nu au nici-o valoare venală, precum: hârtiile sau tablourile de familie (cpr. art. 2373 C. german, citat *infra*, p. 852, nota 5, *in fine*); diplomele și decorațiile defunctului, afară de cazul când acestea din urmă ar fi impodobite cu pietre scumpe de o valoare considerabilă, etc. Cpr. Planioi, II, 1643. Baudry et Saignat, 884. Répert. Sirey, *Cession de dr. successifs*, 7. Rolland de Vilargues, Répert. v^o *Droits successifs*, No. 14. Guillouard, II, 871. Troplong, II, 974. Duvergier, II, 338. Marcadé, VI, art. 1696 urm. No. III, *in fine*, p. 350.

Art. 2375 C.
german.

2) Pothier, *Vente*, III, 534. Baudry et Saignat, 875. Cpr. și art. 2375 C. german, după care vîndătorul datorește cumpărătorului valoarea lucrului consumat sau înstrăinat (*den Wert des verbrauchten oder veräußerten Gegenstandes*).

3) Pothier, III, 534. T. Huc, X, 236. Baudry et Saignat, 876. Troplong, II, 967. Aubry et Rau, IV, § 359 ter, p. 448. Duranton, XVI, 522. Marcadé, VI, art. 1696 urm., No. III, p. 348 urm. „*Rerum ante venditionem donatarum pretia præstari æquitatis ratio exigit*“, dice L. 2, § 3, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4.—*Contrà*: Thiry, III, 631. Duvergier, II, 324. Guillouard, II, 867. După acești din urmă autori, moștenitorul vîndător n'ar datori valoarea obiectelor de moștenire dăruite de dînsul, pentru-că el n'a tras nici-un folos din ele. Adevêrul e însă că el a tras foloase indirecte din daniile făcute, pentru-că, în cazul de față, el ar fi dispus de bunurile sale proprii, dacă n'ar fi avut la dispoziție bunurile moștenirii.

Art. 2374
C. german.

4) Cpr. art. 2374 din Codul german, care dice că: „vîndătorul este obligat să remită cumpărătorului obiectele succesiunii existente în momentul vîndărei, cu tot ceea-ce a dobîndit, inaintea inchierei vîndărei, în virtutea unui drept făcînd parte din moștenire“.

ce lucrurile de moștenire ar fi dobândit în plus, în urma deschiderii moștenirii, va folosi cumpărătorului, chiar dacă această plus-valută s'ar datori îmbunătățirilor făcute de moștenitor, pentru-că acest din urmă a trebuit să le vîndă în consecință. Dacă, din contra, lucrurile care compun moștenirea au perdut din valoarea lor, sau dacă chiar unele din ele au perit de istov, paguba privește pe cumpărător, pentru-că este de presupus că el a avut în considerație toate aceste împrejurări la fixarea prețului¹⁾.

Moștenitorul vîndător nu va răspunde nici de perderile sau deteriorările cauzate prin culpa sa, ori-cât de gravă ar fi, pentru-că, înainte de cesiune, el fiind proprietarul moștenirii, avea dreptul de a usa și chiar de a abusa de lucrurile care o compuneau (art. 480). Cumpărătorul n'a avut de cât să dea un preț în consecință²⁾.

Din împrejurarea că moștenitorul vîndător trebuie să restituie cumpărătorului toate foloasele, ce a tras din moștenirea cedată, rezultă că el nu poate să păstreze beneficiul confuziunii care ar fi stîns datoriile sale personale către defunct, sau acel al consolidărei, care ar fi stîns servituțile datorite de un fond al său personal, unui fond care aparținea defunctului. Intre moștenitorul vîndător și cumpărătorul său cesionarul moștenirii, confuziunea și consoli-

¹⁾ Baudry et Saignat, *Vente*, 877.

²⁾ Pothier, III, 534. Baudry et Saignat, 878. Guillouard, II, 870. Duvergier, II, 325. Laurent, XXIV, 574. Aubry et Rau, IV, § 359 *ter*, p. 449.

Legea romană distinge între culpa gravă și cea ușoară : „*Si lata culpa amiserit aliquid, venditor tenebitur*“, dicea Ulpian (L. 2, § 5, Dig., 18. 4). Astă-di, cu toată părerea contrară a lui Troplong (*Vente*, II, 966 ; cpr. și Arntz, III, 1094), doctrina decide cu drept cuvînt că moștenitorul nu răspunde nici de *culpa lata*, și prin urmare, nici de dol, pentru-că nu este cu putință ca moștenitorul să comită o culpă, înainte de cesiune, față de un cesionar care nu există. Baudry et Saignat, 879. Duvergier, II, 326 și autorii *supra* citați. „Ar fi o nebunie, iar nu dol, țice Duvergier (*loco cit.*, p. 404), din partea aceluia, care neînstrăinînd încă moștenirea, și-ar pune toată silința sa a micșora valoarea ei“.—Moștenitorul vîndător n'ar putea fi responsabil către cumpărător de cât atunci când ar fi tras foloase personale din perirea lucrurilor de moștenire. Cpr. Thiry, III, 631, *in fine*, p. 637.

darea rămâne fără efecte, aceste efecte nefiind menținute de cât în folosul celor de al treilea ¹⁾).

Accesoriile
moștenirei.

Moștenitorul vîndător trebuie să predea cumpărătorului moștenirei lucrurile găsite în moștenire, nu numai cu accesoriile existente în momentul deschiderii ei, dar și cu acele datorite propriei sale administrațiuni, precum ar fi: amanetul, ipoteca, fidejusiunea, etc. dobîndite de dînsul ²⁾).

Dreptul
cumpărăto-
rului la par-
tea comoș-
tenitorului
cedentului,
care ar fi
renunțat la
moștenire.
Controversă.

Cât pentru chestiunea de a se ști dacă cesionarul unei moșteniri se folosește, sau nu, de partea unui comoștenitor a cedentului, care ar fi renunțat la moștenire, ea era controversată în dreptul roman ³⁾, cât și în dreptul vechi francez ⁴⁾, și este discutată și astăzi. Părerea generală este că aceasta e mai mult o chestie de fapt și de interpretare a voinței părților, de cât o chestie de drept ⁵⁾. Așa, de exemplu, dacă am dis: îți vînd dreptul meu de o pătrime ce am la moștenirea tatălui meu, cumpărătorul, de bună samă, n'a înțeles a cumpăra, iar eu, vîndătorul, a vinde de cât *pătrimea* care mi se cuvine în moștenirea înstrăinată; dacă, din contra, am dis: îți vînd dreptul de moștenire ce mi se cuvine de la tatăl meu, contractul va fi interpretat în contra mea, vîndătorul, și în favoarea cumpărătorului ⁶⁾.

¹⁾ Baudry et Saignat, 881. Guillouard, II, 869. Planiol, II, 1645. Arntz, III, 1095. Acollas, III, p. 336. Thiry, III, 633.

²⁾ Baudry et Saignat, 882. Duvergier, II, 335, p. 408. Cpr. L, 2, § 8, Dig., *De heredit. vel actione vendita*, 18. 4.

³⁾ Veți Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, III, § 603, nota 14.

⁴⁾ Veți Pothier, III, 545, p. 212 urm. Veți și autorii citați de Duvergier, II, p. 410, nota 1.

⁵⁾ Thiry, III, 631, *in fine*. Baudry, III, 642. Baudry et Saignat, 885. Laurent, XXIV, 575. Colmet de Santerre, VII, 144 bis VII. Marcadé, VI, art. 1696 urm., No. III, p. 349 urm. Guillouard, II, 872. T. Huc, X, 236. Mourlon, III, 698.—Art. 2373 din Codul german dispune, în această privință, că partea de moștenire venită vîndătorului, în urma vîndărei, nu se consideră, la caz de îndoială, ca cuprinsă în vîndare. Aceeași soluție este aplicabilă hărților și portretelor de familie. „*Das Gleiche gilt von Familienpapieren und Familienbildern*“. Veți în privința titlurilor de familie, *supra*, p. 850, nota 1.

⁶⁾ Cpr. Nacu, III, 307, p. 309, și autorii citați în nota precedentă.

2° Obligația de garanție. (Art. 1399).

A doua obligație a moștenitorului care vinde drepturile sale succesoriale, este garanția. Această obligație se deosebește însă aici de cea care există în vânzările ordinare, pentru-că moștenitorul care-și vinde drepturile sale succesoriale, nu vinde lucruri anume determinate, ci moștenirea ce i se cuvine, adică: o universalitate de bunuri. De aceea vîndătorul nu garantează, în lipsa unei convenții speciale, de cât calitatea sa de moștenitor (art. 1399) ¹⁾.

„Obligația vîndătorului, dice art. 2376 din Codul german, consistă numai în a garanta că el avea drept la moștenire. El nu răspunde de viciurile ce ar putea să aibă un lucru al moștenirii: *Fehler einer zur Erbschaft gehörenden Sache hat der Verkäufer nicht zu vertreten*“.

Art. 2376
C. german.

Cedentul garantează, însă, evicțiunea care rezultă din un fapt al său personal, precum ar fi: o cesiune anterioară a aceleiași moșteniri făcută unei alte persoane, și el nici nu s'ar putea sustrage de la această răspundere prin o convenție specială. Cu alte cuvinte, vom aplica și în specie dispoziția art. 1339 care, fiind o dispoziție generală, se aplică la ori-ce vîndare în genere ²⁾.

Aplicarea
art. 1339.

Efectele garanției sunt acele determinate de art. 1341 urm. pentru ori-ce vîndare în genere. Cesionarul evins va avea, deci, drept la restituirea prețului și la daune, dacă este loc ³⁾.

Art. 1341
urm.

Obligațiile cesionarului.

Trecem acum la obligațiile cesionarului. Ca ori-ce cumpărător, el trebuie să plătească prețul cesiunii, căci, fără preț, nu există vîndare. (Veđi *supră*, p. 576).

Plata prețului.

- 1) Rămâne însă bine înțeles că părțile pot să mărească sau să micșoreze această garanție de drept. Garanția de fapt va fi, în asemenea caz, cărmuită de dreptul comun (art. 1341). Planiol, II, 1646. Guillouard, II, 873. Baudry et Saignat, 890.
- 2) Pothier, III, 533. Troplong, II, 956. Baudry et Saignat, 887. „*Planè de facto suo venditor satisfactio cogendus est*“, dice L. 2, Pr., *in fine*, Dig., 18. 4. Veđi și *supră*, p. 707 și 826, unde am vedut că această dispoziție se aplică și la cesiunea de creanță.
- 3) Thiry, III, 634, *in fine*. Baudry et Saignat, 889. Laurent, XXIV, 577. Duvergier, II, 313.—Veđi însă Troplong, II, 956,

Art. 1401.

În al doilea loc, cesionarul trebuie să plătească datoriile moștenirii și să îndeplinească toate obligațiile, cu care defunctul a grevat patrimoniul său. Cesionarul intrând în locul cedentului, trebuie să sufere toate sarcinile moștenirii, pe care le-ar fi suferit acest din urmă, dacă n'ar fi înstrăinat drepturile sale. În consecință, el trebuie să restituie vîndătorului sumele plătite de acesta, înainte sau după cesiune, pentru datoriile și sarcinile moștenirii, și să-î țină samă de sumele de care era el însuși creditor al moștenirii¹⁾, dacă nu există o stipulație contrară (art. 1401)²⁾.

Cheltueli
de înmormîntare,
legate, im-
posite, etc.

Ast-fel, cesionarul va restitui vîndătorului cheltuelile de înmormîntare, datoriile și legatele plătite de dînsul, impositele plătite în contul succesiunii, nu însă și taxele de timbru și înregistrare pentru transmiterea moștenirii³⁾.

Art. 1713
C. Calimac.

„Toate câte câștigă moștenitorul prin dritul moștenirii, dice art. 1713 din Codul Calimach (1280 C. austriac), precum sunt, de pildă : luate roduri și pretenții (creanțe), se cuvin masei moștenitorului, iar din impropivă toate câte el aŭ cheltuit dintru ale sale în întrarea în moște-

care aplică și astăzi distincțiunea pe care o făcea legea 8, Dig., 18, 4, după care cumpărătorul avea drept la restituirea prețului, dacă pretinsul *de cuius* era încă în viață, și la valoarea moștenirii, atunci când vîndătorul nu avea drept la ea.

¹⁾ Dacă o servitute, datorită de un fond al defunctului, unui fond al moștenitorului, s'a stîns prin întrunirea ambelor fonduri în mâna acestui din urmă, cesionarul va trebui să restabilească servitutea, sau să despăgubiască pe moștenitor de paguba suferită prin perderea servitutei. Pothier, *Vente*, III, 543. Baudry et Saignat, 896. Duvergier, II, 345. Cpr. L. 2, § 19, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4 și L. 9, Dig., *Communia prædiorum*, etc. 8. 4. Dacă presupunem, din contra, că un fond al vîndătorului ar datorii o servitute unui fond al defunctului, vîndarea moștenirii o va face să renască în folosul cumpărătorului. Cpr. Pothier, III, 537. Troplong, II, 971. Duvergier, *loco cit.*

²⁾ Intenția părților de a deroga de la dispozițiile legii ar putea să rezulte nu numai din voința lor expres formulată, dar și din termenii contractului, pe cale de interpretare. Cas. fr. D. P. 54. 1. 54. D. P. 60. 1. 228.

³⁾ Cpr. Baudry et Saignat, 893, 894.—Cât pentru taxa privitoare la însăși cesiunea moștenirii, ea va privi pe cumpărător, dacă nu este stipulație contrară. Baudry et Saignat, *loco cit.*

nire, sau pentru masa ei, se scad din masă. In aceste cheltueli se socotesc datoriile plătite, legaturile date, dările și cheltuelile îngropărei, dacă nu s'aun alcătuit anume într'alt chip pentru acestea“.

Unii ar voi ca cesionarul să restituie vîndătorului și sumele ce acesta ar fi plătit din eroare, terțiilor, creșdu-i creditorii ai moștenirei ¹⁾, însă această soluție este inadmisibilă, pentru-că cesionarul nu trebuie să plătească de cât ceea ce datoria în realitate defunctul, nu însă și ceea ce s'a plătit pe nedrept din culpa vîndătorului. Acest din urmă va suferi deci consecințele erorii sale ²⁾.

Restit. sumelor plătite din eroare de vîndător. Controversă.

Moștenitorul vîndător nu poate, deci, cere de la cesionar ceea ce el (vîndătorul) a plătit unui creditor presupus al moștenirei, după cum el nu are de plătit cesionarului ceea ce a primit fără a-i fi datorit: „*Nam hoc servari, ut heres emptori non præstet quod non debitum exegerit; neque ab eo consequatur, quod non debitum præstiterit*“ (L. 2, § 7, Dig., *De hereditate vel actione vendita*, 18. 4).

2° Efectele cesiunii moștenirei în privința terțiilor.

Terții față de cari trebuie să determinăm efectele cesiunii drepturilor succesoriale, sunt mai întâi: creditorii și debitorii defunctului, și apoi reprezentanții cu titlu particular ai cedentului.

Cesiunea făcută de moștenitor fiind, în privința creditorilor moștenirei și a legatarilor cu titlu particular, *res inter alios acta*, nu poate să facă poziția acestora mai rea. Prin însuși faptul cesiunii, cedentul a acceptat moștenirea (art. 691) și a devenit debitorul lor; el nu poate deci să le dea, fără consimțimîntul lor, un alt debitor în locul lui. Rămânînd moștenitor, cu toate-că a cedat drepturile sale (*semel heres, semper heres*), cedentul este obligat la plata datoriilor defunctului, însă de câte-ori el va plăti aceste datorii, va avea recurs contra cesionarului ³⁾.

Plata datoriilor defunctului.

¹⁾ Duvergier, II, 347, p. 423.

²⁾ Pothier, *Vente*, III, 544. Arntz, III, 1098. Baudry et Saignat, 895. Guillaud, II, 868. Duranton, XVI, 523. Margadé, VI, art. 1696 urm., No. IV. Aubry et Rau, IV, § 359 *ter*, p. 448, text și nota 6. Cpr. și L. 2, § 1 și 7. Dig., *De heredit. vel actione vendita*, 18. 4 și L. 2, Cod, *eod. t.*, 4. 39.

³⁾ „Creditorii moștenirei și legatarii, ăice art. 1715 din Co-

Art. 974.

Creditorii succesiunii cărora, după cum am văzut, cesiunea nu le este opozabilă, nu au acţiune directă contra cesionarului, pentru-că acest din urmă nu este debitorul lor direct, ci al cedentului a cărui creditori ei sunt. Ei pot deci acţiona pe cesionar, exercitând drepturile debitorului lor prin acţiunea indirectă saŭ oblică (art. 974) ¹⁾.

Moştenitorul vîndător nu este însă obligat a aştepta urmărirea creditorilor. Prin cesiunea drepturilor sale, el n'a putut înţelege să rămână la infinit supus acţiunii creditorilor moştenirei. El poate, deci, să ceară de la cumpărător dovada plăteii datoriilor exigibile ale moştenirei. Cumpărătorul va putea însă să ceară un termen necesar lichidării datoriilor moştenirei. Judecătorii vor aprecia în fapt dificultăţile ce presintă această lichidare şi timpul ce ea necesitează ²⁾.

Acţ. cesionarului
contra debitorilor
moştenirei.

În cât priveşte pe debitorii moştenirei, este cert că cesionarul are o acţiune directă în contra lor, pentru-că el a devenit, în baza cesiunii, proprietarul creanţelor moştenirei.

Acţ. ce aparţin
cedentului.

Cedentul ar putea şi el, cât timp cesionarul nu este încă cunoscut debitorilor moştenirei, să ceară plata de la aceşti din urmă, rămânînd ca sumele primite de la dînşii să fie restituite cesionarului. Cesionarul are, deci, interes de a aduce cesiunea la cunoştinţa debitorilor moştenirei, de şi este aproape generalmente admis că art. 1393 nu este aplicabil în specie ³⁾.

Art. 1715
C. Calimach.

dul Calimach (1282 C. austriac), pot să ceară îndestularea lor nu numai de la cumpărătorul moştenirei, ci şi de la însu-şi moştenitorul, căci drepturile lor precum şi acele ale datornicilor moştenirei nu se strămută prin vîndarea moştenirei“.

Art. 2382
C. german.

„Cumpărătorul plăteşte pe creditorii moştenirei, din momentul vîndărei, dice art. 2382 din Codul german, fără prejudiciul responsabilităţii vîndătorului, care se menţine (*unbeschadet der Fortdauer der Haftung des Verkäufers*“. Şi a acest text adaogă că părţile n'ar putea nici într'un mod să stipuleze descărcarea lor cătră terţii. Cpr. Ernst Barre, *Bürgerliches Gesetzbuch und Code civil*, § 103, p. 156.

¹⁾ Baudry et Saignat, 899. T. Huc, X, 236, *in fine*. Laurent, XXIV, 579. Arntz, III, 1098. Aubry et Rau, IV, § 359 ter, p. 450, nota 11. Duvergier, II, 348. Duranton, XVI, 525. Troplong, II, 980. Planiol, III, 1644.

²⁾ Cpr. Pothier, III, 540. Duvergier, II, 349, p. 426.

³⁾ Veđi *supră*, p. 799, nota 1, 812, t. şi nota 2, şi *infra*, p. 859.

Din împrejurarea că cesionarul moștenirii este, după cum am vădit, obligat la plata datoriilor moștenirii, după cum era obligat și cedentul, rezultă că dacă acest din urmă a acceptat moștenirea pur și simplu, fie în mod expres (art. 689), fie tacitamente prin însuși faptul vîndărei (art. 691), sau prin alte fapte care fac a se presupune acceptarea (art. 689), cesionarul va plăti datoriile *ultra vires emolventi*.

Plata datoriilor *ultra vires*.

Cestiunea este însă de a se ști dacă, în caz de acceptare beneficiară din partea moștenitorului, cesiunea drepturilor sale succesoriale îl face, sau nu, să piardă calitatea de moștenitor beneficiar. Cu alte cuvinte, prin cesiunea moștenirii, moștenitorul devine el moștenitor pur și simplu, cu obligație pentru dînsul și prin urmare, și pentru cesionar, de a plăti datoriile defunctului *ultra vires*? Cestiunea este controversată. Negativa este generalmente admisă, și cu drept cuvînt, pentru-că art. 705 din Pr. civ., după care moștenitorul beneficiar care a vîndut, fără formele legale, bunuri imobile de ale moștenirii, devine moștenitor pur și simplu, presupune vîndarea unor imobile particulare care, prin această înstrăinare, sunt sustrase de la acțiunea creditorilor, iar nu vîndarea întregului patrimoniu a defunctului, adică : a masei active și pasive a tuturor bunurilor sale, vîndare care nu aduce nici-o jignire creditorilor, întrucât același patrimoniu rămîne gagiul lor. Concluziunea care se impune este deci următoarea : Beneficiul de inventar va subsista, în urma cesiunii moștenirii, atît în folosul cesionarului cît și a cedentului ¹⁾.

Subsistarea beneficiului de inventar în urma cesiunii moștenirii. Controversă.

„Vîndătorul este obligat, dice art. 2384 din Codul german, să notifice imediat tribunalului succesiunii (*dem Nachlassgericht*) numele cumpărătorului. Notificarea cumpărătorului poate înlocui pe cea a vîndătorului“.

Art. 2384 C. german.

¹⁾ Veđi în acest sens : Baudry et Saignat, *Vente*, 902. Laurent, IX, 406 și XXIV, 568. Demolombe, XV, 390 urm. Guillouard, II, 866, *in fine*. Duvergier, II, 341. Troplong, II, 974. Duranton, VII, 54 și XVI, 528. Boileux, V, art. 1696, p. 821, 822. Malpel, *Successions*, 239 (ed. din 1826). Merlin, *Quest. de droit*, v^o *Héritier*, § 11, p. 420 urm. (ed. a 5-a din 1829). Marcadé, VI, art. 1696 urm., No. V, p. 352. Demante, III, 126 bis III. Répert. Sirey, *Accept. de successions*, 537 urm. și *Cessions de dr. successifs*, 29. Pand. fr.,

Raporturile
dintre cesio-
nar și terții
cari au do-
bîndit drep-
turi de la
cedent.

Sub denumirea de *terții* am cuprins până acum nu-
mai pe creditorii și debitorii defunctului. Se poate însă
întâmpla ca cedentul să fi făcut înstrăinări sau constituiri
de drepturi reale care jignesc drepturile cesionarului moș-
tenirei. Moștenitorul a putut chiar să vîndă aceeași moș-
tenire la mai multe persoane. In fine, creditorii cedentu-
lui au putut să poprească în mânilor debitorilor moșteni-
rei suma ce ei au a lua de la cedent. Prin urmare, chestiu-
nea este de a se ști cum se regulează raporturile cesio-
narului moștenirei cu acești terții, cari au dobîndit de la
cedent drepturi în opoziție cu ale sale. In privința mobi-
lelor corporale, cesiunea este opozabilă terțiilor fără vre-o
formalitate, nefiind prescrisă de lege, în privința acestor bu-
nuri, nici-o regulă specială. Intre cesionarul moștenirei și do-
bînditorul unui mobil corporal, preferința se va determina, în
principiu, după data titlului său respectiv, acel anterior în
dată avînd precădere, cu această deosebire însă că acel
pus în posesiunea lucrului corporal va avea precădere
dacă el este de bună credință (art. 972).

Transcrierea
titlului de
vîndare.

Este, de asemenea, afară de ori-ce îndoială că de căte-
ori moștenirea vîndută unei persoane străine, adică, alta
de cât un moștenitor ¹⁾, va cuprinde imobile, cesionarul
nu va putea opune titlul său terțiilor, de cât dacă titlul a
fost transcris (art. 1295, § 2 și 722 Pr. civ.) ²⁾; de unde

Successions, 4424 urm. Le Sellyer, *Successions*, II, 900, p. 224 urm. Aubry et Rau, VI, § 618, p. 468. Hureau, *Successions*, II, 285 (ed. din 1868). Vazeille, *Successions*, I, art. 806, No. 3 (ed. din 1837).—*Contrà*: Bilhard, *Bénéfice d'inventaire*, 131 (ed. din 1838). Colmet de Santerre, V, 142 bis V. C. Amiens, *Pand. chron.*, I. 2. p. 31, nota a (decisie criticată de toți autorii).

¹⁾ Cpr. Planiol, II, 1642. Thiry, III, 632, p. 638. Baudry et Saignat, 907. Verdier, *Transcription*, I, 82.

²⁾ Îdicem că, pentru a fi supusă transcrierii, moștenirea tre-
buie să fi fost vîndută unei persoane străine, căci dacă ea
a fost vîndută unui comoștenitor, înstrăinarea se consideră
ca o împărțeală (veđi *suprà*, p. 847, nota 2), și împărțeala
fiind declarativă iar nu translativă de drepturi (art. 786
C. civ.), nu este, după legea noastră, supusă transcrierii (art.
1801, C. civ. 722 Pr. civ.) Cpr. Mourlon, *Transcription*, I, 169,
p. 388. Flandin, *Transcription*, I, 196, p. 122. Baudry et Sai-
gnat, *Vente*, 911. Veđi t. III a Coment. noastre, p. 43, text
și nota 2 și p. 612.

resultă că dintre mai mulți cesionari ai aceleiași moșteniri cuprindând imobile, acela va fi preferat care va fi îndeplinit formalitatea transcripției. (Veđi *supră*, p. 547, 548).

În caz când moștenirea cuprinde creanțe, chestiunea este controversată, însă știm, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că art. 1393 nu se aplică la cesiunea unei universalități de bunuri, precum este aceea a unei moșteniri, ci numai la vîndarea uneia sau mai multor creanțe individuale ¹⁾. În consecință, se decide că cesionarul va fi admis a stabili prin marturi și presumpțiuni că debitorii moștenirei, cari au făcut plata în mâinile cedentului, știeau că el nu mai era creditorul lor ²⁾.

Inaplic. art. 1393 la cesiunea unei moșteniri.

III. Vîndarea de drepturi litigioase (Retractul litigios) ³⁾.

Am vedut *supră*, p. 848, că legiuitorul nostru, imitând pe acel italian, a eliminat dispoziția din Codul fr. (art. 841), relativă la retractul succesoral. Retractul litigios n'a avut însă aceeași soartă, căci el a fost admis atât în Codul italian (art. 1546), cât și în Codul nostru (art. 1402). Cu-toate-acestea, motivele care pledează în contra retractului succesoral există și în contra retractului litigios; de-oare-ce acest retract, împrumutat de la două constituții celebre, cunoscute sub numele de: *Per diversas et ab Anastasio* ⁴⁾, care permiteau aceleia, în contra căruia exista

Critica retractului litigios.

¹⁾ Veđi autoritățile citate într'un sens și în altul, *supră*, p. 799, nota 1 și 813, *ad notam*.

²⁾ Mourlon, III, 696, *in fine*.

³⁾ Veđi asupra acestei materii: Pothier, *Vente*, III, 583. Pe lângă autorii citați, se poate consulta: T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 595 urm.; Doublet, *Études sur le retrait litigieux*, *Revue pratique*, t. 9 (anul 1860), p. 105 urm., p. 164 urm. Desjardins, *Du retrait de droits litigieux* (1 v., 1871), studiu apărut mai întâi în *Revue pratique*, t. 25 și urm. (anul 1868 și urm.), p. 138 urm.; t. 29 (anul 1870), p. 451 urm. și t. 30 (anul 1870), p. 225 urm. Boulet, *Des retraites sous le Code civ.* Labbé, *Étude sur les retraites*, *Revue critique*, t. 6 (anul 1855). Drouet, *Des retraites de dr. litigieux*, etc. (1 vol., 1854); Grenier, *Des retraites* (1 vol., 1872); Terrat, *Des retraites* (1 vol., 1872), etc.

⁴⁾ L. 22 și L. 23, Cod, 4. 35. Veđi *supră*, p. 824, nota 2, *in fine*, și *infră*, p. 879, n. 1. După această lege, cumpărătorii de procese erau considerați ca niște adevărați *spoliatori*: *emptores litium fortunis alienis inhiantes*; iar Pothier le arunca

un drept contestat *vîndut*, să se libereze de cesionar, numărându-i prețul cesiunii, spesele contractului și dobînda din ziua când cesionarul a plătit prețul stipulat, este o expropriare într'un interes privat, și ca atare, în contradicție flagrantă cu principiul libertății, care caracterizează societățile moderne. Este adevărat că el are de scop împruținarea și terminarea proceselor, pe care societatea are interes de a le vedea sfîrșite cu o oară mai înainte¹⁾; însă când un proces s'a născut în mod regulat, schimbarea uneia din părți nu este o rațiune suficientă pentru a face să intervină autoritatea legii. Retractable litigios este, deci, menit să dispară cu timpul din legile moderne, după cum a și dispărut din Codul neerlandez, din acel german și din alte legislațiuni²⁾.

calificativul de *odios*. Veđi *infra*, nota 1. — Legea *Licina* oprise mai întăi cu totul cesiunea acțiunilor divisorii, făcută unui cumpărător mai puternic (*ad potentiorum*). L. 12, Dig., *De alienatione iudicii mutandi*, 4. 7. Această prohibiție a fost generalisată prin o constituție a lui Dioclețian și Maximian (L. 1 și 2, Cod, *Ne liceat potentioribus patrocinium litigantibus prestare, vel actiones in se transferre*, 2. 14).

1) „Ce retrait, dice Pothier (*Vente*, III, 597) est très équitable. Le bien de la paix exige que le débiteur qui, en prenant pour lui le marché, éteint le proces auquel la dette litigieuse devait donner lieu, soit préféré pour ce marché à un odieux acheteur de procès“. Cuvîntul *odios* este în orice caz exagerat; căci, după cum foarte bine dice Laurent (*Avant-projet*, V, p. 308), a specula la noroc saă a face un contract aleator nu are în sine nimic odios. „Număi o prejudecată, dice Colmet de Santerre (VII, 146 bis I, p. 208), poate să justifice calificarea disprețuitoare aruncată unui cumpărător de procese, care nu este de căt un speculator, un om care joacă la noroc (*un homme qui cherche à courir une chance*)“.

2) Cpr. Laurent, XXIV, 581 și *Avant-projet de révision du C. civil*, V, p. 308. T. Huc, X, 237 și *Tr. de la cession*, II, 595 urm. Boissonade, *Projet de C. civil pour l'Empire du Japon*, III, 227 urm. Bathie, *Mémoire sur la révision du C. civil*, *Revue critique*, anul 1866, p. 149. Desjardins, *Revue pratique*, t. 30, anul 1870, No. 109, p. 277 urm. Acolas, III, p. 338, nota 4.—Cu-toate-acestea, instituția retractului litigios este apărută, și unii o cred *excelentă și înțeleaptă*. Veđi Guillouard, II, 879. Duvergier, II, 354 urm. Baudry et Saignat, 924. Glasson, *Éléments de droit français*, I, 165, p. 590 urm. (ed. a 2-a). Bédarride, *Du dol et*

Casurile în care un drept se socotește litigios.

Art. 1403.—Lucrul se socotește litigios când există proces *saū* ¹⁾ contestațiune asupra fondului dreptului. (Art. 1402, 1404 C. civ. Art. 1700 C. fr.)

La Romani, un drept era litigios în urma litiscontestației ²⁾. Spre a preîntîmpina dificultățile din dreptul vechiū francez, Codul actual voește ca dreptul să fie litigios când există proces saū contestație asupra *fondului* dreptului.

Casurile
când un
drept este
litigios.

Ast-fel, pentru ca dreptul să fie litigios se cere :

1° Ca să existe un proces înaintea orî-cărei instanțe judecătorești: civile, comerciale, judecător de ocol, etc. ³⁾, în momentul cesiunei. Dacă procesul ar fi luat sfîrșit prin o hotărîre definitivă, dreptul n'ar mai fi litigios ⁴⁾;

de la fraude, IV, 1781. „Acel care, spre a se îmbogăți, ȳice acest din urmă autor, își face adesea-orî un titlu din scandalul ce are să provoace, nu se poate plînge de lipsa beneficiilor pe care i-o rȳdică retragerea drepturilor sale“. „Considerȳnd, ȳice Curtea din Focșani (*Dreptul* din 1885, No. 56), cȳ principiul art. 1402 își are origina în legea *ab Anastasio*, pentru rațiunea de a împedica cupiditatea cumpȳrȳtorilor de procese, cari speculeazȳ în detrimentul debitorilor acțiȳnați, îngreunȳndu-le poziȳia prin substituirea unui noū creditor, dispus a înmulȳi rigorile de procedurȳ și ast-fel a face și procesele interminabile: cȳ principiul acestei legi, de la legea *ab Anastasio* și pȳnȳ astȳdȳi, are aceeași rațiune, ca una ce distruge speculaȳiunile periculoase și cupide, *ceea ce este mai moral și mai util societȳței de cȳt o pretinsȳ atingere a dreptului de proprietate*“ (?). „Respectul familiei este mai pre sus de cȳt libertatea convenȳiunilor“, ȳice Glasson (*op. cit.*, I, p. 592, *in fine*).

- 1) Textul fr. ȳice : și, expresie care este mult mai exactȳ. Art. Dr. strȳin.
1547 din Codul italian ȳice cȳ dreptul se considerȳ ca litigios cȳnd existenȳa sa este contestatȳ în justiȳie : „*quando la sussistenza del diritto giȳ sia giudizialmente contestata*“.
- 2) L. 1, § 1, Dig., *De litigiosis*, 44. 6. Veȳi asupra *Litiscontestatio* : Keller, *Über Litiscontestation und Urtheil nach classissem rȳmischem Recht* (Zurich, 1827), § 1 urm. Windscheid, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, I, § 124 (*Einfluss des Processes auf die Gestaltung des materiellen Rechtsverhȳltnisses*). Cpr. Van Wetter, *Cours ȳlȳment. de dr. romain*, I, § 128.
- 3) Baudry et Saignat, 918. T. Huc, *op. cit.*, II, 623.
- 4) Cpr. C. Paris și Trib. Ilfov, *Pand. Pȳriod.* 94. 2. 19 și C. judiciar din 1898, No. 43. Baudry et Saignat, 919 urm. T. Huc, *op. cit.*, II, 638 urm. Planiol, II, 1653. Thiry, III, 636, și toȳi autorii.

20 Procesul trebuie să fie relativ la însu-și *fondul dreptului*. Cu alte cuvinte, însu-și fondul dreptului trebuie să fie contestat¹⁾. Deci, dacă dreptul reclamat ar fi re-

Casul în care dreptul ar fi fost cedat în cursul unei instanțe de primare.

Dreptul rămâne litigios până la judecarea opoziției, apelului, revizuirii și recursului în casație.

Dreptul se consideră tot ca litigios când el a fost cedat în cursul unei instanțe de primare, chiar dacă în momentul cesiunii peremțiunea era cerută, însă ea a fost mai târziu admisă; pentru-că peremția e privitoare numai la procedură, nu însă și la fondul dreptului care continuă a fi contestat în tot timpul instanței de primare. Baudry et Saignat, 920. T. *Huc, op. cit.*, II, 630 urm. Cas. fr. Sirey, 79. 1. 113.

Dreptul rămânând litigios, îndată ce există proces asupra fondului în momentul cesiunii, de aci rezultă că el își păstrează acest caracter până la judecata opoziției, apelului, revizuirii, și chiar recursului în casație, cu această distincție însă că el rămâne litigios, în privința căilor ordinare, chiar înăluntru termenelor acordate de lege spre a le exercita, fie că ele au fost, sau nu, exercitate; pe când în privința căilor extraordinare, mai ales a recursului în casație, dreptul nu rămâne litigios de cât atunci când s'a ȳsat de aceste căi. Cu alte cuvinte, simpla eventualitate a unui recurs extraordinar, a cărui termen n'ar fi însă expirat, nu face ca dreptul să fie considerat ca litigios înăluntru acestui termen. Cpr. Baudry et Saignat, 921. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 457. T. *Huc*, X, 240 și *Tr. de la cession*, II, 642 urm. Laurent, XXIV, 599. Pand. fr. *v^o cit.*, 222 urm. Desjardins, *op. cit.*, No. 75. Guillouard, II, 886. Marcadé, VI, art. 1699 urm., No. 1. p. 356. Cas. fr. Sirey, 95. 1. 529. Cas. rom. Bulet. 1900, p. 316. Bulet. 1886, p. 391. Bulet. 1891, p. 1108. Dreptul continuă a fi litigios chiar înainte Curței de casație, ȳice aceste decisii. Dl. Nacu (III, No. 315, p. 311), ocupându-se de această chestiune, ȳice între altele, că revizuirea, după ultima noastră jurisprudenȳă, este o cale ordinară. Nu știm de unde autorul a scos această teorie, care rēstoarnă toate principiile; căci până acum eram cu toȳii deprinși cu ideea că revizuirea este o cale extraordinară de reformare, lucru care, de altmintrelea, se afirmă cu drept cuvint și de Curtea supremă, prin ultima sa decisie din 24 Martie 1900 (Bulet. 1900, consid. de la p. 319), decisie la care am luat și noi parte.

Casurile în care fondul dreptului se consideră contestat.

Contestația este relativă la fondul dreptului: 1° Când pâritul contestă însu-și principiul fondului; 2° când el contestă întinderea dreptului ast-fel cum el este susținut și pretins de reclamant; 3° când pâritul, fără a contesta existența dreptului, susține că el este stins prin unul din modurile admise de lege, de exemplu: prin compensație, plată, novație, remiterea datoriei, prescripție (art. 1091), etc. Orice alt mijloc de apărare, propus de pârît, care nu se re-

cunoscut de pârît, el n'ar fi litigios, cu-toate-că ar exista proces asupra lui ¹⁾). In asemenea caz ar fi proces, însă n'ar fi contestație, și legea cere și una și alta ²⁾). Disjunctivul *saũ*, care figurează în textul nostru, nu este decî exact; trebuia dis: când există proces și contestație, după cum se exprimă textul fr. ³⁾

duce la unul din punctele mai sus enunciate, nu constituie o apărare asupra fondului, și prin urmare, nu face ca dreptul să fie litigios. T. Huc, X, 239 și *Tr. de la cession*, II, 632, 635, 636. Répert. Sirey, *Cession de dr. litigieux*, 149. Baudry et Saignat, *Vente*, 922.

- ¹⁾ In baza acestor principii se decide că drepturile successorale nu sunt litigioase, din cauză că în momentul cesiunii ar exista o acțiune în împărțeală, dacă calitatea de moștenitor nu este contestată. Cpr. Troplong, II, 991. Duvergier, II, 372. T. Huc, *op. cit.*, II, 226.

Casurile în care drepturile successorale nu sunt litigioase.

Validarea unei popriri nu dă, de asemenea, creanței pentru siguranța căreia poprirea a fost făcută, caracterul de litigios. T. Huc, *op. cit.*, II, 627.

Valid. unei popriri.

Tot ast-fel, dacă presupunem că, în calitate de creditor a unei moșteniri, acționez în judecată pe un moștenitor beneficar, și acesta nu-mi contestă titlul meu, ci se mărginește a-mi răspunde că moștenirea este insolubilă, creanța nu este litigioasă, de-vreme-ce nu este contestată asupra fondului, litigiul fiind relativ numai la încasarea ei. Boileux, V, p. 832. Troplong, II, 992.—Și soluția ar fi aceeași, chiar dacă, în contractul de cesiune, creanța vîndută ar fi fost calificată litigioasă, saũ ar fi fost cedată fără garanție; căci nu calificarea unui act, ci natura sa proprie determină caracterul lui. Guillaouard, II, 882. Boileux, V (art. 1700), p. 331. Cas. fr. Sirey, 41. 1. 220.

Casul în care moștenitorul acționat susține că moștenirea este insolubilă.

Am putea înmulți exemplele, însă credem că am spus în de-ajuns pentru a arăta care este spiritul legii.

- ²⁾ Judecătorii fondului trebuie să constate existența contestației în momentul cesiunii. T. Huc, X, 240 și *Tr. de la cession*, II, 647. Cas. fr. Sirey, 81. 1. 50.
- ³⁾ Veđi *suprà*, p. 861, nota 1.—Veđi însă Curtea din Focșani (*Dreptul* din 1885, No. 56), care ȳice că legiuitorul cu intențiune a schimbat textul francez, punënd anume disjunctivul *saũ* în locul conjuncțiunii *și*; așa că, după această teorie, o simplă contestație din partea debitorului cedat ar fi suficientă, pentru-ca dreptul să fie litigios, fără să mai fie nevoie de un proces. »Considerând, ȳice Curtea, că este mai rațional de a justifica această schimbare de text, pe experiența ce s'a făcut principiului stabilit prin legea *ab Anasztasio*, în tot parcursul ei, până la confecționarea Codului român, din care experiența s'a convenit a se reveni la siste-

Casurile în care dreptul nu se socotește litigios.

Dreptul n'ar fi de asemenea litigios, dacă pârîtul n'ar contesta de cât modurile de executare, dacă n'ar opune de cât excepții dilatorii, dacă s'ar fi mărginit a face o cerere conform art. 66 bis Pr. civ. (*procéd. du référé*¹⁾), sau ar fi propus autoritatea lucrului judecat, care ar fi fost admisă²⁾, etc.

Când trebuie să existe contestație asupra fondului.

³⁰ Contestația asupra fondului dreptului trebuie să existe în momentul cesiunei. Deci, dacă ar fi proces, însă pârîtul n'ar fi contestat fondul dreptului, dreptul n'ar fi litigios.

Art. 1403 fiind *limitativ*, iar nu enunțiativ, toate condițiile mai sus expuse trebuie să fie întrunite la un loc; căci dacă numai una ar lipsi, dreptul nu s'ar socoti litigios³⁾.

Deoseb. între art. 1309 și 1403.

Din împrejurarea că trebuie să existe proces sau litigiu în momentul cesiunei, și în momentul exercitărei retractului⁴⁾, rezultă că nu este suficient să existe în specie

mul vechiu roman, circumscris însă în limite determinate, și în care caz existența lui *saû* era necesară în art. 1403, iar nu a o atribui unei erori de copiere a textului francez; considerând că art. 1403 C. civ. cere, pentru ca dreptul să fie litigios, *saû* proces, *saû* contestație, iar nu proces și contestație, după cum cere Codul fr.“ Cpr. și Cas. rom. Bulet.

¹⁾ S-a 1, 1878, p. 365. T. Huc, X, 239 și *Tr. de la cession*, II, 623. Baudry et Saignat, 925.

²⁾ Marcadé, VI, art. 1699 urm. No. 1, p. 356.

³⁾ Cpr. Thiry, III, 636. Arntz, III, 1104.

⁴⁾ Dreptul trebuie, deci, să fie litigios nu numai în momentul cesiunei, ci și în momentul exercitărei retractului, pentru că exercițiul acestui drept n'ar mai avea nici-un scop, dacă procesul este sfârșit. „Procesul, dice trib. de Covurlui, trebuie să fi existat înainte de cesiune și să dureze și în timpul cesiunei; căci scopul retractului fiind încetarea și stângerea proceselor, nu poate fi chestiune de retract când dreptul însuși nu mai este în litigiu“ (*C. judiciar* din 1896, No. 2, p. 15, colona 1). Cpr. Baudry et Saignat, 930. Guillouard, II, 898.

Dreptul trebuie să fie litigios și în momentul exercitărei retractului.

Casurile în care retractul poate fi exercitat și în urma terminării litigiului.

Se admite, cu-toate-acestea, exercițiul retractului și în urma terminării litigiului, atunci când cesionarul a stat la o parte în tot timpul procesului, în scopul de a lipsi pe debitorul cedat de exercițiul acestui drept. În cazul de față există, în adevăr, o fraudă la lege, de care cesionarul nu se poate folosi. Cpr. Pothier, *op. cit.*, III, 597. Bédarride, *Du dol et de la fraude*, IV, 1789. Troplong, II, 988. Guillouard, II, 899. Duvergier, II, 378. Laurent, XXIV, 600. Baudry et Saignat, 930, *in fine*. Desjardins, *op. cit.*, No. 97, *Revue pratique*, anul 1870 (t. 30), p. 264. Marcadé,

o contestație posibilă numai, sau un proces iminent, ca în cazul art. 1309 (veđi *supră*, p. 607, nota 2), ci trebuie ca instanța să fie legată în momentul cesiunei, puțin importantă dacă procesul pendent este sau nu serios ¹⁾, și dacă mijloacele de apărare opuse contestațiunii sunt sau nu puternice ²⁾; căci alt-fel, cedentul n'ar fi vîndut un drept litigios ³⁾.

Este adevărat că tribun. de Prahova și Curtea din București au decis că prin drept litigios se înțelege nu numai acela care este obiectul unui proces existent în momentul cesiunei, dar și acela care, fiind contestat de părți, poate să devină obiectul unui proces viitor ⁴⁾; însă această soluție este admisibilă numai în privința drepturilor litigioase despre care vorbește art. 1309 ⁵⁾.

VI, art. 1699 urm., No. II, *in fine*, p. 359. Doublet, *Retrait litigieux*, *Revue pratique*, t. 9 (anul 1860), p. 171. Cas. fr. Sirey, 40. 1. 429. Veđi *infra*, p. 872.

Dacă cesiunea se ascunde sub aparența unui mandat, debitorul dovedind simulația prin toate mijloacele, va putea exercita retractul sub forma unei excepții, sau a unei cereri reconvenționale. Doublet, *op. cit.*, p. 170.

- 1) Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 620.—În dreptul vechiu francez, un drept contestat în justiție nu era, din contra, considerat ca litigios, de câte-orî contestația era absurdă și fără nici-un temei. Veđi Mourlon, III, 705.
- 2) Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1894, No. 1 și Bulet. Cas. 1893, p. 981. Bulet. 1891, p. 1108. C. Galați, *Dreptul* din 1890, No. 83.
- 3) T. Huc, X, 239 și *Tr. de la cession, loco cit.* Baudry et Saignat, 915. Répert. Sirey, *Cession de dr. litigieux*, 116 urm. Pand. fr., *cod. v^o*, 87 urm. Guillaouard, II, 881 urm. Troplong, II, 986. Duvergier, II, 359. Laurent, XXIV, 587 urm. Mourlon, III, 705. Nacu, III, p. 310, No. 312. Marcadé, VI, art. 1700, No. 1. Desjardins, *op. cit.*, 72 (*Revue pratique*, anul 1879), p. 227 urm. Thiry, III, 636. Arntz, III, 1104. Planiol, III, 1653 și toți autorii. Cas. fr. D. P. 66. 1. 318 și 424. Sirey, 68. 1. 438. C. Aix, D. P. 80. 2. 249. Sirey, 82. 2. 97. Veđi și nota în Sirey, 79. 1. 113. Jurisprudența noastră este în același sens. Veđi Cas. rom. Bulet. 1892, p. 584; Bulet. 1893 p. 981 și *C. judiciar* din 1894, No. 1; Bulet. 1900, p. 316 și *C. judiciar* din 1900, No. 36 și 86; C. Galați, București și Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1890, No. 83 și din 1903, No. 81; *Curierul judiciar* din 1898, No. 43; Trib. Covurluii, *Curierul judiciar* din 1896, No. 2.
- 4) *Dreptul* din 1892, No. 9 și din 1896, No. 8. Tot în același sens s'a pronunțat și Curtea din Alger, Sirey, 58. 2. 266.
- 5) Veđi Cas. rom., decizia *supră cit.*, din 24 Martie 1900, la

Existența
procesului
în momentul
notificării
sau acceptă-
rei cesiunii.

Din împrejurarea că procesul pendent asupra fondului trebuie să fie existent în momentul cesiunii, adică: să fi fost intentat înaintea ei¹⁾, mai rezultă încă că n'ar fi suficient ca procesul să fi existat numai în momentul notificării sau acceptării autentice a cesiunii²⁾.

Chestie de
drept.
Controversă.

S'a decis că chestiunea de a se ști dacă un drept este sau nu litigios, este o pură chestie de fapt, lăsată la suverana apreciere a judecătorilor de fond³⁾. Nouă ni se pare că, din contra, este vorba în specie de o chestie de drept, pe care Curtea de Casație poate s'o pipăie⁴⁾.

Despre retractul litigios și cesiunile în care acest retract poate fi exercitat.

Art. 1402.—Cel în contra căruia există un drept litigios vîndut, se va putea libera de cesionar, numărându-i prețul real al cesiunii, spesele contractului și dobînda din ziua de când cesionarul a plătit prețul cesiunii. (Art. 1309, 1401, 1403 C. civ. Art. 1699 C. fr.)

Definiție.

Retractul litigios este facultatea ce are acela contra căruia un drept litigios a fost cedat de a se subroga în dreptul cesionarului, plătindu-i prețul cesiunii și celelalte accesorii prevădute de art. 1402. Debitorul cedat, care exercită retractul, se numește retrăgător (*le retrayant*), iar cesionarul în contra căruia retractul se exercită, se numește retrasul (*le retrayé*).

Protimisis.

Dreptul ce aveau la noi, în societatea aristocratică de altă dată, rudele și chiar vecinii vîndătorului unui imobil, de a revendica imobilul vîndut, sub condiția de a plăti prețul cumpărătorului (dreptul de protimisis), era deci un retractat în toată puterea cuvîntului⁵⁾.

care am luat și noi parte. Veđi și *suprà*, p. 607, nota 2 și Guillaouard (II, 881), care critică cu drept cuvînt decizia menționată a Curței din Alger.

- 1) Cpr. T. Huc, *Tr. de la cession*, II, 647, *in fine*, p. 338.
- 2) Baudry et Saignat, 917. T. Huc, *op. cit.*, II, 645, 646. Cas. fr. D. P. 66. 1. 424.—*Contra*: C. Poitiers, D. P. 95. 1. 529.
- 3) Cas. rom. Bulet. 1880, p. 416.
- 4) Cas. fr. Sirey, 38. 1. 649. Pand. fr., *Cession de dr. litigieux*, 108. Bioche, *Dictionn. de procéd. v^o Droit litigieux*, 28. Répert. Sirey, v^o *Cassation (mat. civile)*, 2704, și *Cess. de dr. litigieux*, 199. Boileux, V, p. 832.
- 5) Vechea legiuire franceză îl numea chiar ast-fel (*retrait lignager*). Veđi *suprà*, p. 618, *ad notam*. Acest retract, pe

„Retractul, dice Bugnet, trebuie să fie cu totul excepțional într'o legislație care conferă oare-care însemnătate stabilității convențiilor și care, dorind libera circulație a bunurilor, se ocupă puțin de origina lor“¹⁾. Noi mergem mai departe, dicând că asemenea drept n'ar trebui de loc să existe, și că legiuitorul a comis o greșală când l'a admis. (Veți *supră*, p. 849).

Critica retractului litigios.

Pentru ca debitorul dreptului litigios să poată expropria pe cumpărător, căci exercițiul acestui drept excepțional este o adevărată expropriare într'un interes privat, trebuie mai întâi să existe o cesiune, adică : o vîndare, fie ea privată sau prin mezat public, puțin importă²⁾. Art. 1402 vorbește, în adevăr, de un drept *vîndut* și de *prețul* cesiunii.

Necesitatea unei vîndări.

Deci, dacă dreptul litigios, n'a fost vîndut, ci a fost *dăruit*, retractul nu va avea loc ; ¹ pentru-că nu există, în specie o speculație din partea donatarului, și ² pentru-

Donație.

care Montesquieu l-a numit taina jurisprudenței franceze (v. Laferrière, *Essai sur l'histoire du dr. fr.*, I, p. 127), a fost desființat, împreună cu alte drepturi feudale, prin legea din 19 Iulie 1790.

Codul spaniol din 1889 admite și astă-zi un retract special din partea proprietarilor de fonduri limitrofe, când este vorba de un fond rural a cărui întindere nu întrece un hectar (art. 1523).—Acest Cod mai admite încă retractul succesoral (art. 1523)) și retractul legal în contra aceluia care dobîndește un lucru prin cumpărare sau *datio in solutum* (art. 1521).—După art. 1524 din același Cod, ori-ce retract nu poate fi exercitat de cât în nouè zile din ziua inscripției sale într'un registru, sau în lipsa acestei inscripții, din momentul când retrăgătorul a avut cunoștința de vîndare. Retractul litigios este, de asemenea, admis în Codul portughez (art. 786 urm.

Cod. spaniol din 1889.

- 1) Bugnet asupra lui Pothier, *Vente*, III, p. 259, nota 1.
- 2) T. Huc, *op. cit.*, II, 607. Guillouard, II, 891. Cas. fr. și C. Paris, D. P. 83. 1. 293. D. P. 94. 2 116.—*Contra* : Bugnet asupra lui Pothier, III, p. 235, nota 2. Bioche, *Dictionn. de procéd.*, v^o *Droits litigieux*, 45. Trib. Mans, D. P. 70. 2. 34.—Dacă între drepturile vîndute pentru un preț unic fie de bună voe, fie prin justiție, unele sunt litigioase, iar altele nelitigioase, retractul nu se va putea exercita de cât pentru acele litigioase, determinându-se prețul care se aplică la acele litigioase. Baudry et Saignat, Guillouard, *loco cit.* Trib. Prahova, *Dreptul* din 1896, No. 8.

că nu există un preț¹⁾. „*Si autem per donationem cessio facta est, sciant omnes hujusmodi legi locum non esse*“ (L. 23, Cod, *Mandati vel contrā*, 4. 35).

Donație cu sarcini.

Aceeași soluție este admisibilă și în casurile când donația ar fi însărcinatoare, afară de casurile când mărirea sarcinilor ar face din donație un contract cu titlu oneros²⁾, ceea ce este o chestie de fapt³⁾. În asemenea caz, retractul va fi admis numai pentru partea conrespunzătoare a valorii sarcinei.

Schimb. Controversă.

Păreră generală este că retractul litigios poate avea loc nu numai în caz de vîndarea dreptului, dar și în caz de schimb, adică, atunci când proprietarul actual al dreptului, în loc de a da o sumă de bani, a dat în schimb un imobil sau un lucru mobil⁴⁾. Această soluție este însă inadmisibilă; pentru-că, de și regulele de la vîndare sunt aplicabile și la schimb (art. 1409), totuși nu se poate pune în specie pe proprietarul dreptului în poziția de mai înainte, restituindu-i-se imobilul sau mobilul ce a dat în schimbul dreptului⁵⁾.

Retractul poate fi exercitat în toate cesiunile oneroase de drepturi litigioase, personale, reale, etc.

Retractul litigios poate fi exercitat în ori-ce cesiune sau contract cu titlu oneros, de drepturi litigioase, iar nu numai în cesiunile de creanțe. Art. 1402 vorbește în adevăr de *drepturi* litigioase; însă art. 1403 vorbește de

¹⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1883, consid. de la p. 174, și toți autorii.

²⁾ Thiry, III, 637. Colmet de Santerre, VII, 146 bis V. Guillouard, II, 889. Baudry et Saignat, 932. Laurent, XXIV, 583. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 455, nota 14. Veđi și Troplong, II, 1009.

Transacție.

Retractul litigios va putea însă fi exercitat contra unei transacții prin care una din părți ar fi abandonat celeilalte un drept contestat pentru o sumă de bani, nu însă și pentru un lucru în natură. Guillouard, II, 890. Baudry et Saignat, 934. T. Huc, *op. cit.*, II, 604.

Datio in solutum.

Că pentru *datio in solutum*, ea este formal exclusă prin art. 1404, § 2. Veđi explic. acestui text, *infrā*, p. 880, 881.

³⁾ Bédarride, *Du dol et de la fraude*, IV, 1784. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1883, p. 174.

⁴⁾ T. Huc, *op. cit.*, II, 603, Troplong, II, 1002. Duvergier, II, 387. Colmet de Santerre, VII, 146 bis VII. Desjardins, *op. cit.*, No. 81. *Revue pratique*, t. 30, p. 244. Marcadé, VI, art. 1699 urm., No. II, p. 358. Pand. fr., *Cess. de dr. litigieux*, 145 urm.

⁵⁾ Guillouard, II, 888. Baudry et Saignat, 933. Laurent, XXIV, 582. L. Picot, *Echange* (teză p. doctorat), p. 320.

lucru litigios, iar art. 1404, § 3 de *posesorul fondului*. Prin urmare, retractul poate să aibă loc în cesiunile de drepturi reale litigioase, personale sau reale, mobiliare sau imobiliare, și chiar a unui imobil a cărui proprietate este litigioasă; căci tot una este de a se vinde un imobil, sau dreptul de proprietate asupra lui. Această soluție reeasă din art. 1404, § 3¹⁾.

Indată ce există cesiune cu titlu oneros, debitorul cedat poate, în principiu, afară de casurile prevădute de art. 1404, să se libereze de cesionar numărându-și prețul plătit de dînsul și celelalte accesorii prevădute de art. 1402, fără ca cesionarul să se poată opune la exercitarea acestui drept.

Mai mult încă, propunerea retractului litigios nu poate fi anulată printr'o retrocedare posterioară acestei propuneri, făcută de cesionar, cedentului; căci, după cum foarte bine dice Curtea noastră supremă, dacă spre a scăpa de retractul litigios propus de debitor, cesionarul ar putea să retrocedeze același drept cedentului, fie prin un act voluntar, fie pe cale judecătorească, printr'un proces făcut de conivență cu cedentul, s'ar face cu totul ilusorie favoarea excepțională conferită debitorului cedat prin art. 1402²⁾. Hotărîrea dată asupra unei retrocedări posterioare propunerei retractului, nu este deci opozabilă debitorului care a usat de facultatea ce-î conferă art. 1402³⁾.

Cesiune cu titlu oneros.

Retrocedarea aceluiași drept, cedentului, de către cesionar. Inadmisibilitate.

¹⁾ Cas. fr. și C. Alger, D. P. 51. 1. 265. Sirey, 51. 1. 567. D. P. 68. 1. 374. Sirey, 68. 1. 438. Thiry, III, 637. Laurent, XXIV, 583 urm. Marcadé, VI, art. 1699—1701, No. II, p. 358. Troplong, II, 1101. Duvergier, II, 379. Arntz, III, 1105. Baudry et Saignat, 937. Colmet de Santerre, VII, 146 bis III. Guillouard, II, 893. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 455, text și nota 15. Desjardins, *op. cit.*, No. 79, *Revue pratique*, t. 50, p. 240. T. Huc, *op. cit.*, II, 615.—Acest din urmă autor (617 urm.) admite însă retractul numai în privința cesiunii lucrurilor corporale, iar nu și în privința imobilelor care, fiind corpuri certe n'ar fi cuprinse în dispoziția art. 1402. Curtea de casație din Franța s'a pronunțat de mai multe ori în acest sens, însă Marcadé califică această jurisprudență de eronată, iar Troplong adaugă că decisiile Curței sunt, în această privință, un exemplu de deseale rătăcirii ale jurisprudenței. Veđi în sensul părerei lui T. Huc: Desjardins, *op. cit.*, 80 urm., p. 241 urm.

²⁾ Cas. rom. Bulet. 1891, ultimul considerent. p. 1110.

³⁾ Cas. rom. Bulet. 1891, *loco cit.* Veđi *infra*, p. 876.

Casul revendicărei unui imobil, în care vânzarea emană de la părît. Controversă.

Dar aci se presintă o chestiune foarte controversată. Iată, despre ce este vorba : Dacă presupunem existența unui proces de revendicare asupra unui imobil, nu mai încapе îndoială că imobilul este litigios și că, în caz de vânzarea lui din partea reclamantului în revendicare, părîtul este în drept a exercita retractul contra cumpărătorului. In caz însă când vânzarea emană de la părîtul a cărei proprietate este contestată, chestiunea de a se ști dacă în asemenea caz reclamantul poate, sau nu, să exercite retractul contra cumpărătorului și să iea imobilul pentru dînsul, este controversată ¹⁾.

Pactul de quota litis.

In ori-ce caz, retractul litigios nu poate fi exercitat în caz de pact de *quota litis*, pentru-că, în specie, nu există un preț ²⁾.

Condițiile exercițiului retractului litigios.

Ce trebuie să restituie cesionarul. Prețul cesiunii.

Debitorul dreptului litigios care exercită retractul va restitui cesionarului :

1° Prețul *real* al cesiunii, fără ca să fie nevoie de ofertă reală ³⁾. Dacă părțile, în mod fraudulos, ar fi

1) Veđi pentru negativa : Baudry et Saignat, 938. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 455. T. Huc, *op. cit.*, II, 617 urm. Desjardins, *op. cit.*, No. 80, 81, *Revue pratique*, t. 30, p. 241 urm.; iar pentru afirmativa : Guillouard, II, 893. Troplong, I, 1001. Duvergier, II, 379. Veđi asupra acestei controverse, Pand. fr., *Cession de dr. litigieux*, 176 urm.

2) Baudry et Saignat, 935. Duvergier, II, 389.—*Contrà* : Guillouard, II, 892.

Validitatea pactului de quota litis.

Chestiunea de a se ști dacă pactul de *quota litis* este sau nu valid, este controversată. Jurisprudența validează în genere asemenea pact. Cpr. C. București, *Curierul judiciar* din 1904, No. 59 (cu nota d-lui I. Tanoviceanu) și decisiile citate în t. V a Comentariilor noastre, p. 147 urm. Veđi și *suprà*, p. 612, text și nota 1.

3) Guillouard, II, 901. Duvergier, II, 385. Laurent, XXIV, 601. Desjardins, *op. cit.*, No. 95. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 458. Doublet, *Revue pratique*, t. 9 (anul 1860), p. 171, No. 5. Pand. fr., *v^o cit.*, 254 urm. T. Huc, X, 240, *in fine* și *Tr. de la cession*, II, 660. C. Galați și Trib. Prahova, *Dreptul* din 1890, No. 83 și 1896, No. 8. Cas. fr. și C. Metz, D. P. 95. 1. 529, text și nota a.—*Contrà* : Colmet de Santerre, VII, 146 bis IX. Baudry, III, 650. Baudry et Saignat, 950. In cât privește exercițiul pactului de răscumpărare, chestiunea este controversată. Veđi *suprà*, p. 776.

stipulat în contractul de cesiune un preț mai mare de cât acel adevărat, în scop de a face exercițiul retractului imposibil, debitorul va putea, în calitate de terțiu, să dovedească simulația prin toate mijloacele de drept: marturi, presumpții, jurământ, etc., în care caz el nu va restitui de cât prețul care s'a numărat în realitate ¹⁾).

Dacă primul cesionar a vândut și el, la rîndul lui dreptul ce cumpărase, debitorul cedat va restitui prețul primei cesiuni, iar nu a celei ulterioare, lucrurile trebuind să fie puse în starea în care dreptul ar fi fost exercitat în momentul când s'a născut ²⁾).

^{2^o} Debitorul trebuie să restituie, în al doilea loc, cesionarului, speșele contractului de cesiune, în care intră timbrul și taxele plătite fîscului ³⁾, acele făcute cu ocașia notificărei cesiunei, dacă ea a fost făcută, etc. Dacă însă prețul arătat în contract nu este acel adevărat, ci este mai mare de cât a fost plătit în realitate, taxele privitoare la diferența în plus cad în sarcina cesionarului ⁴⁾).

^{3^o} Debitorul care exercită retractul, trebuie să mai restituiască dobînda, însă, după unii, nu din ziua în care cesionarul a plătit prețul cesiunei, cu-toate-că art. 1402 este formal în această privință, ci din ziua notificărei ei.

1) Thiry, III, 638. Laurent, XXIV, 603. Duvergier, II, 386. Planiol, II, 1655. Arntz, III, 1106, *in fine*. Marcadé, *loco cit.*, VI, No. II, p. 357, 358. Guillouard, II, 902. Baudry et Saignat, 943. Pand. fr., *v^o cit.*, 242 urm. Veđi și *supră*, pag. 684. In cazul de față fiind vorba de o fraudă la lege, ori-ce probă este admisibilă chiar între părți. Veđi. VII, a Coment. noastre, p. 285, text și nota 4. Cpr. Judec. Ocol. Dorohoiu (Scriban), *Curierul judiciar* din 1904, No. 55.

2) Guillouard, II, 903. Demolombe, XVI, 110 (în privința retractului succesoral). Labbé, *Étude sur les retraits*, *Revue critique*, anul 1855, No. 28. Pand. fr., *v cit.*, 246 urm. Aceeași soluție era admisă și în vechiul drept fr. Pothier, *Tr. des retraits*, III, 341.—*Contrà*: Baudry et Saignat, 945. Desjardins, *op. cit.*, No. 92, *Revue pratique*, t. 30, p. 256.

3) Taxa cesiunilor de creanțe sau altor drepturi incorporale timbrului. este: 20 bani la suta de lei (art. 29, § 1 L. timbr.) iar dacă e vorba de un drept succesoral, taxa e 3%, după prețul cesiunei (art. 45, § 4 L. timbr.) Veđi *supră*, p. 842, nota 3.

4) Guillouard, II, 906. Desjardins, *op. cit.*, No. 94, p. 260. Doublet, *op. cit.*, *Revue pratique*, t. 9 (1860), p. 174. Planiol, II, 1655. Baudry et Saignat, 943. Pand. fr., *v^o cit.*, 243.

Debitorul ar putea, după acești autori, să dică că ar fi exercitat retractul mai degrabă, dacă ar fi avut cunoștință despre cesiune¹⁾).

Această soluție este inadmisibilă, ca una ce este contrară textului pozitiv al art. 1402.

Notif. cesi-
unei de
drepturi
litigioase.

Apoi, este de observat că cesiunea unui drept litigios nu este în totdeauna supusă notificării; căci se decide în genere că formalitatea notificării, prescrisă de art. 1393 nu se aplică de cât cesiunilor *de creanțe litigioase*, nu însă și cesiunilor relative la imobile, la corpuri certe mobiliare, la un usufruct, la drepturi sucesorale, etc.²⁾

Cheltuelile
procesului.

4° În fine, debitorul trebuie să plătească, cesionarului, de și art. 1402 n'o spune, cheltuelile instanței care a dat loc la exercitarea retractului litigios³⁾.

Aceasta rezultă din principiul că cesionarul trebuie să fie despăgubit în totul⁴⁾.

Casurile în
care debito-
rul nu res-
titue cheltue-
lile de
instanță.

S'a observat însă, cu drept cuvânt, că debitorul n'ar fi obligat a restitui, cesionarului, cheltuelile judiciare făcute în urma cesiunii, dacă aceasta din urmă ar fi fost ținută ascunsă în scopul fraudulos de a lipsi pe debitorul cedat de exercițiul retractului (vezi *suprà*, p. 864 nota 4), sau dacă cesiunea ar fi fost deghisată sub forma unui mandat⁵⁾.

Momentul când retractul litigios poate fi exercitat.

Știm că retractul litigios nu poate fi exercitat de cât sub condiția ca să existe proces asupra însuși fondului dreptului, atât în momentul cesiunii, cât și în momen-

1) Guillouard, II, 905. Duvergier, II, 383. Troplong, II, 1000. Pand. fr., *v^o cit.*, 243.

2) Vezi Hureaux, *Revue pratique*, t. 32, anul 1871, p. 65, No. 49. Baudry et Saignat, 947, p. 834. Cpr. Troplong, II, 998. În privința drepturilor sucesorale, Vezi *suprà*, p. 812, text și nota 2.

3) Baudry et Saignat, 949. Laurent, XXIV, 603. T. Huc, *op. cit.*, II, 661. Planiol, II, 1655.

4) „*Ita tamen, ut si quis datis pecuniis hujusmodi subierit cessi-
onem, usque ad ipsam tandummodo solutarum pecuniarum
quantitatem, et usurarum ejus actiones exercere permittatur*“.
(L. 22, in medio, Cod, Mandati vel contrà, 4. 35).

5) Doublet, *op. cit.*, p. 175, No. 5. Desjardins, *op. cit.*, No. 94, p. 260, Pand. fr., *v^o cit.*, 229.

tul exercitărei lui (vezi *supră*, p. 861, urm., text și nota 4). Din acest principiu s'a dedus regula că retractul poate fi exercitat cât timp n'a intervenit, în privința dreptului contestat, o hotărîre definitivă avînd puterea lucrului judecat ¹⁾.

Retractul litigios nu are nevoie de a fi exercitat *in limine litis*, legea nefixînd termenul în care el trebuie să fie cerut ²⁾.

Nefix. nici-unui termen p. exercit. retractului.

El poate, deci, fi exercitat pentru prima oară în apel, chiar dacă n'a fost propus în prima instanță, și aceasta chiar înaintea Curței de trimetere, în urma casării unei decizii anterioare ³⁾.

Exercitarea retractului litigios în apel.

El poate, de asemenea, fi propus pentru prima oară înaintea Curței de casație, căci dreptul continuă a fi litigios chiar înaintea Curței supreme ⁴⁾.

Înainte Curței de Casație.

Se decide însă în genere, în Franța, că el nu poate fi propus de cât sub forma de concluzii principale, înaintea ori-cărui mijloc sau ori-cărei discuții asupra fondului, iar nu prin concluzii subsidiare ⁵⁾.

Concluzii subsidiare.

Această procedură presupune că părțile nu sunt de acord, căci dacă ele se înțeleg, condițiile retractului pot fi regulate fără judecată, pe calea amiabilă, întru-cât le-

Opunerea retractului pe cale amiabilă.

¹⁾ Guillouard, II, 898. Laurent, XXIV, 598. Duvergier, II, 376. Troplong, II, 999. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 457. Desjardins, *op. cit.*, No. 96. Marcadé, VI, art. 1699 urm. No. II, p. 359. Pand. fr., *v^o cit.*, 209 și toți autorii. Cas. rom. Bulet. 1891, p. 1108.

²⁾ Pand. fr., *Cess. de dr. litigieux*, 210 și decisiile citate acolo.

³⁾ C. Alger, Paris și Galați, Sirey, 58. 2. 266. Sirey, 80. 2. 211. *Dreptul* din 1890, No. 83. Pand. fr., *v^o cit.*, 212. Laurent, XXIV, 597. Duvergier, II, 376. Troplong, II, 999. T. Huc, X, 240 și *Tr. de la cession*, II, 641. Aubry et Rau, *loco cit.*, p. 457. Arntz, III, 1108. Marcadé, VI, art. 1699 urm., No. II, p. 358.

⁴⁾ Cas. rom. Bulet. 1886, p. 390 și Bulet. 1891, p. 1108. Guillouard, II, 898. Vezi și *supră*, p. 862, *ad notam*.

⁵⁾ C. Paris, *Pand. Périod.* 1903, 2. p. 284 și *Dreptul* din 1903, No. 78. Laurent, XXIV, 602. Marcadé, *loco cit.* T. Huc, X, 240 și *Tr. de la cession*, II, 659. Guillouard, II, 898. Duvergier, II, 375. Pand. fr., *v^o cit.*, 220. Troplong, II, 987. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 458.—Vezi însă Cas. rom., Bulet., 1891, p. 1110, după care propunerea retractului nu ar avea nevoie de a face obiectul unei cereri principale.

gea n'a supus exercițiul acestui drept îndeplinirii vre-unei formalități ¹⁾).

Persoanele care pot exercita retractul litigios.

- Art. 974.
Controversă.   Retractable litigios, fiind un drept personal al debitorului cedat, nu poate fi exercitat de cât de dînsul ²⁾, și deci, nu poate fi opus de creditorii lui, în baza art. 974 ³⁾.
- Moștenitorii cedatului.   Cât pentru moștenitorii cedatului, nu mai încapă nici-o îndoială că ei pot să-l exercite, dacă autorul lor n'a renunțat la exercițiul acestui drept ⁴⁾.
- Minorii și interdișii.   Minorii și interdișii pot exercita retractul litigios, prin reprezentantul lor legal, fără a se conforma dispozițiilor art. 413 din Codul civil, cu toată analogia care există între executarea retractului și transacție. Tutorul va avea însă nevoie de autorizarea consiliului de familie, pentru-că executarea retractului poate să aducă o atingere patrimoniului minorului său a interdișului ⁵⁾.
- Persoane morale.   O persoană morală precum: o comună, o societate, comercială ar putea, de asemenea, să exercite retractul litigios, prin reprezentantul său legal ⁶⁾.

¹⁾ T. Huc, *op. cit.*, II, 658, *ab initio*, p. 346.

²⁾ Deci, când se intentează o acțiune în revendicare, dacă părutul vinde imobilul ce-l posedă, și-l predă cumpărătorului, revendicantul nu poate exercita retractul litigios, fiindcă pentru cel ce revendică acel imobil nu poate fi vorba de liberarea vre-unei pretenții ce ar exista în contra sa. Cas. rom. *Dreptul* din 1901, No. 32.

³⁾ Trib. Ilfov, *C. judiciar* din 1898, No. 43. Cas. fr. D. P. 47. 4. 426 (Troplong raportor). Larombière, *Oblig.*, I, art. 1166, No. 7. T. Huc, *Tr. de la cession*, I, 86 și II, 648. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 209, text și nota 2.—*Contrà*: Bédarride, *Du dol et de la fraude*, IV, 1787. Desjardins, *op. cit.*, *Revue pratique*, t. 30 (anul 1870), No. 99, p. 265, 266. Doublet, *op. cit.*, *Revue pratique*, t. 9 (anul 1860), p. 118 urm. Creditorii debitorului cedat vor putea însă să-l facă să exercite retractul, procurându-i banii necesari pentru aceasta. Larombière, *loco cit.*

⁴⁾ Doublet, *op. cit.* și *loco supra cit.*

⁵⁾ T. Huc, *op. cit.*, II, 649 urm. Demolombe, VII, 678.—Aceeași soluție este admisibilă și în privința minorului emancipat (art. 430). T. Huc, *loco cit.* 653.—Cât pentru acel pus sub un consiliu judiciar, el nu va putea exercita retractul fără asistența consiliului său (art. 458). T. Huc, *op. cit.*, II, 654.

⁶⁾ T. Huc, *op. cit.*, II, 648.

În cât privește pe femeea măritată, ea nu va putea exercita singură retractul litigios, de cât în caz de separație de bunuri, și atunci numai în privința acțiunilor mobiliare îndreptate în contra ei și cedate unui terțiu (art. 1265). Cât pentru acțiunile imobiliare, femeea nu va putea exercita retractul de cât cu autorisarea bărbatului. Ea n'ar putea însă, nici chiar cu autorisarea bărbatului, să exercite retractul contra unei acțiuni reale care ar avea de obiect un imobil dotal, pentru-că imobilul dotal fiind inalienabil în timpul căsătoriei (art. 1248), soții nu pot face transacții în privința lui. Or, exercițiul retractului litigios nu este de cât o specie de transacție ¹⁾.

Femeea
măritată.

În cât privește drepturile litigioase ce ar exista în contra unui falit, numai sindicul are capacitatea de a exercita retractul litigios ²⁾.

Comerciant
falit.

Efectele exercitărei retractului litigios.

Este de principiu că transacția nu atrage recunoașterea dreptului îndoelnic asupra căreia ea intervine. Or, retractul litigios fiind o specie de transacție ³⁾, neapărat că exercitarea lui nu implică, din partea debitorului care-l exercită, recunoașterea datoriei cedate ⁴⁾. Nu se poate, deci, vedea în exercitarea retractului o mărturisire în contra debitorului.

Vom examina efectele retractului litigios, în cât privește raporturile dintre retrăgător (debitorul cedat) și retras (cesionarul), dintre cedent și cesionar, și în fine, dintre cedent și retrăgător.

Între debitorul cedat (retrăgătorul) și cesionar (retrasul) exercitarea retractului nu aduce nici-o strămutare de proprietate. Dreptul care făcuse obiectul cesiunii nu trece de la retras la retrăgător. Cu alte cuvinte, retractul nu este o nouă vîndare, ci resolvirea unui contract preexistent. Retrăgătorul (debitorul cedat) nu devine deci repre-

Efectele
exercitărei
retractului
între
retrăgător și
retras.

¹⁾ Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 655, p. 344.

²⁾ T. Huc, *op. cit.*, II, 656, p. 345. Cpr. și C. Paris, Sirey, 82. 2. 31.

³⁾ Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 601, p. 298.

⁴⁾ C. Pau, D. P. 89. 2. 159. Cpr. T. Huc, *op. cit.*, II, 663. Baudry et Saignat, *Vente*, 951.

sentantul cesionarului ¹⁾; de unde rezultă că popririle ce ar face creditorii cesionarului asupra creanței cedate, în mâinile debitorului cedat, rămân fără nici-un efect ²⁾. Creanța nu mai există; în adevăr, cesionarul are în contra debitorului cedat numai o acțiune în restituire a prețului cesiunii, acțiune cu totul deosebită de aceea alipită de creanța cedată ³⁾.

S'a decis, de asemenea, că hotărîrea dată asupra unei retrocedări posteroare propunerii retractului litigios, nu poate fi opusă ca lucru judecat, debitorului cedat, care a propus retractul ⁴⁾.

Efectele propunerii retractului litigios nu pot fi deci anulate printr'o retrocedare posteroară propunerii retractului, făcută de cesionar, cedentului ⁵⁾.

Resolvirea drepturilor reale constituite de cesionar.

Dacă dreptul litigios este un drept real, toate drepturile reale constituite de cesionar dispar în baza resolvirei contractului, cesionarul fiind eliminat ca și cum n'ar fi existat nici-odată ⁶⁾.

Transcr. retractului. Controversă.

Dacă dreptul real cedat este un drept a cărui cesiune este supusă transcripției, debitorul cedat (retrăgătorul), nu mai are nevoie de a transcrie retractul, dacă cesiunea făcută retrasului fusese transcrisă ⁷⁾.

¹⁾ Cpr. Pothier, *Vente*, III, 597. Baudry, III, 639. Baudry et Saignat, 953. Laurent, XXIV, 604. Guillouard, II, 908. Colmet de Santerre, VII, 146 bis XI. Boulet, *Retraits sous le Code civil*, No. 93. Pand. fr., *v^o cit.*, 257. Mourlon, *Revue pratique*, t. 6 (anul 1860), p. 243, No. 4. Demolombe, *Revue pratique*, t. 7 (anul 1869), p. 335, 336. Thiry, III, 639. T. Huc, *op. cit.*, II, 667.

²⁾ Guillouard, II, 909. Planiol, II, 1656. Colmet de Santerre, VII, 146 bis XIII. Desjardins, *op. cit.*, No. 102. Laurent, XXIV, 606. T. Huc, II, 368. Pand. fr., *v^o cit.*, 258, și autorii citați în nota precedentă.

³⁾ T. Huc, X, 241, p. 326.

⁴⁾ Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1891, p. 1108, ultimul consid., p. 110.

⁵⁾ Veđi *suprà*, p. 869.

⁶⁾ Colmet de Santerre, VII, 146 bis XIV. Desjardins, *op. cit.*, No. 101. Verdier, *Transcription*, I, 111. T. Huc, X, 241. Planiol, II, 1656. Pand. fr., *v^o cit.*, 259. Répert. Sirey, *eod. v^o*, 257, și autorii *suprà* citați.

⁷⁾ Mourlon, *Transcription*, I, 65, p. 163 urm. Flandin, *Idem*, I, 262. Verdier, *Transcription*, I, 111. Desjardins, *op. cit.*, 101. Baudry et Saignat, 957 și autorii *suprà* citați.—*Contra*: Troplong, *Transcription*, 249.—Aceași soluție este admisi-

Așa dar, în cât privește raporturile dintre debitorul cedat și cesionar, sau reprezentanții acestui din urmă, cesiunea se consideră ca neavenită, în acest sens că cesionarul perde toate drepturile ce resultaū din cesiune, sub condițiune de a fi despăgubit de debitorul retrăgător, conform art. 1402.

În cât privește însă raporturile dintre cedent și cesionar, efectele cesiunii sunt din contra menținute. Cedentul poate, deci, cere executarea obligațiilor isvorite în folosul său din cesiune, contra cesionarului.

Raporturile
dintre ce-
dent și ce-
sionar.

Ast-fel, el poate cere plata prețului cesiunii, dacă cesionarul nu l-a plătit, rămânând ca acest din urmă să-l ia de la debitorul cedat. Cesionarul n'ar putea, deci, sub cuvînt că a fost expropriat de debitorul cedat, să pretindă că acesta este de astă-zi înaintea debitorului cedentului. În lipsa unui text expres, cedentul nu poate dobîndi un alt debitor în locul cesionarului. Între cedent și cesionar, obligațiile ce rezultă din cesiune nu sunt întru nimic schimbate, și ele trebuiesc executate, cu-toate-că exercitarea retractului a nimicit dreptul cesionarului asupra dreptului cedat ¹⁾.

Cesionarul evins prin exercitarea retractului, nu are, în genere, acțiune în garanție contra cedentului. El avînd cunoștință despre contestația ce exista asupra dreptului cumpărat de dînsul, a făcut un contract aleator, știînd prea bine că retractul litigios putea să fie exercitat în contra lui. Singurul caz în care cesionarul ar putea să exercite recursul în garanție contra cedentului, ar fi acela în care acest din urmă ar fi vîndut un drept contestat în justiție, fără a preveni despre aceasta pe cesionar ²⁾.

Ne-a mai rămas să vorbim despre raporturile dintre cedent și debitorul care a exercitat retractul litigios. Aci cheștiunea este mai complicată.

Raporturile
dintre ce-
dent și debi-
torul cedat.

bilă în cazul când imobilul se întoarce la vîndător, în virtutea pactului de răscumpărare. Veđi *suprà*, p. 769, nota 2.

- 1) Thiry, III, 639. Baudry et Saignat, 954. T. Huc, *op. cit.*, II, 665, 666. Guillaouard, II, 910. Laurent, XXIV, 605. Colmet de Santerre, VII, 146 bis XV.
- 2) Baudry et Saignat, 955. T. Huc, *op. cit.*, II, 666, *in fine*. Cas. fr. D. P. 65. 1. 366.

Unii, întemeindu-se pe vechea jurisprudență franceză, susțin că debitorul retrăgător ar deveni reprezentantul cedentului, de la care ar fi dobândit dreptul asupra căruia a fost exercitat retractul; așa că, în urma exercitărei retractului, cedentul n'ar mai avea ca debitor al prețului cesiunii, dacă acest preț nu-i a fost plătit, pe cesionar, care nu mai există, ci pe retrăgător care a luat locul cesionarului¹⁾. Această soluție nu rezultă însă astăzi de nicăiri. Adevărul e că, în urma exercitărei retractului, dreptul litigios este stîns. Nu se poate deci dice că dreptul litigios a fost transmis de cedent, cesionarului, nici de cesionar, retrăgătorului, nici, în fine, de cedent, retrăgătorului. Acest din urmă este liberat de pretenția contestată, care exista în contra lui. Nefiind, deci, nici-o strămutare de proprietate, fiscul nu poate percepe nici-o taxă, afară de cea relativă la o simplă chitanță²⁾.

Deci, dacă cedentul este încă creditorul prețului cesiunii, el nu va putea cere acest preț de la retrăgător, ci de la retras (cesionarul), cu care a contractat. Exercițarea retractului fiind pentru cedent *res inter alios acta*, el n'a putut prin acest act să dobîndească un alt debitor, adevă pe retrăgător în locul retrasului. Cedentul nu va putea, deci, să recurgă în contra retrăgătorului de cât exercitând drepturile retrasului (cesionarului), în baza art. 974; ceea ce se va întâmpla atunci când retrăgătorul va fi debitorul retrasului. Retrăgătorul nu devine deci debitorul direct al cedentului, și dacă el n'ar datori nimic cesionarului (retrasului), el n'ar putea fi apucat de cedent, la caz de insolvabilitatea cesionarului³⁾.

Casurile în care retractul litigios nu poate fi exercitat.

Art. 1404.—Dispozițiunile art. 1402 încetează: 1° când cesiunea s'a făcut la un comoștenitor sau coproprietar al dreptu-

¹⁾ Cpr. Moulon, Monografie asupra Retractului succesoral (*De la nature et des effets du retrait successoral*), *Revue pratique*, t. 9 (anul 1860), p. 213 urm. No. 5 urm. Veđi și Labbé, *Revue critique*, t. 6 (anul 1835), p. 142 urm.

²⁾ Cpr. Baudry et Saignat, *Vente*, 956.

³⁾ Baudry et Saignat, 958.—*Contrà*: Guillouard, II, 910. Colmet de Santerre, VII, 146 bis XV. T. Huc, op. cit., II, 666. Demolombe, *Revue pratique*, t. 7 (anul 1869), p. 335 urm.

lui cedat; 2° când s'a făcut la un creditor spre plata creanței sale; 3° când s'a făcut către posesorul fondului, asupra căruia există dreptul litigios. (Art. 1402, 1403 C. civ. Art. 1701 C. fr. 1).

Art. 45 C. com.—Retractul litigios prevădut de art. 1402—1404 din Codul civil, nu poate avea loc în caz de cesiune a unui drept derivând dintr'un fapt comercial. (Art. 1402—1404 C. civ. Art. 3—6, 56 C. com. Art. 43 C. com. ital.)

În principiu, ori-ce cesionar de drepturi litigioase poate fi expropriat prin exercitarea retractului din partea debitorului cedat, în baza excepțiunei admise de lege.

Art. 1404 enumeră însă în mod limitativ trei casuri, la care trebuie să adăogăm pe acel prevădut de art. 45 din Codul de comerț, în care exercitarea retractului încetează.

După acest text, care este o reîntoarcere la dreptul comun, retractul nu poate fi exercitat:

10 Când cesiunea a fost făcută unui moștenitor sau unui coproprietar a dreptului litigios: „*Exceptis scilicet cessionibus quas inter coheredes pro actionibus hereditariis fieri contingit*“, dice în termeni mai preciși constituția lui Anastasius (L. 22, Cod, *in medio, Mandati, vel contrà*, 4. 35). Motivul acestei dispoziții este că, în acest caz, cesiu-

Casul când cesiunea a fost făcută unui moștenitor sau unui coproprietar.

1) Toți autorii consideră ca excepții casurile prevădute de art. 1404, în care retractul nu poate fi exercitat. Adevărul e însă că casurile în care retractul poate fi exercitat sunt adeverate excepții, și că casurile enumerate în mod limitativ de art. 1404, în care retractul nu are loc, nu sunt de cât aplicarea dreptului comun; alt-fel am avea excepții la o excepție, ceea ce este inadmisibil. Cpr. T. Huc, X, 242 și *Tr. de la cession*, II, 674.

Ori-cum ar fi, casurile în care retractul litigios nu poate fi exercitat sunt împrumutate de la faimoasa lege *Per diversas* și *ab Anastasio*, despre care am vorbit *suprà*, p. 824, nota 2 și 859, nota 4.—Pothier (*Vente*, III, 593, p. 234), după ce arată casurile în care imparatul Anastasius voește ca retractul să nu fie exercitat, casuri care au trecut și în Codul actual, ne spune că Justinian, prin o constituție grecească, care nu figurează în *Corpus juris*, ci numai în Basilicale, a abrogat constituția lui Anastasius, ordonând ca acei cari au devenit cesionari de drepturi litigioase prin contracte cu titlu oneros, să nu poată nici într'un caz cere mai mult de la debitorii cedați de cât prețul ce au plătit în realitate; însă tot Pothier ne spune că această constituție nu este echitabilă. De aceea art. 1404 n'a admis această soluție. Cpr. Troplong, II, 1012.

nea nu se mai consideră ca o speculație inspirată de lăcomia cesionarului, ci ca un mijloc având de scop încetarea indivisiunii; și aceasta fie că dreptul litigios cedat, aparținând la două sau la mai multe persoane, ar fi un drept de creanță, sau un drept real imobiliar ¹⁾. Această dispoziție ar fi aplicabilă chiar în cazul când cesiunea făcută între coproprietari n'ar face să înceteze cu totul indivisiunea între ei, legea nefăcând această distincție ²⁾.

Casul în care cesiunea ar fi fost făcută unui coproprietar sau comoștenitor a dreptului cedat, de o persoană străină. Controversă.

Iată, însă, un caz asupra căruia există discuție: Presupunând că cesiunea a fost făcută unui coproprietar sau comoștenitor a dreptului cedat, de un străin, adică: de o persoană care nu este sau care nu se pretinde coproprietară cu cesionarul dreptului litigios; cheștiunea este de a se ști dacă, în asemenea caz, retractul va putea, sau nu, să fie exercitat? Mai toți autorii admit, cu drept cuvânt, exercițiul retractului, pentru-că art. 1404 vorbind de coproprietar sau de comoștenitor, presupune că cesiunea emană de la un alt coproprietar sau comoștenitor, iar nu de la o persoană străină de dreptul cedat. Aceasta era și teoria lui Pothier, de la care art. 1404 este împrumutat, și nimic nu dovedește că redactorii Codului fr. ar fi înțeles a părăsi ideea călăuzei lor obicinuite ³⁾.

Datio in solutum.

²⁰ Al doilea caz în care retractul litigios nu poate fi exercitat, este acela în care cesiunea dreptului litigios a fost făcută de debitor, unui creditor spre plata creanței sale. În cazul de față există, în adevăr, o *datio in solutum*, întru cât creditorul primește *aliud pro alio*, adică: un drept litigios în loc de banii ce i se datoresc. Ori-ce idee de speculație vexatorie, fiind în specie înlăturată, exercitarea retractului nu putea, raționalmente vorbind, să aibă loc ⁴⁾.

¹⁾ Baudry et Saignat, 961. T. Huc, X, 242, p. 328, 329. Troplong, II, 1005.

²⁾ Baudry et Saignat, 961, *in fine*, p. 843.

³⁾ Veđi în acest sens: Baudry et Saignat, 962. Guillouard, II, 894, *in fine*. Duvergier, II, 392. Laurent, XXIV, 607. Troplong, II, 1005, 1006. Marcadé, VI, art. 1701, No. III, p. 360. Aubry et Rau, IV, § 359 *quater*, p. 458, text și nota 33. Colmet de Santerre, VII, 148 bis II. Répert. Sirey, *Cess. de dr. litigieux*, 182 urm. Pand. fr., *eod*, v^o, 182. Desjardins, *op. cit.*, No. 80. Cas. fr. D. P. 51. 1. 265. Sirey, 51. 1. 567.—*Contrà*: Duranton, XVI, 539. T. Huc, X, 243 și *Tr. de la cession*, II, 680-682.

⁴⁾ În teoria lui Pothier (*Vente*, III, 593), pe care art. 1404

Aceasta presupune însă o *datio in solutum* sinceră și leală. Deci, dacă pretinsa creanță, plătită prin cedarea unui drept litigios, ar fi numai aparentă sau simulată, debitorul care ar dovedi simulația, ar putea exercita retractul litigios ¹⁾. *Fraus omnia corrumpit*.

Datio in solutum trebuie să fie sinceră.

Retractul litigios ar putea, de asemenea, să aibă loc când creditorul, care ar fi consimțit a primi un drept litigios în locul creanței sale, ar fi plătit o sultă însemnată menită a acoperi diferența între valoarea dreptului cedat și creanța cesionarului. În asemenea caz, împrejurările de fapt vor servi a stabili caracterul actului și vor face retractul litigios admisibil, de câte-ori se va constata că nu există o adevărată *datio in solutum*, ci o speculație asupra dreptului cedat ²⁾.

Casul când nu există o adevărată datio in solutum.

³⁰ Retractable litigios este inadmisibil, în al treilea loc, când cesiunea a fost făcută posesorului fondului asupra căruia exista dreptul litigios, ceea ce presupune că obiectul litigiului este un drept asupra unui imobil. Acest paragraf este întunecos. Iată, cum se exprimă în această privință Pothier (*Vente*, III, 593, p. 234, 235), de la care întregul art. 1404 este împrumutat. „Retractul litigios nu are loc când posesorul unui fond, urmărit de un pretins creditor ipotecar a vîndătorului fondului, cumpără această creanță cu un preț mai mic de cât valorează în realitate“.

Casul unei cesiuni făcută posesorului fondului, asupra căruia există dreptul litigios.

Iată, un exemplu care ne va face să înțelegem ipoteza la care se referă atât Pothier, cât și § 3 al art. 1404.

A îmi vinde un imobil; B, în calitate de creditor ipotecar a lui A, urmărește acest imobil, exercitând acțiunea ipotecară. A (vîndătorul meu), pe care l-am chemat în garanție, contestă creanța lui B, care ast-fel devine litigioasă (art. 1403). Mai târziu eu cumpăr această creanță pentru a nu perde imobilul. A nu va putea să exercite

n'a consacrat-o, exercitarea retractului era inadmisibilă numai atunci când creditorul, care consimția a primi un drept litigios drept plata creanței sale, nu putea să fie plătit alt-fel.

- 1) Baudry et Saignat, 664. Desjardins, *op. cit.*, No. 87, p. 252. T. Huc, *op. cit.*, II, 675. Marcadé, *loco cit.*, p. 361. Duvergier, II, 394. Duranton, XVI, 540. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 188.
- 2) Cpr. Baudry et Saignat, 965. Répert. Sirey, *v^o cit.*, 187. Duvergier, II, 395. Duranton, XVI, 540. Desjardins, *op. cit.* și *loco cit.* T. Huc, *op. cit.*, II, 676.

în contra mea retractul litigios, pentru-că eu nu am înțeles să realizez un câștig asupra creanței ce am cumpărat, ci am voit pur și simplu să păstrez imobilul. Acesta este poate singurul caz, în care textul va putea să-și primească aplicația ¹⁾).

Termenii art. 1404 sunt limitativi.
 Controversă. Acestea sunt casurile admise de art. 1404, în care exercitarea retractului litigios nu este admisă, pentru-că legea presupune în persoana cesionarului lipsa de orice idee de speculă și câștig. Alte cazuri nu pot fi admise, pentru-că textul este limitativ ²⁾. Troplong (II, 1009) mai vede încă o excepție în cesiunile cu titlu gratuit, care știm că nu sunt supuse exercitărei retractului litigios (vezi *suprà*, p. 867, 868). Adevărul e însă că cesiunile cu titlu gratuit intră în dreptul comun, iar nu în excepție, care este exercitarea retractului. Art. 1402 dispune, în adevăr, că retractul litigios nu are loc de cât în caz de *vîndare*; prin urmare, donațiunea rămâne cârmuită de dreptul comun, care asigură cesionarului libera posesiune și folosință a drepturilor cu care este investit.

Art. 45 C. com. Există însă în legile noastre o adevărată derogare de la regulile retractului litigios, pe care n'o putem trece cu vederea, de și ea nu face parte din Codul civil. Voim să vorbim de art. 45 din Codul de comerț, pe care l-am transcris *suprà*, p. 879.

Acest text dispune că retractul litigios nu are loc în caz de cesiune a unui drept derivând *dintr'un fapt de comerț* ³⁾, se înțelege obiectiv sau subiectiv, întru cât legea nu distinge ⁴⁾).

Motivele art. 45 C. com. Motivele acestei dispoziții, care aplică dreptul comun, iar nu excepțiunea admisă de dreptul civil, este că, în materie comercială, nu se poate face o culpă cumpărăto-

¹⁾ Veți însă Troplong, II, 1008, care dă patru exemple în care textul ar fi aplicabil.

²⁾ T. Huc, X, 343, *in fine*. Laurent, XXIV, 610. Guillouard, II, 897. Baudry et Saignat, 960. Pand. fr., *Cess. de dr. litigieux*, 189.—*Contra*: Arntz, III, 1110. Trib. Mans, Sirey, 62. 2. 319. D. P. 70. 2. 34.

³⁾ Cpr. Trib. Ilfov, *Curierul judiciar* din 1903, No. 73, p. 632.

⁴⁾ „*L'atto di commercio, da cui il diritto ceduto deriva, dice Bollaio (Il Codice di comm. ital. commentato, I, partea I-a, p. 526, No. 302), può essere tanto oggettivo che soggettivo. La legge non fa distinzioni*“.

rului de a specula asupra dreptului ce cumpără, riscul și dorința de câștig existând în toate operațiile comerciale. „*L'alea è propria degli affari commerciali*“, dice Vidari¹⁾. Admiterea retractului litigios în afacerile comerciale ar fi fost, deci, dăunătoare comerțului. Iată, cum Mancini, în relațiile pe care le-a dat la Senat, justifică această dispoziție foarte înțeleaptă: „*Questa disposizione contro un istituto, oggidi da molti stimato ingiusto e dannoso anche nel diritto civile, fu suggerita dalla giusta considerazione che tuttociò che è incerto e risolvibile rende precario il diritto, paralizza la libera disponibilità, e quindi crea impacci ed ostacoli i quali possono rallentare e diminuire le operazioni commerciali*“²⁾.

Pentru ca retractul litigios să nu poată avea loc, textul cere ca cesiunea dreptului litigios să derive dintr'un fapt de comerț, adecă : să aibă de cauză un act de comerț.

Cesiunea unui drept care ar deriva dintr'un fapt civil ar fi, deci, cărmuită de principiile dreptului civil (art. 1402), iar nu de acelea ale art. 45 Cod. com., chiar dacă cesiunea ar constitui prin ea însăși un fapt de comerț, și dacă ar avea loc între comercianți: „*Quando, pur fra commercianti, dice Vidari*³⁾, *il credito ceduto non avesse per causa un atto di commercio, riceverebbe ancora applicazione il Codice civile*“.

Anomalia
care rezultă
din art. 45
C. com.

Aceasta este curat o anomalie. Legiuitorul trebuia să dică pur și simplu că retractul litigios nu are loc în materie comercială, fără a se referi la cauza dreptului cedat, cu-toate-că această greșală o comite și art. 43 din Codul de comerț italian.

Indată însă ce faptul din care derivă dreptul cedat este comercial, retractul litigios nu poate avea loc, chiar dacă faptul ar fi comercial numai pentru una din părți, fie creditorul, fie debitorul (argument din art. 56 Cod. com.⁴⁾ Chestiunea este, ce e dreptul, controversată în Italia, însă mărturisim că nu pricepem asemenea controversă, pe care se vede că comentatorii italieni au născocit-o numai *pour l'amour de la controversé*.

1) *Corso de diritto commerciale*, III, 2426, p. 276 (ed. a 4-a).

2) Veđi Bolaffio, *op. și loco supra cit.*

3) Vidari, *op. cit.*, III, 2427, pag. 277. Veđi și M. A. Dumitrescu, *Codul de comerț comentat*, I, p. 468, No. 860 (L. Alcalay, 1904).

4) Cpr. Dumitrescu, *op. și loco supra cit.*

Comentatorii aduc adesea-ori lumină în interpretarea legilor, însă câte-odată întunecă sensul lor, și le fac mai greu de înțeles.

De aceea Justinian, în a doua sa prefață a Digestelor, oprește nu numai pe jurisconșulții din timpul lui, dar și pe acei viitori, de a comenta legile sale (*ut nemo neque eorum qui in presenti juris peritiām habent, neque qui postea fuerint, audeat commentarios iisdem legibus adnectere*), dându-le numai voie de a le traduce în limba greacă și de a face câte-va adnotări sumare, și aceasta însă fără a se interverti ordinea materiilor (*sub eodem ordine*).

Impăratul roman considera asemenea comentarii, ca o nenorocire, ca o răsturnare și ca o distrugere a legilor, din cauza limbuției interpreților, cari adesea-ori aruncă confuzie în legi (*ne verboritas eorum aliquod legibus nostris adferat ex confusione dedecus*); ceea ce, dice el, s'a și întâmplat în privința edictului perpetuu, care a fost schimonosit de comentatori, fiind-că unii l-au întins, iar alții l-au restrîns, dându-se aceluiași text diferite înțelesuri; așa că mai toată jurisprudența romană s'a găsit deodată în cea mai mare confuzie (*ut penē romana sanctio esset confusa*).

Pedeapsa jurisconșulților cari, în contra poruncei imperiale, și-ar fi permis să interprete legile, era aceea a crimei de fals, iar cărțile lor erau arse (*volumina autem eorum omnimodō corrumpentur*)¹⁾. Vai deci de acei cari, pe acele vremuri, ar fi suferit de mîncărimea de a scri. Comentariile noastre, dacă am fi trăit la acea epocă, în loc de a sta teancuri în pod, și de a servi de hrană șoarecilor, ar fi fost prefăcute în praf și cenușă. *Habent sua fata libelli!*

Pedeapsa falșului era aplicată și acelora cari ar fi îndrăznit să reproducă legile prin note și scurtări. „*Eandem autem poenam falsitatis constituimus et adversus eos qui in posterum leges nostras per siglorum obscuritates ausi fuerint conscribere*“²⁾.

Judecătorii cari se isbiau dilnic de dificultăți, în lipsă de comentarii, erau nevoiți să se adreseze la împărat (*cui soli concessum est leges et condere, et interpretari*)³⁾.

¹⁾ *Secunda præfatio de confirmatione Digestorum, ad Senatum et omnes populos*, § 21.

²⁾ *Ibidem*, § 22.

³⁾ *Secunda Præf. Dig., loco cit., § 21, in fine*. Mai vezi încă §

„Unde nu este pravilă, acolo să se întrebe Domnul“, dicea Codul Caragea (art. 3, partea VI, capit. 3).

Prin aceste dispoziții draconiane, Justinian voia să opriască, după cum o spune el însuși, confuzia și contradicțiile. Lipsa de comentarii n'a împiedicat însă controversele, din care unele se datoresc însiși jurisconsultilor romani, iar altele interpreților moderni; și aceasta din cauza unor texte confuze, întunecoase și adesea-ori contradictorii.

Cu-toate-acestea, trebuie s'o recunoaștem, Romanii, după ce au cârmuit lumea prin arme, au cârmuit-o și prin înțelepciunea legilor lor, și am putea dice că o cârmuesc și astăzi.

Poporul-rege, pentru care lumea era prea mică și care, în dorința sa nesățioasă de cucerire, a voit să înghițită universul, a fost înghițit la rîndul său, însă instituțiile sale au rămas spre fericirea neamului omenesc. Într'însele se oglindesc cunoștințe vaste și o experiență de lucruri, înaintea cărora jurisconsultul rămâne adesea-ori uimit și înmărmurit; căci după atâtea secole, vedem că știința noastră n'a inventat aproape nimic.

Acest popor era menit de soartă să impună instituțiile sale lumii întregi, și unul din cei mai iluștri ai săi fii, predicînd această nobilă menire a neamului său, a putut dice cu drept cuvînt:

Tu regere imperio populos, Romane, memento ;¹⁾
 Tu, Romane, nu uita,
 Domnia lumii este a ta !

Apendice la titlul V (Cartea III).

Regulele de drept internațional în materie de vîndare.

Din punct de vedere al dreptului internațional privat, vîndarea este supusă regulelor tuturor contractelor în genere, atît în privința capacității părților, cât și în privința formelor contractului și a efectelor sale.

---

18 din această prefață, precum și § 18 din a treia prefață (*Tertia præfatio de confirmatione Digestorum, ad magnum Senatum*).

1) Virgil, *Æneida*, VI, vers. 852.

- Capacitatea părților. Ast-fel, legea personală a părților va determina capacitatea vîndătorului sau a cumpărătorului, precum și formalitățile abilitante ce el va trebui să îndeplinească ¹⁾.
- Art. 1307, 1308 și 1309. Chestiunea este controversată în privința art. 1307, 1308 și 1309, care cuprind mai mult niște prohibiții de cât adevărate incapacități.
- Art. 1307. În cât privește vîndarea dintre soți, proibiția edictată de art. 1307, putînd fi asimilată unei adevărate incapacități (veđi *supră*, p. 593), această incapacitate va urmări pe soții români și în străinătate, chiar dacă legea străină ar permite vîndările între soți ²⁾. Si *vice-versa*, vîndările vor putea să aibă loc între soții străini în România, dacă după legea lor personală, asemenea vîndări sunt permise ³⁾.
- Art. 1308. În privința proibiției privitoare la tutori, mandatarî, administratori, etc. (art. 1308), ea nefiind asimilată unei adevărate incapacități (veđi *supră*, p. 605), se decide în genere că ea atîrnă de legea care cărmuește mandatul ce li s'a încredințat ⁴⁾.
- Art. 1309. Cât pentru incapacitatea statornicită de art. 1309, ea atîrnînd necontestat de statutul personal, un judecător român n'ar putea să cumpere în străinătate drepturi litigioase care ar fi de competența Curței în care el își exercită funcțiunea sa ⁵⁾.
- În ceea ce privește valoarea intrinsecă a contractului de vîndare și efectele sale, părțile vor determina ele înse-le legea ce se va aplica în specie, ele fiind libere de a se supune, în privința aceluiași contract, la mai multe legi deosebite ⁶⁾.

¹⁾ T. Huc, X, 247. Vincent et Pénaud, *Dictionn. de dr. international privé*, v^o *Vente*, 1.

²⁾ T. Huc, *loco cit.* Vincent et Pénaud, *op. și loco cit.*, 2 urm. Laurent, *Dr. civil international*, 134 urm. Cas. fr. Sirey, 52. 1. 801.

³⁾ T. Huc, *loco cit.* Laurent, *op. cit.*, VIII, 135. Bertauld, *Quest. pratiques et doctrinales de C. Napoléon*, I, p. 50, No. 63, 64.—*Contrà*: Brocher, *Cours de dr. internat. privé*, II, No. 189.

⁴⁾ T. Huc, Brocher, *loco cit.*—*Contrà*: Laurent, *op. cit.* VIII, 136.

⁵⁾ Laurent, *op. cit.*, VIII, 137.

⁶⁾ T. Huc, X, 248, 251.

În lipsa unei stipulații speciale în această privință, se va aplica legea țării în care contractul a fost încheiat¹⁾.

De câte-ori, însă, s'a vîndut un lucru spre a fi transportat dintr'o țară în alta, se va putea admite că părțile au înțeles a se referi la legea țării în care marfa vîndută urmează a fi transportată²⁾.

În cât privește cesiunea de creanțe, s'a propus de u-
 Cesiunea de
 creanță.
 Controversă.
 nii să se aplice legea domiciliului creditorului, pentru-că creanțele s'ar considera ca avînd situația lor la acest domiciliu³⁾.

Cesiunea de creanță fiind însă o adevărată vîndare, se va aplica, conform principiilor generale mai sus expuse, legea locului în care cesiunea a fost făcută (art. 980), afară de cazul când contrarul ar resulta din voința părților⁴⁾.

Aceeași soluție este aplicabilă de câte-ori vîndarea
 are de obiect bunuri care au o situație fixă, precum sunt
 imobilele. În acest caz, însă, părțile vor putea fi presupuse că au înțeles să se supună legii situației bunurilor (*lex rei sitæ*), și judecătorii fondului sunt suverani spre a decide, după împrejurările fie-cărei cauze, care a fost, în această privință, voința părților contractante⁵⁾.

Tot după legea locului situației se va decide chestiunea de a se ști dacă tradiția sau transcripția sunt, sau nu, neapărate pentru ca vîndarea să fie opozabilă terților; dacă lucrul vîndut este sau nu în comerț; dacă vîndarea lucrului altuia este validă sau nulă; dacă vîn-
 Tradiție,
 transcripție,
 etc.

1) T. Huc, I, 159 urm. și X, 248.

2) T. Huc, X, 248. Vincent et Pénaud, *op. și v^o cit.*, 6. Thaller, *Annales de dr. comm.*, anul 1886, 1887, p. 309 urm.

3) P. Fiore, *Diritto internaz. privato*, 342, p. 441 (ed. ital. din 1874). „Iată, cum se exprimă acest autor: „*Quindi se fosse diversa la legge del domicilio del creditore, o quella del debitore, noi opiniamo che per l'obbligazione personale tra cedente e cessionario si deve applicare la legge del domicilio del creditore, e questa regolerà in ogni caso l'actio ex empto in favore del cessionario, la garanzia a cui è tenuto il cedente, il prezzo minimo pel quale il diritto si poteva cedere, la rescissione per causa di lesione, e tutto ciò che deriva dalla natura del contratto, per le obbligazioni reciproche tra cedente e cessionario, etc.*“ Laurent (*Dr. internat.*, VIII, 133) combate însă foarte bine sistemul jurisconsultului italian.

4) T. Huc, X, 249. Laurent, *op. cit.*, VIII, 132.

5) T. Huc, X, 250.

dătorul are, sau nu, o siguranță (privilegiu, etc.), și care este întinderea acestei siguranțe, etc. 1).

Lesiune, etc.
Controversă.

În cât privește acțiunea în rescisiune pentru cauză de lesiune, acțiunea în garanție pentru vicii redibitorii, acțiunea în soluție pentru inexecutarea contractului, etc., se susține că toate acestea se vor determina după legea care cărmuește însuși contractul 2).

Vicii de
consimțimint.

În privința lesiunii privitoare la majori, neadmisă în legea noastră, chestiunea este foarte controversată 3), și aceeași controversă s'a ivit și în privința lesiunii referitoare la minori 4).

Retract
litigios.
Controversă.

De câte-ori va fi vorba de o acțiune în anulare pentru vicii de consimțimint, se va aplica legea personală a reclamantului, iar nu legea contractului, fiind-că pretenția reclamantului este tocmai că n'a existat în specie contract 5).

În fine, de câte-ori va fi vorba de exercițiul retractului litigios, se admite că debitorul poate să invoace protecția legii sub imperiul căreia s'a obligat. Ast-fel, Românul, domiciliat în țară, avînd dreptul de a invoca protecția legii române, poate să propună retractul litigios, ori cât de criticată ar fi această instituție, chiar dacă cesiunea ar fi fost făcută într'o țară care nu admite acest retract 6).

1) T. Huc, X, 250. Vincent et Pénaud, *op. și v^o cit.*, No. 13—15. Brocher, *op. cit.*, II, p. 184 urm. Laurent, *op. cit.*, VIII, 139, etc.

2) T. Huc, X, 252. Laurent, *op. cit.*, VIII, 152. Massé, *Dr. comm.*, I, 637. P. Fiore, *op. cit.*, 292 urm.

3) Veđi cele trei sisteme arătate în t. V a Coment. noastre, p. 97. Veđi și t. VII, p. 41, precum și t. VIII, p. 767, nota 1.

4) Veđi t. VII a Coment. noastre, p. 40, 41.

5) Cpr. T. Huc, X, 253. Veđi și t. VII a Coment. noastre, p. 40, text și nota 6.

6) T. Huc, X, 253. Vincent et Pénaud, *op. și v^o cit.*, 21. Cpr. Trib. imper. german, *J. Clunet*, anul 1887, p. 344.—Veđi însă Laurent (*op. cit.*, VIII, 140), după care retractul litigios ar fi o dispoziție de ordine publică, care ar atârna de *lex fori*. În fine, după Brocher (*op. cit.*, II, p. 199 urm.), trebuie să se aplice legea situației, de câte-ori va fi vorba de datorii imobiliare, și legea contractului, de câte-ori va fi vorba de valori mobiliare.

Addenda et Corrigenda

(TOMUL VIII)

La p. 8, finele notei de la p. 7, a se adăoga : Veđi p. 200, nota 2.

La p. 9, finele notei 1, a se adăoga : p. 261.

La p. 13, finele notei 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 393, *ad notam*.

La p. 17, finele notei 1, a se adăoga : p. 164.

La p. 19, text, finele rîndului 7, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 219.

La p. 19, finele notei 1, a se adăoga : citată *infră*, p. 217, nota 2.

La p. 23, nota 5, rîndul 5, după cuvintele : „său a justiției“, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 407.

La aceeași pag. și aceeași notă, la fine, a se adăoga : p. 248 urm.

La p. 26, finele notei 3, a se adăoga : Veđi p. 84, nota 1.

La aceeași pag., finele notei 4, a se adăoga : Veđi p. 407, nota 7.

La p. 29, finele notei 2, a se adăoga : p. 123, 124.

La pag. 30, nota 1, după cuvintele : „I, p. 68“, a se adăoga : și III, p. 35.

La aceeași pag., finele aceleeași note, a se adăoga : Veđi p. 407.

La p. 43, text, finele rîndului 11, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 72.

La p. 44, finele notei 1, a se adăoga următoarea frază : Veđi în sensul susținut de noi, concluziile d-lui procuror general Schina, care ne-a înlocuit în această înaltă funcțiune, publicate în *Curierul judiciar* din 1903, No. 41, care n'au fost însă adoptate de Secțiunile-unite ale Curței de Casație (*C. judiciar, loco cit.*). În sensul jurisprudenței Curței de Casație s'a pronunțat și distinsul nostru fost elev, Dl. Șt. Scriban. *C. judiciar* din 1903, No. 57.

La p. 46, la finele penultimului rînd din text, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 428.

La p. 47, începutul rîndului 1, după cuvintele : „în materie civilă“, a se adăoga : (Veđi p. 73 și 426, nota 3).

La p. 49, nota 3, rîndul 8, după cuvintele : „III 5552“, a se adăoga : C. Craiova, *Dreptul* din 1899, No. 70.

La p. 62, nota 3, începutul rîndului 3, după cuvintele „III, 22“, a se adăoga : G. Meitani, *Dreptul* din 1903, No. 45.

La p. 69, finele notei 3, a se adăoga : și p. 425, nota 4.

La p. 73, începutul notei 3, după cuvintele : „p. 46, 47“, a se adăoga : și p. 426, nota 3.

La p. 74, text, finele rîndului 5, a se ceti : pentru restituirea dotei, în loc de : *dotei pentru restituirea*.

La p. 75, nota 1, rîndul 8, după cuvintele : „*suprà*, p. 69“, a se adăoga : și *infrà*, p. 425, nota 4.

La p. 78, finele notei 1, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 512, nota 4.

La p. 80, finele notei 3, a se adăoga : p. 245 și 260, 261.

La p. 81, finele notei 1, a se adăoga : p. 122, nota 2.

La aceeași pag., nota 2, finele rîndului 8, a se adăoga : p. 145.

La pag. 85, finele notei 2, a se adăoga ; p. 137.

La p. 92, nota 2, finele notei 5, după cuvintele : „*Société*, 52“, a se adăoga : Guillouard, I, 229 și III, 1233, 1686. Baudry et Saignat, *Vente*, 230. Veđi *infrà*, p. 390, nota 3 ; 411, 412, 592.

La p. 94, text, rîndul, 23, după cuvintele : „convențiilor matrimoniale“, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 157, nota 4.

La p. 96, finele rîndului 1, a se adăoga : p. 186 urm.

La p. 111, text, finele rîndului 11, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 533 urm.

La p. 124, text, finele rîndului 21, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 475.

La p. 127, finele notei 1, a se adăoga : Veđi în privința presumpției muciane, *infrà*, p. 409 și 476.

La p. 128, nota 2, începutul rîndului 4, după cuvintele : „p. 589, nota 4“, a se adăoga : Veđi și C. Galați, *Dreptul* din 1904, No. 26.

La aceeași pag., nota 3, finele rîndului 2, după cuvintele : „No. 70“, a se adăoga : și din 1903, No. 40.

La aceeași pag. (128), finele notei 4, a se adăoga : Veđi Nacu, III, p. 156 și *infrà*, p. 477, nota 1.

La p. 129, nota de la p. 128, rîndul 1, după cuvintele : „*Dot*, 847“, a se adăoga : și 2941.

La p. 134, nota de la p. 133, rîndul 4, după cuvintele : „23, 3“, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 450.

La p. 141, finele notei 2, a se adăoga : p. 228, 229.

La aceeași pag., nota 3, a se ceti : De *auro*, în loc de : de aure.

La p. 143, nota 2, finele rîndului 13, a se adăoga : Veđi p. 307.

La p. 144, finele notei 1, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 477.

La p. 145, nota 3, începutul rîndului 13, după cuvintele : „Planiol, III, 1502“, a se adăoga : și 1658.

La p. 147, text, finele rîndului 7, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 228, 229, și 442.

La aceeași pag., ultimul rînd al textului, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 443, nota 1.

La aceeași pag. (147), nota 1, finele rîndului 7, după cuvintele : „*Alluvion*, 153“, a se adăoga : Chardon, *Tr. du dr. d'alluvion*, 149.

La p. 148, finele notei de la p. 147, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 225, nota și 443, nota. 1. Cpr. C. Iași, *Curierul judiciar* din 1904, No. 9.

La pag. 149, text, rîndul 12, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 267 și 278.

La aceeași pag., finele notei 3, a se adăoga : — *Contrà* : Nacu, III, p. 11. Veđi *infrà*, p. 311, nota 2.

La p. 150, finele notei 1, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 267.

La p. 151, nota 1, penultimul rînd, după cuvintele : „art. 1252“, a se adăoga : p. 275.

La aceeași pag., finele notei 2, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 276.

La p. 156, ultimul rînd al textului, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 272 și 290.

La aceeași pag., începutul notei, înainte de cuvintele : „IV, 3119“, a se adăoga : II, 1322.

La aceeași pag., finele aceleași note, a se adăoga : Veđi p. 271, text și nota 3, și p. 349.

La p. 157, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 476.

La p. 158, rîndul 5 din text, a se ceti : celalalt, în loc de *celalt*.

La p. 159, finele rîndului 13 din text, a se ceti : executarea, în loc de *executarea*.

La aceeași pag., rîndul 21, a se ceti : unei datorii, în loc de *unei datoriei*.

La p. 161, finele notei 1, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 477, 478.

La aceeași pag., finele notei 2, a se adăoga : p. 290, nota 1 și 307, text și nota 3.

La p. 165, la finele rîndului 4 din text, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 278.

La p. 171, finele notei 1, a se adăoga : Trib. Covurluii, *Dreptul* din 1903, No. 81.

La p. 177, nota 2, rîndul 3, înainte de cuvîntul : „*Contrà*“, a se adăoga : *Dreptul* din 1904, No. 36.

La p. 179, titlul : Despre garanția dotei, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 668.

La p. 180, text, finele rîndului 17, a se adăoga : Veđi *infrà*, p. 821.

La p. 185, începutul notei 2, după cuvintele : „*Dot*, 256“, a se adăoga : și 2865.

La aceeași pag., finele aceleași note, a se adăoga : Pand. fr., 11525. Veđi și *infrà*, p. 465.

- La aceeași pag. (185), nota 4, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 337, nota 2, *in fine*, și p. 465, nota 5.
- La p. 192, finele notei 1, a se adăoga : Veđi p. 438, nota 3.
- La p. 193, finele notei 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 449.
- La aceeași pag., finele primului rînd al notei 3, a se adăoga după cuvîntul : „convențiunilor“ : matrimoniale.
- La aceeași pag. (193), finele notei 3, a se adăoga : p. 276 și 337, text și nota 3. Cas. rom. *C. judiciar* din 1904, No. 12.
- La p. 194, nota 2, finele rîndului 3, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 442.
- La p. 203, finele notei 3, a se adăoga : Veđi *supră*, p. 185 și *infră*, p. 441.
- La p. 205, începutul rîndului al doilea din text, după cuvintele : „rămas femeii“, a se adăoga : (Veđi *infră*, p. 337, n. 2).
- La p. 207, la rubrica : Inchirierea saŭ arendarea averei dotale, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 380, 381.
- La p. 208, începutul notei 1, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 765.
- La aceeași pag., finele notei 1, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 381.
- La aceeași pag. (208), finele notei 3, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 788, nota 1.
- La p. 216, finele rîndului 13 din text, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 394, nota 2.
- La p. 217, finele rîndului 13, a se adăoga : Veđi *supră*, p. 162 și *infră*, p. 245.
- La p. 219, nota 1, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 478.
- La p. 220, finele notei 4, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 336.
- La p. 221, finele rîndului 11 din text, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 336.
- La aceeași pag., nota 1, a se adăoga : și p. 276. Cpr. Cas. rom., *Curierul judiciar* din 1904, No. 12.
- La aceeași pag. (221), nota 3, finele rîndului 3, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 471.
- La aceeași pag. (221), finele notei 3, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 414, text și nota 2.
- La p. 222, penultimul rînd din text, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 472.
- La p. 224, nota 3, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 444 și t. VII, p. 281, *ad notam*.
- La p. 225, *ad notam*, 5°, a se adăoga : C. Iași, *Curierul judiciar* din 1904, No. 9. Veđi și *infră*, p. 443, nota 1.
- La p. 228, nota 8, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 467, *ad notam*.
- La p. 229, începutul rîndului al 14-lea din text, a se ceti : de cesiune, în loc *decesiune*.
- La aceeași pag., finele notei 2, a se adăoga : și *infră*, p. 442.
- La p. 231, finele rîndului al 11-lea din text, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 426.
- La p. 233, finele rîndului 13 din text, a se adăoga : Veđi și § 28, capit. 33.

La aceeași pag., rîndul 1 al notei de la p. 232, după cuvintele : „*ad notam* 6°“, a se adăoga : și p. 443.

La p. 237, finele notei 5, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 417, nota 4.

La p. 244, text, întregul rînd al doilea trebuie considerat ca nescris, așa că frasa ce începe pag. 244, va fi ast-fel îndreptată : *a fortiori* trebuie să fie oprită înstrăinarea cu titlu oneros, etc. . . .

La p. 244, finele notei 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 246 și 423.

La p. 245, a se adăoga rîndul al doilea de la p. 244, care din eroare a fost intercalat la această pagină, în cât frasa care stîrșește p. 244 și care începe p. 245, va fi cetită în modul următor : dispoziție foarte înțeleaptă, pentru-că ipoteca este mai periculoasă de cât vîndarea, de-oare-ce femeea, etc.

La pag. 245, nota 1, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 395 și 396, text și nota 1.

La p. 246, nota 1, a se adăoga : Cpr. Tribun. Covurluii. *Dreptul* din 1903, No. 81.

La p. 246, nota 4, a se adăoga : p. 306.

La p. 248, rîndul al 11 din text, după cuvintele : „(art. 1878)“, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 421.

La p. 259, rîndul al 7-lea, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 492.

La p. 260, nota 3, rîndul 2, a se adăoga : Veđi p. 296, nota 1.

La p. 261, nota 1, finele rîndului 1, a se ceti : text și nota 4, în loc de nota 5.

La p. 272, finele notei 4, a se adăoga : Veđi și *infră*, p. 290.

La p. 276, nota 4, a se adăoga : Veđi și p. 337, text și nota 3. Cpr. Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1904, No. 12.

La p. 295, finele notei 3, a se adăoga : Veđi p. 460, nota 2.

La p. 314, finele notei 2, a se adăoga : Veđi și *infră*, p. 592, nota 1. Cpr. C. București, *Curierul judiciar* din 1898, No. 10.

La p. 315, finele notei 1, a se adăoga : —*Contra* : C. București, *Dreptul* din 1903, No. 79. Veđi *infră*, p. 547, nota 1.

La p. 325, începutul notei 4, a se adăoga : și *infră*, p. 421.

La p. 337, finele notei 3, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 487, nota 1, *in fine*.

La p. 337, finele notei 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 465, text și nota 5.

La p. 346, ultimul rînd al textului, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 422.

La aceeași pag., nota 3, a se adăoga : Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1904, No. 12. Veđi *infră*, p. 487, nota 1, *in fine*.

La p. 347, nota 4 de la p. 346, a se adăoga : Veđi p. 422.

La p. 392, nota, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 411 și 479.

La p. 393, nota 1, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 491, nota.

La p. 417, nota 5, rîndul 4, după cuvintele : „*explic. art.* 1754 urm.“, a se adăoga : p. 513 urm.

- La p. 443, nota 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 690 urm.
 La p. 444, rîndul 3 din text, a se adăoga : Veđi *infră*, pag. 692.
- La p. 473, colon-titlu, a se ceti : art. 1280, în loc de 1285.
 La p. 489, nota 3, rîndul 2, după cuvîntul : *Contră*, a se adăoga, în sensul părerei lui Merlin : C. din Gand, *Pasicrisie belge*, 1903. 2. 179 și *Revue trimestrielle de dr. civil*, III, anul 1904, p. 593, No. 8.
- La p. 534, nota 4, a se ceti : Πρoχειρον νομικων, în loc de : Πρoχειρον νομικων.
- La p. 541, nota de la p. 540, rîndul 8, după cuvintele : „un drept de usufruct“, a se adăoga : (art. 1461 C. Calimach).
 La p. 541, nota 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 665, nota 3, *in fine*.
- La p. 543, finele notei, 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 616.
 La p. 544, nota 2, rîndul al 11-lea, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 575.
- La aceeași pag., aceeași notă, rîndul 25, a se ceti : plăti-toare în loc de *plătît2are*.
- La p. 545, *ad notam*, unde se dice că vîndarea unei păduri spre a fi tăiată, este o vîndare mobilă, a se adăoga : Cpr. C. București, *Dreptul* din 1904, No. 66.
- La p. 551, nota 2, a se adăoga : p. 639, 640.
 La p. 559, nota 3, a se adăoga : Veđi și Trib. Ilfov, C. *judiciar* din 1904, No. 45 și *Dreptul* din 1904, No. 39. Veđi și *infră*, p. 587, text și nota 1.
- La p. 560, nota de la p. 559, rîndul 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 587, nota 1.
- La aceeași pag., nota 1, la fine, după cuvintele : „și din 1902, No. 34“, a se adăoga : Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1904, No. 49.
- La p. 562, nota 5, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 676, nota 2 și p. 704.
- La p. 567, nota 1, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 694, *ad notam*.
 La p. 568, nota 5, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 799, nota 4.
 La p. 569, nota 4, a se adăoga : Veđi și *infră*, p. 843, 844.
 La p. 571, rîndul al 7-lea din text, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 749.
- La p. 575, nota 2, finele rîndului 4, a se ceti : Sirey, 1903, 4. p. 15, în loc de Sirey, 1903. p. 15.
- La p. 576, finele notei 2, a se adăoga : Cpr. trib. Doro-hoiu, *Dreptul* din 1904, No. 65.
- La p. 576, nota 4, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 683, nota 5.
 La p. 579, finele rîndului 1 al notei 1, a se ceti : Arntz, III, 959. Planiol, II, 1662, în loc de : Arntz, III, 939.
- La p. 592, nota 1, rîndul 3, a se adăoga : Guillouard, II, 921.
 La p. 601, ultimul rînd din text, a se adăoga : (Cpr. art. 1457 C. italian).
- La aceeași pag., nota 1, finele rîndului 13, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 804, 805.

La p. 607, nota 2, rîndul 23, a se adăoga; Cas. rom. Bu-
let. 1900, p. 316 și *Curierul judiciar* din 1900, No 36.

La aceeași pag., ultimul rînd al notei 2, a se adăoga: Cpr.
C. Alger, Sirey, 58. 2. 66.

La p. 610, începutul textului, a se adăoga: Veđi *infrà*,
p. 805.

La p. 612, nota 1, rîndul 5, după cuvintele: „p. 148, nota
3“, a se adăoga: și C. București, *Curierul judiciar* din 1904,
No. 59. Veđi și *infrà*, p. 870, nota 2.

La p. 615, finele notei 2, a se adăoga: Veđi *infrà*, p. 768,
text și nota 1.

La p. 617, unde se vorbește de pactulul de preferență, a
se adăoga: Veđi *infrà*, p. 770, nota 2.

La p. 638, finele notei 2, a se adăoga: Cpr. asupra obicei-
ului de a se pune o marcă pe lucrurile mobile: Valéry, nota în
D. P. 1901. 2. 323 urm.

La p. 642, finele notei 4, a se adăoga: Veđi *infrà*, p. 815.

La p. 667, nota 2, a se adăoga: Veđi *infrà*, p. 703, nota
2 și 825, nota 1.

La p. 677, începutul notei 1, a se adăoga: C. București,
Dreptul din 1904, No. 51.

La aceeași pag., începutul notei 3; a se adăoga aceeași
decisie.

La p. 678, nota 1, rîndul 8, după cuvintele: „*Dreptul* din
1886, No. 45“, a se adăoga: C. București, *Dreptul* din 1904,
No. 51.

La p. 684, nota 1, a se adăoga: Veđi *infrà*, p. 871, text
și nota 1.

La p. 692, acolo unde se vorbește de cheltuelile de sim-
plă plăcere, a se adăoga: Veđi *infrà*, p. 785.

La p. 694, finele notei 1, a se adăoga: Veđi *infrà*, p. 730,
text și nota 4.

La p. 703, nota 2 a se adăoga: Veđi *suprà*, p. 667, nota 2
și *infrà*. p. 825, text și nota 1.

La p. 707, nota 3, a se adăoga: Veđi și *infrà*, p. 853.

La p. 718, nota de la p. 717, rîndul 13, după cuvintele.
„60 de zile“, a se adăoga: Veđi p. 730, text și nota 4, *in fine*.

La p. 751, nota 2, a se adăoga următoarea frasă: Art. 1364
C. civ. se aplică și la contractele de locațiune. Cpr. C. București,
Dreptul din 28 Octobre 1904, No. 67.

La p. 767 finele notei 1, a se adăoga: Veđi *infrà*, p. 888.

La p. 769, nota 2, rîndul 26, a se adăoga: Veđi *infrà*, p.
876, text și nota 7.

La p. 773, finele rîndului 7 din text, a se adăoga urmă-
toarea frasă. afară de cazul când părțile ar fi stipulat contrariul.
Cpr. Cas. fr. *Pand. Périod.* 1904. 1. 466.

La p. 786, nota 1, a se adăoga, înainte de cuvîntul *Contrà*:
Cpr. Demolombe, XIII, 46 ter. Veđi și t. III a Coment. noastre,
p. 221, nota 1, *in fine*.

La p. 813, finele notei 2 de la p. 812, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 872, text și nota 2.

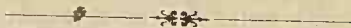
La p. 824, finele notei 2, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 859, nota 4 și p. 879, nota 1.

La p. 840, nota 2, după cuvintele : „*Dreptul* din 1904, No. 55“, a se adăoga : și *Curierul judiciar* din 1904, No. 68.

La p. 842, nota 3, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 871, nota 3.

La p. 848, nota de la p. 847, *in fine*, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 858, nota 2 :

La p. 849, la finele rîndului 12 din text, a se adăoga : Veđi *infră*, p. 867.

TABLA MATERIILOR

Cuprinse în volumul al VIII-lea

CARTEA III

TITLUL IV

CAPITOLUL I.—GENERALITAȚI

	<i>Pagina</i>
Despre contractul de căsătorie, în privința bunurilor, și despre drepturile respective ale soților	1—6
Libertatea convențiilor matrimoniale (art. 1224—1226)	6—9
Clausele contrare ordinii publice și bunelor moravuri	9—12
Clausele contrare puterii maritale	12—18
Clausele contrare drepturilor bărbatului, în calitatea sa de cap al familiei, sau de cap al asociațiunii conjugale	18—19
Clausele derogatorii de la dispozițiile prohibitive ale Codului	19—20
Clausele contrare ordinii succesiunilor	20—21
Efectele stipulațiunilor oprite, cuprinse într-o convenție matrimonială	21—22
Despre diferitele regimuri matrimoniale ce soții pot alege (art. 1227)	22—26
Regimul legal în dreptul nostru	26—30
Regimul legal în privința străinilor căsătoriți în România (Drept internațional.—Controversă).	30—37
Interpretarea convențiilor matrimoniale	37—38
Efectele convențiilor matrimoniale	38—39
Condițiile necesare pentru existența și validitatea contractului de căsătorie	39—40
Consimțământul părților	40
Necesitatea consimțământului părților	40—45
Viciile de consimțământ	45—47
Capacitatea părților contractante	47—50
Despre minori (art. 1161, 1231)	50—58
Nulitatea contractului matrimonial făcut cu violarea art. 1231	58—62

Despre alte categorii de incapabili (interziși, alienați, surdo-muți, orbi, faliți, etc.)	62—64
Despre persoanele puse sub un consiliu judiciar pentru cauză de slăbăciune de minte (art. 445), sau răsipire (art. 458 urm.)	64—66
Formele și publicitatea contractului de căsătorie.	67
Formele contractului de căsătorie (art. 1228 C. civ., 709, 710 Pr. civ.)	67—72
Consecințele autenticității contractului matrimonial.—Puterea probatorie și executorie a contractului	73—74
Publicitatea convențiilor matrimoniale în genere (art. 61, 62 C. civ., 708—720 Pr. civ.)	74—78
Publicitatea convențiilor matrimoniale a comercianților (art. 19, 20 C. com.)	78—80
Despre momentul când convențiile matrimoniale trebuie să fie făcute, și imutabilitatea lor	81
Momentul când convențiile matrimoniale trebuie să fie făcute	81—83
Intrarea în vigoare a convențiilor matrimoniale și caducitatea lor (art. 1232)	83—86
Despre termen și condiție în convențiile matrimoniale (art. 1232)	86—87
Despre imutabilitatea sau neschimbarea convențiilor matrimoniale în timpul căsătoriei	87—96
Imutabilitatea convențiilor matrimoniale în dreptul internațional privat	96—98
Schimbările ce pot fi aduse convențiilor matrimoniale între data contractului și cea a celebrării căsătoriei (art. 1229, 1230 C. civ., 716 Pr. civ.)	98—105
Condițiile cerute pentru ca schimbările să fie valide față cu cei de al treilea (art. 1230 C. civ., 716 § ultim Pr. civ.)	105—108
Despre regimul dotal.—Considerații generale și istorice	108—120

CAPITOLUL II

Despre regimul dotal

Ce este dota și care bunuri sunt dotale (art. 1233, 1234)	120—130
---	---------

SECȚIUNEA I

Despre constituirea dotei.—Generalități	130—131
Natura juridică a constituirei dotei în privința constituitorului	132—138
Bunurile ce pot fi constituite dotă (art. 1235)	138—145
Imutabilitatea conv. matrimoniale în privința constituirei dotei (art. 1236)	145—148
Imobile dobândite cu bani dotali (art. 1247, § 1)	148—156

	Pagina.
Imobile cedate în plata unei dote constituite în bani (art. 1247, § 2)	157—158
Imobile luate de femei din moștenirea constituitorului dotei	158
Imobile date bărbatului spre a înlocui imobilul dotal de care el a fost evins	158—159
Imobile cedate de bărbat, femeii, în urma separației de bunuri, pentru plata unei datorii mobiliare	159—160
Despăgubirea datorită femeii de o companie de asigurare, pentru distrugerea imobilului dotal	161
Casurile în care dota poate fi transformată în timpul căsătoriei	161—163
Persoanele cărora incumbă sarcina de a plăti dota	163—165
Casul când dota a fost constituită de ambii părinți ai soțului (art. 1237, § 1)	165—167
Casul când dota a fost constituită numai de unul din părinți (art. 1237, § 2, 1238)	167—169
Casul când dota a fost constituită de părintele supravețuitor (art. 1239)	169—170
Casul când dota a fost constituită de un străin	170—171
Despre raportul dotei	171—174
Derogare de la regulile raportului dotei.—Casurile în care femeea înzestrată este scutită de raport (art. 761, 1282)	174
Despre raportul dotei constituite sub legea veche (art. 1914)	174—176
Despre reducțiunea dotei	176—179
Despre garanția dotei (art. 1240)	179—183
Despre dobințile dotei (art. 1241)	183—186
Despre acțiunea pauliană în materie de dotă (art. 975)	186—188

SECȚIUNEA II

Despre condițiunea averii dotale în timpul căsătoriei.

Drepturile bărbatului asupra bunurilor dotale	189—191
Casurile excepționale în care bărbatul devine și astă-zi proprietarul dotei	191
Prima excepție.—Lucruri consumptibile, fungibile și menite a fi vindute	192—195
A doua excepție.—Lucruri mobile prețeluite (art. 1245, 1246 C. civ., 718 Pr. civ. și 66 L. jud. de ocoale din 1896)	196—204
Drepturile femeii asupra bunurilor dotale	204—206
Drepturile bărbatului asupra dotei, când femeea rămâne proprietară asupra ei	206
Puterile bărbatului ca administrator a bunurilor	

	Pagina.
dotale (art. 1242)	207—209
Incasarea creanțelor dotale	209—211
Exercițiul acțiunilor relative la bunurile dotale	211—220
Instrăinarea mobilelor dotale	220—221
Folosința bărbatului asupra bunurilor dotale și sarcinile acestei folosinți (art. 1243, § 1, 1244)	221—230
Obligațiile și sarcinile ce incumbă bărbatului în privința bunurilor dotale (art. 1243, § 1)	230—234
Responsabilitatea bărbatului ca administrator și usufructuar al dotei (art. 1243, § 2)	234—237
Inalienabilitatea bunurilor dotale.— Origina și caracterul inalienabilității	237—242
Inalienabilitatea dotei imobiliare (art. 1248 C. civ., 16 § ultim C. com.)	242—247
Când începe și când încetează inalienabilitatea	247—249
Scoaterea imobilului dotal de sub urmărirea creditorilor femeii	250—255
Imprescriptibilitatea fondului dotal (art. 1878)	255—259
Casurile excepționale în care fondul dotal este alienabil	259—261
Excepții de la principiul inalienabilității, care rezultă din voința părților (art. 1252)	261—266
Despre cazul când instrăinarea fondului dotal a fost încuviințată, sub condițiunea de a se întrebuița banii prinși din instrăinare, la cumpărarea unui alt fond (clausă de reintrebuițare, <i>remploi</i>)	266—276
Excepții de la principiul inalienabilității, care rezultă din lege (art. 1250, 1251, 1253)	277—281
Casurile de instrăinare prevăzute de art. 1250 și 1251, la care autorizarea bărbatului poate fi înlocuită prin cea a justiției.— Căpătuirea copiilor comuni sau născuți din o căsătorie anterioară	281—286
Casurile de instrăinare prevăzute de art. 1253, în care se cere numai autorizarea justiției.— Regule comune tuturor casurilor de instrăinare prevăzute de acest text (1253)	286—292
Scoaterea bărbatului său femeii de la închisoare.	292—293
Procurarea de alimente familiei	293—297
Plata datoriilor anterioare căsătoriei	297—303
Facerea de reparații mari la imobilul dotal	303—305
Instrăinarea pentru cauză de indivisiune	305—307
Schimbul imobilului dotal (art. 1254)	308—316
Sancțiunea principiului inalienabilității fondului dotal (art. 1255)	316—334
Condiția dotei mobiliare în timpul căsătoriei	334—338
Despre separația de bunuri sau de patrimonii.— Considerații generale și istorice	338—342
Cauzele care pot să provoace din partea femeii separarea de bunuri sau de patrimonii	343—349

	Pagina.
Cine poate cere separarea de patrimoniu (art. 1257)	349—354
Contra cui se poate exercita acțiunea în separare ?	354
Drepturile conferite creditorilor bărbatului în caz de separație de patrimoniu (art. 1261, 1264 C. civ., 633 Pr. civ.)	355—357
Formele și procedura separației de patrimoniu (art. 1258—1260)	358—369
Executarea hotărârii de separare (art. 1262)	369—376
Efectele separației de bunuri pronunțată de jus- tiție	376—377
Momentul de când hotărârea își produce efectele sale (art. 1263, 1268, 1269)	377—381
Efectele separării de patrimoniu.—Capacitatea ce femeea dobîndește prin separare, în privința admi- nistrației averii sale (art. 1265)	381—400
Contribuirea femeii separate de bunuri la sar- cinile căsătoriei (art. 1266)	400—403
Incetarea separației de patrimoniu și restabilirea regimului primitiv (art. 1270 C. civ, 634—637 Pr. civ.)	403—407
Despre separația de bunuri contractuală	407—415

SECȚIUNEA III

Despre restituirea dotei

Istoric.—Dreptul roman și dreptul vechiu	415—420
Imprejurările care atrag restituirea dotei (art. 1271)	420—423
Cui trebuie să se restituie dota ?	423—424
Cine trebuie să restituie dota ?	424—425
Cui incumbă dovada primirii dotei, și în ce con- sită această dovadă ?	425—426
Dovedirea primirii dotei de cătră bărbat (art. 1277)	426—436
Momentul când trebuie să se facă restituirea do- tei (art. 1272, 1273).	436—441
Obiectul restituirii și starea în care bărbatul tre- buie să restituie bunurile dotale (art. 1274, § 1—1276)	441—452
Drepturile speciale ale femeii	452—453
Drepturile femeii de a-și lua rufele, vestmintele și celelalte obiecte destinate usului său personal (art. 1274, § 2 și 3)	453—457
Dreptul femeii supravetuitoare la abitațiunea și hainele de dolii.—Dreptul de opțiune a femeii vă- duve (art. 1279)	457—463
Despre fructele și dobîndile dotei și despre im- părțirea fructelor în ultimul an al căsătoriei (art. 1278)	463—474

SECȚIUNEA IV

Despre averea parafernala (art. 1283)	474—478
Administrația, folosința și alienabilitatea bunuri-	

	Pagina.
lor parafernale (art. 1285)	478
Administrația averii parafernale	478—486
Instrăinarea bunurilor parafernale.—Acțiuni în justiție	486—490
Prescrierea bunurilor parafernale (art. 1877)	491—493
Contribuirea femeii, cu bunurile ei parafernale, la sarcinile căsătoriei (art. 1284)	494—497
Despre societatea de achizițiuni adausă regimu- lui dotal (art. 1287—1290)	497—504
Administrația bunurilor care compun societatea de achizițiuni	504—505
Incetarea și lichidarea societății de achizițiuni (art. 1291—1293)	505—507
Despre siguranțele femeilor măritate.—Ipoteca legală (art. 1753—1761, 1281)	507—514
Creanțele femeii garantate prin ipoteca legală (art. 1281, 1754, 1757, 1761)	514—519
Bunurile bărbatului lovite de ipoteca legală (art. 1754, 1755, 1756—1758)	519—521
Specializarea și înscrierea ipotecei legale (art. 1754—1757)	522—526
Reducerea ipotecei legale conferită femeii (art. 1761)	526—528
Imposibilitatea pentru femei de a putea renunța la ipoteka sa legală (art. 1281, 1760)	528—530
Siguranța femeilor căsătorite sub legea veche.— Dispoziție transitorie (art. 1815)	530—533

APENDICE

Despre ipovolon (văduvărit) și contra-zestre	533—536
--	---------

TITLUL V

Despre vânzare

Considerații generale	537—538
---------------------------------	---------

CAPITOLUL I

Despre natura și forma vânzării.—Definiție (art. 1294, 1295, § 1)	539—549
Despre spesele (cheltuelile) vânzării (art. 1305)	549—551
Elementele esențiale contractului de vânzare	552
Consimțământul	552—554
Despre consimțământ în vânzările făcute prin con- respondență	554—555
Despre promisiunile de vânzare	555—556
Despre arvună (art. 1297, 1298)	556—557
Despre lucrurile care pot face obiectul vânzării (art. 963, 1310, 1311)	557—569
Despre vânzarea lucrului altuia (art. 1599 din	

	Pagina.
C. fr., eliminat de legiuitorul nostru).—Controversă .	569—576
Despre prețul vânzării (art. 1303), 1304 C. civ., 60, 61 C. com.) .	576—577
Prețul trebuie să consistă în bani	578—580
Prețul trebuie să fie serios	580—582
Prețul trebuie să fie determinat sau, cel puțin, să poată fi determinat prin clausele contractului .	582—586

CAPITOLUL II

Cine poate cumpăra sau vinde ?

Capacitatea părților contractante (art. 1306) .	586—588
Despre vânzările dintre soți (art. 1307)	589—594
Excepțiile admise de art. 1307	595
Prima excepție (art. 1307, 1 ^o)	595—596
A doua excepție (art. 1307, 2 ^o)	597—598
A treia excepție (art. 1307, 3 ^o)	598—599
Despre tutori, mandatarii, administratorii stabili- mentelor publice (art. 1308 C. civ., art. 28 L. vâ- milor din 1874)	599—605
Despre magistrați și auxiliarii lor (art. 1309) .	605—613

CAPITOLUL III

Despre lucrurile ce se pot cumpăra și vinde

Despre diversele modalități ale vânzării (Art. 1296)	613—619
Despre vânzările făcute cu gramada, sau după greutate, număr, ori măsură (art. 1299, 1300) .	619—623
Despre vânzările subordonate gustărei (<i>ad Gus- tum</i>) (art. 1301)	623—627
Despre vânzările făcute pe încercate (<i>à l'essai</i>) (art. 1302)	627—630

CAPITOLUL IV

Despre obligațiile vânzătorului

SECȚIUNEA I

Dispoziții generale (art. 1312)	631—634
---	---------

SECȚIUNEA II

Despre predarea lucrului vândut (art. 1314) .	634—635
Predarea imobilelor (art. 1315)	636—637
Predarea lucrurilor mobile (art. 1316)	637—639
Predarea lucrurilor corporale (art. 1318, 1391)	639
Spesele predării și ale rădicării (art. 1317) .	639—640
Locul unde și epoca când trebuie să se facă pre- darea (art. 1319, 1322, 1323)	640—644
Consecințele lipsei predării lucrului vândut (art.	

	Pagina.
1320, 1321).	644—646
Starea în care lucrul vîndut trebuie să fie pre- dat (art. 903, 1324, 1325).	646—654
Regulele relative la predarea cuprinsului și în- tînderei lucrului vîndut (art. 1326—1334)	654—664
Despre riscul și pericolul lucrului vîndut (art. 1335).	664

SECȚIUNEA III

Despre răspunderea vîndătorului (art. 1336).	665—669
Despre răspunderea vîndătorului pentru evicți- une.—Regule generale (art. 1337)	669—673
Condițiile cerute pentru ca evicțiunea să dea loc la garanție din partea vîndătorului	673—676
Obligațiile ce rezultă pentru vîndător din ga- ranția ce datorește.	676
Obligația negativă de a nu turbura pe cumpărător	676—679
Obligația pozitivă de a apăra pe cumpărător în caz când el ar fi turburat (art. 1351)	679—681
Obligația de a repara dauna cauzată prin evicți- unea îndeplinită.	681
Prestațiunile datorite de vîndător în caz când cumpărătorul a fost evins	681—682
Evicțiunea totală (art. 1341—1346, 1350)	682—692
Evicțiunea parțială (art. 1347, 1348).	693—696
Evicțiunea parțială rezultând din inexistența ser- vitutților active declarate de vîndător; sau din exis- tența servitutților pasive ascunse de dînsul (art. 1349)	696—703
Despre garanția de fapt (art. 1338)	703
Clausele care măresc garanția de drept	704—705
Clausele care micșorează garanția de drept (art. 1339, 1340)	705—713
Cui aparține acțiunea și excepțiunea de garan- ție, și persoanele cărora ele pot fi opuse.	713—715
Despre răspunderea vîndătorului pentru viciile ascunse ale lucrului vîndut.—Regule generale.	715—723
Condițiile cerute pentru ca viciile lucrului vin- dut să dea loc la răspunderea vîndătorului (art. 1352 —1354)	723—728
Acțiunile la care dau loc viciile ascunse (art. 1355—1358)	728—735
Termenul în care trebuie să se exercite acțiunea care rezultă din viciile redibitorii (art. 1359)	735—738

CAPITOLUL V

Despre obligațiile cumpărătorului (art. 1370)	738—743
Plata prețului (art. 1361, 1362)	743—745
Casurile în care cumpărătorul datorește dobînda	

	Pagina.
prețului (art. 1363)	745—748
Casurile în care cumpărătorul poate să rețină prețul, suspendând plata lui (art. 1364)	748—751
Consecințele neplăței prețului.—Resilierea vin- dărei (art. 1365)	751—754
Natura acțiunii resolutorie.—Acțiune reală (art. 1368, 1369)	754—759
Modul cum se îndeplinește resilierea (art. 1366)	759—761
Despre pactul comisoriu expres (art. 1367)	761—762
Efectele rezoluțiunii vindărei	762
Efectele rezoluțiunii între părțile contractante	762—763
Efectele rezoluțiunii în privința terțiilor	763—765
Stingerea acțiunii resolutorie	765
Renunțarea vindătorului	765—766
Prescrierea acțiunii resolutorie	766

CAPITOLUL VI

Desființarea secțiunii care, în Codul fr., se ocu- pă despre lesiune	767
Despre facultatea, sau pactul de răscumpărare.— Definiție (art. 1372)	768—773
Termenul în care pactul de răscumpărare poate fi exercitat (art. 1373—1376).	773—777
Persoanele contra cărora pactul de răscumpărare poate fi exercitat (art. 1381)	777—779
Drepturile vindătorului și ale cumpărătorului în- aintea exercițiului pactului de răscumpărare (art. 1378, 1379, 1445)	779—782
Condițiile cerute pentru exercițiul pactului de răscumpărare și efectele exercitărei acestui pact (art. 1377, 1380)	782—789
Despre pactul de răscumpărare privit sub rapor- tul divisibilității și a indivisibilității (art. 1382—1387)	789—792

CAPITOLUL VII

Despre licitațiune (art. 1388—1390)	792—795
-------------------------------------	---------

CAPITOLUL VIII

Despre strămutarea creanțelor și altor lucruri in- corporale	796—797
Vindarea sau cesiunea unei creanțe (art. 1833)	797—802
Condițiile cerute pentru existența cesiunii de creanță	802
Condițiile cerute între părți	802—805
Condițiile cerute în privința terțiilor (art. 1393 —1395)	805—816
Efectele notificărei cesinței, sau acceptărei de- bitorului	816—819

	<u>Pagina.</u>
Efectele lipsei de notificare din partea debitorului (art. 1395)	819—820
Despre garanție în materie de cesiune de creanță (art. 1392, 1397, 1398)	820—821
Garanția de drept	821—824
Garanția de fapt	825—832
Exercitarea și prescrierea acțiunii în garanție	833—834
Despre accesoriile creanței vândute (art. 1396, 1744)	834—838
Excepțiile ce poate opune debitorul cedat, cesionarului	838—842
Vîndarea unei moșteniri sau a unor drepturi succesoriale (art. 1399, 1400, 1401)	842—847
Efectele cesiunii sau vîndărei unei moșteniri	847
Efectele cesiunii moștenirii între părțile contractante	847—849
Obligațiile vîndătorului	849
Predarea lucrului vîndut	849—852
Obligația de garanție (art. 1399)	853
Obligațiile cesionarului	853—855
Efectele cesiunii moștenirii în privința terților	856—859
Vîndarea de drepturi litigioase (Retractul litigios)	859—866
Despre retractul litigios și cesiunile în care retractul poate fi exercitat (art. 1402)	866—870
Condițiile exercițiului retractului litigios	870—872
Momentul când retractul litigios poate fi exercitat	872—874
Persoanele care pot exercita retractul litigios	874—875
Efectele exercitărei retractului litigios	875—878
Casurile în care retractul litigios nu poate fi exercitat (art. 1404 C. civ., 45 C. com.)	878—885

Apendice la titlul V (Cartea III)

Regulele de drept internațional în materie de vîndare	885—888
Addenda et corrigenda	889—896
Tabla materiilor cuprinse în tomul de față	897—906
Tabla articolelor explicate în tomul de față	907—911
Tabla analitică a materiilor cuprinse în tomul de față	913 urm.

TABLA NUMERICĂ A ARTICOLELOR

cuprinse în

VOLUMUL AL VIII-lea¹⁾

Codul civil

<i>Art.</i>	<i>Pagina</i>	<i>Art.</i>	<i>Pagina</i>
61)	74, 75	546	303
62)		571)	560, 800
97	808	573)	775, n. 1
109	422	728	174 și t. III, p. 506 urm.
131 urm.	54	761	787, n. 2
141	54	765)	795, 847, n. 2; 858,
142	55	769)	n. 2 și t. III, p. 606 urm.
167	53	786	826, t. și n. 5; 834
183)	512	789	476
184)		507	794
280	353	825	180, 668; 821, t.
303	424	828	și n. 5
316)	100, n. 4	830	787, n. 2
317)		599, n. 2; 601, n.	835)
362	1; 804, 805	836)	787, n. 2
390	722	855	802, § 2 . 508, n. 1
403	874	902, § 2 .	650
413	52	903	407, n. 2
422	63, n. 1; 102	914	21
456	652	936	557
468	331	963	806
485	223, 225	971	817, 858
524)		192	972
525)	451	974	773, 781, 794, 800, 833,
526	230		856, 874, 878, și t. V. p.
527	234		197 urm.
540			
542			

1) În această tabelă nu s'au mai cuprins legile speciale, nici diferitele texte din legile vechi sau străine, care au fost menționate în acest volum, așa cum se făcuse pentru volumele anterioare.

<i>Art.</i>	<i>Pagina</i>	<i>Art.</i>	<i>Pagina</i>
975	. 186 urm. 368, 379 și t. V, p. 217 urm.	1253	. 39, 161, 279, 280, 286 urm.
983	 631	1254	. 162, 308 urm.
1010	 614	1255	. . . . . 316 urm.
1015	 629	1256	. . . . . 342 urm.
1021	 645	1257	. . . . . 349 urm.
1088	 747	1258}	
1161	. 50 urm. și t. VII, p. 25 urm.	1259}	. 358 urm., 367
1164	 323	1260}	
1175	. . . . . 775, 839	1261	. . . . . 355 urm.
1179	. 547, n. 1 ; 797, n. 1	1262	. . . . . 369 urm.
1180	. . . . . 797, n. 1	1263	 377
1182	. 297, n. 3 ; 819, n. 3	1264	. . . . . 355 urm.
1190	 357	1265	. . . . . 382 urm.
1223	 5	1266	. . . . . 400 urm.
1224}		1267	. 396 urm., 488
1225}	. . . . . 6 urm.	1268	 380
1226}		1269	 381
1227	. . . . . 24 urm.	1270	. . . . . 403 urm.
1228}		1271	. . . . . 420 urm.
1229}	67 urm., 82, 88 urm.,	1272)	
1230}	99 urm.	1273}	. . . . . 437 urm.
1231	. . . . . 50 urm.	1274, § 1.	. 441 urm., 453
1232	. . . . . 8, 83 urm.	1274, § 2 și 3	. 453 urm.
1233}		1275)	
1234}	. . . . . 120 urm.	1276}	. 236, 441 urm.
1235	. . . . . 138 urm.	1277	. . . . . 428 urm.
1236	. . . . . 145 urm.	1278	. . . . . 463 urm.
1237, § 1.	. . . . . 165 urm.	1279	. . . . . 457 urm.
1237, § 2.	. . . . . 167 urm.	1280	. 223, 224, 464 urm.
1238	. . . . . 168, 169	1281	. . . . . 510, 528 urm.
1239	. . . . . 169 urm.	1282	. 174 și t. III, p. 506 urm.
1240	. 179 urm., 668, 822	1283	. . . . . 475 urm.
1241	. . . . . 183 urm.	1284	. . . . . 494 urm.
1242	. . . . . 207 urm., 478	1285	. 478 urm., 486 urm.
1243, § 1.	. 221 urm., 565	1286	. . . . . 481 urm.
1243, § 2.	. . . . . 235 urm.	1287	. 25, 26 ; 498 urm.
1244	. . . . . 221 urm.	1288)	
1245)		1289}	. . . . . 501 urm.
1246}	196 urm., 257	1290	. . . . . 502 urm.
1247, § 1.	. 148 urm., 161	1291}	
1247, § 2.	. . . . . 157 urm.	1292}	. . . . . 505 urm.
1248	. . . . . 242 urm.	1293}	
1249	. . . . . 337 urm.	1294	. . . . . 539 urm.
1250}		1295, § 1.	. 542 urm., 806
1251}	. . . . . 297 urm.	1295, § 2.	 549
1252	. 9, n. 1 ; 38, 39 ; 261 urm., 562	1296	 613

<i>Art.</i>	<i>Pagina.</i>	<i>Art.</i>	<i>Pagina.</i>
1297)	. 556, 557	1345	. 683 urm.
1298)	p. 287—300	1346	
1299)		1347)	
1300)	. 620 urm.	1348)	567, n. 1 ; 693 urm.
1301	. 623 urm.	1349	. 696 urm.
1302	. 627 urm.	1350	. 689
1303	. 577 urm.	1351	. 677, 679 urm., 711
1304	. 584 urm.	1352}	
1305	. 549 urm.	1353}	. 720, 723 urm.
1306	. 587 urm.	1354}	
1307	. 589 urm., 886	1355}	
1308	. 599 urm., 805, 886	1356}	. 728 urm.
1309	. 605 urm. 865, 886	1357}	
1310)		1358}	
1311)	. 557 urm., 613	1359	. 735 urm.
1312	. 631 urm.	1360	. 722
1313	. 633 urm.	1361)	
1314	. 634 urm.	1362}	. 743 urm.
1315	. 635, 636 urm.	1363	. 745 urm.
1316	. 637 urm.	1364	. 317, 748 urm.
1317	. 551, 639 urm.	1365	. 751 urm.
1318	. 639	1366	. 760 urm.
1319	. 640, 641	1367	. 762 și t. VI, p. 97 urm.
1320)		1368	. 754 urm.
1321)	. 644 urm.	1369	. 757 urm.
1322	. 641, 642	1370	. 739 urm., 761
1323	. 642 urm.	1371	. 767
1324	. 646 urm.	1372	. 768 urm.
1325	. 649, 650 urm.	1373}	
1326	. 654, 655	1374}	. 773 urm.
1327)		1375}	
1328)		1376}	
1329)		1377	. 782 urm.
1330)		1378)	
1331)	. 655 urm.	1379}	. 779 urm., 781
1332)		1380	. 782, 787 urm.
1333)		1381	. 777 urm.
1334)		1382)	
1335	. 664	1383	
1336	. 665 urm.	1384	. 789 urm.
1337	. 670 urm.	1385	
1338	. 703 urm.	1386	
1339)		1387}	
1340)	. 706 urm., 826 853	1388	. 794
1341)		1389)	. 794
1342)		1390)	
1343)	682 urm., 823, 824, 853		
1344)			

<i>Art.</i>	<i>Pagina</i>	<i>Art.</i>	<i>Pagina</i>
1391	639	1756	
1392	820 urm.	1757	508 urm.
1393}		1758	
1394}	805 urm.	1759	
1395	805, 819, 820	1760	
1396	834 urm.	1761	
1397}		1779	817, n. 2
1398}	820 urm.	1786	525
1399}		1815	530 urm. și t. I.
1400}	843 urm.		partea I, p. 53 urm.
1401}		1833	801, 802
1402	866 urm.	1877	491 urm.
1403	861 urm.	1878	256 urm.
1404	869, 878 urm.	1879	492
1419	208, n. 1 ; 381	1880	259, 492, 493
1426	673, n. 1	1881	491
1435	236	1890	712, 766, 834
1445	781, 782	1900	61, 72, 766
1647	753, t. și n. 3	1907	465
1718	250	1909	574, n. 1 ; 756, n. 2 ; 764, n. 1, 765, 766, 771, 779, 839, 840.
1737	769, n. 2		174 urm. și t. I.
1744	835		partea I, p. 42 urm.
1753}		1914	
1754}	508 urm.		
1755}			

Procedura civilă.

59	755	638	55
66 bis	523	681	722
74	808, n. 4	691	722
112	679	705	857
409	420, 561, 800	708	75
444	542, n. 1	709}	
514	588, n. 1	710}	68 urm.
542	588, n. 1	712	76
551	550, 551	713	74, n. 2
557	753, n. 2	714}	
565	756, 757	715}	76, n. 2
568	668	716	99 urm.
610	836	718	69, n. 4 ; 76, n. 5 ; 204
629}		720	77
630}	365, n. 4	721	806
631	366	723	548, n. 2
633	356, 357, 374	724	547, n. 2
634}			
635}			
636}	403 urm.		
637}			

Codul de comerț.

<i>Art.</i>	<i>Pagina.</i>	<i>Art.</i>	<i>Pagina.</i>
1	745, n. 3	62	568
10	79	66	664
15	392 nota	70	736 n. 2
16	242, 260, 393, n. 1 ; 395, n. 3.	281	831, n. 2
19)		349	840 urm.
20)	74, n. 2 ; 78, 79	493	545
21	366, 367	505	793, n. 3
40	577, n. 3	790)	
45	879, 882 urm.	791)	; 346
60)		792	409
61)	577, 585 nota	796	520, n. 2
		877	79

Codul penal.

307	445	} Veți în privința art. 307 din C. penal monografia noastră, publicată în <i>Curierul ju-</i> <i>diciar</i> din 1902, No. 14.

TABLA ALFABETICA ŞI ANALITICA

A MATERIILOR CUPRINSE ÎN VOLUMUL AL VIII-lea ¹⁾.

A

- ABITAŢIE.**—Ce trebuie să restituie bărbatul când dota consistă într'un drept de abitaŢie, 451, n. 2. V. *Regim dotal, Usu-fruct. Uz.*—Dreptul femeii văduve în cursul anului de doliu, 457 urm., 461 urm.—Personalitatea dreptului femeii, 461.—Acest drept al femeii nu este garantat nici prin privilegiu, nici prin ipotecă, 458.—AbitaŢia este, ca şi usul, afară din comerŢ, 560, t. şi n. 3. V. *Uz.*
- ABSENŢĂ.**—Este o cauză de restituire a dotei, 349.—Causă de separare de bunuri, 349.—Curgerea dobindei dotei din ziua trimeterei în posesie a bunurilor soŢului absent, 465.
- ACCESSIONE.**—Mărirea fondului dotal, 147.—ConstrucŢiile rădicate pe fondul dotal, 147, 148, 225 nota; 443 nota 1. VeŢi *Regim dotal.*—Restituirea dotei, 442.—Accesoriile lucrului vîndut se cuvin cumpărătorului, 650 urm.—Accesoriile creanŢei vîndute, 834 urm. V. *Cesiune de creanŢă.*
- ACŢIUNEA PAULIANĂ** (în privinŢa dotei), 131, 135, 186 urm.
- ACŢIUNEA QUANTI MINORIS**, 729 urm. V. *Vîndare.*
- ACŢIUNEA REDIBITORIE** (vicii ascunse), 728 urm. V. *Vîndare.*
- ACŢIUNEA ÎN RESCISIUNE** (p. leziune).—Nu există în legea noastră, 201, 767. V. *Leziune, Vîndare.*
- ACŢIUNEA RESOLUTORIE** (vîndare).—Natura acestei acŢiuni (reală), 754 urm.—Conservarea ei, 757 urm.—Modul cum se îndeplineşte resilierea, 759 urm.—Stingerea acŢiunii resolutorii (renunŢarea vîndătorului, prescripŢie), 755, 756.—Efectele resilierii între părŢi, 762, 763.—În privinŢa terŢiilor, 763 urm. V. *Resiliere, Vîndare, etc.*
- ACTIONES QUÆ MORTE VEL TEMPORE PEREUNT, SEMEL INCLUSÆ JUDICIO, SALVÆ PERMANENT.**—Aplicarea acestui principiu la acŢiunile în reclamaŢie de stat şi la separaŢia de bunuri, 353. V. şi t. I, partea II, p. 274.
- ADDICTIO IN DIEM** (clausă de desfiinŢare a vîndărei), 616.
- ADJUDECARE.**—Debitorul urmărit nu poate deveni adjudecatarul bunurilor urmărite nici direct, nici prin persoane in-

1) În cât priveşte semnul scurtărilor, veŢi tablele vol. anteriorae.

- terpuse, 588, n. 1.— Dreptul adjudecatarului de a primi câștiul imobilului adudjecat, 649, n. 1.
- ADMINISTRATOR LEGAL.**—Dacă tatăl administrator legal poate cumpăra bunurile copilului său (Controversă), 602.
- ADMINISTRATORI PUBLICI.**—Nu pot cumpăra bunurile încredințate îngrijirii lor, 603.
- ADOPTIUNEA** (minorilor), 51, n. 2 și *Curierul judiciar*, din 1900, No. 11. V. *Minori*. V. și t. I, partea II, p. 336 urm.
- ADVOCAȚI.**—Dreptul lor la un onorariu, 550, n. 1.—Reducerea onorariului stipulat de părți (Controversă), 550, n. 1, 551 nota, și t. V, p. 387, n. 2. Veđi *Mandatari*.—Clientela unui avocat nu poate, în principiu, face obiectul unei vânđări, 563.—Validitatea oblig. luată de un avocat de a nu-și exercita profesia sa, 563 și t. V, p. 121. V. *Medic*.—Advocații nu se pot face cesionari de drepturi litigioase, 605 urm. V. *Drepturi litigioase*.—Roba advocaților, 608, n. 2.—Românul din alte State nu poate fi avocat, cât timp nu i s'a recunoscut calitatea sa de Corpurile legiuitoare, 587, n. 1.
- ALIENAȚI.**—Validitatea căsătoriei lor și a conv. matrimoniale făcute într'un interval lucid, 63.—Starea de smintire a bărbatului nu atrage separația de patrimonii, 347.—Administratorul provisor rinduit unui alienat nu poate cumpăra bunurile smintitului, 600, 601.
- ALIMENTE.**—Instrăinarea fondului dotal, p. procurare de alimente familiei, 293 urm. V. *Imobil dotal*.—Sensul cuvintului alimente, 295 ; 460, n. 2. V. *Boală*.—Modificarea hotăririlor privitoare la alimente, 497 ; t. V, p. 306, n. 1 și t. VII, p. 401, t. și n. 4. V. *Hotăriri*.—Dreptul femeii văduve de a cumula alimentele cu partea ei de moștenire, 463.—Ce trebuie să restituiască bărbatul când dota consistă în oblig. de a hrăni și întreține pe soți, 451.—Cedarea și urmărirea pensiilor alimentare, 563 urm.
- ALUVIUNEA** (formată pe malul imobilului dotal), 147, 229, 442.—Bezmănarul nu se folosește de aluviune, 147, n. 1.—*Quid* în privința arendașului ? (Controversă), 147, n. 1.—Aluviunea formată pe malul imobilului vîndut aparține cumpărătorului, 647, 652, 660.—Restituirea aluviunii în urma exercițiului pactului de răscumpărare, 785, 786, t. și n. 1.
- ANGAJAMENT TEATRAL.**—Femeea, chiar separată de bunuri, nu poate să contracteze un angajament teatral fără autorizarea bărbatului, 391, t. și n. 5.—Autorizarea în specie nu poate fi înlocuită prin cea a justiției (Controversă), 392, nota.
- ANIMALE** (boale contagioase, vicii redibitorii), 720, n. 1.—Obligațiile vîndătorului în caz de evicțiunea animalului vîndut, 686, 687.—Răspunderea vîndătorului p. viciile ascunse ale animalului vîndut, 715 urm. V. *Vîndare*.
- ANTICRESĂ** (imobil dotal), 243, 245, n. 1 ; 395, 396, n. 1.—Femeea, chiar separată, nu poate constitui o anticresă asupra imobilelor sale, 395, 396. V. *Femeea măritată, Imobil dotal*.

—Anticresa nu poate fi autentificată de judecătorul de ocol, ci numai de tribunal, 245, n. 1. V. *Judecător de ocol*.

ANTIPRICON, 149, 311, n. 2.

APĂRĂTORI (pe lângă judecăt. de ocoale).—Nu pot cumpăra drepturi litigioase, 608, t. și n. 2.—Dreptul apărătorilor de a fi alegători în col. I de Senat, 608, n. 2. V. *Senatori*.

APEL (în materie de divorț, când s'a acordat anul de încercare), 342, n. 1.—Renunțarea la apel în materie de divorț, 361, t. și n. 4.—Dezistarea de la apel, 362 nota. V. *Divorț*.

ARENDARE.—Veđi *Contracte de închiriere, Închiriere, etc.*

ARENDAȘ.—Nu se folosește de aluviune (Controversă), 147, n. 1. V. *Aluviune*.—Dreptul arendașului este un drept personal, 813, n. 2. V. t. IX, unde această chestie este pe larg discutată.

ARVUNA.—(Vinđarea prin darea de arvună), 556, 557 și t. VI, p. 287 urm.

ASIGURARE.—Casurile în care bărbatul răspunde de neasigurarea fondului dotal, 236.—Despăgubirea ce o companie de asigurare ar plăti femeii p. distrugerea prin foc a imobilului dotal, este parafernală, 143, n. 2; 161, 477, 478. V. *Parafernă, Regim dotal, etc.*

AUTORISAREA (necesară femeii).—Veđi *Femeea măritată*.

B

BĂEȚI.—Moșteneau singuri, altă dată, după Codul Caragea, pe părinții lor, cu obligația de a înzestra pe surorile lor. V. *Fete*.

BĂRBAT.—Dacă poate fi isgonit din domiciliul lui, după cererea femeii, în caz de divorț, 384 nota.—Drepturile și îndatoririle bărbatului în privința bunurilor dotale. V. *Imobil dotal, Intrebuințare, Regim dotal, Separație de bunuri, etc.*

BENEFICIUM COMPETENTIÆ, 182, 183 și 419, n. 3.

BENEFICIU DE INVENTAR.—Subsistarea lui în urma vinđarei moștenirii (Controversă), 857.—Moștenitorul beneficiar poate cumpăra bunurile moștenirii, 603.

BEZMÁNAR.—Nu se folosește de aluviune, 147, n. 1. V. *Aluviune*.

BILETE DE BANCĂ.—Inaplicarea art. 1393 la cesiunea acestor bilete, 811. V. *Cesiune de creanță*.

BILETE DE TEATRU.—Necedarea lor, 564.

BOALA.—Cheltuelile făcute pentru boala femeii, fiind o sarcină a căsătoriei, privesc pe bărbat, 442, 445.—Cuvîntul „alimente“ cuprinde și cheltuelile de boală (*valetudinis impendia*), 295, t. și n. 3 și 460, n. 2. V. *Alimente*.

BOALE CONTAGIOASE (ale animalelor, vicii redibitorii), 720, n. 1. V. *Animale, Vinđare, etc.*

BUNURI DOTALE, PARAFERNALE.—V. *Dotă, Imobil dotal, Parafernă, Regim dotal, etc.*

BURSA.—Femeea măritată nu poate juca la bursă, 391.

C

CAI.—Vinđarea unui cal de călărie cuprinde hamurile, hățurile, etc., 654. V. *Vinđare*.—Cumpărătorul unui cal șchiop, chior

etc., nu poate să resilieze vânzarea, p. că acest viciu nu este ascuns, ci aparent, 725.—Casul vânzării unui cal atins de răpciugă, 733. V. *Vânzare*.

CALE FERATĂ.—V. *Drum de fer*.

CAMBIE.—Inaplicarea art. 1391 urm. la cesiunea unei cambii, 810.—Excepțiile ce debitorul cambiei poate opune cesionarului, 840, 841.—Conexarea act. cambiale cu acea în anulare a cambiei, 841. V. *Conexare*.

CĂRBUNI.—Cesiunea dreptului de a extrage cărbuni, petre, etc., este o vânzare, iar nu o închiriere, 544, n. 2. V. *Petre*.

CASĂ.—Vânzarea unei case spre a fi dărîmată și a se lua materialul, este o vânzare mobilă, 543 nota și t. II, p. 384, n. 2.

CĂSĂTORIE.—Definiție, 2, t. și n. 3.—Dacă este un contract (Controversă), 3.—Căsătoria prin procurățiune (Controversă), 40, n. 3; 51, n. 2 și t. I, partea II, p. 32.—Oprirea căsătoriilor mixte prin Codul Calimach, 16 urm.—Educația religioasă a copiilor născuți din căsătorii mixte, 14 urm.—Căsătoria interdișilor, 62, t. și n. 3 și t. VII, p. 2, nota 2.—Căsătoria surdo-muților, 63 și t. I, partea II, p. 8.—Efectele necelebrării căsătoriei în privința conv. matrimoniale, 85, 137.—Căsătoria străinilor în România (Controversă), 109, n. 3.—Benedicția religioasă, 109, n. 3.—Netranscrierea actelor de căsătorie celebrate în străinătate, 78, n. 1 și 512, n. 4. Vezi și t. I, partea II, p. 36.—Readucerea femeii în domiciliul bărbatului *manu militari*, 344 nota; t. V, p. 486 *ad notam*; t. I, partea II, p. 95 și observația ce am publicat în *Curierul judiciar* din 1900, No. 58.—Contribuirea femeii la sarcinile căsătoriei cu bunurile ei parafernale, 494 urm. V. *Regim dotal*.—Cheltuelile p. căutarea sănătății femeii, fiind o sarcină a căsătoriei, privesc pe bărbat, și nu sunt imputabile asupra dotei, 442.—Impărțirea fructelor dotei în ultimul an al căsătoriei, 463 urm.—Ipoteca legală ce femeia are în caz de căsătorie putativă, sau de o căsătorie celebrată în străinătate, 512.—Restituirea prezenturilor de nuntă când căsătoria n'a avut loc, 137, n. 3; 536, n. 2. V. *Presenturi de nuntă*.—Necelebrarea căsătoriei aduce și restituirea dotei cu toate fructele ei, 85, 137 și 440.—Conv. matrimoniale trebuie să fie redactate înainte de celebrarea căsătoriei. V. *Conv. matrimoniale*.

CAUȚIUNE.—Bărbatul nu dă cauțiune în calitate de usufructuar al dotei, 224, n. 5 și 233. V. *Regim dotal*.—Vîndătorul poate da cauțiune spre a opri suspendarea plății prețului din partea cumpărătorului, care s'ar teme de evicțiune, 750 urm. V. *Evicțiune*, *Vînzare*, etc.

CAUȚIUNEA DAMNI INFECTI, 277 și t. V, p. 580.

CAZ FORTUIT.—Impedică, în materie de vânzare, oblig. de garanție de a avea loc, 674.—Impedică resilierea vânzării de a avea loc, de câte-ori lipsa de predare a lucrului vîndut se datorește unui caz fortuit, 644, t. și n. 2. Vezi în

privința *Casului fortuit*, tablele volumelor V, VI și VII.

Veți și *infra vis Faptul principelui, Grevă*, etc.

CECURI.—Inaplicarea art. 1391 urm., 810. V. *Cambie*.

CESIUNEA DE CREANȚĂ, 796 urm. și t. V, p. 176 urm.—Cesiunea cu titlu oneros (vîndare), 798, 799.—Cesiunea cu titlu gratuit (donație), 798, 821.—Aplic. art. 1393 cesiunii cu titlu gratuit, 798.—Inaplic. acestui text cesiunilor de drepturi reale, 798, 799.—Servitute, usufruct, etc., 799, n. 1.—Vîndarea de drepturi succesoriale, 799, n. 1.—Aplic. 1391 urm. cesiunii unui contract de închiriere, 799, n. 2.—Transcr. cesiunii când contractul e pe un timp mai lung de doi ani, sau când e vorba de o creanță privilegiată ori ipotecară, 808.—Acțiuni reale, 799, n. 2.—Drepturile personale cărora art. 1391 urm. sunt aplicabile, 799.—Creanțele care pot face obiectul unei cesiuni, 799 urm.—Creanțe viitoare, condiționale, 568, n. 5; 799, 800.—Creanțele care nu pot fi cedate, 800. Veți *Vîndare*.—Condițiile cerute pentru existența unei cesiuni de creanță între părțile contractante, 802 urm.—Aplic. regulilor de la vîndare, 803.—Existența privilegiului vîndătorului, 803 nota.—Capacitatea necesară p. a face o cesiune, 804.—Cedarea creanțelor incapabililor, 804.—Capacitatea cerută p. a deveni cesionar, 804.—Cesiunea de creanță între soți, 804.—Intre tutor și minor, 601, n. 1; 804, 805. V. *Minori, Tutor*, etc.—Condițiile cerute în privința terțiilor, 805 urm.

Notificarea cesiunii debitorului, 806.—Sensul cuvîntului terții (debitorul cedat, reprezentanții cu titlu particular și creditorii chirografari ai cedentului, etc.), 806, n. 1.—Formele notificărei, 808 urm.—Domiciliul la care se poate face notificarea, 808 urm.—Casul când debitorul este domiciliat în străinătate, 809.—Casul când sunt mai mulți debitori conjuncți sau solidari, 809.—Casul când debitorul este minor sau interzis, 809.—Când el este o femeie măritată, o persoană morală, 809.—Actele care pot înlocui notificarea, 810.—Nevaliditatea creanțelor civile la purtător (Controversă), 810 urm., n. 5.—Inaplic. art. 1393 la titlurile la purtător, bilete de bancă, cambii, cecuri, warante, etc., 810 urm.—Mandate poștale, 813.—Cesiunea de drepturi reale (usufruct, servitute, etc.)—Inaplicarea art. 1393, 799, n. 1, 813.—Subrogație, Novație, Delegație, 813, 814.—Deosebiri între cesiunea de creanță și subrogație, delegație și novație, t. VI, p. 592 urm., 669, 697, 698.—Comunicarea copiei de pe actul de cesiune (Controversă), 814.—Momentul când se poate face notificarea sau acceptarea debitorului, 814.—Casul când cedentul este falit sau insolubil, 815.—Acceptarea anterioară cesiunii (Controversă), 815, n. 5.—Acceptarea debitorului făcută prin un act sub semnătură privată, 816.—Acceptarea verbală sau tacită, 816.—Efectele notific. sau acceptărei debitorului, 816 urm.—Casul când există mai multe cesiuni, 816.—Inaplic. art. 972, 817.—Casurile în

care mai multe notificări au fost făcute în aceeași zi; inaplicarea art. 1779, 817, t. și n. 2.—Conflict între cesionar și creditorii cedentului, 817.—Facerea unei popririi în urma notificării sau acceptării cesiunii, 818.—Facerea popririi înainte de notificarea sau de acceptarea debitorului, 818.—Intervenirea altor popririi în urma notificării sau acceptării cesiunii (Controversă), 818.—Conflict între un creditor amanetar și cesionarul, 818, 819.—Efectele lipsei de notificare sau de acceptare din partea debitorului, 819.—Cedentul și cesionarul pot face acte conservatorii, 819, 820.

Garanția în materie de cesiune de creanță, 820, 821.—Garanția de drept, 821.—Cesiunea cu titlu gratuit (garanția nu are loc), 821.—Constituirea de dotă, 80 urm., 822.—Casul când creanța cedată e garantată printr'o ipotecă, 823. Ce trebuie să restituie cedentul, 823, 824.—Garanția de fapt, 825 urm.—Clausele care o măresc, 826 urm.—Casul când cedentul ar fi garantat pur și simplu solvabilitatea debitorului, 829.—Clausă garanției de fapt, sau pentru orice turburări, 829.—Discuțiunea bunurilor debitorului, 830.—Casurile în care cesionarul este scutit de această discuțiune, 830, n. 2.—Cesiunea unei creanțe la ordin, 831.—Efectele girului, 831.—Cesionarea prin gir înainte de scadență, 832.—Indivisibilitatea și prescrierea acțiunii în garanție, 834.—Cesiunea unei creanțe cuprinde accesoriile creanței vindute, 834.—Cedarea creanței numai în parte, 835.—Dobinda viitoare este un accesoriu a creanței, 836.—Avantajile secundare ce rezultă din creanța cedată și din forma autentică a creanței cedate, 836.—Acțiunile în justiție, în anulare sau în rezoluție ce aparțineau cedentului, 837.—Beneficiul suspendării prescripției nu se consideră ca cedat, 837.—Cesiunea dreptului de răscumpărare, 799, n. 4 ; 838.—Excepțiile ce debitorul cedat poate opune cesionarului, 838 urm.—Chitanțele sub semnătură privată emenate de la cedent, 819, n. 3, 839.—Inaplicarea art. 1909, 839, 840.—Casul cesiunii unei creanțe la ordin, 840, 841.—Dreptul internațional în materie de cesiune de creanță, 888.

COMANDAMENT PREALABIL.—Efectele transcr. comandamentului în privința înstrăinărilor emenate de la debitor, 588, n. 1 și t. VII, p. 185, n. 1.—Vezi în privința transcr. comandamentului, Trib. Tutova, *Curierul judiciar* din 1904, No. 70 (cu nota D-lui G. Mironescu).

COMERCIANT.—(Publicitatea conv. matrimoniale a comercianților), 78 urm. V. *Conv. matrimoniale*.

COMOARA, 141, n. 2, 227; 467 nota; 785, 786.—Vezi în privința comoarei, t. III, p. 216 urm. și observația ce am publicat în *Curierul judiciar* din 1900, No. 23.

COMODAT.—(Drept de retenție), 20, t. și n. 1 și t. VI, p. 735, n. 3.

COMPENSAȚIA (facultativă), 210.—Compensația legală, 211, n. 1.—Compensarea contribuției femeii cu dobinda dotii,

- 403.—Compensarea cheltuelilor făcute de bărbat asupra fondului dotal, cu dota alienabilă ce el datorește soției sale, 444.—Compensarea între creanțele dotale și datoriile bărbatului (Controversă), 444, n. 2.
- COMPROMIS.—Femeea, chiar separată de bunuri, nu poate face un compromis, 390, 391, t. și n. 1.—Clausă care permite înstrăinarea fondului dotal nu autorisă facerea unui compromis (Controversă), 244, t. și n. 4; 264 nota. V. *Imobil dotal*.
- COMUNITATE.—Soții sunt liberi de a adopta acest regim prin convenția lor, 8, 23, 387.—Inexistența comunității legale în legea noastră, 26.
- COMUNITATE (de achizițiuni) 23, n. 1; 25, 26 și 497 urm. V. *Societate de achizițiuni*.
- CONCORDAT.—Bărbatul poate lua parte la un concordat în care ar fi interesată o creanță dotală, 210.—Femeea nu poate vota concordatul bărbatului său, 391.
- CONEXAREA (acțiunii cambiale cu acțiunea în anulare a cambiei), Inadmisibilitatea acestei conexări, 841. V. *Cambie*.
- CONFIRMARE.—O conv. matrimonială nulă, nu poate fi confirmată nici expres, nici tacit, 44, 61, 72, 83.—Confirmarea vinzării dintre soți făcută în contra legii, 593, 594.—Confirmarea vinzării făcută în contra prohibiției art. 1308, 604, n. 5.—Confirmarea vinzării făcută în contra prohibiției art. 1309, 611.
- CONRESPONDENȚĂ.—Validitatea vinzărilor făcute prin conrespondență, 554, 555, 626 și t. V, p. 38 urm.
- CONSILIERI COMUNALI.—Pot cumpăra bunurile comunei. Ei nu pot însă lua parte nici direct, nici indirect la ori-ce întreprinderi sau furnituri de ale comunei, 604.
- CONSILIU INGRIJITOR (rînduit mamei epitrope).—Cumpărarea bunurilor minorului, 602.
- CONSILIU JUDICIAR.—Necesitatea asistenței consiliului p. conv. matrimoniale, făcute de acel pus sub consiliu judiciar, 64 urm. V. *Conv. matrimoniale*.—Consiliul judiciar poate cumpăra bunurile răsipitorului, 602.
- CONSIMȚIMÎNT (Schimbarea conv. matrimoniale). Simultaneitatea consimțimintului, 100 urm.—Consimțimintul în conv. matrimoniale. V. *Conv. matrimoniale*.
- CONSTITUT POSESOR, 636, n. 2, 638; t. IV, p. 142, n. 3 și t. V, p. 164, t. și n. 2.
- CONSTRÎNGEREA CORPORALĂ, 292, t. și n. 3. Vezi și t. VI, tabla anal. *vis Constr. corporală*.
- CONSUMPTIBILE (lucruri).—Deosebire între consumptibilitate și fungibilitate, 192, n. 3.—Casurile când dota consistă în lucruri consumptibile (ele devin proprietatea bărbatului), 192.—Ce restituie bărbatul în asemenea caz, 192, 438, t. și n. 3. V. *Fungibile* (lucruri).
- CONTRACT DE CĂSĂTORIE.—Sensul acestor cuvinte, definiție, 4.—Interpretarea clauselor îndoelnice, 24 urm.—Pu-

terea probatorie și executorie a contractului de căsătorie, 73 urm.—V. *Conv. matrimoniale*.

CONTRACT DE ÎNCHIRIERE (act de administrație de câteori nu întrece termenul de cinci ani), 207, 208, 765, 788.—Menținerea unor asemenea contracte consimțite de cumpărător, în urma resilierii vinđărei, 764, 765, 788, 789.—Deoseb. între vinđare și închiriere, 544, n. 2.—Inchirierea lucrului altuia (Controversă), 575 urm.—Cesiunea unui contract de închiriere (aplic. art. 1391 urm.), 799, n. 2; 813, n. 2.—Transcrierea cesiunii când contractul e pe un timp mai lung de doi ani, 808.—Dreptul care rezultă din contractul de închiriere este un drept personal, 813, n. 2 și t. IX.—Inchirierea sau arendarea bunurilor unui minor, 208, n. 1; 381.—A averii dotale de cătră bărbat, 207, urm., 380, 381. V. *Regim dotal*.

CONTRACT PIGNORITIV (Oprirea lui),—768, n. 3.

CONTRA-ZESTRE, 534 urm.

CONTUMACIA (bărbatului).—Dacă este un motiv de separare de bunuri, 348 n. 2. V. *Separ. de bunuri*.

CONVENȚII MATRIMONIALE.—Principiū general (libertatea conv. matrimoniale), 6 urm., 22 urm.—Stipularea unui regim neadmis de legea română, 8, t. și n. 2. V. *Comunitate*.—Neadmiterea stipulărei unui termen sau unei condiții, 8, 86, 87.—Clause contrare ordinei publice și bunelor moravuri, 9 urm.—Clause contrare puterei maritale și puterei părintești, 12 urm., 14 urm.—Educația religioasă a copiilor, 14 urm.—Clause contrare dreptului bărbatului, în calitate de cap al familiei sau al asociației conjugale, 18 urm.—Clause derogatorii de la dispozițiile prohibitive ale Codului, 19 urm.—Clause contrare ordinei succesiunilor, 20 urm.—Efectele stipulațiilor oprite cuprinse într'o conv. matrimonială (nulitate), 21 urm.—Interpretarea conv. matrimoniale, 24 urm., 37 urm.—Efectele conv. matrimoniale, 38 urm.—Condițiile necesare p. existența și validitatea conv. matrimoniale, 39 urm.—Consimțimintul părților, 40 urm.—Consimțimintul dat prin mandatară (mandat autentic), 41.—Imposibilitatea de a se confirma o conv. matrimonială nulă, 44, 61, 72, 83. V. *Confirmare*.—Viciile de consimțimint (violență, dol, simulație), 45, 46, 428.—Eroare, 47.—Capacitatea părților contractante, 47 urm.—Capacitatea majorilor, 49.—Capacitatea minorilor, 50 urm.—Asistența lor de persoanele în drept, 54 urm.—Conv. matrimoniale a altor incapabili (interđiși, absenți, surdo-muți, faliți, etc.), 62 urm.—Persoanele puse sub un consiliū judiciar, 64 urm. V. *Consiliū judiciar*.

Formele conv. matrimoniale, 68, 69.—Dovedirea conv. matrimoniale făcute sub legea veche, 69, 75, n. 1; 425, n. 4 și t. VII, p. 244, t. și n. 4.—Formele cerute de legea actuală (act autentic *ad solemnitatem*), 71.—Consecințele care

- resultă din acest principiu, 71 urm.—Facerea unei convenții matrimoniale între Români, într'o țară în care conv. matrimonială nu este un act solemn (Controversă), 72, t. și n. 3.—Puterea probatorie și executorie a contractului de căsătorie, 73 urm.—Transcrierea conv. matrimoniale, 75 urm.—A celor făcute în străinătate, 77, 78.—Publicitatea conv. matrimoniale ale comercianților, 78 urm.—Momentul când conv. matrimonială trebuie să fie făcută, 81 urm.—Nulitatea conv. matrimoniale făcute în urma celebrării căsătoriei, 82, 83.—Intrarea în vigoare a conv. matrimoniale, și caducitatea lor, 83 urm.—Termenul și condițiile în conv. matrimoniale, 86, 87.—Imutabilitatea conv. matrimoniale în timpul căsătoriei, 87 urm.—Acest principiu nu se aplică soților căsătoriți sub legea veche, 89.—Principiul modern, care oprește schimbarea conv. matrimoniale, este de ordine publică;—consecinți, 90 urm.—Imutabilitatea conv. matrimoniale, în dreptul internațional privat, 96 urm.—In privința constituirei dotei, 145 urm.—Actele care nu ating principiul imutabilității conv. matrimoniale, 94 urm., 157, n. 4.—Schimbările ce pot fi aduse conv. matrimoniale între data contractului și aceea a celebrării căsătoriei, 98 urm.—Condițiile cerute p. ca schimbările să fie valide între părți, 99 urm.—Representarea părților prin mandatar (mandat autentic), 100.—Simultaneitatea consimțământului, 100 urm. V. *Consimțământ*.—Condițiile cerute p. ca schimbările să fie valide față cu cei de al treilea, 105 urm.—Sensul cuvintului terții, 106.—Persoanele considerate ca părți, 102 urm.—Transcrierea schimbărilor aduse conv. matrimoniale, 106.
- COPII.—Educația religioasă a copiilor născuți din căsătorii mixte, 14 urm.—Instrăinarea fondului dotal p. căpătuirea copiilor, 281 urm. V. *Imobil dotal*.—Sensul cuvintului copii, 282, 283.—Copii adoptați și naturali, 283, n. 1.
- COTUTOR.—V. *Tutor*.
- CORABIE.—V. *Vas*.
- CREANȚE.—Casul când dota femeii consistă în creanțe, 193, n. 2, 449.—Incasarea creanțelor dotale de bărbat, 209 urm. V. *Regim dotal*.—Predarea creanțelor vindute, 639.—Responsabilitatea vânzătorului p. vicii ascunse, 721.—Nevaliditatea creanțelor civile la purtător (Controversă), 810 urm., n. 5.—Cedarea unei creanțe viitoare, 568, n. 5; 799, n. 4.—Deosebire într'o creanță și titlul creanței, 822, n. 4. V. *Cesiune de creanță*.
- CREANȚE LITIGIOASE.—Vezi *Drepturi litigioase, Retractul litigios, etc.*
- CREDITORII.—Nu pot urmări fondul dotal p. datorii contractate în timpul căsătoriei, 250 urm. V. *Regim dotal*.—Urmărirea veniturilor fondului dotal (Controversă), 253 urm.—Creditorii chirografari ai cedentului sunt terții, 806, n. 1.
- CREDIT FONCIAR.—Funcționarii acestui institut nu beneficiază

de dispozițiile art. 409 Pr. civ., 561, n. 2.—Purgarea imobilului de acțiunea resolutorie, 757 nota.
 CURATOR.—Curatorul poate cumpăra bunurile minorului eman-
 cipat, 603.

D

- DATĂ CERTĂ, 297, n. 3. V. și tabla anal. vol. VII, *vis*. *Dată certă*.
 DATIO IN SOLUTUM, 157 urm., 476, 595, n. 1; 597 urm., 868,
 n. 2; 880, 881. Veđi și t. VI, p. 485 urm.
 DECONFITURĂ (Insolvabilitatea necomerciantului), 642, n. 4;
 815. V. *Faliment, Insolvabilitate*.
 DELEGAȚIE.—Inaplicarea art. 1393, 814.—Deosebire între de-
 legație și cesiunea de creanță, t. VI, p. 697, 698.
 DELICTE.—Delictele femeii obligă fondul ei dotal, 80, 245, 260.
 V. *Imobil dotal*.
 DEPUTAȚI.—Urmărirea diurnei lor, 562. V. *Senatori*.
 DIVORȚ (Anul de încercare).—Dacă există apel în asemenea
 materie, 342, n. 1.—Dacă femeea poate părăsi domiciliul
 conjugal fără autorizarea justiției, 343, n. 3. Cpr. Trib.
 Buzău, *Curierul judiciar* din 1904, No. 77 (cu observația
 noastră).—Sgârčenja bărbatului ar putea constitui p. fe-
 mee o cauză de divorț, 348.—Instanța în separație de bu-
 nuri poate fi continuată în urma pronunțării divorțului, 351,
 352. V. *Separ. de bunuri*.—Renunțarea la apel în materie de
 divorț (Controversă), 361, t. și n. 4.—Dezistarea de la a-
 apel, 362 nota.—Dacă bărbatul poate fi isgonit din domici-
 liul lui, după cererea femeii, în caz de divorț, 384 nota.
 DOBÎNDA (dotei), 183 urm. V. *Regim dotal*.—Prescrierea dobân-
 dei dotei prin cinci ani (art. 1907), 185 t. și n. 4; 337, n.
 2 și 465, t. și n. 5. V. *Imobil dotal, Prescripție*, etc.—Casu-
 rile în care cumpărătorul datorește dobînda prețului, 745 urm.
 V. *Vîndare*.
 DOL.—Compensarea lui (Controversă), 566.
 DOLIŪ (haine de—), Dreptul femeii văduve (drept de opțiune),
 457 urm. V. *Abitație, Regim dotal*.—Personalitatea dreptu-
 lui femeii, 461.—Femeea nu are pentru garantarea acestui
 drept nici privilegiu, nici ipotecă, 458.
 DOMENIU PUBLIC.—Lucrurile care fac parte din domeniul
 public nu pot face obiectul unei vîndări, 558. V. *Vîndare*.
 DOMICILIŪ.—Dacă bărbatul poate fi isgonit din domiciliul
 seŷ, de cãtrã femeie, la caz de divorț, 384 nota. V. *Divorț*.—
 Dacă femeea poate fi readusă în domiciliul bărbatului *manu*
militari, 344 nota; t. I, partea II, p. 95 și t. V, p. 486
 nota. V. *Căsătorie*.—Domiciliul la care se poate face noti-
 ficarea cesiunii de creanță (domiciliu real), 808 urm. V.
Cesiune de creanță.
 DOMICILIŪ ALES.—Notificarea cesiunii de creanță nu poate
 fi făcută la domiciliul ales al debitorului (Controversă), 808;
 t. I partea I, p. 280 și t. V, p. 180, 181.

- DONAȚIE.**—Necesitatea unui mandat autentic, 42.—Efectul clauzelor ilicite sau contrare ordinii publice, 22, t. și n. 2; t. IV, p. 96 urm. și t. VI, p. 41 urm.—Dăruitorul nu garantează, în principiu, pe donatar de evicțiune, 180, 821 și t. IV, p. 183 urm.—Dacă femeea poate dărui fondul dotal bărbatului (Controversă), 246, 247.—Femeea separată de bunuri nu poate dărui averea sa, nici să primească o donație, fără autorisarea bărbatului, 386, 389. V. *Separ. de bunuri*.—Tutorul poate să dobîndească o creanță contra minorului prin donație, 601, n. 1. V. *Moștenire, Tutor, Vinzare*, etc.—La caz de dăruirea dreptului litigios, retractul litigios nu are loc, 868. V. *Retractul litigios*.
- DONAȚII DEGHISATE** (Admiterea lor după jurisprudență.—Critica acestei soluțiuni), 554, n. 1; t. IV, p. 161 urm., t. V, p. 270, n. 2 și tr. fr., p. 450.
- DONAȚII MANUALE.**—Admiterea lor în dr. nostru, 44, n. 1 și t. VII, tabla analitică, v^o *Don. manuale*.—Aceste daruri sunt supuse taxei de înregistrare, 44, n. 1.—*Contră*: Șt. Scriban, *Curierul judiciar* din 1904, No. 57. Veđi adaosul făcut în *Addenda et corrigenda*, la finele p. 889, in fine.
- DOTĂ.**—Definiția dotei, 120 urm.—Constituirea dotei, 130 urm.—Act solemn, 67 urm., 131.—Oblig. naturală, 115, 131, 136.—Bunurile care pot fi constituite dotă, 132 urm., 138 urm. V. *Regim dotal*.—Administrarea bunurilor dotale, în timpul căsătoriei, de către bărbat, 207 urm.—Nevaliditatea clauzei prin care femeea și-ar rezerva veniturile tuturor bunurilor sale dotale, 19, 217, n. 2; 219—Dota mobilă (condiția ei în timpul căsătoriei.—Alienabilitate), 220, 221, 336.—Se poate însă stipula inalienabilitatea dotei mobiliare, 193, n. 3; 221 și 276. Cpr. și Cas. rom. *C. judiciar* din 1904, No. 12.—Prescriptibilitatea dotei mobiliare, 337, n. 2.—Dota imobiliară este, din contra, inalienabilă, dacă nu s'a permis înstrăinarea ei, 237 urm.—Imprescriptibilitatea dotei mobiliare, 243, 250, 255 urm. V. *Imobil dotal, Regim dotal*.—Căsurile excepționale, în care dota imobiliară este alienabilă, 259 urm. V. *Imobil dotal, Regim dotal*.—Raportul dotei, 171 urm.—Reducțiunea dotei, 176 urm.—Garanția dotei, 179 urm.—Dobîndile dotei, 183 urm.—Act. pauliană în materie de dotă, 131, 135, 186 urm. V. *Regim dotal*.—Restituirea dotei, 415 urm. V. *Regim dotal, Separ. de bunuri*, etc.
- DREPTUL INTERNAȚIONAL** (conv. matrimon.), 26 urm.; 30 urm.; 72, t. și n. 3; 77, 96 urm.—Imutabilitatea conv. matrimoniale, 96 urm.—Separația de bunuri, 351.—Testamente conjunctive, 90 nota.—Autorisarea femeii măritate, 13, n. 2; 393 nota; 489, t. și n. 3, 490. V. *Femea măritată*.—Lesiunea în materie de vinzare, 767, n. 1, 888; t. V, p. 97 și t. VII, p. 41.—Instrăinarea dotei unei femeii străine, 241, 242 și t. I, partea I, p. 74, 75. V. *Imobil dotal*.—Ipoteca legală a femeii străine (Controversă), 513 și t. I, partea I, p. 73, 74.—Regulele drep-

- tului internațional aplicabile în materie de vîndare, 885 urm.—În materie de ces. de creanță și de retract litigios, 888.
- DREPTURI LITIGIOASE.**—Magistrații și avocații nu se pot face cesionari de drepturi litigioase, 605 urm.—Apărătorii de pe lângă judecătorii de ocoale, 608, t. și n. 2.—*Quid* în privința grefierilor, juraților, etc? Veđi aceste cuvinte.—Simpla eventualitate a unui proces este suficientă p. ca dreptul să fie socotit litigios, 607, n. 2.—Când dreptul se socotește litigios în casurile art. 1402 urm., 861 urm. 864, 865. V. *Vîndare.*—Sanțiunea acestei dispoziții (Nulitate de ordine publică), 609 urm.
- DREPTURI REALE** (consimțite de cumpărător).—Desființarea lor prin resilierea vîndărei, 615, 764, 771, 779, 787, 788, 876.—Desființarea drepturilor reale altele de cât înstrăinările și ipotecile, constituite de descendentul donatar, când se face raportul, 787, n. 2. V. *Ipotecă, Raport.*—Cesiunea de drepturi reale.—Inaplicarea art. 1393, 799, n. 1, 813. V. *Cesiune de creanță.*—Desființarea drepturilor reale constituite de cesionar, în caz de exercitarea retractului litigios, 876. V. *Retractul litigios.*
- DREPTUL DE RETENȚIE**, 20, t. și n. 2. V. *Comodat*; 443, 444, 642 urm., 692, 762, n. 2; 785.—Pactul de răscumpărare, 769, n. 2, 785, t. și n. 2. V. tablele volum. V, VI, VII, *vis* *Drept de retenție.*—Casurile în care cumpărătorul poate să rețină prețul, suspendând plata lui, 748 urm.—S'a decis că art. 1364 se aplică și la contractele de locațiune, C. București, *Dreptul* din 1904, No. 67.
- DREPTURI SUCCESORALE** (vîndarea de —), 842 urm.—Moștenirea trebuie să fie deschisă, 569, 843, 844. V. *Moștenire. Pacte successorale.*—Deosebire între vîndarea unei moșteniri și cea a bunurilor unei moșteniri, 845, n. 1.—Vîndarea făcută unui moștenitor echivalează cu o împărțeală, 847, n. 2.—Oblig. vîndătorului, 849 urm.—Ale cesionarului, 853 urm.—Inaplicarea în specie a art. 1391 urm., 799, n. 1, 812, t. și n. 2.—Efectele vîndărei unei moșteniri în privința terțiilor, 855 urm.
- DRUMURI DE FER.**—Fac parte din domeniul public, 558, n. 4.—Biletele circulare de drum de fer nu pot fi vîndute sau cedate altora, 564.—Indemnitațiile ce funcționarii drumului de fer primesc cu titlu de locuință pot fi urmărite, necădînd sub prescripțiunile art. 409 Pr. civ., 562.

E

- EFECTE PUBLICE.**—Efectele publice neprețeluite sau prețeluite, constituite dotă (proprietatea femeii, sau a bărbatului), 193, n. 2, 449.—Casul când dota consistă în efecte publice, care ar urma să fie vîndute spre a fi înlocuite printr'un imobil, 276.—Restituirea dotei care ar consista în efecte publice, 450.—Efectele publice se transmit de la mână la

mână prin tradiție, 810 urm. V. *Tradiție*.—Răspunderea vinătorului unor efecte publice, 721, t. și n. 4. V. *Titluri la purtător*.

EREDE APARENT. V. *Moștenitor aparent*.

EVICȚIUNE (Răspunderea vinătorului), 665 urm., 669 urm. V. *Garanție*.—Răspunderea de evicțiune presupune vânzarea lucrului altuia, 670.—Imprejurările care se consideră ca evicțiune, 671 urm.—Simpla temere de evicțiune nu dă loc la garanție, 673, n. 2.—Evicțiunea nu trebuie să provină dintr'un caz fortuit, ci dintr'o cauză anterioară vânzării, 674.—Casurile de evicțiune posterioare vânzării, 675.—Casul unei prescripții începute înainte, însă îndeplinite în urma vânzării, 675.—Oblig. vinătorului, 676 urm., 679 urm.—Oblig. de a repara dauna cauzată prin evicțiunea îndeplinită, 681 urm.—Prestațiile datorite de vinător în caz de evicțiunea cumpărătorului, 681 urm.—Evicțiunea totală (restituirea prețului), 682 urm.—Restituirea fructelor, 687. V. *Fructe*.—Rest. cheltuielilor procesului și ale contractului de vânzare, 688.—Plata daunelor cauzate, 688 urm.—Oblig. și drepturile proprietarului evingător, 690 urm.—Impense necesare, utile și de simplă plăcere, 691 urm.—Cheltuieli de simplă plăcere, 692. V. și p. 443, 485, 785.—Cumpărătorul nu are pentru aceste impense dreptul de retenție (Controversă), 692. V. și p. 444.—Casul unei evicțiuni totale, 682 urm.—Unei evicțiuni parțiale, 693 urm.—Garanția de fapt, 703 urm.—Clausele care măresc garanția de fapt, 703.—Care o micșorează, 705 urm.—Vinătorul nu se poate sustrage de la răspunderea p. evicțiunea care ar rezulta dintr'un fapt personal al său, 707 urm.—Aplicarea acestui principiu la toate vânzările în genere, 707.—Casurile în care vinătorul s'ar putea sustrage de la răspundere chiar în privința faptelor sale personale, 709.—Casurile în care culpa cumpărătorului îl face să piardă acțiunea în garanție, 712.—Persoanele cărora aparține acțiunea și excepția de garanție, și persoanele cărora ele pot fi opuse, 713 urm.—Prescrierea acțiunii în garanție, 712.—Dreptul vinătorului de a opri suspendarea prețului din partea cumpărătorului, dând cauțiune, 750 urm. V. *Vânzare*.—Răspunderea vinătorului p. viciile ascunse ale lucrului vândut, 715 urm. V. *Vânzare*.

EXOPRICĂ.—V. *Parafernă*.

EXPERTI.—Determinarea prețului vânzării de experți, 584 urm.—Rolul experților, 585.—Casul când experții nu fixează prețul, 585, 586.—Numirea experților de justiție sau de părți în vânzările comerciale, 584, n. 4, 585, n. 5.—Valoarea după care experții pot fixa prețul, 586. V. *Vânzare*.

EXPROPRIAREA P. CAUZĂ DE UTILITATE PUBLICĂ (a imobilului dotal), 162, 217, 246. V. *Imobil dotal*.—Rezolvirea vânzării, 756.—Interdicerea de a exercita un comerț similar aceluși exercitat în imobilul vândut, subsistă și în urma exprop. stabilimentului p. cauză de utilitate publică, 705.

FACULTATEA DE RĂSCUMPĂRARE.—V. *Pact de răscumpărare*.

FALIMENT, FALIT.—Falim. bărbatului atrage restituirea dotei, 346, 422.—Falimentul constituitorului dotei (nerestituirea dotei), 432. V. *Regim dotal*.—Falimentul femeii nu permite sindicului de a cere, în numele ei, separația de bunuri, 353, 354.—Dreptul falitului de a fi mandatar, 64, n. 2.—De a face conv. matrimoniale fără a prejudeca drepturile creditorilor, 64.—Vîndătorul poate să refuze de a preda lucrul cumpărătorului, de câte-ori acest din urmă a fost declarat falit sau a devenit insolubil în urma vîndărei, 642, 643.—Falitul nu poate ceda creanțele sale, 804. Nevaliditatea notificărei sau acceptărei făcute în urma sentinței declarative de faliment, 815.—Casul când cedentul este falit sau insolubil, 815. V. *Ces. de creanță*.—Retractus litigios nu poate fi exercitat de cît de sindic în numele falitului, 879.

FAPTUL PRINCEPELUI (Caz fortuit) — 674, n. 2 și t. VI, p. 351, n. 4.

FEMEEA MĂRITATĂ.—Nu poate renunța la ipoteca sa legală, nici în favoarea bărbatului, nici în favoarea terților, 58, 264 nota; 281, n. 1; 391; 528 urm., 800. V. *Ipotecă legală*.—Autorisarea necesară și specialitatea acestei autorisări, 131, t. și n. 2; 293 urm. 392 urm., 411, 479, 490.—Dreptul internațional în această privință, 13, n. 2 și 393 nota; 489, t. și n. 3, 490.—Autorisarea necesară femeii interesează ordinea publică, 393 nota.—Autoris. necesară femeii spre a putea face comerț, 392 nota.—Spre a publica o operă literară sau științifică; spre a trece examene de moașă, medic, etc., 392 nota.—Necesitatea autorisărei spre a putea sta în judecată, 392 urm., 411, 479.—Spre a contracta un angajament teatral, 391, t. și n. 5 și t. I, partea II, p. 102.—Starea în judecată în privința parafernei ei, 392 urm., 490.—Legile străine care proclamă capacitatea femeii măritate, 393, n. 1; 490, n. 5.—Capacitatea femeii comerciante, 479.—Femeea, chiar separată, nu poate să constituie o anticresă asupra unui imobil al său, 395, 396. Veđi *Anticresă*.—Nici să primească sau să lepede o moștenire, 389, 390.—Ea nu poate, fără autorisare, să facă o societate cu un terțiu, 390.—Nici cu bărbatul ei, în timpul căsătoriei (Controversă), 92, n. 2; 390, n. 3; 411, 412 și 592.—Femeea măritată separată de bunuri.—(Actele pe care ea le poate sau nu le poate face), 381 urm. V. *Regim dotal*.—Casurile în care femeea este presupusă a avea mandat tacit de la bărbatul său, 221, n. 3 și 414, t. 2, n. 2, 415. Veđi și t. V, p. 320 nota.—V. *Mandat*.—Ipoteca legală a femeii măritate străine (Controversă), 513 și t. I, partea I, p. 73, 74.—Capacitatea femeii separate de bunuri de a deveni cesionară a unei creanțe, 804.—

- De a exercita retractul litigios, 875.—De a radia o ipotecă, 385, 480, t. și n. 2. V. *Ipotecă*.—Dreptul femeii la abitațiune și hainele de doliu, 457 urm., 461 urm. V. *Abitație, Doliu, Regim dotal*, etc.—De a cere separația de bunuri, 349 urm. V. *Separ. de bunuri*.—Femeea nu poate fi adusă *manu militari* în domiciliul bărbatului (Controversă). V. *Căsătorie*.
- FEMEEA SĂRACĂ.**—Dreptul de moștenire în averea bărbatului (art. 684), 463, n. 2 și t. III, p. 295 urm. și 469, n. 2.—Acest drept al văduvei nu se perde prin faptul remăritărei sale, Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1901, No. 26.—Femeea poate cumula alimentele cu dreptul de moștenire, 463. V. *Alimente*.
- FETE.**—Nu moșteniau altă dată pe părinții lor, după Codul Cărașea, 20, t. și n. 4; 165, 175; t. III, p. 271, n. 1 și t. V, p. 306, n. 3. Veși și Cas. rom., *Curierul judiciar* din 1902, No. 42 (cu observ. noastră).
- FIDEJUSIUNE.**—Femeea separată de bunuri nu poate garanta pe un terțiu, de cât cu autorizarea bărbatului său, 389, t. și n. 2.
- FIRMĂ.**—Menționarea în registrul firmelor a conv. matrimoniale a comerciantului căsătorit, 78, n. 3.—Vîndarea unui fond de comerț cuprinde și firma lui, 653.
- FOC.**—V. *Incendiu*.
- FOLOSINȚĂ LEGALĂ.**—Dacă folosința legală a părintelui usufructuar poate fi cedată altuia (Controversă), 564, 565 și t. II, p. 44, t. și n. 2.—Porțiunea folosinței legale, care poate fi urmărită de creditorii părintelui usufructuar, 229, 230 și *C. judiciar* din 1903, No. 7.—Nici folosința ce bărbatul are în privința imobilului dotal, nu poate fi cedată altuia, nici ipotecată, nici urmărită de creditorii lui, 224, n. 5, 2°; 229.—Cedarea și urmărirea veniturilor care privesc asupra trebuințelor casnice, 229, 253 urm.
- FOND DE COMERT.**—Ce cuprinde vîndarea unui fond de comerț, 562.—Oblig. vîndătorului de a nu crea în vecinătatea cumpărătorului, un comerț similar aceluia ce se exercita în fondul vîndut, 562, n. 5; 676, n. 2; 704, 705. V. *Expropr. p. cauză de utilitate publică*.—Casul când dota consistă într-un fond de comerț (hotel, cafene, etc.), 194, n. 2. V. *Regim dotal*.
- FOND DOTAL.**—V. *Imobil dotal*.
- FORTĂ MAJORĂ.**—V. *Caz fortuit*.
- FRUCTE** (naturale și industriale).—Ce se înțelege prin aceste expresii, 466, n. 2.—Peștele se consideră ca fruct, nu însă și petrele care se scot dintr'o carieră, 467 nota. V. *Pește, Pește*.—Restituirea fructelor în caz de anularea înstrăinării fondului dotal, 331.—Ce trebuie să restituie bărbatul când dota consistă în dreptul de a percepe fructe, 451.—Impărțirea fructelor dotei în ultimul an al căsătoriei, 463 urm.—Fructele se cuvin cumpărătorului, când este vorba de un corp cert și determinat, 648, 649.—Compensarea

fructelor percepute cu dobînda preţului, 649.—Restituirea fructelor în caz de evicţiune totală, 687. V. *Evicţiune*.—În caz de exercitarea pactului de răscumpărare, 786. V. *Pact de răscumpărare*.

FUNGIBILE (lucruri).—Deosebire între fungibilitate şi consumptibilitate, 192, n. 3. V. *Consumptibile* (lucruri).—Când dota consistă în lucruri fungibile, bărbatul devine proprietarul ei, 192.—Ce restituie bărbatul în asemenea caz, 192, 438, n. 3.

FURT.—Electricitatea poate face obiectul unui furt sau unui abuz de încredere. V. *Lumină electrică* şi tabla t. VII, v^o *Electricitate, Furt*, etc.

G

GARANŢIE (p. evicţiune).—Oblig. indivisibilă, 665.—Garanţia în materie de vîndare. V. *Evicţiune, Vîndare*.—În vîndările silnice, 668.—Oblig. de garanţie există în toate contractele cu titlu oneros, 668.—Garanţia în materie de dotă, 179 urm., 668. V. *Regim dotal*.—Garanţia, în contractele de donaţiuni, 180, 668.—Pentru viciile ascunse ale lucrului vîndut, 715 urm.—În materie de cesiune de creanţă, 820 urm. V. *Cesiune de creanţă*.—În vîndările de drepturi succesoriale, 853.—Oblig. de garanţie nu este de esenţa, ci numai de natura vîndărei, 667.—Garanţia este de drept şi de fapt, 667 urm.—Efectele nedeclarării ipotecelor sau servitutilor existente asupra fondului vîndut, 700 urm. V. *Ipotecă, Servitute*.—Prescrierea acţiunii în garanţie, 712.—Căsurile în care culpa cumpărătorului îl face să piardă acţiunea în garanţie, 712.—Vîndătorul nu se poate sustrage, în principiu, de la răspundere p. evicţiunea care ar rezulta dintr'un fapt al său personal, 707 urm.—Ce se înţelege prin fapt personal şi exemple de fapte personale, 708.—Acest principiu se aplică la toate vîndările în genere, 707.—Căsurile în care vîndătorul se poate sustrage de la răspundere chiar în privinţa faptelor sale personale, 709.—Efectele stipulării de negaranţie, 709 urm.—Cui aparţin acţiunea şi excepţiunea de garanţie, şi persoanele cărora ele pot fi opuse, 713 urm. Pentru mai multe detalii, V. *Evicţiune, Vîndare*, etc.

GAZ.—Trichelele pentru instalarea gazului, sunt imobile prin destinaţie, şi ca atare, aparţin cumpărătorului imobilului, 651. V. *Lumină electrică*.

GIR.—Girul unei creanţe la ordin produce efectul unei cesiuni, 831 urm. t. şi n. 2.—Transmiterea acţiunii cambiale, 831, n. 2.—Excepţiunile ce poate opune debitorul cambiei, de câte-ori cesiunea are de obiect o creanţă la ordin transmisă prin gir, 840 urm. V. *Cambie, Ces. de creanţă*.

GREFIERI.—Pot cumpăra drepturi litigioase, 609.

GREVA (lucrătorilor vîndătorului).—Constituie un caz fortuit, 645 nota şi t. VI, p. 350.

H

HABILIS AD NUPTIAS, HABILIS AD PACTA NUPTIALIA.—

Capacitatea minorilor de a face o convenție matrimonială cu asistența acelor în drept, 50 urm. și t. VII, p. 27.

HAINA (de doliu).—Dreptul femeii la hainele de doliu, 457 urm.—Personalitatea dreptului femeii, 461. V. *Abitație, Doliu, Regim dotal*, etc.—Dreptul femeii de a lua hainele și celelalte obiecte destinate usului său personal, când i se restituie dota, 453 urm. V. *Regim dotal, Rufe*, etc.

HOTĂRÎRI.—Pot fi modificate în materie de alimente, 497; t. V, p. 306, n. 1 și t. VII, p. 491, t. și n. 4.—Admiterea aceeași soluții în privința contribuției femeii la sarcinile căsătoriei, 400, 413, 497.—Publicitatea hotărîrilor care admit separarea de bunuri, 367 urm.

I

IMOBIL DOTAL.—Inalienabilitatea lui în timpul căsătoriei, 237 urm., 242 urm.—El nu poate fi grevat de servitute, usufruct, anticresă, etc., 243, 245, n. 1.—Instrăinarea cu titlu gratuit (transacție, compromis, etc.), 243, 244.—Imobilul dotal nu poate fi ipotecat, dacă părțile n'au permis ipotecarea lui prin contract, 244, 245.—El nu poate fi instrăinat nici prin quasi-contracte, 245.—El poate însă fi instrăinat prin testamentul femeii, 244, n. 2; 246 și 423.—El poate, de asemenea, fi instrăinat pentru delictele sau quasi-delictele comise de femeie, 80, 245, t. și n. 4; 260; t. V, p. 473 urm.; t. VII, p. 28, t. și n. 1.—El poate fi expropriat p. cauză de utilitate publică, 162, 217 și 246.—Împărțea de bună voie a imobilului dotal (Controversă), 246.—Dăruirea imobilului dotal, bărbatului (Controversă), 246, 247.—Inalienabilitatea subsistă și în urma separației de patrimonii, 248 urm., 421, 422.—Scoaterea imobilului dotal de sub urmărirea creditorilor femeii, 250 urm.—Urmărirea veniturilor fondului dotal (Controversă), 253 urm.—Imprescriptibilitatea fondului dotal, 255 urm.—Incetarea imprescriptibilității fondului dotal, prin efectul separației de bunuri, 258 urm.—Casurile în care fondul dotal este alienabil, 259 urm.—Inalienabilitatea fondului dotal nu mai interesează astăzi ordinea publică, 261 urm., 562 și t. V, p. 123.—Excepțiile de la principiul inalienabilității care rezultă din voința părților, 261 urm.—Instrăinarea fondului dotal poate fi stipulată chiar când femeia este minoră, 57.—Stipularea ipotecării fondului dotal, 262.—Clausă prin care se autorisă instrăinarea fondului dotal nu autorisă ipotecarea lui (Controversă), 263, n. 5.—Clausă vîndărei nu autorisă schimbul, 264 nota.—Facultatea de a ipoteca imobilul dotal nu atrage pe aceea de a-l vinde, 264 nota.—Facultatea de a instrăina imobilul nu conferă pe aceea de a face un compromis, 264

IMOBIL DOTAL

nota.—Intrebuințarea banilor prinși din vîndarea saŭ ipotecarea imobilului dotal.—Supraveghierea acestei întrebuințări de dobînditorul imobilului saŭ imprumutătorul banilor, 39, 290 urm.—Casurile în care această supraveghiere este cu neputință, 291, 292.—Clauza de reîntrebuințare (*Remploi*), 266 urm.—Dreptul femeii și al bărbatului de a cere anularea vîndărei cînd nu s'a făcut întrebuințarea, 273, 274.—Efectele întrebuințării, 274.—Deosebire între clauza de reîntrebuințare și cea de întrebuințare, 274 urm.—Excepții de la principiul inalienabilității care rezultă din lege, 277 urm.—Căpătuirea copiilor comuni saŭ născuți din o căsătorie anterioară, 281 urm.—Sensul cuvintelor copii și căpătuire, 282, 283.—Copii naturali și adoptați, 283, n. 1.—*V. Copii*.—Formele sub care se poate face înstrăinarea, 285, 286.—Casurile de înstrăinare în care se cere numai autorizarea justiției, 286 urm.—Tribunalul competent spre a autoriza înstrăinarea și a face vîndarea, 288.—Vîndarea trebuie să se facă prin mezat public, 288, t. și n. 4.—Ordonanța de adjudecare nu e supusă recursului, ci numai acțiunii în anulare, 289. *V. Ordonanță de adjudecare*.—Supravegherea și întrebuințarea banilor prinși din înstrăinarea fondului dotal (Controversă), 290 urm. *V. Intrebuințare*.—Scoaterea bărbatului saŭ a femeii de la închisoare, 292 urm.—Procurarea de alimente familiei, 293 urm.—Sensul cuvîntului alimente, 295, text și note.—Plata datoriilor anterioare căsătoriei, 297 urm.—Plata datoriilor constituitorului dotei, 301 urm.—Facerea de reparații mari la imobilul dotal, 303 urm.—Reparațiile trebuie să fie indispensabile, 304.—Instrăinarea imobilului dotal p. cauză de indivisiune, 305 urm.—Schimbul imobilului dotal, 308 urm.—Valoarea ce trebuie să aibă imobilul primit în schimb, 309 urm.—Necesitatea unei expertise, 310.—Schimbul între bărbat și femei (Controversă), 310 urm.—Imobilul dobîndit în schimb devine inalienabil, 312.—Transcrierea schimbului (Controversă), 312 urm., 592, n. 1.—Sanțiunea principiului inalienabilității imobilului dotal, 316 urm.—Nulitatea relativă și consecințele relativității nulității, 316 urm.—Persoanele care pot exercita acțiunea în anulare, 320 urm.—Confirmarea anulării, 326 urm.—Prescrierea acțiunii în anulare, 327 urm.—Efectele acțiunii în anulare, 331 urm.—Instrăinarea imobilului dotal a unei femei străine, conform statutului ei personal (Controversă), 241, 242 și t. I, partea I, p. 74, 75. *V. Dreptul internațional*.

IMOBILE PRIN DESTINAȚIE.—Apartin, ca accesorii, cum-părătorului, 651 urm.—Sobele care nu fac corp cu zidul saŭ cu dușamelele nu sunt imobile prin destinație, 651.—Trichelele pentru instalarea gazului, luminei electrice, etc. sunt imobile prin destinație, 651, t. și n. 3.

IMOBILE RURALE.—Nu pot fi dobîndite de străini, 559.—Ce

- se înțelege prin imobil său pământ rural, 559, n. 3 și 587, n. 1. V. asupra acestei chestiuni tabla vol. V, v^o *Străini*.
- IMPĂRȚEALA** (de bună voe a fondului dotal), Controversă, 246.—Bărbatul nu poate, fără concursul femeii, nici să provoace împărțea bunurilor dotale, nici să se apere contra împărțelei cerute de alții (Controversă), 215 urm. V. *Regim dotal*.—Dacă femeia măritată poate singură să procedă la împărțea unei moșteniri mobiliare (Controversă), 390, n. 1.—Casurile în care vîndarea unei moșteniri echivalează cu o împărțea, 847, n. 2.—Deosebire între împărțea și licitație, 794.—Impărțea nudei proprietăți și a uzufructului, 793, n. 1.
- IMPENSE** (făcute de bărbat la averea dotală a femeii), 443 urm.—Restituirea cheltuelilor necesare și utile, 443 urm.—Impensele făcute la averea parafernală a femeii, 485.—Impensele necesare și utile făcute de cumpărătorul evins, imobilului vîndut, 690 urm., 784.—Nici unul, nici altul nu au dreptul la cheltuelile voluptuoare, 443, 485, 692, 785.—Nici bărbatul, nici cumpărătorul nu au dreptul de retenție, 443, 692. V. *Dreptul de retenție*.
- INCHIRIERE**.—Inchirierea sau arendarea bunurilor unui minor, 208, n. 1; 601, n. 1; 804, 805. V. *Minor*.—A averii dotale de către bărbat, administrator și uzufructuar al dotei, 207 urm., 380, 381. V. *Regim dotal*.—Reînnoirea contractului, 381.—Inchirierea lucrului altuia (Controversă), 544, n. 2; 575 urm.—Licitația închirierii, 793.—Inchirierea unui lucru indivis (Controversă), 576, t. și n. 3.—Nu se poate, în principiu, ca cine-va să ia cu chirie lucrul său propriu, 540, n. 1.—Casurile în care cine-va ar putea să ia în chirie lucrul său propriu (art. 1461 C. Calimach), 541 nota. Vezi *Contract de închiriere*.—Ce trebuie să restituie bărbatul, când dota consistă într'o închiriere, 452.
- ÎNMORMÎNTARE**.—Imputarea cheltuelilor de înmormîntare a femeii asupra dotei sale (Controversă), 444 urm.
- INCENDIU**.—Responsabilitatea bărbatului la caz de arderea imobilului dotal, 236. V. *Regim dotal*.
- INDIVISIUNE**.—Instrăinarea imobilului dotal pentru cauză de indivisiune, 305 urm. V. *Imobil dotal*.
- INSOLVABILITATE**.—Insolvabilitatea unui necomerciant nu exercită nici-o înfrîurire în privința capacității de a-și ceda creanțele sale, 804. V. *Faliment*.
- INSTIȚIUA CONTRACTUALĂ**.—Admiterea ei în dreptul nostru, 6, n. 3; 286, t. și n. 2; t. IV, p. 751 urm. și t. V, p. 117, n. 3.—Deosebire în această privință de la Codul francez, 7 nota.—Nu se poate dispune de fondul dotal prin instițiuă contractuală (Controversă), 244, t. și n. 6.
- INTERDICȚIA** (bărbatului).—Nu este, în principiu, o cauză de separare de bunuri, 347, 348.—*Quid* în privința interdicției legale? (Controversă), 348.

INTERDIȘI.—Căsătoria lor (Controversă), 62, t. și n. 3 și t. VII, p. 2, n. 2. Cpr. asupra acestei chestiuni, G. Meitani, *Dreptul* din 1903, No. 45.—Representarea interdișilor în conv. lor matrimoniale, de epitropul lor, 62.—Convențiile matrimoniale privitoare la căsătoria copiilor unui interdiș, 63, n. 1.—Interdișii străini (ipoteka legală), 514.

INTREBUINȚARE (*Emploi*).—Clausă de întrebuintare, origina ei, 150 urm., t. și n. 1.—Această clausă trebuie să fie expresă, 153, n. 5.—Persoanele care pot stipula asemenea clausă, 153, n. 5.—Foloasele acestei clause, 154 nota.—Supravegherea întrebuintărei banilor, 156, 290.—Responsabilitatea bărbatului p. lipsă de întrebuintare, 396 urm.—Punerea bărbatului la adăpost de ori-ce responsabilitate, 398 urm.—Bărbatul nu răspunde, în principiu, de utilitatea întrebuintărei, 399.—Casurile în care bărbatul răspunde de utilitatea întrebuintărei, 399 urm. V. *Imobil dotal*.—Reîntrebuintare (*Remploi*), 150, n. 1 și 266 urm.

ÎNZESTRARE.—Taxele prescrise de legea timbrului, 7, n. 1.—Oblig. naturală, 115, 131, 136. V. *Dotă, Regim dotal*, etc.

IPOTECĂ.—Imobilul dotal nu poate fi ipotecat, dacă părțile n'au permis această înstrăinare prin contract (244, 245, 395), și clausa de înstrăinare nu permite ipotecarea lui. Vezi *Imobil dotal*.—Efectul nedeclarării ipotecei existente asupra fondului vîndut din punctul de vedere al acțiunii în garanție, 700.—*Quid juris* când cumpărătorul a avut cunoștință despre ipoteca nedeclarată? (Controversă), 701.—Femeea separată de bunuri poate să primească plata unei ipotecă și să o radieze, 385, 480, t. și n. 2.—Raportul făcut de descendentul donatar nu desființează ipotecile și înstrăinările consimțite de dînsul pe când era proprietar, ci numai celelalte drepturi reale (usufruct, servitute, etc.), 787, n. 2. V. *Drepturi reale, Raport*, etc.

IPOTECĂ CONVENȚIONALĂ.—Taxele de înregistrare la care este supusă, 522, n. 1.

IPOTECĂ LEGALĂ (a femeii măritate), 507 urm.—Stipularea din partea femeii a unei ipotecă convenționale, 511, 512, 518.—Casul unei căsătorii putative și a unei căsătorii celebrate în străinătate, 512.—Ipoteca legală a femeii străine (Controversă), 513 și t. I, partea I, p. 73, 74.—Ipoteca legală a femeii măritate în dreptul vechi, 237, n. 5 și 417.—Ipoteca minorilor și interdișilor străini, 514, și t. II, p. 154.—Creanțele garantate de ipoteca legală (Controversă), 514 urm.—Creanțele pentru care femeia nu are ipotecă legală, 518.—Garantarea dotei alienabile, 458, 519.—Bunurile bărbatului lovite de ipotecă, 519 urm.—Specializarea și înscrierea ipotecă legale, 514, 520, 522 urm.—Specializarea prin contractul de căsătorie, 522.—Specializarea în timpul căsătoriei, 523.—Persoanele imputernicite a lua inscripția ipotecă în locul femeii, 524.—Luarea inscripției în urma desfacerei căsătoriei, 524.—Luarea in-

- scriptiei de barbat, 525, 526.—Reducerea ipotecei legale conferite femeii, 526 urm.—Nereducerea ipotecei convenționale, 527.—Dreptul creditorilor bărbatului de a reduce inscripția, 527.—Procedura acestei reduceri, 527.—Femeea nu poate renunța la ipoteca legală nici în favoarea bărbatului, nici în favoarea unui terțiu (Controversă), 264 nota, 281, n. 1; 391, 528, 529. V. *Femea măritată*.—Siguranțele femeilor căsătorite sub legea veche (Controversă), 530 urm.—Ipotecile legale sunt apărute de ori-ce taxă fiscală, 522, n. 1.
- IPOTECA LEGALĂ** (a legatarilor).—508, n. 1. și t. IV, p. 598 urm. V. *Legatari*.
- IPOTECA LEGALĂ** (a minorilor și interdișilor), 508, n. 1 și t. II, p. 139 urm.
- IPOVOLON**.—111, t. și n. 1; 533, t. și n. 3.

J

- JUDECĂTOR DE OCOL**.—Nu poate autentifica un contract de anticresă, 245, n. 1. V. *Anticresă*.—Oblig. prețeluirei lucrurilor mobile sau imobile constituite dotă în privința foilor dotale care pot fi autentificate de judecătorul de ocol (pană la 3000 lei), 204.—Apărătorii de pe lângă judecătorii de ocoale nu pot cumpăra drepturi litigioase, 608, t. și n. 2. V. *Apărători*.
- JURATI**.—Pot cumpăra drepturi litigioase, 609.
- JURĂMINT** (decisor).—Nu poate fi deferit purtătorului unei cambii, 841 și t. VII, p. 368.—Deferirea jurământului decisor de partea civilă, inculpatului, înaintea instanțelor represive, 841, n. 3. Veđi concludsiile noastre scrise, depuse înaintea Curței de casație, precum și nota D-lui I. Tanoviceanu, publicate în *Curierul judiciar* din 1904, No. 76.

L

- LEFURILE** (funcționarilor publici).—Sunt afară din comerț, și ca atare, sunt incesibile și nu pot fi urmărite de cât în limitele determinate de legea proprietarilor din 1903, 560, 561, t. și n. 1.
- LEGATARI**.—Au o ipotecă legală asupra bunurilor moștenirii, care nu le conferă însă nici-un drept de preferință contra creditorilor moștenirii, 508, n. 1 și t. IV, p. 598 urm. V. *Ipotecă legală*.
- LEGEA PROPRIETARILOR** (din 20 Martie 1903), 561, n. 1.
- LESIUNE**.—Neadmiterea ei ca o cauză de rezolvire a vîndărei, 767.—Dr. internațional în materie de leșiune, 767, n. 1, 888; t. V, p. 97 și t. VII, p. 41. V. *Dreptul internațional*.
- LICITAȚIE**, 702 urm.—Licitația usului, usufructului, închirierii, etc., 703.—Nu este loc la licitație între nudul proprietar și usufructuar, 793, n. 1. V. *Nuda proprietate, Usufruct*, etc.—Deosebire între licitație și împărțeală, 794.—Formele și efectele licitației, 795.—Casul în care adjudecatorul este

- o persoană străină (vinđare), 795.— Casul în care licitația produce efectele unei împărțeli, 795. Veđi și p. 847, nota 2.
- LOCATOR.—Supunerea mobilelor dotale, privilegiului locatorului (Controversă), 205 urm. V. *Imobil dotal*, *Privilegiu*, etc.
- LOCAȚIUNE.—V. *Contract de închiriere*, *Inchiriere*, etc.
- LUCRUL ALTUIA.—Promiterea lui în mod valid, 569.—Vinđarea lucrului altuia (Nulitate), 543, 569 urm., 749. V. *Vinđare*.—Schimbul lucrului altuia, 573.—Inchirierea lucrului altuia (Controversă), 575 urm.
- LUCRU JUDECAT.—Hotăririle pronunțate în favoarea sa în contra bărbatului, ca administrator al dotei, sunt opozabile femeii, 213, 214 și t. VII, p. 552, t. și n. 2.
- LUCRURI VIITOARE.—Vinđarea lor, 539, n. 2; 540 nota; 568, 569.—Când există vinđarea unei speranțe (contract aleator), saă a unui lucru viitor (*res futura*, *res sperata*)? Chestie de fapt, 569. V. *Vinđare*.
- LUMINĂ ELECTRICĂ.—Trichelele pentru instalarea luminei electrice sunt imobile prin destinație, și ca atare, aparțin cumpărătorului imobilului, 651. V. *Gaz*, *Imobile prin destinație*, etc.—Electricitatea poate face obiectul unui furt, t. VII, p. 622 nota. Cpr. și Trib. *Dolj*, *C. judiciar* din 1902, No. 79.

M

- MAGISTRAȚI.—Nu se pot face nici direct, nici indirect, cesionari de drepturi litigioase, de resortul Curței în care își exercită profesiunea lor, 605 urm.—Simpla eventualitate a unui proces este în specie suficientă pentru ca dreptul să fie socotit litigios (Controversă), 607, n. 2. Cpr. Cas. rom. Bulet. 1900, p. 316 și *Curierul judiciar* din 1900, No. 36. V. *Drepturi litigioase*.
- MANDAT.—Soții pot, în timpul căsătoriei, să-și dea unul altuia, un mandat revocabil, 94.—Casurile în care femeia este presupusă a avea mandat tacit de la bărbatul său, 221, n. 3; 414, t. și n. 2. V. *Femeia măritată*.—In conv. matrimoniale, părțile pot fi reprezentate prin mandatar, însă investiții cu procuri speciale și autentice, 41, t. și n. 2; 100.—Bărbatul are mandat de a urmări acțiunile femeii relative la bunurile ei dotale, 211 urm.—El poate da femeii mandat spre a-și administra dota, 220.—Femeia poate revoca mandatul ce a dat bărbatului pentru administrarea averii sale parafernale, 482.—Casul când mandatul a fost conferit prin contractul de căsătorie, 483. V. *Parafernă*.—Casul când bărbatul ar fi administrat în baza unui mandat tacit, 484.—Casul când bărbatul s'ar fi folosit de paraferna femeii în contra voinței sale, 484.—Casul în care bărbatul ar fi înstrăinat bunurile parafernale ale femeii fără mandat, 485.
- MANDATARI.—Dreptul lor la un onorariu, 550, n. 1.—Reducerea onorarului stipulat de părți (Controversă), 550, n. 1, 551 nota și t. V, p. 387, n. 2. V. *Advocat*, etc.—Mandatarii

- convențională și legală sunt incapabili de a cumpăra bunurile ce sunt însărcinați a vinde, 602, 603. V. *Tutor*.
- MANDATE POSTALE.**—Netransmiterea lor prin gir, ci prin o cesiune în regulă, 813.
- MANUSCRIS.**—Vîndarea unui manuscris nu atrage răspunderea vîndătorului pentru viciile lui ascunse, 726. V. *Vîndare*.
- MATERIE COMERCIALĂ.**—Vîndarea lucrului altuia în materie comercială, 574, n. 1.—Vîndarea unui vas. V. *Vas*.—Fixarea prețului într'o vîndare, de experți, 584, n. 4; 585, n. 5. V. *Experți*.—Aplicarea art. 1391 la vîndările comerciale (Controversă), 624, n. 1.—La cesiunea de creanță, 810 urm.—La cesiunile de creanțe comerciale, 810 urm.—Aplicarea art. 1370 la vîndările comerciale, 741 urm.—Inexistența retractului litigios în materie comercială, 882 urm. V. *Retractul litigios*.
- MEDIC.**—Vîndarea clientelei (Inadmisibilitate), 563.—Validitatea oblig. de a nu-și mai exercita profesia într'un loc anume determinat, 563 și t. V, p. 121. V. *Advocat*.
- MINĂ.**—Dreptul de folosință a bărbatului când dota consistă într'o mină saă carieră, 225. V. *Regimul dotal*.
- MINISTER PUBLIC.**—Luarea inscripției ipotecei legale, 524.—Abrogarea concluziilor minist. public în civil, 527.—Imprejurarea că ministerul public a pus concluzii într'o cauză în care nu erau interesați minori și interdiși, nu se consideră ca o cauză de nulitate (Controversă), 527, n. 7.—Ministerul public nu poate cumpăra drepturi litigioase, 611.
- MINIȘTRI.**—Nu pot cumpăra bunurile Statului, 604.
- MINORI.**—Adopțiunea lor, 51, n. 2.—Capacitatea lor de a se căsători și de a face conv. matrimoniale cu asistența acelor în drept, 50 urm., 54.—Tutorul nu represintă pe minor în conv. matrimoniale, 51, n. 2.—In ce constă asistența acelor în drept, 56.—Soarta conv. matrimoniale făcute de un minor, fără îndeplinirea formelor legale (nulitate absolută), 58 urm.—Ipoteca legală a minorilor, 508, n. 1 și t. II, p. 139 urm.—A minorilor, străini 514.—Inchirierea saă arendarea bunurilor unui minor, 208, n. 1, 381.—Bunurile minorilor nu pot fi arendate saă închiriate tutorilor, și aceștia mai sunt încă opriți de a primi cesiunea vre-unei creanțe în contra minorilor, 601, n. 1; 804, 805 și t. II, p. 187.
- MINOR EMANCIPAT.**—Capacitatea de a deveni cesionar, 804.
- MOBILE INCORPORALE.**—Inaplicarea art. 972, 817 și t. V, p. 176.—Răspunderea vîndătorului, 721, t. și n. 4. V. *Efecte publice, Titluri la purtător*.—Cesiunea mobilelor corporale. V. *Cesiune de creanță*.
- MOHATRA (Contract),** 553.
- MONOPOL.**—Lucrurile asupra cărora Statul și-a rezervat monopolul (tutunul, cărțile de joc, chibriturile, pulberea, hârtia de țigară, etc.), fiind afară din comerț, nu pot face obiectul unei vîndări între particulari, 559.—Necesitatea unei legi pentru constituirea unui monopol, 559, n. 1.

- MOȘTENIRI.**—Moștenirile deschise pot face obiectul unei vân-dări, 569, 842 urm.—Nu însă moștenirile viitoare, adică, nedeschise încă, 569, 843, 844 ; t. III, p. 362 urm. ; t. V, p. 114 urm., t. VII, p. 3, n. 1 ; 4 nota.—V. *Pacte succesoriale*. Văduva săracă are un adevărat drept de moștenire în a-veea bărbatului său, 463, n. 2 și t. III, p. 470 nota.—Fe-meea separată nu poate, fără autorizare, să primească sau să lepede o moștenire, 389, 390. V. *Femeea măritată*.—Im-părțeala unei moșteniri mobiliare, 390, n. 1.—Tutorul poate să dobîndească o creanță contra minorului prin moștenire, 601, n. 1. V. *Tutor*, *Vîndare*.
- MOȘTENITOR APARENT.**—Vîndarea făcută de un moștenitor aparent (Nulitate),—Controversă—, 845 și t. VI, p. 475 urm. ; t. VII, p. 555 nota, precum și *Curierul judiciar* din 1902, No. 6.
- MOȘTENITOR BENEFICIAR.**—Cumpărarea bunurilor adminis-trate de dînsul (Controversă), 603. V. *Beneficiu de inventar*, *Vîndare*, etc.
- MUSTRĂ.**—Vîndarea după muștră, 626, 627, 648.

N

- NĂLUCĂ.**—Resilierea contr. de vîndare sau de închiriere pentru a-pariția de năluci în casa vîndută sau închiriată, 721, t. și notele 1, 2. V. *Stafii*, *Strigoii*.
- NOVAȚIE.**—Bărbatul poate să noveze creanțele dotale ale fe-meei, însă pe riscul și pericolul său, 211, 236.—Inaplicarea art. 1393 la novație, 814.—Deosebire între novație și cesiu-nea de creanță, t. VI, p. 669.
- NUDA PROPRIETATE.**—Impărțeala nudei proprietăți și a usu-fructului, 793, n. 1. V. *Impărțeală*, *Usufruct*, etc.
- NUME PATRONOMIC.**—Nu poate, în principiu, face obiectul u-nei vân-dări, 562.—Admiterea soluției contrare în privința unui fond de comerț, 562. V. *Fond de comerț*.

O

- OBLIGAȚIE NATURALĂ** (Inzestrarea copiilor), 115, 131, 136 și t. VI, p. 10 și 11.—Dacă făgăduința de a-și înzestra un copil este, sau nu, validă (Controversă), 136 și t. VI, p. 10, n. 2.
- OFERTĂ REALĂ** (Pact de răscumpărare), 776, 777.—In pri-vința exercitărei retractului litigios, 870, t. și n. 3.
- OPERE LITERARE** (științifice, etc).—Femeea nu le poate pu-blica fără autorizarea bărbatului, 392 nota. V. *Femeea mă-ritată*, *Proprietate literară*, etc.—Societate de achizițiuni, 503.
- OPȚIUNE** (dreptul de opțiune al femeii văduve), 870, t. și n. 3.—Dreptul de opțiune al femeii neînzestrate (Controversă), 458 urm. V. *Abitație*, *Doliu*, *Regim dotal*, *Văduvă*, etc.
- ORBI.**—Capacitatea lor de a se căsători și de a face convenții matrimoniale, 63.

ORDONANȚĂ DE ADJUDECARE (în materie de vânțări voluntare).—Nu sunt supuse recursului în casație, ci numai acțiunii în anulare, 289 și *C. judiciar* din 1903, No. 26 (ob-serv. asupra unei decizii a Curței din Craiova). V. *Imobil dotal*.

P

PACTUL COMISORIŪ EXPRES, 761, 762 și t. VI, p. 97—104.

—Stipularea unui pact comisoriŪ expres în vânțările mobiliare, 762, n. 3.—În contractele unilaterale (împrumut, etc.), t. VI, p. 98, t. și n. 3.

PACTUM DISPLICENTLÆ (Clausă stipulată în materie de vânțare), 619.

PACTUL DE PREFERINȚĂ (Protimiseos), 617, 770, n. 2.

PACTUL DE QUOTA LITIS, 611, 612, t. și n. 1 ; 870, n. 2 și t. V, p. 147 urm.

PACTUL DE RĚSCUPĂRARE, 768 urm.—Inexactitatea acestei expresii, 615, n. 2 ; 768, t. și n. 1.—Critica acestei instituții, 768, n. 3.—Pactul de rĚscupărare nu constituie o nouă vânțare, ci resilierea primei vânțări, 769 urm.—Consecințele care rezultă din acest principiu, 769, n. 2.—Cumpărătorul care, prin efectul exercițiului acestui pact, restituie imobilul fără a primi prețul înapoi, nu are privilegiul vânțătorului, ci poate exercita numai dreptul de retenție, 769, n. 2 ; 785, t. și n. 2.—Persoanele contra cărora pactul de rĚscupărare poate fi exercitat, 777 urm.—Soarta drepturilor reale constituite de cumpărător (resolvirea lor), 779, 876.—Constit. unei ipotecii din partea vânțătorului (Controversă), 780.—Drepturile pe care le exercită cumpărătorul, 780.—Prescrierea imobilului cumpărat, 780, 781.—Părțile pot să convină ca cumpărătorul să prefere pe vânțător, la caz când el ar voi să revindă lucrul, 617, 770, n. 2. V. *Pactul de preferință*.—Proprietatea cumpărătorului și a vânțătorului este condițională, 771.—Pactul de rĚscupărare trebuie să fie stipulat în însuși contractul de vânțare, 771.—Acest pact poate fi stipulat și în materie mobilă, 771.—Transcrierea vânțării cu pact de rĚscupărare, când ea are de obiect un imobil, 769, n. 2 ; 772, t. și n. 2.—Natura dreptului de rĚscupărare (mobilă sau imobilă), 772.—Exercitarea pactului de creditorii vânțătorului, 773.—Termenul în care pactul de rĚscupărare poate fi exercitat (cinci ani), 773 urm.—Acest termen nu poate fi prelungit nici de judecători, nici prin convenția părților, 774, 775.—Părțile pot stipula un termen mai scurt, nu însă mai lung de cinci ani, 774.—Calcularea termenului (dreptul comun), 775.—Momentul de când curge termenul, 775.—Efectele neexercitărei rĚscupărării în termenul legal, 776.—Oferta reală din partea vânțătorului și consemnarea sumei oferite cumpărătorului (Controversă), 776, 777.—Condițiile cerute p. exercitarea pactului de rĚscupărare, 782 urm.—Restituirea prețului pri-

- mitiv din partea vîndătorului, 783 urm.—Restituirea speșelor contractului, a cheltuelilor utile și de întreținere, 784.—Cheltuelile voluptuoare, 785. Veđi *Impense*.—Dreptul de retenție al cumpărătorului (Controversă), 769, n. 2 și 785.—Oblig. cumpărătorului, 785 urm.—Nerestituirea fructelor, 786.—Fructele ultimului an, 786, n. 1.—Casul când lucrul a fost degradat prin culpa cumpărătorului, 786.—Restituirea aluviunei, comoarei, etc. 785, 786, t. și n. 1. V. *Aluviune*.—Desființarea drepturilor reale consimțite de cumpărător, 787 urm. V. *Drepturi reale*.—Respectarea contractelor de închiriere făcute în limitele unui act de administrație (cinci ani) de cumpărătorul de bună credință, 788, 789. V. *Contracte de închiriere*.—Pactul de răscumpărare privit sub raporturile divisibilității și a indivisibilității, 789 urm.
- PACTE SUCCESORALE** (oprirea lor în principiu), 569, 842 urm.; t. III, p. 362 urm. și t. V, p. 114 urm.; t. VII, p. 3, n. 1.—Drept internațional, t. VII, 4, nota și *C. judiciar* din 1900, No. 62. V. *Moștenire*.—Pactele succesoriale excepțional permise, t. V, p. 117, 118 și VI, 238, n. 2.
- PĂDURE**—Folosința bărbatului când dota consistă într'o pădure, 226 urm. V. *Regim dotal*.—Concederea dreptului de a tăia o pădure este o vîndare mobiliară, 545 nota și t. II, p. 384, n. 2.—Cpr. și C. București, *Dreptul* din 1904, No. 66.
- PĂMÎNT CLĂCĂȘESC** (saŭ rural).—Nu este în comerț, 559, 560.—Neurmărirea pămînturilor clăcășești p. datoriile proprietarilor, 560, n. 1. Cpr. și Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1904, No. 49. V. în privința pămînturilor clăcășești, tablele vol. V și VII, v^{is} *Pămînt rural*.—S'a decis că numai bărbații, capi de familie și cultivatori de pămînt, pot dobîndi pămînturi rurale, nu însă și femeile. Cas. rom. *Curierul judiciar* din 1901, No. 75.
- PARAFERNĂ**.—Sub regimul dotal, bunurile femeii se împart în dotale și parafernale, 25, 122 urm., 474.—Parafernalitatea este regula, iar dotalitatea o excepție, 124 urm., 475.—Despăgubirea plătită femeii de o companie de asigurare pentru distrugerea imobilului dotal, este parafernala, 143, n. 2; 161, 477, 478.—In lipsa unei constituiri de dotă, toată avera femeii este parafernala, 140.—Aplicarea art. 1267 la parafernality (Controversă), 399, 488.—Caracterul distinctiv al bunurilor parafernale, 478.—Femeea are administrația și folosința bunurilor ei parafernale, 478 urm.—*Quid* sub regimul unei societăți de achiziție? (Controversă), 499, 500. V. *Societate de achizițiunî*.—Actele pe care femeea le poate face singură, 480.—Casul când bărbatul administrează paraferna femeii, 481.—Revocarea mandatului dat de femeie, bărbatului, 482.—Casul când mandatul a fost conferit bărbatului prin contractul de căsătorie (irevocabilitya lui), 483.—Casul când mandatul dat bărbatului ar fi tacit, 484.—Casul când bărbatul s'ar fi folosit de paraferna femeii în contra voinței sale, 484.—Femeea trebuie să restituiască

bărbatului cheltuelile necesare și utile făcute asupra averii ei parafernale, 485. V. *Impense*.—Casul în care bărbatul ar fi înstrăinat bunurile parafernale ale femeii fără mandat, 485.—Instrăinarea bunurilor parafernale.—Acțiunii în justiție, 486.—Stipularea întrebuințării prețului bunurilor parafernale, 487.—Instrăinările ce femeia poate să facă singură, 488.—Autorisarea necesară p. ca femeia să poată sta în judecată, 392 urm., 411, 479, 490.—Prescrierea bunurilor parafernale, 491 urm.—Contribuțiile femeii cu bunurile ei parafernale la sarcinile căsătoriei, 494 urm.—Ce se înțelege prin sarcinile căsătoriei, 494, n. 1.—Modificarea hotărârilor date în această privință, 413, 497. V. *Hotărâri*.—Remiterea părții contribuitoare a femeii în mâinile bărbatului, 401, 413, 497.—Urmărirea imobilelor parafernale ale femeii se face în contra ei, chemându-se pe bărbat în cauză, 216 : 394, n. 2.

PENSIE ALIMENTARĂ.—Necedarea și neurmărirea ei, 560, 561, t. și n. 1. V. *Alimente*.

PENSII DE RETRAGERE.—Sunt afară din comerț, 560, 561, t. și n. 1.

PERSOANE MORALE.—Oblig. lor în vîndări, când ele au contractat prin reprezentantul lor legal, 588.—Notificarea cesiunii de creanță se face reprezentantului persoanei morale, 809.—Exercițiul retractului litigios, 874.

PEȘTE.—Se consideră ca fruct, 467 nota. V. *Fructe*.—Bărbatul se folosește de dreptul de a pescui pe fondul dotal, 229. V. *Regim dotal*, *Vinat*, etc.—Vîndarea peștelui ce se va prinde cu năvodul este un contract aleator (*emptio spei*), 568. V. *Lucruri viitoare*, *Vinat*, etc.

PETRE.—Petrele care se scot dintr'o carieră nu sunt fructe, pentru-că nu sunt înlocuite prin altele, ci însuși fondul se epuizează prin scoaterea lor, 467 nota.—Concesiunea dreptului de a scoate petre dintr'o proprietate a sa, constituie o vîndare, iar nu o locațiune, 544, n. 2. V. *Cărbuni*.

POLIȚIA SANITARĂ VETERINARĂ (L. din 1882), 719 urm.

POPRIRE.—V. *Cesiune de creanță*.

PORTĂREI.—Neurmărirea salariului lor, 562 nota.—Nu pot cumpăra bunurile ce sunt însărcinați a vinde, 603.—Pot cumpăra drepturi litigioase, 609.

PORTRET.—Vîndarea unui portret; portretul rămâne proprietatea artistului pînă la predarea lui, 543, n. 3.

PREDAREA (lucrului vîndut), 634 urm. Vezi *Vîndare*.

PREFECT.—Nu poate cumpăra bunurile județului, 604.

PREScripȚIE.—Imprescriptibilitatea imobilului dotal, 243, 250, 255 urm.—Incetarea imprescriptibilității prin separația de bunuri, 258 urm.—Prescriptibilitatea dotei mobiliare, 337, n. 2.—Prescriptibilitatea bunurilor parafernale, 491 urm.—Prescrierea acțiunii în restituirea dotei, 423.—Prescrierea dobîndeii dotei, 185, 337 n. 2; 465, n. 5. V. *Dobîndă*, *Regim dotal*, etc.—Prescrierea acțiunii în garanție pentru evicțiune,

- 712.—In materie de cesiune de creanță, 834.—Prescrierea acțiunii redibitorie și *quantii minoris*, 736 urm.—Prescrierea acțiunii resolutorii, 766.—Dacă prescripția începută înainte, însă indeplinită în urma vindărei, împedică sau nu răspunderea vindătorului pentru evicțiune (Controversă), 675.
- PRESENTURĂ DE NUNȚĂ.—Inaplicarea art. 1274, 457.—Restituirea presenturilor de nunță când căsătoria n'a avut loc, 536, n. 2.—Necelibrarea căsătoriei aduce și restituirea doței cu fructele ei, 137, 440. V. *Căsătorie*.
- PRESUMȚIA MUCIANĂ, 127 urm., 409, 476, 477; t. IV, p. 585, n. 1 și t. VII, p. 306 urm.—Casul când căsătoria a avut loc sub legea veche și achiziția sub legea nouă (Controversă), 129, 130. Cpr. Cas. rom. *C. judiciar* din 1904, No. 81.
- PREȚUL (vindărei).—V. *Vindare*.
- PRIMAR.—Nu poate cumpăra bunurile comunei, 604. V. *Vindare*.
- PRIVILEGIUL LOCATORULUI.—Supunerea mobilelor dotale. privilegiului locatorului (Controversă), 205 urm. V. *Locator*.
- PRIVILEGIUL VÎNDETORULUI (pentru a i se asigura plata prețului), 745.—In materie de cesiune de creanță (Controversă), 803 nota.—Cumpărătorul care, prin efectul exercițiului pactului de răscumpărare, restituie imobilul, fără a primi prețul înapoi, nu are privilegiul vindătorului, 769, n. 2; 785, t. și n. 2. V. *Pact de răscumpărare*.
- PROPRIETARI (L. din 1903).—V. *Legea proprietarilor*.
- PROPRIETATE.—Transmiterea ei prin simplul efect al consimțimintului, 806, și tabla vol. V, v^o *Proprietate*.—Derogarea de la acest principiu în privința cesiunilor de creanțe, 806. V. *Cesiune de creanță*.
- PROPRIETATEA IMOBILIARĂ.—Dovedirea ei prin marturi și presumpții (Controversă), 425, n. 5 și t. VII, tabla anal., V. *Proprietate*.
- PROPRIETATEA LITERARĂ.—Ce trebuie să restituie bărbatul când dota consistă în dreptul de a se folosi de o proprietate literară, 452, t. și n. 3.—Femeea nu poate publica o operă literară fără autorizarea bărbatului, 392 nota. V. *Femeea măritată*, *Opere literare*, etc.—Dacă vindărea unei opere de artă cuprinde dreptul de reproducție (Controversă), 654, V. *Tablou*.
- PROTIMISIS (drept de preemțiune), 617 urm., 866.

Q

- QUASI-DELICTE.—Femeea obligă prin quasi-delicte imobilul său dotal, 245, 260. V. *Delicte*, *Imobil dotal*, etc.
- QUEM DE EVICTIONE TENET ACTIO, EUMDEM AGENTEM REPELLIT EXCEPTIO, 677, t. și n. 1; 678. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1904, No. 51. Veđi asupra acestei maxime, t. II, p. 452. n. 2; t. III, p. 393, 631, t. și n. 2; 639, t. și n. 3; t. IV, p. 205; t. VI, p. 206, t. și n. 1, etc.
- QUOTA LITIS.—V. *Pactul de quota litis*.

REGIMUL DOTAL

bilul dobândit cu bani dotali, 148 urm.—Clausă de întrebuintare (*Emploi*), 150, t. și n. 1.—Clausă de reîntrebuintare (*Remploi*), 150 urm. n. 1, *in fine* și 266 urm. V. *Întrebuintare, Reîntrebuintare*.—Soarta imobilului cumpărat cu bani dotali, 152.—Cui aparține acest imobil? 152.—Supravegherea întrebuintărei banilor, 156.—Imobilele cedate în plata unei dote constituite în bani (*datio in solutum*), 157 urm., 476.—Imobile luate de femeie din moștenirea constituitorului dotei, 158.—Imobilele date bărbatului spre a înlocui imobilul dotal de care el a fost evins, 158, 159.—Imobilele cedate de bărbat femeii, în urma separației de bunuri, p. plata unei datorii mobiliare, 159 urm.—Urmărirea și vânzarea imobilului dat de bărbat, femeii, drept plata dotei mobiliare (Controversă), 160.—Despăgubirea datorită femeii de o companie de asigurare, p. distrugerea imobilului dotal, 143, t. și n. 2: 161, 477, 478.—Casurile în care dota poate fi transformată în timpul căsătoriei, 161 urm.—Persoanele cărora incumbă sarcina de a plăti dota, 163 urm.—Casul când dota a fost constituită de ambii părinți ai soției, sau numai de unul din părinți, 165 urm., 167 urm.—Casul când ea a fost constituită de părintele supraviețuitor, 169 urm.—Casul când dota a fost constituită de un străin, 170 urm.

Raportul dotei, 171 urm.—Moștenirea la care se face raportul, 172.—Casurile în care femeia înzestrată este scutită de raport, 174.—Raportul dotei constituite sub legea veche, 174 urm.—Reducțiunea dotei, 176 urm. V. *Reducțiune*.

Garanția dotei, 179 urm., 668.—Această obligație nu este de esența dotei, 181.—Cui se datorește garanția? 181.—Vicii-redibitorii, 182.—Casul în care acțiunea în garanție ar aduce pe dăruitor în sărăcie, 182, 183.

Dobânda dotei, 183 urm.—Prescrierea dobânzii prin cinci ani, 185, 337, n. 2; 465, n. 5. V. *Dobândă, Prescripție*.—Casul când dota cuprinde bani sau imobile, 185.—Trusoul nu produce dobândă, 185, 465. V. *Trusou*.—Momentul când încetează plata dobânzii, 186.

Condiția averii dotale în timpul căsătoriei, 189 urm.—Casul când bărbatul devine proprietarul dotei (lucruri consumptibile, fungibile, menite a fi vindute), 191 urm.—Casul când dota consistă în efecte publice, creanțe, etc. 193, și 2, 276; 449.—Casul când ea consistă într-o fabrică, usină, etc., 194, n. 2, 442.—Casul când ea consistă într'un fond de comerț (hotel, cafene, etc.), 194, n. 2.—Perdere mărfurilor prin caz fortuit, 195.—Lucruri mobile prețeluite (devin proprietatea bărbatului), 196 urm., 202 urm.—Prețeluirea imobilelor nu strămută proprietatea lor la bărbat, dacă nu există o declarație expresă în această privință, 199 urm.—Când proprietatea imobilului dotal este transferată bărbatului, nu există o adevărată vânzare (Controversă), 200 urm.—Drepturile femeii asupra bunurilor dotale, 204

REGIMUL DOTAL

urm.—Drepturile bărbatului asupra dotei, când femeia rămâne proprietara ei, 207 urm.—Puterile bărbatului ca administrator a bunurilor dotale, 207.—Inchirierea sau arendarea averei dotale, 207 urm., 380, 381.—Reducerea contractelor încheiate pe un period mai lung de cinci ani (nulitate), 208, 380;—Nevaliditatea clausei prin care s'ar opri inchirierea fără consimțimintul femeii, 208.—Stipularea câștiurilor prin anticipație, 208, 209.—Incasarea creanțelor dotale, 209 urm.—Exercițiul acțiunilor relative la bunurile dotale, 211 urm.—Acțiuni petitorii, 212.—Urmărirea creanțelor ipotecare, 213.—Titlul sub care bărbatul exercită acțiunile dotale (Controversă), 213.—Hotărârile pronunțate față de bărbat au autoritatea lucrului judecat față de femeie, 213, 214.—Femeia nu poate să exercite singură acțiunile dotale, ea putend numai să intervină alătura cu bărbatul său, 214, 215.—Excepția admisă în privința împărțelii (Controversă), 215 urm. V. *Impărțeală*.—Acțiunea în grănițuire, 216.—Exproprierea fondului dotal, contestație la urmărire, etc., 216, 217.—Modificarea drepturilor bărbatului prin convenția părților, 217.—Bărbatul poate să dea procura femeii sale spre a-și administra dota, 220. V. *Mandut*.—Instrăinarea mobilelor dotale, 220, 221, 336.—Folosința bărbatului asupra bunurilor dotale și sarcinile acestei folosinți, 221 urm.—Fructele care aparțin bărbatului, 222 urm. 472.—Deosebire între usufructul ordinar și folosința bărbatului, 224, n. 5.—Casul în care dota consistă într'o mină sau carieră, 225.—Intr'o pădure, 226 urm.—Bărbatul se folosește de servituțile existente asupra fondului dotal, de dreptul de a vîna, de a pescui, etc., 229.—Veniturile fondului dotal nu pot fi urmărite de creditorii bărbatului de cât pentru ceea ce prisosește asupra trebuințelor casnice, 224, n. 5, 229.—Oblig. și sarcinile ce incumbă bărbatului în privința bunurilor dotale, 230 urm.—Facerea reparațiilor celor mari, 232.—Bărbatul nu dă cauțiune dacă nu s'a obligat anume la aceasta prin contract, 224, n. 5; 233, 234. V. *Cauțiune*.—Responsabilitatea bărbatului ca usufructuar și administrator al dotei, 234 urm.—Distrușgerea imobilului dotal prin incendiu, 236.—Neasigurarea imobilului dotal, 236. *Inalienabilitatea fondului dotal*, 237 urm., 242 urm.—Inalienabilitatea se întemeiază pe incapacitatea femeii, 239 urm.—Consecințele care rezultă din acest principiu, 240 urm.—Instrăinarea dotei unei femei străine (dr. internațional), 241, 242. V. și t. I, partea I, p. 74, 75.—Inalienabilitatea dotei mobiliare, 242 urm. V. *Imobil dotal*.
Dota mobilă.—Condiția ei în timpul căsătoriei (alienabilitate), 334 urm.—Urmărirea dotei mobiliare de creditorii bărbatului, 336.—Prescriptibilitatea dotei mobiliare, 337, n. 2. *Separția de bunuri sau de patrimonii*, 338 urm. Veđi aceste cuvinte.

REGIMUL DOTAL

Restituirea dotei, 415 urm.—Imprejurările care atrag restituirea dotei, 420 urm.—Femeea nu are nici un privilegiu pentru restituirea dotei sale, 420, n. 1.—Restituirea dotei făcută de bărbat în afară de casurile prevădute de lege, 422.—Scutirea bărbatului de a restitui dota, 423.—Renunțarea femeii la restituirea dotei, 423.—Prescrierea acțiunii în restituire, 423.—Dota se restituie femeii saū moștenitorilor ei, 423.—Casul când femeea este minoră, 424.—Cine trebuie să restituie dota? 424, 425.—Cui incumbă dovada primirei dotei și în ce consistă această dovadă? 425 urm.—Dovedirea dotei constituite sub legea veche, 69, 75, n. 1 și 425, n. 4. n. V. și t. VII, p. 244, t. și n. 4.—Dovedirea primirei dotei de către bărbat, 426 urm.—Casul în care femeea s'a înzestrat însă-și (Controversă), 426, 427.—Casul în care dota a fost constituită de un terțiu, 427, 428.—Dovedirea dotei față de creditorii bărbatului, 428.—Bărbatul poate dovedi că n'a primit dota, 46, 73, 428.—Când căsătoria a ținut 10 ani, bărbatul e presupus a fi primit dota, 429 urm.—Casul când femeea s'a înzestrat însă-și (Controversă), 430 urm.—Dreptul ce art. 1277 rezervă bărbatului, 431.—Falimentul saū insolvabilitatea constitutorului dotei, 432.—Inaplicarea art. 1277 celor de al treilea constitutori ai dotei, 432.—Momentul când trebuie să se restituie dota, 436 urm.—Obiectul restituirei și starea în care bărbatul trebuie să restituie dota, 441.—Restituirea creanțelor dotale, 441, n. 3.—Restituirea accesoriilor dotei, 442 urm.—Femeea trebuie să restituie bărbatului cheltuelile necesare și utile făcute de dînsul asupra fondului dotal, 225 nota 6°; 232, 443 și t. VII, p. 280, 281 nota.—Bărbatul nu are însă pentru aceste cheltueli dreptul de retenție, 443, 444 și t. VII, p. 281, nota *in fine*. V. *Dreptul de retenție*.—Imputarea cheltuelilor de înmormîntare ale femeii asupra dotei, 444 urm.—Starea în care bărbatul trebuie să restituie dota, 445 urm.—Restituirea imobilelor și a mobilelor, 446.—A unei sumi de bani, 447.—Restituirea creanțelor și rentelor, 449, 450.—Casul când dota consistă în efecte publice, 450.—Ce trebuie să restituie bărbatul când dota consistă într'un usufruct, 450, 451.—Când ea consistă în oblig. de a hrăni și întreține pe soți, 451, 452.—Intr'un drept de uz și abitație, 451, n. 2.—Casul când dota consistă în dreptul de a se folosi de o închiriere, o proprietate literară, etc., 452.—Dreptul femeii de a-și lua rufe, hainele și celelalte obiecte destinate usului său personal, 453 urm.—Inaplicarea art. 1274 la presenturile de nuntă și liberalitățile ce au precedat căsătoria, 457.—Restituirea presentelor de nuntă când căsătoria nu are loc, 536, n. 2. V. *Presenturi de nuntă*.—Dreptul femeii supraviețuitoare la abitațiune și hainele de doliu, —dreptul de opțiune a femeii văduve, 457 urm., 461 urm. V. *Abitație, Doliu*.—Dacă femeea neînzestrată are, saū nu,

REGIMUL DOTAL

dreptul de opțiune (Controversă), 458 urm.—Personalitatea dreptului femeii, 461.—Cumularea alimentelor din partea femeii văduve cu partea ei de moștenire, 463. V. *Alimente*, etc.—Restituirea fructelor dotei și împărțirea lor în ultimul an al căsătoriei, 463 urm. V. *Fructe*.—Ipoteca legală a femeii măritate, 507 urm. V. *Ipotecă legală*.

REGIM LEGAL (în dreptul nostru).—Controversă, 26 urm. 476.—Regimul legal în privința străinilor căsătoriți în România (drept internațional).—Controversă, 30 urm.

REGIM MATRIMONIAL.—Diferitele regime matrimoniale ce soții pot alege, 22 urm.—Stipularea unui regim neadmis de legea română, 8, t. și n. 2.—Interpretarea clauselor îndolnice, 24 urm. V. *Contractul de căsătorie*, *Conv. matrimoniale*, etc.

REÎNTREBUINȚARE (*Remploi*), 38, 39, 265, 266 urm.—Supravegherea reîntrebuințării, 38, 39, 156, 272, 291 t. și n. 3. V. *Imobil dotal*, *Regim dotal*.

RELIGIE.—Educația religioasă a copiilor născuți dintr'o căsătorie mixtă, 14 urm. V. *Căsătorie*, *Copii*, etc.

RENTA.—Restituirea dotei când ea consistă într'o rentă, 449, 450.—Femea separată de bunuri nu poate să-și plaseze capitalurile sale într'o rentă viageră, 388. V. *Separ. de bunuri*.—Casul în care prețul unui imobil consistă într'o rentă anuală mai mică de cât venitul lui (Controversă), 581, 582. V. *Vîndare*.

REPARAȚII (ce bărbatul trebuie să facă la imobilul dotal).—V. *Imobil dotal*, *Regim dotal*.—Instrăinarea fondului dotal p. reparații mari indispensabile imobilului, 303. V. *Regim dotal*.

RĂSCUMPĂRARE.—V. *Pactul de răscumpărare*.

RESILIAREA (vîndărei), 644 urm., 739, 751 urm., 768 urm. V. *Pact de răscumpărare*, *Vîndare*.—Resilierea de drept în vîndările de produse, 739 urm.—Efectele resilierii în privința drepturilor reale. V. *Drepturi reale*.

RESOLUȚO JURE DANTIS, SOLVITUR JUS ACCIPIENTIS, 615, 764, 779, 782, 787, n. 2; 788.

RETRACTUL CONVENȚIONAL (Pact de răscumpărare), 615, n. 2; 768, n. 1.

RETRACTUL LITIGIOS.—Definiție, 866.—Critica acestei instituții, 849, 859, 860, 867.—Netranscrierea retractului atunci când cesiunea făcută retrasului fusese transcrisă, 769, n. 2; 876.—Casurile în care nu drept se socotește litigios, 861 urm.—Casurile în care dreptul nu se socotește litigios.—Deosebire, în această privință, între art. 1309 și 1403 (Controversă), 607, n. 2 și 864 urm. V. *Vîndare*.—Cesiunile în care acest retract poate fi exercitat, 866 urm.—Condițiile exercitărei retractului litigios, 870 urm.—Necesitatea unei vîndări, 867.—Retractul nu are loc la caz de dăruirea sa și schimbarea dreptului litigios, 867, 868.—Condițiile exercitărei retractului (ce trebuie să restituie cesionarul), 870 urm.

- Momentul când retractul poate fi exercitat, 872 urm.—
 Persoanele care pot exercita retractul litigios, 874, 875.—
 Efectele exercitărei retractului, 875 urm.—Rezolvirea drep-
 turilor reale constituite de cesionar, 876. V. *Drepturi reale*.
 —Casurile în care retractul litigios nu poate fi exercitat, 878
 urm.—Retractul litigios în materie comercială, 882 urm.—
 Dreptul internațional în materie de retract litigios, 888.
RETRACTUL SUCCESORAL.—Neadmiterea lui în legea noa-
 stră, 848, 849; t. III, p. 444, n. 4 și tr. fr., p. 180.
RISCUȘI PERICOLUL (lucrul vândut), 664. Veđi și t. V,
 p. 185 urm.—De și, în principiu, vîndarea unui corp cert și
 determinat pune lucrul vîndut în riscul cumpărătorului,
 totuși părțile pot, prin convenția lor, să lese riscurile ace-
 stui lucru în sarcina vîndătorului pentru un timp oare care,
 și mai cu samă până la predare, t. V, p. 192. Cpr. și Cas.
 fr., *Dreptul* din 14 Noembrie 1904, No. 72.
ROBA (advocaților), 608, n. 2. V. *Advocați*.
ROBIA.—Desființarea ei, 293, t. și n. 3; t. 1, partea 1, p. 124,
 n. 1 și t. V, p. 440, n. 3.—Vîndarea robului altuia în drep-
 tul nostru anterior (oblig. de garanție), 666, n. 4.
ROMÂN (din alte State).—Se consideră ca străin cît timp nu
 i s'a recunoscut calitatea sa de Corpurile legiuitoare, 559;
 587, n. 1.
RUFE.—Dreptul femeii de a-și lua rufele, vestmintele și obiec-
 tele destinate usului său personal, 453 urm.—Sensul cuvîn-
 tului rufe, 456. V. *Haine, Regim dotal*, etc.

S.

- SCHIMBUL** (Teoria generală), t. IX, p. 1 urm.—Clausă prin
 care se permite vîndarea fondului dotal, nu autorisă schim-
 bul lui, 264 nota.—Schimbul imobilului dotal, 308 urm.—
 Schimbul între bărbat și femeie, 310 urm.—Transcrierea
 schimbului, 312 urm., 592, n. 1.—Schimbul lucrului altuia
 (Nulitate), 573.—In caz de schimb a unui drept litigios, re-
 tractul litigios nu poate fi exercitat, 868.
SENATORI.—Urmărirea diurnei lor, 562. V. *Deputați*.—Dreptul
 apărătorilor pe lingă judecătorii de ocoale de a fi înscrisi
 în col. I din Senat, 608, n. 2. V. *Apărători*.
SEPARAȚIA DE BUNURİ (saū de patrimonii) în materie de mo-
 șteniri.—Dacă ea este un adevărat privilegiu, saū un drept
sui generis, 338, n. 3; t. III, p. 591, n. 2 și *Curierul judiciar*
 din 1902, No. 7.
SEPAR. DE BUNURİ JUDICIARĂ (Conv. matrimoniale), 338
 urm.—Origina separației de bunuri, 340.—Casurile în care
 femeea poate cere separația de bunuri, 340, n. 1; 343 urm.
 —Femeea poate exercita acest drept chiar dacă a părăsit
 domiciliul conjugal, 343.—Faptele bărbatului trebuie să pună
 în pericol dota femeii, fie chiar acea viitoare, 343 urm., t. și
 n. 1.—Insolvabilitatea bărbatului trebuie să fie posterioară

SEPAR. DE BUNURI

căsătoriei, 345.—Falimentul bărbatului, 346, 347, 422.—
 Starea de smintire și interdicție a bărbatului, 347, 348.—
 Sgârceania bărbatului, 348.—Contumacia lui, 348, n. 2.—
 Absența bărbatului, 349.—Numai femeea poate cere separ.
 de bunuri, 349 urm.—*Quid* în privința unei femei străine?
 351.—Continuarea instanței în separare în urma pronun-
 țării divorțului, 351, 352.—Creditorii femeii nu pot cere
 separația de bunuri, nici atunci când ea ar fi fost declarată
 falită, 352 urm.—Nici bărbatul, 350.—Casurile în care cre-
 ditorii femeii pot cere separarea, 353.—Contra cui se poate
 exercita acțiunea în separare, 354.—Drepturile conferite
 creditorilor bărbatului (dreptul de intervenție), 355.—Cre-
 ditorii femeii nu au dreptul de intervenție, ei având nu-
 mai dreptul de a continua acțiunea începută de femeie, dacă
 ea a murit *pendente lite*, 352, 353, 355. V. *Actiones que
 morte vel tempore pereunt*, etc.—Formele și procedura sepa-
 rației de bunuri (separ. judecătorească), 358 urm.—Nulita-
 tea conv. care ar statornici o separație de bună voe, 351,
 359, 363.—Procedura separației de bunuri, 363 urm.—Trib.
 competent, 363, n. 4.—Competența trib. de vacanțe (Con-
 troversă), 364 nota.—Publicitatea cererei femeii, 365 urm.
 —Publicitatea hotărârii de separare, 78, n. 3; 367 urm.—
 Executarea hot. de separare, 369 urm.—Restituirea trusou-
 lui femeii, în termenul desfipt de lege, se consideră ca o e-
 xecutare, 372.—Inexistența separ. în caz de inexecutarea
 hot. în termenul desfipt de lege, 371, 373.—Persoanele care
 pot opune nulitatea, 374 urm.—Invocarea nulității de soți,
 contra terților, 375.—Acoperirea nulității, 376.—Executa-
 rea voluntară trebuie să fie constatată printr'un act auten-
 tic, 373, t. și n. 2.—Efectele anulării separației, 376.—E-
 fectele separației de bunuri pronunțate de justiție, 376, 377.—
 Atrage din partea bărbatului restituirea dotei, 421.—Momentul
 de când hotărârea își produce efectele sale, 377 urm.—Ho-
 țărârea care pronunță separarea este o hotărâre constitu-
 tivă, iar nu declarativă de drepturi, 377, 378.—Efectul
 retroactiv al hotărârii de separare, 378.—Retroactivitatea
 în privința terților (Controversă), 378, n. 1.—Validitatea
 actelor de administrație făcute de bărbat în cursul instanței
 de separare, 379 urm.—Efectele separației de bunuri (re-
 dobîndirea capacității femeii de a-și administra averea sa),
 381 urm.—Separația nu desființează incapacitatea femeii,
 382.—Nici inalienabilitatea fondului dotal, care tot inalie-
 nabil rămâne, 248 urm., 325, t. și n. 4; 383, 421.—Ea face
 însă să înceteze imprescriptibilitatea fondului dotal, 258
 urm.—Actele ce femeea separată poate face fără autori-
 sare, 383 urm.—Primirea unui capital mobilier, ștergerea
 unei ipoteci, convertirea titlurilor la purtător, etc., 385.—
 Femeea nu poate dispune cu titlu gratuit de averea sa, 386,
 389.—Instrăinările cu titlu oneros (Controversă), 387, 395,

SEPAR. DE BUNURÎ

410.—Dobîndirea de imobile (Controversă), 388.—Femeea nu poate să-și plaseze capitalurile sale într'o rentă viageră, 388.—Ea nu poate să garanteze pe un terțiu (Controversă), 389.—Nu poate să primească o donațiune, să primească sau să lepede o moștenire, 389, 390.—Nu poate să facă un împrumut, un compromis, o societate cu un terțiu, etc, 390, 391, n. 1.—Împărțeala unei moșteniri mobiliare, transacția în privința actelor de administrație, etc., 390, n. 1 și 4.—Inventarul unei succesiuni mobiliare, 390, n. 1.—Femeea nu poate să joace la bursă, 391.—Să contracteze un angajament teatral, 391, t. și n. 5.—Starea în judecată a femeii separate de bunuri, 392 urm., 415, 479.—Dreptul femeii separate de a se obliga, fără autorizare, în vederea actelor de administrație (Controversă), 394 urm., 410.—Contribuirea femeii separate, la sarcinile căsătoriei, 400 urm., 412 urm.—Caracterul provisor al hotărîrilor date în asemenea materie, 400, 497. V. *Hotărîri*.—Remiterea sumelor contribuitorii ale femeii în mâinile bărbatului (Controversă), 401, 413, 497.—Compensarea contribuției femeii cu dobîndile dotei, 403.—Incetarea separației și restabilirea regimului primitiv, 403 urm.—Formele restabilirii regimului primitiv, 404, 405.—Procedura desființării separației de bunuri, 405.

Separația de bunuri contractuală, 407 urm.—Constituie regimul legal în România (Controversă), 26 urm., 476. V. *Regim legal*.—Aplicarea art. 1267 la separația contractuală, 399, 488.—Neaplicarea art. 1270 (Controversă), 406, 411.—Drepturile femeii sub regimul de separ. contractuală, 408 urm.—Casurile în care bărbatul administrează averea femeii, 408.—Dreptul femeii de a se obliga în vederea administrației sale, 410.—Nu poate înstrăina averea sa fără autorizarea bărbatului, 410.—Starea în judecată, 411.—Contribuirea femeii la sarcinile căsătoriei, 412 urm.—Remiterea părții contribuitorie a femeii în mâinile bărbatului, 413.—Casurile în care femeea e presupusă a avea mandat tacit de la bărbatul său, 221, n. 3 ; 414, 415.—Deosebire între separația contractuală și cea judiciară, 411.—Permitearea vințării între soți la caz de separație de patrimonii, 595 urm. V. *Vințare*.

SERVITUTE.—Ce sunt servituțiile, 697.—Fondul dotal nu poate fi grevat de servituți, 243, 245.—Efectele în materie de vințare a inexistenței servituț. active declarate de vințător, sau a existenței servituțiilor pasive ascunse de dînsul, 697 urm.—Cumpărătorul nu are drept la nici-o despăgubire, dacă servitutea pe care vințătorul n'a declarat-o era aparentă sau vizibilă, 698, 699.—Casul în care cumpărătorul a avut cunoștința de servituțiile neaparente, 699.—Transcrierea servituției nedeclarate, 699.—Servituțiile care nu sunt supuse transcrierii, 699, n. 3.—Inaplicarea art. 1349 la servituțiile naturale sau legale, 700.—Aplicarea acestui text la servituțiile aparente tăgăduite de vințător, și la cele care nu

- ar avea ființă, cu-toate-că au fost declarate de dînsul, 702.—Inaplicarea art. 1393 la vîndarea unei servituți, 799, n. 1, 813.—Vîndarea unui fond cuprinde servituțile active existente în folosul lui, 651.
- SIMULAȚIE.**—Dovedirea din partea bărbatului că n'a primit dota arătată în contractul matrimonial, 46, 47, 73, 428.—Dovedirea simulației de cătră terții, 47, 73; 871, t. și n. 1.
- SINDIC.**—In caz când femeea ar fi fost declarată falită, sindicul nu poate, fără consimțimintul ei, să ceară separația de patrimoniu, 353, 354.—Sindicul nu poate cumpăra bunurile falitului, 603.
- SOBE.**—Sobele care nu fac corp cu zidul său cu dușamelele nu sunt imobile prin destinație, 651, n. 4. V. *Imobile prin destinație.*
- SOCIETATE.**—Personalitatea societăților civile (Controversă), 499, n. 3; t. VI, p. 756, n. 2 și t. VII, p. 333, n. 1.—Contractarea unei societăți între soți (Controversă), 92, n. 2, 93; 390, n. 3; 411, 412 și 592. V. *Femeea măritată.*—Femeea separată de bunuri nu poate, fără autorisare, să contracteze o societate cu un terțiu, 390.
- SOCIETATEA DE ACHISIȚIUNI** (adaosă regimului dotal), 23, n. 1; 25, 26 și 497 urm.—Comunitatea de achisițiuni este o societate civilă, 499.—Cum se împart bunurile soților, 499.—Condiția bunurilor dotale și parafernale, 499.—Administrația și folosința bunurilor parafernale (Controversă), 499, 500.—Bunurile proprii ale soților, 500 urm.—Compușarea pasivului comunității, 503, 504.—Administrația bunurilor care compun societatea de achisițiuni, 504, 505.—Incetarea și lichidarea societății de achisițiuni, 505 urm.
- SOȚI.**—Dacă soții pot face o societate între ei în timpul căsătoriei. V. *Societate.*—Vîndările între soți sunt în principiu oprite, 589 urm.—Casurile excepționale în care ele sunt permise, 595 urm. V. *Vîndare.*
- STAFII.**—Resilierea contractului de vîndare sau închiriere p. apariția de stafii, 721. V. *Năluca.*—V. și observația ce am publicat în *Dreptul* din 1899, No. 64.
- STRAINI.**—In privința dobîndirii de imobile rurale, 559, 587, n. 1.
- STRIGOIŪ.**—Pentru mortul de se va afla strigoii, căruia i dic vircolac, ce trebuie să i se facă după Matei Basarab, 721, n. 1. V. *Năluca, Stafii.*
- SUBROGAȚIE.**—Dobîndirea din partea tutorului a unui drept în contra minorului prin efectul subrogației, 602 nota.—Inaplicarea art. 1393 la subrogație, 813, 814.—Deosebire între subrogație și cesiunea de creanță, t. VI, p. 592 urm.
- SUCESIUNE.**—V. *Moștenire.*
- SURDO-MUȚI.**—Căsătoria lor și convențiile matrimoniale făcute de dînșii.—Inaplicarea în specie a art. 816 de la donațiuni, 63, 64. V. t. II, p. 297, n. 1; t. IV, p. 128 și t. VI, p. 455 nota. V. *Căsătorie.*

- TABLOŪ.**—Vîndarea unui tabloŪ sau a unei alte opere de artă cuprinde dreptul de reproducție (Controversă), 654, t. și n. 4.
- TEATRU.**—V. *Angajament teatral, Bilete de teatru, Femea măritată.*
- TEORETRE,** 112, 113 și 534, t. și n. 3. Mai vezi încă t. I, partea I, p. 47 și t. IV, p. 787, *ad notam.*
- TESTAMENT.**—Testamente conjunctive, 89, n. 3.—Dreptul internațional în această privință, 90 nota.—Efectul condițiilor ilicite sau contrare ordinei publice, 22, t. și n. 3; t. IV, p. 96 urm. și t. VI, p. 41 urm. Cpr. Trib. Romanați și Cas. rom. (secții unite), *Dreptul* din 1903, No. 77; din 1902, No. 74 și *C. judiciar* din 1903, No. 1.—Femeea poate dispune de imobilul său dotal prin testament, 244, n. 2; 246 și 423. V. *Imobil dotal.*
- TITLURI LA PURTĂTOR.**—Convertirea lor de către femeea separată de bunuri (Controversă), 385, 386.—Responsabilitatea acelor cari le vînd, p. vicii ascunse, 721.—Titlurile la purtător eșite la sorti, furate, pierdute, distruse, etc., 721, n. 4.—Proprietatea titlurilor la purtător se transmite prin tradiție, art. 1393 nefiind aplicabil în specie, 810, 811.—Nevaliditatea titlurilor la purtător în civil (Controversă), 810 urm., n. 5.
- TRADIȚIE.**—Casurile în care tradiția strămută și astă-dî proprietatea, 542, 543, t. și n. 1; t. III, p. 208; t. IV, p. 182; t. V, p. 17, t. și n. 2. p. 126, 167, etc. V. *Vîndare.*—Efectele publice se transmit prin tradiție, 810 urm. V. *Efecte publice.*
- TRANSCRIEREA.**—Transcrierea convențiilor matrimoniale, 106.—Transcrierea contractului de căsătorie încheiat în străinătate, 77, 78. V. *Conv. matrimoniale.*—Transcrierea vîndărilor imobiliare, 547 urm. V. *Vîndare.*—Transcrierea în privința vîndărei unei moșteniri, 858, 859.—Din doi cumpărători succesivi ai aceluiași imobil, acela este proprietar care a transcris mai întăi titlul său, 547, 548.—Achizitorul unui imobil care a transcris titlul său, se poate prevala de lipsa transcrierii unei achizițiuni anterioare, chiar dacă el a avut cunoștința despre dînsa, acest drept încetănd pentru el numai atunci cînd ar fi existat fraudă din partea lui, în înțelegere cu vîndătorul, contra primului achizitor, 548, n. 2.—Transcrierea schimbului imobilului dotal, 312 urm., 592, n. 1.—Transcrierea comandamentului prealabil (Efectele acestei transcrieri în privința înstrăinării totale sau parțiale a imobilului urmărit), 588, n. 1 și t. VII, p. 185, n. 1. V. *Comandament.*—Transcrierea pactului de rîscumpărare, 769, n. 2; 772, t. și n. 2; 876, n. 7.—Transcrierea servituțiilor, 699, n. 3.—Transcr. retractului litigios, 876, n. 7.—Transcr. unei cesiuni de creanță privilegiată sau ipotecară, 808.—A unui contract de chirie sau arendă lucrător pe un timp mai lung de doi ani, 808.—Transcrierea donațiilor imobiliare, t. IV, p. 191 urm.—Transcrierea legatelor (Con-

- troversă), t. IV, p. 603 urm. și t. V, p. 169, n. 2. Cpr. Cas. rom., *Curierul judiciar* din 1904, No. 82.
- TRANSACTION.—Femeea, chiar separată de bunuri, nu poate face tranșacție nici în privința actelor de administrație 390, t. și n. 4.
- TRUSOU.—Restituirea trusoului, 203, 441.—Bărbatul nu dătește nici-o dobândă în privința trusoului, 185, 465.—Restituirea trusoului, făcută în termenul defapt de lege, se consideră ca un început de executare în privința separației de patrimonii, 372.
- TUTOR.—Nu reprezintă pe minor în conv. matrimoniale, 51, n. 2.—Tutorul nu poate cumpăra, nici lua în arendă bunurile minorului, 599 urm., t. și n. 2; 601, n. 1.—Nici să primească cesiunea vre-unui drept contra minorului, 804, 805.—Această prohibiție se aplică cotutorilor, tutorilor *ad hoc* și tutorilor de fapt, etc., 600, 601.—Casurile excepționale în care tutorul poate cumpăra bunurile minorului său interdicțiv, 600, nota 3.—Tutorul poate să dobândească o creanță în contra minorului prin moștenire, donație, etc., 601, n. 1.—Bunurile tutorului sunt lovite de o ipotecă legală în folosul minorilor și interdicțivilor, 508, n. 1 și t. II, p. 139 urm. V. *Ipotecă legală*.

U

- USUFRUCT.—Bărbatul este un usufructuar al dotei, 221 urm. V. *Imobil dotal, Regim dotal*.—Deosebire între folosința bărbatului și usufructul ordinar, 224, n. 5.—Fondul dotal nu poate fi grevat de usufruct, 243, 245.—Ce trebuie să restituie bărbatul când dota consistă într'un usufruct, 450, 451.—Ce trebuie să raporteze descendentul căruia i s'a dăruit un usufruct asupra unui imobil, 450, n. 4 și t. III, p. 512, n. 3. V. *Raport*.—Licitația usufructului, 793.—Nu este loc la licitație între usufructuar și nudul proprietar, 793, n. 1.—Impărțirea usufructului și a nudei proprietăți, 793, n. 1.—Art. 1393 nu este aplicabil vânzării unui usufruct, 799, n. 1 și 813.
- USUFRUCT LEGAL.—V. *Folosință legală*.
- USURĂ (locale).—Respectarea usurilor locale în privința acțiunii redibitorie, 736. V. *Vînzare*.
- UZ.—Este, ca și abitația, afară din comerț, 560, t. și n. 3. V. *Abitație*.—Ce trebuie să restituie bărbatul când dota ar consista într'un drept de uz, 451, n. 2.—Licitația uzului, 793. V. *Abitație, Licitație, Usufruct*, etc.

V

- VĂDUVĂ.—Dreptul văduvei la alimente, abitație și haine de doliu, 457 urm. V. *Abitație, Doliu, Haine, Opțiune, Rufe*, etc.—Personalitatea dreptului femeii, 461, 800.—Dreptul ce văduva săracă are în averea bărbatului, după art. 684 C. civ., este un adevărat drept de moștenire, 463, n. 2 și

- t. III p. 470 nota. V *Femeea săracă*, etc.—Cumulul alimentelor și a părții de moștenire, cuvenită femeii, 463. V. *Alimente, Femeea săracă*, etc.
- VĂDUVĂRIT.—V. *Ipovolon*.
- VĂDUVIE.—Validitatea sau nevaliditatea clauzei de văduvie (Controversă), 10, 11 t. și n. 1; t. IV, p. 105, 106 și t. V, p. 137, n. 2.
- VAMĂ.—Agenții vamali nu pot cumpăra obiectele confiscate ce se vînd de vamă, 599, 603.
- VAS (Corabie).—Vasul vîndut rămăne proprietatea constructorului până la predarea lui, 543, n. 3.—Actul scris nu este cerut p. vîndarea unui vas, *ad solemnitatem*, ci numai *ad probationem*, 545.—Vîndarea unui vas cuprinde accesoriile lui, precum: cârma, pînzele, catarga, etc., 653.—Vîndarea unui vas comun trebuie să fie cerută de un număr de coproprietari reprezentând jumătatea proprietății vasului, 793, n. 3.
- VESTMINTE.—Dreptul femeii de a le lua de la bărbatul său, 453. V. *Haine, Rufe*, etc.
- VICII REDIBITORII (ascunse).—Acțiunea redibitorie și *quantum minoris*, 715 urm. V. *Vîndare*.
- VIN.—Vîndarea vinului în sticle sau butoaie cuprinde sticlele și butoaiele, 653.
- VÎNAT.—Bărbatul se folosește de dreptul de a vîna și pescui pe fondul dotal, 229. V. *Regim dotal*.—Vinatul nu poate fi vîndut în timpul în care vînătoarea este oprită, 558, n. 1.—Vinarea iepurilor cu ogari este oprită în timpul determinat de lege, 559 nota.—Urmărirea fiarelor rănite pe proprietatea altuia, 559 nota.—Vîndarea vînatului ce se va uicide este un contract aleator (*emptio spei*), ca și aceea a peștelui ce se va prinde cu năvodul, 568. V. *Pește*.
- VÎNÐAREA.—Considerații economice, 537, 538.—Natura și forma vîndărei (contract consensual), 539 urm., 544.—Strămutarea proprietății prin efectul consimțimîntului, 541, t. și n. 3.—Casul în care lucrul vîndut ar fi determinat numai în specie (*in genere*).—Necesitatea tradiției, 542, 543, t. și n. 1. V. *Tradiție*.—Nu se poate ca cineva să-și cumpere lucrul său propriu, 540, n. 1.—Casurile în care lucrul vîndut nu este determinat în individualitatea sa, 542, 543.—Vîndarea alternativă, 543, 616.—Vîndarea unui vas, unui portret, etc., 543, n. 3; 545.—Vîndarea lucrului altuia (Nulitate, Controversă), 543, 569—574, 749.—*Quid* în materie comercială? 574, n. 1.—Promiterea lucrului altuia (validitate), 569, 573.—Vîndarea condițională, 544, n. 1; 613 urm.—Actul scris nu este cerut în materie de vîndare, *ad solemnitatem*, ci *ad probationem*, 544. Cpr. și Trib. Tutova, *Curierul judiciar* din 1904, No. 75.—Casurile în care părțile au subordonat validitatea vîndărei, încheerii unui act, 546.—Casurile în care părțile au încheiat o zdelcă (proiect), 546.—Transcrierea vîndărilor imobiliare spre a putea fi opozabile terțiilor, 547 urm. V. *Transcriere*.—Spesele vîn-

VÎNDĂREA

dărei (sarcina cumpărătorului), 549 urm.—Cheltuelile p. rădicar ea lucrului vîndut sunt în sarcina cumpărătorului, iar acelea ale predărei, în sarcina vîndătorului, 551, 639, 640.—Elementele esențiale contractului de vîndare (consimțimint, lucru și preț), 552.—Consimțimintul părților, 552 urm.—Consimțimintul în vîndările făcute prin corespondență (scrisori, telegraf, telefon), 554, 555, 626.—Validitatea unei promisiuni de vîndare, 555, 656.—Vîndarea cu dare de arvună, 556, 557 și t. VI, p. 287 urm.—Lucrurile care pot face obiectul unei vîndări (toate lucrurile care sunt în comerț), 555 urm. V. *Domeniul public, Drumuri de fer, Monopol, Imobile rurale, Lefjuri, Pământ clăcășese, Pensii alimentare*, etc.—Pentru ca un lucru să poată face obiectul unei vîndări, trebuie ca să existe în momentul contractului, 565.—Perirea lucrului în totul sau în parte, 565, 566 urm.—Casul unei evicțiuni parțiale, 567, n. 1; 694 nota.—Vîndarea unui lucru viitor (*emptio spei, emptio rei sperate*), 568, 569.—Vîndarea unei moșteniri deschise, 569, 842 urm. V. *Drepturi succesoriale, Moștenire, Pacte succesoriale*, etc.

Prețul vîndărei, 576 urm.—Prețul trebuie să consistă în bani, 578 urm.—El trebuie să fie serios, iar nu derisoriu, 580.—Consecințele vilității prețului, 581.—Casul în care prețul unui imobil consistă într'o rentă anuală mai mică de cât venitul lui (Controversă), 581, 582.—Prețul trebuie să fie determinat, sau să poată fi determinat prin clausele contractului, 582 urm.—Determinarea prețului de experți, 584 urm.—Rolul experților, 585.—Casul când experții nu fixează prețul, 585, 586.—Valoarea după care experții pot fixa prețul, 586. V. *Experți*.

Persoanele care pot cumpăra și vinde.—Capacitatea părților contractante, 586 urm.—Persoanele morale contractează prin reprezentanții lor legali, 588.

Vîndările dintre soți.—Oprirea lor în principiu, 589, t. și n. 2.—Motivul acestei prohibiții, 589, t. și n. 3.—Vîndările publice de bună credință nu sunt oprite, 590, 591.—Sunt de asemenea permise vîndările dintre viitorii soți, 591.—Soarta vîndărilor dintre soți făcute în contra legei (Nulitate, Controversă), 592, 593.—Confirmarea vîndărilor anulabile, 593, 594.—Persoanele care pot propune anularea vîndărei (Controversă), 594.—Casurile excepționale în care vîndările dintre soți sunt permise, 595 urm.—*Datio in solutum*, 595, n. 1; 597 urm.

Tutorii, mandatarii, administratorii stabilimentelor publice, etc. nu pot cumpăra nici direct, nici indirect bunurile ce administrează, 599 urm.—Casurile excepționale în care tutorul poate cumpăra bunurile minorului său interdicșului, 600, n. 3.—Tutorul nu poate lua în arendă sau în chirie bunurile minorului său interdicșului, nici a primi contra lui cesiunea vre-unui drept sau vre-unei creanțe, 601, n. 1; 804, 805.—Dobîndirea unei creanțe în contra minorului său in-

VÎNDAREA

terdisului prin moștenire, donațiune, etc. (Controversă), 601, n. 1.—Prin efectul subrogații (Controversă), 602 nota.—Această excepție, aplicabilă cotutorilor, tutorilor de fapt etc., nu se aplică curatorului, consiliului judiciar, consiliului îngrijitor rînduit mamei, etc., 600—602.—Curatorul moștenirei vacante nu poate, de asemenea, cumpăra bunurile ce administrează, 603.—Nici sindicul, bunurile falitului, 603.—Portăreii nu pot cumpăra bunurile ce se vînd printr'înșii, 603.—Moștenitorul beneficiar poate însă cumpăra bunurile ce administrează, 603.—Administratorii publici nu pot cumpăra bunurile încredințate îngrijirii lor, nici Miniștrii, bunurile Statului, 603, 604.—Primarii și ajutoarele lor nu pot cumpăra bunurile comunei, 604.—Consilierii comunali pot însă să le cumpere, 604.—Sanctiunea incapacităților de mai sus (Nulitate relativă), 604, 605.—Confirmarea vîndărei anulabile, 604, n. 5.—Magistrații și advocații nu pot cumpăra drepturi litigioase, 605 urm.—Persoanele lovite de această incapacitate, 608.—*Quid* p. judecătorii Curței de cașație și C. de conturi, 609, n. 2.—*Quid* în privința juraților, grefierilor, portăreilor, etc., 609.—Dreptul este în specie litigios, dacă există numai eventualitatea saș posibilitatea unui proces, 607, n. 2. Cpr. Cas. rom. Bulet. 1900, p. 316 și C. judiciar din 1900, No. 36. V. *Drepturi litigioase, Magistrați*, etc.—În cazul art. 1402 urm., simpla eventualitate a unui proces nu este suficientă, ci trebuie ca să existe proces în momentul cesiunei și în momentul exercitărei retrac-tului, 864, 865. V. *Drepturi litigioase, Retractul litigios*, etc.—Sanctiunea acestei proibiții este nulitatea cesiunei, 609, 610.—Natura acestei nulități (nulitate absolută, de ordine publică, Controversă), 610.—Imposibilitatea de a se confirma o cesiune făcută în contra legii, 611.—Aplicarea acestei proibiții la pactul de *quota litis* (Controversă), 611 urm. V. *Pactul de quota litis*.

Modalitățile la care poate fi supusă vîndarea (termen, condiție, etc.), 613 urm.—Vîndarea condițională (Condiție suspensivă și resolutorie), 614, 615; 771.—Consecințele care rezultă din efectul retroactiv al condiției, 614 urm.—Vîndarea alternativă, 543, 616.—Clausă *addictio in diem*, 616.—Pactul de preferință (protimiseos), 617; 770, n. 2.—Protimisis, 617 urm., 866.—Pactul *displicentiae*, 619.—Vîndarea făcută cu gramada, saș după greutate, număr ori măsură, 619 urm.—Vîndarea unei părți din un *genus limitatum*, 620, n. 4.—Casurile în care există vîndare după greutate, număr saș măsură, 622.—Casul când măsurarea saș cântărirea are de scop numai stabilirea prețului (Controversă), 623.—Vîndarea subordonată gustărei, 623 urm.—Locul unde și timpul când se face gustarea, 624.—Renunțarea cumpărătorului la gustare, 624.—Aplicarea art. 1301 la vîndările comerciale, 624, n. 1.—Casul cînd cumpărătorul nu gustă,

VÎNÐAREA

marfă, sau gustând-o, nu-i convine, 625.—Vinđarea după muştră, 626, 627.—Vinđarea făcută pe încercate, 627 urm.—Deosebire între vinđarea *ad gustum* şi cea făcută pe încercate, 628.—Vinđarea pe încercate este condiţională, 628, 629.—Lucrurile care pot fi vîndute pe încercate, 630.—Termenul în care trebuie să se facă încercarea, 630.—

Obligaţiunile vinđătorului, 631 urm.—Păstrarea lucrului vîndut până la predarea lui, 633.—Transmiterea proprietăţii, 634.—Predarea lucrului vîndut, 634 urm.—Predarea imobilelor, 636.—Predarea lucrurilor mobile (tradiţia reală, remiterea cheilor clădirei în care se găseşte lucrul vîndut), etc., 637 urm.—Constitutul posesor, 636, n. 2 şi 638. V. aceste cuvinte.—Punerea mărcii cumpărătorului pe lucrul vîndut, 639.—Predarea lucrurilor încorporale, 639.—Spesele predării şi ale rădicărei, 639 urm.—Lucrul unde şi epoca când trebuie să se facă predarea, 640 urm.—Momentul când se face predarea, 641.—Cumpărătorul care cere predarea lucrului trebuie să plătească preţul, 641.—Dreptul vinđătorului de a reţinea lucrul vîndut până la plata preţului, 642 urm.—Perdere dreptului de retenţie, 643, 644.—Lipsa de predare la timpul şi locul cuvenit, permite cumpărătorului de a cere sau desfiinţarea, sau executarea contractului, 644 urm.—Pentru aceasta trebuie însă ca vinđătorul să fi fost pus în întârziere, 646.—Formele acestei puneri în întârziere, 646.—Casurile în care nu se cere nici-o punere în întârziere, 646.—Starea în care lucrul vîndut trebuie să fie predat, 646 urm.—Răspunderea vinđătorului pentru pierderea adusă lucrului prin culpa lui, 647.—Casurile în care lucrul vîndut este determinat numai *in genere*, 648.—Vinđarea unui lucru fabricat de o casă anume determinată, 648.—Vinđarea după muştră, 648.—Din momentul vinđării, fructele aparţin cumpărătorului, dacă lucrul vîndut este cert şi determinat, 648, 649. V. *Fructe*.—Lucrul vîndut trebuie să fie predat cu accesoriile sale, 650 urm.—Imobilele prin destinaţie, 651.—Recolta prinsă de rădăcini, 652.—Vinđarea unui vas (corabie), a unui fond de comerţ, etc., 653.—Vinđarea de vinuri, a unui cal, a unui tablou, a unei mori, a unei usini, etc., 653 urm.—Regulele relative la predarea cuprinsului şi întinderii lucrului vîndut, 654 urm.—Riscul şi pericolul lucrului vîndut, 664. V. *Riscul şi pericol*.

Răspunderea vinđătorului de evicţiune, 665 urm. V. *Evicţiune*, *Garanţie*.

Răspunderea vinđătorului p. viciile ascunse ale lucrului vîndut, 715 urm.—În materie de constituire de dotă, 182.—Condiţiile cerute pentru ca viciile lucrului vîndut să angajeze responsabilitatea vinđătorului, 717.—Aplicarea viciilor ascunse la vinđarea de animale, 717 urm.—Dreptul nostru vechi şi dreptul străin în această privinţă, 718 urm.—Boalele contagioase la animale, 720, n. 1.—Răspunderea vinđătorului p. vicii ascunse în privinţa vinđărilor co-

VÎNDAREA

merciale, mobiliare, imobiliare, etc., 720.—In privința creanțelor, titlurilor la purtător, 721.—Asemenea răspundere nu există în vânzările publice, 722.—Condițiile cerute p. ca viciile lucrului vîndut să dea loc la răspunderea vîndătorului, 723 urm.—Viciul trebuie să existe în momentul vîndărei, 723.—Dacă este vorba de o vîndare făcută după greutate, număr sau măsură, viciul trebuie să existe în momentul cîntării sale numerărei, 723, n. 4.—Viciul ascuns trebuie să fie important, 727, n. 1.—Casul unei vîndări cu gramada, 724 nota.—Viciul trebuie să fie ascuns, 724, 725.—Exemple de vicii ascunse, 725.—Viciile neascunse (aparente) nu angajează răspunderea vîndătorului, 725.—Casul cumpărării unui manuscris, 726. V. *Manuscris*.—Casurile în care vîndătorul poate stipula o clausă de negaranție pentru vicii ascunse, 727.—Agravarea oblig. de garanție, 727.—Acțiunile la care dau loc viciile ascunse (*actio redhibitoria* și *quanti minoris*), 728 urm.—Indivisibilitatea acțiunii redibitorie, 730.—Efectele acțiunii redibitorie, 731.—Casurile în care imobilul atins de un viciu redibitoriu ar fi fost grevat de o sarcină reală de către cumpărător (Controversă), 731.—Casul în care imobilul ar fi fost cu totul înstrăinat, 731, 732.—Casurile în care vîndătorul este presupus a cunoaște viciul lucrului vîndut, 732 urm.—Termenul în care trebuie să se exercite acțiunea care rezultă din viciile redibitorii (termen scurt), 735 urm.—Respectarea urilor locale, și în lipsa lor, aprecierea judecătorilor, 736.—Punctul de plecare al prescrierii acțiunii (Controversă), 737 urm.—Fixarea unui termen, de părți, în care să se exercite acțiunea în garanție, 738.—

Obligațiile cumpărătorului, 738 urm.—Primirea lucrului cumpărat, 739.—Resilierea vîndărei din cauza inexecutării, oblig. cumpărătorului, 739.—Resilierea de drept în vânzările de produse, 739 urm.—Punerea în întîrziere de a rădica lucrul nu înlocuște stipularea unui termen în această privință (Controversă), 740.—Aplicarea art. 1370 în materie comercială, 741 urm.—Inaplicarea acestui text când contractul a fost executat în parte, 741, n. 3.—Restituirea cheltuelilor făcute de vîndător (plata speselor vîndărei și a cheltuelilor rădicărei, 742.—Plata prețului, 742, 743 urm.—Indivisibilitatea plății prețului, 745.—Garanțiile ce are vîndătorul p. asigurarea plății prețului (privilegiu, drept de revindicare), 745.—Privilegiul vîndătorului în materie de cesiune de creanță, 803 nota.—Casurile în care cumpărătorul datorește dobînda prețului, 745 urm.—Casul când părțile au stipulat anume dobînda prețului, 746.—Casul când lucrul vîndut produce fructe, 746.—Predarea lucrului vîndut, 746.—Interpelarea cumpărătorului de a primi lucrul, 747.—Casurile în care cumpărătorul nu plătește dobînda prețului (critica legei), 747.—Depunerea prețului la casa de consem-

VÎNDAREA

nații de către cumpărător face să înceteze obligația de a plăti dobînda, 747, 748, 749.—Casurile în care cumpărătorul poate să rețină prețul, suspendând plata lui, 748 urm.—Mijloacele ce are vîndătorul de a constrînge pe cumpărător la plata prețului, 750 urm.—Consecințele neplății prețului (resilierea vîndărei), 751 urm.—Persoanele cărora aparține acțiunea resolutorie, 753.—Divisibilitatea sau indivisibilitatea acțiunii resolutorie, 754.—Natura acțiunii resolutorie (acțiune reală), 754 urm.—Expropriarea p. cauză de utilitate publică, 756.—Vîndările silite, 756, 757.—Conservarea acțiunii resolutorie, 757 urm.—Modul cum se îndeplinește resilierea, 759 urm.—Efectele rezoluției vîndărei între părți, 762, 763.—In privința terților (desființarea drepturilor reale constituite de cumpărător), 763 urm.—Respectarea contractelor de arendare sau închiriere constituite de vîndător (Controversă), 764, 765, 788.—Stîngerea acțiunii resolutorie prin renunțarea expresă sau tacită a vîndătorului, 765, 766.—Prescrierea acțiunii resolutorie (aplicarea art. 1890, iar nu a art. 1900), 766.—Anularea vîndărei p. leziune (nu există în dreptul nostru actual), 767.—Leziunea în dreptul internațional, 767, n. 1. 888; t. V, p. 97 și t. VII, p. 41. V. *Drept internațional, Leziune, etc.*—Resolvirea vîndărei prin exercițiul pactului său facultății de răscumpărare, 768 urm. V. *Pactul de răscumpărare.*—Dreptul internațional în materie de vîndare, 885 urm.

W

WARANTE.—Inaplicarea art. 1393 la warante, 810. V. tabla analitică t. VI, v^o *Warante.*

Z

ZDELCA (vîndare), 546. V. *Vîndare.*

ZESTRE.—V. *Dotă, Imobil dotal, Regim dotal, Separație de bunuri.*—Contra-zestre, 534 urm. V. și t. IV, p. 744, n. 4, etc.

